

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਚਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਜਿਲਦ ੫

ਕਵੀ ਚੁਤਮਣੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library

Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library has been created with the approval and personal blessings of Sri Satguru Uday Singh Ji. You can easily access the wealth of teaching, learning and research materials on Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library online, which until now have only been available to a handful of scholars and researchers.

This new Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-library allows school children, students, researchers and armchair scholars anywhere in the world at any time to study and learn from the original documents.

As well as opening access to our historical pieces of world heritage, digitisation ensures the long-term protection and conservation of these fragile treasures. This is a significant milestone in the development of the Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library, but it is just a first step on a long road.

Please join with us in this remarkable transformation of the Library. You can share your books, magazines, pamphlets, photos, music, videos etc. This will ensure they are preserved for generations to come. Each item will be fully acknowledged.

To continue this work, we need your help

Your generous contribution and help will ensure that an ever-growing number of the Library's collections are conserved and digitised, and are made available to students, scholars, and readers the world over. The Sri Satguru Jagjit Singh Ji E-Library collection is growing day by day and some rare and priceless books/magazines/manuscripts and other items have already been digitised.

We would like to thank all the contributors who have kindly provided items from their collections. This is appreciated by us now and many readers in the future.

Contact Details

For further information - please contact

Email: NamdhariElibrary@gmail.com

ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ॥

[ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਾਵਲੀ - ਜਿਲਦ ੮]

ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਕ੍ਰਿਤ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

ਜਿਲਦ ਅਠਵੀਂ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ

(ਰਾਸਿ ਛੇਵੀਂ ਤੇ ਸੱਤਵੀਂ ਸਾਰੀ)

ਮੰਗਲਾਂ ਦੀ ਭਾਵਾਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੀ ਟੀਕਾ
ਅਤੇ ਸ਼ੇਸ਼

ਪ੍ਰਯਾਵਾਂ ਤੇ ਉੱਧਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ।

ਸੰਪਾਦਿਤ:-

ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਡਾਕਟਰ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
(ਕਰਤਾ 'ਕਲਗੀਧਰ ਚਮਤਕਾਰ')

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

SRI GUR PARTAP SURAJ GRANTH VOL. VIII (in Punjabi)

Kavi Churamani Bhai Santokh Singh
Editor : Bhai Vir Singh

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਲਦ ਅਠਵੀਂ
ਕਵੀ ਚੁੜਾਮਣੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ
ਸੰਪਾਦਨ : ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ **ਜਿਲਦ ਅਠਵੀਂ**

© ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ
ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ : 1991
ਦੂਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ : 2011
ਕਾਪੀਆਂ : 5000
ਕੀਮਤ 246/- ਰੁਪਏ
1120 - ਹ.ਪੁ. - 1577

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ
ਵਾਪਕ : ਓਤਨਾ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਸਾਖ ਨੰ: 107, ਬਡਹੋਤੀ, ਸੈਕਟਰ 41-ਡੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਚਾਹੀ : ਕੰਟਰੋਲਰ, ਡਾਪਾਈ ਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

ਸੂਚੀ ਪੱਤ੍ਰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਾਵਲੀ ਜਿਲਦ ੮.

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅੰਸ਼	ਪੰਨਾ	ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅੰਸ਼	ਪੰਨਾ
ਰਾਸ ਵੇਵੀ' ।			ਜਲੰਧੀ ਸੂਬਾ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆਂਦਾ ।	੩੦	੨੬੧੫
ਮੰਗਲ । ਨਾਰਦ ਆਗਮਨ ।	੧੨	੨੨੨	ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ।	੩੧	੨੬੧੬
ਕਲਹ ਆਗਮਨ ।	੨੨	੨੬੨	ਜੱਟੂ, ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਂ ਬੱਧ ।	੩੨	੨੬੨੩
ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਾਣਾ ।	੩੨	੨੬੬	ਬੈਰਮ ਖਾਂ, ਮਥਰਾ ਬੱਧ ।	੩੩	੨੬੨੭
ਬਾਜ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੜਿਆ ।	੪੨	੨੭੦	ਬਲਵੰਤ ਖਾਂ, ਕਲਜਾਣਾ ਬੱਧ ।	੩੪	੨੬੩੨
ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ।	੫੨	੨੭੫	ਅਲੀ ਬ:, ਨਨੋ, ਇਮਾਮ ਬ: ਬੱਧ ।	੩੫	੨੬੩੬
ਲੋਹ ਰਸ਼ ਯੁੱਧ ।	੬੨	੨੮੦	ਕਰਮ ਚੰਦ ਫੜ ਕੇ ਛੱਡਿਆ ।	੩੬	੨੬੪੧
ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਘਰ ਰਹਿ ਗਈ ।	੭੨	੨੮੧	ਨਬੀ ਬ:, ਪ੍ਰਸਰਾਮ, ਸ਼ਕਤੂ ਬੱਧ ।	੩੭	੨੬੪੫
ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ।	੮੨	੨੮੯	ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਤਿਆਰ ।	੩੮	੨੬੪੬
ਲੋਹ ਰਸ਼ ਯੁੱਧ ।	੯੨	੨੯੦	ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਬੱਧ ।	੩੯	੨੬੫੩
ਅਲੀ ਮੁਹੰਮਦ, ਸਿੰਘਾ ਬੱਧ ।	੧੦	੨੯੨	ਅਬਦੁਲ ਖਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ।	੪੦	੨੬੫੭
ਨੰਦਾ, ਮਿਰਜ਼ਾ ਬੇਗ ਬੱਧ ।	੧੧	੨੯੨	ਅਬਦੁਲ ਖਾਂ ਵਲੋਂ ਹੱਲਾ ।	੪੧	੨੬੬੧
ਤੋਤਾ ਤਿਲੋਕਾ ਆਇ ਬੱਧ ।	੧੨	੨੯੩	ਸੂਬੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਨਾ	੪੨	੨੬੬੪
ਯੁੱਧ-ਜਾਰੀ ।	੧੩	੨੯੩	ਸਿੰਗ ਫਤਹ ।	੪੩	੨੬੬੮
ਦੂਤ ਆਵਨ ।	੧੪	੨੯੪	ਲੋਥਾਂ ਦੀ ਸਿੰਭਾਲ ।	੪੪	੨੬੭੨
ਸੁਲਤਾਨ ਬੇਗ ਬੱਧ ।	੧੫	੨੯੪	ਭਾ: ਸੁਭਾਗਾ ਪ ਪੋੜੇ ਲਾਜ਼ਾ ।	੪੫	੨੬੭੫
ਮੁਗਲਸ ਖਾਂ ਬੱਧ । ਵਿਜੈ ।	੧੬	੨੯੫	ਪੋੜੇ ਬਖਸ਼ੇ । ਸੁਧ ਜਪੁਜੀ ਪਾਠ	੪੬	੨੬੭੯
ਸ਼ਾਹੀਦ ਸਮਕਾਰੇ । ਬਬਾਲ ਆਇ ।	੧੭	੨੯੫	'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ' ਨਾਮਰਚਿਆ	੪੭	੨੬੮੩
ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਦਾ ਵਿਆਹ ।	੧੮	੨੯੫	ਖਾਜਾ ਤੇ ਜਾਨੀ । ਨੰਦ ਲਾ: ਸੁਹਣਾ	੪੮	੨੬੮੭
ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦੀ ਖਬਰ ।	੧੯	੨੯੬	ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ		
ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੋਇੰਦ ਵਾਲ ਪੁੱਜੇ ।	੨੦	੨੯੬	ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀ ।	੪੯	੨੬੯੨
ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ।	੨੧	੨੯੭	ਕਾਂਸ਼ੀ ਸੰਗਤ । ਬਾਜ ਬਟੋਰ ।	੫੦	੨੬੯੫
ਗੋਇੰਦਵਾਲੋਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ।	੨੨	੨੯੭	ਭਾਈ ਰਜ਼ੀਆ, ਮੀਆਂ ਦੌਲਾ ।	੫੧	੨੬੯੯
ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ, ਕੋਲਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ।	੨੩	੨੯੭	ਪੰਡਤ ਨਿੱਤਾ ਨੰਦ ਦੀ ਕਥਾ ।	੫੨	੩੦੦੩
ਕਉਲਾਂ ਪੁਲੋਕ ਗਮਨ ।	੨੪	੨੯੮	ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਪੁਲੋਕ ਗਮਨ ।	੫੩	੩੦੦੬
ਪਠਾਣ ਉਮਰਾਵ ਸਿੱਖ ਹੋਯਾ ।	੨੫	੨੯੮	ਦੇਸਾਂ ਜੱਟੀ ਨੂੰ ੭ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਖਸ਼ੇ ।	੫੪	੩੦੧੦
ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੋਂ ਕੂਚ ।	੨੬	੨੯੮	ਗੁਰੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ।	੫੫	੩੦੧੫
ਘੋਰੜ (ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ) ।	੨੭	੨੯੯	ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣਾ ।	੫੬	੩੦੨੦
ਘੋਰੜ ਬਕਬਾਦ ।	੨੮	੨੯੯	ਧੀਰਮਲ ਜਨਮ । ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ।	੫੭	੩੦੨੩
ਘੋਰੜ ਮ੍ਰਿਤੂ ।	੨੯	੩੦੦	ਮੋਹਨ । ਅਟੱਲਗਾਇ ਪੁਲੋਕ ।	੫੮	੩੦੨੭
			ਸ਼ੇਕ ਨਿਵਿਰਤੀ ।	੫੯	੩੦੩੨

ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅੰਸ਼	ਪੰਨਾ	ਪ੍ਰਸੰਗ	ਅੰਸ਼	ਪੰਨਾ
ਰਾਸਿ ਸੱਤਵੀਂ ।			ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਫਤ ।	੩੦	੩੧੭੪
ਮੰਗਲ । ਸੂਰਜ ਮਲ ਸਗਾਈ ।	੧	੩੦੩੭	ਇਕ ਘੋੜਾ ਲਿਆਂਦਾ ।	੩੧	੩੧੭੬
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਘੋੜੇ ਖੀਦਣ ।	੨	੩੦੪੬	ਪਹਿਲਾ ਘੋੜਾ ਉਦਾਸ ।	੩੨	੩੧੮੩
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਕਾਂਸੀ ਵਿਖੇ ।	੩	੩੦੫੦	ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾਂਗੜ ਪੁਰ ਗਏ ।	੩੩	੩੧੮੭
ਕਾਂਸੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ।	੪	੩੦੬੧	ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਰਮਲੀ ਦੇ ਭੇਸ ।	੩੪	੩੧੯੧
ਕਾਂਸੀਓਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।	੫	੩੦੭੧	ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ।	੩੫	੩੧੯੫
ਸੂਰਜ ਮਲ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ।	੬	੩੦੭੬	ਦੂਜਾ ਘੋੜਾ ਲੈਕੇ ਟੁਰਨਾ ।	੩੬	੩੧੯੮
ਬਰਾਤ ਮੁੜੀ । ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ			ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ।	੩੭	੩੨੦੩
ਜੀ ਦੀ ਸਗਾਈ ।	੭	੩੦੮੦	ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ।	੩੮	੩੨੦੭
ਵਲੀ ਖਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ।	੮	੩੦੮੪	ਕਾਂਗੜ ਪੁਰੋਂ ਕੂਚ ।	੩੯	੩੨੧੧
ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ।	੯	੩੦੮੮	ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ।	੪੦	੩੨੧੫
ਵਡਾਲੀ ਸੂਰ ਮਾਰਿਆ ।	੧੦	੩੦੯੩	ਲਲਾਬੇਗ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ।	੪੧	੩੨੧੯
ਸ਼ਿਕਾਰ । ਬਾਸਰਕੇ ਬੀੜ ।	੧੧	੩੦੯੭	ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਮਾਲਵੇ ਪੁੱਜੀ ।	੪੨	੩੨੨੨
ਸ੍ਰੀ ਚੌਲ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ ਦਰਸ਼ਨ ।	੧੨	੩੧੦੧	ਹਸਨ ਖਾਂ ਦੂਤ ।	੪੩	੩੨੨੬
ਚੌਲ੍ਹਾ (ਭੇਣੀ) ਦੀ ਕਥਾ ।	੧੩	੩੧੦੪	ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ।	੪੪	੩੨੩੦
ਭਾ: ਹੋਮਾ । ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਲੋਕ ।	੧੪	੩੧੦੮	ਯੁੱਧ-ਜਾਰੀ ।	੪੫	੩੨੩੫
ਮ੍ਰਿਤਕ ਗੁਰਮਿਜਾਦਾ ਭਾ: ਜੱਲੂਣ	੧੫	੩੧੧੩	” ”	੪੬	੩੨੪੦
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਅਵਤਾਰ । ਮਾਲਵੇ			ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਦਾ ਜੁੱਧ ।	੪੭	੩੨੪੩
ਵੱਲ ਕੂਚ ।	੧੬	੩੧੧੭	” ” -ਜਾਰੀ ।	੪੮	੩੨੪੭
ਡਰੋਲੀ ਸਾਂਈਦਾਸ ਦੇ ਪਰ ।	੧੭	੩੧੨੧	ਕਾਬਲ ਬੇਗ ਬੱਧ ।	੪੯	੩੨੫੧
ਵੱਡੇ ਪਰ, ਭਾਈ ਸਾਦਾ ਸਾਧੂ	੧੮	੩੧੨੫	ਕੰਬਰ ਬੇਗ ਬੱਧ ।	੫੦	੩੨੫੬
ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਰੂਪਾ ।	੧੯	੩੧੨੯	ਕਾਸਮ ਬੇਗ ਬੱਧ ।	੫੧	੩੨੫੯
ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਰੂਪਾ ।	੨੦	੩੧੩੪	ਭਾਈ ਜੇਠਾ, ਸ਼ਮਸਬੇਗ ਬੱਧ ।	੫੨	੩੨੬੨
ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਪੁਲੋਕ ।	੨੧	੩੧੩੭	ਲਲਾਬੇਗ ਬੱਧ ।	੫੩	੩੨੬੬
ਰਾਮੋ, ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਪੁਲੋਕ ।	੨੨	੩੧੪੧	ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਿਜੈ ।	੫੪	੩੨੭੧
ਡਰੋਲੀਓਂ ਭਾਈ ਰੂਪੇ ।	੨੩	੩੧੪੫	ਹਸਨ ਖਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਬਣਾਯਾ ।	੫੫	੩੨੭੬
ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ ।	੨੪	੩੧੫੧	ਨਿਥਾਣੇ ਵਾਲਾ ਕਾਲੂ ਨਾਥ ।	੫੬	੩੨੮੦
ਬਖਤ ਮਲ ਤਾਰਾ ਚੰਦ । ਘੋੜੇ ।	੨੫	੩੧੫੪	ਕਾਂਗੜ ਪੁਰ । ਅਜ਼ਗਰ ।	੫੭	੩੨੮੬
ਦਰਿਆਈ ਘੋੜੇ ।	੨੬	੩੧੫੮	ਕਾਂਗੜ ਪੁਰ ਭੇਗ ।	੫੮	੩੨੯੦
ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਕਸੇਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ।	੨੭	੩੧੬੩	ਕੂਚ । ਫਤੂਹੀ ਰਾਹਕ ।	੫੯	੩੨੯੪
ਕਸੇਰੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਇਨਾਮ ।	੨੮	੩੧੬੭	ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਆਏ ।	੬੦	੩੨੯੯
ਕਸੇਰੇ ਨੇ ਹੋਰ ਭੇਤ ਲੈਣੇ ।	੨੯	੩੧੭੧	ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦਰਬਾਰ ।	੬੧	੩੩੦੩

॥ ਰਾਸਿ ਛੀਵੀਂ ਚੱਲੀ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਅਥ ਖਸ਼ਟਮ ਰਾਸ ਪ੍ਰਾਰਭਤੇ ॥

ਅਰਥ—ਹੁਣ ਛੇਵੀਂ ਰਾਸਿ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਅਥ ਜੁੱਧ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਥਨੰ* ॥

{ਪ੍ਰਬੰਧ=ਕਾਵਯ ਰਚਨਾ । ਮਜ਼ਮੂਨ }।

ਅਰਥ—ਹੁਣ ਜੁੱਧ ਦੇ ਮਜ਼ਮੂਨ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ।

—੦—

ਅੰਸੁ ੧ [ਮੰਗਲ । ਨਾਦ ਆਗਮਨ ।]

—੦—

੧. ਇਸ਼੍ਰ ਦੇਵ—ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦ—ਮੰਗਲ ।

ਦੇਹਗ ॥ ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਇਕ ਅਸਤਿ ਭਾਂਤਿ ਪ੍ਰਿਯ†, ਪੂਰ ॥

ਨਭ ਸਮ ਸਭਿ ਮਹਿ, ਸੁਭ ਕਰਨ, ਗਨ ਮੰਗਲ ਕੇ ਮੂਰ ॥੧॥

{ ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ=ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੂਰ: ਅਧਯਾਯ ੧ }
ਅੰਕ ੩ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ।

ਅਰਥ—ਇਕ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੋ) ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ (ਹੈ ਅਰ ਜੋ) ਅਸਤਿ, ਭਾਂਤਿ, ਪ੍ਰਿਯ (ਰੂਪ ਹੋਕੇ) ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਸ਼ ਵਾਯੂ ਪੂਰਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, (ਉਹੀ) ਸੁਭਤਾ ਦੇ ਕਥਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੰਗਲਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ (ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ) ।

*ਪਾ:—ਅਥ ਜੁੱਧ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਥਨੰ ।

†ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ, ਅਸਤਿ ਭਾਂਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਦੇ ਜੋ ਅਰਥ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਕੀਤੇ ਹਨ ਉਹ ਇਉਂ ਹਨ—ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਤੱਛ । ਅਸਤਿ ਭਾਂਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਆਤਮ ਲੱਛ । ਇਹ ਤੀਨਹੁ ਜਿਤ ਕਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵੇਂ ॥ ਇਨ ਬਿਹੀਨ ਕਿਤ ਕਛੁ ਨ ਜਨਾਵੇ ॥ ਅਸਤੀ ਹੈ ਸੁ ਪਦਾਰਥ ਸਾਚੁ ॥ ਚਿਤ ਭਾਂਤੀ ਪਰਕਾਸ਼ ਉੱਚਾਚ ॥ ਪਾਇ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਿਯ ਆਨੰਦ ॥ ਇਮ ਤੀਨਹੁ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਰਤੀਏ ॥

[ਭਾ ੫ ਅੰਸੁ ੩੭ ਮੰ ੩੭]

ਭਾਵ—ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਦੋ ਗੁਣ ਹਨ ਵਿਆਪਕਤਾ ਤੇ ਅਸੰਗਤਾ । ਵਿਆਪਕਤਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਸ਼ ਵਾਂਗੂ ਉਹ ਸਭਨਾਂ ਵਿਚ ਪਰੀ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਅਸੰਗਤਾ ਵਾਲੇ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਵਾਲੀ ਅਸੰਗਤਾ ਜੋ ਮਨੋ ਹੈ ਭੀ ਤੇ ਨਹੀਂ ਭੀ ਅਗਲੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਦਰਸਾਈ ਹੈ, ਜਦ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੁਭਤਾ ਦੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਤੇ ਮੰਗਲਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ । ਅਕਾਸ਼ ਜੜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੀਕੇ ਅਸੰਗ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਚੇਤਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੰਗ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਰਾਗ ਦੇਖ ਵਿਚ ਫਸੇ ਜੀਵ ਅਸੰਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਤਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅਸੰਗ ਰਹਿਣੇ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਅਸੰਗ ਹੈ, ਐਉਂ ਅਸੰਗ ਹੁੰਦਾ ਹੋਯਾ ਵੀ ਉਹ ਮੰਗਲਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਤੇ ਨੇਕੀਆਂ ਦਾ ਕਰਨਹਾਰ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚਾਰ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:—

ਵੇਦਾਂਤ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਅਨੰਦ ਯਾ ਅਸਤਿ, ਭਾਂਤਿ, ਪ੍ਰਿਯ ਆਖਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਤੌਰ ਸਰੂਪ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਜਗਤ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਤੇ ਮੂਲੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਹਸਤੀ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰਚਕ, ਲੋਕ, ਦੁੱਖ, ਦਰਦ ਪੁਰ ਦਵਿਆ ਕਰਨ ਤੇ ਤਰ੍ਹਣ ਆਦਿ ਵਲਵਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁੰਨ ਤੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਤੋਂ ਏਪਰਵਾਹ, ਉੱਚਾ ਤੇ ਅਸੰਗ ਸਹੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਨਿਰਾਸਤਾ ਵਾਲਾ ਵਰੁਣ ਜਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਐਸੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਫੋਈ ਰਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ । ਇਹ ਲੋਕ ਇਸ ਅਤਚਨ ਤੇ ਰੁਕ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਫੁਰਨੇ ਯਾ ਸੋਚ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਯਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਦਾ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਨੰਤ ਤੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਸੰਗ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਰੂਪ ਦਿਤਾ । ਇਸ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸੁੱਧ ਸਤੋਰੁਣ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਫੇਰ ਗੁਣ ਦੱਸੀਏ ਹਨ:—ਐਸ਼੍ਵਰਜ, ਜਸ, ਵੈਰਾਗ, ਉਦਾਰਤਾ, ਲਛਮੀ, ਰਯਾਨ (ਵੇਦੇ ਗਾਂਥ ੫ ਅੰਸੂ ੪੬ ਅੰਕ ੪੭ ਦੀ ਟੁਕ ਪੰਨਾ ੨੬੯੫) । ਇਸ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਤੇ ਜੀਵ ਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਬੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਜੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਆਦਿ ਹਪ (ਬ੍ਰਹਮ) ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਪਰ ਵਿਚ ਉਸੇ ਨਿਰਲੇਪ, ਅਲੇਪ, ਅਲਗ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ, ਦਿਆਲੂ, ਭਗਤ ਵਤਸਲ ਆਦਿ ਪਿਆਰਾਂ ਵਾਲਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ਯਥਾ, 'ਸਭ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਤੂੰ ਕਾਇਰੁ ਕਰਤਾ ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕੁ ॥':—ਉਹ ਕਰਤਾਰ ਹੈ, ਉਹੋ ਕਾਇਰ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾਂ ਨੂੰ ਰਚਕੇ ਪਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਿਚ ਅਲੇਪ ਹੈ । ਅਤੇ ਰਚ, ਪਾਲ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਬੀਕੁਣ ਹੈ ? ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਭਾਵ ਇਕ ਟੁਕ ਵਿਚ ਦੱਸਕੇ ਦਾਰਸ਼ਨਕਾਂ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਬੀ ਹੱਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ:—'ਹੁਕਮੁ ਠ ਕਹਿਆ ਜਾਈ' ॥ ਅਰਥਾਤ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਉਹ ਅਗਮ ਅਰੋਚਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਉਸ ਦਾ 'ਹੁਕਮ' ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦੇ 'ਬੀਚਰ ਤੇ ਕਰਨੇ' ਬੀ ਅਕੱਥਨੀਯ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਵਿਚ 'ਫੁਰਨਾ ਤੇ ਕਰਨਾ' ਅਰੋਪ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋਜਾਣ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਭਰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਤੁਸਾਨੂੰ ਤਜਰਬਾ ਆਪਣੇ 'ਫੁਰਨੇ ਤੇ ਕਰਨੇ' ਦਾ ਹੈ । ਉਹ ਆਪਣਾ ਫੁਰਨਾ ਤੁਸੀਂ 'ਅਭੰਤ ਤੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ' ਨੂੰ ਅਰੋਪਦੇ

ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਟਪਲਾ ਖਾਂਦੇ ਹੋ । ਉਸ 'ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ' ਦੇ 'ਫੁਰਨੇ ਤੇ ਕਰਨੇ' ਹੋਰਵੇਂ ਹਨ ਅਰ ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ 'ਸੱਤਿ', ਤਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ 'ਫੁਰਨੇ ਤੇ ਕਰਨੇ' ਬੀ ਸੱਤਿ ਸਰੂਪਤਾ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਥਾ:—'ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਕਰਣੇ ਸਰਬ ਬੀਚਾਰ' । 'ਸਚਾ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਸਚਾ ਫੁਰਮਾਣੁ' । ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂਤ ਲਈ ਵੇਖੇ ਧਰਤੀ ਪਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਦਰਯਾ ਇਕ ਪਾਣੀ ਦਾ ਰੋ ਹੈ ਜੋ ਸੁਸ਼ਕੀ ਦੇ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਗਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਦਰਯਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਬੀ ਦਰਯਾ ਵਗਦੇ ਹਨ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਰੋ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਹੀ ਵਹਿੰਦੇ ਪਏ ਹਨ; ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਹਨ ਪਾਣੀ ਰੂਪ ਹੋਕੇ, ਪਰ ਵੱਖਰੇ ਵਹਿੰਦੇ ਦਿਸਦੇ ਆਪਣਾ ਦਰਯਾ ਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਪਏ ਦੱਸਦੇ ਹਨ । ਤਿਵੇਂ ਸਾਰੇ 'ਫੁਰਨੇ ਤੇ ਕਰਨੇ, ਸਾਡਾ ਹੁਕਮ' ਵਿਕਾਰੀ ਸ਼ੈ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ 'ਅਨੰਤ' ਦੇ 'ਕਰਨੇ' ਫੁਰਨੇ (=ਬੀਚਾਰ) ਤੇ 'ਹੁਕਮ' ਅਨੰਤਤਾਈ ਦੇ ਫ਼ਿਸ਼ਮੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਕਾਰਤਾ ਦੀ ਸਿਭਾਵਨਾ ਕਰਨੀ ਆਪਣੇ 'ਫੁਰਨੇ' 'ਕਰਨੇ' ਨੂੰ ਓਸ ਅਕੋਥ ਵਿਚ ਕਲਪ ਲੈਣਾ ਹੈ । ਸਾਡਾ ਵਜੂਦ ਤੇ ਸਾਰੇ ਕਰਨੇ ਕਥਨੀ ਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਤੇ ਕਰਨੇ ਅਕੋਥਨੀਯ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ 'ਹੁਕਮੀ' ਅਕੋਥ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਹੀ 'ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ' ॥

ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੱਲ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਰਚਣਹਾਰ (ਕਰਤਾਰ), ਪਾਲਣਹਾਰ, ਬਖਸ਼ਿੰਦਾ, ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਆਦਿ ਸਿਫਤਾਂ ਵਾਲਾ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਆਖਿਆ ਹੈ:—
 “ਨਿਰਗੁਨੁ ਆਪਿ ਸਰਗੁਨੁ ਭੀ ਚਹੀ ॥ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਿਨਿ ਸਗਲੀ ਮੋਹੀ ॥” ਪੁਨਾ:—“ਸਰਗੁਨੁ ਨਿਰਗੁਨੁ ਨਿਰੀਕਾਰੁ ਸੁੰਨ ਸਮਾਪੀ ਆਪਿ ॥ ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥”
 (ਗੁਣ: ਮ: ੪)

ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਇਸ ਅਸੂਲ ਦੀ ਸੋਝੀ ਇਸ ਵੇਹੇ ਤੋਂ ਸਹੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਭਤਾ ਦਾ ਕਰਨਹਾਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਸਾਰੇ ਮੰਗਲਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਿਰਾ 'ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦ' ਸੁਭਤਾ ਤੇ ਅਸੁਭਤਾ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਕਰਨਹਾਰ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾਂ ਮੰਗਲ ਅਮੰਗਲ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ “ਤੂੰ ਕਾਦਿਰੁ ਕਰਗ ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕੁ” ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲਾ ਆਪੇ ਨਿਰਗੁਣਤਾ ਆਪੇ ਸਰਗੁਣਤਾ ਦੇ ਰੰਗ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ 'ਸੁਭਤਾ ਦੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ' ਤੇ ਮੰਗਲਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਤੇ ਸੁਭਤਾ ਦੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਅਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਵਜੂਦ 'ਨੇਕੀ ਕੁੱਲ' ਹੈ 'ਮੋਪੁਰਨ ਸੁਭਤਾ' ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ 'ਸੁਭਤਾ' ਹੀ ਸੋਝ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਅਸੁਭਤਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਜੂਦ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਸੁਭਤਾ ਦੀ ਕਮੀ ਜਾ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਉਹ ਸੱਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਭਤਾ ਸਰੂਪ ਬੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਭਤਾ ਸੱਤਿ ਵਸਤੂ ਹੈ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਉਹ ਮੰਗਲ ਮੂਲ ਹੈ । ਅਮੰਗਲ ਉਹ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਮੰਗਲ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਮੰਗਲ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ, ਤੇ ਉਹ 'ਹੋਂਦ' ਹੈ ਤੇ 'ਮੰਗਲ' ਹੋਂਦ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਮੰਗਲ ਹੈ, ਸਿਪੁਰਣ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੰਗਲ ਮੂਲ ਹੈ । ਜਥਾ—'ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਸਦ ਜਾਕੇ ॥' ਤਥਾ—'ਮੰਗਲਾ ਹਰਿ ਮੰਗਲਾ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਸੁਣੀਐ ਮੰਗਲਾ' ॥ ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਆਨੰਦ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਿਯ

ਹੈ । ਆਨੰਦ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਨ ਗੀਤਿ ਕਰਕੇ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਹਨ, ਆਨੰਦ ਜਾ ਪ੍ਰਿਯ ਪਦ ਮੰਗਲ ਦੇ ਹੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਥ ਵਾਚੀ ਪਦ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ (ਆਨੰਦ=) ਮੰਗਲ ਹੈ, ਉਹ ਮੰਗਲ ਮੂਲ ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਹੈ, ਮੰਗਲ ਮੂਲ ਨੇ ਮੰਗਲ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸੁਭਤਾ ਦੇਣੀ ਹੈ ।

੨. 'ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ' ਮਿਰਯਾਦਾ ਦਾ ਮੰਗਲ ।

ਚੰਦ ਅਮੰਦ ਮਨਿੰਦ ਮੁਖ ਸੁਮਤਿ ਕੁਨਿੰਦ ਬਿਲੇਦ ।

ਪਦ ਅਰਵਿੰਦ ਅਨੰਦ ਦਾ ਬੰਦ ਗਿਰਾ ਕਰ ਬੰਦਿ ॥ ੨ ॥

{ ਅਮੰਦ=ਕਲੰਕ ਰਹਤ । ਸੁੱਛ । ਮਨਿੰਦ=ਵਰਗਾ ।
ਕੁਨਿੰਦ=ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ [ਛਾ:, ਕੁਨਿੰਦਹ] । ਗਿਰਾ=ਸਰਸ੍ਵਤੀ । }

ਅਰਥ—(ਜਿਸ) ਗਿਰਾ ਦਾ ਮੂੰਹ ਸੁੱਛ ਚੰਦਰਮਾ ਵਰਗਾ ਹੈ (ਤੇ ਜੋ) ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੁਫਟ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ (ਜਿਸ ਦੇ) ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਚਰਣਾਂ ਕਵਲਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ (ਮੇਰੀ) ਨਮਸਕਾਰ ਦੇਵੇ ।

੩. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਕਬਿੱਤ ॥ ਬੰਦਨਾ ਕੋ ਲੇਤਿ ਹੀ, ਅਬੰਦਤਾ ਕੋ ਦੇਤਿ ਜਨ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਲੇਤਿ,
ਦੇਤਿ ਹੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁਖ ਸੇਤੁ ਹੈ । ਭਾਉ ਉਰ ਲੇਤਿ ਹੀ, ਪ੍ਰਭਾਉ ਬਛੋ ਦੇਤਿ
ਆਪਿ, ਨਿਗੁਨ ਪਦ ਦੇਤਿ, ਜਨ ਗੁਨ ਦੇਖਿ ਲੇਤਿ ਹੈ । ਬੰਦੀ ਜੈਸੀ ਭੇਟ
ਲੇਤਿ, ਜਮ ਕੀ ਅਭੇਟ ਦੇਤਿ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਤੋਖ ਸਿੰਘ ਚੇਤਿ ਹੈ ।
ਹਿਤਾ ਲੇਤਿ ਦਾਸਨਿ ਕੀ, ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮ ਦਤਿ ਉਰ, ਮਨ ਲੇਤਿ ਚਰਨ ਮੈਂ,
ਮੁਕਤਿ ਸੁ ਦੇਤਿ ਹੈ ॥ ੩ ॥

{ ਬੰਦਨਾ=ਨਮਸਕਾਰ । ਅਬੰਦਤਾ=ਬੰਧਨ ਰਹਤਤਾ । ਸੁਤਿਤਤਾ ।
ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫਲ, ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ
ਛੁਟਕਾਰਾ ਮੁਰਾਦ ਹੈ । ਸੁਖ ਸੇਤੁ=ਸੁਖੀ ਦੇ ਪੁਲ ।
ਭਾਉ=ਸ਼ਰਧਾ, ਭਾਉ ਭਗਤੀ । ਉਰ ਲੇਤਿ=ਦਿਲ ਵਿਚ ਲੇਕੇ
ਭਾਵ ਸੀਕਾਰ ਕਰਕੇ (ਅ) ਦਿਲਦੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਭਗਤੀ ।
ਪ੍ਰਭਾਉ=ਪ੍ਰਤਾਪ, ਮਹਿਮਾ । ਮਹਾਤਮ । ਨਿਗੁਨ=ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਤ
ਪਦ । ਤਿੰਨਾ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰਲਾ ਦਰਜਾ, ਜਥਾਰਥ ਅਵਸਥਾ ।
ਹਿਤਾ=ਹੀਕਾਰ, ਦੇਹਿ ਅਭਿਮਾਨ । }

ਅਰਥ—(ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ) ਦਾਸਾਂ ਦੀਆਂ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਲੇਕੇ (ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ) ਸੁਤਿਤਤਾ (ਦਾ ਦਾਨ) ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੇਮ ਲੇਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਪੁਲ ਰੂਪੀ ਭਰੋਸਾ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਆਪ (ਸੇਵਕੀ ਦੀ) ਦਿਲੀ ਸ਼ਰਧਾ (ਭਗਤੀ) ਸੀਕਾਰ ਕਰਕੇ (ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ)

ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, (ਅਤੇ ਜਦੋਂ) ਦਾਸਾਂ (ਵਿਚ ਸੁਭ) ਗੁਣ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤੀਤ ਪਦਵੀ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬੌਧੀ ਜੋਸੀ ਭੋਟਾ (ਦਾਸਾਂ ਦੀ) ਸ੍ਰੀਕਾਰ ਕਰਕੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਜਮ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। (ਅੰਸੁ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ (ਭਾਈ) ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ) ਸਿਮਰਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ (ਅਪਣੇ) ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਹੰਤਾ ਲੋਕੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਹਿਰਦੇ ਵਿਖੇ ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮ (ਦਾ ਦਾਨ) ਦੇਂਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ) ਮਨ (ਅਪਣੇ) ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਮੁਕਤੀ (ਦਾ ਦਾਨ) ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਭਾਵ—ਇਸ ਕਬਿੱਤ ਵਿਚ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਡੇ ‘ਅਵਗੁਣ ਹਰਨ’ ਤੇ ‘ਗੁਣ ਦਾਨ ਕਰਨ’ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਕੇ ਦਸਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਰਸਾਈ ਹੈ । ਹਉਮੈ ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਚੁਰ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਹੰਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਕਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ‘ਅਹੰਬ੍ਰਹਮ’ ਦੇ ਸੁੱਕੇ ਦਮਗਜੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕੇ ਜੋ ਮੁਕਤੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤ ਮੁਖ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਤ੍ਰੇ ਅੰਗ ਦੱਸੇ ਹਨ — ੧. ਹਉਂ ਦਾ ਦੂਰ ਹੋਣਾ, ੨. ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਅਵਿਰਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣਾ, ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ੩. ਮਨ ਨੂੰ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲੈਣਾ (ਭਾਵ ਪ੍ਰੇਮ) ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਹਉਮੈ ਦਾ ਅਭਾਵ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਅਵਧੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਤੱਤ ਨਾਲ ਮੇਲ, ਤ੍ਰੇਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਜੋ ਮੁਕਤੀ ਹੈ ਸੋ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨੀ ਸਿਲਾ ਭੁੱਲ ਅਫ਼ੈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਵੇਂਦਾ । ਉਹ ‘ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ’ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ‘ਕਰਮ ਕਰਤ ਹੋਵੇ ਨਿਹ ਕਰਮ’ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਾ ਇਉਂ ਕਹੋ, ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਅਕੂੜ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਤਕ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਉਸ ਦੇ ਵਚਨ ਤੇ ਕਰਮ ਸੁਖ ਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੇਘ ਹੋਕੇ ਵਸਦੇ ਹਨ । ਖਿੜੇ ਗੁਲਾਬ ਹਾਰ ਸੁਰੀਧੀ ਦਾਤਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

੩. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਏਹਗਾ ॥ ਅਜਰ ਜਰਨ ਧੀਰਜ ਧਰਨ ਦੇਤਿ ਸ਼ਰਨ ਜਨ ਦਾਨ ॥

ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਸੁਖ ਕਰਨ ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਗੁਨ ਖਾਨ ॥੪॥

{ ਅਜਰ ਜਰਨ—ਆਤਮ ਸੱਤਿਆ ਜੋ ਅਪਣੇ ਅੰਦਰ ਜਰ ਲੈਣੀ
ਕਠਨ ਹੋ ਉਸ ਨੂੰ ਜਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ । }

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਜੋ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਹਥੇ ਹਨ, ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਨ ਹਨ, ਅਜਰ ਨੂੰ ਜਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਧਰਤੀ (ਵਤ) ਧੀਰਜ (ਧਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤੇ ਅਪਣੇ) ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਨੂੰ (ਮੇਰੀ) ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ ।

੪. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਅਤਿ ਉਦਾਰ ਬਖਸ਼ਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੋਨਹੁ ਲੋਕ ਅਨੰਦ ॥

ਅਮਰਦਾਸ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੰਦੋਂ ਸੁਗ ਕਰ ਬੰਦਿ ॥ ੫ ॥

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਗੁਰੂ) ਅਮਰਦਾਸ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੋਵੇਂ ਹਥ ਜੋੜਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਬੜੇ ਉਦਾਰ ਹਨ, ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ (ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ) ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਬਖਸ਼ਣੇ ਵਾਲੇ ਹਨ ।

ਭਾਵ—ਉਦਾਰ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੀ ਦੇਗ ਅਖਿੰਤ ਚਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਤੇ ੨੨, ੫੨, ੭੨ ਵਰਤਕਤੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਪੌਦਾ ਕਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਪਦ ਤੇ ਅਰੂੜ ਹੋਕੇ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਤਪੁਰਖ ਹੋਏ ।

੫. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ—**ਮੰਗਲ ।**

ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਨਾਸਿ ਉਪਾਸ਼ਕਨਿ ਪੁਰਹਿ ਆਸ ਗਨ ਦਾਸ ॥

ਰਾਮਦਾਸ ਸੁਖਰਾਸ ਕੋ ਨਮੋ ਹੁਲਾਸ ਪ੍ਰਕਾਸ ॥ ੬ ॥

{ ਉਪਾਸ਼ਕ=ਸੇਵਕ, ਦਾਸ, ਸਿੱਖ । ਉਪਾਸ਼ਕ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ 'ਉਪਾਸ਼ਕਨਿ' }
(ਅ) ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ।

ਅਰਥ—(ਮੈਂ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ) ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਰਾਸ (ਗੁਰੂ) ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ, (ਜੋ ਸਦਾ) ਹੁਲਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ (ਕਿਉਂ ਜੋ ਆਪ ਅਪਣੇ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਭੈ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰੇ ਦਾਸਾਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਪੂਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

੬. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ—**ਮੰਗਲ ।**

ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਸਿਰਜਨ ਅਨੰਦ ਤਰਜਨ ਜਨਨ ਬਿਕਾਰ ॥

ਬਰਜਨੀ ਦੁਰਜਨ ਤੇਜ ਕੋ, ਤਿਨ ਪਗ ਰਜ ਸਿਰ ਧਾਰਿ ॥ ੭ ॥

{ ਸਿਰਜਨ ਅਨੰਦ=ਅਨੰਦ ਦੇ ਬਨਾਵਣ ਵਾਲੇ, ਭਾਵ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ । }
{ ਤਰਜਨ=ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । }
{ ਬਰਜਨ=ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ । ਦੁਰਜਨ=ਖੋਟੇ ਲੋਕ । ਵੇਰੀ । }
{ ਪਗ ਰਜ=ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂੜੀ । }

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਿਰਜਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਤੇ ਖੋਟੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਤੇਜ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ (ਕਵਲਾਂ) ਦੀ ਪੂੜੀ (ਨੂੰ ਮੈਂ) ਸਿਰ ਤੇ ਧਰਦਾ ਹਾਂ ।

੭. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਦਾ—**ਮੰਗਲ ।**

ਕਥਿੰਤ ॥ ਬੋਧ ਮਹਿ ਬਿਦੇਹ, ਜੁਧ ਕ੍ਰੁਧ ਮਧ ਰਾਮਦੇਹ, ਸਿੱਖ ਤਾਰਿਬੇ ਕੋ
ਭਵ ਸਿੰਧੁ ਤੇ ਜਹਾਜ ਹੈਂ । ਕਰੁਣਾ ਨਿਧਾਨ ਤੇ ਬਿਸ਼ਨੁ ਪਰਮਾਨ ਮਨ,
ਕੀਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਬੇ ਕੋ ਸੋਈ ਵਿਸਰਾਜ ਹੈਂ । ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮੈਂ ਪ੍ਰਚੀਤ

ਮਾਰਤੀਭ ਬਡੇ, ਸੋਭਾ ਸਭਿ ਲੈਬੇ ਕਉ ਸੁਹਾਇ ਸੁਰਰਾਜ ਹੈ। ਧੀਰਜਧਰਨ
ਕੋ ਧਰਨਿ ਰੁਪ ਬੀਰ ਬਰ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੁਰਦਿੰਦ ਸੁਖਕੰਦ ਹੈ ਬਿਰਾਜ ਹੈ ॥੯॥

ਬੋਧ=ਗਿਆਨ ।

ਬਿਦੇਹ=ਜੋ ਸਰੀਰ ਧਾਰੀ ਨਾਂ ਹੋਵੇ, ਜੋਸੇ ਈਸ਼ੁਰ । (ਅ) ਬਿਦੇਹ=ਪੁਰਾਤਨ
ਮਿਥੁਲਾ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਤਿਰਹੁਤ ਆਖਦੇ ਹਨ,
ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬੀ ਬਿਦੇਹ ਕਹਿ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ
ਜਨਕ ਨੂੰ । ਜਨਕ ਗਿਆਨੀ ਸੀ, ਸੋ ਗਿਆਨੀ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਭਵ ਸਿੰਧੁ=ਸਿੰਧਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ।

ਦਿਜਰਾਜ=ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ, ਬ੍ਰਹਮਨ, ਬ੍ਰਹਮਾਂ, ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਆਦਿ ।

ਮਾਰਤੀਭ=ਸੂਰਜ । ਸੁਰਰਾਜ=ਇੰਦ੍ਰ ।

ਮਾਰਬ—(ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਬਿਦੇਹ (ਹਨ,) ਜੁੱਧ (ਵਿਚ ਤੇ) ਕ੍ਰੋਧ (ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ)
ਰਾਮਚੰਦ ਵਤ ਹਨ, ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਧਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਾਰਣ ਲਈ ਜਹਾਜ (ਵਤ) ਹਨ ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ (ਹੋਣ ਕਰਕੇ) ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਵਤ ਮਨ (ਰਖਦੇ ਹਨ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਈ) ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਉਹੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਤ ਹਨ, ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਵਿਚ ਜੋ ਤੇਜਵਾਲ ਸੂਰਜ ਵਾਂਗੂ ਵਡੇ ਹਨ (ਤੇ) ਸਾਰੀਆਂ ਸੋਭਾ ਲੈਣ ਵਿਚ (ਜੋ)
ਇੰਦ੍ਰ ਵਾਂਗੂ ਸੁਹਾ ਰਹੇ ਹਨ (ਅਤੇ) ਧੀਰਜ ਧਰਨ ਵਿਚ ਜੋ ਧਰਤੀ ਰੂਪ ਹਨ
ਉਹ ਸੋਭਣ ਬੀਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਮੇਘ ਹੋਕੇ ਬਿਰਾਜ ਰਹੇ ਹਨ
(ਸੋ ਮੇਰੇ ਤੇ ਬੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੋਣ) ।

ਭਾਵ—ਕਯਨ, ਜੁੱਧ, ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ, ਸ਼ਕਤੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ, ਕੀਰਤੀ, ਪ੍ਰਤਾਪ, ਤੇਜ, ਸੋਭਾ, ਧੀਰਜ,
ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੁਣ ਧਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੋਭਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਜਾਹਰਾ
ਜਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ 'ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ' ਹਨ, ਉਪਮਾ ਆਪ ਤੋਂ ਛੋਟਿਆਂ ਨਾਲ ਦੇਣ ਵਿਚ
ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਉਕਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਕਵੀ ਜੀ ਇਕ ਇਕ ਗੁਣਧਾਰੀ
ਈ ਇਕ ਇਕ ਉਪਮਾ ਦੇਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ 'ਸਰਬ ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ' ਕਥਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।
ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵਜਕਤੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠਿਆਂ ਹੋਣਾ ਜੋ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੇ
ਉਪਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ।

੮. ਇਸ੍ਰ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਸ੍ਰੀਯਾ ॥ ਦੇਵ ਤਰੋਵਰ ਹੈ ਨ ਇਹੈ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਕਰਿ ਦੇਵ ਤਰੋਵਰ ।
ਸੋ ਸੁਰ ਧੇਨੁ ਨਹੀ ਮਨ ਜਾਨਿਯੇ, ਸੇਵ ਗੁਰੂ ਸੁਰ ਧੇਨੁ ਲਹੈ ਨਰ ।
ਹੈ ਨ ਚਿੰਤਾਮਣਿ ਬੂਝ ਜਿ ਦੇਖਿਯੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਨਖ ਚਿੰਤਮਣੀ ਬਰ ।
ਸੋ ਨ ਸੁਧਾ ਮਧੁਰਾਇ ਕੋ ਧਾਰਤਿ, ਗਯਾਨ ਗਿਰਾ ਗੁਰ ਕੀ ਮਧੁਰੀਤਰਾ ॥੯॥

ਦੇਵ ਤਰੋਵਰ=ਕਲਪ ਬਿੰਡ।
 ਕਰਿ=ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ (ਅ) ਕਰ=ਹਥ।
 ਸੁਰ ਦੇਨੁ=ਕਾਮਧੇਨੁ। ਲਹੈ=ਲੇ ਲੇਂਦਾ ਹੈ। (ਅ) ਲਹੈ=ਸਮਝਦੇ ਹਨ।
 ਚਿੰਤਾਮਣਿ=ਇਕ ਮਣੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਚਿੰਤਨ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ।
 ਸੁਧਾ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ਮਧੁਰੀ ਤਰ=ਅਤਿਸ਼ੈ ਕਰਕੇ ਮਿੱਠੀ। ਮਧੁਰੀ ਤੋਂ
 ਮੁਗਾਦ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼।

ਅਰਥ—(ਇਹ) ਕਲਪ ਬਿੰਡ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਜੋ ਸੁਰਗਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ) ਇਹੋ ਗੁਰੂ
 ਹਰਿਗਾਇ ਜੀ ਹਨ ਜੋ (ਇਥੇ ਹੀ) ਕਲਪ ਬਿੰਡ ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਾਮਧੇਨੁ
 ਨਹੀਂ ਹੈ (ਜੋ ਸੁਰਗਾਂ ਵਿਚ) ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਝ ਲਓ (ਕਿ ਸੁਣੀਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ
 ਹਰਿਗਾਇ ਜੀ ਨੂੰ) ਸੇਵਕੇ ਮਾਨੁਖ (ਅਸਲੀ) ਕਾਮਧੇਨੁ ਲੇ ਲੇਂਦਾ ਹੈ। ਚਿੰਤਾਮਣੀ
 ਕੋਈ (ਸ਼ੈ) ਹੈ ਨਹੀਂ, ਪੁੱਛਕੇ ਭਾਵੇਂ ਦੇਖ ਲਈਏ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੀ
 (ਅਸਲ) ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਹਨ। ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ (ਸ਼ਾਦ ਵਿਚ) ਸਿਠਾਸ ਧਾਰਨ
 ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਗਿਆਨ (ਰਸ ਨਾਲ ਭਰੀ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਧੀਕ
 ਮਿੱਠੀ ਹੈ।

ਹੋਰ ਅਰਥ—੧. ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗਾਇ ਜੀ ਦੇ (ਕਰ=) ਹੱਥ ਹੀ ਕਲਪ ਬਿੰਡ ਹਨ। ੨. ਨਰ
 (=ਉੱਤਮ ਲੋਕ) ਗੁਰੂ (ਹਰਿ ਗਾਇ ਜੀ ਦੀ) ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਹੀ ਕਾਮਧੇਨੁ (ਲਹੈ=)
 ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਭਾਵ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਅਨੇਕਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
 ਸਤਿਨਾਮ ਦੀ ਦੋਹਰੀ ਫੇਰਕੇ ਜਗਤ ਬਚਾਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਸਿਤ ਭਰਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ
 ਜਗਤ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣ ਹਾਰੇ ਕਲਪ ਬਿੰਡ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਰਚੇ।

ਦੂਸਰੀ ਭੁਕ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਬਰਕਤਾਂ ਵੱਲ ਸੇਨਤ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ
 ਰਾਜੇ; ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਕਾਮਧੇਨੁ ਤੁੱਲ ਸੰਸਾਰਕ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਦਾਤੇ ਬਣੇ। ਤੀਸਰੀ ਵਿਚ
 ਫੁਹ ਮਾਧੂ ਨਾਲ ਜੀਅ ਦਾਨ ਦੇਕੇ ਜੋ ਅਨੰਤ ਸਿਖ ਤਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਿੰਤਨ
 ਦਾ ਪਰਵੇਸ਼ ਹੋਕੇ ਰਾਮ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋਖੀ ਭੁਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
 ਦੀ ਵਾਕ ਸੋਤ੍ਰਾ ਤੇ ਵਾਕ ਦੀ ਮਧੁਰਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਸੋਤ੍ਰਾ ਨਾਮ ਤੇ 'ਗਿਆਨ' ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਸੀ।

ਜੇ ਦੂਸਰੇ ਅਰਥਾਂ ਵੱਲ ਝੱਕੀਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਕਲਪ ਬਿੰਡ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵ
 ਕਾਮਧੇਨੁ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਖ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਸ੍ਰੋਸ਼ਟ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

੬. ਇਸੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ।

ਵੇਹਰਾ ॥ ਲਾਲ ਮਿਦੁਲ ਸੁੰਦਰ ਜੁਗਲ ਕਮਲ ਲਲਿਤ ਅਲਪਾਇ ॥

ਚਰਨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੇ ਅਲਿ ਮਨ ਮਿਲਿ ਸੁਖਪਾਇ ॥੧੦॥

ਲਲਿਤ=ਸੁੰਦਰਤਾਈ, ਸਨਮੋਹਣੇ ।

ਅਲਪਾਇ=ਤੁੱਛ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਘਟਦੀ ਹੈ, ਨੀਵੀਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਮਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਜੇ ਪਾਠ-ਅਲਿਪਾਇ-ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਥ ਲਗੇਗਾ-ਨਿਰਲੇਪ, ਅਸੰਗ ।

ਅਲਿ=ਭੋਰੇ ।

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸੁਹਕੇ ਚਰਣ (ਐਸੇ) ਲਾਲ ਤੇ ਕੋਮਲ ਹਨ ਕਿ ਕਮਲ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾਈ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇ) ਨੀਵੀਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, (ਐਸੇ ਚਰਣਾਂ ਨੂੰ) ਮਿਲਕੇ (ਸਿੱਖਾਂ ਰੂਪੀ) ਭੋਰਿਆਂ ਦਾ ਮਨ ਸੁਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਹੋਰ ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਚਰਣ ਲਾਲ ਹਨ, ਕੋਮਲ ਹਨ, ਕਮਲ ਵਤ ਸਨਮੋਹਣੇ ਹਨ, (ਸਿੱਖ ਰੂਪੀ) ਭੋਰੇ ਮਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ (ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਅਲਿਪਾਇ=) ਅਸੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤੇ (ਪਰਮਾਰਥ ਦਾ) ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ । (ਅ) ਉਪਰਲੇ ਅਰਥ ਵਿਚ—ਅਲਿਪਾਇ—ਦਾ ਅਰਥ ਚਰਣਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਲਾਉਣਾ ਕਿ ਚਰਣ ਹੀ ਕਮਲ ਵਤ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਅਲੇਪ ਹਨ ।

੧੦ ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਚਾਦਰ ਭੇ ਹਿੰਦੁਵਾਨ ਕੀ ਬਾਦਰ ਅਨੰਦ ਉਦੋਤਿ ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰ ਨਮੋ ਸਿਮਰੇ ਹਾਦਰ ਹੋਤਿ ॥ ੧੧ ॥

{ਬਾਦਰ=ਬੱਦਲ ।

ਉਦੋਤਿ=ਉਤਪਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ }।

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ (ਔਰੰਗਜ਼ੇਬੀ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਧੁੱਪ ਤੋਂ ਰਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ) ਬਾਦਰ (ਸਮਾਨ) ਹੋਏ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਬੱਦਲ ਨੂੰ (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿਤਾ, (ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ) ਯਾਦ ਕਰੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ (ਮੇਰੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ) ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ ।

ਭਾਵ—ਔਰੰਗਜ਼ੇਬੀ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਸੂਰਜ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਭੁੰਨ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਧੁੱਪ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਚਾਦਰ ਸਮਾਨ ਆਪ ਆਏ ਤੇ ਸਿਰ ਦੇਕੇ ਔਰੰਗੀ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਨੂੰ ਹਰਿਆ, ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਬੱਦਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਦੇਣ ਮਗਰੋਂ ਹੋਰ ਠੰਢ ਵਰਤਾਉਣ ਲਈ ਜਗਤ ਵਿਚ ਫੌਜ ਗਏ । ਇਹ ਭਾਵ ਬੀ ਸਿਆਣੇ ਲੋਕ ਹਨ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁ ਬੇਟੀਆਂ ਦੀ ਪਰਦਾ ਦਰੀ, ਧਰਮ ਦਿੰਨੂ ਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਆਦਿ ਨੇਗੋਜ਼ ਚੱਕਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਦੇ ਵਤ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਹਾਈ ਹੋਏ ।

੧੧. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਕਬਿੱਤ—ਕ੍ਰਿਗੁਨੰਦ ਦਾਨ ਦੀਨਿ ਤਾਂਹੀ ਕੇ ਅੱਛਤਛੀਨਿ, ਜਾਚਤਿ ਫਿਰਤਿ ਦੀਨ ਦਿੱਸਨ ਕੋ ਗੋਤ ਹੈ । ਰਾਮਚੰਦ ਅਨੰਦ ਸੰਦੋਹ ਅਸੁਮੇਧ ਵਿਖੇ ਪਾਯੋ ਦਾਨ, ਖਾਯੋ ਪੂਤ ਪੋਤੇ ਨਾਤੀਪੋਤ ਹੋਪੰਡ ਪੂਤ, ਸੁਰ ਸੁਤ, ਆਦਿ ਜੇ ਸੰਤੋਖ

ਸਿੰਘ ਦੀਨਿ ਜਿਨ ਦਾਨ ਪੁਨ ਛੀਨਤਾ ਉਦੋਤਿ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬੰਦ ਸਿੰਘ
ਮਹਾਂਦਾਨ ਦੀਨੋਕੋ ਨ ਸਮ ਦਿਨਦਿਨਦੁਨੋਦੁਨੋ ਚੋਨੋਚੋਨੋ ਹੋਤਹੈ*॥੧੨॥

{ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੰਦ=ਪਰਸਰਾਮ । ਅੱਛਤ=ਹੁੰਦਿਆਂ ।
ਅਨੰਦ ਸੰਦੋਹ=ਅਨੰਦ ਦਾ ਪੰਜ । (ਅਨੰਦ ਸੰਦੋਹ) ।
ਠਾਤੀ ਪੋਤ=ਪੋਤਿਆਂ ਦੇ ਪੋਤ੍ਰੇ, ਪੜਪੋਤ੍ਰੇ । ਪੰਡਪੂਤ=ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ।
ਸੂਰਸੁਤ=ਕਰਣ । ਜਮ, ਬਲਿਸਚਰ, ਵਰੁਣ, ਅਸ਼ੁਨੀ ਕੁਮਾਰ, ਸੁਗ੍ਰੀਵ
ਆਦਿਕ ਬੀ ਅਰਬ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਦਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਚਲਿਆ
ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਥੇ 'ਕਰਣ' ਅਰਥ ਦਾ ਹੀ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ ।
ਦੁਨੋ ਦੁਨੋ ਚੋਨੋ ਚੋਨੋ=ਦੁਣੇ ਦਾ ਦੁਣੇ=ਚੋਰਣਾ, ਤੇ ਚੋਰੁਣੇ ਦਾ ਚੋਰੁਣਾ ਸੋਲਾ
ਗੁਣਾ, ਤੇ ਫੇਰ ਸੋਲਾ ਗੁਣੇ ਦਾ ਚੋਗੁਣਾ=ਚੋਸਠ ਗੁਣਾ, ਭਾਵ ਦਿਨੋਂ
ਦਿਨ ਵਧੇ ਵਿਚ ਹੈ । (ਅ) ਚੋਸਠ ਵਿੱਦਯਾ ਦਾ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ।

ਅਰਥ—ਪਰਸਰਾਮ ਨੇ (ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ) ਦਾਨ (ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ) ਦਿੱਤਾ (ਜੋ) ਉਸਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ
(ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ) ਖੁਸ਼ ਗਿਆ (ਤੇ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ) ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਜਾਤੀ ਦੀਨ
ਹੋ ਕੇ ਮੰਗਦੀ ਵਿਰਦੀ ਹੈ । (ਫੇਰ) ਅਨੰਦ ਦੇ ਪੁੰਜ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਤੋਂ ਅਸੁਮੇਧ ਜੋਗ
ਵਿਖੇ (ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਜੋ) ਦਾਨ ਪਾਇਆ, (ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਪੁਤਾਂ ਪੋਤਿਆਂ ਤੇ ਪੜਪੋਤਿਆਂ
(ਨੇ ਹੀ) ਖਾਧਾ (ਅਗੋਂ ਮੁੱਕ ਗਿਆ) । ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ)
ਯੁਧਿਸ਼ਟਰ ਤੇ ਸੂਰਯ ਸੁਤ (ਕਰਣ) ਤੋਂ ਆਦ ਲੈ ਕੇ ਜਿਸ ਜਿਸ ਨੇ ਦਾਨ
ਦਿੱਤਾ (ਉਸ ਦਾਨ ਦਾ) ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ । (ਪਰੰਤੂ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ
ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇਦਿਤੇ ਮਹਾਂ ਦਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸਮਤਾ (ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜੋ) ਦਿਨ ਦਿਨ
ਦੁਣੇ ਤੋਂ ਦੁਣਾ ਤੇ ਚੋਣੇ ਤੋਂ ਚੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਭਾਵ—ਇਸ ਵਿਚ ਦਾਨੀਆਂ ਦੇ ਦਾਨ ਦੇਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਦਾਨ ਦੇ ਬਿਨਸ
ਜਾਣ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੇਰ ਫੇਰ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ
ਹਾਲ ਹੈ, ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਦਾਨ ਤੋਂ ਵਡਾ ਦਾਨ ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵੱਸਿਆ ਹੈ । ਇੱਥੇ
ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਧਯਾਨ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਤੇ ਹਰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਗੁਰੂ
ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਤੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਵਡਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ । ਦਾਨ ਦਾ
ਜੋ ਹਾਲ ਕਿਹਾ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਹ ਹੈ, ਕਿ ਦਾਨ ਦਰਿੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਮੁੱਕੇ ਹੀ
ਗਾ ਚਾਹੇ ਉਹ ਬਿੰਦਵਾਨ ਹੋਣ, ਪੁਜ ਹੋਣ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਭ ਤੋੜਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦਾਨ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕੇਵਲ ਦਾਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਅਗੇ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਭੁੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਨਾਂ
ਹੀ ਐਸਾ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਫੇਰ ਨਾਸ਼ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਸਗੋਂ ਉਹ ਕਰਤੇਵਜ, ਉਹ
ਵਿੱਦਯਾ, ਉਹ ਯੋਗਤਾ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਭ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਸ ਨਾਲ

*ਇਹ ਛੰਦ ਅੱਗੇ ਕੁਤ ਪ ਐਸੁ ੫੧ ਵੇਅੰਕ ੧੭ ਵਿਚ ਬੀ ਆਵੇਗਾ ।

ਲਿਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਦੀਨਤਾ ਦੇਰ ਨਾ ਦੇਖਣੀ ਪਵੇ । ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਜੋ ਦੀਨ ਤੇ ਗਰੀਬ ਤੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਰਹੇ ਸੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾਨ, ਵਿੱਦਯਾਦਾਨ, ਬੀਰਤਾ ਦਾਨ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਰਤਨ ਦਾ ਦਾਨ, ਜਥੇਬੰਦੀ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਕੰਮ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਮਾਦਾ ਦਾਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪ ਜਮ ਦੀ ਕਨੇਡ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ, ਵਿੱਦਯਾ ਵਿਚ ਸਿਆਣੇ, ਜਗਤ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦ, ਰਾਜੇ, ਜਗੀਰਦਾਰ, ਧਰਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਤੇ ਹਰ ਕਮਾਮ ਵਿਚ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਣਕੇ ਦੀਨਤਾ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਏ ।

ਕਥਿੰਤ ॥ ਦਲ ਜੋ ਦਿਲੋਸ਼ ਅਚਲੋਸ਼ ਦੋਉ ਮਿਲਿ ਧਾਏ, ਪੁਰਵਾ ਸੇ ਪੈਂਸਾ ਕੀ ਪ੍ਰਿਕਾਰ ਉਠੇ ਘੋਰਿ ਘੋਰਿ । ਬਾਧੇ ਬਡੇ ਠੱਟ ਭੱਟ ਘੱਟ ਕੇ ਸੰਘੱਟ ਜੁਟ, ਲੋਹ ਕੀ ਚਮਕ ਛਟਾ ਛਬਿ ਭਾਤ ਕੋਰਿ ਕੋਰਿ । ਗੋਰੇ ਪਰੇ ਓਰੇ, ਪੂਮ ਅਧਿਕ, ਅੰਧੇਰੇ ਪੂਰ, ਹਲਕੇ ਹਰੋਲ, ਹਲਾ ਹਲੀ ਉਠੇ ਠੋਰਿ ਠੋਰਿ । ਤੋਲੇ ਹੀ ਬਨਾਉ ਸ੍ਰੀ ਗੁਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਾਉ ਜੋ ਲੈ ਛੋਰੇ ਨ ਸਮੀਰ ਤੀਰ ਜੇਹਿ ਮਾਂਹਿ ਜੋਰਿ ਜੋਰਿ* ॥ ੧੩ ॥

ਦਿਲੋਸ਼=ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ।

ਅਚਲੋਸ਼=ਪਹਾੜੀਏ ਰਾਜੇ । ਪੁਰਵਾ ਸੇ=ਬੱਦਲ ਵਰਗੀ ।

ਪ੍ਰਿਕਾਰ=ਗਰਜ । ਘੋਰਿ ਘੋਰਿ=ਜੇਰ ਦੀ, ਭਜਨਕ, “ਪੁਰਰ ਪੁਰਰ”

ਅਵਾਜ਼ ਜੋ ਬੱਦਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਬਾਧੇ ਬਡੇ ਠੱਟ ਭੱਟ ਘੱਟ ਕੇ ਸੰਘੱਟ ਜੁਟ=ਬੜੇ ਠਾਠ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬੱਦਲਵਤ

ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਦਲ ਜੁੜਕੇ [ਠੱਟ=ਠਾਠ ਬੰਨ੍ਹਕੇ । ਭੱਟ=ਸੂਰਮੇ ।

ਘੱਟ=ਬੱਦਲਵਤ । ਸੰਘੱਟ=ਇਕੱਠ । ਜੁਟ=ਜੁੜ ਕੇ] ।

ਲੋਹ=ਸ਼ਸਤ੍ਰ । ਕੋਰਿ ਕੋਰਿ=ਕੋੜਾਂ ਹੀ ਕੋੜਾਂ । (ਅ) ਚੁਤਰਵੇਂ । (ਏ)

ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਭਾਵ ਬਿਜਲੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ

ਤੋਂ ਚਮਕਦੀ ਹੈ । ਓਰੇ=ਗੜੇ ।

ਹਰੋਲ=ਫੌਜ ਦੇ ਅੱਗੇ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਦਸਤਾ [ਤੁਰ:, ਹਰਾਵਲ] ।

ਹਲਾ=ਹੱਲਾ ਕਰਨਾ । ਹਲੀ=ਰੋਲਾ ਮਚਨਾ (ਅ) ਹਲਾ ਹਲੀ=ਹਲਚਲ,

ਤੜਬੱਲੀ । ਸਮੀਰ=ਵਾਯੂ, ਹਵਾ ।

ਜੇਹਿ=ਚਿੱਲਾ । [ਫਾ, ਜਿਹ] । ਜੋਰਿ ਜੋਰਿ=ਜੋੜ ਜੋੜਕੇ ।

ਅਰਥ—ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਦਲ ਮਿਲਕੇ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਨੂੰ) ਧਾਏ, (ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਪੈਂਸਿਆਂ ਦੀ ਗੜਗੜ-ਬਦਲਵਤ ਭਿਆਨਕ ਉਠ ਰਹੀ ਸੀ । ਤੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਜੋ ਬੜੇ ਠੱਟ ਬੰਨ੍ਹੇ (ਓਹ ਇਉਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ) ਘਟਾ ਦੇ ਸੰਘਟਨ ਜੁੜਕੇ (ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ) ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ (ਯੋਧੇ) ਚਮਕੇ ਮਾਨੋਂ ਚੁਤਰਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਛਬੀ ਛਾ ਰਹੀ ਹੈ । ਗੋਲੇ ਗਤਿਆਂ ਵਤ ਬਰਸੇ, (ਜਿਨ੍ਹਾਂ

* ਇਹ ਛੰਦ ਅੱਗੇ ਰੁਤ ੬ ਅੰਸੁ ੬ ਅੰਕ ੨੧ ਵਿਚ ਥੋੜੇ ਵਰਕ ਨਾਲ ਫੇਰ ਆਵੇਗਾ ।

ਦੇ) ਬਹੁਤੇ ਦੂਏ ਨਾਲ (ਅਤੇ) ਧੂੜ (ਦੇ ਉੱਡਣ ਨਾਲ) ਅੰਧੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੌਲੀ
ਦਾ ਅੱਗੇ ਵਧਣ (ਮਗਰ ਮੈਨਾ ਦਾ) ਹੱਲਾ (ਕਰਨ ਦਾ) ਥਾਂ ਥਾਂ ਹੋਲਾ ਮਚ ਪਿਆ।
(ਪਰੰਤੂ) ਇਹ ਬਣਾਉ (ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ) ਤਦ ਤਕ ਹੀ ਸੀ, ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਸ੍ਰੀ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ) ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚਿੱਲੇ ਵਿਚੋਂ
ਜੋੜ ਜੋੜ ਕੇ ਤੀਰਾਂ (ਦੀ ਬਾਜ਼) ਵਾਯੂ ਵਾਂਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੋੜ ਦਿੱਤੀ।

[ਕਥਾ ਮਹਾਤਮ] ।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਸੁਨਹੁ ਕਥਾ ਗੁਰ ਕੀ ਰਚਿਰ ਜਿਮ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਸੰਗ ।

ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰਹਿ ਪੁੰਨ ਮਹਿਦ ਆਪ ਭੰਗ ॥ ੧੪ ॥

ਅਰਥ—(ਹੇ ਸ਼੍ਰੋਤਾਜਨੇ !) ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੁੱਧ (ਹੋਏ ਤਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੀ
ਸੁੰਦਰ ਕਥਾ ਸੁਣੋ, (ਜਿਸਦੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸੁਣਨੇ ਕਰਕੇ) ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੋਣਗੇ, ਪੁੰਨ
ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਣਗੇ ਤੇ ਮਨ ਮੰਗੀਆਂ (ਪੁਰਾਣੀਆਂ) ਮਿਲਣਗੀਆਂ।

[ਮੰਗਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋਏ ਤੇ ਅਗੋਂ ਕਥਾ ਟੁਰੀ] ।

ਸ੍ਰੋਤਾ ॥ ਏਕ ਸਮੇਂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨਿਜ ਮੰਦਿਰ ਸੁੰਦਰ ਬੀਚ ਬਿਰੇਕ੍ਰੰ ਨ
ਸਮੀਪ ਮਹੀਪ ਜੁ ਬੇ* ਨਰ ਅੰਦਰਿ ਆਵਨ ਬੰਦ ਕਰੇ । 'ਦੇਖਿ ਭਲੇ
ਅਵਿਕਾਸ ਰਿਦੈ ਲਖਿ ਕਾਰਨਿ ਮੇਲਿ ਅਨੰਦ ਧਰੇ। ਸਾਰਦ ਬਾਰਦ ਸਾਰਦ
ਪਾਰਦ ਤਾਂ ਸਮ ਨਾਰਦ ਮੋਦ ਭਰੇ ॥ ੧੫ ॥ ਸ੍ਰੋਤਾ ॥ ਗੋਚਰ ਮੰਦਰ ਮੈਂ
ਬਿਦਤਜੋ, ਗੁਰ ਹੋਰਿ ਉਠੇ ਹਿਤ ਆਦਰ ਕੇ†। ਬੰਦਨ ਆਪਸ ਮਾਂਹਿ ਕਰੇ,
'ਕੋਈ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ (ਕਿਉਂ) ਜੇ ਰਾਜਾ (ਤੋਂ ਲੈ ਸਧਾਰਣ) ਮਨੁਖ ਤੀਕ ਦਾ ਅੰਦਰ
ਆਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਰਖਿਆ ਸੀ। (ਅ) ਮਹੀ+ਪ+ਜੁ+ਬੇ+ਨਰ=ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਰਖਿਆ ਕਰਨ
ਵਾਲੇ ਸਨ ਜੋ ਆਦਮੀ=ਅਰਥਾਤ ਦਰਬਾਨ ਪਾਸ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ, (ਕਿਉਂਕਿ) ਦਰਬਾਨਾਂ
ਨੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣਾ (ਸਭ ਦਾ) ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। 'ਸਿਆਲੇ ਦੇ ਬਦਲ ਵਾਂਗੂ ਅਨੰਦ
ਵਿਚ ਭਰਿਆ ਨਾਰਦ (ਜਿਸਦਾ ਰੰਗ) ਸਾਰਦਾ (ਅਰ) ਪਾਰੇ ਵਰਗਾ ਚਿੱਟਾ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ
ਤਾੜਕੇ, ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਲਖਕੇ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਅਚਾਨਕ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਿਆ,
ਭਾਵ ਆਇਆ।

*ਪਾ:-ਜਬਾ।

† ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ—ਜੋ ਸਦਾ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ
—ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਹੈ ਗੋਬ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਬੀਰਰਸ ਦਾ ਸਮਾਨ
ਰਚਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਨੂੰ ਜੁਧ ਜੇਗ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ। ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਜੁਧ ਛਿੜਨਾ ਹੈ? ਇਸ ਹੁਕਮ
ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੈ। ਆਪੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ: 'ਹਉ ਆਪਹੁ ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣਦਾ ਮੈ ਕਹਿਆ
ਸਭ ਹੁਕਮਾਉ ਜੀਉ'। ਹੁਣ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੋਈ ਗੋਬ ਤੋਂ ਹੋਯਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਧ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।
ਉਸਨੂੰ ਕਵਿਸੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਾਵਯ ਰੀਤੀ ਮੂਜਬ ਨਾਰਦ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਖਦੇ ਰੂਪਕ ਵਿਚ ਵਰਣਨ

[ਕਾਹੀ ਹੁਥ ਦੇਖੇ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹੋ]

ਕਹਿ ਵਾਕ ਸਰੂਪ ਜੁ ਕਾਦਰ ਕੇ^੧। ਆਵਹੁ ਦੇਵ ਮੁਨੀ। ਉਚ ਬੈਠਹੁ ਕੀਨ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਇਤ ਆਚਰਕੇ^੨। ਆਵਨ ਕਾਰਨ ਕੌਨ ਕਹੇ ? ਕਿਮ ਬਾਂਛਤਿ
ਕਾਰਜ ਜੇ ਉਰ ਕੇ ? ॥ ੧੬ ॥ ਨਾਰਦ ਰੂਪ ਬਿਲੰਦ ਨਿਹਾਰਤਿ ਸੁੰਦਰ
ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਭਜਾ ਬਲ ਭਾਰੀ। ਦੌਰਘ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਪੈ ਕਲ ਕੰਡਲ ਡੋਲ
ਬਡੀ ਦੁਤਿਵਾਰੀ^੩। ਅੰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼, ਅਸ਼ੇਸ਼ ਅਹੈ ਪਟ, ਬੇਸ ਸੁ ਬੇਸ ਸਜੈ
ਮੁਦਕਾਰੀ^੪*। ਬਿੰਦ ਅਨੰਦ ਕੋ ਪਾਇ ਰਹਜੋ, ਗੁਨ ਕੀਰਤਿ ਕੋ ਤਬਿ
ਕੀਨਿ ਉਚਾਰੀ॥੧੭॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ। ‘ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਨਮੋ ਲੇਹੁ ਮੋਹੀ।
ਸਦਾ ਗਜਾਨ ਮੈਂ ਧਜਾਨ ਮੈਂ ਬਾਸ ਹੋਹੀ’। ਪਰੈਬ੍ਰਹਮ ਨਾਥੇ, ਲਖੈ ਨਾਹਿ
ਕੋਈ। ਕਲਾ^੫ ਜਾਲ ਧਾਰੇ, ਕਰਮਾਂਤ ਗੋਈ’ ॥ ੧੮ ॥ ਨਿਰਾਲੇਬ ਨਾਥੇ,
ਨਿਰਾਲੇ ਬਚਿੱਤ੍ਰ^੬। ਪ੍ਰਭੂ ਹੋ ਬਿਭੂ ਹੋ^੭, ਅਭੈ ਹੋ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ^੮। ਕਲੀ ਕਾਲ ਮੈਂ
ਪੰਥ ਕੀਨੋ ਸੁਖਾਰੇ। ਨਿਜੇ ਦਾਸ ਦੋਹੋਪਦੇਸ਼ੇ ਉਧਾਰੇ^੯॥੧੯॥ ਬਿਨਾ ਦੇਭ
ਹੈ ਕੇ ਭਜੈ ਸਾਚ ਨਾਮ^{੧੦}। ਤਜੈ ਦੇਹਿ ਹੇਤਾ, ਲਹੈ ਆਪ ਧਾਮ^{੧੧}। ਮਹਾਂ ਮੋਹ
ਮਾਤੰਗ ਸ਼ੇਰ ਸਮਾਨ^{੧੨}। ਬਿਕਾਰੇ ਤਮ ਦੀਪ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਹਾਨ^{੧੩}॥੨੦॥ ਭਏ ਬੰਸ
ਬੇਦੀਨ ਕੇ ਭਾਨ^{੧੪} ਜੋਏ। ਪੁਨੇ ਭੋਹਣੇ ਬੰਸ ਕੇ ਬੰਦ ਹੋਏ^{੧੫}। ਪਿਤਾ ਮੋਹਰੀ

^੧ਵਾਕ ਕਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕਾਦਰ (ਠੱਥ) ਦਾ ਸਰੂਪ ਹਨ, ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ। ^੨ਚਲਕੇ ਆਏ
ਹੋ। ^੩ਸੁੰਦਰ ਕੰਡਲਾਂ ਦੀ ਡੋਲ ਬਡੀ ਖੂਬਸੂਰਤ (ਲੱਗ ਰਹੀ) ਹੈ। ^੪ਵੱਡੇ ਅੰਗ ਹਨ, ਰੋਸ਼ਨੀ
ਲਿਬਾਸ ਹੈ ਸਾਚਾ ਹੀ, (ਇਹ) ਖੁਸ਼ਨਾਮਾ ਵੇਸ ਬਹੁਤ ਸਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ^੫ਸਦਾ ਗਜਾਨ ਸਰੂਪ
ਹੈ ਅਰ (ਭਗਤਾਂ ਦੇ) ਧਿਆਨ ਵਿਖੇ ਵਸਦੇ ਹੋ। ^੬ਸ਼ਕਤੀਆਂ। ^੭ਛਪਾਈ ਹੈ। ^੮ਆਮਰਾ
ਰਹਿਤ ਨਾਥ ਹੈ, ਨਿਰਾਲੇ ਤੇ ਵਚਿੱਤ੍ਰ ਹੈ। ^੯ਸ਼ਾਮੀ ਹੋ, ਵਿਆਪਕ ਹੋ। ^{੧੦}ਦੋਹ+ਉਪਦੇਸ਼=
ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕੇ ਉਧਾਰਦੇ ਹੋ। ^{੧੧}ਆਪਦੇ ਲੋਕ (ਗੁਰੂ ਪੁਰੀ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ^{੧੨}ਮਹਾਂ ਮੋਹ
(ਰੂਪੀ) ਹਾਥੀ ਨੂੰ (ਆਪ) ਸ਼ੇਰ ਸਮਾਨ ਹੈ। ^{੧੩}ਵਿਕਾਰਾਂ (ਰੂਪੀ) ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ
ਲਈ ਦੀਵੇ ਵਤ ਹੋ। ^{੧੪}ਬੇਦੀਆਂ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸੂਰਜ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ।
^{੧੫}ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਜੀ। *ਪਾ:-ਅੰਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਹੈ ਪਟ ਬੇਸ ਸੁ ਬੇਸ ਸਜੈ ਮੁਦ ਸੁੰਦਰਕਾਰੀ।

੨੭੮੯ [ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੁਕ]

ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਇਸੇ ਸਾਹਿਤਜ ਦੇ ਜਾਣੀ ਸੇ। ਜੇ ਆਪ ਫਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ
ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਿਸੇ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਰੂਪਕ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ।
ਨਾਰਦ ਕਿਉਂਕਿ ‘ਕਲਹਾ’ ਦਾ ਪਤੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਲੜਾਈ ਦਾ ਦੂਤ ਹੋਕੇ ਆਉਣਾ
ਕਾਵਜ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਨੂੰ ਫਬਦਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਅੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸਦੀ ਵਹੁਟੀ ਕਲਹ ਆਪ
ਆਵੇਗੀ। ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਆਮ ਕਵੀ ਬੀ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾਰਦ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ
ਮੁਸਲਮਾਣ ਢਾਈ ਲੇਖਕ ਬੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਹ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਛੇੜਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਹ ਇੱਕ
ਕਾਵਜ ਰੀਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਣ ਸਭ ਕਵੀ ਵਰਤਦੇ ਸੇ।

ਕੇ ਧਰਜੇ ਰੂਪ ਵੇਰੇ । ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿ ਘਨੋਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਭਏ ਸ਼ਾਂਤਿ
ਰੂਪ ਰਚਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਨੀ । ਸੁਧਾ ਤਾਲ ਕੀਨੇ ਅਘੰ ਦਾਸ ਹਾਨੀ । ਪਿਤਾ
ਆਪ ਕੇ ਧੀਰ ਧਾਰੀ ਧਰਾ ਸੀ । ਗੁਰੁ ਪੰਚ ਦੋਸ਼ਾਨਿ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ॥ ੨੨ ॥
ਧਰਜੇ ਆਪ ਰੂਪ ਮਹਾਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ । ਗੁਰੁ ਪੰਚ ਤੇ ਔਰ ਰੀਤਿ ਸੁਧਾਰੀ ।
ਧਰੀ ਤੇਗ ਪੀਰੀ ਰੁ ਮੀਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ । ਕਰੇ ਕਰੇ ਨ ਕਾਸੀ ਜਥਾ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ
ਨਾਸ਼ੀ ॥ ੨੩ ॥ ਦਯਾਸਿੰਧੁ ਸੀਲੇ ਕੁਚਾਲੇ ਪ੍ਰਣਾਸੀ । ਕਰੇ ਆਪ ਲੀਲਾ
ਜਥਾ ਮਾਨਵਾਸੀ । ਮਹਾਂ ਰਾਜ ਰਾਜਾਨਿ ਰਾਜਾ ਧਿਰਾਜੀ । ਤੁਹੀ ਦੀਨ ਬੰਧੁ
ਸਜੇ ਸੰਤਕਾਜੀ ॥ ੨੪ ॥ ਨਮੋ ਤੋਹਿ ਸ਼੍ਰਾਮੀ ਰਸੀ ਬੀਰ ਰਾਚੇ । ਬਨੋ ਜੁੱਧ
ਜੇਤਾ, ਮਹਾਂ ਰੁੱਦ੍ਰ ਮਾਰੇ । ਇਸੀ ਹੇਤੁ ਜਾਨੋ ਅਧੋ ਤੀਰ ਤੇਰੇ । ਸਵਾਧਾਨ
ਹੁਜੇ ਸੁਨੋ ਬਾਕ ਮੇਰੇ ॥ ੨੫ ॥ ਏਹਗਾਇਹ ਅਸ਼ਟਕ ਉਚਰਨੇ ਜਬੈ ਬੰਠਿ
ਉਚਾਰਨ ਢੇਰ । ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਬਾਰਤਾ ਕਹਨਿ ਲਗਨੇ ਤਿਸ ਬੇਰਿ ॥ ੨੬ ॥
ਬੋਧਈ ॥ 'ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਸਮੇਂ ਬਿਤਾਯੋ । ਬਹੁਰੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਬੁਲਾਯੋ ।
ਬੋਧੀ ਬਿਖੈ ਬਰਣ ਸਬਿ ਕਹਨੇ । ਜਾਇ ਤਹਾ ਉਪਦੇਸ਼ਨਿ ਲਹਨੇ ॥ ੨੭ ॥
ਤਬਿ ਤੇ ਤਜਿ ਕਰਿ ਸਕਲ ਸਮਾਜਾ । ਸਿੱਖੀ ਬਿਸਤਾਰਿਨ ਕੇ ਕਾਜਾ ਦੇਸ਼
ਬਿਦੇਸ਼ ਧਰਾ ਪਰ ਫਿਰੇ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਕਲ ਲੋਕ ਮਗ ਪਰੇ ॥ ੨੮ ॥ ਤਿਸੀ
ਰੀਤਿ ਤੁਮ ਬੀਚ ਕੁਟੰਬ । ਜੁੱਧ ਕਰਨਿ ਤੇ ਧਰੀ ਬਿਲੇਬ । ਸੋ ਮੈਂ ਸਿਮ-
ਰਨਿ ਕੇ ਕਰਿਵਾਵੇ । ਜਿਸ ਰਣ ਕੇ ਪਿਖ ਨਿਤ ਹਰਖਾਵੇ ॥ ੨੯ ॥ ਸੁਨਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲ ਮੁਸਕਾਇ । 'ਪਿਖਹੁ ਜੁੱਧ ਅਬਿ ਭਟਿਨਿ ਅਘਾਇ' । ਰਹੇ
ਅਲਪ ਦਿਨ 'ਦੇਰਿ ਨ ਕੋਈ । ਮਚਹਿ ਲੋਹ ਗਾਜ਼ੋ ਦਿਸ਼ ਦੋਈ ॥ ੩੦ ॥ ਤੁਥ

‘ਭਾਵ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ । ‘ਬੜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਹੋਏ । ‘(ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ) ਬਾਣੀ ਦਾ
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰਚਿਆ । ‘(ਫਿਰ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਸਿਰਜਿਆ ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼
ਕਰਨ ਲਈ । ‘ਧਰਤੀ ਵਰਗੀ । ‘ਪੰਜੇ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਖੇ । ‘ਜਿਵੇਂ ਵੇਰੀ ਨਾਸ਼
ਹੋਣ । ‘ਦਯਾ ਹੈ ਸਮੁੰਦਰ, ਸੁਸ਼ੀਲ, ਖੇਟੀ ਚਾਲੀ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ । ‘(ਜੋ ਧੁਰ ਤੋਂ) ਮਨ
ਵਿੱਚ ਵਸ ਰਹੀ ਹੈ । (ਅ) (ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ) ਮਨੁਖਾਂ ਵਰਗੀ । ‘ਰਾਜਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੇ
ਸ਼੍ਰਾਮੀ । ‘‘ਤੂੰ ਹੀ ਦੀਨਾਂ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਤੇ ਤੂੰ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਜ ਸਾਰਦਾ ਹੈਂ (ਭਾਵ ਸੁਧਾਰਦਾ ਹੈਂ) ।
(ਅ) ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਸਜੇ ਹੋ ਭਾਵ ਅਵਤਾਰੇ ਹੋ । ‘ਬੀਰਰਸ (ਵਿੱਚ ਹੁਣ) ਰਚੇ । ‘ਬੜਾ ਭਯਾਨਕ
(ਜੰਗ) ਮਚਾਓ । ‘(ਮੈਂ) ਆਯਾ ਹਾਂ । ‘ਭਾਵ ਮੱਥੜ ਵਿੱਚ (ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੋਲੋਂ) ।
‘ਯਾਦ ਕਰਾਂਦਾ ਹਾਂ । ‘ਅਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ (ਮੈਂ) । ‘ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਰਜਾ ਵੇਣ ਵਾਲਾ
ਭਾਵ ਭਯਾਨਕ ਯੁੱਧ । ‘(ਬਾਕੀ) ਵੇੜੇ ਹੀ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । *ਪਾ:-ਭਟਾਅਨ ਘਾਇ ।

ਕੋ ਰਹੇ ਉਡੀਕਤਿ ਆਗੇ।ਨਾਰਦ ਆਵਹਿ ਕਲਹ ਜਾਗੇ।ਕਲੀ ਕਾਲ ਕੋ
 ਜੈਗ ਅਖਾਰ।ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਵੇਂ ਸ਼ੋਭ ਸੰਘਾਰ॥੩੧॥ਅਥਿ ਤੇ ਜਾਗਹਿ ਜੁੱਧ
 ਬਢੇਰ।ਬਹੁਰ ਕਰਹਿ ਰਣ ਪੈਤ ਜੁ ਮੇਰ।ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਰਣ ਬਲ ਬਿਬਰਾਵੈ*
 ।ਜੋਗਨਿ ਗਿੱਝਨ ਰੁਧਰ ਅਘਾਵੈਂ ॥੩੨॥ ਪੁਨ ਥਛ ਪੀਥ ਖਾਲਸਾ ਗਰਜੇ।
 ਤੇਜ ਤੁਰਕ ਕੋ ਤਰਜਤਿ ਬਰਜੇ*।ਦੇਖਤਿ ਰਹੀਯਹਿ ਜੈਗਘਨੇਰੇ।ਅਥਿਤੇ
 ਫਿਰਹਿ ਰਹੈਂ ਚਿਰ ਬੋਰੇ* ॥ ੩੩ ॥ ਸੁਨਿ ਨਾਰਦ ਆਨੰਦਤਿ ਹੋਵਾ।ਨਮੋ
 ਕਰਤਿ ਉਠਿ ਤਬਹਿ ਖਰੋਵਾ।ਕਮਨਜੈ ਸੁਦਪੁਰਿ ਸੁਰਨਿ ਮਝਾਰਾ।ਗੁਰ
 ਪ੍ਰਸੰਗ ਤਹਿ ਸਰਬ ਉਚਾਰਾ ॥ ੩੪ ॥ ਸੋ ਨਿਮ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਤਾਏ।
 ਸੁਭਟ ਹਕਾਰੇ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਏ।ਕਰੀ ਨਦਰ ਮਹਿ ਸਗਰੀ ਸੈਨਾ।ਦਿਯੇ
 ਸਸਤ੍ਰ ਜੋ ਜਿਸ ਢਿਗ ਹੈ ਨਾ ॥ ੩੫ ॥ ਬਖਸ਼ੇ ਡੇਰੇ ਖੜਗ ਦੁਪਾਰੇ।ਦਰ-
 ਮਜਾਨੀ ਚੋਰੇ ਬਢਿਵਾਰੇ*।ਸੈਫ ਸਰੋਹੀ ਸ਼ਾਤਿ ਜੁਨੱਬੀ*।ਮਹਿਦ ਫੁਲਾਦੀ
 ਤੇ ਜੁ ਹਲੱਬੀ* ॥ ੩੬ ॥ ਅੰਡੇ ਬਡੇ ਪੁੰਢੇਰ ਉਠਾਏ।ਗੁਜਰਾਤੀ ਸੁਰਤ*
 ਸਮੁਦਾਏ।ਕਰਕਤਿ ਮਹਾਂ ਤੁਫੈਗਨਿ ਗਨ ਕੈ*।ਕੀਚਨ ਲਿਪਤਿ ਦਈ
 ਸੁਭਟਨ ਕੋ ॥ ੩੭ ॥ ਇਕ ਲਾਂਬੀ ਗੁਲਕਾਂ ਜਿਸ ਕੋਰੀ।ਅਧਿਕ ਦੂਰ ਤੇ
 ਮਾਰਤਿ ਬੋਰੀ।ਅਲਪ ਮੱਧ ਕੈ ਬਡਿ ਜੰਜੈਲ**।ਗਹੇ ਤਮਾਰੇ ਰਣ ਕੋ
 ਫੈਲ*॥੩੮॥ਤੈਮਰ ਬਰਛੀ ਸਾਗ ਬਿਸਾਲਾ।ਕਿਨਹੁ ਧਨੁਖ ਲੇ ਤੀਰਨ
 ਜਾਂਲਾ*।ਗੁਲਕਾਂ ਬਹੁ ਬਹੁਦ ਭਰਿ ਦੀਨਿ।ਗਨ ਜੋਧਾਨਿ ਜਮਾ ਕਰਿ
 ਲੀਨਿ ॥੩੯॥ ਖਰੇ ਤਬੇਲਾ ਬਿਖੈ ਤੁਰੇਗ।ਕਰੇ ਸਜਾਵਨਿ ਜੀਨਨਿ ਸੀਰਿ॥
 ਜਿਸਿ ਢਿਗਿ ਨਹਿ ਤਿਸਿ ਕੋ ਤਬਿ ਦੀਨਾ।ਫੇਰਤਿਸੁਰ ਅਰੁਢਿ ਪ੍ਰਬੀਨਾ*
 ॥੪੦॥ ਕਰੈਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਿੱਤੁ ਸਮੁਦਾਇ*ਰਹੇ ਤਜਾਰ ਨਿਜ ਸਾਜ ਬਨਾਇ*।
 ਇਮਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਤਿ ਸਨਿ ਕਹਿ ਦੀਨਾ।—ਚਲਹਿ ਦੂਰ ਕਿਤਿ*—
 ਸੁਭਟਨ ਚੀਨਾ* ॥੪੧॥—ਬਜਾਹਿ ਕਰਨਿ ਕੀ ਦੇਰਿ ਲਖੀਜੈ।ਗੁਰੁ ਚਵੈਂ
 *ਭਾਵ, ਦਮੋਸ਼ ਜੀ ਬਿਬਾਰਣਗੇ। *ਤਾੜਕੇ ਰੋਕੇਗਾ। *ਚਿਰਾਂ ਤੱਕ। *ਦਰਮਜਾਨੇ (ਤੇ)
 ਚੋੜੀਧਾਰ ਵਾਲੇ। *ਜੁਨੱਬੀ ਜਾਤੀ ਦੀ। ਰੂਮ ਦੇ 'ਜਨਬ' ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਤਲਵਾਰ। *ਤੇ ਜਿਹੜੀ
 ਹਲੱਬੀ (ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ)। (ਅ) ਹਲੱਬ (ਸ਼ਹਿਰ) ਦੀ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ (ਤਲਵਾਰ)। *ਸੁਰਤ ਸ਼ਹਿਰ
 ਦੇ (ਅ) ਸੋਹਣੀ ਸੁਰਤ ਦੇ। *ਬੜੀਆਂ ਕੜਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। *ਬਹੁਤ ਲੰਮੀ
 ਨਾਲੀ ਦੀ ਪਲੀਤ ਦਾਰ ਬੰਦੂਕ। ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤੋਪ ਰਹਿਕਲਾ। **ਸੁਹਣੇ। **ਬਹੁਤੇ
 ਤੀਰਾਂ ਸਮੇਤ। (ਅ) ਭੱਥੇ। **ਸੂਰਮੇ ਸਵਾਰ ਹੋਕੇ ਚਤੁਰਤਾ ਨਾਲ ਫੇਰਦੇ ਹਨ (ਘੋੜੇ)। **ਕਿਤੇ
 ਦੂਰ ਜਾਣਗੇ। **ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੇ ਸਮਝਿਆ। *ਪਾ:—ਅਲਪ ਧਮਾਕੇ ਬਡ ਜੰਜੈਲ।
 ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੇ ਪੈਂਕੇ ਤੋਂ ਫੁਟ ਧਮਾਕਾ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਬੀ ਨਾਮ ਹੈ।

ਕਿਤਿ ਦੂਰ ਜਨੀਜੈ । ਤਜਾਰੀ ਕਰੀ ਚਮ੍ਹੂ ਕੀ ਘਨੀ । ਨਹਿ ਆਗ ਕਬਿਹੂੰ
ਇਮਿ ਬਨੀ-॥ ੪੨ ॥ ਇਮਿ ਜੋਧਾ ਮਿਲਿ ਆਪਸਿ ਮਾਂਹੀ । ਮਨ ਅਨੁਮਾਨ
ਕਰਹਿ ਬਿਧਵਾਹੀ । ਹੋਤ ਬਜਾਹ ਕੇ ਚਰੇ ਕਰਾਹੇ । ਗਨ ਪਕਵਾਨ ਪਕਹਿ
ਘਰ ਮਾਂਹੇ ॥ ੪੩ ॥ ਮੋਦਕ ਨੁਗਦੀ ਖੁਰਮੇ ਬਰੇ । ਬਿੰਦ ਜਲੇਬ ਨੀਕਿ ਬਿਧਿ
ਕਰੇ । ਘੋਵਰ ਘਨੇ ਘਿੱਤ ਕੋ ਲਧਿ । ਕਰੇ ਬਿਸਾਲ ਸਿਤਾ ਬਹੁ ਪਾਇ ॥
੪੪ ॥ ਕੌਨ ਕੌਨ ਗਿਨੀਅਹਿ ਪਕਵਾਨ । ਕੋਸ਼ਠ ਭਰਤਿ ਜਾਤਿ ਸੁਚ
ਬਾਨ । ਜਬਿ ਕੀ ਗੰਗ ਪੁਲੋਕ ਪਧਾਰੀ । ਸਭਿ ਦਮੋਦਰੀ ਕਾਰ ਸੰਭਾਰੀ ॥ ੪੫ ॥
ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਆਇ ਨਰ ਘਰ ਕੋਤਿਸ ਅਨੁਸਾਰਿ ਰਹਹਿ ਉਰ ਡਰ ਕੇ ।
ਸਭਿ ਪਕਵਾਨ ਧਰਾਵਤਿ ਜਾਤੀ । ਜਾਨਹਿ-ਖੈਹੈ ਬਿੰਦ ਬਰਾਤੀ-॥ ੪੬ ॥
ਘਿੱਤ ਸਿਤਾ ਅਨ ਅੰਨ ਘਨੇਰੇ । ਕਮੀ ਨ ਕਛੁ ਵਸਤੂ ਬਹੁਤੇਰੇ । ਨਿਤਿ-
ਸੰਭਾਰਤਿ ਅਧਿਕ ਕਰਾਵਹਿ । ਬਿੰਦ ਮਨੁਜ ਸੁਭ ਪਾਕ ਬਨਾਵਹਿ ॥ ੪੭ ॥

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਸ ਇੰਝੇ ਪਾਏਮਿ ਰਾਮਿ 'ਨਾਰਦ' ਪੁੰਨਿਕ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਥਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧ ॥

੨. [ਕਲਹਾ ਆਗਮਨ] ।

ਏਹਗ ॥ ਏਕ ਸਮੇਂ ਏਕਲਿ ਰੂਪੁ ਬੈਠੇ ਅੰਤਰਿ ਭੋਨ । ਬਿਰ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ
ਹਰਖ ਉਰ, ਨਹੀਂ ਸਮੀਪੀ ਕੌਨ* ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਸਕਲ ਜੋਗਨੀ ਕੋ
ਸਿਰਦਾਰ । ਜਿਸਿ ਕੋ ਰੂਪ ਮਹਾਂ ਬਿਕਰਾਰ । ਕਲਹਾ* ਨਾਮ ਸ਼ਾਮ ਤਨੁ
ਧਾਰਾ । ਦੀਰਘ ਦਾਂਤ ਭੁੰਡ ਬਿਸਥਾਰਾ* ॥ ੨ ॥ ਬਿੰਦ ਜੋਗਨੀ ਜਾਂਕੇ ਸੰਗਿ
ਦਾਰੁਨ ਬਨੇ ਜਿਨਹੂੰ ਕੋ ਅੰਗ । ਲਾਲ ਬਾਲ ਛੁਟਿ ਬਡੇ ਪਿਛਾਰੀ* । ਸੁਕੇ
ਚਰਮ ਦਿਖਹਿ ਗਨ ਨਾਰੀ* ॥ ੩ ॥ ਲਾਲ ਬਿਲੋਚਨ ਸ੍ਰੋਤਿਤ ਸਰਸੇ। ਖੰਪਰ
ਧਰੇ ਖੋਪਰੀ ਕਰ ਸੇ* । ਹਾਡਨਿ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲ ਕਰਾਲਾ । ਜੀਰਣ ਚੀਰ
ਮਲੀਨ ਕੁਢਾਲਾ* ॥ ੪ ॥ ਆਨਿ ਭਈ ਗੁਰੁ ਆਗੇ ਠਾਂਢੀ । ਰੁਧਰ ਮਾਸ ਪਤਾਸਾ
ਛੁਪਿ ਬਾਢੀ* । ਜੀਹ ਦੀਹ ਸੇਂ ਓਸਟ ਚਾਟਤਿ* । ਜਿਹ ਪਿਖ ਕਾਤੁਰ
ਕੇ ਉਰ ਢਾਟਤਿ* ॥ ੫ ॥ ਨਮੋ ਕਰੀ ਗੁਰੁ ਬੁਝਨ ਕੀਨੀ । ਕੌਨ ਅਹੈ ਤੂੰ
ਲਾਜ ਬਿਹੀਨੀ? । ਸੰਕਟ ਬਡ ਅਕਾਰ ਕੈ* ਧਾਰਾ? । ਕੈ ਕੁਰੂਪ ਦਾਰਿਦ

*ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ । *ਪਾਸ ਕੋਈ ਬੀ ਨਹੀਂ ਸੀ । *ਕਲਹਾ ਨੂੰ ਨਾਰਦ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ।

*ਮੂੰਹ ਅੱਡਿਆ । *ਲਾਲ (ਰੰਗ ਦੇ) ਵਾਲ ਖੁੱਲੇ ਪਿੱਛੇ ਛੇਡੇ ਹੋਏ । *ਸਮੂਹ ਨਾੜਾਂ ਪਈਆਂ
ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ । (ਅ) ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਸੁਕੇ ਚਰਮ ਦੀਹਦੇ ਹਨ । *ਖੋਪਰੀਆਂ ਦੇ
ਖੰਪਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਧਰੇ । *ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ । *ਲਹੂ ਤੇ ਮਾਸ ਦੀ ਤ੍ਰੇਹ ਭੁੱਖ ਵਧੀ (ਹੋਈ ਸੀ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) । *ਵੱਡੀ ਜਬਾਨ ਨਾਲ ਬੁਲ੍ਹ ਚੋਟਦੀਆਂ । *ਕਾਇਰਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਢਟਦੇ ਸਨ ।

*ਪਾ:-ਕੋ ।

ਕੁਰਿਆਰਾ^੧ ? ॥੬॥ ਕਿਧੈ ਮਿਰਤੁ ਤੁਰਕਨਿ ਕੀ ਆਈ ? । ਕਜਾ ਚਿਤ
 ਬਾਂਛਤਿ ? ਦੇਹੁ ਬਤਾਈ^੨ । ਸੁਨਿ ਬੋਲੀ 'ਕਲਹਾ ਮਮ ਨਾਮ। ਛੁਪਾ ਤ੍ਰਿਖਾ
 ਮੇਰਨਿ ਕੇ ਕਾਮ' ॥੭॥ ਚਲਿ ਆਈ ਮੈਂ ਤੀਰ ਤੁਹਾਰੇ। ਦਿਹੁ ਅਹਾਰ ਮੇਰੇ
 ਹਿਤਕਾਰੇ^੩ । ਬਹੁ ਸੰਮਤ ਬੀਤੇ ਨਹਿ ਖਾਯੋ । ਛੁਪਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਤੇ ਚਿਤ ਬਿਕੁ-
 ਲਾਯੋ ॥੮॥ ਸਭਿ ਕੀ ਪੁਰਹੁ ਕਾਮਨਾ ਜੈਸੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਮੈ ਪਰਿ ਭੀ ਤੈਸੇ।
 ਸਕਲ ਜੋਗਨੀ ਮਮ ਪਰਿਵਾਰਾ । ਛੁਪਿਤਿ ਚਾਹਤੀ ਅਧਿਕ ਅਹਾਰਾ^੪ ॥
 ੯ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਕਹਨੇ, 'ਅੰਨ ਮਨ ਭਾਏ। ਲਿਹੁ ਹਮ ਤੇ, ਕਰਿ ਭੋਜਨ ਖਾਏ।
 ਜੇਤੋ ਲਗਹਿ ਅਹਾਰ ਕਰਨਿ ਕੋ । ਦਿਹੁ ਬਤਾਇ ਲਿਹੁ ਉਦਰ ਭਰਨਿ
 ਕੋ' ॥੧੦॥ 'ਹਮਰੇ ਕਾਮ ਅੰਨ ਨਹੀਂ ਆਵਹਿ । ਨਹਿ ਸੰਗ੍ਰਹ^੫ ਲੇ ਕਬਿ
 ਹੀ ਖਾਵਹਿ । ਮਾਸ ਰੁਧਿਰ ਕੇ ਕਰਹਿ ਅਹਾਰਾ । ਹੋਹਿ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਬਹੁ ਲੇਹਿ
 ਛਕਾਰਾ' ॥੧੧॥ ਗੁਰੁ ਕਹਨੇ 'ਦੇਂ ਮਹਿਖ^੬ ਮੰਗਾਈ । ਭੱਖਹੁ ਮਾਸ ਛਾਂਗ^੭
 ਸਮੁਦਾਈ । ਜੇਤਿਕ ਚਹੁ ਕਹਹੁ ਅਬਿ ਮੋਹੀ । ਦੇਂ ਅਨਵਾਇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ
 ਜਿਮਿ ਤੋਹੀ' ॥ ੧੨ ॥ 'ਅਸ ਆਮਿਖ ਨਹਿ ਕਾਮ ਹਮਾਰੇ । ਨਹਿ ਕਬਿ
 ਅਚਹਿ, ਨ ਛੁਪਾ ਨਿਵਾਰੇ । ਮਮ ਅਹਾਰ ਤੁਮਰੇ ਕਰ ਅਹੈ । ਅਪਰ
 ਬਿਧਿਨਿ ਸੋ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਲਹੈ ॥੧੩॥ ਸੋ ਮੈਂ ਕਹੈ ਸੁਨਹੁ ਗੁਰੁ ਧੀਰ। ਦੁਹ-
 ਦਿਸ਼ਿ ਦਲ ਜੁਟਹਿ ਬਰ ਬੀਰ । ਕਰੈਂ ਹੰਕਾਰ ਸਸਤ੍ਰ ਪਰਹਾਰੈਂ । ਹੁਇ
 ਘਾਇਲ ਪੁਨ ਤਿਸ ਕੋ ਮਾਰੈਂ ॥੧੪॥ ਹਟਹਿ ਨ ਪਾਛੈ ਸਨਮੁਖ ਗਿਰੈਂ। ਮਾਰਿ
 ਮਾਰਿ ਰਿਪੁ ਗਨ ਰਨ ਮਾਰੈਂ । ਅਸ ਜੋਧਾਨਿ ਮਾਸ ਹੈ ਜੋਇ । ਸੋ ਹਮ ਬੰਬ
 ਲਾਸਕ ਹੋਇ ॥੧੫॥ ਚਿਰੰਕਾਲ ਭਾ ਜੰਗ ਨ ਭਯੋ । ਯਾਂਤੇ ਨਹਿ ਅਹਾਰ
 ਕਿਤਿ ਖਯੋ । ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਜੁਤਿ ਛੁਪਿਤਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਰੁਧਰ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਾ
 ਕਿਸਿ ਕਾਲਾ ॥੧੬॥ ਯਾਂਤੇ ਤ੍ਰਿਖਾ ਮਹਾਂ ਕਰਿ ਬਜਾਕੁਲਾ । ਕਰਤਿ ਉਡੀਕਨਿ
 ਹਮ ਕੁਲ ਆਕੁਲ^੮ । ਚਿਰੰਕਾਲ ਕੀ ਛੁਪਾ ਨਿਵਾਰੇ । ਰਚਹੁ ਜੰਗ
 ਰਿਪੁ ਤੁਰਕਨਿ ਮਾਰੋ' ॥੧੭॥ ਸੁਨਿ ਬਿਕਸੈ ਗੁਰੁ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ । 'ਮਚਹਿ
 ਜੁੱਧ ਅਬਿ ਭੀਮ ਮਹਾਨਾ । ਸੰਮਤ ਬਿਤਹਿ ਸੈਂਕਰੇ ਆਰੋ । ਹੋਵਹਿ ਰਣ
 ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਹਿ ਜਾਗੋ' ॥ ੧੮ ॥ ਹਮ ਕਰ ਦੇਹਿ ਪ੍ਰਥਮ ਪਲ ਤੋਹੀ^੯ ।

^੧ਜਾਂ ਕੁਰਿਆਰ ਨੇ ਦਰਿਦ੍ਰ ਹੀ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ^੨ਵਾਸਤੇ । (ਅ) ਚਾਹ ਕਰਕੇ । ^੩ਮੇਰਾ
 ਹਿਤਕਾਰੀ (ਅਨਕੂਲ) ਭੋਜਨ । ^੪ਕਲਹਾ ਨੇ ਕਿਹਾ । ^੫ਕੋਠਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ । ^੬ਮਹਿ, ਮਿਠਾ ।
^੭ਬੰਕਰੇ । ^੮ਮੇਰੀ ਕੁਲ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਕੇ । ^੯ਜਗਤ ਵਿਚ (ਅ) (ਰਣ-) ਜੰਗ ਜਾਗ ਪੈਣਗੇ ਤੇ
 ਘਰ ਘਰ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ । ^{੧੦}ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਹੇ ਹੱਥ ਮਾਸ ਅਸੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ ।

ਲੇਹੁ ਡਕਾਰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਬਹੁ ਹੋਹੀ । ਆਨਿ ਪਹੁਚੈ ਸਮੈਂ ਤੁਮਾਰਾ । ਮਨ
 ਭਾਵਤਿ ਕਰਿ ਲੇਹੁ ਅਹਾਰਾ^੧ ॥ ੧੯ ॥ ਕਲਹਾ ਸਹਤ ਜੋਗਨੀ ਬ੍ਰਿੰਦਾਭਯੋ
 ਸਭਿਨਿ ਉਤਸਾਹ ਬਿਲੇਦ । ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ ਨਾਚਿਥੇ ਲਾਗੀ । ਲੇਤਿ
 ਭਵਾਰੀ ਰਣ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ੨੦ ॥ ਅੰਤਰ ਧਮਾਨ ਭਈ^੨ ਹਰਖੀਤੀ ।—ਅਥਿ
 ਤ੍ਰਿਪਤੈਂ ਹਮ ਬਹੁ ਛੁਪਿਵੇਤੀ^੩—। ਸੋ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀਨ ਬਿਤਾਵਨਿ ।
 ਨਿਸਿ ਮਹਿ ਕਰਿ ਭੋਜਨ ਕੋ ਖਾਵਨਿ ॥ ੨੧ ॥ ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ
 ਬਿਤਾਈ। ਜਾਗੇ ਪ੍ਰਭੂ ਸੈਚ ਤਨ ਪਾਈ। ਕਰਿ ਸਨਾਨ ਮਨ ਠਾਨੈ ਧਮਾਨ॥
 ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਬਾਨੀ ਪਾਠ ਬਖਾਨਾ ॥ ੨੨ ॥ ਕਿਰਤਨਿ ਸੁਨਤਿ ਸੁ ਭੋਜਨ
 ਖਾਯੋ । ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਗੁਰੁ ਸੁਖ ਪਾਯੋ। ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਤਖਤ ਮਲ ਵੇਉ । ਪਸਚਮ
 ਵਿਸ਼ ਮਸੰਦ ਰਹਿ ਸੋਉ ॥ ੨੩ ॥ ਯਾਬਲ ਨਗਰ ਆਦਿ ਜੇ ਔਰਿ । ਗੁਰੁ
 ਕੀ ਕਾਰ ਲੇਤਿ ਸਭਿ ਠੋਰ । ਸੁਨੈ ਬਯਾਹ ਗੁਰੁ ਤਨੁਜਾ ਕੇਰਾ । ਸਮੁਝੈ
 —ਖਰਚ ਦਰਬ ਬਹੁਤੇਰਾ— ॥ ੨੪ ॥ ਸਭਿ ਸਿੱਖਨਿ ਸੋਂ ਕਹੈ ਸੁਨਾਈ ।
 ਉਗਰਾਹੀ ਜਹਿ ਕਹਿ ਤਬਿ ਪਾਈ । ਲੇ ਕਰਿ ਤਹਿ ਤੇ ਦਰਬ ਘਨੇਰੇ ।
 ਅਪਰ ਪਦਾਰਥ ਸੰਚਿ ਬਡੇਰੇ ॥ ੨੫ ॥ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗਿ ਲਏ ਚਲਿ ਆਏ ।
 ਮਿਲੇ ਚਰਨ ਗੁਰੁ ਕੇ ਲਪਟਾਏ । ਅਪਰ ਸਿੱਖ ਧਰਿ ਧਰਿ ਉਪਹਾਰਾ ।
 ਬੰਦਨ ਕਰਤੇ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੨੬ ॥ ਬਸਤ੍ਰ, ਬਿਭੂਖਨ, ਧਨ, ਧਰਿ*
 ਨਿਸੈਂ । ਫਲ ਗਨ ਬਹੁ ਮੇਵੇ ਤਿਹ ਸਮੈਂ । ਬ੍ਰਿੰਦ ਉਪਾਇਨ ਗੁਰੁ ਅਗਾਰੀ ।
 ਅਰਪਿ ਅਰਪਿ ਗੁਰੁ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰੀ ॥ ੨੭ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ
 ਪਿਥੇਂ ਗੁਸਾਈਂ । ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਸਭਿ ਨੇ ਪਾਈ । ਅਘ ਗਨ ਮਿਟੇ ਪੁਨੀਤ
 ਭਏ ਹੈਂ । ਬਰ ਸੁਤ ਬਿਤ ਗਨ ਆਦਿ ਲਏ ਹੈਂ ॥ ੨੮ ॥ ਬਯਾਹ ਜਾਨਿ
 ਉਤਲਾਵਤਿ ਆਏ । ਸਮੈਂ ਦੁਪਹਿਰੀ ਦਰਸਨ ਪਾਏ । ਛੁਪਿਤਿ ਹੁਤੇ ਸਿਖ
 ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੇ । ਦੇਸ਼ਾ ਚੁਕੀ ਹੁਇ, ਨਹੀਂ ਅਹਾਰੈ ॥ ੨੯ ॥ ਸਭਿ ਕੀ ਕੁਸਲ
 ਬੁਝਿ ਗੁਰੁ ਸੁਆਮੀ^੪—ਬਡੀ ਭੋਰ ਕੇ ਮਾਰਗ ਗਾਮੀ । ਸੁਮਤਿ ਅਹੈਂ ਕਬਿ
 ਕਰੈਂ ਅਹਾਰਾ^੫—। ਇਮ ਲਖਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਾਕ ਉਚਾਰੈ ॥ ੩੦ ॥ ਅੰਤਰਿ ਹੋਤਿ
 ਜਹਾਂ ਪਕਵਾਨ । ਕਹਿ ਕਹਿ ਪਠੇ ਦਾਸ ਤਿਸਿ ਥਾਨ । ‘ਹਿਤ ਸਿੱਖਨਿ

^੧ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈਆਂ । ^੨ਭੁੱਖੀਆਂ । ^੩ਪੁੱਛਕੇ (ਫੇਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ—) । ^੪ਕਦੇ ਭੋਜਨ
 ਛਕਣਗੇ (ਭਾਵ ਸੰਯਮ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਦੇਰ ਹੈ) । ^੫ਪਾ:—ਧਰ ਧਰਿ ।

ਕੇ ਆਨਹੁ ਜਾਇ । ਬਕਤਿ ਛੁਪਿਤਿ ਬਹੁ ਇਹ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੩੧ ॥
 ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਕਰਹੁ ਦੀਜੈ ਹਿਤ ਖੈਬੈ । ਗਏ ਦਾਸ ਅੰਤਰਿ ਤਬਿ ਲੈਬੈ । ਜਹਿ
 ਦਮੋਦਰੀ ਬਿਤ ਸਵਧਾਨ । ਕਰਿਵਾਵਤਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਪਕਵਾਨ ॥ ੩੨ ॥
 ਕੋਸ਼ਠ ਅੰਤਰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਧਰੈ । ਹਿਤ ਬਰਾਤ ਕੇ ਸੈਚਨਿ ਕਰੈ । ਸੁਤਾ
 ਬਰਾਹ ਮਹਿ ਪੀਤ ਮਹਾਨੀ । ਜਿਮਿ ਆਛੇ ਹੁਇ ਤਿਮਿ ਰੁਚਿ ਠਾਨੀ ॥ ੩੩ ॥
 ਤਬਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕਰਿ ਜੋਰਿ ਅਲਾਏ । 'ਸੁਨਹੁ ਮਾਤ ਜੀ ! ਗੁਰੁ ਪਠਾਏ ।
 ਪਸ਼ਚਮ ਤੇ ਸੰਗਤਿ ਕਛੁ ਆਈ । ਅਨਗਨ ਰੁਚਿਰ ਉਪਾਇਨ ਲਜਾਈ ॥
 ੩੪ ॥ ਦੇਗ ਬਿਖੈ ਅਬਿ ਨਹੀਂ ਅਹਾਰਾ । ਛੁਪਿਤ ਸਿੱਖ ਅਬਿ ਲੋ, ਦਿਨ
 ਢਾਰਾ'। ਤਿਨਿ ਹਿਤ ਮੰਗਵਾਯੋ ਪਕਵਾਨ ।—ਕਛੁਕ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੁਇ ਕਰਿਕੈ
 ਖਾਨ ॥ ੩੫ ॥ ਪੁਨ ਸੰਧਾ ਹੁਇ ਦੇਗ ਅਹਾਰਾ'—। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰੁ
 ਉਚਾਰਾ' । ਸੁਨਿ ਦਮੋਦਰੀ ਮਤਿ ਬਿਚਲਾਈ' । ਸਿੱਖ ਬਿਸਾਲ ਸਦਨ
 ਜਨਮਾਈ' ॥ ੩੬ ॥ ਗੁਰੁ ਘਰਿ ਮਹਿ ਨਿਤ ਬਾਸ ਕਰੇਤੀ । ਸਿੱਖੀ ਮਹਿਮਾ
 ਅਧਿਕ ਲਖੰਤੀ । ਤਉ ਜਿ ਹੋਨਿਹਾਰਿ ਗਤਿ ਹੋਇ ਫੇਰੀ ਮਤਿ, ਬੋਲੀ ਬਚ
 ਸੋਇ ॥ ੩੭ ॥ 'ਇਹ ਪਕਵਾਨ ਸਗੁਨ ਕੇ ਸਨੋ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਭਜਾਰਿ ਰਾਖਤੀ
 ਘਨੋ । ਅਬਿ ਲੋ ਖਰਚਿ ਨਹੀਂ ਕਿਤਿ ਕਰਸੋ। ਜੋ ਹੋਵਤ ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਧਰਜੋ
 ॥ ੩੮ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਬਰਾਤੀ ਅਚਵਨਿ ਕਰਿ ਹੈਂ । ਤਿਨਿ ਪੀਛੇ ਕੋ ਮੁਖ ਮਹਿ
 ਧਰਿ ਹੈ । ਪ੍ਰਥਮ ਨ ਉਚਿਤ ਕਿਸੁ ਕੋ ਦੇਬੈ । ਬਿਗਰਤਿ ਰੀਤਿ ਜਿ ਕਿਮਿ
 ਲੋ ਖੈਬੈ' ॥ ੩੯ ॥ ਕਿਮਿ ਸਿੱਖਨਿ ਹਿਤ ਪੁਰਬ ਦੇਹੈ । ਜਬਿ ਲੋ ਨਹਿ ਬਰਾਤਿ
 ਕੁਛ ਖੈਰੈ' । ਸੁਨਤਿ ਸਿੱਖ ਛੁਛੇ ਹਟਿ ਆਏ । 'ਕਹੈ'—ਨ ਅਬਿ ਲੋ ਸਗੁਨ
 ਮਨਾਏ ॥ ੪੦ ॥ ਜਬਹਿ ਬਰਾਤੀ ਅਚਵਨਿ ਕਰੈਂ । ਪੀਛੇ ਅਪਰ ਕੋਇ ਮੁਖ
 ਧਰੈ । ਬਿਗਰਹਿ ਰੀਤਿ ਅਹੈ ਜਗ ਜੋਇ । ਜੇ ਅਬਿ ਅਚਹਿ ਸਿੱਖ ਗਨਿ
 ਸੋਇ—' ॥ ੪੧ ॥ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਿ ਚਹੁ ਦਿਸ਼ ਪਰਵਾਰੇ । ਸੁਨਤਿ ਗੁਰੁ ਰਿਸ ਕੋ
 ਉਰ ਧਾਰੇ । 'ਆਇਸੁ ਮੋਟਨਿ ਕਰਹਿ ਹਮਾਰੀ । ਚਹਿਤਿ ਬਰਾਤਿ ਅਥਾਉ'
 ਅਹਾਰੀ ॥ ੪੨ ॥ ਸਿੱਖ ਸਦਾ ਮੋਕਹੁ ਅਤਿ* ਪਸਾਰੇ । ਨਿਸਦਿਨ ਜਿਨ ਕੋ
 ਰਿਦੇ ਸੰਭਾਰੇ' । ਜਿਮਿ ਉਪਬਨ ਮਹਿ ਤਰੁਵਰੁ ਖਰੇ । ਸਭਿਨਿ ਸੰਭਾਲਨਿ

'ਇਨ ਢਲ ਗਿਆ ਹੈ । 'ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਭੋਜਨ । 'ਵਿਚਲ ਗਈ । * (ਸੀ ਤਾਂ) ਬੜੇ (ਸਿਦਕ-
 ਵਾਨ) ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮੀ ਹੋਈ । 'ਜਿ ਕਿਵੇਂ ਕੋਈ ਲੋਕੇ ਆ ਲਵੇ ਤਾਂ । * (ਸਿੱਖਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ
 ਮਾਤਾ ਜੀ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ..... । 'ਖੁਵਾਉਣਾ । 'ਮੇਂ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹਾਂ । * ਪਾ:-ਹਿਤ ।

ਮਾਲੀ ਕਰੇ ॥੪੩॥ ਪਾਰਤਿ ਹੈ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਘਨੇਰਾ॥ਤਿਮਿ ਸੰਗਤਿ ਉਪਬਨ
ਹੈ ਮੇਰਾ । ਜਿਹ ਠਾਂ ਹੁਯੋ ਅਮੰਗਲ^੧ ਚਾਹਤਿ। ਪੁਰਨਿ ਕਾਜ ਮਹਿ ਬਿਘਨ
ਉਮਾਹਤਿ^੨ ॥੪੪॥ ਕਰਤਿ ਅਨਾਦਰ ਤਹਿ ਸਿਖ ਕੇਰਾ । ਤਿਹ ਕੇ ਸੰਗਿ
ਹੋਤਿ ਹੈ ਮੇਰਾ^੩ । ਕਰੋ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹਿ ਤਿਨ ਕੋ । ਗਿਰਨੇ ਰਿਵੈ ਤੇ
ਨਿਸ਼ਚਾ ਜਿਨ ਕੋ ॥ ੪੫ ॥ ਪ੍ਰਿਯ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਜਹਿ ਚਲਿ ਜਾਵੈ । ਭੋਜਨ
ਆਦਿਕ ਆਦਰ*ਪਾਵੈ। ਤਹਾ ਬਿਘਨ ਗਨ ਹੋਤਿ ਬਿਨਾਸ਼॥ਪੁਰਨ ਕਰਹਿ
ਤਿਨਹੁ ਕੀ ਆਸਾ ॥੪੬॥ ਜੇ ਕਰਿ ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਪਕਵਾਨਾਨਹੀਂ ਉਚਿਤ
ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਖਾਨ । ਤੋ ਮਲੇਛ ਕੇ ਜੋਗ ਪਛਾਨੋ । ਬਲ ਤੇ ਕਰਹਿ ਆਨਿ
ਕਰਿ ਖਾਨੋ ॥ ੪੭ ॥ ਹੋਹਿ ਅਮੰਗਲ, ਬਿਘਨ ਪਰੈ ਹੈਂ । ਨੀਕੋ ਕਾਜ ਨ
ਪੁਰਨ ਹੈ ਹੈਂ^੪। ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿਯੋ ਘਰ ਆਪੋ^੫। ਸਰਬ ਸਿੱਖ ਤਬਿ ਬਰ-
ਹਰ ਕਾਪੋ ॥੪੮॥ ਕ੍ਰੋਧਤਿ ਬਦਨ ਦੇਖਿ ਗੁਰੁ ਕੇਰਾ । ਨਹਿ ਕੋ ਬੋਲ ਸਕਨੋ
ਤਿਸ ਬੇਰਾ। ਮੁਖ ਨੀਚੇ ਕਰਿ ਢਿਗਿ ਬਿਰ ਸਾਰੇ। ਬਡੇ ਬਿਘਨ ਭਾ-ਰਿਦੇ
ਬਿਚਾਰੇ ॥੪੯॥ ਤਿਹ ਛਿਨ ਇਕ ਆਯਹੁ ਹਲਵਾਈ । ਲਜਾਇ ਰਸਤ-
ਪਣ ਪੰਚ ਮਿਠਾਈ^੬ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸੋ ਭਯੋ ਖਰੋਵਾ । ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਜੀ ! ਮਮ
ਕਾਰਜ ਹੋਵਾ॥੫੦॥ ਕਰੀ ਹੁਤੀ ਮੈਂ ਸੁੱਖ’ ਭੁਮਾਰੀ। ਆਸ ਪੂਰੀ ਤੇ ਲਜਾਇ
ਅਗਾਰੀ^੭ । ਬਿਕਸੇ ਕੁਛ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਖਾਨੇ। ‘ਦਿਹੁ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਦਿਹੁ
ਖਾਨੇ’ ॥੫੧॥ ਬਾਕ ਮਾਨਿ ਸਿੱਖਨ ਸੋ ਲੀਨਿ । ਸਭਿ ਬਰਤਾਇ ਅਚਵਨੋ
ਕੀਨਿ । ਹੁਤੇ ਛੁਧਿਤਿ ਲੋ ਕੁਛ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ । ਬਿਰੇ ਸਰਬ ਹੀ ਨਿਸ ਨਿਸ
ਬਾਏ ॥ ੫੨ ॥

ਅੰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਰਜ ਤਿਥਿ ਖਾਦਮਿ ਰਾਮੇ ‘ਸੰਗਤ’ ਪ੍ਰੇਮ ਚਾਹਨੇ ਨਾਮ ਕੁਤਿਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੩ ॥

੩. [ਸ਼ਿਕਾਰ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਸ੍ਰਾਪ ਕੋ ਸਕਲ ਰਹੇ ਬਿਸਮਾਇ। ਸੁਧਿ ਦਮੇ-
ਦਰੀ ਢਿਗ ਗਈ ਬਹੁਤਿ ਬੈਠਿ ਪਛੁਤਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਸੈਕਟਿ ਪਾਇ
ਬਿਸੁਰਤਿ ਭਾਰੀ।—ਕੀਨਿ ਕਹਾਂ ਮੈਂ ! ਨਹੀਂ ਬਿਚਾਰੀ । ਪਤਿ ਕੀ ਆਇਸੁ

^੧ਬੇਰਸੀ, ਨਾ ਖੁਸ਼ੀ । ^੨ਤੇ ਕਾਰਜ ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਵਿਚ ਬਿਘਨ ਵਯਾਪਣਾ ਹੋਵੇ । ^੩ਤਿਨ੍ਹਾਂ (ਸਿੱਖਾਂ)
ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਬੀ (ਅਨਾਦਰ) ਹੋਇਆ ਹੈ । ^੪ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ । ^੫ਸੁਣਕੇ
(ਸਿੱਖਾਂ) ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸਰਾਪ । ^੬ਪੰਜਾਂ ਰੁਪਯਾਂ ਦੀ ਮੰਠਿਆਈ ।
^੭ਖੁਛਾ । ^੮(ਆਪ) ਦੇ ਅੱਗੇ ।

*ਪਾਪ—ਤਹਿ ਤੇ ।

ਮੋਰਿ ਮਿਟਾਈ। ਨਹਿ ਆਛੀ ਕਿਸ ਕੇ ਮਨ ਭਾਈ—॥੨॥ ਭਈ ਨਿਸਾ ਗੁਰੁ
ਮਹਿਲੀਂ ਗਏ। ਬਰ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ ਬੈਠਤਿ ਭਈ। ਰਲਿ ਦਮੋਦਰੀ ਤਿਸ ਛਿਨ
ਆਈ । ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਾਪ ਅਧਿਕ ਡਰਪਾਈ ॥ ੩ ॥ ‘ਮੁਝ ਏਕਲਿ ਕੀ ਸੁਤਾ
ਨ ਕੋਈ । ਰਾਵਰ ਤੇ ਹੀ ਉਤਪਤਿ ਹੋਈ । ਜਿਸ ਕੇ ਬਜਾਹਿ ਬਿਖੈ ਦਿਯ
ਸਾਪ । ਚਹਜੇ ਅਮੰਗਲ ਕਰਿਬੇ ਆਪਿ ॥ ੪ ॥ ਅਪਰ ਸ਼ਕਤਿ ਕਿਸਿ ਮਹਿ
ਜੈ ਮੋਰੈ । ਜਾਨੀ ਪਰਹਿ ਆਪਦਾ ਘੋਰੈ । ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਫੇਰਹੁ ਨਿਜ ਬੈਨ।
ਨਾਂਹਿ ਤ ਉਜਰਿ ਹੋਵਹਿ ਐਨ ॥ ੫ ॥ ਦੁਹਿਤਾ ਪ੍ਰਿਯਾ ਕੁਸਲ ਸੇਂ ਰਹੈ। ਮਹਾਂ
ਬਿਘਨ ਘਰਿ ਪਰਿਬੋ ਚਹੈ । ਰਹਹਿ ਬਰਾਤੀ ਕੁਸਲ ਸਮੇਤਿ। ਸੁਖ ਸੇਂ ਪਹੁੰ-
ਚਹਿ ਬਹੁਰ ਨਿਕੇਤ*’ ॥ ੬ ॥ ਭਈ ਦੀਨ ਪਿਖਿ ਆਤੁਰ ਭਾਰੀ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
ਗੋਵਿੰਦ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ । ‘ਬਿਘਨ ਮੁਲ ਮਤਿ ਤੇਂ ਉਰ ਧਾਰਾ । ਕਜੇਂ ਨ
ਕਰਤਿ ਅਬਿ ਅੰਗੀਕਾਰ’ ॥ ੭ ॥ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਿੱਖ ਲਖੇ ਅਸਿ ਖੋਟੇ।—ਉਚਿਤ
ਨ ਭੋਜਨ ਕੇ—ਕਹਿ ਹੋਟੇ । ਹੋਨਿਹਾਰਿ ਤਵਰਿਦੇ ਬਸਾਈ । ਕਰਿ ਐਗੁਨ
ਕੇ ਪੁਨ ਪਛੁਤਾਈ ॥ ੮ ॥ ਕੁਛ ਆਛੇ ਫਲ ਜਾਨੈ ਜਾਇ’ । ਨਰ ਗਨ ਮਹਿ
ਕੁਸਲੀ ਬਨਿ ਆਇ’ । ਅਪਰ ਬਿਘਨ ਸੇਂ ਹਟਹਿ ਨ ਕੈਸੇ । ਭਯੋ ਬਾਕ
ਹੋਯਹੁ ਚਹਿ ਤੈਸੇ’ ॥ ੯ ॥ ਕੁਛ ਦਮੋਦਰੀ ਹਰਖਤਿ ਹੋਈ।—ਨਰ ਗਨ ਵਿਖੇ
ਕੁਸਲ ਰਹਿ ਜੋਈ । ਸੁਖ ਸੇਂ ਜਾਇ ਬਰਾਤੀ ਘਰਕੇ—। ਤਉ ਡਰਤਿ ਉਰ
ਲਾਗਤਿ ਧਰਕੇ’ ॥ ੧੦ ॥ ਮੁਖ ਕੁਮਲਾਇ ਸਸੰਕਤਿ ਹੋਈ । ਦਹਿਨ ਬਿਲੋ-
ਚਨ ਫਰਕਤਿ ਜੋਈ’ । ਦਾਰੁਨ ਕਾਕ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਕਰੈ । ਗਿਓਪਨਿ ਸਹਤ
ਭੁਮਤਿ ਘਰ ਬਿਰੈ ॥ ੧੧ ॥ ਮਹਾਂ ਉਦਾਸ ਦਿਵਸ ਦਿਖਿਯੈ ਤੇਂ। ਮਹਾਂ ਅਮੰਗਲ
ਨਿਮਿਤ ਦਸੈ ਤੇਂ। ਸਿਮਰਤਿ ਸਾਸੁ ਕੇ ਤਿਹ ਸਮੈ ।—ਤਿਸ ਕੇ
ਅਛਤ ਫਿਕਰ ਨਹਿ ਹਮੈ ॥ ੧੨ ॥ ਜਿਸਿ ਕੇ ਜੀਵਤਿ ਰਹੇ ਸੁਖਾਰੇ । ਨਿਜ
ਦੁਖ ਕਿਸਿ ਕੇ ਨਿਕਟ ਉਚਾਰੋਂਹੁਈ ਹੁਤੀ ਜੇ ਮੁਝ ਤੇ ਬੁਰੀ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ
ਜਗ ਗੁਰੁ ਛਿਮਾ ਨ ਕਰੀ ॥ ੧੩ ॥ ਕਿਮਿ ਬੀਤਹਿਗੀ ਬਜਾਹ ਮਝਾਰੇ। ਬੁਰੇ

‘ਮੋੜੀ ਤੇ ਉਲਟਾਈ । ‘ਕਰਤੀ ਵਿਪਦਾ ਪੈਂਦੀ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ । ‘ਬਿਘਨ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ
ਕਰਦੀ । ‘(ਪਰ ਫੇਰ ਬੀ) ਕੁਛ ਫਲ (ਤੇਰੇ ਪਛੁਤਾਵੇ ਦਾ) ਦੇਗਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ‘ਸੁੱਖ
ਵਰਤੇਗੀ । ‘ਧੜਕਾ । ‘ਸੱਜਾ ਨੇੜੇ ਫੁਰਕਦਾ ਹੈ । ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸਜੀ ਅੱਖ ਫਰਕਣੀ ਮਾੜਾ ਸ਼ਰਾਨ
ਹੈ । ‘ਕਾ । ‘ਯਾਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨੂੰ । *ਪਾ:—ਕਰ ਉਪਬਾਹ ਪਹੁੰਚ ਨਿਕੇਤ ।
†ਕਵਿ ਜੀ ਬੁਰੇ ਸ਼ਰਾਨਾਂ ਦਾ ਬਾਕਾ ਬੰਨ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ । ‡ਪਾ:—ਸਿਧਾ ਬਮਤ ਪਾਥਕ ਲਿਖਿਯੈਗੇ।

ਸ਼ਗੁਨ ਸਭਿ ਜਾਹਿ ਨਿਹਾਰੇ । ਨਹਿ ਸਨਬੰਧੀ ਮੇਲਿ ਬੁਲਾਯੋ । ਬਹੁਰ ਕ੍ਰੋਧ
ਕੈ ਸਾਪ ਅਲਾਯੋ—॥੧੪॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਬਹੁ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਤਿ । ਉਰ ਦਮੋ-
ਦਰੀ ਚੀਤਾ ਆਰਤਿ । ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੋ ਇਮਿ ਭਾ ਬਿਰਤਾਂਤਿ । ਰਚਨੇ ਬਜਾਹ
ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ ਦਾਤਿ^੧ ॥੧੫॥ ਅਬਿ ਸੁਣੀਯਹਿ ਜਿਮਿ ਪਰਨੇ ਬਿਗਾਰਾਭਯੋ
ਜੁੱਧ ਬਹੁ ਭਟਨਿ ਸੰਘਾਰਿ^੨ । ਲਵਪੁਰਿ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਕਿਸ ਬਾਸਾ । ਅਨਗਨ
ਚਮੁ ਧਰੀ ਚਹੁ ਪਾਸਾ ॥੧੬॥ ਪੈਦਲ ਬੰਦ ਕਰੇ ਬਹੁ ਭੋਰੇ।ਤਿਮਿ ਹਯ ਕੇ
ਅਸਵਾਰਿ ਘਨੇਰੇ । ਗਨ ਮਤੰਗ ਚਿੰਘਾਰਤਿ ਖਰੇ । ਕੰਚਨ ਰਜਤ ਝੁਲ
ਪਰਵਰੇ^੩ ॥੧੭॥ ਚਹੁ ਦਿਸ਼ਿਨਿ ਕੋ ਧਨ ਗਨ ਆਵੈ।ਦੰਡ ਭਰੈ ਸਗਰੇ ਛਰ-
ਪਾਵੈ । ਅਵਨੀ ਤਲ ਮਹਿ^੪ ਅਸ ਨਹਿ ਕੋਈ । ਲੋਹਾ ਲੋਹਿ ਸਮੁਖ ਹੁਇ
ਜੋਈ^੫ ॥੧੮॥ ਚੱਕਰਵਰਤਿ ਜਿਮਿ ਪ੍ਰਥਮ^੬ ਮਹਾਨੇ।ਅਬਿ ਕਲਿ ਮਹਿ ਇਹ
ਤਿਨਹੁ ਸਮਾਨੇ । ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਪਾ ਜਿਹ ਸੰਗਿ । ਛੁਟਹਿ, ਸ਼ਕਤਿ ਜਿਨਿ
ਦੇ ਗਿਰ ਭੰਗ^੭ ॥੧੯॥ ਅਰਹਿ ਦੁਰਗ ਇਹੁ ਬਪੁਰੇ ਕਹਾਂ^੮ । ਬਰਹਰ ਧਰ
ਕੰਪਾਵਤਿ ਮਹਾਂ । ਅਰਧ ਲੱਛ^੯ ਰਹਿ ਤਜਾਰ ਜਮੂਰੇ । ਰਣ ਮਹਿ ਰਿਪੁਨਿ
ਪ੍ਰਹਾਰਹਿ ਦੂਰੇ^{੧੦} ॥੨੦॥ ਬਡ ਸਮਾਜ ਸੇ ਉਤਰਨੈ ਸ਼ਾਹੂ । ਸੇਵਹਿ ਸਭਿ
ਛਿਤਿ ਕੇ ਨਰਨਾਹੂ । ਇਕ ਦਿਨ ਨਿਕਸਨੈ ਲਵਪੁਰਿ ਛੋਰਾ । ਕਰਿ ਕੈ
ਸਦਨ ਸੁਧਾਸਰ ਓਰਾ॥੨੧॥ ਕਾਨਨ^{੧੧} ਮਹਿ ਗਨ ਜੀਵਨਿ ਘਾਵੈ।ਸ੍ਰਾਨਨਿ-
ਤੇ ਗਨ ਮ੍ਰਿਗਨਿ ਗਹਾਵੈ । ਕਰਤਿ ਅਖੇਰ ਆਧਿ ਮਗ ਆਵਾ । ਸ਼ੂਮਤਿ
ਸ਼ਾਹੁ ਤਹਿ ਕੁਛ ਅਲਸਾਵਾ^{੧੨} ॥੨੨॥ ਕਰਨੈ ਨਿਵੇਸ ਨਿਸਾ ਬਿਸਰਾਮਾ ।
ਲਗੇਤਹਾ ਤੇਬੂਅਭਿਰਾਮਾ।ਬੰਦ ਬਾਹਨੀ ਉਮਭਤਿ ਆਈ।ਕਰਿ ਦੀਨਿਸਿ
ਭੋਰਾ ਚਹੁ ਘਾਈ ॥੨੩॥ ਗਜ ਬਾਜੀ ਨੇ ਬਨ ਮਥਿ ਗੋਰਾ^{੧੩} । ਉਤ-
ਰਨੈ ਲਸ਼ਕਰ ਸ਼ਾਹੁ ਘਨੇਰਾ । ਗਨ ਉਮਰਾਵ ਚਮੁ ਜੁਤਿ ਆਇ । ਜੋ ਨਿਤ
ਕਰਹਿ ਸਲਾਮਨਿ ਜਾਇ ॥੨੪॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਕੈ ਸਮੁਦਾਈ।ਸੁਪਤਿ
ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ।ਭਈ ਪ੍ਰਾਤ ਪਿਖਿ ਜਾਗਨੈ ਸ਼ਾਹੁ।ਕਰਨਿ ਅਖੇਰ
ਦਹਿਤਿ ਬਿਤ ਮਾਂਹੂ ॥੨੫॥ ਗਨ ਚੀਤੇ ਅਰੁ ਸੁਨਿ ਬਿਸਾਲੇ । ਭੁੱਖਨਤਿ
^੧ਦਾਜ ਆਇ ਦੀ । ^੨ਸੂਰਮੇ ਨਾਸ਼ਕ । ^੩ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਝੁੱਲਾਂ ਨਾਸ਼ਕ ਵੇ ਕੇ ਹੋਏ । ^੪(ਹਿੰਦ ਦੀ)
ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਤੇ । ^੫ਤਲਵਾਰ ਲੋਕੇ ਸਾਹਖਰੇ ਹੋਵੇ (ਭਾਵ ਜੇਕਰ ਧਰਤੀ) । ^੬ਜਿਥੇ ਪਹਿਲੇ ਚੱਕਰ-
ਵਰਤੀ (ਰਾਜੇ) ਹੁੰਦੇ ਸਨ । ^੭(ਜੇ ਤੋਪੀ) ਛੁੱਟਣ ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਧਮਕੀ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦੇਵੇ । ^੮ਜਿਥੇ
ਵਿਚਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕੀ ਧਨ । ^੯ਅੱਧਾ ਲੱਖ । ^{੧੦}ਦੁਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਦੂਰੇ ਹੀ । ^{੧੧}ਬਨ ।
^{੧੨}ਅਸਾਮ ਕੀਤਾ । ^{੧੩}ਗਾਹ ਸੱਟਿਆ ।

ਆਮਿਖ ਘ੍ਰਿਤ ਬਲ ਵਾਲੇ^੧। ਬਹਿਰੀ, ਬਾਜ, ਕੁਹੀ, ਬਹੁ ਸ਼ਿਕਰੇ। ਲਗਰ,
 ਬਗਰ, ਜੁਰਰੇ, ਖਗ ਪਕਰੇ^੨॥੨੬॥ ਬਾਜ, ਜੁਹੀ ਲੀਨੇ ਗਨ ਆਯੋ। ਪਿਖਹਿ
 ਤੁਮਾਜਾ ਆਵਤਿ ਧਾਯੋ। ਨਿਕਟਿ ਸੁਧਾਸਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ। ਕੌਸ ਛਿਸਾਤ
 ਸੁ ਰਹਿਗੀ ਥਾਇ ॥੨੭॥ ਇਤਿ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਹਜੈ ਅਖੇਰੇ। ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ
 ਮੰਗਾਧਹੁ ਨੇਰੇ। ਗਨ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਸੁਧਿ ਜਥਿ ਹੋਈ। ਭਏ ਤਜਾਰਿ
 ਤੁਰਨਿ ਸਭਿ ਕੋਈ ॥੨੮॥ ਹਯਨਿ ਜੀਨ ਪਾਏ ਤਤਕਾਲਾ। ਬਸਤ੍ਰ
 ਸਸਤ੍ਰ ਸਭਿ ਧਰੇ ਬਿਸਾਲਾ। ਚਢੇ ਤੁਰਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਫਿਗ ਆਏ। ਨਿਜ
 ਕੰਧਨਿ ਬੰਦੁਕ ਟਿਕਾਏ ॥੨੯॥ ਕਿਹੁ ਤੋਮਰ ਕਿਹੁ ਗਹੀ ਕਮਾਨ। ਇਸ
 ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਏ ਸਵਧਾਨ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਗਰੇ ਖੜਗ ਕੋ ਪਾਏ। ਧਰਿ ਤਰਕਸ਼
 ਕਟ^੩ ਕਸੀ ਸੁਹਾਏ॥੩੦॥ ਕੰਧੈ ਧਨੁਖ ਕਠੌਰ ਕਰਾਲਾ^੪। ਭਏ ਤਜਾਰਿ ਸਤਿ-
 ਗੁਰੁ ਤਤਕਾਲਾ। ਚੰਚਲ ਬਲੀ ਕੁਮੇਤ^੫ ਸੁ ਬਾਜਿ। ਆਰੋਹੇ ਗਹਿ, ਕਰ
 ਧਰਿ ਬਾਜ^੬ ॥੩੧॥ ਜੁਰਰੇ, ਕੁਹੀ, ਸ਼ੂਨ ਬਲਵੇਤੇ। ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੰਗਿ
 ਗਮਨੰਤੇ। ਦੁਇ ਤੇ ਕੌਸ ਫਿਰੇ ਬਨ ਗਾਹਤਿ। ਹਨਿਬੈ ਸੂਕਰ, ਸਸੇ ਉਮ-
 ਹਤਿ ॥੩੨॥ ਆਗਾ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂ ਕੋ ਜਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਗਮਨੇ ਤਹਾਂ
 ਚਤੁਰ ਕੌਸ ਕੋ ਅੰਤਰ^੭ ਰਹਜੈ। ਕਰਜੈ ਅਖੇਰ ਜਿਤਿਕ ਚਿਤ ਚਹਜੈ॥੩੩॥
 ॥ਤੀਤਰ, ਲਵਾਂ, ਬਟੇਰ ਸੰਘਾਰੇ। ਸੂਕਰ, ਸਸੇ ਬਿਲੋਕਿ ਪ੍ਰਹਾਰੇ। ਹਯਨਿ
 ਪਲਾਵਤਿ ਪਾਛੇ ਪਰੈਂ। ਮ੍ਰਿਗਨ ਬਕਾਇ ਜਿਯਤਿ ਕੋ ਧਰੈਂ^੮ ॥੩੪॥ ਇਤਿ
 ਉਤਿ ਫਿਰੇ ਧਵਾਵਹਿ ਘੋਰੇ। ਦੁਰਿ ਦੁਰਿ ਲਗਿ ਕਾਨਨਿ ਟੋਰੇ। ਸ਼੍ਰਮਤਿ
 ਭਏ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ। ਕਰੇ ਅਖੇਰ ਬਿੱਤਿ ਹਤਿ ਬੰਦ ॥੩੫॥ ਬਿਧੀਏ ਸੋ
 ਬੋਲੇ 'ਬਹੁ ਫਿਰੇ। ਅਧਿਕ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਵਨਿ ਕਰੇ। ਸ਼੍ਰਮਤਿ ਭਏ ਕਿਤਿ
 ਛਾਂਵ ਨਿਹਾਰਹੁ। ਉਤਰਹਿ ਤਹਾਂ ਸੁ ਸ਼੍ਰਮ ਨਿਰਵਾਰਹੁ' ॥੩੬॥ ਫਿਰੇ
 ਸਉਰ^੯ ਦੁਰਿ ਲਗਿ ਹੋਰੇ। ਆਇ ਬਤਾਏ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੇਰੇ। 'ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ
 ਪੀਪਰ ਖਰੇ। ਗੁਮਟਾਲਾ ਹਦਿ ਤੇ ਬਹੁ ਪਰੇ ॥੩੭॥ ਤਿਨ ਕੀ ਭੀ ਕੁਛ
 ਸਘਨ ਨ ਛਾਯਾ। ਜਲ ਤਲਿ ਗਏ ਕਿਨਹੁ ਦੋ ਲਾਯਾ'। ਸੁਨਤਿ ਅਰਿੰਦਮ
^੧ਭਾਵ ਹੈ ਜੋ ਘ੍ਰਿਤ ਤੇ ਮਾਸ ਖ ਖ (ਕੋ ਪਲੇ ਹੋਏ ਸਨ)। ^੨ਪੰਛੀ ਪਕੜਨ ਵਾਲੇ। ^੩ਭੱਖੇ ਕਮਰ
 ਨਾਲ। ^੪ਭਯਾਨਕ। ^੫ਕਾਲੇ ਲਈ ਲਾਲ ਹੰਗ ਦਾ ਘੋੜਾ (ਇਹ ਘੋੜਾ ਮਜ਼ਬਤ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ
 ਹੈ)। ^੬(ਵਾਜਾ) ਫੜਕੇ ਚੜ੍ਹੇ ਤੇ ਹੱਥ ਤੇ ਬਾਜ ਧਰਿਆ। ^੭ਫਰਕ, ਫਾਸਲਾ। ^੮ਬਟੇਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਦਾ ਇਕ ਪੰਛੀ। ^੯ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ^{੧੦}ਅਸਵਾਰ। ^{੧੧}ਪੱਤੇ ਸੜ ਗਏ ਹਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅੱਗ
 ਲਾਈ (ਜਾਪਦੀ) ਹੈ।

ਤਿਤੁ ਕੋ ਗਏ^੧। ਪਤਰੀ ਛਾਉ^੨ ਹੇਰਿ ਉਤਰਏ ॥ ੩੮ ॥ ਉਪਰ ਬਸਤੂ
ਛਾਰਿ ਕਿਯ ਛਾਯਾ। ਆਇ ਫਰਾਸ਼ਨਿ ਫਰਸ਼ ਬਨਾਯਾ। ਹਿਤ ਅਰਾਮ
ਕਰਿਬੇ ਤਹਿ ਥਿਰੇ। ਲੋ ਕਰਿ ਨੀਰ ਚੁਰੇ ਗਨ ਕਰੇ^੩ ॥ ੩੯ ॥ ਮੁਖ ਪੰਕਜ
ਕੋ ਬਹੁਰ ਪਖਾਰਾ। ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਪਦਨਿ ਪਰ ਜਲਿ ਕੋ ਛਾਰਾ। ਜੇਠ ਮਾਸ ਕੋ
ਘਾਮ ਨਿਵਾਰੇ। ਬੈਠੇ ਸੰਤਿਗੁਰੁ ਸੁਮ ਨਿਰਵਾਰੇ ॥ ੪੦ ॥ ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਛਾਯਾ
ਅਵਿਲੋਕਿ। ਪਰੇ ਉਤਰਿ ਜੇ ਸੰਗੀ ਲੋਕ। ਹਯ ਬਾਂਧੇ ਡੋਰਿਨਿ ਕੇ ਸਾਥਿ।
ਦੇਖਤਿ ਭਟ ਜਿਤ ਦਿਸ਼ ਬਿਤ ਨਾਥ ॥ ੪੧ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ
ਗਤਿ^੪ ਐਸੇ। ਹਿਤ ਬਿਸਰਾਮ ਛਾਵ ਮਹਿ ਬੈਸੇ। ਸਾਹ ਜਹਾ ਉਤਿ ਖੇਲਿ
ਅਖੇਰੇ। ਕਾਨਨਿ ਕੇ ਹਤਿ ਜੀਵ ਘਨੇਰੇ ॥ ੪੨ ॥

ਪਦਨਿ ਭਾਸੇ 'ਬਿਵਾਰ' ਪੁਸ਼ਪ ਕਰਨੇ ਨਾਮ ਤਿਤੀਓ ਐਸੁ ॥ ੩ ॥

੪. [ਬਾਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਛੜਿਆ]।

ਏਹਗ ॥ ਖੇਲਤਿ ਅਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੋ ਸਾਹਜਹਾ ਬਨ ਮਾਹਿ। ਹਤਿ ਕਰਿ
ਚਲਨੇ ਲਹੌਰ ਦਿਸ਼ਿ ਹਨੇ ਜੀਵ ਬਹੁ ਤਾਂਹਿ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਾਜ ਵਲਾਇਤ
ਕਿਸਿ ਤੇ ਆਯੋ। ਹਿਤ ਸੁਗਾਤ ਪਿਖਿ ਭਲੇ ਪਠਾਯੋ। ਲਖਿ ਆਛੇ
ਹਿਤਿ ਪਿਖਨਿ ਤਮਾਸੇ। ਚਵਨੇ ਸਾਹੁ ਆਯੋ ਇਤ ਪਾਸੇ ॥ ੨ ॥ ਹਟਿ ਜਬਿ
ਚਲਨੇ^੫, ਬਿਹੰਗ ਸੁਰਕਾਬ^੬। ਨਿਕਸਿ ਉਡਨੇ ਪਿਖਿ ਸਾਹ ਅਜਾਬ^੭।
ਨਿਜ ਕਰ ਤੇ ਤਬਿ ਬਾਜ ਚਲਾਯਹੁ। ਤੀਰ ਮਨੀਵ ਬਿਹੰਗ ਪਰ ਆਯਹੁ
॥ ੩ ॥ ਹੁਤੋ ਅਘਾਯਹੁ ਕਰੀ ਨ ਚੋਟਿ^੮। ਬਾਜਿ ਕੁਮਤਿ ਨਰ ਮਹਿ ਇਹ ਖੋਟ।
ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਇ ਪੁਨ ਕਾਮ ਨ ਆਵੈ^੯। ਦਗਾ ਦੇਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ^{੧੦} ਫਿਰਿ ਜਾਵੈ
॥ ੪ ॥ ਦੇਖਤਿ ਰਹਨੇ ਸਾਹੁ ਬਹੁਤੇਰਾ। ਗਯੋ ਬਾਜ ਖਗ ਪਾਛੇ ਹੋਰਾ। ਨਹਿ
ਮਾਰਨੇ ਨਹਿ ਹਟਿ ਕਰਿ ਬੈਸੇ^{੧੧}। ਚਲਨੇ ਗਯੋ ਉਡਿ ਨਭ ਮਹਿ ਤੈਸੇ ॥ ੫ ॥
ਬਕਤਿਸਾਹੁ ਤਹਿ ਤੇ ਚਲਿ ਪਰਜੈਲਵਪੁਰਿ ਓਰਿ ਪਯਾਨਾ ਕਰਨੇ। ਕੁਛਕ
ਸਉਰਨਿ ਕੋ ਤਹਿ ਮੋਰਿ। 'ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਾਹੁ ਲਿਹੁ ਟੋਰਿ' ॥ ੬ ॥ ਚਵਨੇ
ਸਾਹੁ ਸੁਖ ਕੀ ਅਸੁਵਾਰੀ^{੧੨}। ਤੂਰਨਿ ਪਹੁੰਚਨੇ ਪੁਰੀ ਮਝਾਰੀ। ਮੀਰ

^੧ਸੁਫਕੇ ਵੀਰੀ ਨਾਸ਼ਕ (ਰੁਕੁ) ਜੀ ਉਸ ਤਰਫ ਨੂੰ ਗਏ। ^੨ਪਤਲੀ ਛਾਂ। (ਅ) ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਛਾਂ।

^੩ਬਹੁਤੇ ਚੁਲੇ ਕੀਤੇ। ^੪ਹਾਲ। ^੫(ਪਾਤਸ਼ਾਹ) ਜਦੋਂ ਮੁੜ ਚਲਿਆ। ^੬ਚਕਵਾ [ਫਾਂ, ਸੁਰਖਾਬ]।

^੭ਅਨੋਖਾ, ਅਜੀਬ। ^੮(ਬਾਬ) ਹੋਜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ (ਸੁਰਖਾਬ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ) ਮਾਰਿਆ ਨਾ। ^੯ਬਾਜ
ਤੇ ਮੁਰਖ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਇਹ ਖੋਟ ਹੈ ਕਿ ਰੱਜੇ ਹੋਏ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ^{੧੦}ਮਾਲਕ ਤੋਂ।

^{੧੧}ਨਹੀਂ ਹੀ ਹੱਥ ਤੇ ਬੈਠਾ ਖੜਕੇ। ^{੧੨}ਸੁਖ ਵਾਲੀ ਅਸਵਾਰੀ (ਪਾਲਕੀ ਉੱਤੇ)।

ਸ਼ਿਕਾਰਨਿ ਜੁਤਿ ਅਸਵਾਰ । ਆਵਤਿ ਪਾਛੇ ਬਾਜ ਨਿਹਾਰ ॥੭॥ ਤੁਸਤਿ
ਉਡਤਿ ਸੁਕਾਬ^੧ ਅਗਾਰੀ । ਤਿਮ ਸਭਿ ਅਏ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਧਾਰੀ । ਉਡਤਿ
ਉਡਤਿ ਆਏ ਚਲਿ ਤਹਾ । ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਉਤਰੇ ਜਹਾ ॥ ੮ ॥ ਸਹਤ
ਸੁਕਾਬ^੨ ਬਾਜ ਕੋ ਹੋਰੇ^੩ । ਸੁਨੈ ਸੁਭਟ ਤੇ ਗੁਰੁ ਤਿਸਿ ਬੋਰੇ । ਅਪਨੇ ਬਾਜ
ਲੀਨਿ^੪ ਉਤਲਾਏ । ਤਿਨਿ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਦਿਯੋ ਚਲਾਏ ॥੯॥ ਗਹਿ ਸੁਕਾਬ
ਕੋ ਤੁਰਤਿ ਦਥਾਏ । ਦੋਨਹੂੰ ਬਾਜ ਉਤਰਿ ਛਿਤਿ^੫ ਆਏ । ਆਇਸੁ
ਪਾਇ ਧਾਇ ਸਿਖ ਗਏ । ਜੁਗ ਬਾਜਨਿ ਕੋ ਪਕਰਤਿ ਭਏ ॥ ੧੦ ॥ ਲੇ
ਤੁਰਨਿ ਹੀ ਆਏ ਤੀਰ । ਬਲੀ ਬਿਲੋਕਿ ਬਾਜ ਬਰੁ ਬੀਰੁ । ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ
ਕਹਨੈ ਤਿਸ ਕਾਲ । ‘ਸਾਧ ਸਾਧ ਸਿਖ ਭਯੋ ਨਿਹਾਲ’ ॥ ੧੧ ॥ ਲੇ ਕਰਿ
ਅਪਨੇ ਹਾਥ ਬਿਠਾਯਹੁ । ਆਛੇ ਹੋਰਤਿ ਚਿਤ ਬਿਰਮਾਯਹੁ ‘ਨਿਪਜਨੈ ਕਿਸੁ
ਬਲਾਇਤ ਮਾਹੁ । ਅਪਰ ਨ ਕਿਸਿ ਕੋ ਅਸ ਬਿਨੁ ਸ਼ਾਹੁ’ ॥ ੧੨ ॥ ਅਬਿ
ਹਮ ਰਾਖਹਿ ਦੇਂ ਤਿਸਿ ਨਾਹੀ । ਅਪਰ ਘਨੇ ਰਾਖਤਿ ਸੋ ਪਾਹੀ । ਹਮਰੇ
ਬਾਜਿ ਪ੍ਰਥਮ ਤਿਸਿ ਲੀਨੋ । ਪੁਨ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਹਮ ਕੋ ਦੀਨੋ ॥ ੧੩ ॥ ਸੋ
ਪਲਟੋ ਤਿਸਿ ਕੇ ਸਿਰ ਰਹਨੈ । ਉਤਰਹਿ ਅਬਹਿ ਬਾਜ ਹਮ ਗਹਨੈ ।
ਇਮ ਦਿਢਤਾ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਰੇ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਅਵਿਲੋਕਨਿ ਕਰੇ ॥
੧੪ ॥ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਬਹੁ ਕਰਹਿ ਸਰਾਹਨਿ । ਮਨਹੂੰ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਪੁਰਵੀ
ਚਾਹਨਿ^੬ । ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੰਗਿ ਅਸਵਾਰ । ਹਯਨਿ ਧਵਾਇ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ
ਧਾਰਿ ॥ ੧੫ ॥ ਆਏ* ਖੋਜਤਿ ਚਮੁੰ ਨਿਹਾਰੀ । ਬੁਝਨੈ ‘ਉਤਰਨੈ ਕੌਨ
ਅਗਾਰੀ ?’ । ਭਟਨਿ ਬਤਾਇ ‘ਸਾਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ । ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ
ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਦਾਹੁ’ ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜਰੇ, ਜਰੇ ਨਹਿ ਜਾਇ ।—ਅਪਰ
ਕੌਨ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਕਹਾਇ—। ਤੁਰਕ ਮੁਢ ਤਬਿ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਏ । ਡੀਲ
ਬਿਲੈਦ ਗੁਰੁ ਦਰਸਾਏ ॥੧੭॥ ਬਾਜ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਹਾਥ ਬਿਠਾਯੋ । ਤੁਰਕਨਿ
ਦੇਖਤਿ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ ‘ਇਹ ਤੋ ਆਯਹੁ ਬਾਜ ਹਮਾਰੇ । ਤੁਮ ਗਹਿ ਲੀਨਿ

‘ਬਾਜ ਨੂੰ ਲੱਭਦੇ । ^੧ਸੁਰਖਾਬ । ^੨(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਭਿੱਠਾ । ^੩ਲੀਤਾ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) । ^੪(ਉਨ੍ਹਾਂ)
ਉਸ ਸੁਰਖਾਬ ਤੇ ਬਾਜ ਦੇ ਅੱਗਿਓਂ ਦੀ ਆਪਣਾ ਬਾਜ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ । ^੫ਧਰਤੀ ਤੇ । ^੬ਬਾਹੁ ਤੋਂ
ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਐਸਾ ਨਹੀਂ । ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਚਾਹ ਕਰਕੇ ਮਾਨੋ ਉਡੀਕਦੇ ਸਨ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ।

*ਬਾਜ ਫੜੇ ਜਾਣ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਏਹ ਲੋਕ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ, ਇਹ ਗੱਲ ਅਗਲੇ ਅੰਸੁ ਦੇ
ਅੰਕ ੫ ਤੋਂ ਨਿਰਸ਼ੀਏਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:—ਕਿਤਿਕ ਦੇਰ ਪਾਛੇ ਹਮ ਗਏ ।

ਹਾਥ ਜਿਸਿ ਧਾਰੈ॥੧੮॥ ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰਨਿ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਹੇ। 'ਕੋ ਤੁਮ, ਬਾਜ਼
ਕੌਨ ਕੋ ਅਹੇ ?। ਹਮ ਕਿਸਿ ਢਿਗ ਲੈਬੇ ਨਹਿ ਗਏ। ਬੈਠੇ ਇਹਾਂ
ਉਡਤਿ ਗਹਿ ਲਏ॥੧੯॥ ਤੁਮਰੇ ਹਾਥਨਿ ਤੇ ਨਹਿ ਛੀਨਾ। ਸੰਗਿ ਬਾਜ਼
ਕੋ ਕੋ ਨਹਿ ਚੀਨਾ'। ਭ੍ਰਮਤਿ ਭ੍ਰਮਤਿ ਕਿਤ ਤੇ ਇਹ ਆਯੋ। ਬਡੇ ਜਤਨ
ਤੇ ਅਬਿ ਪਕਰਾਯੋ॥੨੦॥ ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰਨ ਉਰ ਹੰਕਾਰ। ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਤੇ
ਬੋਲੇ ਰਿਸਿ ਧਾਰਿ। 'ਸ਼ਾਹੁਜਹਾਂ ਸਭਿ ਆਲਮ ਸ਼ਾਹੂ'। ਜਿਸਿ ਕੋ ਮਹਾਂ
ਤੇਜ ਜਗ ਮਾਹੂ॥੨੧॥ ਜਿਸਿ ਆਗੈ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ ਨਿਪਾਲ। ਝੁਕਤਿ ਸਦਾ
ਗਨ ਤ੍ਰਸਤਿ ਬਿਸਾਲ। ਨਹਿ ਮਵਾਸ ਕਿਤਹੂੰ ਬਲ ਛੋਰਾ। ਸਭਿਹਿਨਿ
ਪਰਿ ਕਰਿ ਅਪਨੋ ਜੋਰਾ॥੨੨॥ ਤਿਸ ਕੋ ਤੁਮ ਜਾਨਤਿ ਕੈ ਨਾਂਹੀ ?। ਹਮ
ਚਾਕਰ ਹੋਂ ਤਿਸਿ ਕੇ ਪਾਹੀ। ਖੋਲਤਿ ਇਤ ਅਖੇਰ ਸੋ ਆਵਾ। ਖਗ ਪਰਿ
ਤ੍ਰਿਪਤਰੈ ਬਾਜ਼ ਚਲਾਵਾ॥ ੨੩ ॥ ਕਰੀ ਨ ਚੋਟ ਇਤਹਿ ਚਲਿ ਆਯੋ।
ਜਬਹਿ ਸ਼ਾਹ ਕੋ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਯੋ। ਲਵਪੁਰਿ ਕੋ ਗਮਨਜੋ ਸਹਿਸਾਈ। ਹਮ
ਆਏ ਦੇਖਤਿ ਪਿਛਵਾਈ॥ ੨੪ ॥ ਤੁਮ ਨੇ ਆਗੇ ਹੀ ਗਹਿ ਲੀਨੋ। ਹਾਥ
ਬਿਠਾਇ ਆਪਨੋ ਕੀਨੋ। ਇਹੁ ਤੂਰਨਿ ਨਹਿ ਕਰਿਹੁ ਬਿਗਾਰੇ। ਸੁਨਹਿ
ਸ਼ਾਹੁ ਬਹੁ ਰਿਸ ਕੋ ਧਾਰੈ॥੨੫॥ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹਜੈ 'ਸ਼ਾਹੁਕੋ ਜਾਨਹਿ'। ਤੂੰ
ਤਿਸਿ ਚਾਕਰ ਸੋਪਿ ਪਛਾਨਹਿ। ਹਮਹਿ ਬਾਜ਼ ਕਾਨਨ ਤੇ ਪਾਵਾ। ਨਹੀਂ
ਚਲਹਿ ਅਬਿ ਤੁਮਰੇ ਦਾਵਾ॥੨੬॥ ਡਰਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਤੇ ਦੇਂ ਹਮ ਨਾਹੀ*।

* (ਤੁਸਾਂ ਵਿਚੋਂ) ਬਾਜ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਿੱਠਾ। *ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਹੈ। *ਅਪਨਾ ਜ਼ੋਰ ਸਭ ਤੇ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। *ਹੱਕ। *ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿਚ

ਮੁਖਲਸਖਾਂ ਦੇ ਜੰਗ ਦੀ ਹੁੰਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਦਿਤੇ ਸੰਮਤ ਤੋਂ
੧੬੭੯ (੧੬੨੨ ਈ:) ਸਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਵੇਖੋ ਅੰਸੂ ੧੮ ਅੰਕ ੩੧) ਤਦੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ
ਜੀਉਂਦਾ ਸੀ, ਤੁਰੀਖ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਸੰ: ੧੬੮੫ ਬਿ: (੧੬੨੮ ਈ:) ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਹੋ
ਸੰਮਤ ਇਸ ਜੁੱਧ ਦਾ ਸਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਤਦੋਂ ਲਾਹੌਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਮਰਨ
ਵੇਲੇ (੧੬੨੭ ਈ: ਅਕਤੂਬਰ) ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਸੀ, ਤੇ ਜਨਵਰੀ ੧੬੨੮ ਈ: ਵਿਚ
ਉਹ ਆਗਰੇ ਆਕੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਾ ਆਮ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਤੇ ਆਗਰੇ ਰਿਹਾ
ਹੈ। ਅਕਤੂਬਰ ੧੬੨੯ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਦੱਖਣ ਖਾਨ ਜਹਾਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋ
ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਲਾਹੌਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੁਖਲਸਖਾਂ ਕੋਈ ਮੁਗਲ ਵਡਕਾ ਸੀ, ਜਿਸ
ਨਾਲ ਇਹ ਜੰਗ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹਾਕਮ, ਤੱਲਕੇਦਾਰ ਜਾਂ ਮੁਗਲ ਵਡਕੇ ਦਾ ਜੁੱਧ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ
ਜੁੱਧ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਤਿ: ਗੁਰੂ ਖਾ: (ਹਿੰਦੀ) ਨੇ
ਮੁਖਲਸਖਾਂ ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਨਾਇਬ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਜ਼ ਅਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਜੁੱਧ ਦਾ

[ਥੀਹੀ ਦੁਕ ਦੇਖੇ ਅਲੜੇ ਪੇਂਡੇ ਦੇ ਹੋਣ]

ਗਹਜੋ ਜਤਨ ਤੇ ਰਾਖਹਿ ਪਾਹੀ । ਜਾਇ ਪੁਕਾਰਹੁ ਤਾਂਹਿ ਅਗਾਰੀ । ਜਿਸਿ
ਕੋ ਬਕਤਿ ਜੋਰ ਤੁਮ ਭਾਰੀ ॥ ੨੭ ॥ ਤੁਰਕ ਸਉਰ ਕੁਪੇ ਕਹਿ ਬੈਨਾ ।
‘ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋ ਤੁਮ ਭਰੁ* ਹੈ ਨ॥ਤਰੈ ਤਨਾਵਨਿ ਕੋ ਤਿਹ ਬਾਸਾ। ਕਜੋ,
ਸਾਰੋ ਪਿਖਿ ਚਹੈ ਤਮਾਸ਼ਾ॥੨੮॥ਭੰਗ ਖਾਇ ਬੋਲਤਿ ਬਿਨੁ ਜਾਨੇ। ਤਿਮ
ਸੁਭਾਉ ਰਾਵਰ ਕੋ ਜਾਨੇ । ਚਮੁ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਜਿਨਿ ਕੇ ਪਾਸ । ਸੋ ਕਰ ਜੋਰਤਿ
ਧਰਿ ਉਰ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ੨੯ ॥ ਕਹੈ^੧ ਨ ਦੋਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਬਾਜ਼ । ਬਚਹੁ ਕਹਾਂ
ਕਿਤ ਜਾਵਹੁ ਭਾਜਿ ?। ਆਇ ਸੈਨਿ ਜਬਿ ਘਾਲਹਿ ਜੋਰ । ਲਰਹਿ ਕੌਨ
ਤਬਿ ਤੁਮਰੀ ਓਰਿ ॥ ੩੦ ॥ ਸਹਤ ਬਾਜ਼ ਕੇ ਗਹਿ ਲੇ ਜਾਹਿ । ਕਜੋ ਨ
ਭਰਹੁ ਤੁਮ ਲਖਿ ਮਨ ਮਾਂਹਿ।ਸੁਨਿਤਿ ਰਿਸੇ ਗੁਰੁਬਾਕਉਚਾਰਾ।‘ਗੀਦੀ’।
ਕਜਾ ਤੁਮ ਬਗਰੋ ਭਾਰਾ ॥ ੩੧ ॥ ਜਾਹੁ ਭਲੇ ਲੈ ਕੈ ਹਥਿਆਰ । ਕਜੋ
ਤੁਮ ਚਾਹਤਿ ਖੈਬੋ ਮਾਰਿ । ਸ਼ਾਹੁ ਬਾਜ਼ ਹਮ ਲੇਵਨਿ ਹਾਰੇ । ਬਨਹੁ ਪੁਕਾਰੁ
ਜਾਇ ਅਗਾਰੇ ॥੩੨॥ ਸੋ ਜਿਸਿ ਕਹੈ ਕਰਹੁ ਸੋ ਕਾਰੀ । ਇਹਾਂ ਨ ਕੀਜਹਿ
ਕੁਛ ਤਕਰਾਰੀ । ਜੇ ਪਤਿ ਚਾਹਤਿ ਫੋਰਿ ਸਿਧਾਵੈ । ਨਾਹਕ ਅਪਨੇ

‘ਜਿਸ ਦਾ ਜੋਰ ਭਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ । ‘ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਣਾਵਾਂ ਹੋਣ (ਭਾਵ ਨੇੜੇ) (ਤੋਰ)
ਵਾਸਾ ਹੈ । ‘ਕਿਉਂ ਸੱਚੀ ਮੁਚੀ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁਨਾ ਹੈਂ ? ‘(ਕੋਈ) ਭੰਗ ਖਾ ਕੇ
ਬਿ ਸਮਝੀ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ । ‘(ਸਾਡੇ) ਕਿਹਾਂ ਤੇ । (ਅ) ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਨਹੀਂ.....।
‘ਬੁਝਦਿਲੇ, ਕਾਇਰੇ । [ਫਾ:-ਗੀਦੀ] । *ਇਹ ਬੇ ਕਾਨੂਨਾ ਭਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ।

੨੮੦ [ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੁਕ]

ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਰੱਖਯਾ ਦਾ ਅਸੂਲ ਕਾਰਣ ਹੈ । ਅੰਕ ੧੩
ਵਿੱਚ ਦਸਦੇ ਹਨ ‘ਹਮਰੇ ਬਾਜ਼ ਪ੍ਰਥਮ ਤਿਸ ਲੀਨੇ’, ਦੂਸਰੇ ਬਨ ਵਿਚੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਫੜ
ਲੇਣਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤ੍ਰੀਕਿਆਂ ਵਿਚ ਫੜਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ‘ਹਮਰੇ ਬਾਜ਼
ਕਾਨਨ ਤੇ ਪਾਵਾ । ਨਹੀਂ ਚਲਹਿ ਅਬਿ ਤੁਮਰੇ ਦਾਵਾ ।’ (ਅੰ: ੨੬) । ਤੀਸਰੇ ਬਾਜ਼ ਵਾਲਿਆਂ
ਸਜਨਾਈ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਭੇ ਦਿਖਾ ਕੇ ਤੇ ਫੇਰ ਝੂਠ ਬੋਲ ਕੇ ਤੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ
ਹੋਅਬ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਕਿ ਬਾਜ਼ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭਰ ਕੇ ਦੇ ਦੇਵੇਰੇ, ਜਿਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ‘ਭਰਤ ਸ਼ਾਹੁ ਤੇ ਦੇ ਹਮ ਨਾਂਹੀ ’ (ਅੰਕ ੨੭) । ਇੱਥੇ ਹੁਣ ਮਾਮਲਾ ਬਾਜ਼ ਦਾ
ਨਹੀਂ ਪਰ ਅਸੂਲ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਪੂਜਾ ਸਾਰੀ ਦਬੇਲ ਹੋ ਚਕੀ ਹੈ, ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ
ਭਰ ਤੋਂ ਦੋਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਜੋ ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਜਾਨ ਭਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ
ਹਨ, ਹੁਣ ਅਸੂਲ ਤੇ ਅੜਕੇ ਨਿਰਭੇਤਾ ਦਾ ਸਬਕ ਸਿਖਾਉਣ ਲੱਗੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੀ ਉੱਮਤ
ਵਿੱਚੋਂ ਮੌਤ ਦਾ ਭੈ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਸੱਚ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਲਣ ਲੱਗੇ ਹਨ, ਚਾਹੇ
ਅਸੂਲ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਵਿਚ ਜਾਨ ਦੇਣੀ ਪਵੇ ।

ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਛਿਨਾਵੈ॥੩੩॥ਸੁਨਿ ਰਿਸਿ ਦੇਖਿ ਸਿੱਖ ਸਵਧਾਨ।ਬਿਧੀਏ ਆਦਿਕ
ਜੇ ਬਲਵਾਨ । ਕਹੇ ਕਠੋਰ ਜੋਰ ਭਰਿ ਬੈਠਾ॥੩੪॥ਹੋਹਿ ਨ ਅਸ,ਰਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕਿਥਾਈ॥ਤੁਮ ਅਪਨੇ ਦਿਹੁ
ਪਾਨ ਗਵਾਈ॥ ਕਿਤਿਕ ਸਿੱਖ ਗਹਿ ਖੜਗ ਰੁ ਢਾਲੇ । ਕੁਪੇ ਸਊਰਨਿ
ਕੀ ਦਿਸ਼ ਚਾਲੇ ॥ ੩੫ ॥ ‘ਬਾਜ਼ ਸੀਗਿ ਲਿਹੁ ਇਨਿ ਹਥਿਆਰ’ । ਭਾਗਹਿ
ਬਪੁਰੇ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰ’ । ਮਾਰ ਬਕਾਰ’ ਸੁਭਟਨਿ ਕਰਨੈ । ਪਿਖਿ ਸਭਿ
ਦਿਸ਼ਿ ਤੁਰਕਨਿ ਮਨ ਭਰਨੈ ॥ ੩੬ ॥-ਗਹਿ ਨਹਿ ਲੇਹਿ-ਪਿਛਾਰੀ
ਮੂਰੇ । ਹੁਇ ਨਿਰਾਸ ਗਮਨੇ ਲਵਪੁਰੇ । ਬਿਸਮਿ ਬਿਸੁਰਤਿ ਮੁਰਖ ਮਾਨੀ ।
‘ਇਹ ਕਜਾ ਭਈ ਜਾਇ ਨਹਿ ਜਾਨੀ ॥ ੩੭ ॥ ਨਿਕਟਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਲੂਠਿ
ਮਚਾਈ॥ ਨਹੀਂ ਤਾਸ ਰੰਚਕ ਉਪਜਾਈ॥ ਖੁਦ ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਬਾਜ਼ ਅਫੇਰਾ॥
ਜਿਸਹਿ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਮੁਦਤਿ ਬਡੇਰਾ॥ ੩੮ ॥ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਵਸਤੁਨਿ ਕੇ
ਦੇਖਹਿ’ । ਇਹ ਛੀਨਹਿ ਕਰ ਓਜ ਵਿਸ਼ੇਖਹਿ । ਜੇ ਕਰਿ ਬਾਜ਼ ਸਹਤ
ਗਹਿਵਾਵਹਿ । ਤੋ ਪਲਟੋ’ ਅਪਨੇ ਹਮ ਪਾਵਹਿ’॥੩੯॥ਕਰਤਿ ਉਤਾਇਲ
ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਏ । ਚਲੇ ਗਏ ਨਹਿ ਕਹੂੰ ਟਿਕਾਏ। ਲਵਪੁਰਿ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨ
ਭਏ । ਚਹਤਿ ਪੁਕਾਰ ਕਰਨਿ ਕੇ ਗਏ ॥ ੪੦ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਤੁਰੰਗ ਅਰੂੜੇ । ਕਰ ਪਰ ਬਿਰ ਕਰਿ ਬਾਜ਼ ਸੁ ਰੂੜੇ । ਚਲਤਿ ਨਿਹਾਰਤਿ
ਗੁਨ ਤਿਸਿ ਪਰਖਤਿ । ਲਖਹਿ ਦੁਲਭ, ਬਹੁਮੋਲਾ, ਹਰਖਤਿ ॥ ੪੧ ॥
ਬੂਝਹਿ ਅਪਨੇ ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰਨਿ।‘ਅਸ ਆਗੇ ਤੁਮ ਕਰਨੈ ਨਿਹਾਰਨਿ ?’।
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸੋ ਕਹਤਿ ਬਨਾਈ॥‘ਇਨਹੁ ਬੀਚ ਹਮ ਬੈਸ ਬਿਭਾਈ॥੪੨॥
ਬਹੁਤੇ ਬਾਜ਼ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕਰੇ । ਪਿਖਨੈ ਨ ਕੋ ਇਸਿ ਕੀ ਸਮਸਰੇ । ਕਿਸਿ
ਹੂੰ ਤੋ ਹਮ ਸੁਨਨੈ ਅਗਾਰੀ ।-ਸ਼ਾਹੁ ਬਿਲਾਇਤਿ ਕਿਸਿ ਕੋ ਭਾਰੀ ॥ ੪੩॥
ਸ਼ਾਹੁਜਹਾਂ ਹਿਤ ਪਠੀ ਸੁਭਾਤ । ਬਾਜ਼ੀ’ ਬਾਜ਼ ਰੁਚਿਰ ਅਵਿਦਾਤਿ ।
ਦਿਖਿਯਤਿ ਨਹਿ ਇਸਿ ਦੋਸ਼ ਮਝਾਰੀ॥ਨਹਿ ਪਾਵਤਿ ਖਰਚੇ ਧਨ ਭਾਰੀ-॥
੪੪॥ ਸੋ ਇਹ ਬਾਜ਼ ਆਪਕੇ ਲਾਯਕ । ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਯਹੁ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਯਕ

‘ਜੋਰ ਭਰੇ ਬਚਨ, ਭਾਵ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਬਚਨ । ‘ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਕਿਤੇ (ਬੈਠਾ) ਰਹੇ । ‘ਇਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਵੀ । ‘ਭਰ ਦਾਬੇ ਦੇ ਲਫਜ਼ ਕਹਿਣੇ । ‘ਜੇ ਕੋਈ (ਹੋਰ) ਮਨ ਭਾਵਦੀ (ਸੁਹਣੀ)
ਬੀਜ ਵੇਖਣ ਗੇ ਤਾਂ । ‘ਬਦਲੀ । ‘ਅਰਬੀ ਵਿੱਚ ‘ਬਾਜ਼ੀ’ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ‘ਬਾਜ਼’ ਹੀ ਹੈ ।
(ਅ) ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਬਾਜ਼ੀ=ਘੋੜਾ । [ਸੋਸ: ਵਾਜਿਨ੍ਹ]।

। ਕਰਨਿ ਅਪਨਿਪੈ ਸਫਲ ਬਿਚਾਰਾ ।—ਅਦਭੁਤ ਰਚਨੈ ਮੋਹਿ ਕਰਤਾਰਾ
 ॥੪੫॥ ਗੁਰੁ ਕੋ ਕਾਰਜ ਮਹਿ ਜਬਿ ਆਵੈ । ਹੋਨਿ ਸਫਲਤਾ ਤਤਛਿਨ
 ਪਾਵੈ—। ਇਮਿ ਬਿਚਾਰ ਆਯਹੁ ਤੁਮ ਪਾਸਾ । ਪਿਖਹੁ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ
 ਤਮਾਸਾ' ॥ ੪੬ ॥ ਕਹਤਿ ਸੁਨਤਿ ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਗੁਰੁ ਆਏ । ਹਯ ਉਤਰੇ
 ਨਿਜ ਮਹਿਲ ਸਿਧਾਏ । ਗਨ ਸੁਭਟਨਿ ਮਹਿ ਬਾਜ ਰਖਾਏ । 'ਕਰਹੁ
 ਸੇਵ ਨੀਕੇ' ਫੁਰਮਾਏ ॥ ੪੭ ॥ ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਿ ਖਸਟਮਿ ਗਾਂਥ 'ਬਾਜ' ਪੰਜਵ
 ਥਰਨਨੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰਥੇ ਅੰਸੁ ॥ ੪ ॥

੫. [ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸੈਨਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਊਰ ਸਭਿ ਕਰਿਬੈ ਚਹਤਿ ਪੁਕਾਰ । ਮਨਹੁ
 ਚਮ੍ਹੁ ਮਰਿਵਾਇ ਕਰਿ ਸੁਧਿ ਕੋ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂ
 ਕੋ ਖਰੋ ਅਗਾਰੀ । ਜਬਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਇਨਿ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਿ ਛਾਰੀ । ਬੁਝਨਿ
 ਕਰੇ, 'ਖਰੋ ਕਿਮ ਭਏ ?' । ਬਾਜ ਪਿਛਾਰੀ ਕੋਤਿਕ ਗਏ ? ॥੨॥ ਪਕਰਨੈ
 ਜਾਇ ਕਿ ਉਡਿ ਕਿਤ ਗਏ ? । ਮੁਖ ਮਲੀਨ ਤੁਮਰੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਯੋ' । ਸੁਨਿ
 ਬੋਲੈ 'ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ । ਉਤਰਨੈ ਹੁਤੋ ਸੇਗ ਭਟ ਬਿੰਦ ॥੩॥ ਉਡਨੈ ਬਾਜ
 ਤਿਨਿ ਵਿਗਿ ਚਲਿ ਗਏ । ਸਹਤ ਸੁਕਾਬ ਬਿਲੋਕਨ ਕਯੋ । ਅਪਨੈ ਬਾਜ
 ਛੋਡਿ ਤਿਨਿ ਦੀਨਾ । ਛੁਟਤਿ ਬਿਹੰਗ ਮਾਰਿ ਸੋ ਲੀਨਾ ॥ ੪ ॥ ਤਤਛਿਨਿ
 ਦੋਨਹੁ ਤਰੈ ਉਤਾਰੇ।ਗਹਿ ਲੀਨੋ ਉਰ ਆਨੰਦ ਧਾਰੇ । ਕਿਤਿਕ ਦੇਰਿ ਪਾਛੇ
 ਹਮ ਗਏ । ਗੁਰੁ ਵਿਗ ਬਾਜ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭਏ ॥ ੫ ॥ ਕਹਨੈ ਤਬੈ—ਇਹ
 ਹਜ਼ਰਤ ਬਾਜ । ਬਿਚਰਤਿ ਇਤ ਅਖੇਰ ਕੋ ਕਾਜਾਤਿਪਤਨੈ ਪੀਛੇ ਬਿਹੰਗ
 ਚਲਾਯੋ । ਕਰੀ ਨ ਚੋਟਿ ਉਡਤਿ ਇਹ ਆਯੋ—॥ ੬ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਹਨੈ
 —ਦੋਤਿ ਹਮ ਨਾਂਹੀ । ਬਡੋ ਜਤਨ ਕਰਿ ਪਕਰਨੈ ਪਾਹੀ—। ਛਰ ਰਾਵਰ
 ਕੋ ਦੀਨ ਬਡੇਰਾ । ਕਹਿਸਿ ਕਠੋਰ ਘੋਰ ਤਿਸਿ ਬੇਰਾ' ॥ ੭ ॥ ਸੁਨਿ
 ਕਰਿ ਏਕ ਨਹੀਂ ਮਨ ਆਨੀ । ਤਨਕ ਤਾਸ ਤੁਮਰੋ ਨਹਿ ਜਾਨੀ । ਜਬਿ
 ਹਮ ਕੋ ਭੀ ਪਕਰਨਿ ਲਾਗੇ । ਅਪਨੀ ਪਤਿ ਲੋ ਕਰਿ ਤਬਿ ਭਾਗੇ ॥ ੮ ॥
 ਤੁਮ ਸੋ ਲਰਹਿ, ਦੇਹਿ ਨਹਿ ਬਾਜ । ਕਰਿ ਰਾਖਨੈ ਗੁਰੁ ਜੇਗ ਸਮਾਜ । ਜੇ
 ਕਰਿ ਤੁਮ ਕੁਛ ਚਲਤਿ ਅਗਾਰੀ।ਮਿਟਤਿ ਨ, ਕਰਤਿ ਲੋਹ ਤਬਿ ਭਾਰੀ'
 ॥੯॥—ਬਹੁ ਪ੍ਰਿਯ ਬਾਜ—ਸੁਨਨੈ—ਗੁਰੁ ਛੀਨਾ । ਰਹੇ ਜਾਚਿ ਪੁਨ ਕਜੋਹੁ
 ਨ ਦੀਨਾ—। ਰਿਸਨੈ ਸ਼ਾਹੁ ਕਹਿ ਸਭਾ ਮਝਾਰੀ । 'ਇਹ ਤੋ ਰਿਪੁ ਸਮ
 'ਬਹੁਤ ਕਰਜੈ (ਬਚਨ) ਕਹਿ ਕਹਿ ਕੇ (ਅਸਾਂ ਨੇ) । 'ਸ਼ਾਹ ਨੇ' ਸੁਣਿਆ ।

ਨਿਕਟਿ ਹਮਾਰੀ ॥੧੦॥ ਆਜ ਬਾਜ ਛੀਨਨੋ ਬਲ ਕਰਿਕੈ । ਔਚਕ ਕਿਸੂ
 ਦੁਰਗ ਮਹਿ ਬਰਿਕੈ । ਬਨਹਿ ਮਵਾਸੀ ਕਰਹਿ ਲਗਾਈ । ਸਗਰੇ ਦੇਸ
 ਫਤੂਰ ਉਠਾਈ ॥ ੧੧ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਗੁਰੁ ਨਿੰਦਕਿ ਜੋਈ । ਅਵਸਰ
 ਪਾਇ ਸੁਨਾਵਹਿ ਤੋਈ । ਗੁਰ ਬਿਗਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਰੇ । ਛਿਮਾ ਠਾਨਿ ਤੁਮ
 ਨਜ਼ਰਿ ਨ ਧਰੇ ॥ ੧੨ ॥ ਬਡ ਹਜ਼ਰਤ ਤੁਮ ਪਿਤਾ ਅਗਾਰੀ । ਚੰਦੂ ਕਰੀ
 ਇਨਹੁ ਕੀ ਚਾਰੀ । ਸੁਨਿ ਤਤਛਿਨਿ ਗੁਰੁ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਏ । ਜਾਨੀ
 ਸੰਗ ਸੈਨ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੧੩ ॥ ਰਾਖੇ ਪਾਸਿ, ਕਰੀ ਤਕਰਾਈ । ਜਾਨਿ ਨ
 ਦਏ ਅਪਰ ਕਿਸਿ ਥਾਈ । ਅਪਨੀ ਸੈਨ ਕਛੁਕ ਸੰਗ ਰਾਖੀ । ਜੇ ਅਖੇਰ
 ਕੋ ਹੁਇ ਅਭਿਲਾਖੀ ॥ ੧੪ ॥ ਸ਼ਾਹਿ ਚਮ੍ਹੁ ਤਬਿ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰਹਿ । ਨਹਿ
 ਬਿਸਵਾਸ ਇਨਹੁ ਕੋ ਧਾਰਹਿ । ਤੁਮ ਫਿਰ ਲਵਪੁਰਿ ਥਾਸੋ ਕਏ । ਕਾਜੀ
 ਸੁਤਾ ਸਾਥਿ ਲੈ ਗਏ ॥ ੧੫ ॥ ਤਉ ਆਪਿ ਨੇ ਛਿਮਾ ਧਰੀ ਹੈ । ਅਬਹਿ
 ਅਵੱਗਨਾ ਵੇਰ ਕਰੀ ਹੋਟਰਹਿ ਨਹੀਂ ਬਿਨੁ ਕਰੇ ਲਗਾਈ । ਬਰਹਿ ਦੁਰਗ
 ਆਕੀ ਹੁਇ ਜਾਈ ॥ ੧੬ ॥ ਗਹਿ ਲੀਜਹਿ, ਤਬਿ ਫਲੁ ਕੋ ਪਾਵਹਿ ।
 ਨਾਹਿ ਤ ਕਛੁ ਬਿਗਾਰਿ ਉਠਾਵਹਿ । ਚਲਹਿ ਨ ਬਸਿ ਜੇ ਦੁਰਗ ਪ੍ਰਵੇਸੈ ।
 ਰਿਦੈ ਜੰਗ ਜੋ ਚਹਤਿ ਹਮੇਸ਼ੈ ॥ ੧੭ ॥ ਜੇ ਅਬਿ ਛਿਮਹੁ, ਨ ਆਛੀ ਅਹੈ ।
 ਬਹੁਰ ਫਤੂਰ ਉਠਾਵਨਿ ਚਹੈ । ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਉਰ ਨੀਕਿ ਬਿਚਾਰਾ ।
 ਮੁਗਲਸਖਾਨ^੧ ਸਮੀਪਿ ਹਕਾਰਾ ॥ ੧੮ ॥ ਕਰਿ ਆਦਰ ਨਿਜ ਨਿਕਟਿ
 ਬਿਠਾਯਹੁ । ਸਿਰੇਪਾਉ ਬਹੁ ਮੋਲ ਦਿਵਾਯਹੁ । ਕੰਚਨ ਜੀਨਿ ਪਾਇ
 ਜੁਭਿ ਰੰਗ । ਬਲੀ ਚਪਲ ਬਡਿ ਦੀਨਿ ਤੁਰੰਗ ॥ ੧੯ ॥ ਪੁਨ ਧਨ ਗਨ
 ਅਨਵਾਇ ਸੁ ਦੀਨਾ । ਕਰਿ ਬਖਸ਼ਿਸ ਕੋ ਭਾਖਨਿ ਕੀਨਾ । ‘ਸਪਤ ਹਜ਼ਾਰ
 ਚਮ੍ਹੁ ਸੰਗ ਤੋਰੇ । ਕੀਜਹਿ ਤਜਾਰਿ ਬਿਲਮਿ ਕੇ ਛੋਰੇ ॥ ੨੦ ॥ ਅਪਰ*
 ਸੈਨ ਲਿਹੁ ਸੰਗਿ ਬਨਾਈ । ਦਿਹੁ ਦੰਦਭਿ ਕੋ ਕਰਹੁ ਚਢਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ
 ਹਰਿਗੁਰਿੰਦ ਬਡ ਜੋਧਾ । ਪਕਰਹੁ ਜਾਇ ਲਰਹੁ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ੨੧ ॥ ਸਹਤ
 ਬਾਜ ਕੇ ਲਜਾਵਨਿ ਕੀਜਹਿ । ਕਿਧੋਂ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਗਹਿ ਲੀਜਹਿ ।
 ਜਜੋਂ ਕਜੋਂ ਕਰਿ ਜੇ ਲਜਾਵਹੁ ਇਹਾ । ਮਨਸਬ ਕਰੋਂ ਪ੍ਰਥਮ ਤੇ ਮਹਾਂ^੨ ॥ ੨੨ ॥
 ਸੁਨਿ ਮੁਗਲਸਖਾ^੩ ਉਰ ਹਰਖਾਯੋ । ਸ਼ਾਹੁ ਸਾਥਿ ਕਰ ਬੰਦਿ ਅਲਾਯੋ ।

^੧ਭਾਵ ਤੁਸਾਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ^੨ਫਸਾਦ । ^੩ਮੁਗਲਸਖਾਨ । ^੪(ਤਰਾ) ਮਰਤਬਾ ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ ।

*ਪਾ:-ਅਰਧ ।

'ਕਰਾ ਮਮ ਆਗੈ ਕਰਹਿ ਸੁ ਜੈਗ । ਪਹੁੰਚਤਿ ਹੀ ਗਹਿ ਲੋਉਂ ਨਿਸੈਗ
 ॥੨੩॥ 'ਚਮੁ ਅਸੁਦੀ' ਬਲੀ ਬਿਸਾਲਾ। ਚਹਤਿ ਰਹਤਿ—ਹੁਇ ਜੈਗ ਕਰਾਲਾ।
 ਗੁਰ ਢਿਗ ਸੈਨ ਕਹਾਂ ਜੋ ਲਰੈ । ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਮਮ ਆਗੈ ਸੋ ਅਰੈ'
 ॥੨੪॥ ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਸੁਨਿ ਕੈ ਉਤਸਾਹ । 'ਸਾਧੁ ਸਾਧੁ' ਕਹਿ ਸਭਾ ਸੁ ਮਾਂਹੁ।
 ਨਿਕਸਜੈ ਵਹਿਰ ਪਹਿਰਿ ਸਿਰੁਪਾਉ । ਹੋਰਜੈ ਸਭਿਨਿ ਬਡੈ ਉਮਰਾਉ ॥
 ੨੫॥ ਕਹਿ ਕਰਿ ਨਿਜ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਵਾਯੋ। ਸੂਰਨਿ ਕੋ ਉਤਸਾਹੁ ਬਧਾਯੋ ।
 ਤਤਛਿਨਿ ਛਾਰੇ ਜ਼ੀਨ ਤੁਰੰਗ । ਭਏ ਸਨੱਧਬੱਧ ਭਟ ਅੰਗ ॥੨੬॥ ਖੜਗ,
 ਤੁਪਕ, ਤੋਮਰ, ਗਨ ਤਰਕਸ਼ । ਧਰਿ ਕਰਿ ਸਸਤ੍ਰ ਤੁਰਤ ਕਟ
 ਕਸਿ ਕਸਿ । ਗੁਲਕਾਂ ਬਹੁ ਬਰੂਦ ਬਰਤਾਈ । ਸੁਭਟਨਿ ਲਈ ਜਿਤਿਕ
 ਮਨ ਭਾਈ ॥੨੭॥ ਅਪਰ ਉਸਟ ਪਰ ਲਾਇ ਚਲਾਏ । ਚਵੇ ਕੁਲਾਹਲ
 ਕਰਿ ਸਮੁਦਾਏ । ਪੂਰੇ ਕਾਲ ਕਰਾਲ ਬਿਲੰਦੇ । ਭਏ ਅਰੂਢ ਪਵੰਗਮ
 ਬੰਦੇ ॥੨੮॥ ਮੁਗਲਸਖਾਂ ਕਰਿ ਕੋਪ ਬਡੇਰੇ । ਪਿਖਿ ਲਸ਼ਕਰ ਨਿਜ ਸੈਗ
 ਘਨੇਰੇ । ਚਲਜੈ ਹੰਕਾਰਤਿ ਮੂਢ ਗੁਮਾਨੀ । ਲਹਿ ਜਾਨਤਿ ਮ੍ਰਿਤੁ ਜੈ
 ਨਿਯਰਾਨੀ" ॥੨੯॥ ਜਬਿ ਡੇਰੇ ਤੇ ਨਿਸਰਿ' ਪਧਾਰ। ਧੁਨਿ ਖੋਟੀ ਤੇ ਬਜਤਿ
 ਨਗਾਰਾ । ਦਲ ਪਰਿ ਗੰਧ ਭ੍ਰਮੰਤੀ ਦਲੈਂ । ਕਾਜ਼ਟ ਭਾਰ ਅਗਾਰੀ ਮਿਲੈ
 ॥੩੦॥ ਦੀਨਮਨੈ" ਬਾਜ਼ੀ ਰੁਦਨਾਵੈਂ । ਨਿਜ ਲੋਚਨ ਤੇ ਅੱਸੂ ਬਹਾਵੈਂ ।
 ਚਲਤਿ ਅਕਾਰਨ ਗਿਰਿ ਗਿਰਿ ਪਹੈਂ । ਕਿਤਿਕ ਭਟਨਿ ਪੋਗੀਯਾ ਪਰਿ
 ਤਰੈ" ॥੩੧॥ ਸ਼ਿਵਾ ਪੁਕਾਰਤਿ ਸਨਮੁਖ ਆਵਤਿ । ਮ੍ਰਿਗ ਕੀ ਮਾਲ ਕੁਢੇਰੀ'
 ਧਾਵਤਿ । ਦਾਰੁਨ ਕਾਕ ਬੋਲਤੇ ਉਡੈ । ਇਮ ਅਪਸ਼ਕੁਨ ਬਿਲੇਕਤਿ
 ਬਡੇ ॥੩੨॥ ਮ੍ਰਿਤੁ ਨਿਕਟਿ ਤੇ ਜਾਨਹਿ ਨਾਂਹੀ । ਚਲੈ ਸੁਧਾਸਰ ਮਾਰਗ
 ਮਾਂਹੀ । ਗੁਰੁ ਸੰਗਤਿ ਨੇ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਬਾਤੀ । ਸੁਧਿ ਕੇ ਹੋਤ ਲਿਖੀ ਤਬਿ
 ਪਾਤੀ ॥੩੩॥ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੁਮ ਸਭਿ ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ । ਤਉ ਬਿਨੈ ਦਾਸਨਿ
 ਕੀ, ਸ਼੍ਰਾਮੀ ! ਹੋਤਿ ਬਾਜ਼ ਕੇ ਸ਼ਾਹੁ ਰਿਸਾਯੋ । ਬਹੁ ਲਸ਼ਕਰ ਤੁਮ ਓਰਿ
 ਪਠਾਯੋ ॥੩੪॥ ਕਹਜੈ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ—ਗੁਰੁ ਗਹੀਜਹਿ। ਬਾਜ਼ ਮਮੋਤਿ ਲਜਾਇਬੈ
 ਕੀਜਹਿ—। ਮੁਗਲਸਖਾਂ ਉਮਰਾਵ ਬਡੇਰੇ । ਚਵਿ ਆਯਹੁ ਦਲ ਸੰਗ

'ਆਰਾਮ ਪਾ ਦੁਕੀ, ਖੁਸ਼ਹਾਲ । 'ਤਿਆਰ ਬਰਤਿਆਰ, ਸਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜਾ ਕੇ । "ਨਹੀਂ
 ਜਾਣਦਾ ਮੌਤ ਨੂੰ (ਜੋ ਨੇੜੇ ਜਾਣੀ ਹੈ) । 'ਨਿਕਲਤੇ । 'ਉਦਾਸ ਹੋਏ । 'ਪੋਰਾਂ ਹੋਠਾਂ ਆ ਪਾਈਆਂ।
 'ਓਲਟੇ ਪਾਸਿਓਂ ।

ਘਨੇਰੋ॥੩੫॥ਆਪਿ ਸੁਜਾਨ ਅਹੋ ਸਭਿ ਰੀਤਿ । ਹਤਹੁ ਮਲੋਛਨਿ, ਕੀਜਹਿ
ਜੀਤ । ਕਰਨੀ ਸੁਧਿ ਇਹ ਧਰਮ ਹਮਾਰੋ । ਲਿਖਿ ਭੇਜੀ ਸਭਿ ਲੇਹੁ
ਸੰਭਾਰੋ' ॥ ੩੬ ॥ ਥੋਰੇ ਦਿਵਸ^੧ ਪਠਜੋ ਤਬਿ ਚਾਰ^੨। 'ਜਾਵਹੁ ਚਲੇ ਬਿਲੰਬ
ਬਿਸਾਰਿ' । ਇਮਿ ਲਵਪੁਰਿ ਮਹਿ ਥੀਤੀ ਕਥਾ । ਸੁਨਹੁ ਸੰਤ ਗੁਰੁ ਕੀਨੀ
ਜਥਾ ॥ ੩੭ ॥ ਖੇਲਿ ਸ਼ਿਕਾਰੁ ਸਦਨ ਜਬਿ ਆਏ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ
ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਏ । ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਗਏ ਤਿਸ ਥਾਨ । ਜਹਾਂ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਉਚਿ
ਮਹਾਨ ॥੩੮॥ ਤਿਸਿ ਕੇ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਭੀਤ ਕਰਾਈ । ਕੁਛ ਆਵੇ^੩ ਕਰਿ
ਹਿਤ ਤਕਰਾਈ । ਕਾਸ਼ਟ ਦੀਰਘ ਹੋਤਿ ਉਸਾਰਨਿ । ਧਰੇ ਆਨਿ^੪
ਕੋਤਿਕ ਰਿਪੁ ਮਾਰਨਿ^੫ ॥੩੯॥ ਕਿਤਿਕ ਭਟਨਿ ਡੇਰਾ ਕਰਿਵਾਯੋ । 'ਰਖਹੁ
ਸੁਚੇਤੀ' ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ । ਤਖਤ ਸਥਾਨਿ ਆਨਿ ਕਰਿ ਬੈਸੇ । ਸੁਰਨਿ
ਸਹਤ ਸੁਰਪਤਿ ਬਿਤ ਜੈਸੇ ॥੪੦॥ ਗਨ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਲਗਜੈ ਦਿਵਾਨ ।
ਛੀਨੇ ਬਾਜ਼ ਰਹੈ ਸਵਧਾਨ^੬ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਪਨੇ ਸਸਤ੍ਰ ਮੰਗਾਏ ।
ਧਰਿ ਉਚੇ ਬਲ ਧੂਪ ਧੁਖਾਏ ॥ ੪੧ ॥ ਫੁਲਨਿ ਕੀ ਮਾਲਾ ਪਹਿਰਾਵੈ ।
ਚਰਚਤਿ ਚੰਦਨ ਕੋ ਚਿਤ ਲਾਵੈ । ਚਾਰੁ ਚਮਰੁ ਕੋ ਗਹੇ ਝੁਲਾਵਤਿ ।
ਇਮਿ ਪੂਜਤਿ ਬਹੁ ਚਿਤ ਹਰਖਾਵਤਿ ॥੪੨॥ ਆਯੁਧ ਤੇਜੀ ਬਾਢ ਚਰਾਏ^੭ ।
ਤਰਕਸ਼ ਖਪਰੇ ਖਰ ਕਰਿਵਾਏ^੮ । ਧਨੁਖ ਕਠੋਰਨਿ ਪਨਚ^੯ ਚਢਾਈ ।
ਕੰਚਨ ਲਿਪਤਿ ਤੁਪਕ ਅਰਚਾਈ* ॥੪੩॥ ਇਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਸ ਖੇਲ
ਰਚਾਯੋ । ਤਜਾਰੀ ਕਰਨਿ ਜੰਗ ਮਨ ਭਾਯੋ । ਉਤ ਦਮੋਦਰੀ ਸਗਰੀ
ਤਜਾਰੀ । ਕਰਤਿ ਬਜਾਹ ਕੀ ਸੋਜ ਸੁਧਾਰੀ ॥੪੪॥ ਦੇਨੀ ਦਾਤਿ ਅਧਿਕ
ਕਰਿਵਾਈ । ਰੁਚਿਰ ਬਿਭੂਖਨ ਕੋ ਘਰਵਾਈ । ਬਸਤ੍ਰ ਸਿਵਾਵਨਿ† ਲਾਗੇ
ਬੰਦ । ਓਤ੍ਤਜਾਦਿਕ ਸਭਿ ਕੀਨਿ ਬਿਲੰਦ ॥ ੪੫ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
ਕ੍ਰਿਤਿ ਖਸਟਮਿ ਰਾਸੇ 'ਸਾਹਜਹਾਨ ਸੰਨ' ਚਰਨਿ ਪੁੰਗ ਬਕਨੇ ਨਾਮ ਪੰਚਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੫ ॥

੬. [ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਯਥ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸਿ ਬਿਧਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੁਛ ਥੋਰੇ ਪੁਨ ਭੋਜਨ ਕਟਿ ਖਾਨ । ਪੌਢੇ

^੧ਬੋਹੜੇ ਜਿਹੇ ਦਿਨ ਨਾਲ । ^੨ਦੂਤ । ^੩ਆਸਰਾ । ^੪ਮੰਗਵਾ ਕੇ । ^੫ਦੇਰੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ (ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ) । ^੬ਬਾਜ਼ ਖੇਹਿਆ ਕਰਕੇ (ਜੋ ਹਰ ਵੇਲੇ) ਸਵਧਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੭ਤਿੱਬੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ । ^੮ਚਿੱਲੇ, ਧਨੁਖ ਦੀ ਡੇਰੀ ।

*ਸਸਤ੍ਰ ਪੂਜਨ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਜੜ ਪੂਜਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਦਬੇਲ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਸਸਤ੍ਰ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਖਾਲਣ ਤੋਂ ਹੈ ।
†ਪਾ:-ਸਿਵਾਵਤਿ ।

ਬਹੁਰਿ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ ਵਰਜੈ ਦੁਪਹਿਰੇ ਜਾਨਿ ॥ ੧ ॥ ਚੰਪਈ ॥ ਬਿਜੀਆ^੧
 ਪਾਨ*ਕਰੇ ਹਰਖਾਏ। ਬਹੁਰ ਸੁਚੇਤਾ ਸਕਲ ਬਨਾਏ। ਕਰ ਪਦ ਬਦਨ
 ਪਖਾਰਨਿ ਕੀਨਾ। ਬਿਰੇ ਤਖਤ ਪਰ ਵਰਸਨ ਦੀਨਾ ॥ ੨ ॥ ਉਤਸਵ
 ਹੋਤਿ ਬਜਾਹ ਕੋ ਭਾਰੇ। ਗਨ ਸਮਾਜ ਕੋ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਜਾਰੋ। ਰਾਖਹਿ ਸਦਨ
 ਬਨਾਇ ਘਨੇਰੇ। ਜਾਨਹਿ—ਆਇ ਬਰਾਤਿ ਸਬੇਰੇ—॥ ੩ ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਗਤਿ
 ਇਕਿ ਗੁਰੁ ਹੀ ਜਾਨੈ। ਅਪਰ ਨਹੀਂ ਕੋ ਰਿਦੇ ਪਛਾਨੈ।—ਆਇ ਮਲੇਛ
 ਸੰਭਾਰਨਿ ਕਰੈ—। ਇਹ ਗਤਿ ਕਿਸੈ ਨ ਜਾਨੀ ਪਰੈ ॥ ੪ ॥ ਲਗਜੈ
 ਦਿਵਾਨ ਸੁ ਤਖਤ ਅਗਾਰੀ। ਗਾਵਹਿ ਸ਼ਬਦ ਰਾਗ ਧੁਨਿ ਭਾਰੀ। ਸਸਤ੍ਰ
 ਸਜੇ ਜੋਧਾ ਸਵਧਾਨ। ਆਨਿ ਆਨਿ ਬੈਠੇ ਬਲਵਾਨ ॥ ੫ ॥ ਸੋਦਰ ਸੇਧਾ
 ਲਗ ਤਹਿ ਬੈਸੇ। ਪਾਯੋ ਭੋਗ ਨਮੋ ਕਿਯ ਤੈਸੇ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੀਦਰ ਬਿਖੈ
 ਪਧਾਰੇ। ਨਿਜ ਨਿਜ ਬਲ ਤਬਿ ਸੁਭਟ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੬ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਕੈ
 ਗਨ ਸੋਏ। ਕੋਤਿਕ ਰਾਤਿ ਬਿਤੀ ਜਬਿ ਜੋਏ। ਲਵਪੁਰਿ ਤੇ ਸਿੱਖਨਿ
 ਅਰਦਾਸ। ਆਇ ਪਹੁਚੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਸਿ ॥ ੭ ॥ ਦਾਰਪਾਲ ਸੇਂ ਬਾਕ
 ਬਖਾਨੇ। ‘ਅਬਿ ਹੀ ਚਹੈ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਜਾਨੈ। ਹੋ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋ ਕਾਮ ਬਿਸਾਲਾ।
 ਵੇਰਿ ਨ ਕਰਹੁ ਜਾਹੁ ਦਰਹਾਲਾ ॥ ੮ ॥—ਜਿਮਿ ਮੋਕਹੁ ਤੁਮ ਆਯਹੁ ਜਾਨਾ
 ਤਿਮਿ ਆਯੋ ਦਲ ਸ਼ਾਹੁ ਮਹਾਨਾ—। ਦਾਰਪਾਲ ਨੇ ਜਾਇ ਸੁਨਾਈ। ‘ਲਵ-
 ਪੁਰਿ ਤੇ ਪਾਤੀ ਅਬਿ ਆਈ ॥ ੯ ॥ ਕਹੈ ਸੁ—ਬਡਿ ਸੈਨਾ ਚਵਿ ਆਈ—।
 ਮਿਲਜੈ ਚਹੈ ਰਾਵਰ ਕੇ ਤਾਈ’। ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਤਕਾਲ ਬੁਲਾਵਾ’।
 ਅੰਤਰਿ ਬਹਿ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਾ ॥ ੧੦ ॥ ਧਰਿ ਦੀਨੀ ਅਰਦਾਸ ਅਗਾਰੀ।
 ਪਵਿ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਸਭਿ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ। ਪਠੇ ਲੋਹਗੜ ਕੋਤਿਕ ਜੋਧਾ।
 ‘ਰੋਕਹੁ ਪ੍ਰਥਮ ਹਤਹੁ ਰਿਪੁ ਕ੍ਰੋਧਾ’ ॥ ੧੧ ॥ ਪੁਨ ਲਵਪੁਰਿ ਕੇ ਸਿਖ ਕੋ ਬੁਝਾ
 ‘ਕਿਤਿ ਲਸਕਰ ਤਵ ਆਵਤਿ ਸੁਝਾ’?। ਸੁਨਿ ਤਿਨਿ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ
 ਕਹਨੈ। ‘ਸੰਗਿ ਸੈਨ ਕੇ ਮੈਂ ਮਗ ਲਹਜੈ ॥ ੧੨ ॥ ਵਰੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਤਹਿ
 ਤੇ ਚਲੇ। ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਿ ਸੁਭਟ ਕਲਮਲੇ’। ਤਿਨਿ ਕੋ ਮਗ ਮਹਿ ਲਾਗੀ
 ਦੋਰਾ। ਮੈਂ ਆਯੋ ਕਰਿ ਬੋਗ ਬਡੇਰਾ ॥ ੧੩ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਸੈਨ ਭੀ ਆਈ ਜਾਨਹੁ।
 ਦਿਵਿ ਹੁਜਹਿ ਗੁਰੁ। ਬਿਲਮਿ ਨ ਠਾਨਹੁ’। ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੀ ਸਿਖ ਪਰਿ
^੧ਸੁੱਖਾ, ਭੋਗ। ^੨(ਲਾਹੌਰੋਂ ਆਏ ਸਿੱਖ ਨੂੰ) ਬੁਲਾਇਆ। ^੩ਭੱਠਾ ਹੈ। ^੪ਕੁਰਬਲ ਕੁਰਬਲ
 ਕਰਦੇ (ਅ) ਕਲਿਮਲੇ—ਪਾਪ ਵਾਲੇ।

*ਭੋਗ ਪੀਣ ਬਾਬਤ ਦੇਖੋ ਰਾਸਿ ੪ ਅੰਸੁ ੪੪ ਅੰਕ ੧੦ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ।

ਤਿਸ ਕਾਲ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤ ਕਰਜੈ ਨਿਹਾਲ ॥੧੪॥ ਬਹਰ ਲੋਹਗੜ
 ਤੇ ਸਿਖ ਆਯੋ । ਉਤਲਾਵਤਿ ਨੋ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ । ‘ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧੁ ! ਲਸਕਰ
 ਬਛਿ ਆਵਾ । ਕਲਬਲਾਟ ਹਮ ਨੇ ਸੁਨਿ ਪਾਵਾ ॥ ੧੫ ॥ ਬਹੁ ਬਰੂਦ ਅਰੁ
 ਗੁਲਕਾਂ ਪਠੀਯਹਿ । ਪੂਰਬ ਸੇਘਰ ਤਿਸਿ ਬਲ ਠਟੀਅਹਿਗੁਰ ਜੀ ! ਤੋਪ
 ਹੋਤਿ ਇਸ ਕਾਲ । ਮਾਰਤਿ ਸ਼ੱਤੁਨਿ ਰੋਕਤਿ ਜਾਲ’ ॥੧੬॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿ-
 ਗੁਰੁ ਤਬਿ ਹਕਮ ਬਖਾਨਾ । ‘ਖੇਖੇਰ ਲਕਰੋ ਪਰਜੈ ਮਹਾਨਾ । ਸਨਮੁਖ
 ਰਿਪੁਨਿ ਧਰਹੁ ਤਿਹ ਜਾਈ ॥ ਦਿਹੁ ਗੋਰਨ ਕੀ ਮਾਰਿ ਮਚਾਈ’ ॥੧੭॥ ਪੁਨਿ
 ਸਿਖ ਨੇ ਗੁਰੁ ਬੁਝਨਿ ਕੀਨੇ । ‘ਦੁਰਗ ਬਰੂਦ ਸੁ ਗੋਰਾ ਹੀਨੇ । ਭਰਿ
 ਲਕਰੇ ਮਹਿ ਕਹਾਂ ਚਲਾਵੈ ॥ ਮਿਗ ਤੋ ਨਹੀਂ ਹੋਰਿ ਡਰਪਾਵੈ’ ॥੧੮॥ ਬਹੁਰ
 ਹੁਕਮ ਗੁਰੁ ਤਿਨਹੁ ਬਖਾਨਾ । ‘ਪੂਰਹੁ ਲਕਰਾ ਧੁਰਿ ਮਹਾਨਾ । ਪਾਬਰ
 ਈਂਟ ਪਾਇ ਕਰਿ ਮਾਰੋ । ਆਵਤਿ ਰਿਪੁ ਦਲ ਕੋ ਪਰਹਾਰੋ ॥ ੧੯ ॥ ਅੰਗ
 ਸੰਗ ਹਮ ਰਹੈ ਤੁਹਾਰੋ । ਲਰਹੁ ਤਹਾਂ ਬਹੁ ਧੀਰਜ ਧਾਰੋ’ । ਸੁਨਿ ਬਿਸਮੇਂ
 ਸਿਖ ਧਾਇ ਪਹੁੰਚੇ । ਲਕਰੋ ਧਰਜੈ ਉਠਾਇ ਸੁ ਉਚੇ ॥੨੦॥ ਪੂਰਿ ਧੁਰਿ ਸੈ
 ਠੋਕਨਿ ਕਰੀ । ਅਗਨੀ ਤਬਹਿ ਪਲੀਤਾ ਧਰੀ । ਛੁਟੀ ਤੋਪ ਸਮ ਅਵਨਿ
 ਹਲਾਈ । ਮਨਹੁ ਗਾਜ ਮੰਡਪ ਕੜਕਾਈ’ ॥ ੨੧ ॥ ਹੁਤੇ ਲੋਹਗੜ ਮਹਿ
 ਭਠ ਜੇਤੇ ॥ ਬਿਸਮਤਿ ਭਏ ਹਰਖ ਧਰਿ ਤੇਤੇ । ਚੜੀ ਚੌਪ ਚਿਤ ਭਰਿ ਭਰਿ
 ਤਾਂਹੀ । ਫੋਰਹਿ ਗੋਰੇ ਹੁਇ ਗਿਰ ਜਾਂਹੀ’ ॥ ੨੨ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਸੈਨ ਬਛਿ ਕਪਟ
 ਅਰੰਭਾ ॥ ‘ਕਿਮਿ ਸੁਧਿ ਹੋਈ’ ਮਾਨ ਅਰੰਭਾ । ‘ਨਾਂਹਿ ਤ ਸੁਪਤਿ ਪਰੇ ਗਹਿ
 ਲੈਹੈ’ । ਬਿਨਾ ਜੰਗ ਤੇ ਕਾਜ ਬਨੈ ਹੋ’ ॥ ੨੩ ॥ ਭੋਰ ਹੋਤ ਗੁਰੁ ਬਾਜ
 ਸਮੇਤਿ । ਗਹਿ ਲੇ ਚਾਲਤਿ ਅਨੰਦ ਸਮੇਤਿ । ਸੋ ਨਹਿ ਦਗਾ ਭਯੋ, ਸੁਧਿ
 ਪਾਈ । ਜਿਨਹੁ ਅਗਾਰੀ ਤੋਪ ਚਲਾਈ ॥ ੨੪ ॥ ਅਬਿ ਧੌਂਸਨਿ ਪਰਿ ਚੋਬ
 ਹਨੀਜੈ । ‘ਪਰਹਿ ਜੰਗ ਗਾਢੋ-ਸੁਧਿ ਦੀਜੈ’ । ਇਮਿ ਉਰ ਤੇ ਸਤਿ ਕਪਟ
 ਨਿਵਾਰਾ । ਸਨਮੁਖ ਭਏ ਕ੍ਰੋਧ ਬਛਿ ਧਾਰਾ ॥ ੨੫ ॥ ਭੁਜੰਗ ਛੇਦ ॥ ਹਨੀ ਚੋਬ
 ਭਾਰੀ ਸੁ ਧੌਂਸੇ ਧੁੰਕਾਰੇ । ਬਡੇ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ ਬਕੈਂ ਬਾਰ ਬਾਰੇ’ । ਕਲਾ ਪੈ ਜਜੇ
 ਮੋੜ ਤੋੜੇ ਧੁਖੀਤੇ । ਚਲਾਈ ਤੁਫੰਗੈ ਭਭੁਕੈ ਭਖੀਤੇ’ ॥ ੨੬ ॥ ਨਿਸਾ ਭੁਰ

‘ਮਾਨੋ’ ਬਿਜਲੀ ਮੁਠਾਰੇ ਤੇ ਕੜਕੀ ਹੈ । ‘ਜਦ ਚਲਾਵੇ’ ਹਨ ਤਾਂ (ਉਹੋ ਪੱਥਰ) ਗੋਲੇ ਹੋਕੇ
 ਡਿਗਦੇ ਹਨ । ‘ਫੜ ਲੈਣੇ ਸੀ’ । ‘ਕੰਮ ਬਣ ਜਾਣਾ ਸੀ’ । ‘ਉਹ ਦਗਾ (ਕਾਮਯਾਬ) ਨਹੀਂ ਹੋਯਾ’
 ‘ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ (ਮਾਰ ਲੈ ਮਾਰ ਲੈ) ਬਾਰ ਬਾਰ’ । ‘ਬੰਦੂਕਾਂ (ਮੌਗ ਦੇ) ਫੁਭੁਕੇ ਭਖਦੀਆਂ ਹਨ’ ।

ਅੰਧੇਰ ਹੋਯੋ ਗੁਬਾਰਾ^੧ । ਉਠੀ ਧੂਰਿ ਪੂਰੀ ਛਯੋ ਗੈਨ ਸਾਰਾ^੨ । ਨ ਦੀਸੈ ਕਛੁ
ਆਪਿ ਹਾਥੈਂ ਪਸਾਰੇ^੩ । ਪਲੀਤਾ ਭਖੇ ਤੇ ਮਲੀਨੀ ਨਿਹਾਰੇ^੪ ॥੨੭॥ ਦਿਸਾ
ਤਾਂਹਿ ਤਾਕੈ ਚਲਾਵੈਂ ਤੁਫੰਗੇ । ਭਰੈਂ ਫੇਰਿ ਛੇਰੈਂ ਬਡੇ ਬੇਗ ਸੰਗੇ । ਕੜਾਕਾੜ
ਨਾਦੈਂ ਉਠਜੇ ਏਕ ਬਾਰੀ । ਇਤੇ ਲੋਹ ਕੋਟੈ ਬਕੈਂ ਮਾਰਿ ਮਾਰੀ ॥੨੮॥ ਬਡੀ
ਕਾਠਿ ਕੀ ਤੋਪ ਚੌਪੈ ਚਲਾਵੈਂ । ਬਡੇ ਚੰਗ ਬਾਂਧੇ ਜਹਾਂ ਸੱਤੁ ਆਵੈਂ^੫ । ਪਖਾਣੇ
ਕਿ ਈਟੈ ਬਨੈ ਤਾਂਹਿ ਗੋਰੇ । ਲਗੈਂ ਅੰਗ ਭੰਗੈਂ, ਉਡੈਂ ਸੂਰ ਘੋਰੇ^੬ ॥੨੯॥
ਮਲੇਛਾਨਿ ਸੈਨਾਪਤੀ ਜਾਨਿ ਅੰਸੇ । ਗੁਰੂ ਆਪ ਈਹਾਂ, ਲਰੈਂ ਬੀਰ ਤੈਸੇ
ਕਰੋ ਕਜੋਂ ਨ ਹੱਲਾ, ਗਹੋ ਬੇਗ ਜਾਈ । ਚਮ੍ਹੂ ਸੰਗ ਬੋਰੀ, ਲਰੈ ਕੌਨ ਆਈ^੭ ॥
੩੦॥ ਕਹੇ ਤੇ ਚਲੇ ਲੋਹਕੋਟੈ^੮ ਨਜੀਕਾ । ਛੁਟੈਂ ਬਿੰਦ ਗੋਰੀ ਮਚਜੇ ਜੁੱਧ
ਨੀਕਾ । ਲਯੋ ਘੋਰਿ ਸੈਨਾ ਘਨੀ ਘੂਮਿ ਆਈ । ਫਿਰੈਂ ਚਾਰਿ ਪਾਸੇ ਪਰੈ ਨਾ
ਦਿਖਾਈ ॥ ੩੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਚਜੇ ਲੋਹਗੜ ਜੰਗ ਇਮਿ ਭਯੋ ਸ਼ਬਦ ਬਿਕ-
ਰਾਲ । ਮਨਹੁ ਭਾੜ ਧਾਨਾ ਭੁਜੇ^੯ ਤੜਭੜ ਭਈ ਬਿਸਾਲ ॥੩੨॥ ਪਾਧਰੀਚੈਦਾ
ਸੁਨਿ ਤਬਹਿ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ । ਮਨ ਮੈਂ ਸੁ ਜਾਨਿ ਦਲ ਹੈ ਬਿਲੰਦਾ
ਨਿਕਸੇ ਨਿਕੇਤ ਤੇ ਵਹਿਰ ਆਇ^{੧੦} ਸਭਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅੰਗ ਲੀਨੇ ਸਜਾਇ ॥੩੩॥
ਸਭਿ ਸਨਧਬੱਧ ਹੋ ਆਇ ਸੂਰ । ਬੋਲਤਿ ਗੁਰੂਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਦੂਰ । ‘ਅਬਿ
ਬਿਲਮ ਕਹਾਂ ਆਗਾ ਸੁ ਦੇਹੁ । ਜਿਸਤੇ ਮਲੇਛ ਗਨ ਮਾਰਿ ਲੇਹੁ’ ॥੩੪॥
ਤਿਸ ਸਮੈ ਗੁਰੂ ਹੋ ਕਰਿ ਇਕੰਤ । ਮੁਖਿ ਸੁਭਟ ਹਕਾਰਿ ਕੀਨਿਸਿ ਮਤੰਤ ।
ਇਕਿ ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਪੈਦਾ ਪਠਾਨ । ਕੋ ਨਹੀਂ ਬੀਰ ਤਿਸ ਕੇ ਸਮਾਨ ॥੩੫॥
ਪੁਨ ਬਿਧੀਚੈਦ ਜੋਧਾ ਬਿਲੰਦ । ਲਖਿ ਦਾਵ ਘਾਵ ਔਰ ਨ ਮਨੀਦ^{੧੧} । ਬਹੁ
ਚਤੁਰ ਸੱਤੁ ਹਿਤ ਰਚਿ ਉਪਾਇ । ਛਲ ਲੇਤਿ ਛਿਨਕ ਮਹਿ ਕਰਹਿ
ਦਾਇ ॥੩੬॥ ਮੋਹਨ, ਰੁਪਾਲ, ਨਵਲੂ, ਨਿਹਾਲ । ਇਹ ਚਤੁਰ ਸੂਰ ਚਾਤੁਰ
ਬਿਸਾਲ ॥ ਬਿੰਦਸਾ ਤੁਫੰਗ ਕੀ ਆਧਕ ਜਾਨਿ । ਰਿਪੁ ਸਮੁਖ ਦੇਖਿ ਘਰ
ਦੇਂ ਨ ਜਾਨਿ ॥ ੩੭ ॥ ਇਕ ਸੁਭਟ ਪਿਰਾਲਾ ਸਮਸਪੀਨ^{੧੨} । ਤੋਮਰ ਪ੍ਰਹਾਰ

^੧ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਅੰਧੇਰੇ ਵਿਚ ਗੁਬਾਰ ਹੋ ਗਿਆ । ^੨ਅਕਾਸ਼ ਸਫਾ ਛਾ ਗਿਆ । ^੩ਹੱਥ ਪਸਾਰਿਆਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦਾ । ^੪ਖੇੜਾ ਜਿਹਾ (ਦਿਖਾਈ) ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ^੫ਸ਼ਬਦ । ^੬ਲੋਹਗੜ ਵਿਚ (ਸੂਰਮੇ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੭ਬਡੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹੀਂ ਜਿਥੇ ਕੁ ਸੱਤ੍ਰ ਆਂਕਦੇ ਹਨ । ^੮ਬਹੁਣੇ (ਅ) ਘੋੜੇ । ^੯ਲੋਹਗੜ੍ਹ । ^{੧੦}ਮਾਨੋ ਏਠ ਵਿਚ ਦਾਣੇ ਭੁੱਜਦੇ ਹਨ । ^{੧੧}ਹੋਰ ਕੋਈ ਝੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ । ^{੧੨}ਜਿਸ ਦਾ ਦਾਹੜਾ ਵੱਡਾ ਹੈ (ਅ) ਸਮਸਪੀਨ । ਪੀ=ਬਹੁੜੇ । ਨ=ਨਹੀਂ ਹੈ । ਭਾਵ (ਜਿਸ ਦੇ) ਝੁੱਲ ਹੋਰ (ਕੋਈ) ਨਹੀਂ ਹੈ ।

ਜਾਨਹਿ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਪੁਨ ਕਰਹਿ ਖੜਗ ਕੇ ਦਾਵ ਘਾਵ । ਜਬਿ ਸੁਨਹਿ ਜੰਗ
ਚਿਤਿ ਹੋਤਿ ਚਾਵ ॥ ੩੮ ॥ ਪੁਨ ਜੈਤ ਰੁ ਜਾਤੀ ਮਲਿਕ ਦੋਇ । ਤੀਰਨਿ
ਪ੍ਰਹਾਰ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਪਹੋਇ । ਇੰਤਜਾਦਿ ਸੁਭਟ ਗੁਰੁ ਤੀਰ ਆਇ । ਹਸ ਪਰਿ
ਅਰੋਹ ਬਿਤੋ ਕਿਤਿਕ ਥਾਇ ॥ ੩੯ ॥ ਤੋੜੇ ਧੁਖਾਇ ਬਨਿ ਸਾਵਧਾਨ । ਬਿਚਿ
ਤੁਪਕ ਬਰੂਦ ਗੁਲਕਾਂ ਠੁਕਾਨ^੧ । ਭਟ ਕਿਤਿਕ ਦੁਗੁਲਕਾਂ^੨ ਬੀਚਿ
ਪਾਇ । ਕਰਿ ਰਾਖਿ ਤਜਾਰ ਹਾਥਨਿ ਉਠਾਇ ॥ ੪੦ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਨਿਜ ਸੈਨਾ-
ਪਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਰੇ ਸਾਦਰ ਕਰੇ ਬਿਠਾਵਨਿ ਨੇਰੇ । ਸਭਿ ਸੇਂ ਕਹਜੇ^੩ ਕਰੈ
ਮਤ ਕੰਨ^੪ ? । ਲਰਨਿ ਭਲੇ ਨਹਿ ਅੰਤਰਿ ਭੋਨ^੫ ॥ ੪੧ ॥ ਪੁਰਿ ਕੋ ਤਜਾਰ
ਚਲਹਿ ਅਬਿ ਬਾਹਰਿ । ਬਿਰਹਿ ਹੋਰਿ ਮੈਦਾਨ ਸੁਠਾਹਰਿ^੬ । ਰਾਤਿ ਅੰਧੇਰੀ
ਸੁਝਤਿ ਨਾਂਹੀ । ਆਨਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਹਿ ਰਿਪੁ ਘਰਿ ਮਾਂਹੀ ॥ ੪੨ ॥ ਅਪਨੇ ਪਰ
ਕਾ ਲਖਜੇ ਨ ਜਾਈ । ਆਪਸਿ ਬਖੈ ਘਾਵ ਤਨ ਘਾਈ^੭ । ਦੁਰਿ ਦੁਰਿ
ਜੋਧਾ ਘਿਰਿ ਜਾਇ^੮ । ਤਬਿ ਲਰਿਬੇ ਕੋ ਹੂੰ ਨ ਉਪਾਇ ॥ ੪੩ ॥ ਪੁਰਿ ਮਹਿ
ਲਰਨਿ ਦੋਸ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ਹਮਰੇ ਮਤ-ਹੂੰ ਵਹਿਰਿ ਲਰਾਈ^੯ । ਚਢੇ ਹਯਨਿ
ਪਰਿ ਰਿਪੁ ਗਨ ਮਾਰੈ । ਕਰਹਿ ਜੰਗ ਅਰੁ ਰਹੈ ਕਿਨਾਰੈ^{੧੦} ॥ ੪੪ ॥ ਪੈਂਦੇਖਾਨ
ਭਨੀ^{੧੧} ਇਹ ਆਛੇ । ਜੋ ਮਸਲਤਿ ਰਾਵਰਿ ਚਿਤ ਬਛਿਤ ਉ ਬਿਚਾਰਹੁ ਨਿਜ
ਪਰਿਵਾਰ । ਇਸਿ ਕੀ ਰੋਛਾ ਬਨਹਿ ਉਦਾਰ ॥ ੪੫ ॥ ਇਨਹਿ ਨਿਕਾਸਹੁ
ਕਰਹੁ ਅਗਾਰੀ । ਸਭਿ ਜੋਧਾ ਗਨ ਰਹੈ ਪਿਛਾਰੀ । ਸਦਨ ਸਮਾਜ ਨ
ਲਾਲਚ ਕਰੇ । ਸਕਲ ਸਕੇਲ ਏਕਿ ਥਲ ਧਰੇ ॥ ੪੬ ॥ ਸੋ ਅਸੁਵਾਰ ਸੰਗਿ
ਇਨਿ ਰਹੈ । ਨਿਜ ਦਲ ਕੀ ਸਮੀਪਿਤਾ ਲਹੈ । ਲਰਤਿ ਰਹੈ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਕੋ
ਮਾਰੈ । ਭਰਹਿ ਤੁਫੰਗਨਿ ਧਰਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰੈ^{੧੨} ॥ ੪੭ ॥ ਲਰਤਿ ਜਿ ਆਗੈ ਪਾਛੈ
ਹੱਲੈ^{੧੩} । ਤਬਿ ਕੁਟੀਬ ਸੇਂ ਭਟ ਸੇਂ ਮਿਲੈ । ਨਵਲਾ ਸੈਨਾਪਤੀ ਮਿਲਾਵਹੁ
ਇਸ ਕਾਰਜ ਪਰਿ ਤਿਹ ਠਹਿਰਾਵਹੁ^{੧੪} ॥ ੪੮ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਨੀਕੇ ਹਰਿ-
ਗੋਵੰਦਾ ਨਵਲੇ ਕੋ ਦੇਕਕਿ ਭਟ ਬੰਦਾ ਭੇਜੇ ਸਭਿ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਕਾਸਨਿ ।

^੧ ਗੋਲੀਆਂ ਠੋਕੀਆਂ । ^੨ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ । ^੩ ਕੇਹੜੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ? ^੪ ਘਰ ਅੰਦਰ । ^੫ ਮੈਦਾਨ ਦੀ
ਥਾਂ । ^੬ ਜ਼ਖਮ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਖਾਵਾਂਗੇ । ^੭ (ਜੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਹੋਕੇ ਲੜੀਏ ਤਾਂ) ਦੂਰ ਦੂਰ ਹੋਕੇ ਜੋਧੇ
(ਵੈਰੀਆਂ ਵਿਚ) ਘਿਰ ਜਾਣਗੇ । ^੮ ਸਾਡੀ ਸਲਾਹ ਹੈ ਕਿ ਲੜਾਈ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇ । ^੯ ਪਾਸੇ ਹੀ ।
^{੧੦} (ਅਗੋਂ) ਧਰਕੇ ਮਾਰਨ । ^{੧੧} ਭਾਵ, ਲੜਦੇ ਭੜਦੇ (ਅਸੀਂ) ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਜੋ (ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ)
ਨਿਕਲ ਜਾਵੀਏ ਤਾਂ ।

‘ਦਿਹੁ ਪੀਰਜ ਕੋ ਮਾਨਹਿ ਤ੍ਰਾਸ’ਨ’॥੪੯॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਪਸ਼ਟਮਿ ਖਾਸੇ
‘ਜੁੱਧ’ ਪਸੰਗ ਬਦਨਨੇ ਨਾਮ ਖਸਟਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੬ ॥

੭. [ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਯੁੱਧ । ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਘਰ ਰਹੀ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਪਠਿ ਨਵਲੋ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਭਿ ਕੋ ਬਾਕ ਸੁਨਾਇ । ‘ਹੁਤੇ ਲੋਹ-
ਗੜ੍ਹ ਕੇ ਬਿਖੈ ਪੰਚ ਬੀਸੁ ਭਟ ਭਾਇ’ ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਅਰੇ ਲਰੇ ਭਟ ਛੁਟੀ
ਤੁਫੈਗੀ । ਤੋਪ ਸਬਦ ਕੋ ਹੇਤਿ ਉਤੈਗੈ। ਤਿਨਹੁ ਰਖੀ ਅਟਕਾਇ ਲਰਾਈ।
ਉਠਤਿ ਕੁਲਾਹਲ^੧ ਦੇਤਿ ਸੁਨਾਈ ॥੨॥ ਕਬਿ ਲੋ ਅਰਹਿ ? ਸ਼ਾਹ ਦਲ
ਭਾਰਾ^੨ । ਆਵਹਿ ਇਹਾਂ ਹੁਜੀਯਹਿ ਤਜਾਰਾ । ਮਹਾਂ ਤਿਮਰ ਇਕ ਨਿਸਿ
ਅੰਧਸਾਰੀ । ਹਯਨਿ ਖੁਰਨਿ ਤੋ ਖੋਹ ਉਡਾਰੀ ॥੩॥ ਬਾਧੋ ਚੰਗ ਮਿਲੇ ਸਭਿ
ਰਹੀਯਹਿ ॥ ਪ੍ਰਿਥਕ ਹੋਨਿ ਕੋ ਕਿਮਿ ਨਹਿ ਰਹੀਯਹਿ । ਜਬਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਸੂਰਜ ਕੋ ਪਾਵਹੁ । ਤਬਿ ਤੁਰਕਨਿ ਰਿਪੁ ਮਾਰਿ ਗਿਰਾਵਹੁ’ ॥੪॥ ਸੁਨਤਿ
ਸੁਭਟ ਗੁਰੁ ਤੋ ਲਲਕਾਰੇ ‘ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ! ਬਲ ਪਾਇ ਤੁਹਾਰੇ । ਕਿਸਿ
ਗਿਨਤੀ ਮਹਿ ਇਹ ਰਿਪੁ ਆਏ । ਹਮ ਮਾਰਹਿ ਲਵਪੁਰਿ ਕੋ ਜਾਏ ॥ ੫॥
ਦੁਰਗ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ ਤੋ ਬਚਿ ਰਹੈ’^੩ । ਨਾਂਹਿ ਤ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਕਹੁ ਗਹੈ’ । ਜਬਿ
ਚਮਕਹਿਗੇ ਖੜਗ ਕਰਾਲੇ । ਤਬਿ ਦੇਖਹੁ ਹੁਇ ਜੰਗ ਬਿਸਾਲੇ ॥੬॥ ਪੁਨ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਿਖ ਅਪਰ ਪਠਾਵਾ । ‘ਮੰਦਰ ਗਮਨਹੁ ਬਿਲਮਿ ਨ ਲਾਵਾ ।
ਵਸਤੁ ਲੋਭਕੋ ਕਰੀਯਹਿ ਨਾਂਹੀ। ਪਰੀ ਰਹਨਿ ਦਿਹੁ ਸਭਿ ਘਰੁ ਮਾਂਹੀ ॥੭॥
ਕਰਹੁ ਸੀਘ੍ਰਤਾ ਵਹਿਰ ਲਿਜਾਵਹੁ । ਪੀਥ ਰਾਮਸਰ ਕੇਰਿ ਸਿਧਾਵਹੁ ।
ਆਗਹਿ ਪਾਛਹਿ ਸੁਭਟ ਰਹੀਜਹਿ । ਬਿਚਿ ਕੂਟੰਬ ਸਗਰੋ ਲੇ ਲੀਜਹਿ ॥੮॥
ਪ੍ਰਥਮ ਨ ਤੁਪਕ ਚਲਾਵਹੁ ਕੋਈ । ਗਮਨਹੁ ਸਬਦ ਜਬਾ ਨਹਿ ਹੋਈ’ ॥
ਗਯੋ ਸਿੱਖ ਉਤਲਾਵਤਿ ਮੰਦਗਤਜਾਰੀ ਕਰਤਿ ਸਕਲ ਹੀ ਅੰਦਰ ॥ ੯॥
ਇਕ ਸਿੱਖ ਕੋਲਾਂ ਕੇਰਿ ਅਗਾਰਾ। ਭੋਜਨੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਲਜਾਵਨ ਵਾਰਾ। ਜਾਇ
ਗੁਰੁ ਕੇ ਬਾਕ ਸੁਨਾਏ । ‘ਲੋਭ ਨ ਕਰਹੁ ਵਸਤੁ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੧੦ ॥ ਸਭਿ
ਤਜਿ ਨਿਕਸਹੁ ਬਿਲਮਿ ਨ ਕੀਜੈ । ਸੈਨਿ ਸਮੀਪਿ ਅਈ ਲਖਿ ਲੀਜੈ’ ।
ਸੰਦਨ ਅਰੁ ਡੋਰੇ ਗਨ ਆਏ । ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਾਰੀ ਤੁਰਤ ਚਢਾਏ ॥੧੧॥
ਅਤਿ ਦਮੋਦਰੀ ਦੁਖੀ ਬਿਚਾਰੀ । ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਬਜਾਹ ਬਿਘਨ ਭਾ ਭਾਰੀ । ਕੋਨ

^੧ਭਰ ਨਾ ਮੰਨਣ । ^੨੨੫ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੂਰਮੇ । ^੩ਹੋਲਾ । ^੪ਕੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਅੜਨਰੇ, ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਲ
ਭਾਰੀ ਹੈ । ^੫ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਵੜਕੇ (ਭਾਵੇਂ) ਬਚ ਰਹਿਣ । ^੬ਭਾਵ ਮਲਕਭੇ ।

ਕੋਨ ਵਥੁ^੧ ਚਿਤਵਤਿ ਖਰੀ। ਤ੍ਰਾਸਤਿ ਸਗਰੀ ਤ੍ਰਾਗਨਿ ਕਰੀ ॥ ੧੨ ॥
 ਸੁਭਟਨਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਲੀਨਿ। ਸੰਗ ਤੁਹੰਗ ਅਰੂਢਨਿ ਕੀਨਿ। ਭਰਜੋ
 ਸਦਨ ਸਭ ਵਸਤੂ ਕੇਰਾ। ਕਰਿਕੈ ਤ੍ਰਾਗ ਚਲੇ ਬਿਨੁ ਦੇਰਾ ॥ ੧੩ ॥ ਜਾਬਿ
 ਦਮੋਦਰੀ ਸੰਦਨ ਚਰੀ। ਮਰਵਾਰੀ ਸੰਦਨ ਬਿਬ ਬਿਰੀ^੨। ਨਾਨਕੀ
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਲੀਨੇ। ਚਵਿ ਡੋਰੇ ਪਰਿ ਚਲਿਬੋ ਕੀਨੇ ॥ ੧੪ ॥ ਦਾਸੀ
 ਦਾਸਨਿ ਕੇ ਸਮੁਦਾਈ। ਚਲੇ ਸੰਗਿ ਨਹਿ ਬਿਲਮਿ ਲਗਾਈ। ਰਾਤਿ ਅੰਧੇਰੀ
 ਪੰਥ ਨ ਸੁਝਤਿ। ਗਮਨਤਿ ਰਾਮਤਾਲ ਮਗ ਬੁਝਤਿ ॥ ੧੫ ॥ ਆਪਸਿ
 ਮਹਿ ਇਤਿ ਉਤਿ ਹੁਇ ਚਾਲੇ। ਸੰਘਣੇ ਬਿੱਛ ਖਰੇ ਬਹੁ ਡਾਲੇ। ਚਲਿਬੋ ਕੋ
 ਮਗ ਬਡੇ ਨ ਜਹਾਂ। ਨੀਠ ਨੀਠ ਗਮਨਤਿ ਭੇ ਤਹਾਂ ॥ ੧੬ ॥ ਜਾਇ ਰਾਮ-
 ਸਰ ਪਰ ਬਿਰੁ ਹੋਏ। ਸੁਭਟ ਸੁਚੇਤ ਬੀਰ ਰਸ ਭੋਏ। ਉਤ ਕੋਲਾਂ ਆ
 ਮਿਲਿਬੋ ਕੀਨਿ। ਗੁਰੁ ਪਰਿਵਾਰਹਿ ਸੰਗ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੧੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ
 ਫਿਗ ਸੁਧਿ ਆਈ। ਕਰੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਅਪਨਿ ਚਵਾਈ। ਪ੍ਰਥਮ ਅਕਾਲ
 ਤਖਤ ਕੇ ਥਾਈਂ। ਹਯ ਆਰੂਢੇ ਗ੍ਰੀਵ ਨਿਵਾਈ ॥ ੧੮ ॥ ਪੌਰ ਦਰਸ਼ਨੀ
 ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ। ਚਲੇ ਪ੍ਰਦਫਨਾ^੩ ਦਿਲਾ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਫਿਰਿ ਆਏ ਦੁਖਭੰਜਨਿ
 ਬੇਰਿ। ਡੇਢ ਜਾਮ ਤਬਿ ਜਾਮਨਿ ਹੋਰਿ ॥ ੧੯ ॥ ਗੁਰੁ ਕਹੁ ਜੋ ਆਧੇ ਰਹੁ
 ਚਰੇ^੪। ਅਰਧ ਸ਼ਨਾਨ ਤਾਲਿ ਲਿਹੁ ਕਰੇ। ਸੋ ਸਨੱਧ^੫ ਹੁਇ ਹਯ ਜਬਿ ਚਰੇ।
 ਪੁਨ ਸੋ ਅਰਧ ਸੁਚੇਤਾ ਕਰੇ ॥ ੨੦ ॥ ਇਮਿ ਕਹਿ ਆਪ ਕੀਨਿ ਇਸ਼ਨਾਨਾ।
 ਬਸਤੁ ਸ਼ਸਤੁ ਪਹਿਰੇ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ। ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਦਫਨਾ ਚਲਿ ਕਰਿਆਏ।
 ਪੌਰ ਦਰਸ਼ਨੀ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ॥ ੨੧ ॥ ਅੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਗਏ। ਦੂ
 ਕਰ ਬੰਦਿ ਬੰਦਨਾ ਕੀਏ। ਖਰੇ ਹੋਇ ਗੁਰ ਸਭਿਨਿ ਅਗਾਰੀ। ਬਿਨਤੀ ਲੋ
 ਕਰਿ ਨਾਮ ਉਚਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥ ਛਪੇ ॥ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਹੋਤਿ ਨਿਤ
 ਸਿੱਖ ਸਹਾਯਕ। ਬਿਘਨ ਮਿਟਾਇ ਅਨੇਕ ਏਕ ਚਿਤ ਸਿਮਰਿ ਸੁਭਾ-
 ਯਕ’। ਦੁਰਜਨ ਕੋ ਸਮੁਦਾਇ ਆਇ ਤਿਨ ਤਤਛਿਨਿ ਘਾਯਕ^੬। ਦੁਸ਼ਰ
 ਅਰਿਸ਼ਟ ਨਿਵਾਰਿ ਧਾਰ ਕਰ ਸਦਾ ਬਚਾਯਕ^੭। ਜਗ ਨਾਯਕ ਨਾਯਕ

^੧ਕਿਹੜੀ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ (ਲੇ ਚਲਾਂ)। ^੨ਰਬ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਬੈਠੀਆਂ। ^੩ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵੇਲੇ। ^੪ਰਾਤ ਦੋਖੀ। ^੫(ਘੋੜਿਆ) ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ^੬ਤਿਆਰ ਬਰਤਿਆਰ। ^੭(ਜੋ) ਇਕ ਚਿਤ ਹੋਰੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਸਿਮਰੇ। ^੮ਆਇਆ ਹੈ ਵੇਰੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੋਤੀ ਮਾਰ ਦਿਓ। ^੯ਹੱਥ ਧਰਕੇ (ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ) ਸਦਾ ਬਚਾਵਦੇ ਹੋ।

ਪ੍ਰਭੋ ! ਵਿਭੋ ਰੂਪ ਦਾਯਕ ਬਿਜੈ^੧। ਰਘੁਨਾਯਕ ਸਾਯਕ ਬਚਨ ਰਚਨ ਅਨੰਦ-
ਸਦ ਜੈ ਅਜੈ^੨॥੨੩॥ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਕੁਲ ਚੰਦ ਬੰਦਿ ਕਰ ਬੰਦਨ ਮੋਰੀ। ਦੰਦ
ਬਿਲੇਦ ਨਿਕੇਦ, ਕੰਦ ਸੁਖ ! ਸ਼ਰਨੀ ਭੋਰੀ। ਦੀਨ ਬੰਧੁ, ਗੁਨ ਸਿੰਧੁ, ਪੰਧ
ਗਤਿ ਕੋ ਦਿਖਰਾਵਤਿ^੩। ਜਸੁ ਬਿਸਾਲ, ਅਰਿ ਘਾਲਿ, ਘਾਲਿ ਦਾਸਨ ਮਨ
ਭਾਵਤਿ^੪। ਜਰ ਅਜਰ ਗੋਇ ਉਰ ਅਜਰ ਮਹਿ, ਨਹਿ ਦਿਖਾਇ, ਅਸ ਮਤਿ
ਗਹੇ^੫। ਬਰ ਬਦਨ ਸਦਨ ਸੁਖ ਬਰ ਦਿਹੋ ਲਹੋਂ ਬਿਜੈ ਰਿਪੁ ਦਲ ਦਹੇ^੬॥
੨੪॥ ਕੁਲ ਭੱਲਜਨਿ ਕੇ ਮੋਰ ਔਰਿ ਸਮਸਰ ਨਹਿ ਜਨਿਯਤਿ। ਦਾਤਾ
ਮਹਿਦ ਉਦਾਰ ਸਾਰ ਦਾਸਨਿ ਦੇ ਭਨੀਯਤਿ^੭। ਬਾਈਸ ਮੰਜੀ ਦੀਨ ਕੀਨ
ਸਿਖ ਦਾਸ ਨਿਹਾਲਾ। ਨਿਵੈਂ ਜਗਤਿ ਦਰਬਾਰ ਧਾਰਿ ਇੱਛਾ ਸੁ ਬਿਸਾਲਾ॥
ਪਿਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਬਿਨੁ^੮ ਛੇਮ ਦੋ, ਇਮਿ^੯ ਕੀਰਤੀ ਬਹੁ ਸਜੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਮਰਦਾਸ
ਗੁਨ ਰਾਸਿ ਬਰ ! ਬਰ ਦੇਵਹੁ-ਰਿਪੁ ਭੇ ਬਿਜੈ-॥੨੫॥ ਚੋਥੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਏ
ਲਏ ਜਸੁ ਜਗਤਿ ਉਜਾਲਾ॥ ਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਬਸੀ ਦੇਤਿ ਬਰ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ॥
ਮਾਯਾ ਬਿਖੈ ਅਲੋਪ ਛੇਪ ਨਹਿ ਕਿਸਹੂੰ ਕਾਲਾ। ਸਦਾ ਸੱਚਿਦਾ ਨੰਦ,
ਬੰਦਿ ਪਦ^{੧੦} ਭਏ ਨਿਹਾਲਾ॥ ਨਿਤ ਨਮਹਿ ਨਮਹਿ ਪੁਨ ਪੁਨ ਨਮਹਿ, ਮਹਿ
ਮਹਿ ਮਹਿਮਾਂ ਮਹਾਂਬਰ^{੧੧}। ਕਰ ਜੋਰਿ ਨਿਹੋਰਤਿ ਬਿਜੈ ਦਿਹੁ ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ
ਸ੍ਰੀ ਬਦਨਬਰ^{੧੨}॥੨੬॥ ਭਗਤ ਭਾਵਨਾ ਭਰਨਿ ਹਰਨਿ ਭੈ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ॥
ਸ਼ਰਨਿ ਸੂਰ, ਪ੍ਰਣਿਪੂਰ, ਮੁਕਤਿ ਦਾਯਕ ਸਭਿ^{੧੩} ਸੰਤਾ^{੧੪}। ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਧੀਰ
ਭੀਰ ਨਿਤ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇਰੀ। ਕਰਤਿ ਉਧਾਰ ਉਦਾਰ^{੧੫} ਬਿਦਤ ਜਿਤਿ ਕਿਤ
ਮਹਿ ਹੋਰੀ^{੧੬}। ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਸਿਰਜਨਿ ਸ਼੍ਰੇਯ ਜਨ ਨਮੋਨਮੋ ਪਗ ਸਤਿਗੁਰੁ।

^੧ਜਗਤ ਦੇ ਸੁਆਮੀਆਂ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਹੋ ਪ੍ਰਭੋ ! (ਆਪ ਦਾ) ਰੂਪ ਸਾਰੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਜੇ ਦੇ
ਦਾਤੇ ਹੋ। ^੨ਰਾਮਚੰਦ ਦੇ ਬਾਨਾਂ (ਵਤ ਆਪ ਦੇ) ਬਚਨ (ਅਮੋਘ ਹਨ) ਅਨੰਦ ਤੇ ਜੇ ਦੇ ਆਪ
ਰਚਨਹਾਰੇ ਹੋ ਤੇ ਅਜੈ (ਆਪ ਦਾ ਸਰੂਪ) ਹੈ। ^੩ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾਵਦੇ ਹੋ (ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ)।
^੪ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਘਾਲਣਾ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਭਾਵਦੀ ਹੈ। ^੫ਜਰਕੇ ਅਜਰ (ਭਾਵ ਸਿੱਧੀਆਂ) ਗਪਤ ਰਖੀਆਂ
ਹਨ, ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ, ਤੇ ਦਿਖਾਈਆਂ ਨਹੀਂ, ਐਸੀ ਸਿਮਤੀ ਧਾਰੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ।
^੬(ਆਪਣੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁਖੋਂ ਹੋ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਵਰ ਦਿਓ ਕਿ ਮੈਂ ਫਤੇ ਪਾਵਾਂ ਵੇਰੀਆਂ ਦਾ
ਦਲ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ। ^੭ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ^੮ਨੇਮ ਬਿਨਾ ਨਿਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਤੱਕ
ਕੇ ਹੀ। ^੯ਇਉਂ। ^{੧੦}ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਰਨ ਬੰਦੇ। ^{੧੧}ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਮਹਿਮਾਂ (ਆਪ ਦੀ) ਬੜੀ ਭਾਰੀ
ਹੈ। ^{੧੨}(ਆਪਣੇ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁਖ ਤੋਂ। ^{੧੩}ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ। ^{੧੪}ਮੁਕਤ ਕਰਦੇ ਹੋ ਦਾਤੇ ਹੋਕੇ।
^{੧੫}ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

†ਪਾ:-ਸਮ।

ਅਸਿ ਸੱਤ ਜੀਤਿ ਕੀ ਕਾਮਨਾ, ਹਤੈਂ, ਪਲਾਵਹਿ ਸਮ ਰੁਰੂ” ॥੨੭॥ ਦੋਹਰਾ।
 ਸੁਨਿ ਉਸੈਤਤਿ ਕੋ ਤਿਹ ਸਮੈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਮਾਂਹਿ। ਗਿਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ
 ਸੁਨੀ ‘ਕਰਹੁ ਤੁਰਕ ਗਨ ਦਾਹਿ ॥੨੮॥ ਪ੍ਰਥਮ ਜੰਗ ਤੁਮ ਤੇ ਉਠਜੈ ਲਰੈ
 ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਾਲ। ਸਨੇ ਸਨੇ ਗਨ ਤੁਰਕ ਕੀ ਉਖਰਹਿ ਜਰਾਂ ਬਿਸਾਲ
 ॥੨੯॥ ਲਹਹੁ ਬਿਜੈ ਰਿਪੁ ਬੰਦ ਤੇ ਨਿਭੈ ਹਤਹੁ ਹਥਿਧਾਰ। ਮਾਰਿ ਮਲੇ-
 ਛਨਿ ਸੈਨਿ ਕੋ ਲੀਜਹਿ ਬਿਜੈ ਉਦਾਰ’ ॥੩੦॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ
 ਨਮੋ ਕਰੀ ਕਰ ਜੋਰਿ। ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਨਿਕਸਿ ਤਬਿ ਫਿਰੇ ਪ੍ਰਦਛਨਾ
 ਓਰਿ ॥੩੧॥ ਚਤੁਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰਿ ਫਿਰੇ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਦਰਬਾਰ। ਪੌਰ
 ਦਰਸਨੀ ਆਇ ਕੀ ਸਿਰ ਧਰਿ ਨਮਹਿ ਉਦਾਰ’ ॥੩੨॥ ਕਰਜੈ ਹਕਾਰਨਿ
 ਹਧ ਬਲੀ ਆਯੋ ਤਹਿ ਤਤਕਾਲ। ਆਰੋਹਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਏ ਧਨੁਖ
 ਕਠੌਰ ਸੰਭਾਲਿ ॥੩੩॥ ਚੰਚਲ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ ਬਹੁ ਕੀਮਤਿ ਜਿਸ ਕੀ ਲਾਖ।
 ਗੁਰੁ ਮਨ ਸੈਂ ਲਧ ਲੀਨਿ ਹੁਇ’ ਚਲਤਿ ਜਬਾ ਅਭਿਲਾਖ ॥੩੪॥ ਗੋਲ’
 ਚਮ੍ਰੁ ਕੋ ਸੰਗਿ ਲੈ ਹੋਇ ਗੁਰੁ ਸਵਧਾਨ। ਚਾਹਤਿ ਭੇ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਗਏ ਰਾਮ-
 ਸਰ ਥਾਨ ॥੩੫॥ ਕਰੀ ਸੰਭਾਰਿ ਪ੍ਰਵਾਰ ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਸਿ ਕਾਲ।
 -ਇਕਿ ਵੀਰੋ ਕੀ ਸੁਧਿ ਨਹੀਂ ਔਰ ਸਕਲ ਹੈ ਨਾਲ ॥੩੬॥ ਗੁਡੀਯਾ ਰਹੀ
 ਸੰਭਾਲਤੀ ਬੀਬੀ ਬੀਬ ਅਗਾਰ। ਰਾਖਤਿ ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਜਨੈਂ ਜਿਨੈਂ-ਅੰਸੇ
 ਕਰਜੈ ਬਿਚਾਰ ॥੩੭॥ -ਮਾਤਾ ਸਮੁਝੈ ਹੋਇਗੀ ਦੁਸਰ ਮਾਤਾ ਸੰਗ। ਯਾਂਤੇ
 ਭੁਲੀ ਸਦਨ ਮਿੰ-ਲਸਾਵੈ ਕੌਨ ਨਿਸੰਗ ॥੩੮॥ ਸਿੰਘੇ ਪ੍ਰੇਹਤ ਕੋ ਕਹਨੈ-
 ‘ਬਾਬਕ’ ਸੰਗਿ ਸਿਧਾਰਿ। ਆਨੋ ਬੀਬੀ ਕੋ ਇਹਾਂ ਸਫਲੈ ਜਨਮ
 ਤੁਹਾਰਿ’ ॥੩੯॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਆਗਸਾ ਤੇ ਚਲੇ ਹਾਥ ਬੰਦੁਕਨਿ ਧਾਰਿ। ਸ੍ਰੀਨਾਨਕ
 ਸਿਮਰਤਿ ਰਿਦੈ ਕਾਰਜ ਲਸਾਵਹਿ ਸਾਰ ॥੪੦॥ ਦਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਿਮਰਨੀ
 ਕਹਨੈ ‘ਜਿ ਹੁਇ ਭਟ ਭੋਰਿ। ਤਪਕ ਅਵਾਜ਼ ਕਰੀਜਾਏ’ ਪਠਹਿ
 ਬੀਰ ਬਿਨੁ ਦੋਰਿ ॥੪੧॥ ਘਿਰਿਬੇ ਤੇ ਚੌਕਸ ਰਹਹੁ ਦਾਵ ਘਾਵ ਕਰਿ ਜਾਇ।
 ਬੀਰ ਸਹਾਇਕ ਸਭਿ ਖਰੇ ਸੁਨਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਆਇ’ ॥੪੨॥ ਦੋਨਹੂੰ
 ਜੋਧਾ ਧੀਰ ਧਰਿ ਗਏ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਇ। ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨਾ ‘ਖਰੇ

‘ਚੌੜ ਜਾਨੁ ਹਰਨਾਂ ਵਾਂਗ। ‘ਭਾਵ ਜੰਗ ਦਾ ਅਟੱਕ ਤੁਸਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ‘ਜ਼ਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ। ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਨਾਲ ਤਦਾਕਾਰ ਹੋਕੇ। ‘ਜੇਥਾ। ‘ਰਬਾਬੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ‘ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਰਨੀ। ‘ਆਵਨਗੇ (ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨੂੰ)। ‘ਉਡੀਕ।

ਭਾਏ ਤਿਸਿ ਬਾਇੰ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਸਿੰਘੇ ਖਸਟਮਿ ਰਾਸੇ 'ਗੁਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਰਣੀ
ਨਾਮ ਸਪਤਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੭ ॥

੮. [ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਇਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕਰੀ ਨਿਕਸੇ ਮੰਦਿਰ ਛੇਰਿ । ਉਤ
ਲਸਕਰ ਸਭਿ ਝੁਕ ਪਰਜੈ ਜੰਗ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਘੋਰੈ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਸਲਖ
ਤੁਫੰਗਨਿ ਬੰਦ ਚਲਾਈ । ਬੀਚਿ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਮਾਰਿ ਮਚਾਈ । ਇਤਿ ਉਤਿ
ਘੇਰਿ ਲੀਨਿ ਜਬਿ ਗਾਢੇ । ਦਾਰੁਨ ਜੰਗ ਮਚੈ ਰਿਸ ਬਾਢੇ ॥ ੨ ॥ ਅਲਖ
ਭੀਤ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਮਹਿ ਤਾਂਹਿ । ਓਟਾ ਹਿਤ ਬਚਾਵ ਕੁਛ ਨਾਹਿ । ਕੇਤਿਕ
ਚਿਰ ਸੇ ਲਰੇ ਜੁਝਾਰੇ । ਨੇਰੇ ਢੁਕਿ ਲੀਨਿਸਿ ਸਭਿ ਮਾਰੈ ॥ ੩ ॥ ਅੰਤਿ ਸਮੈ
ਕਰਵਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰੈ । ਹਤੇ ਅਨੇਕ ਕਹਾਂ ਲਗ ਮਾਰੈ । ਗਿਰੇ ਜੁਝ ਕਰਿ ਜੰਗ
ਮਝਾਰਾ । ਇਮਿ ਜਬਿ ਲਰਤਿ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਮਾਰਾ ॥ ੪ ॥ ਅਧਿਕ ਅੰਧੇਰਾ
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨ ਪਰੈ । ਜਾਨੈ ਇਹਾਂ ਨ ਕੋ ਅਬਿ ਅਰੈ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਮਹਿਲਨਿ
ਕੋ ਗਏ । ਕਿਤਿਕ ਸੁਧਾਸਰ ਦਿਸਿ ਕੋ ਅਏ ॥ ੫ ॥ ਸੁੰਨੇ ਹੋਰਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼
ਜਾਈ । ਕੋਸ਼ਟ ਭਰੇ ਪਰੇ ਜੁ ਮਿਠਾਈ । ਹਤੇ ਛੁਧਾਤੁਰ ਤੁਰਕ ਘਨੇਰੇ ।
ਲਵਪੁਰਿ ਅਚਰੈ ਚਢੇ ਜਿਸ ਬੇਰੇ ॥ ੬ ॥ ਲੇ ਲੇ ਕਰਿ ਬਿਸਾਲ ਪਕਵਾਨਾ
ਹਰਖਤਿ ਹੋਤਿ ਲਗੇ ਮਿਲਿ ਖਾਨਿ । ਅਪਰਨਿ ਕੋ ਬੁਲਾਇ ਢਿਗਿ ਲੇਤਿ
। 'ਖਾਨਾ ਖਾਹੁ' ਆਪਿ ਤਹਿ ਦੇਤਿ ॥ ੭ ॥ 'ਗੁਰੁ ਨਹਿ ਇਹਾਂ ਭਾਜਿ ਕਰਿ
ਗਯੋ । ਪਰਜੈ ਸਮਾਜ ਲੁਟੈ ਸਭਿ ਲਯੋ' । ਇਮਿ ਸਗਰੇ ਪੁਰਿ ਮਹਿ
ਢਿਰਿ ਗਏ । ਖੋਜਤਿ ਢਿਰਹਿ ਨ ਕਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਏ ॥ ੮ ॥ ਧਰਜੈ ਹਰਖ
ਤੁਰਕਨਿ: 'ਬਿਨੁ ਲਰੇ । ਢਤੇ ਲਈ ਬਿਨੁ ਮਾਰੇ ਮਰੇ' । ਇਮਿ ਨਹਿ
ਜਾਨਤਿ ਮੂਰਖ ਕਾਢੇ ।—ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤ ਲੋ ਹਮ ਹੋਂ ਬਾਢੇ—॥੯॥ ਪਸਰੀ ਸੈਨਿ
ਸੁਧਾਸਰ ਤੀਕਾ । ਢਿਰਹਿ ਤਿਮਰਿ ਮਹਿ, ਦਿਖਤਿ ਨ ਨੀਕਾ । ਭੁਲੇ
ਬਿਚਰਤਿ ਉਚੇ ਬੋਲਤਿ । ਬੀਬਿਨਿ ਬਿਖੈ ਬੰਦ ਭਟ ਡੋਲਤਿ ॥ ੧੦ ॥
ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਦੋਨਹੁ ਗੁਰੁ ਸੂਰੇ । ਬਾਬਕ ਅਰ ਸੀਘਾ ਰਿਸ ਪੂਰੇ । ਬੀਬੀ
ਕੇਰਿ ਮਹਿਲ ਤਰ ਗਏ । ਜੋ ਸੋਚਤਿ ਬੈਠੀ ਦੁਖ ਮਏ ॥ ੧੧ ॥ ਬਹੁ ਬਿਧਿ
ਚਿਤਵਤਿ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੀ । ਤਰੇ ਬਿਰੇ ਲੇ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰੀ । 'ਆਵਹੁ ਸੀਘ੍ਰ
ਗੁਰੁ ਸਿਮਰੰਤੇ । ਕਜੋਂ ਕਰਿ ਬੈਠੀ ਹੋਇ ਨਿਚਿੰਤੇ' ॥੧੨॥ ਨਹਿ ਪਤਿਯਾ—

‘ਭਯਾਨਕ (ਮਚ ਗਿਆ) । ‘ਬਝਾਉ ਵਾਸਤੇ ਭੁਛ ਨਹੀਂ ਸੀ । ‘ਤਲਵਾਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ।

ਵਤਿ ਪਤਾ ਨ ਪਾਵੈ।-ਸੱਤ ਸੈਨ ਨਹਿ ਗਹਿ ਲੇ ਜਾਵੈ-‘ਹੋ ਤੁਮ ਕੌਨ?’
 ਬੁਝਨਾ ਕੀਨੀ। ‘ਜਬਿ ਲੋ ਨੀਕੇ ਲੇਉਂ ਨ ਚੀਨੀ ॥੧੩॥ ਤਬਿ ਲੋ ਨਹੀਂ
 ਕਿਵਾਰ ਉਘਾਰੇ। ਬੈਠੀ ਇਹਾਂ ਪਾਨ ਹਨਿ ਡਾਰੋ’। ਸਿੰਘੇ ਤਬਹਿ ਸਿਮ-
 ਰਨੀ ਦੀਨਿ। ‘ਇਹੁ ਗੁਰੁ ਕਰ ਕੀ ਲੇਵਹੁ ਚੀਨਿ’ ॥ ੧੪ ॥ ਦੀਪਕ ਕੇ
 ਪਰਕਾਸ਼ ਨਿਹਾਰੀ। ਭਈ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਆਨੰਦ ਭਾਰੀ। ਜਬੈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਪਿਤ
 ਨਿਰਖਾਏ। ਉਤਰਿ ਅਗਾਰ ਕਿਵਾਰ ਬਿਲਾਏ ॥ ੧੫ ॥ ਤਬਿ ਚਢਾਇ
 ਚਾਲੇ ਜੁਗ ਬੀਰ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਹਯ ਕੀ ਗਤਿ ਧੀਰ। ਸੈਨਾ ਆਗੈ ਮੁਗਲ
 ਪਠਾਨੀ। ਇਤਿ ਉਤਿ ਫਿਰਤਿ ਮਨਹੁ ਬਵਰਾਨੀ ॥੧੬॥ ਆਇ ਸੁਧਾਸਰ
 ਭਟ ਲਗਿ ਫਿਰੇ। ਫਤੇ ਜਾਨਿ ਮਨ ਆਨੰਦ ਭਰੇ। ਪੈਰ ਦਰਸਨੀ ਘੋਰਾ
 ਖਰਜੇ। ਉਤਰਜੇ ਮੁਗਲ ਬੀਰ ਤਹਿ ਬਿਰਜੇ ॥ ੧੭ ॥ ਇਹ ਦੋਨਹੁ ਆਵਤਿ
 ਤਿਸ ਜਾਨੇ। ਹਯ ਪਗ ਧਰਿ ਧਰਿ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਨੇ। ਚਮਕ ਮੁਗਲ ਤਬਿ
 ਭੋਮਰ ਗਹਜੇ। ‘ਅਹੋ ਕੌਨਿ ਤੁਮ?’ ਬਲ ਭਰ ਕਹਜੇ ॥ ੧੮ ॥ ਬਾਬਕ
 ਛਨਜੇ ‘ਆਪਨੇ ਭਾਈ। ਬਿਰੇ ਰਹੇ ਰਾਖਹੁ ਤਕਰਾਈ। ਖੋਜਤਿ ਗੁਰੁ ਕੋ
 ਬਿਚਰਤਿ ਸਾਰੇ। ਤੁਮ ਨੇ ਅਬਿ ਲੋ ਨਹੀਂ ਨਿਹਾਰੇ?’ ॥ ੧੯ ॥ ਇਮ ਕਹਿ
 ਚਲੇ ਜਾਤਿ ਅਗੁਵਾਏ। ਮੁਗਲ ਬਰੋਬਰ ਕੋ ਜਬਿ ਆਏ। ਚਰਜੇ ਖਰੇ ਸਾਧੁ
 ਸਵਧਾਨਾ। ਤਬਿ ਸਿੰਘੇ ਮਨ ਐਸੇ ਜਾਨਾ ॥੨੦॥-ਚਮ੍ਹੂ ਇਹਾਂ ਲਗ ਪਸਰੀ
 ਸਾਰੇ। ਹੋਇ ਨ ਅਸ ਭਿਰ ਪਰਹਿ ਅਗਾਰੇ-। ਐਰਕ ਹਯ ਕੀ ਬਾਗ
 ਉਚਾਈ। ਕਰਜੇ ਤੇਜ ਕੁਛ ਚਲਜੇ ਪਲਾਈ ॥ ੨੧ ॥ ਬੀਬੀ ਕੋ ਪਗ
 ਕੂਖਨ ਛਨਕੇ। ਚਲਤਿ ਬੇਗ ਤੇ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਠਨਕੇ। ਤਿਨ ਕੋ ਸ਼ਬਦ
 ਮੁਗਲ ਸੋ ਸੁਨਿ ਕੇ। ਹੋਰਾ ਕਰਜੇ ਉਚ ਬਚ ਭਨਿਕੇ ॥੨੨॥ ‘ਆਵਹੁ ਧਾਇ
 ਸੁਭਟ ਹਮ ਸੰਗੀ। ਹੁਇ ਸੁਚੇਤ ਬਨ ਤੇਜ ਤੁਰੰਗੀ’। ਦੁਸ਼ਮਨ ਬਿਚ ਤੇ
 ਜਾਤਿ ਪਲਾਏ। ਗੁਰੁ ਕਬੀਲੇ ਲੇਤਿ ਲੰਘਾਏ ॥ ੨੩ ॥ ਰੋਕਹੁ ਜੇ ਲੋਨੋ ਹੈ
 ਬਾਜਾਨਤੁ ਮਿਲ ਜੈ ਹੈ ਅਪਨ ਸਮਾਜ। ਏਵ ਪੁਕਾਰਤਿ ਮੁਰਖ ਮਾਨੀ।
 ਹਯ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਭਾ ਅਗੁਵਾਨੀ ॥੨੪॥ ‘ਜਾਨਿ ਨ ਦੇਉਂ ਦੁਬਲਾ ਤੋਹੀ’।

‘ਛਰੇਸਾ ਨਹੀਂ ਲੱਖਦੀ ਜਿਤਨਾ ਚਿਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਾ ਲੈਂਦੀ।’ (ਬੀਬੀ ਨੇ ਮਾਲਾ) ਦੇਖੀ।
 ‘ਵੇਖੀ।’ ਅਰੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਬੁਹਾ ਚੋਲ੍ਹਿਆ। ‘ਘੋੜੇ ਦੇ ਪੈਰ ਧਰਤੀ ਤੇ ਧਰਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਠੀ।
 ‘ਆਪੋ ਵਿਚ ਖਹਿ ਕੇ ਖੜਕ ਪਏ।’ ਘੋੜੇ ਤੇਜ਼ ਕਰਕੇ। ‘ਆਪਨੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲੁ।
 ‘ਹੋਕਾਰੀ।’ ‘ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੇਹਾਂ ਨੂੰ। [ਪੰਜਾਬੀ-ਡੁਬੇਲਾ=ਘੋੜਾ ਜਿਸਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਦੋ ਅਸਵਾਰ ਹੋਣ]।

ਉਤਰਿ ਛੋਰ ਅਬਿ ਸੁਟਿਬੇ*ਹੋਹੀ*। ਤੀਖਨ ਤੋਮਰ ਹਾਥ ਉਭਾਰਾ। ਕਰਤਿ
ਨੇਰ ਚਾਹਸਿ ਤਬਿ ਮਾਦਾ ॥ ੨੫ ॥ ਨਿਜਿ ਤੁਰੰਗ ਕੋ ਹਤਿ ਕਰ ਚਾਬਕ।
ਸਿੰਘੇ ਕਹਨੇ ਪਿਖਹਿ ਕਿਯਾ ਬਾਬਕ। ਆਵਤਿ ਦੁਸ਼ਟ ਚਲਨੇ ਮਮ
ਓਰਾ। ਮੇਰੇ ਅਹੈ ਦੁਬੇਲਾ ਘੋਰਾ ॥ ੨੬ ॥ ਤੁਪਕ ਤਾਪ* ਤਿਹ ਧਰਿ ਕਰਿ
ਧੀਰ। ਹਤਹੁ ਰਿਦਾ ਦਿਢ ਹੋ ਕਰਿ ਥੀਰ। ਇਸ ਕੋ ਮਾਰਿ ਨਿਵਾਰਨਿ
ਕਰੀਅਹਿ। ਅਪਰ ਨ ਅਪਨੇ ਨਿਕਟਿ ਨਿਹਰੀਅਹਿ ॥ ੨੭ ॥ ਸੁਨਿ ਬਾਬਕ
ਤਬਿ ਤਜਾਰ ਤੁਵੰਗ*। ਲਖਨੇ ਚਲਤਿ ਹਯ ਖਰਕੇ ਸੰਗ*। ਘਨੇ ਤਿਮਰ ਤੇ
ਦੀਖਹਿ ਬੋਰਾ। ਤਉ ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਓਰ ਸੁ ਜੋਰਾ ॥ ੨੮ ॥ ਹਯ ਕੁਦਾਇ ਕਰਿ
ਨਿਕਟਿ ਪਹੁਚਾ। ਖਰੇ ਹੋਹੁ ਅਬਿ ਰਹੈ ਨ ਸੂਚਾ*। ਸੁਨਿ, ਸਨਮੁਖ ਨੇਜਾ
ਕਰ, ਆਯੋ*। ਨਿਕਟਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਚਹਤਿ ਚਲਾਯੋ ॥ ੨੯ ॥ ਤਬਿ ਬਾਬਕ ਨੇ
ਝੰਝਿ ਪਲੀਤਾ*। ਹਤਨੇ ਦੁਸ਼ਟ ਕੇ ਹੁਇ ਨਿਰਭੀਤਾ। ਲਗੀ ਦੁਗੁਲਕਾਂ
ਛੁਟਿ ਕਰਿ ਛਾਤੀ। ਹਯ ਤੇ ਉਛਰਨੇ ਧਰਾ ਪਪਾਤੀ* ॥ ੩੦ ॥ ਮਨਹੁ ਮਤੰਗ
ਸ਼ੇਰ ਨੈ ਮਾਰਾ। ਕਿਧੋਂ ਗਾਜ ਤੇ* ਗਿਰਨੇ ਮੁਨਾਰਾ। ਕੋ ਸਮੂਲ ਬਿਛ
ਬਾਧੂ ਛਾਰਾ। ਬਹਨੇ ਰੁਧਰ ਘਾਯ ਸੁ ਭਭਕਾਰਾ* ॥ ੩੧ ॥ ਛੁਟਨੇ ਤੁਰੰਗ
ਧਾਇ ਕਿਤ ਗਯੋ। 'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਬੋਲਤਿ ਮ੍ਰਿਤੁ ਭਯੋ। ਨਿਭੈ ਹੋਇ ਕਰਿ
ਚਲੇ ਅਗਾਰੀ। ਦੂਰ ਰਹੀ ਸੈਨਾਂ ਰਿਪੁ ਭਾਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਇਤਿ
ਹੀ ਦਿਸ ਧਰਾਨ। ਸੁਨੀ ਅਵਾਜ਼ ਤੁਪਕ ਕੀ ਕਾਨ। ਨਿਜ ਸੁਭਟਨਿ ਸੋ
ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ। 'ਲਿਹੁ ਸੁਧ ਤੁਰਨ ਹੋਇ ਅਗਾਰੀ ॥ ੩੩ ॥ ਦੋਨਹੁ ਥੀਰ
ਨਹੀਂ ਘਿਰਿ ਜਾਇ। ਤੁਰਕ ਫਿਰਤਿ ਇਤ ਉਤ ਸਮੁਦਾਇ*। ਪੈਦੇਖਾਨ
ਹੁਕਮ ਸੁਨਿ ਚਲਨੇ। ਸੁਰਨ ਕੋ ਗਨ ਤੁਰਨ ਮਿਲਨੇ ॥ ੩੪ ॥ ਤੁਪਕ ਤਜਾਰ
ਕਰਿ ਭੇ ਸਮੁਹਾਈ। ਤੁੰਦਿ ਤੁਰੰਗਨਿ ਚਲੇ ਪਵਾਈ। ਜਹਿ ਲਗ ਦੋਨਹੁ
ਮਿਲੇ ਨ ਥੀਰ। ਤਹਿ ਲਗ ਜਾਹਿ ਚੀਰ ਅਰਿ ਭੀਰ ॥ ੩੫ ॥ ਇਮ ਗੁਰ
ਕੋ ਦਲ ਜਬਿ ਉਮਡਾਯੋ। ਤਬਿ ਲਗ ਸਿੰਘਾ ਬਾਬਕ ਆਯੋ। ਸਰਬ ਹਕੀ-

*ਉਤਰ ਪਓ, ਛੋੜ (ਘੋੜੇ ਨੂੰ) ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਲਵਾਂਗਾ (ਤੋਮਰ ਮਾਰ ਕੇ)। *ਦੋ ਸਵਾਰਾਂ
ਹੇਠ ਦਾ ਘੋੜਾ। *ਬੰਦੂਕ ਨੂੰ ਤਪਾ ਕੇ (ਭਾਵ ਪਲੀਤਾ ਦਾਗ ਕੇ)। *ਬੰਦੂਕ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਭਰੀ
ਹੋਈ ਸੀ। *ਚਲਦੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਖੜਾਕ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆਂ (ਕਿ ਵੇਰੀ ਕਿੱਥੇ ਕੁ ਹੈ)। *ਉਹ ਵੇਰੀ
ਆਇਆ। *ਪਲੀਤਾ ਦਾਗਿਆ। *ਝੰਝ ਪਿਆ ਧਰਤੀ ਤੇ। *ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ। *ਭਕ ਭਕ
ਕਰਕੇ ਖਾਖਮ ਤੋਂ ਲਹੁ ਚਲਿਆ।
*ਪਾ:-ਸੁਚੈ।

ਕਤ ਭਈ ਸੁਨਾਈ । ‘ਸਾਧ ਸਾਧ’ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਅਲਾਈ ॥ ੩੬ ॥ ਭਏ
 ਨਿਹਾਲ ਅਨੰਦ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਮਹਿ ਰਹੇ ਸਹਾਈ* ॥ ਤਬਿਲੋ
 ਪਹਿਰ ਰਾਤਿ ਰਹਿ ਗਈ ।—ਮਚਹਿ ਜੰਗ—ਗੁਰ ਉਰ ਲਖਿ ਲਈ ॥ ੩੭ ॥
 —ਯਾਂਤੇ ਸਭਿ ਪਰਵਾਰ ਸਿਧਾਰੈ ॥ ਰਹਿ ਨਰ ਨਿਕਟਿ ਜਿ ਸਸਤਨਿ ਧਾਰੈ—
 ਇਮ ਬਿਚਾਰਿ ਗੁਰਬਾਕ ਉਚਾਰਾ । ‘ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਚਲਨਿ ਨਿਰਧਾਰਾ ॥
 ੩੮ ॥ ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਲਗ ਚਲਹੁ ਝਬਾਲਾ ॥ ਸਪਤ ਕੋਸ ਪਰ ਗ੍ਰਾਮ ਬਿਸਾਲ ।
 ਲਾਵਾਂ ਫੇਰਨ ਕੋ ਦਿਨ ਆਜੂ । ਉਤਰਿ ਕਰਹੁ ਸਭਿ ਬਜਾਹ ਸਮਾਜੂ ॥ ੩੯ ॥
 ਸਰਪੀ ਸਿਤਾ ਆਦਿ ਵਥੁ ਸਾਰੀ । ਕਰਿ ਖਰੀਦ ਰਚੀਯਹਿ ਸਭਿ ਤਜਾਰੀ ।
 ਅਪਰ ਨ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਮਹਿ ਕਰੋ ॥ ਹੋਨਿਹਾਰ ਇਮ ਹੀ ਉਰ ਧਰੋ ॥ ੪੦ ॥
 ਹਮ ਭੀ ਪਹੁੰਚਹਿ ਰੀ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ਫੇਰੇ ਫੇਰਹਿ ਗ੍ਰਾਮ ਝਬਾਲਾ’ । ਸਭਿ
 ਕੁਟੰਬ ਇਤ ਭੋਜਨ ਕਰਨੇ । ਪੁਨ ਕੋਲਾਂ ਕੇ ਸੰਗ ਉਚਰਨੇ ॥ ੪੧ ॥ ‘ਪੁਰਿ
 ਕਰਤਾਰ ਬਸਹੁ ਅਬਿ ਜਾਇ । ਜਬਿ ਲਗ ਹਮ ਨ ਮਿਲਹਿ ਫਿਗ ਆਇ
 ਈਹਾਂ ਸੰਗ ਨ ਬਨਹਿ ਬਿਚਾਰ । ਪਰਹਿ ਜੁੱਧ ਜੋਧਾ ਬਰਿਆਰਿ’ ॥ ੪੨ ॥
 ‘ਮਿਲਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ’ ਕਹਿ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ । ਕਛੁ ਨਰ ਲੋ ਕਰਿ ਪੰਥ ਪਧਾਰੀ ।
 ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੀ ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰਿ ॥ ਗੁਰ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਰਿਦੇ ਮਝਾਰ ॥ ੪੩ ॥ ਇਤ
 ਦਮੋਦਰੀ ਆਦਿ ਕੁਟੰਬ । ਪਰੇ ਪੰਥ ਚਲਿ ਤਜਾਰ ਬਿਲੰਦ । ਦੁਖਤਿ
 ਬਿਸਾਲ ਸਚੀਤਾ ਤ੍ਰਾਸ । ਪਿਖਿ ਕੁਸੁਤ ਲੇ ਦੀਰਘ ਸ੍ਰਾਸ ॥ ੪੪ ॥ ਏਕ ਜਾਮ
 ਮਹਿ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਈ । ਤਬਿ ਲੋ ਉਦੇ ਭਯੋ ਦਿਨਰਾਈ । ਤਿਨ ਪੀਛੇ ਗੁਰ
 ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ । ‘ਗਮਨਹੁ ਸਿੱਖ ਬਰਾਤ ਅਗਾਰੀ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤ ਆਵਤਿ
 ਕੋ ਦੇਹੁ ਹਟਾਇ । ਗ੍ਰਾਮ ਝਬਾਲ ਤਿਨਹੁ ਲੇ ਜਾਇ’ । ਸੁਨਤਿ ਗਯੋ ਸਿਖ
 ਹਯ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਾ । ਜਿਤਿ ਬਰਾਤ ਕੋ ਆਵਨ ਹੋਰਾ ॥ ੪੬ ॥ ਇਮਿ ਕਰਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਨਿਸੰਗ । ਉਠੀ ਚੱਪ ਚਿਤ ਕਰਿਬੇ ਜੰਗ । ਸਰਬ ਸੂਰ
 ਠਾਂਢੇ ਸਵਧਾਨਾ । ਚਾਹਤਿ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਹਨਿ ਪ੍ਰਾਨਾ ॥ ੪੭ ॥

ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਚੇ ਖਸਟਮ ਰਾਸੇ ‘ਜੁੱਧ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਅਸਟਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੯ ॥

੯. [ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਯੁੱਧ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਿਤਿ ਕਿਤਿ ਕਰਿ ਪਰਵਾਰ ਨਿਜ ਉਚਿਤ ਜੰਗ ਕੇ ਹੋਇ* ॥ ਭਏ

*ਬਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ । *ਭਾਵ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਜੁੱਧ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰਕੇ ਜੰਗ ਕਰਨ ਲਈ
 ਜੋਗ ਹੋਏ—ਬੇਫਿਕਰ ਹੋਕੇ ਲੜਨ ਜੋਗੇ ਹੋ ਗਏ ।

*ਪਾ.—ਸਦਾਈ ।

ਨਿਸੰਸੈ ਲਰਨ ਕੋ ਰਿਸੇ ਬੀਰ ਸਭਿ ਕੋਇ^੧ ॥੧॥ ਰਸਾਵਲ ਛੇਦਾ॥ ਉਦੈ ਚੰਦ
ਹੋਵਾ । ਗੁਰੁ ਗੈਨ ਜੋਵਾ^੨ । ਕਛੁ ਭਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ । ਦਿਖਯੋ ਆਸ ਪਾਸਾ ॥੨॥
ਨਿਦੇਸੈ ਬਖਾਨੀ^੩ । 'ਜਿਭੇ ਸੂਰ ਮਾਨੀ^੪ । ਲਰੋ ਜਾਇ ਆਗੇ । ਮਹਾਂ ਕ੍ਰੋਧ
ਪਾਰੇ' ॥੩॥ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰੇ^੫ । ਚਲੇ ਬੀਰ ਭਾਇ॥ ਅਹੈ ਨਾਮ-ਭਾਨੂ-। ਰਮ੍ਹੇ-
ਨਾਥ ਜਾਨੂ^੬ ॥੪॥ ਲਈ ਸੈਨ ਸੰਗਾ । ਧਵਾਏ ਤੁਰੰਗਾ । ਤੁਫੰਗੀ ਸੰਭਾਰੀ॥
ਸੁ ਧੌਂਸਾ ਧੁਕਾਰੀ ॥੫॥ ਬਜੀ ਬੰਬ ਦੀਹਾ^੭ । ਸੁਨੀ ਦੂਰ ਜੀਹਾ^੮ । ਪਹੁੰਚੇ
ਅਗਾਰੀ । ਰਿਸੇ ਸੂਰ ਭਾਰੀ ॥੬॥ ਤੁਫੰਗੀ ਚਲਾਈ । ਸੁ ਨਾਦੈ ਉਠਾਈ ।
ਮੁਖੀ 'ਮਾਰ ਮਾਰਾ' । ਕਰੀ ਏਕ ਬਾਰਾ ॥੭॥ ਸੁਨਯੋ ਸਾਹ ਸੈਨਾ । ਜੁ ਹੈ
ਬੀਚ ਐਨਾ^੯ । ਸੁ ਮੰਚੇ ਡਸਾਏ ਪਰੇ ਨੀਂਦ ਪਾਏ ॥੮॥ ਸੁਨੇ ਤੇ ਨਗਾਰਾ॥
ਉਠੇ ਕੋਪ ਧਾਰਾ । 'ਗੁਰੁ ਨਾ ਪਲਾਯੋ' । ਅਬੈ ਕੋਪ ਆਯੋ^{੧੦} ॥੯॥ ਕਰੋਬੋਗ
ਬਜਾਰੀ^{੧੧} । ਚਢੇ ਬੀਰ ਭਾਰੀ । ਪੁਰੀ ਛੋਰਿ ਚਾਲੇ । ਧਰੇ ਤੇਗ ਢਾਲੇ ॥੧੦॥
ਸੁ ਆਏ ਅਗਾਏ॥ ਜਹਾਂ ਨਾਦ ਪਾਏ^{੧੨} । ਚਢੇ ਚੰਦ ਛੋਟਾ॥ ਅਧੋਰੀ ਨ ਮੋਟਾ^{੧੩}
॥੧੧॥ ਕਿਤੀ ਦੂਰ ਹੋਰੇ । ਭਏ ਖਾਨ ਨੇਰੇ । ਕੜਾ ਕਾੜ ਗੋਰੀ॥ ਇਕ ਬਾਰ
ਛੋਰੀ ॥੧੨॥ ਲਗੀ ਸੱਤ੍ਰ ਅੰਗਾ । ਸੰਭਾਰੀ ਤੁਫੰਗਾ । ਦੁਹੀ ਓਰ ਚਾਲੀ ।
ਉਠੀ ਜਾਗ ਜੁਾਲੀ^{੧੪} ॥੧੩॥ ਕੜਾ ਕਾੜ ਮਾਰੇ । ਲਗੇ ਲੋਹ ਆਂਚੇ^{੧੫} । ਢੁਟੇ
ਅੰਗ ਜੋਧਾ । ਗਿਰੇ ਹੀਨ ਬੋਧਾ^{੧੬} ॥੧੪॥ ਲਗੇ ਘਾਉ ਘੁਮੇ^{੧੭} । ਲਿਟੇ ਬਿੰਦ
ਭੂ ਮੇ । ਗਿਰਯੋ ਸੁਣ ਚਾਲਾ^{੧੮} । ਤੁਰੰਗਾਨਿ ਡਾਲਾ^{੧੯} ॥੧੫॥ ਜਬਾ ਧਾਇ
ਆਏ । ਬਥਾ ਘਾਵ ਘਾਏ^{੨੦} । ਰਹੇ ਠਾਂਢਿ ਫੇਰਾ । ਗੁਰੁ ਜੋਰ ਹੋਰਾ^{੨੧} ॥੧੬॥
ਨਹੀਂ ਪਾਇਘਾਲੇ^{੨੨} । ਅਗਾਰੀ ਨ ਚਾਲੇ^{੨੩} । ਮੁਖੀ ਤੋਰਿ ਗੋਰਾ^{੨੪} । ਬਿਰੇ ਤਾਂਹਿ
ਬੇਰਾ ॥੧੭॥ ਮਚਯੋ ਜੰਗ ਭੀਮੀ । ਤਜੇ ਨਾਂਹਿ ਸੀਮੀ^{੨੫} । ਬਡੀ ਮਾਰ ਹੋਈ॥

^੧ਸਾਰੇ । ^੨ਅਕਾਸ਼ ਦੇਖਿਆ । ^੩ਆਗਿਆ ਕਹੀ, ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ । ^੪ਜਿਤਨੇ ਸੂਰਮੇ ਬਹਾਦਰ ਹਨ।
^੫ਵੰਗਾਰੇ ਹੋਏ । ^੬ਸੈਨਾਪਤਿ ਜਾਣੇ । ^੭ਭਾਟੀ ਛੇਕਾ । ^੮ਦੂਰ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । (ਅ) ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ।
^੯ਜੋ ਘਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈਸੀ । ^{੧੦}ਦੌੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜੇ । ^{੧੧}ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਆਯਾ ਹੈ (ਸਾਥੇ ਉੱਤੇ) ।
^{੧੨}ਜਿਥੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਸੁਣੀ ਸੀ । ^{੧੩}ਮੋਟਾ (ਭਾਵ ਗਾੜ੍ਹਾ) ਅੰਧੇਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ।
^{੧੪}ਅਗਨੀ ਭੜਕ ਉਠੀ । ^{੧੫}ਲੋਹਾ ਗਰਮ ਹੋਯਾ । ^{੧੬}ਬੇਸੁਧ ਹੋਕੇ । ^{੧੭}ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਚੱਕਰ ਖਾਕੇ।
^{੧੮}ਭਿਗਿਆਂ ਦਾ ਲਹੂ ਵੱਲ ਪਿਆ । ^{੧੯}ਘੋੜੇ ਬੀ (ਮਰਕੇ) ਡਿੱਗੇ । (ਅ) (ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ)
ਘੋੜੇ ਅਗੇ ਕੀਤੇ । ^{੨੦}ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤੇ । ^{੨੧}ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਲ ਦੇਖ ਲਿਆ । ^{੨੨}ਪੈਰ ਨਾ ਪੱਟਣ
ਦਿਤੇ (ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ) । ^{੨੩}ਅਗੇ ਨਾ ਚੱਲ ਸਕੇ । ^{੨੪}ਮੂੰਹ ਏਨ ਏਨ ਕੇ ਭੇਗੇ । ^{੨੫}ਹੱਦ ਨਾ ਛੋੜੀ ।

ਮਲੇਛੀ ਖਰੋਈ^੧ ॥ ੧੯ ॥ ਤੁਫੇਰੀ ਧਵਾਏ । ਤੁਫੇਰੀ ਚਲਾਏ । ਨਿਜੇਰੀ^੨
ਬਚਾਏ । ਇਥੈ ਉਤ ਜਾਏ ॥ ੧੯ ॥ ਗੁਰੂ ਕੋਰ ਸੂਰੇ । ਤਬੈ ਕ੍ਰੋਧ ਪੂਰੇ । ਅਗਾਰੀ
ਸੁ ਚਾਲੇ । ਤੁਫੇਰੀ ਸਿਭਾਲੇ ॥ ੨੦ ॥ ਦੇਹਗ ॥ ਝਟਪਟ ਭਟ ਲਟ ਪਟ
ਲਿਟੇ ਸਟ ਪਟ ਭੇ ਭਟ ਜੁੱਟ । ਅਟਕ ਅਟਕ ਕਟਿ ਕਟਿ ਮਿਟੈਂ ਚਟਪਟ
ਕੱਟਾ ਕੁੱਟਾ^੩ ॥ ੨੧ ॥ ਪਾਥੀ ਫੰਦ । ਜਬਿ ਮਚੈ ਜੰਗ ਦਾਰੁਨ ਮਹਾਂਨ ।
ਪਿਖਿ ਮੁਗਲਸਖਾਂ ਤਬਿ ਲੀਨਿ ਜਾਨਿ । ‘ਬਹੁ ਲਰੈ ਜੁੱਧ, ਗੁਰ ਨਹਿ
ਪਲਾਇ’ । ਨਿਜ ਮੁਖੀ ਬੀਰ ਲੀਨੇ ਬੁਲਾਇ ॥ ੨੨ ॥ ਸਨਮਾਨ ਸਾਥ ਸਭਿ
ਕੇ ਕਹੇਤਿ । ‘ਸਵਧਾਨ ਖਾਨ ! ਹੁਜੈ ਅਚਿੰਤ । ਅਬਿ ਕਰਹੁ ਜੁੱਧ ਨਹਿ
ਮਿਟਹੁ ਬੀਰ । ਨਹਿ ਬਡੀ ਚਮੁੰ ਗੁਰ ਕੋਰਿ ਤੀਰਿ’ ॥ ੨੩ ॥ ਇਮਿ ਕਹਿ ਪਠਾਨ
ਭੇਜੇ ਬਿਲੇਦ । ਕਰਿ ਤਸਾਰ ਤੁਪਕ ਵਿਗ ਆਇ ਬੀਦ । ਅਰੁ ਰਹੈ ਸੁ
ਭਾਨੁ ਜਹਿ ਬਿਸਾਲ । ਨਹਿ ਤਜਹਿ ਥਾਨ ਰਿਪੁ ਹਨਤਿ ਜਾਲ ॥ ੨੪ ॥ ਉਤ
ਸਮਸ ਖਾਨ ਛੇਰੀ ਤੁਫੇਗ । ਬਹੁ ਆਨਿ ਖਾਨ ਕਰਿ ਅਪਨਿ ਸੰਗ । ਦੁਹੁ
ਦਿਸ਼ਨਿ ਬਿਖੈ ਗੁਲਕਾਂ ਲਰੀਤਿ । ਹੁਇ ਅੰਗ ਭੰਗ ਭੂ ਮੈਂ ਗਿਰੀਤਿ^੪ ॥ ੨੫ ॥
ਉਤ ਤੁਰਕਨਾਮ ਜਿਹ ਸਮਸ ਖਾਨ । ਗੁਰ ਸੁਭਟ ਇਥੈ ਭਾਨੁ ਜੁਆਨ ।
ਲਲਕਾਰ ਬੀਰ ਦੁਹੁ ਦਿਸ਼ਨਿ ਦੋਇ^੫ । ਗਨ ਤੁਪਕ ਚਲਾਇ ਲਗਿ
ਘਾਇ ਸੋਇ^੬ ॥ ੨੬ ॥ ਬੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਫੰਦ । ਚਲਾਈ ਤੁਫੇਰੀ ਦੁਹੁ ਓਰ ਢੁਕੇ ।
ਮਹਾਂ ਨਾਦ ਹੋਯੋ ਮਿਲੇ ਬੀਰ ਕੂਕੇ । ਗਿਰੇ ਜਨੈਂ ਮੁਨਾਰੇ ਪਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਖੋਏ ।
ਮਨੋ ਭੰਗ ਥੈ ਕੈ ਥਕੇ ਆਨਿ ਸੋਏ ॥ ੨੭ ॥ ਪਰੇ ਕੀਨ ਹੱਲਾ ਮਲੇਛੀ ਸੁ
ਧਾਈ^੭ । ਇਥੈ ਮਾਰ ਗੋਰੀਨਿ ਐਸੀ ਮਚਾਈ^੮ । ਕਿਨੂੰ ਆਨਿ ਨੇਜਾ ਉਭਾਰੇ
ਪ੍ਰਹਾਰ^੯ । ਕਿਨੂੰ ਚਾਪ ਤੇ ਥਾਨ ਕੋ ਐਚਿ ਮਾਰਾ^{੧੦} ॥ ੨੮ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਲਈ

^੧ਖੜੀ ਹੋਈ ਮਲੇਛੀ (ਸੈਨਾ ਤੇ) । ^੨ਅਪਣੇ ਅੰਗ । ^੩(ਗੋਲੀਆਂ ਖਾਕੇ) ਫੇਤੀ ਫੇਤੀ ਸੂਰਮੇ
(ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ) ਹੇਠ ਉਤੇ ਲਿਟ ਗਏ, (ਜੋ) ਸੂਰਮੇ (ਅਗੋਂ ਆ) ਜੁੱਟੇ ਓਹ ਸਟਪਟਾ ਗਏ
(ਘਬਰਾ ਕੇ ਖਿਲਬਿਲ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ, ਕੁਛ ਘਬਰਾ ਵਿਚ ਅਗੋਂ ਅੜੇ, ਓਹ) ਅੜ ਅੜ ਕੇ
(ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਾਲ) ਕਟੇ ਜਾਕੇ ਮਰੇ, ਐਸੀ ਫੁਰਤੀ ਦੀ ਕਟਾਕੁਟ (ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਮਾਰ) ਹੋਈ ।
^੪ਅੰਗ ਟੁਟਦੇ ਹਨ ਤੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗਦੇ ਹਨ । ^੫ਦੋਹਾਂ ਤਰਫਾਂ ਤੋਂ ਦੋਵੇਂ । ^੬ਲਗਦਿਆਂ ਓਹ
ਜਖਮੀ (ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ) । ^੭ਮਲੇਛੀ (ਸੈਨਾ) ਧਾਕੇ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਆਪਈ । ^੮ਇਥਰੋ (ਗੁਰੂ
ਜੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੇ) ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਐਸੀ ਮਾਰ ਮਚਾਈ । ^੯ਉਭਾਰਕੇ ਮਾਰਿਆ ।

*ਪਾ:-ਬਲ ਐਚੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ।

ਧੂਹ ਮਜਾਨੈਂ ਸੁ ਨੰਗੀ । ਖਿਚੈ ਖੈਂਚ ਬਾਹੈਂ ਭਏ ਬੀਰ ਜੰਗੀ । ਬਹਜੈ ਸ਼੍ਰੋਣ,
 ਚੀਰੈ ਗਏ ਭੀਜ ਸਾਰੇ । ਮਨੋ ਲਾਲ ਬਾਗੇ ਰਿਦੇ ਰੀਝ ਧਾਰੇ^੧॥੨੯॥ ਲਹ
 ਧੁਲ ਰਾਚਜੋ ਭਯੋ ਲਾਲ ਗਾਰਾ । ਭਈ ਲੋਥ ਪੋਥੈਂ, ਪਰੀ ਧਮਿਆਰਾ^੨। ਮਰੇ
 ਬਿੰਦ ਬਾਜੀ ਲਗੀ ਅੰਗ ਗੋਰੀ । ਭਿੜੇ ਭੇੜ ਜੋਧਾ ਲਰਾਈ ਨ ਥੋਰੀ॥੩੦॥
 ਕਹਜੋ ਬਾਕ ਭਾਨੂੰ 'ਗੁਰੁ ਅੰਗ ਸੰਗ'। ਡਰੇ ਨਾਂਹਿ ਜੋਧਾ ! ਲਰੇ ਹੈ ਨਿਸੰਗ॥
 ਟਿਕਜੋ ਜੰਗ ਆਛੈ ਨਹੀਂ, ਜਾਨਿ ਲੀਜੈ^੩। ਮਲੇਛਾਨਿ ਪੈ ਦੌਰ ਹੱਲਾ ਕਰੀਜੈ
 ॥ ੩੧ ॥ ਲਰਾਈ ਲਈ ਦੇਖਿ ਜੈਸੀ ਕਿ ਕੀਨੀ^੪। ਪਲਾਵੈਂ ਇਹਾਂ ਤੇ ਇਨੈ
 ਬੁਧ ਹੀਨੀ^੫। ਕਰੇ ਬੀਰ ਸੰਗੀ ਬਜਾਏ ਨਗਾਰਾ । ਚਲਜੋ ਸਾਮੁਹੇ ਬੀਰ
 ਬੈਕੋ ਜੁਝਾਰਾ ॥੩੨॥ ਕਰੇ ਤੇਜ ਭਾਜੀ ਪਰੇ ਹੂਹ ਦੇਕੈ^੬। ਜਹਾਂ ਖਾਨ ਠਾਂਢੇ
 ਮਚਜੋ ਲੋਹ ਤੇਕੈ। ਬਕੈ 'ਮਾਰਿ ਮਾਰੈ' ਕਰਾਢੋਲ ਮਾਰੇ । ਕਟੈਂ ਸਾਮੁਹੇ ਅੰਗ
 ਕੋਪੇ ਜੁਝਾਰੇ^੭ ॥੩੩॥ ਹੁਤੇ ਖਾਨ ਆਗੈ ਜਬੈ ਮਾਰਿ ਲੀਨੇ । ਭਜੇ ਭ੍ਰਾਸਿ ਕੈ
 ਕੈ ਨਹੀਂ ਠਾਂਢਿ ਕੀਨੇ^੮। ਪਰੇ ਸਿੱਖ ਪਾਛੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਪ੍ਰਹਾਰੀ । ਭਰੀ ਧੀਰ
 ਛੋਰੀ ਪਰੀ ਲੋਹ ਮਾਰੀ^੯ ॥੩੪॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮੁਗਲਸਖਾਂ ਭਾਜੇ ਸੁਨੇ, ਭੋਜਜੋ
 ਅਨੁਵਰ ਖਾਨ । 'ਸ਼ਮਸਖਾਨ ਕੋ ਕੜਾ ਭਯੋ ਜੋ ਹੋਧਹੁ ਅਗਵਾਨ'^{੧੦}॥੩੫॥
 ਸ੍ਰੋਯਾਛੈ ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਬਾਕ ਧਵਾਯੋ ਬਾਜੀ ਸ਼ਮਸਖਾਨ ਕੋ ਕਹਜੋ ਪੁਕਾਰ^{੧੧}।
 'ਕੜੇਂ ਨ ਪ੍ਰਹਾਰਹੁ ਚਵੇਸੁ ਆਵਹਿ, ਕਿਤ ਜੋਹੋ ਕੁਲਲਾਜ ਬਿਸਾਰਿ^{੧੨}। ਆਗੈ
 ਮੁਗਲਸਖਾਨ ਖਰੋ ਕਹਿ—ਕੜਾ ਹੋਯੋ ਭਟ ਜੋ ਅਗਵਾਰ^{੧੩}—। ਰਹਜੋ ਕ੍ਰੋਧ
 ਧਰਿ:^{੧੪} ਮੁਰਹੁ, ਹਤਹੁ ਰਿਪੁ, ਪਠੈ ਸ਼ਾਹੁ ਤੁਮ ਬਡੇ ਜੁਝਾਰ^{੧੫}॥੩੬॥ ਸੁਨਤਿ
 ਚਲਜੋ ਭਬਿ ਸ਼ਮਸ ਖਾਨ ਬਹੁ ਖੈਚਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਧਵਾਇ ਤੁਰੰਗ। ਗੁਰ ਸੈਨਾ
 ਮਹਿ ਪਰਜੋ ਸ਼ੇਰ ਸਮੁ ਅਰਹਿ ਅਗਾਰੀ^{੧੬} ਕਾਟਤਿ ਅੰਗ । ਘਨੀ ਪਟੇ

^੧ਪਹਿਲੇ ਹਨ । ^੨ਰੋਲ, ਧੁੱਲ । ^੩(ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ) ਟਿਕਿਆ (ਅੜਿਆ) ਜੰਗ ਵੰਗਾ ਨਹੀਂ (ਭਾਵ—
 ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਵਾਰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਾ ਅਥਿ, ਤੁਸੀਂ ਹੱਲਾ ਕਰੋ) । ^੪(ਹੋ ਸੁਰਮਿਓਂ)
 ਜਿਹੋ-ਜਿਹੀ ਲੜਾਈ (ਵਾਰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ) ਕੀਤੀ ਹੈ (ਮੈਂ) ਦੇਖ ਲਈ ਹੈ (ਜਿਸ ਤੋਂ
 ਜਾਣਿਆ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਵਾਰ ਕਰੋ ਤਾਂ) । (ਅ) ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੇ ਜੋ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ
 ਉਹਦੀ ਹਕੀਕਤ ਵੇਖ ਲਈ ਹੈ । ^੫ਇਥੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਠਾ ਦਿਆਂਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਹਨ ਹੋ
 ਰਹੀ ਹੈ । ^੬ਯੁੱਧ ਦਾ ਨਾਦ ਕਰਕੇ । ^੭ਸਾਹਮਰੇ (ਆਏ ਵੇਰੀ) ਦੇ ਅੰਗ ਮੁਰਮੇ ਕ੍ਰੋਧਵਾਨ ਹੋਕੇ
 ਕੱਟਦੇ ਹਨ । ^੮ਭਾਵ ਬਾਕੀ ਦੇ ਉੱਠ ਨੱਠੇ । ^੯ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਐਸੀ ਪਈ । ^{੧੦}ਪੁਕਾਰ ਕੇ
 ਕਿਹਾ ਅਨੁਵਰ ਖਾਂ ਨੇ । ^{੧੧}ਅਗਵਾਨੀ ਸੁਰਮਿਆਂ ਨੂੰ । ^{੧੨}ਭਾਵ ਮੁਗਲਸਖਾਨ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਰਿਹਾ
 ਹੈ । ^{੧੩}ਜੋ ਅੱਗੇ ਅੜਦਾ ਹੈ ।

ਬਾਜੀ ਜਿਨਿ ਕੀਨਸਿ^੧ ਤਛਾ ਮੁੱਛ ਤਿਮ ਕਰਤਿ ਨਿਸੰਗ^੨। ਹਯ ਚਪਲਾ-
 ਵਤਿ ਇਤ ਉਤ ਧਾਵਤਿ, ਘਾਵਤਿ ਭਟ, ਭਾਵਤਿ ਰਣ ਰੰਗ^੩ ॥ ੩੭ ॥
 ਪਿਖਿ ਭਾਨੂੰ ਕਰ ਤੁਪਕ ਸੰਭਾਰੀ ਤੋੜਾ ਜੜ੍ਹੇ ਮੋੜ ਕਲ ਮਾਂਹਿ^੪। ਗਹਿ
 ਸਿਰਪੋਸ ਉਘਾਰਿ ਪਲੀਤਾ ਹਯ ਕੁਦਾਇ ਫੇਰੇ ਫਿਗ ਤਾਂਹਿ^੫। ਡੋਭ^੬
 ਤੁਪਕ ਕੜਕੀ ਤੜਿਤਾ ਜਿਮ ਲਗੀ ਤੁਰੰਗ ਭੰਗ ਹੁਇ ਜਾਹਿ^੭। ਹੁਇ ਮੁਖ
 ਭਾਰ ਗਿਰੇ ਤਹਿ ਦਿਖਿ ਕੈ ਸ਼ਮਸ ਖਾਨ ਤਜਿ ਤੁਰਨਿ ਵਾਹਿ ॥ ੩੮ ॥
 ਰੁਪਨੇ ਪਾਇ, ਅਰ ਘਾਵ ਖਾਇ ਨਹਿ, ਕਰਤਿ ਦਾਵ ਤੇ ਵਾਰ ਫਿਰੀਤਿ^੮।
 ਭਾਨੂ ਕਰਤਿ ਥਕੇ ਚਾਤੁਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਖਾਯਹੁ ਭਰਮੀਤਿ। ਦੁਹਿ
 ਦਿਸ਼ ਕੇ ਜੋਧਾ ਅਵਿਲੋਕਤਿ-ਕਰਤਿਵਾਰ ਅਰੁ ਆਪ ਬਚੀਤਿ^੯। ਨਰ ਜਿਮ
 ਫਾਂਦਤਿ, ਖੜਗ ਨਚਾਵਤਿ, ਦੁਕੈ ਨਿਕਟਿ ਭਟ ਕਾਟਿ ਗਿਰੀਤਿ^{੧੦} ॥ ੩੯ ॥
 ਭਾਨੂ ਚਪਨੇ^{੧੧} : ਤੁਰੰਗ ਚਲੇ ਨਹਿ, ਖੜਗ ਵਾਰ ਕੇ ਦਾਵ ਨ ਪਾਇ। ਤਜਿ
 ਤੁਰੰਗ ਤਿਸ ਕੇ ਸਮ ਭੂ ਪਰ ਖਰੇ ਭਯੋ ਚਿਤ ਚੌਪ ਬਢਾਇ। ਖੋਚਿ ਖੜਗ
 ਖਰ ਢਾਲ ਸੰਭਾਰੀ ਕਹੇ 'ਨ ਜਾਨ ਦੇਹੁ ਕਿਸ ਥਾਇ। ਗਨ ਭਟ ਮਾਰਨ
 ਕੇ ਅਬਿਪਲਟਾ ਲੇਹੁ ਛਿਨਕ ਮੈਂ ਤੁਵ ਉਥਲਾਇ' ॥ ੪੦ ॥ ਸ਼ਮਸ ਖਾਨ ਸੁਨਿ
 ਖੁਨਸੇ ਮਾਨੀ 'ਕੜਾ ਗਵਾਰ ਗੀਦੀ ਮਕਦੂਰ'^{੧੨}। ਮਮ ਤੁਰੰਗ ਕੇ ਪਲਟਾ
 ਤਵ ਸਿਰ^{੧੩} ਕਹਤਿ ਮਿਲੇ ਤਤਕਾਲ ਅਦੂਰ^{੧੪}। ਖਾਨ ਖੜਗ ਖਰ ਵਾਰ
 ਪ੍ਰਹਾਰੇ ਲਯੋ ਸਿਪਰ ਪਰ ਕੀਨਸਿ ਕੂਰ^{੧੫}। ਫੁਲਨ ਉਪਰ ਲਗੇ
 ਫੁਲਾਦੀ, ਟੂਟਿ ਗਯੋ, ਹੋਰਤਿ ਸਭਿ ਸੂਰ^{੧੬} ॥ ੪੧ ॥ ਭਾਨੂ ਉਛਲਤਿ ਕਰਾਚੇਲ^{੧੭}

^੧ਭਾਵ ਪਰੇ ਬਾਜੀ ਸਿੱਖੀ ਸੀ। ^੨ਤਿਵੇਂ (ਗੱਤਕੇ ਵਾਂਗ) ਨਿਸੰਗ ਹੋਕੇ ਤਛਾਮੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈ।
^੩ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਜਖਮੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਣ ਰੰਗ (ਜੁੱਧ ਅਖਾੜਾ) ਭਾਂਵਦਾ ਹੈ। ^੪ਮੋੜ ਕੇ
 ਕਲਾ ਵਿਚ। ^੫ਤਿਸ (ਸ਼ਮਸਖਾਨ) ਦੇ ਪਾਸ। ^੬ਤੋੜੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਈ। ^੭(ਉਸ ਦੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਲਗੀ
 (ਤੇ ਉਹ) ਮਰ ਗਿਆ। ^੮(ਗੱਤਕੇ ਦੀ ਚਾਲ ਵਾਂਗ) ਪੈਰ ਈਨੀ ਖੜਾ ਹੈ ਘਾਉ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਦਾਉ
 ਕਰਦਾ ਤੇ ਵਾਰ ਨੂੰ ਫੇਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ^੯ਦੁਹ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
 (ਸ਼ਮਸਖਾਨ ਅਤੇ) ਆਪਾ ਬਚਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ^{੧੦}(ਐਉਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ) ਨੇੜੇ ਦੁਕਦੇ ਹੀ ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ
 ਕੱਟਕੇ ਸਿੱਟ ਦੇਵੇਗਾ। ^{੧੧}ਖਿਝਿਆ। ^{੧੨}ਕਾਇਰ (ਤੋਰੀ) ਕੀ ਤਾਕਤ ਹੈ? ^{੧੩}ਮੇਰੇ ਘੋੜੇ ਦਾ
 ਬਦਲਾ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਹੈ। ^{੧੪}ਨੇੜੇ ਹੋਕੇ। ^{੧੫}(ਵਾਰ) ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਤਾ। ^{੧੬}ਢਾਲ ਦੇ ਫੁਲਾਂ ਉੱਪਰ
 (ਵਾਰ) ਲੱਗਾ ਸਾਰੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਦੇਖਦਿਆਂ ਫੁਲਾਦੀ (ਖੜਗ) ਟੁੱਟ ਗਈ। ^{੧੭}ਤਲਵਾਰ।

ਗਹਿ ਬਲ ਤੇ ਪਰਜੈ ਤਾਂਹਿ ਪਰ ਜਾਇ । ਕਰਜੈ ਪ੍ਰਹਾਰ ਸਿਕੰਧਨ ਉਪਰ
ਬਹਜੈ ਜਿਨੇਉ ਸਮਸਰ ਘਾਇ । ਗਿਰਜੈ ਪਠਾਨ ਪਿਖਜੈ ਗਨ ਤੁਰਕਨ
ਏਕ ਬਾਰਿ ਆਏ ਅਰਿਰਾਇ । ਤੋਮਰ ਤੀਰਨਿ ਤਬਰ ਤੁਫੰਗਨਿ ਅਨਵਰ
ਸਹਤ ਸਸਤ੍ਰ ਸਮੁਦਾਇ ॥੪੨॥ ਕਰੈ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ, ਚਲਜੈ ਨ ਭਾਨੂ*, ਤੋਮਰ
ਮਾਰਜੈ ਅਨਵਰਖਾਨ । ਕਾਟਿ ਖੜਗ ਤੇ* ਨਿਸ਼ਫਲ ਕਰਿ ਕੈ ਅਪਰ
ਮਲੇਛਨਿ ਕੋ ਕਰਿ ਹਾਨ । ਨਿਕਟ ਨ ਪਹੁੰਚਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਤੁਰਕ ਕਰਿ ਰੁਪਜੈ
ਬੀਰ* ਬਿਰੁ ਰਹਜੈ ਮਦਾਨ । ਤਾਕਿ ਤੁਪਕ ਕੀ ਹਤੀ ਦੁਗਲਕਾ ਲਗੀ
ਸੀਸ ਤਜਿ ਤੁਰਨ ਪ੍ਰਾਨ ॥੪੩॥ ਏਹਗਾ ॥ ਸਮਸਖਾਨ ਗਨ ਤੁਰਕਜੁਤਿ ਮਾਰਿ
ਮਰਜੈ ਰਣਖੇਤ* । ਗਯੋ ਸੁਰਗ* ਸੁਰ ਬਧੁ ਜੁਤ ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਸਮੇਤ ॥੪੪॥

ਭਿਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਹਿੰਦੋ ੫੪੮ਮਿ ਭਾਸੇ 'ਸਮਸਖਾਨ ਭਾਨੂ ਭੱਧ' ਭਠਨੇ ਨਾਮ ਨੌਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੯ ॥

੧੦. [ਅਲੀ ਮੁਹੰਮਦ, ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੋਹਤ ਬੱਧ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਕੇ ਸੈਨਾਪਤੀ ਦੋਨਹੁ ਭੈ ਹਤਿ ਪ੍ਰਾਨ । ਪਰੀ ਸੈਨ
ਉਮਡਾਇ ਕੈ, ਦੁਹਿਦਿਸਿ ਤੇ ਘਮਸਾਨ ॥ ੧ ॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਦਿਸਾ
ਦੋਨ* ਆਏ । ਮਹਾਂ ਸਸਤ੍ਰ ਘਾਏ । ਫਿਰਜੈ ਕੋ ਨ ਪੁੱਠੇ* । ਮਿਲੇ ਰੰਝਾ* ਕੁਠੇ*
॥੨॥ ਪਰੀ ਲੋਥ ਬਿੰਦੈ । ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ ਬਿਲੰਦੈ । ਕਟੇ ਅੰਗ ਬੀਰੈ । ਤਜੈ ਤੋ ਨ
ਧੀਰੈ ॥ ੩ ॥ ਰਣੈ ਰੰਗ ਰਾਚੈ । ਰਿਸੇ ਬੀਰ ਮਾਚੈ । ਪਰੇ ਮਿੱਤ੍ਰ ਹੈ ਕੈ । ਬਡੈ
ਘਾਵ ਖੈ ਕੈ ॥੪॥ 'ਕਹਾਂ ਜਾਹੁ ਭਾਗੈ?' । ਕਹੈ 'ਆਉ ਆਗੈ' । ਕਟੀ ਬਾਹ
ਕਾਹੂੰ । ਫਿਰੈਂ ਜੰਗ ਮਾਹੂੰ ॥ ੫ ॥ ਕਿਸੀ ਪਾਇ ਕਾਟੇ । ਕਟੇ ਕੰਧ ਸਾਟੇ* ।
ਕਿਤੇ ਬੋਲ ਡਾਂਟੇ* । ਫਟੇ ਪੇਟ ਢਾਟੇ* ॥ ੬ ॥ ਲਟਾਪੱਟ* ਹੋਏ । ਭਜੈ
ਨਾਂਹਿ ਦੋਏ । ਮਰੇ ਬਿੰਦ ਜੋਧਾ । ਤਜੈ ਪੈ ਨ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ੭ ॥ ਏਹਗਾ ॥ ਸਮਸ
ਖਾਨ ਮਾਰਜੈ ਸੁਨਜੈ ਜਿਸ ਦਿਸ ਮੁਗਲਸ ਖਾਨ । ਤਿਸ ਦਿਸਿ ਕੋ ਭੇਜਤਿ
ਭਯੋ ਸੱਯਦ ਬੀਰ ਮਹਾਨ ॥੮॥ ਬਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਤਬਿ ਲੋ ਅਸਵਾਰ

*ਜ਼ਖਮ ਜਨੇਉ ਵੀਗ ਲਗਾ । *ਭਾਨੂ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟਿਆ । * (ਤੋਮਰ ਨੂੰ) ਕੱਟ ਕੇ ਖੜਗ
ਨਾਲ । *ਭਾਵ ਭਾਨੂ । * (ਭਾਨੂ ਨੇ) ਪ੍ਰਾਣ ਤਜ ਦਿਤੇ । *ਯੁੱਧ ਭੂਮਿਕਾ (ਵਿਚ) । *ਏਹਾਂ
ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ । *ਕੋਈ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟਿਆ । *ਕੁਠੇ ਧੜ ਮਿਲੇ ਪਏ ਹਨ । * (ਕਿਸੇ ਦੇ) ਮੋਢੇ
ਕੱਟਕੇ ਸੁੱਟੇ ਪਏ ਹਨ । * ਤਾੜਦੇ ਹਨ । * (ਕਈਆਂ ਦੇ) ਪੇਟ ਫਟਕੇ ਦੁਢਾੜੇ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ ।
* ਲੋਟ ਪੋਟ, ਗੁਬਮ ਗੁੱਬਾ । * ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਤਾਂ "ਕਬੀਰ ਸੁਰਗ

ਨਰਕ ਤੋ ਮੈ ਰਹਿਓ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ ॥ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ ਮਹਿ ਰਹਉ ਅੰਤਿ
ਅਰੁ ਆਦਿ ॥" ਇਸ ਪਦਵੀ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਕਾਮ ਜੋਧਿਆਂ ਲਈ ਕਵਿ ਜੀ
ਸੁਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

† ਪਾ:—ਤੁੰਡ ।

ਹਜ਼ਾਰ । ਮਰਜੈ ਸਮਸਖਾਂ ਆਯੋ ਤਹਿ ਭਯੋ ਖੇਤ ਬਿਕਰਾਰ ॥ ੯ ॥
 ਰਸਾਬਲ ਛੇਦ ॥ ਬਜਾਏ ਨਗਾਰੇ । ਭਯੋ ਨਾਦ ਭਾਰੇ । ਤੁਫੇਗੋਂ ਚਲਾਈ ।
 ਤੁਰੇਗੋਂ ਪਲਾਈ ॥ ੧੦ ॥ ਇਤੈ ਸਿੱਖ ਬੀਰੇ । ਪਿਖੀ ਸੱਤ ਭੀਰੇ^੧ । ਚਲੇ
 ਆਇ ਐਸੇ । ਹਜ਼ਰੇ ਨੀਰ ਜੈਸੇ ॥ ੧੧ ॥ ਬਕੈ 'ਮਾਰ-ਮਾਰੇ' । ਅਨੇਕੈ
 ਪ੍ਰਹਾਰੇ । ਲਗੈ ਬਿੰਦ ਗੋਰੀ । ਤੁਫੇਗਾਨਿ ਛੇਰੀ ॥ ੧੨ ॥ ਜਮੇ ਪੈਰ ਨਾਂਹੀ ।
 ਮਰੇ ਹੋਰਿ ਤਾਂਹੀ । ਗੁਰੂ ਸੂਰ ਭਾਗੇ । ਬਿਰੇ ਨਾਂਹਿ ਆਗੇ ॥ ੧੩ ॥ ਰਹੇ ਬੋਰ
 ਸੂਰੇ । ਮਰੇ ਕ੍ਰੋਧ ਪੂਰੇ । ਇਕੈ ਸੂਰ ਆਯੋ । ਸੁ ਘੋਰਾ ਦੁਰਾਯੋ ॥ ੧੪ ॥ ਗੁਰੂ
 ਸੰਗ ਭਾਖਾ । 'ਬਡੇ ਜੰਗ ਰਾਖਾ' । ਲਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਨੇ । ਰਹੇ ਬੋਰ ਜਾਨੇ ॥ ੧੫ ॥
 ਉਤੈ ਸਿਨ ਭਾਰੀ । ਸੁ ਆਈ ਅਗਾਰੀ । ਬਿਰਜੈ ਜਾਇ ਨਾਂਹੀ । ਕਹਜੈ
 ਆਪ ਪਾਹੀ^੨ ॥ ੧੬ ॥ ਏਹਗਾ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕਹਜੈ : 'ਸੰਗ
 ਲਿਹੁ ਬੀਰ । ਹਭਹੁ ਮਲੇਛਨਿ ਕੋ ਤਹਾਂ ਬਿਰਹੁ ਥਾਨ ਧਰਿ ਧੀਰ' ॥ ੧੭ ॥
 ਪਾਯੀ ਛੇਦ ॥ ਗੁਰ ਪਠਜੈ ਬਹੁਰ ਸਿੰਘਾ ਉਚਾਰ । 'ਭਟ ਸੰਗ ਪੀਚ ਸੈ
 ਬਲਿ ਉਦਾਰ । ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਤ ਦਿਸਿ ਪਹਾਰ' । ਤਹਿ ਪਰਜੈ ਖੇਤ
 ਜੂਝੇ ਜੁਝਾਰ ॥ ੧੮ ॥ ਹਯ ਕੋ ਧਵਾਇ ਮੈਦਾਨ ਹੋਰਿ^੩ । ਛੋਰਤਿ ਤੁਫੇਗ ਮਾਰੇ
 ਬਝੇਰਿ । ਇਮ ਚਮ੍ਹੂ ਜੁਗਲ ਮਿਲਿ ਆਪ ਮਾਂਹਿ । ਜਨੁ ਨਦੀ ਉਮਭਿ
 ਇਕ ਥਾਨ ਗਾਹਿ ॥ ੧੯ ॥ ਅਰਣੇਦਜ ਸਮੈ ਹੋਯਹੁ ਸੁ ਆਇ । ਤੁਪਕਨਿ
 ਤਜਾਕ ਨਾਦੀ ਉਠਾਇ । ਬਹੁ ਕਾਕ ਗਿੱਝ ਉਡਿ ਕੈ ਭ੍ਰਮੰਤਿ । ਗੋਮਾਯ^੪
 ਬੋਲਿ ਮਾਸੀ ਭਖੰਤਿ ॥ ੨੦ ॥ ਗਨ ਫਿਰੀ ਜੋਗਨੀ ਰੁਧਰਿ ਪਾਨ । ਬਹੁ
 ਖਾਇ ਮਾਸ ਕੋ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਠਾਨਿ । ਉਤ ਖਾਨ ਆਇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰਿ ।
 ਕਟਿ ਗਏ ਸੁਭਟ ਕੋਤਿਕ ਸੁਮਾਰ^੫ ॥ ੨੧ ॥ ਦੁਹਿ ਦਿਸਨਿ ਰੋਰ ਮਾਰਜੈ
 ਬਿਸਾਲ । ਗੁਲਕਾਂ ਲਗੀਤਿ ਗਿਰ ਪਰਤਿ ਜਾਲ । ਭਟ ਮਿਲਿ ਪਠਾਨ
 ਹੱਲਾ ਸੁ ਕੀਨਿ । ਗਨ ਮੁਗਲ ਦੌਰ ਰਣ ਰੰਗ ਭੀਨ ॥ ੨੨ ॥ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ
 ਬੋਲਜੈ ਗਰੂਰ । 'ਲਿਹੁ ਮਾਰਿ ਸਮੁਖ ਦੇਖੇ ਜੁ ਸੂਰ । ਰਣ ਥਲ ਛੁਟਾਇ
 ਲੀਜਹਿ ਅਸ਼ੋਖ । ਅਬਿ ਭਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਿਹੁ ਨੈਨ ਦੇਖਿ' ॥ ੨੩ ॥ ਸੁਨਿ ਤੁਰਕ
 ਚਪੇ^੬ ਚਾਲੇ ਅਗਾਇ । ਇਕ ਬਾਰ ਦੌਰਿ ਰੋਰ ਮਚਾਇ । ਚਮਕੀਤਿ ਖੜਗ
 ਪਕੜੀਤਿ ਵਾਲ । ਛਟਕੀਤਿ ਤੁਪਕ, ਬਮਕੀਤਿ ਜੂਲ^੭ ॥ ੨੪ ॥ ਸਰਕੀਤਿ^੮
^੧ਵੀਰੀ ਦੀ ਭੀੜ । ^੨ਚਲਾਈਆਂ । ^੩ਪਹਾੜ (ਉੱਤਰ) ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ । ^੪ਗਿੱਝ । ^੫ਸੁਮਾਰ =
 ਗਿਣਤੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ (ਕਰੀਏ) । (ਅ) ਮਾਰ ਕੇ । (ੲ) ਜ਼ਖਮੀ ਕਰਕੇ । ^੬ਖਿਥੇ । ^੭ਅਗਨ
 ਉਗਲੇਛਦੀਆਂ ਧਨ । ^੮ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਧਨ ।

*ਪਾ:-ਮਾਹੀ ।

ਸੂਰ, ਹਰਖੰਤਿ ਹੂਰ । ਦਰਸੰਤਿ ਦੀਹ^੧, ਗਰਜੰਤਿ ਭੂਰ । ਉਛਲੰਤਿ
ਜਾਤਿ, ਮਾਰੰਤਿ ਸੰਤ^੨ । ਖੜਕੰਤਿ ਮਿਲਤਿ, ਟੁਟਿਯੰਤਿ ਅੰਤ^੩ ॥ ੨੫ ॥
ਇਤ ਸੁਭਟ ਗੁਰੁਕੇ^੪ ਪਰਤਿ ਦੋਗਨਹਿ ਭਜੈ ਖਾਨ ਬਿਤਿ ਕਟੰਤਿ ਠੌਰ^੫ ।
ਇਮ ਮਚਨੈ ਜੀਗ ਦਾਰੁਨ ਮਹਾਨ । ਗਨ ਬਿਬਰਿ ਲੋਥ ਪੋਥਨਿ^੬ ਸਥਾਨ
॥ ੨੬ ॥ ਨਿਜ ਸੂਰ ਸੰਗ ਸਿੰਘੇ ਨਿਹਾਰਿ । ਤਿਨਿ ਕਹਨੈ ਬਾਕ ਉਚੇ
ਉਚਾਰਿ^੭ ਇਹੁ ਪਿਖਹੁ ਮਲੇਛ ਜਿ ਸਮੁਖ ਆਇ। ਇਕ ਬਾਰ ਸ਼ਲਖ ਮਾਰੇ
ਰਿਸਾਇ^੮ ॥ ੨੭ ॥ ਇਮ ਕਹਤਿ ਚਲਨੈ ਆਗੈ ਰਿਸਾਇ । ਬਹੁ ਬਜਨੈ ਰਾਗ
ਮਾਰੁ ਸੁਹਾਇ । ਕਹਿ ‘ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ’ ਮਾਰਨੈ ਸੁ ਰੌਰ । ਮਿਲਿ ਪਰੇ
ਸੁਭਟ ਨਹਿ ਭਜਹਿ ਠੌਰਿ ॥ ੨੮ ॥ ਇਕ ਬਾਰ ਸ਼ਲਖ ਛੋਰੀ ਝੁਫੰਗ । ਪੁਨ
ਖੜਗ ਗਹੇ ਕਰਿ ਮਜਾਨ ਨੰਗਿ । ਕਠਿਯੰਤਿ ਅੰਗ, ਗਿਰਿਯੰਤਿ ਭੂਮਿ ।
ਲਟਕੰਤਿ ਬੀਰ, ਗਿਰ ਪਰਤਿ ਘੂਮਿ^੯ ॥ ੨੯ ॥ ਗਨ ਤੁਰਕ ਮਾਰਿ ਗਿਰ
ਆਪਿ ਜਾਇ । ਗੁਰੁ ਕੇ ਜੁ ਸੂਰ ਸੰਮੁਖ ਰਿਸਾਇ । ਇਮ ਮਰੇ ਮਾਰਿ ਸਿੰਘੇ
ਨਿਹਾਰਿ । ਲਲਕਾਰ ਪਰਨੈ ਜਿਹ ਬਲ ਉਦਾਰ ॥ ੩੦ ॥ ਬਲਿ ਬਿੱਪੂ ਗੁਰੁ
ਪ੍ਰਧਾ ਸੁਭੱਟ । ਤਬਿ ਭਯੋ ਸਮੁਖ ਮਾਰੇ ਉਲੱਟ । ਜਿਸ ਦਿਗ ਕਮਾਨ ਲਾਗਿ
ਕਾਨ ਭਾਨ । ਧਰਿ ਪਨਚ ਚਲਾਵਤਿ ਤਾਕਿ ਬਾਨ ॥ ੩੧ ॥ ਬਛ ਗੁਰੁ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਿਸ ਲਗਹਿ ਜਾਇ। ਤਨ ਤੁਰਕ ਫੇਰਿ ਪਾਰੈ ਪਰਾਇ^{੧੦} । ਸਮ ਸਰਪ
ਝੁੰਕਤੇ ਚਲਹਿ ਭੀਰ । ਰਿਪੁ ਗਨ ਪ੍ਰਹਾਰਿ ਬੇਧਤਿ ਸਰੀਰ ॥ ੩੨ ॥ ਰਸ
ਬੀਰ ਰੂਪ ਮਾਨੋ ਕਰਾਲ । ਬਹੁ ਫਿਰਤਿ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਸੱਤੁ ਜਾਲ । ਦੁਹਿ
ਵਿਸ਼ਨਿ ਮਰੀ ਸਮੁਦਾਇ ਸੈਨ। ਜਨੁ ਬਕਤਿ ਬੀਰ ਕੀਨੀ^{੧੧} ਸੁ ਸੈਨ ॥ ੩੩
॥ ਇਮ ਹਤੋ ਤੁਰਕ ਤਬਿ ਹਾਲ ਚਾਲਿ^{੧੨} । ਪਿਖਿ ਅਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਰਿਸ
ਬਿਸਾਲ । ‘ਮੁੜ ਖਰੇ ਨਿਕਰ ਚਾਲੇ ਪਲਾਇ। ਕਜਾ ਕਹੈ ਲੋਕ ਕਿਮ ਭਾਜ
ਜਾਇ’ ॥ ੩੪ ॥ ਘੋਰਾ ਭਜਾਇ ਮੇਰੇ ਸੁ ਬੀਰ । ਤਬਿ ਪਿਖੇ ਭਜਤਿ ਸਿੰਘਾ
ਜੁ ਭੀਰ । ਨਹਿ ਟਿਕਨਿ ਦੇਤਿ ਇਹ ਭਰ ਭਜਾਇ । ਪਿਖਿ ਭਯੋ ਸਮੁਖ
ਇਸ ਕੇ ਰਿਸਾਇ ॥ ੩੫ ॥ ਸਿੰਘੇ ਸੁ ਪਿਖਨੈ ਆਯੋ ਅਗਾਇ । ਇਹ ਭਕਹਿ
ਮੋਹਿ ਤੁਪਕਨ ਚਲਾਇ । ਹਯ, ਬਚਨਿ ਹੋਤ ਇਤ ਉਤ ਪਵਾਇ ।

^੧ਦਰੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ । ^੨ਮਿਲਕੇ ਖੜਕਦੇ ਹਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੇ ਟੁਟਦੇ ਹਨ ਅਸਤ੍ਰ ।

^੩ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜੀ ਖੜੇ ਕੋਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ^੪ਲੋਥ ਪਰ ਲੋਥ । ^੫ਛੋੜ ਖਾਕੇ । ^੬ਪਾਰ ਪੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਤੀਰ) । ^੭ਹਲਚਲੀ (ਪੋ ਗਈ) ।

ਧਨ ਐਚਿ ਐਚ ਤੀਰਨ ਬਗਾਇ । ੩੬ ॥ ਤਬਿ ਤਾਕਿ ਤੁਪਕ ਛੋਰੀ
ਸੰਭਾਲਿ । ਛੁਟਿ ਲਗੀ ਗੁਲਕ ਹਯ ਕੇ ਉਤਾਲ।ਸਿੰਘੇ ਸਮੇਤ ਗਿਰ ਪਰਨੈ
ਬਾਜ । ਦੇਖਤਿ ਅਨੰਦ ਤੁਰਕਨ ਸਮਾਜ ॥ ੩੭ ॥ ਬਨਿ ਸਾਵਧਾਨ ਧਨੁ
ਲਿਖ ਸੰਭਾਰਿ । ਚਹੁ ਓਰ ਤੁਰਕ ਪਰਵਾਰ ਡਾਰਿ । ਘੋਰਨੈ ਸੁ ਬੀਰ ਕਰਿ
ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ । ਤਬਿ ਤਕਹਿ ਤੀਰ ਮਾਰਹਿ ਜੁਝਾਰ ॥ ੩੮ ॥ ਜੈ ਨਿਕਟ ਹੋਤਿ
ਤਿਹ ਬਿਕਟਿ^੧ ਥਾਨ । ਵੋਰਹਿ ਸਰੀਰ ਕਰਿ ਹਾਨਿ ਪ੍ਰਾਨ । ਬਹੁ ਕਰਤਿ
ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਤਜਤਿ ਤੀਰ । ਨਹਿ ਲਖਨੈ ਜਾਇ ਕਬਿ ਛੋਰਿ ਬੀਰ^੨ ॥ ੩੯ ॥
ਲਲਕਾਰ ਅਲੀਮੁਹੰਮਦ ਸੁ ਆਇ । 'ਮੈ ਹਤੋਂ ਇਸਹਿ ਨਹਿ ਭਾਜਿ
ਜਾਇ' । ਤਬਿ ਲਗਨੈ ਤਾਕਥੈ ਤੁਪਕ ਧਾਰਿ।ਧਨੁ ਤਾਨਿ ਬਿੱਪਨੈ ਤੀਰਮਾਰਿ
॥ ੪੦ ॥ ਲਗਿ ਪਰਨੈ ਭਾਲ, ਗਿਰਿਗੀ ਤੁਫੇਗ।ਪੁਨ ਪਰਨੈ ਆਪ, ਭਾਜਨੈ
ਤੁਰੰਗ । ਇਸ ਤੁਰਕ ਸੈਨਪਤਿ ਲੀਨਿ ਮਾਰਿ । ਨਹਿ ਟਰਨੈ ਆਪ ਸਿੰਘਾ
ਜੁਝਾਰ ॥ ੪੧ ॥ ਤਬਿ ਤੁਰਕ ਚਮੁੰ ਇਕ ਬਾਰਿ ਆਇ।ਅਨਗਨ ਤੁਫੇਗ
ਗੁਲਕਾ ਚਲਾਇ । ਕਰਿ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਹੱਲਾ ਸੁ ਕੀਨਿ । ਗੁਰੁ ਕੀ ਸੁ ਚਮੁੰ
ਪਰ ਓਜ ਦੀਨਿ^੩ ॥ ੪੨ ॥ ਬਿਰ ਪੈਦਲ ਸਿੰਘਾ ਲਗਤਿ ਘਾਇ^੪ । ਰੁਪ ਚਹਨੈ^੫
ਬੀਰ ਨਹਿ ਪਗ ਉਠਾਇ । ਮਿਲਿ ਬਹੁਤ ਆਨ ਕਰਵਾਲ^੬ ਸੰਗ । ਨਹਿ
ਚਲਨੈ ਪਾਇ ਕਟਵਾਇ ਅੰਗ ॥ ੪੩ ॥ ਹੁਇ ਖੰਡ ਖੰਡ ਮਿਲਿ ਗਯੋ ਖੇਤ।
ਹਤਿ ਰਿਪੁਨਿ ਚਹਤਿ ਰਿਸ ਕੇ ਸਮੇਤ।ਜਬਿ ਸਿੰਘਾ ਇਵ ਲੀਨੋ ਸੰਘਾਰਿ।
ਬਹੁ ਘਾਇ ਖਾਇ ਗਿਰਿ ਗੇ ਸੁਮਾਰਿ^੭ ॥ ੪੪ ॥ ਹਲਿ ਚਲੀ ਚਮੁ ਮਹਿ,
ਮਰਿ ਬਿਸਾਲ^੮ । ਰਣ ਖੇਤ ਭਯੋ ਦਿਖੀਯਤਿ ਕਰਾਲ । ਸੁਧਿ ਗਈ ਗੁਰੁ
ਢੰਗ ਸੁਨਤਿ ਕਾਨਿ । ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧ ਆਪ ਭੇ ਸਾਵਧਾਨ ॥ ੪੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਣ ਤੁਮਲ ਭਾ^੯ ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਬੀਰ।ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ
ਤਬਿ ਓਮਛਨਿ ਚਹਿ ਧਰਿ ਧੀਰ ॥ ੪੬ ॥

॥ ੪੬ ॥ ਅੰਤਿ ਕੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕਿੰਦੇ ਖਸਟਮ ਰਾਜੇ
'ਅਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਿੰਘਾ ਪ੍ਰੋਹਤ ਕੋਧ' ਭਲਨੈ ਨਾਮ ਚਲੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧੦ ॥

੧੧. [ਨੇਦਾ ਮਿਰਜ਼ਾਬੇਗ ਯੱਧ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਹਿ ਗੁਰੁ ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ਕੇ 'ਤੁਰਕ ਸੈਨ ਸਮੁਦਾਇ । ਹੋਹਿ
ਨਿਬੇਰੋ ਹਤੇ ਤੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੀਜੈ ਵਾਇ:-॥ ੧ ॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਫੰਦ ॥
ਰਹੇ ਸੰਗ ਜੱਧਾ ਸੁ ਬੋਰੇ ਹਮਾਰੇ । ਸਭੇ ਔਰ ਸੈਨਾ ਸੁ ਲੀਜੈ ਸੰਗਾਰੇ ।

^੧ਧਨੁਖ । ^੨ਕਠਨ । ^੩ਕਦੇ ਫੰਡਦਾ ਹੈ (ਤੀਰ) ਸੂਰਮਾਂ । ^੪ਜ਼ੋਰ ਪਾਯਾ । ^੫ਜ਼ਖਮ । ^੬ਟਿਕ ਰਿਹਾ ।

^੭ਤਲਵਾਰ । ^੮ਮਰਕੇ ਗਿਰ ਗਿਆ । ^੯ਵੇਡੇ ਸੂਰਮੇ ਦੇ ਮਾਰਿਆਂ । ^{੧੦}ਭਾਈ ਭਾਰੀ ਮੁੱਠਵੇੜ ।

ਦਿਸਾ ਦੱਛਨੀ ਮੈਂ ਚਲੇ ਆਪ ਜਾਵੇ । ਤੁਫੈਗੈਂ ਕਰੋ ਤਜਾਰਿ ਤੋੜੇ
 ਮਿਲਾਵੇ । ੧ ॥ ਪਰਜੇ ਜੰਗ ਬਾਨੇ ਤਹਾਂ ਆਪ ਜਾਵੇਂ । ਰਿਪੁ ਸਾਮੁਹੇ ਮਾਰਿ
 ਗਾਢੀ ਮਚਾਵੇਂ । ਮਲੇਛੀ ਚਮੂ ਆਇ ਮੰਡੇ ਲਰਾਈ । ਬਧੈਂ ਖੇਤ ਆਗੇ ਧਰੈਂ
 ਪਾਇ ਧਾਈ ॥੨॥ ਤਬੈ ਖਾਨ ਪੈਂਦਾ । ਪਰੋ ਧਾਇ ਐਸੇ ਬਟੇਰਾ ਪਿਖੇ ਤੋ ਗਹੇ
 ਬਾਜ ਜੈਸੇ । ਧਰੈਂ ਤ੍ਰਾਸ ਭਾਜੈਂ ਕਰਾਚੇਲ^੧ ਮਾਰੇ । ਲਬੇਰੇ ਪਥੇਰੇ^੨ ਭਟੇ
 ਕਾਟਿ ਛਾਰੇ^੩ ॥ ੩ ॥ ਕਰਜੇ ਮੰਤ੍ਰ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਧੀਰ ਚਾਲੇ। ਬਜੈ ਬਿੰਦ ਪੈਂ ਸਾਨਿ
 ਨਾਦੇ ਬਿਸਾਲੇ । ਤੁਫੈਗੈਂ ਕਰੀ ਤਜਾਰਿ ਤੋੜੇ ਉਠਾਏ । ਕਸੀ ਠੋਂਕਿ ਗੋਰੀ
 ਪਲੀਤਾ ਮਿਲਾਏ ॥੪॥ ਕਿਨੇ ਲੀਨਿ ਨੇਜਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸੰਭਾਰੇ । ਕਿਨੂ ਚਾਂਪ^੪
 ਮੈਂ ਬਾਨ ਜੋਹੀ ਸੰਚਾਰੇ^੫ । ਗੁਰੂ ਤੁੰਦ ਤਾਲੀ^੬ ਕਿਯੋ ਆਪ ਚਾਲੇ। ਮਲੇਛਾਨਿ
 ਪੈ ਕੋਪ ਜਾਗਜੇ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੫ ॥ ਕਰਜੇ ਚਾਂਪ^੭ ਸੱਜੀ^੮ ਕਠੋਰੇ ਕਰਾਲਾ ।
 ਧਰੇ ਤੀਰ ਤੀਖੇ ਨਿਖੰਗੇ ਸੰਭਾਲਾ । ਕਰੀ ਫੂਕ ਬੀਰਾਨਿ ਪੈ ਮਾਰ ਮਾਰੀ ।
 ਕਟੇ ਤੁੰਡ ਮੰਡੇ ਲਹੂ ਧੂਲਿ ਰਾਚੀ ॥੬॥ ਤੁਫੈਗੈਂ ਚਲੀ ਏਕ ਬਾਰੀ ਤਜਾਕੈ ।
 ਮਨੇ ਗਾਜ ਪੁੰਜੇ^੯ ਗਿਰੇ ਪੈ ਕੜਾਕੈ । ਗਈ ਫੁਟਿ ਮੰਡੇ ਲਕੀ ਜੋਰ^{੧੦} ਗੋਰੀ ।
 ਕਿਸੁ ਸੂਰ ਛਾਤੀ ਗਰੀ ਪਾਰ ਢੋਰੀ^{੧੧} ॥ ੭ ॥ ਕਿਸ ਬਾਂਹ ਟੂਟੀ ਗਿਰੇ
 ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਭੂ ਮੈਂ। ਰਿਦਾ ਬੋਧਿ ਕਾਹੂੰ ਖਰੇ ਬੀਰ ਘੁਮੈਂ । ਕਿਸੁ ਲਾਤ ਟੂਟੀ ਗਈ
 ਵੋਰਿ ਗੋਰੀ। ਕਿਤੇ ਪਾਨਿ^{੧੨} ਮਾਂਗੈ ਪਿਪਾਸਾ^{੧੩} ਨ ਥੋਰੀ ॥੮॥ ਹਜ਼ਾਰੇ ਮਰੇ ਬੀਰ
 ਕੇਈ ਲੁਠੇਤੇ^{੧੪} । ਕਿਤੇ ਘਾਇ ਖਾਏ ਸੁ ਕੇਈ ਉਠੇਤੇ । ਪਰਜੇ ਭੂਰ ਰੋਗ
 ਹਲਾ ਹਾਲ ਹੋਈ । ਝਟਾ ਪੱਟ ਜੁੱਟੇ ਮਿਟੇ ਨਾਂਹਿ ਵੋਈ ॥ ੯ ॥ ਤੋਟਕ ਵੰਦ ॥
 ਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਬੀਰ ਮਹਾਂ । ਚਲਿ ਆਇ ਪਿਖਜੋ ਰਣ ਰੰਗ ਜਹਾਂ ।
 ਸਮ ਅੰਜੁਲ ਕੇ ਖਪਰੇ^{੧੫} ਜੁ ਬਡੇ। ਪਨੁ ਜੇਹ ਅਰੋਪਤਿ^{੧੬} ਬਿੰਦ ਛਡੇ ॥੯੦॥
 ਢਨਿ ਕੇ ਬਿਸਤਾਰਤਿ ਨਾਗ ਮਨੇ । ਚਲਿ ਸ਼ੁਕਤਿ ਬੇਗ ਸਮੇਤ ਘਲੇ ।
 ਮੁਗਲਾਨਿ ਪਠਾਨਨਿ ਕੇ ਗਨ ਮੈਂ। ਲਗਿ ਜਾਇ ਅਚਾਨਕ ਜਾਂ ਤਨੁ ਮੈਂ ॥
 ੧੧ ॥ ਠਹਿਰੈਂ ਨਹਿ, ਪਾਰ ਪਰੈਂ ਨਰ ਤੇ। ਅਗਵਾਰਿ ਖਰੇ ਬਿਧਤਾ ਸਰ ਤੇ^{੧੭} ।
 ਲਗਿ ਬੋਧਤਿ ਦੋਇ ਕਿ ਤੀਨਿ ਨਰੇ । ਗੁਰੁਦੇਵ ਚਲਾਇ ਸਮੁਹ ਸਰੇ^{੧੮} ॥
 ੧੨॥ ਬਡ ਰੋਰ ਮਚਜੋ ਰਣ ਠੋਰ ਬਿਖੈ । ਭਟ ਮਾਰਤਿ ਕੇ ਮਰਤੈ ਸੁਦਿਖੈ ।
^੧ਤਲਵਾਰ । ^੨ਲੇਖੁ ਪੇਸ਼ੁ ਕਰੇ । ^੩ਧਨੁਖ । ^੪ਚਿੱਲੇ ਵਿਚ ਜੋੜਿਆ । ^੫ਤੇਜ਼ ਘੋੜਾ । ^੬ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ।
^੭ਬਹੁਤੀ ਬਿਜਲੀਆਂ । ^੮ਜੋਰ ਨਾਲ । ^੯ਫੇਕ ਪਾਏ ਫੌੜਕੇ ਪਾਰ ਹੋਈ । ^{੧੦}ਪਾਣੀ । ^{੧੧}ਤੇਹ ।
^{੧੨}ਲੁੱਛਾਏ ਹਨ । ^{੧੩}ਬੁੱਝਾ ਵਤ ਚੋੜੇ ਤੀਰ । ^{੧੪}ਧਨੁਖ ਦੇ ਚਿੱਲੇ ਵਿਚ ਜੋੜਕੇ । ^{੧੫}(ਜੇਕੋਈ ਉਸਤੋਂ)
 ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਖੜਾ ਹੋਵੇ (ਤਾਂ ਉਹ ਬੀ ਤਿਸ)ਤੀਰ ਨਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ^{੧੬}ਬਹੁਤੀ ਬਾਝ ।

ਹਯ ਬਿੰਦ ਕਿਤੇ ਹਿਹਨਾਵਤਿ ਹੈਂ । ਕਿਤੇ ਸੂਰ ਬਿਨਾ ਬਹੁ ਧਾਵਤਿ ਹੈਂ ॥
 ੧੩ ॥ ਗੁਲਕਾਂਨਿ ਲਗੇ ਕਿਤਿ ਭੂਮਿ ਲਿਟੈਂ । ਕਿਤਨੇ ਕੁ ਮਰੇ ਭਟ ਕਾਟਿ
 ਸਟੈਂ । ਜੁਤਿ ਭੂਖਨ ਜੀਨ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕਰੇ । ਅਸੁਵਾਰ ਸਮੇਤ ਅਨੇਕ ਮਰੇ ॥
 ੧੪ ॥ ਸਦੈਯਾ ਛੰਦ ॥ ਮੁਗਲਸਖਾਨ ਸੁਨੀ ਸੁਧਿ ਗੁਰੁ ਕੀਆਪ ਚਢੇ ਛੋਰਤਿ
 ਹੈਂ ਬਾਨ । ਏਕ ਬਾਰ ਦਲ ਉਮਝ ਪਰਜੇ ਬਝ ਚਲਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭਯੋ
 ਘਮਸਾਨ । ਮੁਹਰੀ ਵਈ ਢੋਰਿ ਸੈਨਾ ਕੀ, ਹਟਿ ਪਾਛੇ ਕੇਤਿਕ ਤਜਿ ਬਾਨ।
 ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਮੈਂ ਕਰਹਿ ਨਿਬੇਰਨਿ ਸਰ ਮਾਰਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਵਧਾਨ' ॥
 ੧੫ ॥ ਇਮ ਸੁਨਿ ਪੀਚ ਹਜ਼ਾਰ ਚਮ੍ਹੁ ਕਹੁ ਆਇਸੁ ਵਈ 'ਅਰਹੁ ਅਗ-
 ਵਾਇ । ਗਹਿ ਲੀਜਹਿ ਗੁਰੁ ਬਲ ਛਲ ਕਰਿਕੈ ਸਗਰੇ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਹੁਇ
 ਜਾਇ।ਘੋਰ ਲੋਹੁ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਤੋ ਦਲ ਗਨ ਸੈਨ ਮਰੇ ਇਕਲੋ ਤਬਿ ਪਾਇ
 ਭਾਜਨੇ ਦਯੋ ਖੁਦਾਇ ਅਬਹਿ ਗੁਰ ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਦਿਹੁ, ਬਡ ਹਰਖਾਇ'
 ॥੧੬॥ ਸੁਨਿ ਆਗਜਾ ਭਟ ਪੀਚ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰਿ ਤੁਰੰਗ ਚਲਾਇ।
 'ਗਹੁ ਗੁਰੁ ਕਹੁ' ਬੋਲਤਿ ਧਾਏ 'ਭਯੋ ਮਦਤ ਹਮ ਆਨਿ ਖੁਦਾਇ ।
 ਬਾਜ ਸਹਤ ਲੇ ਚਲਹਿ ਜਿਸਤਿ ਕੋ, ਸ਼ਾਹੁ ਪ੍ਰਸੰਨ ਇਨਾਮ ਦਿਵਾਇ।ਚਮ੍ਹੁ
 ਅਲਪ ਤੇ ਕਜਾ ਲਰਿ ਸਾਕਹਿ ਇਕ ਬਿਰ ਪਰੋ ਸਕਲ ਹੀ ਧਾਇ' ॥ ੧੭ ॥
 ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਮਲੇਛੀ ਜੁ ਸੈਨਾ । ਮਿਲੀ*ਜੰਗ ਐਨਾ' । ਕਰੈਂ 'ਮਾਰ ਮਾਰੀ'
 ਹਬਜਾਰੇ ਸੰਭਾਰੇ ॥੧੮॥ ਬੰਦੂਕੈਂ ਸੰਭਾਰੀ । ਬਰੂਦੈ ਸੁ ਛਾਰੀ । ਕਸੀ ਦੋਇ
 ਗੋਰੀ । ਗਜੈ ਠੋਕ ਛੋਰੀ ॥ ੧੯ ॥ ਪਲੀਤੋ ਮਿਲਾਏ।ਸੁ ਤੋੜੇ ਛੰਭਾਏ'।ਕੜਾ
 ਕਾੜ ਛੁੱਟੈਂ । ਭਟੈ ਲਾਗਿ ਛੁੱਟੈਂ ॥੨੦॥ ਕਟਨੇ ਦੌਰਿ ਹੱਲ।ਰਲੈ ਖੇਤ ਮੱਲਾ
 । ਪ੍ਰਹਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ । ਬਡੇ ਬੀਰ ਹਾਨੈਂ ॥ ੨੧ ॥ ਗੁਰੁ ਬਾਨ ਛੋਰੇ । ਚਲੇ
 ਬੇਗ ਘੋਰੇ।ਜਿਸੇ ਜਾਇ ਲਾਗੈਂ । ਤਬੈ ਪ੍ਰਾਨ ਤਜਾਗੈ॥੨੨॥ਦਲੀ ਮੇਘ ਘੋਰੇ'।
 ਸੋ ਗੋਰੀ ਕਿ ਓਰੇ' । ਪਰੈਂ ਏਕ ਬਾਰੀ । ਹਲਾਹੁਲ ਭਾਰੀ ॥ ੨੩ ॥ ਗਿਰੇ
 ਮਰਛਾਏ । ਮਨੋ ਨੀਂਦ ਪਾਏ । ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਨੈਂ । ਕਿਨੇ ਰੋਸ ਠਾਨੇ॥੨੪॥
 ਸ੍ਰੰਯਾ ॥ ਪੀਜ ਹਜ਼ਾਰ ਪਰੇ ਲਲਕਾਰ ਤੁਢੇਗਨਿ ਮਾਰ ਕੈ ਰਾਰਿ ਮਚਾਈ ।
 ਚੇਤ ਬਿਖੈ ਜਿਮ ਮੇਘ ਘਟਾ ਬਨਿ ਓਰਨ ਕੀ ਬਰਖਾ ਬਰਖਾਈ । ਸੂਰ ਖਰੇ
 ਜਿਮ ਖੇਤ ਪਕੜੇ ਇਕ ਬਾਰ ਹੀ ਮਾਰਿ ਕੈ ਭੂਮ ਗਿਰਾਈ । ਤੀਰ ਗੁਰੁ ਕੇ

*ਜੰਗ ਵਿਚ ਠੀਕ ਰੁੱਖੀ । *ਤੋੜੇ ਵਾਰੇ । *ਫੌਜ ਹੈ ਬੰਦਲ ਭਜਾਨਕ (ਵੀਰ) । *ਭੋਭ ਓਹ
 ਗੋਲੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਗੜੇ ।

*ਪਾ:-ਜੁਟੀ ।

ਸਮੀਰ ਬਹੈ ਦਲ ਫਾਟ ਗਯੋ ਨਹਿ ਧੀਰਜ ਪਾਈ^੧ ॥ ੨੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-
ਗੋਵਿੰਦ ਚਾਂਪ ਕਠੋਰ ਤੇ ਯੋਂ ਖਪਰੇ ਖਰ ਮਾਰਤਿ ਹੈਂ । ਤੇਜ ਤੁਰੰਗ ਕਰੇ
ਬਿਚਰੈ, ਜਿਤ ਬਿੰਦ ਰਿਪੁ ਭਿਤੁ ਡਾਰਤਿ ਹੈਂ। ਲਾਗਤਿ ਹੀ ਉਬਲੈਂ ਹਯਤੇ
ਮਰਿ ਜਾਤਿ ਨ ਬਾਕ ਉਚਾਰਤਿ ਹੈਂ। ਸੂਰ ਬਝੈ ਨ ਤੁਰੰਗ ਬਚੈ, ਜਿਸ ਅੰਗ
ਲਗੈ ਨ ਸੰਭਾਰਤਿ ਹੈ ॥ ੨੬ ॥ ਤੀਰਠਿ ਕੀ ਪਿਖਿ ਲਾਘਵਤਾ^੨ ਜਿਨ ਤੇ
ਹਤਿ ਸੈਂਕੜੇ ਸੂਰ ਭਏ। ਫੇਰ ਟਰੈਂਨ ਬਿਰੇ ਗੁਰ ਅੰਗ, ਸਮੰਗਹੀ ਉਂਗੁਨ
ਧੀਰ ਲਏ । ਖਾਨ ਬਡੇ ਮੁਗ਼ਲਾਨ ਕੀ ਸੈਨਿ ਕਿ ਸੱਯਦ ਸ਼ੇਖ ਬਿਸਾਲ
ਤਏ^੩ । ਦੇਖਹੁ ਕੜਾ, ਨ ਚਮੁੰ ਫਿਗ ਦੀਰਘ ਘੇਰੇ ਚਹੁੰਦਿਸ, ਲੇਹੁ ਜਏ^੪
॥ ੨੭ ॥ ਯੋਂ ਕਹਿ ਪੀਸ ਕੈ ਦਾਂਤ ਪਰੇ ਗੁਰ ਉਪਰ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰਿ ਘਨੇ ।
ਹੋਤਿ ਭਏ ਬਿਰ ਬੰਭ ਮਨੋ ਗਨ ਛੋਰਤਿ ਥਾਨ ਕੋ ਕੋਪ ਸਨੇ । ਅੰਗੁ ਜੁ
ਆਵਤਿ ਤਾਂ ਉਬਲਾਵਤਿ ਜਨੋਂ ਬਝ ਗਾਜ ਮੁਨਾਰੇ ਹਨੇ। ਕਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਲੋ
ਤਾਨਿ^੫ ਚਲਾਵਤਿ ਮਾਰੇ ਅਨੇਕ ਹੀ ਕੌਨ ਗਿਨੇ ॥ ੨੮ ॥ ਪੂਰਬ ਮੰਤ੍ਰ
ਕਰਜੋ ਤਿਸ ਹੇਤੁ^੬ ਹਟੇ ਗੁਰ ਪਾਛੇ ਤਜੇ ਰਣ ਥਾਨਾ । ਦੇਖਿ ਮਲੇਛ ਬਡੇ
ਉਮਡੇ ਹਥਿਯਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰੈਂ ਘਮਸਾਨਾ। ਯੋਂ ਕੜਕੀ ਇਕ ਬਾਰਿ ਤੁਫੰਗ
ਮਨੋ ਤਜਿਤਾ ਗਨ ਗਾਜ ਮਹਾਨਾ^੭ । ਚੌਂਪ ਤੇ ਉਪਰਿ ਧਾਇ ਪਰੇ ਜਿਨਕੋ
ਤਨ ਕਾਲ ਮਹਾਂ ਨਿਯਗਾਨਾ^੮ ॥ ੨੯ ॥ ‘ਭਾਜਿ ਨ ਜਾਇ ਗੁਰੁ ਰਣ ਛੋਰਿ ਕੈ
ਘੇਰਹੁ ਕੜੋਂ ਨ ਹਟਜੋ ਜਿ ਪਿਛਾਰੀ । ਸ਼ਾਹੁ ਚਮੁੰ ਬਝ ਜਾਇ ਅਰਜੋ ਨਹਿ
ਬਾਹਨੀ ਸੰਗ ਅਥੈ ਬਹੁ ਮਾਰੀ’^੯। ਯੋਂ ਕਹਿ ਆਪਸਿ ਮੋਂ ਉਮਡੇ ਕਰਵਾਲ
ਕਰਾਲਨਿ ਖੈਚਿ ਨਿਕਾਰੀ । ਬਿੰਦ ਬਝੀ ਲਿਸ਼ਕੈਂ ਕਰ ਬੀਰਨਿ^{੧੦} ਜਨੋਂ
ਤਜਿਤਾ ਗਨ ਰੂਪ ਕੋ ਧਾਰੀ ॥ ੩੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੀ ਗਤਿ ਦੇਖਿ ਤਬ ਤਖਤੁ
ਸਿਖ ਜੈਤ ਨੇ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ । ‘ਰਾਵਰ ਕੇ ਹਟਿ ਆਵਨਿ ਤੇ ਇਹ ਧਾਇ
ਮਲੇਛ ਪਰੇ ਅਥਿ ਸਾਰੇ । ਆਪ ਕੇ ਬੀਰ ਧਕਾਇ ਲਿਏ ਰਣ ਖੇਤ ਮਹਾਂ
ਕਰਿ ਜੋਰ ਨਿਕਾਰੇ । ਧੀਰ ਧਰੇ ਸੁ ਗ਼ਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਹਤੈਂ ਇਨ ਕੋ ਤੁਮਰੇ

^੧ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤੀਰ (ਮਾਨੋ) ਵਾਯੂ ਵਗੀ ਹੈ (ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੇਰੀ) ਦਲ (ਦੀਆਂ ਘਟਾਂ) ਪਾਟ
ਗਈਆਂ ਤੇ ਟਿਕ ਨਾਂ ਸਕੀਆਂ । ^੨ਫਰਤੀ । ^੩ਸਾਰੇ ਹੀ ਚੇਰੇ (ਸੂਰਮੇ) । ^੪ਤਿਆਰ ਬਰਤਿਆਰ
ਹੋਏ, (ਅ) ਤਧੇ । ^੫ਜੇ, ਜੀਤ । ^੬ਕੌਨ ਤੀਕ ਖਿਚਕੇ । ^੭ਪਹਿਲੀ ਸਲਾਹ ਜੋ (ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ਨਾਲ
ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਛੇਜਿਆ ਸੀ) ਉਸ ਲਈ। ^੮ਮਾਨੋ ਬੜੀਆਂ ਬਿਜਲੀਆਂ ਗੱਜੀਆਂ ਹਨ।
^੯ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨ ਦੀ ਸੰਤ ਨੇਜੇ ਆਈ ਹੈ । ^{੧੦}ਮਾਰ ਲਓ । ^{੧੧}ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ।

ਲਲਕਾਰੇ' ॥ ੩੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਬੀਰ ਬਹਾਦੁਰ ਬਾਕ ਕਹਨੋ 'ਇਨ
ਆਵਨਿ ਦੀਜੈ । ਜਾਨਿ ਕੈ ਬਾਨ ਤਜਨੋ ਹਮ ਨੋ, ਅਗਵਾਇ ਬਧੈਂ ਚਿਤ
ਚੌਪ ਪਤੀਜੈ । ਏਕ ਹੀ ਬਾਰਿ ਕਰੈਂ ਕਟੀਯਾ, ਮਟੀਯਾ ਜਿਮ ਸੋਟਿ ਤੇ
ਫੇਰਨਿ ਕੀਜੈ' । ਮਾਰੇ ਤੁਫੰਗਨ ਤੇ ਗਲਕਾਂ ਅਰ ਤਜਾਰ ਰਹੇ ਅਬਿ ਜੰਗ
ਦਿਖੀਜੈ' ॥ ੩੨ ॥ ਏਹਕਾ ॥ ਇਤਿ ਐਸੇ ਈ ਕਹਤਿ ਬੇ ਆਯੋ ਪੈਂਦੇਖਾਨ ।
ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜਿਹ ਸੰਗ ਹੈ ਪਰੇ ਜੰਗ ਪਰ ਆਨ ॥ ੩੩ ॥ ਅਜਬ ਤਮਾਚਾ
ਗਜਬ ਕੋ ਲਗਜੋ ਮਲੇਛਨਿ ਅੰਗ । ਭੁਰਜਹਿ ਧਾਨਾ ਭਾਠ ਜਿਮ ਛੁਟੀ
ਸਲਖ ਤੁਫੰਗ ॥ ੩੪ ॥ ਚਾਬਰੀ ਛੰਦ ॥ ਤੁਫੰਗੋਂ । ਨਿਸੰਗੋਂ । ਉਠਾਈ ।
ਚਲਾਈ ॥ ੩੫ ॥ ਦੁਗੋਰੀ । ਕਿ ਛੋਰੀ । ਪਲੀਤੇ । ਧੁਖੀਤੇ ॥ ੩੬ ॥ ਉਲੱਟੇ ।
ਪਲੱਟੇ* । ਦਬੱਟੇ* । ਨ ਲੱਟੇ* ॥ ੩੭ ॥ ਕੜਾਕੇ । ਤੜਾਕੇ । ਸੁ ਨੇਜੇ । ਜੁ ਤੇਜੇ
॥ ੩੮ ॥ ਉਠਾਏ । ਭੁਮਾਏ । ਲਗਾਏ । ਧਸਾਏ ॥ ੩੯ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ । ਮਹਾਨੈਂ ।
ਨਿਕਾਸੀ । ਪ੍ਰਕਾਸੀ ॥ ੪੦ ॥ ਚਲਾਈ । ਲਗਾਈ । ਪ੍ਰਕਾਟੇ* । ਨ ਹਾਟੇ ॥ ੪੧ ॥
ਅਚਾਨੇ* । ਪ੍ਰਹਾਨੇ । ਅਰਾਤੀ ॥ ਕਿ ਘਾਤੀ ॥ ੪੨ ॥ ਹਥਜਾਰੇ । ਉਘਾਰੇ । ਉਭਾਰੇ ।
ਪਹਾਰੇ ॥ ੪੩ ॥ ਦੁ ਹੱਲੇ* । ਸੁ ਹੱਲੇ । ਇਕੱਲੇ । ਧਕੱਲੇ ॥ ੪੪ ॥ ਅਰੇ ਹੈਂ । ਖਰੇ
ਹੈਂ । ਮਰੇ ਹੈਂ, ਤਰੇ ਹੈਂ ॥ ੪੫ ॥ ਉਚਾਰੈਂ । ਪੁਕਾਰੈਂ । ਪਹਾਰੈਂ । ਸਿੰਘਾਰੈਂ ॥
੪੬ ॥ ਸਿਰਖਿੰਡੀ ਛੰਦ ॥ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਬਡ ਜੋਧਾ ਪਰਜੇ ਰਿਸਾਇ ਕੈ । ਖੜਗ ਹਾਥ
ਬਡ ਕ੍ਰੋਧਾ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰਿ ਕੈ । ਜਿਨ ਆਗਾ ਬਡ ਰੋਧਾ* ਮਾਰੇ ਧਰਿ ਪਰੇ
ਜਾਤੀ ਮਲਕ ਜਿ ਪ੍ਰੋਧਾ 'ਹਤਿ ਹਤਿ' ਤਾਂ ਰਹੇ* ॥ ੪੭ ॥ ਨੰਦਾ ਸਿੱਖ
ਪਿਰਾਗਾ ਤੋਗੇ ਧੁਹਿ ਕੈ । ਸੁਭਟਨਿ ਕਾਟਨਿ ਲਾਗਾ ਤੁਰੰਗ ਢੰਦਾਇ ਕੈ ।
ਮਾਰੇ ਰੋਕਤਿ ਆਗਾ ਝਟ ਪਟ ਗਿਰ ਪਰੇਜੰਗ ਭੀਮ ਬਡ ਜਾਗਾ ਜੋਗਨਿ
ਹਸਤਿ ਹੈਂ ॥ ੪੮ ॥ ਲੋਹੁ ਖੱਪਰ ਭਰਤਿ ਅਘਾਵਤਿ ਪਾਵਤੀ । ਰਿਦੇ ਹਰਖ
ਕੋ ਧਰਤਿ ਸੁ ਤਾਲਿ* ਬਜਾਵਤੀ ॥ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਗਨ ਫਿਰਤਿ ਖਾਇ ਡਕਰਾ-
ਵਤੇ* । ਆਂਤੁਨ ਮਾਲਾ ਕਰਤਿ ਹਸਤਿ ਬਹੁ ਨਾਚਤੇ ॥ ੪੯ ॥ ਭੋੜ ਪਇਆ
ਤਰਵਾਰੀਂ ਬਰਛੇ ਠੇਲਿਕੈ* ॥ ਅਤਿ ਕਾਲੀ ਕਿਲਕਾਰੀ ਆਮਿਖ ਭੱਖਿਕੈ ।

*ਜਿਵੇਂ ਸੋਟੇ ਨਾਲ ਮਟਕੀ ਤੋੜ ਦੇਈਦੀ ਹੈ । *ਜਿਵੇਂ ਭੁੱਠੀ ਵਿਚ ਧਾਈਂ ਭੁੱਜਦੇ ਹਨ ।

*ਪਲਟਾਕੇ । *ਦਬਾਏ । *ਹਟੇ ਨਹੀਂ । *ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟੇ । *ਅਚਾਨਕ ਹੀ । *ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ

ਦੇ । *ਰੋਕਿਆ । *ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ 'ਮਾਰ ਲੋ, ਮਾਰ ਲੋ' । *ਤਾੜੀਆਂ । *ਡਕਾਰ ਮਾਰ

ਕੇ । *ਕੱਢਕੇ, ਅਗੇ ਨੂੰ ਵਧਾਕੇ ।

*ਪਾ:-ਹਤਹਿ ਤਤਾਰਦੇ=ਤੀਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ।

ਆਂਤ੍ਰਿ ਗਹਤਿ ਉਡਾਰੀ ਗੀਬ ਕਿ ਚੈਗ ਹੈ^੧ । ਕਾਕੈਰੁ ਕੰਕ^੨ ਪੁਕਾਰੀ
 ਦਾਰੁਨ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ॥੫੦॥ ਨੰਦਾ ਗੁਰੁ ਅਗਾਰੀ ਖੈਚਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੋ। ਵਾਹਤਿ
 ਵਾਰੈ ਵਾਰੀ ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਕੋ । ਅਰਹਿ ਤਾਂਹਿ ਦੇ ਮਾਰੀ ਧਰਹਿ ਨ ਪ੍ਰਾਨ
 ਕੋ । ਜੁੱਟਯੋ ਬੀਰ ਜੁਝਾਰੀ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਹਾਨਿਕੋ ॥੫੧॥ ਤੁਰਕ ਪਰੇ ਅਰਿ-
 ਰਾਇ ਸੁ ਨੰਦਾ ਘਿਰ ਗਯੋ । ਗੁੱਲਕਾਂ ਚਲਿ ਸਮੁਦਾਇ ਤੁਰੰਗਮ ਹਤਿ
 ਭਯੋ । ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ ਰਿਪੁ ਆਇ ਪ੍ਰਹਾਰਹਿ ਏਕ ਕੇ । ਸਭਿ ਤੇ ਅੰਗ
 ਬਚਾਇ ਹਤੋ ਗਨ ਸੂਰਮੇ ॥੫੨॥ ਖੜਗ ਟੁਟਯੋ ਜਿਸ ਕਾਲ ਨਿਰਾਯੁਧ
 ਹੋ ਗਯੋ । ਮਿਰਜ਼ਾਬੇਗ ਬਿਸਾਲ ਲਾਤ ਤੇ ਗਹਿ ਲਯੋ । ਐਂਚ ਉਤਾਰਿ
 ਉਤਾਲ ਨਹੀਂ ਸ਼੍ਰਮ ਕਿਛੁ ਕਿਯੋ^੩ । ਅਵਨੀ ਪਰ ਤਿਹ ਡਾਲ ਮਹਾਂ ਬਲ ਤੇ
 ਦਿਯੋ ॥੫੩॥ ਏਹਗ ॥ ਨੰਦਾ ਚਾਹਤਿ-ਖੜਗ ਕੋ ਇਸ ਤੇ ਲੈਹੋ ਛੀਨਿ-
 ਮਿਰਜ਼ਾਬੇਗ ਸੰਭਾਰਿਕੈ ਭਰਿ ਕੌਰੀ ਮਹਿ ਲੀਨਿ ॥੫੪॥ ਚੌਪਈ ॥
 ਮੁਸ਼ਟ^੪ ਯੁੱਧ ਦੋਨਹੁ ਅਰ ਪਰੋਘਾਵ ਕਰਨਿ ਤੇ ਭਟ ਹਟਿ ਖਰੋਪਿਖਿਨਿ
 ਲਗੇ ਤਿਨ ਦੁਹਨ ਤਮਾਸ਼ਾ । ਮੁਗਲ ਸਿੱਖ ਰਨ^੫ ਮਹਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ ॥੫੫॥
 ਕਬਹਿ ਮੁਸ਼ਟ ਕਬਿ ਹਤਹਿ ਤਮਾਚੇ^੬ । ਕਬਿ ਕੌਰੀ^੭ ਕੋ ਭਰਿ ਰਿਸਰਾਚੇ ।
 ਹਿਤ ਗੋਰਨ ਕੇ ਓਜ ਲਗਾਵੇਂ । ਚਪੇ ਬੀਰ ਜੁਗ ਜੰਗ ਮਚਾਵੇਂ ॥੫੬॥
 ਬਦਨ ਬਿਲੋਚਨ ਜਿਨ ਕੇ ਲਾਲ । ਅੰਗਨਿ ਗੁੰਦਤਿ^੮, ਰੂਪ ਕਰਾਲ। ਸੈਨ
 ਮਲੇਛੀ ਅਪਰ ਜੁ ਆਈ । ਤਿਨ ਕੀ ਸ਼ਲਖ ਛੁਟੀ ਅਗਵਾਈ ॥੫੭॥
 ਤਿਨ ਤੇ ਕਿਤਿਕ ਲਗੀ ਜਬਿ ਗੋਰੀ। ਦੇਹਿ ਦੁਹਨਿ ਕੀ ਬਹੁਬਲ ਫੋਰੀ^੯ ।
 ਗੁੰਦਤਿ ਅੰਗ^{੧੦} ਦੁਉ ਧਰ ਡਾਰੋ। ਚਵਿ ਬਿਵਾਨ ਇਕ, ਸੁਰਗ ਸਿਧਾਰੇ ॥੫੮॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਸਿੰਘੇ ਅਧਟਮ ਰਾਸੇ 'ਨੰਦਾ ਮਿਰਜ਼ਾ ਬੇਗਬੇ' ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਬਿਕਾਸਯੋ ਅੰਸੂ ॥ ੧੧ ॥

੧੨. [ਤੋਤਾ, ਤਿਲੋਕਾ, ਅਨੰਤਾ, ਨਿਹਾਲੁ ਬੋਧ] ।

ਏਹਗ ॥ ਦੁਹਿਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਗੁਰ ਦਲ ਪਰਜੋ ਭਈ ਤੁਢੰਗਨਿ ਮਾਰਿ । ਗਿਰੋ
 ਬੀਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮਹਿ ਭਾਰੋ ਕਿਤਿਕ ਸੁਮਾਰਿ^{੧੧} ॥੧॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
 ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਬਡ ਜੋਧਾ । ਕਰੀ ਲਬੇਰ ਪਬੇਰ ਸੁ ਕ੍ਰੋਧਾ । ਉਂਦੇ, ਦਾਉ, ਦੋਇ

^੧ਗਿੱਲਾ ਹਨ ਕਿ ਪਤੰਗਾਂ ਹਨ ਮਾਨੇ । ^੨ਕਾਕ=ਕਾਂ । ^੩ਕੰਕ=ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ ਚੀਲ
 ਵਰਗਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਖੰਭ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਚਿੱਟੀ ਚੀਲ । ^੪ਖਿਚ ਕੇ ਘੋੜੇ ਉੱਤੇ ਲਾਹ
 ਲਿਆ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਈ ਦੇਰ ਨ ਕੀਤੀ । ^੫ਮੁੱਕਿਆ ਦਾ । ^੬ਮੁਗਲ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਏਹ ।
^੭ਚਪੇਸ਼ਾਂ । ^੮ਜੱਫੀ । ^੯ਅੰਗ ਗੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਭਾਵ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ । ^{੧੦}ਕਈਆਂ ਥਾਵਾਂ
 ਤੋਂ ਫੁੱਟ ਗਈ । ^{੧੧}ਭਾਵ ਜੱਫੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਪੁਵਾਈਆਂ । ^{੧੨}ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ।

ਹਰੀ ਕੇ । ਅਮੀਆਂ, ਹੋਹਰ ਮੁੱਖ ਅਨੀ ਕੇ ॥ ੨ ॥ ਰਿਧਾਵਾ ਮੁਹਰੂ ਬਡ
 ਬੀਰ । ਮੋਹਨ ਅਪਰ ਗੁਪਾਲਾ ਧੀਰ । ਜੈਤਾ, ਤੋਤਾ, ਕਿਸ਼ਨ, ਨਿਹਾਲੂ ।
 ਨਾਮ ਪਿਰਾਗਾ ਸੂਰ ਬਿਸਾਲੂ ॥ ੩ ॥ ਤਖਤੂ, ਦਯਾਲ, ਤਿਲੋਕਾ, ਧੀਰਾ ।
 ਦੇਵੀ ਦਾਸ, ਅਨੰਤਾ, ਹੀਰਾ । ਪੈੜਾ ਆਦਿਕ ਕੌਨ ਗਨੀਜਹਿ ਗੁਰ ਸੈਨਾ
 ਕੇ ਮੁੱਖਿ ਜਨੀਜਹਿ ॥ ੪ ॥ ਜਾਤੀ ਮਲਕ ਬਿੱਪੁ ਬਡਿ ਜੋਧਾ । ਸੋਢੀ ਬੀਸ
 ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਪ੍ਰੇਧਾ ॥ ਜੇਠਾ, ਬਿਧੀਚੰਦ ਬਲਵੰਤਾ । ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ਬੀਰ ਅਤਿ-
 ਯੰਤਾ ॥ ੫ ॥ ਬਾਬਕ ਨਾਮ ਰਬਾਬੀ ਪਾਸ* । ਆਯੁਧ ਬਿੰਦਾ ਕੇ ਅੱਭਯਾਸ ।
 ਇਹ ਤਿਹ ਸਮੈਂ ਭਏ ਰੰਗ ਰੱਤੇ । ਚਲੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ ਰਿਸ ਭਰਿ ਤੱਤੇ ॥ ੬ ॥
 ਉਤ ਲੁਤਵੁਲਹਿ ਖਾਨ* ਬਹਾਦਰ । ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਰਾਖਹਿ ਜਿਸ ਆਦਰ ।
 ਪੁਨ ਇਸਮਾਇਲਖਾਨ ਚਮੁੰ ਪਤਿ । ਜੋ ਜਾਨਤਿ ਹੈ ਜੁੱਧ ਕਰਨਿ ਅਤਿ ॥
 ੭ ॥ ਦੁੰਦੇ ਖਾਨ, ਬਹਾਦਰ ਖਾਨ । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਬਡ ਬੀਰ ਪਠਾਨ ।
 ਸੱਯਦ ਇਕ ਦਿਦਾਰਲੀ* ਭਾਰਾਬਲੀ ਬੋਗ, ਦਲ ਬੋਗ ਉਦਾਰਾ ॥ ੮ ॥ ਇਸ
 ਤੇ ਆਦਿ ਮੁਗਲ ਸਿਰਦਾਰ । ਜਿਨ ਸੰਗ ਸੈਨਾਂ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ । ਰੋਰਾ ਪਰਜੈ
 ਸਭੀ ਫੁਕ ਪਰੇ । ਦੁਹਿਦਿਸ਼ ਕੇ ਜੋਧਾ ਬਿਰਿ ਅਰੇ ॥ ੯ ॥ ਭੁਯੋਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥
 ਦੁਊ ਬੀਰ ਬਾਕੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਧਾਏ । ਬਿਧੀਚੰਦ ਪੈਂਦਾ ਰਿਦੇ ਰੋਸ ਆਏ ।
 ਮਲੋਛੀ ਚਮੁੰ ਸਿੰਧੂ ਜੈਸੀ ਬਿਸਾਲਾ । ਬਰੇ ਮੱਛ ਦੇਨੋ ਹਲਾ ਚਾਲ ਘਾਲਾ ॥
 ੧੦ ॥ ਤੁਫੈਗੋਂ ਚਲਾਈ, ਦਈ ਦਾਸ ਪਾਸੇ* । ਗਹੇ ਫੇਰ ਨੇਜੇ ਉਭਾਰੇ ਹੁਲਾਸੇ ।
 ਪਰੇ ਦੌਰਿ ਐਸੇ ਜਬਾ ਬਾਜ਼ ਭੂਖਾ । ਉਡਨੇ ਹੋਰਿ ਪੰਛੀ ਗਹੈ ਖਾਇ ਸੁਖਾ*
 ॥ ੧੧ ॥ ਉਥੱਲੇ ਪਥੱਲੇ, ਨ ਜੋ ਪਾਇ ਹੱਲੇ । ਕਰੇ ਛੁਛ ਬਾਜੀ ਅਕੱਲੇ
 ਧਕੱਲੇ* । ਹਤੈਂ ਨੌਕ ਨੇਜਾਨਿ* ਦੇਹੀ ਖੁਭਾਵੈਂ । ਗਹੈਂ ਬਾਂਸ ਐਂਦੀ ਫਲੰਕੇ
 ਚਢਾਵੈਂ* ॥ ੧੨ ॥ ਬਲੀ ਦੀਹ ਘੋਰੇ ਧਵਾਵੈਂ, ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ । ਕਿਸੁ ਫੇਰ ਸੇ* ਗੋਰਿ

*ਸੈਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ । *ਪ੍ਰੇਹਿਤ । *ਉਸ ਤਰਫ ਲੁਤਵ ਉੱਲਾ ਖਾਨ । *ਦੀਦਾਰ ਅਲੀ । *ਚਲ
 ਚੁਕੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ (ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਵੜਾ ਕੇ) । *ਸੁਖੇਨ ਹੀ (ਅ) ਸੁੱਕੇ ਨੂੰ ਹੀ । *ਅਕੱਲਿਆਂ ਨੇ ਧੱਕ
 ਦਿਤੇ । *ਨੇਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨੌਕਾਂ । *ਨੇਜਾ ਮਾਰਕੇ ਨੌਕ (ਨੇਜੇ ਦੀ) ਦੇਹੀ ਵਿਚ ਖੁਭਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ
 (ਫੇਰ) ਫੜੇ ਹੋਏ (ਨੇਜੇ ਦੇ) ਵਾਂਸ ਨਾਲ ਖਿੱਚ ਕੇ ਅਸਮਾਨ ਰੁਖ ਕਰਕੇ (ਘੁਮਾ ਕੇ ਸਿੱਟ ਦੇਂਦੇ
 ਹਨ) [ਹਿੰਦੀ, ਫਲੰਕ, ਫਾੜ, ਫਲਕ=ਅਸਮਾਨ । ਕਵਿ ਪਦਮਾਕਰ ਨੇ ਬੀ ਪਦ ਫਲੰਕ,
 ਅਸਮਾਨ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ] (ਅ) (ਉੱਥੇ ਹੋਥੇ ਨੇਜੇ ਦੇ ਫਲੰਕੇ=) ਫਲ ਨਾਲ (ਫੇਰੀ
 ਦੀ) ਦੇਹ ਨੂੰ (ਨੇਜੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ) ਫੜੇ ਵਾਂਸ ਨਾਲ ਖੜਾ ਕਰਕੇ (ਸਿੱਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ) । *ਸੱਟ
 ਨਾਲ ।

*ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਰਨੀ ਵਲ ਤੱਕੇ ਪ੍ਰੇਹਤਾਂ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਤੇ ਰਬਾਬੀਆਂ
 ਤੱਕ ਨੂੰ ਹੋਧੇ ਬਢਾ ਲਿਆ ।

ਭੂ ਮੈਂ ਸੰਘਾਰੈਂ । ਕਿਸੁ ਦੇਂ ਧਕੇਲਾ ਤੁਰੰਗੀ ਸਮੇਤਾ । ਗਿਰੈਂ ਪਾਨ ਖੁ ਕੈ ਨ
ਹੈਵੈਂ ਸੁਚੇਤਾ ॥੧੩॥ ਤਬੈ ਬੀਰ ਪੈਂਦਾ ਕੁਪਜੈ ਜੰਗ ਮਾਂਹੀ । ਹਮੈ ਛੋਰਿ ਦੀਨੈ
ਲਿਯੋ ਖੰਗ ਤਾਂਹੀ । ਦੁਤੀ ਹਾਥ ਮੈਂ ਢਾਲ ਭਾਰੀ ਸੰਭਾਰੀ । ਬਰਜੈ ਢਾਂਦਿ ਕੈ
ਬੀਰ ਕੀਨੈ ਸੰਘਾਰੀ ॥੧੪॥ ਹਤੈ ਤੇਗ ਕਾਂਕੈ ਕਿਤੇ ਢਾਲ ਢਾਹੇ । ਕਿਸੁ
ਦੇ ਧਕੇਲਾ ਰਖੇ ਜੰਗ ਮਾਂਹੇ । ਹਤੈ ਲਾਤ ਕਾਂਕੈ ਗਿਰੈਂ ਬੀਰ ਭਾਰੇ । ਸਹਾਰਜੈ
ਨ ਜਾਈ ਕਿਤੇ ਸੁਰ ਮਾਰੇ ॥ ੧੫ ॥ ਕਰੀ ਤੇਗ ਮਜਾਨੈ ਰਖੀ ਢਾਲ ਥਾਏ ।
ਚਲਜੈ ਜਾਤਿ ਘੋਰਾ ਗਹੇ ਹਾਥ ਦਾਏ । ਕਰੈ ਓਜ ਤੇ ਟਾਂਗ ਐਂਚੈ, ਗਿਰਾਵੈ ।
ਤਰੈ ਬੀਰ ਦਾਬੈ, ਮਰੈ, ਪਾਨ ਜਾਵੈ ॥੧੬॥ ਡਰੈ ਬੀਰ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਨੌਰ ਕੀਨੈ ।
ਖਰੇ ਦੂਰ ਗੋਰੀ ਚਲਾਵੈਂ ਸੁ ਚੀਨੈ । ਤਬੈ ਧਾਇ ਘੋਰੇ ਚਰਜੈ ਬੀਰ ਪੈਂਦਾ ।
ਤੁਰੰਗੀ ਸੰਭਾਰੀ ਨਹੀਂ ਖੋਢ* ਕੈਂਦਾ ॥੧੭॥ ਨਗਜੰਦ ॥ ਭਰੇ ਪਠਾਨ ਕੋਪ
ਮੈਂ ਫਿਰੇ ਸੁ ਮੋਰ* ਖਾਇਕੈ । ਤੜਾ ਭੜੀ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਮਚਾਇ ਬੀਰ ਘਾਇ
ਕੈ । ਇਤੇ ਗੁਰੂ ਅਗਾਰ ਕੈ ਸਿਧਾਰਿ ਪਾਉਂ ਡਾਰਿਕੈ । ਪਰੇ ਜੁਝਾਰ ਦੌਰਿਕੈ
ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰਿਕੈ ॥ ੧੮ ॥ ਤੁਰੰਗ ਸੰਗ ਅੰਗ ਭੰਗ ਸੁਰ ਪਾਨ ਛੋਰਿਕੈ ।
ਭਏ ਅਰੋਹ* ਦੇਵ ਲੋਕ ਸੋਕ ਤਜਾਗਿ ਲੋਰਿ ਕੈ । ਫਿਰੈਂ ਕਬੀਧ* ਅੰਧ ਸੇ
ਗਿਰੈਂ ਭਵਾਰਿ ਖਾਇ ਕੈ । ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕੈ ਕਟੈਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਘਾਇਕੈ
॥ ੧੯ ॥ ਕਟੈਂ ਸਿਕੰਧ* ਦੇਡ* ਬਾਹੁ, ਹਾਥ ਅੰਗੁਰੀਨ ਤੇ । ਗਿਰੰਤਿ ਸੀਸ
ਗੀਵ ਤੇ, ਕਿ ਤੁੰਡ* ਕਾਟਿ ਦੀਨ ਤੇ । ਉਰੁ ਕਿ ਗੋਛਿਯਾਨ ਤੇ ਨਿਕੰਦਿ
ਦੌਤਿ ਡਾਰਿ ਕੈ । ਗੁਮਾਸ਼ ਮਾਸ ਖਾਤਿ ਬਿੰਦ, ਜੋਗਨੀ ਡਕਾਰਿਕੈ ॥੨੦॥
ਬਿਹੰਗ ਮਾਸਹਾਰਿ* ਆਇ ਖਾਤਿ ਹੈਂ ਅਘਾਇ ਕੈ । ਬਿਥਾਰਿ ਸ਼੍ਰੋਣ ਮਾਸ
ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬੀਰ ਘਾਇ ਕੈ । ਕਰੰਤਿ ਲੋਥ ਪੋਥਨਾ, ਤੁਰੰਗ ਛੁਛ ਦੌਰਤੇ ।
ਪ੍ਰਹਾਰਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਆਨਿ ਤਜਾਗ ਨਾਂਹਿ ਨੌਰ ਤੇ ॥੨੧॥ ਹਜ਼ਾਰ ਹੀ ਮਲੇਛ
ਮਾਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਹਾਰਤੇ । ਬਿਸਾਲ ਚਾਂਪ ਐਂਚਿ ਐਂਚਿ ਤੀਰ ਬੀਰ ਡਾਰਤੇ ।
ਪੁਲਾਇ ਭੱਲਜ* ਤੀਖਨਾ ਲਗੈ ਸਜੋਰ ਜਾਇ ਕੈ । ਤੁਰੰਗ ਸੁਰ ਬੀਚ ਕੋ
ਪਰੈ ਸੁ ਪਾਰ ਘਾਇਕੈ ॥ ੨੨ ॥ ਨ ਪਾਨਿ* ਢੋਰ ਜਾਚਤੇ, ਨ ਪਾਨ ਦੇਹਿ
ਧਾਰਤੇ । ਭਈ ਭਯਾਨ ਭੂਮਿਕਾ ਭਗੋਲ ਭੈ ਸਿਧਾਰਤੇ* । ਬਿਸਾਲ ਬੀਰ

*ਕਿਸੇ ਦੇ । *ਢੜਕੇ । *ਕਿਸੇ ਦਾ । *ਮੋੜਾ । *ਅਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰ ਧਰਕੇ ਦੂਰੋਂ ਛਾਵ ਤੁਰਕਾਂ ਤੇ ਜਾ
ਪਏ । *ਚੜ੍ਹ ਗਏ । *ਚਾਹ ਕੇ । *ਘੜ । *ਮੋਢੇ । *ਬਾਹਾਂ । *ਮੂੰਹ । *ਮਾਸਹਾਰੀ (ਪੰਛੀ) ।
*ਪੁਲਾਈ ਬਾਝਾਂ ਦੀ ਮੁਖੀ । *ਪਾਣੀ । *ਘਾਇਰ ਹੈ ਖਾਕੇ ਉੱਠ ਨੋਸੇ । *ਪਾ:-ਤ੍ਰਯਸ ।

ਬਾਂਕਰੇ ਨ ਹਾਂ ਕਰੇ ਹੰਕਾਰ ਤੇ। ਪ੍ਰਚਾਰਤੇ^੧, ਪ੍ਰਹਾਰਤੇ, ਸੁ ਮਾਰਤੇ ਨ ਹਾਰਤੇ^੨
 ॥੨੩॥ ਭੁਯੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਪੁਨੇ ਕੀਨਿ ਹੱਲਾ ਜੁ ਸੈਨਾ ਪਠਾਨੀ । ਗੁਰੂ ਓਰ
 ਆਏ ਬਡੇ ਬੀਰ ਮਾਨੀ। ਗਹੇ ਕਜੇ ਨ' ਬੋਲੈ^੩ "ਰਹੇ ਸਿੱਖ ਬੋਰੇ"। ਨਿਕਾਸੀ
 ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਪਵਾਏ ਸੁ ਘੋਰੇ ॥ ੨੪ ॥ ਗੁਰੂ ਤੀਰ ਆਏ ਸੁ ਹੱਲਾ ਬਿਲੋਕਾ ।
 ਭਰੇ ਰੂਪ ਮੈਂ ਬੀਰ ਤੋਤਾ, ਤਿਲੋਕਾ । ਅਨੰਤਾ, ਨਿਹਾਲ, ਚਲੇ ਬੀਰ
 ਚਾਰੇਂ । ਜਹਾਂ ਖਾਨ ਠਾਂਢੇ ਬਿਲੋਕੇ ਹਜ਼ਾਰੇਂ ॥ ੨੫ ॥ ਲਈ ਸੈਗ ਸੈਨਾਂ ਗਏ
 ਧਾਇ ਆਗੇ । ਤੁਫੰਗੋਂ ਤੜਾਕੇ ਉਠੇ ਜ਼ਾਲ ਜਾਗੇ । ਚਲੀ ਏਕ ਬਾਰੇਂ ਸੁ
 ਨਾਦੀ ਉਠਾਏ । ਮਨੋ ਗਾਜ ਬਿੰਦੀ^੪ ਗਿਰੇ ਭੂਮਿ ਆਏ ॥ ੨੬ ॥ ਫੁਟੇ ਤੁੰਡ
 ਮੰਡੀ^੫ ਮਨੋ ਬੁੰਡ ਹਾਂਡੀ^੬ । ਪ੍ਰਚੰਡੇ ਪਰੀ ਦੀਡ ਖੰਡੇ ਜਿ ਕਾਂਡੀ^੭ । ਬਡੇ
 ਮੈਂਡਿ ਬੈਂਡੇ^੮, ਉਮੰਡੇ^੯ ਘਮੰਡੇ ਪਰੇ ਰੁੰਡ^{੧੦} ਹੋ ਕੇ ਭਏ ਖੰਡ ਖੰਡੇ ॥੨੭॥ ਦੁਹੀ
 ਓਰ ਤੇ ਮਾਰ ਗੋਰੀਨ ਹੋਈ । ਪਲੀਤੇ ਧੁਖੈ ਸੈਨ ਨੇ ਕੀਨਿ ਢੋਈ । ਗਿਰੇ
 ਬੀਰ ਘੋਰਾਨਿ ਤੇ ਭੂਮਿ ਐਸੇ । ਢਲੇ ਡਾਲ ਤੇ ਬਾਯੁ ਕੋ ਬੇਗ ਜੈਸੇ ॥ ੨੮ ॥
 ਉਤੇ ਖਾਨ ਢੁਕੇ ਹਲਾਹੱਲ ਕੀਨੇ । ਰੁਹੇਲੇ^{੧੧} ਗਹੇ ਤੇਗ ਦੇਰੀ ਬਿਹੀਨੇ ।
 ਚਲੇ ਚੁੰਗ ਦਾਓਜ਼ਈ^{੧੨} ਬੀਰ ਆਏ । ਗੁਰੂ ਸਾਮ੍ਹਰੇ ਏਕਠੇ ਹੋਇ ਧਾਏ ॥
 ੨੯ ॥ ਤਬੈ ਔਰ ਆਗੇ ਨਿਹਾਲ, ਤਿਲੋਕੇ । ਤੁਫੰਗੋਂ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ਅਗਾਰੀ ਸੁ
 ਰੋਕੇ । ਘਨੇ ਓਰੜੇ ਨਾ ਟਿਕੈ ਧੂਮ ਪਾਏ । ਤਬੈ ਬੀਰ ਤੋਤਾ ਅਨੰਤਾ ਸੁ
 ਆਏ ॥ ੩੦ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ ਨਿਕਾਸੀ, ਤੁਫੰਗਾਨਿ ਛੋਰੀ । ਭਈ ਹਾਲ ਹੁਲੀ,
 ਚਲੇ ਬਾਨ ਗੋਰੀ । ਧਕਾਧੱਕ ਹੋਈ, ਹਕਾਹੱਕ ਬਾਜੀ^{੧੩} । ਲਟਾ ਪੱਟ^{੧੪}
 ਜੁੱਟੇ ਖਿਲੈਂ ਜੰਗ ਬਾਜੀ ॥ ੩੧ ॥ ਸਟਾਸੱਟ ਸੇਲੇ ਭਈ ਚੇਲ ਪੇਲਾ^{੧੫} ।
 ਕਰਾਚੇਲ ਭਾਲੇ ਹਲਾ ਚਾਲ ਮੇਲਾ । ਦੁਰੋਬੈਂ ਬਜੈਂ ਦੀਹ ਧੌਂਸੇ ਧੁੰਕਾਰੇ ।
 ਲਗੇ ਵੇਲ ਝੰਕੇ ਉਠਜੇ ਨਾਦ ਭਾਰੇ ॥ ੩੨ ॥ ਮਿਲੇ ਆਪ ਮਾਂਹੀ ਹਥਾ

^੧ਵੰਗਾਗਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਬੜੇ ਬਾਂਕੇ ਬੀਰ (ਪਠਾਣ) ਨਾ ਕੁਸਕਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਓਹ ਦਮਗਜਾ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ ਐਸੇ ਭਰੇ ਹਨ । ^੨(ਗੁਰੂ ਕੇ ਯੋਧੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਬਥਰੇ ਨਹੀਂ । ^੩(ਪਠਾਣ) ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਕਿ । ^੪ਬਿਜਲੀਆਂ (ਦੀ ਮਾਰ ਨਾਲ) । ^੫ਮੂੰਹ ਸਿਰ । ^੬ਮਾਨੋ ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਂਡੀਆਂ (ਟੁੱਟੀਆਂ ਪਈਆਂ) ਹਨ । ^੭ਬਲ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਂਹੀ (ਦਿਉਂ) ਪਈਆਂ ਹੈਨ ਜੀਕੁਣ ਕੱਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ (ਦਰਖਤਾਂ ਨਾਲੋਂ) ਡਾਲੀਆਂ (ਅ) (ਪ੍ਰਚੰਡ=) ਚਮਕਦੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਮੇਤ (ਦੰਡ=) ਬਾਹੀਆਂ । ^੮ਬੜੇ ਆਕੜ ਵਾਲੇ ਟੇਢੇ । ^੯ਉਛਲੇ । ^{੧੦}ਸਿਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧੜ । ^{੧੧}ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਜ਼ਾਤ ਹੈ । ^{੧੨}ਦਾਊਦਜ਼ਈ ਜ਼ਾਤ ਹੈ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ । ^{੧੩}ਹਾਕ ਤੇ ਹਾਕ ਵੱਜੀ । ^{੧੪}ਜਵੇ ਜੱਫੀ । ^{੧੫}ਧੌਂਕੇ ਧੌਂਕੀ ।

ਵੱਥ ਹੋਏ । ਪਟੇ ਬਾਜਿ ਬਿੱਦਯਾ ਕਰੈਂ ਬੀਰ ਵੋਏ* । ਬਲੀ ਬੋਗੈ ਕੋ ਧਾਇ
 ਮਾਰਨੋ ਤਿਲੋਕੇ । ਕਰਾਚੋਲ ਬਾਹਨੋ ਬਲੀ ਪਾਸ ਹੋਕੇ ॥ ੩੩ ॥ ਅਧੋ ਆਧਿ
 ਚੀਰਾ ਗਿਰਨੋ ਛੋਰਿ ਘੋਰਾ । ਹੁਤੋ ਭ੍ਰਾਤ ਤਾਂਕੋ ਇਸੇ ਦੇਖਿ ਦੋਰਾ । ਹਤਨੋ
 ਦੀਹ ਨੇਜਾ ਲਗਨੋ ਗੀਵ ਮਾਂਹੀ । ਪਰਨੋ ਭੂਮਿ ਮੈਂ ਪੈ ਤਜਨੋ ਕੋਪ ਨਾਂਹੀ ॥
 ੩੪ ॥ ਪਿਖਨੋ ਧਾਇ ਤੋਤੇ ਚਲਨੋ ਮਾਰਿ ਨੇਜਾ । ਕਹਨੋ 'ਹੋਹੁ ਠਾਂਢੋ ਨਹੀਂ,
 ਵਾਰ ਲੇਜਾ' । ਸੰਭਾਰੀ ਤੁਫੰਗੀ ਹਤੀ ਤਾਕਿ ਗੋਰੀ । ਦਯੋ ਛੋਰਿ ਮਾਥਾ* ਮਰਨੋ
 ਪ੍ਰਾਨ ਛੋਰੀ ॥ ੩੫ ॥ ਤਬੋ ਖਾਨ ਜੈਨਾ ਪਿਖੈ-ਦੋਇ ਮਾਰੋ ਤਿਨੋਂ ਤੇ ਹਮਾਰੇ
 ਬਡੇ ਬੀਰ ਹਾਰੇ-। ਤੁਰੰਗੀ ਧਵਾਯੋ ਅਯੋ ਤੀਰ ਤੋਤੇ । 'ਕਹਾਂ ਜਾਇ ? ਮਾਰੋਂ,
 ਬਚੈਂ ਨਾਂਹਿ ਮੋਤੇ' ॥ ੩੬ ॥ ਬਲੀ ਬੀਰ ਤੋਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨੀ ਸੰਭਾਰੀ । ਜਬੈ ਨੌਰ
 ਕੀਨੋ ਤਬੈ ਗੀਵ ਝਾਰੀ । ਗਹੇ ਹਾਥ ਖੰਗੇ* ਗਿਰਨੋ ਜੈਨਖਾਨ ॥ ਮਲੇਛਾਨਿ
 ਦੇਖਨੋ ਹਤੇ ਦੋਇ ਜਾਨਾ ॥ ੩੭ ॥ ਚਲਾਈ ਤੁਫੰਗੀ ਇਕੈ ਬਾਰ ਬਿੰਦੀ ।
 ਗਿਰਨੋ ਬੀਰ ਤੋਤਾ ਮਹਾਂ ਰੋਸਵੰਦੀ । ਅਨੰਤਾ, ਨਿਹਾਲੂ ਰੁਪੇ ਬੀਰ ਦੰਊ ।
 ਮਨੋ ਸ਼ੇਰ ਗਾਜੈਂ ਬਿਰੇ ਜੇਗ ਜੋਊ ॥ ੩੮ ॥ ਗੁਰੂ ਕੋ ਅਗਾਰੀ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ
 ਹਥਸਾਰੀ । ਮਿਲੇ ਸੈਨ ਮੱਧੋ ਕਰੇ ਮਾਰ ਮਾਰੀ । ਉਥੱਲੇ ਪਥੱਲੇ ਬਡੇ ਬੀਰ
 ਬੰਕੇ । ਪਰੀ ਧੂਮ ਭਾਰੀ ਸੰਘਾਰੇ ਨਿਸ਼ੀਕੇ ॥ ੩੯ ॥ ਭਟੇ ਅੰਗ ਭੰਗੇ ਕਰੇ ਜੇਗ
 ਚੰਗੇ । ਬਡੇ ਖਾਨ ਖੂਨੀ ਹਨੇ ਸ਼ੁਨ ਚੰਗੇ । ਪਿਖਨੋ ਦੰਨ ਕੋ ਬੀਰ ਬਿੰਦੀ
 ਗਿਰਾਏ । ਖੁਸ਼ੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੀਨਿ 'ਸਾਧੂ' ਅਲਾਏ ॥ ੪੦ ॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਬੀਰ
 ਬਹਾਦੁਰਖਾਨ ਪਿਖੈ ਜੁਗ ਸੂਰ ਗੁਰੂ ਕੋ ਫਿਰੈਂ ਸੁ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ। ਲੇ ਕਰਿ ਬਿੰਦ
 ਤੁਫੰਗਾਨਿ ਕੋ ਇਕ ਬਾਰ ਘਨੀ ਗੁਲਕਾਂ ਕਸਿ ਮਾਰਤਿ । ਯੈਂ ਉਥਲਾਇ
 ਦਿਯੇ ਭਟ ਪੁੰਜ ਮਨੋ ਕਰਿ ਟਾਮਨਿ ਕੋ ਹਨਿ ਭਾਰਤਿ । ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ
 ਧਾਰਿ ਅਨੰਦ ਬਡੇ ਭਟ ਆਪਨੈ ਕੋ ਲਲਕਾਰਤਿ ॥ ੪੧ ॥ 'ਮਾਰਹੁ ਬੀਰ
 ਮਲੇਛਨ ਕੈ' ਸੁਨਿਕੈ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਪਰੇ ਭਟ ਧਾਈ । ਛੋਰਿ ਤੁਫੰਗ ਕ੍ਰਿਪਾਨ
 ਲਈ ਰਿਸ ਬਿੰਦ ਮਿਲੇ ਬਹੁ ਮਾਰ ਮਚਾਈ । ਭਾਦਵ ਕੀ ਘਟ ਮੈਂ ਤਜਿਤਾ
 ਗਨ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਤਥਾ ਚਮਕਾਈ । ਸ੍ਰੋਲਤ ਸੋਂ ਮਿਲਿ ਲਾਲ ਭਈ ਜਨੂ
 ਕਾਲ ਕੀ ਜੀਭ ਹੈਂ ਪਾਨ ਚਬਾਈ ॥ ੪੨ ॥ ਆਇ ਬਹਾਦੁਰ ਖਾਨ ਪਰਨੋ
 ਜੁਗ ਬੀਰ ਘਿਰੇ ਭੜਥੁ ਬਡ ਪਾਯੋ। ਮਾਰਿ ਅਨੇਕ ਮਲੇਛਾਨਿ ਕੋ ਤਤਕਾਲ
 ਨਿਹਾਲੁ ਗਿਰਨੋ ਗਨ ਘਾਯੋ । ਬੀਰ ਅਨੰਤੋ ਬਹਾਦਰ ਖਾਨ ਕੋ ਕੋਪ ਕੋ
 'ਨੇੜੇ ਹੋਕੇ । *ਵਲੀਯੋਗ ਨਾਮ ਹੈ । *ਤਲਵਾਰ । *'ਸਾਥਾ' ਕਹਿਆ । *ਪਾ:-ਦਿਏ ਫੋਰ ਪਾਸੇ

ਜਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਚਲਾਯੋ।ਬਾਂਹ ਕਟੀ ਸਮਸ਼ੋਰ ਸਮੇਤ ਲਹੁ ਰੀਧ ਤੇ*ਗਿਰਿ
ਕੈ ਮੁਰਛਾਯੋ॥੪੩॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਿਲਿ ਪਠਾਨ ਸਮੁਦਾਇ ਨੈ ਹਨਨੈ ਅਨੰਤਾ
ਬੀਰ । ਚਾਰਹੁ ਗੁਰ ਸੂਰੇ ਹਤੇ ਧਰੀ ਤੁਰਕ ਉਰ ਧੀਰ ॥ ੪੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਖਸਟਾਮ ਰਾਮ 'ਚਤੁਰ ਬੀਰ ਹਤਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਰਨਨੇ ਨਾਮ ਦੁਵਾਦਸਮਿ ਅੰਸੂ ॥ ੧੨ ॥

੧੩. [ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਯੁਧ—ਜਾਰੀ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਚਨੈ ਮਹਾਂ ਸੰਗਾਮ ਜਬਿ ਕਰ ਚਮਕਤਿ ਸਮਸ਼ੋਰ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਤਬਿ ਭਰੇ ਕੰਧ ਸਮ ਸੋਗ॥੧॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਭੀਰ ਤਜੇ ਗਨ ਭੀਰ
ਭਜੇ, ਨਹਿ ਓਜ ਸਜੇ*, ਨ ਲਜੇ ਮਨ ਕਾਚੇ । ਭੀਖਨ ਭੀਖਨ ਜੇ ਖਪਰੇ
ਸਰ ਮੋਟ, ਪਕੇ ਦਿਢ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਂ ਤਾਚੇ* । ਕੰਕਨ* ਪੰਖ ਬਿਲੇਦ ਲਗੇ ਜਿਨ
ਕੰਚਨ ਬਾਗਰ* ਸੁੰਦਰ ਰਾਚੇ।ਚਾਂਪ ਨੁਟੇਕ† ਤੇ* ਛੋਰਤਿ ਹੋਂ ਜਿਹ ਲਾਗਿ
ਪਰੇ ਕਿਮ ਸੋ ਨਰ ਬਾਚੇ॥੨॥ ਤੁਰਨ ਭੀਰਾਨ ਪੂਰਤਿ ਸ਼੍ਰੋਣ ਲੋ ਫੋਰਿ ਸਰੀ-
ਰਨਿ ਸੂਰ ਗਿਰਾਏ । ਜਾਨੈ ਨ ਜਾਤਿ ਨਿਖੀਗ ਨਿਕਾਰਤਿ, ਜੇ ਸੰਚਾਰਤਿ
ਚਾਂਪ ਚੜਾਏ* । ਛੂਟਤਿ ਸ਼ੁਕਤਿ ਜੋਰ ਭਰੇ ਫਲ ਕੇ ਬਿਸਤਾਰਤਿ ਨਾਗ
ਸਿਧਾਏ*।ਏਕ ਵੈ ਭੀਨ ਕੋ ਬੋਧਤਿਹੋਂ ਗਿਰ ਸਾਂਹਿਘਨੇ ਭਟ ਯੋਂ ਉਥਲਾਏ
॥੩॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਬੀਰ ਬਹਾਦੁਰ ਬਾਦਰ ਜਨੋਂ ਸਰ ਕੋ ਬਰਖਾਵੈਂ ।
ਦੇਂ ਲਲਕਾਰੇ ਮਨੋ ਗਰਜੈਂ, ਕਰ ਚਾਂਪ ਧਰੇ ਧਨੁਇੰਦ* ਸੁਹਾਵੈਂ । ਕੰਧ
ਸਮੀਰ ਤੈ*ਜਾਤਿ ਇਤੇ ਉਤ ਮੋਰਿ ਤੁਰੰਗਕੋ ਮੋਰ ਨਚਾਵੈਂ*।ਨੀਰ ਮਨੀੰਦ
ਬਹੈ ਭਨੁ ਸ਼੍ਰੋਣਤਿ, ਜੋਗਨਿ, ਕਾਕਨਿ, ਕੰਕਨਿ ਪਜਾਵੈਂ ॥ ੪ ॥ ਕਬਿਤ ॥
ਪੈਂਦੇਖਾਨ, ਬਿਧੀਚੰਦ, ਮੋਹਨ, ਗੁਪਾਲਾ ਬੀਰ, ਜੈਤ ਸੋਂ ਪਿਰਾਗਾ ਧੀਰ,
ਪੈੜਾ ਜੰਗ ਆਯੋਂ ਹੈਤਖਤੁ ਮਲਕ ਜਾਤੀ ਫਿਰੈਂ ਰਿਪੁ ਘਾਤੀ ਭਏ, ਦੇਵੀ
ਦਾਸ,ਕਿਸ਼ਨਾ ਸੁਭਟ ਸਮੁਦਾਯੋ ਹੈ।ਉਂਦਾ,ਦਾਉ,ਦਜਾਲ, ਭਾਗੂ,ਭੱਟੂ,ਦੌਨ

*ਬਲ ਨ ਲਾ ਸਕੇ । *ਪੱਕੀਆਂ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਗੰਢਾਂ ਹਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ (ਬਾਲੀ) ਦੀਆਂ । *ਕੰਕ ਪੱਛੀ
ਦੇ । *ਭੀਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸਿਰੇ ਦੀ ਗੰਢ ਜੋ ਕਮਾਨ ਦੀ ਲੱਸੀ ਤੇ ਧਰਕੇ ਖਿੱਚੀਦੀ ਹੈ । [ਪੰਜਾ:,
ਬਾਗੜ । ਫਾ: ਬਾਗਰਹ=ਗੰਢ] । *ਨੁਟੇਕ ਦੇ ਧਨੁਖ ਤੋਂ । ਇਕ ਟਾਂਕ=ਧਨੁਖ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ
ਪ੍ਰੀਖਣਾ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਤੋਲ ਜੋ ੨੫ ਮੋਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ (ਹਿੰਦੀ ਕੋਸ਼) । *ਚੋਲੇ ਵਿਚ ਜੋੜਦੇ
ਹਨ (ਬਾਲ) ਨੂੰ, ਧਨੁਖ ਖਿੱਚਕੇ । *'(ਮਾਨੋਂ) ਨਾਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । *'(ਮਾਨੋਂ) ਸੱਤ ਰੀਗੀ ਅਕਾਸ਼ੀ
ਪੀਂਘ । *ਕੋਧ ਰੂਪੀ ਪੋਣ ਤੇ । *ਮੋੜਕੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਮੋਰ ਵਤ ਨਚਾਵਦੇ ਹਨ ।

*ਜੇ ਪਾਠ 'ਕੰਧ' ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਥ ਲਗੇਗਾ ਮੋਢੇ ਤੋਂ । ਜੇ ਗੰਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਿੱਥ ਅਰਥ
ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਦੀ ਮੁਰਾਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪਦ 'ਗੰਧਨ' ਤੋਂ ਹੈ ।
ਲਹੁ (ਬਹੁਤ) ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਤੇ [ਸੰਸ:, ਗੰਧਨ=ਕਤਲ, ਮੋਟ, ਜ਼ਰਬ] । †ਪਾ:—ਨੋਟੇਕ ।

ਭਾਤ ਬਲੀ ਹੀਰਾ ਅਰੁ ਧੀਰਾ ਰਣ ਰੰਗ ਕੇ ਮਚਾਯੋ ਹੈ। ਛੱਜੁ, ਗੱਜੁ, ਮੋਹਰੂ,
 ਰਿੰਪਾਵਾ ਤੇ ਸੁਜਾਨਾ ਸੂਰ, ਦੌਰਯੋ ਦਯਾ ਚੰਦ ਮਨ ਰੋਸ ਕੇ ਬਢਾਯੋ ਹੈ ॥੫॥
 ਗਿਨੇ ਕੌਨ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸੂਰ, ਪੂਰਨ ਗੁਰੂਰ ਕਰਿ ਤੂਰਨ
 ਪ੍ਰਹਾਰਤੇ। ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੇਰ ਜੈਸੇ ਬਿਚਰੈ ਮਲੈਛ ਬੀਚ, ਤੋਮਰ ਭ੍ਰਮਾਵੈ, ਕੈ
 ਤੁਢੇਗ ਕੱਸਿ ਮਾਰਤੇ । ਕੇਓ ਚਾਪ ਐਂਚਿ ਐਂਚਿ ਛੋਰੈਂ ਸਰ ਮਾਰੈ ਅਰਿ,
 ਤੁਰਕ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਗਿਰੈਂ ਰਿਵੈ ਰਿਸ ਧਾਰਤੇ । ਰਿਪਹਿ ਨਿਹਾਰਤੇ, ਪੁਕਾਰ
 ਲਲਕਾਰਤੇ, ਬੰਗਾਰਤੇ, ਨ ਹਾਰਤੇ, ਸੁ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਛਾਰਤੇ ॥ ੬ ॥ ਆਇ
 ਉਤਿ ਮੁਗਲ ਕਰੀਮਬੇਗ ਸੈਨ ਸੰਗ ਦੁਸਰੇ ਰਹੀਮਬੇਗ ਅਲੀਬੇਗ ਧਾਇ
 ਕੈ। ਬਲੀ ਜੰਗਬੇਗ ਜਾਂਕੈ ਸੰਗ ਹੈ ਤੁਰੰਗ ਦਲ, ਐਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰਬੇਗ ਬੇਗ ਤੇ
 ਸੁ ਆਇ ਕੈ । ਖੁਜਾਬੇਗ, ਮੌਜਬੇਗ, ਸੂਰਮਾ ਹਯਾਤ ਬੇਗ, ਬਡੇ ਸੁਲਤਾਨ
 ਬੇਗ ਪਰਜੇ ਹੈ ਰਿਸਾਇ ਕੈ । ਮੁਗਲਸਖਾਨ ਨੈ ਬਖਾਨ ਕੋਪ ਠਾਨਿ ਕਰਿ
 'ਕਜੈਂ ਨ ਕਰੇ ਹਾਨ ਕੇ ਨਿਦਾਨ' ਜੰਗ ਪਾਇਕੈ ॥੭॥ ਸੁਯਾ ॥ ਕਾਇਮ ਖਾਂ,
 ਇਸਮਾਇਲ ਖਾਂ, ਲੁਤਫੁੱਲਹਿ ਖਾਨ, ਇਨਾਇਤ ਖਾਨ। ਬੀਰ ਕਲੰਦਰ
 ਖਾਨ ਕੁਪਜੇ, ਹਯ ਤੇਜ਼ ਅਰੋਹ ਮੁਹੰਮਦਖਾਨ। ਕੋਪ ਸਲਾਬਤਖਾਨ
 ਭਰਜੇ, ਇਲਮਾਸਹਿ ਖਾਨ, ਜਹਾਨਖਾਂ ਜਾਨਾ। ਦੌਲਤਖਾਨ, ਮੁਦੱਫਰਖਾਂ
 ਅਰੁ ਹੰਦਰਖਾਨ ਮਹਾਂ ਅਭਿਮਾਨ ॥੮॥ ਵੇਹਗਾ ॥ ਸੱਯਦ ਸੁਭਟ ਦਿਦਾਰਲੀ
 ਗਿਨੈਂ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਆਨ । ਸਭਿਸੈਂ ਕਰਿ ਕੈ ਕੋਪ ਕੈ ਬੋਲਜੈ ਮੁਗਲਸ-
 ਖਾਨ ॥ ੯ ॥ ਸਵੇਯਾ ਫੰਦ ॥ 'ਮਨਸਬ' ਬਡੇ ਬਡੇ ਤੁਮ ਪਾਏ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ
 ਠਾਨਤਿ ਸਨਮਾਨ। ਗ੍ਰਾਮ ਜਗੀਰ ਬਿਲੰਦੈ ਦੌਲਤ ਲੇਤਿ ਸਕਲ ਹੀ ਨਿਤ
 ਸੁਖ ਮਾਨਿ । ਕਾਜ ਪਰਜੇ ਅਬਿ ਮਾਲਕ ਕੇ ਇਹ ਕਜੈਂ ਨ ਕਰਤਿ ਹੂੰ ਕੈ
 ਸਵਧਾਨ । ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਤਨ ਲਰਤਿ ਨ ਰਨਕੋ, ਕਰਿ ਰਾਖੇ ਅਬ ਪਜਾਰੇ
 ਪ੍ਰਾਨ ॥੧੦॥ ਨਿਮਕਹਰਾਮੀ ਬਨਹੁ ਨ, ਭਾਈ ! ਹਮਰੇ ਲਸ਼ਕਰ ਮਹਿਦ
 ਮਹਾਨ । ਬਿੰਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਕੀ ਸਭਿ ਜਾਨਹੁ ਭਏ ਅਰੋਹਨਿ ਬਲੀ
 ਕਿਕਾਨ । ਭਾਗੇ ਕਹਾਂ ਰਹਹੁ, ਕੋ ਬਲ ਨਹਿ, ਕਜੈਂ ਕੁਲ ਲਾਜ ਨ ਕਰਤੇ
 ਕਾਨ ? ਪੁਨ ਕਿਸ ਕਾਮ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਆਵਹੁ ਅਲਪ ਕਾਮ ਭੀ ਇਤੈ ਸਰਾਨ ।
 ੧੧ ॥ ਕਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪਹਿ ਦਲ ਬਲ, ਜੋਧੇ ਹਮਤੇ ਦਸ ਗੁਨ ਬੋਰੇ ਜਾਨਿ ।
 ਅਰਜੇ ਰਹਜੇ ਪਕਰਜੇ ਨ ਗਯੋ ਜਬਿ ਕਜਾਤੁ ਮਰੀਮਾਨ ਹਿੰਕੋ ਆਨਿ ? ਗਹੇ
 ਕਿ ਮਾਰਹੁ ਨਾਹਿ ਤ ਮਰੀਯਹਿ, ਰਹਿ ਆਵਹਿ ਤੋ ਬਾਤ ਜਹਾਨ । ਸੁਨਿ
 'ਚੜਕ ਦਾ । 'ਜਾਣੈ । 'ਦਿਦਾਰ ਅਲੀ । 'ਮੁਰਾਤਬੇ । 'ਹੋ ਭਰਾਵੇ । 'ਪੂਰਾ ਨਾ ਹੋਯਾ । 'ਕਫਲ

ਦਿਦਾਰਲੀ ਸੱਯਦ ਬੋਲੈ 'ਤੀਖਨ ਭੀਖਨ ਗੁਰ ਕੇ ਬਾਨ ॥੧੨॥ ਸਨ-
ਮੁਖ ਠਹਿਰਨਿ ਦੇਤਿ ਨਹੀਂ ਸੋ ਤੀਨ ਤੀਨ ਮਹਿ ਪਾਰ ਪਰੰਤਿ । ਜਿਨ ਕੇ
ਲਗੇ ਨ ਉਕਸਨ ਪਾਏ', ਇਕ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਸੋ ਬਲਵੰਤ । ਦੇਤਿ ਧਕੇਲੇ,
ਹਯ ਧਰ ਮੇਲੇ, ਕੋਇ ਨ ਬੋਲੇ ਕਰਿਦੇ ਅੰਤਿ' । ਤੁਮ ਭਾਖਤਿ ਗੁਰੁ ਫਿਰਾ
ਦਲ ਬੋਰਾ ਅਪਨੋ ਲਸਕਰ ਬਹੁ ਨਿਬਰੰਤਿ' ॥੧੩॥ ਦੇਖੇ ਆਗੇ ਹੁਇ, ਗਨ
ਲੋਥਨਿ, ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ' । ਸੁਨਿ ਬਰਿਆਮ ਬਿਸਾਲ ਗੁਰੂ
ਕੋ' ਕੁਪੈ ਅਧਿਕ ਹੀ ਮੁਗਲਸਖਾਨ । ਚਲੈ ਆਪ ਹੁਇ ਸਨਮੁਖ ਰਣ
ਕੋ ਬਾਮ ਬਿਲੋਚਨ ਵਰਕਜੇ ਜਾਨਿ । ਮੁਰਝਾਏ-ਅਬਿ ਹਟਨਿ ਬਨਹਿ
ਨਹਿ-ਮੁਢ ਬਿਸੁਰਤਿ ਜਨੁ ਭਾ ਹਾਨ ॥੧੪॥ ਉਮਡੈ ਲਸਕਰ ਪਿਖਿਸਰ-
ਦਾਰਨਿ ਏਕੋ ਬਾਰ ਪਰੇ ਅਰਿਗਾਇ । ਸਲਖ ਤੁਫੇਗਨਿ ਕੀ ਬਡ ਛੁਟਤਿ
ਉਠੈ ਧੂਮ ਜਨੁ ਘਨ ਗਨ ਛਾਇ ਜੁਲਾ ਬਮਣੀ ਤੋ' ਛੁਟਿ ਗੁਲਕਾਂ ਸਮ
ਓਰਨਿ ਕੀ' ਬਡ ਬਰਖਾਇ ਫੇਰੇ ਸੂਰ ਸਰੀਰਨਿ ਉਰ, ਸਿਰ, ਟੂਟੀ ਭੁਜਾ,
ਲਾਤ, ਗਨ ਪਾਇ' ॥੧੫॥ ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਅਨੰਦੇ ਬੀਰ ਬਿਲੋਦ
ਬੀਰ ਰਸ ਧਾਰਿ । ਜਾਤੀ ਮਲਕ, ਬਿਧੀ ਰੈਦ, ਪੈਂਦਾ, ਇਨ ਕੋ ਹੋਰਿ ਦਿਏ
ਲਲਕਾਰਾ ਓਰੜ ਪਰੇ ਤੁਰਕ ਗਨ ਸਾਰੇ ਹੋਰੁ ਸੁਚੇਤ ਹਤਹੁ ਹਥਿਆਰ ।
ਨਮਸਕਾਰਨੀ ਤੋ' ਗਨ ਗੁਲਕਾਂ ਕੇ ਚਾਪਨਿ ਤੇ ਬਾਨਨਿ ਮਾਰਿ ॥੧੬॥
ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਹੁ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਇਨਹੁ ਕੋ ਬਹੁਰੇ ਸਭਿ ਐਂਚਹੁ ਤਲਵਾਰ । ਕਾਟਿ
ਕਾਟਿ ਛਾਟਹੁ ਅਰੁ ਫਾਟਹੁ, ਨਹਿ ਪਾਟਹੁ ਮਿਲਿ ਕੈ ਇਕ ਬਾਰਿ ।
ਕਤਲੇ ਕਰਹੁ ਮੁਰਹੁ ਨਹਿ ਧੁਰਿ ਲਗਿ' ਇਨ ਕੋ ਬਲ ਗੁਰ ਲਿਯੋ
ਨਿਕਾਰਿ। ਅੰਗ ਸੰਗ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਹਮਰੇ, ਬਿਜੈ ਧਰੇ ਅਰਿ ਲਸਕਰ ਮਾਰਿ' ।
੧੭ ॥ ਆਵਤਿ ਸੈਨ ਮਲੋਛੀ ਪਿਖਿ ਕੈ ਹੱਲਾ ਕਰਜੈ ਰਿਦੈ ਸਭਿ ਜਾਨਿ ।
ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਾਰੇ ਭਯੋ ਬਚਨ ਰਿਪੁ ਕੋ ਬਲ ਹਾਨਿ। ਆਗੈ
ਧਾਇ ਪਰੇ ਸਿਖ ਸਾਰੇ ਕਾਸਟ ਪਿਸ਼ਟਿਨਿ' ਛੋਰਿ ਮਹਾਨਿ । ਮੁਗਲ
ਪਠਾਨ ਆਨਿ ਕੈ ਸਨਮੁਖ ਬਰਖਾ ਕਰੀ ਬੰਦ ਗੁਲਕਾਨਿ ॥ ੧੮ ॥ ਹਰਿ
ਬੋਲਸਨਾ ਛੰਦ ॥ ਭੁਟ ਕੋਪ ਭਰੇ । ਦਿਸਿ ਦੋਇ ਜੁਰੇ । ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਬਿਰੇ ।

੧ਹਿਲਣ ਨਾ ਪਾਏ । ੨ਧੱਕਾ ਦੇਕੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਤੋਂ (ਉਸ ਦੇ ਵਾਰ) ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਮਾਰ ਹੀ ਸੇਂਟਦਾ ਹੈ । ੩ਨਿਬਸਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ੪ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦਰੀ । ੫ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੋਂ । ੬ਗੜਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ । ੭ਧੋਰ । ੮ਤਾੜੇ ਤੇ ਪਾੜੇ । ੯(ਪਰ) ਆਪੋ ਵਿਚੋਂ ਕੁੱਝ ਨਾ ਹੋਵੇ । ੧੦ਅੰਤ ਤਕ । ੧੧ਬੰਦੂਕਾਂ ।

ਜਨੁ ਬੰਭ ਖਰੇ ॥ ੧੯ ॥ ਗੁਲਕਾਂ ਬਰਖੈਂ । ਰਿਪੁ ਕੋ ਧਰਖੈਂ^੧ । ਬਡਿ ਮਾਰ
ਮਚੀ । ਰਜ ਸ਼੍ਰੋਣੁ ਰਚੀ^੨ ॥ ੨੦ ॥ ਭਟ ਬਿੰਦੁ ਗਿਰੇ । ਮੁਖ ਕੋ ਨ ਮੁਰੇ ।
ਰਣ ਧੂਮ ਪਰੀ । ਗਨ ਸੈਨ ਮਰੀ ॥ ੨੧ ॥ ਬਹੁ ਬਾਨ ਛੁਟੇ । ਰਿਸਿ
ਬੀਰ ਜੁਟੇ । ਦਿਗ ਲਾਲ ਕਰੇ । ਪਗ ਰੋਪਿ ਅਰੇ^੩ ॥ ੨੨ ॥ ਦਿਸਿ* ਦੂ ਨ
ਹਟੇ । ਬਿਰ ਬਾਨ ਕਟੇ । ਗਿਰਿ ਭੂਮਿ ਪਰੇ । ਪਿਖਿ ਹੁਰ ਬਰੇ^੪ ॥ ੨੩ ॥
ਮੁਖ ਚੰਦ ਫਬੈ । ਤਨ ਗੋਰ ਸਬੈ । ਮਿਗ ਨੈਨ ਬਨੇ । ਮਨ ਪ੍ਰੇਮ ਸਨੇ ॥
੨੪ ॥ ਅਸ ਹੁਰ ਫਿਰੈਂ । ਪਿਖਿ ਸੂਰ ਬਰੈਂ^੫ । ਉਤਸਾਹ ਮਹਾਂ । ਰਣ ਹੋਤਿ
ਜਹਾਂ ॥ ੨੫ ॥ ਹਯ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਹੈਂ । ਰਣ ਫੇਰਤਿ ਹੈਂ । ਇਕ ਟੇਰਤਿ
ਹੈਂ । ਫਿਰ ਘੇਰਤਿ ਹੈਂ ॥ ੨੬ ॥ ਗੁਰ ਭੀਰ ਹਤੇ । ਚਹਿ ਜੰਗ ਫਤੇ ।
ਖਪਰੇ ਖਰ ਹੈਂ । ਦਿਫ ਜੇ ਸਰ ਹੈਂ^੬ ॥ ੨੭ ॥ ਤਨ ਪਾਰ ਪਰੈਂ । ਤਤਕਾਲ
ਮਰੈਂ । ਜਨੁ ਨਾਗ ਡਸੇ । ਇਮ ਬਾਨ ਲਸੇ ॥ ੨੮ ॥ ਬਲ ਭੀਮ^੭ ਭਯੋਪਲ^੮
ਸ਼੍ਰੋਣੁ^੯ ਪਯੋ । ਖਗ ਖਾਹਿ ਮਹਾਂ । ਗਨ ਸਸਾਲ ਤਹਾਂ ॥ ੨੯ ॥ ਏਹਗ ॥ ਦੋਨਹੁ
ਦਲ ਹੱਲਾ ਕਰਨੈ ਮਿਲਿ ਗਏ ਆਪਸਮਾਂਹਿ। ਕਟਿ ਕਟਿ ਬਟ ਪਟ ਗਿਰਤਿ
ਹੈਂ, ਹਯ ਤੇ ਤਰ ਪਰ ਜਾਹਿ^{੧੦} ॥ ੩੦ ॥ ਭੁਯੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਸਰੋਹੀ ਚਲੀ
ਬਾਢ ਵਾਰੀ ਹਲੱਈ^{੧੧} । ਖਿਚੇ ਮਸ਼ਾਨ ਤੋਗੇ ਫੁਲਾਦੀ ਜੁਨੱਈ^{੧੨} । ਸੁ ਖੰਡੇ
ਦੁਧਾਰੇ ਪ੍ਰਚੰਡੇ ਚਮੱਕੇ । ਚਲੀ ਸੈਫ ਸਾਢੀ ਕਟੈਲੀ ਦਮੱਕੇ^{੧੩} ॥ ੩੧ ॥ ਲਗੈ
ਖੰਗ ਪੈ ਖੰਗ, ਟੂਟੈ, ਛਟੈ ਕੈਗਰੇ ਮੈਂ ਸੰਜੋਏ, ਕਿ ਤਾਂ ਸੋਂ ਬਣੈਕੇ । ਚਲੇ ਸੇਲ
ਮੇਲੇ ਭਈ ਰੇਲ ਪੇਲੇ । ਮਨੋਂ ਰੰਗ ਲੇ ਲੇ ਮਿਲੇ ਫਾਗ ਖੇਲੇ^{੧੪} ॥ ੩੨ ॥ ਭੁਜਾ-
ਦੰਡ ਕੰਧੈ ਗਰੇ ਕਾਟ ਡਾਗੇ। ਕਿਸੁ ਤੁੰਡ^{੧੫} ਮੁੰਡੀ^{੧੬} ਕਿ ਰੁੰਡੀ^{੧੭} ਬਿਦਾਰੇ । ਕਟੀ
ਅੰਗੁਰੀ ਹਾਥ ਲੋਹੁ ਬਹੀਤਾ । ਬਢਨੈ^{੧੮} ਪੈਰ ਕਾਂਕੋ ਨ ਉਠੇ ਸਕੀਤਾ ॥ ੩੩ ॥
ਕਟਨੈ ਗੋਡ ਕਾਂਕੋ, ਕਿ ਜੰਘਾ ਭਿਦੀ ਹੈ^{੧੯} । ਉਰੁ ਬਾਢਿ ਗੇਰੇ ਕਿ ਛਾਤੀ
^੧ਕੰਬਾਉਂਦੀਆਂ (ਅ) ਹਰਾਉਂਦੀਆਂ [ਸੰਸ:; ਧਰੁਖਣ] । ^੨ਧੂੜ ਲਹੁ ਨਾਲ ਰਚ ਗਈ । ^੩ਪੈਰ
ਟਿਕਾਕੇ ਅੜੇ । ^੪ਹੂਰਾਂ ਨੇ ਵੇਖਕੇ ਵਰ ਲਏ । ^੫ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਵਰਦੀਆਂ ਹਨ । ^੬ਜੇ ਤਿੱਖੇ
ਤੇ ਪੱਕੇ ਖਰੇ ਤੀਰ ਹਨ । ^੭ਭਜਾਨਕ । ^੮ਮਾਸ । ^੯ਲਹੂ । ^{੧੦}ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਹੋਠਾਂ (ਧਰਤ ਤੇ) ਜਾ ਪੈਂਦੇ
ਹਨ। ^{੧੧}ਤਲਵਾਰ ਚਲੀ ਤੇਜ਼ ਪਾਰ ਵਾਲੀ ਹਲਬ (ਧਹਿਰ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ)। ^{੧੨}ਜਨਬ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ
ਬਣੀ ਤਲਵਾਰ । [ਫਾ:; ਜਨਬ] । (ਅ) ਤਿੰਗ: ਭਾ: ਵਿਚ ਜਨੇਬ ਨਾਮ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਹੈ ।
^{੧੩}ਤਲਵਾਰਾਂ ਸਾਢ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚਮਕਦੀਆਂ ਹਨ। ^{੧੪}ਮਿਲਕੇ ਹੋਲੀ ਖੇਡਦੇ ਹਨ । ^{੧੫}ਮੁਖ ।
^{੧੬}ਸਿਰ । ^{੧੭}ਧੜ । ^{੧੮}ਵੇਚਿਆ ਗਿਆ । ^{੧੯}ਵੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ।

*ਪਾ:-ਪਗ ।

†ਪਾ:-ਫੇਰਤਿ ।

ਛਿਦੀ ਹੋਗਈ ਲੋਥ ਪੈ ਲੋਥ ਗੁੰਥੀ ਬਿਥਾਰੀ^੧। ਪਰੇ ਸੀਸ ਫੂਟੇ ਹਯੋ ਪਾਇ
 ਧਾਰੀ^੨ ॥ ੩੪ ॥ ਤਛਾ ਮੁੱਛ ਜੋਧਾ ਝਟਾ ਪੱਟ ਹੋਏ। ਗਹੇ ਸਾਂਗ ਨੇਜੇ ਪ੍ਰਹਾਰੇ
 ਪਰੋਏ। ਚਲੀ ਤੇਗ ਐਸੇ ਬਡੇ ਬੀਰ ਮਾਰੇ। ਜਥਾ ਕਾਟਿ ਖਾਤੀ ਗਨੰ ਕਾਠ
 ਡਾਰੇ^੩ ॥ ੩੫ ॥ ਤੁਫੇਗੋਂ ਭਈ ਬੰਦ, ਜੁੱਟੈਂ ਕ੍ਰਿਪਾਣੈਂ। ਖਚਾ ਖੱਚ ਮਾਰੀ ਗਚਾ
 ਗੱਚ ਠਾਣੈਂ^੪। ਜਮੀ ਹਾਥ ਮੁਸ਼ਟੈਂ ਲਹੂ ਲਾਗਿ ਰਾਗੇ। ਕਟੇ ਬਾਹੁ ਜੰਘਾ
 ਮਨੋ ਬਿੱਛ ਛਾਂਗੇ ॥ ੩੬ ॥ ਪਰੇ ਸੂਰ ਸੁੱਤੇ ਸੁ ਆਖੈਂ ਪਸਾਰੀ। ਭਕਾ ਭੱਕ ਬੋਲੈਂ
 ਲਹੂ ਘਾਵ ਭਾਰੀ। ਕਿਤੇ ਬੀਰ ਔਧੋ ਕਿ ਸੂਧੇ ਪਰੇ ਹੈਂ। ਚਲੇ ਦੌਰ ਘੋਰੇ
 ਤਹਾਂ ਸੇ ਦਰੇ ਹੈਂ^੫ ॥ ੩੭ ॥ ਖਿਰੇ ਰੰਗ ਲਾਲੇ ਬਡੇ ਸੂਰ ਭਾਸੇ। ਜਥਾ ਮਾਸ
 ਬੈਸਾਖ ਫੁਲੇ ਪਲਾਸੇ^੬। ਅਧੂਮੀ^੭ ਜਥਾ ਲਾਟ ਬੰਨ੍ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ। ਚਲੈਂ ਤੇਗ
 ਬਿੰਦੀ ਦਿਪੈ ਚਿਚਲਾ ਸੀ^੮ ॥ ੩੮ ॥ ਕਹਾਂ ਲੋ ਕਹੋਂ ਜੰਗ ਕੀ ਬਾਤ ਜੋਈ। ਕਟੇ
 ਅੰਗ ਜੋਧਾਨਿ ਕ੍ਰੋਧਾਨ ਖੋਈ। ਰੁਕੜੇ ਖੇਤ ਸਾਰੇ ਨ ਘੋਰੇ ਧਵਾਵੈਂ। ਚਲਨੇ
 ਹੀ ਨ ਜਾਈ ਕਹਾਂ ਸੇ ਚਲਾਵੈਂ ॥ ੩੯ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕਰਨੋ ਕ੍ਰਿਪਾਨਨਿ ਸੋ
 ਘਮਸਾਨ। ਬਜਨੋ ਲੋਹ ਜਿਮ ਘਰੈਂ ਮਹਾਨ। ਐਸੀ ਬਾਤ ਭਈ ਤਿਸ
 ਕਾਲਾ। ਗਹੀ ਮਲੇਛਨਿ ਗਨ ਕਰਵਾਲਾ^੯ ॥ ੪੦ ॥ ਕੇਤਿਕ ਪਰੀ ਟੂਟ ਕਰਿ
 ਧਰਨੀ^{੧੦}। ਗਹੀ ਰਹੀ ਕਰ ਮੁਸ਼ਟ ਸੁਵਰਨੀ^{੧੧}। ਕਿਤਿਕ ਸਭਟ ਕੋ ਚਲਨੋ
 ਨ ਹਾਥਾ। ਭਯੋ ਸਬੰਭ ਭਾਸ ਕੇ ਸਾਥਾ ॥ ੪੧ ॥ ਕੇਤਿਕ ਬੀਰਨਿ ਕੀ ਮਤਿ
 ਮਾਰੀ। ਰੋਮ ਨ ਕਾਟਨੋ ਕਰੇ ਪ੍ਰਹਾਰੀ। ਕੇਤਿਕ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਵਤਿ ਜਾਤੇ।
 ਉਗਲ ਮਨਾਨ ਤੇ ਖੜਗ ਪਪਾਤੇ^{੧੨} ॥ ੪੨ ॥ ਕਹੈਂ ਮਲੇਛ ‘ਦਗਾ ਦਿਸ
 ਲੋਹੇ। ਕਰੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਬਿਫਲ ਸਭਿ ਹੋਹੇ’ ਗੁਰ ਸਿੱਖਜਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਮੁਲ ਬੋਰੇ।
 ਭਏ ਸੁ ਤਿਸ ਛਿਨ ਤੀਖਨ ਘੋਰੇ^{੧੩} ॥ ੪੩ ॥ ਸਹਿਜੇ ਚਲਹਿ ਤਾਰ ਸਮ
 ਨਿਕਸੈਂ। ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ ਤੁਰਕਨਿ, ਸਿਖ ਬਿਰਾਸੈਂ। ਸਭਿ ਮਲੇਛ ਤਬਿ ਸ਼ੂਮ
 ਕੇ ਸੰਗ। ਸਪਤ ਜਾਮ ਭੇ ਚਢੇ ਤੁਰੰਗ^{੧੪} ॥ ੪੪ ॥ ਕਰਤਿ ਜੰਗ ਤ੍ਰੈ ਪਹਿਰ

^੧(ਲਹੂ ਨਾਲ) ਗੁੰਥੀਆਂ ਹੋਈਆਂ (ਲੋਥਾਂ ਕਿਤੇ) ਲੋਥ ਤੇ ਲੋਥ (ਤੇ ਕਿਤੇ) ਖਿੱਲਰੀਆਂ ਪਈਆਂ
 ਹਨ। ^੨ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਪੈਰ ਗੱਚ ਨਾਲ। ^੩ਜਿਵੇਂ ਤੁਖਾਣ ਸਮੂਹ ਲਕੜੀ ਕੋਟ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ। ^੪ਥਾਂ
 (ਲਹੂ ਨਾਲ) ਗੱਚ ਕਰ ਦਿਤਾ। ^੫ਦਰੜ ਦਿਤੇ ਹਨ ‘ਛਿੱਛਰਾ’ ਧੁਆਂ ਰਹਤਾ ਅਗਨੀ ਦੀ ਲਾਟ।
^੬ਬਿਜਲੀ ਵਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀਆਂ ਹਨ। ^੭ਤਲਵਾਰਾਂ। ^੮ਧਰਤੀ ਤੇ। ^੯ਏਥੇ ਵਿਚ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ
 ਮੁੱਠਾਂ ਫੜੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ। ^{੧੦}ਮਿਆਨ ਤੋਂ ਕਢਦਿਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ।
^{੧੧}ਬਹੁਤ ਝਿੱਝੇ। ^{੧੨}ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆਂ ਸੱਤ ਪਹਿਰ ਹੋ ਗਏ।

ਬਿਤਾਏ । ਨਹਿ ਸੁਪਤੇ ਨਾਹਨ ਕੁਛ ਖਾਏ । ਖੜਗ ਸੀਗ ਜਬਿ ਮਚਨੈ
ਕਰਾਰਾ । ਮਾਯਾ ਮੋਹ ਰਿਪੁਨ ਪਰ ਡਾਰਾ ॥ ੪੫ ॥ ਏਹਗਾ ॥ ਏਕ ਛੁਪਤਿ,
ਦੂਜੈ ਥਕਤਿ, ਤੀਜੈ ਰਿਸ ਗੁਰ ਕੀਨਿ। ਸਿਥਲ ਅੰਗ ਤੁਰਕਨਿ ਕਰੈ ਸਿਖ
ਸਭਿ ਭੇ ਬਲ ਪੀਨ ॥ ੪੬ ॥ ਸਪਤ ਸਹੱਸ ਜੁ ਬਾਹਨੀ ਭਈ ਕਤਲ ਤਿਸ
ਕਾਲ । ਬਾਕੀ ਭਟ ਜੋਤਿਕ ਬਚੇ ਤਿਨ ਕੈ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਸਾਲ ॥ ੪੭ ॥ ਬਜਨੈ
ਖੜਗ ਘਟਿਕਾ ਚਤੁਰ ਹਟੇ ਸਰ ਨਿਜ ਓਰੈ । ਲਰਤਿ ਅਘਾਈ ਬਾਹਨੀ
ਭਾਜੈ ਦਿਯੋ ਸੁ ਛੋਟਿ ॥ ੪੮ ॥ ਬਿਸਰਾਮੇ ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਪਤ ਬੇ ਪੁਨ ਗੁਰ ਬਖ-
ਸ਼ਨੈ ਜੋਰ । ਜਿਸ ਤੇ ਮਾਰਨੈ ਤੁਰਕ ਗਨਿ ਕਰਨੈ ਖੇਤ ਰਣ ਘੋਰ ॥ ੪੯ ॥
ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਪੈਂਦਾ ਬਲੀ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰ ਜਿ ਏਕ ਦੁਇ ਤ੍ਰੈ ਕਾਰਤਿ ਸੁਭਟ
ਕੈ, ਮਾਰੇ ਏਵ ਅਨੇਕ ॥ ੫੦ ॥

ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕਿੰਚੋ ਖਾਣਮਿ ਰਾਸੇ 'ਸਿੰਘ' ਪ੍ਰਸੰਗ
ਭਰਨਨ ਨਾਮ ਝੋਲਸਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧੩ ॥

੧੪. [ਦੁਤ ਆਵਨ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ ਮਹਾਨ ਦਲ ਕਤਲ ਭਯੋ ਜਬਿ ਏਵ । ਸੁਭਟ
ਸੰਭਾਰੇ ਆਪਨੇ ਸਗਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦੇਵ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਮੁਗਲ ਸਖਾਨ ਬਿਰਯੈ
ਇਕ ਬਾਨ । ਜਿਸ ਕੈ ਚਿੰਤਾ ਸ਼ੋਕ ਮਹਾਨ । ਜਿਤਿਕ ਸਹੱਸ ਬਚੇ
ਭਟ ਹਾਰੇ । ਸਭਿ ਦਿਸਿ ਤੇ ਤਿਸ ਪਾਸਿ ਪਧਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ਤਬਹਿ ਦੁਤ ਇਕ
ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਯੋ । ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਗੁਰੁ ਨਿਕਟ ਪਠਾਯੋ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੀਨ
ਹੁਇ ਗਯੋ ਅਗਾਰੀ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ ॥ ੩ ॥ 'ਗੁਰੁ
ਸਾਹਿਬ ! ਸੁਨੀਯਹਿ ਦੇ ਕਾਨ । ਮੋਹਿ ਪਠਾਯੋ ਮੁਗਲ ਸਖਾਨ । ਕਹੀ
ਆਪਿ ਕੋ ਬਾਤ ਭਲੇਰੀ :-- ਤਜਹੁ ਲਰਾਈ ਭਈ ਘਨੇਰੀ ॥ ੪ ॥ ਹਜ਼ਰਤ
ਕੋ ਅਬਿ ਦੀਜਹਿ ਬਾਜ । ਨਹਿ ਬਲ ਅਸ ਜਹਿ ਬਸਿ ਹੋ ਭਾਜ । ਨਾਹਕ
ਪ੍ਰਾਨ ਦੇਤਿ ਕਨੋਂ ਲਰਿ ਕੈ । ਕਨਾ ਸੁਧਰਹਿ ਜਬਿ ਮਰਿ ਹੋ ਅਰਿ ਕੈ ॥ ੫ ॥
ਕਈ ਲਾਖ ਸੈਨਾ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ । ਕਿਮਿ ਸਮਤਾ ਚਾਹਹੁ ਚਿਤ ਮਾਂਹੀ ।
ਅਲਪ ਬਾਜ਼ ਕੀ ਬਾਤ ਪਛਾਨੋ । ਇਤੋ ਬਿਗਾਰ ਅਪਨਿ ਕਨੋਂ ਠਾਨੋ ॥ ੬ ॥
ਕਰੀ-ਭੂਲਿ ਕਰਿ ਸਮੁਝਹੁ ਅਬੈ । ਮੋ ਸੀਗ ਮਿਲਹੁ ਸੁਧਾਰਹੁ ਸਬੈ । ਸ਼ਾਹੁ
ਸਮੀਪ ਆਪ ਲੇ ਚਲੋਂ । ਤੁਮਹਿ ਮਿਲਾਇ ਭਲੇ ਕਰਿ ਮਿਲੋਂ ॥ ੭ ॥ ਜੋ
ਕੀਨਿਸਿ ਅਪਰਾਧ ਬਿਸਾਲਾ । ਛਿਮਾ ਕਰਾਵੈ ਮੈਂ ਤਤਕਾਲਾ । ਨਿਜ ਪੁਰਿ
ਆਵਿ ਗ੍ਰਾਮ ਜੇ ਸਾਰੇ । ਭੁੰਚਹੁ ਨਿਤ ਜਿਮ ਅਹੋ ਅਗਾਰੇ ॥ ੮ ॥ ਅਬਿ ਲੋ
ਏਲੇ । *ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸੇ । * (ਉਸ ਦੁਤ ਨੇ) ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ । *ਜਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ।

ਲਖਹੁ^੧ ਆਪਿ ਕੀ ਨੀਕੀ । ਕਰਹੁ ਕਸ਼ਲ ਨਿਜ ਅਰੁ^੨ ਸਭਿ ਜੀ ਕੀ ।
 ਨਾਹਿ ਤ ਲੀਜੈ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਿ । ਜੇਤਿਕ ਹੋਇ ਤੁਮਾਰ ਬਿਗਾਰਿ ॥ ੯ ॥
 ਸਾਹਜਹਾਂ ਕੋ ਤੇਜ ਬਿਸਾਲਾ । ਜਿਸ ਕੋ ਝਕੈ^੩ ਸਕਲ ਮਹਿਪਾਲਾ । ਦੇਸਨਿ
 ਕੇ ਪਤਿ ਜੇ ਬਰਿਆਮੁ^੪ । ਠਾਨਹਿ ਆਨਿ ਸਲਾਮ ਤਮਾਮੁ ॥ ੧੦ ॥ ਮਾਰ-
 ਵਾਜ, ਹਾਂਡੇ, ਰਾਠੌਰ^੫ । ਜਿਨ ਢਿਗ ਬਡੇ ਮਵਾਸੇ ਠੌਰਿ । ਦਿਸਿ ਦੱਛਣ ਕੇ
 ਦੇ ਦੇ ਡੋਰੇ । ਹੋਇ ਦੀਨ ਮਿਲਿ ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਹੋਰੇ^੬ ॥ ੧੧ ॥ ਪੂਰਬ ਦਿਸਿ ਕੇ
 ਆਦਿ ਬੰਗਾਲਾ । ਝੁਕੇ ਮਹਿਪ ਲਖਿ ਤੇਜ ਬਿਸਾਲਾ । ਪੁਨ ਪਰਬਤ ਬਾਸੀ
 ਜੇ ਰਾਜਾ । ਲੇ ਕਰਿ ਭਲੇ ਸੁਗਾਤ^੭ ਸਮਾਜਾ^੮ ॥ ੧੨ ॥ ਤਨੁਜਾ ਡੋਰੇ ਦੇ ਦੇ
 ਮਿਲੇ । ਅਪਨੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰਹਿ ਭਲੇ । ਪਸ਼ਚਮਿ ਦਿਸਿ ਜਹਿ ਬਲਖ
 ਬੁਖਾਰਾ । ਗਿਨੈਂ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਦੇਸ ਉਦਾਰਾ^੯ ॥ ੧੩ ॥ ਫਿਰਹਿ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ
 ਸ਼ਾਹੁ ਦੁਹਾਈ । ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੋ ਸਭਿ ਡਰਪਾਈ । ਨਹੀਂ ਜਗਤ ਮਹਿ
 ਕੋ ਨਰ ਆਨ । ਜੋ ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਬਨਹਿ ਸਮਾਨ ॥ ੧੪ ॥ ਲਾਖਹੁ ਚਢਹਿ
 ਬਾਹਨੀ ਸੰਗਿ । ਆਇਸੁ ਮਾਨਿ ਪ੍ਰਾਨ ਦੇਂ ਜੰਗਿ । ਤੁਮ ਕਿਸਿ ਕੇ ਬਲ
 ਕਰਹੁ ਲਗਾਈ । ਮੁਸਕਲ ਬਨਹਿ, ਬਸਹੁ ਕਿਸਿ ਥਾਂਈ ? ॥ ੧੫ ॥ ਅਰਹੁ
 ਲਰਹੁ ਹੋਵੈ ਹਤਿ ਪ੍ਰਾਨਾ^{੧੦} ਜੀਵਹੁ ਛਪਹੁ ਜਾਇ ਕਿਸ ਥਾਨਾ ? । ਮਾਨੈ ਸੋਰਿ
 ਕਹਨੈ ਦਿਹੁ ਬਾਜ । ਨਤੁ ਮੈਂ ਹਤੋਂ ਲਰਤਿ ਹੀ ਆਜ ॥ ੧੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ
 ਗਾਈ ਪਰ ਅਹੈ । ਪੂਰਬ ਰੀਤਿ ਜਥਾ ਤਿਮ ਰਹੈ । ਨਈ ਚਾਲਿ ਤੁਮ
 ਕੀਨਿਸਿ ਕੈਸੇ । ਸਮਤਾ ਚਹਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕੀ ਜੈਸੇ ॥ ੧੭ ॥ ਤਖਤ ਰਚਨੈ ਅਰੁ
 ਚਮੁ ਬਨਾਵਹੁ । ਜਗ-ਸਾਚੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹ-ਕਹਾਵਹੁ । ਇਹ ਸਭਿ ਤਜਾਗਿ
 ਬਾਜ ਲਿਹੁ ਸੰਗਿ । ਮੈਂ ਕਰਿ ਦੇਉਂ ਸ਼ਾਹੁ ਸੇਂ ਰੰਗਾ^{੧੧} ॥ ੧੮ ॥ ਜੇ ਸਜਾਨੈ ਤੁਮਰੇ
 ਢਿਗ ਬਿਰਵਤਿ^{੧੨} । ਤਿਨਿ ਕੇ ਸਾਥ ਲੇਹੁ ਕਰਿ ਮਸਲਤਿ । ਜੇਨੋਂ ਆਛੀ
 ਤੁਮ ਕੋ ਬਨਿ ਆਇ । ਕਹਿ ਭੇਜਹੁ ਤਿਮ ਕਰਹਿ ਬਨਾਇ-^{੧੩} ॥ ੧੯ ॥
 ਸੁਨਤਿ ਦੁਤਿ ਕੋ ਬਚ ਮੁਸਕਾਏ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਚੰਦ ਸੁਹਾਏ^{੧੪} ਸੁਨਹੁ
 ਦੂਤ ਅਬਿ ਬਾਕ ਹਮਾਰੇ । ਮੁਗਲਸਖਾਨ ਬਤਾਵਹੁ ਸਾਰੇ ॥ ੨੦ ॥ -ਲਾਖ
 ਰਜਤਪਨ ਕੀਮਤਿ ਜਾਂਹੀ । ਅਸ ਬਾਜੀ^{੧੫} ਆਵਤਿ ਹਮ ਪਾਹੀ । ਮੋਲਿ
 ਖਰਚ ਸਿਖ ਮਗ ਮਹਿ ਲਜਾਵਤਿ । ਸੁਨਜੇ ਸ਼ਾਹੁ ਨੇ ਅਸ ਅਸੁ^{੧੬} ਆਵਤਿ ॥

^੧ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ । ^੨ਬਹਾਦੁਰ । ^੩ਰਾਜਪੁਤਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ । ^੪ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ । ^੫ਤੁਹਫੇ,
^੬ਸਮੂਹ । ^੭ਬਹੁਤੇ । ^੮ਸੁਲਹ । ^੯ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^{੧੦}ਘੋੜਾ । ^{੧੧}ਐਸਾ ਘੋੜਾ । ^{੧੨}ਪਾ:-ਘਰ ।

੨੧ ॥ ਛੀਨਿ ਲੀਨਿ, ਸਿਖ ਕਹਿ ਬਹੁ ਰਹਨੈ । ਬਲ ਤੇ ਉਰ ਹੀਕਾਰਤਿ
ਗਹਨੈ । ਗੁਰੁ ਪੀਰਨਿ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਕੀਨਿ । ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਕਰਿ ਭਤਛਿਨਿ
ਲੀਨਿ ॥ ੨੨ ॥ ਸੋ ਕਾਜੀ ਤੇ ਹਮ ਪੁਨ ਲਯੋ । ਪ੍ਰਥਮ ਬਿਭਾਂਤਿ ਭੋਹਿ ਕਹਿ
ਦਯੋ । ਅਬਿ ਇਹ ਉਡਤਿ ਜਾਤਿ ਖਗ ਸਾਬ^੧। ਗਹਨੈ ਜਤਨ ਕਰਿ ਬਾਜ
ਸੁ ਹਾਥਿ ॥ ੨੩ ॥ ਸੋ ਪਲਟਾ ਹਮ ਨੇ ਨਿਜ ਲੀਨਿ । ਪ੍ਰਥਮ ਬਿਗਾਰਿ ਸ਼ਾਹੁ
ਨੇ ਕੀਨਿ । ਇਸ ਕੋ ਪਿਤਾ ਅਦਾਇਬ ਰਾਖਤਿ । ਉਤਮ ਵਸਤੁ ਦੇਤਿ
ਅਭਿਲਾਖਤਿ ॥ ੨੪ ॥ ਨਿਮਨੈ ਰਹਨੈ ਘਰ ਗੁਰੁ ਅਗਾਰੀ । ਡਰ ਖੁਦਾਇ
ਕੋ ਰਿਦੇ ਮਝਾਰੀ । ਬਨੀ ਰਹੀ ਤਿਹ ਸਾਬਿ ਹਮਾਰੀ । ਬਿਤਨੈ ਕਾਲ ਚਿਰ
ਨਹੀਂ ਬਿਗਾਰੀ ॥ ੨੫ ॥ ਇਹ ਖੁਦਾਇ ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਨਾਹੀ । ਬਡੇ ਰਾਜ
ਕੋ ਮਦ^੨ ਇਸ ਮਾਹੀ । ਨਹਿ ਮਿਲਾਪਿ ਹਮਰੇ ਬਨਿ ਆਵੈ । ਦੇਹਿ ਜਿ ਬਾਜ
ਨ ਪਲਟਾ ਪਾਵੈ ॥ ੨੬ ॥ ਯਾਂਤੇ ਹਮਰੇ ਜੇਗ ਕਰਾਰਾ । ਮਾਰਹਿ ਤੁਰਕ,
ਹਰਹਿ^੩ ਹੀਕਾਰਾ । ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਜੋਇ । ਸਭਿ ਅਵਨੀ ਕੋ
ਮਾਲਿਕ ਸੋਇ ॥ ੨੭ ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਕਰੈ ਇਸੀ ਮਹਿ^੪ ਰਹੈ । ਭੋਗਹਿ ਖਾਨ
ਪਾਨ ਸਭਿ ਲਹੈ । ਇਹ ਕਜਾ ਜੰਤੁ ਮਸ਼ਕ^੫ ਸਮ ਤਹਾ । ਕੂਰੇ ਹੀਕਾਰਹਿ
ਉਰ ਮਹਾ ॥ ੨੮ ॥ ਇਹ ਸਮ ਬੀਤੇ ਕਈ ਕਰੋਰ । ਗਿਨਤਨੈ ਜਿਨ ਕੋ ਪਾਇ
ਨ ਓਰ^੬ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦੀਨੋ ਇਨਿ ਰਾਜ । ਜਿਸ ਕਰਿ ਏਤੋ ਵਧੈ
ਸਮਾਜ ॥ ੨੯ ॥ ਗੁਰੁ ਘਰ ਸੋ ਜਿ ਅਵਗਨਾ ਕੈਹੈ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਸਭਿ ਛੀਨਿ
ਸੁ ਲੈਹੈ । ਨਿਜਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਸਹਤ ਸਮਾਜ । ਦੈ ਹੈਂ ਸਭਿ ਅਵਨੀ ਕੋ
ਰਾਜ ॥ ੩੦ ॥ ਜਿਸ ਜਲ ਤੇ ਪੀਕਸ ਨਿਪਜੈਹੈ । ਤਿਸ ਬਿਹੀਨ ਹੁਇ ਜਰ
ਬਰ ਜੈਹੈ । ਗੁਰੁ ਸੇਵਾ ਤੇ ਇਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ । ਸੋ ਨਹਿ ਰਹੈ, ਪਰੈ ਇਨ
ਆਪਤਿ ॥ ੩੧ ॥ ਕਰਿ ਕੂਰੇ ਇਨਿ ਕੋ ਸਭਿ ਰੀਤਿ । ਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਾਇ
ਸਭਿ ਬੀਤਿ । ਛੋਰਿ ਬਾਜ ਕੀ ਬਾਤਿ ਪਲਾਵਹੁ । ਜਾਇ ਸ਼ਾਹੁ ਅਪਨੇ ਸਮ-
ਝਾਵਹੁ ॥ ੩੨ ॥ ਨਾਤੁਰ ਜਾਨਿ ਲੇਹੁ ਬਿਚ ਜੀ ਕੇ । ਕਰਿ ਸਿਰਾਮ ਹਤੋ
ਸਭਿ ਨੀਕੇ । ਜਿਮ ਇਹ ਆਗੇ ਮਾਰੇ ਪਰੇ। ਜਿਸ ਕੋ ਜੋਰ ਸ਼ਾਹ ਮਦ ਭਰੇ ॥
੩੩ ॥ ਤਿਮ ਲਾਖਹੁ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਹਾਲਿ । ਮਾਰੋਂ ਕਰਿ ਕੈ ਜੇਗ ਕਰਾਲ ।
ਕਾਇਰੁ ਹੋਹਿ ਸੁ ਡਰਪਹਿ ਭਾਖੇ^੭। ਹਮ ਤੋ ਸਦਾ ਜੁੱਧ ਅਭਿਲਾਖੇ ॥ ੩੪ ॥

^੧ਪੀਛੀ ਨਾਲ । ^੨ਹੀਕਾਰ । ^੩ਠਾਠ ਕਰਾਂਗੇ । ^੪ਇਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚ । ^੫ਮੱਛਰ । ^੬ਓਤਕ ।
^੭ਸਭ ਬਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ^੮ਜੇ ਕਾਇਰ ਹੋਵੇ ਸੋ ਤੇਰੇ ਕਹਿਆ ਭਰੇ ।

*ਇਹ ਕਾਇਰਤਾ ਪੁਜਾ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣੀ ਹੀ ਤੀ ਆਪ ਢਾ ਅਸਲ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸੀ ।

ਚਿਰ ਕੇ ਰਹੇ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਧਾਮੁ। ਅਬਿ ਇਹ ਮਚਨੈ ਮਹਾਂ ਸੰਗ੍ਰਾਮੁ। ਬਹੁਤ
 ਅਨੀ ਕੋ ਕਹਾਂ ਬਤਾਵੈ^੧। ਕਾਸ਼ਟ ਬਿੰਦੁ ਬਿਲੀਦ ਬਨਾਵੈ ॥੩੫॥ ਅਗਨਿ
 ਸਮਾਨ ਜਾਨਿ ਲਿਹੁ ਮੋਹੀ। ਲਗੇ ਫਿਨਿਕ ਭਸਮੀ ਸਭਿ ਹੋਹੀ। ਅਜਹੁ
 ਸਮਝ ਕਰਿ ਜਾਹੁ ਪਲਾਏ। ਨਾਹਿ ਤ ਮਰਹੁ ਜੁਧ ਮਹਿ ਆਏ ॥੩੬॥ ਲਵ-
 ਪੁਰ ਲਗਿ ਕਾਟਤਿ ਹਮ ਜੈਹੈ। ਸਮੁਖ ਭਏ ਨਹਿ ਬਾਚਨਿ ਪੈਹੈ। ਕੁਪੇ ਬੀਰ
 ਕਿਮ ਤਜਾਗੈ ਨਾਹੀ। ਨਿਸਚੈ ਲਖਹੁ ਅਪਨਿ ਮਨ ਮਾਂਹੀ-॥੩੭॥ ਸੁਨਿ
 ਭੋ ਦੂਤ! ਜਾਇ ਸਮਝਾਵਹੁ।-ਕੌਨ ਨਾਹਕ ਨਿਜ ਪ੍ਰਾਨ ਗਵਾਵਹੁ। ਕਹਹੁ
 ਸ਼ਾਹੁ ਸੋ ਪਲਟੇ ਬਾਜਿ^੨। ਗੁਰੁ ਨੇ ਗਹੜੈ ਤੁਮਾਰੇ ਬਾਜ਼-^੩॥੩੮॥ ਸਨੈ ਕੋਪ
 ਗੁਰੁ ਕੇ ਬਚ ਸੁਨੇ। ਤੂਸਨਿ ਦੂਤ ਭਯੋ ਨਹਿ ਭਨੇ।-ਨਹੀਂ ਜੁਧ ਤੇ ਗੁਰੁ
 ਮਿਟੈਤਾ। ਇਤੇ ਮਰੇ ਸਮੁਝਨੈ ਨ ਕਦੈਤਾ-॥ ੩੯ ॥ ਗਮਨੈ ਜਿਸ ਬਲ
 ਮੁਗਲਸਖਾਨ। ਸਕਲ ਹਕੀਕਤਿ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨ। ‘ਬਾਜ ਨ ਦੇਤਿ ਗੁਰੁ,
 ਨਹਿ ਡਰੈ। ਕਿਤੇ ਆਇ ਲਸ਼ਕਰ ਤੋ ਲਰੈ ॥ ੪੦ ॥ ਬਡੇ ਹੋਂਸਲਾ ਜਿਨ
 ਕੇ ਜੀਗ। ਮਾਰਨ ਮਰਨਿ ਬੀਰ ਰਸ ਸੰਗ’। ਜਨੈ ਗੁਰੁ ਕਹੀ ਸੁ ਸਕਲ
 ਸੁਨਾਈ। ‘-ਦਈ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਗੁਰੁ’ ਬਡਿਆਈ ॥ ੪੧ ॥ ਕਰਹਿ ਅਵੰਗਜਾ
 ਲੈਹੈ ਛੀਨ-। ਇਮ ਬੋਲਤਿ ਬਿਨੁ ਤ੍ਰਾਸ ਪ੍ਰਬੀਨ’। ਮੁਗਲਸਖਾਨ ਸੁਨੈ
 ਉਰ ਡਰੈ।-ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਗੁਰੁ ਅਬਿ ਹਰੈ ॥੪੨॥ ਸੈਨਾ ਕੇ ਸਰਦਾਰ ਸੰਘਾਰੇ।
 ਸਨਮੁਖ ਗਏ ਸਰਬ ਗੁਰੁ ਮਾਰੇ। ਤੀਰਨਿ ਕੀ ਤਰੀਫ ਭਟ ਕਰਤੇ। ਛੁਟੇ
 ਏਕ ਅਨੇਕੈਂ ਮਰਤੇ ॥ ੪੩ ॥ ਸੋ ਮੁਝ ਕੋ ਕਿਮ ਤਜਾਗਨਿ ਕਰੈ। ਦਲ
 ਸਰਦਾਰ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਹਰੈ। ਬਿਨਾ ਲਰੇ ਤੇ ਜੇ ਹਟਿ ਜਾਵੈਂ। ਸ਼ਾਹੁ ਸੰਗ
 ਕੜਾ ਬਾਕ ਅਲਾਵੈਂ ॥ ੪੪ ॥ ਕਾਇਰ ਲਖਹਿ, ਨ ਦੇ ਬਡਿਆਈ। ਬਿਨੁ
 ਮਾਰੇ ਤਬਿ ਭੀ ਮਰਿ ਜਾਈ। ਸਭਿ ਲਸ਼ਕਰ ਗੀਦੀ ਮੁਝ ਜਾਨਹਿ। ਸਕਲ
 ਬੀਰ ਅਪਵਾਦ ਬਖਾਨਹਿ ॥ ੪੫ ॥ ਯਾਂਤੇ ਹੋਨੀ ਹੋਇ ਸੁ ਹੋਇ। ਲਰਿਬੇ
 ਉਚਿਤ ਮੋਹਿ ਕਹੁ ਜੋਇ-। ਏਵ ਬਿਚਾਰਤਿ ਘਰੀ ਬਿਤਾਈ। ਪੁਨ
 ਆਇਸੁ ਸਭਿ ਸਾਬ ਅਲਾਈ ॥ ੪੬ ॥ ‘ਚਵਹੁ ਤੁਰੰਗ ਬਿਲਮ ਨਹਿ
 ਕੀਜਹਿ। ਸਭਿ ਧੌਸਨਿ ਚੋਬਨਿ ਹਨਿ ਦੀਜਹਿ। ਗਹਹੁ ਕਿ ਮਾਰਹੁ ਗੁਰੁ ਕੋ
 ਸਬੈ। ਅਪਨੋ ਜੀਵਨਿ ਜਾਨਹੁ ਤਬੈ ॥ ੪੭ ॥ ਨਾਹਿ ਤ ਇਤ ਤੇ ਜੇ ਬਚਿ
 ਜਾਇ। ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਤਿਹ ਠਾਂ ਮਰਿਵਾਇ। ਇਹਾਂ ਮਰਨ ਦੈ ਲੋਕ ਮਝਾਰੀ।

^੧ਬਹੁਤੀ ਸੈਨਾਂ (ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਾਵਾ ਤੂੰ)ਕੀ ਦੱਸਦਾ ਹੈਂ। ^੨ਘੋੜੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ^੩ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ।

ਜਸੁ ਅਰੁ ਭਿਸਤਿ ਪਾਇ ਸੁਖ ਭਾਰੀ ॥ ੪੮ ॥ ਲਵਪੁਰਿ ਜਾਇ ਮਰਨਿ
ਦੁਖਦਾਨੀ । ਦੋਜਕ ਪਰਨਿ ਨਿੰਦ ਜਗ ਠਾਨੀ । ਇਮ ਕਹਿ ਸਭਿਹਿਨਿ,
ਭਾ ਸਵਧਾਨ । ਸਸਤੁ ਲਗਾਇ ਮੰਗਾਇ ਕਿਕਾਨ ॥ ੪੯ ॥ ਦੇਖਿ ਚਹੜੇ
ਸਰਦਾਰ ਨ ਨੇਰੇ । ਜਿਸ ਕੇ ਆਗੈ ਰਣ ਹਿਤ ਪ੍ਰੇਰੇ । ਮਰੇ ਸਰਬ ਹੀ ਉਰ
ਬਿਸਮਾਯੇ । ਗੁਰ ਕੇ ਸਮੁਖ ਆਪ ਹੀ ਧਾਯੇ ॥ ੫੦ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਸ ਕੀ
ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਦੁਤ ਪਠਾਨ' ਪ੍ਰੀਤ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਦਸਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧੪ ॥

੧੫. [ਮੁਗਲਸਖਾਨ ਯੁੱਧ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਹੁ ਧੌਸਨਿ ਪ੍ਰੇਕਾਰ ਕੇ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਆਏ ਦੌਰਿ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ
ਸੋਂ ਕਹੜੇ 'ਸੁਨਹੁ ਗੁਰੁ ਸਿਰਮੌਰ !' ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਆਗੈ ਦੂਰਿ ਹੁਤੇ
ਹਮ ਖਰੇ । ਜਬਿ ਕੇ ਕਤਲ ਭਏ ਰਿਪੁ ਮਰੇ । ਤਕਰਾਈ ਹਿਤ ਇਕ ਸੋ
ਠਾਂਢੇ।ਪਕਰੇ ਸਸਤੁ ਸੱਤੁ ਹਿਤ ਗਾਢੇ॥੨॥ਜੋਤਿਕ ਤੁਰਕ ਸਮੁਹ ਭਗੈਲ^੧।
ਅਰੁ ਜੋਤਿਕ ਰਾਖੇ ਨਿਜੈ ਗੈਲ^੨ । ਸਭਿ ਕਰਿ ਇਕਠੇ ਰਿਸਿ ਕੇ ਠਾਨਿ ।
ਆਪ ਚਵੜੇ ਅਬਿ ਮੁਗਲਸਖਾਨ ॥ ੩ ॥ ਗਨ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਾਜਤਿ ਅਬਿ
ਆਵੈ । ਬਾਦਤਿ^੩ ਅਪਰ ਅਨੇਕ ਬਜਾਵੈ । ਫਰਰੇ ਛੁਟੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਗਾਰੀ।
ਆਵਤਿ ਦਲ ਜੁਤਿ ਬਡ ਹੀਕਾਰੀ ॥ ੪ ॥ ਸਾਵਧਾਨ ਹੁਜਹਿ ਗੁਰੁ ਪੂਰੇ ! ।
ਇਕਠੇ ਕਰਹੁ ਨਿਕਟਿ ਗਨ ਸੂਰੇ । ਅਬਿ ਕੈ ਇਕ ਹੱਲੇ ਕੇ ਤੁਰਕਾ^੪ ।
ਬਿਜੈ ਡੰਕ ਤਬਿ ਬਾਜਹਿ ਗੁਰ ਕਾ' ॥ ੫ ॥ ਲੱਖਾ ਢਿਗ ਨਗਾਰਚੀ ਅਹਾ
ਖਾਸ ਗੁਰੁ ਕੇ ਜੋ ਨਿਤ ਰਹਾ । ਸੈਨਾਪਤਿ ਅਪਰਨਿ ਕੇ ਜੁਦੇ । ਨਿਜ ਨਿਜ
ਮਿਸਲਿ ਰਹਤਿ ਜਦ ਕਦੇ ॥ ੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ ।
'ਦੁਹਰੀ ਚੋਬਨਿ ਹਨਹੁ ਨਗਾਰੇ । ਕਰਹੁ ਸੂਰ ਸੋਜੀ' ਰਿਪੁ ਮਾਰੈ।ਅਬਿ ਕੇ
ਬਿਚਹਿ ਨ^੫, ਭਾਜ ਪਧਾਰੈ ॥ ੭ ॥ ਐਸੀ ਕਰਹੁ ਮਲੋਛਨ ਮਾਰਿ । ਇਕ
ਭਾਜਨਿ ਕੀ ਰਹਹਿ ਸੰਭਾਰਿ' । ਬਿਧੀਚੰਦ ਕਰ ਜੋਰਿ ਸੁਨਾਯਹੁ । 'ਇਮਿ
ਹੀ ਹੁਇ ਜਿਮ ਆਪ ਅਲਾਯਹੁ ॥ ੮ ॥ ਹੁਤੇ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਸੇ ਹਤਿ ਹੋਏ ।
ਕੁਛਕ ਭਗੈਲ ਆਨਿ ਢਿਰ ਢੋਏ । ਅਹੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਆਪ ਕੇ ਭਾਰੇ । ਮਰੇ
ਮਲੋਛ ਕਿਤਿਕ ਬਿਨ ਮਾਰੇ ॥੯॥ ਗਿਰੇ ਅਚਾਨਕ ਹਯਨ ਭਜਾਵਤਿ।ਦਰੇ
ਗਏ' ਸੈਨਾ ਕੇ ਪਾਵਤਿ । ਔਚਕ ਹਾਥਨਿ ਤੇ ਹਥਿਯਾਰ । ਗਿਰ ਧਰਨੀ
ਪਰ ਨਹਿ ਨ ਸੰਭਾਰ ॥ ੧੦ ॥ ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ਪਰਜੇ ਜਬਿ ਢੇਰਿ । ਅਨਗਨ

^੧ਕਾਇਰ । ^੨ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ । ^੩ਵਾਜੇ । ^੪ਇਕ ਹੱਲੇ ਦੀ (ਮਾਰ) ਤੁਰਕ ਹਨ । ^੫ਸੂਰਮਿਆਂ
ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਕਰੇ । 'ਹੁਣ ਠਹਿਰਨਗੇ ਨਹੀਂ' । 'ਦਰਜ਼ੇ ਗਏ' ।

ਭਟਨਿ ਲਬਿਰ ਪਬੇਗਕਿਤਿਕ ਸਸਤੁਨ ਸੋਂ ਛਿਤ ਮੇਲੇ। ਕਿਤਿਕ ਸੰਘਾਰੇ
ਹਾਥ ਧਕੇਲੇ ॥ ੧੧ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਤੁਫੇਗਨਿ ਚਲਿਬੋ ਕਰਜੇ। ਖੜਗ ਜੰਗ
ਮਹਿ ਕਛੁ ਨ ਸਰਜੇ। ਤਬਾ ਭਈ ਜੇ ਅਬਿ ਕੀ ਬਾਰੇ। ਕਛ ਮਰਿ ਹੈਂ ਕਛ
ਭਾਜਹਿ ਹਾਰੇ ॥ ੧੨ ॥ ਇਮ ਬੋਲਤਿ ਹੀ ਲਸਕਰ ਆਯੋ। ਮਾਰਿ ਤੁਪਕ
ਜੋਤਿਕ ਨਿਯਰਾਯੋ। ਜਾਲਾ ਬਮਣੀ^੧ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਛੋਰੀ। ਪਹੁੰਚਿ ਦੂਰ ਲੋ
ਲਾਗਤਿ ਗੋਰੀ ॥ ੧੩ ॥ ਭਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ ॥ ਪਿਥੈ ਆਪਿ ਮੈਂ ਫੇਰ ਬਾਜੇ
ਨਗਾਰੇ। ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਬੀਰ ਬੰਕੇ ਕਰਾਰੇ। ਪਲੀਤੇ ਧੁਖੇ ਜਾਲਮਾਲਾ^੨
ਜਗਾਈ। ਉਠਨੈ ਨਾਦ ਉਰੇ ਨਭੇ ਧਮ^੩ ਛਾਈ ॥ ੧੪ ॥ ਕਰੇ ਤੁੰਦ ਤਾਜੀ^੪
ਭਏ ਸਤ ਸੋਹੈਂ। ਰਿਸੇ ਸਰ ਸਾਰੇ ਕਰੀ ਬੰਕ ਭੁੰਚੈਂ। ਧਵਾਵੈਂ ਤੁਰੰਗੀ
ਤੁਫੰਗੀ ਚੱਲਾਵੈਂ। ਵਧੈ ਜੈਨ ਆਗੇ ਤਿਸੈ ਤਾਕਿ ਘਾਵੈਂ ॥ ੧੫ ॥ ਗਿਰੇ
ਲਾਗਿ ਗੋਰੀ ਸੰਭਾਰੈਂ ਨ ਫੇਰੇ। ਚਲੇ ਆਇ ਨੇਰੇ ਮਹਾਂਕਾਲ ਪ੍ਰੇਰੇ। ਨਚੀ
ਜੋਗਣੀ ਹਾਥ ਧਾਰੇ ਕਪਾਲਾ^੫। ਭਰੈਂ ਸ਼੍ਰੋਣਿ ਸੋਂ ਫੇਰ ਪੀਵੈਂ ਕਰਾਲਾ ॥ ੧੬ ॥
ਤਬੈ ਭੀਮ ਭੈਰੋਂ ਫਿਰਜੈ ਮੋਦ ਪਾਏ। ਭੁਖੈਂ ਮਾਸ ਗੋਮਾਧ^੬ ਕੰਕੈ^੭ ਅਘਾਏ।
ਮਹਾਂ ਕਾਕ ਬੋਲੈਂ ਉਡੰਤੇ ਕੁਮਾਏ। ਜਿਤੇ ਮਾਸਹਾਰੀ ਮਿਲੇ ਬੰਦ ਆਏ ॥ ੧੭ ॥
ਪਾਘੜੀ ਛੰਦ ॥ ਦਲ ਦੁਕੇ ਦੋਇ ਕਰਿ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ। ਬਹੁ ਛੁਟੀ ਤੁਪਕ
ਗੋਰੀ ਪ੍ਰਹਾਰ। ਗਿਰ ਪਰੇ ਸਰ ਢੁਟੇ ਸਰੀਰ। ਹਧ ਫਿਰੈਂ ਛੁਛ ਜਬਿ ਮਰਤਿ
ਬੀਰ ॥ ੧੮ ॥ ਦੁਹ ਦਿਸ਼ਨਿ ਬੰਦ ਗੁਲਕਾਂ ਚਲੇਤਿ। ਜਨੁ ਚੇਤ ਮਾਸ
ਓਰੇ ਪਰੇਤਿ। ਇਤਿ ਉਤਿ ਭ੍ਰਮਾਇ ਘੋਰੇ ਧਵਾਇ। ਰਿਪੁ ਹਨਹਿ ਤਾਕਿ
ਤੁਪਕਨਿ ਚਲਾਇ ॥ ੧੯ ॥ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਗਮਨੇ ਅਗਾਰਿ। ਦਿਢ
ਚਾਂਪ ਆਪਿ ਕਰ ਲੀਨਿ ਧਾਰਿ। 'ਦਸ ਤਰਕਸ਼ ਸਰ ਆਗੇ ਚਲਾਇ'।
ਪੁਨ ਭਰੇ ਫੇਰਿ ਨੀਕੇ ਮੰਗਾਇ ॥ ੨੦ ॥ ਖਰ ਖਪਰੇ ਅੰਜੁਲ ਕੇ ਸਮਾਨ।
ਸਮ ਸੇਲ ਕਿਤਿਕ ਤੁੰਕੇ^੮ ਮਹਾਨ। ਅਧ ਚੰਦ ਜਬਾ ਤਿਸ ਕੇ ਅਕਾਰ। ਸਰ
ਮੀਨ ਮੁਖੇ ਜਿਨ ਅਧਿਕ ਮਾਰਿ ॥ ੨੧ ॥ ਖਰ ਕੇਟਕ^੯ ਸੇ ਕੋਤਿਕ ਘਰਾਇ
। 'ਤਬ ਚਲੇ ਸ਼ੁੰਕ ਜਨੁ ਨਾਗ ਜਾਇ। ਜਾਬਿ ਪਰੇ ਸੈਨ ਤੁਰਕਾਨਿ ਮਾਂਹਿ
। ਚਲਿ ਸਾਢ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸੁਭਟਨਿ ਲਗਾਹਿ ॥ ੨੨ ॥ ਇਕ ਬੋਧਿ^{੧੦} ਦੁਤਿਯ

^੧ਬੰਦੁਕਾਂ। ^੨(ਮਾਨੋ) ਅੱਗ ਦੀ ਲੜੀ। (ਅ) ਬੰਦੂਕਾਂ। ^੩ਅਕਾਲ ਵਿਚ ਪੁਆਂ। ^੪ਘੋੜੇ। ^੫ਘੋਪਰੀ।
^੬ਗਿਦੜੀਆਂ। ^੭ਚਿੱਟੀ ਚੀਲ। ^੮ਦਸ ਭੁਥੇ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਅਗੇ ਚਲਾਏ ਸਨ, (ਹੁਣ) ਫੇਰ ਦੰਗੇ
ਤੀਰ) ਮੰਗਾਕੇ (ਭੁੱਖੇ) ਭਰ ਲਏ। ^੯ਤੀਰ। ^{੧੦}ਕੰਢੇ ਵਰਗੇ ਤਿਏ। ^{੧੧}ਇਕ ਨੂੰ ਦਿੱਲੂਕੇ।

ਕੈ ਲਗਤਿ ਜਾਇ । ਤਿਹ ਛੇਦਿ ਤੀਸਰੇ ਕਰਹਿ ਘਾਇ । ਹਯ ਹੋਹਿ ਕਿ
 ਭਟ, ਜਿਸ ਕੇ ਲਗਤਿ । ਨਹਿ ਬਚਹਿ ਫੇਰਿ ਤੁਰਨ ਗਿਰੀਤਿ ॥ ੨੩ ॥
 ਤਬਿ ਲਗੇ ਗਿਰਨਿ ਜੋਧਾ ਬਿਸਾਲ । ਪਰਖੀਤਿ ਬਾਨੁ ਛੂਟੇ ਕਰਾਲ ।
 ‘ਇਹ ਗੁਰੁ ਹਾਥ ਕੇ ਲਗਤਿ ਆਇ । ਹਯ ਭਟਨਿ ਅਨੇਕਨਿ ਬਿਧਤਿ
 ਜਾਇ’ ॥ ੨੪ ॥ ਬਹੁ ਬਡੇ ਰੁ ਮੋਟੇ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ । ਜੇ ਜਿਯਤਿ ਤ੍ਰਾਸ
 ਧਰਤੇ ਵਿਸ਼ੇਖ । ‘ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੌਨ ਸਾਕਹਿ ਚਲਾਇ । ਬਡਿ ਇਨਹੁ
 ਉਚਿਤ ਧਨੁ ਜੋ ਕਰਾਇ’ ॥ ੨੫ ॥ ਕੋ ਸਕਹਿ ਐਚ ਬਲਿ ਹੁਇ ਕਠੋਰ ।
 ਜਿਸ ਧਰੇ ਜੋਰ ਬਹੁ ਭਟਨਿ ਫੇਰਿ । ਨਹਿ ਬਚਹਿ ਗਜਿੰਦ ਜਿ ਲਗਤਿ
 ਜਾਇ । ਹਯ ਨਰਨਿ ਕੌਨ ਗਿਨਤੀ ਕਰਾਇ’ ॥ ੨੬ ॥ ਤਬਿ ਮੁਗਲਸ-
 ਖਾਂ ਕਹੁ ਕਹਤਿ ਜਾਇ । ‘ਇਹ ਦਿਖਹੁ ਤੀਰ ਗੁਰੁ ਗਨ ਚਲਾਇ । ਜੇ
 ਰਹਹੁ ਬਿਰੇ ਰਣ ਕਰਤਿ ਆਪਿ। ਤੋ ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਭਟ ਦੇਹਿ ਖਾਪਿ ॥ ੨੭ ॥
 ਇਕ ਤੀਰ ਸੰਗਿ ਦੇਂ ਬਹੁਤ ਘਾਇ । ਨਹਿ ਸਮੁਹਿ ਹੋਤਿ ਭਟ ਤ੍ਰਾਸ
 ਪਾਇ । ਹੋਨੀ ਸੁ ਹੋਇ ਹੱਲਾ ਕਰੇਹੁ । ਕਰਿ ਖੜਗ ਜੰਗ ਤੇ ਮਾਰਿ ਦੇਹੁ
 ॥ ੨੮ ॥ ਪਕਰਜੋ ਨ ਜਾਇ ਗੁਰੁ ਬਲਿ ਬਿਸਾਲ । ਜਿਨ ਕਰਜੋ ਖੇਤ
 ਸੰਘਰ ਕਰਾਲ’ । ਸੁਨਿ ਮੁਗਲਸਖਾਂ ਉਰ ਤ੍ਰਾਸ ਧਾਰਿ-ਗੁਰੁ ਤੇ ਨ ਹੋਇ
 ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਉਧਾਰ’ ॥ ੨੯ ॥ ਜਬਿ ਪਿਖਹਿ ਸਮੁਖ, ਆਵਹਿ ਸੁ ਧਾਇ । ਮਿਤੁ
 ਹੋਤੁ ਕੀਨਿ ਐਚਕ ਖੁਦਾਇ । ਅਬਿ ਬਨਹਿ ਨਹਿ ਹਟਿਬੋ ਪਿਛਾਰਿ ।
 ਮਰਿ ਗਏ ਬੀਰ ਲਰਿ ਕੈ ਜੁਝਾਰ ॥ ੩੦ ॥ ਜਿਨ ਕੋ ਭਰੋਸ ਬੋ ਜੁੱਧ ਮਾਂਹਿ ।
 ਸੋ ਮਰੇ ਬੀਰ ਦਿਖਿਯੋਤਿ ਨਹਿ-। ਕੁਮਲਾਇ ਬਦਨ ਗੀਦੀ ਬਿਸਾਲ ।
 ਗਨ ਸੁਭਟ ਹਕਾਰਿ ਲੀਨੇ ਸੁ ਨਾਲਿ ॥ ੩੧ ॥ ਤਬਿ ਚਲਜੋ ਅੱਗੁ ਬਾਜੇ
 ਨਿਸ਼ਾਨ’ । ਸਭਿ ਦਏ ਛੇਰਿ ਫਰਰੇ ਨਿਸ਼ਾਨ’ । ਉਤਸਾਹੁ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਦੇ
 ਪੁਕਾਰ । ‘ਹਤਿ ਲੇਹੁ ਬੀਰ ਨਿਜ ਕਾਰ ਸਾਰ ॥ ੩੨ ॥ ਚਲਿ ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟਿ
 ਜਸੁ ਕਹਿ ਤੁਮਾਰਿ । ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਿ ਦਿਵਾਉਂ ਸਭਿ ਕੋ ਸੰਭਾਰਿ’ । ਸੱਧਦ
 ਦਿਦਾਰਲੀ ਕੀਨਿ ਬਾਮ’ । ਸੁਲਤਾਨ ਬੇਗ ਇਕ ਮੁਗਲ ਨਾਮ ॥ ੩੩ ॥ ਤਿਹ
 ਕਰਜੋ ਦਾਹਨੇ ਸੈਨ ਸੰਗਿ । ਇਹ ਬਚੇ ਬੀਰ ਦੇ ਕਰਤਿ ਜੰਗ । ਸਭਿ ਐਰ

‘ਵੱਢਾ ਧਨੁਖ ਜੋ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਲਾਇਕ ਹੈ । ‘ਬਲ ਠਾਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਨ
 ਕਰਨ ਤੇ । ‘ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਜੇ । ‘ਸਾਹਮਣੇ । ‘ਪ੍ਰਾਣ (ਦਾ) ਬਚਾਉ । ‘ਹੋਸੇ । ‘ਬੰਢਿਆਂ ਦੇ ਫਰੇਨੇ ।
 ‘ਛੋਬੇ ਪਾਸੇ ਕੀਤਾ ਸੱਧਦ ਦਾਦਾਰ ਅਲੀ ।

ਮਾਰਿ ਧੂਲੀ ਮਿਲਾਇ । ਚਲਿ ਅੱਗੁ ਜਿਤੇ ਉਰ ਤ੍ਰਾਸ ਪਾਇ ॥ ੩੪ ॥ ਹੋਲਾ
 ਤਿਆਰਿ ਕੀਨੋ ਨਿਹਾਰ । ਇਤਿ ਗੁਰੁ ਆਪਨੇ ਲੇ ਜੁਝਾਰ। ਭਟ ਪੈਂਦਖਾਨ
 ਨਿਜ ਬਾਮ ਕੀਨਿ । ਭਟ ਬਿਧੀਚੰਦ ਦਾਏਂ ਸੁ ਲੀਨਿ ॥ ੩੫ ॥ ਬਰ ਬਿੱਪੁ
 ਮਲਕ ਜਾਤੀ ਕਰਾਲ । ਸੋ ਪਰਜੇ ਧਾਇ ਭਟ ਲੀਨਿ ਨਾਲਿ । ਦਲ ਮਿਲੇ
 ਦੋਇ ਕਰਿ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ । ਉਰ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰਿ ਚਾਲੇ ਪ੍ਰਹਾਰਿ ॥ ੩੬ ॥ ਇਤਿ
 ਉਤਿ ਧਵਾਇ ਆਪਾ ਬਚਾਇ । ਕਰਿ ਤਜਾਰ ਤੁਪਕ ਤਾਕਹਿ ਚਲਾਇ ।
 ਭਟ ਉਬਲ ਪਬਲ ਗਿਰ ਗਿਰ ਪਰੇਤਿ । ਜਿਸ ਲਗਹਿ ਘਾਇ ਨਹਿ ਸੋ
 ਬਚੇਤਿ ॥ ੩੭ ॥ ਤਬਿ ਪੈਂਦ ਖਾਨ ਕੁਪਿਓ ਬਿਲੇਦ । ਗਨ ਹਤਹਿ ਬਾਨ
 ਸੂਰਾ ਨਿਕੰਦੇ । ਬਹੁ ਗੁਰੁ ਤੀਰ ਰਣ ਖੇਤ ਮਾਂਹਿ । ਬਰਖੀਤਿ, ਅਧਿਕ ਦੇਂ
 ਟਿਕਨਿ ਨਾਂਹਿ ॥ ੩੮ ॥ ਜਿਤਿ ਤੁਰਕ ਬੰਦ ਤਿਤ ਸ਼ੁਕ ਜਾਤਿ । ਬਛਿ
 ਕੰਕ ਪੰਖ ਜਿਨਿ, ਕਰਤਿ ਘਾਤਿ । ਨਹਿ ਨਿਫਲ ਏਕ ਹੋਵੈ ਖਤੀਗਾਹਤਿ
 ਸੁਭਰ ਅੰਗ ਕੇ ਲਗਿ ਤੁਰੰਗ ॥ ੩੯ ॥ ਗਿਰ ਪਰਤਿ ਤੁਰਤਿ ਨਹਿ ਲਗਤਿ
 ਬਾਰ । ਇਤਿ ਬਿਧੀਚੰਦ ਬਹੁ ਕਰਤਿ ਮਾਰਿ । ਸੁਲਤਾਨ ਬੇਗ ਕੇ ਹੋਇ
 ਭੀਰ । ਧਨੁ ਐਂਚਿ ਕਾਨ ਲਗਿ ਹਤਸਿ ਤੀਰ ॥ ੪੦ ॥ ਜਿਸਿ ਕੇ ਸੰਜੋਧ
 ਸਿਰ ਟੋਪ ਲੋਹਾਬਚਿ ਗਯੋ ਤਾਂਹਿ ਤੇ, ਕਰਸਿ ਕ੍ਰੋਹ । ਬਰਛਾ ਉਭਾਰਿ ਤਬਿ
 ਆਇ ਧਾਇ । ਤਕਿ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਕੇ ਲਾਇ ਘਾਇ ॥ ੪੧ ॥ ਕਰਿ ਚਪਲ
 ਤੁਰੰਗ ਆਗੇ ਚਲਾਇ । ਲਗਿ ਤੁਜਾ ਬੀਚ ਭਾ ਤਨਕ ਘਾਇ । ਗੁਰੁ ਹਾਥ
 ਦੋਧ ਰਾਖਨੋ ਬਚਾਇ । ਜਬਿ ਚਲਨੇ ਮੁਗ਼ਲ ਹਟਿ ਪਾਛਿ ਧਾਇ ॥ ੪੨ ॥
 ਕਹਿ ਬਿਧੀਚੰਦ 'ਕੜੇ ਜਾਤਿ ਕੁਰ' ? । ਇਮਿ ਜੰਗ ਰੀਤਿ ਨਹਿ ਕਰਤਿ
 ਸੂਰ' । ਲਲਕਾਰਿ ਖੜਗ ਖੈਂਚਨੇ ਚਲਾਇ । ਤਬਿ ਮੁਗ਼ਲ ਢਾਲ ਆਡੀ
 ਅਗਾਇ ॥ ੪੩ ॥ ਨਹਿ ਲਗਨੇ ਘਾਇ ਬਛਿ ਜਾਨਿ ਦਾਇ । ਤਬਿ ਬਿਧੀ
 ਚੰਦ ਬਹੁ ਕ੍ਰੋਧ ਪਾਇ । ਚਪਿ, ਗਯੋ ਦੂਰ, ਲਿਧ ਚਾਪ ਬਾਨ । ਕਰਿ ਓਜ
 ਐਂਚਿ, ਕਰ ਲਾਗਿ ਕਾਨ ॥ ੪੪ ॥ ਬਿਨੁ ਕਵਚ ਖੰਦ 'ਤੇ ਗੀਵ ਹੋਰਿ । ਤਹਿ
 ਤਾਕਿ ਤੀਰ ਹੈ ਕੇ ਦਲੇਰਿ । ਛੁਟਿ ਚਲਨੇ ਧਨੁਖ ਤੇ ਮਨਹੁ ਨਾਗਿ । ਬਛਿ
 ਬੇਗ ਸੰਗ ਤਿਹਿ ਕੰਠ ਲਾਗਿ ॥ ੪੫ ॥ ਸੁਲਤਾਨ ਬੇਗ ਲਾਰੇ ਖਤੀਗ ।

‘ਮਾਰਨੇ ਨੂੰ ।’ ਬਹੁਤੇ ਤੀਰ ਮਾਰਕੇ ਸੂਰਮੇ ਨਾਸ਼ ਕੀਤੇ । ‘ਸ਼ੁਕਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।’ ਚਿੱਟੀ ਚੀਲ ਦੇ
 ਵਢੇ ਵਢੇ ਖੰਡ (ਲੋਹੀ ਹੋਏ ਹਨ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ । ‘ਕ੍ਰੋਧ ਕੀਤਾ ।’ ਹੋ ਬੁਠੇ । ‘ਐਂਚੀਂ ਅੱਡੀ ।’ ਲੋਹੇ
 ਦਾ ਕੁੜਤਾ, ਗਿਰਾ ਬਕਤਰ । ‘ਲੋਹੇ ਦਾ ਟੋਪ ।’

ਗਿਰ ਪਰਜੈ ਭੁਮ ਤਜਿ ਕੈ ਤੁਰੰਗ । ਦੁਇ ਦਿਸ਼ਨਿ ਪਿਖਤਿ ਭਟ ਬਿੰਦੁ
ਭਾਂਹਿ । ਤਜਿ ਪ੍ਰਾਨ ਗਯੋ ਤਬਿ ਭਿਸਤ ਮਾਂਹਿ ॥ ੪੬ ॥ ਸਭਿ ਤੁਰਕ ਸੋਕ
ਅਰੁ ਤਾਸ ਧਾਰਿ । ਇਤਿ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਮੋਦਤਿ ਭੇ ਨਿਹਾਰ । ਤਜਿ ਜਿਯਨਿ
ਆਸ ਭੈ ਭੀਤਿ ਹੋਇ । ਇਮ ਜੁਟੀ ਸੈਨ ਕਰਿ ਬਹੁਤਿ ਵੋਇ ॥ ੪੭ ॥

ਅੰਤਿ ਤ੍ਰੀ ਕੁਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਿਹੇ ਖਸਟਮਿ ਰਸੇ 'ਸਭਤਾਨ ਭੋਗ ਭੋਗ' ਪ੍ਰਯੋਗ ਬਠਨੇ ਨਾਮ ਪੰਚ ਚਛਮਿ ਅੰਸੁ ॥ ੧੫ ॥

੧੬. [ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਿਜਯ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਚਨੈ ਜੀਗ ਦਾਰੁਨ ਮਹਾਂ ਤਬਿ ਵਿਦਾਰਲੀ ਆਇ । ਪੈਂਦਾ
ਖਾਨ ਬੀਗਾਰਿਓ ਜਨੁ ਨਿਜ ਕਾਲ ਬਨਾਇ* ॥ ੧ ॥ ਪਾਧਰੀ ਛੇਦ ॥ ਹਯ
ਕੋ ਧਵਾਇ* ਦੋਨਹੂੰ ਸੁ ਬੀਗਲਿਯ ਰਾਂਘ ਆਪ ਖਰ ਸਿਧਿ ਤੀਰ* । ਕੀਨੇ
ਪ੍ਰਹਾਰ ਇਤਿ ਉਤਹਿ ਧਾਇ । ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ਼ਨਿ ਸੂਰ ਲਗਿ ਅਨਿਕ ਘਾਇ
॥ ੨ ॥ ਵਲਕੈਤਿ ਵਾਲ, ਚਮਕੈਤਿ ਤੇਗ । ਬਰਕੈਤਿ ਛਟਾ ਘਨ ਜਨੈ
ਸਬੋਗ* । ਲਗਿਯੈਤਿ ਘਾਇ, ਗਿਰਿਯੈਤਿ ਬੀਗਧਰਿਯੈਤਿ ਧੀਰ, ਭਜਿਯੈਤਿ
ਭੀਰ ॥ ੩ ॥ ਭੁਭਕੈਤਿ ਘਾਇ, ਵਰਿਯੈਤਿ ਸ਼੍ਰੋਣ* । ਦਲਿਯੈਤਿ ਦੀਹ, ਬੁਝਿ-
ਯੈਤਿ ਕੋਣ* । ਘੁਮਿਯੈਤਿ ਹੂਰ, ਬਰਿਯੈਤਿ ਸੂਰ । ਹਰਖੈਤਿ ਹੋਰਿ, ਬਰਖੈਤਿ
ਨੂਰ ॥ ੪ ॥ ਸੱਯਦ ਵਿਦਾਰਲੀ ਤਜਿ ਖਤੰਗ । ਪਿਖਿ ਪੈਂ ਦਖਾਨਕੇ ਹਨਤਿ
ਅੰਗ । ਪਹਿਰੇ ਸਿਜੋਇ, ਨਹਿ ਲਗਤਿ ਕੋਇ । ਸਹਿ ਡੋਬ ਲੋਹ ਮਹਿ ਦੇਹਿ
ਸੋਇ* ॥ ੫ ॥ ਬਹੁ ਕਰਿ ਉਪਾਇ ਹਥਿਯਾਰ ਭਾਰਿ । ਇਤਿ ਉਤਿ ਧਵਾਇ
ਕਰਿ ਹੋ ਪ੍ਰਹਾਰਿ । ਤਬਿ ਪੈਂਦਖਾਨ ਗਨ ਤਜਤਿ ਬਾਨ ।—ਗਰ ਕਵਚ*
ਤਾਂਹਿ ਨਹਿ ਚੁਭਹਿ—ਜਾਨਿ ॥ ੬ ॥ ਇਮਿ ਉਰ ਬਿਚਾਰ ਤਕਿ ਕੈ ਤੁਰੰਗ ।
ਹਤਿ ਤੀਰ ਤਾਂਹਿ ਕੈ ਭਾਲ ਅੰਗ । ਬਡਿ ਬੋਗ ਸਹਤ ਲਾਗਨੈ ਪ੍ਰਹਾਰ ।
ਪਰਵਿਸ਼ਨੈ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਗਾ ਪਿਛਲਿ ਪਾਰਿ ॥ ੭ ॥ ਤਤਕਾਲ ਗਿਰਨੈ ਸੱਯਦ
ਤੁਰੰਗ । ਤਬਿ ਪਰਜੈ ਉਤਰਿ ਧਰਿ ਬੋਗ ਅੰਗ । ਸੜਕੈਤਿ* ਖੜਗ ਗਹਿ
ਵਾਲ ਹਾਥ । ਰੁਪ ਰਹਨੈ ਬੀਰ ਕਹਿ ਖਾਨ ਸਾਬਿ:—॥ ੮ ॥ 'ਹਯ ਹਤਨੈ,
ਕਹਾਂ ਕਿਯ ਓਜ ਤੋਹਿ । ਤੁਝ ਹਤਨਿਹਾਰ, ਪਿਖਿ ਲੋਹੁ ਮੋਹਿ । ਅਬਿ
ਤਰੈ ਉਤਰਿ ਕਰਿ ਵੋਇ ਹਾਥ । ਤਬਿ ਲਖੈਂ ਹੋਹੁ ਬਲ ਅਧਿਕ ਸਾਬਿ*

*ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਬਣਾ ਕੇ । *ਤੀਰ ਜੇਤੋ । *ਜਿਵੇਂ ਬੇਦਲਾਂ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਛੇਤਾ ਛੇਤੀ ਲਿਖਾਕਦੀ
ਹੈ । *ਲਹੂ ਚਲਦਾ ਭਾਵ ਵਗਦਾ ਹੈ । *ਕੋਣ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਵੇ ਭਾਵ ਕੋਈ ਪਛਾਣਿਆਂ ਨਹੀਂ
ਜਾਂਦਾ । *ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ ਲੋਹੇ ਵਿਚ ਝੁਬੀ ਹੋਈ ਹੈ । *ਸਿਜੋਇ । *ਕੋਈ । *ਤਦ (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਮੈਂ
ਜਾਣਾਂਗਾ (ਕਿ ਤੂੰ) ਫਾਰੀ ਬਲ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ।
*ਪਾ:—ਫੰਧਾਇ ।

॥ ੯ ॥ ਸੁਨਿ ਸਹਿ ਨ ਸਕੈ ਬਚ ਪੈਦਖਾਨਿ । ਹਯ ਤਜੈ ਆਪਿ ਬਨਿ
ਸਾਵਧਾਨ । ਹੁਇ ਨਿਕਟਿ ਕਹੈ 'ਕੈ' ਮਰਨ ਚਾਹਿ । ਮਮ ਨਾਮ ਸੁਨੈ
ਕੈ ਪ੍ਰਥਮ ਨਾਹਿ ? ॥੧੦॥ ਮਮ ਏਕ ਮੁਸਟਿ ਕੋ ਲੇ ਸਹਾਰਿ । ਪੁਨ ਕਰੈ
ਖੜਗ ਤੋਰੇ ਪ੍ਰਹਾਰ' । ਸੁਨਿ ਸੋਯਦਿ ਕ੍ਰੋਧਤਿ ਨੋਰਿ ਆਇ । ਤੁਵ ਪ੍ਰਥਮ
ਹਾਥ ਕਾਟੈ ਬਨਾਇ' ॥ ੧੧ ॥ ਇਮ ਕਹਤਿ ਕਰੈ ਤਬਿ ਤੋਗ ਵਾਰਿ ।
ਧਰਿ ਸਿਪਰਿ ਪੈਦ ਖਾਂ ਲਿਯ ਸਹਾਰ । ਪੁਨ ਉਛਲਿ ਆਪਿ ਕਰਿ ਮੁਸਟ
ਜੋਰਿ । ਜਹਿ ਕਰਨ ਮੂਲ' ਭਹਿ ਹਤਿ ਕਠੋਰ ॥ ੧੨ ॥ ਸਹਿ ਸਕੈ ਨ
ਸੋਯਦ ਕੰਪ ਖਾਇ । ਗਿਰ ਪਰੈ ਬਾਧੁ ਜਨੁ ਤਰੁ ਗਿਰਾਇ । ਬਿਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ
ਲਗੇ ਹੋਯਸਿ ਬਿਨਾਸ । ਸਭਿ ਪਿਖਹਿ ਤਮਾਸ਼ਾ ਆਸ ਪਾਸ ॥੧੩॥ ਪਿਖਿ
'ਸਾਧੁ ਸਾਧੁ' ਕਹਿ ਖਾਨ ਸਾਬਾਬਹੁ ਹਸੇ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਨਾਥ। ਤਤਕਾਲ
ਤੁਰੰਗ ਪਰਿ ਚੜ੍ਹਿ ਸਿਧਾਇ । ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਨਿਕਟ ਭਾ ਠਾਢਿ ਆਇ ॥
੧੪॥ ਪਿਖਿ ਮੁਗਲਸ ਖਾਂ ਸਰਦਾਰ ਦੋਇ ।—ਇਹ ਬਚੇ ਹੁਤੇ ਲਿਯ ਮਾਰਿ
ਸੋਇ । ਅਬਿ ਮੋਹਿ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਆਨ ਐਰ—। ਗੁਰੁ ਸਮੁਖ ਹੋਇ ਜਬਿ
ਆਇ ਦੋਰ ॥੧੫॥ ਉਤਸਾਹ ਧਾਰਿ ਘੋਰਾ ਫੰਦਾਇ। ਰਣ ਕੇ ਮਦਾਨ ਮਹਿ
ਆਇ ਧਾਇ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਸਮੁਖ ਹੋਇ । 'ਬਹੁ ਮਰੇ, ਭਯੋ ਨਹਿ
ਕਾਜ ਕੋਇ ॥ ੧੬ ॥ ਅਬਿ ਮੋਰ ਤੋਰ ਰਣ ਹੈ ਕਰਾਲ । ਅਵਿਲੋਕ ਲੋਕ
ਹਰਖਹਿ ਬਿਸਾਲ । ਕੈ ਮਰੈ ਆਪਿ, ਕੈ ਲੋਊ ਮਾਰਿ । ਤਬਿ ਹੋਇ ਹਾਰਿ
ਕੈ ਜੀਤਿ ਕਾਰ' ॥੧੭॥ ਗੁਰੁ ਸੁਨੈ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਦਿਯ ਹਠਾਇ । 'ਅਬਿ
ਖਰੇ ਪਿਖਹੁ ਰਨ ਕੋਰ ਦਾਇ' । ਉਤਿ ਤੁਰਕ ਹਟੇ ਨਹਿ ਘਾਵ ਘਾਲਿ ।
ਇਤਿ ਸਿੱਖ ਮਿਟੇ ਗੁਰ ਬਾਕ ਨਾਲ ॥੧੮॥ ਤਬਿ ਚਲੇ ਦੁਹੈ ਤੇ ਭੀਮ ਤੀਰ ।
ਅਰ ਪਰੇ ਬੀਰ ਦੋਨਹੂੰ ਸਪੀਰ । ਸਭਿ ਲਖਹਿ ਪਟੇ ਬਾਜ਼ੀ ਸੁ ਖਾਨ। ਪਿਖਿ
ਗੁਰੁ ਸੰਗਿ ਕੀਨਸਿ ਬਖਾਨ ॥ ੧੯ ॥ 'ਮੈਂ ਚਹੈ ਖੜਗ ਕੋ ਕਰਨਿ ਜੰਗ ।
ਤੁਮ ਤੀਰ ਤਸਹੁ ਬਲ ਅਧਿਕ ਸੰਗਿ । ਸਮਤਾ ਨ ਚਾਂਪ ਬਿੰਦਾ ਮਝਾਰ।
ਬਡਿ ਮਾਰਤਿ ਹੋ ਪ੍ਰਿਥਮੈਂ ਨਿਹਾਰਿ' ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਿ ਧਰਮ ਜੁੱਧ ਕੀ ਰੀਤਿ
ਜਾਨਿ । ਗੁਰੁ ਪਰੇ ਉਤਰਿ ਤਜਿ ਕੈ ਕਿਕਾਨ । ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਗਹੀ ਸਮ ਸ਼ੇਰ
ਹਾਥ । ਬਹੁ ਗਰੁਵ ਪੁਲਾਦੀ ਬਾਢਿ ਸਾਥਿ ॥੨੧॥ ਜਹਿ ਲਗਤਿ ਲੋਹ ਕੋ
ਕਾਟਿ ਜਾਇ । ਹਯ ਨਰਨਿ ਕਟਨਿ ਕਜਾ ਕਹਿ ਬਨਾਇ। ਸਭਿ ਲਿਪਤਿ

‘ਕੈਨਾ ਦੇ ਮੁੱਢ ਕੋਲ । ‘ਭਰੂਕੇ (ਪੈਦਾ) ।

ਹੋਮ^੧ ਸੋਂ ਚਮਕ ਚਾਰੁ । ਕਰ ਬਾਮ ਸਾਥਿ ਗਹਿ ਮਹਦ ਢਾਰ ॥੨੨॥ ਉਤ
ਮੁਗਲਸਖਾਂ ਖੈਚੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ । ਗਹਿ ਸਿਪਰ ਭਯੋ ਜਥਿ ਸਾਵਧਾਨ । ਬਹੁ
ਲਖਹਿ ਦਾਇ ਇਤ ਉਤ ਬਚਾਇ । ਰਣ ਗੀਤਿ ਫਿਰਤਿ ਚਹਿ ਕਰਨਿ
ਘਾਇ ॥ ੨੩ ॥ ਹੁਇ ਬਾਮ ਦਾਹਨੇ ਕਰਤਿ ਨੇਰਿ । ਗੁਰੁ ਸਮੁਖ ਆਇ
ਚਾਹਤਿ ਸੁ ਭੇਰਿ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੁਵੰਦ ਤਬਿ ਕਹਿਸਿ ਤਾਹਿ । ‘ਸੁਨਿ ਖਾਨ !
ਜਿਤਿਕ ਬਿੰਦਨਾ ਸੁ ਪਾਹਿ ॥੨੪॥ ਸਭਿ ਕਰਿਹੁ ਦਿਖਾਵਨਿ ਆਜਿ ਆਪ ।
ਬਿਸਵਾਸ ਜਾਸ ਕੇ ਧਰਹਿ ਦਾਪ^੨ । ਦਲਿ ਦੁਹਲਿ ਕੇਰ ਜੇਧਾ ਦਿਖੰਤਿ ।
ਸਭਿ ਜੀਤਿ ਹਾਰਿ ਆਸਾ ਧਰੰਤਿ ॥ ੨੫ ॥ ਅਥਿ ਪ੍ਰਥਮਵਾਰਿ ਕਰਿ ਲਿਹੁ
ਪ੍ਰਹਾਰ^੩ । ਅਵਿਲੋਕਹਿ ਬਲ ਕੇਤਿਕ ਜੁਝਾਰ^੪ । ਸੁਨਿ ਧੀਰ ਸਹਤ ਗੁਰੁ ਕੇ
ਸੁ ਬੈਨ । ਤਬਿ ਮੁਗਲਸਖਾਂ ਕਰਿ ਸਮੁਖ ਨੈਨ ॥ ੨੬ ॥ ਚਾਹਤਿ ਪ੍ਰਹਾਰ
ਨਹਿ ਦਾਵ ਪਾਇ ।—ਜੇ ਹਤੋਂ ਖੜਗ, ਤਨੁ ਲੋ ਬਚਾਇ। ਕਰਿ ਅੰਗੁ ਢਾਲਿ
ਆਡੋਂ^੫ ਕਰੇਹਿ । ਹੁਇ ਬਿਫਲ ਵਾਰ ਕੁਛ ਨਹਿ ਸਰੇਹਿ^੬—॥ ੨੭ ॥ ਗੁਰੁ
ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ ਚੁਫੇਰ। ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਹਾਥ ਸਮ ਸ਼ੇਰ ਹੋਰਿ । ਤਕ ਰਹਨੈ ਬਹੁਤ,
ਨਹਿ ਦਾਵ ਪਾਇ । ਤਬਿ ਪਰਨੈ ਆਨਿ ਅਸਿ^੭ ਕੋ ਉਠਾਇ ॥੨੮॥ ਉਪਰ
ਜਨਾਇ ਤਰ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰ^੮ । ਗੁਰੁ ਗਏ ਕੁਇ ਗਾ ਛੁਛ ਵਾਰ । ਪੁਨ ਖੜਗ
ਸੀਸ ਕੀ ਦਿਸਿ ਚਲਾਇ । ਗੁਰੁ ਸਿਪਰ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਕਰਿ, ਬਚਾਇ ॥੨੯॥
ਤਿਹ ਰੋਕਿ ਉਪਰੇ ਹਾਥ ਲੀਨਿ। ਗਹਿ ਖੜਗ ਆਪਨੋ ਵਾਰਿ ਕੀਨਿ। ਭੁਜਕੇ
ਤਰੇ ਸੁ ਤਹਿ ਲਗਿਯ ਜਾਇ । ਬਲ ਸਹਤ ਬਹਨੈ ਇਸ ਬਿਧਿ ਸਫਾਇ ॥
੩੦ ॥ ਸਭਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰੇ ਜਿ ਅੰਗ । ਕਟਿ ਗਏ ਸਕਲ ਇਕ
ਬਾਰ ਸੰਗਿ । ਗਨ ਪਾਸਰੀਨਿ^੯ ਸਭਿ ਕਾਟਿ ਦੀਨਿ । ਜੁਗ ਖੰਡ ਹੋਇ ਧਰ
ਪਰਨਿ ਕੀਨਿ ॥ ੩੧ ॥ ਸਿਰ ਭੁਜਾ ਸਹਤ ਭਾ ਏਕ ਖੰਡ । ਜੁਗ ਚਰਨ
ਜੁਕਤ^{੧੦} ਦੁਤੀਓ ਪ੍ਰਚੰਡ । ਇਮ ਬਹਨੈ ਖੜਗ ਸਭਿ ਕਾਟਿ ਭਾਰਿ ਸਾਬੁ-
ਲਹਿ ਤੇ ਜਿਮ ਤਾਰ ਪਾਰਿ^{੧੧} ॥੩੨॥ ਰਹਿ ਗਈ ਆਖਿ ਪਸਰੀ^{੧੨} ਬਿਸਾਲ ।
ਕਰ ਬਿਖੈ ਖੜਗ ਨਾਂਗੋ ਕਰਾਲ । ਤਿਹ ਮਰਨੈ ਦੇਖਿ ਗੁਰੁ ਦਲ ਬਿਲੰਦ ।

^੧ਸੈਨਾ । ^੨ਹੰਕਾਰ । ^੩(ਤੂੰ) ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਵਾਰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕਰ ਲੈ । ^੪ਆਸਰਾ, ਰੋਕ ।

^੫ਕੁਛ ਸਰਨਾ ਨਹੀਂ । ^੬ਤਲਵਾਰ । ^੭ਭਾਵ ਉਪਰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕਰਕੇ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੀ ।

^੮ਪੋਸਲੀਆਂ । ^੯ਜਿਵੇਂ ਸਾਬੁਣ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਤਾਰ (ਸਾਬੁਣ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ) ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

^{੧੦}ਖੁੱਲ੍ਹੀ ।

^{੧੧}ਪਾ:-ਚੁਗੜ੍ਹ । ਜੰਘ ।

ਕਹਿ 'ਬਿਜੈ ਸਦਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ'॥੩੩॥ਪਿਖਿ ਖੜਗ ਖਾਨ ਕੇ ਬਹਿਸਿ
ਘਾਇ। ਬਿਸਮਾਇ ਭਏ ਸਭਿ ਤੁਰਕ ਧਾਇ। ਇਕ ਬਾਰਿ ਓਰੜੇ ਗਨ
ਤੁਫੇਗ'। ਸਭਿਹਿਨਿ ਚਲਾਇ ਬੇਗੀ' ਤੁਰੇਗ॥੩੪॥ ਇਕਿ ਬਾਰ ਤੁਪਕ
ਕੇ ਸਭਿਨਿ ਕੀਨਿ। ਪੁਨ ਖੜਗ ਹਾਥ ਮਹਿ ਐਰਿ ਲੀਨਿ। ਸਭਿ ਪਰੇ
ਆਨਿ ਉਪਰਿ ਜੁ ਵਾਰ'। ਮਿਲਿ ਗਏ ਆਪਿ ਮਹਿ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ॥੩੫॥
ਗੁਰੁ ਹੁਕਮ ਕੀਨਿ 'ਸੁਨਿ ਪੈਂਦਖਾਨ'। ਇਕ ਮੱਲਕ ਜਾਤੀ ਭਟ ਮਹਾਨ।
ਲਿਹੁ ਬਿਧੀ ਚੇਦ ਕੇ ਸੰਗ ਧਾਰਿ। ਗੁਰੁ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸਦ ਹੀ ਤੁਮਾਰਿ॥੩੬॥
ਸਰਦਾਰ ਰਹਜੇ ਨਹਿ ਸੋਤ ਕੋਇ। ਗਹਿ ਖੜਗ ਕਰਹੁ ਇਕ ਤੇ ਸੁ ਦੋਇ।
ਜੇ ਅਰਹਿ ਤਿਨਹੁ ਕਰਿ ਪਾਨ ਹਾਨਿ। ਭਟ ਭੀਰੁ ਭਜਾਇ ਦੀਜੈ ਨਿਦਾਨ
॥੩੭॥ ਅਬਿ ਗਏ ਹੋਇ ਸੰਗਮ ਅੰਤਿ। ਨਹਿ ਟਿਕਹਿ ਤੁਰਕ ਭਜਿ
ਹੈ 'ਮਰੇਤਿ'। ਗੁਰੁ ਹੁਕਮੁ ਪਾਇ ਕਰਿ ਪੈਂਦਖਾਨ। ਗਹਿ ਖੜਗ ਖੋਚਿ
ਬਭਿ ਬਾਢਿ ਵਾਨਿ'॥੩੮॥ ਬਿਚ ਪਰਜੇ ਜਾਇ ਤੁਰਕਨਿ ਬਿਸਾਲਾ ਜਿਮ
ਮ੍ਰਿਗਨਿ ਬਿਖੇ ਕੋਹਰਿ ਕਰਾਲ। ਬਹੁ ਉਬਲ ਪਬਲ ਕਰਿ ਕਾਟਿ ਛਾਰਿ।
ਨਹਿ ਬਚਹਿ, ਲਗਹਿ ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਹਾਰ॥੩੯॥ ਇਤਿ ਬਿਧੀ ਚੇਦ ਵੇਰਜੇ
ਰਿਸਾਇ। ਕਰਿ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਦੀਨੇ ਗਿਰਾਇ। ਬਰ ਬੀਰ ਮਲਕ ਜਾਤੀ
ਸ ਰੋਧ। ਗਹਿ ਖੜਗ ਸੰਘਾਰੇ ਅਨਿਕ ਜੋਧ॥੪੦॥ ਇੰਤਜਾਇ ਅਪਰ
ਗੁਰੁ ਸੂਰ ਧਾਇ। ਜੇ ਪਰੇ ਦੌਰ, ਸਭਿ ਕੇ ਭਜਾਇ। ਕਟਿ ਗਏ ਬਿੰਦ ਧਰ
ਪਰ ਗਿਰੰਤਿ। ਗਨ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ ਖੰਡਤਿ ਪਰੇਤਿ'॥੪੧॥ ਕਿਹ ਕਟੇ ਹਾਥ, ਕਿਹ
ਪੈਰ ਅੰਗ। ਕੇ ਮਰੇ ਤਰੇ ਦਬਿ ਹਤਿ ਤੁਰੇਗ। ਹਟਿ ਗਏ ਕਿਤਿਕ ਸੇ ਤ੍ਰਾਸ
ਧਾਰਿ। ਸਰਦਾਰ ਹੀਨ ਭਾਜੇ ਗਵਾਰ॥੪੨॥ ਗੁਰੁ ਸੈਨ ਪਿਛਾਰੀ ਜਾਤਿ
ਘਾਇ। ਤਬਿ ਚਲੇ ਭੀਰੁ ਮ੍ਰਿਗਹਿ ਲਜਾਇ'। ਨਹਿ ਪਿਖਹਿ ਪਿਛਾਰੀ
ਕਠਤਿ ਜਾਤਿ। ਕਰੇ ਜੋਰਿ ਕਿਤਿਕ, ਨਹਿ ਤਾਹਿ ਘਾਤ'॥੪੩॥ ਸਭਿ ਸਸਤ੍ਰ
ਛੀਨਿ ਦੀਨੇ ਭਜਾਇ। ਇਕਿ ਕੋਸ ਤੀਕ ਤਿਨ ਗੈਲ' ਜਾਇ। ਸਭਿ ਖੇਤ
ਸੰਗ ਤੇ ਕਾਢਿ ਦੀਨਿ। ਹਟਿ ਆਇ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਢਭਹਿ ਲੀਨਿ॥੪੪॥

'ਬੰਦੂਕ'। 'ਫੇਤੀ, ਤੇਜ਼'। 'ਵਾਰ ਕਰਨ ਲਈ'। 'ਬੜੀ (ਤਿਖੀ) ਧਾਰ ਵਾਲੀ'। 'ਬਹੁਤੇ ਧੜ ਤੇ
ਸੀਸ ਜੁਏ ਜੁਏ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ'। 'ਰਾਏ ਕਾਇਰ (ਭੋਜ) ਚੌਲੇ (ਐਤਨ ਤੇਜ਼ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤੋਂ) ਹਰਨ
ਵੀ ਸਰਮ ਖਾਣ (ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਤਨਾ ਨਹੀਂ ਭੋਜ ਸਕਦੇ) ਮੁਰਾਦ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ'।
'ਕਈ ਭੁ ਹੋਥ ਜੋੜਦੇ ਹਨ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਾਰਦੇ'। 'ਯਯਯੇ'।

ਤਬ ਜੀਤਿ ਸੋਭੁ ਦੇਦਭਿ ਬਜਾਇ । ਗੁਰੁ ਭੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਿਖ ਹਰਖ ਪਾਇ ।
 ਨਿਜ ਸੁਭਟ ਘੋਇ ਜੁਤਿ^੧ ਲਿਖ ਉਠਾਇ। ਜੇ ਨਿਕਟਿ ਗ੍ਰਾਮ ਤਹਿ ਸੋ
 ਪੁਚਾਇ ॥੪੫॥ ਸਭਿ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੀ ਸਾਰ ਲੀਨਿ । ਨਰ ਸੇਵ ਕਰਨ ਪਰ
 ਛੋਰਿ ਦੀਨਾਰਲ ਖੇਤ ਫਤੇ ਗੁਰੁ ਦੇਵ ਪਾਇ । ਪੁਨ ਭਰ ਸੰਭਾਰਿ ਕੀਨਸਿ
 ਬਨਾਇ ॥੪੬॥ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੁਰਿੰਦ ਮਾਨੀਦ ਸਿੰਘ । ਜਸੁ ਕਰਤਿ ਕਵੀ
 ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ । ਰਲ ਬਾਨ ਭੀਮ ਬਹੁ ਸ਼੍ਰੋਣ ਮਾਸ । ਜਿਸ ਦੇਖਿ ਭੀਰੁ ਉਰ
 ਪਾਇ ਤਾਸ ॥ ੪੭ ॥

ਇਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕੀਐ ਅਛਟਮ ਗਾਏ 'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੁਰਿੰਦ ਜੰਗ ਜੀਤ' ਪ੍ਰਸੰਗ
 ਛਾਨਨੇ ਨਾਮ ਚੌਥਸਮ ਅੰਸੁ ॥ ੧੬ ॥

੧੭. [ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ । ਬਬਾਲ ਪੁੱਜੇ]

ਦੇਹਰਾ ॥ ਭਯੋ ਦੁਪਹਿਰਾ ਲਰਤਿ ਬਹੁ ਰਾਤਿ ਜਾਮ ਤੇ ਜੰਗ । ਤੀਨ ਪਹਿਰ
 ਮਹਿ ਹਨਿ ਦਈ ਸੈਨਾ ਸਹਤ ਤੁਰੰਗ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਬਿਚਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ
 ਰਲ ਬਲ ਹੋਰਾ । ਸ਼੍ਰੋਣ ਮਾਸ ਤੇ ਭੀਮ ਘਨੇਰਾ । ਲੋਥਹਿ ਪਰ ਲੋਥੈ ਬਹੁ
 ਪਰੀ । ਸਹਤ ਹਯਨਿ ਬਭਿ ਸੈਨਾ ਮਰੀ ॥ ੨ ॥ ਇਤਿ ਉਤਿ ਫਿਰਿ ਸਭਿ
 ਵੇਖਤਿ ਭਏ । ਬਹੁਰ ਲੋਹਗੜ ਕੇ ਗੁਰ ਗਏ । ਤਹਾ ਸਿੱਖ ਜੇ ਮਰੇ ਨਿਹਾਰੇ ।
 ਬਿਧੀਚੰਦ ਸੋ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ ॥੩॥ 'ਹਯ ਦਿਹੁ ਬੰਧਿ ਲੋਹੁ ਨਰ ਸੀਗਿ। ਮਰੇ
 ਸਿੱਖ ਭਟ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੰਗ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੀ ਲਿਹੁ ਲੋਥ ਉਠਾਈ । ਇਕ
 ਬਲ ਕਰਹੁ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਮੁਦਾਈ' ॥ ੪ ॥ ਹੁਕਮ ਪਾਇ ਬਿਧੀਏ ਤਤਕਾਲ ।
 ਲੇ ਮਾਨਵ ਗਨ ਅਪਨੇ ਨਾਲਿ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੇ ਸਿਖ ਅਪਨੇ ਭਾਲੇ । ਮਰੇ
 ਮਿਲੇ ਗਨ ਤੁਰਕ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੫ ॥ ਜਿਸ ਬਲ ਗੁਰੁ ਕੇ ਮਹਿਲ ਬਿਲੰਦ ।
 ਤਹਿ ਇਕਠੀ ਕਰਿ ਲੋਥੈ ਬੰਦ । ਹੇਤ ਬਜਾਹ ਕੇ ਕਾਸ਼ਟ ਪਰਜੈ। ਸੋ ਸਭਿ
 ਲੇ ਕਰਿ ਤਿਸ ਬਲ ਧਰਜੈ ॥ ੬ ॥ ਆਪਿ ਗੁਰੁ ਬੈਠੇ ਤਿਸ ਬਾਨ । ਆਨਿ
 ਆਨਿ ਧਰਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮਹਾਨ । ਮੋਹਨ ਸਹਤ ਗੁਪਾਲਾ ਦੋਇ । ਸਿਸਕਤਿ^੨
 ਪਰੇ, ਉਠਾਏ ਸੋਇ ॥ ੭ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਫਿਗ ਲੇ ਕਰਿ ਆਏ। ਉਠਿ ਕਰਿ
 ਪਿਖੇ ਰਿਦੇ ਪ੍ਰਿਯ ਭਾਏ^੩ । ਪੈਛਤਿ ਮੁਖ ਗਹਿ ਹਾਥ ਰੁਮਾਲ । ਸਾਦਰ ਬੈਲੇ
 ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ੮ ॥ 'ਭੋ ਮੋਹਨ ਸਿੱਖ ! ਸੁਨਹੁ ਗੁਪਾਲਾ ! । ਤੁਮ ਪਜਾਰੇ
 ਮੇ ਕਹੁ ਸਦ ਕਾਲਾ । ਮਨ ਬਾਛਤਿ ਬਹੁ ਜਾਚਨਿ ਕੀਜੈ । ਤੁਮ ਤੇ ਕਛੁ ਨ

^੧ਆਪਣੇ ਜ਼ਖਮੀ ਸੂਰਮੇ । ^੨ਸਹਿਕਰੇ । ^੩ਪਿਆਰੇ ਰਿਦੇ ਨੂੰ ਭਾਵਨ ਵਾਲੇ (ਸਿੱਖ) ਉੱਠ ਕੇ
 (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ) ਤੱਕੇ ।

ਅਦੇਯ ਜਨੀਜੈ॥ ੯॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ ਕਰਿ ਹਮ ਭਾਖਾ॥ ਬਿਨਸ਼ੈਕਾ ਪੁਰਹੁ
ਅਭਿਲਾਖਾ । ਜੇ ਜਗ ਮਹਿ ਜੀਵਨਿ ਕੋ ਚਾਹੈ । ਰਾਜ ਸਹਤ ਲਿਹੁ
ਅਨੰਦ ਉਮਾਹੈ ॥ ੧੦॥ ਅਪਰ ਪਦਾਰਥ ਜੇ ਜਗ ਮਹੀਆ । ਭੋਗਹੁ ਸਕਲ
ਲੋਹੁ ਹਮ ਪਹੀਆ॥ ਸੁਨਿ ਮੋਹਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਾ । ‘ਮਿਲਿ ਹਮ
ਦੈ ਨਿਤਿ ਕਰਤਿ ਬਿਚਾਰਾ॥ ੧੧॥—ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤਿ ਜਬਿ ਹੋਹਿ ਹਮਾਰੇ । ਤਬਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਜ ਨਿਕਟਿ ਨਿਹਾਰੈ—। ਇਹ ਨਿਤ ਹੁਤੀ ਕਾਮਨਾ ਹਮੈਂ ।
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ ਆਨਿ ਸੋ ਸਮੈਂ ॥ ੧੨॥ ਤੁਮ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਭਿ ਜਾਨਾ । ਯਾ
ਤੇ ਰਣ ਮਹਿ ਹਤੇ ਨ ਪ੍ਰਾਨਾ । ਅਬਿ ਦਰਸਨ ਤੁਮ ਦਿਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾਇਸ ਤੇ
ਲਾਭ ਨ ਅਪਰ ਬਿਸਾਲ ॥ ੧੩॥ ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਤਪੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ । ਭਗਤ
ਗਿਆਨੀ ਚਹਿ ਸੁਖ ਭਾਰੀ । ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦਰਸਨ ਕੋ ਚਾਹਤਿ । ਇਸ ਹਿਤ
ਘਾਲਹਿ ਘਾਲਿ ਉਮਾਹਤਿ ॥ ੧੪॥ ਨਹਿ ਜਾਚਨਿ ਕੁਛ ਇੱਛਾ, ਨਾਥ ! ।
ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਮਹਿ ਰਾਖਹੁ ਸਾਬਾਜਹਿ ਜਹਿ ਹੁਇ ਅਵਤਾਰ ਤੁਮਾਰਾ ।
ਭਹਿ ਤਹਿ ਰਾਖਹੁ ਸੰਗ ਉਦਾਰਾ॥ ੧੫॥ ਕਛੁ ਨ ਜਾਚਨਿ ਕਰਿ ਹੋ ਕਬਿ-
ਹੂ । ਰਹੈ ਸੰਗ, ਦੀਜੈ ਬਰੁ ਅਬਿ ਹੂ । ਅਪਰ ਜਿ ਮਰੇ ਸੁਭਟ ਰਣ ਮਾਂਹੁ ।
ਅਪਨੇ ਲੋਕ ਰਾਖਿਯਹਿ ਪਾਹੁ’ ॥ ੧੬॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸੁਨਤਿ ਬਿਸਾਲ ਪ੍ਰਸੰਨ ।
‘ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਮੋਹਨ ! ਪੰਨ । ਜਿਮ ਤੈ ਜਾਚਨਿ ਕੀਨਸਿ ਅਬੈ । ਤਿਸੀ
ਚੀਤਿ ਹੋਵਹਿਗੀ ਸਬੈ’ ॥ ੧੭॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਅੰਗੁ ਨਿਹਾਰੈ । ਦੋਨਹੁ
ਤਬਿ ਪਰਲੋਕ ਪਧਾਰੈ । ਪੰਨ ਮਰਣ ਤਿਨ ਕੋ ਜਗ ਭਯੋ । ਅੰਤਿ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਭੁ
ਕੋ ਦਰਸਯੋ ॥ ੧੮॥ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਯੋ । ਬਸਤੁ ਨਵੀਨ
ਮੰਗਾਇ ਸੁ ਪਾਯੋ । ਏਕਹੁ ਚਿਖਾ ਬਨਾਇ ਬਿਸਾਲਾ । ਗੁਰੁ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ
ਸਿਖ ਜਾਲਾ ॥ ੧੯॥ ਈਧਨ ਗਨ ਕੋ ਉਪਰ ਡਾਰਾ । ਆਪਿ ਗੁਰੁ ਕਰ
ਲਾਂਬੁ ਧਾਰਾ । ਗਤਿ ਸਮੀਪ* ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਦਈ । ਜੈ ਜੈ ਪੁਨਿ ਸਭਿ ਕੋ
ਮੁਖ ਭਈ ॥ ੨੦॥ ਚੰਦਨ ਘ੍ਰਿਤਿ ਸਦਨ ਤੋ ਲਯਾਏ । ਬ੍ਰਿੰਦ ਚਿਖਾ ਪਰ
ਸਗਰੋ ਪਾਏ । ਨਭ ਤੇ ਗਨ ਬਿਮਾਨ ਤਬਿ ਆਏ । ਸਾਦਰ ਗੁਰੁ ਕੋ ਸਿੱਖ
ਚਵਾਏ ॥ ੨੧॥ ਪਹੁੰਚਾਏ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ ਲੋਕ । ਜਹਿ ਮਦ ਮਾਨ ਮੋਹ ਨਹਿ
ਸੋਕ । ਜਗ ਮਰਣ ਕੋ ਲੋਭ ਨ ਜਹਾਂ । ਪਦਵੀ ਅਚਲ ਬਿਰੇ ਚਲਿ ਤਹਾਂ॥

*ਸਾਥੇ ਪਾਸੋਂ । *ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਲੰਬੂ ਲਾਇਆ । *ਸਾਮੀਪ ਮੁਕਤੀ ।

॥੨੨॥ ਸੂਰ ਸਰੀਰਨਿ ਛਾਰਿ ਕਟੀਹੈ*। ਬਡਿ ਭਾਟ ਲਰੇ ਸਰਾਹ ਰਰੀ ਹੈ।
ਚਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਲੇ ਭਾਟ ਸਮਦਾਏ। ਸੁਧਾਸਰੋਵਰ ਆਇ ਨਰਾਏ ॥ ੨੩ ॥
ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਬੰਦਨਾ ਕੀਨਿ। ਬਹੁਰ ਦਰਸਨੀ ਪੈਰ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਹਰਿ
ਮੰਦਿਰ ਕੇ ਆਗੇ ਖਰੇ। ਬਾਰੰਬਾਰ ਨਮੋ ਬਹੁ ਕਰੇ॥੨੪॥ ਬਿੱਪੁ, ਸਾਧ, ਸਿਖ
ਦੀਨੈ ਘਨੇਰੇ। ਮਿਲੇ, ਦਿਯੋ ਤਿਨ ਦਾਨ ਬਡੇਰੇ। ਚਤਰ ਪ੍ਰਦਫਨਾ ਫਿਰ
ਕਰਿ ਦਈ। ਧਰਿ ਗੁਰੁ ਧਮਾਨ ਬੰਦਨਾ ਕਈ ॥ ੨੫ ॥ ਨਿਕਸੇ ਵਹਿਰ
ਆਨਿ ਕਰਿ ਖਰੇ। ਭਾਟ ਕਲਾਵਤਿ ਜਿਨਿ ਜਸੁ ਰਰੇ। ਧਨ ਦੇ ਤਿਨਕੋ
ਹਰਖ ਵਧਾਏ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਜਾਇ ਤਿਨਹੁ ਜਸੁ ਗਾਏ ॥ ੨੬ ॥ ਗੁਰੁ ਬਜ-
ਵਾਇਸਿ ਫਤੇ ਨਗਾਰਾ। ਭਏ ਭੁਰੰਗ ਪਰ ਪੁਨ ਅਸੁਵਾਰਾ। ਚਲੇ ਬਬਾਲ
ਦਿਸਾ ਕੋ ਰਬੈ। ਮੋਦਤਿ ਰਿਦੇ, ਉਲੰਘਿ ਮਗ ਸਬੈ ॥੨੭॥ ਸਭਿ ਪਰਵਾਰੁ

*ਭਾਵ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਮਹਿਮਾਂ ਕਹੀ ਹੈ। ਗਰੀਬ।

*ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਿਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਸਕਾਰ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਅੱਜ ਕਲ
ਨਜ਼ਰੀਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਸ਼ਹਿਰ ਘੁੱਮ ਵਸ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਤੇ ਕਈ ਅੰਦੋਲਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਦੇ
ਉਹ ਟਿਕਾਣਾ ਵਸੋਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਵੇਂ ਅਕਾਲੀ
ਅੰਦੋਲਨ ਵੇਲੇ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵਿਵਾਹ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਜੋ ਇਸੇ ਮਹੱਲੇ ਵਿਚ ਸੀ ਬੰਪਤਾ ਹੋ
ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਅੰਗੀਠੇ ਦਾ ਇਕ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਥੇ ਸ਼ਹਿਰ
ਵਿਚ ਦੇ ਤੇਲੋਹਗੜ੍ਹ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸਸਕਾਰੇ ਗਏ ਹੋਣਗੇ। ਪਰ ਇਨ ਭਰ ਜਿੱਥੇ ਜੰਗ ਮਚਿਆ
ਰਿਹਾ ਤੇ ਦੁਵੱਲੀ ਸੈਨਾਂ ਮਰੀ ਉਹ ਸਥਾਨ ਕਈ ਜੀ ਨੇ 'ਪਹਾੜ' ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ,
ਸੋ ਕੁਛਕ ਪੱਛੇ ਵਲ ਭੁਕਦੀ ਪਹਾੜ ਦਿਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਜੰਗ ਮੈਦਾਨ ਉਥੇ ਕੁ ਵਾਰ ਸੀ ਜਿੱਥੇ
ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਹੁਣ ਹੈ। ਪਿਪਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੋ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਹੈ ਇਨ ਵਾਲੇ
ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਜੁੱਥੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਸਕਾਰ ਦਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਟਿਕਾਣਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰ
ਜਾਕੇ ਬੈਠਦੇ ਥੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਥੀ ਇਥੇ ਬੈਠਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਖਾਲਸਾ
ਕਾਲਜ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵੇਲੇ ਤੇ ਕਈ ਬਰਸ ਮਗਰੋਂ ਕੁਛ ਟਿੱਬੇ ਸਫਾ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਇਨਸਾਨੀ
ਅਸਥੀਆਂ ਬਹੁਤ ਨਿਕਲੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੰਭਵ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹੋ ਸਾਰੀ ਜੂਹ ਮੁਖਲਸ
ਖਾਂ ਦਾ ਮੈਦਾਨੋਂ ਜੰਗ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਹੁਣ ਪਿਪਲੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਦੇ
ਔਰੋਂ ਲੰਘਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਤਦੋਂ ਇਹ ਸੜਕ ਇਥੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੰਘਦੀ, ਉਹ ਲਹੌਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ
ਛਿਹਰਟੇ ਦੇ ਲਾਗ ਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਾਤੇ ਰਾਤ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਥਾਣੀਂ ਸ਼ਾਹ
ਰਾਹ ਤੋਂ ਉਪਰ ਵਾਰ ਮੈਦਾਨ ਦੇਖਕੇ ਜੰਗ ਲਈ ਜਾ ਭਟੇ ਸੇ ਜੋ ਨਗਰੀ ਰਣਭੂਮੀ ਨਾ ਬਣੇ, ਤੇ
ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਜੰਗ ਹੋਵੇ। ਵੇਰੀ ਨੂੰ ਨਗਰੀ ਪਰੇ ਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਥੀ ਇਹ ਵਿਉਂਤ ਸੀ।

ਜਿਹੜੇ ਜਿਸਿ ਥਾਨ। ਉਤਰੇ ਜਾਇ ਗੁਰੁ ਭਗਵਾਨ। ਤਤਛਿਨਿ ਸਭਿ ਕੋ
ਆਗਾਸ਼ ਦੀਨਿ। ਜਿਤਿਕ ਸਮਿੱਗੀ ਬਜਾਹਨਿ ਚੀਨਿ ॥ ੨੮ ॥ ਤਹਿ ਕੇ
ਬਨਕ ਬੁਲਾਇ ਸੁਨਾਏ। ਲੋਨਿ ਲਾਭ ਹਿਤ। ਸਗਰੀ ਲਜਾਏ। ਸਰਬ
ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਨ ਗਨ ਆਨਾ। ਪਿੱਤੁ ਸਮੂਹ, ਬਹੁਤ ਮਿਸ਼ਟਾਨਾ ॥ ੨੯ ॥ ਲਗੇ
ਕਰਨਿ ਸਗਰੇ ਪਕਵਾਨ। ਆਨੇ ਬਹੁ ਰੋਸਮ ਕੇ ਥਾਨ। ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਨਿ
ਕੋ ਧਨ ਲੀਨਿ। ਆਨਿ ਆਨਿ ਗਨ ਬਨਕਨਿ ਦੀਨਿ ॥ ੩੦ ॥ ਜਥਾਜੋਗ
ਸਮਿੱਗੀ ਤਜਾਰਿ। ਤੁਰਤ ਕਰਾਈ ਗੁਰੁ ਉਦਾਰ*। ਸੁਨੀ ਜਨੇਤ ਜਬਹਿ
ਨਿਯਰਾਈ। ਪਠੇ ਮਸੈਦ ਸਿੱਖ ਅਗਵਾਈ ॥ ੩੧ ॥ ਸਕਲ ਰੀਤਿ ਕਰਿ
ਲਜਾਵਤਿ ਭਏ। ਪਟਹ ਬੇਸਰੀ ਫੋਲ ਬਜਏ। ਧਨ ਬਰਖਾਵਤਿ ਆਇ
ਅਗਾਰੀ। ਦੁਲਹੁ ਤਨ ਸੁੰਦਰ ਦੁਤਿ ਧਾਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਕਰਿ ਕੈ ਬੰਸ ਰੀਤਿ
ਜੋ ਸਾਰੀ। ਸਾਦਰ ਭਾਖਿ ਬਰਾਤ ਉਤਾਰੀ। ਡੇਰਾ ਕਰਿ ਸਗਰੇ ਬਿਸਰਾਮੇ।
ਸਭਿ ਦੇਖਤਿ ਦੁਲਹੁ ਅਭਿਰਾਮੇ ॥ ੩੩ ॥ ਕਰਹਿ ਸਰਾਹਨਿ ਸਭਿ ਨਰ
ਨਾਰੀ। ਸਭਿ ਸੁਸ਼ੀਲ ਗੁਨ ਗਨ ਕੋ ਧਾਰੀ। ਸੂਰਜ ਅਸਤ ਹੋਨਿ ਤੇ ਆਗੇ।
ਭੋਜਨ ਪਠਯੋ, ਖਾਨ ਸੋ ਲਾਗੇ ॥ ੩੪ ॥ ਸੰਧਯਾ ਸਮੇਂ ਸੁਰਨਿ ਤਨ ਧਾਰੇ।
ਗਏ ਬਰਾਤ ਸੇਵ ਕੋ ਸਾਰੇ।—ਗੁਰੁ ਸਿੰਗੀ ਨਰ ਸ਼੍ਰਮਤਿ ਮਹਾਨੇ। ਦੁਲਭ
ਸਮਿੱਗੀ ਲਜਾਵਨਿ ਜਾਨੇ ॥ ੩੫ ॥ ਸਭਿ ਸਮਾਜ ਬਿਗਰਯੋ ਰਣ ਭਏ।
ਸੋਚਨਿ ਕਰੇ ਪਦਾਰਥ ਗਏ—। ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਦੇਵਨਿ ਮਨ ਜਾਨਿ। ਨਰ
ਤਨ ਧਰੇ ਆਇ ਤਿਸ ਥਾਨ ॥ ੩੬ ॥ ਕੇਤਿਕ ਮੰਚ ਉਚਾਵ ਲਿਆਏ।
ਗਿਲਮ ਗਲੀਚਾ ਫਰਸ਼ ਕਰਾਏ। ਬਾਰੇ ਬਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਿਸਾਲਾ ਕੋ ਤਿਨ

*ਲਿਆਵਣ ਜਾਣਾ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ).....। *ਇਕਠੇ ਕੀਤੇ ਪਦਾਰਥ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। *ਭਾਜ, ਫਾਨੁਸ ਬਾਲੇ। *ਘਾਹ (ਘੋੜਿਆਂ ਲਈ)।

*ਕਿਤਨਾ ਕਮਾਲ ਹੈ ਸਰੀਰਕ, ਮਾਨਸਕ ਤੇ ਆਤਮਕ ਬਲ ਦਾ ? ਰਾਤ ਦਾ ਉਨੀਂਦ, ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਦਾ ਜੁਧ ਜੰਗ, ਅਕਹਿ ਸ਼੍ਰਮ ਤੇ ਬਕਾਨ, ਪਿਆਰੇ ਸੁਰਮਿਆਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਕਿੰਨੀ ਭਿਆਨਕ ਕਠੜਕੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਹਨ, ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਜੀਲੇ ਫਬੀਲੇ ਜੋਧੇ ਮਰੇ ਹਨ, ਕੀਸਾ ਅਸਹਿ ਵਿਜੇਗ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਪਰ ਵੇਖੋ ਯਾਂਤਿ ਰਸ ਦੇ ਪਾਲਿਕ, ਬੀਰ ਰਸ, ਦੌਰ ਰਸ, ਵੀਰਤਸ ਰਸ ਦੇ ਕਮਾਲ ਹੋਗੇ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਬੀ ਰਤਾ ਨਹੀਂ ਬਕੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਓਦਰੇ। ਹੁਣ ਵਿਆਹ ਦਾ ਕਾਰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਗੇ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਦਿਤਾ ਹੈ ਮਨੋਂ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਰੋਪਰਵਾਹੀ, ਇਹ ਸਭ ਅਸਚਾਂ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਪਨ, ਸਭ ਦੇ ਵਿਚ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਰਹਿ ਕੇ ਵਿਚਰਨਾ ਅਲੁਹੀਅਤ ਤੇ ਪੂਰਨ ਆਤਮ ਸੱਤਸਾ ਦੇ ਦਿੱਨ ਹਨ।

ਆਨਤਿ ਭੈ ਤਤਕਾਲਾ ॥ ੩੭ ॥ ਕਿਨਹੂੰ ਦਾਨਾ ਆਨਿ ਬ੍ਰਤਾਯਹੁ । ਘ੍ਰਿਤ,
ਮਿਸ਼ਟਾਨ, ਅੰਨ ਕੋ ਲਜਾਯਹੁ । ਪਾਨਿ ਕਰਾਇ ਕਿਤਿਕ ਸਰਦਾਈ । ਕੋ
ਕੁਮਕੁਮਾ^੧ ਦੇਹਿ ਛਿਰਕਾਈ ॥ ੩੮ ॥ ਕੇਤਿਕ ਕਰਤਿ ਬੀਜਨਾ^੨ ਖਰੇ ।
ਸਭਿ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਰਨਿ ਕਰੇ । ਨਰ ਜੋਤਿਕ ਪਰਯੰਕ ਛਸਾਏ । ਸੰਦਰ
ਆਸਤਰਨ ਸੋ^੩ ਛਾਏ ॥ ੩੯ ॥ ਰੋਸਮ ਡਰੈਂ ਬੰਧਨ ਕਰੀ । ਲਗੇ ਗੰਢ ਜਿਨ
ਕੈ ਗਨ ਜਰੀ । ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਸੇਜ ਪਰ ਸਭਿ ਬੈਠਾਏ । ਅਦਭੁਤ ਦਿਖਤਿ ਰਹੈ
ਬਿਸਮਾਏ ॥ ੪੦ ॥ ਕਲਸ ਭਰੇ ਸੰਦਰ ਜਲ ਆਨੇ । ਗ੍ਰੀਖਮ ਰੁਤਿ ਪੀਵਨ
ਬਹੁ ਠਾਨੇ । ਮਿਲੀ ਜਿਨਹੁ ਮਹਿ ਬਝਿ ਖੁਸ਼ਬੋਈ । ਅਜਬ ਸਮਿੱਗੀ
ਜਾਨਤਿ ਸੋਈ ॥ ੪੧ ॥ ਗੁਰੁ ਕੋ ਪਠੇ ਗਏ ਨਰ ਜਬੈ । ਪ੍ਰਥਮ ਸੇਵ ਹੋਈ
ਲਖਿ ਸਬੈ । ਨੀਕੇ ਬੁਝਨਿ ਕਰੇ ਬਰਾਤੀ । ‘ਜੋ ਚਹੀਯਤਿ ਸਭਿ ਨਿਕਟਿ
ਅਗਾਤੀ’ ॥ ੪੨ ॥ ਸਗਰੀ ਸੁਧਿ ਲੇ ਕਰਿ ਹਟਿ ਆਏ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ
ਸੰਗ ਬਤਾਏ । ‘ਗਨ ਬਰਾਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਾਰੀ । ਪੁਰਿ ਕੋ ਸਿੱਖਨਿ ਕਰੀ
ਸੰਭਾਰੀ ॥ ੪੩ ॥ ਜੋ ਜਿਹ ਚਹੀਯਤਿ ਸਕਲ ਪੁਰਾਈ । ਪਾਇ ਫੁਲੇਲ
ਮਸਾਲ ਜਲਾਈ । ਤ੍ਰਿਣ ਆਦਿਕ ਦੁਗਨੇ ਸਭਿ ਪਾਸਿ । ਦੀਨੇ ਸਿੱਖਨਿ
ਆਨਿ ਅਵਾਸ’ ॥ ੪੪ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੈ ‘ਕਹਾਂ ਸਿਖ ਇਤਨੇ ? ਸੇਵਹਿ
ਸਭਿਹ ਬਰਾਤੀ ਜਿਤਨੇ । ਨੀਕੇ ਤੁਮ ਸਭਿ ਕੀ ਸੁਧਿ ਲੀਜੈ । ਚਹਹਿ ਜੁ
ਵਸਤੁ, ਪੁਚਾਵਨਿ ਕੀਜੈ’ ॥ ੪੫ ॥ ਪੁਨ ਸਿੱਖਨਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨੇ ‘ਮਹਾਂ-
ਰਾਜ ਸਭਿ ਪੂਛਨਿ ਠਾਨੇ । ਸਰਬ ਵਸਤੁ ਤੇ ਸਾਭ ਤਿਪਤਾਏ । ਪੁਰਿ ਕੋ
ਨਿਕਟਿ ਗ੍ਰਾਮ ਸਿਖ ਆਏ’ ॥ ੪੬ ॥ ਪੁਨਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਤਬਿ ਜਾਨੇ ।—
ਆਇ ਸੁਰਨਿ ਸਭਿ ਕਾਰਜ ਠਾਨੇ—ਉਤਿ ਤੇ ਹੁਇ ਨਿਰੀਤ ਸੁਖਦਾਈ ।
ਤਜਾਰੀ ਢੇਰਨਿ ਕੀ ਕਰਿਵਾਈ ॥ ੪੭ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਹਿੰਦਿ ਖਸਟਮ ਰਾਮੇ
‘ਛਾਲ ਆਵਨਿ’ ਪ੍ਰੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਸਪਤਿ ਦਸਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧੭ ॥

੧੮. [ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਦਾ ਵਿਆਹ] ।

ਵੇਹਗ ॥ ਪੰਚ ਘਟੀ ਜਾਮਨਿ ਗਈ ਪ੍ਰੋਹਤ ਕਹੈ ਸੁਨਾਇ । ‘ਮਹਾਰਾਜ
ਬਿਲਮ ਨ ਕਰਹੁ ਲਾਵਾਂ ਦੇਹੁ ਬੁਲਾਇ’ ॥ ੧ ॥ ਬੋਧਈ ॥ ਤੁਰਨਿ ਤਬਹਿ
ਹਕਾਰਨਿ ਗਯੋ । ਧਰਮੇ ਸਾਥਿ ਕਹਿਤਿ ਇਮ ਭਯੋ । ‘ਲੋ ਕਰਿ ਦੂਲਹੁ
‘ਗੁਲਾਬਦਾਨੀ [ਅ, ਕੁਮਕੁਮਹ=ਕੁਸੁਮ, ਇਸ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਗੁਲਾਬਦਾਨੀ] (ਅ) ਕੋਸਰ [ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ,
ਕੁੰਕਮ=ਕੋਸਰ] ‘ਪੱਖਾ’ । ‘ਵਿਛਾਵਰਿਆਂ ਠਾਲ । ‘ਜੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ (ਉਹ) ਸਭ ਕੋਲ ਪੁੱਜ
ਗਈ ਹੈ । ‘ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ (ਆਪਣੇ) ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ।

ਕਰਹੁ ਅਗਾਰੇ । ਸਮਾਂ ਜਾਨਿ ਗੁਰੁ ਤੁਮੈ ਹਕਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ਸੁਨਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ
ਹੈ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ । ਬਾਸਤਿ ਬਾਦਿਤ ਕਰੇ ਅਗਾਰੀ ॥ ਅਤਿਸ਼ਬਾਜੀ ਫੋਰਤਿ
ਭਏ । ਜਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਰ, ਤਹਿ ਚਲਿ ਗਏ ॥ ੩ ॥ ਕਰਿ ਕੁਲ ਰੀਤਿ
ਬੇਦਿਕਾ ਅੰਦਰਿ* । ਬੈਠਾਰਨੇ ਦੁਲਹੁ ਬਹੁ ਸੁੰਦਰ । ਗਣਪਤਿ ਨੋ ਗ੍ਰਹ ਕੋ
ਪੁਜਵਾਇ* । ਅਗਨਿ ਕਰੀ ਅਭਿਸੇਚਨ ਲਜਾਇ* ॥ ੪ ॥ ਦੁਰਗ ਤੁਰਕ
ਕੋ ਹੁਤੋ ਸੁਨੇਰੇ । ਬਡੀ ਨਿਸਾ ਬੀਤੀ ਜਿਸ ਬੈਰੇ । ਚਵਨੇ ਪਾਹਰੁ ਉਚ
ਅਟਾਰੀ । ਦੇਖਨੇ ਬਡੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਗਾਰੀ ॥ ੫ ॥ ਬਾਰ ਮਤਾਬੀ ਜਲਤੀ ਹੋਰੇ ।
ਸੋਚਨਿ ਲਾਗਨੇ ਤੁਰਕ ਬਡੇਰੇ ।—ਇਹ ਠਾਂ ਕੌਨ ਕੁਲਾਹਲ ਕਰੇ ?। ਬਡੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਮਸਾਲੈਂ ਜਰੈ ॥ ੬ ॥ ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੋ ਗੁਰ ਉਤਰਨੇ ਆਇ । ਸੁਨੀ
ਸ਼ਾਹ ਕੀ ਸੈਨ ਭਜਾਇ । ਲਸਕਰ ਬਡੇ ਜੰਗ ਕਰਿ ਮਾਰਾ । ਡੇਰਾ ਇਹਾ
ਆਨਿ ਅਬਿ ਡਾਰਾ ॥ ੭ ॥ ਕਸਿ ਤੁਫੰਗ ਇਨਿ ਕੋ ਅਬਿ ਮਾਰੇ । ਬਿਨ
ਜਾਨੇ, ਮੁਖ ਤੇ ਨ ਪੁਕਾਰੇ* । ਧਰਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਤਬਿ ਆਨ ਪਲਾਵੈ* । ਹਮਰੇ ਭੇਵ
ਬਬਾਹ ਇਹ ਪਾਵੈ— ॥ ੮ ॥ ਪ੍ਰੇਰਨੇ ਕਾਲ ਤੁਫੰਗ ਸੰਭਾਰੀ । ਸ਼ਿਸਤਿ ਬਾਂਧ
ਕਰਿ* ਜਬਿ ਕਰ ਧਾਰੀ । ਜਹਾਂ ਗੁਰੁ ਅਰ ਨਰੁ ਸਮੁਦਾਇ । ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
ਹੋਤਿ ਲਖਿ ਪਾਇ ॥ ੯ ॥ ਤਹਿ ਕੋ ਤਾਕ ਪੁਖਾਯਹੁ* ਤੋਰਾ । ਕਰਿਕੇ ਮੁਖ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਓਰਾ । ਫਟੀ ਤੁਪਕ, ਬਡ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਯੋ । ਫੁਟਨੇ ਬਦਨ
ਤੁਰਕ ਤਬਿ ਘਾਯੋ* ॥ ੧੦ ॥ ਤਤਫਿਨਿ ਮਰਨੇ, ਨ ਹਾਇ ਉਚਾਰੀ । ਅਪਰ

*ਜਲ ਫਿੜਕ ਕੇ ਅੱਗ ਬਾਲੀ [ਸਿੰ, ਅਭਿਸਿਦ=ਫਿੜਕਣ] । *ਬਲਦੀਆਂ ਹਨ । *ਬਿਨਾ
ਖਬਰ (ਕਿਸੇ ਨੂੰ) ਕੀਤੇ, ਤੇ ਮੁਖੋਂ ਵੀ ਮਿੱਠੀ ਉੱਚੀ ਬੋਲਦਾ (ਤਾਂਕਿ ਰੋਲਾ ਪੈਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੂੰ ਖਬਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ) । *ਕਿਉਂਕਿ ਖਬਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਭਰ ਕੇ ਵੇਰਵੇ (ਕਿਤੇ) ਨੌਸ ਜਾਣਗੇ ।
*ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ । *ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ।

*ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਦੱਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਯੇਸੇ ਬਿਵਹਾਰ ਕਵੀ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਖ ਰਾਜ
ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਹੋਰਥੇ ਟੁਰ ਪਏ ਸਨ, ਲੌਕਿਕ ਵੇਦਿਕ ਰੀਤੀਆਂ ਦੂਸਰੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਸਾਫ਼ ਤਜ਼ਰਗੀਆਂ
ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ । ਤੀਸਰੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਅਨੰਦ ਟੋਰਿਆ, ਚੌਥੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਲਾਵਾਂ ਟੋਰੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸਮੇਂ
ਗੁਰੂ ਰੀਤੀਆਂ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਹੋਈਆਂ । ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਪਾਸ ਸ਼ਕੈਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨਿੰਦਾ
ਹੋਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਲੌਕਿਕ ਵੇਦਕ ਰੀਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਈ ਵੇਰ ਕਵੀ ਜੀ ਆਪ ਲਿਖ
ਆਏ ਹਨ, ਵੇਰ ਕਦ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੌਕਿਕ ਵੇਦਿਕ ਰਸਮਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪ
ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ ? ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਈ ਵੇਖੋ ਰਾਸਿ ੪ ਅੰਸੁ ੪ ਅੰਕ ੨੦ ਤੇ ੩੮ ਦੀਆਂ ਹੇਠਲੀਆਂ
ਟੁਕਾਂ ।

†ਪਾਸ—ਬੁਕਾਯਹੁ ।

ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਕੀਨਿ ਸੰਭਾਰੀ। ਪਰਿਯੋ ਰਹਜੈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਸੁ ਜਾਨਜੈ। ਪਾਯੋ ਫਲ
ਕੁਕਰਮ ਜਸ ਠਾਨਜੈ ॥੧੧॥ ਸੁਨਜੈ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੁਦਲ ਨੇ ਜਬਿ ਹ੍ਰੀਸ਼ਸਤ੍ਰ
ਸੰਭਾਰ ਲੀਨਿ ਭਟ ਸਭਿਹੂੰ। ਹਯਨਿ ਤਯਾਰ ਕਰਨਿ ਅਭਿਲਾਖੇ। ਗੁਰੁ
ਢਿਗ ਸਿੱਖ ਤਿਨਹੂੰ ਬਚ ਭਾਖੇ ॥ ੧੨ ॥ ‘ਬੈਠੇ ਕਹਾਂ ? ਬਨਹੁ ਸਵਧਾਨ।
ਲਖੀਅਤਿ ਆਈ ਸੈਨ ਮਹਾਨ’। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਬਭਾਖੇ। ‘ਬਿਰੇ
ਰਹਹੁ ਨਹਿ ਕੋ ਰਿਪੁ ਆਯੋ ॥ ੧੩ ॥ ਅੰਤਰ ਦੁਰਗ ਤੁਰਕ ਮਰਿ ਰਹਜੈ।
ਫਟੀ ਤੁਢੇਗ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਲਹਜੈ। ਗੀਦੀ ਛਪਿ ਔਚਕਿ ਲਗਿ ਮਾਰਨਿ।
ਭਯੋ ਤਿਸੀ ਸਿਰ ਗਾਜਬ ਗੁਜਾਰਨਿ ॥੧੪॥ ਐਸੋ ਸਮੇਂ ਆਇ ਤੁਮ ਜਾਨਹੁ।
ਦੁਰਗ ਵਹੈ ਹਤਿ ਤੁਰਕ ਮਹਾਨਹੁ’। ਇਮ ਕਹਿ ਲਗੇ ਕਰਨਿ ਸੋ ਕਾਜ।
ਢੇਰੇ ਢੇਰਨਿ ਕੇਰਿ ਸਮਾਜ ॥ ੧੫ ॥ ਦਿਜ ਆਗਜਾ ਤੇ ਕੰਨਜਾ ਆਨੀ।
ਬੈਦੀ ਬਿਖੈ ਬਿਠਾਵਨਿ ਠਾਨੀ। ਬੈਦਿਕ ਲੋਕਿਕ ਕੀਨਸਿ ਰੀਤਿ*।
ਲਾਵਾਂ ਦਈ ਮੁਦਤਿ ਸਭਿ ਚੀਤਿ ॥੧੬॥ ਸਗਰੋ ਕਾਜ ਸਪੁਰਨਿ ਭਯੋ ਉਠਿ
ਦੁਲਹੁ ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਗਯੋ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਆਦਿਕ ਸੁਧਿ ਸਾਰੀ। ਗੁਰ ਦਾਸਨਿ
ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਸੁਧਾਰੀ ॥ ੧੭ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਹੀਨੇ। ਸਕਲ ਜਥਾ
ਸੁਖ ਸੁਪਤਨਿ ਕੀਨੇ। ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਦਾਜ ਕੀ ਤਜਾਰੀ। ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਕਰਿਵਾਇਸਿ ਸਾਰੀ ॥ ੧੮ ॥ ਹੈਮ ਬਿਭੂਖਨ ਮੁਕਤਾ ਹਾਰਿ’। ਜੇ ਦਮੋਦਰੀ
ਰਖੇ ਸੁਧਾਰਿ। ਦਿਏ ਪਟੇਬਰ ਅਰੁ ਪਸ਼ਮੰਬਰ। ਸੁੰਦਰ ਅਧਿਕ ਜ਼ਰੀ
ਕੇ ਅੰਬਰ ॥ ੧੯ ॥ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ ਦਾਜ ਮਹਿ ਦੀਨੇ। ਨੀਕੀ ਰੀਤਿ ਬਿਸ-
ਰਜਨਿ ਕੀਨੇ। ਧਰਮਾ, ਸੁਤ, ਜੁਗ, ਜੋਰੇ ਹਾਥ’। ਨਮੋ ਕਰੀ ਪਗ ਪੰਕਜ
ਨਾਥ ॥ ੨੦ ॥ ਦੁਲਹੁ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਕਰ ਢੇਰਾ। ਸ਼ਕਤਿਵਾਨਿ ਗੁਰ ਕੀਨਿ
ਬਡੇਰਾ। ਪੁਨ ਦਮੋਦਰੀ ਪਾਇਨ ਪਰਜੇ। ਆਸ਼ਿਖ ਬਾਕ ਬਿਲੋਕਿ ਉਚਰਜੇ
॥੨੧॥ ਮਰਵਾਹੀ ਸੁ ਨਾਨਕੀ ਸਾਥ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਗ ਪਰ ਟੇਕਜੋ ਮਾਥ।
ਸਭਿਨਿ ਦਈ ਆਸ਼ਿਖ ਮਨ ਭਾਈ। ਅਪਰ ਪ੍ਰਵਾਰ ਮਿਲਜੈ ਸੁਖ ਪਾਈ ॥
੨੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਿ ਅਨਵਾਯਹੁ ਡੇਰਾ। ਮੁਕਤਾ ਕੀ ਬਾਲਰ ਚਹੁ ਓਰਾ।
ਚਾਮੀਕਰ ਕੇ ਨਗ ਬਹੁ ਜਰੇ। ਆਨਿ ਗੁਰੁ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰੇ ॥ ੨੩ ॥ ਮਿਲਿ
ਦਮੋਦਰੀ ਤਨੁਜਾ ਸੰਗ। ਬਹੁਜੈ ਬਿਲੋਚਨ ਨੀਰ ਉਮੰਗ। ਸਭਿ ਪਰਵਾਰ

*ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਤੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਹਾਰ। ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਧਰਮੇ ਦਾ ਪੁੱਕੂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਹੱਥ ਜੋੜੇ।

*ਦੋਖੇ ਗਾਂਥ ੬ ਅੰਸੂ ੬ ਅੰਕ ੨੦ ਦੀ ਚੋਠਲੀ ਟੁਕ।

ਮਿਲਨੈ ਕਰਿ ਪਸਾਰਿ । ਆਸੁਸਨਿ^੧ ਜੁਤਿ ਸੀਖ ਉਚਾਰਿ ॥ ੨੪ ॥ ਬਹੁਰ
 ਪਿਤਾ ਵਿਗ ਬੀਰੋ ਗਈ । ਮਿਲੀ ਰੁਦਨ ਠਾਨਤਿ ਬਹੁ ਭਈ । ਨਰ ਅਨੁ-
 ਹਾਰ ਸੁਤਾ ਕੋ ਹੋਰਾ । ਗੁਰੁ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇਜਲ ਗੋਰਾ ॥ ੨੫ ॥ ਕਰਤਿ ਪਸਾਰ
 ਡੋਰੇ ਬੈਠਾਈ । ਲਿਯੋ ਕਹਾਰਨਿ ਕੰਧ ਉਠਾਈ ॥ ਸਭਿ ਬਰਾਤ ਕੋ ਨਰ ਤਬਿ
 ਆਏ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਾਇਨ ਸੀਸ ਝੁਕਾਏ ॥ ੨੬ ॥ ਸਾਦਰ ਸਰਬ ਬਿਸਰਜਨਿ
 ਕਰੋਗਮਨੇ ਤਬਹਿ ਮੋਦ ਉਰ ਭਰੋਡੋਰੇ ਪਰ ਬਹੁ ਧਨ ਬਰਖਾਯਹੁ ॥ ਧਰਮੋ
 ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ ਉਰ ਪਾਯਹੁ ॥ ੨੭ ॥ ਇਮ ਕਰਿ ਬਸਾਹੁ ਸੁਤਾ ਕੋ ਤਬੈ ਬਿਰੇ
 ਗੁਰੁ ਬੈਠੇ ਸਿਖ ਸਬੈ । ਬਿਧੀਚੇਦ ਇਮ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ । 'ਭਯੋ ਪੁਨੀਤ ਮਹਾਂ
 ਇਹ ਥਾਨਾ' ॥ ੨੮ ॥ ਰਚਨੇ ਬਸਾਹ ਕਿਤ^੨, ਭਯੋ ਸੁ ਇਹਾ ॥ ਕੌਨ ਲਖਹਿ ਤੁਮ-
 ਰੀ ਗਤਿ ਮਹਾਂ । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕਹਯੋ 'ਸਮਾਂ ਜਬਿ ਆਇ । ਇਹਾਂ ਥਾਨ ਹਮਰੇ
 ਬਨਿ ਜਾਇ' ॥ ੨੯ ॥ ਪੂਜਹਿ ਸਿੱਖ ਸੰਤ ਸਿਰ ਨਜਾਵੈ । ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਫਲ
 ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਪਾਵੈ । ਜੇਸਠ ਕੀ ਛਬੀਸਵੀਂ ਮਾਂਹਿ । ਦਰਸਹਿ ਆਇ, ਅਧਿਕ
 ਫਲ ਪਾਂਹਿ* ॥ ੩੦ ॥ ਸੰਮਤ ਸੋਰਹ ਸਹਿਸ ਉਨਾਸੀ^੩ । ਸੁਤਾ ਬਸਾਹ ਕਿਯ
 ਗੁਰ ਅਬਿਨਾਸੀ । ਸਭਿ ਕਾਰਜ ਕਰਿ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ । ਬਿਰੇ ਕੁਛਕ ਜੁਤਿ
 ਨਿਜ ਪਰਿਵਾਰ ॥ ੩੧ ॥ ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰਿ ਸਰਬ ਤਿਸ ਥਾਨ । ਨਿਜ ਨਿਜ
 ਕਾਰ ਭਏ ਸਵਧਾਨ । ਸੁਭਟ ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਬਿਰ ਰਹੇ । ਪੁਨਹ ਅਰੁਫਨਿ ਕੋ
 ਚਿਤ ਚਹੇ ॥ ੩੨ ॥ ਸਜੈਦਨ ਡੋਰੇ ਸਭਿ ਕਰਿ ਤਜਾਰ । ਸਭਿ ਪਰਿਵਾਰ
 ਭਏ ਅਸੁਵਾਰ । ਅਪਨੇ ਤੇ ਆਗੇ ਕਰਿ ਤੋਰੇ । ਤਾਰਨਤਰਨ ਸੁ ਤੀਰਬ
 ਓਰੇ ॥ ੩੩ ॥ ਪੰਚਹੁ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸੰਗਿ । ਤੀਨਹੁ ਗੁਰ ਮਹਿਲਾ ਮਨ
 ਭੰਗ^੪ । -ਸੁਖ ਸੋ ਬਸਤਿ ਆਪਨੇ ਧਾਮ । ਆਏ ਤਜਾਰ ਸਮਾਜ ਤਮਾਮ ॥
 ੩੪ ॥ ਬੋਰੀ ਬਾਤਿ ਬਾਜ਼ ਕੀ ਕਹਾਂ । ਕੀਨਿ ਬਿਗਾਰਨਿ ਕਾਰਜ ਮਹਾਂ । ਕੋ
 ਕਹਿ ਸਾਕਹਿ ਤਿਨਹੁ ਅਗਾਰੀ । ਤੂਰਨਿ ਸਫਲਹਿ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ ॥
 ੩੫ ॥ ਮੋਰਨਿ ਕਰੇ ਹੋਤੁ ਪਕਵਾਨਾਂ^੫ 'ਤੁਰਕ ਖਾਹਿਗੇ' ਸ੍ਰਾਪ ਬਖਾਨਾ ॥ ਨਿਜ

^੧ਦਿਲਾਸੇ । ^੨ਰਚਿਆ ਕਿਥੇ ਸੀ ਤੇ..... । ^੩ਸੰ: ੧੬੭੯ । ^੪ਉਦਾਸ ।

* ਬਬਾਲ ਵਿਖੇ ਇਸ ਵਿਆਹ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤਕ ਹਰ ਸਾਲ ਜੇੜ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਹੁਣ ਤਕ ਲਾਵਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਉੱਥੇ ਰਾਗੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਵਿਆਹ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਇਕ ਦਲੀਲ ਹੈ ।

ਨੁਕਸਾਨ ਨ ਜਾਨਾ ਨੈਕ। ਸੁਤਾ ਬਜਾਹ ਮਹਿ ਬਿਘਨ ਅਨੈਕ ॥ ੩੬ ॥
 ਸਜਾਨੀ ਸਾਸ ਰੁਤੀ ਇਸ ਕਾਲ। ਇਨ ਬਾਤਨਿ ਕੋ ਲੇਤਿ ਸੰਭਾਲਿ। ਤਉ
 ਭਈ ਸੁਖ, ਜੰਗ ਮਝਾਰੇ। ਜਿਯਤਿ ਬਚੇ ਸਨਬੰਧੀ ਸਾਰੇ—॥੩੭॥ ਇੱਤ੍ਰ-
 ਦਿਕ ਬਹੁ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਤਿ। ਮਿਲਤਿ ਆਪੁ ਮਹਿ ਬੈਠਿ ਉਚਾਰਤਿ। ਚੀਤ
 ਪਰਾਇਨ ਸਭਿ ਪਰਵਾਰੁ। ਸਿਮਰਤਿ ਸਦਨ ਅਨੰਦ ਉਦਾਰੁ ॥ ੩੮ ॥
 —ਬਿਘਨ ਅਚਾਨਕ ਆਪ ਉਠਾਯਹੁ। ‘ਬਿਗਰਹਿ ਕਾਰਜ’ ਨਹਿ ਮਨ
 ਆਯਹੁ—। ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਹੁਰ ਭਏ ਅਸੁਵਾਰਾ। ਬਜਨੇ ਜੀਤ ਕੋ ਮਹਿਦ
 ਨਗਾਰਾ ॥ ੩੯ ॥ ਸਭਟ ਸਨੱਧ ਬੱਧ ਹੁਇ ਚਰੇ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਕਰਿ ਮਾਰਗ
 ਪਰੇ। ਹੁਤੋ ਨਿਕਟਿ ਹੀ ਤਾਰਨ ਤਰਨ। ਪਹੁੰਚੇ ਗੁਰੁ ਸੁ ਕਾਰਨ ਕਰਨ ॥੪੦॥
 ਤੀਰਥ ਕੀ ਪੁਰਬ ਦਿਸਿ ਮਾਂਹਿ। ਕਰਜੈ ਸਿਵਰ ਪਿਖਿ ਸੁਭ ਬਲ ਜਾਂਹਿ।
 ਸਭਿ ਸੂਰਨਿ ਕੀਨਿਸਿ ਬਿਸਰਾਮੁ। ਮੱਜਨ ਕਰਜੈ ਤਾਲ ਅਭਿਰਾਮੁ ॥੪੧॥
 ਬਹੁ ਗ੍ਰੀਖਮ ਕੀ ਤਪਤ ਮਿਟਾਈ। ਤਟ ਪਰ ਬੈਠਿ ਸੁ ਗਏ ਗੁਸਾਈ। ਸ੍ਰੀ
 ਅਰਜਨ ਕੋ ਤੀਰਥ ਮਹਾਂ। ਮਹਿਮਾਂ ਸਹਤ ਬਿਲੋਕਜੈ ਤਹਾਂ ॥੪੨॥ ਕਹਜੈ
 ਮਹਾਤਮ ਸਿੱਖਸਨ ਸਾਥ। ‘ਸੁਨਹੁ, ਜੁ ਮੱਜਹਿ, ਫਲ ਕੀ ਗਾਥ। ਰੋਗ
 ਬਡੇ ਆਦਿਕ ਕੋ ਖੋਵੈ। ਪਾਪਨਿ ਮਲ ਬਹੁ ਜਨਮਨਿ ਧੋਵੈ ॥੪੩॥ ਤ੍ਰਿਯਾ
 ਅਪੁੱਤ੍ਰਾ ਮੱਜਹਿ ਦਰਸ’। ਪਾਇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਧਾਰਹਿ ਹਰਸ’। ਅਪਰ
 ਕਾਮਨਾ ਧਾਰਿ ਨਹਾਵੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਧਰੈ ਸੁ ਫਲ ਹੀ ਪਾਵੈ ॥੪੪॥ ਹੁਇ ਇਸ ਕੋ
 ਪਰਤਾਪ ਬਡੇਰਾ। ਲਾਗਹਿ ਮੇਲਾ ਦਰਸ’ ਘਨੇਰਾ। ਬੈਠੇ ਤਹਿ ਭਾ ਕੇਤਿਕ
 ਕਾਲ। ਭੋਜਨ ਤਸਾਰ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਕੇ ਨਾਲਿ ॥੪੫॥ ਆਪਿ ਅਚਨੈ ਅਰੁ ਸਭਿ
 ਕੋ ਦਯੋ। ਬਿਸਰਾਮੇ ਸੁਮ ਤਨ ਤੇ ਗਯੋ। ਫਰੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਸਮਾਂ ਲਖਾਈ’।
 ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਸਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ ॥੪੬॥ ‘ਅਥਿ ਨਹਿ ਘਾਮ’ ਹੋਇ ਹੈ
 ਘਨ’। ਮਗ ਮਹਿ ਚਲਹੁ ਅਨੰਦ ਕੇ ਸਨੈ’। ਬਜਵਾਇਸਿ ਤਬਿ ਕੁਚ
 ਨਗਾਰਾ। ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਚਲਨਿ ਨਿਰਧਾਰਾ ॥੪੭॥ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਕੋ ਬਲ
 ਕਰਿ ਨਮੋ। ਚਵੇ ਤੁਰੰਗ ਗੁਰੁ ਤਿਹ ਸਮੋ। ਆਗੇ ਕਰਿ ਛੋਰੇ ਅਰੁ ਸਜੈਦਨ।
 ਗਮਨੈ ਮਾਰਗ ਸੋਤੁ ਨਿਕੰਦਨ ॥੪੮॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਯਾਤਰਾ ਰਾਜੇ 'ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰੁ ਸੁਤਾ ਬਜਾਹ' ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ—ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਅਸਟਦਸਮੇ ਅੰਸੂ ॥੧੮॥

‘ਅਮੋਸਿਆ ਨੂੰ [ਸੰਸ: ਦਰਸ]। ‘ਅਨੰਦ’। ‘ਸਮਾਂ ਜਾਣਕੇ’। ‘ਧੁੱਪ’। ‘ਬਹੁਤ’।

੧੯. [ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਨੂੰ ਮੁਗਲਸ ਖਾ ਦੇ ਜੰਗ ਦੀ ਹਾਰ ਦੀ ਖਬਰ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਗਮਨੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ । ਉਤ ਲਵ-
ਪਰਿ ਕੀ ਕਛ ਕਥਾ ਸਨੀਯਹਿ ਜਸ ਭਾ ਹਾਲ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜੇਤਿਕ
ਬਚੇ ਭਗੀਲ ਪਲਾਏ । ਕਿਸੁ ਗੁਮ ਬਸਿ ਭੌਰ ਸਿਧਾਏ । ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਕੇ
ਪਹੁੰਚੇ ਪਾਸਿ । ਪਿਖੜੇ ਜੁਧ ਜਿਨ ਕੇ ਬਛਿ ਤ੍ਰਾਸ ॥ ੨ ॥ ਰਣ ਕੀ ਸਗਰੀ
ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚਾਈ । 'ਜੇ ਸਰਦਾਰ ਪਠੇ ਸਮੁਦਾਈ । ਮੁਗਲਸਖਾਂ ਸਮੇਤ
ਸਭਿ ਮਾਰੇ । ਨਹੀਂ ਬਚੇ ਗੁਰੁ ਤੇ ਸਭਿ ਹਾਰੇ' ॥ ੩ ॥ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਸੁਨਿ ਕੇ
ਬਿਸਮਾਨਜੇ 'ਏਤੋ ਲਸ਼ਕਰ ਕਿਸਬਿਧਿ ਹਾਨਜੇ?' ਰਣਕੇ ਹੋਰਤਿ ਜੇ ਭਜਿ
ਆਏ । ਸੁਨਿਬੇ ਹਿਤ ਸੇ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਏ ॥ ੪ ॥ ਜਾਇ ਸਲਾਮ ਸ਼ਾਹੁ ਸੇਂ
ਕੀਨਿ । ਬੂਝਨਿ ਹਿਤ ਬੋਲਜੇ ਲਖਿ ਦੀਨਿ । 'ਭਯੋ ਜੰਗ ਕਿਮ ਸਭਿ ਹੀ
ਮਾਰੇ? ਕਰਜੇ ਕਪਟ ਕੁਛ ਨਹਿ ਸੰਭਾਰੇ?' ॥ ੫ ॥ ਕੈ ਗੁਰ ਢਿਗ ਲਸ਼ਕਰ
ਭਟ ਭਾਰੇ? ਹਤੇ ਅਲਪ ਜਿਸਤੇ ਤੁਮਹਾਰੇ? ਸੁਨਿ ਭਗੀਲ ਗਨਕਹਜੇ
ਬਨਾਇ । 'ਕਛੁ ਖੁਦਾਇ ਗਤਿ ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ ॥ ੬ ॥ ਹਮ ਤੇ ਦਸ ਗੁਨ
ਤਿਹ ਦਲ ਬੋਰਾ । ਛਲ ਭੀ ਨਹੀਂ ਭਯੋ ਤਿਸ ਠੋਰਾ । ਹਮ ਛਲ ਸੇਂ ਨਿਸ
ਮਹਿ ਚਲਿ ਗਏ ਪੁਰਿ ਤੇ ਉਰੇ* ਉਚਿ ਥਲ ਅਏ ॥ ੭ ॥ ਤਹਾਂ ਪਰੀ ਇਕ
ਤੋਪ ਨਿਹਾਰੀ । ਲਕਰਾ ਖੁਦਜੇ ਤਾਂਹਿ ਭਰਿ ਮਾਰੀ । ਬੀਸਿਕ ਭਟ ਤਹਿ
ਲਰੇ ਬਛੇਰੇ । ਲਸ਼ਕਰ ਕੇ ਨਰ ਹਤੇ ਘਨੇਰੇ ॥ ੮ ॥ ਲੇਨਿ ਤੋਪ ਹਿਤ ਮੁਗ-
ਲਸਖਾਨ । ਕਰਿ ਹੋਲਾ ਪਾਯੋ ਘਮਸਾਨ । ਘੋਰਿ ਸਬੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਸੇਂ ਮਾਰੇ ।
ਦੇਖਿ ਤੋਪ ਸਭਿ ਅਚਰਜ ਧਾਰੇ ॥ ੯ ॥ ਗੁਰੁ ਮੰਦਿਰ ਮਹਿ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ।
ਧਨ ਭੂਖਨ ਲੇ ਗਏ ਅਸ਼ੇਸ਼ੇ । ਜਾਮ ਨਿਸਾ ਜਬਿ ਚੰਦ ਚਰ੍ਹੇ ਹੈ । ਗੁਰ ਲੈ
ਕਰਿ ਦਲ ਆਨਿ ਲਰਜੇ ਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ਭਈ ਤੁਢੰਗਨਿ ਕੀ ਬਹੁ ਮਾਰ । ਗੁਰ
ਕੇ ਤੀਰ ਚਲੇ ਤਿਸ ਬਾਰਿ ਚਤੁਰੰਗਲਿ* ਚੌਰੇ ਬਛਿ ਤੀਖਨ।ਖਪਰੇਖਰੇ*
ਪੁਲਾਦੀ ਭੀਖਨ ॥ ੧੧ ॥ ਭੀਨਿ ਕਿ ਚਾਰ ਪਾਂਚ ਕੇ ਪਾਰ ਪਰੇਂ, ਇਤਨ ਕੇ
ਪਾਨ ਬਿਦਾਰਿ।ਅਰੁ ਗੁਲਕਨਿ ਕੇ ਗਿਰਨੇ ਜੋਈ।ਦਲ ਬੋਰੇ ਬਰਖਾ ਬਛਿ
ਹੋਈ ॥ ੧੨ ॥ ਨਭ ਤੇ ਓਰਨਿ ਕੀ ਸਮ ਪਰੇਂ । ਲਸ਼ਕਰ ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰੇਂ
ਮਰੇਂ । ਇਤਿ ਕੀ ਚਲਹਿ ਲਗਹਿ ਤਿਨ ਬੋਰੀ । ਕੋ ਜਾਨੈ ਜਾਤੀ ਕਿਸ
ਓਰੀ* ॥ ੧੩ ॥ ਆਧਿਕ* ਲਸ਼ਕਰ ਤਪਕਨਿ ਮਾਰਾ । ਬਹੁਰ ਮਿਲੇ ਨਿਕਸੀ

*ਕੁਛ ਛਲ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਨਿਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸੋਨਾ) ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ? (ਤੇ ਤੁਸੀਂ) ਬੋਲੋ ਸਾਓ ਜਿਸ
ਕਰਕੇ । *ਚਾਰ ਉਂਗਲ । *ਤਿੱਖ । *ਜਾਂਦੀਆਂ ਕਿੱਧਰ ਸਨ । *ਅੱਧਾ ਕੁ । *ਪਾ:-ਉਠੇ ।

ਕਰਵਾਰਾ^੧ । ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਕੀ^੨ ਗਨ ਸਮਸ਼ੇਰ । ਟੂਠਿ ਪਰੀ ਕਿਤਨੀ
 ਤਿਸ ਬੇਰਿ॥੧੪॥ ਗੁਰ ਕੇ ਭੁਟ ਕਯਾ ਲੋਕ ਗਵਾਰਾ^੩ । ਨਹਿ ਜਾਨਹਿ ਬਿੰਦਸਾ
 ਹਥਿਆਰ । ਅਨਿਕ ਜਾਤਿ ਕੇ ਕਰਿ ਇਕ ਠਾਇ । ਦਲ ਕੇ ਕਰਿ
 ਲੀਨੋ ਸਮੁਦਾਇ ॥੧੫॥ ਤਬਿ ਖੜਗਨਿ ਕੀ ਮਾਰ ਮਚਾਈ । ਸੈਨਾ ਕਤਲ
 ਕਰੀ ਜਿਮ ਭਾਈ । ਪਰਜੇ ਅਪੁਨੇ ਲੋਹੇ ਹਮਾਰੇ । ਕਰੇ ਪ੍ਰਹਾਰਨ ਰਿਪੁ
 ਕੇ ਮਾਰੇ ॥੧੬॥ ਗਜਬ ਤਮਾਰਾ ਅਜਬ ਗੁਜ਼ਾਰਾ^੪ । ਇਸ ਬਿਧਿ ਰਾਵਰਿ
 ਲਸਕਰ ਮਾਰਾ । ਮੁਗਲਸਖਾਨ ਆਨਿ ਗੁਰੁ ਹਨਜੋ^੫ । ਭਯੋ ਕੋਪ ਹਜ਼ਰਤ
 ਸਬਿ ਸੁਨਜੋ ॥੧੭॥—ਇਸ ਬਿਧਿ ਜੇ ਗੁਰੁ ਕਰਹਿ ਢਿਠਾਈ^੬ । ਸਗਰੇ ਦੇਸ
 ਢੁਰੁ ਉਠਾਈ । ਬੰਧਹਿ ਕੇ ਮਾਰਹਿ ਨਹਿ ਜਾਵਦ । ਦੇਸ ਰੁ ਹਮ ਕੇ
 ਸਾਭਿ ਨ ਤਾਵਦ—॥੧੮॥ ਗਨ ਉਮਰਾਵ ਸਮੀਪ ਬੁਲਾਏ । ਜਿਨ ਮਹਿ
 ਮੁਖਿ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ, ਆਏ । ਜਹਾਂਗੀਰ ਕੇ ਨਿਕਰਿ ਰਹੀਤਾ । ਮਾਨਹਿ ਹਜ਼-
 ਰਤ, ਸਥਾ ਕਹੀਤਾ ॥੧੯॥ ਬੋਲਜੇ ਸ਼ਾਹੁ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਸੰਗ । ‘ਸੁਨਜੇ ਹੋਇ’
 ਤੁਮ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸੰਗ । ਮਹਾਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਸਮ ਕੀਨੀ ਬਾਤ । ਸੈਨਾ ਪਠੀ ਭਈ ਸਭਿ
 ਘਾਤ ॥ ੨੦ ॥ ਅਬਿ ਗਮਨਹੁ ਉਮਰਾਵ ਘਨੇਰੇ । ਤੋਪ ਸਮੁਰੇ ਲੋਹੁ ਬਝੀਰੇ
 ਗਹਿ ਆਨਹੁ ਕੇ ਕਰਹੁ ਸੰਘਾਰ । ਹੋਹਿ ਤਿਵਾਰਕ ਕਰਿਬੇ ਰਾਰ’ ॥੨੧॥
 ਲਿਯੋ ਬਾਜ ਸੇ ਦਿਯੋ ਨ ਕੋਈ । ਅਰਜੇ ਲਰਜੇ ਲਸਕਰ ਸੰਗ ਸੋਈ^੭ ।
 ਸਭਿ ਉਮਰਾਵਨਿ ਕਹਜੇ ਸੁਨਾਇ । ‘ਜਨੋਂ ਰਾਵਰ ਕੀ ਹੋਇ ਰਜਾਇ’ ॥
 ੨੨ ॥ ਸੁਨਤਿ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਕਰ ਜੋਰੇ । ‘ਤੁਮਰੇ ਬਾਜ ਨਹੀਂ ਕਿਤ ਬੋਰੇ
 ਅਨਿਕ ਵਲਾਇਤ ਤੇ ਚਲਿ ਆਵੇਂ । ਲਿਹੁ ਮੰਗਾਇ ਜੋਤਿਕ ਮਨ ਭਾਵੇਂ
 ॥੨੩॥ ਪਿਤਾ ਆਪ ਕੇ ਢਿਗ ਗੁਰ ਗਏ । ਕਿੰਚੁ ਬੋਗ, ਮੈਂ ਲਜਾਵਤਿ ਭਏ
 ਚੰਦੁ ਦਿਵਾਨ ਉਪਾਇ ਬਨਾਇ । ਦੁਰਗ ਗੁਲਿਯਰ ਦਿਏ ਪੁਚਾਇ ॥੨੪॥
 ਚਾਲੀ ਦਿਵਸ ਬੀਤਿ ਗੇ ਸਬਿਹੂੰ । ਨਿਸ ਮਹਿ ਸ਼ੇਰ ਆਇ ਵੈ ਤਬਿਹੂੰ
 ਹਜ਼ਰਤ ਕੀ ਛਾਤੀ ਧਰਿ ਪਾਇ। ਭਰ ਕਰਿ ਸਭਿਗੁਰੁ ਕੇ ਚਿਤ ਲਜਾਇ
 ॥ ੨੫ ॥ ਦੋਨਹੂੰ ਹਾਥਨਿ ਗਹੇ ਰੁਮਾਲ । ਗੁਰੁ ਹਟਾਵੇਂ ਬਲ ਕੇ ਨਾਲ ।
 ਪੁਨ ਅਵਾਜ਼ ਕੇ ਸੁਨਿ ਹੈ ਐਸੇ ।—ਗੁਰੁ ਹਕਾਰਹੁ ਜੈਸੇ ਕੈਸੇ ॥ ੨੬ ॥ ਹੋਤਿ
 ‘ਤਲਵਾਰਾ’ । ‘ਮੁਗਲਾਂ ਤੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀਆਂ’ । ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਕੀ (ਸਨ) ੧ ਗਵਾਰ ਲੋਕ
 (ਸਨ) । ‘ਅਚਰਜ ਵਰਤੀ ਦੇ ਹੱਲੇ ਨੇ ਕਹਿਰ ਕਰ ਦਿਤਾ । [ਛਾ:., ਤੁਮਾਂਚ—ਧੱਪਾ । (ਅ)
 ਵਰਤੀ ਦਾ ਹੱਲਾ । (ਦ) ਤੁ:., ਤਬੇਛਹ—ਪਿਸਰੋਲ ਵਰਗਾ ਹੱਥਜਾਰ] । ‘ਹੋਠ । ‘ਹੋਵੇਗਾ ।
 ‘ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇ । [ਅ:., ਤਵਾਰਕ—ਪ੍ਰਬੰਧ, ਦਿਲਾਜ, ਦੰਡ, ਸਜ਼ਾ] ।

ਪ੍ਰਾਤ ਕੇ ਮੋਹਿ ਬੁਲਾਯੋ । ਨਿਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੇ ਸਰਬ ਸੁਨਾਯੋ । ਲੇਨਿ ਹੋਤਿ
ਜਬਿ ਮੋਹਿ ਪਠਾਵਾ । ਦਾਰੁਨ ਸ਼ੇਰ ਨ ਫੇਰ ਦਿਖਾਵਾ^੧ ॥ ੨੭ ॥ ਤਿਨਿ ਕੇ
ਕਹੇ ਬਦੈਸਾ ਰਾਜੇ । ਛੋਰਿ ਦਿਏ ਅਪਨੇ ਸੁਖ ਕਾਜੇ । ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਇ
ਅਧਿਕ ਸਨਮਾਨੇ । ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ ਅਰਪਨਿ ਠਾਨੇ ॥ ੨੮ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਕਹੇ
ਚੰਦੁ ਗਹਿਵਾਯੋ । ਪਿਤਾ ਬੈਰ ਤੇ ਗੁਰ ਮਰਿਵਾਯੋ । ਕਰਾਮਾਤ ਕੇ ਧਨੀ
ਬਡੇਰੇ । ਕਰੈਂ ਬਾਕ, ਤੇ ਹਤਹਿ ਘਨੇਰੇ ॥ ੨੯ ॥ ਸੰਗ ਰਖੇ ਅਪਨੇ ਚਿਰਕਾਲਾ
ਨਿਜ ਸੈਨਾਂ ਦੇ ਕਰਿ ਸੰਗਿ ਨਾਲ^੨ । ਕਰਤਿ ਰਹਯੋ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਅਦਾਇਬ
। ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ, ਰਹੇ ਸੰਗ ਸਾਹਿਬ ॥ ੩੦ ॥ ਸੋ ਤੁਮ ਜਾਨਤਿ ਹੋ ਸਭਿ
ਭਾਂਤਿ । ਕਹਾਂ ਸੁਨਾਵੈਂ ਮੈਂ ਕਰਿ ਬਾਤਿ । ਰਾਵਰ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਖੈਰ । ਰਹੈਂ
ਸਦਾ, ਨ ਕਰਹੁ ਗੁਰ ਬੈਰ ॥ ੩੧ ॥ ਅਜਮਤਿ ਜੁਤਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ ।
ਕਰੇ ਸੇਵ ਬਨੀਯਤਿ ਅਹਿਲਾਦੀ । ਬਿਗਰਨਿ ਤੇ ਪਾਇ ਨ ਕੱਲਸਾਨ ।
ਇਹੁ ਤੋ ਸਾਰੇ ਬਿਦਤਿ ਜਹਾਨ ॥ ੩੨ ॥ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਪੀਰ ਗੰਭੀਰ ।
ਮਾਨਹਿ ਤੁਰਕਾਨੋ ਲਖਿ ਧੀਰ । ਤਿਨਹੁ ਅਦਾਇਬ ਕੇਤਿਕ ਰਾਖਾ । ਤੁਮ
ਪੂਛਾ, ਗੁਰੁ ਜਸ ਅਤਿ ਭਾਖਾ ॥ ੩੩ ॥ ਗੁਰ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਰੂਪ ਬਤਾਏ । ਸਕਲ
ਪੀਰ ਜਿਹ ਨਿਸ ਦਿਨ ਧਰਾਏ । ਜੇ ਰਿਸ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ । ਕਹਿ
ਕੁਵਾਕ, ਬਨਿ ਸ਼ੱਤੁ ਮਨੀਂਦ ॥ ੩੪ ॥ ਪੁਨ ਉਪਾਇ ਨਹਿ ਬਨਿ ਹੈ ਕੋਈ ।
ਮਿਟ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਸਫਲ ਸੋ ਹੋਈ । ਕੁਸ਼ਲ ਸਰੀਰ ਆਪ ਕੀ ਚਹੀ । ਯਾਤੇ
ਮੈਂ ਤੁਮ ਸੋਂ ਇਮ ਕਹੀ ॥ ੩੫ ॥ ਆਗੈ ਮਾਲਿਕ ਆਪ ਬਿਚਾਰੋ । ਅਪਨੀ
ਭਲੀ ਬੁਰੀ ਨਿਰਧਾਰੋ । ਅਰੁ ਮੈਂ ਸੁਨਯੋ ਸੁ ਕਿਨਹੁ ਉਚਾਰੋ—ਸ੍ਰੀਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਛੋਰਿ ਸਿਧਾਰੋ—॥ ੩੬ ॥ ਚੰਦਿ ਲਸਕਰ ਕਿਤ ਜਾਇ ਪਿਛਾਰੀ^੩ । ਰੋਰਾ
ਪਰਹਿ ਮੁਲਖ ਮਹਿ ਭਾਰੀ । ਲਰਨਿ ਬਿਖੈ ਅਨਗਨ ਹੈਂ ਦੋਬ । ਮਮ ਮਤਿ
ਸੁਨਹੁ ਤਜਾਗ ਦਿਹੁ ਰੋਸ^੪ ॥ ੩੭ ॥ ਸਾਹਜਹਾਂ ਸੁਨਿ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੀ ।—
ਉਚਰਹਿ ਸਾਚ ਭਲੇ ਨਿਰਧਾਰੀ । ਤਨ ਕੀ ਕੁਸ਼ਲ ਸਰਬ ਤੇ ਨੀਕੇ । ਦੁਖ
ਬਿਹੀਨ ਹੁਇ ਚਹਿਵਤਿ ਜੀ ਕੇ^੫—॥ ੩੮ ॥ ਤਜਯੋ ਕ੍ਰੋਧ, ਕਹਿ ਪਰਹਿ ਨ
ਦੁੰਦ^੬ । ਸੁਖ ਸੋਂ ਬਾਸਹਿ ਮੁਲਖ ਬਿਲੀਂਦ । ਕਹਾਂ ਬਾਜ਼ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁ ਬੋਰੀ ।
ਜ ਗੁਰ ਲਰਹਿ ਨ, ਤੋ ਹਮ ਫੋਰੀ^੭ ॥ ੩੯ ॥ ਸੁਨਿ ਕੇ ਕਿੰਚਬੇਗ ਤਬਿ
^੧ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸੇ । ^੨ਫੇਰ ਆਪਣੀ ਸੈਨਾ ਵੀ ਨਾਲ ਦੇਕੇ । ਨਾਲ=ਨਾਲੇ, ਫਿਰ । ^੩ਮੈਂ ਕਿਤੇ
ਪਿੱਛੇ ਚਲਾ ਜਾਏਗਾ । ^੪(ਹਰ ਕੋਈ) ਸੁਖੀ ਜੀਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੫ਫਸਾਦ । ^੬(ਲੜਾਈ ਦਾ
ਖਿਆਲ) ਛੱਡ ਦਿਓ ।

ਕਹੈ। ‘ਗੁਰ ਸੁਭਾਵ ਮੈਂ ਨੀਕੇ ਲਹਜੇ। ਦੇਸ ਨਗਰ ਕੇ ਕੁਛ ਨਹਿਕਹੈ।
ਅਰਹਿ ਸੈਨ ਤੋ ਰਣ ਹਠਿ ਗਹੈ॥ ੪੦॥ ਨਹੀਂ ਫਤੂਰ ਮੁਲਖ ਮੈਂ ਕਰੈ।
ਸਭਿ ਕੀ ਰੱਛਾ ਪਰ ਹਿਤ ਧਰੈ’। ਕਹੈ ਸ਼ਾਹੁ ‘ਇਹੁ ਆਛੀ ਬਾਤਿ। ਨਹਿ
ਦਲ ਪਠਹਿ, ਹੋਹਿ ਨਰ ਘਾਤਿ॥ ੪੧॥ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਸੇ ਨ ਸੋਈ।
ਗਮਨੇ ਦੂਰ, ਬਿਗਾਰ ਨ ਕੋਈ’। ਇਸ ਕਹਿ ਉਰ ਤੇ ਬਾਤਿ ਬਿਸਾਰੀ।
ਕਰੀ ਮਕਫ ਚਵਨਿ ਕੀ ਤਜਾਰੀ॥ ੪੨॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਵਪੁਰਿ ਮਹਿ
ਸ਼ਾਂਤੀ। ਹੋਤਿ ਭਈ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ। ਅਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਥਾ
ਸੁਨੀਜੈ। ਜਨਮ ਸਫਲ ਸੋਤਾ ਕਰਿ ਲੀਜੈ॥ ੪੩॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕਿੰਚੇ
ਖਾਸਟਿਮਿ ਰਾਸੇ ‘ਆਹਜਹਾ ਰੋਸ ਨਿਰਾਛਟ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਏਕੋਨ ਬਿਸਤੀ ਅੰਸੁ॥ ੧੯॥

੨੦. [ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਪਹੁੰਚੇ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਉਲਘੇ ਪੀਥ ਅਸੇਖ। ਪਹੁੰਚੇ ਗੋਇੰਦ
ਵਾਲ ਤਬਿ ਚਤੁਰ ਘਟੀ ਦਿਨ ਸੇਖ॥੧॥ ਰੋਪਈ॥ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਸੁਧਿ ਹੋਈ
ਭੁਤਕਾਲਾ। ‘ਮੁਗਲ ਮਾਰਿ ਗੁਰ ਸੁਭਟ ਬਿਸਾਲਾ। ਰਣ ਕਰਿ ਭੁਰਕ
ਸੰਬੁਹ ਸੰਘਾਰੇ। ਜਿਯਤਿ ਬਚੇ ਜੇ ਭਾਜਿ ਸਿਧਾਰੇ॥੨॥ ਇਸ ਬਲ, ਜੁਤਿ
ਕੁਟੰਬ ਗੁਰੁ ਆਏ। ਜਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਸੁਭਟ ਸਮੁਦਾਏ’। ਤਜਿ ਤਜਿ ਨਿਜਿ
ਨਿਜਿ ਕਾਜ ਸਿਧਾਏ। ਕਹਿ ‘ਗੁਰ ਦਰਸਹਿ’ ਚੋਰਤਿ ਆਏ॥੩॥ ਲੋ ਕਰਿ
ਮੇਵਾ ਗਨ ਪਕਵਾਨ। ਆਇ ਮਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਗਵਾਨ। ਧਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ
ਕੋ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਿਖ ਭਏ ਅਧੀਨ॥੪॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੇ
ਸਰਬ ਨਿਹਾਰੇ। ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਭਿ ਸੰਗ ਉਚਾਰੇ। ਆਸਾਸਨਿ* ਕਰਿ
ਸਾਥ ਲਏ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਾਵਲੀ ਨਿਕਟਿ ਗਏ ਹੈਂ॥੫॥ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ
ਅਗਾਰੀ ਬਿਰੇ। ਡੇਰਾ ਸਕਲ ਵਹਿਰ ਹੀ ਕਰੇ। ਬੈਠਿ ਤਹਾ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਜ
ਪਠਾਯੋ। ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਯੋ॥੬॥ ‘ਪੀਚਹੁ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ
ਆਨੋ। ਕਹਹੁ ਜਾਇ-ਬਾਪੀ ਇਸ਼ਨਾਨੋ-’। ਧਾਇ ਸਿੱਖ ਡੇਰੇ ਮਹਿ
ਆਯਹੁ। ਸਭਿ ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੁਕਮ ਸੁਨਾਯਹੁ॥੭॥ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਗਏ ਕਰਨਿ
ਇਸ਼ਨਾਨ। ਮਰਵਾਹੀ ਦਮੋਦਰੀ ਜਾਨਿ। ਅਪਰ ਨਾਨਕੀ ਤੀਨਹੁ
ਆਈ। ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ, ਕਰਿ ਨਮੋ, ਨਹਾਈ॥੮॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਆਦਿਕ
ਨੰਦ। ਕਰੇ ਸ਼ਨਾਨ ਬਿਲੋਕਿ ਅਨੰਦ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਮੰਜਨ ਕੀਨਾ।

*ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ। *ਬਾਪੋ ਸੀ। *ਪਿਆਰ ਦੇਕੇ [ਸੰਸਾਰ, ਅਸਾਸਨ=
ਦਿਲਾਸ]।

ਬੈਠੇ ਸੰਗਤਿ ਸਹਤ ਪ੍ਰਬੀਨਾ ॥ ੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਅੰਸ ਮਿਲਿ ਆਏ ।
 ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਪਕਵਾਨ ਸੁ ਲਯਾਏ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਮਿਲਿ ਸਭਿ ਕੇ ਸਾਥ ।
 ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਹਿ ਨਾਥ ॥੧੦॥ ਪੁਨ ਭਭਛਿਨ ਉਠਿ ਗੁਰੁ
 ਸਿਧਾਰੇ।ਸਹਿ ਰਹਿੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਮਰ ਚੁਥਾਰੇ।ਸਨੈ ਸਨੈ ਪੁਰਿ ਅੰਤਰ ਗਏ।
 ਦਰਸਨ ਜਾਇ ਕਰਤਿ ਤਬਿ ਭਏ ॥ ੧੧ ॥ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਰਜ ਮਸਤਕ
 ਲਾਈ । ਧਰਜੇ ਧਰਾਨ ਗੁਰ ਬਿਨੈ ਅਲਾਈ । ਹਟੇ ਗੁਰੁ ਨਿਵੇਸ ਕੋ ਆਏ।
 ਬੈਠੇ ਬਝੋ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਏ ॥ ੧੨ ॥ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਸਗਰੇ ਚਲਿ ਆਇ ।
 ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਸਮੁਦਾਇ । ਨੰਦ ਮੋਹਰੀ ਨਾਮ ‘ਅਨੰਦ’ । ਤਿਹ
 ਨੰਦਨ ‘ਸੁੰਦਰ’ ਮਤਿਵੰਦ ॥੧੩॥ ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਦ ਬਨਾਇ ਬਖਾਨ॥ ਗੁਰੁ
 ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਿ ਲਿਖਿਓ ਠਾਨ॥ ਆਗੇ ਧਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਿਹ ਸਮੇਂ । ਹਰਖਤਿ
 ਮਿਲੈ ਕਰਤਿ ਭਾ ਨਮੋ॥੧੪॥ ਆਦਰ ਅਧਿਕ ਕਰਨੈ ਤਿਸ ਕੇਰਾ । ਕਰਿ
 ਉਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦਰਸ ਗੁਰ ਹੋਰਾ। ਬੈਠਿ ਨਿਕਟਿ ਕੇਤਿਕ ਚਿਰ ਪਾਛੇ।ਹਾਥ ਜੋਰਿ
 ਬੋਲੈ ਬਚ ਆਛੇ॥੧੫॥ ‘ਪੰਚਹੁ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਗੁਰ ਪੂਰੇ । ਸ਼ਾਂਤਿ ਬ੍ਰਿਤੀ ਜਿਨ
 ਕੀ ਨਿਤ ਰੂਰੇ । ਤੈਸੇ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ । ਦੇਤਿ ਸਦਾ ਅਰੁ ਕਟਤਿ
 ਕਲੇਸ਼ ॥ ੧੬ ॥ ਗੀਤਿ ਆਪ ਨੇ ਅਪਰ ਚਲਾਈ । ਧਾਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅੰਗ
 ਸਮੁਦਾਈ । ਕਾਰਜ ਕਰੇ ਕਲੇਸ਼ਨਿ ਕੇਰੇ। ਤੁਰਕਨਿ ਸੇ ਸੰਗਾਮ ਘਨੇਰੇ॥
 ੧੭ ॥ ਹਮ ਨੇ ਸੁਨੈ ਸ਼ਾਹ ਦਲ ਭਾਰੇ । ਕਰਿ ਸਿੰਘਰ ਕੋ ਸਭਿਹੂੰ ਮਾਰੇ ।
 ਬਜਾਹੁ ਸੋਜ ਆਦਿਕ ਘਰ ਸਾਰਾ । ਲੁਟੈ ਤੁਰਕ ਗਨ ਕੀਨਿ ਉਜਾਰਾ
 ॥੧੮॥ ਗੀਤਿ ਪਾਛਲੀ ਰਾਵਰ ਤਜਾਗੀ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹਯਨਿ ਕੇ ਭੇ ਅਨੁ-
 ਰਾਗੀ’ । ਸੁਨਿ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ । ਬੋਲੇ ਕਰੁਨਾ ਕਰਤਿ ਬਿਲੇਦ ॥
 ੧੯ ॥ ‘ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਕਰਹਿ ਸੁ ਹਮ ਤਿਨ ਆਗਾ
 ਨਾਲਿ । ਜਿਮ ਰਜਾਇ ਤਿਮਹੀ ਬਨਿ ਆਵੈ।ਤੁਰਕਨਿ ਬੰਦ ਬਿਨਾਸਨਿ
 ਭਾਵੈ ॥੨੦॥ ਭਏ ਨਿਚਿੰਤ ਪਾਪ ਕੋ ਲਾਗੇ । ਛਿਤਿ ਪਰ ਭਾਰ, ਗਈ ਪ੍ਰਭੁ
 ਆਗੇ । ਅਬਿ ਹਮ ਸਨੈ ਸਨੈ ਸਭਿ ਰਾਜ । ਕਰਹਿ ਬਿਨਾਸਨ ਸਕਲ
 ਸਮਾਜ ॥੨੧॥ ਨਿਜ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਸਗਰੇ ਦੇਹੈਂ । ਚਲਹਿ ਕੁਚਾਲ ਤੁਰਕ
 ਸਭਿ ਛੈਹੈਂ । ਇਸ ਹਿਤ ਹਮ ਨੇ ਆਯੁਧ ਧਾਰੇ । ਪ੍ਰਥਮ ਭਯੋ ਰਣ ਰਿਪੁ
 ਗਨ ਮਾਰੇ’ ॥੨੨॥ ਸੁਨਿ ਸੁੰਦਰ ਪੁਨ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ । ਧਰਜੇ ਹਾਥ ਸਿਰ
 ‘ਜਿਥੇ ਰਹਿਏ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ‘ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਨੰਦ ਜੀ’ ਤਿਸ(ਅਨੰਦ ਜੀ) ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੁੰਦਰ ਜੀ ।

ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਸਤਿਗੁਰ ਬਡੇ ਅਮਰ ਜੀ ਹੋਏ । ਬਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਮਨ ਮੋਹ
 ਬਿਗੋਏ' ॥ ੨੩ ॥ ਤਿਨ ਸੁਤ ਕੋ ਪੋਤੇ ਤੁਮ ਅਹੈ । ਬਡੇ ਥਾਨ ਮਹਿ ਸੋਭਾ
 ਲਹੈ' । ਇਤਨੈ ਮਹਿ ਸੁੰਦਰ ਕੀ ਮਾਤਾ । ਆਈ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰੇ ਮਨ ਰਾਤਾ' ॥
 ੨੪ ॥ ਸੰਗ ਅਹੈ ਸੁੰਦਰ ਕੀ ਦਾਰਾਤ੍ਰਿਯ ਗਨ ਅਪਰ ਦਰਸਹਿਤ ਧਾਰਾ
 ਆਇ ਵਾਰਨੋ ਗੁਰ ਪਰ ਕੀਨਾ । ਬੈਠਿ ਬੈਠਿ ਕਰ ਕਹਜੇ ਪ੍ਰਬੀਨਾ ॥੨੫॥
 'ਅੰਤਰ ਚਲਹੁ ਨਿਕੇਤ ਹਮਾਰੇ । ਸੁਖ ਸੋ ਨਿਸਾ ਬਸਹੁ ਹਿਤ ਧਾਰੇ । ਹਮਰੇ
 ਸਦਨ ਆਪਨੇ ਜਾਨਹੁ । ਬਿਨ ਸੰਸੈ ਬਸਿਬੋ ਤੁਮ ਠਾਨਹੁ' ॥ ੨੬ ॥ ਗੁਰੂ
 ਕਹਜੇ 'ਐਸੇ ਹੀ ਅਹੈ । ਤਉ ਸੈਨ ਮੇਰੇ ਸੰਗ ਅਹੈ । ਸਭਿ ਕੋ ਤਜਿ ਕਿਮ
 ਜਾਵਨਿ ਬਨੈ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ ਨਿਤ ਸੁਖ ਸਨੈ' ॥ ੨੭ ॥ ਸੁਨਿ ਬੋਲੀ 'ਜੇ
 ਤੁਮ ਬਿਰ ਬੀਜੈ । ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਕੋ ਆਇਸੁ ਦੀਜੈ । ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਪੰਚਹੁ
 ਚਲੈ' । ਤੀਨਿ ਮਾਤ ਤਿਨ ਕੀ ਸਭਿ ਮਿਲੈ' ॥ ੨੮ ॥ ਸੁਖ ਸੋ ਬਸਹਿ ਨਿਸਾ
 ਘਰ ਮਾਂਹੀ । ਬਾਲਿਕ ਅਹੈ ਵਹਿਰ ਰਹਿੰ ਨਾਂਹੀ' । ਹੋਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ
 ਭਾਖਾ । 'ਲੇ ਕਰਿ ਜਾਹੁ ਜਿ ਅਸ ਅਭਿਲਾਖਾ' ॥ ੨੯ ॥ ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ ਕੋ
 ਤਤਛਿਨ ਗਈ । ਗੁਰ ਕੁਟੰਬ ਕੋ ਦੇਖਤਿ ਭਈ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਮਿਲਿ ਕੈ
 ਸਭਿ ਸਾਥ । ਪੁਨ ਭਾਖੀ ਆਇਸੁ ਗੁਰ ਨਾਥ ॥ ੩੦ ॥ ਲੇ ਸਭਿ ਕੋ ਨਿਜ
 ਸੰਗ ਸਿਧਾਰੀ । ਇਕ ਦਮੋਦਰੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਾਰੀ । ਮਰਵਾਹੀ ਸੁ ਨਾਨਕੀ
 ਤੀਨਿ । ਪੁੱਤ੍ਰਨਿ ਜੁਤਿ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਲੀਨਿ ॥ ੩੧ ॥ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਬਿਖੈ
 ਉਤਾਰੇ । ਆਸਤਰਨ ਪਰਯੰਕ ਸੁਧਾਰੇ । ਸਾਦਰ ਸਰਬ ਬਿਠਾਵਨਿ ਕੀਨਿ ।
 ਦਾਸੀ ਸੰਗ ਮੰਚ ਤਿਨ ਦੀਨਿ ॥ ੩੨ ॥ ਭੋਜਨ ਮਧੁਰ ਸਹਿਤ' ਕਰਿਵਾਏ ।
 ਕਰਿ ਸਨਮਾਨ ਸਭਿਨਿ ਅਚਵਾਏ । ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਇ ਕੀਨਿਸਿ ਬਿਸਰਾਮੁ ।
 ਬਿਰੇ ਪ੍ਰਯੋਕਨਿ ਪਰ ਸੁਭ ਧਾਮੁ ॥ ੩੩ ॥ ਬਾਤਿ ਸੁਧਾਸਰ ਬੁਝਨਿ ਲਾਗੀ ।
 ਅਪਰ ਬਜਾਹ ਹਿਤ ਮਨ ਅਨੁਰਾਗੀ' । 'ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਸਬਿ ਕਾਜ
 ਰਚਾਯੋ ? । ਹਮ ਕੋ ਪੂਰਬ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ੩੪ ॥ ਅਪਰ ਮੇਲ ਭੀ ਕੋਇ
 ਨ ਭਯੋ । ਬਹੁਰੇ ਬਿਘਨ ਜੁੱਧ ਕੋ ਭਯੋ । ਦਿਯੋ ਅਪਰ ਬਲ ਆਨਿ ਸੁ ਫੇਰੇ ।
 ਸੁਨਿ ਹਮ ਸਭਿ ਕੋ ਚਿੰਤ ਘਨੇਰੇ ॥ ੩੫ ॥ ਆਗੈ ਸਦਾ ਹਕਾਰਤਿ ਰਹੈ ।
 ਅਬਿ ਕੋ ਬਜਾਹ ਕਜੋਂ ਨ ਹਮ ਚਹੈ ?' । ਸੁਨਿ ਦਮੋਦਰੀ ਦੀਰਘ ਸੁਾਸ ।

'ਲਾਭ ਕੀਤੇ । 'ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰ ਭੇ ਆਈ (ਜਿਸਦਾ) ਮਨ (ਨਾਮ ਵਿਚ) ਰੱਤਾ ਹੋਯਾ ਸੀ । 'ਮਿੱਠੇ
 (ਖਾਣਿਆਂ) ਸਮੇਤ (ਅ) ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ । 'ਫੇਰ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ (ਪੁੱਛਣ) ਲਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਈ ।

ਕਹਨਿ ਲਗੀ ਬਿਰਥਾ* ਤਿਨ ਪਾਸ॥ ੩੬॥ ‘ਬਡੇ ਪੁਰਖ ਕਿਸ ਕੇ ਕੁਛ
ਨਾਂਹੀ’। ਬਰਤਹਿ ਜਿਮ ਭਾਵਤਿ ਮਨ ਮਾਂਹੀ। ਲਾਭੁ ਰੁ ਤੋਟਾ ਸਮ ਹੀ
ਜਾਨੈ। ਨਹਿ ਪਰਵਾਰ ਮੋਹ ਕੋ ਠਾਨੈ॥ ੩੭॥ ਪੁਰਖ ਸਤਿਗੁਰ ਜੇਤਿਕ
ਭਏ। ਐਸੀ ਰੀਤਿ ਬਰਤਿ ਸਭਿ ਗਏ। ਸਨਬੰਧਨਿ ਕੋ ਕਹਨੈ ਨ ਮਾਨੈ।
ਨਿਜ ਸਥਾਨ ਸੇਵਕ ਹੀ ਠਾਨੈ॥ ੩੮॥ ਸਿੱਖਸਨਿ ਹਿਤ ਪਕਵਾਨ ਮੰਗਾਵਾ।
ਨਹਿ ਮੈਂ ਦੀਨੋ ਸ੍ਰਾਪ ਅਲਾਵਾ।—ਖਾਹਿ ਮਲੇਛਨਿ ਸੈਨ ਅਹਾਰਾ—।
ਘਰ ਉਜਰਹਿ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਬਿਚਾਰਾ॥ ੩੯॥ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਸ ਗਤੀ ਸਭਿ ਜਾਨੈ।
ਜਾਂਤੇ ਨਹੀਂ ਹਕਾਰਨਿ ਠਾਨੈ। ਪਰਹਿ ਬਜਾਹ ਮੈਂ ਬਿਘਨ ਬਿਸਾਲਹਿ। ਹੁਇ
ਹੈ ਇਮ ਕੁਟੰਬ ਕੋ ਹਾਲਹਿ॥ ੪੦॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇ ਹਾਥ ਬਚਾਏ। ਕੁਸ਼ਲ
ਸਹਤ ਇਕ ਭਨ ਨਿਕਸਾਏ*। ਮੈਂ ਜਬਿ ਕਹਨੈ ਬੁਲਾਵਨਿ ਤੁਮੈ। ਤੁਸਨਿ
ਹੋਇ ਰਹੇ ਤਿਹ ਸਮੈ॥ ੪੧॥ ਤੁਰਕਨਿ ਚਮੁ ਅਰਧਿ ਨਿਸ ਆਈ। ਸਿੱਖਸ
ਬਿਚਾਰਨਿ* ਕੀਨਿ ਲਗਾਈ। ਤੁਸ ਬਿਸਾਲ ਭਯੋ ਤਿਸ ਰਾਤਿ। ਹੋ ਅਲਿ।
ਕਹਾਂ ਕਹੋਂ ਸੋ ਬਾਤਿ॥ ੪੨॥ ਹਮਹਿ ਨਿਕਾਸਿ ਬਥਾਲ ਪੁਚਾਏ। ਆਪ
ਲਰੇ ਹਰਿ ਰਿਪੁ ਸਮੁਦਾਏ। ਤੀਨੋ ਪਹਿਰ ਤੁਪਕ ਤਰਵਾਰਿ। ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ
ਭੇ ਭਟ ਮਰੇ ਸੁ ਮਾਰਿ*॥ ੪੩॥ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਤੁਰਕ ਕੀ ਸੈਨ। ਸੰਘਾਰੀ
ਸਭਿ ਸੰਘਰ ਐਨਾ। ਫਰੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਕੀਤਕ ਪਾਛੇ। ਹਮ ਸੋ ਆਨਿ ਮਿਲੇ
ਜਖ ਬਾਂਛੇ॥ ੪੪॥ ਤਹਾਂ ਬਰਾਤ ਮੇਰੇ ਕਰਿ ਆਨਿ*। ਫੇਰੇ ਫੇਰਿ ਸੁਤਾ
ਤਿਸ ਥਾਨਿ। ਚਢੇ ਆਜ ਤਹਿ ਤੋ ਚਲਿ ਆਏ*। ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਭਬਿ
ਬਿਸਮਾਏ॥ ੪੫॥ ਪੁਨ ਅਨੰਦ ਕੀ ਤਰੁਨੀ ਕਹਨੈ। ‘ਭਲੀ ਭਈ ਤਨ
ਸਭਿ ਸੁਖ ਰਹਨੈ। ਧਨ ਤੋ ਆਵਨਿ ਜਾਨੈ ਜਾਨਿ। ਹੁਇ ਹੈ ਫੇਰ ਸਮਾਜ
ਮਹਾਨ’॥ ੪੬॥ ਕਰਤਿ ਬਾਤ ਨਿਸ ਜਾਮ ਬਿਤਾਈ। ਸੁਪਾਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ
ਤਬਿ ਸਮੁਦਾਈ। ਵਹਿਰ ਗੁਰੂ ਜਿਮ ਖਾਨ ਰੁ ਪਾਨ। ਸੋ ਭੀ ਸੁਨਹੁ ਕਥਾ
ਸੁਖ ਮਾਨਿ॥ ੪੭॥ ਦੇਹਗ॥ ਇਕ ਰਣ ਕਰਤੇ, ਬਜਾਹ ਪੁਨ*, ਵੈ ਨਿਸ
ਨਾਂਦ ਨ ਪਾਇ। ਬਿਨ ਸੰਸੈ ਬਿਸਰਾਮ ਕਰਿ ਸੁਪਾਤਿ ਭਏ ਸਮੁਦਾਇ॥ ੪੮॥

ਬਿਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਰਜ ਬਿੰਦਿ ਮਠਮਿ ਰਾਮੋ ‘ਗੋਲੰਦਵਾਲ ਆਗਥਨ’ ਘੁੱਲੇ ਬਰਨਨੇ ਠਾਮ ਬਿੰਦਤੀ ਅੰਮ੍ਰ ॥ ੨੦ ॥

*ਵਿਥਿਆ। *ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ (ਲਗਾਏ)। *ਸੱਖ ਨਾਲ ਇਕ ਸਰੀਰ ਬਚਕੇ ਨਿਕਲੇ ਸਨ।
*ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰਕੇ। (ਅ) ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ। *ਮਾਰਕੇ ਮਾਰੇ। (ਅ) ਸੁਮਾਰ=ਬੰਗਿਣਤ।
*ਮੋੜਕੇ ਲਿਆਂਦੀ। *ਇਕ (ਰਾਤ ਤੀ) ਜੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਵਿਰ (ਦੁਸਰੀ) ਵਿਆਹ ਬਿਰ।

੨੧. [ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਰਸ਼ਨ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਮਰ ਭਤੀਜ ਕੇ 'ਸਾਵਣ ਮਲ' ਜਿਸ ਨਾਮ । ਨੰਦ
 'ਚੰਦ ਮਲ' ਤਾਂਹਿ ਕੇ ਸੁਨਿ ਕੈ ਗੁਰੁ ਸਧਿ ਧਾਮ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਤਤਛਿਨ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਵਿਗ ਆਯੋ । ਧਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ । ਸਾਦਰ
 ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਵਨਿ ਕੀਨਿ । ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਸੁਖ ਲੀਨਿ ॥ ੨ ॥
 ਸੂਪਕਾਰ ਤਿਸ ਛਿਨ ਮਹਿ ਆਵਾ । 'ਅਸਨ ਤਜਾਰ' ਸਭਿ ਬਾਕ ਸੁਨਾਵਾ ।
 'ਲੇ ਆਵਹੁ' ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਬਖਾਨਾ । ਗਏ ਦਾਸ, ਲੈ ਬਾਰ ਮਹਾਨਾ ॥ ੩ ॥
 ਸਾਦਭਿ ਅਸਨ ਪਰੋਸਨਿ ਕਰਨੇ । ਚੌਂਕੀ ਉਪਰ ਲਜਾਇ ਸੁ ਧਰਨੇ । ਦੋਇ
 ਬਾਰ ਕਹਿ ਔਰ ਅਨਾਏ 'ਸੁੰਦਰ' 'ਸਸਿ ਮਲ' ਅੱਗੁ ਧਰਾਏ ॥ ੪ ॥ ਅਪਰ
 ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਤਬਿ ਬਰਤਾਏ । ਲੀਨਿ ਜਬਾ ਰੁਚਿ ਤ੍ਰਿਪਤੇ ਖਾਏ । ਲੇ ਜਲ
 ਹਾਥ ਪਖਾਰਨਿ ਕਰੇ । ਅਨਿਕ ਬਚਨਿ ਕਰਿ ਉਰ ਮੁਦ ਭਰੇ ॥ ੫ ॥ ਚੰਦ
 ਮੱਲ ਕੋ ਗੁਰੁ ਸਰਾਹਨੇ । ਸੁੰਦਰ ਸਹਤ ਦਰਸ ਬਹੁ ਚਾਹਨੇ । 'ਬਡੀ ਨਿਸਾ
 ਬੀਤੀ, ਘਰ ਜਾਵਹੁ । ਕਰਿ ਬਿਸਰਾਮ ਨੀਂਦ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ' ॥ ੬ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ
 ਤਬਿ ਦੋਨਹੁ ਕਹੈ । 'ਸਕਲ ਜਾਮਨੀ ਤੁਮ ਵਿਗ ਰਹੈ' । ਚਿਰੰਕਾਲਿ ਤੇ
 ਮੇਲ ਹਮਾਰਾ । ਰਹਿ ਸਮੀਪ ਸੁਖ ਲਹੈ ਉਦਾਰਾ ॥ ੭ ॥ ਦੁਰਲਭ ਸੇਵ
 ਆਪ ਕੀ ਪਾਵਨਿ । ਨਿਸਿ ਮਹਿ ਕਰਤਿ ਰਹਹਿ ਹੁਇ ਪਾਵਨ ॥ ਤਬਿ
 ਸਨਮਾਨ ਦਹਨਿ ਕੋ ਦੀਨਿ । ਜੁਗ ਪ੍ਰਯੋਕ ਮੰਗਵਾਵਨਿ ਕੀਨਿ ॥ ੮ ॥
 ਚੰਦ ਮੱਲ, ਸੁੰਦਰ ਪੌਢਾਏ । ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਸੋ ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਏ । 'ਨਿਜ ਨਿਜ
 ਸਦਨ ਜਾਇ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ । ਭਏ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਬਹੁਰ ਸਭਿ ਆਵਹੁ' ॥ ੯ ॥
 ਮਾਨਿ ਹੁਕਮ ਸਭਿ ਗਮਨੇ ਧਾਮ । ਗੁਰ ਜਸ ਉਚਰਤਿ ਕਿਯ ਬਿਸਰਾਮ ।
 ਬਡੇ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪੌਢਿ ਗੁਰੁ ਗਾਏ । ਦ੍ਰੈ ਸਿਖ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਬਿਤ ਭਏ ॥ ੧੦ ॥ ਪੈਨ
 ਕਰਤਿ ਇਕ ਬੀਜਨ ਸਾਥ । ਦਤੀਓ ਚਰਨ ਪਲੋਟਤਿ ਹਾਥ । ਚਾਂਪੀ
 ਕਰਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸੋਈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨੀਂਦਾ ਕੇ ਬਸਿ ਹੋਈ ॥ ੧੧ ॥ ਹੁਤੇ ਉਨੀਂਦੇ
 ਏ ਨਿਸਿ ਕੋਰੇ ਸੁੰਦਰ ਚੰਦ ਮੱਲ ਤਬਿ ਹੋਰੇ ਕਰੈ ਪਰਸਪਰ ਸੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥
 'ਸੁਮਤ ਅਹੈ ਤੁਰਕਨਿ ਗਨ ਭੰਗ ॥ ੧੨ ॥ ਕਰਨੇ ਮਹਾਂਬਲ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ।
 ਤੀਨਿ ਜਾਮ ਮਹਿ ਕੀਨਿ ਸੰਘਾਰ' । ਕੈ ਤੋ ਗੁਰ ਬੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਰੂਪ । ਸਸਤ੍ਰ

'ਘਰੇ' । 'ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਚੰਦ ਮੱਲ' ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ । 'ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪਾਉਣੀ' (—ਪ੍ਰਾਪਤ
 ਕਰਨੀ ਬਡੀ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ । 'ਪਵਿਤ੍ਰ' । 'ਨਾਸ਼' ।

ਧਰੇ ਕਿਯ ਰੀਤਿ ਅਨੂਪ ॥ ੧੩ ॥ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਾਰੇ ਹਥਿਆਰ। ਤੈਸੇ
ਕਰੇ ਤੁਰਕ ਸੰਘਾਰ। ਜਥਾ ਡੀਲ ਬਡ ਬਲ ਕੇ ਸਾਥਿ। ਤਥਾ ਰਿਪੁਨਿ
ਦਿਖਰਾਏ ਹਾਥਿ ॥ ੧੪ ॥ ਸਫਲ ਕਰਨੇ ਬਲ ਸਸਤ੍ਰ ਧਰਨਿ ਕੋ। ਸਭਿ
ਤੇ ਅਧਿਕ ਕਰਨੇ ਰਣ ਗਨ ਕੋ। ਸੰਗ ਸੁਭਟ ਸਿਖ ਸੇ ਬਡਭਾਗੇ। ਜੇ ਇਨ
ਕੀ ਸੇਵਾ ਮਹੁ ਲਾਗੇ ॥ ੧੫ ॥ ਮਰੇ ਜੰਗ ਸੇ ਸੁਰਗ ਸਿਧਾਏ। ਜਿਯਤਿ
ਸਾਥ ਹੈ ਸੇਵ ਕਮਾਏ। ਇਨ ਦੋਨਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਦਿਸਿ ਦੇਖੇ। ਕਰਤਿ ਸੇਵ
ਕੋ ਪੇਮ ਵਿਸ਼ੇਖੇ ॥ ੧੬ ॥ ਚੰਦ ਮੇਲ ਸੁਨੀਯਹਿ ਹਿਭ ਠਾਨਿ। ਸੇਵ ਸਮਾਨ
ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਆਨ। ਪਰਮ ਪਦਾਰਥ ਸੇਵਾ ਅਹੈ। ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਸਕਲ ਫਲ
ਲਹੈ ॥ ੧੭ ॥ ਸਰਬ ਗੁਰਨਿ ਸੇਵਾ ਕੋ ਚੀਨ। ਨਿਸ ਪਦ ਉਚੈ ਸੇਵਕ*
ਦੀਨਿ। ਹਮ ਤੇ ਨਹਿ ਅਥਿ ਸੇਵ ਕਰਾਵੈ। ਜਿਸ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਭਿ ਕੁਛ ਪਾਵੈ*
॥ ੧੮ ॥ ਇਮ ਚਰਚਾ ਆਪਸ ਮਹਿ ਕਹੇ। ਗੁਰੁ ਸਰੂਪ ਬਿਲੋਕਤਿ ਰਹੇ।
ਰਹੀ ਸਾਮਨੀ ਜਾਮ ਸਵਾ ਜਥਿ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਨੀਂਦ ਤਜੀ ਭਥਿ ॥ ੧੯ ॥
ਪ੍ਰਥਮ ਸੋਚ ਕਰਿ ਮੱਜਨ ਭਏ। ਬਾਨੀ ਕੰਠ ਪਾਠ ਕੋ ਕਏ। ਇਤਨੇ
ਬਿਖੇ ਰਥਾਈ ਆਏ। ਆਸਾਵਾਰ ਰੰਗ ਜੁਤਿ ਗਾਏ ॥ ੨੦ ॥ ਫਰਸ ਬਿਸਾਲ
ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਏ। ਸ਼ਬਦ ਰਾਗ ਜਨੁ ਅਮੀ ਬੁਖਾਏ। ਜਥਹਿ ਅਕਾਸ਼
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹਿ ਧਰਨੈ। ਆਸਾਵਾਰ ਭੋਗ ਤਥਿ ਪਰਨੈ ॥ ੨੧ ॥ ਗੁਰ ਜੁਤਿ ਸਭਿਹੁ
ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ। ਉਦਨੈ ਤਰਨਿ* ਤਥਿ ਤਿਮਰ ਨਸਾਏ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ
ਹੁਕਮ ਉਚਾਰਾ। 'ਕਰਹੁ ਕੂਚ ਕੋ ਅਬਹਿ ਨਗਾਰਾ' ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਨਿ ਤਤ-
ਛਿਨ ਹੀ ਬੰਬ* ਬਜਾਈ। ਭਏ ਸਨੱਧ ਸੁਰ ਸਮੁਦਾਈ। ਆਪ ਬਾਪਿਕਾ
ਦਿਸਿ ਕੋ ਚਲੇ। ਸੇਵਕ ਲੇ ਤੁਰੰਗ ਕੋ ਮਿਲੇ ॥ ੨੩ ॥ ਨਹੀਂ ਅਰੁਢੇ ਦੀਨਾ
ਨਾਥ। ਗਏ ਚਰਨ ਸੇਂ ਦੋਨਹੁ ਸਾਥਿ। ਇਕ ਕਰ ਸੇਂ ਸੁੰਦਰ ਕਰ* ਗਹਨੇ।
ਚੰਦ ਮੇਲ ਸੰਗ ਬਾਕਨਿ ਕਹਨੇ ॥ ੨੪ ॥ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਪੰਚਹੁ ਆਏ। ਸੰਗ
ਪਿਤਾ ਕੋ ਚਲਤਿ ਸੁਹਾਏ। ਸੰਗਤਿ ਜੁਤਿ ਤਹਿ ਕਰਨੇ ਸਨਾਨ। ਦੀਨ
ਦਿਜਨਿ ਕੋ* ਦੀਨਸਿ ਦਾਨ ॥ ੨੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਪਿਤ ਸੇਂ ਕਹਨੇ। 'ਬਾਪੀ
ਮਹਿਮਾ ਮੇਂ ਚਿਤ ਚਹਨੇ। ਕਰਹੁ ਸੁਨਾਵਨਿ ਜੈਸੀ ਅਹੈ'। ਸੁਤ ਸੇਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-
ਗੋਵਿੰਦ ਕਹੈ ॥ ੨੬ ॥ 'ਤ੍ਰਿਭਿਯ ਗੁਰੁ ਇਹ ਸਿਰਜਨ ਕਰੀ। ਹਮਰੇ ਬਡੇ

*ਸੁਰਜ। *ਧੌਸੇ। *ਸੁੰਦਰ ਜਾਂ ਦਾ ਹੱਥ। *ਗਰੀਬਾਂ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ।

*ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾ ਉਤਰਾਃ ਅਧਿਆਃ ੪੨ ਅੰਕ ੫੪ ਵੀ ਹੇਠਲੀ ਦੁਬ।

ਸਿਵ ਬਹੁ ਧਰੀ । ਜੋ ਪੁਰਨਮਾਸੀ ਇਹ ਮੱਜੈ । ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਲਮਲ
 ਭੱਜੈ ॥੨੭॥ ਮਨਬਾਂਛਤ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਸਿਮਰਿ
 ਉਰ ਸੋਇ । ਚੋਰਾਸੀ ਕੀਨੀ ਸੋਪਾਨ^੧ । ਪਠਹਿ ਚੁਰਾਸੀ ਜਪੁ ਕਰਿ ਨਾਨਿ ॥
 ੨੮ ॥ ਨਹੀਂ ਚੁਰਾਸੀ ਪਾਵਹਿ ਜੀਵਾਪ੍ਰਾਪਤਿ ਗੁਰੁ ਕੀ ਪੁਰੀ ਸਦੀਵ^੨ ਇਮ
 ਕਹਿ ਪੁਨ ਦੋਨਹੁ ਸੰਗ ਕਹਨੈ । ‘ਗੁਰੁ ਸਥਾਨ ਜਹਿ ਜਹਿ ਤੁਮ ਲਹਨੈ ॥
 ੨੯ ॥ ਤਹਿ ਤਹਿ ਚਲਿ ਕਰਿ ਦਰਸ ਕਰਾਵਹੁ । ਜਿਮਜਿਮ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਗ
 ਸੁਨਾਵਹੁ’ । ਬਛ ਜਾਮਾ ਗੁਰੁ ਕੇ ਗਰ ਪਰਨੈ । ਖੜਗ ਬਿਸਾਲ ਗਾਤਰੇ
 ਧਰਨੈ ॥੩੦॥ ਕੰਚਨ ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ ਜਰੇ । ਧਰਿ ਨਿਖੰਗ ਕਠਿ ਕਸਿਬੋ
 ਕਰੇ । ਭੀਖਨ ਭੀਖਨ ਭੀਰਨਿ ਭਰੇ । ਧਨੁਖ ਕਠੋਰ ਬਛੇ ਕਰ ਧਰੇ ॥੩੧॥
 ਚਲੇ ਤਹਾ ਤੇ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ । ਗਰੀ ਤੰਗ^੩ ਪੁਰਿ ਕੀ ਜਹਿ ਚੀਨਿ । ਗੁਰੁ
 ਬਾਤ ਕਰਤੇ ਤਹਿ ਚਾਲੇ । ਸੁਨਿ ਆਵਤਿ ਧਰਿ ਹਰਖ ਬਿਸਾਲੇ ॥੩੨॥
 ਨਰ ਨਾਰੀ ਨਿਜ ਕਾਜ ਬਿਸਾਰੇ । ਘਰਿ ਤਜਿ ਤਜਿ ਠਾਂਢੇ ਸਭਿ ਦੁਾਰੇ ।
 ਕਰਹਿ ਬਿਲੋਕਨਿ ਹੁਇ ਕਰਿ ਨੇਰੇ । ਸੁੰਦਰ ਭੀਲ ਬਲੀ ਜੁ ਬਡੇਰੇ ॥੩੩॥
 ਸੁੰਦਰ ਚੰਦ ਮੱਲ ਰਸ ਰਾਤੇ।ਜਿਤ ਚਲਿਬੋ ਤਿਤ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਜਾਤੇ । ਬੀਬਨਿ
 ਮਹਿ ਘਰ ਘਰ ਦਿਸਿ ਦੋਉ । ਦਰਸਤਿ ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਸਭਿ ਕੋਉ ॥੩੪॥
 ਭੀਰੀ ਗਲੀ ਕਿਤਿਕ ਤਹਿ ਆਈ।ਗੁਰੁ ਜਾਮੋ ਦੁਹੁਦਿਸਿ ਲਗਿ ਜਾਈ ।
 ਜਿਨਿ ਕੋ ਭੀਲ ਸਰੀਰ ਬਡੇਰਾ । ਪੁਨ ਜਾਮਾ ਬਹੁ ਪਾਲਨਿ ਕੇਰਾ^੪ ॥੩੫॥
 ਭੀਰੀ ਬਹੁਤ ਬੀਬਕਾ ਸੋਈ । ਯਾਂਤੇ ਦੁਹੁ ਦਿਸਿ ਲਾਗਤਿ ਜੋਈ । ਤਬਿ
 ਸੁੰਦਰ ਨੋ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ । ‘ਇਹ ਗੁਰੁ ਰਾਮ ਦਾਸ ਉਦਪਾਨਾ^੫’ ॥੩੬॥
 ਤਹਿ ਚਰਨਾਂਮ੍ਰਿਤ^੬ ਲੋ ਕਰਿ ਚਾਲੇ । ਦੋਖਿ ਦੁਬਾਰੇ ਪੁੰਨ^੭ ਬਿਸਾਲੇ । ਏਕ
 ਕਿਲਕ ਤਹਿ ਕੰਧ ਮਝਾਰਾ । ਗਡਵਾਯਹੁ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਉਦਾਰਾ ॥੩੭॥
 ਨਿਸ ਦਿਨ ਖਰੇ ਰਹਤਿ ਤਪ ਕਰਤੇ । ਬਕਤਿ ਹੋਤਿ ਤਬਿ ਤਾਹਿ ਪਕ-
 ਰਿਤੇ । ਸੋ ਤੇ ਅਧਿਕ ਬਰਖ ਬਧ ਤਨ ਕੀ । ਦੋਹਿ ਜਰਜਰੀ ਭੂਤ^੮ ਸੁ
 ਜਿਨਿ ਕੀ ॥੩੮॥ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਿਨ ਕੀ ਤਪ ਮਾਂਹੀ । ਰਿਸ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ

^੧ਪੋੜੀਆਂ । ^੨ਤੰਗ ਗਲੀ । ^੩ਬਹੁਤੇ ਪੋਲਿਆਂ ਦਾ । ^੪ਖੂਹੀ ਹੈ । ^੫ਉਸ ਖੂਹੀ ਦਾ ਚੁਲੀ ਭਰ ਜਲ ਪੀਤਾ । ਕਿਸੇ ਪਾਵੇਂ ਬਾਉਂ ਤੇ ਚੁਲੀ ਭਰ ਜਲ ਲੈਣ ਨੂੰ ਚਰਣਾਂਮ੍ਰਿਤ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਯਨ । ਇਹ ਮੁਹਾਬਰਾ ਪੈ ਚੁਕਾ ਹੈ । ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਚੁਲੀ+ਅੰਮ੍ਰਿਤ’ ਤੇ ‘ਚਰਣ+ਅੰਮ੍ਰਿਤ’ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਇਕੋ ਪਦ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਵੇ । ^੬ਪਾਵੇਂਤ੍ਰ । ^੭ਬੁਝਾਪੇ ਵਾਲੀ ।

ਨਿਸ਼ਫਲ ਨਾਂਹੀ। ਨਮੋ ਕਰੀ ਦਰਸਨ ਕੋ ਹੋਰਤਿ । ਪੁਨ ਸੁੰਦਰ ਸਸਿਮਲ^੧
 ਕਹਿ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ॥੪੬॥ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰਿਆਈ । ਇਸ ਥਲ ਬੈਠਿ
 ਦਈ ਸੁਖਦਾਈ’ । ਤਹਿ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਅਧਿਕ ਅਨੰਦੇ । ਸੋ ਥਲ ਜੋਰਿ
 ਹਾਥ ਬਹੁ ਬੰਦ ॥ ੪੦ ॥ ਪੁਨ ਸੁੰਦਰ ਨੇ ਭਨੈ ਸੁਨਾਯੋ । ‘ਜਹਾਂ ਜਨਮ
 ਤੁਮਰੇ ਪਿਤ ਪਾਯੋ । ਤਿਸ ਥਲ ਕੋ ਅਬਿ ਦਰਸਨ ਕਰੀਅਹਿ । ਇਹ ਪੁਰਿ
 ਅਪਨੋ ਪ੍ਰਥਮ ਬਿਚਰੀਯਹਿ’ ॥ ੪੧ ॥ ਰਾਇਬੋਲ^੨ ਚੰਬੇਲੀ ਕੇਰਿ । ਲਜਾਯੋ
 ਮਾਲੀ ਫੁਲ ਘਨੇਰ । ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਖਸ਼ੈ ਬਹੁ ਦਰਬਾ । ਲੇ ਸਭਿ ਥਲਿ
 ਪਰ ਅਰਪੇ ਸਰਬਾ ॥ ੪੨ ॥ ਪਿਤਾ ਜਨਮ ਕੋ ਸੁਥਲ ਨਿਹਾਰਾ । ਬੰਦਨ
 ਕੀਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਧਾਰਾ । ਗਨ ਫੁਲਨਿ ਕੇ ਭਰ ਕਰਿ ਅੰਜੁਲ । ਅਰਪਨਿ
 ਕਰੇ ਬਿਸੇਦ ਬਰ ਮੰਜੁਲ^੩ ॥ ੪੩ ॥ ਫੁਲਨਿ ਮਾਲ ਲਈ ਜੁ ਚਵਾਈ । ਚੰਦ
 ਮੱਲ ਗੁਰੁ ਗਰ ਪਹਿਰਾਈ । ਤਿਸ ਤੇ ਬਧੀ ਅਧਿਕ ਹੀ ਸੋਭਾ । ਪਿਖਿ
 ਕਰਿ ਕਿਸਿ ਕੋ ਨਹਿ ਮਨ ਲੋਭਾ ॥ ੪੪ ॥ ਪੁਨ ਮੋਹਨ ਕੋ ਗਏ ਚੁਬਾਰੇ ।
 ਸੁੰਦਰ ਬੰਦਨ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰੇ । ‘ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜੀ ਇਸ ਥਲ ਆਏ। ਲੈਬੇ
 ਗੁਰੁਬਾਨੀ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੪੫ ॥—ਮੋਹਨ ਤੇਰੇ ਉਚੇ ਮੰਦਰ—। ਗੋਰੀ ਛੇਤ
 ਉਚਾਰੈ ਸੁੰਦਰ’ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਤਬਿ ਮੁਸਕਾਏ । ਕਥਾ ਬਡਨਿ ਕੀ
 ਸੁਨਿ ਹਰਖਾਏ ॥ ੪੬ ॥ ‘ਸੁੰਦਰ, ਪੈਨ ਸਦਾ ਤੁਮ ਅਹੋ ! ਕਥਾ ਗੁਰਨਿ ਕੀ
 ਸਗਰੀ ਲਹੋ । ਅਪਰ ਸਥਾਨ ਮਾਨਨਿਯ ਜੋਇ । ਕਰਿਵਾਵਹੁ ਦਰਸਨ
 ਅਬਿ ਸੋਇ’ ॥ ੪੭ ॥ ਸੁੰਦਰ ਬੰਦਤਿ ਹਾਥ ਬਖਾਨਾ । ‘ਤੀਨ ਦੇਹੁਰੇ ਵਹਿਰ
 ਸਥਾਨਾ । ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਲੀਜੈ । ਜਾਤਾ ਸਫਲ ਬਡਨਿ
 ਕੀ ਕੀਜੈ’ ॥ ੪੮ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੈਠੇ ਇਕ ਥਾਇੰ । ਤਜਾਰੀ ਹਿਤ
 ਕੁਟੰਬ ਸਮੁਦਾਇੰ । ਬਿਰੇ ਸਰਬ ਹੀ ਬਹੁ ਨਰ ਸਾਥਿ । ਤ੍ਰਿਪਤਹਿ ਨਹਿੰ,
 ਦਰਸਹਿ ਗੁਰੁ ਨਾਥ ॥ ੪੯ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਖਸਟਮਿ ਗ੍ਰੰਥੇ ‘ਏਤਿੰਦਵਾਲ ਖਸਿਰ’
 ਖਰਨਨੇ ਨਾਮ ਏਕ ਗਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੧ ॥

੨੨. [ਗੋਇੰਦਵਾਲੋਂ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁੰਦਰ ਕੀ ਮਾਤਾ ਤਬੈ ਭੱਲਜਨਿ ਬੰਸ ਬਧੁਨਿ^੪ । ਗਈ ਸਭਿਨਿ
 ਕੋ ਸੰਗ ਲੇ ਬੈਠਿ ਬੰਦਿ ਕਰ ਦੁਨਿ^੫ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਸੁੰਦਰ ਚੰਦ ਮੱਲ ਕੇ
 ਸੰਮਤਿ^੬ । ਕਹੈ ਸਭਿਨਿ ਹੀ ਸਿਰ ਕਰਿ ਨੰਮ੍ਰਿਤਿ । ‘ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਰਾਖਹੁ
 ਚੰਦ ਮੱਲ ਜੀ । ਚਵੇਲ । ਬਹੁਤ ਚਿੰਟੇ ਤੇ ਉੱਜਲ । ਭੱਲੇ ਬੰਸ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ।
 ਵੇਵੇਂ ਹੋਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੈਠੀ । ਅਨੁਸਾਰ ।

ਨਿਜ ਡੇਰਾ । ਕੀਜਹਿ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਬਸੇਰਾ ॥ ੨॥ ਇਸ ਬਲ ਤੁਮਰੇ ਹਰੇ
 ਪਿਤਾਮਾ । ਬਹੁਤ ਬਰਖ ਲਗਿ ਕੀਨੇ ਧਾਮਾ । ਬਹੁਰ ਆਪ ਕੇ ਪਿਤ ਜਬਿ
 ਆਵੈ^੧ । ਮਾਸ ਦੁ ਮਾਸ ਸੁ ਬਾਸ ਬਿਤਾਵੈ^੨ ॥ ੩॥ ਤਿਮ ਹੀ ਤੁਮ ਭੀ ਮੇਲ
 ਰਖੀਜੈ । ਸੁਖ ਸੋ ਬਾਸ ਆਪਨੋ ਕੀਜੈ^੩ । ਸੁਨਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤੇ ਗੁਰੁਕ੍ਰਿਪਾਲਾ
 ਬੋਲੇ ਦੇਤਿ ਅਨੰਦ ਬਿਸਾਲ ॥ ੪॥ ‘ਹਮਰੀ ਤੋ ਇਸ ਬਲ ਬੁਨਿਆਦਿ^੪ ।
 ਬਡੇ ਭਏ ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ^੫ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਖ ਇਹਾਂ ਤੇ ਪਾਇ । ਕੀਰੀ
 ਤੇ ਗਜਰਾਜ ਬਨਾਇ ॥ ੫॥ ਜਿਸ ਕੇ ਬਡੇ ਭਾਗ ਜਗ ਹੋਇੰ । ਬਸਿ ਪੁਰਿ
 ਤੁਮ ਕੇ ਸੇਵਹਿ ਸੋਇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਮਰ ਬੰਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨਿ ਚਹੈ ਚਿਤ
 ਮੈਂ ਨਿਤ ਏਵਾ^੬ ॥ ੬॥ ਗੁਰੁ ਹੁਤੇ ਸਭਿ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਰੂਪ । ਜਿਨ ਕੇ ਅਚਰਜ
 ਚਲਿਤ ਅਨੂਪ । ਮੋਹਿ ਸੰਗਿ ਭਾ ਤੁਰਕਨਿ ਵੈਖਾਯਾਂਤੇ ਸੈਨਾਂ ਸੰਗ ਵਿਸੇਖ
 ॥ ੭॥ ਰਹਨਿ ਬਨੈਂ ਨਹਿ, ਰਹਜੋ ਬਿਚਾਰੋ^੭ । ਸੁਭਟ ਰੁ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗ ਹਜ਼ਾਰੋ^੮ ।
 ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਤੇ ਪੁਨ ਇਨਹੁੰ ਉਚਾਰਾ । ‘ਜਥਾ ਜੋਗ ਹੈ ਬਾਕ ਤੁਮਾਰਾ ॥ ੮॥
 ਤਉ ਆਪਿ ਕੋ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰਾ । ਤਿਨਿ ਕੋ ਰਹਨਿ ਉਚਿਤ ਨਿਰਧਾਰਾ ।
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਇਸ ਥਾਨ ਰਖੀਜੈ । ਜਹਿ ਬਹੁ ਬਸਹੁ ਬੁਲਾਵਨਿ ਕੀਜੈ^੯ ॥
 ੯॥ ਦੇਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਸਭਿ ਕੋ ਤਿਸ ਕਾਲਾਰਖਨਿ ਕੂਟੇਬ ਸੁਮਾਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ
 ਕੇਤਿਕ ਦਾਸੀ ਦਾਸ ਸਮੇਤਾਕਹਜੋ^{੧੦} । ਸਭਿਹਿ ਰਹਿ ਤੁਮਹਿ ਨਿਕੇਤ^{੧੧} ॥ ੧੦॥
 ਇਹ ਮਸਲਤਿ ਕਹਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਸਾਥਾਚਲੇ ਵਹਿਰ ਪੁਰਿ ਤੇ ਗੁਰੁ ਨਾਥਾ
 ਸੁੰਦਰ ਚੰਦਮੱਲ ਹਰਖਾਏ । ਕਹਤਿ ਸੁਨਤਿ ਬਚ ਸੰਗਿ ਸਿਧਾਏ ॥ ੧੧॥
 ਭੀਨ ਦੇਹੁਰੇ ਭੀਰ ਬਿਪਾਸਾਪਗ ਸੋਂ ਗਏ ਗੁਰੁ ਤਿਨ ਪਾਸਾ । ਪਿਤਾ ਮਾਤ
 ਭਾਨੀ ਅਸਥਾਨ^{੧੨} । ਕੀਨਿ ਬੰਦਨਾ ਧਰਿ ਮਨ ਧਸਾਨ ॥ ੧੨॥ ਪੁਨ ਗੁਰੁ
 ਅਮਰ ਥਾਨ ਕਰਿ ਨਮੋਲੇ ਕਰਿ ਨਾਮ ਸਿਮਰਿ ਤਿਹ ਸਮੋ^{੧੩} । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਰਾਮ-
 ਦਾਸ ਬਲ ਬੰਦੇ । ਖਰੇ ਹੋਇ ਪੁਨ ਪਿਖਤਿ ਮੁਕੀਦੇ ॥ ੧੩॥ ਪੰਤੂ ਪਰੇ ਤਰੁ
 ਖਗ ਬਿਠ ਕੋਰੇ^{੧੪} । ਬਢਨੀ^{੧੫} ਭੀ ਨਹਿ ਕਿਨਹੁੰ ਵੇਰੇ । ਕਹਜੋ ਕਿ ‘ਸਿੱਖ
 ਸਾਧ ਇਹ ਥਾਨਾਕਜੋਂ ਨਹਿ ਕਰਜੋ ਬਿਠਾਵਨਿ ਆਨਿ^{੧੬} ॥ ੧੪॥ ਯਾਂਤੇ ਸਮੈਂ

^੧ਜਦੋਂ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ । ^੨ਵੱਸਕੇ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਸਨ । ^੩ਮੁੱਢ । ^੪ਗੁਰੁ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ
 ਨਾਲ । ^੫ਇਵੇਂ ਹੀ । ^੬(ਮੈਂ ਇਹ) ਵਿਚਾਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ । ^੭ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸ੍ਰੀ ਭਾਨੀ
 ਜੀ ਦੇ ਸਥਾਨ । ^੮ਬੁੱਛਾ ਦੇ ਪੱਤ੍ਰ ਦੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿੱਠਾਂ ਪਈਆਂ (ਹੋਈਆਂ ਦੇਖੀਆਂ) ।
^੯ਬੁਹਾਰੀ ।

ਪਾਇ ਕਰਿ ਏਹਿ । ਨਦੀ ਬਿਪਾਸਾ ਨਿਜ ਬਿਚ ਲੋਹਿ' । ਅਸ ਕਹਿ ਲਿਖੈ
 ਮੰਗਾਇ ਤੁਰੰਗਾ । ਭਏ ਅਰੁਵਨਿ ਸੋਭਤਿ ਅੰਗਾ ॥ ੧੫ ॥ ਪਿਖਿ ਸੁੰਦਰ
 ਸੁੰਦਰ ਸੁਖਕੰਦ । ਚੰਦ ਮੱਲ ਮੁਖ ਚੰਦ ਅਨੰਦ । ਦੰਦ ਬੰਦਿ ਕਰ ਪਦ
 ਅਰਬੰਦ । ਬੰਦਤਿ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬੰਦ' ॥ ੧੬ ॥ ਬਿਛਰ ਨ ਸਕਹਿ
 ਪ੍ਰੇਮ ਚਿਤ ਗਾਵੇ । ਭਨੇ ਗੁਰੂ, ਨਹਿ ਹੋਵਤਿ ਠਾਵੇ' । ਕਹਿ ਕਰ ਤਰਨੀ'
 ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰੀ । ਚਢੇ ਤੁਰਤ ਹੋਵਨਿ ਹਿਤ ਪਾਰੀ ॥ ੧੭ ॥ ਦੋਨਹੂੰ
 ਸੰਗ ਸੁ ਨੌਕਾ ਚਢੇ ।—ਹਟਹਿ ਪਾਰ ਤੇ—ਆਨੰਦ ਬਢੇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ
 ਸੰਗ ਸੁਹਾਇ । ਤਰੀ ਅਪਰ ਪਰ ਭਟ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧੮ ॥ ਪ੍ਰੇਰੀ ਸਰਿਤਾ
 ਮਹਿ ਬਰ ਤਰਨੀ' । ਪਿਖਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਮਹਿਮਾ ਬਰਨੀ । ਮੱਛ ਕੱਛ
 ਜਲ ਜੰਤੁ ਬਿਸਾਲਾ । ਤੀਰ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ ਸਾਰਸ ਜਾਲਾ' ॥ ੧੯ ॥ ਤਰੇ ਤੁਰਤ
 ਤਰਨੀ ਪਰ ਤੀਰ । ਉਤਰੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਧੀਰ । ਸੁੰਦਰ ਚੰਦ ਮੱਲਜ
 ਕੇ ਸਾਬ । ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਭਾਉ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਨਾਬ ॥ ੨੦ ॥ ਕਰੈ ਹਟਾਵਨਿ
 ਨਮੋ ਕਰੰਤੇ । ਪੁਰਿ ਕੋ ਆਏ ਗੁਨ ਬਰਨੰਤੇ । ਉਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇ ਦਰਬ
 ਮਲਾਹੁ । ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ ਮਾਰਗ ਕੇ ਮਾਂਹੁ ॥ ੨੧ ॥ ਉਤ ਕੋਲਾਂ ਜਬਿ ਗੁਰੁ
 ਪਠਾਈ । ਤਬਿ ਤੇ ਬਯਧਿ' ਏਹਿ ਉਪਜਾਈ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬਾਧੇ ਭਈ'
 ਬਿਮਾਰੀ । ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰਿਦੇ ਨਿਤ ਭਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥ ਸਿਮਰਤਿ ਦਿਨ ਮਹਿ
 ਭੋਜਨ ਤਸਾਗਾ । ਨਿਸਾ ਨੀਂਦ ਨਹਿ ਮਨ ਅਨੁਰਾਗਾ । ਪਰੀ ਰਹੈ ਛਾਦਨ
 ਮੁਖ ਕਰੈ । ਦੀਰਘ ਸੁਾਸ ਬਿਹਾ ਤੇ ਭਰੈ ॥ ੨੩ ॥ ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਮਹਿ ਮਨ
 ਲਧ ਲੀਨ । ਰਿਦੇ ਬਿਸੁਰਤਿ ਬਹੁ ਦੁਖ ਭੀਨ ।—ਪਰਜੈ ਜੰਗ ਭਾ ਬਿਘਨ
 ਬਿਸਾਲਾ । ਦਰਸਨ ਕੇ ਤਰਫੰਤਿ ਬਿਹਾਲਾ ॥ ੨੪ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਕਬਿ ਏਹਿ
 ਦਿਖਾਈ । ਬਿਛਰਨ ਤੇ ਪ੍ਰਾਨ ਨ ਛੁਟਿ ਜਾਈ—। ਭਯੋ ਰੋਗ ਤਨ ਵਧਤਿ
 ਬਿਲੀਦਾ । ਬਹੁਰ ਬ੍ਰਿਹਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦਾ ॥ ੨੫ ॥ ਸੁਖਮ ਅੰਗੀ ਭਈ
 ਲਚਾਰੀ' ਦੇਹੁਦਰਸ ਪ੍ਰਭੁ ਮਰਿਬੇ ਵਾਰੀ । ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਤੁਮ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ।
 ਜਾਨਹੁ ਮੋਹਿ ਰਿਦੇ ਕੀ ਸ੍ਵਾਮੀ ॥ ੨੬ ॥ ਕਜੋਂ ਨ ਦੇਤਿ ਦਰਸਨ ਪ੍ਰਭੁਆਇ?।

'ਏਵੇ' ਹੋਬ ਜੋੜਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਕਬਲਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ । 'ਗੁਰੂ ਜੀ
 ਤਾਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । 'ਪਰ (ਓਹ) ਖੜੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ (ਭਾਵ
 ਨਾਲ ਹੀ ਟੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) । 'ਏੜੀ । 'ਭਾਵ, ਸੁੰਦਰ ਜੀ ਤੇ ਚੰਦ ਮੱਲ ਜੀ । 'ਸੁਹਣੀ ਬੇੜੀ ।
 'ਕੰਢਾ ਸਮੂਹ ਸਾਰਸ ਪੰਛੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਰਿਹਾ ਹੈ । 'ਚੋਗ । 'ਵਧਦੀ ਗਈ ।

ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਮਮ ਜਾਨਨੈ ਜਾਇ । ਲਾਖਹੁ ਦਾਸ ਕਾਮਨਾ ਪਾਵੈ । ਸ਼ਰਧਾ
 ਧਰਹਿ ਗੁਰ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥ ੨੭ ॥ ਮੋਹਿ ਭਰੋਸਾ ਰਾਵਰ ਕੋਰਾ । ਬਨਹੁ
 ਸਹਾਇ ਅੰਤ ਕੀ ਬੋਰਾ । ਮੁਖ ਜੀਵਤਿ ਕੋ ਦਰਸ ਦਿਖਾਵਹੁ । ਅਧਿਕ
 ਤ੍ਰਿਖਤਿ ਕੋ ਸੁਧਾ ਪਿਆਵਹੁ ॥ ੨੮ ॥ ਗਨ ਤੁਰਕਨਿ^੧ ਰਣ ਦੀਰਘ ਹੋਈ ।
 ਲਖਿ ਨ ਜਾਇ^੨, ਸੁਧਿ ਪਠੀ-ਨ ਕੋਈ । ਪ੍ਰਿਯ ਦਾਸਨ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਜਾਰੇ !
 ਆਵਹੁ ਦਿਹੁ ਦਰਸਨ ਇਸ ਬਾਰੇ ॥ ੨੯ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਸਿਮਰਤਿ ਦਿਨ
 ਰੈਨ । ਨਿਸ ਦਿਨ ਚਲਨੈ ਜਾਤਿ ਜਲ ਨੈਨ । ਇਮ ਕੋਲਾਂ ਕੀ ਗਤਿ ਗੁਰ
 ਜਾਨਿ ।—ਸਮਾਂ ਸਮੀਪ ਤਜਨਿ ਕੋ ਪਾਨ ॥ ੩੦ ॥ ਦਰਸਨ ਦੇਉ ਜੀਵਤੀ
 ਜਾਇ । ਮੋਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਅਤਿ ਅਕੁਲਾਇ—। ਹਯ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਤੁਰਨ ਚਾਲੇ ।
 ਪੈਦੇ ਖਾਨ ਆਇ ਭਟ ਨਾਲੇ ॥ ੩੧ ॥ ਬਿਧੀਆ ਜਾਤੀਮਲਕ ਸੁ ਬੀਰ ।
 ਰਣਿ ਬਾਤਨਿ ਕਰਤੇ ਚਲਿ ਧੀਰ । ਜਿਮ ਜਿਮ ਹਤੇ ਮੁਗਲ ਅਰੁ ਖਾਨ ।
 ਜਿਤਿਕ ਸੁਭਟ ਅਪਨੇ ਤਜਿ ਪਾਨ ॥ ੩੨ ॥ ਚਾਰ ਘਟੀ ਦਿਨ ਜਬਿ ਰਹਿ
 ਗਇਉ । ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤਬਿ ਅਇਉ । ਅੰਤਰ ਭਏ ਪ੍ਰਵੇਸ਼
 ਗੁਸਾਈ । ਬੰਦਤਿ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੩ ॥ ਪਈਚੇ ਪ੍ਰਥਮੇ ਬੰਮ
 ਅਸਥਾਨ । ਉਤਰੇ ਹਯ ਤੇ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ । ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਹਰਖਾਈ ।
 ਸੁਨਿ ਸੋਢੀ ਨਰ ਗਨ ਜੁਤਿ ਆਏ^੩ ॥ ੩੪ ॥ ਧਰਿ ਧਰਿ ਕਰਿ ਪਰਸਾਦਿ
 ਅਗਾਰੀ । ਆਇ ਸਭਿਨਿ ਪਦ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ । ਕੁਸਲ ਪ੍ਰਸਨ ਅਖਿਲਨਿ
 ਸੋਂ ਕੀਨਿ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਆਦਰ ਕੋ ਦੀਨਿ ॥ ੩੫ ॥ ਇਕ ਘਟਿਕਾ ਲਗ
 ਆਵਤਿ ਰਹੇ । ਸਾਦਰ ਮਾਧੁਰ ਬਾਕਨਿ ਕਹੇ । ਜਹਿ ਕੋਲਾਂ ਉਰ ਦੁਖੀ
 ਬਿਚਾਰੀ । ਸਿਮਰਤਿ ਨਿਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰੀਤੀ ਧਾਰੀ ॥ ੩੬ ॥ ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਤੁਰਤ
 ਹੀ ਹੋਏ । ਕੋਲਾਂ ਕੋਲ ਨੇਤ੍ਰ ਕਰਿ ਜੋਏ । ਉਦਤਿ ਉਠਨਿ ਕੋ^੪, ਉਠਨੈ ਨ
 ਜਾਈ । ਬੋਲਨੋ ਚਹਿ, ਨ ਬੋਲ ਮੁਖ ਆਈ ॥ ੩੭ ॥ ਦੁਰਬਲ ਤਨ ਬੁਰ ਬੰਬਰ
 ਹੋਵਾ^੫ । ਪੀਰੋ ਰੰਗ ਬਦਨ ਕੋ ਜੋਵਾ । ਤਤਛਿਨ ਢਿਗ ਹੂੰ ਗੁਰੁ ਹਟਾਈ^੬ ।
 ਬੈਠੇ ਤਿਸ ਢਿਗ ਧੀਰ ਬੰਧਾਈ ॥ ੩੮ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦੇਰਿ ਮਹਿ ਹਾਥ ਨਿਕਾਰੇ ।

^੧ਬਹੁਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ । ^੨ਜਾਣਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ (ਕੀ ਹੋਇਆ) । ^੩ਸੋਢੀ ਬਹੁਤ ਆਦਮੀਆਂ
 ਸਮੇਤ ਆਏ । ^੪ਉਠਣਾਂ ਤਾਂਘਦੀ ਹੈ । ^੫ਦੁਰਬਲ ਸਰੀਰ ਦੁਰ (=ਲਿੱਸਾ ਹੋਕੇ) ਬੰਬਰ (=ਜਾਲੀ
 ਵਾਂਗੂੰ ਪਤਲਾ) ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ । (ਅ) 'ਬੁਰ ਬੰਬਰ' ਤੋਂ ਛਾਵ ਮਾਸ ਦੇ ਬੁੱਢਾ ਹੋਕੇ ਬੁਰੀਆਂ ਪੇਡ
 ਵਾਂਗੀ ਹੈ । ^੬ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ (ਉਠਦੇ ਹੋਏ) ਹਟਾਈ ।

ਚਰਨ ਕਮਲ ਪਰਸਤਿ ਹਿਤ ਧਾਰੇ । ਬਹੀ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਜਲ ਧਾਰਾ ਧਾਰਾ
 ਧੀਰਜ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ ॥ ੩੯ ॥ ‘ਸਤਿ ਜਾਨਤਿ ਮਮ ਚਿਤ ਕੀ ਜੇਤੀ ।
 ਕਹਾਂ ਕਹੋਂ ਮੈਂ ਤੁਮਰੇ ਸੇਤੀ’ । ਜਾਨਿ ਦੀਨ ਕੀ ਦਸ਼ਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਆਇ
 ਦਰਸ ਦੀਨਸਿ ਇਸ ਕਾਲਾ ॥ ੪੦ ॥ ਕੌਨ ਪ੍ਰਭੂ ਤੁਮ ਬਿਨ ਹੈ ਮੇਰਾ ? । ਸੁਖ
 ਦੁਖ ਬਿਖੈ ਅਲੰਬ ਬਡੇਰਾ । ਸਿਮਰਤਿ ਨਿਸ ਦਿਨ ਨਾਮ ਤੁਮਾਰਾ । ਬਜਾ ਕੁਲ
 ਬ੍ਰਿਹ ਨੇ ਕੀਨਿ ਉਦਾਰਾ ॥ ੪੧ ॥ ਅਬਿ ਮੈਂ ਨਿਕਟਿ ਨਿਹਾਰੈਂ ਮਰਨਾ । ਦੀਨਿ
 ਦਰਸ, ਕੀਨਸਿ ਬ੍ਰਿਹ ਹਰਨਾ । ਅਬਿ ਨਹਿ ਚਿੰਤ, ਮਰੈਂ ਇਸ ਕਾਲਾ । ਪੂਰੀ
 ਕਾਮਨਾ ਆਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ’ ॥ ੪੨ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਬਖਾਨਾ । ‘ਸਮਾਂ
 ਮਰਨ ਕੇ ਤੁਵ ਨਿਯਰਾਨਾ । ਸਿਮਰਨ ਕਰਜੈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੇਰਾ । ਆਨਿ
 ਮਿਲਜੈ ਤੋ ਕੋ ਬਿਨ ਦੇਰਾ ॥ ੪੩ ॥ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਟਿਕਨਿ ਨ ਦਏ । ਯਾਂਤੇ
 ਸਕਲ ਕਾਜ ਤਜਿ ਅਏ । ਚਾਰ ਘਟੀ ਜਬਿ ਦਿਨ ਰਹਿ ਕਾਲੀ । ਤਬਿ ਤਨ
 ਤੁਵ ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਤੇ ਖਾਲੀ ॥ ੪੪ ॥ ਤਬਿ ਲਗਿ ਸਿਮਰਹੁ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਾ ।
 ਭਵ ਸਾਗਰ ਤੇ ਭਯੋ ਉਧਾਰਾ । ਪ੍ਰਥਮ ਜਨਮ ਕੀ ਤੂੰ ਬਡਿਭਾਗਨਿ । ਹਮਰੇ
 ਬਿਖੈ ਭਈ ਅਨੁਰਾਗਨਿ ॥ ੪੫ ॥ ਬਹੁਰ ਨ ਹੋਇ ਜਗਤ ਮਹਿ ਫੇਰਾ ।
 ਭਯੋ ਉਧਾਰ ਦੁਖਨ ਤੇ ਤੇਰਾ । ਕਛੁ ਨਹਿ ਚਿੰਤ ਧਰਹੁ ਉਰ ਮਹੀਆ । ਧੀਨ
 ਜਨਮ ਉਤਮ ਪਦ ਲਹੀਆ’ ॥ ੪੬ ॥ ਦੋਇ ਘਟੀ ਲਗਿ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ।
 ਇੰਤਜਾਇਕ ਸੁਨਿ ਅਰੁ ਬਹੁ ਕਹੇ । ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ ਚਰਨ ਛੁਟਕਾਵਤਿ ।
 ਨਹਿ ਛੋਰਤਿ ਪੁਨ ਪੁਨ ਉਰ ਲਾਵਤਿ ॥ ੪੭ ॥ ‘ਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਤੁਮਰੇ ਪਗ
 ਪਜਾਰੇ । ਨਹਿ ਤਜਾਗਨਿ ਚਿਤ ਚਹਿਤਿ ਹਮਾਰੇ’ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਮੁਖ ਪਰ
 ਕੋ ਛੋਰਤਿ । ਤਿਪਤ ਨ ਹੋਤਿ ਰੂਪ ਗੁਰੁ ਹੋਰਤਿ ॥ ੪੮ ॥ ਆਸਾਸਨਿ
 ਦੀਰਘ ਤਬਿ ਕੀਨੋ’ । ਅੰਤਿ ਸਮਾਂ ਜਬਿ ਮੇਰੇ ਚੀਨੋ । ਸਨਮੁਖ ਮਮ ਬੈਠਹੁ
 ਤਬਿ ਆਇ । ਤੁਮ ਦੇਖਤਿ ਹੀ ਪ੍ਰਾਨ ਸਿਧਾਇ ॥ ੪੯ ॥ ਇਹ ਬਿਨਤੀ
 ਮੇਰੀ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ । ਤੁਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਬਡ ਕਰੁਨਾ ਕੀਜੈ’ । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕਹਜੈ
 ‘ਆਇੰ ਤੁਵ ਪਾਸਾ ਰਹੁ ਅਨੰਦ ਮਹਿ, ਚਿੰਤ ਬਿਨਾਸਿ’ ॥ ੫੦ ॥ ਕਹਿ ਕਰਿ
 ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ । ਨਿਕਸੇ ਵਹਿਰ ਜਹਾਂ ਨਰ ਬੰਦ । ਬੈਠਿ ਸਭਨਿ
 ਮਹਿ ਦਰਸਨ ਦੀਨਿ । ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਬੀਰ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੫੧ ॥

ਸਿਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਖਸਵਮਿ ਰਾਸੇ ‘ਸ੍ਰੀ ਰਤਨਾਰ ਪੁਰ ਆਚਾਰਨ’ ਘੁੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਦੁਬਿੰਦੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੨ ॥

‘ਆਪ ਨਾਲ ।’ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਬੜਾ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੱਤਾ (ਤਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਬੋਲੀ) ।

੨੩. [ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ । ਕਉਲਾਂ ਪੁਤਿ ਉਪਦੇਸ਼] ।

ਵੇਹਰਾ ॥ ਬੰਮ ਅਗਾਰੀ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ । ਆਇ
 ਰਬਾਬੀ ਢਿਗ ਬਿਰੇ ਕਰਜੇ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਗਾਨ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਜਜੋਂ ਜਜੋਂ
 ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਗਰ ਸੁਧਿ ਹੋਈ ॥ ਤਜੋਂ ਤਜੋਂ ਚਲਜੇ ਆਇ ਸਭਿ ਕੋਈ । ਅਰਪਿ
 ਅਕੌਰਨਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ । ਦਰਸਨ ਕਰਹਿ ਮੋਦ ਉਪਜਾਵੈ ॥ ੨ ॥
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਦੇਖਨ ਕਰੈ । ਸਭਿ ਕੀ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੈ । ਸੰਧਾ
 ਸੇਵਰ ਲਗਿ ਤਹਿ ਬਿਰੇ । ਭੋਗ ਪਾਇ ਬੰਦਨ ਕੋ ਕਰੇ ॥ ੩ ॥ ਉਠਿ ਸਤਿ-
 ਗੁਰ ਭੇਰੇ ਮਹਿ ਆਇਰੁਚਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਨ ਕਉ* ਖਾਏ । ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਸੇਜ
 ਪਰ ਬਿਰੇ ਗੁਸਾਈ । ਸੁਪਤਿ ਜਬਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ ॥ ੪ ॥ ਰਹੀ ਜਾਮ
 ਜਾਮਨਿ ਦੁਇ ਘਰੀ । ਉਠਿ ਕਰਿ ਸੋਚ ਸਰਬ ਹੀ ਕਰੀ । ਸ਼ੀ ਅਰਜਨ
 ਇਕ ਕੂਪ ਬਨਾਯੋ । ਸ਼ਕਰਗੀਗ ਤਿਹ ਨਾਮ ਬਤਾਯੋ ॥ ੫ ॥ ਹਿਤ ਇਸ਼-
 ਨਾਨ ਗਏ ਤਿਸ ਬਾਨ । ਲੋਕਰਿ ਸੰਗ ਦਾਸ ਬੁਧਿਵਾਨ । ਬੰਦਨ ਕਰਿ
 ਮੱਜਨ ਤਹਿ ਕੀਨਿ । ਬੈਠੇ ਧਰਿ ਕੈ ਧਨਾਨ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੬ ॥ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਕੋ
 ਚਿਤਵਨ ਕਰਿਤੇ । ਬਹੁਰ ਗੁਰ ਬਾਨੀ ਕੋ ਰਰਤੇ । ਆਇ ਸੁਖਮਨੀ ਉਚੈ
 ਸੁਰ ਤੇ । ਕਰਤਿ ਪਾਠ ਕੋ ਪ੍ਰੀਤੀ ਉਚ ਤੇ ॥ ੭ ॥ 'ਸਿੱਖਨਿ ਕੋਰਿ ਉਧਾਰਨ
 ਕਾਰਨ । ਪਰਹਿ ਰੀਤਿ' ਇਮ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰਨ । ਤਹਿ ਬੈਠੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੁਇ
 ਗਈ । ਦਸਹੂ ਦਿਸਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੁਤਿ ਭਈ ॥ ੮ ॥ ਆਇ ਰਬਾਬੀ ਚੌਂਕੀ
 ਕੀਨਿ । ਗਾਇ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਕਿਤਿਕ ਦੇਰ ਲੋ ਲਗਜੇ
 ਦਿਵਾਨ । ਪਰਜੇ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਭੋਗ ਸੁ ਜਾਨ ॥ ੯ ॥ ਆਇ ਲਾਗਰੀ ਬਿਰਜੇ
 ਅਗਾਰੇ । 'ਮਹਾਂਰਾਜ ! ਹੈ ਤਜਾਰ ਅਹਾਰੇ' । ਕਹਜੇ 'ਆਨ', ਸੈ ਤਤਛਿਨ
 ਖਾਯੋ । ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਇਕ ਸਿਖ ਚਲਿ ਆਯੋ ॥ ੧੦ ॥ 'ਸੁਨੀਅਹਿ ਗੁਰੁ
 ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ! । ਸੰਤ ਧੇਨੁ ਰੱਛਨਾ ਤੁਮ ਕਾਜ । ਇਸ ਬਲ ਤੇ ਕੇਹਰਿ
 ਇਕ ਨੇਰੇ । ਮਾਰਤਿ ਹੈ ਨਿਤ ਜੀਵ ਘਨੇਰੇ ॥ ੧੧ ॥ ਮਹਿਖੀ ਗਉ ਸਮੂਹ
 ਨਿਕੋਤ* । ਗਯੋ ਪ੍ਰਾਤ ਮੈਂ ਚਾਰਨ ਹੋਤ । ਗੋ ਧਨ* ਬਿਖੈ ਆਨਿ ਸੈ ਪਰਜੇ ।
 ਮਾਰ ਕਿਤਿਕ ਕੋ ਘਾਇਲ ਕਰਜੇ ॥ ੧੨ ॥ ਮੈਂ ਤਕ ਸਰਨ ਆਪ ਕੀ ਆਯੋ ।
 ਨਿਭੈ ਕਰਹੁ ਦਿਹੁ ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟਾਯੋ । ਨਾਹਿ ਤ ਬਨ ਮਹਿ ਘਾਸ ਘਨੇਰੇ ।
 ਅਬਿ ਭਰਿ ਜਾਇ ਨਹੀਂ ਕੋ ਨੇਰੇ* ॥ ੧੩ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਹ ਧੀਰਜ

*ਲੋ ਆਓ । *ਘਰੇ । *ਗਉਆਂ ਦੇ ਵਗ । *ਹੁਣ ਡਰ ਕੇ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ।

*ਪ੍ਰਾਪਤਅਹਾਰਨਿ ।

ਦੀਨੋ । ਦਾਸ ਸੰਗ ਅੰਸੇ ਬਚ ਕੀਨੋ । ‘ਤੁਰਨ ਆਨਿ ਤੁਰੰਗ ਹਮਾਰਾ’ ।
ਸੁਨਤਿ ਹੁਕਮ ਕੋ ਜੀਨ ਸੁਧਾਰਾ ॥ ੧੪ ॥ ਪੈਂਦਾ ਬਿਧੀਆ ਆਦਿ ਜਿ
ਸੁਗਤਯਾਰਿ ਤੁਰਤ ਲਖਿ ਚਵੇ ਹਜ਼ੂਰਾ^੧। ਹਯ ਕੋ ਹੇਰਿ ਜੁ ਹੋਯਹੁ ਤਯਾਰ।
ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਤੁਰਤ ਅਸਵਾਰਾ ॥ ੧੫ ॥ ਸੰਗ ਸੁਭਟ ਇਕ ਸੋ ਚਵਿ ਚਾਲੇ ।
ਆਗੇ ਕਰਿ ਸਿਖ ਗਮਨੋ ਨਾਲੇ । ਜਹਿ ਦੇਖਨੋ ਸੋ ਥਾਨ ਦਿਖਾਵਾ । ਜਾਇ
ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਬਨ ਕੇ ਥਾਵਾ ॥ ੧੬ ॥ ਕਾਨਨ ਗਾਢੇ ਬਹੁਤ ਬਿਲੋਕਾ^੨। ਜਹਾ
ਗਮਨ ਹਯ ਕੋ ਮਗ ਰੋਕਾ^੩ । ਤਿਹ ਸਿਖ ਨੇ ਸੋ ਥਾਨ ਬਤਾਯੋ । ਕੇਹਰਿ
ਤਹਾ ਨਦਰ ਨਹਿ ਆਯੋ ॥ ੧੭ ॥ ਗੁਰੁ ਲਾਗੇ ਤਹਿ ਕਰਨਿ ਅਖੇਰੇ । ਸੂਕਰ
ਸਸੇ ਮਿਗਧਿ ਘਨੇਰੇ । ਸਭਿ ਸੋ ਕਹਨੋ ‘ਖੋਜੀਯਹਿ ਸੇਰ’ । ਇਤਿ ਉਤਿ
ਫਿਰਿ ਕਰਿ ਲੀਜਹਿ ਹੇਰਿ ॥ ੧੮ ॥ ਆਮਿਖ ਖਾਇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੁਇ ਪਰਜੇ ।
ਨਹਿ ਗਮਨਨੋ ਕਿਤ ਉਦਰ ਜਿ ਭਰਜੈ ਸੁਪਤਿ ਹੋਹਿ ਕਿਸ ਝਾਰਿ ਮਝਾਰ।
ਕਰਹੁ ਤੁਢੇਗਨਿ ਕੋ ਕੜਕਾਰ’ ॥ ੧੯ ॥ ਇਤਿ ਉਤਿ ਤੇ ਗਨ ਤੁਪਕ
ਚਲਾਈ । ਜਾਗਨੋ ਸੇਰ ਲੀਨਿ ਅੰਗੁਰਾਈ^੪। ਮਹਾ ਕੇਹਰੀ^੫ ਭੀਖਨ ਭਾਰਾ ।
ਬਛੀ ਬੇਲ^੬ ਲਾਗੁਲ^੭ ਬਡ ਧਾਰਾ ॥ ੨੦ ॥ ਮੁਖ ਪਸਾਰ ਕਰਿ ਤਬਿ ਜੰਭਾਯੋ^੮।
ਗਰਜਨੋ ਭੂਰ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ । ਬਿਖਮ ਸਥਾਨ ਝਾਰ ਕੇ ਤਰੇ ।
ਤਹਾ ਬਿਲੋਕਨੋ ਭੁਟ ਸੁਧਿ ਕਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਬਲੀ ਤਹਾ ਚਲਿ
ਗਏ । ਕੇਹਰਿ ਭੀਖਨ ਦੇਖਤਿ ਭਏ । ਬਿਖਮ ਥਾਨ ਸੋ ਖਰਨੋ ਨਿਹਾਰਨੋ ।
ਹਯ ਤੇ ਉਤਰਨਿ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਨੋ ॥ ੨੨ ॥—ਨਹੀਂ ਤੁਢੇਗ ਸੰਗ ਇਸ ਮਾਰੈ^੯।
ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਗਹਿ ਸਮੁਖ ਸੰਘਾਰੈ^{੧੦} । ਨਹੀਂ ਤੁਰੰਗ ਚਲਾਵਨਿ ਥਾਨ ।
ਕੰਟਕ ਜੁਤਿ ਤਰੁ ਖਰੇ ਮਹਾਨ—॥ ੨੩ ॥ ਦੀਰਘ ਦਾਜੈ ਦਾਰੁਨ ਤੁੰਡ^{੧੧}। ਪਗ
ਕੇ ਨਖ ਭੀਖੇ ਸੁ ਪ੍ਰਚੰਡ । ਭੀਖਨ ਸਟਾਉਠਾਏ ਟੋਰ^{੧੨}। ਦੇਤਿ ਤ੍ਰਾਸ ਜਨੁ
ਭੱਖਨਤਿ ਦੌਰਿ^{੧੩} ॥ ੨੪ ॥ ਬਡੇ ਪਖਾਰਿ ਗਾਤ ਪਰ ਪਰੇ । ਮਾਨਹੁ ਗਿਰ ਪਰ
ਅਹਿ ਸਮਸਰੇ^{੧੪} । ਸ਼੍ਰੋਤਿਤ ਰੰਗੀ ਆਖ ਮਨੋ ਹੈਂ । ਉਦਰ ਬਿਸਦ ਜਿਹ
ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਘਨੋ ਹੈ ॥ ੨੫ ॥ ਗੁਰੁ ਉਤਰਿ ਆਗੈ ਹੁਇ ਖਰੇ । ਸਿਪਰ ਬਾਮ ਕਰ

^੧(ਹਜ਼ੂਰ=) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਖਕੇ (ਉਹ ਵੀ) ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੜ੍ਹ ਪਏ । ^੨ਜਿੱਥੇ ਘੋੜੇ ਦੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਬੀ ਰਾਹ ਰੁਕਿਆ ਹੈ । ^੩ਆਕੜ । ^੪ਵਡਾ ਟੋਰ । ^੫ਵਡੀ ਪਿੱਠ ਭਾਰ ਲੰਮਾਈ ਬਹੁਤ । ^੬ਪੂਛ । ^੭ਉਬਾਲੀ ਲਈ । ^੮ਭਰਾਉਣਾ ਮੂੰਹ । ^੯ਅਜਾਲ=ਫੇਰ ਜਾਂ ਘੋੜੇ ਦੀ ਗਰਦਨ ਦੇ ਵਾਲ । [ਸਿਸ, ਸਟਾ] । ^{੧੦}ਪੂਛ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਗੁੰਢਾ । ^{੧੧}ਮਾਨੋਂ ਦੇੜਕੇ ਖਾਯਾ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^{੧੨}(ਫੇਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਵਡੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਧਾੜੀਆਂ ਮੇਰੇ ਪਈਆਂ ਹਨ ਮਨੋ ਪਹਾੜ ਤੇ ਲੱਖ ਪਏ ਹਨ ।

ਇਵਿ ਤਬਿ ਧਰੇ । ਲਲਕਾਰੈ 'ਗੀਦੀ ਕਰੈ ਖਰੈ ?'। ਕਹਿ ਇਮ ਪਾਇ
 ਰੋਪਿਥੋ ਕਰੈ ॥ ੨੬ ॥ ਸੁਨਤਿ ਨਿਕਟਿ ਪਿਖਿ ਬਛਿ ਭਭਕਾਰੈ । ਖਰੇ
 ਜੁ ਭਟ ਹਧ ਗਨ' ਛਰ ਧਾਰੈ । ਭਾਜੇ ਆਪਿ ਆਪਿ ਕੋ ਗਏ । ਮੁਤੁ
 ਪੁਰੀਖਿ' ਤਜਤਿ ਕੋ ਭਏ ॥ ੨੭ ॥ ਏਕਹਿ ਬਾਰਿ ਢਾਂਧਿ ਕਰਿ ਆਯੋ ਤੇਛ
 ਪ੍ਰਚੇਡ ਪਸਾਰਤਿ ਧਾਯੋ । ਦੁਰਿ ਦੂਰ ਬਿਰ ਪਿਖਹਿ ਤਮਾਸਾ ਕੋਚਿਤ ਬਾਜਿ
 ਹੋਤਿ ਹੈਂ ਪਾਸਾ ॥ ੨੮ ॥ ਨਿਜ ਬਲ ਅਖਿਲ ਕਰੇ, ਮੁਖ ਬਾਏ' । ਚਰਨ ਸ-
 ਠਖ ਜੁਗ ਓਰਧ ਉਠਾਏ'। ਉਪਰਿ ਪਰੈ ਆਨਿ ਕਰਿ ਐਸੇ । ਤਰੈ ਦਬਾਇ
 ਉਠਹਿ ਨਹਿ ਜੈਸੇ ॥ ੨੯ ॥ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਜਬਿ ਆਵਨਿ ਲਾਗਾ । ਆਡ
 ਸਿਪਰ ਕੋ, ਰੋਕਸਿ ਆਗਾ' । ਰਹੈ ਓਜ ਕਰਿ, ਅੰਗੁ ਨ ਆਵ । ਢਾਲ
 ਝੰਝੋਰਨਿ' ਬਦਨ ਚਲਾਵਾ ॥ ੩੦ ॥ ਤਿਹ ਛਿਨ ਗੁਰੁ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨਿਕਾਸੀ ।
 ਝੀਖਨ ਝੀਖਨ ਚਲਿ' ਚਪਲਾਸੀ'। ਰੁਪੜੇ ਪਾਇਦਿਢ ਬੰਭਸਮਾਨ । ਨਹੀਂ
 ਥਾਨ ਤੇ ਚਲੇ ਸੁਜਾਨ ॥ ੩੧ ॥ ਕੋਪ ਗੁਰੁ ਕੇ ਮੁਖ ਪਰ ਛਾਯੋ । ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ
 ਨਚਤਿ ਲਾਲ ਹੁਇ ਆਯੋ । ਫਰਕਤਿ ਅਧਰ ਅਰੁਨ ਦੁਗ ਭਏ । ਸਿਪਰ
 ਧਕੀਲਾ ਪੂਰਬ ਦਏ ॥ ੩੨ ॥ ਜੁਗ ਪਗ ਮੁਖ ਢਾਲੇ ਪਰ ਝੀਨਿ' । ਹਟਿ ਪੀਛੇ
 ਭਨ ਉਚੈ ਕੀਨਿ' । ਦਾਹਨ ਕਰ ਕੋ ਬਲ ਕਰਿ ਸਾਰਾ । ਖੜਗ ਪੁਲਾਈ
 ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥ ੩੩ ॥ ਕਟ ਤੇ ਕਟਿ ਕਰਿ ਦੋਧਰ ਪਰੈ' । ਕਰਾਰੋਲ'
 ਧਰਨੀ ਮਹਿ ਬਰੈ । ਗੋਰਿ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਨਿਕਾਰੀ । ਰਿਸ ਤੇ ਬਹੁ ਬਲ
 ਸੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ॥ ੩੪ ॥ ਪਿਖਿ ਸਿੱਖਨਿ ਮਨ ਮਾਨਿ ਅਚੰਭਾ । ਕਟੜੇ, ਬਿਟਪ
 ਜਿਮ ਕਾਟਿਯ ਰੰਭਾ' । ਗੁਰ ਕਰ ਤੇ ਮਹਿ ਸੁਰਗ ਪਧਾਰਾ । ਹਧ ਪਰ
 ਆਪ ਭਏ ਅਸੁਵਾਰਾ ॥ ੩੫ ॥ ਅਪਰ ਅਖੇਰ ਹੋਰਿ ਬਨ ਕਰੇ । ਸਿਮਰਤਿ ਕੋਲਾਂ
 ਲਖਿ ਕਰਿ ਮੁਰੇ । ਮਨ ਮਹਿ ਜਿਸ ਕੇ ਇਕ ਲਿਵਲਾਗੀ । ਬਡਭਾਗਨ
 ਅਤਿਸ਼ੈ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ੩੬ ॥ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਹਧ ਹੋਰਤਿ ਬਨ ਆਏ । ਪੁਰਿ

ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਘੋੜੇ ਜੋ ਖੜੇ ਸਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ । ਲਿਖੇ । 'ਕਈਯ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ (ਸਵਾਰ) ਲੋੜੇ
 ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।' (ਫੇਰ) ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਬਲ ਲਾ ਕੇ ਤੇ ਮੂੰਹ ਟੱਡ ਕੇ । 'ਤਿੱਖੇ ਨਹੀਂ ਵਾਲੇ ਦੋਵੇ'
 (ਅਗਲੇ) ਪੈਰ ਉੱਚੇ ਉਠਾ ਕੇ । 'ਢਾਲ ਦਾ ਅਸਰ' ਕਰਕੇ ਮੱਗਾ ਹੋਕਿਆ । 'ਢਾਲ ਨੂੰ
 ਝੰਝੋਰਨ ਲਈ ।' ਚਮਕ । 'ਬਿਜਲੀ ਵਰਗਾ ।' 'ਏ ਪੈਰ ਤੇ ਮੂੰਹ ਢਾਲ ਪਰ ਤਿੱਖੇ ਹੀ ਸਨ ।
 'ਜਦ ਧੱਕਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਕੇ (ਸ਼ੇਰ ਨੇ) ਤਨ ਉੱਚਾ ਕੀਤਾ ।' 'ਲੱਕ ਤੋਂ ਕੱਟਕੇ ਦੋ
 ਦੇਵੇ ਹੋ (ਭਿੰਗ) ਪਿਆ ।' 'ਤਲਵਾਰ ।' 'ਜਿਵੇਂ ਕੋਲੇ ਦਾ ਧੁੱਟਾ ਕੱਟ ਦੇਈਦਾ ਹੈ ।

ਮਝਾਰ ਪ੍ਰਵਿਸੈ ਸਹਿਸਾਏ । ਕੋਲਾਂ ਕੇ ਮੰਦਰ ਕੋ ਗਏ । ਉਤਰਤਿ ਅੰਤਰ
 ਕੋ ਗਮਨਏ ॥ ੩੭ ॥ ਦਿਵਸ ਜਾਮ ਬਾਕੀ ਜਥਿ ਰਹਜੇ । ਤਬਿ ਕੋਲਾਂ ਗੁਰ
 ਦਰਸਨ ਲਹਜੇ । ਬਦਨ ਪੀਤ ਜੁਗ ਪਲਕ ਮਿਲਾਏ । ਗੁਰ ਮਰਤ ਉਰ
 ਧਨਾਨ ਬਸਾਏ ॥ ੩੮ ॥ ਮਨ ਲਯ ਲੀਨ ਗੁਰ ਮਹਿ ਹੋਵਾ । ਨਿਕਟਿ ਖਰੇ
 ਕਹੁ ਨਾਹਿ ਨ ਜੋਵਾ । ਦਾਸੀ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਉਚਾਰਤਿ ਬੋਲੀ । ਪਕਰਿ ਹਲਾਇ
 ਸਮਾਧੀ ਛੋਲੀ ॥ ੩੯ ॥ ਖੁਲੇ ਬਿਲੋਚਨ ਦੇਨਹੁ ਐਸੇ । ਕਮਲ ਪਾਖਰੀ
 ਬਿਕਸਤਿ ਜੈਸੇ । ਪ੍ਰੀਤਮ ਖਰੇ ਸਮੀਪ ਨਿਹਾਰੇ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਹੋਵਤਿ
 ਬਲਿਹਾਰੇ ॥ ੪੦ ॥ ਨੀਠ ਨੀਠ ਉਠਿ ਕਰਿ ਤਦ ਗਹੇ । ਹਟੀ ਨ ਕਿਮ
 ਹਟਾਇ ਗੁਰ ਰਹੇ । ਨਿਕਟਿ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ । ਆਤੁਰ ਹੋਰੀ
 ਪ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੪੧ ॥ 'ਤੇਹਿ ਅਨੰਦ ਦੇਨਿ ਕੇ ਹੋਤੁ । ਚਲਿ ਆਏ ਹਮ,
 ਹੋਹੁ ਸੁਚੇਤ । ਚਤੁਰ ਘਟੀ ਜੀਵਨ ਤੁਵ ਰਹਜੇ । ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਦਾਨ ਸਮੇਂ ਅਬਿ
 ਲਹਜੇ ॥ ੪੨ ॥ ਦੇਹਿ ਅੰਤ ਲੈ ਬੈਠਹਿ ਤੀਰ । ਨਹਿ ਉਠ ਜਾਹਿ ਕਿਤੇ
 ਧਰਿ ਧੀਰ । ਦੇਹਨਿ ਕੋ ਸਨੇਹ ਬਿਧਿ ਰਾਚਾ । ਨਹਿ ਇਹ ਬਿਰਹਿ, ਜਾਨਿ
 ਕਰ ਪਾਚਾ ॥ ੪੩ ॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਇਹ ਸਕਲ ਬਿਨਾਸੀ । ਲਖਹੁ ਰੂਪ
 ਆਪਨਿ ਅਬਿਨਾਸੀ । ਜਨਮਹਿ ਮਰਹਿ ਨ, ਜੋ ਨਿਤ ਨਯੋ । ਜਿਹ ਸੰਤਾ
 ਕਰਿ ਜਗ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਯੋ ॥ ੪੪ ॥ ਜੋ ਮਿੱਥਯਾ ਕੋ ਦੇਖਿ ਲੁਭਾਵੈ । ਅੰਤਕਾਲ
 ਬਿਛੁਰੇ ਦੁਖ ਪਾਵੈ । ਸਚ ਕੋ ਲਗੈ ਸੁ ਬਿਛੁਰੇ ਨਾਹੀ । ਜਿਸ ਕੋ ਆਵਨ
 ਜਾਨਿ ਨ ਕਾਹੀ ॥ ੪੫ ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਰਖ ਕਲੀਵੰਨ ਹੋਈ । ਸਤਿ ਚੇਤਨ
 ਅਨੰਦ ਮਯ ਜੋਈ । ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਜਿਨ ਦੀਨਿ ਬਿਸਾਰੀ । ਦੁਖਦ ਸਦਾ
 ਤਨ ਹੀਤਾ ਧਾਰੀ ॥ ੪੬ ॥ ਸੇਨਚ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੋ ਧਾਰੈ । ਸਹਹਿ ਸੀਸ
 ਯਮ ਦੰਡ ਕਰਾਰੈ । ਯਾਂਤੇ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਬਿਤਿ ਜੋਰਿ । ਮਿੱਥਯਾ ਤਨ ਹੀਤਾ
 ਅਬਿ ਫੋਰਿ ॥ ੪੭ ॥ ਤਨ ਹੀਤਾ ਕੇ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ । ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਖ ਆਦਿਕ ਜੋ
 ਧਾਰੇ । ਜਥਿ ਤਨ ਹੀਤਾ ਬਿਨਸਹਿ ਨੀਕੋਰਹੈ ਨ ਕੋ, ਹੁਇ ਸ਼੍ਰੇਯ ਸੁ ਜੀ ਕੇ
 ॥ ੪੮ ॥ ਜਥਾ ਮੂਲ ਕੋ ਦੇਹਿ ਉਖਾਰੇ । ਸੁਕਹਿ ਤਰੁ ਦਲ ਫੁਲ ਸ ਡਾਰੇ ।
 ਤਿਮ ਤਨ ਹੀਤਾ ਸੀਗ ਬਿਕਾਰਾ । ਬਿਨਸਤਿ ਬਿਨਸਹਿ ਏਕੋ ਬਾਰਾ ॥

‘ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਸਮਾਂ । ‘ਬਿਧਾਤਾ ਨੇ । ‘ਪਾਜ ਵਾਂਗੀ ਕੱਚਾ (ਅ) ਕੱਚਾ ਪੋਚਾ (ਜਿਵੇਂ ਦੁੱਧ ਹੈ),
 ਛਾਢ ਮਿਥਿਆ । ‘ਕਿਧਰੇ । ‘ਖੁਸਰਾ [ਸਿੰਝ, ਕੀੜਾ] । ‘(ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਖ ਆਦਿਕ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ
 ਰਹਿੰਦਾ । ‘ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਰੋਵੀਏ । ‘ਤਨ ਹੀਤਾ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਤੇ ਇਕੋ ਵੇਰੀ (ਵਿਕਸ਼ ਬੀ)
 ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

॥ ੪੯ ॥ ਇਸ ਕਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਗੁਰ ਹੋਰੀ । ਦੂਰ ਕਰੀ ਤਨ ਹੀਤਾ
ਬੇਰੀ । ਉਰ ਮਹਿ ਬ੍ਰਿਤਿ ਟਿਕੀ ਸੁਖ ਪਾਵਾ । ਤਤਛਿਨ ਨਿਜ ਸਰੂਪ
ਦਰਸਾਵਾ ॥ ੫੦ ॥ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਭਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ । ਲੇਸ ਨ ਰਾਗ ਦੋਸ ਮਦ
ਮਾਨ । ਲਗੀ ਬਿਚਾਰਨਿ-ਜਗ ਕਸਾ ਭਯੋ । ਮਨ ਨੇ ਕਲਪ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿ
ਲਯੋ ॥ ੫੧ ॥ ਜਥਾ ਰਜ ਮਹਿ ਅਹਿ ਕੋ ਜਾਨਿ । ਡਰਪਤਿ ਭਾਜਤਿ ਕੰਪਾ
ਠਾਨਿ । ਤਥਾ ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਨੈ ਲੋਕ ਭ੍ਰਮਾਏ । ਅਨਹੋਵਤਿ ਕਲਪਜੈ ਦੁਖ ਪਾਏ
-॥ ੫੨ ॥ ਇਤਨਾਇਕ ਓਰ ਭਯੋ ਬਿਚਾਰ । ਠਹਿਰ ਗਈ ਬ੍ਰਿਤਿ ਬ੍ਰਹਮ
ਮਝਾਰ । ਲਗੀ ਸਮਾਧਿ ਗਿਆਨਿਯਨਿਵਾਰੀ । ਸਕਲ ਅਵਿਦਯਾ ਦੂਰ
ਬਿਦਾਰੀ* ॥ ੫੩ ॥

ਇਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਸਿੰਘੇ ਅਧਟਮ ਗਾਏ 'ਬਿਹਰਿ ਹਤਨ ਬੈਠਾ ਪ੍ਰਤਿ ਉਪਦੇਸ਼' ਪ੍ਰਸੰਗ ਛਲਨੇ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਯੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੪ ॥

੨੪. [ਕਉਲਾਂ ਪ੍ਰਲੋਭ ਗਮਨ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਿਸ ਮਦ ਉਤਰੇ ਹੋਤਿ ਸੁਧਿ ਤਿਸ ਅੰਗਾਨ ਨਿਵਾਰਿ । ਜਾਨੈ
ਅਪਨਿ ਸਰੂਪ ਕੋ ਅਦਭੁਤ ਰਿਦੈ ਨਿਹਾਰਿ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇਕ ਘਟਿਕਾ
ਭਾਵ, ਹਉਮੇ ਦੀ ਬੋਝੀ । 'ਭਰਮ ਨੇ । 'ਗਿਆਨੀਆਂ ਢਾਲੀ । 'ਜਿਵੇਂ ਨਸ਼ਾ ਉਤਰਿਆਂ
ਹੋਸ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ।

*ਨਿਰਾ ਗਿਆਨ ਸਮਝ ਯਾ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਾਮ
ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਰਸਾ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਨਾਲ ਜੀਵ ਦੀ ਜੀਵਤ ਕਣੀ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਕੌਲਾਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸਦ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ
ਧਿਆਨ ਸਿੱਧ ਸੀ, ਉਹ ਉੱਚੀ ਆਤਮਾ ਵਾਲੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਇਸ
ਵੇਲੇ ਪਰਮਾਪਦ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ੀ ਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਸਾਈਂ ਜੀ
ਨੂੰ ਮੇਲਣ ਵਾਲੀ ਸਦਗਤੀ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ । ਫੇਕਾ ਵੇਦਾਂਤ ਕਢੇ ਸਦਗਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ
ਸਕਿਆ । ਹਾਂ, ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਵੇਕੇ ਅਕਲਈਆ ਚਲਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । ਕੌਲਾਂ ਦੇ ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ
ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲੈਣ, ਧਿਆਨ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਤੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰੇਮਣ ਹੋਣ ਦੇ ਸ਼ਿਕਰ ਪਿੱਛੇ ਆ ਚੁਕੇ ਹਨ ਤੇ
ਪਿਛਲੇ ਅੰਸੁ ਦੇ ੪੫ ਤੇ ੪੬ ਅੰਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਰ ਦੇ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵ ਸਮਾਰ ਤੇ
ਤੂੰ ਉਧਰ ਗਈ ਫੇਰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਉੱਤਮ ਪਦ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ । ਫਿਰ
ਦੋਖੇ ਕੌਲਾਂ ਨੇ ਕੋਸ਼ਾ ਗੁਰ ਘਰ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ । (ਦੋਖੇ ਪਿਛਲਾ ਅੰਸੁ
ਅੰਕ ੪੬) ਕਿ ਉਹ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੰਗਦੀ ਹੈ । ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲਾਪ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ:-

ਅੰਤ ਸੁੰਦਰ ਗੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਛਿਆਲੀ ਧਨਵੰਤ ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਯੋਅਹਿ ਨਠਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥ ੧ ॥ [ਭਉਗੀ ਅ ਪ

ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਹਉਮੇ ਕੋਟ ਜਾਇ, ਉਹ ਨਿਰਮਲਤਾ ਸਦਗਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਗਿਆਨ ਹੈ ।

ਲਗਿ ਬਾਕ ਸੁਨਾਏ । ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਆਨ ਦਿਯੋ ਭ੍ਰਮ ਜਾਏ* । ਮੁੱਦ੍ਰਿਤ
ਨੈਨ ਸਰੂਪ ਬਿਚਾਰਜੋ । ਦ੍ਰੈ ਘਟਿਕਾ ਲਗਿ ਆਨੰਦ ਧਾਰਜੋ ॥ ੨ ॥ ਪੁਨ
ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੋ ਹੋਰਨਿ ਲਾਗੀ । 'ਧੰਨ ਧੰਨ ਗੁਰ ! ਮੈਂ ਬਡਿਭਾਗੀ । ਜਿਸ ਪਦ
ਹੋਤ ਜਤੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ । ਜੋਗੀ ਆਦਿ ਕਸ਼ਟ ਬਹੁ ਧਾਰੀ ॥੩॥ ਸੋ ਮੋਕਹੁ
ਛਿਨ ਮਾਹਿ ਦਰਸਾਯਹੁ । ਹੋਮੈਂ ਦੀਟਘ ਰੋਗ ਮਿਟਾਯਹੁ । ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਗਤਿ ਨਜਾਰੀ । ਨਮੋ ਨਮੋ ਭਵ ਭੋਜਨਹਾਰੀ ! ॥ ੪ ॥ ਗੁੜ੍ਹੈ ਗੁਪਤ
ਤਤਕਾਲ ਜਨਾਯਹੁ । ਕੋਟ ਜਨਮ ਕੋ ਕਸ਼ਟ ਮਿਟਾਯਹੁ । ਹੋ ਸਤਿਗੁਰ ਮੈਂ
ਭਈ ਸਨਾਥਾ" । ਇਮ ਕਹਿ ਧਰਜੋ ਚਰਨ ਪਰ ਮਾਥਾ ॥ ੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
ਗੋਬਿੰਦ ਪੁਨਹੁ ਬਖਾਨਾ । 'ਤਵ ਤਨ ਅੰਤਿ ਸਮਾਂ ਨਿਯਰਾਨਾ । ਹੋਹੁ ਕੁਸ਼-
ਸਨ" ਪਰ ਬਿਰ ਅਬੈ" । ਮਨਹਿ ਟਿਕਾਉ ਫੋਰ ਦਿਸਿ ਸਬੈ" ॥੬॥ ਤਤ-
ਛਿਨ ਦਾਸੀ ਕੁਸ਼ਾ" ਡਸਾਈ । ਬਿਕੁਲਾਵਤਿ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਪਾਈ । ਆਖ
ਉਘਾਰਤਿ ਹਰਤਿ ਗੁਰੁ ਕੋ । ਬਸਨਹਾਰਿ ਜੋ ਨਿਸ ਦਿਨ ਉਰ ਕੋ ॥ ੭ ॥
ਬੋਲਨਿ ਸ਼ਕਤਿ ਰਹੀ ਪੁਨ ਨਾਂਹੀ ਚਖਨ ਪਲਕ" ਗੁਰਦਰਸਨਿ ਮਾਂਹੀ" ।
ਹੋਰਤਿ ਹੋਰਤਿ" ਨਿਕਸੋ ਪ੍ਰਾਨਾ । ਭਈ ਧੰਨ ਪਦ" ਪਾਇ ਮਹਾਨਾ ॥ ੮ ॥
ਮ੍ਰਿਤਕ ਭਈ ਗੁਰ ਦਾਸ ਹੋਕਾਰੋ । ਤਿਸ ਕੀ ਦਾਸੀ ਸਾਥ ਉਚਾਰੋ "ਮ੍ਰਿਤਕ
ਕ੍ਰਿਆ ਕੀਜਹਿ ਅਬਿ ਸਾਰੀ" । ਲੇ ਗਮਨਹੁ ਸੁਭ ਬਾਗ ਮਝਾਰੀ" ॥ ੯ ॥
ਕਹੇ ਗੁਰੁ ਕੋ ਮਿਲਿ ਨਰ ਨਾਰਿ । ਕਰੀ ਨੁਹਾਵਨਿ ਨਿਰਮਲ ਬਾਰ" ।
ਬਹੁਤ ਮੇਲ ਕੋ ਪਾਇ ਦੁਸ਼ਾਲਾ । ਗਾਇ ਰਬਾਬੀ ਸਬਦ ਬਿਸ਼ਾਲਾ ॥੧੦॥ ਲੇ

*ਗੁੱਝਾ । "ਨਿਹਾਲ । "ਦੱਡ ਦੇ ਆਸਨ ਤੇ । "ਸਭ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਮਠ ਨੂੰ ਹਟਾਕੇ । "ਦੱਡ । "ਭਯ
ਬਿਨਾ ਬਮਕੇ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਦੱਕ । "ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਨਾਲ ।

*ਹੁਣ ਤਕ ਕੋਲਾਂ ਅੱਗਿਆਨ ਵਿਚ ਸੀ, ਇਹ ਖਿਆਲ ਕਰਨਾ ਦਰੁਮਤ ਨਹੀਂ । ਹੁਣ
ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੈ ।

ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਰਮਗਤੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ
ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕੀਹ ਉਸ ਲਈ ਅਜੇ ਇਸ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਵਹਿਮ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਬੁਝਾ ਦੇ
ਆਸਨ ਤੇ ਮਰੇ ਤੇ ਜੇ ਪਲੰਘ ਤੇ ਮਰ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਹ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੌੜ ਜਾਏਗਾ ? ਇਹ ਬਾਤੀ
ਭ੍ਰਮ ਮਾਤ੍ਰ ਹਨ, ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਮੁਖੀਆਂ ਨੇ ਮਲੇਮੱਲੀ ਪੁਆਈਆ
ਹਨ ਜਾ ਅਖੇਪਕ ਹਨ ।

ਤ੍ਰਿਮਹਾਨ ਤੇ ਧੰਨਤਾਂ ਯੋਗ ਪਦ ਦਾ ਕੀਵ ਜੋ ਆਪ ਰੂਪਕ
ਦੱਮ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਾਣਨਾ ਮਘ ਮੁਖ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਣਾ ਮੁਖ ਹੈ ।

ਮ੍ਰਿਤਕ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰੋ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਆਪਣੇ ਬ੍ਰੀਕੇ ਦੀ ਹੈ, ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਬ੍ਰੀਕੇ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ
ਕ੍ਰਿਆ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ ।

ਕਿਉ ਗਮਨੇ ਉਪਬਨ ਮਾਂਹੀ । ਇਸ ਕੋਲਾਂ ਗਥ ਸਗਰੀ ਪ੍ਰਾਹੀ* ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠੇ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ। ਆਵਤਿ ਭਏ ਲੋਕ ਸਭਿ ਜਾਨਿ ॥੧੧॥
 ਸੋਕ ਠਾਨਿ ਬੈਠਹਿ ਗੁਰ ਤੀਰ। ਆਖੈ ਪੈਂਦਖਾਨ ਬਰ ਬੀਰ । 'ਹਾਇ !
 ਮਾਤ' ਕਹਿ ਉਚ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਦੇ ਧੀਰਜ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਰਵਾਰ ॥੧੨॥ ਸਤਿ
 ਹੀ ਸੁਭਟ, ਸਿੱਖ ਨਰ ਪੁਰਿ ਕੋਗਮਨੇ ਬੈਠਿ ਬੈਠਿ ਢਿਗ ਗੁਰਕੇ। ਸੰਧਨਾ
 ਭਈ ਗਏ ਗੁਰ ਡੇਰੇ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਥਾਨ ਸਕਲ ਚਲਿ ਹੋਰੇ ॥ ੧੩ ॥

*ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਲਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸੁਭਗਤੀ ਪਾ ਲਈ । [ਹਿੰਦੀ, ਗੱਥ=ਮਾਲ, ਪ੍ਰੀਤੀ, ਗਤੀ] (ਅ)
 ਇਉਂ ਕੋਲਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗਾਥਾ (ਕਥਾ) ਆਖੀ ਹੈ ।

*ਸ੍ਰੀ ਕੋਲਾਂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਖੋਜ ਕਰਦਿਆਂ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਹੈ । ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਜੋ ਪੋਥੀ ਹੈ ਸੋ ੧੮੫੭ ਬਿ: ਸਿਤ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
 ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਤੋਂ ੪੩ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲੋਂ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ; ਉਵੇਂ ਇਹ ਰਚਨਾ ੧੮੩੦-੩੩ ਦੇ
 ਲਗ ਪਗ ਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਲਾਂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਵਾਰਤਕ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ੧੭੯੮ ਬਿ: ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਬੀ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਫੋਟੀ
 ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਗ ਰਤਾ ਰਤਾ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਦੇ ਰਚਨਾ ਦਾ
 ਸਮਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਮਾਂ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਾਂ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ । ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੀ ਪੋਥੀ ਬੜੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬੀ
 ਜਾਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਲੇਖਕ ਭਾਈ ਕੁਰਦਾਸ ਜੀ ਹਨ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਹਨ ।
 ਕਵਿ ਸਿਰੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਪੋਥੀ (ਵਾਰ ੨੬ ਪੋਥੀ ੨੪) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੀਰ
 ਰਸੀ ਜੀਵਨ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਵਾਂ ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ।
 ਉਸ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਫ ਜਾ ਪਦ ਇਸ਼ਾਰੇ ਮਾਤ੍ਰ ਅਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੋਲਾਂ ਜੀ, ਜਾ
 ਉਹਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਉਲਭਿ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੋਵੇ ਜਾ ਸਪਸ਼ਟ ਉਲਭਿ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੋਵੇ । ਜੇ
 ਕੋਲਾਂ ਜੀ ਦੀ ਸਾਖੀ-ਜਿਥੇ ਇਥੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ-ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਸ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰ
 ਹੁੰਦਾ । ਬਾਹਰ ਦੇ ਲਿਖੇ ਵਾਰਸੀ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਖੋਜ ਦਾ ਅਵਸਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਪਾਸ
 ਨਹੀਂ, ਪਰ ਦਬਿਸਤਾਨਿ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫੋਟੋ ਸਤਿਨਾਮ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਲੇਖਕ
 ਇਕ ਥਾਵੇਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਛਬਾਨੀ ਇਹ ਗੁਲ ਸੁਣੀ ਹੈ ।"
 ਇਹ ਲੇਖਕ ਕੋਲਾਂ ਜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ; ਉਂਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੁਰੂ
 ਸਾਹਿਬਾਂ ਬਾਬਤ ਲਿਖੇ ਹਨ ।

ਭਾਈ ਸਿਰੋਖ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਖੋਜ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ
 ਸਿੱਧਾਂਤ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਲਾਂ ਕੋਲਜਾਨ ਵਾਸਤੇ ਆਈ ਤੇ ਸਦਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ।
 ਭਾਸ਼ਣ-(੧) ਕੋਲਾਂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਨ ਆਉਣ ਦੀ ਦਰਖਾਸਤ ਫਾਲੀ ਪੱਤ੍ਰ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ

ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—‘ਜੇ ਜਹਾਜ ਬਢ ਗਏ ਹਮਾਰੇ । ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਹਮ ਤਿਸ ਰਖਵਾਰੇ । ਬਿਨਾ ਜਹਾਜ ਚਢੇ ਨਹਿ ਵਾਲੀ । ਬਡ ਪੁਰਸ਼ਨ ਕੀ ਹੈ ਅਸ ਚਾਲੀ’ । [ਭਾਸਿ ੫ ਅੰਸੁ ੧੮ ਅੰਕ ੨੮, ੨੯] । ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕੋਲਾਂ ਲਿਖਦੀ ਹੈ:—‘ਸੁਨੀਅਹਿ ਗੁਰੁ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੂ । ਮੈਂ ਤਨ ਮਨ ਤੇ ਬਢੀ ਜਹਾਜੂ’ । [ਭਾਸਿ ੫, ਅੰਸੁ ੧੮ ਅੰਕ ੩੨] ਸਿੱਖੀ ਬੋਲ ਚਾਲ ਵਿਚ ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਸਿਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣਾ । (੨) ਭਾਈ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣੇ ਸੰਕੋਢ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਭਾਈ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਬੜੀ ਤਪੱਸ਼ੁਨੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਬ੍ਰਤ ਧਾਰੇ ਤੇ ਘਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਧਰਮ ਅਨੁਗਰਾਹਿ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੱਗਸਾਸੂ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ, ਜਥਾ:—‘ਚਿਰੰਕਾਲ ਕੀ ਤਪ ਕੇ ਤਪਤਿ । ਅੰਬ ਭੀ ਹੁੰਨ ਆਪ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ॥ ੧੬ ॥ ਕਿਸੁ ਦੋਸ਼ ਤੇ ਤਨ ਫੁਰਕਾਨੀ । ਤਉ ਘਾਲ ਤੇ ਉਚਿਤੇ ਜਾਨੀ । ਚੰਦ੍ਰਾਇਣ ਆਇਕ ਬ੍ਰਤ ਧਰੇ । ਕਸ਼ਟ ਅਨਿਕ ਤਨ ਸਹਿਬੈ ਕਰੇ’ ॥ ੧੭ ॥ [ਭਾਸਿ ੫ ਅੰਸੁ ੧੮] । (੩) ਵਿਰ ਕੋਲਾਂ ਆਪ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਿਤਕ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ:—‘ਮੈਂ ਤੇ ਤਰੀ ਪਰੀ ਸਰਨਾਈ । ਨਿਕਸੀ ਨਰਕ ਫੁਰਗ ਮਹੁ ਆਈ’ । [ਭਾਸਿ ੫ ਅੰਸੁ ੧੮ ਅੰਕ ੧੫] (੪) ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਜਾਣ ਲਗਿਆਂ ਕੋਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਨਿੱਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:—‘ਪਾਛਲ ਰਾਤ ਉਠਹੁ ਅਸ਼ਨਾਨਹੁ । ਜਪੁਜੀ ਮੁਖ ਤੇ ਪਾਠ ਬਖਾਨਹੁ । ਭੋਗ ਪਾਇ ਜਬਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ’ । ਵਰਸ ਹਮਾਰੇ ਤਬਿ ਤੂੰ ਪਾਵੈ’ । [ਭਾਸਿ ੫ ਅੰਕ ੩੧, ਅੰਕ ੩੨] । ਜਿਸ ਦਿਨ ਕੋਲਾਂ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋ ਇੰਨੀ ਅੰਤਰ ਮੁਖ ਹੋਈ ਕਿ ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਗਈ ਉਸ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰੀਕ ਇੱਥ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਲ ਟਰਦੇ ਹਨ । ਕਵੀ ਜੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਬਿਰਦ ਨੂੰ ਐਉਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:—‘ਭਗਤ ਵਡਲ ਜੋ ਬਿਰਦ ਉਦਯਾ । ਉਰ ਗਾਢੇ ਕਰਿ ਅੰਗੀਕ ਰਾ’ । [ਭਾ: ੫ ਅੰਕ ੫੭ ਅੰਕ ੩੬] । (੬) ਜਦ ਕੋਲਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮਾਇਆ ਫੁਰਲੀ ਹੈ ਤੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀ ਲੋਭ ਭਾਸਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਲਸਰ ਲਾਕੇ ਨਾਮ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣੇ ਦੀ ਲੋਭ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਮੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਸਾਰਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਬਲ ਬਿਰਦ ਰਿਹਾ ਹੈ:—ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਹੋਕੇ ਜਾ ਪ੍ਰੇਮਵਸ ਹੋਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਅੱਪੜੇ ਹਨ, ਜਾ ਜੋ ਸ਼ਰਨ ਮੰਗਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । ਫੇਵੇਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਭਾਈ ਰੂਪੇ ਆਇਕੀ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣਾ, ਭਰੋਲੀ ਸਾਈਂ ਦਾਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤਨਾਂ, ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਸਾਧੂ ਪਾਸ ਅੱਪੜਨਾ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਮਾਈ ਭਾਗਭਰੀ ਦੀ ਖਿੱਚ ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚਣਾ, ਕਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹਨ । ਮਾਈ ਭਾਗਭਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਉਤੇ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ ਠਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਖਿੰਧਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਉਹ ਯੁਥਾ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੈ । ਕਿੰਤੂ ਕਰਨਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਿਰਦ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਣਾ ਹੈ । ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ ਇਨਸਾਨੀ ਦਿਲ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਧਰਨਾ, ਉੱਚੇ ਸੁਹਣੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਤੀਖਣਤਾ ਨੂੰ ਸਜ ਉੱਠਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਆਤਮ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹੋ ਵਿਚ ਜਿਵਾਲ ਦੇਣਾ । ਇਸ ਬਿਰਦ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਜੁਥਾ ਕਿ ਬਿੱਧ, ਮਨੁੱਖ ਕਿ ਸ਼ਿਸ਼ੀ

ਚਾਉ ਕਿ ਰੋਕ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ । ਇਸ ਬਿਰਦ ਦੀ ਹਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਪਾਲਣਾ
ਕਰਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਰਭੋਤਾ ਤੇ ਭਗਤ ਵੱਡਲਤਾ ਦਾ ਕਮਾਲ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਮਹਾਨ ਆਦਰ ਯੋਗ
ਹੈ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਪਰ ਤੰਗ ਤੇ ਮੁਰਦਾਸ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿੰਤੂ ਫੁਰਦੇ ਹਨ ।

ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸੁਭਾਚਰਣ ਬਾਬਤ ਕਵੀ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

ਇਹ ਸੁੰਦਰਤਾ ਇਹ ਤਰੁਨਾਈ । ਇਹ ਕਦ, ਇਹ ਬਲ, ਇਹ ਚਤੁਰਾਈ ।

ਸਭਕੋ ਪਾਇ ਕਿਯੋ ਮਨ ਬਸ ਮੈ । ਨਹਿ ਵੋਰਤਿ ਕਬਹੂੰ ਕਿਸ ਰਸ ਮੈ ॥

[ਰਾ: ਪ ਅੰ: ੭-੩੩]

ਪੁਨਾ:—ਬਾਸਹਿ ਸਾਗਰ ਮਹਿ ਦਿਨ ਦੇਨ । ਪਟ ਪਾਲੇ ਬੀ ਆਲੇ ਹੈ ਨ ।

ਕਾਜਰ ਕੇ ਕੋਠਾ ਬਡ ਕਾਰੋ । ਕਰਹਿ ਕਾਰ ਬਿਚ ਸੇਧ ਸਕਾਰੋ ॥੬॥

ਤਉ ਸਜਾਮਤਾ ਛੁਈ ਨ ਲੋਸ । ਉੱਜਲ ਪੋਸਿਸ ਰਹੇ ਹਮੇਸ ।

ਜੈਤਿਕ ਮਹਾਂ ਅਸਮਤੀ ਨਰ ਹੋਗੁਰਕੋ ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਬਿਸਮਤਿ ਉਰ ਹੈ ॥੭॥

ਪਰੇ ਜਗਤ ਬਿਵਹਾਰਨ ਐਸੇ । ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਉਰ ਫੁਹਜੇ ਨ ਕੋਸੇ ॥ [ਰਾ: ਪ ਅੰ: ੫੫]

ਫਿਰ ਕਾਜੀ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਜਾ ਪੁਕਾਰਨ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਉਲਾਂ ਦਾ
ਹਾਲ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਹੈ ਤੇ ਉੱਥੇ
ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਨਰ, ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਤੁੱਟ ਲੀਗਰੇ ਭੋਜਨ ਤੇ
ਬਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ:—

‘ਹਜ਼ਰਤ ਸੁਨਹੁ ਕਹਾਂ ਕਿਸ ਕਹੀਅਹਿ । ਕਲਜੁਗ ਸਮੀ ਕਹਿਰ ਕੋ ਲਹੀਅਹਿ ।

ਤਨੁਜਾ ਤਰੁਨ ਕੀਨਿ ਦੁਖਿਆਰੀ । ਕਰਜੇ ਨਿਕਾਹ ਨ, ਦਿਨ ਪੁਤਿ ਮਾਰੀ ॥ ੮ ॥

ਹੁਇ ਲਚਾਰ ਨਿਕਸੀ ਗ੍ਰਿਹ ਵੋਰਿ । ਬਿਚਰਤਿ ਗਈ ਸੁਧਾਸਰ ਓਰਿ ।

ਇਸਕੋ ਮਾਰਨ ਤੇ ਡਰਿ ਧਰਿ ਕੈ ॥ ਬਸੀ ਤਹਾਂ, ਆਇ ਨ ਮੁਰ ਕਰਿਕੈ ॥੯॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਘਰ ਸਦਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਪਰੇ ਅਨੇਕ ਰਹਿੰ ਨਰ ਬਾਲ ।

ਮੰਨ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਦੇਤੇ ਰਹੈ । ਅਸਨ ਬਸਨ ਬਸਹਿ ਜੁ ਤਹਿ, ਲਹੈ ॥ ੧੦ ॥

ਤਿਨ ਪਰ ਕਰਤਿ ਪੁਕਾਰ ਅਜਾਨ । ਜਿਨਹੁ ਦੀਨਿ ਬਡ ਹਜ਼ਰਤ ਪ੍ਰਾਨ ।

ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਆਇ ਜੇ ਪੀਰ । ਜਿਨਤੇ ਅਦਬ ਕਰਹਿ ਮਿਲਿ ਤੀਰ ॥ ੧੧ ॥

[ਰਾਸਿ ੫ ਅੰਕ ੨੫]

ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨੜੇ ਤੇਜੇ ਦੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕ ਤੇ ਮਗਰਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ
ਨੇ ਕੋਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਾਬਤ ਜੋ ਕੁਛ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਹੈ:—

(੧) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੱਧਾਂਤ ਪਾਰਿਜਾਤ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਡਤ ਹਰਿ ਸਿੰਘ ਜੀਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਯਾਦੂਵੇਂ ਵਿਸ਼ਾਮ
ਵਿਖੇ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

ਪ੍ਰੇਮਤਾਬ ਤਬਾ ਦਾਸੀ ਗਣੇਚਾਸਤੇ ਦਿਵਾਕਰੇ ।

ਸ਼੍ਰਾਵਤੰਬ ਤਯਾ ਵ੍ਰਤੇ ਪ੍ਰਾਹ ਦੇਵਸ ਤਦੁੰਤਰਮ੍ ॥ ੯੩ ॥

ਭਾਵ:—ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਪ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਜਦ ਕਾਜੀ ਦੀ
ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋ ਆਈ ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਅਪਣੀ ਭੋਲੀ ਭੋਜੀ ਜੋ ਸੰਧਾ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ

ਪੁੱਜੀ ਤੇ (ਕੋਲਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵ ਦੀ ਗਲ ਸੁਣਾਈ) । ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਣਕੇ (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਵੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਆਵਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਕਹੋ ਕਿ:—

ਭੋਗ ਵਾਂਙਾ ਨਾ-ਦੇਵ ਅਸਤਿ ਤਦਾ ਗਛੇਤ ਨ ਮੇਸ਼ਜ:

ਇਏ ਸੁਤਵਾ ਗਤਾ ਦਾਸੀ ਪੁਨ: ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸਮਾਗਤਾ ॥ ੯੪ ॥

ਭਾਵ:—ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ (ਕਾਮੋਂ) ਭੋਗ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ (ਪਰਮਾਰਥੀ) ਸ਼ਰਧਾ ਸਮੇਤ ਆਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ । ਇਹ ਗਲ ਸੁਣਕੇ ਦਾਸੀ ਗਈ (ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾ ਗਲ ਸੁਣਾਈ ਤੇ ਇਹ ਉਤਰ ਲੈਕੇ) ਛੇਤੀ ਵਾਪਸ ਆਈ ਕਿ:—

ਪ੍ਰਾਹ ਦੇਵੀ ਨ ਭੋਗੇਛਾ ਦਰਸਨੇ ਛੇਵ ਵਰਤਤੇ ।

ਪ੍ਰਭੋ ਤਸ੍ਯਾ: ਤ੍ਵਨਾ ਸਾਕੰ ਸਾ ਗਮਿਸ਼੍ਯਤਿ ਸਤਪੁਰਮ੍ ॥ ੯੫ ॥

ਭਾਵ:—'ਕੋਲਾਂ ਜੀ ਦੀ ਗੋਲੀ ਨੇ) ਕਿਹਾ, ਹੋ ਦੇਵ ਉਸਨੂੰ ਕਾਮਭੋਗ ਦੀ ਮਲੀਨ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ, ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸਨ ਦੀ ਹੀ ਕੇਵਲ ਇੱਛਾ ਹੈ । ਹੋ ਪ੍ਰਭੋ ਉਹ (ਕੋਲਾਂ ਜੀ) ਤੁਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ ਕਿ ਕੋਲਾਂ ਦੇਵ ਲੋਕ ਵਿਚ ਉਰਵਸ਼ੀ ਨਾਮ ਅਪੋਸਰਾ ਸੀ ਤੇ ਕਪਿਲਮੁਨੀ ਦੇ ਸੁਪ ਕਰਕੇ ਯਵਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਕੋਲਾਂ ਜੀ ਦੇ ਅੰਤ ਕਾਲ ਵੇਲੇ ਕੋਲਾਂ ਦੇ ਮੁਖੋਂ ਇਹੋ ਬਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ:—

ਕੋਲੋ ਵਾਚ—ਅੰਤਕਾਲੇ ਮਯਾ ਦ੍ਰਸ਼੍ਟ੍ਰਿ ਸ੍ਰੀ ਮਤਾਂ ਪਦ ਪੁਸ਼ਕਰਮ ।

ਅਤੇ ਜਾਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧੋ ਮੁਨੇ: ਸ਼ਾਪੇ ਵਰਾਯਤੇ ॥ [੧੧ ਵਿਸ਼ਾਖਾ, ਸ਼ਲੋਕ ੧੮੪]

ਭਾਵ:—ਸ੍ਰੀ ਯੁਤ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਉ!) ਮੈਂ ਅੰਤ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਬਵਲ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਹੁਣ ਜਾਣ ਲੀਤਾ ਹੈ ਕਿ (ਕਪਿਲ ਮੁਨੀ ਦੇ) ਸੁਪ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਇਵੰਬੋਭਤਾ ਗਤਾ ਦੇਵੀ ਨਿਜੇ ਰੂਪੰ ਸਨਾਤਨਮ । [੧੮੫ ਸ਼ਲੋਕ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰਣ]

ਭਾਵ:—ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਉਹ ਦੇਵੀ ਆਪਣੇ ਆਦਿ ਨਿਜ ਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ।

(੨) ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ (ਹਿੰਦੀ) ਦੇ ਕਰਤਾ ਸਾਧੂ ਸ੍ਰੀ ਚੌਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਉਲਾਂ ਬਾਬਤ ਅੰਤ੍ਰਿ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

“ਰੁਸਤਮ ਨਾਮਕ ਕਾਜ਼ੀ ਕੇ ਘਰ ਮੈਂ ਏਕ ਕੋਲਾਂ ਨਾਮਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਫਕੀਰ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਕੀ ਮੁਰੀਦ (ਸਿਸ਼) ਥੀ, ਵਹੁ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰੀ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਤਥਾ ਲੋਜਾਵਤੀ ਥੀ, ਛੋਟੇਪਨ ਹੀ ਸੇ ਉਸਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਭਜਨ ਸਿਮਰਨ ਫਕੀਰੋਂ ਕੀ ਸੁਹਬਤ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੇ ਪਰਵਿਰਤ ਕਰ ਰਖਾ ਥਾ, ਸੁਵਤੀ ਹੋ-ਕਰ ਭੀ ਉਸ ਨੇ ਅਪਨਾ ਵਿਵਾਹ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪਿਤਾ-ਮਾਤਾ ਕੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਆ ਥਾ ਯੋਰ ਘਰ ਮੈਂ ਭੀ ਏਕ ਇਕਤਿ ਸਥਲ ਮੈਂ ਪ੍ਰਤਿ ਛਿਣ ਨਿਵਾਸ ਕਰਾ ਕਰਤੀ ਥੀ-ਜੇਬ ਕਛੀ ਬਾਹਰ ਜਾਤੀ ਹੋਂ ਅਪਣੇ ਗੁਰੂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਫਕੀਰ ਕੇ ਦਰਸਨ ਹੀ ਕੇ ਜਾਤੀ ਅਨਯਥਾ ਘਰ ਸੇ ਬਾਹਰ ਪਾਉਂ ਭੀ ਨਾ ਨਿਕਾਲਤੀ ਥੀ । ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬਾਰ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਕੀ ਮਜਲਿਸ ਮੈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਤਥਾ ਯੋਰ ਯੋਰ ਯੋਰ ਫਕੀਰੋਂ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕੀ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀ ਪੁੰਜੀਆ

ਸੁਣੀ ਥੀ ਵੇਸੇ ਹੀ ਕਥੀ ਕਥੀ ਆਪਣੀ ਮਜਲਿਸ ਮੇਂ ਡੀ ਕਰਤੀ। ਇਸ ਕਾ ਪਿਤਾ ਕਾਜੀ
 ਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਇਸ ਕੇ ਵਿਵਾਹ ਨਾ ਕਰਵਾਨੇ ਸੇ ਤਥਾ ਇਸ ਕੇ ਫਕੀਰੋਂ ਕੀ ਸੰਗਤ ਮੇਂ
 ਰਹਿਨੇ ਸੇ ਇਸ ਪਰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਸੇ ਅਪ੍ਰਸੰਨ ਥਾ। ਜਬ ਇਸ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਕਾਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ-
 ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੀ ਸਲਾਘਾ ਸੁਣੀ ਤੇ ਕੁੱਝ ਹੋ ਕਰ ਕਹਿਨੇ ਲਗਾ ਕਿ 'ਏ ਕਾਫਰੇ! ਤੂੰ... ..
 ਕੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰਤੀ ਹੈ ਔਰ ਸ਼ਰਯ ਮੁਹੰਮਦੀ ਕੋ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮੇਂ ਹਿੰਦੂ
 ਕਾਫਰ ਕੀ ਤਾਰੀਫ (ਸਲਾਘਾ) ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਹੁਕਮ ਕਤਲ ਹੈ'। ਕੋਲਾਂ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੀਆ
 ਕਿ 'ਬਾਪ ਜੀ! ਸ਼ਰਯ ਮੁਹੰਮਦੀ ਫਕੀਰੋਂ ਕੋ ਲੀਏ ਜਾ ਮੇਰੇ ਲੀਏ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿੰਤੂ ਮੂਰਖੋਂ
 ਕੋ ਲੀਏ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਵਾਏ ਸ਼ਰਯ ਕੋ ਦੂਸਰਾ ਕੁਛ ਜਾਨਤੇ ਮਾਨਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਔਰ ਫਕੀਰ ਤੇ ਖੁਦਾ
 ਕੋ ਬੰਦੇ ਹੈ, ਇਨ ਕੀ ਖੁਦਾ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਜੇਸਾ ਚਾਹੇਂ ਕਰੇਂ ਇਨ ਕੋ ਸ਼ਰਯ ਮੁਹੰਮਦੀ ਸੇ
 ਕਿਆ ਕਾਮ ਹੈ'। ਇੰਤਜਾਦਿ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਕੋ ਜਵਾਬ ਸੁਨ ਕਰ ਕਾਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਹਿਰਦੇ ਮੇਂ ਅਗਨ
 ਜਲ ਉਠੀ ਔਰ ਉਸੀ ਦਿਨ ਦੂਸਰੇ ਕਾਜੀਓਂ ਸੇ ਮਿਲ ਕਰ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਕੋਲਾਂ ਕੋ ਸ਼ਰਯ
 ਕੋ ਬਾਹਰ ਸ਼ਰਤਾਵ ਕਰਨੇ ਕੇ ਅਪਰਾਧ ਮੇਂ ਹੁਕਮ ਕਤਲ ਨਿਕਾਲਾ। ਕੋਲਾਂ ਕੀ ਮਾਤਾ ਨੇ
 ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਕੋਲਾਂ ਕੋ ਤਥਾ ਪੀਰ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਕੋ ਡੀ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਸੇ ਪਰਿ-
 ਚਿਤ ਕੀਆ, ਜਿਸ ਪਰ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੇ ਕੋਲਾਂ ਕੋ ਕਹਾ ਕਿ 'ਜਹਾਂ ਪਰ ਕੋਈ ਉਪਾਉ ਡੇਰੇ
 ਬਚਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਵਜਰਬ ਮਨਸੂਰ ਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ ਬਾਲਿਮ ਲੋਖੋਂ ਕੋ ਹਾਥ
 ਸੇ ਕਤਲ ਕਰੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਇਸ ਸੇ ਅਣਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਤੂੰ ਅਭੀ ਸ਼ਰਣ ਪਾਲਕ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ
 ਜੀ ਕੋ ਪਾਸ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਮੇਂ ਚਲੀ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਸਿਵਾਇ ਉਨਕੇ ਤੇਰੀ ਜਾਨ ਕੋ
 ਬਚਾਨੇ ਵਾਲਾ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ'। ਕੋਲਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕਹਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਾ ਉਸੀ
 ਵਕਤ ਬਾਂਧ ਬਨਾ ਕਰ ਇਕ ਅਪਨੇ ਗੁਰ ਭਾਈ ਕੋ ਸਥ ਲੇ ਕਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਕੋ
 ਰਵਾਨਾ ਹੂਈ। ਵਹਾਂ ਪਰ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਕੀ ਪਹਿਚਾਨ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੀ
 ਸ਼ਰਣ ਮੇਂ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨੇ ਲਗੀ। ਕਾਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਡੀ ਪੀਛੇ ਸੇ ਸੁਨ ਲੀਆ, ਵਹ ਲੇਨੇ ਕੋ
 ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਗਿਆ ਪੁੰਡ੍ਰ ਕਤਲ ਤੇ ਭੀਤ ਕੋਲਾਂ ਨੇ ਸਰਵਥਾ ਜਾਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹਾ।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਕੋ ਨਿਵਾਸ ਕੇ ਲੀਏ ਏਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਮੰਦਿਰ ਬਨਵਾਇਆ। ਔਰ ਕਹਾ
 ਕਿ 'ਜੇਸੇ ਤੁਮਾਰੀ ਇੱਛਾ ਹੋ ਅਪਨਾ ਜੀਵਨ ਪੂਰਾ ਕਰੇ'। ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਛਿਣ ਪਰਮੇਸੁਰ
 ਪਰਾਇਣਤਾ ਏਖ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਖ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਏ ਔਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀ
 ਉਸ ਕੀ ਖਾਤਰੀ ਰਖਤੇ। ਕੁਛ ਸਮਯ ਅੇਸੇ ਹੀ ਬਯਤੀਤ ਹੁਆ ਤੇ ਏਕ ਦਿਨ ਕੋਲਾਂ ਨੇ ਅਪਨੇ
 ਸਭੀ ਆਭੁਖਣ ਤਥਾ ਕੁਛ ਨਕਦੀ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਕੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਉਸ ਕੋ ਦਿਯੇ ਸੇ ਇਕੱਤ੍ਰ ਕਰਕੇ
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੋ ਆਗੇ ਰਖ ਦੀਆ ਔਰ ਹਾਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹਾ ਕਿ 'ਦੀਨ ਬੰਧੋ
 ਇਸ ਮੇਰੇ ਪੇਸੇ ਕੋ ਕਿਸੀ ਅੇਸੇ ਧਰਮ ਕਾਰਜ ਮੇਂ ਲਗਾ ਦੀਜੀਏ ਜਿਸ ਮੇਂ ਕੁਛ ਕਾਲ ਮੇਰਾ
 ਨਾਮ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਪਰ ਰਹਿ ਜਾਏ'। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਧਨ ਸੇ ਉਸੀ ਕੋ ਨਾਮ ਕਾ ਏਕ
 ਤਾਲਾਬ ਖੁਦਾ ਦੀਆ ਜੋ ਕਿ ਅਬ ਤਕ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਯਾਤ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਮੇਂ
 ਕੋਲਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ'।

[ਪੰਨਾ ੨੪੭ ਤੇ ੨੪੮।]

(੩) ਸਭ ਤੋਂ ਅਖੀਰਲੇ ਲੇਖਕ ਬਦੋਸ਼ੀ ਤੇ ਅਨਯ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿ: ਐਸ. ਏ. ਮੈਕਾਲਫ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬੀ ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਵਾਲੀ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਠੀਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਦਾ ਭਾਵ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਜਿਲਦ ਚਉਥੀ ਸਫਾ ੪੩ ਤੇ ੪੪ ਤੇ ਦਿਤਾ ਹੈ।

(੪) ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਲਾਲਾ ਕਨ੍ਹਯਾ ਲਾਲ ਜੀ ਆਪਣੀ ਤਾਰੀਖੇ ਪੰਜਾਬ (ਉਰਦੂ) ਵਿਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

“ਕੋਲਾਂ *ਨਾਮ ਕਾਜ਼ੀ ਕੀ ਲੜਕੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਜਮਾਲੇ ਬਾ ਕਮਾਲ ਪਰ ਸ਼ੇਰਤਾ ਹੋ ਗਈ ਜੋਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਾਥ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਗਈ, ਉਸ ਕੀ ਦਰਖਾਸਤ ਅਗਰਚਿਹ ਜੋਰ ਬੀ ਮਗਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਤੁਮ ਜੋਰ ਮਿਆਲ ਦਿਲ ਮੇਂ ਨਾ ਕਰੋ ਹਮਾਰੀ ਗੁਰਿਆਈ ਕੇ ਖਨਦਾਨ ਮੇਂ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇ ਲੇਖਰ ਆਜ ਤਕ ਮੁਬਾਸਰਤ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ।” [ਸਫਾ ੩੦

(੫) ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਐਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

“ਕਾਜ਼ੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਕੋਲਾਂ ਭੀ ਅਜੇਹੀ ਪ੍ਰੇਮਣ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ ਰੋੜ ਮੀਆਂਮੀਰ ਦੀ ਸਿਰਤ ਵਿਚ ਆਯਾ ਕਰੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਸ ਨੇ ਯਾਦ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਥੇਲੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗੀ। ਕੋਲਾਂ ਦਾ ਬਾਪ ਕਾਜ਼ੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕੀਮਤ ਲਿਣ ਬਦਲੇ ਲੜ ਪਿਆ ਹੋਯਾ ਸੀ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਜਵਾਨ ਲੜਕੀ ੨੦ ਬਰਸ ਦੀ ਨੂੰ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਜਲਸ ਵਿਚ ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੇਖਕੇ ਵਧੇਰੇ ਖਿਥਿਆ, ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਇਸ ਗਲੋਂ ਖਿਥਿਆ, ਅਰ ਕੋਲਾਂ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲਗਾ ਜੇ ਤੂੰ... ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਕਰ; ਤਾਂ ਕੋਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਆਖੇ ਨਾ ਲਗੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਧੇਰੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗੀ। ਉਤਕ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਸ਼ਰਾ ਮੁਹੰਮਦੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਇਕ ਹੋਵੇਂਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਰਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਜੋਗ ਹੈ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਸਮਝਾਇਆ, ਪਰ ਜਦ ਕੋਲਾਂ ਸੱਚਾ ਪਾਸਾ ਛਡਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬਨਾਵਟੀ ਗਲਾਂ ਪਰ ਨਾ ਰੀਝੀ ਤਾਂ ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਕੋਲਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਵਤਵਾ ਦਿਵਾ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਖਬਰ ਸੁਣਕੇ ਕੋਲਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਧੀ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਚੋਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਮੀਆਂਮੀਰ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਕੋਲਾਂ ਨੇ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਾਕੇ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਸੁਣਾਇਆ ਤਾਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਢੇਲੇ ਅਬਦੁਲਾ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕੋਲਾਂ ਨਾਲ ਦੇਕਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰੋਬਿੰਦ ਜੀ ਵਲ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਖ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਕੋਲਾਂ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਆਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣੀ ਤੁਹਾਡਾ ਤੇ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਾਸ

*ਧੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਤੇ ਨਾਮ ‘ਕੋਲਾਂ’ ਇਸ ਪਰ ਬੀ ਕਈ ਮੋਚਵਾਨ ਹੋਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੋਲਾਂ-ਕਮਲਾ-ਨਾਮ ਮਾਇਆ ਦਾ ਬੀ ਹੈ।

ਰੱਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਜੀਆਂ ਦਾ ਫਤਵਾ ਲਗ ਚੁਕਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਆਦਮੀ ਏਸ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣਗੇ, ਤੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਭੀ ਕੋਈ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇਗਾ । ਤਾਂ ਤੇ ਬਰਨ ਆਈ ਦੀ ਲੱਜਾ ਰੱਖਕੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਓ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਸ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸੇ, ਏਸ ਲਈ ਕੋਲਾਂ ਬੀ ਅਬਦੁਲਾ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੀ ਆ ਗਈ ਤੇ ਕੋਲਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਪਿਘਿਆਇ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦਾ ਮਾਣ, ਨਿਓਟਿਆਂ ਦੀ ਓਟ ਤੇ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ ਸੇ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ । ਕੋਲਾਂ ਦੇ ਦੀਨ ਬਰਨ ਤੇ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸੁਣਕੇ ਤੇ ਕੋਲਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਤਿਮੰਗ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗਾਹਕ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲੰਗਰੋਂ (ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਸੌਂਕੜੇ ਗੁਰੂਬ ਗੁਰਬਾ ਖਾਂਦੇ ਸੀ) ਰੋਟੀ ਕਪੜਾ ਮਿਲਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਛੀ ਸੌਂਤ ਸੇ ਕਰਵ ਦੀ ਵਿੱਥ ਪਰ ਫੁਲਾਂ ਵਾਲੀ ਢਾਬ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਕੋਠਾ ਉਸ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ, ਅਤੇ ਧੀਰਜ ਦੇਕੇ ਆਖਿਆ ਹੁਣ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਫੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਭਾਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਉਂ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਆਏ, ਤੂੰ ਨਿਬੰਗ ਬੇਫਿਕਰ ਹੋਕੇ ਭਜਨ ਕਰਿਆ ਕਰ । ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਕੋਲਾਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਓਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲੱਗੀ” ।

(ਪੰਨਾ ੧ ਨੰ: ੨ ਪੰਨਾ ੧੮੬ ਤੋਂ ੧੮੮)

(੬) ਉਮਦਾਤੁੱਤਾਰੀਖ (ਫਾਰਸੀ) ਦਫਤਰਿ ਅੱਕਲ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ:—

“ਕਉਲਾਂ ਨਾਮੀ ਕਨੀਜ਼ਕਿ ਕਾਜੀ ਕਿ ਅਜ਼ ਚੁਮਰਹਿ ਮੁਅਤਕਿਦਾਂ
ਈਂ ਜੁਨਾਬਿ ਆਲੀ ਢੁਦ, ਮੁਬਰਿਫ ਗਰਦੀਦ” ।

[ਪੰਨਾ ੨੭]

ਅਰਥਾਤ—ਕਾਜੀ ਦੀ ਕੋਲਾਂ ਨਾਮ ਦੀ ਕਨੀਜ਼ (ਦਾਸੀ) ਜੋ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਲ ਵਜ਼ਕਤੀ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਿਹਚਾ ਧਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਭਾਵ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚੋਂ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ (ਉਪਵੇਸ਼ ਨਾਲ) ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਗਈ ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਹਲ ਪੁਰਖ ਤੇ ਮਹਲ ਵਿਦਵਾਨ ਕਵੀ ਤੇ ਲੇਖਕ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਬਾਬਤ ਇੰਦ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

ਹਰਖਹੂੰ ਸੈਗਹੂੰ ਬਾਹਿਰਾ ਹਰਣ ਭਰਣ ਸਮਰੱਥ ਸਕੰਦਾ ।
ਰਸ ਕਸ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ ਵਿੱਚ ਰਾਗ ਰੰਗ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹੰਦਾ ।
ਗੋਸ਼ਟ ਗਿਆਨ ਅਗੋਚਰਾ ਬੁਧਿ ਬਲ ਬਚਨ ਬਿਬੇਕ ਨ ਫੰਦਾ ।
ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰ ‘ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ’ ਸਦਾ ਵਿਗਸੰਦਾ ।
ਅਚਰਜ ਨੋਂ ਅਚਰਜ ਮਿਲੈ ਵਿਸਮਾਦੇ ਵਿਸਮਾਦ ਮਿਲੰਦਾ ।
ਗੁਰਮੁਖ ਮਾਰਗ ਚੱਲਣਾ ਖੰਡੇਧਾਰ ਕਥ ਨਿਬੰਦਾ ।
ਗੁਰ ਸਿਖ ਲੈ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਚਲੰਦਾ ॥ ੨੧ ॥

[ਭਾ. ਕ. ੧੧ ੨੪]

ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ । ਜਾਗੇ ਪ੍ਰਭੂ ਭੋਰ ਹੁਇ ਆਈ । ਇਸ
ਬਿਧਿ ਕੋਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਏ । ਗੁਰੁ ਸੁਧਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਇਤ ਕੋ ਆਏ ॥
੧੪ ॥ ਚਾਕਰ ਰਹਨਿ ਸੁਭਟ ਚਲਿ ਆਵੈ । ਦੇਖਿ ਉਚਿਤ ਰਣ ਗੁਰੁ
ਟਿਕਾਵੈ^੧। ਭਯੋ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਸੰਗ ਬਖੇਰਾਲਰ ਕਰਿ ਲਸਕਰ ਹਤਨੈ ਘਨੇਰਾ
॥ ੧੫ ॥ ਭਯੋ ਬਿਦਤ ਜਸੁ ਜਹਿ ਕਹਿ ਸਾਰੇ । ਅਰਹਿ ਆਜ ਕੋ ਸ਼ਾਹੁ
ਅਗਾਰੇ । ਬਿਨਾ ਮਵਾਸ ਗਿਰਨ ਕੋ ਥਾਨ^੨ । ਅਟਕਹਿ ਕੌਨ ਪ੍ਰਾਨ ਦੇ ਹਾਨ
॥ ੧੬ ॥ ਲਵਪੁਰਿ ਸੁਧਾਸਰੋਵਰ ਨੇਰੇ । ਤਹਿ ਰਹਿ ਕਿਯੋ ਮਹਿਦ ਭਟ ਭੇਰੇ
ਰਣ ਮਹਿ ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਉਮਰਾਵਨਿ । ਜੇ ਸਰਦਾਰ ਕਰੇ ਸਭਿ ਘਾਵਨਿ
॥ ੧੭ ॥ ਜਿਨ ਕੋ ਬਲ ਪਿਖਿ ਠਟਕਜੈ^੩ ਸ਼ਾਹੁ । ਬਹੁਰ ਨ ਕੀਨਿ ਲਰਨਿ
ਉਤਸਾਹੁ । ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੋ ਜੋਧਾ ਇਸ ਕਾਲਾ । ਨਹਿ ਮਹਿ ਮੰਡਲ ਮਹਿ
ਬਲ ਵਾਲਾ ॥ ੧੮ ॥ ਸਕਲ ਦੇਸ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ ਮਹਾਨਾ^੪। ਤਿਸ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਨੈਕ
ਨਹਿ ਮਾਨਾ । ਹਤਿ ਲਸਕਰ ਕੋ ਧੁਰ ਮਿਲਾਯੋ । ਨਿਭੈ ਬਾਸ ਦ੍ਰਾਬੈ ਅਬਿ
ਆਯੋ^੫ ॥ ੧੯ ॥ ਇਮ ਜਹਿ ਕਹਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇ ਪਸੰਗ । ਸੁਜਸੁ ਕਰਹਿ ਜੋਧਾ
ਬਲ ਅੰਗ । ਆਇੰ ਸੁਭਟ ਰਣ ਕੋ ਉਤਸਾਹੀ । ਚਾਕਰ ਹੋਇ ਰਹਤਿ
ਗੁਰ ਪਾਹੀ ॥ ੨੦ ॥ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਕੀ ਬਿੰਦਸਾ ਨਿਤ ਹੋਵੈ। ਕਰਹਿ ਪਰਸਪਰ ਵਧਿ
ਘਟਿ ਜੋਵੈ । ਚਲਹਿ ਤੁਫੇਰਾ, ਕਿ ਤੋਮਰ ਗਹੈਂ। ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਇ ਦਿਖਾਵਤਿ
ਅਹੈਂ ॥ ੨੧ ॥ ਬਸਹਿ ਪਠਾਨ ਗ੍ਰਾਮ ਜੇ ਨੇਰੇ। ਹੱਥ ਮਾਰਨਿ ਕੋ ਗਹਤਿ ਘਨੇਰੇ।
ਸੋ ਸਭਿ ਸੁਨਹਿ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਾਸਿ ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ਥੀਰ ਬਲਰਾਸਿ^੬ ॥ ੨੨ ॥ ਮਿਲਨਿ
ਹੋਤ ਬਹੁਤੇ ਚਲਿ ਆਵੈਂ। ਬੈਠਹਿ ਰਣ ਕੀ ਥਾਤ ਚਲਾਵੈਂ। ਕੌਨ ਕੌਨ ਗੁਰ
ਕੋ ਭਟ ਅਰਜੈ । ਮਾਰ ਗਜ਼ਬ ਕੀ ਲਸਕਰ ਮਰਜੈ^੭ ॥ ੨੩ ॥ ਤਿਨ ਮੈਂ ਪੈਂਦੇ-
ਖਾਨ ਬਖਾਨੈ । ਇਕ ਤੋ ਗੁਰੁ ਮਹਾਂਬਲ ਠਾਨੈਂ । ਮੈਂ ਭਖਿ ਕੀਨਿਸਿ ਨਿਮ-
ਕ ਹਲਾਲ । ਕਰਜੈ ਸੰਗ ਕੋ ਤਬਹਿ ਕਰਾਲ ॥ ੨੪ ॥ ਕਿਨਹੁ ਨ ਲੀਨਸਿ
ਆਗਾ ਮੋਹਿ । ਮਾਰੇ ਬੰਦ ਸੱਤ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਹ । ਮੋ ਬਿਨ ਢਤੇ ਨ ਹੋਤਿ ਲਰਾਈ
। ਗਨ ਜੋਧਾਨਿ ਕੌਨ ਇਮ ਘੋਈ^੮ ? ॥ ੨੫ ॥ ਜਿਸਕੇ ਇਕ ਇਕ ਖੜਗ
ਪ੍ਰਹਾਰਾ । ਸਹਤ ਤੁਰੰਗ ਜੁਦਾ ਕਰਿ ਡਾਰਾ । ਕਿਸ ਕੋ ਦੀਨਿ ਧਕੋਲਾ

^੧ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ^੨ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਆਕੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ । ^੩ਠਠੈਬਰ ਗਿਆ । ^੪(ਜੇ)
ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵੇਰਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ । ^੫ਗਜ਼ਬ ਦੀ ਮਾਰ ਠਾਲ ਦੇਂਦਾ ਮਰੀ । ^੬ਇਉਂ ਕੌਣ
ਮਾਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ।

ਮਾਰਨੈ। ਕੋ ਹਧ ਪਗ ਗਹਿ ਉਲਟਾ ਛਾਰਨੈ॥ ੨੬॥ ਕੋ ਤੀਰਨਿ ਕੇ ਸਾਥ
ਪਰੇਏ। ਭਾਗੇ ਰਿਪੁ, ਨਹਿ ਸਨਮੁਖ ਜੋਏ। ਸੋ ਮੈਂ ਗੁਰ ਕੇ ਨਿਕਟ ਨ ਹੋਤਿ।
ਕਿਮ ਸੰਘਰ ਕੀ ਬਿਜੈ ਉਦੋਤਿ?॥ ੨੭॥ ਮੁਝ ਕੋ ਜਾਨਿ ਬਡੋ ਬਲਵਾਨ।
ਰਾਖਹਿ ਨਿਕਟ ਅਧਿਕ ਸਨਮਾਨ। ਫਤੇ ਮੋਹਿ ਭੁਜਦੰਡਨਿ ਬਸੈ। ਕੋਨ
ਸਕਹਿ ਸਹਿ, ਦੇਖਤਿ ਨ ਸੈ॥ ੨੮॥ ਇਤਸਾਦਿਕ ਬੋਲਤਿ ਜਹਿ ਕਹਾ।
ਵਧਨੈ ਗਰਬ ਪੈਂਦੇ ਉਰ ਮਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਨਨੈ-ਭਾ ਮਤਿ ਹੀਨਾ।
ਜਰਹਿ ਬਛਾਈਨਹਿ, ਮਨ ਪੀਨਾ॥ ੨੯॥ ਨਹਿ ਗੰਭੀਰ ਧੀਰ, ਮਨ ਮਾਨੀ।
ਹੁਇ ਫਲ ਬੁਰੇ, ਪਰਹਿ ਅਸ ਜਾਨੀ-ਨਾਮ ਮੀਰ ਛੋਟਾ। ਇਕ ਗੁਮਾਜਹਾਂ
ਪਠਾਨਨਿ ਕੇ ਗਨ ਧਾਮ॥ ੩੦॥ ਤਹਿ ਤੇ ਆਈ ਤਬਹਿ ਸਗਾਈ।
ਕਰਿਵਾਈ ਗੁਰ ਆਇਸੁ ਪਾਈ। ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਬ ਦੀਨਿ ਬਹੁਤੇਰਾ। ਕਰਨੈ
ਨਿਕਾਹ ਤਬਹਿ ਬਿਨੁ ਦੇਰਾ॥ ੩੧॥ ਦਾਰਾ ਸੰਗ ਮਿਲਨੈ ਸੁਖ ਪਾਏ।
ਬਸਹਿ ਨਿਸਾ ਤਿਸ ਗੁਮਾਹਿ ਜਾਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਸੋਂ ਕਹਿ ਕਰ ਜੋਰਿ।
ਘਰ ਨ ਬਨਨੈ ਮੇਰੇ ਕਿਸ ਠੋਰਾ॥ ੩੨॥ ਭਯੋ ਬਜਾਹ ਅਰ ਚਹਿਯਤਿ ਸੋਇ।
ਬਿਨਾ ਨਿਕੋਤ ਨਹੀਂ ਸੁਖ ਹੋਇ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਸਾਚ ਪਛਾਨਾ। ਸੁਨਿ
ਪੁਨ ਦੀਨਸਿ ਦਰਬ ਮਹਾਨਾ॥ ੩੩॥ ਸਦਨ ਮੀਰ-ਛੋਟੇ ਬਨਿਵਾਏ।
ਸੰਦਰ ਮੰਦਰ ਕਹਿ ਚਿਨਵਾਏ। ਪੁਨ ਬੀਵੀ ਕੇ ਹੇਤ ਬਿਭੁਖਨ। ਕਰਿਵਾਏ
ਗਨ ਦੀਨਿ ਅਦੁਖਨ॥ ੩੪॥ ਗ੍ਰਹਿ ਸਮਿੱਗੀ ਦਈ ਬਨਾਇ। ਪੈਂਦੇਖਾਨ
ਪਾਇ ਹਰਖਾਇ। ਰਹਨਿ ਲਗਨੈ ਬੀਵੀ ਕੇ ਸਾਥ। ਬਹੁ ਸੁਖ ਲਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾ
ਗੁਰੁ ਨਾਥ॥ ੩੫॥ ਕਹਨੈ ਪ੍ਰਭੂ 'ਅਬਿ ਸਦਨ ਬਸੀਜੈ। ਕਬਿ ਕਬਿ ਇਤਿ
ਦਿਸ ਆਵਨ ਕੀਜੈ। ਜਬਿ ਹਮ ਚਾਹੈ ਲੇਹਿ ਬੁਲਾਇ। ਨਾਹਿ ਤ ਰਹੁ ਗ੍ਰਿਹ
ਅਨੰਦ ਉਪਾਇ'॥ ੩੬॥ ਮਾਨਿ ਬਾਕ ਤੈਸੇ ਤਬਿ ਕਰੈ। ਬਹੁ ਦਿਨ ਰਹੈ
ਆਪਨੇ ਘਰੈ। ਇਮ ਪੈਂਦਾ ਹੋਯਹੁ ਹੀਕਾਰੀ। ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਕੀ ਲੋਂ ਸੁਪਿ
ਸਾਚੀ॥ ੩੭॥ ਕਿਸੁ ਵਸਤੁ ਕੀ ਕਮੀ ਨ ਕੋਈ। ਵਸਤੁ ਅਮੋਲਕ ਦੇਂ ਗੁਰੁ
ਸੋਈ। ਨਿਕਟਿ ਗੁਮ ਪੁਰਿ ਜੋਤਿਕ ਅਹੈ। ਗੁਰੁ ਆਵਨਿ ਕੀ ਸੁਪਿ ਕੋ
ਲਹੈ॥ ੩੮॥ ਲੋ ਲੋ ਬਹੁ ਵਸਤੁਨਿ ਉਪਹਾਰੇ। ਆਵਹਿ ਜਿਤਿ ਕਿਤ ਤੇ ਦਿਨ
ਸਾਰੇ। ਅਰਪਨਿ ਕਾਰਿ ਕਰਿ ਵਸਤੁਨਿ ਬਿੰਦ। ਬੰਦਤਿ ਸੰਦਰ ਪਦ ਅਰੁ-
ਬਿੰਦ॥ ੩੯॥ ਕਰਹਿ ਮੇਵਰੋ ਫਿਗ ਅਰਦਾਸ। ਪੁਰਹਿ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਸਭਿ

‘ਕਿਵੇ’ ਜੇਗਾ ਦੀ ਫਤੇ ਹੁੰਦੀ ? ‘ਮਨ ਦਾ ਮੋਟਾ’। ‘ਮਨ ਦਾ ਹੀਕਾਰੀ ਹੋਗਿਆ ਹੈ’। ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ।

ਆਸ । ਦਰਸਨ ਕਰੈ ਨਿਸਾ ਢਿਗ ਰਹੈ । ਗਮਨਹਿ ਘਰ ਗਨ ਖੁਸ਼ੀਯਨਿ
ਲਹੈ ॥੪੦॥ ਸਗਰੇ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਭੀਰ । ਆਇ ਜਾਇ ਸਿਖ ਹੋਵਤਿ
ਭੀਰ । ਕੇਤਿਕ ਜੋਧਾ ਚਾਕਰ ਰਹੈ । ਜੇ ਹੱਥਜਾਰਨਿ ਬਿੰਦਸਾ ਲਹੈ ॥੪੧॥
ਕਿਤਿਕ ਤੁਰੰਗ ਸਿੱਖਸ ਅਰਪੀਤੇ । ਕੇਤਿਕ ਲੇਤਿ ਮੋਲ ਖਰਚੇਤੇ । ਕਿਤਿਕ
ਧਨੁਖ ਲੇ ਦਰਬ ਦਿਵਾਵੈ । ਕੇਤਿਕ ਤਰਕਸ ਢਿਗ ਬਨਿਵਾਵੈ ॥੪੨॥
ਖਰ ਤਤਾਰਚੇ ਲੋਹਾ ਖਰੇ । ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ ਘਰਾਵਨਿ ਕਰੇ । ਖਪਰੇ ਸੇਲੇ
ਆਇ ਬਨਾਵੈ । ਭਾਂਤਿ ਅਨੇਕਨਿ ਕੌਨ ਗਿਨਾਵੈ ॥੪੩॥ ਗੁਲਕਾਂ ਗਾਲਬ
ਮਹਿ ਫਲਵਾਇ । ਕਰਿ ਕਰਿ ਤਜਾਰ ਰਖਹਿ ਸਮੁਦਾਇ । ਬਹੁਤ ਬਰੂਦ
ਅਨਾਵਨਿ ਕਰੈ । ਆਛੀ ਰੀਤਿ ਸੇਭਾਰਤਿ ਧਰੈ ॥ ੪੪ ॥ ਨਮਸਕਾਰਨੀ^੧
ਬਿਕਬੇ ਆਵੈ । ਲੇਤਿ ਮੋਲ ਕੇ ਦਰਬ ਦਿਵਾਵੈ । ਬੀਰਨਿ ਕੇ ਬਖਸ਼ਤਿ
ਪਰਖੀਤੇ । ਹਤਹਿ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨਹੀਂ ਚੁਕੀਤੇ ॥ ੪੫ ॥ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ
ਕੇ ਅਭਿਆਸ । ਹੋਤਿ ਅਧਿਕ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਲਾਸ । ਮਾਰਿ ਬਕਾਰਾ ਸਿਖ
ਕਰੇ ਹੈ । ‘ਹਤਹੁ ਤੁਰਕ ਲਵਪੁਰੀ ਲੁਟੈ ਹੈ’ ॥ ੪੬ ॥ ਲੇਹੁ ਮਲੇਫਨਿ ਏ
ਅਬਿ ਰਾਜ । ਮਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟ ਇਨ ਵਧੈ ਸਮਾਜਾਕਰਹੁ ਗੁਰੁ । ਆਇਸੁ ਅਬਿ
ਐਸੇ । ਪਰਹਿ ਜੀਗ, ਹਤਿ ਸ਼ੱਤ ਜੈਸੇ’ ॥ ੪੭ ॥ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਪਾ ਖਸਟ ।
ਅਸੇ ‘ਬੇਛਾ ਪੁਲੰਡ ਪੈਦਾ ਛਾਹ’ ਪੁਲੰਡ ਬਲਨ ਨਾਮ^੨ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੪ ॥

੨੫. [ਪਠਾਣ ਉਮਰਾਵ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਹਿ ਅਖੇਰ ਨਿਤ ਚਢਹਿ ਸੁਭਟ ਸਮੁਦਾਇ ।
ਹੱਥਜਾਰਨਿ ਵਿੰਦਸਾ ਕਰਹਿ ਜੀਵ ਅਨਿਕ ਬਨ ਘਾਇ ॥ ੧ ॥ ਏਪਈ ॥
ਦੁਸ਼ਟ ਜੀਵ ਬਨ ਕੇ ਬਹੁ ਮਾਰੇ । ਗੋ ਮਹਿਖਨਿ ਕੇ ਤ੍ਰਾਸ ਨਿਵਾਰੇ । ਨਿਭੈ
ਹੋਇ ਨਰ ਭਿਲਨ ਚੁਗਾਵੈ । ਜਾਹਿ ਪ੍ਰਤਿ ਬਨ, ਸਿੰਧਸਾ ਲਜਾਵੈ ॥ ੨ ॥
ਚੋਰ ਜਾਰ ਕੇ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪੀਨਾ^੩ । ਪੁਰਿ ਨਰ ਉਚਰਹਿ ‘ਗੁਰ ਧੰਨ ਧੰਨ’ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਭਾ ਗੁਰ ਰਾਜ ਮਝਾਰਾ । ਤਜੀ ਖੁਟਾਈ ਨਰ ਡਰ ਧਾਰਾ ॥ ੩ ॥
ਸਕਲ ਦੇਸ਼ ਦੁਬੇ ਮਹਿ ਕੀਰਤਿ । ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਮਹਿ ਭੀ ਬਿਸਤੀਰਤਿ ।
ਸੁਭਟ ਬਿੰਦ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਜਾਏ । ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਬਿੰਦਸਾ ਮਹਿ ਨਿਪੁ-
ਨਏ^੪ ॥ ੪ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਭਗਵਾਨ । ਲੇ ਨਿਜ ਸੀਗ ਸੁ
ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ । ਉਪਬਨ ਮਹਿ ਗਮਨੇ ਗੁਨ ਖਾਨੀ । ਦੇਖਤਿ ਸੇਭਾ ਬ੍ਰਿਛਨਿ
^੧ਖਰੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਬਾਣ । ^੨ਸੱਚੇ ਵਿਚ । ^੩ਬੰਦੂਕੀ । ^੪(ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ) ਡਰ ਪੈਦਾ ਹੋਯਾ ।
^੫ਬਹੁਤ ਹੋਏ ।

ਮਹਾਨੀ ॥ ੫ ॥ ਮਨਹੁ ਨੀਲ ਘਟਿ^੧ ਇਹ ਉਮਡਾਈ । ਕੈ ਨੀਲੀ ਮਣਿ
ਗਿਰ ਸਮਦਾਈ^੨ । ਅਰਣ ਬਰਣ ਕੇ^੩ ਫਲ ਬਿਸਾਲਾ । ਕਤਹੂੰ ਪੀਤਿ^੪
ਬਿਸਦ^੫ ਕੀ ਮਾਲਾ ॥ ੬ ॥ ਅਨਿਕ ਰੰਗ ਕੀ ਧਾਤੁ^੬ ਮਨੋ ਹੈ । ਨੀਲੋ ਪਰਬਤ
ਇਨਹਿ ਸਨੋ ਹੈ^੭ । ਸ਼ੇਰ ਸਮਾਨ ਧਸੇ ਗੁਰੁ ਜਾਈ । ਪਰੀ ਰੈਨ ਜਨੁ ਨੈਨ
ਦਿਸਾਈ^੮ ॥ ੭ ॥ ਉਡਗਨਿ ਪੁਸ਼ਪ^੯ ਪ੍ਰਕਾਸਤਿ ਜਹਾਂ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਚੰਦ
ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਤਹਾਂ^{੧੦} ਮੰਦ ਮੰਦ ਬਿਚਰਤਿ ਹਿਤ ਸੈਲ । ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ ਆਏ ਜਿਤ
ਸੈਲ^{੧੧} ॥ ੮ ॥ ਗਨ ਮੋਰਨਿ ਕੋ ਸ਼ੇਰ ਸੁਨੀਜੈ । ਪੁਸ਼ਪਨਿ ਸੋਭਾ ਅਧਿਕ
ਜਨੀਜੈ । ਨਿੰਬੁ, ਨਾਰੀਂਗੀ ਰਸ ਭਰੇ । ਜਾਮਨੁ^{੧੨}, ਗਨ ਰਸਾਲ ਤਰੁ^{੧੩} ਖਰੇ
॥ ੯ ॥ ਆਰੁ, ਆਮਰੂਦ, ਕਨਿ^{੧੪} ਲੀਨਿ । ਲਾਗੇ ਦਲ ਫਲ ਝੁਕਿਥੋ ਕੀਨਿ ।
ਦਾਰਮ^{੧੫}, ਰਾਇਬੋਲ, ਚੰਬੋਲੀ, ਖਿਲੀ ਸੇਵਤੀ ਸ਼ੇਰਭ ਝੇਲੀ^{੧੬} ॥ ੧੦ ॥ ਸੁੰਦਰ
ਸਬਲ ਫਰਸ਼ ਕਰਿਵਾਇਸ । ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਨੰਦ ਉਪਾਇਸਿ । ਗਨ
ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ । ਬੈਠਯੋ ਨਿਕਟਿ ਸੁ ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ॥ ੧੧ ॥ ਚੌਪਰ
ਹਿਤ ਖੇਲਨਿ ਮੰਗਵਾਯੋ । ਸਨਮੁਖ ਅਪਨੇ ਖਾਨ ਬਿਠਾਯੋ । ਧਰਿ ਧਰਿ
ਦਾਵ ਪਰਚਬੋ ਕਰੋ^{੧੭} । ਭਲ ਭਲਹਿ ਨਰਦਨਿ ਕੋ ਚਰੋ^{੧੮} ॥ ੧੨ ॥ ਕਿਤਿਕ
ਕਾਲ ਅਸ਼ਟਾਪਦ^{੧੯} ਖੇਲਾ । ਜੀਤਹਿ ਗੁਰੁ ਭਾਲਨਿ ਕੋ ਮੇਲਾ ॥ ਇਕ ਉਮ-
ਰਾਵ ਤਬਹਿ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਮਿਲਨਿ ਹੇਤੁ ਕੋ ਮਨ ਲਲਚਾਯੋ ॥ ੧੩ ॥
ਹਿਤ ਮੁਹਿੰਮ^{੨੦} ਕਿਤ ਸ਼ਾਹੁ ਪਠਾਵਾ । ਬਹੁਲਸ਼ ਕਰ ਤਿਹ ਸਾਬ ਪਠਾਵਾ ॥
ਕਿਸੀ ਗਿਰੇਸ਼ੁਰ^{੨੧} ਪਰ ਚਢਿ ਗਯੋ । ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਰਣ ਠਾਨਤਿ ਭਯੋ ॥
੧੪ ॥ ਪਰਬਤੇਸ਼^{੨੨} ਤਬਿ ਕੀਨਿ ਲਰਾਈ ॥ ਖੜਗ ਤੁਫੰਗਨਿ ਮਾਰ ਮਚਾਈ ।
ਬੰਦ ਤੁਰਕ ਸੰਘਾਰ ਭਗਾਏ । ਠਹਿਰਯੋ ਗਯੋ ਨ ਤ੍ਰਾਸ ਉਪਾਏ ॥ ੧੫ ॥
ਭਾਗੇ ਮਾਰਿ ਖਾਇ ਚਲਿ ਆਏ । ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਢਿਗ ਰੋਇ ਸੁਨਾਏ । ਕੋਪਯੋ
ਸ਼ਾਹੁ ਸੁਨਤਿ ਰਣ ਹਾਰਾ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਉਮਰਾਵ ਧਿਕਾਰਾ ॥ ੧੬ ॥ ‘ਬਡੋ
ਨਿਲਾਜ ਲਾਜ ਨਹਿ ਆਵੈ । ਅਬਿ ਮਮ ਸਨਮੁਖ ਖਰੋ ਦਿਸਾਵੈ ਦੁਰਿ ਹੋਹੁ

^੧ਨੀਲੀ ਘਟਾ । ^੨ਯਾ (ਇਹ) ਸਾਰੇ ਨੀਲੀ ਮਣੀਆਂ ਪਹਾੜ ਹਨ । ^੩ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ । ^੪ਪੀਲੇ ।
^੫ਚੰਦੇ । ^੬ਮਨੋਂ ਨੀਲਾ ਪਰਬਤ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਧਾਤੂਆਂ ਸਣੇ ਹੈ । ^੭ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨੇ
ਗਤ ਪਈ ਦਿੱਸੀ । ^੮ਫੁੱਲਾਂ ਰੁਪੀ ਤਾਰੇ । ^੯ਜਿੱਧਰ ਪਹਾੜ ਸਨ । ^{੧੦}ਜਾਮਨੂੰ । ^{੧੧}ਅੰਬਾਂ ਦੇ
ਬੂੰਡ । ^{੧੨}ਪੀਲੀ ਚੰਬੋਲੀ, ਪੀਲੀ ਕਨੇਰ [ਸਿਸ:-ਕਹੁਣਿਕਾਰ] । ^{੧੩}ਅਠਾਰ । ^{੧੪}ਸੁਰੀਸ਼ੀ ਦੇ
ਰਹੀ ਹੈ । ^{੧੫}ਭਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁੱਟ ਕੇ ਨਰਦਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ । ^{੧੬}ਚੌਪੜ । ^{੧੭}ਜੰਗ । ^{੧੮}ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ

ਗੀਦੀ ਰੁ ਗਵਾਰੇ। ਬਿਰਹੁ ਨ ਮੇਰੇ ਨੇੜ ਅਗਾਰੇ॥੧੭॥ ਲਖਿ ਕਾਇਰ ਕੋ
 ਦਿਯੋ ਨਿਕਾਸਿ। ਰਹਨਿ ਨ ਦਿਯੋ ਆਪਨੇ ਪਾਸ। ਸੇ ਦੁਖ ਪਾਇ ਨਿਕਸਿ
 ਇਤਿ ਆਯੋ।—ਗੁਰੁ ਕੋ ਦੇਖੋ—ਜਿਯ ਲਲਚਾਯੋ॥੧੮॥ ਗਰ ਸਮਸ਼ੇਰ
 ਸਿਪਰ ਕੋ ਧਰੋ॥ ਆਯੋ ਨਿਕਟਿ ਗਰਬ ਉਰ ਭਰੇ। ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ ਗੁਰੁ ਨੇ
 ਜਾਨਾ॥—ਇਹ ਕਾਇਰ ਅਰੁ ਮਨ ਗਰਬਾਨਾ॥੧੯॥ ਜਾਇ ਨਿਕਟਿ ਗੁਰ
 ਕੇਰਿ ਖਰੋਵਾ॥ ਨਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇ ਤਿਸ ਕੀ ਦਿਸਿ ਜੋਵਾ॥ ਅਸਟਾਪਦ^੧ ਖੇਲਨਿ
 ਮਹਿ ਧਮਾਨੇ। ਡਲ ਡਾਲਤਿ ਅਰੁ ਨਰਦ ਪਧਾਨੇ^੨॥੨੦॥ ਖਰਜੋ ਰਹਜੋ
 ਚਿਤ ਰਹਤਿ ਵਿਸ਼ੇਖੇ—ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰੀ ਦਿਸਿ ਦੇਖੇ^੩। ਥਰੋਂ ਸਲਾਮ
 ਬੈਠਿ ਹੋਂ ਫੇਰੇ—ਇਮ ਚਿਤਵਤਿ ਚਿਤ ਬਿਤਿ ਬਹੁ ਬੇਰੇ^੪॥੨੧॥ ਖਰੇ
 ਪਠਾਨ ਕ੍ਰੋਧ ਬਛ ਜਾਗਾ। ਚਿਤ ਮਹਿ ਪੁਨ ਚਿਤਵਨਿ ਇਮ ਲਾਗਾ॥—ਇਕ
 ਸਮਸ਼ੇਰ ਪ੍ਰਹਾਰੋਂ ਐਸੇ। ਧਰ ਤੇ ਸਿਰ ਉਤਰਹਿ ਇਸ ਜੈਸੇ॥੨੨॥ ਆਦਰ
 ਅਪਰ ਕਰਨਿ ਤੋ ਰਹਜੇ। ਨੇੜ ਉਠਾਇ ਨ ਮਮ ਦਿਸਿ ਲਹਜੇ—ਚਿਤਵਨੇ
 ਜਬਿ ਸਮਸ਼ੇਰ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ। ਕਰਜੇ ਖਾਨ ਦਿਸਿ ਗੁਰੁ ਨਿਹਾਰਨਿ॥੨੩॥
 ਕਹਜੇ ਤਾਹਿ ‘ਨਿਜ ਸੁਭਟ ਕਹਾਵਹੁ’^੫। ਜਹਾਂ ਪਰਹਿ ਰਣ ਤਹਾਂ
 ਪਲਾਵਹੁ^੬। ਜਹਾਂ ਖਜ਼ਾ ਕੋ ਜੰਗ ਮਚਾਵਨਿ। ਤਹਾਂ ਕਰਹੁ ਨਿਜ ਪੀਠ
 ਦਿਖਾਵਨਿ॥੨੪॥ ਜਹਾਂ ਸ਼ੌਤ ਕੇ ਮਾਰਨਿ ਬਨੈ। ਤਿਸ ਬਲ ਹੋਤਿ ਤ੍ਰਾਸ ਕੇ
 ਸਨੈ। ਉਚਿਤ ਨਿਵਨਿ ਜੋਹਿ ਫਕਰ ਅਗਾਰੀ॥ ਤਹਿ ਚਾਹਤਿ ਸਮਸ਼ੇਰ
 ਪ੍ਰਹਾਰੀ॥੨੫॥ ਸ਼ੌਤ ਸੰਘਾਰਤਿ ਰਿਸਿ ਕਰਿ ਤੋਹੀ। ਫਕਰ ਬਿਨਾਸਹਿ
 ਕੁਟੇਬ ਜੁ ਹੋਹੀ। ਰਿਪੁ ਇਸ ਲੋਕਹਿ ਸੁਖਨਿ ਬਿਨਾਸੈ। ਫਕਰ ਦੁਹੀ
 ਲੋਕਨਿ ਸੁਖ ਗੁਸੈ^੭॥੨੬॥ ਜਹਾਂ ਥਾਨ ਹੰਕਾਰ ਕਰਨਿ ਕੋ। ਤਹਿ ਤੇ
 ਕੀਨਿਸਿ ਰਿਦਾ ਡਰਨਿ ਕੋ। ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਹੋਨਿ ਬੋ ਜਹਾਂ। ਫਕਰਨਿ
 ਆਗੈ ਗਰਬਤਿ ਮਹਾਂ॥੨੭॥ ਗਹੀ ਹਾਥ ਮਹਿ ਰਹਿ ਤਰਵਾਰ। ਫਕਰ
 ਪ੍ਰਾਨ ਕੋ ਦੇਹਿ ਨਿਕਾਰ। ਗੁਰ ਘਰ ਮਹਿ ਮਾਨੀ ਕੋ ਥਾਵ ਨ^੮। ਨਿਰਮਾਨੀ
 ਨਿਤ ਗੁਰੁ ਮਨ ਭਾਵਨਿ^੯॥੨੮॥ ਸੁਨਤਿ ਖਾਨ ਮਨ ਮਹਿ ਬਿਸਮਾਯੋ।
 —ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਿਤਵਤਿ ਗੁਰੁ ਲਖਿ ਪਾਯੋ^{੧੦}—ਭਯੋ ਦੀਨ ਉਰ, ਜੋਹੇ ਹਾਥ।

^੧ਏਂਪੜ। ^੨ਨਰਦਾਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਜਾਣ। ^੩ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬੀਤ ਗਈ। ^੪ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰਮਾ
 ਕਹਾਂਵਦੇ ਹੋ। ^੫ਓਥੋਂ ਤਾਂ ਏਸ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ^੬ਫੱਕਰ ਏਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੁਖ ਗੁਸ ਲੈਂਦੇ ਡਾਢ ਨਾਸ
 ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ^੭ਹੰਕਾਰੀ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ^੮(ਜੇ ਮੈਂ) ਚਿਤ ਵਿਚ ਚਿਤਵਦਾ ਸਾਂ (ਉਹ) ਗੁਰੂ
 ਜੀ ਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ।

ਪਰਜੈ ਅਗਾਰੀ ਟੇਕਨੈ ਮਾਥ ॥ ੨੬ ॥ ‘ਕਰਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਤੁਮ ਭਾਰੇ ।
 ਸਕਨੈ ਨ ਜਾਨਿ ਰਿਦੈ ਰਿਸ ਧਾਰੇ । ਛਿਮਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ! ਤੁਮ ਹੋ ਬਲਦਾਯਕ ।
 ਮੀਰੀ ਅਰੁ ਪੀਰੀ ਕੋ ਲਾਯਕ ॥੩੦॥ ਮਮ ਅਪਰਾਧ ਛਿਮਾ ਕੋ ਧਰੀਅਹਿ ।
 ਸੇਵਕ ਨਿਜ ਪਗ ਪੰਕਜ ਕਰੀਅਹਿ । ਤਜਹੁ ਅਪਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ! ਸਭਿ
 ਗਿਨਤੀ । ਕਰਹੁ ਨਿਹਾਰਨਿ, ਜੋ ਮਮ ਬਿਨਤੀ ॥ ੩੧ ॥ ਭੁਲਤਿ ਸਦਾ
 ਦਾਸ ਗਨ ਆਏ । ਪੀਰ ਛਿਮਾਂ ਹੀ ਕਰਤਿ ਰਹਾਏ’ । ਦੇਖਿ ਦੀਨ ਗੁਰੁ
 ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਬੈਠਾਰਨੈ ਸਮੀਪ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥੩੨॥ ਨਿਜ ਸਿਖ ਕਰਿਕੈ
 ਸਿੱਖਜਾ ਦਈ । ‘ਫਕਰਨਿ ਆਗੈ ਨਮਤਾ ਲਈ’ । ਸੰਤਨਿ ਢਿਗ ਗਮਨਹੁ
 ਤਜਿ ਮਾਨ । ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ ਹੋਹਿ ਸੁਖਵਾਨ ॥ ੩੩ ॥ ਨਿਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ
 ਸਿਮਰਨਿ ਕਰੋ । ਗਰਭ ਜੋਨਿ ਮਹਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਪਰੋ’ । ਭਯੋ ਸਿੱਖ ਗੁਰੁ ਕੋ
 ਤਬਿ ਖਾਨ । ਬਾਜੀ ਜੀਤਿ ਉਠੇ ਭਗਵਾਨ ॥੩੪॥ ਚਲਿ ਕਰਿ ਨਿਜ ਡੇਰੇ
 ਕਹੁ ਆਏ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਤਿਸ ਖਾਨ ਦਿਵਾਏ । ਦਿਨ ਦੋਇਕ ਗੁਰੁ ਕੋ
 ਢਿਗ ਰਹਨੈ । ਭਾਉ ਬਿਸਾਲ ਰਿਦੈ ਮਹਿ ਲਹਨੈ ॥੩੫॥ ਉਸਤਤਿ ਕਰਤਿ
 ਰਹਤਿ ਨਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ । ਗੁਰੁ ਕੋ ਗੁਨ ਗਨ ਚਿਤਵਹਿ ਮਨ ਮੈਂ । ਬੈਠਨੈ
 ਨਿਕਟਿ ਬਿਲੋਕਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰਿ ਕਹਨੈ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥੩੬॥
 ‘ਸਾਹੁ ਖਾਨ ! ਅਬਿ ਸਦਨ ਮਝਾਰੀ । ਬਨਹਿ ਪ੍ਰਥਮ ਸਮ ਮਨਸਬ ਭਾਰੀ ।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬਖਸ਼ਨੈ ਤੋਹਿ । ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਤਬਾ ਪੁਨ ਹੋਹਿ’ ॥੩੭॥
 ਸੁਨਿ ਬਰ ਗੁਰੁ ਕੋ ਹਰਖਨੈ ਖਾਨ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਪਦ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ ।
 ਮਾਨਨੈ ਬਚਨ ਭਾਉ ਕੋ ਧਾਰਾ । ਲੇ ਆਇਸੁ ਕੋ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰਾ ॥ ੩੮ ॥
 ਚਾਰਿਕ ਦਿਨ ਘਰ ਬੈਠਨੈ ਰਹਨੈ ॥ ਸਾਹੁ’ ਸਭਾ ਮਹਿ ਐਸੇ ਕਹਨੈ ‘ਸੋ ਉਮ-
 ਰਾਵ ਹੁਤੋ ਬਹੁ ਦਿਨ ਕੋ । ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਜੇ ਤਜਾਗਨੈ ਰਨ ਕੋ ॥ ੩੯ ॥ ਕਈ
 ਬਾਰਿ ਆਗੈ ਇਹ ਲਰਨੈ । ਕਾਰਜ ਸਾਹੁ ਸਦਨ ਕੋ ਕਰਨੈ’ । ਪਠਨੈ ਦੂਤ
 ਤਿਹ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਾ ॥ ਪੂਰਬ ਤੇ ਬਿਸਾਲ ਸਤਿਕਾਰਾ ॥੪੦॥—ਭਯੋ ਅਨਾ-
 ਦਰ ਇਸ ਕੋ—ਜਾਨ ॥ ਮਨਸਬ ਬਖਸ਼ਨੈ ਤਬਹਿ ਮਹਾਨ ॥ ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ ਤੇ
 ਮਿਗ ਭਾ ਸ਼ੇਰ’ । ਸਿਮਰਨਿ ਕਰਤਾ ਸੰਝ ਸੁਬੇਰ ॥ ੪੧ ॥ ਇਮ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-
 ਗੋਵਿੰਦ ਪੁਰਿ ਬਾਸੇ । ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਬਹੁ ਕਰੇ ਬਿਲਾਸੇ । ਕਬਿ ਉਪਬਨ
 ਮਹਿ ਦਿਵਸ ਗੁਜਾਰੈਂ । ਕਬਿ ਬਨ ਬਿੱਤਿ ਅਖੇਰ ਸਿਧਾਰੈਂ ॥ ੪੨ ॥ ਦਿਨ

‘ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਲਈ (ਹੱਥੀ) ਭਾਵ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਧਾਰੀ ਹੱਥੀ’ । ‘ਸਾਹੁ ਨੈ’ । ‘ਹਰਨ ਤੈ’ ਸ਼ੇਰ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਸਾਵਲ ਕੇ ਬਰਖਾ ਹੋਤਿ । ਬਰਣ ਬਰਣ ਕੇ ਜਲਦ ਉਦੋਤਿ* । ਘੋਖਤਿ
ਘਨ ਗਨ ਇਤ ਉਤ ਧਾਵੈ । ਧਰਾ ਸਜਲ ਕਰਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਵੈ ॥੪੩॥
ਹਰਿਆਵਲ ਅਵਨੀ ਪਰ ਹੋਈ । ਇੰਦੁਬਧੁ* ਬਿਚਰਤਿ ਬਿਚ ਜੋਈ ।
ਮਨਹੁ ਸਬੰਦੁ ਨੀਲ ਉਢੋਨੀ । ਉਪਰ ਪਹਿਰੀ ਸੁੰਦਰ ਛੋਨੀ* ॥ ੪੪ ॥
ਬਹਜੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਦੀ ਬਹੁ ਨਾਰੇ* । ਜਿਤ ਕਿਤ ਬਰਖਹਿ ਜਲਧਰ ਧਾਰੇ* ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ ਬਿਰਾਜੇ । ਜਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪੇ ਅਘ ਭਾਜੇ ॥੪੫॥

ਅੰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਤ੍ਰਿੰਦੁ ਪਦਮਿ ਰਾਸਿ 'ਖਾਨ' ਪੁੰਡਿ ਕਰਨਨ ਨਾਮ ਪੰਚਮਿਕੀ ਐਸੁ ॥ ੨੫ ॥

੨੬. [ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ ਕੁਝ]।

ਏਹਗਾ ॥ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਰ ਬਾਰ ਕੇ ਬਾਰਦ ਬਰਸਤਿ ਬਿੰਦੁ* । ਪਿਖਤਿ ਬਹਾਰ
ਉਦਾਰ ਕੇ ਨਿਤ ਸ੍ਰੀ* ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ॥੧॥ ਚੋਪਈ ॥ ਬਰ ਤਰੁਵਰੁ ਸਰੁਵਰੁ
ਪਰ ਖਰੇ* । ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਨਵੀਨ ਸੇਂ ਭਰੇ । ਧਰਾ ਤਰਾਵਤਿ ਜਹਿੰਕਹਿ
ਪਿਖਿਯਤਿ । ਹਰਿਆਵਲ ਮੁਦ ਦਾਯਕ ਦਿਖਿਯਤਿ ॥ ੨ ॥ ਕੁਹਕਤਿ
ਕੋਕਿਲਕਾ ਉਪਬਨ ਮੈ* । ਤਤ੍ਰਿਤਾ* ਦਮਕਤਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਘਨ ਮੈ । ਮਧੁਰ
ਮਧੁਰ ਉਪਜਤਿ ਘਨਘੋਗਠੋਰ ਠੋਰ ਮੋਰਨਿ ਕੇ ਸ਼ੋਰ ॥੩॥ ਇਕ ਦਿਨ
ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਸੁਹਾਏ । ਸਿੱਖ ਮਸੰਦ ਸੁਭਟ ਸਮੁਦਾਏ । ਜਥਾ ਸੁਰਨਿ
ਮਹਿ ਇੰਦੁ ਬਿਰਾਜੇ । ਦੁਤਿ ਕੇ ਦੇਖਿ ਸੁਧਰਮਾ* ਲਾਜੇ ॥੪॥ ਗੁਰੁ ਬਦਨ
ਕੇ ਸਕਲ ਬਿਲੋਕੈ* । ਚਲਨਿ ਅਪਰ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਦਿਗ ਰੋਕੈ* । ਮੁਸਕਾਵਤਿ
ਸਭਿ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਹੋਰੈ* । ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਖਨਿ ਤੇ ਨਿਤ ਪ੍ਰੇਰੈ* ॥੫॥ ਚੰਦ ਬਦਨ
ਤੇ ਸੁਧਾ ਸਮਾਨੀ । ਕਬਿ ਕਬਿ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰਨਿ ਬਾਨੀ । ਕਹਤਿ ਭਏ
'ਪਾਵਸ'* ਰੁਤਿ ਨੀਕੀ । ਅਬਿ ਸਰਿਤਾ ਤਟ ਹੁਇ ਰਮਨੀਕੀ* ॥੬॥ ਬਹੈ
ਪ੍ਰਵਾਹ ਬੇਗ ਕੇ ਸੰਗ । ਬਿੰਦੁ ਉਠਿਤਿ ਉਤੰਗ ਤਰੰਗ । ਤਟ ਉਚੇ ਕਰਦਮ
ਨਹਿ ਜੋਇ । ਤਹਾਂ ਅਖੇਰਬਿਤੀ ਭੀ ਹੋਇ ॥ ੭ ॥ ਪਰਖਹੁ ਬਾਨ ਪ੍ਰਥਮ
ਜਿਨਿ ਪਿਖੈ* । ਚਵਹਿ ਅਖੇਰ ਬਿਤੀ ਜਿਸ ਬਿਖੈ । ਨਦੀ ਬਿਪਾਸਾ ਕੇ ਅਸ

*ਰੰਗ ਰੰਗ ਦੇ ਬੱਦਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । *ਚੀਚ ਵਹੁਟੀਆਂ । *ਮਾਨੋ (ਲਾਲ) ਬਿੰਦੀਆਂ ਵਾਲੀ
ਨੀਲੀ ਚਾਦਰ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨੇ ਉਪਰ ਪਹਿਨੀ ਹੈ । *ਨਾਲਿਆਂ ਦਾ । *ਬੱਦਲ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ।
*ਵਾਰ ਵਾਰ ਬਹੁਤੇ ਬੱਦਲ ਸੁਭਟ ਜਲ ਵਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ । *ਸੁਹਣੇ ਬਿੰਦੂ ਸਰੋਵਰ ਪਰ ਖੜੇ
ਹਨ (ਜੋ)..... । *ਕੋਇਲਾਂ ਬਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕੂਕਦੀਆਂ ਹਨ । *ਬਿਜਲੀ । *ਏਵ ਸਭਾ ।
*ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ । *ਬਰਸਾਤ । *ਸੁਹਾਵਣੀ । *ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੇ (ਮੇਸਾ ਬਾ) ਪਹਿਲਾਂ
ਲੇਖਿਆ ਹੋਵੇ (ਤਾਂ ਉਹ ਬੀ) ਪਰਖ ਲਓ ।

*ਪਾਸ-ਸੁ ਨਿਤ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ।

ਤੀਰ । ਬਸਹਿ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਲੇ ਭਟ ਭੀਰੈ॥੮॥ ਤਬਿ ਇਕ ਸਿਖ ਬੋਲੈ
 ਕਰ ਬੰਦਿ । 'ਮਹਾਰਾਜ ! ਜਿਮ ਚਹੁ ਅਨੰਦ । ਤੀਰ ਬਿਪਾਸਾ ਕੇ ਸਭਿ
 ਗੁਮ । ਤਹਾਂ ਦਾਸ ਰਾਵਰਿ ਕੇ ਧਾਮੁ ॥੯॥ ਬਾਘੇ ਨਾਮ ਕਹੈ ਤਿਸ ਥਾਨ॥
 ਉਚਿਤ ਆਪ ਕੇ ਜਥਾ ਬਖਾਨਾ । ਕਰਦਮ ਅਲਪ ਹੋਤਿ ਬਲ ਉਚਾ ।
 ਕਰੇ ਅਖੇਰ ਬਿੱਤ, ਹੈ ਮੂਚਾ^੧ ॥ ੧੦ ॥ ਬਹੈ ਸਮੀਪ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਿਪਾਸਾ ।
 ਕਰਹੁ ਬਿਲੋਕਨਿ ਬੈਸਿ ਤਮਾਸਾ । ਬਿਬਿਧਿ ਬਿਧਿਨ ਕੇ ਬਹੁਤ ਬਿਨੋਦ ।
 ਬਿਲਸਹੁ ਰਾਵਰ, ਪਿਖਹੁ ਪਯੋਦ^੨॥੧੧॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਸੇ ਥਾਨ ਤਮਾਰਾ ।
 ਦਾਸਨਿ ਦਿਹੁ ਦਰਸਨ ਨਿਸਤਾਰਾ^੩ । ਸਿਖ ਕੇ ਬਾਕ ਸਕਲ^੪ ਸੁਨਿ ਲਯੋ ।
 ਮੋਨ ਰਹੇ, ਨਹਿ ਉੱਤਰ ਦਯੋ ॥ ੧੨ ॥ ਅਪਰ ਸਿੱਖ ਨੇ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਾ ।
 'ਏਕ ਸਥਾਨ ਭਲੇ ਮੈਂ ਜਾਨਾ । ਮਹਾਰਾਜ ਚਾਹਤਿ ਚਿਤ ਜੈਸੇ । ਸਕਲ
 ਗੀਤਿ ਕਹਿ^੫ ਸੁੰਦਰ ਤੈਸੇ ॥ ੧੩ ॥ ਉਚੈ ਬਹੁ ਨਿਤ ਪੰਕ^੬ ਬਿਹੀਨਾ । ਤਰੈ
 ਬਿਪਾਸਾ ਨੀਰ ਨਵੀਨਾ । ਬਸਹਿ ਲੋਕ ਬੋਰੇ ਕਰਿ ਮੇਲਾ^੭ । ਗੁਮ ਨਾਮ
 ਤਿਸ ਕਹਤਿ ਰੁਹੇਲਾ ॥੧੪॥ ਕਰਹੁ ਅਖੇਰ ਬਿੱਤ ਮਨ ਭਾਈ। ਬੈਠੇ ਪਿਖਹੁ
 ਨਦੀ ਜਲ ਜਾਈ । ਤਿਹ ਸਮ ਕਰਦਮ ਹੀਨ ਸਥਾਨ । ਤੀਰ ਬਿਪਾਸਾ
 ਰੁਚਿਰ ਨ ਆਨ ॥੧੫॥ ਉਚਿਤ ਆਪ ਕੇ ਕਰਹੁ ਬਿਨੋਦ । ਅਵਿਲੋਕਹੁ
 ਬਰਖੰਤਿ ਪਯੋਦ^੮ । ਅਪਰ ਸਿੱਖ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਬਿ ਕਹੈ । 'ਨਿਸਚੈ ਸੁਭ
 ਸਥਾਨ ਸੇ ਲਹੈ^੯ ॥ ੧੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਜਾਨਾ । ਗਮਨ
 ਤਹਾਂ ਕੋ ਮਨ ਮਹਿ ਭਾਨਾ^{੧੦} । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਨਿਕਟਿ ਨਿਹਾਰਾ । ਪਰਮ
 ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ ॥੧੭॥ 'ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਆਪ ਚਲਿ ਜਾਵਹੁ । ਮਿਲਹੁ
 ਕੁਟੰਬ ਮੇਦ ਮਨ ਪਾਵਹੁ । ਨਿਜ ਮਾਤਾ ਅਰੁ ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਸੇਗ । ਸੇ ਤੁਵ
 ਹੋਰਨਿ ਚਾਹਤਿ ਅੰਗ ॥ ੧੮ ॥ ਫਿਰਨਿ ਵਹਿਰ ਬਰਖਾ ਰੁਤਿ ਮਾਂਹੀ ।
 ਬਿਖਮ ਅਹੈ ਸਭਿ ਬਿਧਿ, ਸੁਖ ਨਾਂਹੀ । ਅਹੁ ਭੁਰਕਨਿ ਸੇਂ ਵਧੈ ਬਿਖੇਰਾ॥
 ਆਇ ਪਰਹਿ ਕਿਤ ਜੰਗ ਘਨੇਰਾ ॥੧੯॥ ਅਲਪ ਬੈਸ ਯਾਂਤੇ ਸੁਖ ਲੀਜੈ ।
 ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਬਾਸ ਕੋ ਕੀਜੈ^{੧੧} । ਪਿਤ ਆਇਸੁ ਕੋ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰਿ ਕੈਹਾਬ
 ਬੰਦਿ ਬੰਦਨ ਪਦ ਕਰਿ ਕੈ ॥੨੦॥ ਹਯ ਤਯਾਰ ਪਰ ਭਯੋ ਅਰੁਚਾਸਮੁਖਿ
 ਗੁਰੁ ਕੋ ਆਸੈ ਗੁਵ । ਸੇਗਿ ਸਊਰ ਇਕਾਦਸ ਕਰੇ । ਪਹੁੰਚਨਿ ਹਿਤ

^੧(ਬੀ) ਉੱਚਾ ਹੈ । ^੨ਬੋਲ । ^੩ਮੁਕਤੀ (ਦਾਤਾ) ਦਰਸਨ । ^੪ਸਿੱਖ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗਲ । ^੫ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ
 ਨਾਲ । ^੬ਢਿੱਕੜ । ^੭ਮਿਲ ਕਰਕੇ । ^੮ਛਾ ਗਿਆ ।

ਤੂਰਨ ਮਗ ਪਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ਜਾਈ । ਗੁਰ ਦਿਸਿ ਕੀ
 ਸੁਧਿ ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ । ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਸਾਥ ਖੇਲਿਬੋ ਕਰੇ । ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਸੁਖ
 ਕੋ ਨਿਤ ਧਰੇ ॥ ੨੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਭੇ ਤਬਿ ਤਸਾਰ । ਹੋਰਨਿ ਤੀਰ
 ਬਿਪਾਸਾ ਬਾਰਿ । ਬਜਵਾਇਸਿ ਤਬਿ ਕੂਚ ਨਗਾਰਾ । ਭਯੋ ਸਨੱਧਬੱਧ ਦਲ
 ਸਾਰਾ ॥ ੨੩ ॥ ਕਿਤਿਕਨਿ ਛੋਰੇ ਤੁਪਕ ਤਜ਼ਾਕੇ । ਸੁਨੇ ਦੂਰ ਲਗਿ ਸ਼ਬਦ
 ਸੁ ਜਾਂਕੇ । ਤਿਸ ਛਿਨ ਗੁਰੁ ਵਿਗ ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ । ਆਯੋ ਨਿਜ ਘਰ ਤੇ ਸੁਧਿ
 ਜਾਨ ॥ ੨੪ ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਦੇਖਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਚਾਰਾ ।—ਇਸ ਮੂਰਖ ਕੇ ਉਰ
 ਹੀਕਾਰਾ । ‘ਮਮ ਭੁਜ ਅਲੰਬ ਬਿਜੈ ਗੁਰ ਲੋਤਿ । ਸ਼ੱਤਨਿ ਬਿੰਦੁ ਹਤੋਂ ਰਣ
 ਖੇਤ’ ॥ ੨੫ ॥ ਅਬਿ ਤਹਿ ਜੰਗ ਪਰਹਿਗੋ ਭਾਰੀ । ਜੈ ਕਰਿ ਹੁਇ ਹੈ ਸੰਗ
 ਹਮਾਰੀ । ਬਹੁਤ ਗਰਬ ਕੋ ਧਰਿ ਹੈ ਢੇਰੇ । ‘ਗੁਰੁ ਕੀ ਜੀਤਿ ਭਈ ਬਲ
 ਮੇਰੇ’ ॥ ੨੬ ॥ ਯਾਂਤੇ ਇਸ ਬਿਨ ਅਬਿ ਕੋ ਲਰੀਯਹਿ । ਬਿਜੈ ਲੋਹਿ ਗਨ
 ਤੁਰਕਨਿ ਹਰੀਯਹਿ—ਇਸ ਬਿਚਾਰਿ ਗੁਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ । ‘ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ !
 ਰਹਹੁ ਘਰ ਥਾਨਾ ॥ ੨੭ ॥ ਅਬਿ ਹੂੰ ਤੋਰੇ ਭਯੋ ਨਿਕਾਹ । ਬਸਹੁ ਆਪ
 ਥੀਵੀ ਕੇ ਪਾਹ । ਹਮ ਹੋਰਹਿ ਹਰਿ ਤੀਰ ਬਿਪਾਸਾ । ਬਰਖਤਿ ਬਦਰਾ
 ਅਧਿਕ ਚੁਮਾਸਾ ॥ ੨੮ ॥ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਹਮ ਤਹਾਂ ਬਿਤਾਵੈ । ਬਿਨ
 ਕਰਦਮ ਸੋ ਥਾਨ ਬਤਾਵੈ । ਪਰੇ ਕਾਰ ਤੋ ਲੋਹਿ ਬੁਲਾਈ । ਤਬਿ ਲੋ ਸਦਨ
 ਬਸਹੁ ਸੁਖ ਪਾਈ ॥ ੨੯ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਹਿ ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ । ‘ਮੈਂ ਕਿਮ ਬਸਹੁ
 ਅਪਨ ਘਰ ਥਾਨ । ਸ਼ਾਹੁਜਹਾਂ ਕੇ ਸੰਗ ਬਿਗਾਰ । ਭਯੋ ਅਧਿਕ ਲਸ਼ਕਰ
 ਕੋ ਮਾਰਿ ॥ ੩੦ ॥ ਔਚਕ ਪਰਹਿ ਜਿ ਆਨਿ ਲਰਾਈ । ਪਠਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਸੈਨਾ
 ਸਮੁਦਾਈ । ਪਹੁੰਚਨੋ ਜਾਇ ਨ ਮੇ ਤੇ ਤਬੈ ਕਿਮ ਸਤਿਗੁਰ ਤਜਿ ਗਮਨਹੁ
 ਅਬੈ ? ॥ ੩੧ ॥ ਜੇ ਮੈਂ ਕਾਜ ਨ ਆਇ ਤੁਮਾਰੇ । ਸਕਲ ਜਗਤ ਹੀ ਦੇਖਿ
 ਧਿਕਾਰੇ । ਦੀਰਘ ਮੁਰਸ਼ਿਦ*, ਪਿਤਾ, ਖੁਦਾਇ । ਤੁਮ ਹੀ ਹੋ ਮੇਰੇ ਸੁਖਦਾਇ
 ॥ ੩੨ ॥ ਮੋਕਹੁ ਉਚਿਤ ਨ ਛੋਰੋਂ ਸਾਥ । ਰਣ ਕੋ ਸਮਾਂ ਲਖਹੁ ਗੁਰਨਾਥ ।
 ਪੁਨ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਿਹ ਕਹਨੋ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਜਨੋਂ ਤੂੰ ਕਹੈਂ ਅਹੈ ਸੋ ਵਾਲਿ ॥
 ੩੩ ॥ ਤਉ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਹਮ ਕਹਨੋ । ਬਸਨ ਸਮਾਂ ਭੁਵ ਘਰ ਕੋ ਲਹਨੋ ।
 ਰਹੋ ਚੁਮਾਸਾ ਬਨਿਤਾ ਤੀਰ । ਪੁਨ ਹਮ ਸੋਂ ਮਿਲੀਅਹਿ ਬਛਿ ਬੀਰ ॥ ੩੪ ॥
 ਕਨੋਂ ਸੈਕਤਿ ਚਿਤ, ਬਸਹੁ ਅਵਾਸ । ਅਹੈਂ ਸਦਾ ਤੁ ਹਮਰੇ ਪਾਸ । ਮਾਨਿ

*ਜਲ । *ਬੱਦਲ । *ਦੋਸ਼ੇ ਹਨ । *ਵਡੇ ਗੁਰੂ ।

ਬਾਕ ਨਹਿ ਵੇਰ ਕਰੀਜੈ । ਕਰਹਿ ਹਕਾਰਨਿ ਆਨਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥ ੩੫ ॥
 ਹਾਥ ਜੋਰਿ, ਪੁਨ ਬੋਲੈ ਨਾਹਨ । ਤਉ ਸੁ ਬਿਛੁਰਨਿ ਕੀ ਚਿਤ ਚਾਹ ਨ।
 ਸਿਰ ਪਰ ਆਇਸੁ ਗੁਰ ਕੀ ਧਾਰੀ । ਰਹੈ ਜਬਹਿ, ਪ੍ਰਭੁ ਸੀਖ ਉਚਾਰੀ ॥
 ੩੬ ॥ 'ਹੋਹੁ ਨ ਪਰ ਤ੍ਰਿਯ ਸੋ ਬਿਭਚਾਰੀ' ਰਿਦੇ ਪ੍ਰੀਤ ਧਾਰਹੁ ਨਿਜ ਨਾਰੀ।
 ਦਯਾ ਧਰਹੁ ਦਿਹੁ ਵੀਨਨਿ' ਦਾਨ । ਕਿਹੁ ਕੋ ਦੁਖ ਨਹਿ ਦੇਹੁ ਸੁਜਾਨ !
 ॥ ੩੭ ॥ ਪਰ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਸਨਮੁਖ ਨ ਲਿਆਵਹੁ । ਸੱਤੁਨ ਸੋ ਨਹਿ ਪੀਤੁ
 ਦਿਖਾਵਹੁ । ਨਿਤ ਖੁਦਾਇ ਸਿਮਰਹੁ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ । ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਣਾ ਪਿਖਿਅਨੰਦ
 ਉਪਾਵਹੁ' ॥ ੩੮ ॥ ਕਰਿ ਪਦ ਬੰਦਨ ਬੋਲੈ ਪੈਦਾ । 'ਨਹਿ ਮੈ ਤ੍ਰਾਸ
 ਧਰਹੁ ਰਿਪੁ ਕੈਂਦਾ' । ਰਾਵਰਿ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਿ ਮੋਹੀ । ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਕੋ
 ਆਨੰਦ ਹੋਹੀ' ॥ ੩੯ ॥ ਗਯੋ ਆਪਨੇ ਸਦਨ ਮਝਾਰਾ । ਬਿਬਿਧਿ ਬਿਲਾਸ
 ਕਰੇ ਮਿਲਿ ਦਾਰਾ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਚਢੇ ਤੁਰੰਗ । ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਨੇ ਅਧਿਕ
 ਧੁਨਿ ਸੰਗ ॥ ੪੦ ॥ ਮਨਹੁ ਬਿਦਤਿ ਹੀ ਬਿਜੈ ਬਤਾਵੈ । ਹਨੇ ਚੋਬ ਇਮ
 ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਵੈ । ਸੁਭਟ ਅਰੁਢ ਹਯਨਿ ਪਰ ਭਏ । ਕਸੀ ਤੁਫੰਗ ਤਜਾਰ
 ਕਰਿ ਲਏ ॥ ੪੧ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਚਲੈ ਤੁਰੰਗ । ਜਨੁ ਗਮਨਤਿ
 ਉਠਿ ਗੰਗ ਤੁਰੰਗ । ਸਾਵਣ ਦੁਤੀ ਦਿਵਸ ਸੁਰ ਗੁਰੂ' । ਏਕ ਮਾਸਾਬਸਿ
 ਗਮਨੇ ਗੁਰੂ ॥ ੪੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਾ ਤਜਿ ਚਾਲੇ । ਤੁਰਕ ਬਿਨਾਸਨ
 ਚਹਿਤਿ ਬਿਸਾਲੇ । ਆਗੇ ਮਿਲੇ ਸ਼ਗੁਨ ਸੁਭ ਹੋਤਿ । ਰਿਪੁ ਨਾਸਨਿ ਗੁਰ ਬਿਜੈ
 ਉਦੋਤਿ' ॥ ੪੩ ॥ ਮਿਲੀ ਜੋਖਤਾ' ਬਾਲਕ ਗੋਦ । ਹੁਤੀ ਸੁਹਾਗਨ ਸਹਤ
 ਪ੍ਰਮੋਦ । ਸੁਰਭੀ ਬਤਸ ਚੁੰਘਾਵਤਿ' ਠਾਂਢੀ । ਚਾਟਤਿ ਰਿਦੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਬਹੁ
 ਬਾਢੀ ॥ ੪੪ ॥ ਸੁੰਦਰ ਗੋਨ ਪੋਨ ਤਬਿ ਕੀਨਿ' । ਮਿਗਨ ਸੁ ਮਾਲ ਦਾਹਿਨੇ
 ਲੀਨਿ' । ਮਿਦੁਲ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਕਰਹਿ ਬਿਹੰਗ । ਜੈ ਸੁਭਿ ਹੋਤਿ ਭਏ ਸੁਖ
 ਅੰਗ ॥ ੪੫ ॥ ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜਤਿ ਮਾਰਗ ਚਾਲੇ । ਮਿਲਹਿ ਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਮਾਨਵ
 ਜਾਲੇ । ਅਰਪਹਿ ਭੋਟ ਧਾਇ ਕਰਿ ਆਗੇ । ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ਛੁਵੈ ਬਡ-
 ਭਾਗੇ ॥ ੪੬ ॥ ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਸੁਧਿ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵੈਂ । ਬਡੇ ਲਾਭ ਲਾਖਿ ਦੌਰਤਿ
 ਆਵੈਂ । ਖੁਸ਼ੀ ਕਰਤਿ ਗਮਨੇਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਉਲਘੇ ਇਸ ਬਿਧਿ ਪੰਥ

'ਦੀਨਾ ਨੂੰ । 'ਕਿਸੇ ਵੇਰੀ ਦਾ । 'ਵੀਰਵਾਰ । '(ਜੋ ਸ਼ਗੁਨ) ਵੇਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਥ ਕਰਨ ਵਾਲੇ
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਿਜੈ ਦੇ ਸੁਭਕ ਹਨ । 'ਇਸਤ੍ਰੀ । 'ਗੁਰੂ ਵੱਡਾ ਚੁੰਘਾਉਂਦੀ । 'ਤਦੋਂ ਸੁਹਾਵਣੀ
 ਛਾਉ ਚਲ ਪਈ । 'ਹਰਨਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਨੇ ਮੈਂ ਪਾਸਾ ਲਿਆ ।

ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੪੭ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕਿੰਨੇ ਖਬਰਿ ਭਾਸੇ 'ਕੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਨ' ਪਾਂਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ
ਖਬਰ ਬਿੰਦੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੬ ॥ ੨੭. [ਘੋਰਜ (ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ)] ।

ਦੋਹਰਾ । ਨਦੀ ਬਿਪਾਸਾ ਤੀਰ ਪਰ ਬਿਰੈ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਸ । ਚਲਤਿ ਪ੍ਰਵਾਹ
ਸਬੈਗ ਜਲ ਖਰੇ ਦੋਖਿਬੈ ਕਾਜ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਦੇਸ ਜੁ ਦ੍ਰਾਬੈ ਕੋ ਤਟ
ਨੀਵਾ । ਮੱਦ ਦੇਸ ਤਟ ਉਚੈ ਬੀਵਾ । ਕਰਤਿ ਬਿਭਾਗ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲੇਤਾ ।
ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਤਟ ਦ੍ਰੇ ਦੇਸ ਕਰੇਤਾ ॥ ੨ ॥ ਤੀਰ ਪਾਰ ਕੋ ਉਚੈ ਹੋਰੇ ।
ਕੋਵਟ ਆਵਾ ਤਰ ਤਿਸ ਬੋਰੇ । ਨੌਕਾ ਗਨ ਕੋ ਤੁਰਨ ਲਯਾਏ । ਹਾਥ
ਬੰਦਿ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਅਲਾਏ ॥ ੩ ॥ ਚੰਢ ਤਰਨੀ ਪਰ ਪਾਰਿ ਪਰੇ ਹੈ । ਤਟ
ਉਚੈ ਪਰ ਜਾਇ ਖਰੇ ਹੈ । ਅਪਰ ਸੁਭਟ ਜੇ ਹੈ ਸਮੁਦਾਇ । ਕਰੇ ਪਾਰ ਸਭਿ
ਤਰੀ ਚਵਾਇ ॥ ੪ ॥ ਹਯ ਆਰੋਹ ਗੁਰੁ ਤਹਿ ਫਿਰੇ । ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਤੇ ਬਲ
ਦੋਖਨਿ ਕਰੇ । ਸਲਿਤਾ ਤਟ ਪਰ ਉਚੈ ਬੋਹ । ਬੰਨੇ ਬਹੁ ਬਹਾਰ ਕੋ ਦੇਹਿ
॥ ੫ ॥ ਇਕ ਦਿਸਿ ਬਸਹਿ ਲੋਕ ਕੁਛ ਬੋਰੇ । ਅਪਰ ਬੋਹ ਸੁੰਨੇ ਤੇ ਓਰੇ ।
ਪੁਰਿ ਕੋ ਬਸਨਿ ਉਚਿਤ ਲਖਿ ਥਾਨਾ । ਰਿਦੇ ਮਨੋਰਥ ਏਵ ਉਠਾਨ ॥ ੬ ॥
ਡੇਰਾ ਤਿਸੀ ਬੋਹ ਪਰ ਕੀਨੈ । ਪਿਖਤਿ ਬਿਪਾਸਾ ਜਲ ਸੁਭ ਚੀਨੈ । ਉਤਰਨੈ
ਦਲ ਸਭਿ ਗੁਰ ਕੋ ਆਇ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੇਬੁ ਦਿਏ ਲਗਾਇ ॥ ੭ ॥ ਸੁਧਿ
ਪਾਈ ਨਰ ਜੋ ਸਭਿ ਗੁਮੁ । ਆਇ ਦਰਸ ਕੀਨਸਿ ਅਭਿਰਾਮੁ । ਦੋਖ
ਦੋਖਿ ਗਮਨੈ ਨਿਜ ਧਾਮੁ । ਤਹਾ ਬਸਤਿ ਇਕ ਘੋਰਜ ਨਾਮੁ ॥ ੮ ॥ ਬੋਹੁ
ਮਾਲਕੀ ਧਾਰਤਿ ਸੋਊ* । ਤਿਸੀ ਕੀ ਆਗਾਸਾ ਮਹਿ ਸਭਿ ਕੋਊ । ਸੁਨੀ ਕਾਨ
ਮਹਿ ਸੁਧਿ ਗੁਰ ਆਏ । ਉਚੈ ਬਲ ਡੇਰੇ ਸਭਿ ਪਾਏ ॥ ੯ ॥ ਸਿਸੈ ਭਯੋ ਬਿਸਾਲ
ਰਿਦੇ ਤਿਹ । ਬਲਿ ਕੀ ਬਾਤ ਕਰਤਿ ਅਤਿਸੈ ਇਹ । ਸਾਹ ਜਹਾ
ਤੇ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਧਾਰਾ । ਲਰ ਕਰਿ ਲਸਕਰ ਰਣ ਮਹਿ ਮਾਰਾ ॥ ੧੦ ॥ ਇਹਾ
ਨ ਕਰੈ ਕਛੁਕ ਉਤਪਾਤਾ । ਆਯੋ ਕੋਨ ਕਾਜ ਕਨਾ ਜਾਤਾ* । ਏਵ
ਬਿਚਾਰਤਿ ਮੁਰਖ ਆਵਾ । ਸਿਸ ਕੋ ਕਾਲ ਹੋਨਿ ਨਿਯਰਾਵਾ ॥ ੧੧ ॥ ਆਗੈ
*ਦਵਾਬੇ ਦੇਸ ਦੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਕੰਢਾ ਨੀਵਾਂ (ਇਸ ਰਿਹਾ) ਸੀ । *ਤੇ ਮੋਦਰ ਦੇਸ ਦੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਕੰਢਾ
ਉੱਚਾ ਸੀ, ਡਾਕ ਬਾਰੀ ਦੁਆਬੇ ਦਾ ਪਾਸਾ ਹੈ । *ਦੇ ਹਿੱਸੇ । *ਦਰਯਾ ਦੇਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਦੋ
ਕੰਢਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਦੇਸ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । *ਪਾਰਲਾ ਕੰਢਾ ਉੱਚਾ ਦੇਖਕੇ । *ਮਲਾਹ । *ਅਨੰਦ ਦੇ ਦਾ
ਹੈ । *ਏਰਾਵਰੀ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਖੋਹ ਡਾਕ ਦੁਰੁ ਜੀ । *ਕੀ ਜਾਣੀਏ ।

*ਇਤਿਹਾਸ ਗੁ: ਖ: ਨੇ ਇਹ ਚੰਦ੍ਰ ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਚਬਤ ਹੋਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ
ਸਮਰਪਨ ਹੋਈ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਘੋਰਜ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਮਾਲਕੁਜ਼ਾਰ ਸੀ । *ਪਸ-ਕਹਿ ਜਾਤਾ ।

ਗੁਰ ਫਿਗ ਲਗਜੇ ਦਿਵਾਨ । ਬੈਠੇ ਸੁਭਟ ਬਿਰੇ ਸਵਧਾਨ । ਘੋਰੜ ਉਰ
ਗਰਬਤਿ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਜਰਜੇ ਹੋਰਿ ਮੂਰਖ ਦੁਖ ਪਾਯੋ ॥੧੨॥ ਆਛੀ ਰੀਤਿ
ਨ ਬੰਦਨ ਕੀਨੀ । ਨਹੀਂ ਉਪਾਇਨ ਆਗੇ ਦੀਨੀ । ਬੂਝਨ ਲਗਜੇ ਸੁ
‘ਕਾਰਜ ਕੌਨ ? । ਨਿਕਸੇ ਬਰਖਾ ਮਹਿ ਤਜਿ ਭੌਨ’ ॥੧੩॥ ਗੁਰੂ ਕਹਜੇ
‘ਬਲ ਉਚ ਨਿਹਾਰਾ । ਤਰੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਦੀ ਜਲ ਭਾਰਾ । ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ
ਠਹਿਰਹਿ ਇਸ ਥਾਨ । ਖੇਲਹਿ ਬ੍ਰਿਤੀ ਅਖੇਰ ਮਹਾਨ ॥੧੪॥ ਬਿਨ ਕਰ-
ਦਮ ਅਵਿਨੀ ਤਲ ਜਾਨਾ । ਇਸ ਕਾਰਨ ਹਮ ਆਵਨ ਠਾਨਾ’ । ਸੁਨਿ
ਖੁਨਸਜੇ ਮਨ ਬੱਕ ਬਖਾਨੇ’ । ‘ਭਲੇ ਅਖੇਰ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕੋ ਠਾਨੇ ॥੧੫॥ ਹਿਤ
ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੇ ਲੀਨਸਿ ਬਾਜ’ । ਕਿਤਿਕ ਬਿਗਾਰੇ ਅਪਨੇ ਕਾਜ । ਸ਼ਾਹੁ ਸੰਗ
ਬਾਂਧਜੇ ਬਛ ਬੈਰ । ਬਹੁਰਿ ਕਹਾਂ ਬਾਂਛਤਿ ਹੈ ਬੈਰ ॥੧੬॥ ਸਦਨ ਉਜਾਰ
ਸੁਧਾਸਰ ਆਏ । ਅਜਹੁ ਨ ਤਜਾਰੋ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਏ’ । ਠੋਕਰ ਲਾਗਹਿ
ਸਮੁਝਹਿ ਸਜਾਨੇ’ । ਹਾਨ ਲਾਭ ਕੋ ਸਕਲ ਪਛਾਨੇ ॥੧੭॥ ਬਡੇ ਗੁਰੂ ਜਬਿ
ਭਏ ਅਗਾਰੀ । ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਪਰਮ ਉਪਕਾਰੀ । ਸ਼ਾਹੁ ਆਇ ਖਿਲਕਤ
ਸਭਿ ਆਵੇਂ । ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਜਿਨ ਕੋ ਸੀਸ ਝੁਕਾਵੇਂ ॥੧੮॥ ਤੁਮ ਨੇ ਰੀਤਿ
ਨਵੀਨ ਚਲਾਈ । ਜਸਤੂ ਬੰਧਿ ਕਰਿ ਧੂਮ’ ਉਠਾਈ । ਨੀਕੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ
ਉਤਪਾਤਿ’ । ਕਰਤਿ ਫਿਰਤਿ ਲੋਕਨਿ ਕੋ ਘਾਤ’ ॥੧੯॥ ਗੁਰੂ ਕਹਜੇ
‘ਹਮ ਅਪਨਿ ਬਿਗਾਰਾ । ਤੈਂ ਕਜੇਂ ਉਰ ਮਹਿ ਸੰਕਟ ਧਾਰਾ । ਬਿਗਾਰੇ
ਕਾਰਜ ਹਮ ਦੁਖ ਹੋਇ । ਪਰਜੇ ਤੋਹਿ ਸਮ ਕੇ ਸਿਰ ਸੋਇ’ ॥੨੦॥ ਜੇ ਜੇ
ਨਿੰਦਕ ਅਹੈਂ ਹਮਾਰੇ । ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਦੁਖ ਬਿਸਾਲ ਤਨ ਧਾਰੇ ॥੨੧॥ ਗੁਰ ਕੋ ਤੌਰ
ਹੋਰਿ ਬਿਧਿ ਔਰਿ । ਉਠਿ ਗਮਨਜੇ ਪਹੁੰਚਜੇ ਨਿਜ ਠੌਰਿ । ਖਾਨ ਪਾਨ
ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿਵਾਏ । ਸੁਭਟਨਿ ਸਹਤ ਅਚੇ ਮਨ ਭਾਏ ॥੨੨॥ ਬਿਧੀ-
ਚੰਦ ਸੇਂ ਬੂਝਨਿ ਕਰਜੇ । ‘ਹਮ ਨੀਕੋ ਇਹ ਥਾਨ ਨਿਹਰਜੇ ॥੨੩॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਤਿਹ
ਸੁਨਤਿ ਬਖਾਨਾ । ‘ਸ੍ਰੀ ਜਗ ਗੁਰ ਤੁਮਰੇ ਸਭਿ ਥਾਨਾ । ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ
ਰਾਵਰ ਕੇਰੀ । ਪਰਾਲਬਧ ਤਹਿ ਨਰਨ ਘਨੇਰੀ’ ॥੨੪॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕਹਜੇ
‘ਮਨ ਦੇ ਟਢੇ ਨੋ ਕਹਿਆ । (ਅ) ਮਨ ਵਿਚ ਕੁਸੇ ਹੋਇਆ ਤੇ ਟੇਢਾ ਬੋਲਿਆ । (ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ)
ਬਾਜ਼ । *ਆਪਣਾ ਮੁੱਢਲਾ ਸੁਭਾਉ । *ਜੋਲਾ । *ਉਪਦ੍ਰਵ (ਉਠੇਣ) ਦੀ । *ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਦੇ ਸਿਰ
ਕੀ ਉਹ ਕਸ਼ਟ ਪੇ ਗਿਆ ਹੈ ?

‘ਦੇਰ ਨਹਿ ਕਾਈ। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਦਿਹੁ ਟੋਕ ਲਗਾਈ। ਬਹੁ ਨਰ ਕਰਹਿ
ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਪ੍ਰਿਥਮ ਕੋਟੈ ਕੋ ਦਿਹੁ ਚਿਨਵਾਇ’ ॥ ੨੫ ॥ ਇਮ
ਮਸਲਤ ਕਰਿ ਨਿਸ ਮਹਿ ਸੋਏ। ਜਾਗਤਿ ਭਏ ਸਮੇ ਨਿਜ ਜੋਏ। ਸੋਚ
ਸਨਾਨ ਧਨਾਨ ਪਠਿ ਬਾਨੀ। ਦਿਨਕਰ ਉਦੈ ਤਿਮਰ ਗਨ ਹਾਨੀ ॥ ੨੬ ॥
ਕਿਤਕਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮੀਗਾਯਹੁ ਪਾਸ। ਖਰੇ ਹੋਇ ਠਾਨੀ ਅਰਦਾਸਿ। ‘ਸ੍ਰੀ
ਨਾਨਕ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਗੁਰੁ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਮਰ ਕਾਮਨਾ ਪੁਰੁ ॥ ੨੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਰਾਮਦਾਸ ਸੁਖਰਾਸ। ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਸਿਖ ਪੁਰਵਤਿ ਆਸ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਇਸ ਬਾਨਾ। ਚਹਤਿ ਬਸਾਯਹੁ ਨਗਰ ਮਹਾਨਾ ॥ ੨੮ ॥ ਅੰਗ
ਸੰਗਿ ਨਿਤ ਬਨਹੁ ਸਹਾਇਕ। ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਸੁਖਦਾਇਕ।
ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪ ਕੀ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ। ਦਾਸਨ ਪਾਸ ਸਦਾ ਰਖਵਾਰੇ’ ॥ ੨੯ ॥
ਇਮ ਕਹਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ। ਫੇਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਹਾ ਬਰਤਾਯੋ।
ਦੁੰਦਭਿ ਚੋਬ ਓਸ ਤੇ ਹਨੀ। ਬਿਜੈ ਸਨੀ ਉਪਜੀ ਧੁਨਿ ਘਨੀ ॥ ੩੦ ॥
ਟੋਕ ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਲਗਾਯੋ। ‘ਨਗਰ ਕੋਟ ਕੀਜਹਿ’ ਫੁਰਮਾਯੋ। ਬਿੰਦ
ਮਿਹਨਤੀ ਦਏ ਲਗਾਈ। ਅਧਿਕ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਕਰਿ ਗੁਰਨਿ ਦਿਖਾਈ ॥ ੩੧ ॥
ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਰਿ ਕਰਿ ਸਰਬ। ਬਖਸ਼ੈ ਤਾਤਕਾਲ ਗਨ ਦਰਬ। ਬਹੁ
ਗੁਮਨ ਕੇ ਨਰ ਬੁਲਵਾਏ। ਦਈ ਦਿਹਾਰੀ ਕਾਰ ਲਗਾਏ ॥ ੩੨ ॥ ਸੁਧਿ
ਸੁਨਿ ਘੋਰੜ ਖੰਭੀ ਮੰਦਾਚਿਤ ਮਹਿ ਚਿੰਤਾ ਵਧੀ ਬਿਲੀਦਾ—ਭੂਮ ਦਬਾਇ
ਲੀਨ ਸਭਿ ਮੇਰੀ। ਸੀਨੇ ਜੋਰੀ ਕਰਤਿ ਘਨੇਰੀ ॥ ੩੩ ॥ ਕੜਾ ਇਸ ਨੇ
ਮਨ ਮਹਿ ਅਥਿ ਠਾਨੀ। ਕਿਸ ਕੀ ਸ਼ੀਕਾ ਤਨਕ ਨ ਮਾਨੀ—। ਨਰ ਇਕਠੇ
ਕਰਿ ਬੁਝਨਿ ਲਾਗਾ। ‘ਇਹ ਕਿਸ ਰਾਹ ਸੁ ਟੋਕਹਿ ਜਾਗਾ’ ? ॥ ੩੪ ॥
ਹਮਹਿ ਕਿ ਤੁਮਹਿ ਬੁਝਿ ਨਹਿ ਲੀਨਿ। ਕਿਸ ਕੋ ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਕੁਛ ਨਹਿ
ਦੀਨ’। ਸੁਨਿ ਕੈ ਲੋਕਾਨ ਬਾਕ ਬਖਾਨੋ। ‘ਇਹ ਗੁਰੁ ਜਾਨੈ, ਕੈ ਤੁਮ
ਜਾਨੋ ॥ ੩੫ ॥ ਕੋਟ ਹੋਇ ਅੰਤਰ ਘਰ ਬਾਸਹਿ। ਨਹਿ ਹੋਵਹਿ ਤੋ ਕਰਹਿ ਨ
ਆਸਹਿ’। ਗੁਰ ਬਲਵਾਨ ਨ ਮਾਨਹਿ ਕਾਨ। ਅਰਹਿ ਕੋਨ, ਦੇ ਪ੍ਰਾਨਨ

‘ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ, ਫਸੀਲ। (ਅ) ਕਿਲਾ। ‘ਫੇਰੇ ਵਾਲੀ। ‘ਜਬਰਦਸਤੀ। ‘ਕਿਸ ਤਹਾ ਜਗਾ
ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ‘(ਲੋਕਾਂ ਕਿਹਾ ਜੇ) ਫਸੀਲ ਬਣ ਗਈ ਮੰਦਰ ਘਰ (ਸਾਝੇ) ਪਏ ਵੱਸਣੇ ਜੇ ਨਾ
ਬਣੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ (ਕਿ ਬਣੇ) ਭਾਵ ਸਾਡੀ ਹਲ ਲਾਭ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਹਾਨਿ ॥ ੩੬ ॥ ਸਪਤ ਹਜ਼ਾਰ ਮਾਰਿ ਅਬਿ ਆਵਾ । ਫਿਰਹਿ ਸੇਰ ਸਮ ਤ੍ਰਾਸ
ਨ ਪਾਵਾ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਕਰਤਿ ਅਨਾਦਰ ਬੋਲਾ 'ਮੈਂ ਕਰਿ ਹੋਂ ਆਛੇ ਇਸ
ਹੋਲਾ ॥ ੩੭ ॥ ਕਿਮ ਪਰਿ ਪਾਇ ਸਕਹਿ ਇਸ ਬਾਨ । ਚਾਹਤਿ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ
ਨਿਜ ਪਾਨ । ਅਬਿ ਦੇਖਹੁ ਮੈਂ ਡਰ ਉਪਜਾਵੈਂ । ਨਾਂਹਿ ਤ ਸੈਨ ਸਾਹ ਤੇ
ਲਜਾਵੈਂ ॥ ੩੮ ॥ ਉਰ ਹੀਕਾਰੀ ਬਕਹਿ ਕੁਬੈਨਾ । ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਸਿ ਤੇ ਡਰ
ਉਰ ਹੋਨਾ । ਸੇਤ ਬਾਰੇ ਸਿਰ ਮੁਖ ਪਰ ਤਾਂਹੀ । ਤਉ ਓਜ ਬਹੁ ਤਨ ਕੇ
ਮਾਂਹੀ ॥ ੩੯ ॥ ਮੋਟਾ ਪੇਟ ਓਠ ਭੀ ਮੋਟੇ । ਤੁੰਡ ਬਡੈ ਕੁਛ ਲੋਚਨ ਛੋਟੇ ।
ਧੋਤੀ ਕਰਤਿ ਰਹਤਿ ਜੋ ਵੀਲੀ । ਗੀਵਾ ਛੋਟੀ ਜਨੁ ਧਰ ਲੀਲੀ ॥ ੪੦ ॥
ਵੀਲੀ ਜਾਮੇ ਕੀ ਬਹੁ ਤਨੀਯਾ । ਸ਼ਗਰਨਿ ਕੋ ਪ੍ਰਬੀਨ ਜਨੁ ਬਨੀਆ ।
ਪੋਲੀ ਬਡੀ ਪਾਗ ਸਿਰ ਧਾਰੈ ਕਰ ਸੋਠੀ ਧਰਿ ਧਰਿ ਪਾਗ ਛਾਰੈ ॥ ੪੧ ॥ ਉਰ
ਹੀਕਾਰੀ ਘਰ ਕੀ ਠੋਰ । ਅਪਨੇ ਸਮ ਨਹਿ ਜਾਨਹਿ ਔਰ । ਅਪਨੀ
ਜਾਤਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਾਨੈ । ਕਰੈ ਸ਼ਰੀਕਪਨੈ, ਹਿਤ ਹਾਨੈ ॥ ੪੨ ॥—ਜਰੀ ਨ
ਜਾਇ ਕ੍ਰਿਤ ਇਹ ਗੁਰ ਕੀ । ਬਿਸਰਤਿ ਨਾਂਹਿਨ ਚਿੰਤਾ ਉਰ ਕੀ । ਕਹੈ
ਜਾਇ ਮੈਂ ਜੋ ਹਟਿ ਰਹੈ । ਨਾਂਹਿ ਤ ਬਹੁ ਸਿਕਰ ਕੋ ਸਹੈ ॥ ੪੩ ॥ ਇਮ
ਚਿਤ ਠਾਨਿ ਗੁਰੂ ਵਿਗ ਚਲਜੈ । ਅਗਨਿ ਈਰਖਾ ਤੇ ਮਨ ਜਲਜੈ । ਕ੍ਰੋਧ
ਅਹੁਤੀ ਪਰਤਿ ਪ੍ਰਚੇਡ । ਗੁਰਯਸ ਸੁਨਤਿ ਹਤਿਯ ਜਨੁ ਦੰਡ ॥ ੪੪ ॥

ਅੰਗਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੁਰਸ ਚਿੰਤਾ ਪਾਟਮ ਕਾਮੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬਨਾਵਨ' ਪੁਸਤਕ ਚਰਨਨੇ ਨਾਮ ਸਪਤਿਅੰਸ਼ੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੮ ॥

੨੮. [ਘੋਰੜ ਬਕਬਾਦ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਤਿ ਮੋਟੀ ਬਡ ਦੁਸ਼ਟ ਕੀ ਚਲਿ ਆਯਹੁ ਗੁਰ ਪਾਸ । ਰਿਦੇ ਰੋਸ
ਖੰਦਜੋਤ ਜਿਮ ਸਮਤਾ ਚਹਿ ਸਪਤਾਸ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਬੈਠਜੈ ਨਿਕਟਿ,
ਨ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ । ਸਮ ਗਵਾਰ ਬੋਲਜੈ ਮੁਖ ਬਾਨੀ । 'ਕਹੁ ਭਾਈ ਅਰਜਨ
ਕੇ ਨੰਦ' । ਕਜਾ ਕੀਨਸਿ ਉਤਪਾਤ ਬਿਲੇਦ ? ॥ ੨ ॥ ਇਸ ਭੂਮੀ ਕੋ ਮਾਲਿਕ
ਕੋਈ । ਹੈ ਕਿ ਨਹੀ ? ਜਾਨਹਿ ਕਹੁ ਸੋਈ । ਕਿਸ ਕੋ ਤੈਂ ਬੁਝਨਿ ਕਰ
ਲੀਨਿ । ਖਰਚਜੋ ਕਹਾਂ ? ਮੋਲ ਕਿਸ ਦੀਨਿ ? ॥ ੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਹਸਿ ਕਰਿ
ਵਰਮਾਯੋ । 'ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਸਿਰ ਉਤਪਾਤ ਉਠਾਯੋ । ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਭੂਮਿ ਕੋ
ਮਾਲਿਕ । ਅਪਰ ਕਿਸ ਕੋ ਕਜਾ ਹੈ ਤਾਲਿਕ ? ॥ ੪ ॥ ਸੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬੁਝਨਿ
'ਚਿੰਟੇ ਵਾਲ । 'ਮਾਨੋ ਯਸ ਨੇ ਨਿਗਲੀ ਹੈ । 'ਬਗੜੇ ਲਈ ਚਲਾਕ ਬਣੀਏਂ ਵਾਂਝੂ ਹੈ । 'ਰੱਖ
ਰੱਖ ਕੇ । 'ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ । 'ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਨਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ । 'ਮਾਨੋ (ਅੱਗ
ਵਿਚ) ਭੰਡਾ ਵੇਜਦਾ ਹੈ । 'ਟਿਫਟਾ । 'ਸੂਰਜ ਦੀ ।

ਕਰਜੈ ਪੁਰਿ ਕੋ ਰਚਨਿ ਮਨੋਰਥ ਧਰਜੈ ਹਰਿ ਚਰਨਨਿ ਰੁਚਿ ਮਹਿ ਚਿਤ
 ਪਰਚਜੈ । ਸਭਿ ਹਿਤ ਇਹੀ ਮੋਲ ਹਮ ਖਰਚਜੈ ॥ ੫ ॥ ਅਪਰ ਬੁਝਨੋ ਹਮ
 ਨਹਿ ਕੀਨੋ । ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਨੋ । ਸੁਨਿ ਘੋਰੜ ਬੋਲਜੈ ਮਤਿ
 ਕਾਚਾ । ‘ਨਿਸ਼ਚੈ ਬਨਜੈ ਭਗਤਿ ਤੂੰ ਸਾਚਾ ॥ ੬ ॥ ਖੜਗ ਕਮਾਨ ਬਸਤ੍ਰ
 ਸਭਿ ਧਾਰੈਂ । ਨਿਤ ਉਠਿ ਗਨ ਜੀਵਨਿ ਕੋ ਮਾਰੈਂ । ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਸੈਨ ਜੋ
 ਆਈ । ਤੀਨ ਪਹਿਰ ਮਹਿ ਧੁੜਿ ਮਿਲਾਈ ॥ ੭ ॥ ਦਯਾ ਹੀਨ ਹੁਇ
 ਲਬਕਰ ਮਾਰਾ ॥ ਅਸ ਤੂੰ ਭਗਤ ਜਗਤਿ ਨਿਰਧਾਰਾ ॥ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਕੋ ਜਾਨਤਿ
 ਨਾਂਹੀ । ਲਿਖੈ ਘੋਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਾਂਹੀ ॥ ੮ ॥ ਨੀਠਿ ਨੀਠ ਬਚਿ ਕੈ ਚਲਿ
 ਆਯੋ । ਇਤਿ ਆਵਤਿ ਉਤਪਾਤ ਉਠਾਯੋ । ਇਮ ਕਹਿ ਉਠਤਿ ਭਯੋ
 ਘਰ ਚਲਾ । ਬੋਲਤਿ ਬਚਨ ਅਨੁਚਿਤ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੯ ॥ ‘ਭਲਾ ਭਯੋ ਗੁਰ
 ਹਿੰਦੁਨਿ ਕੋਰਾ । ਕਰਨਿ ਕੁਕਰਮਨਿ ਮਹਿ ਮਨ ਪ੍ਰੇਰਾ । ਪ੍ਰਾਨੀ ਘਾਤ
 ਚਹਤਿ ਦਿਨ ਰਾਤਿ ਲਰਿਬੈ ਹੇਤੁ ਕਰਨਿ ਉਤਪਾਤ ॥ ੧੦ ॥ ਲੋਨਿ ਦੇਨਿ
 ਇਤ ਨਾਹਨਿ ਤੇਰੋ । ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਾ ਕੋ ਨਹਿ ਭੇਰੋ । ਔਚਕ ਆਨਿ ਪਰਜੈ
 ਕਰਿ ਭੇਰਾ । ਲਗਜੈ ਬਨਾਵਨਿ ਕੋਟ ਚਫੇਰਾ ॥ ੧੧ ॥ ਨਾਂਹਿ ਤ ਜੇ ਚਾਹਤਿ
 ਨਿਜ ਭਲਾ । ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਜਾਹੁ ਤੂੰ ਚਲਾ । ਕੋ ਜਾਨਹਿ ਕੋ ਨਾਂਹਨਿ
 ਜਾਨਹਿ ਉਦੈ ਭਾਨੁ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਪਯਾਨਹਿ ॥ ੧੨ ॥ ਇਹਾਂ ਨ ਬਸਨੋ ਪਾਵਹਿ
 ਕੋਈ । ਸਰਬ ਵਹਾਵੈਂ ਚਿਨਤੈ ਜੋਈ’ । ਇਮ ਬੋਲਤਿ ਕਰਤੋ ਬਕਬਾਦ ।
 ਧਾਮ ਗਯੋ ਗੁਰ ਕਹਿ ਅਪਵਾਦ ॥ ੧੩ ॥ ਕਹੀ ਕਠੋਰ ਅਨੁਚਿਤੀ ਬਾਨੀ ।
 ਛਿਮਾ ਨਿਧਾਨ ਛਿਮਾ ਮਨ ਠਾਨੀ । ਖਿਧੀ ਚੰਦ ਰਿਸ ਬਚਨ ਉਚਾਰਾ ।
 ‘ਇਹ ਗੁਰੁ ਦੋਹੀ ਚਹਿਯਤਿ ਮਾਰਾ ॥ ੧੪ ॥ ਨਹੀਂ ਅਦਾਇਬ ਸਾਹਿਬ
 ਕੋਰਾ । ਬੋਲਤਿ ਗਮਨਜੈ ਨਿਠਰ ਬਡੇਰਾ’ । ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਮੁਸਕਾਇ
 ਬਖਾਨਾ । ‘ਦੋਹੁ ਬਲੀ ਪੁਰਿ ਮਹਿਖ ਸਮਾਨਾ ॥ ੧੫ ॥ ਇਸ ਕੋ ਹਤੇ ਨੀਵ’
 ਬਿਰ ਹੋਇ । ਸਗਰੇ ਸ਼ਗੁਨ ਜਨਾਵਤਿ ਜੋਇ’ । ‘ਮਹਾਰਾਜ ! ਆਇਸੁ ਅਥਿ
 ਦੀਜੈ । ਜਾਇ ਸਦਨ ਹਮ ਤਾਂਹਿ ਗਹੀਜੈ ॥ ੧੬ ॥ ਆਨਹਿ ਰਾਵਰਿ ਕੋ
 ਅਥਿ ਪਾਸ । ਚੰਦ ਕੋ ਸਮ ਕਰਹਿ ਬਿਨਾਸ । ਪਨਹੀ ਕੋ ਮਾਰੈ ਮਰਿ ਜਾਇ
 ਗੁਰੁ ਨਿੰਦਕ ਤਬਿ ਹੀ ਫਲ ਪਾਇ’ ॥ ੧੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ ।
 ‘ਗੁਰ ਦੋਹੀ ਜੋਤਿਕ ਜਗ ਜਾਨੇ । ਭੁਤ ਭਵਿਖਤ ਜੋ ਅਥਿ ਅਹੈ’ । ‘ਕਜੋਂ ਨ
 ਜਾਣਿਆਂ ਹੈ । ਚਲਾ ਜਾਏ । ਨੀਂਹ । ਕੁਝ ਨਾਂ ਕਰੇ (ਆਖੈ) ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਲੈਣਗੇ ।
 (ਅ) ਕਹੈ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ?

ਕਹੈ ਅਪ੍ਪ ਕੋ ਫਲ ਲਹੈ ॥੧੯॥ ਲੋਕ ਬਿਧੈ ਜਰ ਉਖਰਹਿ ਸਾਰੀ । ਮਰਹਿ
 ਪਾਇ ਦੁਖ ਨਰਕ ਮਝਾਰੀ । ਕੋਇ ਨ ਵਾਲੀ ਬਨਹਿ ਸਹਾਇ । ਭੋਗਹਿ
 ਸੈਕਟ ਬਹੁ ਬਿਲਲਾਇ ॥ ੧੯ ॥ ਇਹ ਘੋਰੜ ਅਬਿ ਅਬਿਗਤਿ ਪਾਵੈ । ਸਮ
 ਚੰਦੁ ਕੇ ਨਰਕ ਸਿਧਾਵੈ । ਬਚਤਿ ਨਹੀਂ ਦੀਖਤਿ ਮਰਿ ਰਹੈ । ਆਜ ਕਾਲ
 ਮਹਿ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੋ ਲਹੈ ॥੨੦॥ ਇਮ ਕਹਿ ਮੋਨ ਕਰੀ ਜਗਨਾਥ । ਬਨਹਿ
 ਕੋਟ ਬਡ ਤੂਰਨ ਸਾਥ । ਮਾਨਵੇ ਲਗੇ ਕਾਰ ਸਮੁਦਾਇ । ਖਰੇ ਸਿੱਖ ਕਹਿ
 ਕਹਿ ਬਨਵਾਇ ॥੨੧॥ ਸੁਨਿ ਮਿਹਨਤਿ ਨਰੇ ਆਵਤਿ ਧਾਈ । ਬਿਧੀ-
 ਦੇਦ ਕਹਿ ਸਭਿਨਿ ਲਗਾਈ । ਤਿਸ ਦਿਨ ਕੋਤਿਕ ਹੋਸਸਿ ਤਜਾਰ ।
 ਸੰਧਨਾ ਲਗਿ ਭਈ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸੁਕਾਰਿ ॥੨੨॥ ਪਰੀ ਨਿਸਾ ਤੇ ਸਭਿ ਪਰਿ ਸੋਏ ।
 ਜਾਗੇ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋ ਜੋਏ । ਹੋਨਿ ਲਗਯੋ ਤੈਸੇ ਤਬਿ ਕਾਜ । ਹੋਰਨੇ ਫਿਰ
 ਕਰਿ ਗੁਰ ਮਹਾਰਾਜ ॥ ੨੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਸਭਿ ਕੋ ਫੁਰਮਾਯੋ । ‘ਕਰਨੇ
 ਤਜਾਰ ਜਨੁ ਬਨਜੇ ਬਨਾਯੋ । ਦਿਯੋ ਦਰਬ ਦੁਗਨੀ ਸੁ ਮਜ਼ੂਰੀ’ । ਲੇ ਸਭਿ
 ਕਰਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਰੂਹੀ ॥ ੨੪ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠੇ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ । ਨਿਕਟਿ
 ਸੁਭਟ ਗਨ ਜੇ ਸਵਧਾਨ । ਜਾਮ ਦਿਵਸ ਜਬਿ ਚਵਿ ਕਰਿ ਆਯੋ । ਘੋਰੜ
 ਦੇਖਨੇ ਲੀਨਿ ਬਨਾਯੋ ॥ ੨੫ ॥ ਅਧਿਕ ਰੂਧ ਤੇ ਪੂਰਨ ਹੋਯੋ । ਗੁਰ ਇਰਖਾ
 ਦੁਖ ਰਿਦਾ ਪਰੋਯੋ । ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੀਪ ਸਮ ਜਾਨਾ । ਪਰਿਬੇ ਚਹੈ
 ਪਤੰਗ ਸਮਾਨਾ ॥੨੬॥ ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਬਲ ਤੇ ਗਰਬੇਤਾ । ਕਾਲ ਨਿਕਟਿ ਭਾ
 ਨਹੀਂ ਲਖੀਤਾ । ਆਯਹੁ ਚਲਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਓਰੀ । ਬੁਲ ਪਾਗ ਸਿਰ,
 ਹਾਥ ਸਟੋਰੀ ॥ ੨੭ ॥ ਮਹਾਂ ਮੂਢ ਕੁਝਿਯਾਰ ਕੁਪੱਤਾ । ਚਹਤਿ ਨਿਕਟ
 ਜੈਬੇ ਚਵਗੱਤਾ । ਇਸ ਕੋ ਆਜਿ ਡਰਾਉਂ ਬਿਸਾਲਾ । ਜੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ
 ਜਾਵਹਿ ਕਰਿ ਟਾਲਾ ॥੨੮॥ ਨਾਂਹਿ ਤ ਲਸਕਰ ਕੋ ਲੇ ਆਉਂ । ਪਰ ਧਰੈ
 ਰੋਕਨਿ ਫਲ ਦਿਖਰਾਉਂ । ਗਹਨੇ ਜਾਇ ਕ ਮਾਰਨੇ ਜਾਈ । ਆਗੈ ਰਹਨੇ
 ਸ਼ਾਹੁ ਰਿਸ ਪਾਈ ॥ ੨੯ ॥ ਇਮ ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਿਤਵਤਿ ਚਲਿ ਆਯੋ ।
 ਜਹਾਂ ਬੈਠਿ ਗੁਰਦੇਵ ਸੁਹਾਯੋ । ਬੋਲਨੇ ਮੁਰਖ ਨਮੋ ਨ ਕੀਨੀ । ਜਾਤਿ
 ਮਾਨ ਰਿਸ ਮਹਿ ਮਤਿ ਭੀਨੀ ॥੩੦॥ ਨਹੀਂ ਟਰਨੇ ਕਰਿਬੇ ਉਤਪਾਤਿ ?
 ਸਮੁਝਨੇ ਭਲੀ ਨ ਅਪਨੀ ਬਾਤਿ । ਕਰਨਿ ਬੁਰਾ ਨਿਜ ਕੋ ਕਿਮ ਚਾਹਤਿ ?
 ਸਰਪ ਸ਼ੇਰ ਕੋ ਗਹਨਿ ਉਮਾਹਤਿ ॥ ੩੧ ॥ ਕਜੇ ਚਾਹਤਿ ਨਿਜ ਪ੍ਰਾਨਨਿ
 ‘ਮਜ਼ੂਰ ਲੋਕ । ‘ਸਿਰ ਤੇ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਪੱਗ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰੀ । ‘ਪਰਾਈ ਧਰਤੀ ।

ਹਾਨਾ ?। ਮਮ ਜੀਵਤਿ ਕਿਮ ਬਸਹਿ ਸਥਾਨਾ। ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂ ਕੋ ਸਮੁ-
 ਝਤਿ ਨਾਂਹੀ ?। ਨਾਹਕ ਮਰਹਿ ਕੈਦ ਕੇ ਮਾਂਹੀ' ॥ ੩੨ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ
 ਸੁਨਤਿ ਬਖਾਨਾ। 'ਮਰਜੈ ਰਹਿਤਿ ਕਜੈ ? ਮੂਵ ਮਹਾਨਾ। ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂ ਰਹਿ
 ਹੈ ਕਿਸ ਥਾਈਂ। ਮਾਰਜੈ ਮਰਹਿ, ਕੂਰ'। ਬਿਨੁ ਆਈ ॥ ੩੩ ॥ ਪ੍ਰਾਨ
 ਉਬਾਰ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਟਰੇ'। ਨਹਿ ਆਵਨਿ ਇਤਿ ਕੋ ਕਥਿ ਕਰੇ। ਸ਼ਾਹੁ
 ਭਰੋਸੇ ਮਹਿ ਮਰਿ ਜੈ ਹੈਂ। ਹਮ ਨਹਿ ਡਰਹਿ ਤੁਰਕ ਬਧ ਕੈ ਹੈ' ॥ ੩੪ ॥
 ਸੁਨਿ ਘੋਰੜ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧ ਬਖਾਨਤਿ। 'ਅਜਹੁ ਨ ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਕੋ ਜਾਨਤਿ।
 ਜਿਸ ਤੇ ਆਧੀ ਰਾਤਿ ਪਲਾਯੋ। ਸਗਰੋ ਬਜਾਹ ਸਮਾਜ ਲੁਟਾਯੋ ॥ ੩੫ ॥
 ਨੀਠਿ ਨੀਠਿ ਕਜੈ ਹੂੰ ਬਚਿ ਰਹਜੈ। ਅੰਧਕਾਰੀ ਮਹਿ ਕਿਨਹੁ ਨ ਲਹਜੈ।
 ਸੁਧਾਸਰੋਵਰ ਸਦਨ ਛਿਨਾਏ। ਕੇਤਿਕ ਸਿਖ ਬਪੁਰੇ ਮਰਿਵਾਏ ॥ ੩੬ ॥
 ਅਜਹੁ ਨ ਸਮੁਝਤਿ ਭਾ ਅਸ ਹਾਲਾਕਰਤਿ ਫਿਰਤਿ ਉਤਪਾਤਿ ਬਿਸਾਲਾ।
 ਅਬਿ ਕੈ ਸ਼ਾਹੁ ਨ ਛੋਰੈ ਤੋਹੀ। ਪਹੁੰਚਨਿ ਦੇਹੁ ਨਿਕਟਿ ਅਬਿ ਮੋਹੀ' ॥ ੩੭ ॥
 ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਹੁਰੇ ਸਮੁਝਾਵੈਂ। 'ਹਮ ਤੋ ਸਮੁਝ ਰਹੇ ਜਿਮਭਾਵੈ ਸ਼ਾਹ-
 ਜਹਾਂ ਸੈਗ ਮੋਰੋ ਬਗਰਾ। ਸ਼ਾਹੁ ਲਖਹਿ ਕੈ ਸੋ ਹਮ ਸਗਰਾ' ॥ ੩੮ ॥ ਭੁੰ
 ਕਿਮ ਕਲਪਤਿ? ਮੂਵ ਗਵਾਰ !। ਇਨ ਬਾਤਿਨਿ ਕੀ ਕਮਾ ਤੁਝ ਸਾਰ ?।
 ਛਿਮਾ ਧਰੀ ਅਬਿ ਲੋ ਤੁਵ ਉਪਗਨਾਹਿ ਤ ਮਰਹਿ, ਪਰਹਿ ਖਲਾਤੁ ਪਰ'
 ॥ ੩੯ ॥ ਮੁਖ ਕੋ ਰੋਕ, ਨ ਬੋਲ ਕਠੋਰਾ। ਨਤੁ ਆਈ ਅਪਦਾ ਅਬਿ ਘੋਰਾ।
 ਕੋਇ ਨ ਹੋਇ ਹਿਮਾਇਤ* ਤੇਰੀ। ਮਰ ਜੈ ਹੈਂ ਮੁਰਖ ਬਿਨ ਛੋਰੀ ॥ ੪੦ ॥
 ਜੈ ਪੀਛੇ ਬਡ ਹੋਇ ਲਰਾਈ। ਤੋਹਿ ਕਹਾ, ਨਹਿ ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਪਾਈ'। ਪਰੀ
 ਰਹਹਿ ਭੂਮੀ ਸਭਿ ਇਹਾਂ। ਗਏ ਤਮਾਗ ਸੇ ਗਿਨੀਅਹਿ ਕਹਾਂ ॥ ੪੧ ॥ ਤੁਵ
 ਛਿਤਿ ਤੁਵ ਵਿਗ ਰਹੈ ਸਦਾਮੁ*। ਕਰਹਿ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਹਮ ਬਿਸਰਾਮੁ।
 ਰਾਖਿ ਮਾਲਕੀ ਆਪਨਿ ਸਦਾ। ਹੁਇ ਆਗਵਨ ਹਮਾਰੋ ਕਦਾ* ॥ ੪੨ ॥
 ਜੋ ਨਿਜ ਭਲਾ ਚਹੈ, ਕਰਿ ਟਾਰਾ। ਬੈਠਿ ਜਾਹ ਨਿਜ ਸਦਨ ਮਝਾਰਾ।
 ਕਬਿ ਲੋ ਛਿਮਾ ਧਰਹਿ ਹਮ ਐਸੇ। ਚੰਦਨ ਸੀਤਲ ਹੋਵਤਿ ਜੈਸੇ ॥ ੪੩ ॥

*ਹੇ ਭੁਭੇ। *ਪਰੇ ਹੋ ਜਾ। *ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ। *ਸਾਰਾ ਮੈ (ਬਗੜਾ)। *ਘਰਤੀ ਤੇ।
 *ਮੱਦਦ। *ਤੇਰੇ (ਫਿਰ) ਕੀ, ਤੂੰ ਤੇ (ਫਿਰ) ਜੀਓ ਸਕਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। *ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ।

*ਕਵੀ ਜੀ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ
 ਬਣਾਕੇ ਮਾਲਕ ਉਸੇ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਦੇਣ ਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਲੇਖਕ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਲਕੀ ਹੀ
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੀ। ਵੇਖੋ ਸਫਾ ੨੯੦੨, ਟੁਕ*।

ਜੇ ਕਰਿ ਤਿਸਹਿ ਘਸਾਇੰ ਘਨੇਰੇ । ਉਪਜਹਿ ਅਗਨੀ ਵਧਹਿ ਬਧੇਰੇ ।
 ਦਾਰੁਨ ਕੇਹਰਿ ਕੇ ਕਿਮ ਛੇਰੈ।ਹਤਨਿ ਹਾਰ ਗਜਰਾਜ ਬਡੇਰੈ॥੪੪॥ ਕਜਾ
 ਤੂੰ ਅਹੈ ਕੁਰੰਗ ਮਨਿੰਦਾਗਰਜਨਿ ਸੁਨਤਿ ਪਲਾਵਹਿ ਬੰਦੈ । ਗਿਰਹਿ
 ਗਰਤ ਕਜੈ ਜਾਨਿ ਅਗਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਜਹਿ ਤੇ ਕੋਇ ਨ ਸਕੈ ਉਥਾਰੀ॥੪੫॥
 ਅਵਿਨੀ ਪਰੀ ਰਹੈ ਸਭਿ ਇਹਾ । ਤੂੰ ਖੋਜਯੋ ਭੀ ਪਾਇੰ ਨ ਕਹਾ । ਜਿਸ ਕੇ
 ਬਲ ਰਾਖਹਿ ਮਤਿ ਮੰਦੇ । ਸੋ ਇਸ ਬਲ ਤੇ ਦੂਰ ਬਿਲੇਦੇ॥੪੬॥ ਜੇਕਰਿ
 ਸੋ ਭੀ ਆਨਿ ਬਚਾਵੈ । ਤੋਹਿ ਸੰਗ ਹਮ ਤਿਸ ਕੇ ਘਾਵੈ । ਕਿਤ ਭੁਲਯੋ
 ਬੋਲਤਿ ਕੂੜਯਾਰੇ । ਗਮਨਹੁ ਘਰ ਲਿਹੁ ਪ੍ਰਾਨ ਉਥਾਰੇ ॥ ੪੭ ॥ ਇਮ
 ਸਤਿਗੁਰ ਸਮੁਝਾਵਤਿ ਸਯਾਨੇ । ਛਿਮਾ ਧਰੀ-ਹੋਇ ਨ ਕਿਮ ਹਾਨੇ-ਤਉ
 ਮਢ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤੁ ਨਿਯਰਾਈ । ਨਹਿ ਸਮੁਝਯੋ ਮਤਿ ਦੇਵ ਭੁਲਾਈ ॥ ੪੮ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਬਿੰਦੋ ਪੜਟਮ ਰਾਸੇ 'ਘੋਲਯੋ ਕੇ ਬਕਾਰ' ਪੁੰਗ ਬਲਣੇ ਨਾਮ ਅਸਟਕਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੯ ॥

੨੯. [ਘੋਰਤ ਮ੍ਰਿਤੁ] । -

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕੇ ਬਚ ਰਿਸ ਭਰੇ ਓਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਮੇਤ । ਨਹਿ ਸਮੁ-
 ਝਯੋ ਨਿੰਦਕ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਲਖਯੋ ਨ ਭੋਤਿ॥੧॥ਥੋਪਈ॥ਬੋਲਯੋ ਬਹੁ ਕਠੋਰ
 ਅਭਿਮਾਨੀ । 'ਮੈਂ ਨ ਭਰੋਂ ਸੁਨਿ ਕੇ ਤੁਵ ਬਾਨੀ । ਕਰੋਂ ਤਿਦਾਰਕ' ਤੋ
 ਸੰਗ ਐਸੇ । ਸਿਮਰਹਿ' ਸਕਲ ਆਰਬਲ ਜੈਸੇ ॥ ੨ ॥ ਪਿਤ ਅਰਜਨ ਕੋ
 ਜਸ ਭਾ ਹਾਲ । ਕਜੈ ਨਹਿ ਸਿਮਰਤਿ ਮਹਾਂ ਕਰਾਲ । ਮਰਯੋ ਕੈਦ ਮਹਿ
 ਹਠਿ ਨਹਿ ਹਾਰਯੋ । ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਅਥਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰਯੋ ॥੩॥-ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ-
 ਜਗ ਕਰਤੇ ਫਿਰੈ । ਨਰ ਬੰਦਨਿ ਕੋ ਬੰਦਨ ਕਰੈ । ਧਨ ਬਹੁ ਆਇ
 ਜਰਯੋ ਨਹਿ ਜਾਈ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਚਲਿ ਉਤਪਾਤ ਉਠਾਈ ॥ ੪ ॥ ਦਿਯੋ
 ਦੇਸ ਤੇ ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਰੇ।ਅਜਹੁ ਨ ਸਮੁਝਿ ਤ੍ਰਾਸ ਨਹਿ ਧਾਰੇ । ਕਹਾਂ ਭਯੋ
 ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੋਈ । ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਜਿ ਹੋਈ ॥ ੫ ॥ ਰਾਮਦਾਸ
 ਅਰਜਨ ਕਜਾ ਭਯੋ । ਜਗ ਤੇ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਧਨ ਲਯੋ । ਅਜਮਤਿਵੇਤਿ
 ਕਹਾਵਤਿ ਕੂਰੇ । ਕਹਿ ਕਹਿ ਬਨਿ ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ॥ ੬ ॥ ਚਲਯੋ ਜਾਹੁ ਜੇ
 ਭਲੋ ਚਹੀਤਾ । ਕਜੈ ਹੁਇ ਹੋਰੋ ਬਨਯੋ ਮਹੀਤਾ' । ਇਮ ਕਹਿ ਗਾਰਿ
 ਨਿਕਾਰਨਿ ਲਾਗਾ । ਸੁਨਤਿ ਕੋਪ ਗੁਰ ਕੇ ਉਰ ਜਾਗਾ ॥੭॥ ਇਕ ਤੋ ਸ੍ਰੀ
 'ਜੈ (ਸ਼ੇਰ) ਵਡੇ ਹਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । 'ਤੂੰ ਹਰਨ ਸਮ ਹੈਂ (ਉਸ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਤਾਂ) ਗਰਜ
 ਸੁਣਕੇ ਆਰੇ ਹੀ ਫੋੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । 'ਅੱਗੇ ਟੋਆ ਦੇਖਕੇ ਕਿਉਂ (ਉਸ ਵਿਚ) ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ' ? 'ਭਾਵ
 ਮੌਕਾ ਬੰਨ੍ਹਾਂਗਾ । 'ਯਾਦ ਰਖੇਂਗਾ । 'ਪੂਜ ਬਣਿਆਂ ਹੋਯਾ ਹੈਂ ਕਿਉਂ ਹੋਲਾ ਹੋਯਾ (ਚਾਹੁੰਦਾ) ਹੈਂ ।

ਨਾਨਕ ਤੇ ਆਇ । ਬੇਮਿਰਜਾਦਾ^੧ ਕਹੈ ਅਪਵਾਇ । ਦੁਤੀਏ ਸਨਮੁਖ
ਗਾਰਿ ਨਿਕਾਰੀ । ਯਾਂਤੇ ਗੁਰੁ ਉਰ ਮਹਿ ਰਿਸ ਭਾਰੀ ॥ ੯ ॥ ਕਹੈ ਹੁਕਮ
ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ: 'ਧਰੋ'। ਅਧਿਕ ਮਾਰਿ ਜੁਤਨ ਕੀ ਕਰੋ। ਦੇਖਹੁ ਇਸ ਕੀ ਸਾਹੁ
ਸਹਾਇ । ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਦਿਹੁ ਅਕਲ ਗਵਾਇ ॥ ੧੦ ॥ ਜਿਸ ਮੁਖ ਤੇ ਗੁਰੁ
ਨਿੰਦਾ ਕਹੈ । ਤਿਸ ਪਰ ਹਤਹੁ ਤੁਰਤ ਫਲ ਲਹੈ। ਸੁਨਤਿ ਹੁਕਮ ਕੋ ਕੋਪ
ਬਿਸਾਲੇ । ਉਠਿ ਪਕਰੈ ਸਿੱਖਨਿ ਬਲ ਵਾਲੇ ॥ ੧੧ ॥ ਤਉ ਗਵਾਰ ਗਾਰਿ
ਕੋ ਦੇਤਿ । ਅਪਨੇ ਪਰ ਅਪਦਾ ਕੋ ਲੇਤਿ । ਲਾਗੇ ਜੁਤ ਬਜਨਿ ਸਿਰ ਭਾਰੇ।
ਕਿਨਹੂੰ ਭਾਰੀ ਪਾਗ ਉਤਾਰੇ ॥ ੧੨ ॥ ਪਨਹੀ ਹਤਹਿ ਵਾਰ ਨਹਿ ਪਾਵੈ ।
ਰੋਡੇ ਸਿਰ ਪਰ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਵੈ । 'ਹਾਇ ਹਾਇ' ਬਹੁ ਮੁਢ ਉਚਾਰਤਿ। ਤਉ
ਗੁਰੁ ਕੋ ਗਾਰਿ ਨਿਕਾਰਤਿ ॥ ੧੩ ॥ ਤਨੈ ਤਨੈ ਮੁਖ ਪਰ ਪਨਹੀ ਮਾਰੈ । ਭਯੋ
ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਉਚ ਪੁਕਾਰੈ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਨਰ ਆਏ ਸਮੁਦਾਇ । ਰਾਖੇ ਦੂਰ
ਭਟਨਿ ਅਟਕਾਇ ॥ ੧੪ ॥ ਗੁਮਨਿ ਕੋ ਨਰ ਬੰਦ ਬਿਲੋਕੈ । ਨਿਕਟਿ ਨ
ਹੋਨਿ ਦੇਤਿ ਭਟ ਰੋਕੈ । ਐਸੀ ਪਰੀ ਮਾਰ ਇਕ ਬਾਰ। ਕਰਿ ਮੂਰਛ ਧਰਨੀ
ਪਰ ਭਾਰਾ ॥ ੧੫ ॥ ਬਹੁਰ ਉਠੈ ਨਹਿ ਸਮੁਝੈ ਮੰਦ । ਸਿਰ ਨਾਗੋ ਦੇ
ਗਾਰਿ ਬਿਲੋਦ । 'ਰਹੁ ਬੈਠਾ ਪਲਟਾ ਅਬਿ ਲੇਵੈ' । ਜਿਸ ਮਾਰੈ ਤੈਸੇ ਫਲ
ਦੇਵੈ ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਤਿ ਗਾਰ ਅਰੁ ਗੁਰ ਕੀ ਨਿੰਦਾ । ਜਾਨਿ ਪੁਕਾਰੁ ਕਰਿ
ਚਿਤ ਚਿੰਦਾ। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। 'ਇਹ ਮਹਿਖਾਸੁਰ'^੨ ਹਮ
ਨੇ ਜਾਨਾ ॥ ੧੭ ॥ ਮਾਰਹੁ ਪੁਰਿ ਕੀ ਭੇਟ ਚਢਾਵਹੁ । ਦੇਵੀ ਰੂਪ ਬਿਪਾਸਾ
ਪਾਵਹੁ । ਸਗਰੇ ਸਿਖ ਸੁਰ ਬੰਦ ਸਮਾਨਾ। ਇਸ ਮਾਰੇ ਹੋਵੈ ਸੁਖ ਨਾਨਾ
॥ ੧੮ ॥ ਨਹੀ ਪੁਕਾਰੁ ਇਸੇ ਪਠਾਵਹੁ। ਜਮ ਕੇ ਸਦਨ ਤੁਰਤ ਪਹੁੰਚਾਵਹੁ।
ਸੁਨਿ ਰਜਾਇ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਧਾਏ । ਲਾਤ ਮੁਸ਼ਟ ਕੇ ਘਾਵ ਲਗਾਏ ॥
੧੯ ॥ ਐਸੀ ਪਰੀ ਮਾਰ ਤਿਸ ਬਾਰਾ । ਤਤਛਿਨ ਹਾਨੈ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਦਾਰਾ ।
ਲਗੇ ਮੁਸ਼ਟ ਸਿਰ ਮਹਿ ਬਲਵੰਤੋ । ਪਰਤਿ ਜੁਤ ਭਾ ਤਨ ਕੋ ਅੰਤੋ ॥
੨੦ ॥ ਪਕਰੀ ਟਾਂਗ ਘਸੀਟੈ ਫੇਰ । ਦੀਨਿ ਬਿਪਾਸਾ ਕੇ ਬਿਚ ਗੋਰਿ ।
ਬਹੈ ਗਯੋ ਕਿਤ ਨਦਰ ਨ ਆਯੋ । ਨਾਹਕ ਮੂਰਖ ਪ੍ਰਾਨ ਗਵਾਯੋ ॥ ੨੧ ॥
ਰਤਨ ਚੰਦ ਘੇਰੜ ਕੋ ਨੰਦਨ^੩ । ਜਬਿ ਦੇਖੈ ਨਿਜ ਪਿਤਾ ਨਿਕੰਦਨ ।

^੧ਅਯੋਗ । ^੨ਫੜ ਲਓ । ^੩ਚੰਤ ਵਿਚ ਸੋਚਕੇ ਜਾਣਿਆਂ (ਜੋ ਇਹ) ਪੁਕਾਰੁ ਹੋਵੇਗਾ । ^੪ਦੰਤ ਦੀ ਨਾਮ । ^੫ਪੁੱਤ੍ਰ ।

ਧਰੜੋ ਤ੍ਰਾਸ ਬੜਵਾ ਚੜਿ ਚਾਲਾ । ਦੂਰਿ ਜਾਇ ਰੁਦਨੀਤਿ ਬਿਸਾਲਾ॥੨੧॥
 ‘ਹਾਇ ਪਿਤਾ ! ਤੂੰ ਕੜੋਂ ਨ ਪਲਾਵਾ’ । ਨਾਹਕ ਅਰੜੋ, ਪਾਨ ਬਿਨਸਾਵਾ ।
 ਅਪਰ ਗਾਮ ਮਹਿ ਬੈਠਿ ਬਿਚਾਰੋ । ਨਿਜ ਨਰ ਸਗਰੇ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰੋ ॥
 ੨੨ ॥ ਇਤਿ ਘੋਰੜ ਜਬਿ ਸਰਿਤਾ ਡਾਰੜੋ* । ਸਭਿਨਿ ਅਨੰਦ ਬਿਲੇਦੋ
 ਧਾਰੜੋ । ‘ਬਿਜੈ ਸਦਾ ਗੁਰ ਕੀ ਅਰਿ ਮਰੈ’ । ਉਚਿ ਧੁਨੀ ਇਮ ਉਚਰਨਿ
 ਕਰੈ ॥੨੩॥ ਗੁਰ ਕੇ ਸਭਟ ਸਦਾ ਸਵਧਾਨੇ।ਗੁਰ ਜੈਕਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਬਖਾਨੇ।
 ਕੋਟ ਚੁਗਿਰਦੇ ਕੋ ਬਡ ਹੋਤਿ । ਗਨ ਮਾਨਵ ਲਗਿ ਕੀਨਿ ਉਦੋਤਿ ॥੨੪॥
 ਘੋਰੜ ਮਰੜੋ ਸਕਲ ਤਬਿ ਜਾਨਾ । ਭਯੋ ਤ੍ਰਾਸ ਗੁਰੁ ਤੇ ਸਭਿ ਥਾਨਾ।ਨਿੰਦਾ
 ਕੋ ਨਹਿ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰਨ । ਡਰਹਿ ਗਾਮ ਗਨ ਕਰਹਿ ਨ ਮਾਰਨਿ ॥
 ੨੫ ॥ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਜਹਿ ਕਹਿ ਕੇ ਆਇ । ਆਨਿ ਅਕੌਰਨਿ ਕੋ ਅਰਿਪਾਇ
 । ਦਧਿ ਅਰੁ ਦੁਗਧ ਕਿਤਿਕ ਕੇ ਆਵੈ । ਧਰ ਆਗੈ ਸਭਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ
 ॥੨੬॥ਪੀਰੀ ਮੀਰੀ ਤੇਗ ਸੁ ਧਾਰੀ । ਬਿਦਤਿ ਭਈ ਅਬਿ ਜਗਤਿ ਮਝਾਰੀ।

*ਤੂੰ ਨੱਠ ਕਿਉਂ ਨਾ ਗਿਓ । *ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਵਿਚਾਰਿਆ (ਰਤਨ ਚੰਦ ਨੇ) ।

*ਘੋਰੜ ਦੀ ਮੌਤ ਤੇ ਜੁੱਧ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਪਤਾ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ । ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

“ਵਹੀ ਸੋ ਚਲ ਕਰ ਸ਼ਹਿਰ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਪੁਰ ਮੈ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਬਟਾਲਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਮੈ ਵਿਦਯਮਾਨ ਹੈ, ਜਾਇ ਵਿਰਾਜੇ । ਯੇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਪ੍ਰਥਮ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਦੀਵਾਨ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰ ਮੈ ਥਾ । ਜਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉਸ ਕੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ (ਸੰਪਤਿ) ਜਪਤ ਕਰਨੇ ਕਾ ਹੁਕਮ ਦਿਯਾ ਥਾ, ਉਸੀ ਸਮਯ ਯੇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਭੀ ਵੇਰਾਨ ਕਰ ਦੀਆ ਗਿਆ ਥਾ । ਉਸ ਕੇ ਪੀਛੇ ਫਿਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਸਨਦ ਲੇ ਕਰ ਇਸ ਕੇ ਕਾਰਤਿਕ ਮਾਸ ਸੰਵਤ ੧੬੭੫ ਵਿਕ੍ਰਮੀ ਮੈ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਸੇ ਨੂਤਨ ਬਸਾਇਆ ਥਾ । ਵਹੀ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰ ਕੀ ਆਬਾਦੀ ਕੀ ਉਨਤੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀ, ਪਰੰਤੂ ਘੋਰੜ ਗੋਰੂ ਕਾ ਭਗਵਾਨ ਨਾਮਕ ਖੋਰ੍ਹਿਯ ਜੋ ਕਿ, ਦੀਵਾਨ ਚੰਦੂ ਕਾ ਨਾਤੇਦਾਰ ਤਥਾ ਉਸ ਪ੍ਰਾਂਤ ਕਾ ਮਾਲ ਖੁਸ਼ਾਰ ਥਾ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੇ ਇਨ ਕਾ ਵਿਰੋਧੀ ਦੇਖ ਕਰ ਉਸ ਨੇ ਇਨ ਕੋ ਉਸ ਗਰਾਮ ਸੇ ਬੇਦਾਵੇ ਕਰਨੇ ਕਾ ਇਰਾਦਾ ਕਿਆ, ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਨੇ ਵੇਹ ਗਰਾਮ ਇਨ ਸੇ ਫੀਨ ਲੇਨਾ ਚਾਹਾ । ਇਸੀ ਲਿਯੇ ਇਨ ਕੇ ਆਬਾਦੀ ਕੀ ਉਨਤੀ ਕਰਨੇ ਮੈ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨੇ ਲਗਾ, ਅਪਨੇ ਬਹੁਤ ਸੇ ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ ਬਟੋਰ ਕਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਨੇ ਲੜਨੇ ਕੋ ਭੀ ਤਿਆਰ ਹੁਆ । ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰਣ ਭੀ ਕਿਆ ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਨੇ ਉਨਮਤ ਰਿਤ ਹੋ ਕਰ ਏਕ ਭੀ ਨਾ ਸੁਨੀ । ਅਤਿ ਮੈ ਖੂਬ ਲੜਾਈ ਹੁਈ ਔਰ ਵਹੀ ਭਗਵਾਨਾ ਅਪਨੇ ਸਭੀ ਸਹਿਕਾਰੀਓ ਕੇ ਸਾਥ ਮਾਰਾ ਗਿਆ ।

[ਜਦੀ ਤੁਸ ਦੇਖੇ ਅਛਲੇ ਪਨੇ ਏ ਰੋਣ]

ਜੋ ਜੋ ਦੁਸ਼ਟ ਬਿਅਦਬੀ ਕਰੈ । ਸੋ ਸੋ ਤਤਛਿਨ ਫਲ ਦੁਖ ਭਰੈ ॥ ੨੭ ॥
ਵਧੈ ਤੇਜ ਸਭਿ ਬਿਖੈ ਬਿਸਾਲਾ । ਬਸਹਿ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਦੰਡ ਕਰਾਲਾ ॥

‘ਇਹ ਇਕ ਨੀਤੀ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਵੰਡ ਵਿਚ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਬਸਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਕਰਾਣੇ ਹੱਥਾਂ ਅਗੇ ਲੋਕੀ ਨੀਉਂਦੇ ਹਨ । ਅਗਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਉਦਾਹਰਨ ਹਨ ।

‘੨੭ [ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਤੁਕ]

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਕੇ ਮਕਾਨੋਂ ਕੋ ਗਿਰਵਾ ਦਿਯਾ ਐਰ ਉਸੀ ਭੂਮਿ ਮੇਂ ਅਪਨੇ ਬਹਾਦੁਰ ਪੈਦੇ ਖਾਨ ਕੇ ਬਹਿਨੇ ਮੇਂ ਇਕ ਮਸਜਿਦ ਭੀ ਬਨਵਾ ਦਈ, ਉਸੀ ਕੇ ਪਾਸ ਇਕ ਸਰਾਏ ਧਰਮਸਾਲਾ ਤੇਜਾਬ ਕਰਵਾ ਦਈ । ਐਰ ਵਹਾਂ ਪਰ ਇਕ ਸਦਾ ਬਰਤ ਲੰਬਾਰ ਭੀ ਨਾਰੀਬ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਯਾ ।”

ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ: ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ “ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੂਰੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਨਾ ਗਏ ਤਾਂ ਫਗਵਾਨਾ ਨਾਮੇ ਬੰਦੂ ਦੇ ਇਕ ਨਤਿਦਾਰ ਨੇ ਇਸ ਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ । ਸੰਮਤ ੧੬੮੬ ਵਿਚ ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਥੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਛਡਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਜਾਣਿਆਂ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖਏ ਪੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੀ ਚਾਲ ਚਲ ਜਾਏਗੀ । ਉਸ ਨੇ ਰੋਕ ਪਾਈ ਤੇ ਲੜਾਈ ਮਚਾਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ; ਤਦ ਉਸ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਰਤਨ ਚੰਦ ਜਾਲੰਧਰ ਬਰਯਾਦੀ ਗਿਆ ।”

ਤਦਾ: ਖਾ: ਨੇ ਬੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੂਰ ਇਸ ਗਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦਾ ਬਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ਯਥਾ—“ਤਾਂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੂਰ ਜੋ ਬਜਾਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਉਚੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਰੋਤਲੀ ਜ਼ਿਮੀਂ ਵਿਚ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ.....ਉਥੇ ਜਾ ਰਹੇ” । ਫਿਰ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਸਨਦ ਮਿਲਨੀ ਬੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨੀ ਹੈ ।

ਉਮਦਾਤੁੱਤਵਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਨੇ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਤਾਰ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਹੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਪੂਰ ਪਿਆ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਮੰਨਣਾ ਭੁੱਲ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਸਾਏ ਹੋਣ ਦੀ ਸਿੱਧਾਵਨਾ ਸਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਜੁੱਧ ਜੰਗ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਪਘਟ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਵਸਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅਥਰਜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਜੁੱਧ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਲਈ ਚਿਹੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਕੋਟ ਆਦਿ ਰਚਣੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਜੰਗ ਭੂਮੀ ਬਣਾਉਣਾ ਆਪ ਦਾ ਮਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਘੋਰਤ ਮਾਲਗੁਜ਼ਾਰ ਤ ਅਮੀਰ ਸੀ, ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਜੁਲਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਜ਼ਿਮੀਂ ਖੋਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੀ, ਤੇ ਵਾਹਰ ਲੋਕੇ ਮਾਰਨ ਆ ਪਿਆ ਤੇ ਇਉਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ‘ਇਕੋਲਿਆਂ ਆਉਣਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਜਾਣਾ’ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ।

ਜਿਮਿ ਦਧਿ ਮਥਿਯਤਿ ਇਤਉਤ ਬਲ ਤੇ। ਤਬਿ ਸੁੰਦਰ ਨਵਨੀਤ^੧ ਨਿਕ-
ਲਤੇ ॥ ੨੮ ॥ ਜਿਮ ਬਲ ਤੇ ਤਰ ਲਾਠ^੨ ਦਬਾਵਹਿ। ਕੋਲੁ ਉਖ ਸੁਰਸ^੩
ਨਿਕਸਾਵਹਿ। ਤਥਾ ਜਗਤ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੁ ਲਾਗੇ। ਪਿਖਿਹਿ ਦੇਡ ਕਰ
ਨੰਮ੍ਹਹਿ ਆਗੇ^੪ ॥ ੨੯ ॥ ਰਹੈ ਭੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਭੀਗਪ੍ਰਜਾ ਲੋਕ ਗਨ ਬੈਕੇ
ਬੀਰ। ਬਿੰਦ ਮਜੂਰ ਲਗੇ ਹਿਤ ਕਾਰ। ਕਰਤਿ ਕਰਾਵਤਿ ਬਿਬਿਧਿ ਪ੍ਰਕਾਰ
॥ ੩੦ ॥ ਬਨਤਿ ਕੋਟ ਚੈਗਿਰਦਾ ਪੁਰਿ ਕੋ। ਨਰ ਗਨ ਕਹੈ 'ਨਾਮ ਹੁਇ
ਗੁਰ ਕੋ'। ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਕਿਤਿਕ ਉਸਾਰਾ। ਪਹੁੰਚਤਿ ਬਿੰਦ ਈਂਟ ਅਰੁ
ਗਾਰਾ ॥ ੩੧ ॥ ਦੋਇ ਸਮੇਂ ਫਿਰਿ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਹੋਰਤਿ। 'ਕੀਜਹਿ ਤਜਾਰ ਸ਼ੀਘ੍ਰ'
ਕਹਿ ਪ੍ਰੇਰਤਿ। ਉਤ ਘੋਰੜ ਕੀ ਸੁਨਹੁ ਕਹਾਨੀ। ਰਤਨ ਚੰਦ ਤਿਹ ਸੁਤ
ਜਿਮ ਠਾਨੀ ॥ ੩੨ ॥ ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਮਿਲਿ ਬਹੁ ਰੁਦਨਾਏ। ਦੇ ਧੀਰਜ ਤਿਹ
ਬਾਕ ਅਲਾਏ। 'ਮੈਂ ਪਿਤ ਕੋ ਪਲਟਾ ਅਬਿ ਲੈ ਹੋਂ'। ਨਾਹਿ ਤ ਨੀਰ ਝੂਥਿ
ਮਰਿ ਜੈਹੋਂ ॥ ੩੩ ॥ ਕੈ ਗੁਰ ਕੀ ਇਮ ਲੈਬ ਰੁਲੈ ਹੋਂ। ਕੈ ਜੀਜੀਰ ਪਾਇ
ਗਿਰਵੈਹੋਂ^੫। ਜਿਮ ਮਮ ਪਿਤਾ ਨਦੀ ਮਹਿ ਡਾਰਾ। ਤਿਮ ਗੁਰੁ ਕੀ ਗਤਿ
ਹੁਇ ਇਸ ਬਾਰਾ ॥ ੩੪ ॥ ਨਗਰ ਜਲੰਧਰ ਸੁਬਾ ਭਾਰਾ। ਤਿਹ ਸੰਗ ਮੇਰੇ ਹੈ
ਬਹੁ ਪਜਾਰਾ। ਅਪਰ ਬਾਤ ਅਛੀ ਇਕ ਅਹੈ। ਚੰਦੁ ਕੋ ਨੰਦਨ ਤਹਿ
ਰਹੈ ॥ ੩੫ ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਭੀ ਪਿਤ^੬ ਗੁਰੁ ਨੇ ਮਾਰਾ। ਗਹਿ ਰਾਖਯੋ ਚਿਰਕਾਲ
ਚੰਡਾਰਾ^੭। ਦੋਨਹੁ ਮਿਲਿ ਹਮ ਮਸਲਤ ਕਰੈਂ। ਜਸੋਂ ਕਜੋਂ ਕਰਿ ਗੁਰੁ
ਗਹਿ ਕਰਿ ਧਰੈਂ^੮ ॥ ੩੬ ॥ ਰਹਹੁ ਦੂਰਿ ਸਭਿ ਨਿਕਟਿ ਨ ਜਾਵਹੁ। ਕਹੈ
ਸੁਨੇ ਨਹਿ ਕਿਸ ਪਤਿਆਵਹੁ^੯। ਇਮ ਕਹਿ ਨਰ ਗਨ ਸੰਗੀ ਕੀਨੇ।
ਚਲਜੋ ਪੰਥ ਮਹਿ ਬਿਲਮ ਬਿਹੀਨੇ ॥ ੩੭ ॥ ਮਹਾਂ ਦੁਖਿਤਿ ਪਿਤ ਸਿਮਰਤਿ
ਗਯੋ। ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਜਲੰਧਰ ਭਯੋ। ਕਰਮਚੰਦ ਚੰਦੁ ਕੋ ਨੰਦਨ। ਤਿਸ
ਕੋ ਮਿਲਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ॥ ੩੮ ॥ ਬੈਠਿ ਸਮੀਪ ਰੁਦਨ ਕੋ ਠਾਨਾ।
ਬੁਝਜੋ ਤਿਨਹੁ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਖਾਨਾ। 'ਸੁਨਹੁ ਭ੍ਰਾਤ ! ਜਿਮ ਤੁਝ ਸੰਗ ਕੀਨਿ।
ਤਿਮ ਗੁਰੁ ਨੇ ਮੁਝ ਕੋ ਦੁਖ ਦੀਨਿ ॥ ੩੯ ॥ ਪਿਤਾ ਮੋਹਿ ਸੁਧਾ ਚਿਤ ਸਾਧੁ।
ਨਹੀਂ ਕਰਜੋ ਤਿਸ ਕੋ ਅਪਰਾਧੁ। ਗਹਿ ਲੀਨਿਸਿ ਅਬਿਗਤਿ^{੧੦} ਕਰਿ

^੧ਮੱਖਣ। ^੨ਲਾਠ। ^੩ਵੇਲਣੇ ਤੋਂ ਗੀਨੇ ਦਾ ਰਸ। ^੪ਹੱਥ ਵਿਚ ਡੰਡਾ ਵੇਖਕੇ ਅੱਗੋਂ ਨਿਉਂਦੇ ਹਨ,
ਉਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੈ ਜੋ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਕਹਿ ਆਏ ਹਨ। ^੫ਸੁਟਾਵਾਂਗਾ (ਨਦੀ ਵਿਚ)।
^੬ਡਾਕ ਚੰਦੂ ਨੂੰ। ^੭ਚੰਡਾਲਾਂ ਨੇ (ਚੰਦੂ ਨੂੰ)। ^੮ਫੜ ਲਵਾਂਗੇ। ^੯ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕਰੋ। ^{੧੦}ਬੁਰੀ ਮੋਤੋ।

ਮਾਰਾ । ਥੈਂਚਿ ਬਿਪਾਸਾ ਸਰਿਤਾ ਝਾਰਾ ॥ ੪੦ ॥ ਕਰਿ ਮੈਂ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਸਾਲ
ਪਲਾਯੋ । ਤਕਯੋ ਤਹਾ ਤੇ ਭੁਵ ਫਿਗ ਆਯੋ । ਹਮ ਦੋਨਹੂੰ ਕੇ ਪਿਤ ਕੋ
ਮਾਰਾ । ਨਹਿ ਪਲਟਾ ਹਮ ਲੀਨਿ ਸੰਭਾਰਾ ॥੪੧॥ ਧਿਕ ਧਿਕ ਜਗਤ ਕਹੈ
ਹਮ ਹੀ ਕੋ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਹਮਰੇ ਨਹਿ ਨੀਕੋ । ਪਿਤ ਕੋ ਮਾਰਨਿਹਾਰ
ਉਦਾਰਾ ਜਬਿ ਲੋ ਛਲਬਲ ਕਰ ਨਹਿ ਮਾਰਾ ॥ ੪੨ ॥ ਜਗਗੀਰ ਤੋ ਰਖ-
ਹਿ ਅਦਾਇਬਾ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਭਾਖਤਿ-ਗੁਰੁ ਸਾਹਿਬ-। ਸੋ ਤੋ ਮਰਜੈ ਰਹਜੈ
ਨਹਿ ਅਬੈ । ਸਾਹਜਹਾਂ ਸੋ ਮਿਲਤਿ ਨ ਕਬੈ ॥ ੪੩ ॥ ਜੁਤਿ ਉਮਰਾਵ ਸੁ
ਲਸਕਰ ਮਾਰਾ । ਛੀਨਿ ਬਾਜ ਇਤਿ ਭਾਜਿ ਸੰਭਾਰਾ । ਸੋ ਸੁੱਤ-ਇਹ ਮਹਿਦ
ਮਹਾਨਾ । ਉਦਮ ਧਰਹੁ ਕਰਹਿ ਗੁਰੁ ਹਾਨਾ ॥੪੪॥ ਕਰਮ^੧ ਚੰਦ ਬੋਲਜੈ
‘ਕਿਸ ਰੀਤਿ ?’ । ਗਹਹਿ ਕਿ ਮਾਰਹਿ ਗੁਰੁ ਕੋ ਜੀਤ । ਦਲ ਜਿਹ ਸੰਗ,
ਆਪ ਬਡ ਜੋਧਾ । ਜਾਨਜੈ ਸਾਹੁ ਜਹਾ ਤਜਿ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ੪੫ ॥ ਕਿਸ ਮਸਲਤ
ਕਰਿ ਬਲ ਤੇ ਘਾਲਹਿ^੨ । ਕੈ ਕਰਿਬੈ ਕੁਛ ਕਪਟ ਕਰਾਲਹਿ^੩ । ਸੋ
ਬਤਾਉ ਜਿਮ ਬਸਿ ਮਹਿ ਆਵਹਿ । ਨਾਹਿ ਤ ਸਸਤ੍ਰੁ ਸਾਥ ਬਿਨਸਾਵਹਿ
॥੪੬॥ ਸਭਿ ਪੀਰਨਿ ਕੋ ਤਬਹਿ ਮਨਾਵੈ । ਬਹੁਤ ਸੀਰਨੀ ਤਬਿ ਬਰਤਾਵੈ ।
ਸਿਰ ਪਰ ਪਾਗ ਬਾਧਿ ਹੋਂ ਤਬੈ । ਹਤਹਿ ਕਿ ਪਕਰਹਿ ਗੁਰੁ ਕੋ ਜਬੈ ॥੪੭॥
ਤਬਿ ਹੀ ਜੀਵਨ ਹੁਇ ਸੁਖ ਭਰਜੈ । ਨਾਹਿ ਤ ਸਮੈਂ ਬਿਤਾਵੈ ਮਰਜੈ ਇਸ
ਤੇ ਅਪਰ ਨ ਮੋਕਹੁ ਆਛੈ । ਪੂਰੀ ਕਰਹਿ ਪੀਰ ਮਨ ਬਾਛੈ^੪ ॥ ੪੮ ॥ ਧਨ
ਖਰਚਨਿ ਮੈਂ ਸ਼ਾਮਲ ਤੇਰੇ । ਕਰਿ ਹੋਂ ਜਿਤਿਕ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ ਮੇਰੇ । ਜੇ ਕਾਰਜ
ਹੁਇ ਸਾਹੁ ਨਜੀਕਾ । ਸੋ ਮੈਂ ਕਰੈਂ ਲਾਇ ਬਲ ਨੀਕਾ ॥ ੪੯ ॥ ਮੁਝ ਤੁਝ
ਕੋ ਸਮ^੫ ਕਾਰਜ ਅਹੈ । ਪਿਤ ਕੋ ਪਲਟਾ ਦੋਨਹੁ ਲਹੈ । ਹੁਤੇ ਅਗਨਿ ਕੋ
ਸਮ ਤਿਹ ਜਾਰਨਿ^੬ । ਨਹਿ ਏਕਲ ਤੇ ਹੋਧ ਉਜਾਰਨਿ^੭ ॥ ੫੦ ॥ ਮਿਲਜੈ
ਪੈਨ ਸਮ ਤੂੰ ਅਬਿ ਆਇ । ਜਜੈਂ ਕਜੈਂ ਕਰਿ ਲੋਂ ਬਾਤ ਬਨਾਇ । ਮਨਹੁ
ਉਡੀਕਤਿ ਕੋ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਕਰਿ ਉਦਯੋਗ^੮ ਹੋਹਿ ਮਨ ਭਾਯੋ ॥ ੫੧ ॥
ਕਰਮ ਚੰਦ ਇਮ ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ । ਅਪਨੇ ਘਰਿ ਮਹਿ ਆਦਰ ਕੀਨਿ ।

^੧(ਤੇਰਾ ਆਸਰਾ) ਤੋਕ ਕੇ । ^੨ਜਗਗੀਰ ਤਾਂ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਅਦਬ । ^੩ਮਾਰੀਏ । ^੪ਜਾ ਕੋਈ
ਭਿਆਨਕ ਕਪਟ ਕਰੀਏ । ^੫ਪੀਰ (ਮੇਰੀ) ਮਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ । ^੬ਇਕੋ ਜਿਹਾ । ^੭ਤਿਸ
ਦਾ ਸਾਜਨਾ । ^੮(ਮੈਥੋਂ) ਕੱਲੇ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਬਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ [ਹਿੰ: ਉਜਾਲਨਾ] ।
੯ਉਦਮ ।

ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੀ ਲੇ ਸਭਿ ਸਾਰ । ਮਿਲੇ ਦੁਖੀ ਦੋਨਹੂੰ ਕੁਰਿਆਰ ॥ ੫੨ ॥

ਅਭਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਖਸਟਮਿ ਰਾਸੇ 'ਘੋਰਤ ਅਰ ਚੰਦ ਨੰਦਨ' ਪੁਸ਼ਟ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਦੋਹਰੇਨਿ ਤਿਸਰੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੯ ॥

੩੦. [ਰਤਨ ਚੰਦ ਤੇ ਕਰਮ ਚੰਦ ਨੇ ਸੁਭਾ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆਂਦਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਰਹਜੇ ਨਿਸਾ ਮਹਿ ਮਿਲਿ ਦੁਖੀ ਗੁਰ ਨਿੰਦਕ ਕੁਰਿਆਰ । ਕਰਮ
ਚੰਦ ਸੇਂ ਤਬਿ ਕਹਜੇ ਰਤਨ ਚੰਦ ਦੁਖਧਾਰਿ ॥੧॥ ਚੋਪਈ ॥ 'ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਸੰਗ
ਪਿਤਾ ਜਿਮ ਮਾਰਾ । ਹਮ ਬੈਠੇ ਸਭਿ ਸਦਨ ਮਝਾਰਾ । ਆਇ ਅਚਾਨਕ
ਗੁਰ ਤਿਸ ਰਾਮੁ । ਉਤਰਜੇ ਠਾਨਿ ਜਾਨਿ ਅਭਿਰਾਮੁ ॥ ੨ ॥ ਦਿਵਸ
ਆਗਲੇ ਕੋਟ ਉਸਾਰਾ ।—ਨਗਰ ਬਸਾਵੇਂ ਮੈਂ ਨਿਰਧਾਰਾ— ਸੁਨਿ ਮਮ
ਪਿਤਾ ਗਯੋ ਤਿਹ ਕਹਜੇ ।—ਮਾਲਿਕ ਭੂਮਿ ਕੌਨ ਤੈਂ ਲਹਜੇ ? ॥੩॥ ਬੂਝਜੇ
ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਿਤ ਕੋਉ? ਹਾਕਮ ਪ੍ਰਜਾ ਨ ਰਾਜੀ ਦੋਉ । ਸਾਹ ਜਹਾਂ ਸਭਿ
ਮੁਲਖਨਿ ਮਾਲਿਕ । ਲੈਨਿ ਦੇਨਿ ਸਭਿ ਤਿਸ ਕੇ ਤਾਲਿਕ— ॥ ੪ ॥ ਏਕ
ਨਹੀਂ ਮਮ ਪਿਤ ਕੀ ਮਾਨੀ । ਸਾਹੁ ਨਾਮ ਤੇ ਗਾਰਿ ਬਖਾਨੀ ਪਕਰਿ ਮਾਰਿ
ਸਰਿਤਾ ਮੈਂ ਗੋਰਾ । ਤ੍ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤਿ ਕਿਸ ਕੋਰਾ ॥ ੫ ॥ ਅਬਿ ਤਹਿ
ਪਰਜੇ ਕੋਟ ਚਿਨਵਾਵੇ । ਅਪਨਿ ਨਾਮ ਪਰ ਨਗਰ ਬਸਾਵੇ । ਅਬਿ ਸੁਨਿ
ਮਾਰਨਿ ਕੋਰ ਉਪਾਉ । ਜੈਸੇ ਮੈਂ ਆਯੋ ਤਕ ਦਾਉ ॥ ੬ ॥ ਇਕ ਤੋ ਤੋਰੇ
ਹੋਹਿ ਸਹਾਰਾ । ਇਹਾਂ ਜੁ ਸੁਭਾ ਸੈਨ ਉਦਾਰਾ । ਇਸ ਕੇ ਸਾਥ ਮੋਹਿ
ਮਿੱਤ੍ਰਾਈ ॥ ਅਬਿਲੋ ਕਾਜ ਨ ਕੁਛ ਬਨਿ ਆਈ ॥੭॥ ਚਲਹਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋ ਇਸ
ਕੇ ਪਾਸ । ਸਗਰੀ ਬਾਤ ਸੁਨਾਵਹਿ ਤਾਸਿ । ਸੈਨਾਂ ਸਹਤ ਚਲਹਿ ਜੇ ਆਪਾ
ਤੇ ਗਹਿ ਲੇਹਿ ਹਰਹਿ ਗੁਰੁ ਦਾਪਾ ॥੮॥ ਹਮ ਤੁਮ ਦੋਨਹੂੰ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰੁ ।
ਗੁਰ ਅਪਰਾਧ ਹੋਹਿ ਨਿਰਧਾਰੁ ॥ ਕਰਮ ਚੰਦ ਸੁਨਿ ਅਨੰਦ ਵਧਾਯੋ ।
'ਹਮ ਤੁਮ ਦੋਨਹੂੰ ਜਬਹਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੯ ॥ ਚਢਹਿ ਤੁਰਤ ਕੁਛ ਲਗਹਿ
ਨ ਦੇਰਿ । ਲਸਕਰ ਜਿਸ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਬਡੇਰਿ ਸਕਲ ਦੇਸ ਇਸ ਨਜਾਉਂ
ਚੁਕਾਵੇ । ਜਬਰੀ ਕਰਹਿ ਸੁ ਬਰਜਿ ਹਟਾਵੇ ॥ ੧੦ ॥ ਇਸ ਤੋ ਪਰੈ ਅਪਰ
ਕਯਾ ਹੋਇ । ਇਮ ਸੁਨਿ ਕੈ ਕੋਪਹਿ ਸਭਿ ਕੋਇ ।—ਭੂਮਿ ਪਰਾਈ ਛੀਨਿ ਸੁ
ਮਾਰਾ । ਨਾਹਿ ਚਢਹੁ ਹੁਇ ਦਸ ਉਜਾਰਾ ॥ ੧੧ ॥ ਗਵਾ ਪਾਵਾਹ ਗੁਰ
ਆਕੀ ਹੋਇ ਗ੍ਰਾਮ ਨਿਕਟਿ ਕੇ ਰੋਕਹਿ ਸੋਇ— ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਆਪਸ

'ਬਹੁਤੀ ਸੈਨਾਂ ਵਾਲਾ । 'ਗੁਰੁ ਦਾ ਹੋਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਾਂਗੇ । (ਅ) ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੋਕਾਰ [ਨਾਛ] । 'ਗੁਰੂ
ਜੀ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਨਿਰਨੇ ਹੋ ਜਾਏਗਾ । 'ਕਿਲ੍ਹਾ ।

ਮਹਿ ਸੋਏ । ਜਾਗੋ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋ ਜੋਏ ॥ ੧੨ ॥ ਬੈਠਨੋ ਸੂਬਾ ਅਬਦੁਲ-
ਖਾਨ।ਲਗੀ ਕਚਹਿਰੀ ਨਿਕਟਿ ਮਹਾਨ।ਸਿਰਨਾਂਗੋ ਕਰਿ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰਾ॥
‘ਕਰਨੋ ਕਹਿਰ, ਮੇਰੋ ਪਿਤ ਮਾਰਾ ॥ ੧੩ ॥ ਗੁਰ ਨੋ ਛੀਨਿ ਲੀਨਿ ਸਭਿ
ਧਰਨੀ । ਬਿਨਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਕੀਨਸਿ ਅਸ ਕਰਨੀ । ਕੋਟ ਉਸਾਰਤਿ ਤਹਿ ਬਡ
ਗਾਵੋ । ਹੋਹਿ ਮਵਾਸਿ ਗਰਬ ਉਰ ਬਾਵੋ’ ॥੧੪॥ ਅਬਦੁਲ ਖਾਂ ਸੁਨਿ ਪਾਸ
ਹਕਾਰਾ । ‘ਕਹੁ ਨਿਰਨੈ ਕਰਿ ਕਜੋਂ ਕਰਿ ਮਾਰਾ ? । ਲੋਨਿ ਦੇਨਿ ਕਜਾ
ਪਿਖਿ ਅਪਰਾਧਾ।ਕਜੋਂ ਗਹਿ ਮਾਰਜੋ ਦੇ ਕਰਿ ਬਾਧਾ?’ ॥੧੫॥ ਕਰਮ ਚੰਦ
ਪੁਨ ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ । ‘ਸੋ ਨਹਿ ਡਰਤਿ ਕਰਹਿ ਮਨ ਭਾਈ । ਜੇਠ ਬਿਖੈ
ਏਤੋ ਉਤਪਾਏ । ਜਿਸ ਤੇ ਭਯੋ ਨਰਨਿ ਗਨ ਘਾਤ॥੧੬॥ ਲੋ ਕਰਿ ਬਾਜ਼
ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਆਵਾ । ਸਦਨ ਸੁਧਾਸਰ ਤੋ ਨਿਕਸਾਵਾ । ਗ੍ਰਾਮ ਰੁਹੇਲਾ ਤਹਿ
ਸਭਿ ਧਰਨੀ । ਹੁਤੀ ਇਨਹੁਂ ਕੀ ਦੇਸ਼ਨਿ ਬਦਨੀ’ ॥੧੭ ॥ ਛੀਨਿ ਲੀਨਿ,
ਗੜ੍ਹ ਕਰਹਿ ਉਸਾਰਨ । ਘੋਰੜ ਗਯੋ ਬਰਜਿਬੋ ਕਾਰਨ । ਪਕਰਿ ਮਾਰ
ਸਰਿਤਾ ਮਹਿ ਭਾਰਾ । ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਧਾਰਾ ॥੧੮॥ ਅਬਿ ਤੁਮਰੋ
ਕੁਛ ਭਰ ਨਹਿ ਧਰਜੋ । ਮਾਰ ਦੀਨਿ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਕਰਜੋ।ਤੁਮ ਸੋਂ ਬਿਗ-
ਰਹਿਗੋ ਇਕ ਦਜੋਸ । ਤਬਿ ਤੁਮਰੋ ਬਸ ਚਲੈ ਨ ਰੋਸ ॥ ੧੯ ॥ ਅਬਿ
ਪਕਰਹੁ ਕੈ ਕਰਹੁ ਸੰਘਾਰਨਿ । ਅਹੈ ਸੁਖੈਨ,ਨ ਲਰਿਬੋ ਕਾਰਨਿ’ । ਬਹੁਰ
ਜਮਾਂ ਕਰਿ ਲੋਹਿ ਲਰਾਈ । ਗਵਪਾਏ ਕਰਿ ਹੈ ਤਕਰਾਈ ॥ ੨੦ ॥ ਜੋ
ਨਹਿ ਚਵਹੁ, ਬਾਤਿ ਦਿਹੁ ਟਾਰਿ । ਇਸ ਮਹਿ ਔਗਨਿ ਅਧਿਕ ਪੁਕਾਰ ।
ਅਲਪ ਸੰਗ ਦਲ, ਪੁਨ ਹੁਇ ਭਾਰੋ। ਅਪਰ ਸਮਾਜ ਸੰਚਿ ਲੇ ਸਾਰੋ॥੨੧॥
ਆਗੈ ਮਾਰਜੋ ਮੁਗਲਸਖਾਨ।ਔਚਕ ਚਲਹੁ ਗਹਹੁ ਜੁਤਿ ਪ੍ਰਾਨ’ । ਲਰਹਿ
ਅਗਾਰੀ ਤੋ ਦਿਹੁ ਮਾਰ । ਹਜ਼ਰਤਿ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਉਦਾਰ ॥ ੨੨ ॥ ਛੀਨਹੁ
ਬਾਜ਼ ਆਪ ਲੇ ਚਲੋ । ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਸੋਂ ਹਰਖਤਿ ਮਿਲੋ । ਬਖਸ਼ੈ ਮਨਸਬ
ਬਹੁਰ ਸਵਾਇ।ਬਾਜ਼ ਅਮੇਲਕ ਜਬਿ ਲਿਹੁ ਪਾਇ ॥੨੩॥ ਤੋ ਵਿਗ ਲਸ਼-
ਕਰ ਹੈ ਅਬਿ ਭਾਰਾ । ਲੋਹੁ ਫਤੇ ਮੈਦਾਨ ਮਝਾਰਾ । ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੋ ਜੋ
ਗਹਿ ਲੈ ਹੈ । ਬਡੋ ਮਰਾਤਬ ਹਜ਼ਰਤ ਦੇ ਹੈ ॥੨੪॥ ਦੁਸ਼ਮਨ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂ
ਕੋ ਭਾਰੋ । ਸੁਧਰਹਿ ਸਭਿ ਕਾਰਜ, ਜਬਿ ਮਾਰੋ’ । ਅਬਿਦੁਲ ਖਾਨ ਕਾਨਿ
‘ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ‘ਲੜਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ (=ਸਮਾਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ) ਕੋਈ
ਨਹੀਂ ਹਨ । ‘ਭਾਵ ਜੀਉਂਦਾ ।

ਸਭਿ ਸੁਨਿ ਕੈ । ਹਾਨ ਲਾਭ ਨੀਕੇ ਮਨ ਗੁਨਿਕੈ ॥ ੨੫ ॥ ਨਿਸਚੈ ਕੀਨਿ
 -ਗੁਰੂ ਕੇ ਗਹੈ।ਹਜ਼ਰਤ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲਹੈ । ਅਰ ਮਮ ਸਖਾ ਕਾਜ ਇਹ
 ਆਯੋ । ਕਰੈ ਭਲੇ ਚਲਿ ਕੈ ਮਨ ਭਾਯੋ ॥ ੨੬ ॥ ਲੇ ਕਰਿ ਬਾਜ਼ ਮਿਲੈ
 ਅਬਿ ਸ਼ਾਹੁ । ਪਾਵੈ ਬਡ ਮਨਸਬ ਤਿਸ ਪਾਹੁ । ਔਚਕ ਫਤੇ ਮੋਹਿ ਕਹੁ
 ਪਾਈ।ਕਰੈ ਨ ਲੇਉ ਮੈਂ ਅਲਪ ਲਰਾਈ-॥੨੭॥ ਨਿਜ ਸਮੀਪ ਕੇ ਬੁਝਨ
 ਕਰੇ । ਸਭਿਨਿ ਕਹੈ 'ਅਬਿ ਕੜਾ ਗੁਰੁ ਲਰੇ ?' । ਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਬਪੁਰੇ ਕੁਝ
 ਸੰਗਿ । ਹਤੇ ਗਏ ਸੋ ਕੀਨਸਿ ਜੰਗ ॥ ੨੮ ॥ ਦਈ ਖੁਦਾਇ ਤੋਹਿ ਬਡਿ-
 ਆਈ । ਅਬਿ ਔਚਕ ਬਿਧਿ ਆਨਿ ਬਨਾਈ । ਦੁਸ਼ਮਨ ਹਜ਼ਰਤਿ ਕੋ
 ਅਤਿ ਅਹੈ । ਕਰਹਿ ਸੰਘਾਰਨਿ ਕੈ ਤਿਸ ਗਹੈ ॥ ੨੯ ॥ ਕਰੈ ਨ ਪ੍ਰਸੰਨ
 ਸ਼ਾਹੁ ਤਬਿ ਹੋਇ । ਤੁਝ ਕੋ ਹੈ ਸੁਖੇਨ ਅਬਿ ਸੋਇ । ਕੜਾ ਬੁਝਹੁ,ਚਵੀਅਹਿ
 ਅਬਿ ਤੁਰਨ । ਲੇਹੁ ਬਿਜੈ ਹੁਹਿ ਕਾਜ ਸੰਪੂਰਨ' ॥ ੩੦ ॥ ਸੁਨਿ ਮਸਲਤਿ
 ਕੋ ਨਿਜ ਸਾਥੀਨਿ । ਹਰਖੈ ਗਰਬਤਿ ਆਗੜਾ ਦੀਨਿ । 'ਚਵਨਿ
 ਹੋਤੁ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਵਾਯੋ । ਗੁਲਕਾਂ ਬਹੁ ਬਰੁਦ ਬਰਤਾਯੋ ॥ ੩੧ ॥ ਜੋ
 ਜਿਸ ਚਹੀਅਹਿ ਸੋ ਸਭਿ ਦੀਜਹਿ । ਸੈਨਾ ਸਰਬ ਤਜਾਰ ਕਰਿ ਲੀਜਹਿ' ।
 ਇਤ ਉਤ ਮਾਨਵ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਪਲਾਏ।ਹਿਤ ਤਜਾਰੀ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਵਾਏ ॥੩੨॥
 ਸੈਨਾਪਤਿ ਸਭਿ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰੇ । ਸਨਮਾਨਤਿ ਮ੍ਰਿਦੁ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ ।
 ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਬਖਸ਼ੈ ਸਮੁਦਾਇ । 'ਚਵਹੁ ਸਕਲ ਹੀ ਬਿਲਮ ਭੁਲਾਇ'
 ॥ ੩੩ ॥ ਤਰਕਸ਼,ਤੋਮਰ,ਧਨੁਖ ਸੰਭਾਰੇ।ਤੁਪਕ,ਤਮਾਚੇ ਗਜ਼ਬ ਗੁਜਾਰੇ' ।
 ਗੁਲਕਾਂ ਗਨ,ਬਰੁਦ ਮਨ ਭਾਈ । ਲੇ ਲੇ ਸੁਭਟ ਤਜਾਰ ਸਮੁਦਾਈ ॥
 ੩੪ ॥ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਖੜਗ ਬਿਲੀਦੇ । ਮੁਸ਼ਰਨਿ ਲਿਪ ਚਾਮੀਕਰ
 ਬੰਦੇ' । ਬਹੁਤ ਮੋਲ ਕੀ ਸਿਪਰ ਸੰਭਾਰੀ । ਭਯੋ ਸਨੱਧਬੱਧ ਦਲ ਭਾਰੀ
 ॥ ੩੫ ॥ ਅਬੁਦੁਲਖਾਨ ਅਧਿਕ ਉਤਸਾਹੁ।ਪਿਖਿ ਸੈਨਾ ਉਰ ਜੰਗ ਉਮਾਹੁ।
 -ਦਲ ਜੁਤਿ ਕੜਾ ਗੁਰ ਹਮਰੇ ਆਯੋ । ਗਹੈ ਕਿ ਮਾਰਹਿ ਜੇ ਨਹਿ
 ਭਾਗੇ-॥੩੬॥ ਨਿਕਸਜੇ ਵਹਿਰ ਬੰਬ ਬਜਵਾਈ । ਚਵੀ ਬਾਹਿਨੀ ਹੁਇ
 ਸਮੁਦਾਈ । ਜਥਾ ਘਟਾ ਪ੍ਰੇਰੀ ਬਡ ਪੈਨ । ਬਾਦਿਤ ਬਜਤਿ ਗਰਜਨਾ
 ਤੋਨ' ॥ ੩੭ ॥ ਰਮਕਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚੰਚਲਾ' ਮਾਨੋ । ਗੁਲਕਾਂ ਓਰੇ ਭਰੇ
 'ਗਜ਼ਬ ਕਰਨ ਵਾਲੇ । 'ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਠਾਂ ਨੂੰ ਸੈਨਾ ਲਗਾ ਸੀ । 'ਤਿਵੇਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਜਿਆ
 ਦੇ ਵੱਜਣ ਦੀ ਗਰਜ ਹੈ । 'ਬਿਜਲੀ ।

ਮਹਾਨੇ । ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਦਲ ਪਾਕਸੇ ਖੇਤਾਚਲੇ ਤਹਾਂ ਬਰਸਨ ਕੇ ਹੋਤੁ ॥੩੮॥
 ਗੁਰ ਕੇ ਬਾਨ ਬਿਪਰਜੇ ਵਾਧੂ^੧ । ਜੋ ਸਨਮੁਖ ਚਲਿ, ਦੇਹਿ ਉਡਾਧੂ ।
 ਚਲਜੋ ਬੇਗ ਕਰਿ ਲਸਕਰ ਭਾਰੇ । ਉਤਸਾਹਤਿ ਬੋਲਤਿ 'ਗੁਰ ਮਾਰੇ' ॥
 ੩੯ ॥ ਭਏ ਸਗੁਨ ਮੰਦੇ ਅਵਿਲੋਕ । ਸਜਾਨੇ ਦਿਲ ਮਹਿ ਧਾਰਤਿ ਸ਼ੋਕ ।
 ਸਮੁਖ ਬਾਧੂ^੨, ਮਿ੍ਗ ਮਾਲ ਕੁਢੇਰੀ^੩ । ਹਯ ਰੋਦਤਿ ਦ੍ਰਿਗ ਅੱਸੂ ਗੋਰੀ ॥
 ੪੦ ॥ ਸਿਰ ਪਰ ਬਾਧਸ, ਗੀਧ ਭੁਮਾਵੈ^੪ । ਸ਼ਿਵਾ ਅਸ਼ਿਵਾ^੫ ਪ੍ਰਕਾਰਤਿ
 ਆਵੈ । ਗਿਰਹਿ ਅਚਾਨਕ ਚਾਲਤਿ ਘੋਰੇ । ਮਨ ਸੂਰਨਿ ਕੇ ਮਲਿਨ
 ਅਬੋਰੇ^੬ ॥ ੪੧ ॥ ਮਿਲਜੋ ਕਾਠ ਕੋ ਭਾਰ ਅਗਾਰੀ । ਖਰ ਬੋਲਜੋ, ਮਿੱਤ੍ਰ
 ਸੂਚਤਿ ਭਾਰੀ^੭ । ਦੁੰਦਭਿ ਨਾਦਤਿ ਅਲਪ ਮਲੀਨਾ । ਜਾਤਿ ਲਿਯੇ ਮਿਰ-
 ਤਕ ਸਭਿ ਚੀਨਾ ॥ ੪੨ ॥ ਰਤਨ ਚੰਦ ਢਿਗ ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ । ਕਰਮ
 ਚੰਦ ਚੰਦੂ ਸੁਤ ਜਾਨਾਬੁਝਤਿ 'ਕਿਤਿਕ ਕੋਟ ਕਰਿ ਲੀਨਿ' । ਸਿੰਗ ਕਿਤਿਕ
 ਦਲ ਦੇਖਨਿ ਕੀਨਿ' ॥੪੩॥ ਕਹਨਿ ਲਗਜੋ 'ਕੜਾ ਤੁਮਰੇ ਆਗੇ' । ਮੈਂ
 ਜਾਨੀ ਮਨ, ਪਿਖਿ ਗੁਰੁ ਭਾਗੇ । ਆਟੇ ਬਿਖੈ ਲੈਨ ਅਨੁਮਾਨਾ । ਮਿਹਰ
 ਖੁਦਾਇ ਆਪ ਪਰ ਜਾਨਾ' ॥੪੪॥ ਚਲਜੋ ਬੇਗ ਤੋ ਲਸਕਰ ਭਾਰਾ । ਜੋ
 ਸਲਿਤਾਪਤਿ ਤਜੋ ਕਿਨਾਰਾ^੮ । ਉਛਰਜੋ ਬਡ ਤਰੇਗ ਜੁਤਿ ਜਾਵੈ । ਇਸ
 ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੋ ਨਦਰੀ ਆਵੈ ॥ ੪੫ ॥ ਜਰਾਸਿੰਧੁ ਜਨੁ ਮੀਤ^੯ ਬੁਲਾਯੋ । ਕਾਲ
 ਜਮਨ ਦਲ ਬਡ ਜੁਤਿ ਧਾਯੋ । ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ^{੧੦} ਪਰ ਲਰਨਿ ਸਿਧਾਵਾ । ਹਰਿ
 ਗੁਵਿੰਦ^{੧੧} ਪਰ ਤਿਮ ਇਹ ਆਵਾ ॥੪੬॥ ਚਲੇ ਬੀਰ ਦਸ ਪੰਚ ਹਜ਼ਾਰ^{੧੨} ।
 ਪੁਸ਼ਟ ਤੁਰੰਗਨਿ ਪਰ ਅਸੁਵਾਰ । ਲਿਏ ਸਹੈਸੂ ਚਤੁਰ ਦਸ ਜੋਧਾ । ਖਰ^{੧੩}
 ਜਨੁ ਚਵਜੋ ਰਾਮ ਪਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ੪੭ ॥ ਮਦਰਾ ਪਾਨ ਮਲੇਛ ਕਰੇਭੇ । ਕਹਿ
 ਕਹਿ ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ ਸੁਨੰਭੇ । 'ਕਹਾਂ ਗੁਰੂ ਅਬਿ ਦੇਹੁ ਬਝਾਇ । ਗਹੈਂ
 ਤੁਰਤ ਕੜਾ ਜੰਗ ਮਚਾਇ ॥੪੮॥ ਕੋ ਅਬਿ ਅਟਕਹਿ ਲਰਹਿ ਅਗਾਰੀ ।
 ਛਿਨ ਮਹਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਦੇਹਿ ਸੰਘਾਰੀ । ਹਮਰੀ ਸੈਨਾ ਬਡ ਸਵਧਾਨ । ਕੰਨ

^੧ਉਲਟੀ ਹਵਾ । ^੨ਸਾਹਮਣੀਵਾਉ । ^੩ਤੇ ਹਰਨਾਂ ਦੀ ਭਾਰ ਉਲਟੇ ਪਾਸਿਓ । ^੪ਪ੍ਰੀਮਦੇ ਹਨ ।
^੫ਗਿਦੜੀਆਂ ਅਮੰਗਲ ਰੂਪ । ^੬ਬਹੁਤੇ ਮਲਿਨ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਨ । ^੭ਗਧਾ ਬੋਲਿਆ ਜੋਝਾਰੀ ਮੋਤ
ਜਣਾਂਵਦਾ ਹੈ । ^੮ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰੇ ਛੱਡਕੇ ਵਹਿ ਟੁਰੇ । ^੯ਜਰਾਸਿੰਧੁ ਨੇ ਮਾਨੋ (ਆਪਣੇ)
ਮਿੱਤ੍ਰ (ਕਾਲ ਜਮਨ) ਨੂੰ । ^{੧੦}ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਤੇ । ^{੧੧}ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਤੇ ।
^{੧੨}ਪੰਦਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ । ^{੧੩}ਇਕ ਰਾਖਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਜੋ ਰਾਵਨ ਦਾ ਭਰਾ ਸੀ ਤੇ ਪੰਚ ਬਲੀ ਦੇ
ਟਿਕਾਣੇ ਰਾਮ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ।

ਅਰਹਿ ਆਗੇ ਇਨ ਆਨਿ' ॥ ੪੯ ॥ ਜਥਾ ਸਗਰ' ਕੇ ਸੁਤ ਹੀਕਾਰੇ ।
ਗਿਨਹਿ ਨ ਕਾਹੁ ਅਵਨਿ ਮਝਾਰੇ।ਪਲਕ ਉਘਾਰਨਿ' ਤੇ ਜਰਿ ਗਏ।ਤਥਾ
ਮੁਝ ਚਾਹਤਿ ਰਿਸਿ ਭਏ'॥੫੦॥ ਕਰਤੇ ਮਾਰ ਬਕਾਰਾ ਚਾਲੇ । ਪੀ ਸਰਾਬ
ਕੋਤਿਕ ਮਤਵਾਲੇ । ਹਯਨਿ ਬਾਗ ਕਰ ਗਹੈਂ ਕੁਦਾਵੈਂ । ਤੁਪਕ ਸੰਭਾਰਤਿ
ਕਿਤਿਕ ਧਵਾਵੈਂ॥੫੧॥ਪਟਹਿ ਭੇਰਿ' ਰਣਸਿੰਘੇ ਬਜੇ।ਬਸਤੁ ਸਸਤੁ ਜੁਤਿ
ਜੋਧਾ ਸਜੇ । ਧੁਨਿ ਉਚੀ ਤੇ ਬਾਜਤਿ ਵੇਲ । ਭਟ ਮੁਦ ਧਰਤਿ ਪੁਕਾਰਤਿ
ਬੋਲ॥੫੨॥ਚਲਨੇ ਪੰਥ ਲਸਕਰਤਬਿ ਐਸੇ।ਗਿਰ ਪਰ ਬਰਖੇ ਤੇ ਹਜ਼ੂਜੈਸੇ।
ਦੁਹਰੀਚੋਬ ਦੁੰਦਭਿਨਿ ਪਰੀ । ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਲਗਿ ਧੁਨਿ ਸੁਨਿ ਪਰੀ॥੫੩॥
ਪਹੁੰਚੇ ਆਨਿ ਰੁਹੇਲੇ ਤੀਰ।ਕਲਮਲਾਤਿ'ਇਕਠੀ ਭਟ ਭੀਰ। ਸਭਿ ਮਹਿ
ਸੂਬਾ ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ । ਪਿਖਿ ਲਸਕਰ ਉਰ ਧਰਿ ਕਰਿ ਮਾਨ ॥ ੫੪ ॥
ਦਯੋ ਹੁਕਮ ਮੰਗਵਾਇਸਿ ਤਰਨੀ' । ਪਾਰ ਸੈਨ ਸਭਿ ਤੂਰਨ ਕਰਨੀ ।
ਤਤਭਿਨ ਕੇਵਟ ਹੁਇ ਸਮੁਦਾਯ॥ਲਸਕਰ ਕਰਜੇ ਪਾਰ,ਧਨਪਾਯ॥੫੫॥

ਅੰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਜੀਓ ਘਟਮਿ ਰਾਸੇ ਅਬਦੁਲਖਾਨ ਸੂਰ ਅਰੁਣ' ਪੁੰਛ ਕਾਨਨੇ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਅੰਤੁ ॥ ੩੦ ॥

੩੯. [ਜੰਗ ਦੀ ਤਿਆਰੀ] ।

ਏਹਾ ॥ ਕੋਸ ਰੁਹੇਲਾ ਜਬਿ ਰਹਜੇ ਠਾਂਵੇ ਅਬਦੁਲਖਾਨ । ਕਰੀ ਸੰਭਾਰਨਿ
ਸੈਨ ਕੀ ਸੈਨਾਪਤਿ ਬਲਵਾਨ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਲਰਨਿ ਜੰਗ ਕੇ ਬਜੇ'ਤੁ
ਬਿਚਾਰਾ । ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਦਲ ਭਾਗ ਸੁਧਾਰਾ' । ਜਥੇਦਾਰ ਇਕ ਬੈਰਮ
ਖਾਨ । ਸਸਤੁ ਧਰਨਿ ਮਹਿ ਸੁਭਟ ਮਹਾਨ ॥ ੨ ॥ ਬਿੰਦਸਾ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾ-
ਰਨਿ ਕੇਰੀ । ਪਟੇ ਬਾਜ਼ਕੀ ਰੀਤਿ ਬਡੇਰੀ। ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸੰਗ ਦਲ ਕੀਨ॥
ਹੱਥਿਯਾਰਨਿ ਮਹਿ ਜੋ ਬਲ ਪੀਨ॥੩॥ਦੁਤਿਯ ਮਹੀਮਦ ਖਾਨ ਸੁਜਾਨਾ ।
ਬਿੰਦਸਾ ਬਾਨਨਿ ਬਿਖੈ ਮਹਾਨਾ । ਚਾਂਪ ਕਠੌਰ ਅੰਚਿ ਜੋ ਮਾਰਤਿ । ਬਹੁ
ਸੱਤ ਆਗੇ ਜਿਸ ਹਾਰਤਿ ॥ ੪ ॥ ਜੀਤੇ ਆਗੇ ਜੰਗ ਬਿਸਾਲਾ । ਬਲੀ
ਅਧਿਕ ਅਰੁ ਪਿਖਹਿ ਕਰਾਲਾ।ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸੁਭਟ ਦਲ ਦੇ ਕੈ।ਸਾਵਧਾਨ
ਹਿਤ ਲਰਿਬੇ ਕੈ ਕੈ ॥ ੫ ॥ ਤੁਤਿਯ ਖਾਨ ਬਲਵੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਪਰਹਿ ਜੁਧ
ਤਬਿ ਕਰਹਿ ਘਮੰਡ' । ਕਰਿ ਮਹਿ ਤੋਮਰ ਬਿਬਲਿਆਲੇ । ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ
'ਇਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਜਿਸ ਦੇ ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਨ, ਜੋ ਹੀਕਾਰ ਵਿਚ ਕਪਲ ਮੁਨੀ ਦਾ
ਅਪਮਾਨ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਸੁਪ ਨਾਲ ਭਸਮ ਹੋ ਗਏ । '(ਕਪਲ ਮੁਨੀ ਦੀ) ਵਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ,
ਭਾਵ ਸੁਪ ਨਾਲ । '(ਮਾਨੋ) ਤਿਵੇਂ ਚਾਹ ਰਹੇ ਹਨ । 'ਭੇਰੀਆਂ । 'ਕੁਰਬਲ ਕੁਰਬਲ ਕਰਦੀ ।
'ਬੋਲੀ । 'ਦਲ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਕੀਤੇ ਸੁਧਾਰ ਕੇ । 'ਬੜਾ ਬਲਵਾਨ । 'ਘਮਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਕਰਜੈ ਜਿਸ ਨਾਲੇ ॥ ੬ ॥ ਚੌਥੇ ਅਲੀਬਖਸ਼ ਬਡਿ ਬੀਰ। ਤੁਪਕ ਚਲਾ-
ਵਹਿ ਜੋ ਧਰਿ ਧੀਰ। ਨਫਰ ਤਜਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਸ ਦੇਤਿ। ਫੋਰਤਿ
ਜਿਤਿਕ ਸੱਤ ਹਤਿ ਲੇਤਿ॥੭॥ ਚਲੀ ਤੁਪਕ ਜਿਸ ਛੁਛ ਨ ਜਾਇ। ਬਿਦਤਿ
ਲਖਹਿ ਜੋਧੈ ਸਮੁਦਾਇ। ਸੁਭਟ ਇਮਾਮ ਬਖਸ਼ ਗਿਨਿ ਪੀਚ। ਆਯੁਧ
ਬਿੰਦਾ ਜਿਨ ਬਹੁ ਸੰਚਿ ॥ ੮ ॥ ਹਯ ਅਰੁਵਿਥੇ ਵਿੰਦਾ ਮਹਾਂ। ਰਣ
ਮਹਿ ਫੋਰਤਿ ਇਤਿ ਉਤਿ ਚਹਾ। ਪੀਚ ਹਜ਼ਾਰ ਪੀਚਿ ਕੇ ਸੰਗ। ਕਰਿ ਸੁਚੇਤ
ਦੀਨੇ ਹਿਤ ਸੰਗ ॥੯॥ ਅਬਿਦੁਲ ਖਾਂ ਕੇ ਨੰਦਨ ਦੋਇ। ਆਯੁਧ ਬਿੰਦਾ
ਜਾਨਹਿ ਜੋਇ। ਨਬੀਬਖਸ਼ ਜੇਠਾ ਸੁਤ ਅਹੈ। ਦੁਤਿਯ ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼
ਲਖੁ ਕਹੈ ॥ ੧੦ ॥ ਅਲੀਕਾਰ ਜਿਨ ਚਾਮੀਕਰ ਕੇ। ਜਬਰ ਜਵਾਹਰ
ਜ਼ੇਵਰ ਜ਼ਰ ਕੇ। ਜਿਨ ਕੇ ਤਰੈ ਤੁਰੰਗ ਬਹੁ ਮੋਲੇ। ਨਟ ਜਿਮ ਫਾਂਦਤਿ
ਇਤ ਉਤਿ ਡੋਲੇ ॥੧੧॥ ਦੋਇ ਸਹੈਸੁ ਏਕ ਸੰਗ ਕਰਿਕੈ। ਹਤਹੁ ਰਿਪੁਨਿ
ਕੋ ਓਜ ਸੰਭਰਿਕੈ। ਜੁਗਮ ਹਜ਼ਾਰ ਦੁਤਿਯ ਸੰਗਿ ਦੀਨੇ। ਸਾਵਧਾਨ
ਹੈ ਕੋ ਰਿਸ ਭੀਨੇ ॥ ੧੨ ॥ ਖਸ਼ਟ ਸਹੈਸੁ ਆਪਨੇ ਸੰਗ। ਅਬਿਦੁਲ ਖਾਨ
ਰਖੇ ਹਿਤ ਸੰਗ। ਇਮ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਕਰਜੈ ਬਿਭਾਗ। ਹਿਤ ਸੰਗਮ
ਧਾਰਿ ਅਨੁਰਾਗ ॥੧੩॥ ਇਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਵਿਗ ਸੁਧਿ ਆਈ। ‘ਕੜਾ ਬੰਨੈ
ਸੋਝੀ ਨਹਿ ਕਾਈ। ਦਸ ਅਰੁ ਪੀਚ ਸਹੈਸੁ ਜੋਧਾ। ਚਵਿ ਆਯੋ ਤੁਮ ਪਰ
ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ੧੪ ॥ ਟੋਲ ਅਸ਼ਟ ਬਾਂਧੇ ਸਮੁਦਾਈ। ਚਵਿ ਆਏ, ਅਬਿ
ਪਰਹਿ ਲਰਾਈ। ਹੁਜਹੁ ਤਜਾਰਿ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰੋ। ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਨਿ ਤੁਰਨ
ਡਾਰੋ ॥੧੫॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਬਿ ਬਾਕ ਓਚਾਰੇ। ‘ਹਨਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਚੋਬ
ਨਗਾਰੇ। ਸੱਜੀ ਸੁਭਟ ਸਕਲ ਹੁਇ ਜਾਓ’। ਗਹਿ ਗਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਮੋਹਿ
ਵਿਗ ਆਓ’ ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਹੁਕਮ ਸੰਗ ਕੋ ਜਾਨਾ। ਸੁਭਟ ਸਸਤ੍ਰ
ਗਹਿ ਭੇ ਸਵਧਾਨਾ। ਜੱਟੁ ਗਹਿ ਤੁਫੰਗ ਤਬਿ ਆਯੋ। ਪਿਖਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-
ਗੋਵਿੰਦ ਅਲਾਯੋ ॥੧੭॥ ‘ਲੇਹੁ ਸੰਗਿ ਜੁਗ ਸਤ’ ਅਸੁਵਾਰ। ਖਰੇ ਅਗਾਰੀ
ਹੋਹੁ ਸੰਭਾਰੁ। ਰਾਖਹੁ ਤੁਪਕ ਤਜਾਰਿ ਕਰਿ ਸਾਰੀ। ਪਰੈ ਨੇਰ ਦਿਹੁ ਇਕਿ
ਵਿਰਿ ਮਾਰੀ’ ॥੧੮॥ ਪੁਨ ਕੱਲਸਾਨੇ ਕੀ ਵਿਸ਼ਿ ਹੋਰਾ। ਸੋ ਅਸੁਵਾਰ ਦੀਨਿ
ਤਿਸ ਬੇਰਾ। ‘ਤਾਤਕਾਲ ਤੋਰੇ ਸੁ ਲਗਾਵਹੁ। ਹਤਹੁ ਤੁਫੰਗੀ ਆਪ
ਬਚਾਵਹੁ’ ॥੧੯॥ ਪੁਨ ਨਾਨੋ ਇਕ ਆਯੁਧ ਧਾਰੀ। ਸੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਮਹਿ

‘ਨੇਕਰ।’ ‘ਧਾਰੀ ਹੈ।’ ‘ਵੀਡ।’ ‘ਸਾਰੇ ਸੂਰਮੇ’ ਸਜਦੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ‘ਏ ਸੋ।’

ਬਲਿ ਭਾਰੀ। ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਤੀਨ ਸੈ ਕੀਨੇ। ‘ਹਤਹੁ ਮਲੇਛਨਿ ਕੇ ਬਲ ਪੀਨੇ’ ॥੨੦॥ ਬਹੁਰ ਪਿਰਾਗਾ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਯੋ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਗੁਰੁ ਵਰਸਾਯੋ। ਕਰੇ ਪੰਚ ਸੈ ਸੁਰਾ ਸੰਗ। ਕਹਯੋ ਕਿ ‘ਰੋਕਹੁ ਆਗਾ ਜੰਗ’ ॥ ੨੧ ॥ ਸਨਮੁਖ ਮਥਰਾ ਦੇਖਨਿ ਕਰਯੋ। ਮਹਾਂ ਬੀਰ ਬਡਿ ਆਯੁਧ ਧਰਯੋ। ਤਾਕੇ ਸੰਗ ਚਾਰ ਸੈ ਘੋਰਾ। ਕਹਯੋ ‘ਹਤਹੁ ਤੁਰਕਨਿ, ਦਿਹੁ ਮੋਰਾ’ ॥ ੨੨ ॥ ਗੁਰੁ ਨਿਕਟ ਪੁਨ ਜਗਨਾ ਖਰਯੋ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਤਿਸ ਓਰ ਨਿਹਰਯੋ। ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਸੁਭਟ ਸੈ ਕਰੇ। ‘ਹਤਹੁ ਤੁਫੰਗ ਸੱਤ ਅਰਿ ਪਰੇ’ ॥ ੨੩ ॥ ਪਰਸਰਾਮ ਸ਼ਕਤੁ ਦੁਇ ਆਏ। ਤੁਰਕਸ਼ ਧਨੁਖ ਸਰੋਰ ਸਜਾਏ। ਜਿਨ ਕੇ ਬਾਨ ਗਿਨੇ ਭਟ ਮਾਂਹੀ। ‘ਹਤਹਿ ਸੱਤ ਸੈ ਬਾਰਤਿ ਨਾਂਹੀ’ ॥ ੨੪ ॥ ਪਰਸਰਾਮ ਸੰਗ ਦੋ ਸੈ ਦੀਨੇ। ਸ਼ਕਤੁ ਕੇ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਸੰਗ ਲੀਨੇ। ਮੋਲਕ, ਜਾਤੀ ਮਲਕ, ਅਨੰਦਾ। ਬਿਧੀਆ ਆਦਿਕ ਬੀਰ ਬਿਲੰਦਾ ॥ ੨੫ ॥ ਇਹ ਸਭਿ ਰਾਖੇ ਅਪਨੇ ਸੰਗ। ਕਰਿਬੇ ਹੇਤੁ ਰਿਪੁਨਿ ਸੈਂ ਜੰਗ। ਟੋਲ ਅਸ਼ਟ ਜਿਮ ਤੁਰਕ ਬਨਾਏ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਤਥਾ ਚਵਾਏ ॥੨੬॥ ਇਤਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਜ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ। ਜਾਫਤਾ ਤੁਰਕਨਿ ਦੇਨਿ ਅਗਾਰੀ। ਸਿਪਰਨਿ ਕੇ ਬਡ ਹੋਹਿ ਰਕੇਬਾ। ਤੀਰਨਿ ਖਪਰੇ ਮਨਹੁ ਜਲੇਬਾ ॥੨੭॥ ਤਰਵਾਰਨ ਘੇਵਰ ਸਮ ਜਾਨਿ। ਤੋਮਰ ਕੇ ਫੁਲ ਬਰਫੀ ਮਾਨਿ। ਅਨਗਨ ਗੁਲਕਾਂ ਸੱਕਰਪਾਰੇ। ਜੋਧਾ ਬ੍ਰਿੰਦ ਪਰੋਸਨ ਹਾਰੇ ॥ ੨੮ ॥ ਤਬਿ ਭੇਜਯੋ ਨਰ ਅਬਦੁਲਖਾਨ। ‘ਗੁਰੁ ! ਪਲਾਵਹੁ ਤਜਿ ਕਰਿ ਥਾਨ। ਸਭਿ ਅਪਰਾਧ ਮਿਟਹਿ, ਚਲਿ ਜਾਓ। ਭਲੇ ਨ ਨਿਤ ਉਤਪਾਤ ਉਠਾਓ’ ॥੨੯॥ ਆਯਹੁ ਦੂਤ ਗੁਰੁ ਕੇ ਤੀਰ। ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ ਤਜਾਰ ਭਟ ਭੀਰ। ਖਰੇ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ। ‘ਅਬਦੁਲਖਾਨ ਸੇਦੋਸਾ ਦੀਨਿ ॥ ੩੦ ॥ -ਨਾਹਕ ਤੁਮ ਘੇਰੜ ਕੋ ਮਾਰਾ। ਭੂਮਿ ਛੀਨਿ ਕਰਿ ਕੋਟ ਉਸਾਰਾ। ਕਿਹੁ ਸੈਂ ਬੁਝਿ ਕੀਨਿ ਇਹ ਕਾਜ ?। ਲੀਨਸਿ ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਬਾਜ ॥ ੩੧ ॥ ਗਾਦੀ ਫਕਰਨਿ ਕੇਰ ਤੁਹਾਰੀ। ਕਜੋਂ ਰਾਜਨਿ ਸਮ ਰੀਤੀ ਧਾਰੀ ?। ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਧਰੇ ਕਿਸੀ ਕੋ ਮਨ ਮੈਂ। ਸਨਮੁਖ ਹੋਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਸੈਂ ਰਨ ਮੈਂ ॥ ੩੨ ॥ ਛਿਮੈ ਸਕਲ ਅਪਰਾਧ ਤੁਮਾਰੇ। ਤਜਹੁ ਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਜਾਹੁ ਪਧਾਰੇ। ਨਾਂਹਿ ਤ ਮੈਂ

‘ਸੁਰਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਣ (ਯੋਧੇ) ਗਿਣੇ ਭਾਵ ਸਲਾਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ.....। ‘ਫੇਜ਼ਨ [ਸ਼ਾਹ, ਜ਼ਿਆਫਤ=ਮਹਿਮਾਨੀ ਖਾਣਾ]। ‘ਬਾਲ। ‘ਤੀਰੀ ਤੇ ਖਪਰਿਆਂ ਦੇ ਮਾਨੇ ਜਲੇਬ।

ਆਪਹੁ ਦਲ ਜੋਰਿ । ਸੁਨਿ ਅਪਰਾਧ ਆਪ ਕੀ ਓਗਾ੩੩॥ ਪਲਟਾ ਪੂਰਬ
ਕੋ ਸਭਿ ਲੈ ਹੋਂ । ਛੀਨ ਬਾਜ ਹਜ਼ਰਤ ਕੋ ਦੈ ਹੋਂ । ਤੁਮ ਕੋ ਗਹਿ ਲੈ ਚਲਿ
ਹੋਂ ਜੀਵਤਿ । ਕੋਨ ਬਡਾਈ ਮੈਂ ਬਿਰ ਬੀਵਤਿ^੧ ॥ ੩੪ ॥ ਦਸ ਅਰ ਪੰਚ
ਹਜ਼ਾਰ ਸੁ ਜੋਧਾ । ਆਵਤਿ ਉਮਡਨੈ ਦਲ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ । ਮਾਰੇ ਜਾਹੁ ਕਿਧੋਂ
ਗਹਿ ਲੈ ਹੋਂ । ਪੁਨ ਉਪਾਉ ਛੁਟਨਿ ਨਹਿ ਪੈਹੈ—^੨॥੩੫॥ ਸੁਨਿ ਸੀ ਹਰਿ-
ਗੋਵਿੰਦ ਰਿਸਾਏ । ਸੰਗ ਦੁਤ ਕੋ ਥਾਕ ਅਲਾਏ । ‘ਭਾਜਹਿ ਗੀਦੀ ਹੋਹਿ
ਗਵਾਰ । ਹਮ ਜੀਤਹਿਗੇ ਜੰਗ ਜੁਝਾਰ ॥ ੩੬ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਤੁਮਰੇ ਹੈ
ਸ਼ਾਹੁ । ਹਮਰੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਅਲਾਹੁ । ਗਹਜੈ ਜਾਇ ਕੋ ਮਾਰੈ ਜਾਇ^੩ ।
ਜਾਨੈ ਜਾਇ ਬਿਲਮ ਨਹਿ ਕਾਇ॥੩੭॥ ਮੀਰੀ ਅਰੁ ਪੀਰੀ ਜਗ ਦੋਇ ।
ਗਾਦੀ ਤਖਤ ਲਿਏ ਹਮ ਸੋਇ । ਜੰਗ ਸੰਗ ਸਦ ਕਾਮ ਹਮਾਰਾ । ਮਾਰਹਿ
ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਬਧੈ ਅਖਾਰਾ ॥੩੮॥ ਜਿਸ ਮਗ ਭੋਜਨੈ ਮੁਗਲਸਖਾਨ । ਤਹਿ
ਕੋ ਤੁਮ ਅਬਿ ਚਾਹਸਿ ਪਯਾਨ । ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਬਧਨ ਕੋ ਨਹਿ ਅਪਰਾਧੁ । ਹੋਤਿ
ਦੋਸ ਜਹਿ ਦੁਖ ਲਹਿ ਸਾਧੁ ॥੩੯॥ ਤੁਮਰੇ ਹਤਨਿ ਹੇਤੁ ਉਤਪਾਤ । ਹੋਤਿ
ਆਪ ਹੀ ਨਹਿ ਮਿਟ ਜਾਤਿ^੪ । ਬਹੁ ਘੋਰੜ ਕੋ ਹਮ ਸਮੁਝਾਵਾ । ਪ੍ਰੇਰੈ
ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਮਨ ਲਜਾਵਾ ॥੪੦॥ ਹਮ ਨੋ ਕੋਨ ਦੁਰਗ ਅਬਿ ਪਾਯੋ । ਚਾਰਿ
ਇਵਸ ਬਿਸਰਾਮ ਬਨਾਯੋ । ਚਢਿ ਕਰਿ ਆਏ ਸਜਾਨ ਨ ਕਰੀ^੫ । ਤਉ
ਛਿਮਾ ਹਮ ਤੁਮ ਪਰ ਧਰੀ ॥੪੧॥ ਚਲੇ ਜਾਹੁ ਜੇ ਚਹਹੁ ਜਿਠਾਈ^੬ । ਨਹਿ
ਤ ਲਖਹੁ ਮ੍ਰਿਤੁ ਨਿਯਰਾਈ^੭—। ਕਹਹੁ ਦੂਤਿ ! ਇਮ ਅਬਦੁਲਖਾਨ ।—
ਜੇ ਮਿਲਿਬੋ ਚਹਿ ਮੁਗਲਸਖਾਨ^੮ ॥ ੪੨ ॥ ਤੋ ਚਲਿ ਆਉ ਨ ਰੋਕਹਿ
ਕੋਈ । ਜੇ ਹਟਿ ਜਾਹੁ ਤ ਜੀਵਨ ਹੋਈ । ਦੋ ਮਹਿ ਇਕ ਨਿਰਨੈ ਕਰਿ
ਲੀਜੈ । ਲਰਹਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੁਇ, ਹਟਿਬੇ ਜੀਜੈ—^੯॥ ੪੩ ॥ ਸੁਨਿ ਸਿਰ ਧੁਨ
ਗਮਨੈ ਤਬਿ ਦੂਤਿ । ਦੋਖਨੈ ਗੁਰ ਢਿਗ ਜਥਾ ਕਸੂਤ^{੧੦} । ਅਬਦੁਲਖਾਨ
ਜਾਇ ਸਮੁਝਾਯੋ । ਕਹਨੈ ਨ੍ਰਿਭੈ ਜਿਮ^{੧੧}, ਤਥਾ ਅਲਾਯੋ ॥ ੪੪ ॥ ‘ਸੁਪਨੇ
ਭੀ ਜਿਮ ਭਰਤਿ ਨ ਸੋਰ । ਤਿਮ ਹੋਰਨੈ ਗੁਰ ਬਡੇ ਦਲੇਰ । ਸ਼ਾਹੁ ਆਇ
^੧ਕਿਸ ਵਡਿਆਈ ਵਿਚ ਟਿਕਿਆ ਸੇਠਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਮਾਣ ਨਾਂ ਕਰੇ ਵਡਿਆਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ ।
^੨ਕੋਣ ਵਡਿਆ ਜਾਂਦਾ (ਤੋ ਕੋਣ) ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ^੩ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਮਿਟ
ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ^੪(ਤਸੀਂ ਬੋਟ) ਚੜ੍ਹ ਆਏ ਹੋ (ਕੁਝ) ਪਛਾਣ ਨਾਂ ਕੀਤੀ । ਭਾਵ ਚੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ ਤਹਕੀਕਾਤ ਨਾਂ ਕੀਤੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦੀ । ^੫ਵਡਿਆਈ । ^੬ਮੋੜ ਨੇੜੇ ਆਈ ਹੈ । ^੭ਭਾਵ
ਜੇ ਮਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ । ^੮ਜਿਸਤਦਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭੂਲ ਦਸ਼ਾ । ^੯ਜਿਥੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਨਿਰਭੈ ਕਿਹਾ ਸੀ ।

ਸੂਬੇ ਉਮਰਾਏ । ਤਨਕ ਤ੍ਰਾਸ ਕਿਸ ਤੇ ਨਹਿ ਪਾਏ ॥ ੪੫ ॥ ਤਜਾਰ ਲਰਨ
ਰਨ ਕੋ ਬਨਿ ਰਹਜੇ । ਡਰਤਿ ਨ, ਟਰਤਿ ਨ, ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਹਜੇ । ਸੁਨਿ
ਕਰਿ ਕੋਪਜੇ ਅਬਦੁਲਖਾਨ । ਜੰਗ ਕਰਨਿ ਕੋ ਭਾ ਸਵਧਾਨ ॥ ੪੬ ॥ ਚਲਜੇ
ਸਮੁਖ ਧੌਸੇ ਧੰਕਾਰੇ । ਬਾਦਤਿ ਅਪਰ ਬਜੇ ਧੁਨਿ ਭਾਰੇ । ਸਲਖ ਤੁਫੰਗਨਿ
ਸਮੁਖ ਚਲਾਈ । ਉਠਜੇ ਧੂਮ ਰਜ ਜੁਤਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੪੭ ॥ ਸੈਨਾ ਕਿਧੈ
ਘਟਾ ਚਵਿ ਆਈ । ਧੁਖਹਿ ਪਲੀਤੇ ਛਟਾ ਸੁਹਾਈ । ਕਰਕਤਿ ਗਾਜ
ਗਿਰਤਿ ਬਹੁ ਬਾਰੀ । ਕਾਤੁਰ ਸਰਪ ਸੁਕਚਿ ਡਰ ਭਾਰੀ ॥ ੪੮ ॥ ਮੋਰ
ਸੂਰਮਾ ਸੁਨਿ ਹਰਿਖਾਏ ਗੁਲਕਾਂ ਜਨੁ ਕਰਕਾ ਬਰਖਾਏ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੀਰ
ਸਮੀਰ ਬਹੇ ਬਿਨੁ । ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਦੀਖਤਿ ਹੈ ਬਨਿ ਠਨਿ ॥ ੪੯ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਦੇ ਖਸਟਮਿ ਗਾਂਥ 'ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ ਆਕਾਸ਼ਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਏਕ ਵਿਸ਼ੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੧ ॥

੩੨. [ਯੁਧ । ਜੱਟ, ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਬੱਧ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਮਹਾਂ ਧੀਰ ਬਲਬੀਰ । ਭਏ ਅਰੁਵਨਿ
ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਲਸ਼ਕਰ ਪਿਖਜੇ ਅਭੀਰ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਟੋਲ ਅਸ਼ਟ ਜਿਨ
ਬੰਧਨ ਕਰੇ । ਕੁਛ ਬਾਵੇਂ ਕੁਛ ਦਾਏਂ ਧਰੇ । ਆਗੈ ਅਰੁ ਪਾਛੈ ਨਿਜ ਕੀਨਿ ।
ਆਪ ਬੀਚ ਆਵਤਿ ਬਲ ਪੀਨ ॥ ੨ ॥ ਤਿਮ ਟੋਲਨਿ ਕੇ ਆਗੈ ਟੋਲਿ ।
ਕਰੇ ਆਪਨੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲਿ । 'ਡੇਰਾ ਤਜੀਅਹਿ ਕਰਹੁ ਪਿਛਾਰੀ । ਸਲਖ
ਪ੍ਰਹਾਰਹੁ ਹੋਹੁ ਅਗਾਰੀ ॥ ੩ ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਟੋਲਿ ਬਿਖੈ ਬਿਰਿ ਰਹੀਯਹਿ ।
ਵਧਿ ਬਹੁ ਆਗੈ ਹਤਨਿ ਨ ਕਹੀਯਹਿ' । ਸੈਨਾਪਤਿ ਸਭਿ ਕੋ ਸਮੁਝਾਏ ।
ਆਗੈ ਚਲੇ ਸੂਰ ਉਮਡਾਏ ॥ ੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਭਿ ਕੇ ਬੀਚਿ ਬਿਰਾਜੈ । ਮਨਹੁ
ਸੁਰਨਿ ਮਹਿ ਸੁਰਪਤਿ ਛਾਜੈ । ਕੇ ਜਾਦਵ ਮਹਿ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ' । ਤਿਮ
ਸਿੱਖਨਿ ਮਹਿ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ॥ ੫ ॥ ਧਨੁਖ ਕਠੋਰ ਹਾਥ ਮਹਿ ਧਾਰਾ । ਕੋ
ਨਹਿ ਐਂਚ ਸਕਹਿ ਬਲਿ ਭਾਰਾ । ਤੀਛਨ ਭੀਛਨ ਦੀਛਨ ਦੇਖਿ । ਖਪਰੇ
ਤਰਕਸ਼ ਭਰਜੇ ਅਸੇਖ ॥ ੬ ॥ ਅਪਰ ਨਿਖੰਗ ਸੰਗ ਉਚਵਾਏ । ਜਬਿ
ਚਹੀਅਹਿ ਲੇਂ ਤੁਰਤ ਚਲਾਏ । ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੈ ਕਰਿਵਾਏ । ਸਿੱਖਜਾ ਕੋ

'(ਕੜਕੜ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਉਠਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ) ਬਿਜਲੀ ਕੜਕਦੀ ਹੈ, (ਗੋਲੀਆਂ) ਬਹੁਤ ਡਿਗ-
ਦੀਆਂ ਹਨ (ਜਿਵੇਂ) ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । [ਬਾਰੀ-ਪਾਣੀ, ਮੀਂਹ] । 'ਸਰਪਾਂ ਰੂਪ ਕਾਇਰ ਬਹੁਤੇ
ਭਰ ਨਾਲ ਸੰਕੁਚਦੇ ਹਨ । 'ਗੜੇ । 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਾਣ ਰੂਪ ਪੈਣ ਚੱਲੇ ਬਿਠਾਂ । 'ਬਣਾਉ
ਤਣਾਉ । 'ਬਹਾਦਰ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) । (ਅ) (ਅਪਣੇ) ਲਸ਼ਕਰ ਨੂੰ ਦਲੇਰ ਚਿੱਠਾ । 'ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
ਜੀ । 'ਤ੍ਰਿਖੇ ਤੇ ਭਜਾਨਕ (ਖਪਰੇ ਤੀਰ) ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਰਾ ਤਰਕਸ਼ ਭਰ ਲਿਆ
[ਸਿਸ਼; ਤੀਕਸ਼ਣ=ਤ੍ਰਿਖੇ । ਭੀਮਣ=ਭਜਾਨਕ । ਦੀਕਸ਼ਣ=ਅੱਖ] । 'ਦੋਰ ਭੋਥੇ ।

ਦੈ ਦੈ ਘਰਿਵਾਏ ॥ ੭ ॥ ਸਿਪਰ ਬਿਸਾਲ ਧਰੀ ਭੁਜਮੂਲ^੧ । ਸਵਾ ਪਾਂਚ
 ਸਿਰ ਕੇ^੨ ਜਿਸ ਫੁਲ । ਖੜਗ ਖੇਤ ਕਰ ਬਾਮੇ ਧਰਨੀ^੩ । ਪਦ ਸੋਂ ਫਾਂਦਨਿ
 ਰਿਪੁ ਤੇ ਜਰਨੀ^੪ ॥੮॥ ਚੰਦ੍ਰਹਾਸ ਚੌਰਾ ਖਰ ਧਾਰਾ^੫ । ਦੀਰਘ ਹੁਤੋ ਦਿਪਤਿ
 ਗਰ ਧਾਰਾ । ਏਕ ਹਾਥ ਮਹਿ ਬਾਗ ਉਠਾਏ^੬ । ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਲ ਦਿਸਿ
 ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਏ ॥੯॥ ਜੱਟੁ ਗਯੋ ਸੈਨ ਲੈ ਸੰਗਿ । ਤੁਪਕ ਪਹਾਰਤਿ ਛੇਰਨੇ
 ਜੰਗ । ਠਹਾ ਠਹੀ ਬੰਦੂਕਨਿ ਹੋਈ । ਫੇਰਤਿ ਹਯ ਬਡ ਜੋਧਾ ਜੋਈ ॥
 ੧੦॥ ਨਿਕਸਿ ਗੋਲ^੭ ਤੇ ਲਰਤਿ ਅਗਾਰੀ । ਤੁਰੰਗ ਪਵਾਇ ਤੁਫੰਗ ਪਹਾਰੀ ।
 ਜੱਟੁ ਕਰਨੇ ਨੇਰ ਜਿਸ ਕਾਲਾ । ਲਾਗਤਿ ਗੁਲਕਾਂ ਰਿਦੇ ਕਰਾਲਾ ॥ ੧੧ ॥
 ਪਾਘੀ ਛੰਦ ॥ ਬਹੁ ਵਧਨੇ ਅਧਿਕ ਜੱਟੁ ਸੁ ਬੀਰ । ਤਿਹ ਦੇਖਿ ਮੁਹੰਮਦ
 ਖਾਨ ਧੀਰ । ਲੇ ਸੰਗ ਸਹੱਸੈ ਅੱਗੂ ਚਾਲਿ । ਤਨਾਗੀਤਿ^੮ ਤੁਪਕ ਨਾਦਤਿ
 ਕਰਾਲ ॥ ੧੨ ॥ ਲਗਿ ਗਿਰਤਿ ਸੁਭਟ ਘਾਇਲ ਘੁਮੀਤਿ । ਕਰਿ ਮਾਰ
 ਮਾਰ ਉਪਰ ਪਰੀਤਿ । ਕੁਛ ਢਰਨੇ ਭਾਨੁ ਤਬਿ ਦਮੋਸ ਮੱਧ^੯ । ਭਿਰ ਪਰੇ
 ਸੁਰ ਚਹਿ ਜੀਤ ਜੁੱਧ ॥ ੧੩ ॥ ਕੜਕੀਤਿ ਦੀਹ ਛੁਟਕੀਤਿ ਜਾਲ^{੧੦} । ਕਸਿ-
 ਮੀਤਿ^{੧੧} ਬਹੁਰ ਬਾਰੂਦ ਝਾਲਿ । ਛੁਟਕੀਤਿ ਲਗਤਿ ਗਜ ਫੇਰਿ ਫੇਰਿ ਗੁਲ-
 ਕਾਨਿ ਠੋਕਿ ਰਿਪੁ ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ॥ ੧੪ ॥ ਧਰਿਮੀਤਿ ਸਿਸਤ^{੧੨} ਤੋਰਾ ਸੁ ਜੋਰਿ ।
 ਧੁਖਿਮੀਤਿ ਪਲੀਤਾ ਠੋਰਿ ਠੋਰਿ ਬਹੁ ਸ਼ਬਦ ਤਜਾ ਭੜ ਹੋਨਿ ਲਾਗਿ । ਛੁਟਿ
 ਗੁਲਕਾਂ ਜਾਲਾ ਜਾਗਿ ਜਾਗਿ ॥ ੧੫ ॥ ਬਝਿ ਉਠਨੇ ਧੂਮ ਲਿਯ ਗਗਨ
 ਛਾਇ । ਰਜ ਚਵੀ ਉਰਧ^{੧੩}, ਰਵਿ ਨਹਿ ਦਿਖਾਇ । ਭਟ ਭਿਰੇ ਭੇਰਿ ਲਲ-
 ਕਾਰ ਬੋਲਿ । ਇਤ ਉਤ ਪਵਾਇ ਪਰਿ ਗਿਰਤਿ ਡੋਲਿ ॥ ੧੬ ॥ ਮਿਲਿ ਗਏ
 ਸੂਰ ਇਮ ਆਪ ਮਾਂਹਿ । ਦੈ ਨਦੀ ਬਹਤਿ ਇਕ ਬਾਨ ਜਾਂਹਿ । ਤੁਰਕਾਨ
 ਸੈਨ ਉਮਝੀ ਬਿਸਾਲ । ਗੁਲਕਾਨ ਮਾਰਿ ਗੇਰੇ ਉਤਾਲ ॥ ੧੭ ॥ ਜੱਟੁ ਪ੍ਰਚੰਡ
 ਕੋ ਘੋਰਿ ਲੀਨਿ । ਤੁਰੰਗਨਿ ਪਵਾਇ ਆਗੇ ਸੁ ਕੀਨਿ । ਵਧਿ ਗਏ ਬਹੁਤ
 ਕਰਿ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਗੁਇ ਨਿਕਟਿ ਜਾਇ ਤੁਪਕਨਿ ਪਹਾਰ ॥ ੧੮ ॥ ਤਬਿ
 ਕਹਨੇ ਮੁਹੰਮਦਖਾਨ ਦੇਖਿ^{੧੪} ਇਨ ਲੋਹੁ ਪ੍ਰਿਥਕ ਕਰਿ ਜੇ ਅਸ਼ੋਖਾਭਟ ਅੱਗੂ
^੧ਮੋਢੇ (ਉਤੇ) । ^੨ਸਵਾ ਪੰਜ ਸੈਰ ਵੇ। ^੩ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਜੁੱਧ ਕਰਨ (ਵੇਲੇ ਜੋ ਢਾਲ ਕਿ
 ਖੋਥੇ ਹੱਥ ਧਾਰਨ ਕਰੀਈ ਹੈ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਉਛਲਕੇ ਜਿਸ ਉਤੇ ਸੱਤੂ (ਦਾ ਵਾਰ)
 ਸਹਾਰੀਦਾ ਹੈ । ^੪(ਤਲਵਾਰ ਜਾਂ) ਖੰਡਾ ਚੌੜਾ ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਵਾਲਾ ^੫ਘੋੜੇ ਦੀ ਵਾਗ ।
^੬ਜੋਧਾ, ਹੰਮਲ । ^੭ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ । ^੮ਦੁਪਾਯ ਤੋਂ (ਪਿਛੋਂ) ਤਦੋਂ ਕੁਝ ਸੂਰਜ ਢਲ
 ਜਿਯਾ । ^੯ਭਾਧ ਬੰਦੂਕ । ^{੧੦}ਭਰਦੇ ਹਨ । ^{੧੧}ਸੋਧ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ । ^{੧੨}ਉਪਰ ਹੈ ।

ਰੋਕ ਬਹੁ ਸਾਵਧਾਨ। ਇਕ ਬਾਰ ਪਰਹੁ ਸਭਿ ਕਰਹੁ ਹਾਨਿ॥੧੯॥ ਸੁਨਿ
ਸੈਨਪਤੀ ਕੇ ਬਾਕ ਬੀਰਾਫਿਰਿ ਗਏ ਅੰਗੁ ਲਿਖ ਘੋਰ ਧੀਰਾਜੱਟੁ ਨ ਤ੍ਰਾਸ
ਚਿਤੁ ਤਨਕ ਕੀਨਿ। ਲਲਕਾਰ ਸੁਭਟ ਗਨ ਧੀਰ ਦੀਨਿ॥ ੨੦ ॥ ਇਕ
ਬਾਰ ਮਾਰਿ ਗੁਲਕਾਂ ਗਿਰਾਇ। ਭਟ ਪਰੇ ਉਥਲ ਲਾਗਿ ਮਰਤਿ ਘਾਇ।
ਕਿਸਹੂੰਨਿ ਸੀਸ ਫੂਟਯੋ ਮਰੰਤਿ। ਕਿਸ ਕੇਰਿ ਬਦਨ ਗੁਲਕਾ ਫੁਰੰਤਿ॥
੨੧॥ ਕਿਸ ਰਿਦਾ ਬਿਦੀਰਨਿ॥ ਪਰਤਿ ਭੂਮ। ਕਿਸਿ ਉਦਰ ਲਾਗੀ
ਘਾਇਲ ਸੁ ਘ੍ਰਮਿ। ਕਿਸ ਬਾਂਹ ਟੂਟਿ, ਕਿਸ ਟਾਂਗ ਟੂਟਿ। ਬਹੁ ਤੁਪਕ ਛੋਰਿ
ਦਲ ਅਧਿਕ ਜੂਟਿ॥ ੨੨ ॥ ਬਹੁ ਗਿਰੇ ਸਿੱਖਨ ਤੁਰਕਾਂਨ ਸੰਗਿ। ਕਿਤ
ਮਰੇ ਪਰੇ ਦੀਰਘ ਤੁਰੰਗ। ਕਿਤਹੂੰ ਭਜੰਤਿ ਛੁਛੇ ਪਲਾਂਣ॥ ਕਿਤ ਘਾਇ
ਸਹਤ ਦਰੜੇ ਕਿਕਾਂਣ॥ ੨੩॥ ਜੱਟੁ ਸੁ ਘਿਰੀਤ ਬਡ ਕੀਨ ਜੁੱਧ। ਗਨ
ਤੁਰਕ ਮਾਰਿ ਮਾਰਤਿ ਸੁ ਕ੍ਰੋਧਾਪਿਖਿ ਜਥੇਦਾਰ ਕੱਲਜਾਨ ਨਾਮ। ਸੈ ਭਯੋ
ਅੰਗੁ ਬਡਿ ਜੰਗ ਧਾਮ॥ ੨੪ ॥ ਤੁਪਕੀ ਤੜਾਕ ਬਹੁ ਛੋਰਿ ਛੋਰਿ। ਹਤਿ
ਕਰੇ ਤੁਰਕ ਤਨ ਛੋਰਿ ਛੋਰਿ। ਜੋ ਹੁਤੇ ਅੰਗੁ ਕੁਛ ਮਾਰਿ ਦੀਨਿ। ਕੁਛ ਚਲੇ
ਭਾਜਿ ਉਰ ਤ੍ਰਾਸ ਲੀਨਿ॥ ੨੫ ॥ ਕਰਿ ਹਲਾਹੁਲ ਰੋਕੇ ਪ੍ਰਚੰਡ। ਫਿਰ
ਹਟੈ ਬੀਰ ਫੋਰੰਤਿ ਤੁੰਡ॥ ਤੁਰਕਾਨ ਸੈਨ ਸਭਿ ਮੋਰਿ ਦੀਨਿ। ਰਿਸਿ ਪਰੇ
ਸੁਭਟ ਰਣ ਅਧਿਕ ਕੀਨਿ॥ ੨੬ ॥ ਸੁਯਾ॥ ਬੈਰਮ ਖਾਨ ਮਨ ਕੋਪ ਭਯੋ,
‘ਲਘੁ ਬਾਹਿਨੀ ਤੇ’ ਕਿਮ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਧਾਰੇ?। ਜੰਗ ਨਿਸੰਗ ਕਰੇ ਹਟਿ ਕੈ
ਇਕ ਬਾਰ ਤੁਫੰਗਨਿ ਛੋਰਹੁ ਸਾਰੇ॥ ਦੋਰ ਪਰੇ ਗੁਰੁ ਸੈਨ ਕੇ ਉਪਰ ਧੈ
ਗੁਲਕਾਂ ਬਰਖੀ ਤਿਸ ਬਾਰੇ। ਚਿਤ ਮੈਂ ਬਾਰਦ ਘੋਰ ਕੈ ਧਾਇਹੁ॥ ਬੰਗਕਰੇ
ਕਰਕਾ ਗਨ ਛਾਰੇ॥ ੨੭ ॥ ਬੈਰਮ ਖਾਨ ਪਰਜੈ ਜਥਿ ਆਇਕੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ
ਕੇ ਭਟ ਕ੍ਰੋਧਤਿ ਭਾਚੇਨੇਰ ਕਰਜੈ ਗਹਿ ਤੋਮਰ ਤੀਰਨਿ ਮਾਰਤਿ ਬੋਲਨਿ
ਕੇ ਲਲਕਾਰੇ॥ ਜੋ ਤੁਰਕਾਨਿ ਕੀ ਸੈਨ ਵਧੀ ਬਧ ਕੀਨਿ ਸਭੀ ਹਯ ਤੇ ਧਰ
ਡਾਰੇ॥ ਧੈ ਉਥਲੇ ਰਣਬੀਰ ਗਿਰੇ ਜਿਮ ਗਾਜ ਤੇ॥ ਦੀਹ ਸਮੂਹ ਮੁਨਾਰੇ
॥੨੮॥ ਟੂਟਿ ਕੈ ਜੂਟਿ ਤੁਫੰਗਨਿ ਛੂਟਤਿ ਫੇਰ ਅਰੇ ਕਰਵਾਰ ਨਿਕਾਰੇ॥

‘ਗੋਲੀ ਫੇਰਦੀ ਹੈ।’ ‘ਵੀਨਿਆਂ ਜਾਏ।’ ‘ਸੱਖਣੀਆਂ ਕਾਠੀਆਂ ਵਾਲੇ।’ ‘ਘੋੜਿਆਂ ਨੇ।’ ‘ਮੁਖ।
‘ਬੋਲੀ ਫੇਰ (ਕੋਲੇ)।’ ‘ਬੋਲ ਗਰਜਕੇ ਧਾ ਕੇ ਆਏ।’ ‘ਬੋਲਕੇ ਲਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ।
‘ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੁੱਟ ਲਏ।’ ‘ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ।’ ‘(ਘੋੜਿਆਂ ਤੋਂ) ਹੇਠਾਂ ਡਿਗ ਪੈਣ ਕਰਕੇ
ਵੇਗੀ ਹੈ) ਜੱਟ ਦੁੱਟ ਗਏ ਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਛੁੱਟ ਗਈਆਂ ਫੇਰ ਤੁਲਵਾਰਾਂ ਪੁਰਖੇ ਅੜ ਖੜੇ।

ਬਿੰਦ ਮਨੋ ਚਪਲਾ^੧ ਚਮਕੈ^੨ ਲਿਪ ਸ਼੍ਰੋਣਤ^੩ ਸੋ ਰੰਗ ਲਾਲ ਉਘਾਰੇ ।
 ਮੋਢਨਿ ਤੇ ਕਟਿ ਬਾਹੁਨਿ ਕੋ ਤਜਿ ਬਾਹੁਨਿ ਭੁਮਿ ਪਰੇਤਿ ਜੁਝਾਰੇ^੪ । ਗੀਵ
 ਕਟੀ ਕਿਸ, ਜਾਘ ਕਟੀ ਕਿਸ, ਛਾਤੀ ਫਟੀ ਗਿਰ 'ਹਾਇ' ਉਚਾਰੇ^੫ ॥
 ੨੯॥ ਲੋਥ ਪੈ ਲੋਥ ਗਈ ਗਿਰ ਕੈ ਬਹੁ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਕੇ ਛੁਟਿ ਚਾਲ ਪਨਾਰੇ^੬ ।
 ਬੋਲਤਿ ਘਾਵ ਭਕਾਭਕ, ਬਿੰਦ ਗਿਰੇ ਹੁਇ ਘਾਇਲ, ਜਾਤਿ ਪੁਕਾਰੇ ।
 ਹਾਥਨਿ ਮੈਂ ਤਰਵਾਰ ਗਹੀ ਨਿਕਸੇਤਨ ਪ੍ਰਾਨ, ਪੈ ਨਾਹਨਿ ਡਾਰੇ^੭ । ਬਾਯਸ,
 ਗੀਧ, ਗੁਮਾਯ^੮ ਮਹਾਂ, ਬਛਿ ਕੈਕ^੯ ਅਘਾਤਿ ਹੈਂ ਮਾਸ ਅਹਾਰੇ ॥ ੩੦ ॥
 ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਤ ਗੁਰੁ ਕੋ ਬਛਿ ਸੂਰਮਾ ਜੱਟੁ ਅਰਜੈ ਹੰਕਾਰ । ਖਾਨ ਮੁਹੰਮਦ
 ਤੁਰਕ ਕੋ ਦੋਨਹੂੰ ਭਿਰੇ ਜੁਝਾਰ ॥ ੩੧ ॥ ਨਰਾਜ ਫੇਦ ॥ ਤਬੈ ਸੁ ਕੋਪ ਸਿੱਖ
 ਹੈ ਕਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨੰਗਿਯਾਂ । ਪ੍ਰਹਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਹੀ ਸੁਰੰਗ ਰੰਗ ਚੰਗਿਯਾਂ ।
 ਕੜਾਕੜੀ ਮਚਾਇਕੈ ਨਚਾਇ ਕਾਲ ਜੀਹ ਸੀ^{੧੦} । ਉਭਾਰ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕੈ
 ਪੁਕਾਰ ਗਾਜ ਸੀਹ ਸੀ^{੧੧} ॥ ੩੨ ॥ ਸਧੀਰ ਬੀਰ ਬੀਰ ਕੈ ਸਰੀਰ ਕਾਟਿ
 ਛਾਰਿਤੇ । ਅਭੀਰ ਪੀਰ ਨਾ ਗਿਨੈ^{੧੨} ਸਮੁਹ ਸੱਤ ਮਾਰਤੋ ਘਮੰਡ^{੧੩} ਜੰਗਕੋ
 ਪਰਜੈ ਪ੍ਰਚੰਡ^{੧੪} ਸੂਰਮਾਨਿ ਤੇ^{੧੫} । ਗਿਰੰਤਿ ਖੰਡ ਖੰਡ ਹੈ, ਨ ਪੰਡ ਤੰਡ
 ਠਾਨਿਤੇ^{੧੬} ॥ ੩੩ ॥ ਪਾਧੜੀ ਫੇਦ ॥ ਤਬਿ ਅਰਜੈ ਮੁਹੰਮਦਖਾਨ ਆਨਿ। ਜੱਟੁ ਸੁ
 ਬੀਰ ਜਹਿ ਜੁੱਧ ਠਾਨਿ । ਬਰਖੀਤਿ ਬਹੁਤ ਗੁਲਕਾਂ ਲਰੀਤਿ । ਪਟ ਭਰੇ
 ਸ਼੍ਰੋਣ ਸੂਰਾ ਪਰੀਤਿ^{੧੭} ॥ ੩੪ ॥ ਰਿਸਿ ਭਰਜੈ ਮੁਹੰਮਦਖਾਨਿ ਭਾਖਿ । 'ਨਹਿ
 ਭਾਗਿ, ਖਰੋ ਰਹੁ ਜੀਤ ਕਾਂਖਿ^{੧੮} । । ਮਮ ਹਾਥ ਕੋਰ ਇਕ ਤੀਰ ਦੇਖਿ ।
 ਨਹਿ ਜਿਯਤਿ ਜਾਨਿ ਦੇ ਹੋਂ ਵਿਸ਼ੇਖ^{੧੯} ॥ ੩੫ ॥ ਸੁਨਿ ਜਟੁ ਬਾਕ ਤਿਸ
 ਨਹਿ ਸਹਾਰ । ਲਲਕਾਰ ਪਰਜੈ ਇਕ ਬਿਰ ਪੁਕਾਰ । ਕਰਿ ਤਜਾਰ ਤੁਪਕ
 ਤਿਹ ਭਾਕ ਲੱਛ^{੨੦} । ਗੁਲਕਾਂ ਚਲੀ ਨਿਜ ਦੇਹਿ ਰੱਛ^{੨੧} ॥ ੩੬ ॥ ਤਤਕਾਲ
 'ਬਿਜਲੀਆਂ । 'ਲਹੂ । 'ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਾਂ ਕਟੀਆਂ ਜਾਕੇ (ਤਲਵਾਰ ਦਾ) ਵਾਹੁਣਾ ਛੁਟਦਾ
 ਜਾਕੇ ਸੂਰਮੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ (ਭਿੰਗ) ਰਹੇ ਹਨ । 'ਪਰਨਾਲੇ । 'ਪਰ (ਹੱਥੋਂ ਤਲਵਾਰਾਂ) ਠਹੀਂ
 ਸੁੱਟੀਆਂ । 'ਗਿਦੜ । 'ਚਿਟੀਆਂ ਢੀਲਾਂ, ਗਿਰਥਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ । 'ਕਾਲ ਦੀ ਜੀਭ ਵਰਗੀ
 (ਤਲਵਾਰ ਨੂੰ) । '(ਤਲਵਾਰ) ਉਭਾਰ ਕੇ 'ਮਾਢੇ ਮਾਰ' ਦੀ ਪੁਕਾਰ (ਜੇਉਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ)
 ਮਾਢੇ ਸ਼ੇਰ ਗੱਜਦਾ ਹੈ । [ਗਾਜ ਸੀਹ ਸੀ] (ਅ) ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗੂ ਹਸਦੀ (=ਚਮਕਦੀ) ਤਲਵਾਰ
 ਉਭਾਰ ਕੇ 'ਮਾਢੇ ਮਾਰ' ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਨ । 'ਸੂਰਮੇ ਪੀੜਾ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦੇ । 'ਪ੍ਰਚੰਡ ਘਮਸਾਨ ।
 'ਸੂਰਮਿਆਂ ਤੋਂ । 'ਪੀਲਾ ਮੂੰਹ ਠਹੀਂ ਕਰਦੇ । 'ਫੇਰੀ ਹਨ । 'ਹੇ ਜਿੱਥੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਿਆ ।
 'ਨਿਸ਼ਾਨ । 'ਉਸ (ਜੱਟੂ ਨੇ) ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਦਾ ਬਚਾਉ ਕਰਕੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ।

ਤੁਰੰਗਮ ਮਾਰਿ ਲੀਨਿ। ਸਰ ਚਾਂਪ ਤੇ ਸੁ ਚਲਿਥੇ ਨ ਦੀਨਿ^੧। ਧਰ^੨ ਖਰੇ
 ਭਯੋ ਨਿਜ ਕੇ ਸੰਭਾਰਿ। ਧਨੁ ਖੈਚਿ ਬਾਨ ਭਰਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਹਾਰ॥੩੭॥ ਛੁਟਿ
 ਗਯੋ ਸਰਪ ਸਮ ਜਾਇ ਲਾਗ। ਜੱਟੁ ਭੁਜਾਨ ਕੇ ਬੀਚਿ ਖਾਗ^੩। ਬਿਧ ਗਯੋ
 ਪਾਰਿ^੪, ਗੁਰੁ ਰਾਖਿ ਲੀਨਿ। ਪੁਨ ਅਪਰ ਤੀਰ ਮਾਰਜੋ ਪ੍ਰਬੀਨ॥੩੮॥
 ਤਿਹ ਸੰਗ ਤੁਰੰਗਮ ਦੀਨਿ ਗੋਰਿ। ਜੱਟੁ ਸੁ ਤਜਾਰਿ ਭਾ ਠਾਢਿ ਫੇਗਕਰਿ
 ਤੁਪਕ ਤਜਾਰ ਤਾਕੀ ਸੁ ਬੀਰ। ਧਨੁ ਖੈਚਿ ਮੁਹਿਮਦ ਤਾਕ ਤੀਰ॥੩੯॥
 ਛੁਟਿ ਪਰੇ ਦੁਹਨਿ ਤੇ ਏਕ ਬਾਰ। ਇਤਿ ਗੁਲਕਾ ਉਤ ਤੇ ਸਰ^੫ ਪ੍ਰਹਾਰ।
 ਦੋਨਹੁ ਸੁ ਬੀਰ ਕੇ ਵਾਰ ਦੋਇ ਲਾਗਿ ਦੁਹਨਿ ਅੰਗਿ ਉਚ ਬਿਧਤਿ ਸੋਇ
 ॥ ੪੦ ॥ ਜੱਟੁ ਕਿ ਰਿਦੇ ਲਾਗਿ ਤੀਰ ਪਾਰਿ। ਗਿਰ ਪਰਜੋ ਭੂਮਿ ਥੀ ਕੈ
 ਭਵਾਰਿ^੬। ਉਤ ਲਗੀ ਜਾਇ ਗੁਲਕਾ ਪ੍ਰਚੇਡ। ਫਟਿ ਗਯੋ ਤੁੰਡ ਭਰ
 ਪਿਖਤਿ ਬੁੰਡ॥੪੧॥ ਦੋਨਹੁ ਸੁ ਬੀਰ ਜੁਝੇ ਜੁਝਾਰਾਦਲ ਦੁਹਨਿ ਦਿਸ਼ਨਿ
 ਤੇ ਭਰ ਨਿਹਾਰਿ। ਅਰਿਰਾਇ ਪਰੇ ਉਪਰ ਸੁ ਧਾਇ। ਇਕ ਬਾਰ ਖੈਚਿ
 ਕਰਵਾਰ, ਘਾਇ^੭ ॥ ੪੨ ॥ ਲਰਿ ਮਰਤਿ ਤੁਰਤਿ ਨਹਿ ਅਟਕ ਹੋਤਿ।
 ਤਰਵਾਰ ਕਿ ਤੋਮਰ ਗਹਿ ਉਦੋਤਿ। ਵਾਰਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰ ਨਹਿ ਦੇਰਿ ਲਾਇ।
 ਰਿਸ ਭਰੇ ਅਰੇ ਹੀ ਕਟਤਿ ਥਾਇ ॥ ੪੩ ॥ ਦਲ ਮਰਜੋ ਕਿਤਿਕ ਲੋਥਨ
 ਬਿਥਾਰਿ। ਪਰਿ ਰਹੇ ਬੀਰ ਬੰਕੇ ਜੁਝਾਰ। ਇਕ ਬਾਰਿ ਮਾਰਿ ਸਿੱਖਨਿ ਸੁ
 ਕੀਨਿ। ਨਹਿ ਤੁਰਕ ਅਰੇ ਬਡ ਤ੍ਰਾਸ ਲੀਨਿ॥੪੪॥ ਗੁਰੁ ਬੀਰ ਏਕ,
 ਦਸ ਸੱਤ ਸੰਗਿ॥ਠਹਿਰੈਂ ਨ ਅੱਗੁ ਭਾ ਭੀਮ ਜੰਗ॥ਬਹੁ ਕਰੀ ਮਾਰ ਕੱਲਜਾਨ
 ਬੀਰ। ਤੋਮਰ ਤੁਰੰਗ ਤਰਵਾਰ ਤੀਰ॥੪੫॥

ਭਾਗ ੬। ਐਸ ੩੩। ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਰਜ।
 ਭਾਗ ੬। ਐਸ ੩੩। ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਰਜ।

੩੩. [ਬੈਰਮਖਾਨ, ਮਥੁਰਾ ਬੱਧ]।

ਦੇਹਗ ॥ ਤੁਰਕ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰਿ ਜਬਿ ਭਜੇ ਦੇਖੇ ਅਬਦੁਲਖਾਨ। ਬਡੋ ਕ੍ਰੋਧ
 ਕਰਿ ਤਪ ਗਯੋ ਬੱਲਜੇ ਦੁਸ਼ਟ ਮਹਾਨ॥੧॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਬੈਰਮਖਾਨ ਕੇ ਤੀਰ
 ਬੁਲਾਇ ਕੈ ਕੋਪ ਕੇ ਧਾਰਿ ਕਹਜੋ ਸਮੁਦਾਈ^੧। 'ਕੜੇਂ ਨ ਬਿਰੇ ? ਸੰਗ੍ਰਾਮ
 ਪਰਜੇ ਅਬਿ ਭਾਜਿ ਕੈ ਜਾਹੁਗੇ ਕੌਨ ਸੇ ਥਾਈਂ ?'। ਕੜਾ ਤੁਮ ਲਾਜ

^੧(ਮੁਹਿਮਦ ਖਾਨ ਦਾ) ਤੀਰ ਧਨੁ ਖ ਤੋਂ ਚੱਲਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ^੨ਧਰਤੀ ਤੇ। ^੩ਬੁਡ ਗਿਆ।
 [ਹਿੰਦੀ, ਖਾਗਨਾ, ਚੁਭਣਾ, ਗੱਡ ਜਾਣਾ]। ^੪ਖਿੰਨੂ ਬੇ ਪਾਰ ਹੋ ਗਿਆ। ^੫ਤੀਰ। ^੬ਭਵਾਲੀ
 ਟੋਕੀ। ^੭ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤੇ। ^੮ਸਾਰੀ ਵਸਤੂ।

ਪੈ ਗਾਸ ਪਰੀ^੧, ਬਹੁ ਬੋਲਤਿ ਬੇ ਮਿਲਿ ਕੈ ਅਗੁਵਾਈ^੨।—ਕੈਨ ਅਰੈ ਹਮ
ਸੈਗਿ ਮਹਾਂ ਭਟ—, ਬੋਰੇ ਈ ਸਿੱਖਨਿ ਦੀਨੈ ਪਲਾਈ^੩ ॥ ੨ ॥ ਤੁਰਨ ਤੁਰ
ਰਨ ਕੋ ਕਰਿ ਜਾਹੁ ਸਭੈ ਭਟ ਰੋਕਹੁ ਦੈ ਲਲਕਾਰਾ^੪। ਬੈਰਮਖਾਨ ਸੁਨੈ
ਬਚ ਬਾਨ ਸੇ, ਕ੍ਰੋਧ ਭਯੋ ਨਹਿ ਜਾਇ ਸਹਾਰਾ^੫। ਲੈ ਦਲ ਕੋ ਉਮਡਜੋਇਕ
ਵਾਰ ਹੀ, ਪੀਸਤਿ ਦਾਂਤਨਿ ਕੋ ਬਲ ਧਾਰਾ। ਆਇ ਪਰਜੈ ਗਨ ਸਿੱਖਨਿ
ਪੈ ਥਿਰ ਹੋਤਿ ਭਏ ਬਡ ਬੀਰ ਜੁਝਾਰਾ^੬ ॥ ੩ ॥ ਮਾਰ ਤੁਫੰਗਨਿ ਮਾਚੀ
ਘਨੀ, ਨ ਅਰੇ ਸਿਖ, ਬੈਰਮਖਾਨ ਭਜਾਏ। ਭੋਮਰ ਭੀਰਨਿ ਸੈ ਗੁਲਕਾਨਿ
ਕਰੀ ਬਰਖਾ ਇਕਸਾਰ ਧਵਾਏ^੭। ਦੋਨਹੂੰ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਮਰਿ ਕੈ ਭਟ
ਹੁਰ ਬਿਮਾਨ ਚਵੇ ਮੁਦ ਪਾਏ। ਦੇਹਿ ਤਜੀ ਸਭਿ ਪਾਪਨਿ ਕੋ ਜੁਤਿ ਪੁੰਨ
ਸਰੀਰ ਕੋ ਧਾਰਿ ਸਿਧਾਏ^੮ ॥ ੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਬੀਰ ਬਹਾਦੁਰ ਆਦਰ
ਤੇ ਮਥੁਰਾ^੯ ਢਿਗ ਹੋਰਾ। ‘ਜਾਹੁ ਬਲੀ ! ਇਹ ਖਾਨ ਜੁ ਆਵਤਿ ਮਾਰਤਿ
ਹੈ ਉਰ ਕ੍ਰੋਧ ਘਨੇਰਾ। ਰੋਕਹੁ ਅੱਗ, ਹਤੋ ਕਰਿ ਜੰਗ, ਕਹਾਵਤਿ ਹੈ ਇਹ
ਬੀਰ ਬਡੇਰਾ। ਮਾਰੇ ਘਨੇ ਭਟ, ਨਾ ਅਟਕਜੈ ਕਿਤ, ਕਾਟਤਿ ਹਾਥ ਗਹੀ
ਸਮਸ਼ੋਰਾ^{੧੦} ॥ ੫ ॥ ਸਾਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕੈ ਮਥੁਰਾ ਮਨ ਆਨੰਦ ਕੋ
ਉਪਜਾਏ। ‘ਆਪ ਸਹਾਇ ਕਰੋ ਪ੍ਰਭੂ ਪੂਰਨ ਮਾਰਤਿ ਹੋਂ ਇਸ ਕੋ ਉਬ-
ਲਾਏ। ਕਜਾ ਇਹ ਗੀਦੀ ਗਵਾਰ ਅਹੈ ਗਨ ਕਾਲ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰੇ ਚਲੇ ਇਤ
ਆਏ। ਰਾਵਰ ਕੋ ਬਲ ਦੀਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਬਾਹਜਹਾਂ ਕੋ ਗਹੈਂ ਹਮ ਜਾਏ’
॥੬॥ ਯੈਂ ਕਹਿ ਕੈ ਗੁਰੁ ਆਇਸੁ ਲੇ, ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੋ, ਹਯ ਤੇਜ ਕਰਜੈ।
ਚਾਰ ਸੈ ਸੂਰ ਚਲੇ ਜਿਹ ਸੈਗ ਸੁ ਮਾਰਿ ਹੀ ਮਾਰ ਕੋ ਸ਼ੋਰ ਪਰਜੈ। ਦੀਹ
ਦਮਾਮਨਿ ਚੋਬ ਲਗੇ ਸੁਨਿ ਬੀਰਨਿ ਕੈ ਉਰ ਮੋਦ ਭਰਜੈ। ਤੇਜ ਤੁਰੰਗ
ਸੰਭਾਰਿ ਤੁਫੰਗਨਿ ਜੰਗ ਰਚਜੈ ਉਤਸਾਹੁ ਧਰਜੈ ॥ ੭ ॥ ਬੈਰਮਖਾਨ ਹੁਤੋ
ਜਿਸ ਥਾਨ ਕਰੈ ਭਟ ਹਾਨ, ਗਯੋ ਤਹਿ ਧਾਏ। ਯੈਂ ਲਲਕਾਰਿ ਪਰਜੈ ਤੁਰ-
ਕਾਨ ਮੈਂ, ਸ਼ੋਰ ਪਰੈ ਮਿਰਗ ਬੰਦ ਮੈਂ ਜਾਏ। ਮਾਰਿ ਕਰੀ ਬਰਖਾ ਗੁਲਕਾਨਿ
ਕੀ ਜਜੈ ਘਨ ਉਨਵੈ ਕੈ ਬਰਖਾਏ। ਸੂਰ ਦੜਾਦੜ ਭੂਮਿ ਪਰੈ ਬਨ ਮੈਂ
ਤਰੁ ਖਾਤੀ^{੧੧} ਜਜੈ ਕਾਟ ਗਿਰਾਏ ॥੮॥ ਲੋਹ ਮਚਜੈ ਦੁਹੂੰ ਓਰਨਿ ਤੇ ਜਨੁ
^੧ਕੀ ਤੇਰੀ ਲੱਜਾ ਤੇ ਚਿਜਲੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ ? ^੨ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮਿਲਕੇ ਵਧ ਵਧ ਕੇ ਬੋਲਦੇ
ਸੀ। ^੩ਬੋਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਹੀ (ਤੁਹਾਨੂੰ) ਨਠਾ ਦਿੱਤਾ। ^੪ਜੰਗਜੂ ਸੂਰਮੇ। ^੫ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ।
^੬ਪਾਪਾਂ ਵਾਲੀ ਦੇਹ ਤਿਆਗਕੇ ਪੁੰਨੀ ਸਰੀਰ ਧਾਰਕੇ ਗਏ (ਭਾਵ ਦੋਵਤਾ ਰੂਪ ਹੋਕੇ)। ^੭ਸੂਰਮੇ
ਦਾ ਨਾਮ। ^੮ਹੱਥ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਢੜਕੇ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ^੯ਓਰਤਕੇ। ^{੧੦}ਤਰਖਾਨ।

ਓਰਨਿ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਿ ਪਾਕ^੧ ਗਿਰੀ । ‘ਹਾਇ’ ਓਚਾਰਤਿ ਘਾਇਲ ਆਰਤ^੨,
ਬੀਰ ਬੀਗਾਰਤਿ ਧੀਰ ਧਰੀ । ਆਪਸ ਮੈਂ ਓਰਏ ਇਕ ਬਾਰ ਹੀ ਮਾਰਿ
ਕ੍ਰਿਪਾਨਨਿ ਦੀਹ ਕਰੀ । ਸ਼੍ਰੋਤਤਿ ਭੂਮਿ ਰੰਗੀਨ ਭਈ ਗਨ ਲੋਥਨਿ ਪੈ
ਗਨ ਲੋਥ ਪਰੀ॥੬॥ ਬੀਰ ਟਿਕੇ ਨ ਕਟੇ ਰਨ ਖੇਤ ਮੈਂ, ਓਜ ਤੇ ਨਾਂਹਿ
ਮਿਟੇ ਲਰਿ ਕੈ । ਹੋਤਿ ਭਏ ਪਟ ਲਾਲ ਸਮੂਹਨਿ ਚਾਰਰ^੩ ਖੇਲਤਿ ਜਜੈਂ
ਫਿਰਿਕੈ।ਕਾਸ਼ਟ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟਨਿ ਕੋ^੪ ਬਡ ਨਾਦ ਭਯੋ ਤਿਸ ਕਾਲ ਰਹੇ ਅਰਿਕੈ।
ਕੈ ਨ ਮਿਟੈ ਦੁਹੂੰ ਓਰਨਿ ਤੇ ਚਪਿ^੫ ਆਪਸ ਬੀਚਿ ਗਿਰੇ ਮਰਿਕੈ ॥ ੯੦ ॥
ਮਾਰ ਮਚੀ, ਕਹਿ ‘ਮਾਰਿ ਹੀ ਮਾਰਿ’ ਸੁ ਮਾਰ ਕਰੇ ਹਥਿਆਰਨਿ ਸੰਗਾ ।
ਭੀਮ ਭਯੋ ਰਣ ਖੇਤ ਮਹਾਂ ਪਿਖਿ ਕਾਇਰ ਕੇ ਉਰ ਹੋਤਿ ਅਤੰਗਾ^੬ । ਸੂਰਨਿ
ਕੈ ਮੁਖ ਲਾਲੀ ਚਵੀ ਰਿਪੁ ਮਾਰਤਿ ਹੈਂ ਬਿਚ ਜੰਗ ਨਿਸੰਗਾ । ਸੀਸ
ਕਟੇ ਗਨ, ਬਾਹੁ^੭ ਕਟੇ ਗਨ, ਬਾਹੁ^੮ ਕਟੇ ਗਿਰ ਗੇ ਬਿਨ ਅੰਗਾ ॥ ੯੧ ॥
ਰੋਕੀ ਅਗਾਰੀ ਜਥੈ ਮਥਰਾ ਤਬਿ ਬੈਰਮਖਾਨ ਤੁਫੰਗ ਚਲਾਏ । ‘ਮਾਰਹੁ
ਰੇ ਕਿਮ ਠਾਂਢਿ ਰਹੇ, ਭਟ ਬੋਰੇ ਅਹੈਂ ਕਿਸ ਨੇ ਅਟਕਾਏ ?’ । ਲੇ ਕਰਿ
ਸੰਗ ਸਹੱਸ ਸੂਰਮੇ ਆਇ ਪਰਜੈ ਹਥਿਆਰ ਉਠਾਏ । ਮਾਰਿ ਤੁਫੰਗਨਿ
ਐਸੀ ਕਰੀ ਦਿਸਿ ਦੋਇਨ ਕੇ ਹਯ ਤੇ ਉਥਲਾਏ ॥ ੯੨ ॥ ਕੇਤਿਨ
ਕੇਰਿ ਤੁਰੰਗ ਹਤੇ ਰਲਿ^੯, ਕੇਤਿਕ ਬੀਰ ਮਰੇ ਹਯ ਛੋਰੇ । ਕੇਤਿਨਿ ਕੀ ਭੁਜ
ਕਾਟਿ ਦਈ ਅਰਿ ਕੇਤਿਨਿ ਕੇ ਗਲਕਾ^{੧੦} ਉਰ ਢੋਰੇ । ਕੇਤਿਨਿ ਕੀ ਕਟਿ
ਗੀਵ ਗਈ ਸੁ ਕਬੀਧ^{੧੧} ਉਠੇ ਪਿਖਿ ਦਾਰੁਨ ਦੋਰੇ । ਕੇਤਿਨਿ ਕੀ ਕਟਿ ਜੰਘ
ਗਈ ਲੰਗਰੇ ਸੁ ਖਰੇ ਮੁਖ ਸੱਤਨਿ ਓਰੇ ॥ ੯੩ ॥ ਰੋਸ ਭਰਜੈ ਮਥਰਾ ਹਯ
ਵੇਰਤਿ ਮਾਰਿ ਤੁਫੰਗਨਿ ਸੱਤ ਹੋਰਾਵੇ । ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਹ ਬਜੈਂ ਦੁਹੂੰ ਓਰਨਿ
ਤੀਰਨਿ ਤੋਮਰ ਭਾਕ ਚਲਾਵੈਂ। ‘ਮਾਰਹੁ ਮਾਰਿ’ ਪੁਕਾਰਤਿ ਹੈਂ ਮੁਖ ਸ਼੍ਰੋਤ
ਭਰੇ ਅਸਿ ਕੋ^{੧੨} ਚਮਕਾਵੈਂ । ਟੁਟ ਪਰੇ ਭਰ ਜੁਟ ਗਏ, ਅਟਕੇ ਨ ਮਿਟੈਂ,
ਲਟਕੇ ਝਟਕਾਵੈਂ^{੧੩} ॥ ੯੪ ॥ ਯੋ ਜਬਿ ਮਾਰਿ ਮਚੀ ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਤੇ, ਬੀਰ ਗਿਰੇ
‘ਪੱਕੀ ਖੇਤੀ ।’ ਦੁਖੀ ਜ਼ਖਮੀ ‘ਹਾਇ ਹਾਇ’ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੧ਹੋਲੀ [ਸਿਸ:, ਚਕਚਕੀ=ਹੋਲੀ
ਦਾ ਗੀਤ, ਤਮਾਸ਼ਾ, ਹੋਲਾ ਆਦਿ] । ^੨ਬੰਦੂਕਾਂ ਦਾ । ^੩ਪਿਥਕੇ । ^੪ਡਰ । ^੫ਬਾਹਾਂ । ^੬ਘੋੜੇ
[ਸਿਸ:, ਵਾਹ] । (ਅ) ਟੰਗਾਂ । [ਸਿਸ:, ਵਰ=ਲਈ ਫਿਰਨਾ] । ^੭ਜੰਗ ਵਿਚ । ^੮ਗੋਲੀਆਂ ਨੇ ।
^੯ਧੜ । ^{੧੦}ਤਲਵਾਰਾਂ ਨੂੰ । ^{੧੧}ਟੁਟ ਕੇ ਪਏ ਸੂਰਮੇ (ਤੇ ਆਪੋ ਵਿਚ) ਜੁਟ ਗਏ, (ਆਪੋ ਵਿਚ)
ਅਤੇ ਹੋਏ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, (ਆਪ) ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵੇਰੀ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ । (ਅ)
(ਤਲਵਾਰ) ਟੁਟ ਪਈ ਤੇ ਸੂਰਮੇ ਜੁਟ ਗਏ (ਹਥੇ ਹਥੀ ਤੇ) ਪਰਸਪਰ ਅਤੇ ਹਟਦੇ ਨਹੀਂ,
ਬੰਬੜੇ ਹੋਏ ਝਟਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ।

ਮਰਿਕੈ ਸਮੁਦਾਈ । ਬੈਰਮਖਾਨ ਅਰਜੈ ਤਬਿ ਆਪ ਹੀ ਬੀਰ ਕਿਤੇਕ ਹੈ
 ਸਿੰਗ ਸਹਾਈ । ਖੈਰਿ ਲਈ ਕਰਵਾਰਨਿ ਮਜਾਨ ਤੇ ਮਾਰਤਿ ਬੇਗ ਅਰੈ
 ਅਗਵਾਈ । ਆਵਤਿ ਗੋਰਤਿ ਸੁਰਨਿ ਕੋ, ਠਹਿਰੈ ਨਹਿ ਕੋ, ਅਸ ਮਾਰ
 ਮਚਾਈ ॥ ੧੫ ॥ ਹੋਸਕ ਛੰਦ ॥ ਬੈਰਮਖਾਨਾ । ਕੀਨਿ ਮਦਾਨਾ । ਖੈਰਿ
 ਕ੍ਰਿਪਾਨਾ । ਬੀਰਨਿ ਹਾਨਾ ॥ ੧੬ ॥ ਕੋ ਨ ਅਰੰਤਾ । ਮਾਰਿ ਗਿਰੰਤਾ । ਰੌਰ
 ਮਚੇਤਾ । ਜੋ ਬਲਿਵੰਤਾ ॥ ੧੭ ॥ ਘੋਰ ਨਚਾਵੈ । ਵਾਰ ਚਲਾਵੈ । ਘਾਇਨਿ
 ਘਾਵੈ । ਹੈ ਉਥਲਾਵੈ ॥ ੧੮ ॥ ਜਾਨਤਿ ਬਿੰਦਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਸਿ ਛਿੰਦਾ ॥ ਨਾ
 ਅਟਕੰਤਾ । ਸਿੱਖਨਿ ਹੰਤਾ ॥ ੧੯ ॥ ਸੂਰ ਸੁ ਔਰੇ । ਆਵਤਿ ਦੌਰੇ । ਤੋਮਰ
 ਤੀਰੇ । ਬੇਧਿ ਸਰੀਰੇ ॥ ੨੦ ॥ ਸਿੱਖਨਿ ਹੋਰਾ । ਬੀਰ ਬਡੇਰਾ । ਮਾਰਤਿ ਖੱਰੀ ।
 ਧਾਵਤਿ ਅੱਗੀ ॥ ੨੧ ॥ ਦੀਹ ਹੰਕਾਰੀ ॥ ਆਇ ਅਗਾਰੀ । ਸੈਨ ਸੰਘਾਰੀ ।
 ਹੈ ਬਲਿਭਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥ ਹਰਿ ਬੇਲਮਨਾ ਛੰਦ ॥ ਪਿਖਿ ਕੈ ਮਥਰਾ । ਰਣ ਭਾ
 ਸੁਥਰਾ ॥ ਭਟ ਕਾਟਿ ਗਿਰੇ । ਗਨ ਦੇਹਿ ਪਰੇ ॥ ੨੩ ॥ ਜਹਿ ਖਾਨ ਖਰੋ ।
 ਤਹਿ ਆਨਿ ਅਰੋ । ਭਟ ਬਿੰਦ ਲਿਏ । ਤਹਿ ਠਾਂਢ ਕਿਏ ॥ ੨੪ ॥ ਅਗਨੀ
 ਉਗਲਾ । ਗੁਲਕਾਨਿ ਡਲਾ ॥ ਕਸਿ ਫੋਰਿ ਦਈ ॥ ਬਹੁ ਮਾਰਿ ਕਈ ॥
 ੨੫ ॥ ਭਟ ਭੂਮਿ ਗਿਰੇ । ਹਯ ਫੂਛ ਫਿਰੇ । ਤੁਰਕਾਨਿ ਹਨੇ । ਤਜਿ ਪ੍ਰਾਨ
 ਘਨੇ ॥ ੨੬ ॥ ਦਿਸਿ ਦੈ ਰਿਸ ਕੈ । ਤੁਪਕਾ ਕਸਿ ਕੈ । ਸਮੁਦਾਇ ਛਟੈ ॥ ਮੁਖ
 ਸੂਰ ਜੁਟੈ ॥ ੨੭ ॥ ਨਹਿ ਪਾਛਿ ਹਟੇ । ਤਿਸ ਥਾਨ ਲਿਟੇ । ਸਿਰ ਫਟਿ
 ਗਏ । ਗੁਲਕਾਨਿ ਹਏ ॥ ੨੮ ॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਚਲਾਇ ਕੁਦਾਇ ਤੁਰੰਗ
 ਕੋ ਰੋਸ ਭਰਜੈ ਮਥਰਾ ਮਨ ਮੈਂ । ਬੈਰਮਖਾਨ ਕੇ ਨੇਰ ਢਕਜੈ ਪਿਖਿ ਆਵਤਿ
 ਦੀਹ ਵਧਜੈ ਰਨ ਮੈਂ । ਉਚਿ ਪੁਕਾਰ ਕਹਜੈ ਲਲਕਾਰ ਹਨੇ ਭਟ ਤੈ
 ਪ੍ਰਵਿਸਜੈ ਗਨ ਮੈਂ । ਸੂਰ ਮਿਲਜੈ ਨਹਿ ਕੋ ਅਬਿ ਲੈ, ਬਿਰਤਾ ਕਰਿ ਬੀਰ !
 ਅਯੋਧਨ ਮੈਂ ॥ ੨੯ ॥ ਸਾਮੁਹੇ ਮੋਹਿ ਖਰੇ ਅਬਿ ਹੋਹੁ, ਟਰੇ ਨਹਿ, ਤੋਹਿ
 ਦਿਖਾਵਹੁ ਹਾਥਾ ॥ ਯੈਂ ਸੁਨਿ ਬੈਰਮਖਾਨ ਹਸਜੈ ਤੁਮ ਜਾਨਤਿ ਕਜਾ ਹਥਿ-
 ਆਰਨਿ ਗਾਥਾ ? । ਮੈਂ ਜਬਿ ਲੈ ਨ ਕੁਪਜੈ ਤੁਮ ਪੈ ਤਬਿ ਲੈ ਤੁਰਕਾਨਿ

“(ਜੇ) ਅਤੇ । “ਜ਼ਖਮਾਂ ਤੇ ਜ਼ਖਮ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ । “ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿੱਦੋਂ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਕੱਟਣ
 ਦੀ (ਤਕੋ ਇਸੇ ਰਾਸ ਦਾ ਅੰਸੁ ੩੧ ਅੰਕ ੩) । “ਸੂਰਮੇਂ । “ਵਿੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ । “ਬੜੇ ਹੰਕਾਰ ਵਾਲਾ
 ਹੈ । “ਹੰਗਾ । “ਸਰੀਰ । “ਅਗਨੀ ਉਗਲਾ (—ਬੰਦੂਕ) ਵਿਚ ਗੋਲੀਆਂ ਪਾਈਆਂ । “ਸਿਸਤੀ
 ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਚਲਾਈਆਂ । “ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ । “ਜੁੱਧ ਵਿਚ, ਸੰਗ ਭ੍ਰਮੀ ਵਿਚ [ਸਿਸਤੀ, ਅਯੋਧਨ] ।
 (ਅ) ਮੈਂ ਉਹ (ਸੂਰਮਾ) ਹਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ । [ਸਿਸਤੀ, ਅਯੋਧਨ] ।

ਹਨਹੁ ਬਲਿ ਸਾਥਾ । ਦੇਖਹੁ ਮਾਰਤਿ ਹੋਂ ਸਭਿ ਕੋ ਕਰਿ ਹੋਂ ਬਹੁ ਰੁੰਡ^੧
 ਕਟੋਂ ਗਨ ਮਾਥਾ^੨ ॥੩੦॥ ਬੋਲਤਿ ਬੈਰਮਖਾਨ 'ਖਰੋ', ਤਬਿ ਜੋਰਿ ਤੁਫੇਗ
 ਕੋ ਘੋਰ ਪ੍ਰਹਾਰੀ । ਯੋਂ ਕੜਕੀ ਜਨੁ ਗਾਜ ਪਰੀ, ਲਖਿ ਖਾਨਿ ਤੁਰੇਗ
 ਕੁਦਾਇ ਅਗਾਰੀ^੩ । ਆਪ ਗਯੋ ਬਚਿ ਬਾਹਨਿ ਕੋ ਲਗਿ^੪ ਟੂਟ ਗਈ ਤਿਹ
 ਟਾਂਗ ਪਿਛਾਰੀ । ਤੂਰਨ ਹੀ ਅਵਿਨੀ ਗਿਰ ਗਾ, ਪਦ ਤੀਨ ਤੇ ਨਾਂਹਿਨਿ
 ਚਾਲਿ ਅਗਾਰੀ ॥ ੩੧ ॥ ਬੈਰਮਖਾਨ ਖਰੋ ਧਰਨੀ ਪਰ ਢਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕੋ
 ਹਾਥ ਸੰਭਾਰੇ । ਹੈ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਲਾਗਿ ਕਟੋ ਗਨ ਅੰਗ ਧਰਾ
 ਪਰ ਛਾਰੇ । ਘੋਰਨਿ ਕੋ ਅਰੁ ਸੂਰਨਿ ਕੋ ਅਸਿ ਮਾਰਤਿ, ਆਪ ਬਚਾਵਨਿ
 ਧਾਰੇ । ਕੇਤੇ ਗਿਰੇ ਭਟ ਨਾਂਹਿ ਸੰਭਾਰਤਿ ਕੋਤਿਕ ਆਇ ਪਰੈ ਲਲਕਾਰੇ
 ॥ ੩੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੋ ਭਟ ਮਾਰਨਿ ਕੋ ਹਿਤ ਬੈਰਮਖਾਨ ਕੋ ਘੋਰਿ ਲਯੋ ।
 ਖਾਇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸਿ ਤੇ, ਕਰਿ ਬੰਦ ਉਪਾਇ ਨ ਘਾਇ ਘਯੋ^੫ ।
 ਚੇਚਲਤਾ ਧਰਿ ਨਾਚਤਿ ਹੈ ਜਨੁ ਢਾਲ ਤੇ ਵਾਰ ਕੋ ਰੋਕ ਦਿਯੋ । ਤੇਗ ਤੇ
 ਮਾਰਤਿ ਆਪਿ ਬਚਾਇ ਕੋ ਸੂਰ ਹਿਰਾਨ ਭਏ ਨ ਹਯੋ^੬ ॥੩੩॥ ਯੋਂ ਪਿਖਿ ਕੋ
 ਮਥੁਰਾ ਰਿਸਿ ਕੋ ਹਯ ਤੇ ਉਤਰੈ ਤਤਕਾਲ ਤਹਾਂ । ਦਾਵ ਤਕੜੇ, ਕਰ-
 ਵਾਰ ਨ ਖਾਇ, ਇਝੇ ਉਤ ਧਾਇ ਬਚਾਇ ਮਹਾਂ । ਤੂਰਨਤਾ ਧਰਿ ਕੋ ਤਬਿ
 ਔਚਕ ਜੋਰ ਕਰੈ ਹਤਿ ਵਾਰ ਜਹਾਂ^੭ । ਦੋਨ ਭੁਜਾਨ ਕੋ ਬੀਚ ਗਹੜੇ,
 ਛੁਟਿ ਜਾਨ ਚਹੜੇ, ਛੁਟਿਬੋ ਨ ਲਹਾ ॥ ੩੪ ॥ ਬਾਹਨਿ ਕੋ ਬਲ ਕੋ ਕਰਿਕੈ
 ਉਲਟਾਇ ਕੋ ਬੈਰਮਖਾਨ ਗਿਰਾਯੋ । ਛੀਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਹਨੀ ਤਿਸ ਗੀਵ
 ਕਟੜੇ ਧਰ ਤੇ ਸਿਰ ਦੂਰ ਬਗਾਯੋ । ਦੇਖਤਿ ਹੀ ਮਥੁਰਾ ਬਲ ਕੋ^੮ ਗੁਰੁ ਕੋ
 ਵਲ ਦੀਰਘ ਹੀ ਹਰਖਾਯੋ । ਖਾਨ ਕੀ ਸੈਨ ਰਿਸੀ ਅਤਿਸੈ ਜਿਨ ਕੋ
 ਸਿਰਦਾਰ ਧਰਾ ਉਥਲਾਯੋ ॥ ੩੫ ॥ ਆਨਿ ਪਰੇ ਮਥੁਰਾ ਸਿਰ* ਉਪਰ
 ਤੋਮਰ ਤੀਰ ਹਨੈ ਤਰਵਾਰੈਂ । ਘੋਰਿ ਲਿਯੋ ਬਝ ਬੀਰ ਬਹਾਦੁਰ ਰਾਤਿ ਕੋ
 ਚੰਦ ਜਥਾ ਪਰਵਾਰੈਂ । ਹੈ ਪੁਰਜੇ ਪੁਰਜੇ ਗਿਰ ਗਾ ਤਬਿ ਆਪਿ ਮਰੈ ਬਹੁ

^੧ਧੜ । ^੨ਸਿਰ । ^੩ਬੈਰਮਖਾਨ ਨੇ ਲਖ ਲਿਆ ਤੇ ਘੋੜਾ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਕੁਦਾ ਲਿਆ । ^੪ਭਾਵ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਲੱਗੀ । ^੫ਸਾਰੇ ਹੀ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ (ਪਰ ਉਸ) ਨੇ ਜ਼ਖਮ ਨਾ ਖਾਧਾ । (ਅ) ਭਾਵ ਦਾਉ ਘਾਉ ਨੂੰ ਬਚਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ^੬ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ । ^੭ਬਲ ਨਾਲ ਵਾਰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ । ^੮ਮਥੁਰਾ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ।

*ਪਾ:-ਸਿਖ ।

ਸ਼ੱਭਨਿ ਮਾਰੈ । ਦੇਖਿ ਗੁਰੁ ਬਿਕਸੈ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ^੧, 'ਧੀਨ' ਸਭੈ ਸਿੱਖ ਤਾਹਿ
ਉਚੈਰੈ ॥੩੬॥ ਆਪਸ ਮੈਂ ਮਿਲਿ ਸੈਨ ਗਈ ਤਜਿ ਹਾਥ ਤੁਫੈਗਨਿ ਕੋ
ਲਲਕਾਰੈ । ਭੋਮਰ ਕੀ ਬਡ ਮਾਰ ਮਚੀ, ਤਲਵਾਰ ਨਚੀ, ਚਲਿ^੨ ਲੋਹੁ
ਪਨਾਰੈ । ਫੇਰਿ ਕਟਾਰਨਿ ਜੁਟਿ ਗਏ ਜਨੁ ਹੋਰੁ ਬਰੈਗਨਿ ਪ੍ਰਾਨ ਦੇ
ਵਾਰੈ^੩ । ਮਾਰਿ ਮਰੇ ਧਰ^੪ ਬੀਚ ਪਰੇ, ਧਰ^੫ ਸੀਸ ਕਟੇ ਨ ਹਟੇ ਪਿਛਵਾਰੈ ॥

੩੭ ॥ ਏਹਗਾ ॥ ਇਮ ਮਾਚਰੈ ਘਮਸਾਨ ਤਬਿ ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਬੀਰ । ਪਿਖਿ
ਭਾਜੇ ਕਾਇਰ ਤਬੈ, ਸੁਰ ਰਹੇ ਧਰਿ ਧੀਰ ॥ ੩੮ ॥

ਲਿਖਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਨਿੰਦੇ
ਖਬਰਮ ਭਾਜੇ 'ਬਿਕਸਾਰਥ' ਅਰ ਮਥਾ ਸਿੱਖ ਕੋਧ' ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਨਨ ਨਾਮ ਤੇਜੰਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੬ ॥

੩੪. [ਬਲਵੰਤ ਖਾਂ ਤੇ ਕਲਜਾਣਾ ਬੋਧ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਬਜੇ ਜੁਝਾਉ^੧ ਦੁਹ ਦਿਸ਼ਿਨਿ ਉਮਝਿ ਚਲੀ ਬਡ ਸੈਨ। ਕੱਲਜਾਣਾ
ਤਬਿ ਕੋਪ ਕੈ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਪਿਖਿ ਨੈਨ ॥ ੧ ॥ ਭੁਯੰਗ ਫੰਦ ॥ ਜਹਾਂ ਭੇੜ
ਗਾੜੇ, ਕਰਾਚੋਲ^੨ ਚਾਲੈਂ। ਪਰਜੇ ਧਾਇ ਸੁਰਾ ਅਨੀ ਬਿੰਦ ਹਾਲੈਂ^੩। ਤੁਫੈਗਨਿ
ਮੈਂ ਦੋਇ ਝਾਲੀਤਿ ਗੋਰੀ । ਕਰਜੇ ਢੋਇ ਦੁਕੇ ਇਕੈਬਾਰ ਫੋਰੀ ॥ ੨ ॥
ਪਲੀਤੇ ਪੁਖੇ ਬਿੰਦ ਜੁਲਾ ਉਗਾਲੀ^੪ । ਉਠੈ ਨਾਦ ਉਚੇ ਦੁਊ ਓਰ ਚਾਲੀ ।
ਬਹੀ ਸ਼ੁੰਕ ਗਾਰੀ ਸਜਾਕੇ ਲਗੀਤੀ । ਕਿਸੁ ਤੁੰਡ ਕੈ ਮੁੰਡ ਖੰਡੈ ਧਸੀਤੀ^੫ ॥੩॥
ਕਸੈਂ ਫੇਰ ਬਾਰੁਦ ਡਾਲੈਂ ਸ਼ਿਤਾਬੀ । ਲਗੇਂ ਸੁਰ ਘੁਮੇਂ ਗਿਰੇਂ ਜਜੇਂ ਸ਼ਰਾਬੀ
ਛਟੈਕਾਰ ਹਵੈ ਗਜੇ ਕੋਰ ਠੋਕੇ^੬ । ਕਜਾਕਾੜ ਛੋਰੇਂ ਸਭੈ ਸ਼ੱਤੁ ਰੋਕੇ ॥੪॥
ਜਹਾਂ ਖਾਨਕੇ ਚੰਗ ਬਾਧੇ^੭ ਲਰੀਤੇ । ਕਰੀ ਮਾਰ ਭਾਰੀ ਗਿਰੀਤੇ ਮਰੀਤੇ । ਪਰੇ
ਜਾਇ ਜੋਧਾ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਬੀਕੇ। ਕਰੇਂ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਭੂਰ ਨਾਹੀ ਅਤੀਕੇ^੮ ॥੫॥ ਧਰੇਂ
ਸੁਰਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਕੋ ਦਿਖਾਵੇਂ। ਬੀਗਾਰੇਂ ਮਲੇਛਾਨਿ ਸੋਹੇਂ ਚਲਾਵੇਂ । ਗਿਰੇ ਬੀਰ
ਬੀਕੇ ਕਰੇ ਮੁਛ ਬੀਕੀ^੯। ਪ੍ਰਹਾਰੇਂ ਕਿਤੇ ਕੋਇ ਭਾਜੇ ਸਸ਼ੀਕੀ^{੧੦} ॥੬॥ ਪਰੀ ਲੋਥ
ਪੈ ਲੋਥਪੋਥਾਨਿ^{੧੧} ਹੋਈ। ਤੁਫੈਗੇਂ ਗਿਰੀਤੀ ਸੰਭਾਰੀਤਿ ਕੋਈ। ਉਭੈ ਖਾਨ ਦੁਕੇ
ਇਭੈ ਸਿੱਖ ਗਾਜੇ। ਭਏ ਸੰਮੁਖੇ ਸੁਰ ਪੀਛੈ ਨ ਭਾਜੇ ॥੭॥ ਏਹਗਾ ॥ ਮਾਰਮਚੀ ਦੁਹੂੰ
ਓਰ ਤੇ ਭਟ ਕੱਲਜਾਨਾ ਧਾਇ। ਪਰਜੇ ਬੀਚ ਤੁਰਕਾਨ ਕੋ 'ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ'

^੧ਬਲ । ^੨ਚੱਲ ਪਏ । ^੩ਮਾਨੋ ਅਪੋਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਬਾਰ ਰਹੇ ਹਨ । ^੪ਧਰਤੀ । ^੫ਧੜ ।
^੬ਮਾਰੂ ਵਾਜੇ । ^੭ਤਲਵਾਰਾਂ । ^੮ਸਾਰੀ ਵੇਜ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤੀ । ^੯ਸਮੂਹ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਪਲੀਤੇ ਪੁਖੇ
[ਜੁਲਾ ਉਗਲਾ-ਬੰਦੂਕ] । ^{੧੦}ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਜਾ ਸਿਰ ਤੇਜ਼ਦੀ ਹੋਈ ਧਸ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।
^{੧੧}ਗਜਾਂ ਦੇ (ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਿਚ) ਠੋਕਿਆਂ.....। ^{੧੨}ਟੋਲੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹਕੇ । ^{੧੩}ਭਰਦੇ ਨਹੀਂ । ^{੧੪}ਮੁੱਛਾਂ
ਤੇ ਤਾਉ ਦੇਣ ਵਾਲੇ । ^{੧੫}ਸਹਿਤ ਭਰ ਦੇ । ^{੧੬}ਫੇਰ ।

ਮੁਖ ਗਾਇ ॥ ੮ ॥ ਪਾਧੀ ਫੰਦ ॥ ਪਿਖਿ ਅਬਦੁਲ ਖਾ 'ਰਣਭਾ ਬਿਸਾਲ ।
 ਗੁਰੁ ਬੀਰ ਆਨਿ ਪ੍ਰਵਿਸੈਤਿ ਜਾਲ । ਕਟਿ ਗਈ ਬਾਹਨੀ ਬਹੁਤ ਖੇਤਿ ।
 ਗਨ ਖਾਨ ਅੱਗੁ ਦਿਵ ਨਹਿ ਸੁਚੇਤ ॥੯॥ ਉਤਸਾਹ ਹੀਨ ਨਹਿ ਲਰਤਿ
 ਧਾਇ' । ਤਬਿ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰਿ ਬੋਲਨੈ ਸੁਨਾਇ । ਬਲਵੰਡ ਖਾਨ ਕੋ ਢਿਗ
 ਬੁਲਾਇ । 'ਤੁਮ ਹੁਤੇ ਬੀਰ ਤੋਮਰ ਕ੍ਰਮਾਇ ॥ ੧੦ ॥ ਤਨ ਦੇਤਿ ਕਜੋਂ ਨ
 ਅਬਿ ਲਰਨ ਹੇਤੁ । ਗੁਰ ਸਿੱਖਨਿ ਰੋਕਨੈ ਜੰਗ ਖੇਤ । ਜੇ ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਕੋ
 ਲਿਹੁ ਨ ਮਾਰਿ । ਨਹਿ ਪਕਰਹੁ ਆਪਿ ਜਿ ਹੋ ਜਿ ਹਾਰਿ* ॥ ੧੧ ॥ ਤੁਮ
 ਕਹੋ ਕਹਾਂ ਬੈਠਨਿ ਸਥਾਨ । ਨਹਿ ਬੀਚ ਸੁ ਬੋਲਨਿ ਦੇਹਿ ਖਾਨ' । ਗੁਰ
 ਅਲਪ ਸੈਨ ਤੇ ਅਰਹਿ ਜੰਗ । ਪੁਨ ਲਰਹੁ ਕਹਾਂ ਨਿਜ ਅਧਿਕ ਸੰਗ' ? ॥
 ੧੨ ॥ ਇਹ ਜਥੇਦਾਰ ਆਵਤਿ ਅਗਾਇ ਸੁਰਖਾ ਤੁਰੰਗ' ਚੇਚਲ ਕੁਦਾਇ
 । ਇਸ ਹਤਹੁ ਅੱਗੁ ਹੈ ਕੈ ਰਿਸਾਇ । ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਬਾਹਨੀ ਦਿਹੁ ਪਲਾਇ
 ॥ ੧੩ ॥ ਅਟਕੈ ਨ ਕੋਇ ਹੱਲਾ ਸੁ ਘਾਲਿ । ਭਟ ਅਲੀ ਬਖਸ਼ ਤਿਸ ਲੇਹੁ
 ਨਾਲਿ' । ਬਲਵੰਡ ਖਾਨ ਪਰਚੇਡ ਬੀਰ । ਸੁਨਿ ਕੈ ਸ ਕ੍ਰੋਧ ਬਚ ਅਤਿ
 ਅਭੀਰ' ॥ ੧੪ ॥ ਘੋਰਾ ਕੁਦਾਇ ਤੋਮਰ ਸੰਭਾਰਿ । ਢਿਗ ਅਲੀਬਖਸ਼
 ਲੀਨੋ ਹਕਾਰਿ । ਹੁਇ ਸਮੁਖ ਚਲਨੈ ਗੁਰ ਕੇ ਰਿਸਾਇ । ਭਟ ਦੈ ਹਜ਼ਾਰ
 ਜਿਨ ਸੰਗ ਧਾਇ ॥੧੫॥ ਇਮ ਭਏ ਅੱਗੁ ਗੁਰ ਸਮੁਖ ਦੌਰਿ ਕਰਿ ਹਲਾ-
 ਹੁਲ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਠੌਰ । ਤਬਿ ਪਿਖਨੈ ਕਲਾਨੈ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰਿ ਤਿਹ ਸਮੁਖ ਹੋਇ
 ਉਚੇ ਪੁਕਾਰਿ ॥੧੬॥ 'ਮੈ ਖਰੋ ਤੋਹਿ ਕੋ ਹਤਨਿਹਾਰ । ਕਿਮ ਜਾਤਿ ਅੱਗੁ
 ਕੋ ਹਮਹੁ ਟਾਰਿ । ਬਿਨ ਮਰੇ ਕਿ ਮਾਰੇ ਜੰਗ ਮਾਂਹਿ । ਇਤ ਉਤਹਿ ਜਾਤਿ
 ਇਹ ਉਚਿਤ ਨਾਂਹਿ' ॥ ੧੭ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸੰਭਾਰਿ ਤੁਪਕੈ ਪ੍ਰਹਾਰ ।
 ਬਲਵੰਡ ਮੁਰਜੈ ਸੁਨਿ ਕ੍ਰੋਧ ਧਾਰਿ । 'ਕਜੋਂ ਚਹਿਤਿ ਨ ਜੀਵਨ ? , ਪਾਨ
 ਦੇਤਿ' । ਕਹਿ ਭਯੋ ਸਮੁਖ, ਦੋਨਹੁ ਸੁਚੇਤ ॥ ੧੮ ॥ ਕਥਿਤ ॥ ਪਰਜੈ ਰੌਰ
 ਦੌਰਿ ਕਰਿ ਠੌਰਠੌਰ ਕੁਪੇ ਬੀਰ, ਦੋ ਦੋ ਗੋਰੀ ਠੌਕਿ ਤਜਾਰ ਤੁਪਕ ਸੰਭਾਰਿ
 ਕੈ । ਪਰੇ ਅਰਿਗਾਇ, ਧਾਇ ਮਿਲੇ ਸਮੁਦਾਇ ਜਾਇ, ਹਯਨਿ ਕੁਦਾਇ ਕੈ
 ਪਲਾਇ ਅਰਿ ਮਾਰਿ ਕੈ । ਜੂਲਾ ਉਗਲਾਲੀ ਤੇ' ਪਠਾਲੀ ਸੈਨ ਹਾਲੀ

'(੩) ਜੇ ਆਪ ਨਾਂ ਪਕੜੋਗੇ (ਤਾਂ) ਹਾਰ ਹੋ ਜਾਏਗੀ । '(੩) ਖਾਨ (ਆਪਣੇ) ਢਿਰ ਬੋਲਣ
 ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ । 'ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਤੋਂ ਬਹੁਤ (ਸੈਨਾਂ) ਨਾਲ ਢਿਰ ਕੀਫ਼ੀ ਲੜੋਗੇ ? 'ਲਾਲ ਘੋੜਾ ।
 'ਬੜੀ ਬੀਰਤਾ ਵਾਲੇ । 'ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੋਂ । *ਪਾ:-ਜੇਹੇ ਜਿ ਹਾਰਿ ।

ਗਲ, ਮਾਂਗਿ ਮਾਂਗਿ ਪਾਲੀ ਪ੍ਰਾਣ ਫੋਰੇ ਤਨ ਭਾਰਕੈ । ਆਯੁ ਪ੍ਰਹਾਰਕੈ
ਸੁਭਟਨਿ ਬੰਗਾਰ ਕੈ ਮਰੇ ਹੈਂ ਅਰਿ ਮਾਰਿ ਕੈ, ਗਿਰੇ ਹੈਂ ਖਾਨ ਹਾਰਿ ਕੈ॥
੧੯॥ ਖਾਨ ਬਲਵੰਡ ਬਲਵੰਡ ਭੁਜਵੰਡਨਿ ਤੇ' ਤੋਮਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕੈ
ਭੁਮਾਇ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਤੇ । ਘੋਰਨਿ ਕੈ ਮੋਰਨਿ ਮਨੀਦ ਸੋ ਨਚਾਇ ਕਰਿ
ਮਾਰੈ ਸਿੱਖ ਓਰ, ਉਰ ਫੋਰਿ ਫੋਰਿ ਡਾਰਿਤੇ'। ਬਾਹੁਨਿ ਕੈ ਬਲਕਰਿ ਬਾਹਨੀ
ਹਿਲਾਇ ਵਈ, ਬਾਹਨਿ ਕੈ ਪ੍ਰੇਰਿ ਬਾਹੁ ਘਾਉ, ਬਹੁ ਮਾਰਿ ਤੇ' । ਉਚੇ ਸੋ
ਪੁਕਾਰਤੇ, ਬੰਗਾਰਤੇ, ਨ ਹਾਰਤੇ ਹੈਂ, ਖਰੇ ਲਲਕਾਰਤੇ ਤੁਫੰਗਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰ ਤੇ
॥ ੨੦ ॥ ਜਬੈ ਬਲਵੰਡ' ਰਨ ਮੰਡਿ ਕੈ ਘਮੰਡ' ਕਰਨੈ ਭਏ ਖੰਡ ਖੰਡ
ਚਲੀ ਚੰਡ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਤੇ' । ਸਿੱਖਨਿ ਸਮੇਤ ਹੈ ਕਲਜਾਨੈ ਨੇ ਬਿਲੋਕਨੈ
ਤਬਿ ਬਾਜ਼ੀ ਕੈ ਤ੍ਰਿਪਾਇ' ਭਯੋ ਆਗੈ ਕੋਪ ਠਾਨਿ ਤੋਗੋਰੀ ਦੇਇ ਡਾਰਿਕੈ
ਤੁਫੰਗ ਨਿਜ ਤਜਾਰ ਕਰਿ ਮੇਲਿ ਕੈ ਪਲੀਤਾ ਕੈ ਉਭਾਰੀ ਧਰਿ ਪਾਨ ਤੇ' ।
ਲਗੀ ਜਾਇ ਜਾਨ ਤੇ ਸੁ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰਿ ਹਾਨਿ ਤੇ ਗਿਰਾਯੋ ਹੈ ਕਿਕਾਨਤੇ
ਨ ਉਠਨੈ ਤਿਸ ਥਾਨ ਤੇ ॥ ੨੧ ॥ ਨੇਲਾ ਨਹਿ ਤਜਾਰਨੈ, ਅਨੁਰਾਗਨੈ
ਜੇਗ, ਭੰਗ ਭਯੋ' ਦੇਖਿ ਕੈ ਬਖਸ਼ਅਲੀ ਬਿਸਮਿਓ ਬਿਚਾਰਿ ਕੈ । ਬੀਰਨਿ
ਸੋਂ ਕਹਨੈ 'ਬਲਵੰਡਖਾਨ ਗਿਰਨੈ ਮਰਨੈ, ਹੁਜੀਏ ਅਗਾਰੀ ਨਤੁ ਧਾਵੈ'
ਰਿਪੁ ਮਾਰਿ ਕੈ । ਰੋਕੈ ਆਗਾ ਜਾਇ ਬੀਦ ਤੁਪਕ ਚਲਾਇ ਧਾਇ, ਬਡੇ
ਭਟ ਘਾਇ, ਖਾਇ ਮਾਰੈ ਤਨ ਭਾਰਿ ਕੈ । ਆਯੁ ਸੰਭਾਰਿ ਕੈ ਬਿਸਾਲ
ਧੀਰ ਧਾਰਿ ਕੈ ਅਰੀਜੈ' ਅਰਿ ਮਾਰਿ ਕੈ, ਸੁ ਹੋਸ਼ ਕੈ ਸੰਭਾਰਿ ਕੈ' ॥ ੨੨ ॥
ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ ॥ ਕਹੈ ਯੋਂ ਪੁਕਾਰੀ । ਪਯਾਨੈ ਅਗਾਰੀ । ਤੁਫੰਗੀਂ ਸੰਭਾਰੀ ।
ਬਰੂਦੈ ਸੁ ਭਾਰੀ ॥ ੨੩ ॥ ਗਜੈ ਠੋਕਿ ਗੋਰੀ । ਕਰੀ ਸੱਤ ਓਰੀ । ਪਲੀਤੇ
ਮਿਲਾਏ । ਸੁ ਤੋਜੇ ਧੁਖਾਏ ॥ ੨੪ ॥ ਸਮੁਹੇ ਅਰਾਤੀ' । ਤੋਕੈ ਤਾਂਹਿ ਛਾਤੀ ।
ਛੁਟੀ ਸ਼ੁੱਕ ਜਾਤੀ । ਲਗੀ ਬੇਗ ਤਾਤੀ' ॥ ੨੫ ॥ ਬਡੇ ਸੱਤ ਘਾਤੀ । ਤੁਰੰਗੀਂ
ਪਪਾਤੀ' । ਭਰੇ ਸ਼੍ਰੋਣ' ਭੁਲੇ ਪਲਾਸਿ ਪ੍ਰਵੁਲੇ' ॥ ੨੬ ॥ ਅਲੀਬਖਸ਼ ਧਾਯੋ ।
ਤੁਰੰਗੀ ਨਚਾਯੋ । ਕਲਜਾਨੈ ਸੁ ਹੋਰਾ । ਕਹਨੈ ਤਾਂਹਿ ਬੇਰਾ ॥ ੨੭ ॥ 'ਹਤਨੈ
'ਬਲਵੰਡ ਖੀ ਬਲ ਵਾਲੀਆਂ ਭੁਜਾਂ ਨਾਲ । 'ਫੋੜ ਫੋੜਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿਤੇ । 'ਬਾਹੀ ਦਾ ਬਲ ਕਰਕੇ
(ਵੇਰੀ ਦੀ) ਸੇਠਾਂ ਹਿਲਾ ਦਿੱਤੀ (ਫਿਰ) ਘੋੜੇ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ (ਸਸਤ੍ਰ) ਵਾਹ ਕੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਖਸੀ
(ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਕਈ) ਮਾਰ ਹੀ ਦਿਤੇ । 'ਬਲਵੰਡ ਖਾਨ ਨੇ । 'ਘਮਸਾਨ, ਹੰਕਾਰ । 'ਤਿੱਖੀ
ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦੇ ਚਲਣ ਤੇ । 'ਟਪਾਇਕੇ । 'ਚੱਲਕੇ ਹੱਥ ਤੇ । 'ਠਾਸ ਹੋ ਗਿਆ । 'ਅਜੇ । 'ਵੇਰੀ ।
'ਤੋਤੀ । 'ਭਿੰਗਦੇ ਹਨ । 'ਲਧੂ ਨਾਲ ਭਿੱਜੇ । 'ਪ(ਮਾਨੋ) ਛਿੱਛਰੇ ਢੁੱਲੇ ਹਨ ।

ਖਾਨ ਆਗੇ । ਅਬੈ ਜੇ ਨ ਭਾਗੇ । ਪਠੈ ਤਾਂਹਿ ਸੀਗਾ^੧ । ਸੰਭਾਰੀ ਤੁਢੇਗਾ ॥
 ੨੮ ॥ ਕਬੈ ਬਾਮ ਪਾਸੇ । ਤੁਰੀਗੇ ਨਿਕਾਸੇ । ਕਬੈ ਹਾਥ ਦਾਏ । ਚਲਾਕੀ
 ਦਿਖਾਏ ॥ ੨੯ ॥ ਚੁਕੈ ਨਾਂਹਿ ਗੋਰੀ । ਜਿਸੇ ਤਾਕਿ ਛੋਰੀ । ਹਤਯੋ ਸੇ ਨਿਸੈਸੈ ।
 ਬਡੇ ਬੀਰ ਧੀਸੈ^੨ ॥ ੩੦ ॥ ਕਲਜਾਨਾ ਜੁ ਧਾਯੋ । ਅਗਾਊ ਸੁ ਆਯੋ । ਅਲੀ
 ਬਖਸ਼ ਧਾਰੀ । ਤੁਢੇਗੇ ਤਯਾਰੀ ॥ ੩੧ ॥ ਤਕਯੋ ਅੱਗੁ ਆਵਾ । ਸੁ ਤੋਰਾ
 ਝੁਕਾਵਾ । ਜਿਤਾਬੀ ਪਲੀਤਾ । ਉਠਯੋ ਨਾਦ ਕੀਤਾ ॥ ੩੨ ॥ ਛਟੀ ਆਇ
 ਗੋਰੀ । ਰਿਦਾ ਦੀਨਿ ਫੋਰੀ । ਗਿਰਯੋ ਬਮ ਐਸੈ । ਕਟਯੋ ਰੁਖ^੩ ਜੈਸੈ ॥ ੩੩ ॥
 ਮਰਯੋ ਜੇ ਕਲਜਾਨਾ । ਭਏ ਮੋਦ ਖਾਨਾ^੪ । ਹਲਾਹਾਲ ਕੀਨੇ । ਚੜੀ ਚੌਪ
 ਚੀਨੇ^੫ ॥ ੩੪ ॥ ਅਗਾਊ ਪਯਾਨੇ । ਭਏ ਸਾਵਧਾਨੇ । ਰਣੀ ਰੰਗ ਰਾਚੇ । ਮਹਾਂ
 ਰੋਸ ਮਾਰੇ ॥ ੩੫ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਨਿਕਾਰੀ । ਪਰੇ ਏਕ ਬਾਰੀ । ਤਛਾਮੁੱਛ ਕਾਟੇ ।
 ਕਿਤੇ ਸਿੱਖ ਡਾਟੇ ॥ ੩੬ ॥ ਕਿਤੇ ਮਾਰ ਨੇਜੇ । ਪਰੋਏ ਕਰੇਜੇ । ਕਿਤੇ ਮੁਸਟ
 ਜੁੱਧੇ । ਕਰੈਂ ਸੁਰ ਕੁੰਧੇ ॥ ੩੭ ॥ ਕਰਾਚੋਲ ਭਾਰੇ । ਸੁ ਖੀਡੇ ਦੁਧਾਰੇ । ਤਜੀ
 ਵਾਲ ਆਗੇ^੬ । ਭਿਰੇ ਸੀਕ^੭ ਤਜਾਗੇ ॥ ੩੮ ॥ ਇਤੇ ਸਿੱਖ ਕੁਕੈਂ । ਉਤੇ ਖਾਨ
 ਦੁਕੈਂ । ਸਿਪਾਹੀ ਕਰਾਰੇ । ਨਹੀਂ ਕੋਇ ਹਾਰੇ ॥ ੩੯ ॥ ਕਟੇ ਅੱਗੁ ਹੈ ਕੈ ।
 ਹਤੇ ਕੋਪ ਕੈ ਕੈ । ਬਡੇ ਸ਼੍ਰੋਣ ਚਾਲਾ । ਸੁ ਲੋਥੈਂ ਕਰਾਲਾ ॥ ੪੦ ॥ ਪਰੀ
 ਖੇਤ ਮਾਂਹੀ । ਬਿਹੀਗੇ ਸੁ ਖਾਂਹੀ । ਫਿਰੈਂ ਸਜਾਲ ਮਾਤੇ^੮ । ਭਟੇ ਮਾਸ ਖਾਤੇ ॥
 ੪੧ ॥ ਗਨੈਂ ਕੰਕ ਆਏ । ਬਿਰੇ ਜੀਗ ਬਾਏ । ਬੜੀ ਗਿੱਝ ਬੋਲੈਂ । ਭਈ
 ਬਿੰਦ ਡੋਲੈਂ ॥ ੪੨ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਫਿਰੈਂ ਜੋਗਨੀ ਭੀਖਨਾ^੯ ਕਰਤੀ ਸ਼੍ਰੋਣਤ
 ਪਾਨਿ । ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਨਾਚਤਿ ਹਸਤਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਪਰਤਿ ਮਸਾਨ ॥ ੪੩ ॥
 ਕਤਲ ਭਏ ਸਿਖ ਗਨ ਸਬੈ ਓਰਤ ਪਰੇ^{੧੦} ਪਠਾਨ । ਲਸਕਰ ਦੀਰਘ
 ਜਿਨਹੁ ਕੋ ਕਰਹਿ ਕਹਾਂ ਤਕ ਹਾਨ ॥ ੪੪ ॥ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਅਰੁ ਖਾਨ ਕੋ
 ਪਰਯੋ ਜੀਗ ਬਿਕਰਾਲ । ਦੋਨਹੁ ਮਰਿ ਕਰਿ ਗਿਰਤਿ ਹੈਂ ਲੋਥ ਲੋਥ ਪਰ
 ਜਾਲ ॥ ੪੫ ॥ ਕੋਤਿਕ ਸਿਰ ਨਾਂਗੇ ਪਰੇ, ਜੈਬੁਕ ਥੈਂਚਤਿ ਮਾਸ । ਦ੍ਰਿਗ
 ਉਘਰੇ ਜਨੁ ਜਿਯਤਿ ਹੈਂ, ਨਿਕਸੇ ਪ੍ਰਾਨ ਤਹਾਂਸੁ^{੧੧} ॥ ੪੬ ॥ ਤੋਮਰ
 ਤਰਵਾਰਨਿ ਤਬਰ^{੧੨} ਤੋੜੀ ਤੀਰ ਤੁਢੇਗਾ । ਅੰਗ ਭੰਗ ਬਿਚ ਜੀਗ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਣ
 ਲਾਲ ਤਨ ਰੰਗ ॥ ੪੭ ॥ ਮਰੇ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਹਯ ਬਲੀ ਛੁਛੇ ਕੋ ਬਿਚਰੀਤਿ ।

^੧ਨਾਸ ਕੀਤੇ । ^੨ਬਿੰਡ । ^੩ਪਠਾਣ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ । ^੪ਉਤਸਾਹ ਚੜ੍ਹਿਆ ਦਿੱਸਦਾ ਸੀ । ^੫ਚਾਲ ਅਗੇ
 ਕਰਕੇ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਖੀਡੇ ਤੇ ਕਰਾਚੋਲ । ^੬ਭਰ । ^੭ਮੱਤੇ ਹੋਏ । ^੮ਟੁੱਟਕੇ ਪਏ । ^੯ਤਿੱਬੇ ਹੀ
 (ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ) । ^{੧੦}ਕੁਝੇ ਸਫਾਜੰਗ [ਅਃ, ਤਬਰ] ।

ਕੋ ਘਾਸਲ ਹੋ ਕਰਿ ਖਰੇ ਘੁਮਤਿ ਨਹੀਂ ਚਲੇ ॥੪੮॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
(੧੦) ਮਸਟਮ ਰਾਸਿ 'ਚਲਦੇ' ਖਾਨ ਬਲਗਾਨਾ ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਪੁੰਨਾ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਰਾ ਜਤਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੪ ॥

੩੫. [ਅਲੀ ਬਖਸ਼, ਨਾਨੋ ਤੇ ਇਮਾਮ ਬਖਸ਼ ਬੱਚੇ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਲਪ ਸਿੱਖ ਆਗੈ ਰਹੇ ਘੋਰੇ ਆਨਿ ਪਠਾਨ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ
ਦੇਖਿ ਕੈ ਕੋਪੇ ਰਿਦੇ ਮਹਾਨ ॥ ੧ ॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ਛੇਦ ॥ ਅਲੀ ਬਖਸ਼ ਸਭਿ
ਲਸਕਰ ਆਗੈ ਹਤਹਿ ਤਫੰਗ ਭਯੋ ਹੀਕਾਰ । ਸੈਨ ਸਕਲ ਤੁਰਕਾਨੀ
ਉਮਡੀ ਬਹੁ ਧੌਂਸਨਿ ਕੀ ਉਠਿ ਧੁੰਕਾਰ । ਹਾਥਨਿ ਗਹੇ ਪਤਾਕਾ ਆਵਤਿ
ਫਰਰੇ ਛੇਰਿ ਦਿਏ ਤਿਸ ਬਾਗਿਭਈ ਜੀਤਿ ਮਨਿ ਜਾਨਤਿ ਮੁਰਖ ਤੁਰੰਗ
ਧਵਾਇ ਪਰੇ ਇਕਸਾਰ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਚਾਪ ਕਠੋਰ ਸੰਭਾਰਾ ਬਾਨ ਪਨਚ
ਕੇ ਬਿਚ ਬਗਰਾਇ । ਐਂਚਿ ਕਾਨ ਲਗਿ ਖਪਰਾ ਛੋਰਨੈ ਗਯੋ ਬੀਰ ਬੇਧਤਿ
ਅਗਵਾਇ । ਇਕ ਦੁਇ ਤੀਨ ਚਾਰ ਲਗਿ ਪੰਚਹੁ ਜੋ ਸਨਮੁਖ ਤਿਸ
ਭੇਦਤਿ ਜਾਇ । ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ ਖਰੇ ਜਹਿ ਪਾਛੇ ਤਹਿਲੋ ਪਹੁੰਚਨੈ ਬਿੰਦਨ
ਘਾਇ ॥ ੩ ॥ ਇਮ ਕਰਿ ਕੋਪ ਪ੍ਰਹਾਰੇ ਸਰ ਖਰ, ਗਿਰੇ ਸੈਂਕਰੇ ਮੁਗ਼ਲ
ਪਠਾਨ । 'ਕੋ ਮਾਰਤਿ ਇਹੁ ਦਿਖੀਯਤਿ ਨਾਹਿਨ ਹਮਰੇ ਬੀਰ ਕੀਨਿ ਗਨ
ਹਾਨ' । ਠਟਕ ਗਏ ਭਟਾ ਅਟਕ ਰਹੇ ਤਹਿ, ਨਹਿ ਆਗੈ ਪੁਨ ਕੀਨਿ
ਪਧਾਨ । ਤਬਿ ਨਾਨੋ ਕੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਦਸਾ ਦਿਸ਼ਟਿ ਤੇ ਹੁਕਮ
ਬਖਾਨਿ ॥੪॥ 'ਅਲੀ ਬਖਸ਼ ! ਇਹ ਆਗੈ ਆਵਤਿ ਤੋਹਿ ਹਾਥ ਤੇ ਅਬਿ
ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਇ । ਤੁਪਕ ਅਚੁਕ ਚਲਾਵਤਿ, ਚੌਕਸ ਬਚਹੁ ਆਪ', ਇਸਲੇਹੁ
ਪਰੋਇ । ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੇ ਨਾਨੋ ਤਿਹ ਛਿਨ ਧਨੁਖ ਸੰਭਾਰਨੈ ਨਿਸ਼ਠੁਰ
ਜੋਇ । ਘੋਰਾ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਹੋਰਤਿ ਰਿਪੁ ਕੋ ਆਗੈ ਗਯੋ ਬੀਰ ਬਛ ਸੋਇ ॥
੫॥ ਬੀਰਨਿ ਪਰ ਤੀਰਨਿ ਕੀ ਬਰਖਾ ਘਨ ਸਮਸਰ ਕਰਤਾ ਇਕ ਬਾਗਿ
ਸੰਗ ਤੀਨ ਸੈ ਸਿੱਖ ਸਮੁਖ ਭੇ ਛੁਟੀ ਤੁਫੰਗਨਿ ਸ਼ਲਖ ਉਦਾਰਿ। ਕਰਿਹੱਲਾ
ਬਛਿ ਮੇਲ ਕੁਲਾਹਲ ਸ਼ਬਦ ਤਜਾ ਭਜ ਉਠਿ ਕੜਕਾਰ । ਵਧੇ ਪਠਾਨ
ਦੜਾਦੜ ਗੋਰੇ ਧਰ ਉਪਰ ਮਰਿ ਪਰੇ ਜੁਝਾਰ ॥ ੬ ॥ ਅਲੀ ਬਖਸ਼ ਕੋ
ਤਕਿ ਕਰਿ ਨਾਨੋ ਤੀਖਨ ਭੀਖਨ ਬਾਨ ਨਿਕਾਰ। ਜਿਸਤੇ ਜੀਵਤਿ ਰਹਹਿ
ਨ ਸੱਤੁ ਬਾਗ ਉਠਾਇ ਦੁਰਾਇ ਅਗਾਰ' । ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕਰਿ ਐਂਚਿ

‘ਭੀਭੇ । ‘ਚੌਲੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਗਾਕੇ ਭਾਵ ਜੋੜਕੇ । ‘ਠਿਠੰਬਰ ਗਏ (ਵੇਰੀ ਦੇ) ਸੂਰਮੇ । ‘ਬੰਦੂਕ
ਅਚੁਕ (=ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਾ ਚੁੱਕਨ ਵਾਲੀ ਇਹ ਅਲੀਬਖਸ਼) ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਤੁਸੀਂ
ਚੌਕਸ ਹੋਕੇ ਆਪ ਬਚਣਾ ਤੇ.....। ‘ਘੋੜੇ ਦੀ ਵਾਗ ਚੁੱਕੀ ਤੇ ਦੁੜਾਕੇ ਅੱਗੇ ਕੀਤਾ ।

ਕਾਨ ਲਗਿ ਅਲੀ ਬਖਸ਼ ਪਿਖਿ ਤੁਪਕ ਸੰਤਾਰ। ਤਜਾਰ ਕਰਨਿ ਲਾਗਜੋ
 ਤਬਿ ਤੁਰਨ ਤੋਰਾ ਜਰਜੋ ਪਲੀਤੇ ਧਾਰਿ ॥ ੭ ॥ ਤਜਾਰਿ ਕਰਤਿ ਹੀ ਰਹਜੋ
 ਮੰਦ ਮਤਿ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਨਾਨੋ ਬਲਵਾਨ। ਤਕਜੋ ਕੁੰਡ ਦਰ ਖਪਰਾ
 ਛੋਰਜੋ^੧, ਗਯੋ ਸਰਪ ਕੇ ਹੋਹਿ ਸਮਾਨ। ਧਰੀ ਸ਼ਿਸਤ ਬੰਦੂਕ ਰਹੀ ਕਰ
 ਬਰਮੀ ਜਿਮ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਜੋ ਮੁਖ ਥਾਨ^੨। ਗਿਰਜੋ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਖਾਇ ਭਵਾਰੀਐਂ^੩
 ਪਰਜੋ ਜੰਗ ਕੇ ਥਾਨ ॥ ੮ ॥ ਅਲੀ ਬਖਸ਼ ਕੋ ਮਾਰਿ ਲੀਨਿ ਜਬਿ ਸਭਿ
 ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਜਿਯਤਿ^੪ ਪਠਾਨ। ਧਰਜੋ ਤ੍ਰਾਸ, ਕੁਛ ਪਾਛੇ ਹਟਿਗੇ, ਸਿੱਖ
 ਓਰਜੇ ਬਡਿ ਬਲਵਾਨ। ਐਂਚਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਲਈ ਮਹਾਨੈਂ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਹਾਨੈਂ ਬਡ
 ਰਣ ਠਾਨਿ। ਹਲੀ ਸੈਨ ਕੋ^੫ ਜਬਹਿ ਬਿਲੋਕਾ ਚਹਿ ਰੋਕਾ ਤੋਬਿ ਅਬਦੁਲ
 ਖਾਨ ॥ ੯ ॥ ਹੁਭੋ ਇਮਾਮ ਬਖਸ਼ ਤਬਿ ਨੇਰੇ ਕਹਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ 'ਕਹਾ
 ਪਿਖੀਤਿ' ?। ਗੁਰ ਤੇ ਤੁਰਕ ਤ੍ਰਾਸ ਉਰ ਧਰਿ ਕਰਿ ਧਾਵਤਿ ਆਵਤਿ
 ਆਧੁਪਵੀਤਿ। ਲੇ ਨਿਜ ਲਸ਼ਕਰ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕਰਿ ਮਾਰਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ
 ਬਲਵੀਤ। ਭਾਗੇ ਕਹਾਂ ਜਾਹੁਗੇ ਮੁਰਖ! ਮੇਰਹੁ ਸਕਲ ਧੀਰਧਰਿਯੀਤਿ^੬ ॥੧੦॥
 ਸੁਨਤਿ ਇਮਾਮ ਬਖਸ਼ ਤਬਿ ਧਾਧਹੁ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗਿ ਸਊਰ ਹਜ਼ਾਰ।
 ਜਹਾਂ ਲਰਤਿ ਨਾਨੋ ਭਟ ਮਾਰਤਿ ਭੀਰ ਤੁਫੰਗ ਚਲਤਿ ਹਥਿ ਆਗਿਤਹਾਂ
 ਆਨਿ ਜੁਟਜੋ, ਬਹੁ ਛੁਟੈਂ ਗੋਰੀ, ਢੋਰਹਿ ਰਿਦੈ ਜੁਝਾਰ। ਗਿਰ ਗਿਰ ਪਰਹਿ
 ਪਵੰਗਮ ਤੇ^੭ ਭਟ ਅੰਗ ਭੰਗ ਕੋ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥੧੧॥ ਭਿਰੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੁ
 ਕੇ ਸੰਗ ਤੁਰਕਨਿ ਮੁਰੇ ਨ ਪੀਛੇ ਇਕ ਪਗ ਥਾਨ। ਚਮਕਹਿ ਖਜ਼ਗ
 ਸ਼੍ਰੋਣ ਸੋਂ ਲਿਪਟੇ, ਕਟਹਿ ਅੰਗ ਭਟ ਘਾਇ ਮਹਾਨ। ਹਤਹਿ ਸੀਸ ਪਰ
 ਮੁਖ ਲਗਿ ਚੀਰਹਿ ਕੋਤਿਕ ਕੇ ਮੁਖ ਬਜਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ। ਕਰਨ, ਨਾਸਿਕਾ
 ਛਿਦੇ ਕਿਤਿਕ ਕੇ ਕੋਚਿਤ ਕਰੇ ਬਿਲੋਚਨ ਹਾਨ ॥੧੨॥ ਮੋਢੇ ਲਗਹਿ ਬੀਚ
 ਤੇ ਚੀਰਤਿ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਗਹੇ ਹਾਥਨਿ ਕਟਿ ਜਾਤਿ। ਕੋਤਿਕ ਕੰਠ ਕਟਤਿ,
 ਸਿਰ ਉਤਰਤਿ, ਧਰ ਗਿਰਪਰਤਿ, ਕਿਤਿਕ ਤਰਫਾਤਿ। ਕਟ ਤੇ ਕਟਤਿ^੮,

^੧(ਨਾਨੋ ਨੇ ਵੇਰੀ ਦਾ) ਮੂੰਹ ਰੂਪੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੱਕ ਕੇ ਤੌਰ ਮਾਰਿਆ। ^੨(ਉਸ ਵਲੋਂ) ਬੰਦੂਕ ਦੀ
 ਬਾਥੀ ਸ਼ਿਸਤ ਹੋਥ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ, (ਤੇ ਉਸ ਦੇ) ਵਰਮੀ ਰੂਪੀ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਤੌਰ ਧਸ ਗਿਆ।
^੩(ਜੋ) ਜੀਂਵਦੇ ਸਨ। ^੪ਸੈਨ। ਨੂੰ ਹਿੱਲ ਗਿਆ। ^੫ਧੀਰਜ ਧਾਰ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿਓ। ^੬ਘੋੜਿਆਂ
 ਤੇ। ^੭ਕਮਰ ਤੋਂ ਕਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਨ ਮਿਟਤਿ ਅਟਕ ਭਟ^੧, ਮਾਰਤਿ ਖਰੇ ਖੜਗ ਸਹਿਗਾਤ^੨। ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਬਹਤਿ
ਅਨੇਕਨਿ ਕੇ ਤਨ ਘਾਉ^੩ ਭਕਾ ਭਕ ਬੋਲਤਿ ਘਾਤਿ^੪ ॥ ੧੩ ॥ ਸਮੁਖ
ਇਮਾਮ ਬਖਸ਼ ਤਬਿ ਹੋਯਸਿ ਹਯ ਚਰਿਬੋ ਬਿੰਦਾ ਬਡ ਜਾਨਿ । ਅਧਿਕ
ਫੈਦਾਵਤਿ ਇਤ ਉਤ ਫੇਰਤਿ ਕਬਹਿ ਤੁਫੰਗ ਹਤਹਿ ਫਿਗ ਆਨਿ । ਕਬਿ
ਨੇਲਾ ਗਹਿ ਮਾਰਤਿ ਧਾਵਤਿ ਕਬਹੁ ਸੁਭਟ ਕੇ ਘਾਇ^੫ ਕ੍ਰਿਪਾਨ । ਨਾਨੋ
ਸੰਗ ਅਰਜੋ ਤਬਿ ਹੈ ਫਿਗ ਦੋਨਹੁ ਗਹੇ ਖੜਗ ਖਰ ਪਾਨ^੬ ॥ ੧੪ ॥ ਫੇਰਿ
ਤੁਰੰਗਮ ਦਾਵ ਬਿਲੋਕਹਿ ਦੋਨਹੁ ਚਮਕਾਵਤਿ ਸਮਸ਼ੇਰ । ਘੋਰਨਿ ਫੇਰਨਿ
ਕੀ ਬਹੁ ਬਿੰਦਾ ਕਰਤਿ ਆਪ ਮਹਿ ਢੁਕੇ ਨੇਰ । ਜਬਿ ਨਾਨੋ ਨੇ ਖੜਗ
ਪ੍ਰਹਾਰਜੈ ਚੋਕਜੈ ਨਿਜ ਕਰਿ ਖੜਗ ਅਗੋਰ । ਦੁਤਿਯ ਵਾਰ ਪੁਨ ਕੀਨਸਿ
ਤੁਰਨ ਬਾਮ ਹਾਥ ਕਾਟਜੈ ਬਿਨ ਦੇਰਿ ॥ ੧੫ ॥ ਕੁਪਜੈ ਇਮਾਮ ਬਖਸ਼ ਕਰ
ਕਟਿ ਗਾ, ਬਲ ਤੇ ਮਾਰਜੈ ਖੜਗ ਉਠਾਇ । ਲਗਿ ਸਿਕੰਧ^੭ ਛਾਤੀ ਲਗਿ
ਚੀਰਜੈ ਗਿਰਜੈ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਤੇ ਉਥਲਾਇ । ਸਾਦਰ ਦੋਵਬਧੁਨਿ^੮
ਉਠਾਯਹੁ ਨਾਨੋ ਲੀਨਿ ਬਿਮਾਨ ਚਢਾਇ । ਸਿੱਖ ਬਿਲੋਕਿ ਓਰਜੈ ਸਨਮੁਖ
ਤੋਮਰ ਤੀਰ ਤੁਫੰਗ ਚਲਾਇ ॥ ੧੬ ॥ ਇਕ ਕਰ ਕਟਜੈ ਏਕ ਕਰ ਮਾਂਹੀ
ਖੜਗ ਗਹੇ ਮਾਰਤਿ ਬਿਚਲਾਇ^੯ । ਤੁਰਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ 'ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ' ਕਹਿ
ਆਇ ਪਰੇ ਸਿੱਖਨਿ ਪਰ ਧਾਇ। ਪਰਜੈ ਦੋਰ ਤਬਿ, ਉਠਜੈ ਸ਼ੇਰ ਬਡ, ਦੁਹਰੀ
ਦੋਬ ਦਮਾਮੇ ਵਾਇ^{੧੦}। ਤੁਪਕ, ਤਮਾਚੇ, ਤੋਮਰ, ਤੀਰਨਿ, ਤਰਵਾਰਨਿ, ਤਬ-
ਚਨਿ ਤਰ ਘਾਇ^{੧੧} ॥ ੧੭ ॥ ਭਾਗੇ ਸਿੱਖ ਕਿਤਿਕ ਹਟਿ ਪਾਛੇ ਕੋਚਿਤ ਪਹੁੰਚੇ
ਗੁਰੁ ਫਿਗ ਦੋਰਿ। 'ਮਹਾਰਾਜਾ' ਨਾਨੋ ਰਣ ਮਾਰਜੈ ਤੁਮਰੇ ਸਰਦਾਰ ਨ ਤਿਸ
ਠੋਰਿ । ਪਰਜੈ ਜੋਰ ਉਤ ਸਿੱਖਨਿ ਉਪਰਿ ਭੇਜਹੁ ਜਥੇਦਾਰ ਕੇ ਔਰਿ ।
ਦੇਖਹੁ ਕਰਹੁ ਬਿਲੋਚਨ ਉਤ ਕੇ ਵਧੇ ਤੁਰਕ ਮੇਲਜੈ ਬਡ ਰੋਰ' ॥
੧੮ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਨਿਹਾਰਜੈ ਕਰਜੈ ਪਿਰਾਗੇ ਸੰਗ ਬਖਾਨ ।
'ਤੁਰਨ ਤੂੰ ਰਨ ਕੋ ਤਹਿ ਪਹੁੰਚਹੁ ਜਹਾ ਲਰਾਈ ਜੋਰ ਮਹਾਨ' । ਜਗਨਾ
ਕਿਸ਼ਨਾ ਸੁਭਟ ਅਮੋਲਕ ਪਿਖਿ ਠਾਵੇ ਇਨ ਪਠਜੈ ਸੁਜਾਨ । ਔਰ ਸੂਰ
ਸਭਿ ਦੋਰ ਠੋਰ ਤਿਸ ਜਾਇ ਲਰੇ ਮੇਲਜੈ ਘਮਸਾਨ ॥ ੧੯ ॥ ਚਲੀ ਤੁਫੰਗ

^੧ਸੂਰਮੇ ਨਾਂ ਹਟਦੇ ਹਨ ਨਾਂ ਅਟਕਦੇ ਹਨ । ^੨ਖੜੇ ਹੋਏ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਤਲਵਾਰ)
ਸਰੀਰ ਤੇ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^੩ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ ਘਾਉ । (ਅ) ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਜ਼ਖਮ ! ^੪ਮਾਰਦਾ ਹੈ ।
^੫ਤਿੱਖੀਆਂ ਖੜਗਾਂ ਹੱਥ ਵਿਚ । ^੬ਮੋਢੇ ਤੋਂ । ^੭ਅੱਪੋਸਰੀ ਨੇ । ^੮ਖੰਡਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । ^੯ਵਜਾਈ ।
^{੧੦}ਕੁਹਾੜਿਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਾਰਦੇ ਹਨ । ^{੧੧}ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ-ਮਹਿ ਗਾਤ=ਸਰੀਰ ਵਿਚ ।

ਤਮਾਚੈ ਭੂਰਨ, ਤੋਮਰ ਤੀਰਨਿ ਕੋਰ ਪ੍ਰਹਾਰ । ਹਟਤਿ ਨ ਪੀਛੇ, ਬਿਰੇ
 ਖਾਨ ਤਹਿ, ਪਰੇ ਸੁ ਜੋਧਾ ਕਟੇ ਸੁ ਮਾਰਿ^੧ । ਪਰਜੈ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਘੋਰ ਤਿਸ ਛਿਨ
 ਮਹਿ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਚਮਕਤਿ ਗਨ ਤਲਵਾਰ । ਫਿਰਤਿ ਇਮਾਮ ਬਖਸ਼
 ਇਕ ਕਰ ਕਟਿ, ਜਗਨੇ ਮਾਰਿ ਦੀਨਿ ਬਲ ਧਾਗਿ॥੨੦॥ ਜਿਸ ਬਲ ਮਹਿ
 ਗੁਰੁ ਭਟ ਦਿਢ ਹੈ ਕਰਿ ਲਰਤਿ ਰਹੇ ਸੇ ਲਿਯੋ ਛੁਟਾਇ ਗਾਡ ਪਤਾਕਾ^੨
 ਤਹਿ ਭੇ ਗਾਢੇ ਨਹਿੰਪਾਛੇ ਪੁਨ ਪਾਇ ਹਟਾਇਸੋ ਬਲ ਚਹਿਤਿ ਛੁਟਾਵਨਿ
 ਕੋ ਪੁਨ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਸੁਭਟ ਸਮੁਦਾਇ । ਪਰਜੈ ਪਿਰਾਗਾ ਉਪਰ ਤਿਨ ਕੋ
 ਕਰਵਾਰਨਿ ਕੀ ਮਾਰ ਮਚਾਇ ॥ ੨੧ ॥ ਗਿਰੇ ਪਠਾਨ ਮੁਗਲ ਹੈ ਪੁਰਜੈ
 ਨਹਿ ਛੋਰਤਿ ਨਿਜ ਪਾਇ ਜਮਾਇ । ਗੁਰੁ ਭਟ ਭਨੈ 'ਸੁ ਥਾਨ ਛੁਰਾਵਹੁ
 ਪਰਜੈ ਜੋਰ ਰਣ ਕੋ ਤਿਸ ਥਾਇ' । ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਗੁਰ ਸਾਥ ਬਖਾਨੀ 'ਮੇ
 ਧਾਕੇ ਹੁਕਮ ਦੇਹੁ ਫੁਰਮਾਇ । ਤਹਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਭਯਾਨਕ ਮਾਰਜੈ ਪਹੁਚੈ
 ਸੁ ਬਨੈ ਸਹਾਇ' ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੇ ਆਇਸੁ ਭਾਖੀ ਤਿਹ
 ਸਥਾਨ ਪਰ ਜੁਟਿਗੇ ਬੀਰ । 'ਜਾਹੁ ਛੁਟਾਇ ਤਹਿ ਹਟਿ ਆਵਹੁ, ਠਹਿਰਹੁ
 ਨਹਿ ਚਿਰ ਕਾਲ, ਸਧੀਰ !' । ਸੁਨਤਿ ਤੁਰੰਗਮ ਗਯੋ ਧਵਾਵਤਿ ਸੰਗ ਲਿਏ
 ਜੋਧਾ ਲਾਭ ਭੀਰਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਜਾਇ ਪਰੇ ਤਬਿ ਹਤੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਗਿਰੇ
 ਸੰਗ ॥ ੨੩ ॥ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਸੁਭਗ^੩ ਬਡੇਰੇ ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਤੇ ਮਾਰਜੈ
 ਘਮਸਾਨ । ਭਈ ਲੋਥ ਪੋਥਨਿ ਅਨਗਨ ਤਹਿ ਮਾਰਿ ਮਰੇ ਗਿਰਿ ਗੇ ਤਿਸ
 ਥਾਨ । ਬਿਧੀਚੰਦ ਪਹੁਚੈ ਤਿਸ ਬਲ ਬਿਰ ਛੀਨ ਪਤਾਕਾ ਲੀਨਿ
 ਸੁਜਾਨਿ । ਕਿਤਿਕ ਕਟੇ ਅਰ ਕਿਤਿਕ ਪਲਾਏ ਨਿਜ ਬਲ ਪਰ ਸਿਖ ਭੇ
 ਸਵਧਾਨ ॥ ੨੪ ॥ ਗਏ^੪ ਦੌਰ ਕਰਿ, ਪਿਖਹਿ ਨ ਪਾਛੇ, ਜਹਾਂ ਬਿਲੋਕਤਿ
 ਅਬਦੁਲਖਾਨ। 'ਕਤਲ ਪਠਾਨ ਘਨੇ ਤਹਿ ਗਿਰਿ ਗੇ, ਭਾਗੀ ਚਮ੍ਹੜਾਸ ਕੋ
 ਠਾਨਿ । ਲੀਨੀ ਛੀਨਿ ਪਤਾਕਾ ਤੁਮਰੀ ਭਯੋ ਖਿਸਾਲ ਤਬਹਿ ਘਮਸਾਨ ।
 ਅਰਜੈ ਨ ਕੋਈ, ਖਰਜੈ ਨ ਹੋਵਾ, ਪਰਜੈ ਮਹਾਂ ਰਣ, ਬਿਰਜੈ ਨ ਥਾਨ ॥
 ੨੫ ॥ ਕਟੇ ਤਹਾਂ ਹੀ ਹਟੇ ਨ ਥੋਰੇ, ਜਹਿ ਤੇ ਭਾਜੈ ਸਿਖ ਪੁਨ ਆਇ ।
 ਜੋਰ ਪਾਇ ਕਰਿ ਛੀਨ ਲੀਨਿ ਸੋ, ਆਗੈ ਆਵਤਿ ਮਾਰਿ ਮਚਾਇ' ।
 ਅਬਦੁਲਖਾਨ ਕਾਨ ਇਮ ਸੁਨਿਕਰਿ ਭਯੋ ਹਿਰਾਨ ਮਨਹਿ ਪਛੁਤਾਇ ।

^੧ਜੋ ਜੋਧਾ (ਆ ਕੇ) ਪੈਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਟਕੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ^੨ਬੰਡਾ ਗਡਕੇ । ^੩ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ।
^੪(ਪਠਾਨ) ਗਏ । 'ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ ਨੂੰ ਕਿਹੋ ਨੇ ।

—ਔਚਕ ਜੰਗ ਪਾਇ ਗਰ ਅਪਨੇ ਸੁਭਟ ਸੰਗ ਕੇ ਸਭਿ ਮਰਿਵਾਇ—॥੨੬॥
 ਕਰਮਚੰਦਅਰੁ ਰਤਨਚੰਦ ਸੁਗੰਦੋਨਹੁਕੋ ਰਿਸਕਹਿ ਬੁਲਿਵਾਇ।ਬੁਝਨਿ
 ਕਰੇ 'ਕਹਾਂ ਤੁਮ ਹੋਰਤਿ ? ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਚਮੁ ਅਧਿਕ ਮਰਿਵਾਇ ?। ਕਹਤਿ
 ਹੁਤੇ ਤੁਮ, ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਜੋਧਾ ਨਹਿ ਕੋ, ਰੰਕ ਸਿੱਖ ਸਮੁਦਾਇ। ਆਟੇ ਮਹਿ
 ਜਿਮ ਲਵਨ ਬਤਾਵਤਿ, ਅਬਿ ਕਜਾ ਭਯੋ ਦਿਏ ਸਭਿ ਘਾਇ ? ॥ ੨੭ ॥
 ਪੰਚ ਹਜ਼ਾਰ ਚਮੁ ਕੇ ਸੰਗੇ ਪੰਚ ਚਮੁਪਤਿ ਦਿਏ ਸੰਘਾਰ। ਬਢੇ ਸੁ ਭਾਜੇ
 ਆਵਤਿ ਇਤਿ ਕੋ ਆਗੇ ਭਈ ਗਜ਼ਬ ਕੀ ਮਾਰ। ਨਬੀਬਖਸ਼ ਨੰਦਨ
 ਬਡ ਮੇਰੇ ਤਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਸੁ ਦੋਇ ਹਜ਼ਾਰਿ। ਔਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦੋਇ ਸੰਗ
 ਲੀਜਹਿ ਗਮਨਹੁ ਆਗੇ ਜਹਿ ਬਡ ਰਾਰੇ॥੨੮॥ਮੈਂ ਆਯੋ, ਤੁਮ ਤੇ ਕੁਛ
 ਪਾਛੇ, ਜਹਿ ਲਗਿ ਗੁਰੁ ਤਹਾਂ ਲਗਿ ਜਾਇ। ਗਹਹੁ ਕਿ ਮਾਰਹੁ ਬੇਗ
 ਸਿਧਾਰਹੁ, ਬੋਲਨੇ ਰਤਨ ਚੰਦ ਬਿਸਮਾਇ:—'ਨਹੀਂ ਸੈਨ ਕੁਛ, ਤੁਮ ਭੀ
 ਜਾਨਹੁ, ਕੌਨ ਲਰਨੇ ਏਤੋ ਅਗੁਵਾਇ?। ਅਬਿ ਹਮ ਜੈ ਹੈਂ, ਪਿਖਹੁ, ਲਰੈ ਹੈਂ,
 ਕਿਮ ਅਟਕਹਿ ? ਸਭਿ ਜਾਹਿ ਪਲਾਇ' ॥ ੨੯ ॥ ਏਹਾ ॥ ਨਬੀਬਖਸ਼
 ਪਿਤ ਸੇਂ ਕਹਨੇ 'ਕਨੇ ਚਿਤਾ ਚਿਤ ਦੀਨਿ ?। ਜਬਿ ਲੋ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਨੇ ਨਹੀਂ
 ਤਬਿ ਲੋ ਸੰਘਰ ਕੀਨਿ'॥੩੦॥ਏਖਹੁ ਕੈਸੇ ਮੇਂ ਹਤੋ, ਕੌਨ ਲਰੈਗੋ ਆਨਿ।
 ਅਨਿਕ ਜਾਤਿ ਕੇ ਰੰਕ ਨਰ ਇਕਠੇ ਕਰਿ ਦਲ ਠਾਨਿ' ॥ ੩੧ ॥
 ਹੰਸਕ ਫੰਦ॥ ਮੈਂ ਗਾਹ ਲੋ ਹੈਂ। ਨਾ ਅਟਕੈ ਹੈਂ। ਕੌਨ ਅਰੈ ਗੋ। ਜੰਗ ਪਰੈ ਗੋ
 ॥੩੨॥ ਆਵਹੁ ਪਾਛੇ। ਆਯੁਧ ਕਾਛੇ'। ਕੋਇ ਨ ਬਾਲੇ। ਜੇ ਭਜਿ ਚਾਲੇ
 ॥੩੩॥ ਤੋ ਤੁਮ ਰੋਕੋ। ਠਾਂਢਿ ਬਿਲੋਕੋ। ਫੋਰਿ ਤੁਫੇਗੋ। ਘੋਰਿ ਨਿਸੈਗੋ॥੩੪॥
 ਕਾਜ ਸੁਧਾਰੋ। ਧਾਮ ਪਧਾਰੋ'। ਲਾਜ ਰਖੀਜੈ। ਕੀਰਤਿ ਲੀਜੈ' ॥ ੩੫ ॥
 ਯੋਂ ਕਹਿ ਚਾਲਾ। ਕੋਪ ਬਿਸਾਲਾ। ਲੈ ਕਰਵਾਲਾ। ਸੁੰਦਰ ਢਾਲਾ ॥ ੩੬ ॥
 ਬੰਬਲਿਆਲਾ। ਤੋਮਰ ਭਾਲਾ'। ਰੂਪ ਕਰਾਲਾ। ਲੋਚਨ ਲਾਲਾ ॥ ੩੭ ॥
 ਪੇਰਿ ਤੁਰੰਗਾ। ਚਚਲ ਅੰਗਾ। ਅਗੁ ਕੁਦਾਵਾ। ਜੌਂ ਨਟ ਜਾਵਾ ॥ ੩੮ ॥
 ਏਹਾ ॥ ਅਪਰ ਚਮੁ ਚਾਲੀ ਤਬਹਿ ਜਿਮ ਜਲ ਕੋਰ ਪ੍ਰਵਾਹ। ਰਤਨਚੰਦ
 ਭਾ ਏਕ ਦਿਸਿ ਧਾਏ ਕਰਤਿ ਉਮਾਹ ॥ ੩੯ ॥ ਕਰਮਚੰਦ ਦੂਸਰ ਦਿਸਾ

‘ਜੰਗ’। ‘ਮੇਨੂੰ ਆਯਾ (ਜਾਣੇ)’। ‘ਤਦੋਂ ਤੱਕ ਹੀ (ਗੁਰੂ) ਜੁੱਧ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।’ ‘ਬਣਾਇਆ ਹੈ
 (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ)’। ‘ਫਬਾਇਕੇ’। ‘ਇਹ ਕਾਜ ਸੁਧਾਰ ਲਓ (ਤੇ ਵੇਰ) ਘਰ ਨੂੰ ਟੁਰ ਚਲ।’ ‘ਬੰਬਲੀ
 (ਬੰਝਮਣੀ) ਢਾਲਾ ਤੋਮਰ ਤੇ ਭਾਲਾ। (ਦੋਖੇ ਪ੍ਰਯਾਇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਨਾ ੧੧੩)

ਧੀਰ ਦੋਤਿ ਬਛਿ ਬੀਰ । ਗਹਿ ਲੇਹੈ ਅਥਿ ਗੁਰੁ ਕੋ ਪਹਿਲੇ ਕੋਲੇ ਰੀਚੀ ॥

॥੪੦॥ ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਸਿੰਹ ਪੰਛਾਇ ॥ ੨੯੪੧ ॥ ਅਥਿ ਗੁਰੁ ਕੋ ਪਹਿਲੇ ਕੋਲੇ ਰੀਚੀ ॥

੩੬. [ਕਰਮ ਰੰਦ ਵਤਕੇ ਵਡਿਆ] ॥

ਏਹਕਾ ॥ ਦੰਦਤਿ ਬਜੇ ਅਨੇਕ ਹੀ ਦੇਸ ਸਹੋਸੇ ਬਡ ਸਿਨ।ਉ ਸਡੀ ਆਵਤਿ
ਜੈਗ ਕੋ ਬਿਧੀਚੇਦ ਪਿਖਿ ਨੇਨ ॥ ੧ ॥ ਨਿਸਾਨੀ ਫੇਦ । ਪਿਖੜੇ ਪਿਰਾਗਾ
ਨਿਕਟ ਨਿਜ ਤਿਸ ਕੋ ਸਮਝਾਯੋ । ਕਰਹੁ ਸੁਘਿਤਾ ਜਾਹੁ ਅਥਿ ਗੁਰਕੀ ਫੁਗ
ਧਾਯੋ:- 'ਆਗੈ ਆਵਤਿ ਬਾਹਨੀ ਸਭਿ ਜੋਰ ਲਗਾਏ । ਪਛੈ ਅਬਦੁਲ
ਖਾਨ ਹੋ ਵਰਹੇ ਛੁਟਵਾਏ ॥ ੨ ॥ ਜੈਗ ਅੰਤ ਕੋ ਚਹਤਿ ਹੋ ਪੁਰੇ ਸੁਭਿ
ਕਾਲਾ' । ਪੁਰ ਉਡਯੋ ਪੁਰਯੋ ਗਗਨ, ਜਨ ਘਟਾ ਬਿਸਾਲਾ-। ਸੁਧਿ ਦੀਸ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ-ਮਾਚਹਿ ਘਮਸਾਨਾ । ਜਨੋ ਰਜਾਇ ਹੁਇ ਗਵਰੀ ਮਾਰਹਿ
ਤੁਰਕਾਨਾ- ॥੩॥ ਸੁਨਤਿ ਪਿਰਾਗਾ ਤਬਿਗਯੋ ਲੇ ਦੇਸਕ ਸਉਗਾ ਜਿਸ ਬਲ
ਮਹਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਚਿਗੋਬਿੰਦ ਸੂਰਾ । ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਬੰਦਨ ਕਰੀ ਸੁਭਿ
ਦਸਾ ਸੁਨਾਈ । ਅਬਦੁਲਖਾ ਅਥਿ ਆਪ ਹੀ ਆਪਹੁ ਅਗੁਵਾਈ ॥ ੪ ॥
ਚਢੀ ਫੌਜ ਸਮ ਘਟਾ ਕੋ ਆਵਤਿ ਉਮਡਾਈ । ਤੁਰਗਹੁ ਤੀਰ ਸਮੀਰ
ਸਮ ਜਿਸ ਤੇ ਮਿਟਿ ਜਾਈ' । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨੀਰ ਸੋ ਕਰ ਚਰਨ
ਪਖਾਰੇ । ਕਰਨੈ ਸੁਚੇਤਾ ਸਕਲ ਬਿਧਿ ਮੁਛ ਸਮਸ' ਸੁਧਾਰੇ ॥ ੫ ॥ ਪਹਿਰ
ਬਸਤੁ ਨਵੀਨ ਸਭਿ ਕਲਗੀ ਬਡ ਸੁਭੇ । ਜਿਗਾ ਬਧੀ ਹੋਤਿ ਸਡੇ ਸਿਨ
ਪਿਖਿ ਮਨ ਲੋਭੇ । ਚੰਦਹਾਸ' ਚੋਰਾ ਰੁਚਿਰ ਲੋਕਰਿ ਗਰੇ ਪਾਧੈ । ਤੁਰਕਸ
ਜਰਨੋ ਜਵਾਹਰਨਿ ਜਾਹਰ ਦਮਕਾਯੋ ॥ ੬ ॥ ਤੀਫਨ ਭੀਫਨ ਤੋਰਿ ਕੰਨ
ਈਫਨ' ਤੇ ਹੋਰੇ । ਖਪਰੇ ਸਰਪ ਸਮਾਨ ਜੇ ਭਰਿ ਲੀਨਿ ਘਨੋਰੇ । ਗਰ ਮ
ਪਾਇ ਨਿਖੰਗ ਅਸ' ਪੁਨ ਸਿਪਰ ਸਿਭਾਰੀ । ਸਭਤਿ ਪਾਇ ਸਿਕੋਧ ਹੋਤਿ
ਬਧਿ ਲੀਨਿ ਪਿਛਾਰੀ ॥੭॥ ਫਟੀ ਦੇ ਚੋਰੀ ਅਧਿਕ ਦਿਓ ਮਸਟ ਬਿਸਾਲਿ
ਚਾਮੀਕਰ ਤੇ ਲਿਪਤਿ ਸਭਿ, ਦੀਪਤਿ ਦੁਤਿ ਜਾਲਾ । ਗਾਢ ਸੁਰੀ
ਗੋਲੇ' ਬਡੇ ਪੈ ਬਹੁ ਲਪਟਾਏ' । ਕਾਰੀਗਰ ਰਾਖੇ ਨਿਕਟਿ ਕਹਿ ਕਰਿ
ਕਰਿਵਾਏ ॥ ੮ ॥ ਦੀਰਘ ਘੋਰ ਕਠੋਰ ਬਡ ਜਿਸ ਖਿਰੇ ਨ ਕੋਈ ।

'(ਸਿਖਾ ਦੀ ਸੋਨੀ) ਚੀਰ ਕੇ । 'ਤੇ ਆਖੇ ਕਿ... । 'ਮੋਤ ਨੇ । 'ਦਸਾ । 'ਤੁਲਫਾਰ । 'ਨੇਰੁ
ਲਾਲ । 'ਮੋਸਾ ਭੋਭਾ । 'ਮੋਵੇ ਤੇ ਟੋਖਕੇ ਪਿਛੇ ਖਿਠ ਲੀਤੀ (ਢਾਲ) । 'ਧਨਾ ਦੀਆਂ' ਦੇ
ਫਟੀਆਂ ਬਹੁਤ ਚੌੜੀਆਂ ਤੇ ਮੁੱਠ ਜਿਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪੱਕੀ ਹੈ । 'ਧਨਾ ਦੇ ਸਿਰੇ । ' (ਭੁਧਰ)
ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਗਿਨਤੀ ਟੈਕਨਿ ਕੀ ਨ ਕੁਛ, ਦਿਵ ਜੋਹ ਸੰਜੋਈ* । ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਦੂਜਾ
ਨ ਕੋ ਐਂਚਹਿ ਬਲ ਲਾਏ । ਲਿਖੈ ਸਰਾਸਨ ਹਾਥ ਅਸ ਗੁਨ ਜਾਂਹਿ
ਸੁਨਾਏ ॥ ੯ ॥ ਸਰ ਮੋਟੇ, ਪਰ ਕੰਕ ਕੇ ਖਪਰੇ ਬਹੁ ਤੀਖੇ । ਜਿਸ ਤੇ ਛੁਟਿ
ਕਰਿ ਬੋਗ ਤੇ ਬਡ ਸਰਪ ਸਰੀਖੇ । ਬੇਧਤਿ ਹੈਂ ਗਨ ਅਰਿਨਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਨਨਿ
ਕਰਿ ਹਾਨ॥ਗਹਿ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਲੀ ਹੋਏ ਸਵਧਾਨ॥੧੦॥ ਖੰਜਰ
ਜਮਧਰ*, ਕਮਰ ਸੇਂ ਪੁਨ ਧਰਜੇ ਤਮਾਚਾ । ‘ਆਨਹੁ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ ਮਮ’
ਬੋਲਨੇ ਗੁਰੁ ਸਾਚਾ । ਸੁਨਤਿ ਹੁਕਮ ਕਰਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਆਨਜੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ* ।
ਜਾਹਰ ਜਰਤਿ ਜਵਾਹਰਨਿ ਜਿਹ ਜ਼ੀਨ* ਸੁਧਾਰਾ ॥ ੧੧ ॥ ਲਾਂਗੁਲ*
ਫੇਰਤਿ ਆਵਤੇ ਉਚੈ ਕਰਿ ਗਾਟਾ* । ਫੁਰਕਤਿ, ਪਗ ਕੋ ਧਰਤਿ ਹੈ ਧਰਨੀ
ਕਹੁ ਕਾਟਾ॥ਬਰਲ ਕੁਮੈਤ*, ਸੁਵਰਲ ਕੋ ਭੂਖਨ ਚਮਕੈਤੇ। ਗਜ ਗਾਹਨਿ*
ਜੁਤਿ ਸ਼ੋਭਤੇ ਕਵਿਕਾ ਚਰਬੰਤੇ* ॥ ੧੨ ॥ ਮਨਹੁ ਕਰਤ* ਬਲਿ ਪੁਸ਼ਟ
ਹੈ ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਦਰਸ਼ਤਾ॥ਛਾਤੀ ਆਧੁਤ ਚਪਲ ਬਹੁ ਮਨ ਕਹਨੇ ਕਰੰਤਾ ।
ਪੁਰਬ ਕੇ ਬਡ ਭਾਗ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਰ ਆਯੋ । ਵਾਹਿਗੁਰੁ ਕਹਿ ਕਰਿ
ਉਠੈ ਘੋਰਾ ਦਰਸਾਯੋ ॥ ੧੩ ॥ ਪਗ ਰਕਾਬ ਦੇ ਕਰਿ ਤਬੈ ਗਹਿ ਗੀਵ ਸੁ
ਕੋਸਾ** । ਆਸਨ ਆਏ** ਵਾਗ ਗਹਿ ਬਲਿਵੰਡ ਬਿਸੇਸ॥ਦੀਹ ਦਮਾਮਨਿ
ਚੋਬ ਲਗਿ ਉਠਿ ਨਾਦ ਬਿਸਾਲੇ । ਸੱਜੀ** ਸਭਿ ਜੋਧਾ ਚਢੇ ਗਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ
ਸੰਭਾਲੇ ॥੧੪॥ ਸਮੁਖ ਭਏ ਸ਼ੱਤਨਿ ਕੋ ਕਰਿ ਚਹਿਸਿ ਬਿਨਾਸਾ । ਕੁਛਕ
ਚਲੇ ਦੇਖਤਿ ਭਏ ਬਡ ਜੰਗ ਤਮਾਸ਼ਾ । ਨਮਸਕਾਰਨੀ** ਗਨ ਚਲੈ, ਬਹੁ
ਸ਼ਬਦ ਉਠੰਤੇ । ਮਨਹੁ ਮ੍ਰਿਦੰਗਨਿ** ਬਜਤਿ ਬਹੁ ਉਤਸਾਹ ਕਰੰਤੇ॥੧੫॥
ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਮੁਖ ਕਰਤਿ ਹੈਂ ਜਨੁ ਗਾਵਤਿ ਗੀਤਾ । ਗੁਲਕਾਂ ਬੰਦ
ਸਜ਼ਾਕ ਲਗਿ ਇਹ ਤਾਲ ਪੁਰੀਤਾ* । ਰੰਗ ਅਖਾਰਾ ਜੰਗ ਕੋ ਗੁਰੁ ਮਹਿਦ
ਨਿਹਾਰਾ*।ਬੀਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ ਹੋਨਿ ਕੋ ਤਤਕਾਲ ਬਿਚਾਰਾ॥੧੬॥ਪਰਸਰਾਮ
ਸ਼ਕਤੂ* ਸੁਭਰ ਦੋਨਹੁ ਤਬਿ ਆਏ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਆਗੇ ਖਰੇ ਇਮ ਬਾਕ
ਸੁਨਾਏ । ‘ਮਹਾਂਰਾਜ ! ਅਵਿਲੋਕੀਏ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਤਮਾਸ਼ਾ । ਆਪ ਰਹਹੁ ਠਾਂਢੇ

*ਚਿੱਲਾ ਬਹੁਤ ਪੱਕਾ ਜੋੜਿਆ ਹੈ । [ਵਾ, ਚਿਹ=ਚਿੱਲਾ] । **ਕਟਾਰ । *ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਕੇ । *ਕਾਠੀ ।

*ਪੂਛ । *ਕਰਦਨ । *ਲਾਖਾ ਰੰਗ ਹੈ । *ਗਜਗਾਹਾਂ ਨਾਲ । *ਲਗਾਮ ਚੌਬਦਾ ਹੈ । **ਹਾਥੀ ਦਾ

ਬੰਢਾ । **ਗਰਦਨ ਦੇ ਵਾਲ ਪਕੜ ਕੇ । **ਘੋੜੇ ਦੀ ਕਾਠੀ ਤੇ ਆਏ । **ਸੱਜ ਕੇ । **ਖੰਦੂਕਾਂ

**ਢੋਲ । *ਤਾਲ ਪਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । *ਭਾਵ ਜੰਗ ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਜੰਗ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਨੇ

ਬਹੁਤ ਉੱਠਾ ।

*ਪਾ:—ਕੱਟੂ ।

ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਜ ਦਲ ਕੇ ਪਾਸਾ ॥੧੭॥ ਦਾਸਨ ਪ੍ਰਤਿ ਆਇਸੁ ਕਰਹੁ ਤੁਰਕਨਿ
ਕੋ ਮਾਰੈ । ਰਾਵਰਿ ਬਾਕ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਬਲ ਧਰਿ ਸੰਘਾਰੈ । ਅਰਹਿ ਅਗਾਰੀ
ਅਰਿ ਕਹਾਂ ਏ ਅਲਪ ਬਿਚਾਰੇ । ਲਵਪੁਰਿ ਦਿੱਲੀ ਆਗਰੇ ਲੁਟਿ ਕਰਹਿ
ਉਜਾਰੇ ॥ ੧੮ ॥ ਪਿਖਿ ਦੁਨਹਨਿ ਉਤਸਾਹ ਕੋ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ ।
‘ਪਿਖਹੁ ਜੋਰ ਜਹਿ ਜੰਗ ਕੇ, ਪਾਵਹੁ ਘਮਸਾਨਾ । ਸਨੈਂ ਸਨੈਂ ਹਮ
ਆਇ ਹੈਂ ਜਹਿ ਅਬਦੁਲਖਾਨਾ । ਆਜ ਨਿਦਾਨ’ ਸੁ ਕਰਹਿਗੇ ਗਨ
ਤੁਰਕਨਿ ਹਾਨਾ’ ॥੧੯॥ ਸੁਨਿ ਹਰਖੇ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਕੋ ਭਾਜੀ ਤਿਰਪਾਏ’ ।
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਉਘਾਰੇ ਹਾਥ ਮੈਂ ਧੌਸੇ ਬਜਿਵਾਏ । ਲੇ ਕਰਿ ਕਿਤਿਕ ਅਨੀਕਨੀ’
ਤੁਰਕਨਿ ਪਰ ਧਾਏ।ਜਬਾ ਮਿਗਨਿ ਗਨ ਹੋਰਿ ਕਰਿ ਕੋਹਰਿ ਇਹ ਧਾਏ*
॥੨੦॥ ਪਰੇ ਜਾਇ ਤੁਪਕਨਿ ਚਲੀ ਐਸੀ ਇਕ ਬਾਰੇ । ਨਥੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ
ਸਹਿਤ ਹੀ ਆਏ ਕੁਤਿਆਰੇ । ਹੋਲਾ ਘਾਲਿ ਬਿਸਾਲ ਕੋ ਦੋਨਹੁ ਦਲ ਜੂਟੇ।
ਬਾਜ਼, ਕੁਹੀ, ਜੁਰਰੇ ਮਨੋ ਪਿਖਿ ਆਮਿਖ ਟੂਟੇ ॥ ੨੧ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਫੰਗੋਂ
ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਗਨ ਭੀਰ ਪ੍ਰਹਾਰੇ । ਪੁਨ ਭੋਮਰ ਤਰਵਾਰ ਪਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਕਰ
ਛਾਰੇ’ । ਜਮਧਰ’ ਲੈ ਪਹੁੰਚੇ ਸੁਭਰ ਮਾਰਤਿ ਅਰੁ ਖਾਤੇ । ਮੁਸ਼ਟ ਚੁੱਧ ਕੋ
ਭਿਰਿ ਪਰੇ ਸੰਘਰ ਰਸ ਰਾਤੇ ॥ ੨੨ ॥ ਨਹਿ ਪੀਛੇ ਕੋ ਪਗ ਧਰਤਿ ਨਿਜ
ਲਾਜ ਨਿਬਾਹੀ । ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਮਰਿ ਮਰਿ ਗਿਰੇ ਕਟਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ ।
ਤੁਰਕਨਿ ਪਰ ਲੋਹਾ ਉਲਟ ਇਮ ਪਰਜੈ ਬਡੋਰਾ । ਜਿਯਤਿ ਦਿਖਤਿ ਕੈ
ਮਰਿ ਗਏ ਗਨ ਦਲ ਇਕ ਬੇਰਾ ॥੨੩॥ ਹੋਤਿ ਬੁਦਬੁਦੇ’ਬਿੰਦ ਜਿਮ ਬਹੁ
ਬਾਧੁ ਬਿਨਾਸੈ । ਤਿਮ ਮਰਿਗੇ ਰਿਪੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਕੋ ਭਾਗਤਿ ਭ੍ਰਾਸੈ’ । ਕੋਪਜੈ
ਬਿਧੀਆ ਤਬਿ ਫਿਰਜੈ ਬਿਚ ਜੰਗ ਨਿਸੰਗੈ । ਤਾਨਤਾਨ ਕਰਿ ਕਾਨ ਲਗਿ
ਗਨ ਹਭਹਿ ਖਤੀਗੋਂ ॥੨੪॥ ਦੈ ਦੈ ਬਾਨ ਸੰਚਾਰਿਕੈ ਦੈ ਦੈ ਤਨੁ ਪਾਰੇ’ ।
ਅਨਗਨ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਹਨੇ ਨਹਿ ਹੋਤਿ ਸੰਭਾਰੇ । ਚੰਚਲ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ
ਕੋ ਨਹਿ ਕਹੂੰ ਟਿਕਾਏ । ਜਹਿ ਦੇਖੈ ਰਿਪੁ ਵਧਤਿ ਹੈਂ, ਤਹਿ ਦੇ ਉਥਲਾਏ
॥ ੨੫ ॥ ਤੁਰਕ ਬਿੰਦ ਮੈਂ ਬਰਿ ਗਯੋ ਹਨਿ ਮੁਗਲ ਪਠਾਨਾ । ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ
ਘਮਸਾਨ ਕਰਿ ਬਲਿਵਾਨ ਮਹਾਨਾ।ਜਿਤ ਦਿਸਿ ਕੋ ਬਿਚਰਤਿ ਬਲੀ ਹੁਇ

*ਅਤਿ । *ਘੋੜੇ ਟਪਾਏ । *ਸੈਨਾ । *ਸ਼ਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰ ਲੱਥ ਪਾਏ । *ਬਰਛੀ । *ਬੁਲਬੁਲੇ । *ਕਈ
ਡਰ ਕੇ ਭੱਜ ਚੱਲੇ । *ਦੇ ਦੋ ਤੀਰ (ਚਿੱਲੇ ਵਿਚ) ਸੈਨਾ ਕੇ ਦੋ ਦੋ ਤਨ ਪਾੜ ਸਿੱਟੇ (ਅ) ਪਾਰ
ਕੀਤੇ ।
*ਪਾ:-ਬਾਏ ।

ਸੋਇ ਸੁਦਾਨੁ ਬੰਤੁ ਹੋਇ ਮਾਸੁ ਕੁਝਿਤ ਕਹਿ ਦਾਵ ਸੁਨਾਨਾ ॥ ੨੬ ॥
 ਕਿਸਕੇ ਸੁਤਲਾਨ ਬੋਲਾਇ ਹੈ ਮਾਪੁ ਸੋ ਮਰਿ ਜੈ ਚੈ ॥ ਗਰਜ ਬੰਗਾਰਤਿ
 ਹੋਲਾਇ, ਪੰਚਮ ਕਹਾਇ ਲਿਖਤੁ ਹੈ ਮਾਸਿ ਚਾਪ ਬੰ ਸਰ ਬਸ ਤਕਿ ਤਕਿ
 ਰਿਧਾ ਛਾਤੀ ਮੁਖਾਤੁਪੁਰ ਹੀ ਪਾਇ ਹੈ ਪੁਰਖ ਤਰੈ ਪਪਾਤੀ ॥ ੨੭ ॥
 ਬਿਰਲੈ ਮੈਂ ਰੰਦੁ ਬੁਨਸੁ ਚਲਿ ਸਨਮੁਖ ਮਾਵਾ ਪਈ ਲੋਥ ਪਰ ਲੋਥ ਜਹਿ
 ਜਿਉਤਿ ਬਿਥਰਾਵਾ । ਕਰਤਿ ਬੋਧ ਮਾਗੇ ਮਾਸੁ ਮੁਖ ਮਤਿ ਹੀਨਾ ।
 ਬਿਧੀਏ ਕੀਲਿ ਬਿਨਾਇ ਕੇ ਬਝ ਮਾਲਿ ਲੀਨਾ ॥ ੨੮ ॥ ਕਹਤਿ ਭਯੋ
 ਮਿਸਪਿਭਾ ਹੁਤੁ ਜੈ ਚੈ ਕੇ ਮਾਗੇ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਮੈ ਰਹੈ ਸੋ ਮਾਥਿ
 ਵੇਲ ਲਾਗੇ । ਜਿਸ ਚਾਹਤਿ ਸੋ ਬਿਧਿ ਬਨੀ ਰਣ ਮਹਿ ਭਯੋ ਹੋਇ । ਪਿਛ
 ਖੋਲਾਇ ਇਹੋ ਕਰਜ ਸਿਰ ਉਤਰਹਿ ਮਾਥਿ ਮਰੇ ॥ ੨੯ ॥ ਪੁਰਖ ਤੁਮ ਕੇ
 ਮਾਥਿ ਕੇ ਬਣ ਬੰਤੁ ਮਾਥਾ ਹੋਰਿਗਾਇ ਕੇ ਪੁਨ ਚਾਹੈ ਸੋਧ ਬਰਿਆਰੇ ॥
 ਸਨਮੁਖ ਚਸਮ ਬਿਧੀਆ ਮਾਥਿ ਉਤਰ ਕੇ ਦੀਨਾ । ਚਹਿਤ ਉਤਾਰੈ
 ਪਿਤ ਕਰਮ ਤੁਮਹਾਂ ਬਣਿਲਾ ॥ ੩੦ ॥ ਮਾਥਿ ਤੁਮ ਕੇ ਮਾਰਹਿ ਜੁਰਤ ਰਿਣ
 ਕੈਨ ਉਤਾਰੈ ॥ ਇਹ ਜਿਸਾ ਕਹਿ ਕਰਤਿ ਹੈ ਬਿਮ ਨਿਰਣ ਧਾਰੈ ॥
 ਕਰਮ ਬੰਦ ਇਸ ਸਨਮੁਖ ਹੀ ਤਕ ਤੀਰ ਪ੍ਰਗਠਾ ਤਨਿ ਬਿਧੀਏ ਕੇਤਿਕ
 ਬੰਤੁ, ਗਹਿ ਬੰਦ ਲਿਕਾਰਾ ॥ ੩੧ ॥ ਪੁਨ ਤੁਰਨ ਹੀ ਤੀਰ ਖਰ ਤਕ ਔਰ
 ਬੰਦਾ ॥ ਹੁਸ ਬੰਦਾਇ ਬਿਧੀਏ ਤਬ ਨਿਸ ਚਾਹਿਤ ਬਚਾਏ । ਆਪ
 ਬੰਦਾ ਮਹਿ ਇਹ ਬੰਦਾ ਤੁਮਹਾਂ ਪਰਿ ਬਾਨਾ । ਸਨਮੁਖ ਹੈ ਫੋਰਾ ਭਬਹਿ
 ਬੰਦਾ ਮੋਤੁ ਨਿਜਾਨਾ ॥ ੩੨ ॥ ਲਗੈ ਬਾਜ ਕੇ ਭਾਲ ਮਹਿ ਗਾ ਪਾਛਲ
 ਘਾਸ । ਏਕ ਮਾਥਿ ਪਰਗਾਥ ਪਰਮ ਜਨੁ ਗਾਜ ਸੰਘਾਰਾ । ਪਹੁਚੈ
 ਬਿਧੀਆ ਨਿਕਟਿ ਬਲਿ ਨਹਿ ਖੜਕ ਪ੍ਰਗਾਥ ਬੀ ਠਾਗ ਹਯਕੋਤਰੇਤਰ
 ਉਤਰ ਨਿਕਾਰਾ ॥ ੩੩ ॥ ਗਹਿ ਲੀਲਮਿ ਕਹਿ ਸੀਘਤਾ ਪਾਛੇ ਕੇ ਚਾਲਾ ॥
 ਮਾਥਾ ਸਿਖ ਮਠੁ ਬੁਰਕ ਤਹਿ ਰਣ ਮਾਥੈ ਕਰਾਲਾ । ਪਰੇ ਬਹੁਤ
 ਮਾਰਿਗਾਇਕੇ ਚਿਰ ਚਹਿਤ ਛੁਟਾਏ । ਕੁਝ ਦਲ ਤੇ ਛਾਧੈ ਚਲੀ ਸਭਿ ਕੇ
 ਮੇਲਨ ਹੋ ਜੀਵਾ ਹੈ, ਬੰਦ ਸੰਗਿਆ ਕਰੀ ਜੀਵਾ ਹੈ । ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਹੋਠ ਡਿੱਗ ਪੈਵੇ ਹਨ ।
 ਜੇ ਬਲਵਕ ਜੋਧ ਹੈ । (ਅ) ਹੋ ਬਲਵਕ ਜੋਧ । "ਬੰਤੁ" ਪੁਰਖ । "ਬੰਦ" ਜਿਹਾ । "ਬੰਦ" ।
 (ਅ) ਬੰਦ ਕੇ । "ਹੋਰ" ਉਤਰ ਕੇ (ਬਿਧੀ ਚੈ ਨੇ ਕਰਮ ਬੰਦ ਨੂੰ) ਕਹਿਆ । "ਗਾ" ਗੁਰੂ ਜੀ
 ਵੇਲ ਵੜਕੇ ਲੈ ਚਲਿਆ ।
 * ਪਾਪ—ਤੁਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਏ ।

ਅਟਕਾਯੋ॥੩੪॥ ਕਰੋ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਬਲ ਸਹਤ ਗਹਿ ਆਨਸੈ ਬੈਠੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜਹਿ ਪਾਧਹੁ ਤਿਨ ਪੈਰੀ । ਨੀਚ ਗੀਵ ਕੋ ਕਰਿ ਰਹੈ
ਨਹਿ ਸਨਮੁਖ ਜੋਵਾ । ਬਿਧੀਆ ਬੋਲੈ ਪ੍ਰਭੁ ਸੀ । ਰਿਲ ਬਲ ਸਿਰ
ਹੋਵਾ ॥ ੩੫ ॥ ਪਲਟਾ ਪਿਤ ਲੈਬੇ ਅਯੋ ਰਿਲ ਉਤਰੈ ਨਾਹੀ । ਬਿਧਹੁ
ਮਸਕੈ ਪਾਗ ਸੋ ਪਗ ਸਿਖਲ ਪਾਹੀ ॥ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹਸਿ ਕਰਿ ਕਹੈ
‘ਕਸਾ ਇਸ ਤੇ ਲੈਬੋ ? ਫੇਰਿ ਦੇਹੁ ਕੁਜਿਆਰ ਕੋ ਪੁਨ ਕਰਹਿ ਨ ਮੈਬੋ ॥
੩੬॥ ਜਬਾ ਦੁਸ਼ਟ ਪਿਤ, ਸੁਤ ਤਬਾ, ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਚੇਰੇ। ਕੁਛਕ ਸੁਤ ਸਿਰ
ਮੇਂ ਹਤਹ ਸਿਮਰਹਿ ਕੁਨ ਤੇਰੇ’ । ਹੁਕਮ ਮਾਨਿ ਤਨਾਯੋ ਤਬੈ ਪਨਾਹੀ
ਕਛ ਮਾਰੇ । ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਮੁਖ ਆਵਤੋ ਤਾਕੈ ਛੁਟਿਹਾਰੇ ॥ ੩੭ ॥ ਜਾਇ
ਮਿਲੈ ਤੁਰਕਨਿ ਬਿਖੈ ਜਹਿ ਅਬਦਲ ਖਾਨਾ । ਧਰਕਤਿ ਉਰ ਬਲੁ ਸੁਸ
ਲੈ ਅਸ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ । ‘ਗਹੈ ਮੋਹਿ ਲੈ ਕਰਿ ਗਏ ਗੁਰੁ ਜਹਾ ਖਰੋ ਹੈ ।
ਛਲ ਬਲ ਕੋ ਧਰਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਮੈਂ ਛੁਟਨਿ ਕਰੋ ਹੈ ॥ ੩੮ ॥ ਸਿਖਨ ਕੋ
ਮਾਰਤਿ ਅਯੋ, ਸਭਿ ਭੇਦ ਨਿਹਾਰਾ ਰਹੈ ਅਲਪ ਦਲ ਗੁਰੁ ਕੋ ਸਮਾਇ
ਸਿਘਾਰਾ’ । ਆਪ ਅਗਾਰੀ ਹੋਇ ਕੇ ਹੋਲਾ ਅਬ ਘਾਲੋ । ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੋ
ਲੋਹਿ ਗਹਿ, ਨਿਜ ਓਜ ਸੰਭਾਲੋ ॥ ੩੯ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਅਬਦਲਖਾਨ ਕੋ
ਕੁਛ ਅੰਗ ਚਲਾਯੋ । ਅਪਰ ਤੁਰੰਗ ਜੁ ਸੰਗ ਬੋ ਤਿਸ ਪਰ ਚਵਿ ਧਾਯੋ ।
ਇਮ ਬਿਧੀਏ ਕੀ ਗਾਥ ਇਤਿ ਘਾਲੈ ਘਮਸਾਨਾ । ਪਰਸਰਾਮ ਸ਼ਕਤੁ
ਉਤੈ ਦੋਨਹੁ ਰਲ ਬਾਨਾ ॥ ੪੦ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਜੀਐ ਪਾਠਮਿ ਕਸੇ ਘੋਰੁ ਸੁਤ ਗਹਿ ਕੇ
ਫੇਰਨਿ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਨੈ ਨਾਮ ਘਸਟ ਦਿਸੈ ਅੰਸੁ ॥ ੩੪ ॥

੩੭. [ਨਬੀਬਖਸ਼, ਪਰਸਰਾਮ ਤੇ ਸ਼ਕਤੁ ਬੋਧ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਬੀਬਖਸ਼ ਲਸਕਰ ਮਹਾ ਲੋਕਰਿ ਅਯੋ ਸੰਗ । ਤੋਮਰ ਤਰ
ਵਾਰਨਿ ਤਬਰ ਗਹੇ ਤੁਰੰਗ ਖਤੰਗ ॥ ੧ ॥ ਪਾਧੀ ਫੇਦ ॥ ਭਰਿਯੋਤਿ
ਤੁਪਕ ਬਾਰੂਦ ਸੰਗ । ਫਨਕੰਤਿ ਗਜਨਿ ਧਾਏ ਤੁਰੰਗ । ਨੁਕਿਯੋਤਿ
ਗੁਲਕ ਤੋੜਾ ਸੰਭਾਰਿ । ਧੁਖਿਯੋਤਿ ਪਲੀਤਾ ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ॥ ੨ ॥ ਕੜਕੰਤਿ
ਨਾਦ ਜਾਲਾ ਓਗਾਲਾ । ਫੁਟਕੰਤਿ ਬਿੰਦ ਘਾਇਲ ਉਭਾਲ । ਇਤ ਉਤ
ਤੁਰੰਗ ਸੁਰੇ ਧਵਾਇ । ਜੋ ਵਧਤਿ ਅੰਗ ਤਿਸ ਦੇ ਗਿਰਾਇ ॥ ੩ ॥ ਗਿਰਯੋਤਿ

‘ਪੋਰਾਂ ਬਿਚ ਸੰਗਲ ਪਾ ਕੇ । ਛੋਟ ਕਰਕੇ । ‘ਬਹੁਤਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । ‘ਫੁਟਕਾਉਂਦੇ ਹਨ
ਗਜਾਂ ਨੂੰ । ‘ਖੋਦੁਕਾਂ ਦਾ ।

ਸੁਭਟ ਹਯ, ਆਇ ਧਾਇ । ਮਿਲਿ ਗਏ ਆਪ ਮਹਿ ਕਰਤਿ ਘਾਇ ।
 ਮੁਖ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਜੋਧਾ ਰਟੈਤਿ । ਬਾਰੈ^੧ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਅੰਗਨਿ ਕਟੈਤਿ ॥ ੪ ॥
 ਤਬਿ ਪਰਸਰਾਮ ਸ਼ਕਤ ਬਿਸਾਲ । ਗਹਿ ਦੁਹਨਿ ਚਾਪ ਸਰ ਕੋ ਨਿਕਾਲਿ ।
 ਪ੍ਰੇਰੇ ਤੁਰੰਗ ਬਡ ਬੇਗ ਸੇਗ । ਗਨ ਸੁਰ ਸਹਤ ਪਕਰੇ ਤੁਰੰਗ ॥ ੫ ॥ ਜਹਿ
 ਨਬੀ ਬਖਸ਼ ਬਡ ਬੰਧਿ ਟੋਲਿ । ਤਿਤ ਕੋ ਪਹੁੰਚਿ ਕਰਿ ਸਾਬਿ ਗੋਲ^੨ ।
 ਨਿਕਸੈਤਿ ਬੀਰ ਘੋਰਾ ਧਵਾਇ । ਛੁਟਕੈਤਿ ਤੁਪਕ ਰਿਪੁ ਨੇਰ ਜਾਇ ॥ ੬ ॥
 ਬਜਿਯੈਤਿ ਪਟਹ ਭੇਰੀ ਬਿਲੇਦ । ਵਮਕੈਤਿ ਵੋਲ ਨਾਦਤਿ ਅਮੀਦ^੩ ।
 ਵਰਦੇ ਖੁਲਾਇ ਚਮਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨ । ਕਰਿ ਅੱਗੁ ਰੋਪ^੪ ਗਾਵੇ ਸਥਾਨ ॥ ੭ ॥
 ਸ਼ਲਥੈਂ ਤੁਰੰਗ ਛੁਟੀ ਬਿਸਾਲ । ਮੁਖ ਸੀਸ ਫੈਰਿ ਗੋਰਤਿ ਉਤਾਲ ।
 ਨਿਕਸੈਤਿ ਮੀਝ ਬਿਬਰੈਤਿ ਪਾਸ । ਕਰਿ ਸੇਤ ਜੁ ਮੋਚਕ ਕੇਸ ਪਾਸ^੫ ॥ ੮ ॥
 ਮੁਖ ਲਗਹਿ ਦੰਤ ਕੋ ਤੋਰਿ ਦੋਤਿ । ਕਿਹ ਆਖ ਛੁਟਿ ਬਿਰ ਜੰਗ ਖੇਤਿ ।
 ਮਿਲਿ ਗਏ ਸੁਰ ਪਰ ਘੋਰ ਸ਼ੋਰਿ^੬ । ਕਰਤੇ ਪੁਕਾਰ ਰਿਪੁ ਤੋਰਿ ਵੋਰਿ ॥ ੯ ॥
 ਕੋ ਸੁਮਤਿ ਭਏ ਖੜਗਨਿ ਪੁਹਾਰਿ । ਕੋ ਕਰਤਿ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਹੈ ਸੁਮਾਰਿ^੭ ।
 ਕਿਤਿ ਗਿਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੈ ਕੈ ਕਿਕਾਲ^੮ । ਤਰਵੈਤਿ ਕਿਤੇ ਨਹਿ ਨਿਕਸਿ
 ਪਾਣ ॥ ੧੦ ॥ ਬਲਵੈਤ ਬੀਰ ਕਰਿ ਰੇਡ ਮੁੰਡ । ਪਰਚੈਡ ਜੁਧ ਗਿਰਿ ਖੰਡ
 ਖੰਡ । ਖਿਚਿਯੈਤਿ ਪਕਰਿ ਆਂਤ੍ਰੈ^੯ ਗੁਮਾਯ^{੧੦} । ਬਡ ਆਇ ਜੋਗਣੀ ਧਾਯ
 ਧਾਯ ॥ ੧੧ ॥ ਭਰਿਯੈਤਿ ਖਪਰ ਸ਼ੈਲੈਤਿ ਪਾਨ^{੧੧} । ਸਿਰ ਖਿੰਡੇ ਬਾਰ^{੧੨} ਕਰਿ
 ਨਾਰ ਗਾਨ । ਬਹੁ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤਿ ਬੋਲੈਂ ਬਕਾਰਾਕਰਿ ਲਹੁ ਪਾਨ ਲੇਤੇ ਡਕਾਰ
 ॥ ੧੨ ॥ ਗਨ ਕੀਕ^{੧੩} ਨਾਦ ਚਾਵਡਿ^{੧੪} ਚਿਕਾਰ । ਬਡ ਭੀਮ ਕਾਕ ਕਾਂ ਕਾਂ
 ਪੁਕਾਰ । ਹਯ ਤਰੈ ਗਏ ਦਬਿ ਸੂਰ, ਸੋਇ । ਹਾਂਕਰਤਿ ਅਪਰ 'ਕਰਿ ਰੱਛ
 ਜੋਇ'^{੧੫} ॥ ੧੩ ॥ ਮੁਰ ਆਪ ਮੋਰਤੇ ਮਰਤਿ ਘੋਰ^{੧੬} । ਭਾ ਤੁਮਲ ਜੁਧ^{੧੭} ਬਡ
^੧ਵਾਹਿਦੇ ਹਨ । ^੨ਨਾਲ ਟੋਲਾ ਬਣਾਇਕੇ । ^੩ਭਾਰੀ, ਉੱਚੀ । ^੪ਰੋਕਕੇ । ^੫ਸਿਰ ਦੀ ਮਿੱਥ ਨਿਕਲ
 ਕੇ ਪਾਸ ਖਿਲਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਗੰਢ ਨੂੰ ਚਿੱਟਿਆਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ । [ਪਾਸਿ=ਕੋਲ ।
 ਪਾਸੁ=ਗੰਢ, ਜੁੜੀ] । ^੬ਭਜਾਨਕ ਟੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ । ^੭ਕਈ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ (ਦੇਖਕੇ) ਡਰ ਰਹੇ ਹਨ ।
 (ਅ) ਕਈ ਡਰਦੇ ਤੇ ਕਈ ਸ਼ਖਸੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । ^੮ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ । ^੯ਆਂਦਰਾਂ । ^{੧੦}ਗੋਦੜ ।
^{੧੧}ਲਹੁ ਪੀਂਦੀਆਂ ਹਨ । ^{੧੨}ਵਾਲ । ^{੧੩}ਚਿੱਟੀ ਥੀਲ । ^{੧੪}ਥੀਲਾਂ । ^{੧੫}ਓਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਕਰੀ
 ਮਾਰਦੇ ਹਨ 'ਜੇ (ਸਾਡਾ) ਬਚਾ ਕਰਨਾ' । ^{੧੬}ਅਨੁਯ:—ਮੁਰ ਮੋਰਤੇ ਘੋਰ ਮਰਤ ਆਪ । (ਓਹ)
 ਪਰਤ ਕੇ (ਮਰੇ) ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ^{੧੭}ਘੋਰ ਲੜਾਈ ।
 (ਅ) ਹੱਥੇ ਹੱਥੀ ਦਾ ਜੁਧ । [ਸੀਸ:, ਤੁਮਲ । ਪੀ:, ਤੁਮਲ] ।

ਮਾਰਿ ਸੋਰ । ਜਹਿ ਨਬੀਬਖਸ਼ ਤਹਿ ਅੱਗੂ ਸੁਰ । ਬਹੁ ਲਰੇ ਮਰੇ ਗਿਰਿ
ਪਰਤਿ ਧੁਰ ॥ ੧੪ ॥ ਤਬਿ ਪਰਸਰਾਮ ਸ਼ਕਤੁ ਮਹਾਂਨ । ਭਟ ਦੁਉ ਚਾਪ
ਕੋ ਤਾਨਿ ਤਾਨਿ । ਸਰ ਸਰਪ ਸੁ ਸਮਸਰ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿਚਲਿ ਜਾਤਿ ਸਮੁਖ
ਤਾਂਕੇ ਜੁਝਾਰ ॥ ੧੫ ॥ ਇਮ ਮਚੀ ਲੋਹ ਕੀ ਮਾਰਿ ਭੂਰ । ਬਹਿ ਚਲਜੇ
ਸ਼੍ਰੋਣ ਗਈ ਲੋਥ ਪੂਰ । ਤਬਿ ਤੁਰਕ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਧਾਰਿ ਭਾਗਿ । ਨਹਿ ਜਮੇ
ਪਾਇ, ਬਛ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲਾਗਿ ॥ ੧੬ ॥ ਗੁਰ ਬੀਰ ਏਕ, ਦਸ ਤੁਰਕ
ਸੰਗ । ਕਰਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਹਾਰ ਮਰਿ ਮਾਰਿ ਜੰਗ । ਤਬਿ ਨਬੀਬਖਸ਼ ਪਿਖਿ ਭਾ
ਹਿਰਾਨਾ—ਇਹ ਭਯੋ ਕਹਾਂ ਨਹਿ ਜਾਇ ਜਾਨ ॥ ੧੭ ॥ ਮਰਿ ਗਈ ਸੈਨ,
ਸਿਖ ਅਲਪ ਪਾਸ ॥ ਠਹਿਰੈ ਨ ਅੱਗੂ ਬਛ ਪਾਇ ਤ੍ਰਾਸ । ਪਰਿ ਗਯੋ ਲੋਹੁ
ਪੁਠੇ ਕਰਾਲ । ਜਹਿ ਕਹਾਂ ਸੁਰ ਮਰਿ ਤੁਰੰਗ ਜਾਲ—॥ ੧੮ ॥ ਨਿਜ ਹਯ
ਧਵਾਇ ਰੋਕੀਤਿ ਬੀਰਾ ‘ਸਭਿ ਹਟੋ, ਬਿਰੋ, ਕਿਮ ਤਜਤਿ ਧੀਰ?’ ਤੁਮ ਬਡ
ਗ਼ਰੂਰ ਸੋਂ ਕਹਤਿ ਨੀਤਿ ।—ਰਣ ਬਿਖੈ ਸਦਾ ਹਮ ਲੇਤਿ ਜੀਤਿ—॥ ੧੯ ॥
ਅਬਿ ਅਲਪ ਸਿੱਖ ਨਹਿ ਇਲਮ ਜਾਨਿ ॥ ਨਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬੰਧਨੇ ਮਹਿ
ਸੁਜਾਨਿ । ਤਿਨ ਪਾਸ ਤੇ ਸੁ ਤੁਮ ਤ੍ਰਾਸ ਧਾਰਿ । ਕਿਨ ਤੇ ਭਜੇ? ਜਿਨ ਕਹਿ
ਗਵਾਰ? ॥ ੨੦ ॥ ਪੁਨ ਜਿਯਤਿ ਸਭਾ ਮਹਿ ਕਹਹੁ ਕਾਹਿ? ।—ਹਮ ਬਚੇ
ਭਾਜਿ ਤਹਿ ਲਰਿਯ ਨਾਹਿ— ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਰਿਸਾਇ ਨਿਜ ਸੈਨ ਮੇਰਿ ।
ਬਿਚ ਬਿਰਜੋ ਆਪ ਕਰਿ ਜੋਰ ਜੋਰ ॥ ੨੧ ॥ ਪਿਖਿ ਨਬੀਬਖਸ਼ ਕੋ ਪਰਸ
ਰਾਮ । ਬਡ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਇ ਐਂਚਤਿ ਲਗਾਮ । ਤਨ ਬਿਖੈ ਬਿਭੂਖਨ
ਜਟਤਿ ਹੀਰ । ਬਹੁ ਚਮਕਤਿ ਚਾਮੀਕਰ ਸਰੀਰ ॥ ੨੨ ॥ ਸਿਰ ਬਧੈ ਸੁ
ਚੀਰਾ ਛੋਰਦਾਰ ॥ ਬਛ ਮੋਲ ਕੇ ਸੁ ਪਟ ਸੁਭਤਿ ਚਾਰੁ । ਕਟਿ ਸੰਗ ਬੰਧਿ
ਖੜਗੀਂ ਨਿਖੰਗ । ਕਰ ਮੈਂ ਕਮਾਨ ਬਿਚਰਤਿ ਨਿਸੰਗ ॥ ੨੩ ॥ ਬਹੁ ਚਪਲ
ਚਲਾਕੀ ਚਾਰੁ ਅੰਗ । ਬਛ ਮੋਲਿ ਬਲੀ ਸੰਦਰ ਤੁਰੰਗ । ਜਿਹ ਜੀਨ
ਜਰਾਉ ਬਹੁ ਸੁਹਾਇ । ਰਣ ਬਿਖੈ ਚੌਪ ਸੋਂ ਸਮੁਖ ਆਇ ॥ ੨੪ ॥ ਪਿਖਿ
ਪਰਸਰਾਮ ਚਾਹਤਿ ਪ੍ਰਹਾਰਾਤਬਿ ਤਜੇ ਤੀਰ ਤੀਖੇਅਗਾਰਾ ਸ਼ਕਤੁ ਬੁਲਾਇ
ਅਪਨੈ ਸਮੀਪ । ਕਹਿ ‘ਇਸਹਿ ਹਤਹੁ, ਹੈ ਬਛ ਮਹੀਪ’ ॥ ੨੫ ॥ ਪਿਖਿ
ਅਨੰਦ ਪਾਇ ਦੋਨਹੁ ਸੁ ਬੀਰ । ਇਤ ਉਤ ਧਵਾਇ ਹਯ ਤਜਿਤ ਤੀਰ ।
‘ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਮਿਆ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ । ‘ਪਾਸੋ’ । ‘(ਜੁੱਧ ਦੀ) ਵਿਦਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ । ‘ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ
ਭਜਦੇ ਹੋ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੀਵਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ? ‘ਕੀ ਕਹੋਣੀ? ‘ਸੇਤੇ ਨਾਲ । ‘ਪੱਲਿਆਂ ਵਾਲਾ ।
‘ਇਹੋ ਹੀ’ ਵਡਾ ਰਾਜਾ ਹੈ ।

ਆਲ ਸਭੁ ਭੈ ਸੋ ਲਲਕਾਰਿ ਮੁਖਿ ॥ ਹੋਲ ਸਮਧਾਇ ਬਡ ਸਿਰ ਕੀਨਿ ॥
 ੨੬ ॥ ਚਿਲ ਕੀਨਿ ਕੋਇ ਬਡ ਬਾਬ ਸਮਲ ॥ ਦੁਹੁ ਦਿਸਮੀਨ ਤੇ ਬਹੁ ਭੀ
 ਕਰੁ ਲਗ ॥ ਭਉ ਲਈ ਬਖਸ਼ਿ ॥ ਆਰਸੁ ਕੀਨ ॥ ਬਹੁ ਅਤਰ ਸੋਗ ਜਿਸ ਕੇ
 ਸੋਈ ਰਮਾ ॥ ੨੭ ॥ ਕਰ ਗਹਿ ਕਮਲ ਲੈ ਬਾਨ, ਰੋਪਿ ॥ ਮਾਰੇ ਸਬਗ ਚਿਤ
 ਚੋਪ ਕੋਪ ॥ ਲਲਕਾਰ ਸਭਲਿ ਤੇ ਅੰਧ ਧਾਇ ॥ ਦਲ ਕੇ ਹਟਾਇ ਨਿਸ
 ਸੋਗ ਲਗਾਇ ॥ ੨੮ ॥ ਸਿਸਤਰ ਸਿਭਾ ਚਿਤ ਮਰ ਤੁਫੈਗ ॥ ਚਲਿ ਯੋਤਿ ਖੜਗ
 ਕਾਇ ਯੋਤ ਅੰਗ ॥ ਦਰਸੈ ॥ ਸੂਰ, ਵਰਸੈਤ ਵਾਲ ॥ ਚਰਸੈਤ ਚਾਪ
 ਲੋਚਸੈਤ ਜਾਲ ॥ ੨੯ ॥ ਬਰਸੈਤ ਬਲ ਸਰਸੈਤ ਸੇਲ ॥ ਤੜਕੈਤਿ
 ਤੀਰ, ਭਉ ॥ ਭਉਲਿ ॥ ਰੜਕੈਤ ਘਾਵ ਬਰਸੈਤ ॥ ਬੀਰ ॥ ਬਿਰਕੈਤਿ
 ਬਕਸਿ ॥ ਬਰਕੈਤਿ-ਭੀਰ ॥ ੩੦ ॥ ਕਹਿਰੈਤਿ ਫੂਕ ॥ ਹਹਿਰੈਤਿ
 ਜਾਤਿ ॥ ਅਹਿਰੈਤਿ ਕੋਇ ਕਰਿ ਯੋਤਿ ਰਸਤ ॥ ਤਖਿ ਨਬੀਬਖਸ ਕੇ ਬਾਨ
 ਲਗ ॥ ਜਿਥ ਗਿਣੇ ਕਿਥਿ ਕੇ ਹੁਇ ਅੰਗ ਭੰਗ ॥ ੩੧ ॥ ਪਿਖਿ ਪਰਸਰਾਮ
 ਉਚ ਕੋਧ ਠਾਲਿ ਇਕ ਹਨੇ ਬਾਲੁ ਧਨੁ ਅਪਕ ਠਾਲ ਲਗਿ ॥ ਤੁਰੰਗ
 ਕੋਤਿ ਬਾਨ ॥ ਬਿਧਿ ਭਯੋ ਪਾਇ ਗਿਰਿ ਤਾਬ ਮਹਾਨ ॥ ੩੨ ॥ ਤਖਿ
 ਲਈ ਬਖਸ ਸਿਭਲ ਲਾਖ ॥ ਇਧ ਘਾਇ ਰੋਪ, ਕਰ ਧਾਰਿ ਚਾਪ ॥ ਸਰ
 ਪਰਸਰਾਮ ਕੇ ਸਾਰਿ ਅੰਗ ॥ ਖਰ ਪਰੇ ਪਾਰਿ ਗਿਰ ਤਜਿ ਤੁਰੰਗ ॥ ੩੩ ॥
 ਤਿਥ ਭੋਈ ਮੁਰਚਾ ਧਲੁਖ ਯੋਗਿ ਬਹੁ ਸਿਖ ਆਇ ਚੰਡਨੋ ਸੁ ਘੇਰਿ ॥ ਗਹਿ
 ਕੋਧ ਧਾਰਿ ਸਕਤੁ ਦਿਖ ਬਿਸਾਲ ॥ ਤਿਸ ਕੀ ਸਹਾਇ ਮਹਿ ਗਹਿ ਮੁ ਵਾਲ
 ਨ ਕਰ ॥ ਰੁਪ ਚਰਨੋ ਸੂਚ ਅੰਗੋ ਖਰੋਇ ॥ ਉਤ ਪਰੇ ਤੁਰਕ ਗਨ ਕੀਨਿ
 ਰੋਇ ॥ ਹੋਲ ਸੁ ਘਾਲਿ ਸੁਇਰੀ ਸੁਭੰਦ ॥ ਤਨ ਕਾਰਿ ਕਾਰਿ ਕੋਤਿਕ ਦਬੰਟ
 ਮਕਖ ॥ ਤਾਬ ਪਰਸ ਸੋਰ ਭੰਡ ਕੇ ਮਹਾਨ ॥ ਨਹਿ ਤਉ ਸਿਖ ਤਾਜ ਦੀਨਿ
 ਘੋਲ ॥ ਜਿਨਿਓ ਅੰਧ ਤਿਸ ਕਰਤਿ ਘਾਵ ॥ ੩੪ ॥ ਤਿਹ ਤੁਪਕ ਤੀਰ ਤੇਮਰ
 ਲਲਾ ਬਾਇ ॥ ਤੁਪਕ ਪਰਸਰਾਮ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਠਾਢਾ ਬਹੁ ਭਈ ਖੜਗ ਸੇਕਾਰ
 ਜੀਮਕ ॥ ਤੁਪਕ ਪਰਸਰਾਮ ਕੇ ਸੂਰਸੁ (ਤੁਪਕ ਦੀਆਂ) ਤਿਗਦੀਆਂ ਹਨ ਢਾਲ ॥ "ਚਿਤ ਕਦੇ
 ਰਲ ਧਨੁਖ ॥ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦੇ ਹਨ ਤੀਰ) ਸਾਰੇ ਅਰਥ ਹੋਏ ਹਨ ॥ "ਖੜਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੋਹੇ
 ਦੇ ਤੋਝੇ ਤੇ ਖੜਾਕੇ ਦੇ ਵਸਤੂ ॥ "ਤੀਰ ਰਸਾਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ॥ "ਭਾਵ ਭਰਦੇ ਹਨ ਕਾਇਰ ॥
 "ਬੋਕਦੇ ਹਨ ॥ "ਬਕ ਕੇ ਬਿਤਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੰਢਦੇ ਹਨ ਕਾਇਰ ॥ "ਫੂਕ ਕਹਿਰ ਦੀਆਂ ਮਾਰਦੇ
 ਹਨ ॥ (ਤੁਰ ਨਾਲ) ਕੰਢ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ "ਕੋਈ ਅੜਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਕਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥
 (ਅ) ਕਈਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਕਟੇ ਜਾਕੇ ਲਕੜੀ ਵਾਂਗੂ ਤੋੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ [ਕਿ, ਅਹਰਨਾ=ਭੋਲਤਾ,
 ਭੋਲਤਾ] ॥ "ਬਹੁਤੇ ਅੰਗ ਹੋਏ ॥ "ਨਾਸ ॥ "ਦਿਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਕਈ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥

ਬਾਢਾ ਘਟਿਕਾ ਮਝਾਰ ਕਰਿ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ। ਗਿਰ ਪਰੇ ਸੁਰ ਸੈਂਕੜੇ ਹਜ਼ਾਰ
 ॥੩੭॥ ਗਨ ਤੁਰਕ ਓਰੜੇ ਨੇਰ ਪਾਇ। ਕਰਿ ਸੋਰ ਘੋਰ ਚਾਹਿਸਿ ਭਜਾਇ।
 ਤਬਿ ਖੜਗ ਹਤਹਿ ਸ਼ਕਤੁ ਕਰਾਲ। ਰਿਪੁ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਿ ਓਟ ਵਾਲ
 ॥ ੩੮ ॥ ਰਣ ਬੈਠ ਮਨਹੁ ਗਾਵੇ ਖਰੋਇ। ਬਹੁ ਸਿੱਖ ਸਹਾਇਕ ਸੈਰ
 ਜੋਇ। ਗਨ ਤੁਰਕ ਮਾਰਿ ਅੰਬਾਰ ਲਾਇ। ਜਿਮ ਦੀਪ ਪਤੰਗਨਿ ਪਰਤਿ
 ਆਇ ॥ ੩੯ ॥ ਤਬਿ ਪਰਸਰਾਮ ਸੁਧਿ ਪਾਇ ਅੰਗ। ਹੁਇ ਸਾਵਧਾਨ
 ਅਵਲੋਕ ਜੰਗ। ਉਠਿ ਠਾਂਢਿ ਹੋਇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਿ ਸੰਭਾਲਿ। ਪਿਖਿ ਨਬੀ
 ਬਖਸ਼ ਕੋ ਰਿਸਿ ਬਿਸਾਲ ॥ ੪੦ ॥ ਜਹਿ ਖਰੋ ਜਾਇ ਭਟ ਭੋਰਿ ਕੀਨ।
 ਖੜਗਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰਿ ਬਹੁ ਦਾਵ ਲੀਨਿ। ਸੂਰੇ ਸਮੂਹ ਚਮਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ। ਸ਼ਕਤ
 ਸਮੇਤਿ ਗਨ ਸਿੱਖ ਆਨਿ ॥੪੧॥ ਬਹੁ ਚਲੇ ਖੜਗ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਹਾਰ।
 ਸਿਰ ਨਬੀਬਖਸ਼ ਕੋ ਕਾਟਿ ਡਾਰਿਬਿਚ ਜੁੱਧ ਗਿਰੇ ਕਟਿ ਕਟਿ ਮਹਾਨ।
 ਤਨ ਛੁਟੇ ਪ੍ਰਾਨ ਨਹਿ ਛੁਟਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ॥ ੪੨ ॥ ਰਣ ਪਰੀ ਲੋਥ ਆਖਨ
 ਉਘਾਰ*। ਬਹੁ ਪਰੇ ਅਗਨਿ ਸੋ ਅਰਿ ਜੁਝਾਰ*। ਗਨ ਤੁਰਕ ਬਿਲੋਕਨੇ
 ਭਾ ਨਿਕੰਦ। ਰਣ ਅਬਦੁਲ ਖਾਂ ਨੰਦਨ* ਬਿਲੋਦ ॥ ੪੩ ॥ ਜਹਿ ਪਰਸ-
 ਰਾਮ ਸ਼ਕਤੁ ਜੁਝਾਰ। ਕਟਿ ਗਏ ਦੋਨ ਬਹੁ ਰਿਪੁਨਿ ਮਾਰਿ। ਲਰਿ ਬਿਪਤਿ
 ਹੋਇ ਦੀਨੇ ਸੁ ਪ੍ਰਾਨ। ਜੋ ਜਿਯਤਿ ਹਟੇ ਬਹੁ ਸੁਮਾਨ ਮਾਨਿ ॥੪੪॥ ਏਹਗਾ
 ਦੁਹੂੰ ਦਿਸਨਿ ਤੋ ਬਕਿ ਗਏ ਮਿਟੇ* ਜੰਗ ਤੋ ਸੁਰ। ਲੋਥਨਿ ਪਰਿ ਲੋਥ
 ਪਰੀ ਕਰਦਮ ਸ਼੍ਰੋਤਿਤ ਧੁਰਿ* ॥ ੪੫ ॥

ਗਿਰਿ ਦੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਨਿੰਬ ਮਸਟਮ ਬਸੇ 'ਨਬੀਬਖਸ਼'
 ਅਰ ਪਰਸਰਾਮ ਸ਼ਕਤੁ ਬੰਦ ਘਮੇਰ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਸਪਤ ਤਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੭ ॥

੩੮. [ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਹੋਲੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਯਾ] ।

ਏਹਗਾ॥ ਦੌਰਿ ਗਏ ਦੂ ਦਾਸ ਤਬਿ ਜਹਿ ਬਿਰ ਅਬਦੁਲਖਾਨਾ ਦੇਖਹੁ ਕਹਾ
 ਨਬਾਬ ਜੀ। ਬਿਗਰਜੇ ਕਾਜ ਮਹਾਨ ॥ ੧ ॥ ਭੇਟਕ ਛੰਦ ॥ ਰੁਝ ਨੰਦਨ
 ਚੰਦ ਮਨੀਂਦ ਹੁਭੋ। ਰਿਪੁ ਬਿੰਦਨਿ ਕੰਦਤਿ ਸੋ ਪਿ ਹਰੋ*। ਘਮਸਾਨ ਘਨੇ
 ਕਰਿ ਜੰਗ ਮਹੀ। ਪਿਛਵਾਇ ਹਟਨੇ ਇਕ ਪੈਰ ਨਹੀਂ॥੨॥ ਅਰਜੇ ਸਰ ਤੋ

*ਆਏ। *ਸੂਰਮੇ ਅੜ ਪਏ। *(ਦਾ) ਪੁੱਤ੍ਰ। *ਜੇਹੜੇ ਜੀਉਂਦੇ ਸਨ ਉਹ ਬਹੁਤੀ ਬਕਾਨ ਮੰਨਕੇ
 ਹਟ ਗਏ। *ਹਟ ਗਏ। *ਧੁੜ ਤੋ ਲਹੂ (ਮਿਲਕੇ) [ਚੱਕੜ ਹੋ ਗਿਆ। *ਮਾਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੋ
 ਬੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। *ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹੇ। [ਹਿੰਦੀ, ਅਰਜਨਾ, ਅਰੁਥਨਾ=ਫਸਾ ਲੈਣਾ।
 ਸੀਸਾ, ਅਰੁਥ=ਪ੍ਰਾਪਤਕ:]। (ਅ) ਅਰਿ ਜੈ=ਜੋ ਵੇਰੀ ਸਨ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ।

*ਪਾ:-ਤੁੰਡਹਿ ਉਘਾਰ।

ਬਰਜੈ ਤਰਜੈ । ਕਟਿ ਆਪਿ ਗਿਰਜੈ ਪੁਰਜੈ ਪੁਰਜੈ । ਬਹੁ ਖੀ ॥ ੩੮ ॥ ਤਹ
 ਸੀਗ ਤਹਾਂ । ਗਨ ਲੋਥ ਪਰੀ ਬਹਿ ਸੋਣੈ ਮਹੀ ॥ ੩੯ ॥ ਸੁਨਿ ॥ ਬ
 ਸ਼ਿਤਾਬ ਤਬੈ ਸਮ ਬਾਨ ਲਗੇ ਤਿਸ ਬੈਨ ਸਬੈ ਰੁਦਨੀਤਿ ਬ ॥ ੪੦ ॥ ਪ
 ਕਰੈ । 'ਤ੍ਰਿਪਤਜੈ ਨਹਿ ਦੇਖਿ, ਲਖਜੈ ਨ ਮਹੈ' ॥ ੪੧ ॥ ਗਮਨਜੈ ਕਿਸ ਬਾਨਹਿ
 ਪ੍ਰਾਨ ਤਜੈ । ਮੁਝ ਛੋਰਿ ਗਯੋਂ ਰਣ ਤੇ ਨ ਭ ॥ ੪੨ ॥ ਕਿਮ ਜਾਇ ਲਰਜੈ ?
 ਨਹਿ ਪਾਛਿ ਰਹਜੈ । ਤੁਝ ਜਾਤਿ ਬਡੇ ਸਮੁਝਾਇ ਕਹਜੈ ॥ ੪੩ ॥ ਲਘੁ ਨੰਦਨ
 ਆਇ ਗਯੋਂ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਮੁਝਾਇ ਪਿਤਾ ਕਹੁ, ਯੋਂ ਭਨਿਕੈ । 'ਬਿਰਲਾਪਤਿ
 ਆਪ, ਨਿਲਾਯਕ ਤੈ' ॥ ੪੪ ॥ ਸਭਿ ਲੋਕ ਨਿਹਾਰਤਿ ਨਾਯਕ ਤੈ ॥ ੪੫ ॥
 ਅਬਿ ਧੀਰ ਧਰੋ, ਨਹਿ ਜੋਗ ਤੁਮੈਂ । ਨਹਿ ਰੋਦਨਿ ਕੋ ਇਹ ਜਾਨਿ ਸਮੈਂ ।
 ਜਬਿ ਲੋ ਗੁਰ ਕੋ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਨਹੀਂ । ਰਣ ਬੀਚ ਕਿਧੋਂ ਹਤਿ ਦੇਹੁ ਤਹੀਂ ॥
 ੪੬ ॥ ਤਬਿ ਲੋ ਨ ਹਟੋਂ, ਬਡ ਜੀਗ ਕਰੋਂ । ਅਬਿ ਆਇਸੁ ਮੋਹਿ ਭਲੇ ਉਚਰੋਂ ।
 ਗਹਿ ਲਜਾਇ ਗੁਰੁ ਤਬਿ ਬਾਤ ਰਹੈ । ਨਤੁ ਸ਼ਾਹੁਜਹਾਂ ਧਿਧਿਕਾਰ ਕਹੈ ॥
 ੪੭ ॥ ਲਘੁ ਨੰਦਨ ਤੇ ਸੁਨਿ ਬਾਕ ਤਬੈ । ਧਰਿ ਧੀਰਜ ਕੋ ਤਜਿ ਸੋਕ ਸਬੈ
 ਉਮਡਜੈ ਰਣ ਕੋ ਦਲ ਸੀਗ ਲਿਯੋ । ਹਥਿ ਆਰ ਸੰਭਾਰਿ ਅਗਾਰਿ ਭਯੋ ॥ ੪੮ ॥
 ਗਨ ਦੁੰਦਭਿ ਪੈ ਦੁਇ ਚੋਬ ਪਰੀ । ਬਡ ਨਾਦ ਵਧਜੈ ਕਿਲਕਾਰ ਕਰੀ ।
 ਤੁਰਕਾਨ ਲਖਜੈ ਸਭਿ ਅੰਤਿ ਭਯੋ । ਬਿਸਮਾਇ ਰਹੇ ਰਣ ਹੋਰਿ ਲਯੋ ॥ ੪੯ ॥
 ਦੋਹਰਾ ॥ ਲਘੁ ਸੁਤ ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ ਕੋ ਭੂਤਾ ਮਰਜੈ ਬਿਸਾਲ । ਅਧਿਕ
 ਕ੍ਰੋਧ ਜਿਸ ਕੋ ਭਯੋ ਪਿਖਿ ਪਿਤ ਰੋਦਤਿ ਹਾਲ ॥ ੫੦ ॥ ਮਸੁ ਭੀਜਤਿ
 ਬਾਕੈ ਬਡੇ ਆਯੁਧ ਵਿੰਦਸਾ ਜਾਨਿ । ਕੰਚਨ ਜਰੇ ਜਵਾਹਰਨਿ ਜਬਰ ਜੇਬ
 ਜਿਨ ਠਾਨਿ ॥ ੫੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਨਾਮ ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਬਲਵੰਤ ।
 ਅਭਿਮਾਨੀ ਨਹਿ ਕਿਸੇ ਗਿਨੀਤਾ । ਅਧਿਕ ਮੋਲ ਕੋ ਤਰੇ ਤੁਰੰਗ । ਚੰਚਲ
 ਕਰਤਿ ਚਲਾਕੀ ਅੰਗ ॥ ੫੨ ॥ ਸਹਤ ਸਿਮਲੇ ਸਿਰ ਪਰਚੀਰਾ । ਤੁਰਰਾ
 ਧਰਜੈ ਅਪਰ ਸੁਭ ਚੀਰਾ । ਤੀਖਨ ਬਰਛੀ ਗਹਿ ਕਰਿ ਹਾਥ । ਬੁਝਤਿ
 ਭਾ ਨਿਜ ਸਾਥੀ ਸਾਥ ॥ ੫੩ ॥ 'ਭੂਤਾ ਨਬੀਬਖਸ਼ ਕਿਸ ਬਾਨ ? । ਹਨਜੈ
 ਗਵਾਰਨਿ ਕਰਹੁ ਬਖਾਨ ? । ਤਿਸ ਕੀ ਲੋਥ ਦਿਖਾਵਹੁ ਮੋਹੀ ।
 'ਰੋਕਕੋ ਤਾਜੇ । 'ਲਹੂ । 'ਥੀਨੀ । ' (ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੈਨੂੰ) ਵੇਖਕੇ ਹੋਜਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ,
 (ਮੈਂ) ਨਾ ਲਖਿਆ ਕਿ (ਤੂੰ ਅੱਜ ਹੀ) ਮਰ ਜਾਏਂਗਾ । 'ਇਹ ਤੇਰੇ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ । 'ਸਾਰੇ ਲੋਕ
 ਤੈਨੂੰ (ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਦਾ) ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ । 'ਧਾਰੀ ਹੈ । 'ਪਿਛਲਾ ਲੜ (ਪੱਗ ਦਾ), ਸਿਮਲਾ ।
 'ਪਗ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦਾ ਦੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਲੜ ।

ਹਰਿਗੁਰਿਵਿੰਦ ਅਬਿ ਤਿਸ ਮਗ ਹੋਹੀ' ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁਭਟਨਿ ਸਭਿ ਬਾਤ
 ਬਤਾਈ। 'ਪਿਖਹੁ ਜਹਾਂ ਬਿਤਿ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਈ। ਗਾਵੇ ਖਰੇ ਤਫੇਗ ਸੰਭਾਰੇ।
 ਤਿਸ ਤੇ ਪਰੇ ਪਿਖਹੁ ਭਟ ਭਾਟੇ ॥ ੧੬ ॥ ਤਿਨ ਤੇ ਦਾਹਿਨ ਓਰ ਨਿਹਾਰੇ ।
 ਆਪ ਗੁਰੂ ਠਾਂਵੇ ਬਲ ਭਾਰੇ । ਨਬੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਜਬਿ ਹੂੰ ਮਾਰਾ । ਤੁਰਕ
 ਪਲਾਇ ਪਰੇ ਬਲ ਹਾਰਾ ॥ ੧੭ ॥ ਰੋਕਯੋ ਬਾਨ ਆਨਿ ਰਿਪੁ ਬੰਦ । ਅਬਿ
 ਠਾਂਵੇ ਕਰਿ ਗੋਲ ਬਿਲੇਦ' । ਸੁਨਤਿ ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਸਭਿ ਗਾਥਾ । ਲਾਲ
 ਬਿਲੋਚਨ ਮੁਖ ਰਿਸ ਸਾਥਾ ॥ ੧੮ ॥ ਨਬੀ ਬਖਸ਼ ਜਹਿ ਲਰਿਗਿਰ ਮਰਜੋ।
 ਬਲੀ ਸੁਭਟ ਲੇ ਚਲਿਬੋ ਕਰਜੋ । ਕਹਯੋ ਸਭਿਨਿ ਸੋ ਉਚਿ ਪੁਕਾਰਾ 'ਅਹੋ
 ਨੁਵਾਲੇ ਪਸਾਲੇ ਯਾਰਿ' ! ॥ ੧੯ ॥ ਹਰਿਗੁਰਿਵਿੰਦ ਲੋ ਪਹੁੰਚਹਿ ਜੋਇ ।
 ਜੀਵਨ ਕੀ ਜਿਸ ਚਾਹਿ ਨ ਹੋਇ। ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਜੋ ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਂਹੀ। ਸੋ ਮਮ
 ਸੰਗ ਚਲਹੁ ਰਣ ਮਾਂਹੀ ॥ ੨੦ ॥ ਜਿਸ ਕੇ ਰਿਦੇ ਤ੍ਰਾਸ ਹੈ ਭਾਰਾ । ਨਿਜ
 ਕੁਟੰਬ ਸੰਗ ਰਾਖਹਿ ਪਸਾਰਾ । ਸੋ ਹਟਿ ਜਾਹੁ ਸੰਗ ਨਹਿ ਆਵਹੁ । ਪਿਤ
 ਸਮੀਪਿ ਠਹਿਰਹੁ ਤਹਿ ਜਾਵਹੁ' ॥ ੨੧ ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਕਾਇਰ ਇਤ ਉਤਿ
 ਹੋਏ । ਜਾਨਯੋ-ਆਜ ਮਰਣ ਸਭਿ ਕੋਏ । ਇਨਿ ਅਖਿਲਨਿ ਕੀ ਕਰਹਿ
 ਕੁਠਾਰੀ' । ਨਹਿ ਗੁਰੂ ਛੋਰਹਿ ਜੋਧਾ ਭਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥ ਨਾਹਕ ਧਾਰਿ ਗਰਬ
 ਚਵਿ ਆਏ। 'ਹਮ ਪਕਰਹਿ ਗੁਰੂ ਕੋ ਅਬਿ ਜਾਏ' । ਸਪਤ ਸਹੈਸ੍ਰ ਅੱਗੁ
 ਜਿਨ ਮਾਰਾ । ਬਚੇ ਸੁ ਭਾਜੇ ਤੁਰਕ ਹਜ਼ਾਰਾ ॥ ੨੩ ॥ ਸੋ ਇਨ ਕੇ ਕਰ ਮਹਿ
 ਕਿਮ ਆਵੇ । ਕਰਮਾਤਿ ਸਾਹਿਬ ਦਰਸਾਵੇ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਭਿ ਪੀਰਨਿ
 ਪੀਰ । ਤਿਨ ਗਾਵੀ ਪਰ ਇਹ ਬਡ ਬੀਰ ॥ ੨੪ ॥ ਗਹਯੋ ਨ ਜਾਇ ਨ
 ਮਾਰਯੋ ਜਾਇ। ਹਨਹਿ ਤੁਰਕ ਸੈਨਾ ਸਮੁਦਾਇ-। ਇਮ ਜਿਨ ਜਾਨਾ। ਤਿਨ
 ਡਰ ਮਾਨਾ । ਸੋ ਟਰਿ ਗਏ ਦਾਵ' ਕਰਿ ਨਾਨਾ ॥ ੨੫ ॥ ਨਿਤਰੇ ਬੀਰ
 ਮਰਨ ਡਰੁ ਜਾਂਹਿ ਨਾਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਕੋ ਸਿਮਰਤਿ ਨਾਂਹਿ ਨ । ਬਾਂਧਯੋ ਚੰਗ'
 ਪ੍ਰਿਥਕ ਜਬਿ ਹੋਵਾ । ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ ਦੂਰ ਤੇ ਜੋਵਾ ॥ ੨੬ ॥ ਬੂਝਯੋ ਸੁਭਟ
 ਸੁਨਾਵਨਿ ਠਾਨਾ' । 'ਜਾਤਿ ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਬਲਿਵਾਨਾ । ਕਹੈ ਕਿ'-ਗੁਰੂ
 ਲਗਿ ਪਹੁੰਚਹੁ ਜਾਈ-। ਲੀਏ ਬੀਨ ਜੋਧਾ ਸਮੁਦਾਈ' ॥ ੨੭ ॥ ਬਡੇ ਪੁੰਤ੍ਰ

'ਭਾਰੀ ਘੋਰਾ ਘੋਰਕੇ । 'ਹੈ ਕੋਠੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲਿਓ । 'ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਕੁਠਾਲੀ
 ਕਰੇਗਾ। ਭਾਵ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗਾਲ ਦੇਵੇਗਾ (ਗੁਰੂ) । 'ਬਹਾਨੇ । 'ਰੋਲਾ । '(ਅਬਦੁਲ ਖਾਨੇ ਇਕ)
 ਸੂਰਮੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ (ਉਸ ਨੇ ਇਹ) ਲੁਟਾਇਆ ਕਿ:- '(ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ।

ਕੋ ਸਿਮਰਤਿ ਕਹੈ । 'ਇਨ ਕਰੋ ਮਰਨਿ ਆਪਨੋ ਬਹੁਤੈ ? । ਜਾਹੁ
ਸਿਤਾਥੀ ਕਰਹੁ ਹਟਾਵਨਿ' । ਆਪੋ ਇਕ ਕਰਿ ਤਰੰਗ ਦਰਾਵਨਿ॥੨੮॥
'ਬਰਜਤਿ ਹੈ ਨਬਾਬ ਤੁਝ ਖਰੋ ।—ਠਹਿਰਹੁ, ਇਹਾ ਸੀਗ ਕੋ ਕਰੋ । ਕਹਾ
ਕਸੁਤੈ ਜਾਹੁ ਮਰਨ ਕੋ । ਰਿਪੁ ਠਾਂਢੇ ਬਹੁ ਪਾਨ ਹਰਨ ਕੋ—'॥੨੯॥ ਸੁਨਿ
ਕਰਿ ਪਿਥੁ ਕੋ ਕਹੈ ਨ ਮਾਨੈ । 'ਮੈਂ ਮਾਰੋ ਜਿਨ ਭਾਤਾ ਹਾਨਜੋ' । ਇਤਿ
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਸਭਿ ਸਾਨੀ ।—ਹੇਲਾ ਤਜਾਰ ਕੀਨਿ ਅਭਿਮਾਨੀ—॥੩੦॥
ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਕੋ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ । 'ਇਹ ਸਨਮੁਖ ਜੋ ਟੋਲ ਮਹਾਨਾ । ਸੁਤ
ਨਵਾਬ ਕੋ ਲਾਘ ਅਭਿਮਾਨੀ । ਭਾਉ ਮਰੇ ਬ੍ਰਿਥਾ' ਬਹੁ ਮਾਨੀ ॥ ੩੧ ॥
ਹੇਲਾ ਘਾਲਨਿ ਕੋ ਅਬਿ ਚਾਹਤਿ । ਬੀਨ ਸੁਰਮੇ ਆਇ ਉਮਾਹਤਿ । ਲਿਹੁ
ਆਗਾ ਅਬਿ ਠਾਂਢੇ ਹੋਇ । ਤਸਹੁ ਤੀਰ ਗਨ ਈਚ ਪਰੋਇ॥੩੨॥ ਸਾਵਧਾਨ
ਹੈ ਆਪ ਬਚਾਵਹੁ ਲਿਹੁ ਦਲ ਸੀਗ ਅੰਗੁ ਕੋ ਧਾਵਹੁ' । ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਹਰਖਜੋ
ਸੁਨਿ ਸਾਵਰ । ਕਰਜਤਿ ਬੋਲਨੈ ਬੀਰ ਬਹਾਦੁਰ ॥ ੩੩ ॥ 'ਮਹਾਰਾਜ !
ਕਸਾ ਗੀਦੀ ਏਹੁ । ਹੁਤਹਿ ਸਜਾਲ ਸਮ, ਆਵਨਿ ਏਹੁ' । ਇਮ ਕਹਿ
ਬਛੁ ਧੋਸ ਬਜਵਾਯੋਬਜੀ ਬੰਬ ਉਨਿ* ਜਨੁ ਗਰਜਾਯੋ॥੩੪॥ ਪਾਇ
ਹੁਕਮ ਗੁਰੁ ਕੋ ਬੁਝਿ ਚਾਲਾ । ਲੋਕਰਿ ਸੀਗੇ ਸੁਭਟ ਬਿਸਾਲਾ । ਤੁਰਕਨਿ
ਜਾਇ ਸੁ ਖੀਨਿ ਬਖਾਨ । ਸਹਾ ਬਿਰਜੋ ਹੈ ਅਬਦੁਲਖਾਨ ॥ ੩੫ ॥ 'ਨਹੀ
ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਨੇ ਮਾਨਾਕਹੈ—ਪਹੁੰਚਹੋ ਗੁਰੁ ਜਿਸ ਥਾਨ।—' । ਸੁਨਿ ਕੋ
ਸਿਰ ਧੁਨਿ ਕੋ ਪਛੁਤਾਵਾ । 'ਗਯੋ ਬੰਸ ਜਗ ਤੇ, ਅਬਿ ਪਾਵਾ' ॥ ੩੬ ॥
ਔਚਿਕ ਖੱਤੀ ਆਨਿ ਚਵਾਏ' । ਆਪ ਮਰਜੋ ਹਮ ਕੋ ਮਰਿਵਾਏ' । ਰਭਨ
ਚੰਦ ਅਬ ਕਰਮ ਚੰਦ ਦੁਇਤਿਨ ਕੀ ਦਿਸਾ ਦੇਖਿ ਕੋ ਰਿਸ ਹੁਇ॥੩੭॥
ਕਹੈ ਤੁਰਸ ਕੋ ਤਿਨ ਕੋ ਸੀਗ । 'ਇਹਾ ਖਰੋ ਕਰੋ ਭੁਏ ਨਿਸੀਗ ?
ਨਬੀਬਖਸ਼ ਕੋ ਜਿਸ ਬਲ ਮਾਰਾ । ਤਹਾ ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਪਗ ਧਾਰਾ ॥੩੮॥

*ਯਾਦ ਕਰਕੇ । ਇਥਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਅਭਿਮਾਨੀ (ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼) ਨੇ ਹੋਲੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । *ਪੀੜਾ । *ਆਉਣ ਦਿਓ ਸੁ । *ਮਾਨੋਂ ਤੁਕ ਕੋ ਅਇਆ (ਬਦਲ) ਗਰਜਿਆ ਹੈ । ਪਾਠਾਂਤੁ ਸੇ ਯੋਉ ਹੋਵੇ:—ਬਜੀ ਬੰਬ ਘਨ ਜਨੁ ਗਰਜਾਯੋ ਤੀ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ । *ਇਹ ਮੈਂ ਹੁਣ ਪਾ ਲਿਆ, ਭਾਵ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ (ਕਿ ਮੇਰੀ) ਬੰਸ (ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ) ਜੋਗ ਤੋਂ ਗਿਆ ਭਾਵ ਹੈ ਮੁਕਾ । *ਖੱਤੀ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆਇ ।

*ਪਾ:—ਉਨਿ ।

*ਪਾ:—ਪਛੁਤਾਵਾ ।

ਮਿਲਹੁ ਜਾਇ ਅਥਿ ਤਿਸ ਕੇ ਸਿਰਿ । ਚੰਡਹੁ ਮਮ ਸੁਤ ਕੇ ਬਿਚ ਸੰਗਾਜਹਾ
ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਚਲਿ ਜਾਇ । ਤਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਛੋਰਿ ਨਹਿ ਆਇ ॥ ੩੯ ॥
ਮੈਂ ਇਤ ਘਾਲੈ ਸੋਰ ਘਲੇਰਾ । ਹੋਇ ਅੰਤ ਰਣ ਕੇ ਇਸ ਬੇਰਾ । ਗਹਹੁ ਕਿ
ਮਾਰੇ ਗੁਰ ਕੇ ਜਾਈ । ਨਬੀਬਖਸ਼ ਕੇ ਪਲਟੇ ਪਾਈ ॥ ੪੦ ॥ ਰਿਸਿ ਕੇ
ਬਚ ਨਬਾਬ ਕੇ ਸੁਨਯੋ । ਗੁਨਯੋ ਸਸੋਕ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਿਸ ਹਨਯੋ । ਦੋਨਹੁ ਖੱਤੀ
ਤੁਸਨਿ ਧਰਿ ਕੈ । ਪ੍ਰੇਰੇ ਹਯ ਤੁਰਨਤਾ ਕਰਿ ਕੈ ॥ ੪੧ ॥ ਕੁਛਕ ਸੁਭਟ ਲੇ
ਸੰਗ ਸਿਧਾਰੇ । ਮਿਲੇ ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਬਨਿ ਪਜਾਰੇ । ਬਾਦਤ ਬਾਜਨਿ ਲਗੇ
ਜੁਝਾਉ । ਗਮਨੇ ਅੰਗੂ ਟੋਲ ਸਮੁਦਾਉ ॥ ੪੨ ॥ ਜਬੇ ਤੁਰਕ ਧੌਸੇ ਪ੍ਰੇਕਾਰੇ ।
ਹਯ ਕੁਦਾਇ ਫੇਰੇ ਅਗਵਾਰੇ । ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਤਿਹ ਸਨਮੁਖ ਹੋਵਾ । ਸਸਤ੍ਰ
ਸੰਭਾਰਤਿ ਆਗੇ ਜੋਵਾ ॥ ੪੩ ॥ ਛੁਟਨਿ ਲਗੀ ਤੁਢੀਓਂ ਬਿੰਦ । ਚੜਭੜ
ਉਠਯੋ ਸਬਦ ਬਿਲੀਦ । ਤੁਮਲ ਜੁੱਧ ਭਬਿ ਮਚਨੇ ਘਲੇਰਾ । ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ
ਹੋਲਾ ਕੀਨਿ ਬਡੇਰਾ ॥ ੪੪ ॥ ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਰਾਜੇ ਚੰਗੇ ਰਾਜੇ ਪ੍ਰਸਿਦ
ਕਾਠਨੇ ਨਾਮ ਅਸਟ ਤ੍ਰਿੰਦੀ ਅੰਧ ॥ ੩੮ ॥

੩੯, [ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਬੇਧ] ।

ਦੇਹਗ ॥ ਲਘੁ ਸੁਤ ਤਬਹਿ ਨਬਾਬ ਕੇ ਕਰਿ ਬਿਡਾਬ ਉਮਡੰਤਿ । ਜਨੇ
ਜਨੇ ਆਗੇ ਹੋਤਿ ਹੈ ਤਨੇ ਤਨੇ ਜੰਗ ਮਰੰਤਿ ॥ ੧ ॥ ਪਾਧਰੰਦ ॥ ਕਰਿ
ਹਲਾਹੁਲ ਬਹੁ ਜੀਰ ਜੀਰ । ਬਡ ਪਰਜੇ ਰੋਰ ਚਹੁ ਉਚ ਘੋਰ । ਭਰਮੰਤਿ
ਗਿੱਧ ਮੁਖ ਮਾਸ ਧਾਰਿ । ਗਨੇ ਭਏ ਕਾਕ ਕੁਕੰਤਿ ਪੁਕਾਰਿ ॥ ੨ ॥ ਖਪਰ
ਭਰੰਤਿ ਬਹੁ ਸ਼ੂਲ ਸੰਗ । ਕਾਰ ਪੀਠ ਜੰਗਨੀ ਨਾਰਿ ਅੰਗਿ । ਬਿਚ ਬਿੰਡ
ਝੰਡ ਝੰਡਨ ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ਹਜ਼ ਹਜ਼ ਹਸੀਤ ਬਡ ਭੀਮ ਤੁੰਡ ॥ ੩ ॥ ਅਮਿਸ
ਭਖੰਤਿ ਗਹਿ ਰੰਡ ਮੰਡ ॥ ਗਨ ਦੇਤ ਸੰਗ ਕਰਿ ਖੰਡ ਖੰਡ । ਲੇ ਹਸਨਿ
ਪੂਛ ਸਿਰ ਪਰ ਧਰੰਤਿ । ਨਰ ਮੰਡ ਮਾਲੇ ਲਾਥੀ ਕਰੰਤਿ ॥ ੪ ॥ ਭਟਹੰਤਿ
ਹਾਥ ਕੇ ਪਾਇ ਕਾਟ ॥ ਧਰਿ ਕੇ ਸਿਕੰਧ ਪਿਖਿ ਆਨਿ ਛਾਟ ॥ ਹਯ
ਚਰਨ ਆਗਲੇ ਕਿਨ ॥ ਉਖਾਰ । ਬਿਚਰੰਤਿ ਬਿੰਦ ਹਾਥਨਿ ਉਭਾਰ ॥ ੫ ॥

*(ਉਸਨੂੰ) ਸ਼ਕਤ ਨਾਇਕਾਂ (ਕਿਉਂਕਿ) ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਸ ਦਾ ਜੋ ਮਾਭਿਆ ਗਿਆ ਸੀ । *ਘਮਸਾਨ
ਦਾ ਹੱਥ [ਸ੍ਰੀ, ਰੁਮਲ] । *(ਅੰਗ=) ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਠਚਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ । *(ਜਿਨ੍ਹਾਂ) ਸਾਰੀਆਂ
(ਜੋਗਣੀਆਂ ਦੇ) ਸਿਰ ਉਤੇ (ਪ੍ਰਚੰਡ ਝੰਡ) ਫਜਾਨਕ ਵਾਲ ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ ਹਨ । *ਮੰਡ । *ਝੰਡ
ਤੇ ਸਿਰ । *ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਿਰਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ । *ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਜਾਂ ਪੈਰ ਕੱਟ ਕੇ । *ਚਿਰਨਾਂ ਨੂੰ
ਤਾੜਦੀਆਂ ਹਨ । *ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ।

ਕਿਨਹੂੰ ਸੁ ਆਤ੍ਰੇ ਗੀਵ ਡਾਰਿ । ਗਨ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਪਾਵਤਿ ਧਮਾਰੇ । ਬਹੁ
 ਖਾਹਿ ਮਾਸ, ਕਰਿ ਸ਼੍ਰੇਣ ਪਾਨ । ਤਬਿ ਬਰਨ ਅਰੁਨ ਲਿਪਤਿ ਮਹਾਨ ॥੬॥
 ਰਣੁ ਖੇਤ ਦੀਖਿ ਭੀਖਨਿ ਬਿਲੇਦ* । ਗਨ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇ ਹੁਇ ਓਜ ਮੰਦਾ ।
 ਸ਼ਲਥੇ ਪ੍ਰਚੋਡ ਛੁਟੈ ਤੁਫੈਗ । ਪੁਨ ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਫਿਰਤਿ ਜੰਗ ॥ ੭ ॥
 ਕਿਨਹੂੰ ਬਹੁਦ ਬਿਚ ਤੁਪਕ ਡਾਲਿ । ਬਹੁ ਠੋਕਿ ਠੋਕਿ ਗਜ ਕੋ ਨਿਕਾਲਿ
 ਗੁਲਕਾਨਿ ਡਾਲਿ ਆਛੇ ਟਿਕਾਇ । ਪੁਨ ਭਰਤਿ, ਪਲੀਤਾ ਦੇਂ ਮਿਲਾਇ ॥
 ੮ ॥ ਤੋਰਾ ਉਭਾਰਿ ॥੮॥ ਭੀਤਿ । ਧਰਿ ਸਿਸਤੁ ਯਕ ਕਹੁ ਤੇ ਦਬੰਤਿ ।
 ਬਹੁ ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ॥੮॥ ਭੀਤਿ ਤੁਫੈਗ ॥੮॥ ਭੀਤਿ ਤੁਫੈਗ ॥੮॥
 ਇਮਿ ਮਰਤਿ ਮਾਰਤੇ* ਨੇਰ ਕੀਨ । ਤੀਰਨ ਪ੍ਰਹਾਰਿ ਕਾਰੇ ਘਾਇ ਦੀਨਾ
 ਚਰਜੀਤਿ ਚਾਪ, ਛੁਟਕੀਤਿ ਬਾਨ । ਭਟ ਕੋ ਨਿਖੰਗ ਤੇ ਕਾਢਿ ਤਾਨ ॥
 ੯੦ ॥ ਜੇਹਨਿ ਅਰੋਪਿ* ਤਕਿ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਗਾਤਿ । ਬਲ ਤੇ ਛੁਟੀਤਿ ਕਰਿ ਦੇਤਿ
 ਘਾਤਿ । ਬਹੁ ਤੁਮਲ ਜੁਧ ਮਾਚਰੇ* ਕਰਾਲ । ਮਿਲਿ ਗਏ ਪਰੀ ਬਹੁ ਹਾਲ
 ਚਾਲਿ ॥ ੯੧ ॥ ਤੋਮਰ ਭੁਮਾਇ ਮਾਰੀਤਿ ਫੇਰਿ । ਤਨ ਲਗੈ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਦੇਂ
 ਭੂਮਿ ਗੋਰਿ । ਬਹੁਰੋ ਨਿਕਾਸਿ ਤਕ ਔਰਿ ਮਾਰਿ* । ਤਰਵਾਰਿ ਬਾਰ ਦੇਂ ਕੋਰ
 ਡਾਰਿ ॥ ੯੨ ॥ ਬਰਛੀਨਿ ਤੀਛਨਾ ਓਜ ਸੰਗਿ । ਮਾਰੈ ਧਸਾਇ ਰਿਪੁ ਫੋਰ
 ਅੰਗਿ । ਖਰ ਸੈਲ ਮੇਲ ਭੀ ਰੋਲਿ ਪੋਲਿ* । ਛਿਨ ਬਿਥੈ ਛੈਲ ਧਿਰ ਪਰਤਿ
 ਝੇਲਿ* ॥ ੯੩ ॥ ਲਗਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚੇਟ ਹੁਇ ਲੋਟ ਪੋਰ । ਕੋ ਧਰਤਿ ਢਾਲ ਲੋ
 ਸਮੁਖ ਓਟ । ਜਮਧਰ ਨਿਕਾਰਿ ਕਿਨ ਉਦਰ ਮਾਰਿ । ਤਰਵਾਰ ਚਲਤਿ
 ਰਲ ਬਾਰ ਬਾਰ ॥ ੯੪ ॥ ਲੋਹੁ ਸ਼ਨਾਨ ਤੇ ਲਾਲ ਜਾਲ । ਬਹਿਰੀਤਿ ਹਾਥ
 ਮਹਿ ਚਾਲਿ ਚਾਲਿ* । ਕੇਤਿਕ ਪ੍ਰਹਾਰਤੇ ਖੜਗ ਟੂਟਿ । ਰਹਿ ਮੁਸ਼ਟ ਹਾਥ
 ਮਿਲਿ, ਮੁਸ਼ਟ ਕੁਟਿ* ॥੯੫॥ ਜਿਸਥੇ ਨਿਰਾਸ ਹੁਇ ਲਰਤਿ ਬੀਗਭਾਰੋ
 ਭਗੈਲ ਤੈ ਭੂਰ ਭੀਰ । ਨੇਦਨ ਨਬਾਬ ਕੇ ਨੇਰ ਕੀਨਿ । ਜਿਨ ਸਾਥ ਬੀਰ
 ਲੇ ਬੀਨ ਬੀਨ ॥੯੬॥ ਉਚੇ ਪੁਕਾਰ ਸਭਿ ਸੋਂ ਕਹੀਤਿ । 'ਮਿਲਿ ਜਾਹੁ ਹੋਲ
 'ਲੁਡੀ, ਨਾਭ । 'ਲਾਲ ਰੰਗ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਲਿਖਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ । 'ਏਕੁ ਦੇ ਘੋੜੇ ਵਿਚ ।
 'ਮਰਦਿਆਂ ਮਾਰਦਿਆਂ । 'ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ ਭੋਏ ਵਿਚੋਂ (ਤੀਰ) ਕੱਢਕੇ ਤਾਰਦਾ ਹੈ । 'ਚਿੱਲੇ ਵਿਚ
 ਚੜ੍ਹਾਕੇ । 'ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਤੱਕਕੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ । 'ਭਰਮਾਰ । (ਅ) ਧੱਕਾ ਧੱਕੀ । 'ਧੱਕਾ ਖਾ ਕੇ ।
 'ਲਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚੰਚਲ (ਤਲਵਾਰ) । (ਅ) (ਤਲਵਾਰ) ਚਲ ਚਲ ਕੇ ਹੱਥ ਵਿਚ
 ਬਿੜਕਦੀ ਹੈ । 'ਹੱਥ (ਤਲਵਾਰ ਦੇ) ਕਬਜ਼ੇ ਨਾਲ ਚੰਮੜੇ ਰਹੇ ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨਾਲ (ਹੀ ਇਕ
 ਲਮੇ ਨੂੰ) ਖੁੱਟਦੇ ਹਨ ।
 *ਇਥੇ ਭਗਨਕ ਰਸ ਦਾ ਕਮਾਲ ਹੈ ।

ਕਰਿਸ਼ੋਤੁ ਹੋਤਿ । ਇਹ ਸਿੱਖ ਅਲਪ ਤੁਮਰੇ ਅਗਾਰਿ । ਕਰਿ ਕਤਲ
 ਸਭਿਨਿ ਦਿਹੁ ਮਾਰਿ ਡਾਰਿ ॥੧੭॥ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਕੋ ਘੇਰਿ ਲੇਹੁ ਮਿਲਿ
 ਕੈ ਸਮੂਹ ਨਹਿ ਜਾਨਿ ਦੇਹੁ । ਰਣ ਕਰਤਿ ਜਿਯਤਿ ਕੋ ਗਹਹੁ ਧਾਇ ।
 ਨਤੁ ਦੇਹੁ ਮਾਰਿ, ਨਹਿ ਭਾਜ ਜਾਇ ॥ ੧੮ ॥ ਰਣ ਫਤੇ ਹੋਇ ਤੁਮਰੀ
 ਬਿਸਾਲ । ਪੁਨ ਦਰਬ ਜਗੀਰਨਿ ਲੇਹੁ ਜਾਲ । ਘਰ ਕਰਹੁ ਖੁਸ਼ੀ ਪੀਵਹੁ
 ਸ਼ਰਾਬ । ਮਿਲਿ ਸਭਿਨਿ ਬੀਚ ਭੱਖਹੁ ਕਬਾਬ ॥੧੯॥ ਬਹੁ ਸਿਫਤਿ ਹੋਇ
 ਸਭਿਕੀ ਜਹਾਨ । ਜਹਿ ਜਾਹੁ ਤਹਾ ਦੇਂ ਅਧਿਕ ਮਾਨ' । ਇਮ ਕਹਤਿ
 ਦਿਲਾਸਾ ਅਧਿਕ ਕੀਨਿ । ਲੇ ਸਭਿਨਿ ਸੰਗ ਆਯੋ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੨੦ ॥ ਜਬਿ
 ਵਧੈ ਅੰਗ ਘੇਰਾ ਕੁਦਾਇ । ਤਬਿ ਬਿਧੀਚੰਦ ਸਭਿਗੁਰ ਮਨਾਇ । ਕਰ
 ਧਨੁਖ ਧਾਰਿ ਤੀਰਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰ । ਜੋ ਵਧਹਿ ਅੰਗੁ ਤਿਸ ਦੇਤਿ ਮਾਰਿ ॥੨੧॥
 ਅਪਨੋ ਤੁਰੰਗ ਤਹਿ ਫੇਰਿ ਫੇਰਿ । ਰਣ ਤੁਰਕ ਖਪਾਵਤਿ ਬੇਰਿ ਬੇਰਿ' ।
 ਤਬਿ ਕ੍ਰੀਮਬਖਸ਼ ਬਰਛੀ ਸੰਭਾਰਿ । ਨਿਜ ਹਯ ਨਚਾਇ ਹਨਿ ਬਾਰਿ
 ਬਾਰਿ ॥ ੨੨ ॥ ਜਿਸ ਕੇ ਸਹਾਇ ਖੰਡੀ ਸੁ ਦੰਦ' । ਇਕ ਰਤਨਚੰਦ ਅਰੁ
 ਕਰਮਚੰਦ । ਬਹੁ ਸੁਭਟ ਸੰਗ ਕਰਿ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ । ਹਤਿ ਕੈ ਹਥਜਾਰ
 ਦੇਂ ਅਵਿਨਿ ਡਾਰਿ ॥੨੩॥ ਫਜੇਗ ਵੰਦ ॥ ਘਨੇ ਸਿੱਖ ਆਏ ਪਰੇ ਦੌਰ ਅੰਸੇ ।
 ਪਿੱਖੇ ਮਾਸ ਕੋ ਬਾਜ ਧਾਵਤਿ ਜੈਸੇ । ਧਕਾ ਧੱਕ ਧੀਰੇ ਹਥਾ ਵੱਥ ਹੋਏ' ।
 ਕਰਾਚੇਲ ਬਾਹੇਂ ਉਟੇਂ ਢਾਲ ਕੋਏ' ॥ ੨੪ ॥ ਤੁਟੇਂ ਤੀਖ ਤੇਗੇ ਲਗੇਂ ਲੋਹ
 ਉਪੈ । ਕਿਤੇ ਅੰਗ ਕਾਟੇ ਗਿਰੇਂ ਸੂਰ ਭੂ ਪੈ । ਮਹਾਂ ਲੋਥ ਪੋਥਾਨਿ ਹੋਈ
 ਕਰਾਲਾ । ਬਹੁਨੇ ਸ਼੍ਰੋਲ ਜਾਤੋ ਧਰਾ ਰੰਗ ਲਾਲਾ ॥੨੫॥ ਕਰਨੈ ਖਾਨ ਹੋਲਾ
 ਗੁਰੁ ਸੂਰ ਹਾਲੇ । ਪਰੇ ਸ਼ੱਤੁ ਬਿੰਦੈ ਕਹਾਂ ਤੀਕ ਝਾਲੇਂ । ਛੁਟਾਈ ਛਿਤੀ ਕੋ
 ਤਹਾਂ ਤੀਕ ਆਏ ਨਬਾਬ' ਤਨੂਜੈ' ਪਰਨੈ ਜੋਨ ਬਾਏ' ॥ ੨੬ ॥ ਪਿਖਨੈ
 ਭਾਤ ਜੇਠਾ ਕਟੇ ਅੰਗ ਡਾਲਾ' । ਪਰਨੈ ਧੂਰ ਮੈਂ ਤੁੰਡ ਮੁੰਡੈ ਕਰਾਲਾ ।
 ਗਿਰਨੈ ਨੈਨ ਤੇ ਨੀਰ ਰੋਦੀਤਿ ਹੋਰੇ । ਪੁਨੈ ਜੁੱਧ ਕੋ ਕੋਪ ਕੀਨੋ ਘਨੇਰੇ ॥੨੭॥
 ॥ ਦਬਾਏ ਅਗਾਰੀ, ਪ੍ਰਹਾਰੇ, ਭਜਾਏ ਨਹੀਂ ਪਾਇ ਜਾਮੇ ਘਨੇ ਸ਼ੱਤੁ ਆਏ ।
 ਮਰੇ ਸੈਂਕਰੇ ਸੂਰ ਖੇਤੋ ਮਝਾਰਾ ਨਬਾਬ' ਤਨੂਜੈ ਕਰਨੈ ਜੰਗ ਭਾਰਾ ॥ ੨੮ ॥
 ਰਿਦੇ ਸ਼ੋਕ ਤੇ ਕੋਪ ਜਾਗਨੈ ਬਡੇਰੇ । ਭਜੇ ਸਿੱਖ ਬੋਰੇ ਬਿਧੀਚੰਦ ਹੋਰੇ ।
 'ਢਾਰੀ ਢਾਰੀ । 'ਦੇਵੇ' । 'ਧੀਰਜੀ ਜੀ ਹਠੀਲੇ (ਸੁਰਮਿਆ) ਨੂੰ (ਆ) ਧੱਕਮਧੱਕਾ ਬੀਤੀ ਤੇ
 ਹਥੇ ਹੱਥ ਦੀ (ਲੜਾਈ) ਛਿੜ ਪਈ । 'ਕਈ ਅਧਰਾ ਕਰਕੇ ਢਾਲ ਦਾ ਤਲਵਾਰ ਵਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ।
 'ਨਬਾਬ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ । 'ਪਿਆ ਹੈ ।

ਤਬੈ ਚਾਪ ਭੇ ਤੀਰ ਤੀਖੇ ਪ੍ਰਹਾਰੇ । ਲਗੇ ਸੱਤ ਕੇ ਅੰਗ ਪਾਰੈ ਪਧਾਰੇ ॥
 ੨੯ ॥ ਲਿਯੋ ਰੋਕ ਆਗਾ ਜਥਾ ਦੇ ਕਪਾਫੇ । ਕੰਠੇ ਸਿੱਖ ਪੀਛੇ ਬਛੇ ਖਾਨ
 ਛਾਟੇ । ਉਥੱਲੇ, ਪਥੱਲੇ, ਲਬੇਰੇ, ਪਬੇਰੇ। ਪਰੀ ਧੂਮ ਭਾਰੀ ਪੁਕਾਰੈ ਘਨੌਰੇ
 ॥ ੩੦ ॥ ਲਏ ਰੋਕ ਸਾਰੇ ਇਸੀ ਗੀਤਿ ਜਾਨੇ । ਹੜ੍ਹ ਨੀਰ ਕੇ ਸੈਲ ਜੈਸੇ
 ਮਹਾਨੇ । ਜਥਾ ਜੰਗ ਬੀਡਾ ਬਿਧੀਚੰਦ ਹੋਵਾ । ਕਰੀਮ ਬਛੋ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਸੁ
 ਜੋਵਾ ॥ ੩੧ ॥ 'ਖਰੋ ਹੋਹੁ ਗੀਦੀ ਕਹਾ ਜਾਤਿ ਆਗੈ ?' । ਲਰੇ ਸੰਗ ਮੇਰੇ
 ਚਰੈ ਪ੍ਰਾਣ ਤਮਾਗੈ । ਸੁਨੀ ਬਾਤ ਕਾਨੀ ਕਰੀਮੁ ਰਿਸਾਯੇ । ਗਹੜੇ ਸੈਲ
 ਤੀਖੇ ਤੁਰੀਗੇ ਧਵਾਯੇ ॥ ੩੨ ॥ ਬਿਧੀਚੰਦ ਕੇ ਨੌਰ ਢੁਕੜੇ ਸੁ ਆਈ ।
 ਪ੍ਰਹਾਰਜੇ ਤਬੈ ਸਾਮ੍ਹਰੇ ਓਜ ਲਾਈ । ਲਗਜੇ ਜੀਨ ਬੀਚੇ ਖੂਹੀਨ ਪਰੇਯੇ ।
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਚਾਯੇ, ਸਹਾਈ ਸੁ ਹੋਯੇ ॥ ੩੩ ॥ ਨਿਕਾਸਜੇ ਦੁਧੌਰਾ ਸੁ ਖੰਡਾ
 ਪ੍ਰਚੰਡੀ । ਕਟਜੇ ਸੈਲ ਗੋਰਜੇ ਭਏ ਦੋਇ ਖੰਡੀ । ਕਹੜੇ 'ਜਾਹੁ ਨਾਹੀ ਮਮ
 ਵਾਰ ਦੀਜੈ । ਨਹੀਂ ਜਾਨਿ ਦੇ ਹੋਂ ਬਿਰੇ ਜੰਗ ਕੀਜੈ ॥ ੩੪ ॥ ਗਜੀ ਗਾਹ'
 ਬੰਧ ਪੁਨੇ ਭਾਗ ਜਾਨੇ । ਨਹੀਂ ਬਾਤਿ ਆਫੀ ਕਰੀ ਲਾਜ ਹਾਨੇ' । ਕਰੀਮੁ
 ਰਿਸਜੇ ਮੋਰਿ' ਘੇਰਾ ਸੁ ਆਯੇ । ਮਨੋ ਪੁਛ ਤੇ ਨਾਗ ਕਾਹੂੰ ਦਬਾਯੇ ॥ ੩੫ ॥
 ਲਯੇ ਖੈਚ ਤੇਗਾ-ਹਤੈ-ਚੀਤ ਚਾਹੜੇ । ਇਤੇ ਮੈਂ ਬਿਧੀਚੰਦ ਨੇ ਵਾਰ
 ਬਾਹੜੇ । ਕਰੀ ਢਾਲ ਆਗੈ ਬਚੜੇ ਅੰਗ ਸਾਰੇ। ਕਰੀਮੁ ਰਿਸਜੇ ਫੇਰਕੈ ਵਾਰ
 ਝਾਰੇ' ॥ ੩੬ ॥ ਬਿਧੀਚੰਦ ਨੇ ਤੇਗਾ ਪੈ ਤੇਗਾ ਲੀਨੀ । ਕੁਪੜੇ ਲਾਲ ਨੈਨੀ
 ਪੁਨੇ ਘਾਤਿ ਚੀਨੀ' । ਤੁਰੀਗੇ ਤੁਪਾਯੇ ਤਬੈ ਦੀਤ ਪੀਸੇ' । ਪ੍ਰਹਾਰਜੇ ਸ ਜ਼ੋਰੇ,
 ਕਟਜੇ ਸੱਤ ਸੀਸੇ ॥ ੩੭ ॥ ਕਰੀਮੁ ਗਿਰਜੇ ਭੂਮਿ ਭੂਮਜੇ ਜੁਝਾਰਾ । ਬਿਧੀ-
 ਚੰਦ ਗਾਜੋ ਮਨੋ ਸ਼ੇਰ ਭਾਰਾ । ਹਟੇ ਖਾਨ ਪੀਛੇ ਜਬੈ ਮਿੱਤ੍ਰ ਦੇਖਾ । ਨਹੀਂ
 ਧੀਰ ਥਾਂਧੀ ਸੁ ਤ੍ਰਾਸੇ ਵਿਸ਼ੇਖਾ ॥ ੩੮ ॥ ਤਬੈ ਦੋਇ ਖੰਡੀ ਦੁਖੀ ਹੋਇ ਹਾਲੇ ।
 ਹਟੇ ਪਾਇ ਪਾਛੇ ਨਹੀਂ ਅੰਗ ਘਾਲੇ ।-ਉਥੈ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੁਬੈ ਇਨ੍ਹੇ ਮਾਰਿ ਦੀਨੇ।
 ਬਚੈ ਕੌਨ ਆਗੈ-ਭਏ ਦੀਨ ਹੀਨੇ ॥ ੩੯ ॥ ਵੇਹਰਾ ॥ ਰਨ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਤਿ
 ਪਾਰ ਪੈ ਗਏ । 'ਇਕ ਪੁਕਾਰ ਦਾ ਘੋੜੇ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ । ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਕਾਰ ਦਾ ਲਟਕਨ
 ਜੇ 'ਰ ਦੇ ਬਾਲਾ ਆਦਿਕਾ ਦਾ ਬਣਾਕੇ ਹਾਥੀ ਦੀ ਗਰਦਨ ਦੇ ਦੁਵੱਲੀ ਲਟਕਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ
 ਘੋੜੇ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਤੋਂ ਲੇ ਕਾਠੀ ਤੱਕ ਦੁਵੱਲੀ ਲਟਕਦੇ ਲਟਕਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।
 ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਦੇ ਬੋਲ ਨੂੰ ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਕਈ ਦਾਨੇ ਇਸ ਦਾ
 ਅਰਥ 'ਗਾਨਾ' ਤੇ 'ਤੁਰਲਾ' ਬੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ । 'ਮੋੜ ਕੇ । '(ਆਪਣਾ) ਵਾਰ ਬਾਜ਼ਿਆ ਭਾਵ
 ਕੀਤਾ । 'ਦਾਤ੍ਰਿਤਾਜਿਆ । '(ਵਿਉਂਤ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਨੂੰ) ਟਪਾਇਆ ਦੇਵ ਪੀਹਕੇ ।

ਨਹਿ ਮਹਾਂ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਪਾਇ । ਉਤ ਨਬਾਬ ਤੇ ਡਰਤਿ ਹੈਂ ਤਿਸ ਕੋ ਨਿਕਟਿ
ਨ ਜਾਇ ॥੪੦॥—ਬੁਰੀ ਭਈ—ਚਿਤ ਚਿਤਵਤੇ, ਟਰੇ ਅਪਰ ਹੀ ਬਾਨ। ਚਮ੍ਹ
ਪਲਾਈ ਸਕਲ ਹੀ ਹਤਿ ਸੁਤ ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ ॥ ੪੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਨਬੀ
ਬਖਸ਼ ਕੋ ਪੁਰਬਿ ਮਾਰਜੇ । ਪੁਨਹੁ ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਹਨਿ ਡਾਰਜੇ । ਭਾਗੀ
ਤੁਰਕ ਬਾਹਨੀ ਸਾਰੀ । ਬਿਧੀਚੇਦ ਤਬਿ ਪਰਜੇ ਪਿਛਾਰੀ ॥ ੪੨ ॥ ਕਟਹਿ
ਖੜਗ ਸੇਂ ਹਾ ਹਾ ਕਰਿਹੀਂ । ਕਿਤਿਕ ਦੌਰਤੇ ਗਿਰ ਗਿਰ ਪਰਿਹੀਂ। ਚਮਕੀ
ਘਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਨੰਗੀ । ਬਹਿਰਤਿ ਹਾਬਨਿ ਸ਼੍ਰੋਣਤਿ ਰੰਗੀ ॥ ੪੩ ॥
ਬਿਧੀਚੇਦ ਸੰਗ ਸਿੱਖ ਘਨੇਰੇ। ਜਗਨ। ਮੋਲਕ ਹਯ ਬਛ ਪ੍ਰੇਰੇ । ਜਮੇ ਹਾਬ
ਕਬਜਿਨਿ ਕੇ ਸੰਗੇ । ਲਿਪਟਜੇ ਲਹੂ ਲਾਲ ਸਰਬੰਗ ॥ ੪੪ ॥ ਭਾਜੇ ਖਾਨ
ਤ੍ਰਾਸ ਬਹੁ ਧਾਰਾ । ਤਬਿ ਨਬਾਬ ਲਗਿ ਪਰੀ ਪੁਕਾਰਾ । ‘ਕੜਾ ਦੇਖਤਿ ਹੋ
ਬਿਰੇ ਤਮਾਸ਼ਾ । ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੂਸਰੇ ਭਯੋ ਬਿਨਾਸ਼ਾ ॥ ੪੫ ॥ ਆਗੇ ਵਧਿ ਏਕੋ
ਲਰਿ ਮਰਜੇ । ਸਕਲ ਭਜਾਏ ਕੋਇ ਨ ਅਰਜੇ । ਇਕ ਗੁਰ ਕੇ ਦਲ ਤੇ
ਭੁਟ ਆਯੋ । ਦੁਹਨਿ ਖੜਗ ਕੋ ਜੰਗ ਮਚਾਯੋ ॥ ੪੬ ॥ ਤਿਸ ਨੇ ਸੀਸ ਕਾਟ
ਕਰਿ ਗੋਰਾ । ਲਸਕਰ ਪਿਖਿ ਭਾਜਜੇ ਤਬਿ ਤੋਰਾ’ । ਸੁਨਤਿ ਨਬਾਬ ਸ਼ੋਕ
ਧਰਿ ਭਾਰੀ । ਬਹੁਜੇ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਬਹੁ ਬਾਰੀ ॥ ੪੭ ॥

ਲਿਖਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
ਇੰਨੇ ਖਾਨਦਾਨਾਂ ਤੇ ‘ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼ ਚੌਪ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਰਨੇ ਨਾਮ ਦੇਵਨਚੰਦ੍ਰਾਨਿਸ਼ੀ ਅੰਸ਼ ॥ ੪੯ ॥

੪੦. [ਅਬਦੁਲਖਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ] ।

ਏਹਗ ॥ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਰੇ ਤੇ ਸ਼ੋਕ ਭਾ ਰੁਦਤਿ ਨਬਾਬ ਬਿਸਾਲ । ਤਿਸ ਛਿਨ ਕੋ
ਪਛੁਤਾਵਤੇ ਜਬਿ ਚਵਿ ਆਇ ਉਤਾਲ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇਮ ਦੇਖਜੇ ਜਬਿ
ਅਬਦੁਲਖਾਨ । ਲੋਕ ਲਰਨਿ ਤੇ ਹਟੇ ਮਹਾਨ । ਆਪ ਆਪਿ ਕੋ ਬਿਰੇ
ਪਿਛੇਰੇ’ । ਕੋ ਕੋ ਚਲਹਿ ਤੁਪਕ ਤਿਸ ਬੇਰੇ ॥ ੨ ॥ ਜੰਗ ਉਝਾਰ* ਸਮਾਨ
ਬਿਲੋਕਾ’ । ਪਿਖਿ ਨਬਾਬ ਕੋ ਸਭਿ ਕੋ ਸ਼ੋਕਾ’ । ਦੋਨਹੁ ਖੜੀ ਢਿਗ ਚਲਿ
ਆਏ । ਜਿਨਹੁ ਲਰਨਿ ਕੋ ਸਰਬ ਚਵਾਏ ॥ ੩ ॥ ਕਰਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਰ ਦੂਰਿ
ਰਹੇ ਹੈਂ । ਮਰੇ ਬਹੁਤ ਲਘੁ ਜਿਯਤਿ ਲਹੇ ਹੈਂ । ਕਿਤਿਕ ਬਾਰਿ ਲੋ ਰੁਦਤਿ
ਬਿਰਜੇ ਹੈ । ਬਹੁਰ ਨਬਾਬ ਬਿਚਾਰ ਕਰਜੇ ਹੈ ॥ ੪ ॥—ਸਭਿ ਲਸਕਰ
ਕੋ ਅਹੈਂ ਅਧਾਰਾ’ । ਬਿਦਤਹਿ ਬਾਤ ‘ਗੁਰੂ ਤੇ ਹਾਰਾ’ । ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਸੁਨਿ
‘ਲਹਿਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲਹੂ ਰੰਗੀਆਂ ।’ ਤਲਵਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁੱਠਾਂ ਨਾਲ । ‘ਪਿੱਛੇ
ਹੋ ਹੋ’ ਖਲੋ ਗਏ । ‘ਜੰਗ ਉਜਾੜ ਵਲ ਛਿੱਠਾ (ਅ) ਜੰਗ ਵਿਚ ਉਜਾੜੇ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਛਿੱਠਾ ।
‘ਨਬਾਬ ਵਲ ਵੇਖਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ੋਕ (ਉਪਜਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ)।
‘ਮੈਂ ਅਸਰਾ ਹਾਂ ।’ *ਪਾਪ—ਉਜਾੜ ।

ਦੇਹਿ ਨਿਕਾਰਾ । ਕਹਾਂ ਰਹੈ ਮੈਂ ਖਾਇ ਅਹਾਰਾ ॥ ੫ ॥ ਪੁੱਤ੍ਰ ਗਏ ਮਰਿ
 ਬੀਰ ਬਿਸਾਲੇ । ਧਿਕ ਜੀਵਨ ਮੇਰੇ ਇਸ ਕਾਲੇ । ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਕੇ ਗਹੈ ਕਿ
 ਮਾਰੈ । ਤੋ ਜੀਵਨਿ ਕੋ ਨੀਕ ਨਿਹਾਰੈ ॥ ੬ ॥ ਨਤੁ ਜਹਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਗਏ ਮਰਿ
 ਆਗੇ । ਜਾਉਂ ਆਪ ਮੈਂ ਤਿਨ ਸੰਗ ਲਾਗੇ । ਲਰਿਬੇ ਹਟੈ ਨਹੀਂ ਮੁਝ
 ਨੀਕੀ^੧ । ਬਾਤ ਸ਼ਾਹੁ ਦਿਸਿ ਤੇ ਹੁਇ ਫੀਕੀ ॥ ੭ ॥ ਜਗ ਮਹਿ ਨੀਦਾ ਬਿਥਰੈ
 ਮੇਰੀ । ਅਸ ਜਿਸ ਤੇ ਆਛੀ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਰੀ—। ਇਮ ਚਿਤਵਤਿ ਪੈਂਛੈ ਦਿਗ
 ਬਾਰੀ । ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਭਾ ਜੋਗ ਉਝਾਰੀ^੨ ॥ ੮ ॥—ਘਟਿਕਾ ਏਕ ਰਹੈ
 ਦਿਨ ਆਈ । ਬਿਨਾਲਰੇ ਜੋ ਨਿਸ ਪਰ ਜਾਈ । ਬਹੁਰ ਕਹਾਂ ਜਾਨੈਂ ਕਜਾ
 ਹੋਇ । ਲਰਿਬੇ ਸਮਾਂ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੋਇ ॥ ੯ ॥ ਸੈਨਾਪਤਿ ਜੁਤਿ ਸੁਤ ਮਰਿ
 ਗਏ । ਮਮ ਆਗੇ ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਕੋ ਦਏ ਜਿਨ ਕੇ ਬਿਨਾਲਰਨਿ ਤੇ ਸੈਨਾ ॥ ਹਟਿ
 ਕਰਿ ਬਿਰੀ ਅੰਗੂ^੩ ਕੋ ਹੈ ਨਾ ॥ ੧੦ ॥ ਇਕ ਮੈਂ ਰਹੈ ਮਰੈ ਕੈ ਮਾਰੈ । ਦੂ
 ਬਿਨ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਬਿਚਾਰੈ—। ਦੋਨਹੂੰ ਖੜੀ ਜੀਵਤਿ ਜਾਨੈ । ਰਿਸ ਕੈ
 ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਨਿ ਠਾਨੇ—॥ ੧੧ ॥ ‘ਸਦਾ ਹੈਵ ਸਦ’ ਤੁਮਰੇ ਤਾਈਂ । ਨਹੀਂ
 ਭਏ ਗੁਰੁ ਸਨਮੁਖ ਜਾਈ । ਹਤੇ ਪੰਚ ਸੂਰੇ ਸਰਦਾਰ । ਦੋਇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਰਣ
 ਲੀਨੇ ਮਾਰਿ ॥ ੧੨ ॥ ਤੁਮ ਗੀਦੀ ਇਤ ਉਤ ਹੁਇ ਜਾਤੇ । ਨਹੀਂ ਸਸਤ੍ਰ
 ਮਾਰਤਿ ਅਰੁ ਖਾਤੇ । ਬੀਚ ਕਚਹਿਰੀ ਬਾਤ ਬਨਾਵਹਾਰਾਰ ਛੇਰ ਕਰਿ ਬੀਰ
 ਹਨਾਵਹੁ ॥ ੧੩ ॥ ਅਬਿ ਮੁਝ ਸੰਗ ਅਗਾਰੀ ਚਾਲਹੁ । ਜਨੈਂ ਬੋਲਤਿ ਤਨੈਂ
 ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਲਹੁ^੪ । ਭਏ ਕੁਰ ਨਹਿ ਬੋਲੇ ਬੈਨ । ਨਹੀਂ ਨਬਾਬ ਦਿਸਾ
 ਕਰਿ ਨੈਨ ॥ ੧੪ ॥ ਅਬਦੁਲ ਖਾਂ ਤਬਿ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ ॥ ਬਜੇ ਦਮਾਮੇ ਨਾਦ
 ਮਹਾਨਾ । ਆਗੇ ਭਏ ਪਤਾਕਾ ਵਾਰੈ ॥ ਉਮਡੈ ਬੀਰ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਿ ਭਾਰੇ ॥ ੧੫ ॥
 ਚਲੈ ਨਬਾਬ ਆਪ ਧਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ । ਲੀਨੇ ਸਕਲ ਸਕੇਲ ਸੁ ਜੋਧਾ । ਜਹਿ
 ਰਣ ਖੇਤ ਗੁਰੁ ਭਠ ਠਾਂਵੇ । ਰੋਪੇ ਪਾਇ ਸਸਤ੍ਰ ਗਹਿ ਗਾਵੇ ॥ ੧੬ ॥ ਮਰੈ
 ਤੁਰਕ ਲਾਗੇ ਅੰਬਾਰ ॥ ਹਯ ਪਰ ਹਯ ਮਰਿ ਗਿਰੈ ਉਦਾਰ ॥ ਸ੍ਰਾਨ^੫ ਸ੍ਰਿੰਗਾਲ^੬
 ਮਾਸ ਕੋ ਖਾਤੇ । ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਭਾਕਨਿ ਡਕਰਾਤੇ ॥ ੧੭ ॥ ਭਯੋ ਰੁਦੁ ਫਿਰਿਬੇ
 ਕੋ ਸਮੇ^੭ । ਗਣ ਅਨੇਕ ਸੰਗ ਭੋ^੮ ਕਰਿ ਨਮੋ । ਰਣ ਬਚਿਤ੍ਰ ਕੋ ਹਰਖਜੋ
 ‘ਲੜਨ ਤੋ ਹੋਟ ਰਹਿਣਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਫੰਗਾ ਨਹੀਂ’ । ‘ਯੇਹੋ ਜਹੇ ਜੀਉਣ ਨਾਲੇ’ । ‘ਸੰਗ ਦਾ
 ਉਜੜਾ ਡਿੱਠੇ ਸੁ’ । ‘ਮੁਖੀਆ’ । ‘ਸੈ ਵਾਰ ਅਫਸੋਸ ਭਾਵ ਲਾਨਤ’ । ‘ਬੰਡਿਆਂ ਵਾਲੇ’ । ‘ਕੁੱਤੇ’ ।
 ‘ਗਿੱਦੜ’ । ‘ਸ਼ਾਮਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਰੁੱਦ੍ਰ ਸ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਠਿਕਲਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ’ । ‘(ਰੁਦ੍ਰ ਦੇ) ਨਾਲ
 ਅਨੇਕਾਂ ਗਣ ਹੋ ਲਏ ।

ਹੋਰਤਿ । ਗਿੱਝ, ਪਿਸ਼ਾਚ, ਕਾਕ ਗਨ ਟੋਰਤਿ ॥੧੯॥ ਬਹੁ ਰਣ ਕੀਨ ਲਬੈਰ
ਪਬੇਰਾ । ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਸਿਖ ਬੀਰ ਬਡੇਰਾ । ਪਿਖਿ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਗੁਰ ਫਿਰਾ
ਗਯੋ । ਸਗਰੋ ਭੇਤ ਸੁਨਾਵਤਿ ਭਯੋ ॥੧੯॥ ‘ਮਹਾਰਾਜ ! ਹੋਰਹੁ ਰਿਪੁ
ਆਏ। ਰਹੋ ਇਤਿਕ, ਭੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਸਮੁਦਾਏ। ਅਥਿ ਕੋ ਮਚਹਿ ਜੰਗ ਬਝ ਭਾਰੀ।
ਜਿਯਤਿ ਬਾਹਨੀ ਉਮਡੀ ਸਾਰੀ ॥੨੦॥ ਇਨ ਕੋ ਅੰਤ* ਭਏ ਰਣ
ਅੰਤ। ਹੋਵਹਿਗੋ ਅਥਿ, ਗੁਰੁ ਭਗਵੰਤ।’ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਸੁਨਤਿ ਉਚਾਰੇ ।
‘ਹੁਤੇ ਪੰਚ ਸਰਦਾਰ ਸੁ ਮਾਰੇ ॥੨੧॥ ਦੋ ਨਬਾਬ ਕੋ ਸੁਤਿ ਹਤਿ ਹੋਏ ।
ਮੁਖਿ ਭਟ ਰਹਨੇ ਨਹੀਂ ਅਥਿ ਕੋਏ । ਆਪੇ ਆਯਹੁ ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ। ਰਣ
ਕੀ ਚਾਹਤਿ ਬਿਜੈ ਮਹਾਨ ॥੨੨॥ ਅਪਰ ਤੁਰਕ ਸਭਿ ਸਿੱਖਨਿ ਮਾਰੇ ।
ਰਹੇ ਸੋਸ ਸੋ ਆਏ ਸਾਰੇ† । ਅਬਹਿ ਸੰਗ ਇਸ ਜੰਗ ਹਮਾਰਾ । ਦੇਖਹੁ
ਸਗਰੇ ਬਲ ਜਿਮ ਭਾਰਾ ॥੨੩॥ ਕਰੋ ਨਿਦਾਨ† ਤੁਰਕ ਗਨ ਕੇਰਾ । ਨਹੀਂ
ਪ੍ਰਤਾਪ ਲਖਤਿ ਇਹ ਮੇਰਾ । ਪ੍ਰਾਨ ਦੇਨਿ ਕੋ ਚਾਹਤਿ ਮਾਨੀ । ਸਨੇ ਸਨੇ
ਸਭਿ ਹੋਵੇਂ ਹਾਨੀ ॥੨੪॥ ਕਰਹਿ ਰਾਜ ਸਿਖ ਸੇਵਕ ਮੇਰੇ । ਦਿਏ ਸਕਾਮ
ਪ੍ਰਾਨ ਇਸ ਬੇਰੇ । ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ ਕੈਵਲ ਕੋ ਪਾਵੇਂ । ਸਹਿਕਾਮੀ ਸਿਖ ਰਾਜ
ਕਮਾਵੇਂ ॥੨੫॥ ਹਿੰਦੁ ਧਰਮ ਕੋ ਰਾਖਹਿ ਜਗ ਮੈਂ । ਚਲਹਿ ਚਲਾਵਹਿ
ਸਿੱਖੀ ਮਗ ਮੈਂ। ਪੁਨ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਹਿ ਮੋਹਿ ਮਿਲਿ ਆਏ। ਸੁਭ ਗਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
ਹੁਇ ਜਾਏ’ ॥੨੬॥ ਇਮ ਕਹਿ ਗੁਰੁ ਕੋ ਬਜਨੇ ਨਗਾਰਾ । ਸਾਵਧਾਨ ਭੇ
ਸਿੱਖ ਜੁਝਾਰਾ । ਦੋਇ ਪਹਿਰ ਲਗਿ ਮਾਚਨੇ ਜੰਗ । ਭਏ ਸੁਮਤਿ ਲਰਤੇ
ਰਿਪੁ ਸੰਗ ॥੨੭॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਚਲੇ ਅਗਾਰੀ। ਰਹਤਿ ਕਰਨੇ ਪੁਰਸ਼-
ਰਥ ਭਾਰੀ। ਹਨੇ ਚਹੈਂ ਤਬਿ ਅਬਦੁਲਖਾਨ। ਦੁਹ ਦਿਸ਼ਿ ਕੇ ਛੁਰਿ ਰਹੇ
ਨਿਸ਼ਾਨ ॥੨੮॥ ਬਾਜਨ ਲਗੇ ਜੁਝਾਏ ਬਾਜੋ। ਭਯੋ ਨੇਰ ਪੁਨ ਜੋਧਾ ਗਾਜੇ।
ਛੁਟਨਿ ਲਗੀ ਤੁਢੀਗੋਂ ਫੇਰਿਫੇਰਤਿ ਫੇਰ ਫੇਰ ਹਯ ਫੇਰਿ ॥੨੯॥ ਨਿਕਸਿ
ਗੋਲ ਤੇ ਤੁਪਕ ਪ੍ਰਹਾਰੇਂ । ਦੂਸਰ ਆਇ ਬਿਲੋਕਿ ਬੰਗਾਰੇਂ । ਸਿੱਖ ਜਾਇ
ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਗੋਰਹਿ । ਤੁਰਕ ਆਇ ਹਤਿ ਆਗੇ ਘੋਰਹਿ ॥੩੦॥ ਸ੍ਰੀ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰ ਚਾਂਪ ਕਰਾਲਾ । ਚੁਟਕੀ ਫੇਰਹਿ ਬਾਨ ਬਿਸਾਲਾ । ਕੀਨਸਿ

*ਖਾਤਮਾ । †ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਲੜਦੇ (ਸਿੱਖ) ਖੱਕ ਗਏ । *ਮਹਾਨ ਫ਼ੌਰ, ਸ਼ਾਕਾ । *ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ
ਫੌਜਕੇ ਫੇਰ ਫੇਰ ਕੇ ਫੇਰਦੇ ਹਨ । *ਪਾ:-ਇਨ ਕੋ ਅੰਤ ।

†ਪਾ:-ਸੁਤ ਨਬਾਬ ਦੁਤ ਸੁਭਟ ਸਿੰਘਾਰੇ ।

ਤੇਜ ਤਰੰਗਮ ਭਾਰਾ । ਇਤ ਉਤ ਸਨਮੁਖ ਬਲੀ ਓਦਾਰਾ ॥੩੧॥ ਦੇਖਤਿ
 ਹੋਂ ਸੱਤ੍ਰਿਨਿ ਦਲ ਬਿੰਦੇ । ਜਹਾਂ ਨਬਾਬ ਸਸ਼ੋਕ ਬਿਲੰਦੇ । ਪ੍ਰੇਰੇ ਕਾਲ
 ਅਗਾਰੀ ਖਰੇ।ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੀਰ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਕਰੇ ॥ ੩੨ ॥ ਤੀਛਨ ਭੀਛਨ
 ਈਛਨਿ^੧ ਹੋਰੇ । ਚਲੇ ਸਰਪ ਸਮ ਸ਼ੁਕ ਬਝੇਰੇ । ਸੱਤ੍ਰਿਨਿ ਕੇ ਸਰੀਰ ਇਮ
 ਬਰੇਂ । ਬਰਮੀ ਮਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਜਿਮ ਕਰੇਂ^੨ ॥ ੩੩ ॥ ਇਕੋ ਤਨ ਫੇਰਿ ਪਾਰ
 ਹੁਇ ਜਾਇ । ਪੁਨ ਦੂਸਰ ਕੇ ਪਾਰ ਸਿਧਾਇ।ਜੋਧਾ ਕੇ ਤੁਰੰਗ ਹੁਇ ਕੋਇ।
 ਬੋਧਤਿ ਜਾਤਿ ਸਰਬ ਸਰ ਸੋਇ ॥੩੪॥ ਧਰ ਪਰ ਪਰਹਿ ਦੜਾ ਦੜ ਜੋਧੇ।
 ਦੇਖਤਿ ਮਹਾਂ ਤੁਰਕ ਗਨ ਫ਼ੋਧੇ । ‘ਬੋਧਹਿ ਦੂਰ ਖਰੇ ਹੀ ਤੀਰ । ਮਾਰਿ
 ਮਾਰਿ ਕਰੇਂ ਮਰਹੁ ਨ ਬੀਰ’ ॥ ੩੫ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਵਧੇ ਤੁਰਕ ਗਨ
 ਆਗੇ । ਧਰ ਜ਼ਾਲਾਬਮਣੀ^੩ ਰਿਸ ਜਾਗੇ । ਕਜ਼ਾਕੜੀ ਇਕ ਬਾਰ ਚਲਾਈ।
 ਗੁਰੁ ਦਲ ਪਰ ਗੁਲਕਾਂ ਬਰਖਾਈ ॥ ੩੬ ॥ ਜਬਹਿ ਲਗੀ ਸਿੱਖਨਿ ਤਨ
 ਗੋਰੀ । ਰਿਸ ਜਾਗੀ ਗਮਨੇ ਰਿਪੁ ਓਰੀ । ਫੇਰਿ ਤੁਫੰਗਨਿ ਘਾਲਜੇ ਜ਼ੋਰ^੪ ।
 ਪੁਨ ਬਾਰੂਦ ਪਾਇ ਕਰਿ ਔਰ ॥ ੩੭ ॥ ਗਜ ਸੇਂ ਠੋਕਤਿ ਪਾਇ ਦੁਗੋਰੀ ।
 ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਰਿਪੁ ਦਿਸਿ ਫੇਰੀ । ਦੁਹਿਦਿਸਿ ਮਾਚ੍ਰੇ ਰਣ ਘਮਸਾਨ^੫।
 ਭਯੋ ਤੁਮਲ^੬ ਬਝ ਰੋਰ ਉਠਾਨਾ ॥੩੮॥ ਚਾਂਪ ਕਠੋਰਨਿ ਤੇ ਸਰ ਚਾਲੇ ।
 ਬੋਧਤਿ ਜੋਧਨਿ ਦੇਹਿ ਕਰਾਲੇ । ਹਧਨਿ ਕੁਦਾਵਤਿ ਤੋਮਰ ਮਾਰਤਿ ।
 ਬੋਧਤਿ ਸੱਤ੍ਰੁ ਕੂਮ ਪਰ ਛਾਰਤਿ ॥੩੯॥ਤੀਛਨ ਬਰਛੀ ਛਿੱਪ ਛੁਰੀਤੀ। ਤਨ
 ਫੇਰਨਿਕਰਿ ਪਾਰ ਪਰੀਤੀ । ਬਿਧੇ ਸੁਰ ਤਤਛਿਨ ਧਰ ਛਾਰੇ । ਸੀਖ ਵਿਨੁ
 ਜਨੁ ਵੜੇ ਉਤਾਰੇ॥੪੦॥ਪੁਨ ਗਹਿ ਗਹਿ ਨੰਗੀ ਸਮਸ਼ੇਰ।ਸੂਰਾ ਭਿਰੇ ਓਸ
 ਸਮਸ਼ੇਰ।ਬਹੈਂ ਪਰਸਪਰ ਕਾਟਤਿ ਅੰਗ। ਸ਼ੋਲਤਿ ਗਿਰਤਿ ਲਾਲ ਛਿਤਰੰਗ
 ॥੪੧॥ਕਿਨਹੁ ਨਿਕਾਰੀ ਜਮਧਰ ਧਾਰੀ।ਨਿਕਟਿ ਦੁਕੇ ਸੱਤ੍ਰਿਨਿ ਤਨ ਮਾਰੀ।
 ਹਿਹਨਾਵਤਿ ਬਹੁ ਫਿਰਹਿ ਤੁਰੰਗ। ਫੁਛ ਜੀਨ,ਕੇ ਘਾਇਲੇ ਅੰਗ ॥ ੪੨॥
 ਦੁਇ ਦਲ ਮਿਲਿ ਗੇ ਮਾਰ ਸੁ ਮਾਰੀ।ਕਰਦਮ ਸ਼ੋਲ ਮਾਸ ਛਿਤ ਰਾਚੀ।ਗਿਰੇ
 ਛਿਨਕ ਮਹਿ ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰੇਂ । ਹਬਿਧਾਰਨਿ ਕੇ ਭਏ ਪਹਾਰੇਂ^੭ ॥ ੪੩ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਿ ਅੰਸ਼ ੪੦ ਗ੍ਰਾਂਥ ੬ ਅਭਿਯੋਗ ੨੬ ਆਯਤਨ ੩੦ ਪੰਜਾਬ ਬਰਨਣੇ ਨਯਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਭਾ ਅੰਗ ॥ ੪੦ ॥

^੧ਨੇੜਾ ਨਾਲ । ^੨ਕਰਦੇ ਹਨ (ਸੱਪ) । ^੩ਸ਼ੀਦੂਕਾਂ । ^੪ਸ਼ੀਦੂਕਾਂ ਚਲਾਉਣ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ।
^੫ਘਮਸਾਨ । ^੬ਸੀਖ ਨਾਲ ਵਿਨ੍ਹਕੇ ਮਾਨੋਂ ਵੜੇ ਉਤਾਰੇ ਹਨ । ^੭ਵਾਹਕੇ (ਤਲਵਾਰੀ) । ^੮ਵਾਰ,ਮਾਰ।

੪੧. [ਅਬਟਲ ਖੰ ਵੱਲੋਂ ਹੋਲਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਜੇ ਜੁਝਾਉ^੧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜੁਟੇ ਸੁਭਟ ਸੁ ਕਟੱਕ^੨ । ਕਟਿ ਕਾਟ
 ਝਟ ਪਟ ਬਿਕਟ ਜੇ ਸਟਪਟ ਕੈ ਨ ਅਟੱਕ^੩ ॥ ੧ ॥ ਰਸਾਵਲ ਵੰਦ ॥ ਚਲੇ
 ਤੀਰ ਗੋਰੀ । ਮਨੋ ਖੇਲਿ ਹੋਰੀ । ਸਟਾ ਸੱਟ ਸੇਲੇ^੪ । ਮਨੋ ਮੁਠ ਮੇਲੇ^੫ ॥ ੨ ॥
 ਸਮੁਹੈਂ ਤੁਫੰਗਾ । ਕਰੇ ਘਾਉ ਅੰਗਾ । ਲਗੀ ਪੀਚਕਾਰੀ^੬ । ਖਿਰਜੇ ਰੰਗ
 ਭਾਰੀ ॥ ੩ ॥ ਪਤੰਗੀ ਸੁ ਰੰਗਾ^੭ । ਚਲਜੇ ਸ਼੍ਰੋਣ ਅੰਗਾ । ਸੁ ਢਾਲੇ ਉਛਾਲੇ ।
 ਭਵੈਂ ਜਨੋਂ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੪ ॥ ਸੁ 'ਮਾਰੀ' ਅਲਾਵੈਂ । ਮਨੋ ਗੀਤ ਗਾਵੈਂ । ਪਰੈ
 ਧਾਇ ਧਾਈ । ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਚਲਾਈ ॥ ੫ ॥ ਕਟੈਂ ਅੰਗ ਰੋਰੈਂ । ਸੁ ਲੋਥੈਂ ਘਨੇਰੈਂ ।
 ਨਥਾਈ ਦਿਖਾਵੈਂ । ਬਡੇ ਓਜ ਲਾਵੈਂ ॥ ੬ ॥ ਨਹੀਂ ਪਾਇ ਪਾਛੇ । ਭਿਰੇ ਸੁਰ
 ਆਛੇ । ਇਥੈ ਸਿੱਖ ਦੋਰੇ । ਮਚਜੇ ਭੀਮ^੮ ਰੋਰੇ ॥ ੭ ॥ ਪਰੈਂ ਹੂਹ ਦੇ ਕੈ^੯ ।
 ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਚਲੇ ਕੈ । ਕਿਤੇ ਢਾਲ ਓਡੈਂ । ਕਿਤੇ ਹਾਥ ਛੋਡੈਂ ॥ ੮ ॥ ਸੁ ਬੰਕੇ
 ਸਿਪਾਹੀ । ਮਰੇ ਜੰਗ ਮਾਂਹੀ । ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਰੋਸਾ । ਬਡੀ ਜੰਗ ਹੋਸਾ^{੧੦} ॥ ੯ ॥
 ਸੁ ਆਪੀ ਬਚਾਵੈ । ਘਨੇ ਸ਼ੱਤ ਘਾਵੈ । ਤਜੇ ਤੀਰ ਤੀਖੇ । ਜੁ ਸਰਪੀ ਸਰੀਖੇ ॥
 ੧੦ ॥ ਭਟੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਨੇ । ਗਿਰੇ ਜੰਗ ਥਾਨੇ । ਮੁਖੰ ਭਾਰ ਕੇਈ । ਸੁ ਆਪੇ
 ਪਰੇਈ^{੧੧} ॥ ੧੧ ॥ ਜਹਾਂ ਘਾਵ ਹੋਹੁ । ਭਕਾਭੱਕ ਲੋਹੁ । ਕਹੂੰ ਕੰਪ ਧਾਰੇ ।
 ਭਯੋ ਤ੍ਰਾਸ ਭਾਰੇ ॥ ੧੨ ॥ ਕਹੂੰ ਕੰਪ ਠਾਨੇ । ਗਹਜੇ ਖੰਗ ਪਾਨੇ । ਝਟਾਝਟ
 ਬਾਰੇ । ਕਰੈਂ ਓਜ ਬਾਰੇ ॥ ੧੩ ॥ ਤਛਾ ਮੁੱਛ ਹੋਏ । ਬਡੀ ਨੀਂਦ ਸੋਏ ।
 ਕਟੀ ਜੰਘ ਕਾਹੂੰ । ਖਰੇ ਜੰਗ ਮਾਹੂੰ ॥ ੧੪ ॥ ਕਟੇ ਕਾਹੂੰ ਪਾਸੇ । ਸੁ ਆਤ੍ਰੇਂ
 ਨਿਕਾਸੇ । ਰਿਦਾ ਕਾਹੂੰ ਛੇਦਾ । ਪਰੇ ਪਾਇ ਖੇਦਾ ॥ ੧੫ ॥ ਕਿਸੁ ਹਾਥ
 ਕਾਟਾ । ਦਯੋ ਤ੍ਰਾਸ ਡਾਟਾ । ਦੁਧਾਰੇ ਜੁ ਖੰਡੇ । ਸੁ ਤੀਖੇ ਪੁਚੰਡੇ ॥ ੧੬ ॥
 ਬਡੇ ਬਾਢਵਾਰੇ । ਪੁਲਾਦੀ ਕਰਾਰੇ । ਲਗੈਂ ਗੀਵ ਜਾਹੂੰ । ਗਿਰੇ ਸੀਸ ਤਾਹੂੰ
 ॥ ੧੭ ॥ ਭਏ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡੇ । ਪਰੇ ਖੰਡ ਖੰਡੇ । ਕਟੇ ਕਾਹੂੰ ਤੁੰਡੇ । ਲਿਟੇ ਸੁਰ
 ਝੁੰਡੇ ॥ ੧੮ ॥ ਪੁਚੰਡੇ ਘੁਮੰਡੇ^{੧੨} । ਕਟੇ ਬਾਹੁ ਦੰਡੇ । ਸੁਭੰਡੀ, ਹਲੰਥੀ । ਸੁ
^੧ਮਾਰੂ (ਵਾਜੇ) । ^੨ਸੈਨਾ ਵੇ । ^੩ਜੇਹੜੇ (ਬਿਕਟ=) ਬਹਾਦਰ (ਸੁਰਸਿੰਘ ਉਹ ਬੀ ਸਟਪਟਾ
 ਗਏ(ਜਦੋਂ)ਬੱਟ ਪੱਟ ਕਟਾ ਵੱਢ(ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ ਤੇ) ਕੋਈ ਬੀ ਨਾ ਅਟਕਿਆ । ^੪ਛੋਤੀ (ਛੋਤੀ)
 ਸੁੱਟਦੇ (=ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ) ਸੇਲੇ । ^੫ਮਾਨੋ (ਗੁਲਾਲ ਦੀਆਂ) ਮੁੱਠੀ ਪਾਂਝਦੇ ਹਨ । ਪਿਚਕਾਰੀ ।
^੬ਵਕਮ ਲਕੜੀ ਜੋ ਬੜਾ ਸੁਹਣਾ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਿੰਦੀ ਹੈ [ਸਿੰ, ਪਤੰਗ] । ^੭ਯੁੱਧ ਨਾਦ ਕਰਕੇ ।
^੮(ਜਿਸਨੂੰ) ਜੰਗ (ਵਿਦਯਾ ਦੀ) ਬੜੀ ਖਬਰ ਹੈ । (ਅ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੰਗ ਦੀ ਬੜੀ ਹਵਸ (=ਚਾਹ)
 ਹੈ । ^੯ਮੁਧੇ ਹੋਕੇ ਡਿੱਗੇ । ^{੧੦}ਭਾਰੀ ਹਿਕਾਰੀ (ਸੁਚਮਿਆਂ) ਦੇ... । *ਪਾ:-ਭੀਰ=ਭੀੜ ਕਰਕੇ ।

ਤੇਰੇ ਜੁਨੱਬੀ^੧ ॥ ੧੯ ॥ ਕਜਾਕਾੜ ਝਾੜੀ^੨ । ਬਨੇ ਭੀਮ^੩ ਤਾੜੀ^੪ । ਬਡੇ ਸਿੱਖ
 ਕੋਧੇ । ਮਹਾਂ ਜੰਗ ਜੋਧੇ ॥ ੨੦ ॥ ਮਲੇਛਾਨ ਹੱਲਾ । ਦਿਵੀ ਹੋਇ ਝੱਲਾ ।
 ਘਨੀ ਮਾਰਿ ਮਾਰੀ । ਲਹੂ ਧੁਲਿ ਰਾਚੀ ॥ ੨੧ ॥ ਏਹਗਾ ॥ ਇਕ ਇਕ ਸਿੱਖ
 ਗੁਰੁ ਸੁਭਟ ਜੇ ਦਸ ਦਸ ਤੁਰਕ ਸੰਘਾਰਿ । ਕੋ ਬਹੀਦ ਕੋ ਜਿਸਤਿ ਭਾ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ ਬਲ ਧਾਰਿ ॥ ੨੨ ॥ ਰਸਾਲ ਛੇਦ ॥ ਗੁਰੁ ਕੋਪ ਹੋਏ । ਪਿਖੇ
 ਸੱਤ ਵੇਏ । ਮਲੇਛੇ ਸਮੂਹਾ । ਪਰੇ ਦੀਨਿ ਹੁਹਾ^੫ ॥ ੨੩ ॥ ਕਰੇ ਲਾਲ ਨੈਨ ॥
 ਲਿਖੇ ਬਾਨ ਪੈਨਾ^੬ । ਨਿਖੀਰੀ ਨਿਕਾਸਾ । ਮੁਖੀ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸਾ ॥ ੨੪ ॥ ਹੁਤੇ
 ਮੋਟਿ ਕਾਨਾ । ਸੁ ਪੀਖੇ ਮਹਾਨਾ^੭ । ਗੁਨੀ ਰਾਂਧ ਜੋਰਾ^੮ । ਕਠੋਰੀ ਜੁ ਚੋਰਾ^੯ ॥ ੨੫ ॥
 ਕਰਜੇ ਭਾਨ ਭਾਨਾ^{੧੦} । ਲਗਜੇ ਪਾਨ ਕਾਨਾ^{੧੧} । ਤਕਜੇ ਗੋਲ^{੧੨} ਮਾਰਾਚਲਜੇ
 ਬੇਗ ਪਾਰਾ^{੧੩} ॥ ੨੬ ॥ ਲਗਜੇ ਸ਼ੁਕ ਕੈਸੇ । ਬਰਜੇ ਨਾਗ ਜੈਸੇ । ਗਯੋ ਫੋਰਿ
 ਛਾਤੀ । ਧਰਾ ਪੈ ਪਪਾਤੀ ॥ ੨੭ ॥ ਦੁਤੀ ਜਾਇ ਭੇਦਾ^{੧੪} । ਤਿਸੈ ਅੰਗ ਛੇਦਾ^{੧੫} ।
 ਪਰਜੇ ਭੂਮਿ ਜਾਈ । ਤਿਤੀ ਫੋਰਿ ਘਾਈ ॥ ੨੮ ॥ ਭਟੇ ਰੋਥ ਲਾਗੇ । ਤਬੈ
 ਪ੍ਰਾਨ ਤਮਾਗੇ । ਪੁਨੀ ਪੰਥ ਬੀਧਾ^{੧੬} । ਗਭਜੇ ਜਾਇ ਸੀਧਾ ॥ ੨੯ ॥ ਧਰਜੇ ਭੀਰ
 ਦੁਵਾ । ਮਹਾਂ ਕੋਪ ਹੁਵਾ । ਤਜਜੇ ਬੇਗ ਸੰਗਾ । ਘਨੇ ਸੱਤ ਭੰਗਾ ॥ ੩੦ ॥
 ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਵੇਰੇ । ਪ੍ਰਹਾਰੈ ਘਨੇਰੇ । ਗਿਰੇ ਖਾਨ ਮਾਨੀ^{੧੭} । ਦਿਏ ਪ੍ਰਾਨ
 ਹਾਨੀ ॥ ੩੧ ॥ ਲਗੈ ਬਾਨ ਜਾਏ । ਘਨੇ ਸੱਤ ਘਾਏ । ਭਰੇ ਜੋ ਨਿਖੀਰੀ ।
 ਚਲਾਏ ਖਤੀਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਇਕੀ ਦੋਇ ਤੀਨੀ^{੧੮} । ਕਰੈ ਪ੍ਰਾਨ ਹੀਨੀ । ਬਡੇ ਬੇਗ
 ਵਾਰੇ । ਲਗੈ ਫੋਰਿ ਪਾਰੈ^{੧੯} ॥ ੩੩ ॥ ਧਵਾਵੈ ਤੁਰੰਗਾ । ਪ੍ਰਹਾਰੈ ਖਤੰਗਾ ।
 ਚਲਾਵੈ ਤੁਢੰਗਾ । ਭਟੇ ਅੰਗ ਭੰਗਾ ॥ ੩੪ ॥ ਬਡੇ ਘਾਵ ਸੰਗਾ । ਲਹੂ ਲਾਲ
 ਰੰਗਾ । ਬਨੈ ਬੇਸ ਚੰਗਾ । ਮਚਜੇ ਭੀਮ ਜੰਗਾ ॥ ੩੫ ॥ ਏਹਗਾ ॥ ਕਹਿ ਲਗਿ
 ਬਰਨੈ ਸੁੱਧ ਕੋ ਭਯੋ ਮਹਾਂ ਘਮਸਾਨ । ਪ੍ਰਬਮ ਤੁਢੰਗਾਨਿ ਤੇ ਮਰੇ ਤੁਰਕਾਨਿ
 ਕੋ ਅਵਸਾਨ^{੨੦} ॥ ੩੬ ॥ ਪਾਘੜੀ ਭੰਦ ॥ ਗੁਲਕਾਨਿ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਨ
 ਹਾਨਿ । ਰਣ ਖੇਤ ਬਿਖੈ ਸੁਪਤੇ ਮਹਾਨ । ਪ੍ਰਾਨ ਬਾਨ ਸੰਗ ਭਾ ਭੀਮ ਜੰਗ ॥

^੧ਭਾਵ ਤਲਵਾਰਾਂ । ^੨ਭਜਾਨਕ ਬਣਕੇ । ^੩ਹੋਲਾ ਕਰਕੇ ਜਾ ਯੁੱਧ ਠਾਢ ਕਰਕੇ ਆ ਪਏ ।

^੪ਤੋੜਾ । ^੫ਵਡੇ ਖੰਡ ਵਾਲਾ । ^੬ਧਨੁਖ ਦੀ ਤੇਈ ਵਿਚ ਜੋੜਿਆ । ^੭ਜੋ ਕਰੜਾ ਤੇ ਚੌੜਾ ਹੈ ।

^੮ਬਲ ਨਾਲ ਤਾਣਿਆ । ^੯ਕਿ ਹੋਥ ਕੰਨ ਨੂੰ ਜਾ ਲਗਾ । ^{੧੦}ਟੋਲੇ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ । ^{੧੧}ਝੱਟ ਪਾਰ

ਹੋ ਗਿਆ । ^{੧੨}(ਫਿਰ) ਦੂਜੇ (ਸੁਰਮੇ ਨੂੰ) ਜਾ ਵਿੰਨਿਆ । ^{੧੩}ਵਿੰਨਿਆ । ^{੧੪}ਫਿਰ ਪੰਜਵਾਂ

(ਸੁਰਮੀ) ਵਿੰਨਿਆ । ^{੧੫}ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ^{੧੬}ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ

ਘੋਸਲ ਮਰ ਗਏ (ਹੋਸਲੇ ਢਿਲੇ ਪੈ ਗਏ) । [ਹਿੰ: ਘੋਸਲ=ਹੋਲ, ਹੋਸਲਾ, ਪੀਰਜ] ।

(ਅ) ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ । [ਸਿੰ: ਅਵਸਾਨ=ਨਾਸ਼] ।

ਤਬਿ ਭਏ ਤੁਰਕ ਗਨ ਪ੍ਰਾਨ ਭੰਗਿ ॥ ੩੭ ॥ ਖਰ ਸੇਲ ਸਕਤਿ ਤੋਮਰ
 ਪ੍ਰਹਾਰਿ । ਇਨ ਸਾਥ ਘਨੇ ਰਣ ਤੁਰਕ ਮਾਰਿ । ਪੁਨ ਚਲੇ ਖੜਗ ਇਕ
 ਬਾਰਿ ਬੰਦ । ਕਟਿ ਗਏ ਬਹੁਤ ਛਿਨ ਮੈਂ ਨਿਕੇਦਿ ॥ ੩੮ ॥ ਰਣ ਖੇਤ ਦੂਰਿ
 ਲਗ ਭਾ ਮਹਾਨ । ਜਹਿ ਕਰਹਿ ਜੋਗਨੀ ਸ਼੍ਰੋਨ ਪਾਨ । ਖੱਪਰ ਭਰੀਤਿ ਬਹੁ
 ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ । ਹੈ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਬਹੁਤਿ ਲੇਤੀ ਡਕਾਰ ॥ ੩੯ ॥ ਬਹੁ ਗਿੱਝ ਕੰਕ
 ਬਾਇਸ ਪੁਕਾਰ । ਮਨ ਭਾਇ ਖਾਇ ਆਮਿਖ ਅਹਾਰ । ਗਨ ਮਿਲੇ ਆਨਿ
 ਨਿਰਭੈ ਗੁਮਾਸ ॥ ਲਖਿ ਸੇਝ ਬੋਲਤੇ ਧੁਨਿ ਉਚਾਯ ॥ ੪੦ ॥ ਬਹੁ ਭੂਤ
 ਪ੍ਰੇਤ ਨਾਚੇਤਿ ਗਾਇ । ਹੜ ਹੜ ਹਸੰਤਿ ਮਨ ਭਾਯ ਪਾਯ ॥ ਡਾਕਨਿ
 ਪਿਸ਼ਾਚ ॥ ਬਹੁ ਰੁਧਿਰ ਰਾਗਿ ਬਹੁ ਮਾਸ ਖਾਤਿ ਰੁਚਿ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ॥ ੪੧ ॥
 ਬਿਬਰੇ ਸੁ ਪਰੇ ਬਹੁ ਰੁੰਡ ਮੁੰਡ । ਇਕ ਗਿਰੇ ਸੂਰ ਤਨ ਖੰਡ ਖੰਡ । ਗਨ
 ਤੁਪਕ, ਧਨੁਖ, ਤੋਮਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ । ਬਹੁ ਪਰੇ ਖੇਤ ਮਹਿ ਮੁਲ ਮਹਾਨ ॥
 ੪੨ ॥ ਮਰਿ ਗਏ ਬੀਰ ਜੇ ਧਰਨਿਹਾਰ ॥ ਕੁਛ ਰਹੇ ਆਨਿ ਬੋਰੇ ਜੁਝਾਰ।
 ਹਯ ਮਰੇ ਪਰੇ ਜਹਿ ਕਹਿ ਬਿਲੀਦ । ਕੋਂ ਤਰਫਿ ਤਰਫਿ ਹੋਵਤਿ ਨਿਕੇਦ
 ॥ ੪੩ ॥ ਜਿਨ ਜੀਨ ਰਸਤ ਅਰ ਹੇਮ ਕੇਰਿ । ਕੋਂ ਬਿਚਰਤਿ ਛੁਛੇ ਹੋਰਿ
 ਹੋਰਿ । ਭਟ ਪਰੇ ਕਿਤਿਕ ਘਾਇਲ ਮਹਾਨ । ਦਰੜੀਤਿ ਸਭਿਨਿ ਦੇ ਪ੍ਰਾਨ
 ਹਾਨ ॥ ੪੪ ॥ ਕਿਸ ਕੀ ਸੰਭਾਰ ਨਹਿ ਕੋਇ ਲੇਤਿ । ਬਹੁ ਮਰੇ ਅਲਪ
 ਰਹਿਗੇ ਸੁ ਖੇਤ । ਤਿਸ ਕਾਲ ਮਾਰਿ ਭੀ ਕੁਛਕ ਅੰਸ । ਮਰਿ ਗਏ ਤੁਰਕ
 ਲਖਿਯਤਿ ਨ ਕੈਸ ॥ ੪੫ ॥ ਕੁਛ ਰਹੇ ਸੇਝ ਤਜਿ ਜਿਯਨਿ ਆਸਿ । ਕਾਯਰ
 ਭਜੀਤਿ ਧਰਿ ਅਧਿਕ ਤ੍ਰਾਸਾਪਿਖਿ ਅਬਦੁਲ ਖਾ ਬਿਸਮਜੋ ਵਿਸੇਸ਼—ਕਿਮ
 ਮਰੀ ਸੈਨ ਰਹਿ ਅਲਪ ਸੇਸ—॥ ੪੬ ॥ ਰਣ ਬਿਖੇ ਜੀਤ ਅਰੁ ਜਿਯਨਿ ਆਸ।
 ਹੁਇਗੋ ਨਿਰਾਸ ਪਿਖਿ ਸਕਲ ਨਾਸ਼—ਅਬਿ ਮਰੇਂ ਜੰਗ ਕੇ ਸਮੁਖ ਹੋਇ ।
 ਕੋਂ ਹਤੋਂ ਗੁਰੁ ਨਿਜ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਜੋਇ ॥ ੪੭ ॥ ਨਹਿ ਬਿਰੇਂ ਦੂਰ ਅਬਿ ਲੇਉਂ
 ਦੇਖਿ । ਕਿਮ ਹਤਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਗੁਰ ਭਾ ਵਿਸੇਖ ॥ ਤਿਹ ਸੰਗ ਜੁਟੇਂ ਮੈਂ ਆਪ
 ॥ ਕੋਟਕੇ ਨਾਸ ਹੋ ਗਏ । ॥ ਗਿਦੜੀਆਂ । ॥ ਮਨ ਭਾਂਵਦਾ (ਮਾਸ ਆਦਿਕ) ਪਾਕੇ । ॥ ਭਾਇਣਾਂ ਤੇ
 ਜਿੰਨ, ਭੂਤ । ॥ ਭਾਵ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਹੋਕੇ । ॥ (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਬੜੇ ਬੜੇ ਮੁਲ ਵਾਲੇ (ਸਸਤ੍ਰ) ਯੁੱਧ
 ਕੁਮਕਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਏ ਹਨ । ॥ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਰਮੇ ਮਰ ਗਏ ਹਨ । ॥ ਗੁਰੂ ਜੋ
 ਵੇੱਭਾ (ਬਲੀ) ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੀਕੂੰ ਸਸਤ੍ਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ । (ਅ) (ਮੈਂ ਤੋਂਕੀ ਤਾਂ ਸਹੀ) ਗੁਰੂ ਸਸਤ੍ਰ
 ਚਲਾਵਨ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਵਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ । ॥ *ਪਾ:—ਖੇਤ ਮਹਿ ਮੁਲਮਾਨ ।
 ਪੁਨਾ: ਖੇਤ ਮੁਗਲਿ ਮਹਾਨ । ॥ ਪਾ:—ਕੋਂ ਫਿਰਤਿ ਛੁਛੇ ਭਜਿ ਹੋਰ ਹੋਰ ।

ਜਾਇ । ਮੇ ਲਰੇ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਕੋ ਉਪਾਇ ॥੪੯॥ ਗੁਰ ਹਾਥ ਸਾਥ ਮਰਿਹੋ
ਲਰੇਤਿ।ਕੈ ਲੇਉਂ ਮਾਰਿ ਰਣ ਹੋਇ ਅੰਤ-।ਇਸਬਿਧਿ ਬਿਚਾਰ ਮਨਕਸ਼ਟ
ਪਾਇ । ਹਿਤ ਮਰਣ ਚਲਜੇ ਸੂਬਾ ਅਗਾਇ ॥੪੯॥ ਜੁਗ ਸੰਗ ਲੀਨ ਖੱਤੀ
ਬਿਲੇਦ । ਇਕ ਕਰਮਚੇਦ ਅਰੁ ਰਤਨਚੇਦ । ਕਰਿ ਬਾਮ ਦਾਹਿਨੇ ਚੁਹਨਿ
ਬੀਰ । ਗੁਰੁ ਸਮੁਖ ਚਲਜੇ ਧੈ ਕੈ ਅਭੀਰ^੧ ॥ ੫੦ ॥ ਬਿਧੀ ਆਇ ਸਿੱਖ ਜੇ
ਲਰਤਿ ਔਰ । ਤਜਿ ਸੁਭਟ ਤੁਰਕ ਤਿਨ ਸੰਗ ਠੋਰਿ^੨ । ਤਹਿ ਤੇ ਸੁਟਰਜੇ
ਗੁਰ ਜਾਂਹਿ ਥਾਨ । ਪਹੁੰਚਜੇ ਨਬਾਬ ਤਹਿ ਤੁਰਤ ਆਨਿ ॥ ੫੧ ॥ ਬਹੁ
ਰਿਦੇ ਧਾਰਿ ਗੁਰੁ ਪਿਖਨਿ ਚਾਹਿ-ਮਰਿ ਰਹੈ ਕਿ ਮਾਰੈ ਜੰਗ ਮਾਂਹਿ । ਨਿਜ
ਬਲ ਦਿਖਾਇ,ਤਿਹ ਦੇਖਿ ਲੇਉਂ।ਕਰਿ ਹੋ ਨਿਬੇਰਗੁਰ ਮਾਰਿ ਦੇਉਂ-॥੫੨॥
ਦੇਹਗ ॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਠਟਿ ਕਰਿ ਆਇਗੋ ਜਹਿ ਬਿਤ ਗੁਰ ਕਗਵਾਨ ।
ਪਿਖਨਿ ਪਰਸਪਰ ਹੋਤਿ ਭਾ ਲਰਿਬੇ ਰੋਪ ਮਹਾਨ ॥ ੫੩ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਸਿੰਘੇ ਖਸਟਮ ਭਾਸੇ 'ਸੁਭਟਨ' ਘੁੰਕ ਚਲਨਨੇ ਭਾਮ ਏਕ ਚੱਤਵਾਰਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੯ ॥

੪੨. [ਸੁਬੇ ਤੇ ਖੱਤੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਗਾਰਨਾ] ।

ਦੇਹਗ ॥ ਸਨਮੁਖ ਭਯੋ ਨਬਾਬ ਜਬਿ ਬਹੁ ਸੈਨਾ ਮਰਿਵਾਇ।ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਰਸ-
ਪਰ ਪੋਰਿ ਤਬਿ ਪਿਖੇ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਕਰ ਧਨੁ, ਕਟ
ਇਖਈ^੩ ਸਮਸ਼ੋਰ^੪ । ਸਿਪਰ ਸਹਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਮ ਸ਼ੋਰ । ਬਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪਵੰਤਿ
ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਕੈ । ਹਤਨਿ ਹੋਤ ਗਨ ਜਤਨ ਸਿਮਰਿਕੈ ॥ ੨ ॥ ਤੁਰੰਗ
ਨਚਾਵਤਿ ਜੁਤਿ ਗਜਗਾਹਨਿ^੫ । ਸਿੱਖਨਿ ਕੋ ਚਾਹਤਿ ਅਵਿਗਾਹਨਿ^੬ ।
ਚਾਪ ਹਾਥ ਮਹਿ ਤੀਰ ਨਿਕਾਰਤਿ।ਔਚਿ ਕਾਨ ਲਗਿ ਬਲ ਕਰਿ ਮਾਰਤਿ
॥ ੩ ॥ ਕੰਚਨਿ ਕੋਰ ਬਿਭੂਖਨ ਅੰਗ । ਜਬਰ ਜਵਾਹਰਿ ਜਰਤੀ ਸੰਗ ।
ਬਲੀ ਚਪਲ ਬਡ ਮੋਲ ਤੁਰੰਗ । ਠਹਿਰਤਿ ਨਹਿ ਬਰਕਤਿ ਬਿਚ ਜੰਗ^੭
॥ ੪ ॥ ਤਿਮ ਦੋਨਹੁ ਖੱਤੀ ਚਲਿ ਆਏ । ਗੁਰੁ ਕੋ ਹੋਰਿ ਰਿਦੇ ਤਪਤਾਏ ।
ਤਿਨਹੁ ਬਿਲੋਕਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੋ।ਅਬਾਹਿ ਕਾਲ, ਪਲਟਾ ਪਿਤ ਕੋ ਲੋ^੮

^੧ਦਲੇਰ ਹੋਕੇ । ^੨ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ (ਲੜਨ ਲਈ) ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ (ਹੋਰ) ਤੁਰਕ ਸੂਰਮੇ ਛੱਡ ਕੇ ।
^੩ਹੱਥ ਵਿਚ ਧਨੁਖ, ਲੋਕ ਵਿਚ ਛੱਥਾ [ਸ਼ੇ, ਇਖਈ] । ^੪ਤਲਵਾਰ । ^੫ਏਥੇ ਇਸੇ ਰਾਸ ਦਾ
ਅੰਸੂ ੩੯ ਅੰਕ ੩੫ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਤਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਜ । ^੬ਹਲ ਚਲ ਪਾ ਦੇਣੀ । (ਅ) ਭਾਵ,
ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾਵਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੭ਟਿਕਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਬਰਕਦਾ
ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਦਾਉਪਾਉ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਧਰ ਉਧਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ^੮ਹੁਣ ਸਮਾਂ
ਹੈ ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈ ਲੈ ।

॥ ੫ ॥ ਕਿਮ ਕਾਇਰ ਬਨਿ ਸਮੁਖ ਨ ਆਵਹੁ ? । ਰਚਿ ਉਪਾਧਿ ਬਡਿ
 ਤੁਰਕ ਹਨਾਵਹੁ। ਬੈਠਿ ਕਰਹਿਰੀ ਬਾਤਿ ਬਨੈ ਹੈ:-ਪਿਤ ਪਲਟਾ ਗੁਰੁ ਤੇ
 ਹਮ ਲੈਹੈ-॥੬॥ ਤੁਮ ਕਹਿਬੇ ਕਹੁ ਮਹਿਦ ਧਿਕਾਰੁ । ਨਹਿ ਢਿਗ ਹੋਵਤਿ
 ਜੀਗ ਮਝਾਰੁ^੧ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜਕੇ, ਜਰੇ ਨਹਿ ਬੈਨ । ਰਿਸ ਤੇ ਕਰੇ ਲਾਲ
 ਜੁਗ ਨੈਨ ॥ ੭ ॥ ਦੋਨਹੁ ਖੱਤੀ ਸਹਤ ਨਬਾਬ । ਚੰਚਲ ਕਰੇ ਤੁਰੰਗ
 ਸਤਾਬ । ਵੁਕੇ ਨਿਕਟਿ ਗੁਰੁ ਚਾਹਸਿ ਮਾਰਾ । ਚਾਂਪਨ ਮਹਿ ਕਰਿ ਬਾਨ
 ਸੰਚਾਰਾ^੨*॥੮॥ ਐਂਚਿ ਐਂਚਿ ਤੀਨਹੁ ਬਲ ਪੀਨ। ਸਤਿਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਛੋਰਨਿ
 ਕੀਨਿ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਹਯ ਚਪਲਾਵੈ । ਇਤ ਉਤ ਫੇਰਤਿ ਅੰਗ
 ਬਚਾਵੈ ॥ ੯ ॥ ਅਪਨੋ ਧਨੁਖ ਕਟੋਰ ਸੰਭਾਰਾ । ਖਰ ਖਪਰਾ ਧਰਿ ਗੁਨ
 ਸੰਚਾਰਾ^੩ । ਤਾਨ ਕਾਨ ਲਗਿ ਮਾਰਸਿ ਬਾਨਾ । ਗਯੋ ਬੇਗ ਜੁਤਿ^੪ ਸਰਪ
 ਸਮਾਨਾ ॥ ੧੦ ॥ ਰਤਨਚੰਦ ਕੋ ਤਾਕਿ ਚਲਾਵਾ । ਸੋ ਹਲਿ ਗਯੋ ਤੁਰੰਗ ਕੋ
 ਘਾਵਾ । ਉਛਰਤਿ ਕੀ ਛਾਤੀ ਬਿਧਿ ਗਇਉ । ਪਾਛਲ ਦਿਸਾ ਪਾਰ ਸਰ
 ਭਇਉ^੫ ॥ ੧੧ ॥ ਗਿਰਜੇ ਉਬਲ ਅਸੁ ਹੋਰਤਿ ਖਰੇ । ਖਾਨ ਬਾਨ ਕੀ
 ਸਿਫਤੀ ਕਰੇ^੬। 'ਮੇ ਸਰ ਕੀ ਏਤੀ ਨਹਿ ਮਾਰਿ । ਪਰਜੇ ਪਾਰ ਹਯ ਕੋ ਧਰਿ
 ਛਾਰਿ' ॥੧੨॥ ਰਤਨਚੰਦ ਗਿਰ ਪਰਜੇ ਸੰਭਾਰਾ । ਕਰਮਚੰਦ ਤਬਿ ਭਯੋ
 ਅਗਾਰਾ । ਹਤਜੇ ਤੀਰ ਗੁਰੁ ਕੇ ਹਯ ਲਾਗਾ । ਘਾਵ ਗ੍ਰੀਵ ਮਹਿ ਗਿਰਜੇ ਨ
 ਆਗਾ^੭ ॥ ੧੩ ॥ ਐਂਚਿ ਗੁਰੁ ਨੇ ਤੀਰ ਨਿਕਾਰਾ । ਹਯ ਛੋਰਜੇ ਜਿਸ ਮਹਿ
 ਬਲ ਭਾਰਾ । ਪ੍ਰਥਮ ਸਮਾਨ ਉਠਜੇ ਕਰਿ ਛਾਲ । ਜਾਤਿ ਗ੍ਰੀਵ ਤੇ ਰੁਧਰ
 ਬਿਸਾਲ ॥ ੧੪ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਰਿਸਿ ਉਪਜੀ ਮਹਾਂ । ਨਿਜ ਵਾਹਨ ਕੇ
 ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਲਹਾ । ਧਨੁਖ ਸਿਕੰਧ ਪਰਜੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ਐਂਚਜੇ ਤੁਰਨ ਖੜਗ
 ਕਰਾਲਾ ॥ ੧੫ ॥ ਦੜਬੜਾਇ ਘੋਰਾ ਤਬਿ ਛੋਰਾ । ਕਰਮਚੰਦ ਕੋ ਤਤਛਿਨ
 ਘੋਰਾ । ਦਾਰੁਨ ਗੁਰੁ ਸਰੂਪ ਜਬਿ ਹੋਰਾ । ਜੀਵਨ ਤੇ ਨਿਰਾਸਤਿਸ ਬੇਰਾ
 ॥ ੧੬ ॥ ਪ੍ਰੇਰਿ ਤੁਰੰਗ ਸਿਪਰ ਗਹਿ ਹਾਥ । ਖੈਂਚਜੇ ਖੜਗ ਕੋਪ ਕੇ ਸਾਥ।

^੧(ਕਿਉਂਕਿ) ਸੰਗ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨੜੇ ਨਹੀਂ ਵੁਕਦੇ ਹੋ । ^੨ਮੇਲਕੇ । ^੩ਚਿੱਲੇ ਵਿਚ ਜੋੜਿਆ ।

^੪ਵੇਗ ਨਾਲ । ^੫(ਘੋੜੇ ਦੀ) ਛਾਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਜਾ ਨਿਕਲਿਆ । ^੬(ਅਬਦੁਲ)

ਖਾਂ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਲਾਏ) ਬਾਣ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਕਿ...। ^੭ਘੋੜੇ ਦੀ ਗਿੱਚੀ

ਦੇ ਅੱਗੇ ਸ਼ਖਮ ਭੀ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਘੋੜਾ ਢੱਠਾ ਨਾ ।

*੫੪-ਸੰਭਾਰਾ ।

ਗੁਰੁ ਨੇ ਫਿਰ ਚੋਗਿਰਦ ਦਬਾਯੋ । ਜਾਨੈ ਤਬੇ ਕਾਲ ਨਿਯਰਾਯੋ* ॥੧੭॥
 ਰਤਨਚੰਦ ਅਰੁ ਬਲੀ ਨਬਾਬ । ਕੀਨਸਿ ਤਿਨ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਸਿਤਾਬ^੧ ।
 ਬਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਨੇ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਾ । ਕਰੀ ਸਿਪਰ ਆਗੈ ਤਿਸ ਬਾਰਾ ॥
 ੧੮ ॥ ਜਬਹਿ ਵਾਰ ਤੇ ਅੰਗ ਬਚਾਵਾ । ਤਬਿ ਤੁਰੰਗ ਸਿਰ ਕਾਟਿ ਗਿਰਾਵਾ ।
 ਗਿਰ ਕਰਿ ਕਰਮ ਚੰਦ ਹੁਇ ਖਰਜੇ । ਰਤਨਚੰਦ ਫਿਗ ਆਵਨਿ ਕਰਜੇ
 ॥ ੧੯ ॥ ਦੋਨਹੁ ਬਿਨ ਹਯ ਤੇ ਹੁਇ ਖਰੇ । ਪਿਖਿ ਨਬਾਬ ਆਯਹੁ ਰਿਸਿ
 ਧਰੇ । ਤੀਨਹੁ ਤੀਰ ਚਲਾਵਤਿ ਆਗੇ । ਗੁਰੁ ਤੁਰੰਗ ਕੈ ਬਹੁਤੇ ਲਾਗੇ ॥
 ੨੦ ॥ ਅੰਗ ਅੰਗ ਬੀਧਨੇ ਜਿਸ ਕੇਰਾ । ਰਿਸਿ ਧਰਿ ਗੁਰੁ ਨਬਾਬ ਕੋ ਹੋਰਾ
 ਖਰ ਖਪਰਾ ਧਨੁ ਐਂਚ ਚਲਾਯੋ । ਗਯੋ ਬੇਗ ਤੇ ਜਨੁ ਅਹਿ ਧਾਯੋ ॥੨੧॥
 ਬਿਚਰਤਿ ਸੂਬੇ ਕੋ ਹਯ ਭਾਰਾ । ਲਗਨੇ ਜਾਇ ਤਿਹ ਭਾਲ ਮਝਾਰਾ । ਦੜ
 ਆਵਨੀ ਪਰ ਗਿਰਜੇ ਤੁਰੰਗ । ਖਰੇ ਨਬਾਬ ਸੰਭਾਰਨੇ ਅੰਗ ॥ ੨੨ ॥ ਤਬਿ
 ਤੀਨਹੁ ਕੇ ਰਿਸਿ ਬਹੁ ਛਾਈ । ਚਹਤਿ-ਗੁਰੁ ਕੋ ਹਯ ਦੇਂ ਘਾਈ-। ਜੋਰਿ
 ਜੋਰਿ ਤੀਨਹੁ ਸਰ ਮਾਰੋਬੀਧੇ ਅੰਗ ਤੁਰੰਗਮ ਸਾਰੇ ॥੨੩॥ ਤਬਿ ਤੀਨਹੁ ਤੇ
 ਛੁਟਿ ਕਰਿ ਤੀਰ । ਲਗੇ ਭਾਲ ਹਯ ਕੇ ਬਢਿ ਪੀਰ । ਗਿਰਿ ਧਰਨੀ ਪਰ
 ਸੁਰਗ ਸਿਧਾਰਾ । ਗੁਰੁ ਤਰ ਰਹਜੇ ਭਾਗ ਜਿਸ ਭਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-
 ਗੋਵਿੰਦ ਬਡਿ ਬਲ ਜੋਧਾ । ਪਦ ਕੇ ਭਾਰ ਖਰੇ ਉਰ ਕ੍ਰੋਧਾ । ਮਨੇ ਵਾਹਬੇ
 ਜਗਤ ਅਸੇਖ^੨ । ਬਨਜੇ ਰੁੱਦ੍ਰ ਕੋ ਰੁੱਦ੍ਰਹਿ ਬੇਖ^੩ ॥ ੨੫ ॥ ਬਿਧੀਚੰਦ
 ਆਦਿਕ ਭਟ ਭਾਰੇ । ਲਰਤਿ ਤੁਰਕ ਕੁਛ ਅੰਤਰ ਧਾਰੇ^੪ । ਲਖਜੇ ਨ, ਗੁਰੁ
 ਕੋ ਹਯ ਮਰਿ ਗਯੋ । ਰੁਕੇ ਤਿਸੀ ਦਿਸਿ ਰਣ ਬਹੁ ਕਿਧੋ ॥ ੨੬ ॥ ਕੁਛਕ
 ਤਿਮਰ ਜਗ ਪਸਰਨਿ ਲਾਗਜੇ । ਅਬਜੇ ਸੂਰ, ਸੂਰਨਿ ਰਿਸਿ ਜਾਗਜੇ । ਉਤ
 ਨਵਾਬ ਜੁਤਿ ਚਾਹਤਿ ਸਾਰੇ-ਨਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਲੇਹਿ ਗੁਰੁ ਮਾਰੇ-॥ ੨੭ ॥
 ਇਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਉਰ ਇਹ ਅਭਿਲਾਸਾ ।-ਪ੍ਰਥਮ ਤਿਮਰ ਤੇ ਰਿਪੁਨਿ
 ਬਿਨਾਸਾਹਤਿ ਕੈ ਸ਼ੱਤੁ ਚਿੰਤ ਕੋ ਖੋਇ । ਰੈਨ ਬਿਖੈ ਸੁਖ ਸੋ ਪੁਨ ਸੋਇ-॥
 ੨੮ ॥ ਦੁਨਹਨਿ ਕੀ ਸੈਨਾਂ ਉਤਿ ਲਰੈ । ਸਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਮਾਰਤਿ ਮਰੈ ।

* (ਰਤਨ ਚੰਦ ਤੇ ਨਬਾਬ) ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਨਾਲ (ਉਸਨੂੰ) ਨਿਖੇੜ ਲਿਆ। ^੧ ਵਧੀ। ^੨ ਸਾੜਨੇ ਲਈ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ। ^੩ ਰੁੱਦ੍ਰ ਦਾ ਭਯਾਨਕ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ^੪ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਸਨ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ) ਕੁਛ ਫਰਕ ਤੇ।

* ਪਾ:-ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਐਸੇ ਕਹਿ ਆਯੋ । ਗੁਰੁ ਨੇ ਫਿਰ ਚੋਗਿਰਦ ਦਬਾਯੋ ।

ਇਤ ਸੈਨਾ ਕੇ ਮੁਖਿ ਸਿਰਦਾਰ । ਮਾਚਯੋ ਜੰਗ ਮਹਾਂ ਬਿਕਰਾਰ ॥ ੨੯ ॥
 ਤਬਿ ਤੀਨਹੁ ਨੋ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੇ । ਮਿਲਿ ਆਪਸ ਮਹਿ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ ।
 ‘ਕਰਨੀ ਬਿਲਮ ਨ ਆਛੀ ਹਮੈਂ । ਗੁਰੁ ਇਕ, ਹਮ ਤੀਨਹੁ ਇਹ ਸਮੈਂ
 ॥ ੩੦ ॥ ਕਰਹੁ ਨੇਰ ਕੋ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਹੁ । ਗੁਰ ਕੇ ਅੰਗ ਤੁਰਤ ਕਟਿ
 ਝਾਰਹੁ । ਨਾਂਹਿਤ ਘੇਰ ਗਹਹੁ ਗੁਰੁ ਜੀਵਤਿ । ਤਬਿ ਮੁਰਾਦ ਪੂਰਨਿ ਤੁਮ
 ਬੀਵਤਿ’ ॥ ੩੧ ॥ ਰਤਨ ਚੰਦ ਤੇ ਸੁਨਿ ਇਮ ਕਾਨ । ਗਮਨਯੋ ਸੁਬਾ
 ਬਨਿ ਸਵਧਾਨ । ਦੋਨਹੁ ਖੱਤੀ ਲੇ ਨਿਜ ਸਾਬ । ਭਏ ਅੱਗੁ ਗਹਿ ਵਾਲਨਿ
 ਹਾਥ ॥ ੩੨ ॥ ਨਿਕਟਿ ਆਨਿ ਗੁਰੁ ਕੋ ਬੰਗਾਰਯੋ । ‘ਤੈਂ ਬਹੁ ਲਸਕਰ ਤੁਰ-
 ਕਨਿ ਮਾਰਯੋ । ਪ੍ਰਥਮ ਛਿਨਾਇ ਬਾਜ ਕੋ ਆਨਾ । ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਹੁ ਤੇ ਭਰ
 ਉਰ ਮਾਨਾ ॥ ੩੩ ॥ ਅਬਿ ਭੀ ਨਿਰਭੈ ਕਾਰਜ ਕੀਨਾ । ਕਰਯੋ ਜੁੱਧ ਕੁਛ
 ਬਲ ਨਹਿ ਚੀਨਾ’ । ਘਨੇ ਸੁਭਟ ਕੇ ਪੁਨ ਬਿਦਾਰੋ । ਅਬਿ ਆਯੋ ਹੈਂ ਅੱਗੁ
 ਹਮਾਰੇ ॥ ੩੪ ॥ ਲੇ ਸਭਿ ਕੋ ਪਲਟਾ ਤੁਵ ਮਾਰਿ । ਤਬਿ ਸੁਪਤਹਿੰਗੇ ਲਾਤ
 ਪਸਾਰਿ’ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਰੇ । ‘ਅਰੇ ਮੁਢ ਕਜਾ ਕਹਿ ਮਤਿ
 ਕਾਰੇ’ ॥ ੩੫ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਮਰੇ ਤਿਨ ਪਲਟਾ ਲੇਤਿ । ਅਬਿ ਤੂੰ ਮਰਿ ਜੈਹੈ ਰਲ
 ਖੇਤਿ । ਕੋ ਪਲਟਾ ਲੈ ਹੈ ਪੁਨ ਤੇਰੇ’ । ਦੈ ਸੁਤ ਸੋ ਮਰਿਵਾਇ ਅਗੇਰੇ ॥ ੩੬ ॥
 ਜਿਸ ਮਗ ਮਹਿ ਅਗਲੇ ਚਲਿ ਗਏ । ਸੋ ਨਹਿ ਬੰਦ ਭਯੋ, ਪ੍ਰਗਟਏ’ । ਤੁਰ-
 ਕਨਿ ਜਗ ਉਖੇਰਨਹਾਰ । ਮੁਝ ਕੋ ਜਾਨੋ ਬਲੀ ਉਦਾਰ ॥ ੩੭ ॥ ਤੁਮ
 ਤੀਨੋਂ, ਮੈਂ ਏਕਲ ਖਰੋ । ਲਰੈ ਮਰੇ ਕੁਛ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਕਰੋ । ਅਬਿ ਇਹ ਜੁੱਧ
 ਮੂਲ ਉਪਜਾਯੋ’ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਜਗ ਮੈਂ ਵਧਿ ਜਾਯੋ ॥ ੩੮ ॥ ਹਮਰੇ ਸਿੱਖ
 ਸਦਾ ਬਲ ਸੰਗ । ਤੁਰਕਨਿ ਸਾਬ ਕਰਹਿ ਬਡ ਜੰਗ । ਛੀਨਹਿ ਰਾਜ ਤੇਜ
 ਹਮ ਸਾਰੇ । ਕਹਾਂ ਬਾਜ ਕੀ ਬਾਤ ਉਚਾਰੇ’ ॥ ੩੯ ॥ ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ
 ਦਿਖਾਵਨਿ ਹੇਤੁ । ਕਰਮ ਚੰਦ ਹੁਇ ਸਨਮੁਖ ਖੇਤ । ਵਾਲ ਖੜਗ ਦੋਨਹੁ
 ਕਰ ਧਾਰੇ । ਫਾਂਧਿ ਚਰਨ ਸੋ ਗੁਰੁ ਲਲਕਾਰੇ ॥ ੪੦ ॥ ‘ਬਨਿ ਸੁਚੇਤ ਅਬਿ
 ਮੈਂ ਤੁਜ ਮਾਰੋਂ । ਪਿਤ ਹਤਿ ਕੋ ਰਿਣ ਸਕਲ ਉਤਾਰੋਂ । ਚੰਦ ਕੋ ਸੁਤ
 ਮੋਕਹੁ’ ਜਾਨ । ਪਿਤ ਪਲਟੇ ਹਿਤ ਤੁਮ ਕਿਯ ਹਾਨਿ’ ॥ ੪੧ ॥ ਤੈਸੀ ਬਨੀ
 ਬਾਤ ਮੁਹਿ ਆਇ । ਐਸੋ ਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਕਬਿ ਪਾਇ । ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨਿ
 ‘ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ (ਸਾਡਾ) ਬਲ । ‘ਖੁਲ੍ਹਾ ਪਿਆ ਹੈ । ‘ਇਹ ਮੁੱਢ ਜੁੱਧ ਹੈ (ਹੋਰ ਜੁੱਧ ਆਗੋਂ ਵਧ
 ਵਧਕੇ ਹੋਵੇ ਹਨ) । ‘ਮੇਰੇ । ‘(ਆਪਣੇ) ਪਿਤਾ ਦੇ ਬਦਲੇ ਲਈ ਤੁਸੀਂ (ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ) ਮਾਰਿਆ ਸੀ।

ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਾ' । ਇਮ ਕਹਿ ਉਛਰਤਿ ਕੋ ਗੁਰ ਜੋਵਾ ॥ ੪੨ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮੂਹਜ ਰਿਹਿ ਖਸਟਮ ਰਾਸੇ 'ਜੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਥਰਨਨੇ ਨਾਮ ਦੇਇ ਜੰਤਵਾਰਿਸਤੀ ਅੰਮ੍ਰ ॥ ੪੨ ॥

੪੩. [ਅਬਦੁਲਖਾਂ ਆਇ ਮਾਹੇਗਏ । ਜੇਤਾ ਫਤਹ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਜਬਹਿ ਚੇਦੁ ਨੇਦਨ ਭਯੋ ਗੁਰ ਕੋ ਸਨਮੁਖ ਆਇ । ਰਤਨ ਚੇਦੁ
ਸੂਬਾ ਦੁਉ ਆਏ ਤਿਸ ਪਿਛਵਾਇ ॥ ੧ ॥ ਬੋਧਈ ॥ ਖੜਗ ਉਭਾਰਿ ਗੁਰੂ
ਪਰ ਆਯੋ । ਕਰਿ ਬਾਹੁਨ ਬਲ ਤਬਹਿ ਚਲਾਯੋ । ਸਿਰ ਪਰ ਆਵਤਿ ਵਾਰ
ਨਿਹਾਰਾ । ਸਤਿਗੁਰ ਵਾਲਾ ਤੁਰਤ ਸੰਭਾਰਾ ॥ ੨ ॥ ਲਿਯੋ ਵਾਰ ਤਿਹ
ਰੋਕਨੋ ਆਗਾ' । ਫੁਲਨਿ ਲਾਗਿ ਚਿਣਗ ਗਨ ਜਾਗਾ' । ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੁਛ
ਢਾਂਦਨ ਕਰਿ ਕੈ । ਬਾਮ ਹਾਥ ਤੇ ਬਲ ਸੰਭਰਿ ਕੈ ॥ ੩ ॥ ਦੂਸਰ ਵਾਰ
ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਜਾਨਾ । ਹਤੀ ਬਦਨ ਪਰ ਸਿਪਰ ਮਹਾਨਾ । ਗਿਰਨੋ ਧਰਾ ਪਰ
ਮੁਰਛਾ ਪਾਈ । ਕੋ ਸਹਿ ਸਕਹਿ, ਬਿਰਹਿ ਅਗੁਵਾਈ' ॥ ੪ ॥ ਰਤਨ ਚੇਦੁ
ਦਿਵ ਦੂਜੀ ਓਰ । ਖੜਗ ਉਭਾਰਿ ਆਇ ਕਰਿ ਜੋਰ । ਨਟ ਜਿਮ ਢਾਂਦਤਿ
ਆਨਿ ਚਲਾਯੋ । ਗੁਰੂ ਫਰਿ ਬਾਏ ਵਾਰ ਬਚਾਯੋ ॥ ੫ ॥ ਉਪਰ ਕੋ
ਉਛਰਤਿ ਪੁਨ ਆਵਾ । ਦੁਤਿਯ ਵਾਰ ਕੋ ਚਹਤਿ ਚਲਾਵਾ । ਤਾਵਤ ਸ਼ੀਘ੍ਰ
ਧਾਰ' ਗੁਰ ਸਾਚਾ । ਕਾਢ ਕਮਰ ਤੇ ਹਤਿਸਿ ਤਮਾਚਾ ॥ ੬ ॥ ਕਿਸੂ ਵਿਲਾ-
ਇਤ ਤੇ ਸਿਖ ਲਜਾਯੋ । ਬਚਹਿ ਨ ਕਰੋ' ਹੂੰ ਜਿਹ ਨਰ ਖਾਯੋ । ਰਤਨ
ਚੇਦੁ ਕੇ ਲਾਗਸਿ ਛਾਤੀ । ਉਛਰਤਿ ਉਚੈ ਅਵਨਿ ਪਪਾਤੀ' ॥ ੭ ॥
ਉਗਲਤਿ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਬਦਨ ਪਸਾਰੇ । ਪ੍ਰਾਣ ਗਏ, ਨਹਿ ਹਾਇ ਉਚਾਰੇ ।
ਅਬਦੁਲਖਾਨ ਵਿਲੋਕਤਿ ਰੋਧਾ । ਜਾਨਨੈ ਰਿਦੇ-ਗੁਰ ਬਡਿ ਜੋਧਾ-॥ ੮ ॥
ਢਾਂਦਤਿ ਲਲਕਾਰਤਿ ਮੁਖ ਬੋਲਾ । 'ਖਰੇ ਰਹੋ, ਨਹਿ ਕੀਜਹਿ ਓਲਾ' ।
ਕਹੇ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਸਿਪਰ ਜਿ ਹਾਥ । ਪਾਇ ਸਿਕੋਧ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਸਾਥ ॥ ੯ ॥
ਨਾਂਗੋ ਖੜਗ ਗਹੇ ਗੁਰੂ ਫਿਰੈਂ । ਇਤ ਉਤ ਦਾਵ ਤਾਕਬੋ ਕਰੈਂ । ਪੁਨ ਗੋ
ਮੁਤਾਕਾਰ ਫਿਰੇਤੇ' । ਸਮੁਖ ਪਰਾ ਮੁਖ ਕਬਿ ਬਿਚਰੇਤੇ' ॥ ੧੦ ॥ ਪਟੇ-
ਬਾਜ਼ ਬਿੰਦਜਾ ਅੱਭਜਾਸ । ਅਬਦੁਲਖਾਂ ਬਹੁ ਕਰਤਿ ਉਪਾਸ' । ਜਿਮ ਗੁਰੂ
ਕਰਤਿ ਖਾਨ ਤਿਮ ਕਰੈ । ਖਾਨ ਕਰਤਿ ਜਿਮ ਗੁਰੂ ਤਿਮ ਫਿਰੈਂ ॥ ੧੧ ॥

'ਵਾਰ ਦਾ ਅੱਗਾ' ਢਾਲ ਦਿਆਂ ਢੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਕੇ ਚਿਣਗਾਂ ਨਿਕਲੀਆਂ । 'ਅੱਗੇ ਠਹਿਰਕ੍ਰ' ਛੇਤੀ
ਕਰਕੇ । 'ਉੱਚਾ ਉੱਛਲਦਾ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ । 'ਕੋਈ ਓਰ ਨਾ ਕਰ ਲੈਣੀ । 'ਬਲਦ
ਮੂਤਨੀ WW ਵਾਂਗ ਫਿਰਦੇ ਹਨ । 'ਕਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਦੇ ਪੁਰਾ (ਟੋਢਾ) ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ
ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ । 'ਅਬਦੁਲ ਖਾਂ ਪਟੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਵਿੰਦਜਾ ਦਾ ਅੱਭਜਾਸ ਤੇ (ਉਪਾਸ=) ਤੀਰੰਦਾਬੀ
ਦਾ ਅੱਭਜਾਸ ਬਹੁਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ (ਪਹਿਲੀ ਉਮਰੇ) । [ਸਿਸ; ਉਪਾਸਨ=ਤੀਰੰਦਾਬੀ ।]

ਦੁਊ ਚਹਤਿ ਹੈ ਵਾਰ ਚਲਾਯੋਜੈ ਹੋਵਨਿ ਦੋਨਹੁ ਮਨ ਭਾਯੋਸੈਨਾ ਦੋਨਹੁ
 ਕੇ ਮੁਖਿ ਅਹੈ^੧ । ਦੋਨਹੁ ਦਾਵ ਖੜਗ ਨਿਰਬਹੈ ॥ ੧੨ ॥ ਓਟ ਸਿਪਰ
 ਕੀ ਦੋਨਹੁ ਤਜਾਗੀ । ਦੋਨਹੁ ਬੀਰ ਬੀਰ ਰਸ ਪਾਗੀ । ਦੋਨਹੁ ਸਸਤ੍ਰਨਿ
 ਬਿੰਦਨਾ ਕਰਤਾ । ਲਰਨ ਹਟਨਿ ਕੇ ਦੋਨਹੁ ਭਰਤਾ^੨ ॥ ੧੩ ॥
 ਦੋਨਹੁ ਬੰਕੇ ਬੀਰ ਜੁਝਾਰੇ । ਦੋਨਹੁ ਅਰੇ ਮਰਨਿ ਕੇ ਮਾਰੇ^੩ । ਦੋਨਹੁ ਕੇ
 ਬਹੁ ਭਾ ਉਤਸਾਹੁ । ਦੋਨਹੁ ਅਰੁਣ ਬਰਣ ਰਨ ਮਾਹੁ ॥ ੧੪ ॥ ਦੋਨਹੁ
 ਕਰਹਿ ਵਾਰ ਕੋ ਨਾਨਾ । ਦੋਨਹੁ ਧਰਹਿ ਆਵਨੈ ਜਾਨਾ^੪ । ਗੁਰ ਕੋ ਰਣ
 ਲਖਿ ਸੁਰ ਸਮੁਦਾਏ । ਉਤਲਾਵਤਿ ਅਵਿਲੋਕਨਿ ਆਏ ॥ ੧੫ ॥ ਬਿਰੇ
 ਗਗਨ ਮਹਿ ਹੋਰਤਿ ਜੁਧਾ । ਦੋਨਹੁ ਬੀਰ ਭਰੇ ਉਰ ਕੁਧਾ । ਕਬਹੁ ਖਾਨ
 ਗੁਰ ਉਪਰ ਆਵੇ । ਕਬਹੁ ਖਾਨ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜਾਵੇ ॥ ੧੬ ॥ ਕਬਿ ਬਾਵੇਂ
 ਨਿਕਸਹਿ ਕਬਿ ਦਾਏਂ । ਬਿਚਰਤਿ ਉਛਰਤਿ ਖੜਗ ਉਠਾਏ । ਅਬਦੁਲ
 ਖਾਂ ਤਬਿ ਵਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰਾ । ਖੜਗ ਅੱਗੁ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਸਹਾਰਾ ॥ ੧੭ ॥ ਬਹੁਰ
 ਹਟਜੈ ਲਖਿ ਛੁਛੇ ਵਾਰਿ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਫਾਂਦਤਿ ਹਾਥ ਉਭਾਰਿ । ਉਚੇ ਬੋਲਿ
 ਕਰਜੈ ਰਿਪੁ ਡਾਟਨਿ^੫ । ਤਕਜੈ ਤਰੇ ਕੋ ਜੰਘਨ ਕਾਟਨਿ^੬ ॥ ੧੮ ॥
 ਜਾਨਜੈ ਖਾਨ ਸੁ ਤਰੇ ਪ੍ਰਹਾਰਹਿ^੭ । ਵਾਰ ਬਚਾਵਨਿ ਹਿਤ ਸੰਭਾਰਹਿ । ਤਰੇ
 ਜੰਘ ਦਿਸਿ ਜਬਿ ਬਿਰਮਾਯੋ^੮ । ਕਰਿ ਬਲ ਕੋ ਗੁਰੁ ਖੜਗ ਚਲਾਯੋ ॥ ੧੯ ॥
 ਤਰੇ ਬਚਾਵਤਿ ਮੂਰਖ ਰਹਜੈ । ਚੰਦ੍ਰਹਾਸ ਗੀਵਾ ਪਰ ਬਹਜੈ । ਤਤਛਿਨ
 ਧਰ ਤੇ ਸੀਸ ਉਤਾਰਾ । ਬਹੀ ਸਾਫ ਬਹੁ ਤੀਖਨ ਧਾਰਾ ॥ ੨੦ ॥ ਚਕ ਪਰ
 ਬਾਸਨ ਕਰਿ ਜਿਮ ਤਜਾਰੂ । ਤੂਰਨ ਲੇਤਿ ਕੁਲਾਲ ਉਤਾਰੂ^੯ । ਗਨ ਸਾਬਨ
 ਮਹਿ ਅਯ ਕੀ ਤਾਰੇ^{੧੦} । ਜਿਮ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਿ ਕੁਛਕ ਉਤਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥
 ਸਾਖਾ^{੧੧} ਮਨੋ ਪਾਕ ਫਲ ਰਹਜੈ । ਗਿਰਜੈ ਸਬੇਗ ਬਾਧੁ ਕੇ ਬਹਜੈ ਤਿਮ ਸਿਰ
 ਗਿਰਿਗਾ ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ । ਲੋਚਨ ਪਸਰੇ ਰਹੇ ਮਹਾਨ ॥ ੨੨ ॥ ਮਨਹੁ
 ਗਾਜ ਨੇ ਮੰਡਪ ਡਾਰਾ^{੧੨} । ਕੈ ਭੁਚਾਲ ਤੇ ਗਿਰਜੈ ਮਨਾਰਾ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ
^੧ਮੁਖੀਏ ਹਨ । ^੨ਪ੍ਰਬੀਨ [ਸਿਸ; ਭਰਤ=ਨਾਟਕ ਕਰਤਾ] (ਅ) ਮਾਲਕ ਹਨ । [ਸਿਸ; ਭਰਤ੍ਰੀ=
 ਮਾਲਕ] । ^੩ਮਰਨ ਯਾ ਮਾਰਨ ਲਈ । ^੪ਵਧਣਾ ਤੇ ਚਟਣਾ । ^੫ਵੇਰੀ ਨੂੰ ਝਾਂਟਿਆਂ । ^੬(ਮਾਨੋ ਖਾਨ
 ਦੀਆਂ) ਜੰਘਾਂ ਕੱਟਣ ਲਈ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ । ^੭ਹੇਠੋਂ ਹੀ ਮਾਰਨਗੇ । ^੮ਹੇਠਾਂ
 ਲੋਭਾਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ (ਦੇ ਬਚਾਉ ਵਿਚ) ਜਦ (ਨਬਾਬ) ਪਰਚ ਗਿਆ ਭਾਵ ਲਗ ਗਿਆ ।
^੯ਪ੍ਰਮਿਅਾਰ ਜਿਵੇਂ ਚੌਕ ਤੇ ਛਾਂਡਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਤੂਰਤ (ਤਾਰੀ ਨਾਲ ਕੱਟਕੇ) ਉਤਾਰ ਲੈਂਦਾ
 ਹੈ । ^{੧੦}ਸਾਬਨ ਦੇ ਚੌਕੇ ਵਿਚ ਲੋਹੇ ਦੀ ਤਾਰ । ^{੧੧}ਟਾਹੜੀ ਨਾਲ । ^{੧੨}ਗੰਬਦ ਭੰਗਿਆ ਹੈ ।

ਸ਼ੱਤੁ ਬਿਲੋਕਾ । ਪਰਜੈ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਫੋਕਾ ॥ ੨੩ ॥ ਭਾ ਪ੍ਰਬਿਤੁ ਤਮ
 ਤੋਮੋ ਕਰਾਲਾ ॥ ਮ੍ਰਿਤਕ ਖਾਨ ਵਿਗ ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । “ਪਰਜੈ ਦੁਸ਼ਟ
 ਹਮ ਪਰ ਚਵਿ ਆਯੋ ॥ ਤੁਰਕ ਮੂਢ ਮਤਿ ਚਿਤ ਗਰਬਾਯੋ ॥ ੨੪ ॥ ਜੈ ਸਤਿ-
 ਗੁਰ ਕੀ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ॥ ਕਹੁ ਜਬਹਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ । ਕਰਮਚੰਦ ਕੋ
 ਸੁਧਿ ਤਬਿ ਆਈ ॥ ਜਬਿ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾ ਸੁਵਨ ਸੁਨਿ ਪਾਈ ॥ ੨੫ ॥ “ਚਿਤਵਤਿ
 —ਮ੍ਰਿਤੁ ਨਬਾਬ ਕੀ ਕਹੀਯਤਿ । ਰਤਨ ਚੰਦ ਕੀ ਸੁਧਿ ਨਹਿ ਲਹੀਯਤਿ* ।
 ਮੈਂ ਵਿਗ ਪਰਜੈ, ਆਇੰ ਸਿਖ ਇਸਕੇ ॥ ਹੋਰਤਿ ਹਤਹਿ ਸ਼ੱਤੁ ਲਖਿ, ਰਿਸਕੇ
 ॥ ੨੬ ॥ ਅਬਿ ਇਹ ਏਕਲ ਹੈ ਮਮ ਤੀਗਲਰਤਿ ਰਹਜੈ ਬਹੁ ਸੁਮਤਿ ਸ-
 ਗੀਰ ॥ ਉਠਿ ਮੈਂ ਹਤੋ ਮਹਾ ਜਸ ਪਾਉ ॥ ਬਾਹ ਸਮੀਪ ਸੁ ਜਾਇ ਸੁਨਾਉ—
 ॥ ੨੭ ॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ਉਠਿ ਲਲਕਾਰਾ ॥ “ਠਾਂਵੇ ਰਹੁ ! ਨਬਾਬ ਤੈਂ
 ਮਾਰਾ । ਨਿਜ ਕਰਤੂਤਨਿ ਕੋ ਫਲ ਲੀਜਾ ॥ ਜਮ ਸਥਾਨ ਕੋ ਦੇਖਨਿ ਕੀਜੈ ॥
 ੨੮ ॥ ਨੀਦਨ ਚੰਦੁ ਸਾਹੀ ਕੇਰਾ । ਮਹਾ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹੋਰਾ । “ਅਬਿ ਲੋ
 ਜੀਵਤਿ ਹੋਂ ਰਣ ਮਾਂਹੀ ? ॥ ਨਿਜ ਸੰਗਨਿ ਸੰਗ ਗਮਨੈ, ਨਾਂਹੀ ? ॥ ੨੯ ॥
 ਭੋਹਿ ਉਡੀਕਤਿ ਹੋਹਿ ਅਗਾਰੀ । ਕਿਮ ਬਿਲੰਬ ਤਿਨ ਪੀਛੈ ਧਾਰੀ ? ।
 ਨਿਕਟਿ ਆਉ ਤਿਨ ਸਾਥ ਮਿਲਾਵੈ ॥ ਬਹੁਰ ਇਕਾਕੀ ਜਮ ਪੁਰਿ ਜਾਵੈ”
 ॥ ੩੦ ॥ ਇਮ ਕਹਿਤੇ ਗੁਰੁ ਉਪਰ ਆਯੋ । ਨਾਂਗੋ ਚੰਦ੍ਰਾਸ ਚਮਕਾਯੋ ॥ ਜਿਮ
 ਦੀਪਕ ਪਰ ਜਾਇ ਪਤੰਗ । ਕਰਹਿ ਬਿਨਾਸਨ ਅਪਨੇ ਅੰਗ ॥ ੩੧ ॥
 ਮੂਰਖ ਜਾਇ ਨੇਰ ਤਬਿ ਠਾਨ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੋਲੈ ਬਨ ਸਵਧਾਨ ॥ ਕਰਿਲਿਹੁ
 ਵਾਰ ਪ੍ਰਥਮ ਬਲ ਧਰਿਕੈ । ਨਤੁ ਪਛੁਤੈ ਹੋਂ ਪੀਛੈ ਮਰਿਕੈ ॥ ੩੨ ॥ ਸੁਨਤਿ

*ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ । *ਬੜਾ ਭਿਆਨਕ ਤੇ ਭ੍ਰਿਪਾ ਅੰਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ । [ਸੰਸ:—ਸੁਮ=ਸਮੂਹ,
 ਬਹੁਤ । ਹਿੰਦੀ, ਤੋਮ] । *ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੋਲੇ । *ਜੇ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਸੀ । *“(ਕਰਮ ਚੰਦ) ਚਿਤਵਦਾ
 ਹੈ ਕਿ ਨਬਾਬ ਦੀ ਮੌਤ ਕਹੀਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, (ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕਥਨੀ ਤੋਂ ਕਰਮਚੰਦ ਨੇ
 ਨਬਾਬ ਮਰ ਗਿਆ ਸਮਝ ਲਿਆ ਤੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ) ਰਤਨ ਚੰਦ ਦਾ ਪਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੇ
 ਮੈਂ (ਨਬਾਬ ਦੇ) ਕੋਲ ਪਿਆ ਹਾਂ, ਇਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਉਣਗੇ । *ਬੜਾ ਬੌਕਿਆ (ਹੈ
 ਗੁਰੂ ਦਾ) ਸਗੀਰ । *ਪਿਛੋਂ ਇਕੱਲਾ ਜਾਏਗਾ ਜਮਪੁਰੀ ਨੂੰ । *ਪਾ:—ਚਿਤਵਤਿ ਮ੍ਰਿਤੁ
 ਨਿਵਾਬ ਮਰਿ ਗਏ—। ਕਰਮ ਚੰਦ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਫਯੋ—ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮ ਚੰਦ ਨੇ ਗੁਰੂ
 ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵਾਕ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ‘ਨਬਾਬ ਸਾਡੀ ਮੌਤ ਚਿਤਵਦਾ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ
 ਆਪ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ’, ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਕਿ ਨਬਾਬ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ
 ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ ।

ਵਾਰ ਕੀਨਸਿ ਤਬਿ ਆਇ । ਸਿਰ ਕੋ ਕਿਧੋਂ ਸਿਕੰਧ ਤਕਾਇ । ਖੜਗ
 ਚਲਾਯਹੁ ਗੁਰੁ ਅਵਿਲੋਕ । ਅਪਨ ਖੜਗ ਪਰ ਤਿਸ ਕੋ ਰੋਕਾ ॥ ੩੩ ॥
 ਰਿਸਤੇ ਬਲ ਤੇ ਤਿਨਹਿਪ੍ਰਹਾਰਾ ॥ ਬਜਰੇ ਖੜਗ ਪਰ ਖੜਗ ਕਰਾਰਾ ॥ ਦੋਨਹੁ
 ਟੂਟ ਧਰਾ ਪਰ ਪਰੇ । ਦੋਨਹੁ ਮੁਸਟ ਰਹੇ ਕਰ ਧਰੇ ॥ ੩੪ ॥ ਪਿਖਿ ਸ੍ਰੀ
 ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਬਿਚਾਰੇ ।—ਅਬਿ ਜਮਧਰ ਸੋਂ ਜੇ ਇਸ ਮਾਰੇ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮੋਤ ਤੇ
 ਦੁਸ਼ਟਿ ਮਰੈ ਹੈ । ਯਾਂਤੇ ਹਾਥਨ ਸਾਥ ਹੁਤੇ ਹੈਂ ॥ ੩੫ ॥ ਇਹ ਭੀ ਖਰਯੋ
 ਨਿਰਾਯੁਧ ਰਹਜੇ । ਹਤਨਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਹਿ ਆਛੇ—ਲਹਜੇ । ਬਲ ਕਰਿ ਗਹੀ
 ਬਾਂਹੁ ਗੁਰੁ ਤਬੈ । ਜਤਨ ਛੁਟਨਿ ਹਿਤ ਠਾਨਤਿ ਸਬੈ ॥ ੩੬ ॥ ਜਿਮ ਗਜ
 ਸੰਭ ਬਿਖੈ ਗਹਿਵਾਵੈ । ਬਹੁਰ ਅੰਗ ਨਿਜ ਸਸਾ ਛੁਡਾਵੈ ॥ ਜੋਰ ਮਰੋਰ ਤੋਰ
 ਕਰਿ ਰਹਜੇ । ਮੋਚਨਿ ਹਾਥ ਨ ਕਰੈਂਹੁ ਲਹਜੇ ॥ ੩੭ ॥ ਦੁਤਿਯ ਹਾਥ ਤੇ
 ਓਜ ਦਿਖਾਵਤਿ । ਸ਼ੋਰ ਅੰਕ ਜਰੈਂ ਮ੍ਰਿਗ ਉਤਲਾਵਤਿ ॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ
 ਗਹਿ ਕੈ ਕਰ ਦਾਏ ॥ ਅਲਪ ਭਾਰ ਲਖਿ ਲੀਨਿ ਉਠਾਏ ॥ ੩੮ ॥ ਕਰਜੈ
 ਭ੍ਰਮਾਵਨਿ ਕੋਤਿਕ ਫੇਰੇ । ਛਿਤ ਪਛਾਰ ਕਰਿ ਦੀਨਸਿ ਗੇਰੇ । ਫੂਰਿ ਗਯੋ
 ਸਿਰ, ਚੁਰਨ ਅੰਗ । ਤਨ ਕੀ ਸੰਧਿ ਛੁਟੀ ਸਰਬੰਗ ॥ ੩੯ ॥ ਇਮ ਬਿਨਾਸ
 ਗਨ ਸੰਤ ਕਰਿਕੈ । ਪੁਨ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਮਹਿ ਭਲੇ ਨਿਹਰਿਕੈ ਰਹਜੇ ਨ ਕੋਈ
 ਲਰਿਬੈ ॥ ਜੋਗ । ਹੁਤੇ ਜਿਯਤਿ ਕੁਛ, ਭਾਗੇ ਲੋਗ ॥ ੪੦ ॥ ਭਯੋ ਅੰਧੇਰਾ
 ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਨ ਪਰੈਜਹਿ ਕਹਿ ਤੁਰਕ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਧਰੈ ॥ ਸੂਬਾ ਮਰਜੇ ਜਾਨਿ ਸਭਿ
 ਲੀਨੋ ॥ ਜਿਯਤਿ ਸ਼ੇਖ ਭਾਗੇ ਡਰ ਚੀਨੋ ॥ ੪੧ ॥ ਸਨੈ ਸਨੈ ਕਾਇਰ ਜਬਿ
 ਭਾਗੇ । ਬਿਧੀਆ ਦੇਖਤਿ ਨਹਿ ਰਿਪੁ ਆਗੇ । ਗੁਰੁ ਸੁਧਿ ਹਿਤ ਪਾਛੇ ਕਹੁ
 ਮੁਰਜੇ । ਸਨੈ ਸਨੈ ਆਵਤਿ ਹੈ ਤੁਰਜੇ ॥ ੪੨ ॥ ਇਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੂਮ ਕੋ ਕੁਛ
 ਠਾਨਿ । ਬੈਠਿ ਗਏ ਤਿਸ ਹੀ ਰਣ ਥਾਨ । ਤੀਨਹੁ ਮਰੈ ਨਿਕਟਿ ਹੀ ਪਰੇ ।
 ਤਿਨ ਕੇ ਬੀਚ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਿਰੇ ॥ ੪੩ ॥ ਅਵਨਿ ਗਗਨ ਮਹਿ ਤਮ ਬਿਸ-
 ਤਾਰਾ ॥ ਨਹੀਂ ਨਿਕਟਿ ਹੀ ਪਰਹਿ ਨਿਹਾਰਾ । ਚਲਨਿ ਤੁਫੰਗ ਸਕਲ
 ਹਟਿ ਰਹੀ । ਤੁਰਕ ਤ੍ਰਾਸ ਕਰਿ ਬੋਲਤਿ ਨਹੀਂ ॥ ੪੪ ॥ ਹਟੇ ਸਕਲ ਨਿਜ
 ਨਿਜ ਪਸਚਾਤ ॥ ਰੋਰਾ ਮਚਤਿ, ਭਯੋ ਸਭਿ ਸ਼ਾਂਤਿ । ਜਾਨਜੇ ਪਰੈ ਨਹੀਂ
 ॥ ੪੫ ॥ ਮੁਠਾ ਹੱਥ ਵਿਥ ਫੜੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ । ॥ ਬੇਹਥਿਆਰਾ । ॥ ਸਹਿਆ ਛੁਡਾਉਣਾ
 (ਚਾਹੇ) । ॥ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟਣਾ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਮਿਲਿਆ, ਛਾਵ ਛੁੱਟ ਨਾ ਸਕਿਆ । ॥ ਸ਼ੋਰ ਦੀ
 ਜੋਰੀ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਮਿਰਗ ਕਾਹਲਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ । ॥ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਜੋੜ ਛੁੱਟ ਗਏ ।
 ॥ ਫੈਲ ਗਿਆ । ॥ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ।

ਕਿਤ ਕੋਇ। ਦੂਰਿ ਦੂਰਿ ਲੋ ਹਟਿ ਬਿਰ ਹੋਇ ॥੪੫॥ ਇਤਿ ੬। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
 ਵਿਖੇ ਖਸਟੀ। ਰਾਮੇ ਅਬਦੁਲਖਾਨ ਰਤਨ ਦੇਵ ਕਰਮ ਦੇਵ ਦੇਵ ਪੁਸ਼ਪ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਤੀਨ ਚੰਤਵਾਹਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੪੬ ॥

੪੪. [ਯੁੱਧ ਫਤਹ। ਲੇਖ ਦੀ ਮੰਗਲ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਿਧੀਚੰਦ ਤੇ ਪਰੇ ਸਿਖ ਫਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਾਨਿ*। ਤਿਮਰ ਬਿਖੈ
 ਕਰਿ ਹੋਲ ਕੇ ਮੇਲਿ ਦਿਯੋ ਘਮਸਾਨ ॥ ੧ ॥ ਚੋਖਈ ॥ ਇਕਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਜਮੇ
 ਬਾਢਨਿ ਲਾਗੇ। ਤਮ ਮਹਿ ਤੁਰਕ ਤ੍ਰਾਸ ਕਰਿ ਭਾਗੇ। ਜਿਨ ਕੇ ਰਣ ਮਹਿ
 ਤੁਰੰਗ ਮਰੇ ਹੈਂ। ਇਤ ਉਤ ਬਿਬਰੇ ਜਾਇ ਦੂਰੇ ਹੈਂ ॥ ੨ ॥ ਅਰਤਿ ਜਾਤਿ
 ਕੋ* ਭਾਗਤਿ ਜਾਤਿ। ਪੀਛੇ ਸਿੱਖ ਖੜਗ ਕਰਿ ਘਾਤਿ। ਜਾਤਿ ਪਿਛਾਰੀ
 ਕਾਟਤਿ ਜਬੈ। ਗੁਰੂ ਦੁਹਾਈ ਬੋਲੇ ਤਬੈ ॥ ੩ ॥ ਸੁਨਤਿ ਸਿੱਖ ਪੀਛੇ ਹਟਿ
 ਆਏ। ਨਹਿ ਮਾਰਨਿ ਹਿਤ ਹਾਥ ਉਠਾਏ। ਜਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਡੇਰੇ ਨਿਜ
 ਡਾਰਾ। ਤਜੇ ਦਾਸ ਤਹਿ ਰਾਖਿ ਸੁਧਾਰਾ ॥੪॥ ਤਿਨਹੁ ਬਿਚਾਰ ਕੀਨਿ ਮਨ
 ਮਾਂਹੀ।-ਤਿਮਰ ਭਯੋ ਗੁਰੂ ਆਗਮ ਨਾਂਹੀ-। ਸੰਧਯਾ ਪਰੀ ਜਾਨਿ ਤਿਸ
 ਕਾਲਾ*ਦੈ ਮਸ਼ਾਲਚੀ ਜਾਰਿ ਮਸਾਲਾ ॥੫॥ ਤੁਰਣ ਹੀ ਰਣ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਆਏ।
 ਖੋਜਨਿ ਲਗੇ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਪਾਏ। ਬਿਧੀਚੰਦ ਜੁਗ ਦੇਖਿ ਮਸਾਲ। ਹਧ
 ਧਵਾਇ ਆਯਸਿ ਤਤਕਾਲ ॥ ੬ ॥ ਗੁਰੂ ਸੁਧਿ ਬੁਝਤਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ।
 ਸਕਲ ਕਹਤਿ*ਦੇਖੇ ਹਮ ਨਾਂਹੀ*ਚਿੰਤਾ ਅਧਿਕ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਹੋਈ*ਖੋਜਨ
 ਲਗੇ ਖੇਤ ਸਭਿ ਕੋਈ ॥੭॥ ਇਤ ਉਤ ਮਹਿ ਬਿਚਰਤਿ ਅਸੁਵਾਰ। 'ਕਹਾਂ
 ਗੁਰੂ ਜੀ' ਕਰਤਿ ਪੁਕਾਰ। ਸਭਿ ਕੈ ਮਨ ਸੰਦੇਹ ਵਧੇਰਾ। ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਰੇ
 ਇਸ ਬੇਰਾ ॥ ੮ ॥ ਖੋਜਤਿ ਪਰੀ ਲੇਖ ਸਮੁਦਾਏ। ਪਸਰਜੈ ਸੂਣਤਿ ਪਗ
 ਫਿਸਲਾਏ। ਦਾਰੁਣ ਜੰਗ ਭੂਮਕਾ ਭਾਰੀ। ਮਰੇ ਪਰੇ ਭਟ ਹਯਨਿ ਹਜ਼ਾਰੀ
 ॥ ੯ ॥ ਰਲ ਮਿਲੇ ਸਿਖ ਤੁਰਕ ਘਨੇਰੇਇਤ ਉਤ ਬਿਚਰਤਿ ਭੈ ਸਭਿ ਹੋਰੇ।
 ਕਰਹਿ ਮਸਾਲਨਿ ਕੋਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਇਸ ਬਿਧਿ ਗਏ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ ॥ ੧੦ ॥
 ਅਬਦੁਲਖਾਨ ਮਾਰਿ ਢਿਗ ਬਿਰੇ। ਨਿਕਟਿ ਅਪਰ ਮਾਰੇ ਬਹੁ ਪਰੇ*।
 ਸਿੰਘਰ ਘਾਇ ਘਨੇ ਲਗਿ ਘੋਰੇ। ਸੋ ਭੀ ਮਰਜੈ ਖੇਤ ਰਣ ਘੋਰੇ* ॥ ੧੧ ॥
 ਬਿਰ ਇਕਾਕੀ ਬੀਰ ਬਿਸਾਲਾ। ਕਰੇ ਬਿਲੋਕਨਿ ਗੁਰੂ ਜਿਸ ਕਾਲਾ। ਭਏ
 ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਪਾਇਨ ਪਰੇ। ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਸਭਿ ਧੀਰਜ ਧਰੇ ॥੧੨॥ ਬਿਧੀਚੰਦ
 *ਬਿਧੀਚੰਦ ਤੇ ਪਰੇ (ਖਲੋਤੇ) ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫਤੇ (ਹੋਈ) ਜਾਣਕੇ। *ਯੁੱਧ ਵਿਚ
 (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ) ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜਖਮ ਲੱਗੇ ਸਨ। *ਭਯਾਨਕ ਯੁੱਧ ਭੂਮੀ ਵਿਚ।

*ਪਾ:-ਆਰਤਿ ਹੋ ਕਰਿ। †ਇਹ ਸੁਰਮਗਤੀ ਤੇ ਦਇਆ ਦੀ ਅਵਧੀ ਹੈ
 ਕਿ ਭਜਦਿਆ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਨਹੀਂ। ‡ਪਾ:-ਨਿਕਟਿ ਅਪਾਰ ਪਰੇ ਬਹੁ ਮਰੇ।

ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ । 'ਕਿਮ ਬਿਰ ਰਹੇ, ਪ੍ਰਭੂ ! ਰਣ ਠਾਨਾ' ?* । ਦਾਸ ਨ
 ਪਾਸ, ਇਕਾਕੀ ਅਹੋਕਹੋ ਪ੍ਰਭੂ ਅਬਿ ਕਜਾ ਚਿਤ ਚਹੇ ? ॥੧੩॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ
 ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਉਚਾਰਾ । 'ਜੋ ਚਿਤ ਚਹੇ ਕਰਨਿ ਹਮ ਕਾਰਾ । ਸੋ ਭੁਨਸਾਰ
 ਭਏ ਤੇ ਹੋਇ । ਅਬਿ ਡੇਰੇ ਗਮਨਹੁ ਸਭਿ ਕੋਇ ॥੧੪॥ ਕੋ ਸਿਖ ਘਾਇਲ
 ਹੋ ਰਣ ਬਿਸੈ । ਕਰਹੁ ਸੰਭਾਰਨਿ ਆਨਹੁ ਤਿਸੈ† । ਅਸ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ
 ਨੈ ਹਯ ਲੀਨਿ । ਭਏ ਅਰੁਢਨਿ ਪਸਾਨੋ ਕੀਨਿ ॥ ੧੫ ॥ ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਕਹੁ
 ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਇ। ਬਿਧੀਏ ਘਾਇਲ ਸਿਖ ਉਠਵਾਏ। ਸਭਿ ਰਣ ਖੇਤ ਖੋਜਿ
 ਕਰਿ ਆਛੇ । ਸਨੈ ਸਨੈ ਆਵਤਿ ਭਾ ਪਾਛੇ ॥ ੧੬ ॥ ਆਇ ਸਿਵਰ ਮਹਿ
 ਅਨੰਦ ਵਧਾਏ। ਦੁੰਦਭਿ ਫਤੇ ਕੋਰਬਜਵਾਏ। ਸਭਿ ਕੀ ਕਰੀ ਸੰਭਾਰਨਿ ਡੇਰੇ
 । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੋ ਦੀਨਿ ਘਨੇਰੇ ॥੧੭॥ ਭਏ ਨਚਿਤ* ਸ਼ੱਤਗਨ ਮਾਰੇ। ਸੁਪਤਿ
 ਜਥਾ ਸੁਖ ਭੇ ਤਬਿ ਸਾਰੇ । ਪਾਛਲਿ ਨਿਸਾ ਉਠੇ ਗੁਨ ਖੋਨੀ। ਨਿਤ ਕੀ ਸੋਚ
 ਸਕਲ ਤਬਿ ਠਾਨੀ ॥੧੮॥ ਕਰਿ ਮੱਜਨ, ਸੁਖ† ਧਮਾਨ ਲਗਾਯੋ। ਪ੍ਰਾਚੀ ਦਿਸ਼ਿ
 ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੁਇ ਆਯੋ । ਸਭਿਨਿ ਸ਼ਨਾਨ ਕੀਨਿ ਜਿਸ ਕਾਲ। ਭਏ ਅਰੁਢਨਿ
 ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ੧੯ ॥ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਕੋ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ । ਦੇਖੀ ਜਾਇ ਭੂਮਿਕਾ
 ਜੰਗ । ਤੁਰਕ ਸਹੱਸ ਚਤੁਰਦਸ† ਮਰੇ । ਕੋਤਿਕ ਸਿੱਖ ਬੀਚ ਤਿਨ ਪਰੇ ॥
 ੨੦ ॥ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੇ ਗਰਤ ਖਨਾਵਾ । ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ ਉਠਾਇ
 ਪੁਵਾਵਾ । ਪੁਨ ਤਿਸ ਕੇ ਸੁਤ ਖੋਜਿ ਉਠਾਏ। ਤਿਸੀ ਗਰਤ ਮਹਿ ਆਨਿ ਸੁ
 ਪਾਏ ॥ ੨੧ ॥ ਪੁਨ ਪੀਚਹੁ ਸਰਦਾਰ ਅਨਾਏ । ਪਾਇ ਗਰਤ ਮਹਿ ਸਭਿ
 ਦਫਨਾਏ‡ । ਉਪਰ ਰਚਯੋ ਦਮਦਮਾ ਤੂੰਗ† । ਤਿਸ ਪਰ ਬੈਠੇ ਗੁਰੁ ਅਰਿ
 ਭੰਗ ॥ ੨੨ ॥ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਸੋ ਕਹਿ ਮੁਸਕਾਵਤਿ । 'ਜਿਸ ਬਿੰਦਸਾ ਕੋ
 ਸਦਾ ਕਮਾਵਤਿ। ਸੋ ਅਬਿ ਆਈ ਕਾਮ ਹਮਾਰੇ। ਅਰੇ ਰਿਪੁਨਿ ਗਨ ਕੋ ਰਣ
 ਮਾਰੇ ॥ ੨੩ ॥ ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ ਅਰਯੋ ਬਹੁ ਲਰਯੋ । ਖੜਗ ਜੰਗ ਕੋ ਕਰਿ
 ਕਰਿ ਮਰਯੋ । ਘਨੇ ਘਾਇ ਘਾਲੇ ਅਰੁ ਖਾਏ । ਦੋਨਹੁ ਖੱਤੀ ਮਾਰਿ ਗਿਰਾਏ ॥
 ੨੪॥ ਪਿਤ ਪਲਟਾ ਚਾਹਤਿ ਨਿਤ ਰਹੇ । ਅਬਿ ਸਭਿ ਹੀ ਪੂਰੇ ਕਰਿ ਦਹੇ।
 ਸੰਘਰ ਘੋਰ ਘਨੇ ਘਮਸਾਨ† । ਤੁਰਕ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੋ ਅਵਸਾਨ¹ ॥੨੫॥

¹ਰਣ ਕਰਕੇ । ²ਦਾਸ ਪਾਸ ਨਹੀਂ । ³ਵਿਚ । ⁴ਬੇਢਿਕਰ । ⁵ਸੁਖ ਸਰੂਪ ਵਿਚ । ⁶ਪ੍ਰਚਧ ਦਿਸ਼ਾ
 ਵੱਲ । ⁷ਦੇਵਾਂ ਹਜ਼ਾਰ । ⁸ਉੱਚਾ । ⁹ਘਮਸਾਨ ਹੋਯਾ । ¹੦ਅੰਤ ਹੋਇਆ । *ਪਾ:-ਨਿਰ-
 ਬਾਨਾ । †ਅਪਣਿਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਹੈ । ‡ਵੇਰੀ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਸ਼ਚੇ
 ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਦਫਨ ਕੀਤੇ ਹਨ ਸਾਡੇ ਨਹੀਂ ।

ਸੁਨਿ ਸਾਦਰ ਬਿਧੀਏ ਤਬਿ ਕਹਜੇ । ਜਿਨਹੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨ ਰਾਵਰਿ ਲਹਜੇ ।
 ਸੇ ਮਤਿਮੰਦ ਹਾਨ ਹੀ ਪਾਵੇਂ । ਤੁਮ ਤੇ ਕਵਨਿ ਜੀਵਤੋ ਜਾਵੇ ॥੨੬॥ ਤੀਨ
 ਲੋਕ ਮੈਂ ਬਲੀ ਨ ਕੋਈ । ਅਰਹਿ ਆਪ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਈ । ਤੁਰਕ
 ਬਾਪੁਰੇ ਕਹਾਂ ਅਗਾਰੀ । ਸਮਤਾ ਚਹਤਿ ਮਰੇ ਰਣ ਹਾਰੀ ॥ ੨੭ ॥ ਪੁਨ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਨੇ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ । 'ਨਰ ਇਕਠੇ ਕੀਜਹਿ ਇਸ ਥਾਨ ॥ ਜੇਤਿਕ
 ਅਹੈ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਆਨਹੁ । ਸਕਲ ਮਿਹਨਤੀ ਸਾਥ ਬਖਾਨਹੁ ॥ ੨੮ ॥ ਸੈ ਨਾ
 ਕੇ ਨਰ ਇਕਠੇ ਹੋਇ । ਕਰਹੁ ਕਾਰ ਮਿਲਿ ਕੈ ਸਭਿ ਕੋਇ । ਪਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕ
 ਜੇਤਿਕ ਦਰਸਾਹੀ । ਡਾਰਹੁ ਸਕਲ ਬਿਪਾਸਾ ਮਾਂਹੀ ॥ ੨੯ ॥ ਪ੍ਰਥਮ
 ਆਪਨੇ ਸਿੱਖ ਉਠਾਵਹੁ ॥ ਹਮਹਿ ਨਾਮ ਤਿਨ ਕੇਰ ਸੁਨਾਵਹੁ ॥ ਬੀਚ ਬਿਪਾਸਾ
 ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਵਾਹ ॥ ਹਮ ਬੈਠਹਿ ਚਲਿ ਕਰਿ ਤਟ ਪਾਹਾ ॥੩੦॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ
 ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਚੰਦ । ਉਠਿ ਕਰਿ ਚਲੇ ਸੰਗ ਸਿਖ ਬਿੰਦ । ਦੇ ਕਰਿ ਹੁਕਮ
 ਆਇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ਬਿਰੇ ਬਿਪਾਸਾ ਪਾਸ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥ ੩੧ ॥ ਬਿਜਨਾ
 ਚਮਰ ਹੋਇ ਫਿਰਾ ਫੇਰੇ । ਬੈਠੇ ਪੂਰ ਬਿਪਾਸਾ ਹੋਰੇ । ਬੀਨ ਬੀਨ ਸਿੱਖਨਿ
 ਕੇ ਦੇਹਿ । ਆਨਹਿ, ਨਾਮ ਸੁਨਾਇ ਸੁ ਦੇਹਿ ॥ ੩੨ ॥ ਪੁਨ ਸਰਿਤਾ ਮਹਿ
 ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਵਾਹੁ । ਬਹੇ ਅਧਿਕ ਹੀ ਜਲ ਕੇ ਮਾਂਹੁ ॥ ਸਿੱਖਨਿ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਿ
 ਸਾਰੇ । ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪਿਖਹਿ ਕਿਨਾਰੇ ॥ ੩੩ ॥ ਸਾਹਕਾਮੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ
 ਜਾਨੇ । ਭੋਗ ਮੋਖ ਬਖਸ਼ੀ ਤਿਸ ਥਾਨੇ । ਸਹਿਕਾਮੀ ਕੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜਾ ਬਖਸ਼
 ਸ੍ਰੇ ਸੰਗ ਹੀ ਸਕਲ ਸਮਾਜ ॥ ੩੪ ॥ ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ ਕੇ ਬੰਧ ਨਿਵਾਰੇਦਈ
 ਮੁਕਤਿ ਜਾਨੇ ਅਤਿ ਪਸਾਰੇ । ਸਕਲ ਸਿਖ ਜਬਿ ਦਿਏ ਬਹਾਏ । ਪੁਨ ਤੁਰ-
 ਕਨਿ ਕੀ ਲੋਥਨਿ ਲਜਾਏ ॥ ੩੫ ॥ ਹੁਤੇ ਸਹੀਸੁ ਪੰਚ ਦਸ ਜੋਈ । ਬਚੇ
 ਹਜ਼ਾਰ ਪਲਾਇ ਸੁ ਤੋਈ ॥ ਅਪਰ ਮਰੇ ਸਭਿ ਲੋਲੇ ਆਵੇਂ । ਬਹੁਰ ਟਾਂਗ ਕੋ
 ਗਹੈ ਬਗਾਵੇਂ ॥ ੩੬ ॥ ਜਲ ਕੇ ਜੰਤੁ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਆਏ । ਆਮਿਖ ਕਾਟਿ
 ਕਾਟਿ ਸ਼ਵ ਖਾਏ । ਬਿੰਦ ਮਨੁਜ ਲਾਗੇ ਤਹਿ ਲਜਾਵਨਿ । ਤੁਰਨਿ ਕਰਹਿ
 ਨਦੀ ਮਹਿ ਪਾਵਨਿ ॥ ੩੭ ॥ ਸਕਲ ਖੇਤ ਰਣ ਕੇ ਜੇ ਮਰੇ । ਨਰ ਗਨ
 ਆਨਿ ਆਨਿ ਬਲ ਕਰੇ । ਕੋਉ ਸਮਾਲ ਕੇ ਹੋਂ ਅਧਿ ਖਾਏ । ਅੰਗ ਭੰਗ
 'ਪੱਖਾ (ਫਿਰ) ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚੰਦ ਫੇਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ । (ਅ) ਪੱਖਾ ਤੇ ਚੰਦ
 ਫਿਰ ਫਿਰ (ਲਗਾਤਾਰ) ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । 'ਬਿਪਾਸਾ ਦਾ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ । 'ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ।
 'ਕਰਕੇ । 'ਗਿਦੜਾਂ ਦੇ । *ਜਲ ਦਾ ਹਵੇਣ ਲਗੇ ਹਨ ਤੇ ਬਿਰਦਪਾਲ ਜੀ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ
 ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਫੁਕਤ ਹੋਣ ਲਗੇ ਹਨ । ੧੫੫—ਦਸ ਕਰ ।

ਕਰਵਾਰਨਿ ਘਾਏ॥੩੯॥ਧਰਿ ਧਰਿ ਸਭਿ ਕੋ ਬੀਚ ਬਗਾਵੈ॥ਉਛਰਹਿ ਨੀਰ
ਲੀਨਿ ਹੁਇ ਜਾਵੈ । ਸਭਿ ਉਚਵਾਇ ਨਦੀ ਗਿਰਵਾਏ । ਸਕਲ ਸਥਾਨ
ਭਲੋ ਕਰਿਵਾਏ* ॥ ੩੯ ॥ ਉਠੇ ਗੁਰੂ ਪੁਨ ਰਾਮਨੇ ਡੇਰੇ । ਸੰਗ ਸਿੱਖ ਪਰ-
ਮੁਦਿਤਿ ਘਨੇਰੇ । ਚਲ ਕੀ ਬਾਤ ਅਨੇਕ ਕਰੀਤੇ । ਕਹਤਿ ਸੁਨਾਵੈ ਗੁਰੂ
ਭਗਵੰਤੇ ॥ ੪੦ ॥ ‘ਬਛੀ ਮਾਰ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਹੋਈ । ਬਿਦਤਹਿ ਜਗਤ
ਲਖਹਿ ਸਭਿ ਕੋਈ । ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਭੀ ਜਾਨਹਿ ਨੀਕੇ । ਲਗੇ ਹਾਥ ਗੁਰੂ
ਸਿੱਖਨਿ ਹੀਕੇ’ ॥੪੧॥ ਆਨਿ ਆਪਨੇ ਸਿਵਰ ਬਿਰਾਜੇ॥ਜਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪੇ
ਜਮ ਭਾਜੇ । ਦੇਸ ਦੁਆਬੇ ਮਾਝੇ ਸਾਰੇ॥ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਜਸ ਕਰਤਿ ਉਚਾਰੇ॥
੪੨॥ਜਹਿ ਕਹਿ ਫੈਲੈ ਜੁੱਧ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ । ‘ਭਯੋ ਮਹਿਦ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਘਾਥ।
ਆਯੁਧ ਧਰਿਬੇ ਗੁਰੂ ਸਫਲਾਏ । ਅਨ ਗਨ ਦੋਖੀ ਦੁਸ਼ਟ ਖਪਾਏ ॥ ੪੩ ॥
ਪ੍ਰਥਮ ਹੁਤੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਮਹਿ ਪੀਰੀ । ਲਖੀ ਪਰਤਿ, ਲੈ ਹੈ ਅਬਿ ਮੀਰੀ ।
ਪਤਿਸ਼ਾਹਿਤ ਕੋ ਗਰਦ ਮਿਲਾਵੈ । ਨਿਜ ਸਿੱਖਨਿ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਾਵੈ’ ॥੪੪॥
ਇਮ ਜੇ ਕਰਿ ਨਿਤ ਰਖਹਿ ਲਗਾਈ । ਸਭਿ ਤੁਰਕਾਨੋ ਦੇਹਿ ਖਪਾਈ’ ।
ਸੱਜਨ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਅਨੰਦ ਧਰੀਤੇ । ਦੁਰਜਨ ਜਰਹਿ, ਨ ਰਿਦੇ ਸਰੀਤੇ’ ।
॥੪੫॥ ਪੁਰਬ, ਦੱਫਨ, ਪੱਛਮ,ਉੱਤਰਾਫੈਲੈ ਜਹਿ ਕਹਿ ਸੁਜਸ ਪਵਿੱਤਰ
‘ਧੀਨ ਧੀਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੂਰਨਾਜੋਧਾ,ਮਹਦ ਬਲੀ,ਅਰਿ ਚੁਰਨ’ ॥ ੪੬॥

ਇਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਸ ਬਿੰਬੇ ਖਡਕਾ॥ ਗ੍ਰਾਂਥ ‘ਨੇਚਨ ਨਦੀ ਰੀਨਿ’ ਪ੍ਰੀਤ ਚਕਨੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰਾਂਤਾਰੀਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੪੦ ॥

੪੫. [ਭਾਈ ਸੁਭਾਗ ਪੰਜ ਪੋਤੇ ਭੇਟ ਲਿਆਇਆ] ।

ਦੋਹਰਾ॥ਸੁਨਹੁ ਸਿੰਘ ਸਿਖ ਗਨ ਸਕਲ*ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਥਾ ਰਸਾਲਾ॥ਭਯੋ ਯੁੱਧ
ਇਸ ਭਾਂਤਿ ਇਹ ਬਰਨੈ ਸੁਜਸ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਬੈਠੈ ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜੋਧਾ । ਮਨਹੁ ਰੂਪ ਇਹ ਧਰੈ ਪ੍ਰਬੋਧਾ* । ਹੁਕਮ ਮਸੈਦਨਿ
ਸੰਗ ਬਖਾਨਾ । ‘ਕਰੋ ਕੋਟ ਚੰਗਿਰਦ ਮਹਾਨਾ ॥੨॥ ਬਸਹਿ ਨਗਰ ਸੁੰਦਰ
ਜਿਸ ਬੀਚਿ । ਪਰਹਿ ਮਹਲ ਗਨ ਉਚਰੁ ਨੀਚਿ । ਰਾਖਹੁ ਪੰਚ ਪੌਰ ਪੁਰਿ
ਕੇਰੇ । ਕਾਰੀਗਰਨਿ ਲਗਾਇ ਘਨੇਰੇ ॥੩॥ ਕਰਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਲੇਹੁ ਬਨਾਇ।
ਇਹੁ ਧਨ ਮਿਹਨਤਿ ਬਿੰਦ ਲਗਾਇ’ । ਸੁਨਤਿ ਮਸੈਦਨਿ ਕੀਨਸਿ

*ਅਨੰਦ ਪ੍ਰੀਤ । *ਦੁਰਜਨ ਸੜਦੇ ਹਨ ਚਿਤ ਵਿੱਚ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । *ਸੰਘ ਸਿੰਘ ਤੇ
ਸਾਰੇ ਸਿੱਖੇ ਸੁਣੇ । *ਮਾਨੋ ਗਿਆਨ ਟੇ ਇਹ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਹੈ ।

*ਮੁਰਦੇ ਸੜਦੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬੀਮਾਰੀ ਪੈਣ ਦਾ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਖਾ ਰਸਤਾ ਪ੍ਰਵਾਹ
ਦਾ ਸੀ ਆਪਣੇ ਤੇ ਵੀਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਡੇਰ ਦਿੱਤੇ ।

ਤੈਸੇ। ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਫਰਮਾਯਹੁ ਜੈਸੇ ॥ ੪ ॥ ਦਿਯੋ ਦਰਬ ਸਭਿ ਕੋ ਮਨ
 ਭਾਏ। ਬਿੰਦੁ ਪਚਾਵੈ^੧ ਕਹਿ ਚਵਿਵਾਏ। ਪਾਕੀ ਈਂਟਨਿ ਤਜਾਰੀ ਕਰੈਂ।
 ਆਇੰ ਮਿਹਨਤੀ ਜਿਹ ਸੁਨਿ ਪਰੈਂ ॥੫॥ ਕਾਰੀਗਰ ਸਮੂਹ ਮੰਗਵਾਏ। ਦੇ ਦੇ
 ਦਰਬ ਸੁ ਸਰਬ ਲਗਾਏ। ਚਿਨਿਥੇ ਲਗੇ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਧਾਰੀ। ਪਾਕੀ ਈਂਟ
 ਕਰੀ ਬਹੁ ਤਜਾਰੀ ॥ ੬ ॥ ਹਰਖਤਿ ਹੋਇ ਕਾਰ ਕੋ ਕਰਿ ਹੀਂ। ਧਨ ਗਨ
 ਲੀਨ ਭਾਉ ਪੁਨ ਧਰਿਹੀਂ। ਅੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਲਗੇ ਉਸਾਰਨਿ। ਗਨੀ ਗਰੀਬ^੨
 ਬਾਸਿਬੇ ਕਾਰਨ ॥੭॥ ਬਹੁ ਰਉਣਕ ਤਬਿ ਹੋਵਤਿ ਭਈ। ਮਿਲੇ ਲੋਕ ਲਖਿ
 ਨਗਰੀ ਨਈ। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰ। ਘਰ ਘੇਰੜ ਕੋ ਜਹਾਂ
 ਨਿਹਾਰਾ ॥੮॥ ਚਹਤਿ ਉਖਾਰੈ ਰਿਪੁ ਕੋ ਮੁਲਾਗਰਬਤਿ ਜੋ ਹੋਯਸਿ ਪਤਿ-
 ਕੂਲਾ-ਨੀਵ ਨ ਉਖਰਹਿ^੩ ਜੋ ਇਸ ਕੇਰੀ। ਤਉ ਮਾਲਿਕੀ ਕਰਿ ਹੈ ਢੇਰੀ ॥
 ੯ ॥ ਪੁਰ ਮਹਿ ਅਵਿਨੀ ਅਪਨੀ ਜਾਨਿ। ਘੇਰੜ ਕੋਰਿ ਸੰਬੰਧੀ ਆਨਿ।
 ਤੁਰਕਨਿ ਕੀ ਸਹਾਇਕੋ ਪਾਇ। ਬਹੁਰ ਲੇਹਿਰੇ ਸੇ ਅਪਨਾਇ-॥੧੦॥ ਇਸ
 ਲਖਿ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ। ‘ਘਰ ਘੇਰੜ ਕੋ ਹੈ ਜਿਸ ਥਾਨਾ। ਦੁਰ
 ਕਰਹੁ ਤਿਸ ਕੀ ਬੁਨਿਆਦ’। ਨੀਵ ਉਖੇਰਹੁ ਹੋਇ ਨ ਬਾਦ’ ॥੧੧॥ ਕਰਿਬੇ
 ਉਚਿਤ ਹੁਤੀ ਧ੍ਰਮਸਾਲਾ। ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਬਲ ਹੁਇ ਜਿਸ ਕਾਲਾ। ਕਰਹਿ
 ਬਾਦ ਮਤਿਮੰਦ ਵਹਾਵਹਿ। ਘਰ ਘੇਰੜ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਨਾਵਹਿ ॥੧੨॥ ਹਮ
 ਨੇ ਕਰੀ ਬਾਦ’ ਬੁਨਿਆਦ। ਹੈ ਨ ਬਿਬਾਦ ਤਿ ਜਨੋਂ ਅਹਿਲਾਦਿ^੪। ਯਾਤੋ
 ਇਹਾਂ ਮਸੀਤ ਬਨਾਵਹੁ। ਸੁੰਦਰ ਦਰ ਤਿਮ ਹੀ ਰਖਵਾਵਹੁ ॥੧੩॥ ਧਰਹਿ
 ਪ੍ਰੀਤਿ ਗਨ ਤੁਰਕ ਮਸੀਤ। ਕਬਿ ਨਹਿ ਕਰਿ ਹੈ ਪੁਨ ਬਿਪਰੀਤਿ^੫।
 ਸੁਨਤਿ ਮਸੰਦਨਿ ਤਥਾ ਬਨਾਈ। ਅਬਿ ਲੋ ਬਿਦਤਿ ਅਹੈ ਤਿਸ ਥਾਈਂ ॥
 ੧੪ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਤਹਾਂ ਬਿਰਾਜਤਿ ਰਹੇ। ਰੁਤਿ ਬਰਖਾ ਕੇ ਆਨੰਦ ਲਹੇ।
 ਬਿਦਤੇ ਜਲਧਰ’ ਗਗਨ ਮਝਾਰੀ। ਜਨੋਂ ਤਨ ਧਰਹਿ ਸੰਤ ਉਪਕਾਰੀ ॥
 ੧੫॥ ਕੱਲਰ, ਖੇਤ, ਸਕਲ ਬਲ ਬਰਖੈਂ। ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਜਨ ਗਨ ਹਰਖੈਂ।
 ਜਿਮ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾ ਸੁਨਹਿ ਸਭਿ ਕੋਈ। ਪ੍ਰੇਮ ਬੀਜ ਕਹੂੰ ਉਤਪਤਿ ਹੋਈ।

^੧ਆਵੇ। ^੨ਅਮੀਰ ਗਰੀਬ ਦੇ। ^੩ਨੀਂਹ। ^੪ਬਗੜਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। (ਅ) ਬਾਦ=ਪਿਛੋਂ। ^੫ਭਾਵ
 ਨਾਸ਼। ^੬ਜਿਵੇਂ ਬਗੜਾ ਨ ਹੋਵੇ ਤੇ ਸੁਖ ਰਹੇ। ^੭ਬੰਦਲ।

*ਪਾ:-ਨੀਵ ਉਖੇਰਹਿ। +ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ (ਹਿੰਦੀ) ਨੇ ਇਹ
 ਮਸੀਤ ਪੈਂਦੇ ਥਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਵਾਈ ਗਈ ਲਿਖੀ ਹੈ।

॥੧੬॥ ਮਧੁਰ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਮੋਰ । ਠੋਰ ਠੋਰ ਬੋਲਤਿ ਕਰਿ ਸੋਰ ।
ਜਥਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਨਿ ਜੋਗਾਸੀ । ਬਸਹਿ ਰਿਦੇ ਪੁਨ ਗਾਇ* ਪ੍ਰਕਾਸੀ ॥
੧੭ ॥ ਦਾਦਰ ਟੋਰਤਿ ਹੈਂ ਚਹੂੰ ਓਰ । ਜਿਮ ਸਿਖ ਪਢਹਿ ਗਿਰਾ ਗੁਰ ਜੋਰ ।
ਬਹੁ ਜਲ ਪਾਇ ਮੁਦਤਿ ਭੇ ਮੀਨ । ਜਥਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥੧੮॥
ਜਰਨੈ ਜਵਾਸਾ, ਜਦਨੈ ਨ ਜਲ ਕੋ । ਸੁਨਿ ਨਿੰਦਕ ਜਸੁ ਗੁਰੁ ਬਿਮਲ ਕੋ ।
ਹਰਿਆਵਲਿ ਸਗਰੋਂ ਜਗ ਹੋਈ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖੀ ਜਿਮ ਸਭਿ ਬਲ ਜੋਈ ॥੧੯॥
ਸਰਿਤਾ ਕੋ ਪਵਾਹ ਬਹੁ ਬਾਢਾ । ਜਗ ਕੀਠਨਿ ਤੇ ਜਲ ਕਹੁ ਕਾਢਾ ॥ ਜਿਮ
ਭਗਤਨਿ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮ ਪਵਾਹੁ ਰਸ ਕੋ ਲੈਬੈ ਵਧਹਿ ਉਮਾਹੁ ॥੨੦॥ ਪਾਵਸ* ਪਾਇ
ਬੀਜ ਬਹੁ ਉਪਜੈ । ਜਿਮ ਸਿੱਖੀ ਤੇ ਗੁਨ ਗਨ ਨਿਪਜੈ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਲਿਤਾ
ਕੋ ਤਟਿ ਜਾਇ ਬੈਠਿ ਬਿਲੋਕਹਿ ਜਲ ਸਮੁਦਾਇ ॥੨੧॥ ਬਡੇ ਬੇਗ ਤੇ ਬਗਹਿ
ਪ੍ਰਵਾਹੁ । ਕਾਸਟ ਬਹੇ ਜਾਇ ਗਨ ਮਾਂਹੁ । ਨੀਰ ਨਵੀਨ ਮਲੀਨ ਸੁ ਪੀਨ*
। ਤਿਰੁ ਜੁਤਿ ਤਟ ਕੋ ਵਾਹਨਿ ਕੀਨਿ ॥੨੨॥ ਸਹਤ ਅਨੇਕ ਬਿਕਾਰ ਅਸ਼ਿਖੁ
ਹਤਹਿ ਗਜਾਨ ਜਿਮ ਰਾਗ ਰੁ ਦ੍ਰੋਖੁ । ਕਬਿ ਕਬਿ ਲਾਗਹਿ ਤਹਾਂ ਦਿਵਾਨੁ ।
ਕਰਹਿ ਰਬਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਸੁ ਗਾਨਿ ॥੨੩॥ ਦੇ ਦੇ ਲੋਕ ਮਿਲਹਿ ਉਪਹਾਰਾ
ਜਾਨਹਿ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਉਦਾਰਾ† । ਗ੍ਰਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਘਰ ਘਰ ਤਿਸ ਦੇਸ ।
ਵਧਨੈ ਨਿਤਾਪੁਤਿ ਤੇਜ ਵਿਸੇਸ ॥੨੪॥ ਬਹੁਤ ਘਾਵ ਬਿਧੀਏ ਕੇ ਘੋਰੇ‡
ਮਿਤਕ ਭਯੋ ਸੋ ਭੀ ਤਿਸ ਠੋਰੇ । ਅਪਰ ਸੁਭਟ ਕੇ ਮਰੇ ਤੁਰੰਗਾ ਕੇਤਿਕ
ਜੋਧਾ ਘਾਇਲ ਅੰਗ ॥੨੫॥ ਸਭਿ ਕੀ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸੁਧਿ ਸਾਰੀ ਲੋਤਿ ਸਦਾ
ਗੁਰੁ ਕਰੁਨਾ ਧਾਰੀ ॥ ਲਗੇ ਖਰੀਦਨਿ ਹਯ ਬਡਿ ਮੋਲ । ਪਾਇ ਅਧਿਕ, ਬਲ
ਜੁਤਿ ਅਰੁ ਲੋਲ* ॥ ੨੬ ॥ ਦੇਤਿ ਭਯੋ ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਤਰੇ । ਲੈ ਲੈ ਸੁਭਰ
ਸਰਾਹਤਿ ਚਰੈ । ਬਹੁ ਕੀਮਤਿ ਕੇ ਹਯ ਨਹਿ ਪਾਵੈ ॥ ਜਿਸ ਪਰ ਗੁਰੁ ਚਰੈ
ਹਰਖਾਵੈ ॥੨੭॥ ਬਡੇ ਚਲਾਕ ਬਲੀ ਤਨ ਹੋਇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਾਰ ਉਚਾਵਹਿ
ਸੋਇ । ਇਕ ਤੋ ਬਲ ਜੁਤਿ ਡੀਲ ਬਿਸਾਲਾ† । ਦੁਤਿਯ ਅਰੁਢਨਿ
ਤੇਜ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ॥੨੮॥ ਨਹਿ ਪਸੰਦ ਮਹਿ ਕੇ ਹਯ ਆਵੈ । ਗੁਰੁ ਅਸਵਾਰੀ
*ਸੜ ਗਿਆ ਜਵਾਹਾਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਨਾ ਸਹਾਰ ਕੇ । †ਕੰਢਿਆਂ ਤੋਂ । ‡ਬਰਸਾਤ । *ਮੋਲਾ ਤੇ
ਗਾੜ੍ਹਾ । †ਘੋੜੇ ਨੂੰ (ਲਗੇ ਸਨ) । *ਐਸੇ ਦੌੜਨ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਬਲੀ ਤੇ ਚੇਚਲ । ‡(ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
ਦੀ) ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਵਡੀ ਡੀਲ ਹੈ । †ਦੂਜੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ ਐਸੇ (ਘੋੜੇ ਤੇ ਹੀ) ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ।
(ਅ) ਦੂਜੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਦਾ ਚੜ੍ਹਨਾ (ਬੜਾ) ਤੇਜਵਾਲਾ ਹੈ । *ਪਾ:-ਪੀਤਿ ।

†ਪਾ:-ਲੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋਤ ਨਿਸਤਾਰਾ । ‡ਪਾ:-ਬੋਹੇ ।

ਜੋ ਨਿਬਹਾਵੈ । ਸਿਮਰਤਿ ਹੈਂ ਨਿਤ ਪ੍ਰਬਖ ਤਰੇਗ । ਗੁਨ ਗਨ ਸਰਬ ਹੁਤੇ
ਜਿਸ ਅੰਗ ॥੨੯॥ ‘ਲਵਪੁਰਿ ਤੇ ਬਹੁ ਕਰੇ ਉਪਾਯਾਤਥਿ ਕੇ ਹਮ ਲਜਾਏ
ਹਰਖਾਯ । ਚਿਰਕਾਲ ਦੀਨਸਿ ਅਸਵਾਰੀ । ਲਗੇ ਘਾਵ ਗਨ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੋ
ਧਾਰੀ’ ॥ ੩੦ ॥ ਸਭਿ ਮਹਿ ਕਹਿ ਕਹਿ ਬਾਕ ਸੁਨਾਵੈਂ । ‘ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ
ਕਹੂੰ ਜੇ ਪਾਵੈਂ । ਮੁਖ ਮਾਂਗਜੈ ਧਨ ਦੇਵਨਿ ਕਰੈਂ । ਅਪਰ ਖੁਸ਼ੀ ਹਮ ਤਿਸ
ਪਰ ਧਰੈਂ ॥ ੩੧ ॥ ਨਿਕਟਿ ਨ ਪੱਯਤਿ ਹੈ ਇਸ ਦੇਸ਼ਾਕਹਾਂ ਬਤਾਵਹਿ ਕੋ
ਅਸ ਬੋਸ’ । ਅਪਰ ਸੁਭਟਿ ਸਿਖ ਰਹਨਿ ਜੁ ਐ ਹੈ’ । ਤਿਨ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਰਾਖਤਿ ਜੈ ਹੈਂ ॥ ੩੨ ॥ ਇਮ ਹੀ ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਜਬਿ ਬੀਤਾ । ਹਯ ਕੋ
ਚਹਤਿ ਚੀਤ ਸੁ ਨੀਤਾ ॥ ਪਸ਼ਚਮ ਦਿਸਿ ਸੰਗਤਿ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ਗੁਰੁ ਦਰਸਨ
ਹਿਤ ਭੀ ਇਕ ਠਾਈ ॥ ੩੩ ॥ ਤਿਸ ਸੰਗਤਿ ਮਹਿ ਸਿੱਖ ਸਭਾਗਾ ॥ ਧਨੀ
ਬਡੇ ਅਰੁ ਨਾਮ ਸਭਾਗਾ । ਗੁਰੁ ਕੀ ਕਾਰ ਸਕੋਲਨਿ ਕਰਿਕੈ । ਹਯ ਲੀਨੇ
ਗੁਰੁ ਖੁਸ਼ੀ ਬਿਚਰਿਕੈ ॥ ੩੪ ॥ ਲਾਖ ਲਾਖ ਕੀ ਕੀਮਤ ਭਾਰੇ । ਪੰਚ ਤੁਰੰਗ
ਲਿਯੇ ਬਲ ਭਾਰੇ । ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਸੰਗਤਿ ਜਾਨਿ ॥ ਮਿਲ ਤਿਨ ਮਹਿ ਤਸਿ
ਕੀਨਿ ਪਯਾਨ ॥ ੩੫ ॥ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਤੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚਤੁਰਾਈ । ਤੁਰਕਨਿ ਤੇ
ਨਿਤ ਲੇਤਿ ਛਪਾਈ । ਸੇਵਾ ਕਰਤਿ ਅਨਿਕ ਪਰਕਾਰਾ ॥ ਆਇ ਪਹੁਚੇ ਗੁਰੁ
ਦਰਬਾਰ ॥ ੩੬ ॥ ਨਿਸਾ ਭਈ ਲਖਿ, ਦਰਸੇ ਨਾਂਹੀ । ਡੇਰਾ ਕਰਤਿ ਭਏ
ਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ । ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਲਗਜੈ ਦੀਵਾਨ । ਦਈ ਮੇਵਜੇ ਤਬਿ ਸੁਧਿ
ਆਨਿ ॥ ੩੭ ॥ ‘ਅਬਿ ਦਰਸਨ ਕੋ ਸਮੇ ਜਨੀਜੈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਸੁ
ਲੀਜੈ’ । ਲੈ ਲੈ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਉਪਹਾਰਾ ॥ ਭੁਖਨ ਬਸਤੁ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥ ੩੮ ॥
ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੁਰੰਗ ਦਰਬ ਸਮੁਦਾਈ । ਧਰਿ ਧਰਿ ਭਾਉ ਰਿਦੈ ਅਧਿਕਾਈ ।
ਜਾਇ ਗੁਰੁ ਕੋ ਦਰਸਨ ਕੀਨਿ । ਬੈਠੇ ਤਖਤ ਸੁਭਤਿ ਬਲ ਪੀਨ ॥ ੩੯ ॥
ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਸਿਰ ਚਾਮਰ ਵੁਹੈਵਿਗ ਅਰਦਾਸ ਮੇਵਰੋ ਕਰੈ ॥ ਆਗੈ ਸਕਲ
ਉਪਾਇਨ ਧਰਿ ਧਰਿ । ਬਾਰਿ ਬਾਰਿ ਪਦ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ॥ ੪੦ ॥
ਸੰਗਤਿ ਮਹਾਂ ਮੋਦ ਮਨ ਪਾਯੋ । ਜਗ ਗੁਰ ਪਾਵਨਿ ਕੋ ਦਰਸਾਯੋ । ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿਗੋਵੰਦ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਿਹਾਰੇ । ਪੁਨ ਘੋਰੇ ਆਏ ਬਲਿ ਭਾਰੇ ॥ ੪੧ ॥ ਰੂਪ ਰੰਗ
ਤਿਨ ਕੋ ਸਭਿ ਹੋਰੇ ॥ ਸੰਦਰ ਆਕ੍ਰਿਤ^੧ ਬਲੀ ਬਡੇਰੇ ॥ ਖੁਸ਼ੀ ਅਧਿਕ ਹੀ ਸਿਖ
ਪਰ ਕੀਨਿ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਬੰਧਨ ਕਟਿ ਦੀਨ ॥ ੪੨ ॥ ਅਪਰ ਸਿੱਖ
^੧ਕਿਧਰੋਂ (ਕੋਈ) ਪਤਾ ਹੀ ਦੇਵੇ ॥ ਐਸੇ ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ (ਘੋੜੇ) ਦਾ । ^੨ਅੰਢਰੇ ਯਨ । ^੩ਭਾਗਾਂ
ਵਾਲਾ । ^੪ਉਦਰ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ । [ਸਿਖ, ਆਕ੍ਰਿਤਿ] ।

ਸੰਗਤਿ ਗਨ ਸਾਰੇ। ਜਸ ਇੱਛਾ ਧਰਿ ਗੁਰੁ ਨਿਹਾਰੇ। ਸਭਿ ਕੀ ਤਬਿ ਪੂਰਨ
ਕਰਿ ਦਈ। ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਆਗੇ ਉਪਜਈ ॥ ੪੩ ॥ ਸੁੰਦਰ ਬਦਨ ਚੇਦ
ਮਾਨਿੰਦ। ਮੁਦਤਿ ਦੇਖਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ। ਹਰਖੇ ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਕੋ ਪਾਇ।
ਨਰ ਤਨ ਅਪਨੇ ਕੋ ਸਫਲਾਇ ॥ ੪੪ ॥ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਵਰਸਨ ਕੋ
ਕਰਿਕੈ। ਸੰਗਤਿ ਗਮਨੀ ਮੁਦ ਉਰ ਧਰਿਕੈ। ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੁ ਜਸ
ਕਹਿਤੇ। ਦਿਨ ਮਹਿ ਚਲਤਿ, ਨਿਸਾ ਮਹਿ ਰਹਿਤੇ ॥ ੪੫ ॥ 'ਤੁਰਕ ਬਿਨਾਸਕ
ਗੁਰੁ ਅਵਤਾਰੀ। ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਸੁਖਕਾਰੀ'। ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕੀਰਤਿ
ਕੋ ਭਾਖਤਿ। ਸੁਨਹਿ ਅਪਰ ਸੋ ਵਰਸਨ ਕਾਖਤਿ ॥ ੪੬ ॥

ਸੂਰਜ ਸਿੰਘੇ ਖਬਰਿ ਰਾਮੇ 'ਤੁਰਕ ਸੰਗਤ ਲਾਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਪੰਚ ਚੰਤਕਾਹਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੪੫ ॥

੪੬. [ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼। ਸੁਧ ਜਪੁਜੀ ਪਾਠ]।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਪ੍ਰਭੁ ਜੋਧਾ ਬਲਵਾਨ। ਸ਼ੌਕ ਬਿਲੈਦ
ਤੁਰੰਗ ਕੋ ਚਵਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੋ ਠਾਨਿ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਪੰਚ ਪਵੰਗਮ ਲਗੇ
ਤੁਬੇਲੇ। ਸੇਵਕ ਲਾਗੇ ਕਰਨਿ ਸੁਹੇਲੇ*। ਪੁਨ ਸਤਿ ਗੁਰੁ ਇਕ ਇਕਿ
ਫਿਰਵਾਯੋ। ਫਾਧਨਿ ਚੇਚਲ ਬੋਗ ਧਵਾਯੋ॥ ੨ ॥ ਤਿਨ ਪੰਚਹੁ ਮੈਂ ਏਕ ਭਲੇਰੋ।
ਚੇਚਲ ਬਲ ਮੈਂ ਬੋਗ ਬਡੇਰੋ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਆਪ ਚਰੁਨਿ ਕੋ।
ਰਖਵਾਯਹੁ ਕਹਿ, ਸੁਸ਼ਟ ਬਰਨ ਕੋ*॥ ੩ ॥ ਜੀਨ ਜਰਾਉ ਜਰੇ ਜਵਾਹਰਿ।
ਜਬਰ ਜੇਬ ਜਗਮਗ ਜਿਸ ਜਾਹਰਾ ਸੁੰਦਰ ਕੋਰਦਾਰ ਬਰ ਹੀਰੋ। ਜੋਗ ਥਾਨ
ਕੋ ਜਾਨਤਿ ਚੀਰੇ* ॥ ੪ ॥ ਅਪਰ ਅਜਾਇਬ ਜੁਕਤਿ ਬਨਜੈ ਹੈ। ਸੁ ਵਰਨ
ਸ਼ੋਭਤਿ ਸੂਰਨ ਸਨਜੈ ਹੈ*। ਐਸੇ ਤੁਰੰਗ ਸੁਗਮ ਨਹਿ ਆਵੈ। ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ
ਕੋ ਮਨ ਮਹਿ ਭਾਵੈ ॥ ੫ ॥ ਕਰਜੇ ਹੁਕਮ 'ਆਨਹੁ ਕਰਿ ਤਜਾਰ'। ਦਾਸਨ
ਤਤਫਿਨ ਮਹਿ ਸਿੰਗਾਰ। ਰੇਸ਼ਮ ਡੋਰ ਗਹੇ ਕਰ ਆਨਜੈ। ਧੰਨਭਾਗ ਜੁਤਿ
ਸਭਿ ਨੋ ਜਾਨਜੈ ॥ ੬ ॥ ਤਨ ਕੋ ਬਰਨ ਦਿਪਤਿ ਇਸ ਭਾਂਡੀ। ਮਨਹੁ
ਤਾਫਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕਾਤੀ*। ਜੁਗਮ ਸ਼੍ਰੋਨ ਲਾਘੁ ਸੁੰਦਰ ਖਰੇ*। ਆਯੁਤ ਛਾਤੀ
*ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਮੁਖ ਦਾਤੇ ਹਨ। *ਸੁਖੀ ਕਰਨ ਲਗੇ, ਛਾਵ ਮੇਵਾ ਕਰਨ ਲਗੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ।
*ਸੁਸ਼ਟ ਰੰਗ ਦਾ। *ਭਾਵ ਸੁਹਣੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਹੀਰੇ ਜਿਸ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਜੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਉਸੇ ਉਸੇ
ਥਾਂ ਦੇ ਮੁਝਾਬਕ ਜਾਣਕੇ ਚੀਰੇ ਗਏ ਸਨ। *ਸੋਨੇ ਸਮੇਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਰੰਗ ਦਾ ਸ਼ੋਭਦਾ ਹੈ।
*ਸੁਹਣੀ ਦਮਕ ਦਾ ਤਾਫਤਾ ਹੈ [ਫਾ: ਤਾਫਤਾ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕਪੜਾ, ਜਾਂ
ਘੁੰਘੀਆ ਪਸ਼ਮੀਨੇ ਦਾ ਕਪੜਾ ਜੋ ਠਰਮੀ ਠਾਲ ਲੁਸ ਲੁਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ]।
*ਖੜੇ। *ਪਾ:-ਕਹਿ ਸੁਸ਼ਟ ਬਰਨ ਕੋ। 'ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਕਈ ਲਿਖਤੀ ਤੇ ਇਕ ਛਾਪੇ
ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤੇ ਚੋਪਈ ਦੇ ਦੋਹੇ ਚੜ੍ਹਨ ਹਨ।

ਲੋਚਨ ਖਰੇ ॥੭॥ ਅਲਪ ਗਾਮਚੀ, ਸੁੱਮ ਬਡੇਰੇ। ਬੰਕੀ ਗੀਵ ਚਲਾਇ
ਜਿਸ ਬੇਰੇ। ਸਿਮਰਿ ਗੁਰੂ ਸ਼ੀਨਾਨਕਆਂਦਾਰਢੇ ਸਸਤ੍ਰ ਧਾਰੀ ਅਹਿਲਾਢੇ
॥ ੮ ॥ ਸੁੰਦਰ ਚਾਲ ਪਾਇ ਕਰਿ ਢੇਰਾ। ਰੋਕਤਿ ਚਾਹਤਿ ਬੇਗ ਬਡੇਰਾ।
ਬਹੁਰੇ ਲਾਰਾ ਛੋਰਨਿ ਕੀਨਿ। ਕਰਤਿ ਚਿਜ ਗੁਰੂ ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ ॥ ੯ ॥
ਛੋਟੀ ਛਾਲ ਉਛਾਲਨਿ ਕਰੇ। ਗਿਨ ਗਿਨ ਚਰਨ ਮਨਹੁ ਧਰਿ ਧਰੇ।
ਬਹੁਰ ਧਵਾਇ ਬੇਗ ਕੋ ਹੋਰਾ। ਭਾਖਤਿ ਕਵਿ ਤਿਹ ਸੁਜਸ ਬਡੇਰਾ ॥੧੦॥
ਜਨੁ ਬਾਜੀ ਮੇਲੀ ਬਡ ਬਾਜੀ। ਨਟ ਬਾਜੀ ਜਿਸ ਦੇਖਤਿ ਲਾਜੀ। ਪੈਨ
ਗੋਨ ਕੋ ਕੀਨਿ ਪਿਛੇਰੇ। ਬਪੁਰੇ ਮਿੰਗ ਕਹਾਂ ਸਮ ਦੋਰੈ ॥੧੧॥ ਮਨ ਕੇ ਸਾਥ
ਸਖਾਪਨ ਧਾਰੈ*। ਜਨੁ ਚਪਲਾ ਕੋ ਚਪਲ ਸਿਖਾਰੈ। ਨਯਨ ਨਾਗਰੀ ਤੇ
ਹੁਇ ਆਗਰ। ਕਿਧੈ ਜੁਪ ਕੋ ਦਾਵ ਉਜਾਗਰ ॥੧੨॥ ਛਾਂਤੀ ਛਵੈ ਛਾਲ
ਪਗ ਦੋਨ। ਛਿਤ ਲਗਿ ਪਾਛਲਿ ਪਾਇ ਸੁ ਐਨ*। ਬਰਕਤਿ ਮਨਹੁ
ਬਾਰ ਮਹਿ ਮੋਤੀ*। ਜਨੁ ਜਲ ਮਛਲੀ ਇਤਉਤ ਹੋਤੀ ॥੧੩॥ ਸਭਿਬਿਧਿ
ਪਿਖਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ। ਚਵਿ ਕਰਿ ਭਏ ਅਨੰਦ ਬਿਲੇਦ। ਕਰਿ ਪਸੰਦ
ਇਕ ਰਾਖਜੈ ਆਪ। ਜਿਹ ਅਰੁਢਿ ਪਾਪੀ ਨਰ ਖਾਪਿ ॥ ੧੪ ॥ ਅਪਰ
ਪਿਖਜੈ ਸੁੰਦਰ ਬਲ ਪੀਨ। ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਕੋ ਬਾਜੀ ਦੀਨਿ। ਹੁਇ ਅਰੁਢ ਤਿਨ
ਢੇਰਿ ਦਿਖਾਯੋ। ਮਨਹੁ ਪੈਨ ਕੋ ਪੁਤ ਸੁਹਾਯੋ ॥ ੧੫ ॥ ਲੋ ਕਰਿ ਭਯੋ
ਅਨੰਦਤਿ ਭਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪਾਇਨ ਸੀਸ ਝੁਕਾਈ। ਪੁਨ ਤਿਤੀਆ ਘੋਰਾ
ਮੰਗਵਾਇ। ਉਪਰ ਸੁੰਦਰ ਜ਼ੀਨ ਸੁਹਾਇ ॥ ੧੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਦਿੱਤੇ ਹੋਰੁ
ਪੁਚਾਯੋ। ਲੋ ਕਰਿ ਸੇਵਕ ਤਤਛਿਨ ਆਯੋ। ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਪਹੁਚੈ ਜਾਇ
ਦੇ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਸੁਧਿ ਸਕਲ ਸੁਨਾਇ ॥ ੧੭ ॥ ਚੌਥੇ ਤੁਰੰਗ ਹਜ਼ੂਰ ਹਕਾਰਾ।
ਜ਼ੀਨ ਬਿਭੂਖਨ ਜੁਕਤਿ ਜ਼ਿੰਗਾਰਾ। ਪੈਂਦੇਖਾਨ ਸਮੀਪ ਪਠਾਯੋ। ਲੋ ਕਰਿ
ਉਰ ਮਹਿ ਹਰਖਾਯੋ ॥ ੧੮ ॥ ਏਕ ਤੁਰੰਗ ਸ਼ੇਖ ਰਹਿ ਗਯੋ। ਖਾਸ ਤਬੇਲੀ
ਮਹਿ ਰਖਿ ਲਯੋ। ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠਿ ਦਿਵਾਨ ਮਝਾਰਾ। ਸੁਭਟ ਸਿੱਖ ਤਹਿ
*ਸੁੰਦਰ। *ਸੁੱਮ ਦੇ ਉੱਪਰ ਤੇ ਗਿੱਟੇ ਦੇ ਹੇਠ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਥਾਂ। *ਬੰਕੀ। *ਝੁਕਾਈ
ਚਾਲ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਪਵੇ। *ਘੋੜੇ ਨੇ ਮਾਨੋ ਬਾਜੀ ਪਾਈ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਨਟ ਦੀ ਬਾਜੀ
ਲੱਜਿਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। *ਪਿੱਛੇ। *ਮਾਨੋ ਬਿਜਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਚੰਚਲਤਾਈ ਸਿਖਾਲਦਾ ਹੈ। *ਨੈਨ
ਵਿਸਤ੍ਰੀ (ਦੇ ਨੇਤ੍ਰੀ) ਤੋਂ ਵੀ ਵਧਕੇ ਹਨ [ਸਿਸ, ਆਕਰ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ, ਵਧਕੇ, ਉੱਤਮ]। *ਛਾਲ
ਸਮੇਂ ਦੇਵੇ (ਅਗਲੇ) ਪੈਰ ਛਾਂਤੀ ਨੂੰ ਛੁਹਾਂਦੇ ਹਨ। *ਪਿਛਲੇ ਪੈਰ (ਸਿਰਫ ਛੁਹਣ ਮਾਤ੍ਰ
ਯੋ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਲਗਾਏ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। *ਜਿਵੇਂ ਚਾਲ ਵਿਚ ਮੋਤੀ। *ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਕਮਾਲ ਹੈ।

ਸੁਭਤਿ ਹਜ਼ਾਰਾ ॥ ੧੯ ॥ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਇ ਮੁਕੰਦ ਬਖਾਨੀ। ‘ਕੋ ਸਿਖ
ਸੁੱਧ ਪਠਹਿ ਗੁਰੁ ਬਾਨੀ। ਜਥਾ ਜੋਗ ਮਾਤਾ ਅਰੁ ਬਰਣੀ। ਪਠਹਿ ਸੰਭਾਰਿ
ਸੁਨਾਵਹਿ ਕਰਣ’ ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਿ ਗਨ ਸਿੱਖ ਹਾਥ ਕੋ ਜੋਰਿ। ਕਹੈ ‘ਗੁਰੂ
ਹਮ ਤੁਮਰੇ ਜੋਰ। ਨਿਤ ਹੀ ਪਾਠ ਕਰਹਿ ਗੁਰੁ ਬਾਨੀ। ਕੰਠ ਹਮਾਰੇ ਅਹੈ
ਮਹਾਨੀ ॥ ੨੧ ॥ ਛੇਮ ਹੇਤੁ, ਹਮ ਨੇਮ ਸਮੇਤਾ। ਰਟਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ, ਕਟਹਿ
ਕੁਹੇਤਾ’ ॥ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਭਨੈ ‘ਹੈ ਨੀਕੀ। ਗੁਰੁਬਾਨੀ ਸੈਗਿ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੀ
ਕੀ ॥ ੨੨ ॥ ਤਉ ਸਿੱਖ ਜੋ ਹੁਇ ਬੁਧਿਵੇਤਾ। ਕਰਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਲਖਿ ਸੁੱਧ ਪਠੈਤਾ
। ਸੋ ਅਬਿ ਸਨਮੁਖ ਬਿਰਹਿ ਹਮਾਰੇ। ਜਪੁਜੀ ਪਾਠ ਕਰਹਿ ਨਿਰਧਾਰੇ ॥
੨੩ ॥ ਸੁੱਧ ਸੁਨਾਇ ਰਿਝਾਵਹਿ ਮੋਹੀ। ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹੀ।
ਨਹਿ ਅਦੋਸ ਵਸਤੁ ਪੁਨ ਕੋਨ। ਜਿਮ ਜਾਚਹਿ ਹਮ ਦੇ ਹੈਂ ਤੋਨ’ ॥ ੨੪ ॥
ਇਸ ਬਿਧਿ ਪੁਨ ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੈ। ਸਭਿਨਿ ਬਿਚਾਰਿ ਗੁਰੁ ਰੁਖ
ਲਹੈ। ਇਕ ਸਿਖ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ-ਗੁਪਾਲਾ-। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਹਿ ‘ਸੁਨਹੁ
ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ! ॥ ੨੫ ॥ ਜੋ ਸੇਵਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਆਇਸ ਕਰੀਯਹਿ। ਅਪਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾ
ਬਲ ਮੇ ਪਰ ਧਰੀਯਹਿ। ਕਹੈ ਸੁਨਾਵਨਿ ਮੈਂ ਬਿਰ ਹੋਇ। ਸੁੱਧ ਪਾਠ ਜਿਮ
ਜਪੁ ਕੋ ਜੋਇ’ ॥ ੨੬ ॥ ਸੁਨਤਿ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਬਖਾਨਾ। ‘ਆਛੀ
ਬਾਤਿ, ਬਿਰਹੁ ਇਸ ਥਾਨਾ’। ਨਿਜ ਸਨਮੁਖ ਆਸਨ ਭਸਿਵਾਵਾ। ਕਾਰਿ
ਆਇਸੁ ਤਿਸ ਪਰਬੈਠਾਵਾ ॥ ੨੭ ॥ ‘ਕਰਹੁ ਸੁਨਾਵਨਿ ਸੁਧ ਜਪੁ ਮੋਹੀ। ਜਾਚਹਿ
ਕਹੈ ਜੁ, ਦੇਵੇਂ ਤੋਹੀ’। ਬੈਠੈ ਸਨਮੁਖ ਲਗੈ ਉਚਾਰਨਿ। ਸਿਮਰੈ
ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਕਾਰਨਿ ॥ ੨੮ ॥ ਪੂਰਬ ਕਹਿ ‘ਇਕਿ ਓਅੰਕਾਰ’।
‘ਸਤਿਨਾਮ’ ਕੋ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਸੁਨਿ ਕਰ ਜੋਗਿਨ ਮਸ-
ਕਾਰ ਕੀਨੀ ਸਿਖ ਓਰਿ ॥ ੨੯ ॥ ਪਠੈ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਬਹੋਰੀ। ਬਰਨਨਿ
ਕੀਨਸਿ ਜੋ ਖਟ ਪੋਰੀ। ‘ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ’ ਜੁਤਿ ਅਨੁਰਾਗ। ਪਠੀ, ਕਹੈ
ਜਿਸ ਮਹਿ ਬੈਰਾਗ ॥ ੩੦ ॥ ਬਹੁਰ ਚਤੁਰ ਪਠਿ ‘ਸ਼੍ਰਵਣ’ ਮਹਾਤਮ।
ਕਰਿਬੈ ਸ਼੍ਰਵਣ ਬ੍ਰਹਮ ਅਨੰਦਾਤਮ। ਬਹੁਰ ‘ਮਨਨ’ ਕੀ ਪਵਰੀ ਚਾਰ। ਕਰੀ
ਸੁਨਾਵਨਿ ਸੁੱਧ ਉਚਾਰਿ ॥ ੩੧ ॥ ਪੁਨਹੁ ਪਠਤਿ ਤਾ ‘ਪੰਚ ਪ੍ਰਵਾਨ’। ਨਿੱਧਜਾ-

‘ਲਗਾਂ ਤੇ ਅੰਖਰ’। ‘ਮਨ ਨੂੰ ਮੰਭਾਲ ਕੇ ਪੜ੍ਹ ਸੁਨਾਵੇ [ਸਿਸ:, ਕਰਣ=ਵੇਹ, ਈਦੇ, ਮਨ
ਆਦਿ] (ਅ) ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ। ‘ਭਾਵ ਛੇਮ ਦੇ ਕੁਹੇਤਾ=ਮੁਕਤੀ ਦੇ (ਕੁਹਿਤੁ ਭਾਵ) ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕ
ਸਮਾਨਾਂ ਨੂੰ। ‘ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ। ‘ਚਾਰ (ਪੌੜੀਆਂ) ਪੜ੍ਹੀਆਂ।

ਸਨ ਜਹਿ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨ। 'ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ'। ਸਖਾਤ-
 ਕਾਰ ਪਰ ਤੁਕ ਇਹ ਚਾਰ ॥ ੩੨ ॥ ਪਠੀ ਅਸੰਖਨ ਪਵਰੀ ਫੇਰ। ਸ਼ਕਤਿ
 ਸ਼ਾਂਤਕੀ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁ ਹੋਰਿ। ਬਹੁਰ ਤਾਮਸੀ ਸ਼ਕਤਿ ਬਖਾਨੀ। ਜਿਨ ਕੋ
 ਅੰਤ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਜਾਨੀ ॥ ੩੩ ॥ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਬ੍ਰਹਮ ਜੁ ਗਯਾਨ। ਸਕਲ
 ਸੁਨਾਵਨ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨ। ਪੁਨ ਬਿਅੰਤਤਾ ਕਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ। ਜੀਵ ਈਸ਼
 ਇਕਤਾ ਕਰਿ ਸਮ ਕੀ ॥ ੩੪ ॥ ਸਨੈ ਸਨੈ ਸਭਿ ਕੀਨਿ ਸੰਭਾਰ। ਮਾਤਾ
 ਬਰਣ ਭਲੇ ਨਿਰਧਾਰਿ। ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਬਿ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੀ। -ਜਪੁ ਕੋ
 ਸਮ ਕਰਾ ਵਸਤੁ ਉਦਾਰੀ ॥ ੩੫ ॥ ਜੇ ਇਸ ਕੋ ਅਬਿ ਦੈਬੋ ਕਰੈ। ਕੋਇ ਨ
 ਸਮਤਾ ਕਰੈ ਹੂੰ ਧਰੈ। ਜੇ ਸਗਰੇ ਜਗ ਕੀ ਗੁਰਿਆਈ। ਇਹ ਦੈਹੈਂ - ਨਿਸਚੈ
 ਠਹਿਰਾਈ ॥ ੩੬ ॥ 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ'। ਇਹ ਤੁਕ ਪਠੀ
 ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੇ ਨਾਲ। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮਨ ਮੋਦ ਉਪਾਯੋ। ਜਾਨੂੰ ਉਠਿਬੇ ਹੋਤ
 ਉਠਾਯੋ ॥ ੩੭ ॥ ਤਿਲਕਿ ਦੇਨਿ ਕੋ ਚਾਹੈ ਰਿਦੈ। ਸਿਖਨੈ ਕਰੈ ਮਨੋਰਥ ਤਬੈ।
 -ਰਹੈ ਪੰਚਮੇਂ ਹਯ ਬਭੁ ਮੇਲ। ਸੋ ਮੈਂ ਲੇਉਂ ਗੁਰੂ ਤੇ ਬੋਲ ॥ ੩੮ ॥ ਜੀਨ ਸਮੇਤ
 ਪਾਇ ਕਰਿ ਸੋਊ। ਚਵੇਂ ਤਿਸੀ ਪਰ ਮਨ ਮੁਦ ਹੋਉ। ਅਸ ਅਸ ਪਰ ਹੋਵਨਿ
 ਅਸੁਵਾਰ ॥ ਪਾਇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਸੁਰਗ ਬਹਾਰ ॥ ੩੯ ॥ ਜਿਸ ਕੋ ਦੇਖਿ ਸਿਹਾਵਤਿ
 ਨੈਨ ॥ ਸੋ ਮੋਕਹੁ ਗੁਰੁ ਕਰਿ ਹੈਂ ਦੈਨਿ। 'ਮੁਖ ਮਾਂਗੈ ਦੈ ਹੈ' ਕਹਿ ਲੀਨਿ
 -। ਏਵ ਮਨੋਰਥ ਕੋ ਮਨ ਕੀਨਿ ॥ ੪੦ ॥ ਜਬਹਿ ਪਿਖੈ ਗੁਰੁ ਚਰਨ ਉਠਾਯੋ।
 ਪ੍ਰਭੁ ਮਾਯਾ ਨੈ ਤਬਿ ਬਿਚਲਾਯੋ। ਸਮਝੈ ਰਿਦੇ - ਗੁਰੁ ਅਬਿ ਚਲੈ। ਸੁਨਹਿ
 ਸਲੋਕ ਨ ਸਭਿ ਫਲ ਫਲੈ ॥ ੪੧ ॥ ਬਿਫਲ ਮਨੋਰਥ ਹੋਵਤਿ ਦੀਖਾ। -
 ਰਹੈ ਫੁਫ ਮੈਂ ਪ੍ਰਥਮ ਸਰੀਖਾ -। ਲਖਿ ਉਰ ਕੀ ਗੁਰੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।
 'ਬੋਲੇ ਕਹਾਂ ਕੀਨ ਤੈਂ ਕਾਮੀ' ॥ ੪੨ ॥ ਬਿਨਾ ਮਨੋਰਥ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਰੇ। ਪੂਰਬ
 ਸਮ ਜੇ ਸਕਲ ਉਚਾਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ ਬਢਿਆਈ। ਸਗਰੇ ਜਗ ਕੀ
 ਬਰ ਗੁਰਿਆਈ ॥ ੪੩ ॥ ਸੋ ਹਮ ਦੈਨਿ ਉਠਤਿ ਇਸ ਸਮੇਂ। ਜਿਸ ਕੋ ਅੰਗੁ
 ਤਿਲੋਕੀ ਨਮੇ। ਕਹਾਂ ਕਰਹਿ, ਬਸ ਤੋਹਿ ਨ ਕੋਈ। ਜਹਾਂ ਉਚਿਤ ਹੁਇ
 'ਜੀਵ ਈਸ਼ਰ ਦੀ ਸਮਤਾ ਕਰ ਏਕਤਾ ਕਹੀ'। 'ਗੋਡਾ'। 'ਭਾਵ ਇਕ ਮਨ ਪਾਠ ਕਰਦੇ
 ਨੂੰ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰ ਪਿਆ'। 'ਐਸੇ ਘੋੜੇ ਪਰ ਅਸਵਾਰ ਹੋਣਾ'। 'ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਸੁਰਗਾਂ (ਦਾਂ)
 ਅੰਦੇ ਪਾਉਣਾ ਹੈ'। 'ਨੈਨ ਲਲਚਦੇ ਹਨ, ਠਰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ'। 'ਸਲੋਕ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ)
 ਸੁਣਨਾ ਨਹੀਂ ਤੇ (ਮੇਰੀ) ਸਾਰੀ (ਘਾਲ ਦਾ) ਫਲ ਫਲਨਾ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਘੋੜਾ
 ਮਿਲਣਾ ਨਹੀਂ'। 'ਸੁਰਬ ਰਹਿਤ ਰਹਿਓ'। (ਅ) ਅਵਰ ਰਹਿਓ।

ਪਹੁੰਚੈ ਸੋਈ॥੪੪॥ ਅਬਿ ਭੀ ਧੰਨ ਜਨਮ ਭਵ ਭਯੋ । ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ
ਸਭਿ ਮਿਟਿ ਗਯੋ।ਕਰਜੋ ਮਨੋਰਥ ਜੋ ਅਬਿ ਜੈਸੇ।ਸੋਲੀਜਹੁ ਨਹਿ ਬਿਲਮਹੁ
ਜੈਸੇ' ॥ ੪੫॥ ਕਹਿ ਕਰਿ ਸੋ ਘੋਰਾ ਮੰਗਵਾਯੋ । ਸੁੰਦਰ ਜਿਸ ਪਰ
ਜੀਨ ਸੁਹਾਯੋ । ਸਵਾ ਲਾਖ ਕੀ ਕੀਮਤ ਜਾਂਹੀ । ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਖਸ਼ਤਿ ਭੇ
ਤਾਂਹੀ ॥੪੬॥ ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨ ਧਨ ਕੁਛ ਔਗਦੇਤਿ ਭਏ ਸੋਢੀ ਸਿਰ-
ਮੋਰ । ਲਏ ਗੁਪਾਲੇ ਅਨੰਦ ਉਪਾਯੋ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਪਛਤਾਯੋ॥
੪੭॥ ਮਾਤ੍ਰਾ ਬਰਣ ਸੰਭਾਰਹਿ ਸਾਰੇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਨੀ ਸਿੱਖ ਉਚਾਰੇ ।
ਮਹਾਂ ਮਹਾਤਮ ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਯੋ । 'ਨਹਿ ਤਿਲੋਕ ਮੈਂ ਸਮ ਕੁਛ ਪਾਯੋ' ॥
੪੮॥ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਹੁ ਕਰੇ ਬਿਲਾਸਾ । ਘਨੇ ਸੁਭਟ ਰਾਖਹਿ ਨਿਜ
ਪਾਸਾ । ਤੁਰੰਗ ਬਿਕਨਿ ਆਵੇਂ ਸੋ ਲੇਤਿ । ਸੈਨਾਂ ਮਹਿ ਬਰਤਾਇ ਸੁ ਦੇਤਿ
॥ ੪੯ ॥ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਿ ਖਸਟਮ ਗਾਥੇ 'ਤੁਰੰਗਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਖਸਟ ਚੰਤਕਾਰਿਅੰਗੀ ਅੰਸੂ ॥੪੬॥

੪੭. [ਨਵੇਂ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਮ 'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੁਰਦਿਵ ਪੁਰ' ਧਰਿਆ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਹਯ ਅਕੋਰ ਗਨ ਦੇਯ ਕਰਿ ਸੰਗਤਿ ਗਈ ਬਿਸਾਲ । ਜਾਇ
ਸ਼ਨਾਨੇ ਸੁਧਾਸਰ ਦੇਖਤਿ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਤੀਰਥ ਤਰਨ
ਤਾਰਨ ਪੁਨ ਗਏ । ਤਹਾਂ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਤਿ ਸਭਿ ਭਏ । ਤਹਿ ਸੰਗਤਿ
ਨੇ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਾ । 'ਬ੍ਰਿਧਸਾਹਿਬ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਉਦਾਰਾ ॥ ੨ ॥ ਜਿਸ ਕੋ
ਬਚਨ ਪਾਇ ਗੁਰੁ ਜਨਮੇ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਬਿਦਤਿ ਸਭਿਨਿ ਮੈਂ।ਇਹਾਂ
ਨਿਕਟਿ ਤਿਸ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।ਜਾਨਹੁ ਤਿਸੈ ਗੁਰੂ ਸਮਸਰੋ' ॥ ੩ ॥ ਇਮ
ਮਸਲਤ ਕਰਿ ਸੰਗਤਿ ਗਈ । ਬੀੜ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਹਿ ਸੁਧਿ ਲਈ । ਆਗੈ
ਬਿਧ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸਿ । ਦੋਨਹੁ ਬੈਠੇ ਗਜਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼^੧ ॥ ੪ ॥ ਸਭਿਨਿ
ਉਪਾਇਨ ਧਰਿ ਧਰਿ ਬੰਦੋਦਰਸ਼ਨ ਲੇ ਕਰਿ ਰਿਦੇ ਅਨੰਦੋਦਈ ਪ੍ਰਦਛ-
ਨਾਂ ਸਨਮੁਖ ਬੈਸੇ । ਤਬਿ ਭਾਈ ਬੁਝੇ ਸਭਿ ਐਸੇ ॥ ੫ ॥ 'ਕਹਿ ਤੇ ਆਏ?
ਕਹਾਂ ਪਯਾਨੇ?' । ਸੁਨਿ ਸੰਗਤਿ ਸੁਭ ਵਾਕ ਬਖਾਨੇ।'ਤੀਰ ਬਿਪਾਸਾ ਗ੍ਰਾਮ
ਰੁਹੇਲਾ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਸੁਹੇਲਾ ॥ ੬ ॥ ਤਿਹ ਠਾਂ ਮਚੈ ਅਧਿਕ
ਸੰਗਾਮੁ । ਤੁਰਕ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਗੋਜਮ ਧਾਮੁ । ਤਿਨ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਇਤਿ
ਦਿਸਿ ਆਏ । ਰਾਵਰ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਬਿ ਪਾਏ' ॥੭॥ ਸਰਬ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨੈ

^੧(ਬਿ) ਤਿਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ (ਸ਼ੁਧ ਜਪੁਜੀ ਪਾਠ ਦੇ) ਤੁੱਲ ਪਾਈ ਦੀ ਨਹੀਂ ।

^੨ਬਰਾਬਰ । ^੩ਗਿਆਨ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ।

ਹਰਖਾਏ। ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਬਰ ਦੇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ। ਪੁਨ ਸੰਗਤਿ ਨਿਜ ਥਾਨ ਪਯਾਨੀ
 । ਬਿਧ ਨੇ ਬਹੁਰੇ ਗਿਰਾ ਬਖਾਨੀ ॥ ੮ ॥ ‘ਸੁਨਿ ਗੁਰਦਾਸ ! ਬਿਤੀ ਬਹੁ*
 ਬੇਰੇ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਦਰਸਨ ਹੋਰੇ । ਕਰਨੈ ਸੁਧਾਸਰ ਰਣ ਰਿਪੁ ਮਾਰੇ
 ਤਹਾ ਜਾਇ ਪੁਨ^੧ ਅਧਿਕ ਸੰਘਾਰੇ ॥ ੯ ॥ ਅਬਿ ਦਰਸਨ ਕਰਨੈ ਬਨਿ ਆਵੈ
 ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਸੁਧਿ ਸਗਰੀ ਕੋ ਪਾਵੈ^੨ । ਸੁਨਿ ਗੁਰਦਾਸ ਰਿਦੇ ਬਹੁ ਭਾਈ^੩ ।
 ਪੰਥ ਚਲੇ ਸਭਿ ਬਿਲਮ ਬਿਹਾਈ ॥ ੧੦ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸੁਧਾਸਰ ਆਨਿ
 ਸੁਨਾਨੇ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦਰਸਨ ਠਾਨੇ । ਤੀਨ ਸਿੱਖ ਤਹਿ ਅਪਰ ਮਿਲੇ
 ਹੈਂ । ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ ਗੁਰੁ ਕੇ ਦਰਸ ਚਲੇ ਹੈਂ ॥ ੧੧ ॥ ਜੋਧ, ਅਜਿੱਤਾ, ਤੀਸਰ
 ਜੀਵਾ । ਪੰਚਰੁ ਚਲੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਸੀਵਾ । ਤੀਰ ਬਿਪਾਸਾ ਕੇ ਚਲਿ ਆਏ ।
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਸੁ ਘਰ ਘਰ ਸੁਨਿ ਪਾਏ ॥ ੧੨ ॥ ‘ਮੁਗਲਮਾਰ ਗੁਰੁ ਭਯੋ ਬਡੇਰਾ
 ਰਣ ਘਾਲਨੈ ਘਮਸਾਨ ਘਨੇਰਾ’ । ਗ੍ਰਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਮੈਂ ਕਹਹਿ ਸੁਨਾਵੈਂ । ਸੁਨਿ
 ਸੁਨਿ ਸਿੱਖ ਮੋਦ ਉਪਜਾਵੈਂ ॥ ੧੩ ॥ ਆਗੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕਥਾ ਸੁਨੀਜੈ। ਜਿਸ
 ਤੇ ਸਕਲ ਕਾਮਨਾ ਲੀਜੈ। ਸੁੰਦਰ ਸਗਰੋ ਕੋਟ ਚਿਨਾਵਾ । ਨਗਰ ਬਸਾਵਨਿ
 ਮਨ ਲਲਚਾਵਾ ॥ ੧੪ ॥ ਤਬਿ ਬਿਸੁਕਰਮਾ ਨਰ ਤਨ ਧਰਿ ਕੈ । ਗੁਰੁ
 ਕਾਰਜ ਕੋ ਚਿਤਵਨ ਕਰਿ ਕੈ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਲੀਨਾ । ਪਦ
 ਅਰਿਬੰਦਨ ਬੰਦਨ ਕੀਨਾ ॥ ੧੫ ॥ ‘ਮੋਧਾਵੀ’ ਨਿਜ ਨਾਮ ਧਰਾਯੋ । ਗੁਰੁ
 ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ। ‘ਅਪਨਿ ਸਫਲਤਾ ਕਰਿਬੈ ਕਾਰਨਿ । ਆਯੋ
 ਤੁਮ ਹਿਤ ਨਗਰ ਉਸਾਰਨਿ ॥ ੧੬ ॥ ਇਸ ਵਿੰਦਨਾ ਮਹਿ ਮਹਾ ਪ੍ਰਬੀਨਾ
 ਆਇਸੁ ਦੀਜਹਿ ਰਚੈਂ ਨਵੀਨਾ’ । ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਗਰੀ ਬਿਧਿ ਜਾਨਿ ।
 ਕਹਨੈ ਭਲੇ ਨਿਜ ਕਰੁਨਾ ਠਾਨਿ ॥ ੧੭ ॥ ‘ਸਭਿ ਕਾਰੀਗਰ ਮੈਂ ਮੁਖਿ ਹੋਵਹੁ
 ਰਚਹੁ ਨਗਰ ਨੀਕੀ ਬਿਧਿ ਜੋਵਹੁ । ਸਭਿ ਕੋ ਨਿਜ ਕਰ ਦੇਹੁ ਮਜ਼ੂਰੀ ।
 ਤੂਰਨ ਕਰਹੁ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਰੀ’ ॥ ੧੮ ॥ ਆਇਸੁ ਪਾਇ ਕਰੀ ਸਭਿ ਕਾਗ
 ਰਚਨੈ ਨਗਰ ਬੀਬੀ ਰੁ ਬਜਾਰ^੪ । ਆਇ ਮਸੀਤ ਸਦਨ ਤਬਿ ਸਾਰੇ। ਕਰਿ-
 ਵਾਵਨਿ ਲਾਗਸਿ ਤਬਿ ਤਜਾਰੇ ॥ ੧੯ ॥ ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ।
 ਗਾਵਤਿ ਸ਼ਬਦ ਰਬਾਬੀ ਗਜਾਨ । ਆਇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਤਬਹਿ ਸੁਨਾਯੋ। ‘ਬਿਧ
 ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦਾਸਹਿ ਆਯੋ’ ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਤਿ ਮੁਦਤਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦੇ ।
 ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਨੈ ਬਿਧੀਆ ਚੰਦ । ‘ਲੇ ਕਰਿ ਬਿੰਦ ਸਿੱਖ ਚਲਿ ਜਾਵਹੁ।
^੧(ਤੇ ਹੁਕ) ਵਿਰ ਤਿਥੇ (ਹੁਕੇ) ਜਾਕੇ । ^੨ਚੰਗੀ ਲਗੀ । ^੩ਗਲੀਆਂ ਤੇ ਬਜ਼ਾਰ । ^੪ਪਾ:-ਚਿਰਾ

ਸਾਦਰ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਇਤ ਲਜਾਵਹੁ' ॥ ੨੧ ॥ ਸੁਨਿ ਬਿਧੀਆ ਸਿਖ ਗਨ
ਲੇ ਗਯੋ । ਜਾਇ ਬਿੱਧ ਕੋ ਦਰਸਤਿ ਭਯੋ । ਨਮੋ ਕਰੀ ਸਭਿ ਨੇ ਸਨਮਾਨ।
ਆਏ ਗੁਰੁ ਫਿਗ ਕਰਿ ਅਗਵਾਨ' ॥ ੨੨ ॥ ਦੇਖਿ ਦੂਰ ਤੇ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ।
ਉਠੇ ਤੁਰਤ ਹੀ ਜੁਤਿ ਸਿਖ ਬਿੰਦ । ਦਰਸਨ ਕਰਤਿ ਅਨੰਦ ਬਿਲੇਦੋ।ਪਦ
ਬੰਦਤਿ ਦੁਹਦਿਸਿ ਕਰ ਬੰਦੇ ॥ ੨੩ ॥ ਬੁੱਢੇ ਚਰਨ ਗੁਰੁ ਕੇ ਗਹੇ । ਗੁਰੁ
ਬਿੱਧ ਪਦ ਪਰ ਕਰ ਧਰਿ ਰਹੇ । 'ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਮ ਜਾਨਹਿ ਤਮ ਕੋਲਖਹੁ
ਆਪਨੇ ਸੇਵਕ ਹਮ ਕੋ' ॥ ੨੪ ॥ ਤਿਮ ਗੁਰਦਾਸ ਸੰਗ ਗੁਰ ਮਿਲੇ।ਕੁਸਲ
ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਿ ਹਿਤ ਸੋਂ ਭਲੇ । ਤੀਨਹੁ ਸਿੱਖਨਿ ਗੁਰੁ ਪਦ ਬੰਦੋ।ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੀ
ਸਭਿ ਬੈਠਿ ਅਨੰਦੋ॥੨੫॥ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਿੱਧ ਕੋ ਗਹਿ ਕਰਿ ਹਾਥ।ਇਕ ਆਸਨ
ਬੈਠੇ ਲੇ ਸਾਥ । ਮਨੋ ਦੇਵ ਗੁਰੁ' ਬਿਸਨੁ ਮਿਲੇ ਹੈਂ । ਉਂਗੁਸੈਨ ਜਿਮ
ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰਲੇ ਹੈਂ ॥੨੬॥ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਮੁਦਤਿ ਹੁਇ ਕਰੇ । 'ਰਲ ਮਹਿ
ਤੁਰਕ ਬਿੰਦ ਹੀ ਮਰੇ' । ਬੈਠੇ ਜਬਹਿ ਤਿਮਰ ਹੁਇ ਆਯੋ।ਘਰ ਨਵੀਨ ਜੋ
ਗੁਰੁ ਬਨਵਾਯੋ ॥ ੨੭ ॥ ਤਿਸ ਮਹਿ ਡੇਰਾ ਬਿੱਧ ਉਤਾਰਾ । ਸਾਦਰ ਜੁਤਿ
ਗੁਰਦਾਸ ਉਦਾਰਾ । ਦਾਸਨਿ ਪ੍ਰਤਿ ਆਇਸੁ ਫੁਰਮਾਈ । 'ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ
ਸਕਲ ਮਨ ਭਾਈ'॥੨੮॥ਸੁੰਦਰ ਪਲੇਘ ਪਠੇ ਤਤਕਾਲ।ਖਾਨ ਪਾਨ ਹਿਤ
ਅਸਨ ਰਸਾਲਾ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸੇਵਕ ਭੇ ਠਾਂਢੇ । ਜਿਮ ਜਿਮ ਕਹੜੈ ਕਰੜੈ
ਹਿਤ ਗਾਵੇ' ॥ ੨੯ ॥ ਸਾਦਰ ਸਭਿ ਸੇਵਾ ਕਰਿਵਾਈ । ਸੁਪਤਿ ਜਬਾ ਸੁਖ
ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ।ਪ੍ਰਤਿ ਭਏ ਸਲਿਤ। ਕੇ ਤੀਰ।ਜਾਇ ਸ਼ਨਾਨੇ ਸੋਚ ਸਰੀਚ
॥ ੩੦ ॥ ਜਪੁ ਆਦਿਕ ਨਿਤ ਨੇਮ ਜੁ ਬਾਨੀ।ਪਵਿ ਕਰਿ ਨਦੀ ਕੁਲ ਮਨ
ਭਾਨੀ' । ਆਏ ਬਹੁਰ ਗੁਰੁ ਗੁਨ ਗਾਵਤਿ । ਅਦਭੁਤਿ ਲੀਲਾ ਜਗ
ਦਿਖਰਾਵਤਿ ॥ ੩੧ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਚਲਿ ਆਏ ਤਹਾਂ । ਲਗਯੋ ਦਿਵਾਨ
ਬਿਰਾਜਤਿ ਜਹਾਂਗਹਿ ਕਰ ਕੋ ਗੁਰੁ'ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਏ।ਸ਼ਬਦ ਬਿਲਾਵਲ
ਆਦਿ ਜਿ ਗਾਏ ॥ ੩੨ ॥ ਸੁਨਹਿ ਰਬਾਬੀ ਤੇ ਆਨੰਦਹਿ । ਆਇ ਅਨਿਕ
ਨਰ ਗੁਰੁ ਪਗ ਬੰਦਹਿ । ਕਿਤਿਕ ਸਮਾਂ ਜਬਿ ਬੈਠਿ ਬਿਤਾਵਾ । ਮੋਧਾਵੀ
ਕਾਰੀਗਰ ਆਵਾ॥੩੩॥ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ।'ਮਹਾਰਾਜ ! ਬਹੁ

'ਅੱਗੋਂ ਕਰਕੇ (ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਜੀ ਨੂੰ) । 'ਬੁੱਧਸਪਤਿ । 'ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ । 'ਮਨ ਨੂੰ
ਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ (ਨਿਤਨੇਮ ਦੀ ਬਾਣੀ) ਪੜ੍ਹਕੇ । 'ਗੁਰਾਂ ਨੇ (ਬਾਬਾ
ਜੀ ਦਾ) ਹੱਥ ਫੜਕੇ ।

ਕਾਰ ਸੁਧਾਰਾ । ਫਿਰਹੁ ਨਗਰ ਅਵਿਲੋਕਨਿ ਕੀਜੈ । ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ ਸੇਵਾ
 ਸਫਲੀਜੈ ॥ ੩੪ ॥ ਬਿਧ ਗੁਰਦਾਸ ਲਿਏ ਨਿਜ ਸਾਥ । ਗਮਨੇ ਅਪਰ
 ਸੰਗ ਸਭਿ ਨਾਥ । ਪੁਰਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੁਇ ਹੋਰਨਿ ਲਾਗੇ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਤਿ
 ਬਤਾਵਤਿ ਆਗੇ ॥ ੩੫ ॥ ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਬੀਬੀ ਜਿ ਬਨਾਈ । ਮੇਧਾਵੀ ਤਬਿ
 ਸਰਬ ਦਿਖਾਈ । ਮੰਦਰ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਕੇ ਸੁਭ ਕੀਨਿ । ਸਨੈ ਸਨੈ ਗਮਨੇ
 ਸਭਿ ਚੀਨ ॥ ੩੬ ॥ ਸਕਲ ਬੀਬਿਕਾ ਮਹਿ ਫਿਰਿ ਆਏ । ਖਰੇ ਮਸੀਤ
 ਭਈ ਜਿਸ ਥਾਏ । ਤਬਿ ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਛਿਓ ਕਰਜੇ । 'ਇਹ ਤੈ ਅਦਭੁਤ
 ਕਰਮ ਨਿਹਰਜੇ ॥ ੩੭ ॥ ਰਾਵਰ ਨੇ ਮਸੀਤ ਚਿਨਵਾਈ । ਇਹ ਕਜਾ
 ਕਾਰਨ ਦੇਹੁ ਬੁਝਾਈ' । ਤਬਿ ਘੋਰੜ ਕੋ ਸਕਲ ਪ੍ਰਸੰਗਾ ਕਰਜੇ ਸੁਨਾਵਨਿ
 ਸੇ ਸਰਬੰਗ ॥ ੩੮ ॥ ਬਿਧ ਆਦਿਕ ਹਰਖੇ ਸਭਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ । ਬਹੁ ਚਾਤੁ-
 ਰਤਾ ਗੁਰੁ ਕੀ ਉਰ ਧਰਿ । ਕਾਰਣ ਰਣ ਕੋ ਇਸ ਤੇ ਭਯੋ । ਜਿਸ ਤੇ ਬ੍ਰਿੰਦ
 ਝੁਰਕ ਰਿਪੁ ਛਯੋ ॥ ੩੯ ॥ ਸਕਲ ਨਗਰ ਕੋ ਫਿਰੇ ਨਿਹਾਰਾ । ਬਹੁ ਜਸੁ
 ਤਬਿ ਗੁਰਦਾਸ ਉਚਾਰਾ । ਬਿਧ ਆਦਿਕ ਪੁਰਿ ਅਧਿਕ ਸਰਾਹਾ । 'ਰਚਜੈ
 ਰੁਚਿਰ ਸੁਭ ਸਲਿਤਾ ਪਾਹਾ ॥ ੪੦ ॥ ਉਚੈ ਬਲ ਬਛ ਸੈਲ ਹੁਵੈਤੀ' ।
 ਬਸਹਿ ਪੂਜਾ ਬਹੁ ਮੋਦ ਭਵੈਤੀ' । ਕਰਤਿ ਸਰਾਹਨਿ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ ਬੈਠੇ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰਖ ਉਪਾਏ ॥ ੪੧ ॥ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਬੋਲੈ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । 'ਇਹ
 ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਨਿਤ ਬਸਹਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਅਬਿ ਲੋ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਧਰਜੈ ।
 ਪ੍ਰਥਮ ਨਾਮ ਕੋ ਨਾਸ਼ਨ ਕਰਜੈ' ॥ ੪੨ ॥ ਬਾਤ ਸਮੈਂ ਸਿਰ ਭਾਖਨਿ ਕਰੀ ।
 ਗੁਰੁ ਖੁਸ਼ੀ ਬਹੁ ਤਿਸਿ ਪਰ ਧਰੀ । ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਮੁਖ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ । 'ਬਿਧ
 ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਡੇ ਸੁਜਾਨਾ ॥ ੪੩ ॥ ਪੁਰਿ ਕੋ ਨਾਮ ਧਰਹਿਗੇ ਏਹੀ । ਜਗ
 ਮਹਿ ਬਿਬਰਹਿ ਸਦਾ ਰਹੇਹੀ' । ਸੁਨਿ ਬਿਧ ਨੇ ਸਭਿ ਬਿਖੈ ਸੁਨਾਯੋ ।
 'ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪ੍ਰਥਮ ਬਸਾਯੋ ॥ ੪੪ ॥ ਰਾਵਰ ਕੋਰ ਪਿਤਾਮਾ ਜੋਈ ।
 ਜਿਸ ਕੋ ਜਸੁ ਗਾਵਤਿ ਸਭਿ ਕੋਈ । ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਤੁਮ ਪਿਤਾ ਸੁਜਾਨਾ ।
 ਤਿਨਹੁ ਨਾਮ' ਪਰ ਨਾਮ ਬਖਾਨਾ ॥ ੪੫ ॥ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰਿ ਨਾਮ
 ਧਰੈ ਹੈ । ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਿ ਲਿਖਨ ਕਰਜੈ ਹੈ । ਬਿਦਤਿ ਜਗਤ ਮਹਿ
 ਜਾਨਹਿ ਸਾਰੇ । ਕਰਜੈ ਆਪ ਨੇ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰੇ ॥ ੪੬ ॥ ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਹੀ

'ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਹੋਕੇ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਮੇਧਾਵੀ) । 'ਐਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।' 'ਬੜੀ ਅਨੰਦ
 ਹੋਵੇ ।' 'ਫੈਲੇਗਾ ਤੇ ਸਦਾ ਰਹੇਗਾ ।' 'ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ।

ਹੁਇ ਅਭਿਰਾਮੁ ।-ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਪੁਰਿ-ਸੁਭ ਨਾਮੁ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਰਚਿ
ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰਾ । ਬਿਬ ਗੁਰੁ^੧ ਕਰੀ ਖਡੂਰ ਉਦਾਰਾ ॥ ੪੭ ॥ ਗੋਇੰਦਵਾਲ
ਬਸਾਯਹੁ ਤੀਜੇ । ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰਿ ਚਤੁਰਥ ਥੀਜੇ।ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰਾ ਵਿਚ
ਦ੍ਰਾਖੇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਕੀਨਿ ਅਜਾਬੇ^੨ ॥ ੪੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਪੁਰਿ
ਤੁਮ ਕੀਨੇ । ਮੈਂ ਨਿਜ ਮਨ ਮਹਿ ਇਸ ਬਿਧਿ ਚੀਨੇ^੩ । ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਆਇ
ਸਭਾ ਜੇ ਸਾਰੀ । ਬਿਧ ਕੇ 'ਧੰਨਹਿ ਧੰਨ' ਉਚਾਰੀ ॥ ੪੯ ॥ ਸਭਿ ਮਹਿ
ਪ੍ਰਗਟ ਨਾਮ ਤਬਿ ਹੋਵਾ । ਸਗਰੇ ਅਨੰਦ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਜੋਵਾ।ਇਮ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਪੁਰਿ ਨਾਮ ਧਰਾਯੋ।ਅਬਿ ਲੋ ਸਗਰੇ ਜਗ ਪ੍ਰਗਟਾਯੋ ॥ ੫੦ ॥ ਖਾਸ ਮਹਿਲ
ਗੁਰੁ ਕੇ ਬਰ ਚਿਨੇ । ਬਿੰਦ ਖਚੇ ਨਗ ਕੰਚਨ ਸਨ । ਰੁਚਿਰ ਰੀਤਿ ਕੇ
ਦਰ ਰਖਵਾਏ । ਜਿਸ ਕੇ ਦੇਖਤਿ ਦੇਵ ਲੁਭਾਏ॥੫੧॥ਇਮ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ
ਕਰੇ ਗੁਜਾਰਨਿ । ਸਿੱਖ ਅਨੇਕੈਂ ਕਰਤਿ ਉਧਾਰਨਿ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਜਗ
ਮਹਿ ਜਸੁ ਬਹੁ ਫੈਲਾ । ਜਿਸ ਆਗੈ ਨਿਸਪਤਿ ਲਗਿ ਮੈਲਾ^੪ ॥ ੫੨ ॥

ਗਿਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਿ ਖਸਟਮ ਭਾਸੇ 'ਭਾਈ ਪ੍ਰਿਥ' ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਨਨ ਨਾਮ ਮਪਭ ਚੰਡਵਾਰਿਸਭੀ ਅੰਸੁ ॥ ੪੭ ॥

੪੮ [ਖਾਜਾ ਤੇ ਜਾਨੀ ਸੋਯਦ, ਨੇਦ ਲਾਲ 'ਸੋਹਣਾ'] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਬੀਰ ਧੀਰ ਗੀਭੀਰ । ਦਾਸਨ ਕਰਹਿ
ਨਿਹਾਲ ਗਨ ਜੋ ਸੇਵਤਿ ਹੁਇ ਤੀਰ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਇਕ ਕਸ਼ਮੀਰੀ
ਖਾਜਾ ਨਾਮ । ਪੂਰਬ ਭਾਗ ਜਗੇ ਅਭਿਰਾਮ । ਨਿਤ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ
ਗਹੀ । ਸਾਵਧਾਨ ਸਦ ਅਲਸ ਨਹੀਂ ॥੨॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੋਰਿ ਤੁਰੰਗ।
ਮਲਹਿ ਸੁਧਾਰਹਿ ਸਗਰੇ ਅੰਗ । ਜਬਿ ਅਰੂਢ ਕਰਿ ਪੀਥ ਪਧਾਰਹਿ।ਆਗੈ
ਅਸੁ ਕੇ ਸਦਾ ਸਿਧਾਰਹਿ ॥ ੩ ॥ ਇਕ ਸਰੂਪ ਸੋ ਚਿਤ ਬਿਰਮਾਯੋ।ਕਹਨਿ
ਸੁਨਨਿ ਕਿਹ ਸੰਗ ਨ ਭਾਯੋ । ਰਹੇ ਇਕਾਂਕੀ ਮੇਲਿ ਨ ਠਾਨਿ^੫ । ਗੁਰੁ
ਸੇਵਾ ਮਹਿ ਰਹਿ ਸਵਧਾਨ ॥੪॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਇਕ ਦਿਨ ਪਿਖਿ ਧਾਰੀ ।
ਦੋਰਜੇ ਗਮਨਤਿ ਤੁਰੰਗ ਅਗਾਰੀ । ਸ੍ਰੇਦ^੬ ਅੰਗ ਤੋ ਚਲਹਿ ਬਿਸਾਲ।ਤਨ
ਕੋ ਸ਼੍ਰਮ^੭ ਨ ਪਿਖਹਿ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੫ ॥ ਇਕ ਸੇਵਾ ਕੇ ਤਤਪਰ ਹੋਵਾ ।
ਸੁਖ ਦੁਖ ਆਇ ਦੁੰਦ^੮ ਸਮ^੯ ਜੋਵਾ।ਉਤਰਿ ਗੁਰੁ ਨੇ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਾ।'ਕਹੁ
ਕੜਾ ਇੱਛਾ ਰਿਦੇ ਮਝਾਰਾ ?' ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਰ ਭਾਖਾ।

^੧ਦੂਜੇ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ । ^੨ਅਣੋਖਾ । ^੩ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਬੀ ਮੈਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ । ^੪ਇਕੱਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਤੇ
(ਕਿਸੇ ਨਾਲ) ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ ਸੀ । ^੫ਮੁੜਕਾ । ^੬ਬਕਲ । ^੭ਭਾਵ ਦੁੰਦਾ ਦੇ ਜੋੜੇ-ਯਥਾ,
ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ, ਦੁਖ ਸੁਖ । ^੮ਇਕ ਬਰੋਬਰ ।

'ਇਕ ਰਾਵਰਿ ਦਰਸਨ ਅਭਿਲਾਖਾ । ਅਪਰ ਚਾਹਿ ਨਹਿ ਮੇਰੇ ਕੋਈ ।
 ਸਦਾ ਸਮੀਪੀ ਤੁਮਰੇ ਹੋਈ ॥ ੭ ॥ ਸੇਵਾ ਕਰਤਿ ਰਹੋ ਨਿਸਕਾਮਾ । ਪਿਥੋਂ
 ਬਦਨ ਰਾਵਰਿ ਸੁਖ ਧਾਮਾ' । ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰਸੀਦੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ । 'ਭਯੋ
 ਨਿਹਾਲ' ਸੁ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ ॥ ੮ ॥ ਤਿਸ ਦਿਨ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਨ ਰਹੈ ਕਿਹ ਸੋ
 ਕੈਸੇ ਕਬਹੂੰ ਨ ਕਹੈ । ਇਕ ਸੱਯਦ ਜਾਨੀ ਜਿਸ ਨਾਮੁ ਬੇਖ ਫਕੀਰ ਭਯੋ
 ਭਜਿ ਧਾਮੁ ॥ ੯ ॥ ਖੋਜਹਿ ਮਗ ਜਿਮ ਹੁਇ ਕੱਲਜਾਨ । ਨਿਸ ਦਿਨ ਚਹਤਿ
 ਫਿਰੈ ਬਹੁ ਬਾਨਾਹਿੰਦੁ ਤੁਰਕ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸੋ ਖੋਜੇ । ਪੰਚ ਨਿਵਾਜ ਕਰਹਿ
 ਸਭਿ ਰੋਜੇ ॥ ੧੦ ॥ ਜੁਹਦ ਕਰਤਿ, ਖੋਜਤਿ ਬਹੁ ਬਾਈਂ । ਕਛੁ ਨ ਮੋਲਾ
 ਕੀ ਸੁਧਿ ਪਾਈ । ਕਿਤੇ ਫਕੀਰ ਤੁਰਕ ਕੀ ਸੇਵਾ । ਹਿੰਦੂ ਸਾਧਨਿ ਤੇ ਚਹਿ
 ਭੇਵਾ ॥ ੧੧ ॥ ਕਹੂੰ ਨ ਹੋਈ ਪੁਰਨ ਆਸਾ ॥ ਖੋਜਤਿ ਫਿਰਤਿ ਮਨੋ ਮ੍ਰਿਗ ਪ੍ਰਾਸਾ ॥
 ਪੁਰਨ ਸੰਤ ਮਿਲੈ ਨਹਿ ਕੋਈ । ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਪੰਥ ਦਿਖਾਵਹਿ ਜੋਈ ॥ ੧੨ ॥
 ਅਭਿ ਬਜਾਕੁਲ ਚਿਤ ਬਹੁ ਦੁਖ ਪਾਵਾ । ਕਿਸ ਕਰੁਨਾ ਕਰਿ ਤਾਹਿ
 ਬਤਾਵਾ । 'ਸ਼੍ਰੀਨਾਨਕ ਕੀ ਗਾਈ ਮਹਾਂ । ਸਿੱਖੀ ਪਸਰੀ ਜਗ ਜਹਿ ਕਹਾਂ ॥
 ੧੩ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਸੇਵਕ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਪਾਯੋ । ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਿਬੈ ਕੋ ਪੰਥ ਬਤਾਯੋ ।
 ਸਿੱਧਾਂ ਜਿਨਹੁ ਅਗਾਰੀ ਖਰੀ । ਅੰਗੀਕਾਰ ਨ ਤਿਨ ਜਨ ਕਰੀ' ॥ ੧੪ ॥
 ਅਬਿ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਬਭੁ ਜੋਧਾ । ਬਧੈ ਸ਼ਾਹੁ ਘਰ ਸੰਗ ਬਿਰੋਧਾ । ਸੋ
 ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰ ਪੂਰਾ । ਮਿਲਿ ਸੇਵਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮਗ ਰੂਰਾ ॥ ੧੫ ॥ ਮਹਾਂ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਨੀਂਦ ਖੁਦਾਇ । ਜਿਮ ਚਾਹਤਿ ਤਿਮ ਲੇਤਿ ਬਨਾਇ । ਦਾਸ
 ਨਿਹਾਲ ਕਰਹਿ ਤਤਕਾਲੁ । ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਲੋਕਿ ਬਿਸਾਲੁ' ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਿ
 ਜਸੁ ਕੋ ਮਨ ਮਹਿ ਹਰਖਾਯੋ । ਖੋਜਤਿ ਪਾਰਸ ਮਨਹੁ ਬਤਾਯੋ । ਚਲਿ
 ਆਯਹੁ ਉਤਲਾਵਤਿ ਸੋਊ । ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਿਤਵਤਿ—ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਜੋਊ'—॥
 ੧੭ ॥ ਸੈਕਤਿ' ਆਇ ਸੁ ਖਾਜੇ ਮਿਲੈ ਜੋ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਖੈ ਢੁਲਿ ਰਲੈ ॥
 ਸਗਰੀ ਅਪਨੀ ਬ੍ਰਥਾ ਸੁਨਾਈ । 'ਮੈਂ ਖੋਜਤਿ ਨੋ ਬੈਸ ਬਿਤਾਈ ॥ ੧੮ ॥
 ਤੂੰ ਮਮ ਮੇਲੀ ਤੁਰਕ ਸਰੀਰ । ਗੁਰੁ ਕੋ ਭੇਵ ਬਤਾਵਹੁ, ਬੀਰ' ! । ਕਿਮ
 ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਇ ਕਰੁਨਾ ਧਾਰੈ । ਮੋਹਿ ਦੀਨ ਕੋ ਪੰਥ ਦਿਖਾਰੈ' ॥ ੧੯ ॥ ਤਬਿ
 ਖਾਜ ਨੇ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਹੀ । 'ਇਨ ਸਮ ਅਪਰ ਨਹੀਂ ਮਹਿ ਮਹੀ' । ਗੁਰੁ
 'ਘਰ ਫੜ ਫਕੀਰੀ ਵੇਸ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਿਆ । 'ਤਪ ਕਰਦਾ । 'ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਸਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅੰਗੀ-
 ਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ । 'ਕਿਵੇਂ ਦਰਸਨ ਕਰਾਂ । 'ਸੰਕੁਚਦਾ । 'ਪਸੀਜ ਕੇ ਇਕ ਮਿਕ ਹੋ
 ਜਾਵਾਂਗਾ । 'ਹੋ ਗਈ । 'ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਿਥੇ ।

ਸਮਰਥ ਸਭਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ । ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਖਹਿ ਦਾਸਨਿ ਕੋ ਸ੍ਰਾਮੀ ॥ ੨੦ ॥
 ਕਰਹਿ ਉਧਾਰਨਿ ਬਿਲਮ ਨ ਲਾਵੈਂ ਜਿਸ ਦਿਨ ਕਰੁਨਾਰਸ ਢਲਿ ਆਵੈਂ ।
 ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਦੂਰੇ ਬਹੋ । ਕਿਸ ਤੇ ਸੁਨਹੁ ਨ ਕਿਹੁ ਸੋਂ ਕਹੋ ॥ ੨੧ ॥
 ਰਿਦੇ ਅਰਾਧਹੁ ਤੂਸਨਿ ਠਾਨੈ । ਨਿਜ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਿਹੁ ਸੋਂ ਨ ਬਖਾਨੈ । ਜਬਿ
 ਜਾਨਹਿ ਤੇਰੇ ਅਹਿਵਾਲ । ਕਸਹਿ ਕਸੋਟੀ, ਰਹੋ ਸੰਭਾਲ ॥ ੨੨ ॥ ਦਏ
 ਤਾਉ ਤੇ ਉਤਰਹਿ ਪੂਰਾ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ ਹੁਇ ਤਵ ਉਰ ਰੂਰਾ । ਜਿਮ
 ਕੰਚਨ ਕੋ ਆਗਾ ਦੇਤਾ*। ਖੋਟ ਨਿਕਾਰਿ ਸੁਧ ਕਰਿ ਲੋਤਾ* ॥ ੨੩ ॥ ਭਲੀ
 ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੇਹਿ ਜਬਿ ਸੋਧੇ । ਤਬਿ ਖੁਦਾਇ ਮਗ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਬੋਧੇ । ਸਫਲਹਿ
 ਕਹਨਿ ਇਨਹੁ ਤਤਕਾਲੁ । ਸੁਨਹਿ ਪੀਰ ਜੀ ! ਹੋਹਿ ਨਿਹਾਲੁ ॥ ੨੪ ॥
 ਸੁਨਿ ਜਾਨੀ ਸੋਧਦ ਅਸ ਗਾਥਾ । ਮਨ ਕਰਿ ਤਹੀਂ ਨਿਵਾਇਸਿ ਮਾਥਾ ।
 ਭਯੋ ਸਥਿਰ ਗੁਰਦਾਰ ਅਗਾਰੀ । ਭੁਖ ਪਿਪਾਸਾ ਸਹਿ ਦੁਖ ਭਾਰੀ ॥ ੨੫ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੇ ਹੋਰਹਿ ਜਿਹੁ ਸਮੇ । ਮਹਾਂ ਦੀਨ ਹੁਇ ਧਾਰਤਿ ਨਮੇ । ਅਪਰ
 ਕਛੁ ਕਿਮ ਸੁਨਹਿ ਨ ਕਹੈ । ਆਤਪ ਛਾਂਵ ਦਿਵਸ ਨਿਸ ਸਹੈ ॥ ੨੬ ॥
 ਨੀਚ ਗ੍ਰੀਵ ਬੈਠਜੈ ਇਕ ਥਾਨ । ਮਨ ਮਹਿ ਰਾਖਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਧਰਾਨ ।
 ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਮਹਿ ਕਹਜੈ ਗੁਸਾਈਂ । ‘ਇਹ ਕੋ ਬੈਠਜੈ? ਬੁਝਹੁ ਜਾਈ’
 ॥ ੨੭ ॥ ਪਠਜੈ ਸਿੱਖ, ਇਮ ਪੂਛ ਪਠਾਯਹੁ* । ‘ਕੌਨ ਅਰਥ ਧ੍ਰਿਅ ਤੁਮ
 ਪਾਯਹੁ*? ਬਸਤ੍ਰ ਦਰਬ ਤੇ ਆਦਿਕ ਆਨ*। ਸੋ ਮੁਖ ਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਠਾਨਿ
 ॥ ੨੮ ॥ ਕਹਿ ਗੁਰੁ ਘਰ ਤੇ ਲੀਜਹਿ ਪਾਇ । ਕਰਿ ਕਾਰਜ ਕੋ ਸਦਨ
 ਸਿਧਾਇ-’ । ਗਯੋ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸਰਬ ਸੁਨਾਈ । ‘ਨਿਜ ਅਭਿਲਾਖਾ ਦੇਹੁ
 ਜਨਾਈ ॥ ੨੯ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਪਰਵਾਹ ਨ ਕੋਈ। ਤੋਹਿ ਭਾਗ ਮਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
 ਸੋਈ’ । ਸੁਨੀ ਸਿੱਖ ਤੇ ਸੋਧਦ ਜਾਨੀ*। ਹੋਇ ਨੀਮਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨੀ ॥
 ੩੦ ॥ ‘ਨੌਸੂਰ’ ਅਹੈ ਪਦਾਰਥ ਸਾਹੇ । ਤਿਨ ਕੋ ਲੋਭ ਨ ਰਿਦੇ ਹਮਾਰੇ ।
 ਮੈਂ ਤਾਲਿਬ ਮੋਲਾ* ਕੋ ਏਕ । ਦੇਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ* ॥ ੩੧ ॥

*ਜਿਵੇਂ (ਸੁਨਿਆਰਾਂ) ਸਿਨੇ ਨੂੰ ਅੱਗਾਂ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । *ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭੋਜਿਆ (ਤੇ ਉਸ ਹੱਥੀਂ) ਇਉਂ ਪੁਛ ਭੋਜਿਆ । *ਕਿਸ ਮਤਲਬ ਲਈ ਧ੍ਰਿਅਾਂ ਪਾ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ । *ਹੋਰ । *‘ਜਾਨੀ’ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋਧਦ ਦਾ । *ਠਾਢ ਹੋਣ ਵਾਲੇ । *ਹੱਥ ਦਾ ਜੋਗਿਆਸੁ ।

*ਏ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਚੌਪਈ ਵੇ ਦੇ ਹੀ ਚਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ । ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਸਦੀ ਥਾਵੇਂ ਇਸ ਪਾਠ ਹੈ:-
 ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਲਖਿ ਮਨ ਮਾਧੀ । ਭਰਹੁ ਸੇਕ ਮਨ ਅਹੈ ਭਜਾਧੀ ।

ਸਿੱਖਨਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਾਇ ਸੁਨਾਈ। ਕਰੀ ਮੋਨ ਤਬਿ ਗੁਰੁ ਗੋਸਾਈ। ਕਿਤਿਕ
ਕਾਲ ਮਹਿ ਆਗਾਈ ਦੀਨਿ । ‘ਕਰਹੁ ਓਟ ਇਸ ਦਿਸਿ ਤੇ ਚੀਨ ॥੩੨॥
ਭੀਤ’ ਉਚੇਰੀ ਦਿਹੁ ਚਿਨਵਾਈ । ਆਵਤਿ ਜਾਤਿ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਈ’ ।
ਤਬਿ ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨਿ ਤੇਸੇ ਕੀਨਸਿ । ਤਿਸ ਕੇ ਅੱਗੁ ਚਿਨਾਇ ਸੁ ਦੀਨਸਿ॥
੩੩॥ ਜਾਨੀ’ ਬੈਠਿ ਰਹੇ ਗਹਿ ਸੇਵਾ। ਦਰਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਬਿ ਗੁਰਦੇਵਾ ।
ਨਿਸ ਦਿਨ ਨਾਮ ਗੁਰੁ ਕੋ ਜਪੈ । ਆਤਪ, ਛੁਧਾ ਆਇ ਤੇ ਤਪੈ ॥ ੩੪ ॥
ਮਨ ਮਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਫਿਧਾਇ ਬਿਸਾਲਾ। ਪਰਹਿ ਧੰਨਾਨ ਇਸਥਿਰ ਸਭਿ ਕਾਲਾ॥
ਗੁਰੁ ਕੋ ਸੇਵਕ ਖਾਜਾ ਜੋਈ । ਕੁਛ ਸੁਧਿ ਖਾਨ ਪਾਨ ਲੇ ਸੋਈ ॥ ੩੫ ॥
ਜਾਨੀ’ ਕੋ ਇਕ ਜਾਨਾ ਬਿਨਾ’ । ਕੁਛ ਨ ਸੁਹਾਵਤਿ ਉਰ ਇਕ ਛਿਨਾ’ ।
ਭਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਚਿਤ ਮਸਤਾਨਾ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਥ੍ਰਪਤੋ ਜਾਤਿ ਮਹਾਨਾ॥੩੬॥
ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਸਾਰੇ ਕੀ ਲਾਗੀ ਲਗਨ । ਸਕਲ ਕਾਲ ਮਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਿਮਗਨ’ ।
ਦਰਸਨ ਬਿਨਾ ਦਰਸ ਕਰਿ ਨੀਤ’ । ਬਿਨਾ ਸੁਨਾਇ ਸੁ ਸੁਨਤੋ ਚੀਤ ॥
੩੭॥ ਬਿਨ ਅਹਾਰ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤਜੋ ਰਹੇ। ਮਨ ਮਹਿ ਮਸਤ ਮੋਨ ਸੁਖ ਲਹੇ ।
ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੀਤਜੋ ਚਿਰ ਕਾਲ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਨਹਿ ਕਰੀ ਸੰਭਾਲ ॥
੩੮ ॥ ਤਿਸ ਉਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਘਟੀ ਨਹਿ ਕਰੋਂ ਹੂੰ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਵਧਤਿ ਜਾਤਿ
ਸੁਖ’ ਤਜੋਂ ਹੂੰ । ਦਰਸਨ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖ ਬਿਸਾਲਾ ।—ਕਰਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਤਿ-
ਗੁਰੁ ਕਿਸ ਕਾਲਾ ?॥੩੯॥ ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਮਝਾਰਾ। ਤਬਿ ਸਿੱਖਨਿ
ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਾ । ‘ਬਡ ਸੇਵਾ ਮਹਿ ਸੋਯਦ ਜਾਨੀ । ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਮਨ
ਪ੍ਰੀਤੀ ਠਾਨੀ’॥੪੦॥ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇਕ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਕਹਜੋ—ਜੇ ਕਰਿ ਦਿਵ
ਹਠ ਐਸੇ ਗਹਜੋ। ਤੋ ਅਬਿ ਜਾਇ ਭੁਬਹੁ ਦਰਿਆਉ—। ਹਮ ਫਿਰਾ ਤੇ ਤਿਹ
ਦੇਹੁ ਸੁਨਾਉ’ ॥੪੧॥ ਇਕ ਸਿਖ ਨੇ ਤਿਹ ਜਾਇ ਸੁਨਾਵਾ । ‘ਹੁਕਮ ਗੁਰੁ
ਨੇ ਇੰਮ ਫੁਰਮਾਵਾ’ । ਜਾਨੀ ਸੁਨਿ ਹਰਖਜੋ ਅਸ ਬਚ ਕੋ । ‘ਕਹਿਓ ਅਹੈ
ਮਹਿ ਪ੍ਰਤਿ ਸਚੁਕੋ’॥੪੨॥ ਦੋਰਜੋ ਜਾਇ ਨਦੀ ਮਹਿ ਪਰਜੋ। ਤੂਰਨ ਸਿਖਗੁਰੁ
ਪਠਵਾਨ ਕਰਜੋ । ਭੁਬਤਿ ਜਾਨੀ ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਸਾ। ਆਨਿ ਬਿਠਾਇ ਦੀਨਿ
ਬਲ ਤਾਸਾ’ ॥ ੪੩ ॥ ਬਹੁਰ ਸਿੱਖਜ ਬਹੁ ਕਰਹਿ ਸਪਾਰਸ਼ । ‘ਤੁਮਰੀ

‘ਕੋਧ । ‘(ਕੋਈ) ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਨਾ ਦਿੱਸੇ ਸੁ । ‘ਨਾਮ ਹੈ ਸੋਯਦ ਦਾ । ‘ਪਿਆਰ ਬਿਨਾ
[ਫਾ:; ਜਾਨਾਂ=ਪਿਆਰਾ ।] । ‘ਛਿਨ ਮਾਤ੍ਰ । ‘ਮਸਤ । ‘(ਬਾਹਰਲੇ) ਦਰਸਨ ਬਿਨਾ (ਅੰਤਰ
ਆਤਮੇ) ਦਰਸਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹਮੇਸ਼ਾ । ‘ਅੰਤਰ ਦਾ ਮੁਖ । ‘ਫਿਸੋਂ ਹੀ ਥਾਂ ।

ਆਗਸਾ ਮਹਿ ਬਿਨ ਆਰਸਾ । ਉਠੈ ਨਹੀਂ ਤਿਸ ਬਲ ਮਹਿ ਜੈ ਹੋਨਾਤੁਰ
 ਰਾਵਰਿ ਦਰਸਨ ਪੈ ਹੈ ॥ ੪੪ ॥ ਕਸੜੋ ਕਸੌਟੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਦੇਖਾ । ਜਾਨੀ
 ਜਾਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਸ਼ੇਖਾ । ਪੁਨ ਕਹਿ ਪਠੜੋ 'ਰਿਧਿ ਸਿੱਧ ਲੋਹੁ । ਜਿਮ ਚਾਹਹੁ
 ਤਿਮ ਕਿਸ ਕਰਿ ਦੇਹੁ' ॥ ੪੫ ॥ ਕਹਿ ਜਾਨੀ 'ਇਕ ਜਾਨੀ' ਬਿਨਾ ।
 ਅਪਰ ਨ ਜਾਨੈ ਕੁਛ ਹੁਇ ਘਨਾ । ਜਬਿ ਇਨ ਕੋ ਭੀ ਤਜਾਗ ਬਖਾਨਾ
 ਦਰਸਨਲਾਗੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਹਾਨਾ ॥ ੪੬ ॥ ਤਬਿ ਜਾਨੀ ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਇਵਾ
 ਦੇ ਦਰਸਨ ਪ੍ਰਭੁ ਪੰਥ ਬਤਾਇਵ । ਸੁਨਤਿ ਸਮਾਯਹੁ ਪਰਮਾਨੰਦ ।
 ਪਰਜੈ ਚਰਨ ਪਰ ਕਰ ਜੁਗ ਬੰਦਿ ॥ ੪੭ ॥ ਤਬਿ ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਲਗੀ ਸਮਾਧਿ
 ਮਿਟ ਗਈ ਬਜਾਧ ਰੁ ਆਧਿ ਉਪਾਧਿ । ਤਬਿ ਖਾਜਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੁਲਵਾਯੋ
 ਦੋਨਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਸ ਹੁਕਮ ਅਲਾਯੋ ॥ ੪੮ ॥ 'ਪੂਰੀ ਪਰੀ ਤੁਮਾਰੀ
 ਸੇਵਾ । ਕਰੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਲੇ ਗੁਰੁਦੇਵਾ । ਅਬਿ ਕਿਸ ਬਲ ਹੁਇ ਰਹੈ ਇਕੰਤਾ
 ਜਿਸ ਰਹਿਨੀ ਮਹਿ ਸੈਤ ਮਹੰਤ' ॥ ੪੯ ॥ ਮਾਨੜੋ ਬਾਕ 'ਕਰਹਿ ਹਮ ਐਸੇ'
 ਰਹੈ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਪੂਰਬ ਜੈਸੇ । ਟਹਿਲ ਕਰਹਿ ਨਿਜ ਹਾਥਨਿ ਸਾਥ ।
 ਚਰਨ ਸਪਰਸਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਥ ॥ ੫੦ ॥ ਬੈਪਰਵਾਹ ਮਗਨ ਮਨ ਰਹੈ ।
 ਗੁਰੁ ਸ਼ਰਧਾ ਕੋ ਉਰ ਨਿਰਬਹੈ । ਮਨ ਸੰਕਲਪ ਸੁਜਥਾ ਉਠਾਇ । ਨੰਦ-
 ਲਾਲ ਤਿਨ ਕੋ ਢਿਗ ਆਇ ॥ ੫੧ ॥ ਦੋਇਨ ਅਪਨਾ ਚੇਲਾ ਕੀਨਸਿ ।
 ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਪੰਥ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਦੀਨਸਿ । ਕਰਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਹੜੈ ਤਿਸ ਤਾਈਂ ।
 'ਸੇਵਾ ਕੀਜਹਿ ਗੁਰੁ ਗੋਸਾਈ' ॥ ੫੨ ॥ ਨਿਜ ਬਦਲੇ ਮਹਿ ਸੇਵਾ ਹੋਤੁ । ਛੋਰੜੋ
 ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਕੇਤ । ਨੰਦ ਲਾਲ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲਾ । ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਕਰਹਿ
 ਘਾਲਨਾ ਘਾਲਾ ॥ ੫੩ ॥ ਸੁੰਦਰ ਤਿਹ ਸਰੂਪ ਗੁਰੁ ਹੋਰਾ । ਜਿਸ ਕੈ ਮਨ
 ਅਨੁਰਾਗ ਘਨੇਰਾ । ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ 'ਸੋਹਿਣਾ' ਨਾਮਾਤਿਸ ਕੋ ਭਾਖਤਿ ਭੇ ਸੁਖ
 ਧਾਮ ॥ ੫੪ ॥ ਤਿਸ ਦਿਨ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਭਿ ਮਹੀਆ । ਨਾਮ ਸੋਹਿਣਾ
 ਜਿਸ ਕਿਸ ਕਹੀਆ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ ਸੇਵੇ ਨਿਸਕਾਮਾ ਮਨ ਧਾਵਤਿ ਪਾਯਹੁ
 ਬਿਸਰਾਮ ॥ ੫੫ ॥

ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿੰਦੋ ਖਸਟਮ ਰਾਸੇ 'ਪ੍ਰਾਯੋ ਅਤੇ ਜਾਨੀ ਸੋਧਦ ਕੋ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਰਨਨੇ
 ਨਾਮ ਅਸਟ ਵੇਤਵਾਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੪੮ ॥

'ਬਿਨਾਂ ਆਲਸ । 'ਜਾਨੀ ਦਾ ਜਾਣਿਆਂ ਬਹੁਤਾ ਪ੍ਰੇਮ । 'ਰਿਧਿ ਸਿੱਧ ਲੋ ਲੋ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ)
 ਜੋ ਜਿਸਨੂੰ ਚਾਹੇਂ ਸੋ ਕਰ ਚੋਵੇਂਗਾ । 'ਪਿਆਰੇ । 'ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਿ ਮਨ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪ
 ਉਠਾਇਆ, (ਕਿ ਕੋਈ ਅਪਣੇ ਥਾਂ ਰਹੁ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਛੋੜ ਕੇ ਦੂਰੀਏ ਤਦੋਂ ਹੀ ਇਕ)
 ਵੰਦ ਲਾਲ ਨਾਮੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਆ ਗਿਆ ।

੪੬. [ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਤੋਂ ਆਇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀ] ।

ਦੇਹਗਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕਰਤਿ ਦਾਸ ਕੱਲਸਾਨ । ਇਕ ਦਿਨ
ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਮਹਿ, ਉਭਗਨ ਚੰਦ ਸਮਾਨ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਦਰਸਨ
ਕਰਹਿ ਸਿੱਖ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ । ਮਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਵਹਿ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
ਗੋਵਿੰਦ ਆਨੰਦ ਧਾਰਾ । ਸਾਹਿਬ ਬੁੱਢੇ ਸਮੁਖ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੨ ॥ ਸੁੰਦਰ ਬਾਕ
ਬਿਲਾਸ ਬਖਾਨਾ । 'ਹੇ ਭਾਈ ! ਤੁਮ ਬੈਸ ਮਹਾਨਾ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ
ਕੀਨੀ ਸੇਵਾ ਸੇਵੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਗੁਰਦੇਵਾ ॥ ੩ ॥ ਤਿਨ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਅਪਰ
ਸੁਭ ਕਰਨੀ । ਕਰੀ ਨਿਹਾਰਨਿ ਦੁਰਮਤਿ ਦਰਨੀ' । ਜਥਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕੀਏ
ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ । ਬਾਕ ਅਮੋਲ ਮਨੋ ਮਨਿ ਮਾਨਕ' ॥ ੪ ॥ ਭੁਕਤਿ ਮੁਕਤਿ
ਸਭਿ ਹਾਜ਼ਰ ਜਿਨ ਕੇ । ਕਰੇ ਕਰਮ ਹੇਰੇ ਤੁਮ ਤਿਨ ਕੇ । ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਗੁਰ
ਅਮਰ ਗੁਸਾਈ । ਸਭਿ ਲੀਲਾ ਜਿਮ ਕੀਨਿ ਸੁਹਾਈ ॥ ੫ ॥ ਸੁਖਦ ਕਰੀ
ਜਸ ਤੀਨਹੁ' ਕਰਨੀ । ਹਮਹਿ ਸੁਨਾਵਹੁ ਤਿਮ ਦੁਖ ਹਰਨੀ । ਸੁਨੀ
ਅਪਰ ਨੇ ਕਿਸ ਤੇ ਕਾਨ' । ਤੁਮ ਬਿਦਮਾਨ ਬਿਲੋਕਨਿ ਠਾਨਿ' ॥ ੬ ॥ ਅਹੈ
ਪੁਰਾਤਨ ਪਰਮ ਪ੍ਰਬੀਨਾ । ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਸ਼ਰਧਾ ਮਨ ਭੀਨਾ' । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਬਚ ਸੁਨੇ । ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਬੁੱਢਾ ਬਚ ਭਨੇ ॥ ੭ ॥ 'ਅੰਤਰਜਾਮੀ
ਤੁਮ ਸਭਿ ਜਾਨੈ । ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਨਾਹਿ ਨ ਛਾਨੈ' । ਤੁਮ ਸੂਰਸ ਮੈਂ ਦੀਪ
ਸਮਾਨੈ । ਕਜਾ ਮੈਂ ਕਰੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਖਾਨੈ ॥ ੮ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਗੁਨ ਮਹਦ
ਮਹਾਨੈ । ਮਮ ਮਤਿ ਲਘੁ ਕੈਸੇ ਤਿਸ ਜਾਨੈ । ਕਿਮ ਸੁਕਤਾ ਤੇ ਸਿੱਖ
ਉਲੀਚੈ' । ਕਿਮ ਕਰਿ ਛਾਵੈ ਭਾਨੁ ਮਰੀਚੈ' ॥ ੯ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ
'ਹਮ ਜਾਨੈ' ਜਿਮ ਤੁਮ ਭਾਖਹੁ ਤਥਾ ਪਛਾਨੈ' । ਸਭਿ ਕਿਛ ਹਮਰੇ ਗਜਾਤ
ਜਦਾਪੀ' ਸੁਨੈ ਚਹੈ ਤੁਵ ਬਦਨ' ਤਦਾਪੀ ॥ ੧੦ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਨਿਤ
ਸਨਮੁਖ ਰਹਨੈ ਕਰਨੀ ਜੁਗਤਿ ਸੁਭਾਵ ਸੁ ਲਹਨੈ ਯਾਂ ਤੇ ਸਭਿ ਹੂੰ ਬਰਨਨ
ਕਰੀਐ । ਹਮਰੇ ਉਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਧਰੀਐ' ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਬ੍ਰਿਥ
ਪਰਮ ਸਿਆਨਾ । ਲਗਜੇ ਬਿਚਾਰਨਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਧਿਆਨ ॥—ਕੋ ਕੋ ਜੁਗਤਿ
ਗੁਰੁ ਕੀ ਕਹੈ । ਮੈਂ ਅਜਾਨ ਗਤਿ ਸਭਿ ਕਿਮ ਲਹੈ—॥ ੧੨ ॥ ਇਮ
'ਦੁਰਮਤ ਨਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ । 'ਮਨ ਦੇ ਰਤਨ । (ਅ) ਮਣੀ ਤੇ ਮਾਛਕ । 'ਜਿਵੇ ਤਿਨੀ ਹੀ
(ਸਤਿਗੁਰ) ਨੇ । 'ਹੋਰ ਤਾਂ (ਕਿਸੇ ਨੇ) ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੰਠੀਂ ਸੁਣੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ । 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਨੇ
ਪ੍ਰਭਾਸ਼ ਦੇਖੀ ਹੈ । 'ਛਿਪੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ । 'ਸਿਪੀ ਠਾਲ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਬੀਬੀ ਬੋਟਿਆ ਜਾਵੇ ।
[ਉਲੀਚਨ=ਬੋਟਨ] । 'ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਢੱਕੀਆਂ ਜਾਣ । 'ਛਾਵੇ' । 'ਸਿੱਧ ਤੇ' ।

ਚਿਤਵਨ ਕਰਿ ਕਰਿ ਮਤਿ ਮਥਾ^੧ । ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ਅਦਭੁਤ ਕਥਾ । ਸ੍ਰੀ
 ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਦਿਸਾ ਨਿਹਾਰਾ । ‘ਸੁਨਹ ਗੁਰੁ’^੨ ਇਮ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ ॥੧੩॥
 ‘ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰ । ਸੁਤਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸੀ ਕਰਨੀ ਸਾਰ । ਜਨਮਤਿ
 ਹੀ ਅਜਮਤ ਬਿਦਤਾਈ । ਸਗਰੈ ਸਗ ਮਹਿ ਮਹਿਮਾ ਛਾਈ ॥੧੪॥
 ਮਭਿਮੰਦਨਿ ਕੇ ਪੰਥ ਬੰਡਾਯੇ । ਸੇਤਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੜਾਯੇ । ਮੀਰ, ਪੀਰ
 ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਸਾਰੋਪਰੈ ਸ਼ਰਨ ਉਰ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰੇ ॥੧੫॥ ਜੋਗੀ, ਸਿੱਧ, ਨਾਥ,
 ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ । ਤਪੀ, ਦਿਗੰਬਰ^੩, ਜੇ ਪਟਧਾਰੀ^੪ । ਸੰਨਾਸੀ ਆਦਿਕ
 ਕੇ ਗਨੈ । ਸਾਧ ਬੋਧ ਬਡ ਲਘੁ ਜੇ ਘਨੇ ॥੧੬॥ ਕਲਜੁਗ ਮਹਿ ਤਿਨ ਕੇ
 ਬਡ ਮਾਨੈ । ਗੁਰੁ ਸਕਲ ਜਗ ਨੇ ਕਰਿ ਜਾਨੈ । ਤੀਨ ਲੋਕ ਮਹਿ ਬਧਜੈ
 ਪ੍ਰਤਾਪੇ । ਸੁਰ ਨਰ ਅਸੁਰ ਸਿੱਖ ਨਿਜ ਬਾਧੇ ॥੧੭॥ ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਸਤਿ-
 ਨਾਮ ਬਟੋਰਾ । ਜਿਸਹਿ ਅਹੀ ਮਮਲਗੈ ਨ ਚੋਰਾ^੫ । ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਕੇ ਭਰੇ
 ਭੰਡਾਰੇ । ਭਰਿ ਸਤਿਨਾਮ ਖਜ਼ਾਨੇ ਸਾਰੇ ॥੧੮॥ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਕੋ ਸੈਂਪਨਿ
 ਕਰੋਨਿਖੁਟਹਿ ਜੇ ਨ^੬, ਰਹੈਂ ਸਦ ਭਰੋਨਿਤਪ੍ਰਭਿ ਖਰਚੇ ਬਿਧਤਾ ਲਹੇ^੭ ।
 ਦਾਰਿਦ ਸਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਦਹੇਂ ॥੧੯॥ ਦੁਤੀਏ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਲੀਨਸਿ
 ਰਾਖੇ ਗੁਹਜ ਬਿਦਤਿ ਨਹਿ ਕੀਨਸਿ । ਕਿਸ ਕੋ ਹਿਤ ਕਰਿ ਨਹਿ
 ਦਿਖਰਾਏ* । ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿ ਨਹਿ ਕਾਹੁ ਸੁਨਾਏ ॥੨੦॥ ਪਲ ਪਲ ਬਧਹਿ
 ਅਧਿਕ ਅਧਿਕਾਈ । ਅਤਿ ਅਪਾਰ ਗਤਿ ਲਖੀ ਨ ਜਾਈ। ਭਾਉ ਦਿਖਾਇ
 ਪਰਮ ਅਵਧੂਤ । ਨਿਰਵਿਕਲਪ^੮ ਨਿਰਲੰਬ^੯, ਸ ਪੂਤ^{੧੦} ॥੨੧॥ ਸਿੱਧਿ,
 ਸ਼ਕਤਿ ਨਹਿ ਬਿਦਤਨਿ ਪਾਵੈ । ਪਰਮਾਨੰਦ ਨਿਮਗਨ ਬਿਹਾਵੈ । ਅੰਤਰ
 ਗਤੀ ਅਖੰਡ ਸਮਾਧਿ । ਇਕ ਰਸ ਪੁੰਨ ਨ ਪਾਪ ਬਯਾਧਿ ॥੨੨॥ ਅਜਰ
 ਜਰਨ ਗਤਿ ਅਸ ਦਿਖਰਾਈ । ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ਨ ਕਿਸਹੂੰ ਪਾਈ । ਸਤਿਗੁਰ
 ਕੇ ਘਰ ਬਿਨਾ ਨ ਆਨ^{੧੧} । ਸੁਨੀ ਨ ਹੋਰੀ ਕਿਤਹੂੰ ਜਹਾਨ ॥੨੩॥ ਅਮਰ-
 ਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਸਕਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤਿਨਕੇ ਦੀਨਿ । ਲੇ ਕਰਿ ਨਾਮ
 ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰ । ਜਿਨ ਗੁਨ ਅੰਤ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ ॥੨੪॥ ਤਿਨਹੂੰ ਨਵੀਨ
 ਜੁਗਤਿ ਬਿਦਤਾਈ । ਆਏ ਸ਼ਰਨ ਜਿ ਨਰ ਸਮੁਦਾਈ । ਬਖਸ਼ਜੈ ਸਭਿ
 ਕੇ ਨਾਮ ਖਜ਼ਾਨਾ । ਨੈਂ ਨਿਧਿ, ਰਿਧਿ, ਸਿਧਿ ਦੀਨਿ ਮਹਾਨਾ ॥੨੫॥ ਸੋ
 ‘ਭੁੱਧਿ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ । ‘ਠਾਗੇ ਜੈਨੀ । ‘ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ । ‘ਹੰਕਾਰ ਮਮਤਾ
 ਆਦਿ ਚੋਰ । ‘ਮੁਕਦੇ ਨਹੀਂ । ‘ਖਰਚਣ ਠਾਲ ਵੇਧਦੇ ਹਨ । ‘ਕਲਪਨਾ ਰਹਿਤ ।
 ‘ਆਸਰਾ ਰਹਿਤਾ । ‘ਸਹਿਤ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ । ‘‘ਹੋਰ ਬੀ । *ਪ੍ਰਾ:-ਕਰਿ ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਏ ।

ਹਰਿ ਧਨ ਦੁਹੁ ਹਾਥ ਲੁਟਾਯੋ । ਜੋ ਸਰਨਾਗਤ ਸਭਿ ਨੇ ਪਾਯੋ । ਚਹੁ ਦਿਸਿ
 ਬਿਦਿਸਿਨਿ ਮਹਿ ਪਸਰਾਯੋ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਜਗ ਮਹਿ ਨਾਮ ਜਪਾਯੋ ॥੨੬॥
 ਗੁਰ ਸਮ ਦਾਤਾ ਕਹੁ ਨ ਅਹੇ । ਬਡਭਾਗੀ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤਬਿ ਲਹੇ । ਜਿਨ
 ਸੇਵੇ ਹੋ ਕਰਿ ਨਿਹਕਾਮ । ਤਿਸ ਨੇ ਲਯੋ ਨਕਦ ਹਰਿਨਾਮ ॥ ੨੭ ॥ ਜਿਨ
 ਸਕਾਮ ਗੁਰ ਸੇਵਨਿ ਕੀਨਾ । ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਸਹਤ ਨਾਮ ਪ੍ਰਭੁ ਦੀਨਾ । ਇਕ
 ਕਰ ਭਯੋ 'ਭਗਤਿ' ਗੁਰ ਸੇਵਾ । ਦੁਤਿਯ ਹਾਥ 'ਕਰੁਨਾ' ਗੁਰਦੇਵਾ ॥ ੨੮ ॥
 ਇਨ ਦੁਉ ਹਾਥਨਿ ਨਾਮ ਖਜਾਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਲੁਟਾਯਹੁ ਸਭਿ ਜਗ ਜਾਨਾ ।
 ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਅਸ ਲੀਲਾ । ਬਖਸ਼ਤਿ ਬਖਸਿਸ ਅਧਿਕ
 ਸੁਸ਼ੀਲਾ ॥ ੨੯ ॥ ਤਬਿ ਮੈਂ ਦੇਖੇ ਧਰਿ ਕਰਿ ਧਸਾਨਾ । ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਨਾਮ
 ਖਜਾਨਾ । ਰੰਚਕ ਹਰਿ ਧਨ ਘਟੈ ਨ ਕੋਈ । ਅਦਭੁਤ ਗਤਿ ਅਵਿਲੋਕੀ
 ਸੋਈ ॥ ੩੦ ॥ ਬਧੈ ਅਨੰਤ ਗੁਨਾ ਭੰਡਾਰਾ । ਜਿਸ ਨਿਸਤਾਰੈ ਲੋਕ
 ਹਜ਼ਾਰਾ । ਪਿਖਿ ਚਰਿਤ੍ਰ ਮੈਂ ਬਹੁ ਬਿਸਮਾਯੋ । ਨਿਜ ਮਤਿ ਕਰਿ ਕੁਛ ਜਾਇ
 ਨ ਪਾਯੋ ॥ ੩੧ ॥ ਤਬਿ ਮੈਂ ਤਿਨ ਕੇ ਹੋਇ ਅਗਾਰੀ । ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਕੀ
 ਸਤੁਤਿ ਉਚਾਰੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਮਰਦਾਸ ਬੱਖਸਾਤਾ ਪੈਨ ਪੈਨ ਸਭਿ ਤੇ ਬਡ
 ਦਾਤਾ ॥ ੩੨ ॥ ਸਮ ਪਾਰਸ ਕੀ ਪਰਸਤਿ ਰਹੇ । ਨਰ ਲੋਹਾ ਕੰਚਨਤਾ
 ਗਹੇ । ਬਾਵਨ ਦੇਵਨ ਸਮ ਜਗ ਬਿਰੇ । ਨਰ ਤਰੁਵਰ ਸ੍ਰੀ ਖੰਡ ਸਭਿ ਕਰੇ ॥
 ੩੩ ॥ ਗੰਗਾ ਜਲ ਪਾਵਨ ਸਮ ਹੋਏ । ਆਇ ਅਪਾਵਨ ਭੀ ਮਿਲਿ ਕੋਏ ।
 ਇਕ ਸਮ ਸੋ ਸਗਰੇ ਕਰਿ ਦੇਏ । ਮੋਖ ਉਚਿਤ ਸੇਵਕ ਸਭਿ ਕਿਏ ॥ ੩੪ ॥
 ਜਿਮ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮਹਿ ਜਲ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਤਿਨ ਸਰੂਪ ਸੋ ਅਪਨਿ ਬਨਾਯੋ ।
 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਚਲਿਤ ਤੁਮਾਰੇ । ਅਨ ਗਨ ਅਪਨੇ ਦਾਸ ਉਧਾਰੇ ॥ ੩੫ ॥
 ਕਹਤਿ ਬਿੱਧ ਮੈਂ ਐਸੇ ਦੇਖੇ । ਤੀਨ ਗੁਰਨਿ ਕੇ ਕਰਮ ਵਿਸ਼ੇਖੇ । ਅਪਰ
 ਬਾਤ ਕਸਾ ਬਰਨਨ ਕਰੋ । ਸਭਿ ਕਹਿਏ ਕੀ ਸਕਤਿ ਨ ਧਰੋ ॥ ੩੬ ॥ ਤੁਮ
 ਸੂਬੰਗ ਕੁਛ ਨਾਹਿਨ ਛਾਨੋ । ਜੋ ਜੋ ਕੀਨਿ ਆਪ ਹੀ ਜਾਨੋ । ਸੁਨਿ

“ਭਾਵ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ, ਸੋ ਇਕ ਹੱਥ ਤਾਂ
 ਗੁਰਸੇਵਾ ‘ਭਗਤੀ’ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਹੱਥ ਨਾਮ ਆਦਿ ਸੱਚੇ ਧਨਾਂ ਨਾਲ
 ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਹੱਥ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਪਣੇ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਸੁਭਾਵ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਰੂਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।
 “ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਹਾਂ ਹਥਾਂ ਨਾਲ.....” ਭਾਵ-(ਗੁਰੂ ਜੀ) ਨਰਾਂ ਰੂਪੀ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਪਾਰਸ ਸਮ ਛੁਹਦੇ ਰਹੇ
 (ਉਹ ਨਰ) ਸੋਨਾ ਹੁੰਦੇ ਗਏ । “ਚੰਦਨ ।” ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਦੀ ਨਾਲੇ ਮੈਲੇ ਕਚੇਲੇ ਗੰਗਾ ਨੂੰ
 ਮਿਲਕੇ ਗੰਗਾ ਹੀ ਕਹਾਉਂਦੇ ਤੇ ਉਹੋ ਸਤਿਕਾਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ । “ਕੁਛ ਲੁਕਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਤੁਸਾਂ ਤੋਂ)।

ਬਿਧ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ । ਨਿਜ ਸਮਾਧਿ ਮਹਿ ਬਿਰੇ ਬਿਲੋਦ ॥ ੩੭ ॥
 ਅਚਲ ਸਰੀਰ ਸਕਲ ਹੁਇ ਗਯੋ । ਕੋ ਨ ਸਭਾ ਮਹਿ ਬੋਲਤਿ ਭਯੋ । ਰਹੇ
 ਨਿਮਗਨ ਜਾਮ, ਪੁਨ ਜਾਗੇ । ਬਹੁਰ ਬਿਧ ਦਿਸਿ ਦੇਖਨਿ ਲਾਗੇ ॥ ੩੮ ॥
 ‘ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ’ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਹੁ ਉਚਾਰਾ । ‘ਹੇ ਭਾਈ ! ਤੁਮ ਸਿੱਖ ਉਦਾਰਾ । ਸਭਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਨਿਤ ਬਹੁ ਪਸਾਰੋ । ਤੋ ਸਮ ਸਿੱਖੀ ਅਪਰ ਨ ਧਾਰੋ’ ॥ ੩੯ ॥
 ਅਦਭੁਤ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵਨਿ ਕੀਨਿ । ਹਮਰੇ ਮਨ ਆਨੰਦ ਬਡ ਦੀਨਿ ।
 ਐਸੀ ਗਾਥਾ ਤੁਮ ਸਭਿ ਜਾਨੋ । ਸਤਿਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਭੇਵ ਪਛਾਨੋ ॥ ੪੦ ॥
 ਯਾਹੀ ਤੇ ਹਮ ਬੁਝ ਸੁਲੀਨੋ।ਜਥਾ ਜੋਗ ਤੁਮ ਭਾਖਨਿ ਕੀਨੋ’ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ
 ਸਰਬ ਸਿੱਖ ਹਰਖਾਏ । ‘ਧੋਨ ਧੋਨ’ ਬਿਧ ਕੇ ਪਤਿ ਗਾਏ ॥ ੪੧ ॥ ਮਹਿਮਾ
 ਮਹਾ ਜਾਨਿ ਸਭਿ ਲੀਨਿ । ਸਿਰ ਨਿਵਾਇ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ । ਇਸ
 ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰ ਕਰੇ ਬਿਲਾਸਾ । ਸੈਤ ਉਧਾਰਤਿ ਦੁਸ਼ਟ ਬਿਨਾਸਾ ॥ ੪੨ ॥
 ਬੀਰ, ਅਰੀਦਮ, ਪੀਰਜ ਧਾਰੀ । ਰਣ ਮਹਿ ਅਚਲ ਬਲੀ, ਭੁਜ ਭਾਰੀ ।
 ਮਹਾ ਧਨੁਖ ਨਿਸ਼ਠੁਰ ਧਰਿ ਹਾਥ । ਸਰਪ ਸਮਾਨ ਥਾਨ ਖਰ ਸਾਥ ॥ ੪੩ ॥
 ਹਤਹਿ ਸ਼ੱਤੁ ਗਨ ਅਰਹਿ ਨ ਕੋਈ । ਬਚੈ ਸੁ ਰਣ ਤਜਿ ਭਾਜਹਿ ਜੋਈ ।
 ਕਰਾਮਾਤ ਕੋ ਰਾਖਹਿ ਗੋਈ । ਕਰਹਿ ਕ੍ਰਿਤ ਨਰ ਅਨੁਹਰ ਹੋਈ ॥ ੪੪ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਅਸਟਮ ਭਾਸਿ ‘ਭਾਈ ਬਿਧ’ ਪੰਜਵਾਂ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਏਕਉਨ ਪੰਚਮਰੀ ਅੰਸੁ ॥ ੪੯ ॥

੫੦. [ਬਾਬਾ ਵਿਦਾ । ਕਾਂਸ਼ੀ ਸਿੰਗਤ । ਬਾਜ ਬਟੋਰ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਰਹੇ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਬਿਧ ਸਾਹਿਬ ਬਡ ਧੀਰ । ਬਿਧ
 ਅਵਸਥਾ ਪਰਮ ਭੀ ਨਿਰਬਲ ਭਯੋ ਸਰੀਰ ॥ ੧ ॥ ਚੰਪਈ ॥ ਲਹੁਜੈ
 ਚਲਨਿ ਚਿਤ ਅਪਨਿ ਸਥਾਨੀ । ਤਜਨਿ ਸਰੀਰ ਦਸਾ ਨਿਯਰਾਨੀ ॥
 ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਤੇ ਸਿਖ ਹੋਯੋ।ਅਸਟਮ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰ ਜੋਯੋ ॥ ੨ ॥ ਅਸਟ
 ਗੁਰਨਿ ਕੋ ਚਲਤ ਨਿਹਾਰੇ । ਰਹੁਜੈ ਸਮੀਪੀ ਗਜਾਨ ਉਦਾਰੇ । ਜਿਸ ਕੋ
 ਕਰ ਤੇ ਨਿਕਸਹਿ ਟੀਕਾ^੧ । ਸੋ ਗੁਰ ਬਨਹਿ ਸਭਨਿ ਸੋ ਟੀਕਾ^੨ ॥ ੩ ॥
 ਗੁਰ ਘਰ ਮਹਿ ਜਿਸ ਕੋ ਸਮ ਆਨ ਨ^੩ । ਢੁਗਹ ਬਾਕ ਜਿਮ ਨਿਕਸਹਿ
 ਆਨਨ^੪ । ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠੇ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ । ‘ਬਿਨਾ ਭਨੇ ਸਭਿ ਕੀ ਤੁਮ
 ਜਾਨੀ ॥ ੪ ॥ ਅਬਿ ਮੈਂ ਗਮਨ ਚਹੈ ਨਿਜ ਨਗਰੀ । ਬੀਤ ਗਈ
 ਆਵਰਦਾ^੫ ਸਗਰੀ।ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧੁ।ਇਕ ਬਰ ਅਬਿ ਦੀਜੈ।ਮੋਹਿ ਮਨੋਰਥ ਕੋ
^੧ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਧਾਰੀ । ^੨ਵੇਰੀ ਨਾਸਕ (ਤੋ) । ^੩ਰੁਪਤ । ^੪ਮਨੁਖ ਸਮਾਨ । ^੫ਬਹੁਤੀ ਹੋਈ ।
^੬ਤਿਲਕ । ^੭ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਰੋਮਣ । ^੮ਹੋਰ ਨਹੀਂ । ^੯ਮੁਖੋਂ ਜਿਵੇਂ ਨਿਕਲੇ । ^{੧੦}ਆਯੂ ।

ਸਫਲੀਜੈ' ॥ ੫ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਬਖਾਨਾ । 'ਤੁਮ ਤੋ ਨਹਿ ਅਦੋਧ
ਹਮ ਜਾਨਾ' ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਜੇਤਿਕ ਹੈ ਮੋਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪ ਕੀ ਤੋ ਨਿਤ ਹੋਰੇ ॥
੬ ॥ ਮੋਕਹੁ ਸੇਵਕ ਅਪਨਿ ਪਛਾਨਹੁ । ਜਿਮ ਚਾਹਤਿ ਤਿਮ ਹੁਕਮ
ਬਖਾਨਹੁ' । ਸੁਨਤਿ ਬਿੰਧ ਨੇ ਕਿਧ ਬਡਿਆਈ । 'ਇਹੀ ਰੀਤਿ ਰਾਵਰਿ
ਬਨਿ ਆਈ ॥ ੭ ॥ ਅਬਿ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਸਨਾਤਨ ਅਹੈ' । ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਸੰਤ
ਸਭਿ ਕਹੈਂ । ਜਨ ਕੀ ਅਪਨੇ ਤੋ ਅਧਿਕਾਈ' । ਕਰਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ, ਸਭਿ
ਲਖਿ ਪਾਈ ॥ ੮ ॥ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਣ ਰਣ ਮਹਿ ਕਰਿ ਕਾਚਾ । ਭੀਖਮ ਕੋ
ਨਿਰਬਾਹਜੈ ਸਾਚਾ* । ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਕੇਤਿਕ ਥਲ ਭਨੀਯਹਿ । ਅੰਤ ਨ
ਪਾਇ ਸਕਹਿ ਜੇ ਗਨੀਅਹਿ ॥ ੯ ॥ ਮਨ ਮੋਰੇ ਮਹਿ ਬਸਹੁ ਗੁਸਾਈਂ ।
ਸਥਿਰ ਸੁਮੇਰ ਸਮਾਨ ਸਦਾਈ । ਜਬਿ ਮੋਰੇ ਕਬਿ ਆਇ ਸੰਦੇਸਾ । ਸੁਨਹੁ
ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਅਸੇਸਾ ॥ ੧੦ ॥ ਤਬਿ ਜਨੋਂ ਕਨੋਂ ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਦੀਜੈ । ਇਹ
ਬਿਨਤੀ ਮੇਰੀ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ' । 'ਇਮ ਹੀ ਹੋਇ' ਕਹਨੇ ਗੁਰ ਜਬੈ । ਦੁਹੁ
ਦਿਸਿ ਪਦ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਤਬੈ ॥ ੧੧ ॥ ਜੋਧ, ਅਜਿੱਤਾ, ਜੀਵਾ ਤੀਨ । ਤਿਨਹੁ
ਗੁਰੂ ਕੋ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ । ਚਾਰੇਂ ਚਲੇ ਖੁਸ਼ੀ ਕੋ ਪਾਇ । ਸਿਮਰਤਿ ਸ੍ਰੀ
ਨਾਨਕ ਸੁਖਦਾਇ ॥ ੧੨ ॥ ਲਖਿ ਕੈ ਰੁਖ ਗੁਰ ਕੋ ਗੁਰਦਾਸਾਕਰਨੈ ਬਾਸ
ਸੁਖਰਾਸਹਿ ਪਾਸ । ਬਿੰਧ ਕੋ ਬਿਦਾ ਕਰਨਿ ਤਿਸ ਬੇਰੇ । ਚਲੇ ਗੁਰੂ ਸੰਗ
ਸਿੱਖ ਘਨੇਰੇ ॥ ੧੩ ॥ ਗਏ ਦੂਰ ਲਗਿ ਬਿੰਧ ਬਿਰ ਹੋਯੋ । ਸਤਿਗੁਰ
ਪਾਇਨ ਆਵਤਿ ਜੋਯੋ । ਕਰਤਿ ਪਰਸਪਰ ਬੰਦਨ ਭਲੇ । ਗੁਰ ਕੋ ਮੋਰਿ
ਅਗਾਰੀ ਚਲੇ ॥ ੧੪ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਗ੍ਰਾਮ ਨਾਮ ਰਮਦਾਸ ਕੇ ਬਿੰਧ ਕੇ ਸਦਨ
ਸਦਾਇ । ਤਹਿ ਕੋ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਗੁਰ ਗੁਨ ਭਨਿ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧੫ ॥
ਚੋਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਭਿ ਸੁਖ ਸਾਜੈ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰੇ ਬਿਰਾਜੈ ।
ਸੰਗਤਿ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨਿ ਆਵੈ । ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨ ਕੋ ਅਰਪਾਵੈ ॥ ੧੬ ॥
ਮਨੋਂ ਕਾਮਨਾ ਪਾਇ ਸਿਧਾਰੈ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਜਸ ਉਚਾਰੈ ।

*ਹਣ ਕੋਈ (ਨਵੀਂ) ਨਹੀਂ, ਪੁਰਾਤਨ (ਗੀਤ) ਹੈ । 'ਦਾਸ ਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਅਧਿਕਤਾ ।

*ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮੇ ਦਾ (ਵਾਕ) ਸੱਚਾ ਨਿਬਾਹ ਦਿੱਤਾ ।

*ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਿ ਮੈਂ ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਪਕੜਾਂਗਾ, ਭੀਸ਼ਮ ਦਾ
ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪਕੜਾਂਗਾ ਉਸ ਵਲ ਦਿਸ਼ਾਵਾ ਹੈ । ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਅੰਤ ਅਰਜਨ ਦੀ ਰੱਖਿਆ
ਹਿਤ ਪਹੁੰਚਾ ਚੱਕ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ।

ਇਕ ਆਵਤਿ ਇਕ ਜਾਤਿ ਸਦਨਕੋ।ਪਿਖਿ ਗੁਰ ਸਾਰਦ ਚੰਦ ਬਦਨ ਕੋ॥
 ੧੭॥ ਇਕ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਅਖੇਰ ਕਰਨਿ ਕੋ । ਲੇਕਰਿ ਜੁਰੇ ਬਾਜ ਨਰਨਿ
 ਕੋ । ਚੀਤੇ ਸੁਨ ਸੰਗ ਬਹੁ ਲੀਨਿ । ਕਾਨਨ ਮਹਿ ਬਡ ਬਿਚਰਨ ਕੀਨਿ॥
 ੧੮॥ ਸੁਭਟ ਸੰਗ ਗਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੁਰੰਗ । ਹੁਤੇ ਬਿੰਦ ਹੀ ਛੋਰਿ ਤੁਫੰਗ ।
 ਮਿਗਨਿ ਬਿਹੰਗਨਿ ਸੂਕਰ ਘਨੇ । ਖੋਜਿ ਖੋਜਿ ਕਰਿ ਜਿਤ ਕਿਤ ਹਨੇ॥੧੯॥
 ਪੁਨੇ ਉਚੇ ਥਲ ਆਨਿ ਸੁਹਾਏ । ਨਾਮ ਦਮਦਮਾ ਜਹਾਂ ਸੁਹਾਏ । ਕਾਂਸੀ ਤੇ
 ਚਲਿ ਸੰਗਤਿ ਆਈ । ਦਰਸਨ ਕਰਿਬੇ ਚਾਹ ਵਧਾਈ॥੨੦॥ ਏਕ ਸਿੱਖ
 ਤਿਨ ਮਹਿ ਮਤਿਵੰਤਾ । ਦਰਸਨ ਕੋ ਤੁਰਨ ਲਲਚੰਤਾ । ਸੰਗਤਿ ਛੋਰਿ
 ਬਿਪਾਸਾ ਪਾਸੀ । ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ ਗਯੋ ਜਹਾਂ ਸੁਖਰਾਸੀ॥੨੧॥ ਆਮਿਖ ਮਦ
 ਨਹਿ ਅੰਗੀਕਾਰੈ । ਧਰਹਿ ਸੁਮਤਿ ਪਰਲੋਕ ਸੁਧਾਰਹਿ । ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਪਹੁੰਚੈ ਧਰੀ
 ਉਪਾਯਨ।ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ ਕਮਲ ਸੇ ਪਾਇਨ॥੨੨॥ ਤਬਿ ਗੁਰ ਕੇ ਕਰ ਬਾਜ
 ਬਡੇਰਾ । ਦੁਤਿਯ ਹਾਥ ਸੋ ਗਹੇ ਬਟੇਰਾ । ਆਮਿਖ ਤਹਾਂ ਖੁਵਾਵਨਿ ਕਰੇ ।
 ਦੋਨਹੂੰ ਕਰ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਸੋ ਭਰੇ॥੨੩॥ ਹੋਰਤਿ ਸਿਖ ਨੇ ਤਰਕ ਬਿਚਾਰੀ ।
 -ਗਾਈ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਭਾਰੀ । ਦਯਾ ਬਿਹੀਨ ਕਰਤਿ ਇਹ ਕਾਜਾ । ਜਿਨ
 ਕੋ ਨਾਮ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ॥੨੪॥ ਕਾਸੀ ਤਜਿ ਕਰਿ ਦੂਰ ਘਨੇਰੇ । ਆਏ
 ਇਹਾ ਰੀਤਿ ਅਸ ਹੋਰੇ-। ਇਮ ਗਿਨਤੀ ਮਨ ਗਿਨਤਿ ਮਹਾਨੀ । ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ
 ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਸਭਿ ਜਾਨੀ॥੨੫॥ ‘ਕੜਾ ਚਿਤਵਤਿ ਚਿਤ ਮਹਿ ਬਹੁ
 ਤਰਕਾ । ਭੈਵਨ ਜਾਨ ਸਕਹਿ ਤੂੰ ਧੁਰਕਾ’ । ਸੁਨਤਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਤੇ ਬਿਸ-
 ਮਾਯਹੁ । ਹੋਇ ਦੀਨ ਕਰਿ ਬਿਨੈ ਅਲਾਯਹੁ॥੨੬॥ ‘ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ।
 ਆਪ ਸਭਿ ਜਾਨਹੁ । ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਬਿਤਾਂਤ ਨਹਿ ਛਾਨਹੁ । ਮੈਂ ਕੜਾ ਕਹੈ
 ਨ ਸਮਰਥ ਕੋਈ । ਵਹਿਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪਿਖਿ ਸੰਕਾ ਹੋਈ’॥੨੭॥ ਤਬਿ ਸਤਿ-
 ਗੁਰ ਤਿਨ ਖਗ ਕੀ ਗਾਥਾ । ਪ੍ਰਥਮ ਜਨਮ ਕੀ ਕਹਿ ਸਿਖ ਸਾਥਾ । ‘ਹੁਤੋ
 ਬਟੇਰਾ ਕੇਵਟ ਸਰਿਤਾ’ । ਲੇਤਿ ਮਜੂਰੀ ਪਾਰ ਉਤਰਿਤਾ॥੨੮॥ ਚਤੁਰਥ
 ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਤੀਰ’ । ਹੁਤੋ ਬਾਜ ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਰੀਰ । ਕਿਸ ਕਾਰਜ
 ਕੋ ਜਬਹਿ ਪਠਾਯੋ । ਚਲਿ ਮਾਰਗ ਇਸਕੇ ਵਿਗ ਆਯੋ॥੨੯॥ ਕਹਨੈ

‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰਦ ਦੁੱਤ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਵਰਗੇ ਮੁੱਖ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ।’ ਮਾਸ ਤੇ ਸਰਾਬ ।

‘ਆਇ ਦਾ, ਪਿਛਲਾ ।’ ਨਈਂ ਭੈ ਮਲਾਹ ਸੀ । ‘ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ।

ਕਿ—ਮੋ ਕੋ ਪਾਰ ਉਤਾਰ। ਗੁਰ ਕੋ ਕਾਜ ਕਰਨ ਬਿਨ ਬਾਰ—। ਚਵਿ
 ਬੈਠਨੋ ਤਰਨੀ^੧ ਪਰ ਜਬੈ। ਸਰਿਤਾ ਬੀਚ ਚਲੀ ਤਰ ਤਬੈ॥੩੦॥ ਸਭਿ ਤੇ
 ਲਈ ਮਜਰੀ ਜਾਚਿ। ਸਿਖ ਕੋ ਪਾਸ ਸੁ ਪੈਸੇ ਪਾਂਚ। ਸੋ ਸਭਿ ਦੇਇ ਰਹਨੈ
 ਨਹਿ ਲੀਨਿ। ਰਿਸ ਧਰਿ ਅਧਿਕ ਤਾੜਨਾ ਕੀਨਿ॥੩੧॥—ਤੁਰਕ ਜੇਜੀਆ
 ਅਧਿਕ ਲਗਾਯਹੁ। ਇਨ ਤੇ ਚੋਗੁਨ ਦੇਹਿ ਤ ਜਾਯਹੁ—। ਸੁਨਿ ਸਿਖ,
 ਬਿਨਤੀ ਕਰਿ ਬਹੁ ਕਹਨੈ।—ਅਬਿ ਮਮ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਰਹਨੈ॥ ੩੨॥
 ਕਾਰਜ ਗੁਰ ਕੋ ਉਲੰਘਨ ਪਾਰ। ਲੀਜੈ ਇਹ, ਨ ਕਰਹੁ ਤਕਰਾਰ। ਕਹਿ
 ਬਹੁ ਰਹਨੈ ਨ ਮੂਰਖ ਮਾਨੀ। ਲੀਨਿ ਉਠਾਇ ਗਹਨੈ ਦਿਥ ਪਾਨੀ^੨॥੩੩॥
 ॥ ਬਲ ਤੇ ਸਿਖ ਕੋ ਦੀਨਿ ਧਕੇਲਾ। ਹੁਇ ਨਿਰਦੈ ਸਲਿਤਾ ਮਹਿ ਮੇਲਾ^੩।
 ਸਹਤ ਕ੍ਰੋਧ ਸਿਖ ਚਾਹਤਿ ਐਸੇ।—ਅਮਿਖ ਕਾਟ ਖਾਉ^੪ ਇਸ ਜੈਸੇ॥
 ੩੪॥ ਗੁਰ ਕੋ ਅਦਬ ਨ ਕਰੁਨਾ^੫ ਕੀਨਿ—। ਇਮ ਚਿਤਵਤਿ ਪ੍ਰਾਨਨ
 ਤਜਿ ਦੀਨਿ। ਸਿਖ ਨੇ ਦੇਹਿ ਬਾਜ ਕੋ ਪਾਯੋ। ਦੈਵ ਜੋਗ ਤੇ ਹਮ ਕਰ ਆਯੋ
 ॥ ੩੫॥ ਮਰਿ ਕੇਵਟ ਇਹ ਭਯੋ ਬਟੇਰਾਲੇ ਪਲਟਾ ਅਬਿ ਪੂਰਬ ਕੇਰਾ।
 ਤਸਾਗ ਦੇਹਿਗੋ ਤਨ ਕੋ ਦੋਉ। ਜਨਮ ਧਰਨਿ ਅਨ ਕਾਜ ਨ ਕੋਉ^੬॥
 ੩੬॥ ਇਮ ਕਹਿਤੇ ਦੋਨਹੁ ਤਨ ਤਸਾਗਾ। ਨਭ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੁਛ ਦੀਖਨਿ
 ਲਾਗਾ। ਗੁਰ ਕਰ ਲਗੇ ਸੁ ਆਇ ਬਿਮਾਨ। ਗਏ ਸੁਰਗ ਕੋ ਬਹੁ ਸੁਖ
 ਠਾਨਿ॥੩੭॥ ਤਬਿ ਸਿਖ ਨੇ ਬੂਝੇ ਕਰ ਜੋਰਿ। ‘ਕਸ ਪ੍ਰਕਾਸ ਭਾ ਨਭ ਕੀ
 ਓਰ ?’ ਇਨ ਕੋ ਮਰਤਿ ਤੁਰਤ ਹੀ ਭਯੋ। ਪਲਕ ਫੁਰਨ ਮਹਿ ਹਟਿ ਸਭਿ
 ਗਯੋ^੭॥੩੮॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਨੈ ‘ਸੁਰਗ ਇਹ ਗਏ। ਬਿਦਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ
 ਬਿਮਾਨਨ ਕਿਏ’। ਸੁਨਿ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਕੈ। ਗਯੋ ਸਿੱਖ ਸਭਿ
 ਚਲਿਤ ਨਿਹਰਿਕੈ॥ ੩੯॥ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗ ਮਿਲਨੋ ਤਬਿ ਜਾਇ। ਸਭਿ
 ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੋ ਦਯੋ ਸੁਨਾਇ। ਧਰਿ ਸ਼ਰਧਾ ਕੋ ਤਬਿ ਹਰਖਾਏ। ਸਗਰੇ ਸਿਖ
 ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਆਏ॥੪੦॥ ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਅਪਨੋ ਬਲ ਆਏ। ਬੈਠੇ ਬਡੇ
 ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਏ। ਸ਼ਬਦ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵਨਿ ਲਾਗੇ। ਸੁਨਹਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਪਗ
 ਅਨੁਰਾਗੇ॥੪੧॥ ਜੋ ਜੋ ਸੰਗਤਿ ਲਜਾਇ ਅਕੋਰ। ਸੋ ਲੇ ਕਰਿ ਆਏ ਗੁਰ
 ਓਰ। ਆਗੈ ਧਰਿ ਧਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ। ਪਿਖਿ ਪਿਖਿ ਦਰਸ਼ਨ ਮੁਦ ਤਿਹ
 ਸਮੋ॥ ੪੨॥ ਸਤਿਗੁਰ ਦਯਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੋ ਹੋਰੈ^੮। ਕੀਨਿ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰ

^੧ਬਿਨਾ ਦੋਰੀ ਦੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। ^੨ਬੇੜੀ। ^੩ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੱਥ ਨਾਲ। ^੪ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।

^੫ਜਾ ਹੀ ਮੇਰੇ ਤੇ ਭਰਸ।

ਘਨੇਰੇ । ਸਭਿ ਕੋ ਕੁਸਲ ਬੁਝ ਸਨਮਾਨੇ । ਬੈਠੇ ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਕੋ ਠਾਨੇ ॥
 ੪੩ ॥ ਜੋ ਜੋ ਤਿਸੀ ਦੇਸ਼ ਕੀ ਗਾਥਾ । ਬੁਝਨ ਕਰੀ ਕਹੀ ਗੁਰ ਸਾਥਾ ।
 ਸੰਧਾ ਲਗਿ ਬੈਠੇ ਤਿਸ ਥਾਨ । ਸੇਦਰ ਭੋਗ ਪਰਜੇ ਸੁਨਿ ਕਾਨ ॥ ੪੪ ॥
 ਗਏ ਗੁਰੂ ਨਿਜ ਮੰਦਿਰ ਫੇਰੇ । ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਗਮਨੀ ਨਿਜ ਡੇਰੇ । ਕੇਤਿਕ
 ਦਸੋਸ ਬਸੇ ਗੁਰ ਦਰਸੈ । ਬਾਕ ਸੁਨਹਿ ਸਭਿ ਹੀ ਉਰ ਹਰਸੈ ॥ ੪੫ ॥
 ਬਹੁਰੋ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗਏ । ਜਾਇ ਸੁਧਾਸਰ ਮੱਜਨ ਕਿਏ । ਅਪਰ
 ਤੀਰਥਨਿ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨੇ । ਮਨ ਭਾਵਤ ਕਰਿ ਸਦਨ ਪਯਾਨੇ ॥ ੪੬ ॥
 ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਤਹਿ ਕਰਤਿ ਬਿਲਾਸ । ਰਹੈ ਹਜ਼ਾਰੋ ਸੇਵਕ ਪਾਸ। ਭੁਗਤਿ
 ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਤਿ । ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸਿੱਖੀ ਅਧਿਕ ਉਦੋਤਿ ॥ ੪੭ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਸ ਗਿੱਥੇ ਖਬਰਾ ਕਾਸੇ 'ਸੰਗਤਿ' ਘੰਗਰਾ ਭਗਨਠ ਠਾਮ ਪੰਚਾਸਤੀ ਐਸ ੫੦ ॥

੫੯. [ਭਾਈ ਗੜੀਆ । ਮੀਆਂ ਦੌਲਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਿੱਖ ਹੁਤੋ ਗੜੀਆ ਮਹਾਂ ਰਹਿ ਹਜ਼ੂਰ ਲਹਿ ਗਜਾਨ । ਚਰਨ
 ਕਮਲ ਸੇਵਤਿ ਸਦਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਨ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-
 ਗੋਵਿੰਦ ਬਲੀ ਬਿਲੀਦ । ਸਿੱਖਜ ਚਕੋਰਨਿ ਕੋ ਨਿਤ ਚੰਦ । ਗੜੀਏ ਪ੍ਰਤਿ
 ਆਗਾਜਾ ਫੁਰਮਾਈ 'ਅਬਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪੁਰੀ ਕਹੁ ਜਾਈ' ॥ ੨ ॥ ਤਹਿ ਕੀ ਕਾਰ
 ਸਕੋਲਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਲੇ ਆਵਹੁ ਇਤ, ਰਹਿ ਕਿਤ ਕਾਲਾ' । ਸੁਨਿ ਗੜੀਏ
 ਕਰਿ ਰਿਦੇ ਅਨੰਦ । ਮਾਨੀ ਆਗਾਜਾ ਦੇ ਕਰ ਬੰਦਿ ॥ ੩ ॥ ਬੰਦਨ ਕਰਿ
 ਕੈ ਪਦ ਅਰਬੰਦ । ਗਮਨਜੋ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਲੀਦ । ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਚਿਤ
 ਮੁਰਤਿ ਗੁਰ ਰਾਖੇ । ਰਸਨਾ ਸੱਤਜਨਾਮ ਕੋ ਭਾਖੇ ॥ ੪ ॥ ਸਨੈ ਸਨੈ ਚਲਿ ਕੈ
 ਗੁਜਰਾਤ। ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਯੋ ਹੁਤੋ ਬੱਖਸਾਤ। ਬਸਹਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਇ।
 ਤਿਨਹੁ ਸੁਨੀ 'ਗੜੀਆ ਪੁਰਿ ਆਇ' ॥ ੫ ॥ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਇਕਠੀ
 ਹੁਇ ਕਰਿਕੈ । ਹਿਤ ਸਨਮਾਨ ਭਾਉ ਬਹੁ ਧਰਿ ਕੈ । ਮਿਲੇ ਜਾਇ ਕਰਿ
 ਨਿੰਮੀ ਹੋਏ। ਮਨਹੁ ਗੁਰੂ ਕੋ ਦਰਸਨ ਜੋਏ ॥ ੬ ॥ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਆਨਿ
 ਉਤਾਰੇ । ਤਾਤੇ ਜਲ ਤੇ ਚਰਨ ਪਖਾਰੇ । ਸੁੰਦਰ ਸਿਹਜਾ ਤਬੈ ਡਸਾਇ ।
 ਅਧਿਕ ਭਾਉ ਕਰਿ ਦਿਏ ਬਿਠਾਇ ॥ ੭ ॥ ਸਭਿ ਸਿੱਖਨਿ ਚਰਨਾਂਮਿਤ
 ਲੀਨਾ । ਅਪਰ ਸੇਵ ਸਭਿ ਹੀ ਬਿਧਿ ਕੀਨਾ । ਸ੍ਰਾਵਲ ਬਹੁ ਅਹਾਰ ਕਰਿ-
 ਵਾਏ । ਬਿਨਤੀ ਕਰਿ ਆਛੇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ ॥ ੮ ॥ ਇਕ ਮੀਆਂ ਦੌਲਾ ਤਿਸ
 ਥਾਨ । ਸਹਿਬ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੁ ਮਹਾਨ । ਸੰਤ ਸੰਗ ਕੀ ਨਿਤ ਅਭਿਲਾਖਾ ।

^੧ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ । ^੨ਜਾਕੇ । ^੩ਰੱਬ ਦਾ ।

ਮੈਲਾ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀ ਕਾਖਾ ॥੯॥ ਗੜੀਏ ਕੋ ਆਵਨਿ ਸੁਨਿ ਪਾਯੋ । ਪ੍ਰੇਮ
ਧਾਰਿ ਬਹੁ ਮਿਲਿਏ ਆਯੋ । ਜਿਸ ਮਹਿ ਮਹਾ ਸੰਤ ਕੇ ਲੱਛਨ । ਪਰ-
ਉਪਕਾਰੀ ਸਦਾ ਬਿਦੋਛਨ ॥੧੦॥ ਦੇਖੈ ਜਾਇ ਨ ਦੁਖੀਆ ਕਬੈ । ਕਰਿ
ਅਤਿ ਜਤਨ ਹਤੇ ਦੁਖ ਸਬੈ । ਮਨ ਤੇ, ਤਨ ਤੇ, ਧਨ ਤੇ ਸਦਾ ॥ ਦੁਖ ਕੈ
ਹਰਹਿ ਦੁਖੀ ਪਿਖਿ ਜਦਾ ॥ ੧੧ ॥ ਰੈਕ ਬਿੰਦ ਕੋ ਜਬਿਹੁ ਲਹੈ । ਛੁਪਿਤ
ਰੁ ਬਸਨ ਰਹਤਿ ਜੇ ਰਹੈ । ਤਿਨ ਸਭਿ ਕੋ ਮਿਹਨਤੀ ਲਗਾਵੈ । ਵਹੈ ਕੂਪ
ਕੈ ਪੁਲ ਬਨਵਾਵੈ ॥ ੧੨ ॥ ਬਿਖਮ ਪੰਥ ਕੋ ਸਮ ਕਰਵਾਵੈ । ਮਾਰਗ
ਪਰ ਤਰੁਵਰ ਲਗਵਾਵੈ । ਜਬਹਿ ਮਜ਼ੂਰੀ ਬਹੁ ਚਢਿ ਜਾਇ । ਜਾਚਹਿ
ਨਿਕਟਿ ਰੈਕ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧੩ ॥ ਅਵਿਨੀ ਕੋ ਖਨਿਕੈ ਤਤਕਾਲਾ ।
ਦਰਬ ਨਿਕਾਸਹਿ ਤਹਾ ਬਿਸਾਲਾ । ਜਥਾਜੋਗ ਸਭਿ ਹੀ ਕੋ ਦੇ ਕੈ । ਪਤਿ-
ਪਾਲਤਿ ਇਮ ਰੈਕ ਦਿਖੈਕੈ ॥ ੧੪ ॥ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਇ ਦੁਖ ਮਾਹਿ ।
ਸਭਿ ਮੀਆਂ ਦੋਲੇ ਫਿਗ ਜਾਹਿ । ਅਰਜ ਗੁਜ਼ਾਰਹਿ ਹੋਇ ਹਜ਼ੂਰੀ ।
ਕਰਹਿ ਮੁਰਾਦ ਸਭਿਨਿ ਕੀ ਪੂਰੀ ॥੧੫॥ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਹੁਤੇ ਇਮ ਗੀਤਿ ।
ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤ ਨਿਤ ਚੀਤ ਸੁ ਮੀਤ* । ਭਾਈ ਗੜੀਏ ਕੋ ਲਖਿ ਸੰਤ । ਆਯੋ
ਮਿਲਨਿ ਹੋਤੁ ਹਿਤਵੰਤਿ ॥ ੧੬ ॥ ਨਿਕਟਿ ਹੋਇ ਜਬਿ ਦਿਖੈ ਪਰਸਪਰ ।
ਕਰਿ ਬਹੁ ਭਾਉ ਸੁ ਰਹੈ ਹਰਖਿ ਭਰਿ । ਖਰੇ ਹੋਇ ਭਰਿ ਅੰਕ ਮਿਲੇ ਹੈਂ ।
ਬੁਝਿ ਕੁਸ਼ਲ ਕੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਢਲੇ ਹੈਂ ॥੧੭॥ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਹਾਤਮ ਕਹੈ ।
ਦੋਨੋ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾ ਸੁ ਲਹੈ* । ‘ਲਾਖਹੁ ਸੇਵਕ ਕਰੇ ਨਿਹਾਲ । ਜਿਹ
ਬਡ ਭਾਗ ਸੁ ਮਿਲਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ’ ॥ ੧੮ ॥ ਤਬਿ ਮੀਆਂ ਦੋਲਾ ਹਰਖਾਏ ।
ਸਹਤ ਬੇਨਤੀ ਬੈਨ ਅਲਾਏ । ‘ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਜੀ ਕੀਨਿ ਜੁ ਬਾਨੀ ॥ ਸੁਨਨਿ
ਸੁਖਮਨੀ ਚਾਹਿ ਮਹਾਨੀ ॥੧੯॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਅਬਿ ਮੋਹਿ ਸੁਨਾਵੈ । ਕਹਿ
ਗੁਰ ਬਾਕ ਰਿਦਾ ਹਰਖਾਵੈ । ਜਿਸ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਿਫਤ ਬਹੁ ਮੈਲਾ’ । ਇਮ
ਜਬਿ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਿਕਹਿ ਦੋਲਾ ॥੨੦॥ ਸੁਨਿ ਗੜੀਆ ਤਬਿਲਗਜੈ ਸੁਨਾਵਨਿ ।
ਮੀਆਂ ਭਯੋ ਮਗਨ ਰਸ ਪਾਵਨ । ਇਕ ਸਲੋਕ ਪੈਰੀ ਜੁਤਿ ਗਾਯੋ । ਪੁਨ
ਰਹਾਉ ਕੋ ਪਾਠ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੨੧ ॥ ‘ਸੁਖਮਨੀ ਸੁਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ ।
ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਮਨਿ ਬਿਸ੍ਰਾਮ’ । ਸੁਨਿ ਦੋਲਾ ਮਨ ਭਯੋ ਅਨੰਦਾ ਲਗਜੈ

*ਉੱਚੇ ਨੀਵੇਂ ਰਾਹ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ । *ਚੇ ਮਿਤ੍ਰ । ਉਸਦੇ ਚਿੰਤ ਵਿਚ ਸਿਤਾ
ਦੀ ਸਦਾ ਪ੍ਰੀਤ ਸੀ । *ਪਾ:—ਮਹਿਮਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਹੁ ਲਹੈ ।

ਬਿਚਾਰਨਿ ਅਰਥ ਬਿਲੇਦ ॥ ੨੨ ॥ ਉਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਇ ਬਾਕ ਓਚਾਰਾ ।
 'ਹਾਸਲ ਭਾ ਮਖਸੂਦ' ਹਮਾਰਾ । ਇਹ ਗੁਰ ਬਾਕ ਰਿਦੈ ਲਖਿ ਲੀਨਿ । ਮੈਂ
 ਜਾਨੀ ਮਹਿਮਾ ਇਸ ਪੀਨ^੧ ॥ ੨੩ ॥ ਸੁਖ ਬਿਲੇਦ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮੁ ।
 ਬਿਨਾ ਸੰਤ ਨਹਿ ਪੂਰਨ ਕਾਮੁ । ਇਸ ਤ ਖਾਤਰ ਜਮਾ^੨ ਹਮਾਰੀ । ਅਪਰ
 ਸੁਨਨਿ ਕੀ ਚਾਹਿ ਨਿਵਾਰੀ ॥ ੨੪ ॥ ਗੁਰਬਾਨੀ ਸਮ ਅਪਰ ਨ ਬਾਨੀ ।
 ਇਕ ਤੁਕ ਸੁਨੇ ਪਰਮ ਗਤਿ ਜਾਨੀ । ਤੁਕ ਰਹਾਉ ਕੀ ਦੋਇਨ ਮਾਂਹਿ ।
 ਜੋਗ ਭੋਗ ਸਭਿ ਪਾਯੋ ਜਾਹਿ^੩ ॥ ੨੫ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗੜੀਆ ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੰਨਾ ।
 ਕਹਨੇ ਬਿਹਸਿ 'ਦੋਲਾ ! ਤੁਮ ਧੰਨ' । ਇਮ ਚਰਚਾ ਕਰਿ ਹਰਖੇ ਦੋਉ ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਂ ਮਨ ਸੋਉ ॥ ੨੬ ॥ ਦਿਨ ਦੋਇਕ ਰਹਿ ਗੜੀਆ ਚਲਨੇ ।
 ਤਬਹਿ ਆਨਿ ਪੁਨ ਦੋਲਾ ਮਿਲਨੇ । ਸਭਿ ਸੋਂ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਚਲਿ ਪਰਨੇ ।
 ਮੀਆਂ ਨੇ ਯਾ ਕੋ ਸੰਗ ਕਰਨੇ^੪ ॥ ੨੭ ॥ ਨਗਰ ਵਹਿਰ ਪਹੁੰਚਾਵਨਿ ਗਯੋ ।
 ਗੁਰ ਜਸ ਬੁਝਤਿ ਸੁਨਤੋ ਭਯੋ । ਵਹਿਰ ਨਗਰ ਤੇ ਕੋਤਿਕ ਚਾਲਾ^੫ ਦੋਖਨੇ
 ਸਿਕਤਾ^੬, ਆਇ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੨੮ ॥ ਟੂਟੀ ਪਨਹੀ^੭ ਗੜੀਏ ਚਰਨ ।
 ਬਾਰੂ ਪਰਹਿ ਧਰਹਿ ਜਬਿ ਧਰਨਿ^੮ । ਜਬਹਿ ਉਠਾਵਹਿ ਉਭਹਿ ਬਿਸਾਲੇ ।
 ਜਾਨੂ ਲਗਿ^੯ ਜੰਘਨ ਕੇ ਨਾਲੇ ॥ ੨੯ ॥ ਦੇਖਤਿ ਦੋਲੇ ਮਨ ਠਹਿਰਾਈ ।
 -ਪਨਹੀ ਅਪਰ ਨ ਕਿਤਹੂੰ ਪਾਈ- । ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਤਿ ਸੰਗ ਸੁ ਜਾਇ ।
 -ਬਿਨ ਧਨ ਤੇ ਇਹ ਅਸ ਦੁਖ ਪਾਇ ॥ ੩੦ ॥ ਕੋ ਨਿਧਿ ਸਿਧਿ ਗੜੀਏ
 ਕੋ ਦੇਵੇ^{੧੦} । ਦੇ ਸੁਖ ਸੰਤ ਪੁੰਨ ਮੈਲੇਵੇਂ- । ਜੋ ਦੋਲੇ ਚਿਤ ਚਿਤਵਨ ਠਾਨੀ ।
 ਸਭਿ ਗੜੀਏ ਤਤਛਿਨ ਪਹਿਚਾਨੀ ॥ ੩੧ ॥ -ਮੁਝ ਗੁਰ ਸਿਖ ਕੋ ਨਿਰਧਨ
 ਜਾਨਾ । ਸ਼ਕਤਿ ਹੀਨ ਮਨ ਮਹਿ ਪਹਿਚਾਨਾ । ਅਪਨੀ ਕਲਾ ਕੁਛਕ
 ਦਿਖਰਾਵੇ^{੧੧} । ਤਬਿ ਇਸ ਕੀ ਸਭਿ ਸੰਕ ਮਿਟਾਵੇਂ- ॥ ੩੨ ॥ ਤਬਿ ਠਾਂਢੇ ਹੁਇ
 ਦਿਸ਼ਟਿ ਨਿਹਾਰੀ । ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਬਿਖੈ ਹੋਮ ਛਿਤ ਸਾਰੀ । ਸਭਿ ਸਿਕਤਾ ਭੀ
 ਕੰਚਨ ਕਿਨਕੇ । ਬਡੇ ਚੋਰ ਸਮ ਦਿਪਹਿ ਰਤਨ ਕੇ ॥ ੩੩ ॥ ਦੋਲੇ ਪੀਰ
 ਹੋਰਿ ਕਰਿ ਸਿਧਿ ਕੋ । ਜਾਨਤਿ ਭਾ-ਪੂਰਨ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੋ । ਲਛਮੀ ਕੀ
 ਪ੍ਰਵਾਹ ਇਸ ਨਾਂਹੀ । ਸਾਹਨ ਸਾਹ, ਸ਼ਕਤਿ ਸਭਿ ਪਾਹੀ ॥ ੩੪ ॥ ਅਜਰ
 ਜਰਨ ਉਰ ਧੀਰਜ ਧਾਰੀ । ਅਤਿ ਤਜਾਗੀ, ਨਾਂਹਿਨ ਹਿਤਕਾਰੀ^{੧੨}- । ਹਾਥ
^੧ਪ੍ਰਯੋਜਨ । ^੨ਭਾਰੀ । ^੩ਤਸੱਲੀ । ^੪ਭਾਵ ਗੜੀਏ ਦੇ ਨਾਲ ਗਿਆ । ^੫ਚੋਤ । ^੬ਜੁੱਤੀ । ^੭ਰੋਤਾ
 (ਜੁੱਤੀ ਵਿਚ) ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ (ਪੈਰ ਧਰਤੀ ਤੇ) ਧਰਦਾ ਹੈ । ^੮ਗੋਢੇ ਤੱਕ । ^੯(ਮਾਇਆ ਦਾ)
 ਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ।

ਜੋਰਿ ਕਦਮਨਿ ਪਰ ਪਰਜੈ । ਰਹਿਨੀ ਦੇਖਿ ਸੁਜਸੁ ਬਹੁ ਕਰਜੈ ॥੩੫॥ 'ਪੈਨ
 ਤੁਮਹਿ ਗੁਰ ਧੰਨ ਤੁਮਾਰੈ । ਇਤੀ ਸ਼ਕਤਿ ਸਭਿ ਰਿਦੈ ਸਹਾਰੈ' । ਗੜੀਏ
 ਕਹਜੈ 'ਨ ਗੁਰ ਘਰ ਕਮੀ' । ਬਲ ਦੀਰਘ ਤੇ ਹੋਵਤਿ ਛਮੀ' ॥੩੬॥ ਇਮ
 ਕਹਿ ਦੋਲੇ ਤੇ ਹੁਇ ਬਿਦਾ । ਮਗ ਕਸ਼ਮੀਰ ਪਜਾਨੈ ਤਦਾ । ਜਬਿ
 ਪਹੁੰਚਜੈ ਸੰਗਤਿ ਸਭਿ ਆਈ । ਕਰੇ ਭਾਉ ਕੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਈ ॥ ੩੭ ॥
 ਪਦ ਰਸ ਸੇ ਮਖ ਪਰ ਕਰ ਫਿਰਜੈ । ਲਯੋ ਹੁਕਮ ਨਾਮਾ ਸਿਰ ਧਰਜੈ ਪਵਿ
 ਕਰਿ ਸਭਿ ਓਰ ਆਨੰਦ ਭਰਜੈ । ਗੁਰੁ ਪੁਰਬ ਸੰਗਤਿ ਨੇ ਕਰਜੈ ॥ ੩੮ ॥
 ਕਰਿ ਇਕਠੀ ਗੁਰ ਕਾਰ ਤਗੀਦ । ਦੇ ਕੈ ਸਰਬ ਲਿਖਾਇ ਰਸੀਦ ।
 ਗੜੀਏ ਦਰਬ ਪਾਇ ਗਰ ਕੇਰੇ ਨਾਨਾ ਭੋਜਨ ਕੀਨਿ ਘਨੇਰੇ ॥੩੯॥ ਸਤਿ-
 ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਕਰਿ ਭੋਗਾਏ । ਦਿਯੋ ਰੰਕ ਜੋ ਮਾਂਗਨਿ ਆਏ । ਕਰਜੈ ਖਰਚ
 ਜੇਤਿਕ ਗੁਰ ਦਰਬਾ । ਪੁਰਿ ਕਸ਼ਮੀਰ ਬਿਖੈ ਸੇ ਸਰਬਾ ॥ ੪੦ ॥ ਹਟਿ
 ਆਯਹੁ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਕੀਨਾ । ਪਰਜੈ ਚਰਨ ਪਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਬੀਨਾ । ਬੁਝਜੈ
 ਸਤਿਗੁਰ 'ਕਹੁ ਕਮਾ ਲਜਾਯਹੁ । ਕਮਾ ਸੰਗਤਿ ਨੇ ਤੁਵ ਅਰਪਾਯਹੁ' ।
 ॥ ੪੧ ॥ ਕਹਤਿ ਭਯੋ 'ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਾਮੀ । ਸਭਿ ਜਾਨਤਿ ਤੁਵ ਅੰਤਰ-
 ਜਾਮੀ । ਗੁਰ ਪੂਜਾ ਜੋ ਸਿੱਖਨਿ ਦੀਨੀ । ਸੇ ਸੇ ਤੁਮ ਕੋ ਅਰਪਨ ਕੀਨੀ
 ॥ ੪੨ ॥ ਕਰਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਿੱਖ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ । ਤੁਮ ਸਭਿ ਘਟ ਭੋਗੀ ਸੁਖ
 ਪਾਏ' । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਗਸਨ ਕੀਨਾ । 'ਭਲੀ ਕਰੀ ਚੈ, ਸਿੱਖ
 ਪ੍ਰਬੀਨਾ ।' ॥੪੩॥ ਸਰਬ ਮਸੰਦ ਜਿ ਗੁਰ ਅਗੁਵਾਈ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਸੇ
 ਕਹਿ ਕੈ ਸਮੁਝਾਈ । 'ਜੋ ਕਸ਼ਮੀਰ ਕਾਰ ਧਨ ਭਾਰੀ । ਹਮ ਗੜੀਏ ਤੇ
 ਲੀਨਿ ਸੰਭਾਰੀ' ॥ ੪੪ ॥ ਭਏ ਪਸੰਨ ਬਿਸਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਅਸ ਆਇਸੁ
 ਦੀਨੀ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । 'ਅਬਿ ਤੁਮੇ ਗ੍ਰਿਹ ਬੈਠਹੁ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ । ਸਿੱਖੀ ਜਗਤ
 ਬਿਖੈ ਬਿਦਤਾਵਹੁ ॥ ੪੫ ॥ ਪਰੀ ਥਾਇ ਸਭਿ ਘਾਲ ਤੁਮਾਰੀ । ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ
 ਸਿਮਰਹੁ ਨਾਮ ਮੁਰਾਰੀ' । ਗੁਰ ਤੇ ਬਿਦਾ ਹੋਇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਇਵਾ ਚਰਨ ਪ੍ਰੇਮ
 ਕਰਿ ਚੈਸੇ ਧਨਾਇਵ ॥ ੪੬ ॥ ਜੋ ਜਾਚਨ ਜਾਵਹਿ ਤਿਸ ਪਾਸੁ । ਦੇ ਤਤ-
 ਕਾਲ ਨਿਕਾਸਿ ਅਵਾਸ' । ਜਬਿ ਖਰਚੀ ਤਿਸ ਤੇ ਬਰਿ ਜਾਇ । ਜਾਚਨਹਾਰ
 ਆਇ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੪੭ ॥ ਤਬਿ ਇਹ ਬਾਤ ਪੁਕਾਰ ਕਹੀਤਾ । 'ਜੋ ਸੁਤ

^੧ਘਾਟਾ । ^੨ਭਾਰੀ ਬਲ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸਹਨ ਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ^੩ਫੇਰਿਆ । ^੪ਭੈਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।

^੫ਘਰੋਂ (ਧਨ) ਕੱਢਕੇ ਦੇ ਦੇਵੇ ।

ਚਾਹੈ ਬਿਨ ਸੁਤਵੇਤਾ । ਪੰਚ ਰਜਤਪਣ ਆਨਿ ਚਵਾਵਹਿ । ਸੇ ਤਤਕਾਲ
ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਪਾਵਹਿ' ॥ ੪੮ ॥ ਇਸ ਲੇ ਕਰਿ ਭੂਖੇ ਕਉ ਦੇਵਹਿ । ਸਿਮਰ ਨਾਮ
ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸੇਵਹਿ । ਸਦਾ ਰਹੈ ਮਨ ਤੇ ਉਪਕਾਰੀਕਰੁਨਾ ਕਰਹਿ ਹੋਰਿ
ਨਰ ਨਾਰੀ ॥ ੪੯ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਪੇ ਖਸਟਮਿ ਰਾਸੇ 'ਭਾਈ ਗੁਰੀਏ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ
ਏਕ ਪੰਛਾਸਤਿ ਅੰਸੁ ॥ ੫੧ ॥

੫੨. [ਪੰਡਤ ਨਿਤਾਨੰਦ ਦੀ ਕਥਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਨੇ 'ਕਥਾ ਸੁਨਹਿ ਅਥਿ ਕੋਇ' ।
ਪਠਨੇ ਵਟਲੇ ਨਗਰ ਕੋ ਏਕ ਸਿੱਖ ਛਿਨ ਸੋਇ' ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ 'ਨਿਤਾ-
ਨੰਦ ਦਿਜ ਪੰਡਤਿ ਮਹਾਂ । ਆਨ ਹਕਾਰੇ, ਬੰਸਹਿ ਪੁਰਿ ਤਹਾਂ' । ਸੁਨਤਿ
ਸਿੱਖ ਤੂਰਨ ਚਲਿ ਗਯੋ । ਪੰਡਤ ਸੰਗ ਕਹਤਿ ਇਸ ਭਯੋ ॥ ੨ ॥ 'ਤੁਮ
ਤੇ ਕਥਾ ਸੁਨੀ ਗੁਰ ਚਾਹੈ' । ਪੁਸਤਕ ਲੇਹੁ ਚਲਹੁ ਤਿਨ ਪਾਹੈ' । ਸੁਨਿ ਮੁਦ
ਧਰਿ ਦਿਜ ਹੋਧਹੁ ਤਜਾਰੀ । ਪਰਜੇ ਪੰਥ ਹੁਇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਾਰੀ ॥ ੩ ॥ ਆਇ
ਮਿਲਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ । ਸਨਮਾਨਨੇ ਬਹੁ ਲਖਿ ਦਿਜ ਅੰਗ । ਅਗਲੇ
ਦਿਵਸ ਕਥਾ ਕਰਿਵਾਈ । ਬਹੁ ਰਾਜਨਿ ਕੀ ਗਾਥ ਸੁਨਾਈ ॥ ੪ ॥ ਲਗਹਿ
ਦਿਵਾਨ ਆਨਿ ਕਰਿ ਭਾਰਾ । ਸੁਨਹਿ ਗੁਰੁ ਜੁਤਿ ਸਿੱਖ ਹਜ਼ਾਰਾ । ਚਿਤ ਲੈ
ਬੈਠਹਿ ਕਥਾ ਸੁਨੀਤੇ । ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗਨ ਕੋ ਬਰਨੀਤੇ ॥ ੫ ॥ ਕੋਤਿਕ
ਦਿਵਸ ਕਥਾ ਮਨ ਲਾਯੋ । ਇਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤਬਿ ਐਸੇ ਆਯੋ—ਜਮ ਕੀ ਪੁਰੀ
ਦੂਰ ਮਗ ਜਾਇ । ਏਕ ਬਰਖ ਮਹਿ ਨਰ ਪਹੁੰਚਾਇ—॥ ੬ ॥ ਇਹ ਸੁਨਿ
ਸਿੱਖਨਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਰਜੇ । ਕਥਾ ਕਹਨਿ ਤ ਜਬਿ ਹਟਿ ਪਰਜੇ ਚਾਰ ਸਿੱਖ
ਤਬਿ ਆਪਸ ਮਹੀਆ । ਤਿਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਰ ਐਸੇ ਕਹੀਆ ॥ ੭ ॥ ਸੁੰਦਰ
ਨਾਮ ਸਿੱਖ ਤਬਿ ਲਹਜੇ । 'ਪੰਥ ਬਰਖ ਕੋ ਪੰਡਤ ਕਹਨੇ ਮੈਂ ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ
ਤੇ ਚਲਿ ਜੈ ਹੋ' । ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਿਧੈ ਹੋ' ॥ ੮ ॥ ਸੁਨਿ ਲਾਲਾ ਮਿਖ
ਬੋਲਨੇ ਤਬੈ । 'ਗੁਰੁ ਦਯਾ ਤੇ ਉਲਘੈਂ ਸਬੈ ਦੋਇ ਪਹਿਰ ਕੋ ਮਾਰਗ ਮੇਰੇ
ਪਹੁੰਚੈ, ਅਪਰ ਬਿਲਮ ਨਹਿ ਹੋਰੈ' ॥ ੯ ॥ ਪੁਨ ਮੱਧਾ ਸਿਖ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ ।
'ਉਲਘੈਂ ਜਾਮ' ਦਯਾ ਗੁਰ ਠਾਨੈ' । ਬਹੁਰ ਨਿਹਾਲੇ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ । 'ਗੁਰ
ਕਰੁਨਾ ਤੇ ਨਿਮਖ ਮਝਾਰੇ' * ॥ ੧੦ ॥ ਜਾਉਂ ਪੁਲੋਕ ਜੁ ਪੰਡਤ ਭਨਿਓ' ।
ਇਸ ਆਪਸ ਮਹਿ ਕਹਿਓ ਸੁਨਿਓ' । ਇਨ ਰੀਤਨ ਕੇ ਕਹੇ ਵਾਕ ਜਬਿਓ ।
*ਓਸੇ ਛਿਨ । *ਇਕ ਪਹਿਰ ਵਿਚ । *ਪਲ ਵਿਚ ਹੋ । *ਪਾ: ਨਿਹਾਰੇ । †ਕਈ ਨੁਸਖਿਆਂ
ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ । ‡ਪਾ:—ਇਸ ਆਪਸ ਮਹਿ ਕਹਨੇ ਸੁਨਨੇ ਜਬ ।

ਪੰਡਿਤ ਇਨ ਕੀ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇਖਿ ਤਬਿ॥੧੧॥ ਬਿਸਮਜੈ ਮਨ ਮਹਿ ਗੁਰ ਸੰਗ
ਬੁਝਾ । 'ਸਿਖਿ ਕਿਮ ਕਹਤਿ ? ਕਹਾਂ ਇਨ ਸੁਝਾ ? । ਬੇਦ ਬਯਾਸ ਕੇ ਕਰੇ
ਪੁਰਾਨਾ । ਤੁਮ ਹੀ ਜਾਨਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ ॥੧੨॥ ਲਿਖਨੈ ਪੁਰਾਨ ਬਿਖੈ
ਕੈ ਕੂਰ । ਕੈ ਸਿਖ ਬੋਲਤਿ ਕੂਰ ਹਜ਼ੂਰ । ਚਾਰਿ ਜਾਮ ਕੈ ਨਿਮਖ ਮਝਾਰਾ॥
ਪੰਥ ਬਡੋ ਕਿਮ ਉਲਘਹਿ ਸਾਰਾ' ॥੧੩॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਰਦਾਸ
ਨਿਹਾਰਾ । 'ਦਿਹੁ ਪੰਡਿਤ ਕੋ ਸੰਸੈ ਟਾਰਾ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਉੱਤਰ ਕੋ ਦੀਜੈ।
ਦਿਜਬਰ ਕੋ ਸ਼ਾਤੀ ਉਰ ਕੀਜੈ' ॥੧੪॥ ਗੁਰ ਰੁਖ ਪਾਇ ਕਹਨੈ ਗੁਰਦਾਸ।
'ਸੁਨਹੁ ਬਿੱਪੂ ਸਚ ਕਹਿ ਤੁਮ ਪਾਸ । ਕਹੇ ਬਯਾਸ ਕੇ ਸਕਲ ਪੁਰਾਨ । ਹੋਂ
ਸਾਚੇ ਸਭਿ ਸੁਨਹਿ ਜਹਾਨ ॥੧੫॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸਿਖ ਸੋ ਭੀ ਸਾਚੇ । ਸਦਾ
ਉਪਾਸਨ ਗੁਰ ਕੀ ਰਾਚੇ' । ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਮੇਂ ਜੋ ਜਗ ਜੀਵਾ' । ਕਰਹਿ
ਸੁਭਾਸੁਭ ਸਰਬ ਸਦੀਵਾ ॥੧੬॥ ਤਿਨ ਕੋ' ਪੰਥ ਤਬਾ ਹੀ ਜਾਨਾ॥ਪੁੰਨੀ
ਕੋ ਅਸਵਾਰੀ ਨਾਨਾ । ਤਉ ਬਰਖ ਦਿਨ ਮਹਿ ਤਹਿ ਜਾਇ । ਲੇਖਾ ਧਰਮ
ਰਾਇ ਵਿਗ ਪਾਇ ॥੧੭॥ ਜੇ ਪਾਪੀ ਤਿਨ ਮਾਰਤਿ ਜਾਤੇ । ਦੁਖ ਕੋ ਪਾਇ
ਸੁ ਪਾਇ ਪ੍ਰਯਾਤੇ' । ਸੋ ਭੀ ਜਾਹਿ ਬਰਖ ਦਿਨ ਮਾਂਹੀ । ਲਹੈ ਸਜਾਇਨਿ
ਅੰਤਕ ਪਾਹੀ' ॥੧੮॥ ਤਿਨ ਕੋ ਜਾਨੈ ਭਨਹਿ ਪੁਰਾਨ' । ਗੁਰ ਸਿੱਖਨਿ
ਕੋ ਨਹਿਨ ਬਖਾਨ' । ਇਨ ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਨਹੀਂ ਜਮ ਆਵੈ । ਰਹੈ ਦੂਰ
ਦੀਰਘ ਡਰ ਪਾਵੈ ॥੧੯॥ ਧਰਮਰਾਇ ਆਦਰ ਕਰਿ ਮਿਲੈ । ਸਾਧ ਸਾਧ
ਸਭਿ ਕਹਿ ਜਬਿ ਚਲੈਂ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਸਿੱਖੀ ਮਹਾਂ । ਮਹਾਂ ਮਹਾਤਮ ਹੈ*
ਜਹਿ ਕਹਾਂ ॥੨੦॥ ਜੇਤਿਕ ਬਲ ਜਿਸ ਮਹਿ ਹੁਇ ਆਵੈ । ਤੇਤਿਕ ਕਹੈ
ਨ ਕੂਰ ਅਲਾਵੈ । ਇਨ ਸਿੱਖਨ ਮਹਿ ਸ਼ਕਤੀ* ਅੰਸੈ । ਦਈ ਗੁਰੁ ਕੀ
ਭਾਖਤਿ ਜੈਸੇ॥੨੧॥ ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ* ਫਲ ਪੈ ਹੈਂ। ਨਿਮਖ ਨ ਲਾਗਹਿ

*ਰਚੇ ਹੋਏ । *ਜਗਤ ਦੇ ਜੀਅ ਜੋ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਵਿਚ (ਲਗੇ ਹਨ) । *ਭਾਵ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀਆਂ
ਦਾ । *ਪੈਰੀਂ ਤੁਰਦੇ ਹਨ । *ਸਜਾਵਾਂ ਜਮ ਪਾਸੋਂ । *ਪੁਰਾਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਹੀ ਜਾਣਕੇ
ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ । *ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਬਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ।

*ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵੱਸੀ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਨਾਮ ਜਪਦੇ
ਹਨ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡੇਰ ਹਰਿਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੋ
ਸਾਂਈ ਦਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਠ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਓਹ ਲੱਗੇ ਹਨ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ ਤੇ
ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ ਪਿਆਰੇ ਨਾਲ, ਜਾਣਾ ਆਉਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ਜੋ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀ
ਅੰਤਮੇ ਮੇਲ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਸਿਕਲਪਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਹੋਨ,
ਕਰਮ ਤੇ ਸਿਕਲਪ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਬੰਧਨ ਹੋਨ ।

ਭਹਿ ਪਹੁੰਚੈ ਹੈ । ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਿ ਬਹੁ ਬਲ ਕਹੈ* । ਜਮ ਨਹਿ ਪਿਖਹਿ
ਗੁਰੁ ਜਿਨ ਲਹੈ*॥੨੨॥ ਯਾਂਤੇ ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਬਹੁ ਭਾਰੀ । ਨਹੀਂ ਮਹਾ-
ਤਮ ਜਾਇ ਉਚਾਰੀ । ਸੁਨਿ ਪੰਡਿਤ ਚਿਤਵਤਿ ਚਿਤਮਾਂਹੀ।-ਕਹਾਂ ਕਥਾ
ਉਚਰੈ ਗੁਰ ਪਾਹੀ ॥ ੨੩ ॥ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤਿ ਕੇ ਇਹ ਗਯਾਤਾ । ਸਗਰੇ
ਜਗਤ ਪੂਜ ਬੱਖਯਾਤਾ॥ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਸਿੱਖ ਕਰੇਰ । ਜੋ ਸਿਮਰਹਿ ਹਾਜ਼ਰ
ਤਿਸ ਓਰ ॥ ੨੪ ॥ ਕਾਰਜ ਪੂਰਹਿ ਹੋਹਿ ਸਹਾਇ । ਇਹ ਸਭਿ ਮਹਿ ਅਥਿ
ਜਾਨੀ ਜਾਇ । ਤਥਾ ਸਹਾਇਕ ਬਨਹਿ ਅਗਾਰੀ । ਜਾਨੀ ਪਰਹਿ ਭਲੇ
ਨਿਰਧਾਰੀ ॥ ੨੫ ॥ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਸਭਿ ਜਗ ਕੇਰਾ । ਗਹੈਂ ਸ਼ਰਨ
ਕਾਟਹਿ ਦੁਖ ਮੇਰਾ-। ਇਮ ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ਪਾਇਨ ਪਰਜੈ । ਛਿਮਹੁ ਜਾਤਿ
ਕੇ ਮਦ ਮੈਂ ਕਰਜੈ ॥ ੨੬ ॥ ਲਗਜੈ ਸੁਨਾਵਨਿ ਕਥਾ ਅਗਾਰੀ । ਸਰਬ
ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਗੁਨਕਾਰੀ । ਮਹਿਮਾ ਜਾਨੀ ਨਹੀਂ ਤੁਮਾਰੀ । ਪਰਜੈ ਸ਼ਰਨ
ਦਿਹੁ ਕੁਮਤਿ ਬਿਦਾਰੀ ॥੨੭॥ ਨਹੀਂ ਜਾਤਿ ਕੇ ਅਥਿ ਕੁਛ ਮਾਨ । ਕਰਹੁ
ਸਿੱਖ ਸਭਿ ਬੰਧਨ ਹਾਨਿ । ਸੁਨਿ ਬਿਨਤੀ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਸਕਾਏ । ਦਿਜ ਕੇ
ਜਾਗੇ ਭਾਗ ਸੁਹਾਏ ॥ ੨੮ ॥ ਕਰਜੈ ਸਿੱਖ ਚਰਨਾਂਮਿਤ ਲੀਨਾ । ਭਯੋ
ਮਾਨ ਤੇ ਬਿੱਪ੍ਰ ਬਿਹੀਨਾ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਗੁਰ ਐਸੀ ਕਰੀ । ਸਰਬ ਥਾਤ ਕੀ
ਸੋਝੀ ਪਰੀ ॥ ੨੯ ॥ ਪੰਥ ਬਰਖ ਦਿਨ ਕੇ ਜੋ ਕਹੈ । ਨਿਮਖ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ
ਦਿਜਬਰ ਲਹੈ । ਭਯੋ ਅਨੰਦ ਬਿਲੀਦੈ ਦੀਖਾ । ਦੇਨਿ ਜੁ ਅਯੋ ਆਪ ਲੀ
ਸੀਖਾ ॥ ੩੦ ॥ ਪੁਨ ਗੁਰ ਆਇਸੁ ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਾਰੀ । ਸਭਿ ਪੁਰਾਨ ਕੀ
ਕਥਾ ਉਚਾਰੀ । ਸਿੱਖ ਸੁਭਟ ਸਭਿ ਸੁਨਹਿ ਬਿਚਾਰਹਿ । ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿਮਾਂ
ਮਹਾਂ ਉਚਾਰਹਿ ॥ ੩੧ ॥ ਪਰਜੈ ਭੋਗ ਧਨ ਦੀਨਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਹਲਤਿ
ਪਲਤਿ ਦਿਜ ਕੀਨਿ ਨਿਹਾਲਾ । ਪੁਨ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਦਰਬ ਚਵਾਯੋ । ਅਤਿ
ਅਨੰਦ ਕੋ ਰਿਦੈ ਉਪਾਯੋ ॥੩੨॥ ਰਹਨਿ ਲਗਜੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਾਸ । ਧਨ
ਕੋ ਭੋਜਨੋ ਅਪਨਿ ਅਵਾਸ । ਨਿਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਨਿਹਾਰੈ । ਚਲਿਤ
ਅਨਿਕ ਅਸਚਰਜ ਬਿਚਾਰੈ॥੩੩॥ ਸੰਗਤਿ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੇ ਆਵੈ । ਮਨ
ਬਾਂਛਤਿ ਸਗਲੇ ਬਰ ਪਾਵੈ । ਅਨ ਗਨ ਧਨ ਨਿਤ ਆਇ ਉਪਾਇਨ । ਜਗ

*ਦੇਖਕੇ । *ਸਿੱਖਿਆ ਲੀਤੀਓਸੁ ।

*ਯਥਾ:-ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਜਮ ਤੇ ਛੁਟਕਾਰਿ ॥

ਪੁਨ.-ਠਾ ਹਉ ਠਾ ਤੂੰ ਠਹ ਛੁਟਹਿ ਨਿਕਟਿ ਨ ਜਾਈਅਹੁ ਦੁਤ ॥ ਪੁਨ:-ਦੂਰਿ ਰਹੀ ਉਹ
ਜਨ ਤੇ ਬਾਟ ॥

†ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਰਣਯੁੱਧ ਦੇ ਦਿਹਾਸ ਸੁਣਵਾਏ ਹੋਸਨ ਜੋ

ਸੀਰਰਸ ਫਾਧੇ । ਦੋਸੇ ਅੱਗੀ ਅੰਕ ੩੭ ।

ਪ੍ਰਜਹਿ ਕਮਲਨ ਸੇ ਪਾਇਨ ॥ ੩੪ ॥ ਕਰਹਿ ਅਖੋਰ ਬਿੱਤ ਮਨ ਭਾਈ ।
 ਬਿਚਰਹਿ ਕਾਨਨ ਮਹਿ ਸੁਖਦਾਈ । ਨਿਤ ਹੀ ਨਵੇਂ ਬਿਲਾਸ ਹੁੰਦੇ ।
 ਅਨਗਨ ਨਰਨ ਉਪਾਰ ਕਰੰਤੇ ॥ ੩੫ ॥ ਸਸਤ੍ਰਨ ਬਿੰਦਸਾ ਕੇ ਅੰਭੁਜਾਸ ।
 ਕਰਹਿ ਆਪ ਅਰੁ ਸੁਭਟ ਜਿ ਪਾਸ । ਅਧਿਕ ਤੁਫੇਗਨ ਮਿਲਹਿ
 ਚਲਾਵਹਿ।ਹਰਹਿ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਵਹਿ॥੩੬॥ ਭੀਰਨਿ ਕੀ ਬਿੰਦਸਾ
 ਬਡ ਹੋਇ । ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਧਾਰਤਿ ਜੋਇ । ਰਣ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਿਤ ਸੁਨਹਿ
 ਸੁਨਾਵਹਿ । ਬਖਸ਼ਹਿ ਮੋਜਾ ਅਨੰਦ ਉਪਾਵਹਿ ॥ ੩੭ ॥ ਤੁਰਕਨ ਮਾਰਨਿ
 ਕੀ ਰਨ ਗਾਥਾ । ਕਰਹਿ ਆਪਨੇ ਸੁਭਟਨ ਸਾਥਾ । 'ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਰੇ
 ਮਤਿ ਹੀਨੇ । ਆਏ ਬਿੰਦ ਰਾਜ ਮਦ ਕੀਨੇ'॥੩੮॥ ਰਣ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਜੈਸਿਕ
 ਤਬਿ* ਭਯੋ । ਸਗਰੇ ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਗਟਯੋ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ ਭਾ ਇਸ
 ਬਿਧ ਬੋਧਾ।'ਗੁਰ ਸਮਾਨ ਜਗ ਅਪਰ ਨ ਜੋਧਾ॥੩੯॥ ਅਤਿ ਦੀਰਘਪਰ
 ਸੈਨ* ਨ ਗਿਨੈ । ਏਕਲ ਹੋਇ ਤ ਇਕ ਹੀ ਹਨੈ । ਬਹੁ ਬੋਰਨਿ ਕੀ
 ਨਹੀਂ ਬਿਚਾਰ । ਜੁਟਹਿ ਜੰਗ ਸੇ ਲੀਨਸਿ ਮਾਰਿ ॥ ੪੦ ॥ ਭੀਰਨਿ ਕੀ
 ਬਿੰਦਸਾ ਬਡ ਠਾਨੈ । ਬਹੁਤਨ ਕੇ ਬਿਚ ਪਾਰ ਸੁ ਹਾਨੈ । ਜਿਨਕੋ ਧਨੁਖ
 ਕਠੋਰ ਬਿਸਾਲਾ । ਕੋ ਨਹਿ ਐਂਚ ਸਕਹਿ ਇਸ ਕਾਲਾ॥੪੧॥ ਜੋ ਸਨਮੁਖ
 ਭਾ ਤਤਛਿਨ ਮਾਰਨੈ । ਜੀਵਤਿ ਰਹਨੈ ਭਾਜਿ ਸੋ ਹਾਰਨੈ । ਇੰਤਜਾਵਿਕ
 ਜਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਜ਼ਾਹਿਰ । ਕਹਤਿ ਮਿਲੈ ਨਰ ਘਰ ਕੈ ਬਾਹਰਿ ॥ ੪੨ ॥

ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਨਿੱਬੇ ਖਰਨਾ ਭਾਸੇ 'ਬਿੱਪੁ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਰਨਨੇ ਨਾਮ ਦੇਇ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੫੩ ॥

੫੩. [ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਪੁਲੋਕ ਗਮਨ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਗੁਮ ਨਾਮ ਰਮਦਾਸ ਕੇ ਤਹਾਂ ਬਿੱਧ ਕੇ ਧਾਮ । ਕਰੇ ਬਿਤਾਵਨ
 ਦਿਨ ਕਿਤਿਕ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਬਿੱਸਾਮ* ॥ ੧ ॥ ਚੋਖਈ ॥ ਤਜਨਿ ਸਰੀਰ
 ਸਮਾ ਨਿਯਗਾਵਾ । ਸਕਲ ਭੇਵ ਬੁੱਢੇ ਲਖਿ ਪਾਵਾ । ਰਿਦੇ ਮਨੋਰਥ ਐਸੇ
 ਕੀਨਿ । ਅੰਤ ਸਮੇ ਅਪਨੇ ਢਿਗ ਚੀਨਿ ॥ ੨ ॥—ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਹੋਵਹਿ
 ਭੀਰ । ਜਬਿ ਮੈਂ ਤਜਾਗਨਿ ਲਗੋਂ ਸਰੀਰਾਦੇਖਤਿ ਆਗੈ ਰੂਪ ਮੁਕੰਦਾ।ਜਿਸ
 ਕੋ ਚਾਹਤਿ ਮੁਨਿਜਨ ਬਿੰਦਾ॥੩॥ ਅਪਰ ਕਾਜ ਇਕ ਔਰ ਲਖਾਉਂ ।
 ਨਿਜ ਸੁਤ ਕੇ ਅਬਿੰਕਰ ਪਕਰਾਉਂ।ਉਚਿਤ ਅਹੈ ਮੋਕਹੁ ਇਹੁ ਕਰਨੀ॥

*ਦੋਲਤ । ਬਖਸ਼ੀਸ਼ । (ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੫, ਅੰਸੁ ੧੫, ਅੰਕ ੯) । †ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ । ‡ਗਿਆਨ ।

੪ਪਰਾਈ ਸੈਨਾਂ । ੫ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ੬ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਵਿਚ ਟਿਕ ਕੇ ।

*ਪਾ:-ਜਬ ।

†ਪਾ:-ਜਬਾ ਡਿਛਨ ।

‡ਪਾ:-ਤਿਨ ।

ਹਮ ਸਗਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਸ਼ਰਨੀ ॥ ੪ ॥ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਆਇ ਅਰੁ ਅੰਤ।
 ਹਮਰੋਨਹਿ ਕੋ ਬਿਨ ਭਗਵੰਤੁ—। ਇਮ ਬਿਚਾਰਿ ਕਰਿ ਸਿੱਖ ਹਕਾਰਾ। ਭਾਉ
 ਸਮਤਿ ਜਿਸ ਬਹੁ ਉਰ ਧਾਰਾ ॥ ੫ ॥ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਇ ਸਕਲ ਸਮੁਝਾਈ।
 ‘ਗੁਰ ਵਿਗ ਯਮਨਹੁ ਬਿਮਲ ਬਿਹਾਈ । ਮਮ ਦਿਸਿ ਤੇ ਇਹ
 ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਵਹੁ ।—ਦਾਸ ਕਦੀਮੀ ਲਖਿ ਕਰਿ ਆਵਹੁ ॥ ੬ ॥ ਜਿਮ
 ਕੁਰਖੇਤੁ ਬਿਖੈ ਰਣ ਠਾਨੈ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਸਤਨ। ਪੁਰੀ ਪਯਾਨੈ । ਸਭਿ ਪਾਭਵ
 ਕੋ ਲੇ ਕਰਿ ਸਾਥ । ਅਭਿਸੇਂਚਨੈ^੧ ਧਰਮਜ ਨਰਨਾਥ ॥ ੭ ॥ ਸਰੈ ਸਿਹਜਾ
 ਪਰ ਭੀਸਮ ਪਰਜੈ । ਧਰਮ ਨਿਬਾਹ ਆਪਨੈ ਕਰਜੈ । ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਅਪਨੈ
 ਤਿਨ ਜਾਨਾ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਕਾਰੇ ਧਰਿ ਕਰਿ ਧਰਾਨਾ ॥ ੮ ॥ ਤਤਛਿਨ
 ਅਪਨੈ ਸਿਮਰਨ ਚੀਨਾ^੨ । ਸਭਿ ਕੁਛ ਤਜਿ ਪ੍ਰਸਥਾਨੈ ਕੀਨਾ । ਅੰਤ ਸਮੇਂ
 ਮਹਿ ਦਰਸਨ ਦਯੋ । ਤੈਸੇ ਸਮੇਂ ਆਨਿ ਅਬਿ ਭਯੋ* ॥ ੯ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ
 ਆਵਹੁ ਹਿਤ ਧਾਰੇ । ਜਿਮ ਜਰਾਯੁ ਤਨ ਤਜਤਿ ਨਿਹਾਰੇ । ਸੀਤਾ ਖੋਜਤਿ
 ਇਤ ਉਤ ਧਾਏ । ਨਿਜ ਜਨ ਜਾਨਿ ਤੁਰਤ ਹੀ ਆਏ ॥ ੧੦ ॥ ਤਿਮ ਅਬਿ
 ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰਤਿ ਆਵਹੁ । ਅਘ ਹਾਨੀ ਨਿਜ ਦਰਸ ਦਿਖਾਵਹੁ—’ ।
 ਬਿਧ ਕੋ ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਸਿਖ ਚਲਜੈ । ਤੂਰਨ ਆਇ ਗੁਰੁ ਸੰਗ ਮਿਲਜੈ ॥
 ੧੧ ॥ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਿ ਬਿੱਧ ਸੰਦੇਸਾ । ਬੈਠਜੈ ਭਾਖਿ ਸੁਨਾਇ ਅਸੇਸਾ ।
 ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਜ ਪ੍ਰਿਯ ਕੀ ਬਾਤ । ਤਜਾਰੀ ਕਰੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸਭਿ ਭਾਂਤਿ ॥
 ੧੨ ॥ ਬਿਧੀਆ ਅਰੁ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ। ‘ਬਿਧ ਤਨ ਅੰਤ’ ਕਹਜੈ ਸਭਿ ਪਾਸ।
 ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਜਥੇਦਾਰ ਇਕ ਛੋਰਾ। ਕਿਤਿਕ ਸੈਨ ਦੇ ਕਰਿ ਤਿਸ ਠੋਰਾ ॥ ੧੩ ॥
 ਪੁਰਿ ਜਨ ਸਭਿ ਕੋ ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ । ਚਢਿਥੇ ਤੁਰੰਗ ਹਕਾਰਨਿ ਕੀਨਿ ।
 ਚਮ੍ਰ ਸਕਲ ਹੋ ਕਰਿ ਤਬਿ ਤਜਾਰ । ਚਢੇ ਸੰਗ ਗਰ ਭੇ ਅਸਵਾਰ ॥ ੧੪ ॥
 ਕੁਛਕ ਸੈਨ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਹਾਲੇ । ਸੌਂਪਜੈ ਪੁਰਿ ਕੋ ਰਾਖਿ ਸੰਭਾਲੇ । ਚਢਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਿ ਪੰਥ ਪਯਾਨੈ । ਕਰੀ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਨਹਿ ਠਹਿਰਾਨੈ ॥ ੧੫ ॥ ਖਡੇ
 ਬੋਗ ਤੇ ਤੁਰੰਗ ਚਲਾਏ । ਤੂਰਨ ਪੰਥ ਸੰਪੂਰਨ ਆਏ । ਨਾਮਦੇਵ ਕੋ ਹੁਤੋ
 ਸਥਾਨ । ਰਚਿਰ ਦੇਹੁਤਾ ਕਰਿਥੇ ਠਾਨਿ^੩ ॥ ੧੬ ॥ ਬਿਨਾ ਕਬੀਰ ਭਗਤ

^੧ਭਾਵ ਗਦੀ ਦਿੱਤੀ । ^੨ਬਾਣਾਂ ਦੀ । ^੩ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਜਾਣਿਆਂ (ਭੀਸਮ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ) ।

^੪(ਉਸ ਥਾਂ) ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । *ਕਵਿ ਜੀ ਅਪਣੀ ਵਾਕਫੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੇ ਰੋ ਥੁਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਲਈ ।

ਜੋ ਔਰ। ਸਭਿ ਕੇ ਬਿਖੈ ਲਖੈ ਸਿਰਮੋਗ। ਉਤਰਿ ਤੁਹੰਗ ਤੇ ਬੰਦਨ ਕੀਨੀ।
 ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਭਗਤ ਲਖੈ ਰਸ ਭੀਨ ॥ ੧੭ ॥ ਜਬਾ ਮਤੇਗ ਮਨੀ ਕੇ ਆਸ਼ੁਮ।
 ਪਹੁੰਚੈ ਰਘੁਪਤਿ^੧ ਧਾਰਿ ਮਹਾਸ਼ੁਮ। ਮੁਨਿ ਸਥਾਨ ਕੋ ਬੰਦਨ ਕੀਨੀ। ਤਥਾ
 ਰੀਤਿ ਇਹ ਠਾ ਸਭਿ ਚੀਨੀ ॥ ੧੮ ॥ ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਪੀਥ ਮਝਾਰੀ। ਬਸੇ
 ਨਿਸਾ ਇਕ ਗਏ ਅਗਾਰੀ। ਗ੍ਰਾਮ ਸਮੀਪ ਜਬੈ ਪਹੁੰਚਯੋ। ਦੇਖਿ ਦੂਰ ਤੇ
 ਇਕ ਨਰ ਗਯੋ ॥ ੧੯ ॥ 'ਬ੍ਰਿਧ ਜੀ! ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਆਏ'। ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰੇਮ
 ਉਮਗੈ ਅਧਿਕਾਏ। ਸਭਿ ਤਨ ਮਹਿ ਰੁਮੀਚ ਹੁਇ ਆਵਾ। ਰੁਚਿਰ
 ਬਿਲੋਚਨ ਮਹਿ ਜਲ ਛਾਵਾ ॥ ੨੦ ॥ ਗੁਦਗਦ ਬਾਨੀ ਜਾਇ ਨ ਬੋਲਾ।
 ਮਨਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਨ ਭਰਿ ਤੋਲਾ^੨। ਉਠਿ ਕਰਿ ਗਮਨੈ ਭਯੋ ਸਬੰਭਾ।
 ਚਲਤਿ ਨ ਪਗ ਮਨ ਮਾਨਿ ਅਚੰਭਾ ॥ ੨੧ ॥ ਬਕਤਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਤਹਿ ਹੀ
 ਬੈਸਾ। ਸਕਲ ਸ਼ਰੀਰ ਪਨਸ ਫਲ ਜੈਸਾ^੩। ਮੂੰਦਿ ਬਿਲੋਚਨ ਲੇ ਰਸ ਧਨਾਨ॥
 ਭਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਬਿਬਸ ਮਹਾਨਾ ॥ ੨੨ ॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਗੁਰ ਗਏ ਅਵਾਸ।
 ਸੰਗ ਲਿਏ ਬਿਧੀਆ ਗੁਰਦਾਸ। ਅਚਲ ਸਮਾਧਿ ਮਨਹੁ ਚਿਰਕਾਲਾ।
 ਬੈਠੈ ਜੋਗੀ ਕੋਇ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੨੩ ॥ ਦੇਖਤਿ ਰਹਿ ਗਏ ਠਾਂਢੇ ਸ਼ਾਮੀ।
 ਲਖੀ ਰਿਦੈ ਗਤਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ। ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਰ ਕੇ ਉਰ ਆਵਾ।
 ਦੋਨ ਬਿਲੋਚਨ ਜਲ ਭਰਿ ਆਵਾ ॥ ੨੪ ॥ ਨਹਿ ਕੁਛ ਕਹੈ ਗਯੋ ਰਹਿਖਰੇ।
 ਤਬਿ ਗੁਰਦਾਸ ਬਿੱਧ ਪਗ ਧਰੇ। ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੋ ਕੁਛਕ ਹਿਲਾਏ।
 ਪੰਕਜ ਸੇ ਲੋਚਨ ਬਿਕਸਾਏ ॥ ੨੫ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਬਸ ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਰੇ।
 ਤੁਰਨ ਗਹੇ ਪਾਇ ਤਿਸ ਬੇਰੋਨੀਮਿ ਭਏ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ। ਗਹੇ ਬਿੱਧ ਕੋ
 ਪਦ ਅਰਬਿੰਦ ॥ ੨੬ ॥ ਬੈਠਨਿ ਕੋ ਸਥਾਨ ਲੇ ਗਏ। ਸਭਿ ਸਿਖ ਬਿੱਧ ਕੋ
 ਬੰਦਤਿ ਭਏ। ਤਹਿ ਕੋ ਸਿਖ ਗੁਰ ਕੋ ਕਿਯ ਨਮੋ। ਬੈਠਤਿ ਭਏ ਬਿੰਦ
 ਤਿਹ ਸਮੇਂ ॥ ੨੭ ॥ ਬਿੱਧ ਸਾਹਿਬ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰੀ। 'ਇਹ ਕੁਛ ਰੀਤਿ
 ਨਈ ਨ ਤੁਮਾਰੀ। ਦਾਸਨ ਬਸਿ ਹੁਇ ਕਰੁਨਾ ਕਰਿ ਹੋ। ਕਛੁ ਨ ਲੋਕ
 ਲਾਜਕੋ ਧਰਿ ਹੋ ॥ ੨੮ ॥ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰਿ ਆਪਨੋ ਆਏ। ਮੇਰੇ ਅੰਤ ਸਮਾਂ
 ਨਿਯਰਾਏ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਦਰਸਨ ਕੋ ਦੀਨਾ। ਨਿਤ ਸਿੱਖਨਿ ਬਸਿ ਗੁਰੁ

^੧ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ। ^੨ਮਾਨੋ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਤੋਲ (ਵਜ਼ਨ) ਪੂਰਨ ਭਰ ਗਿਆ ਹੈ। ^੩ਕਟਹਰ ਦੇ
 ਫਲ ਵਰਗਾ, ਭਾਵ ਕਟਹਰ ਫਲ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ ਵਾਂਗ ਰੁਮੀਚ ਹੋ ਗਏ।

ਪ੍ਰੀਤੀਨਾ' ॥ ੨੯ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੁਭ ਉਤਰ ਦੀਨਾ । 'ਤੁਮ ਸਿੱਖੀ
ਮਗ ਉਜਲ ਕੀਨਾ । ਰਾਵਰ ਕੋ ਆਚਰਨ ਗਹੈਂਗੇ । ਸੈ ਸਿਖ ਅਪ
ਬੰਨੀ ਨ ਦਹੈਂਗੇ' ॥ ੩੦ ॥ ਤੋਰ ਨਾਮ ਲੇ ਸਿੱਖੀ ਧਰੈਂ । ਕਹੈ ਕਜੋਂ ਨ ਭਵ
ਸਾਗਰ ਭਰੈ' । ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਆਪਸ ਮਾਹੀ । ਕਹੀ ਸੁਨੀ ਮਹਿਮਾ ਬਿਤ
ਪਾਹੀ ॥ ੩੧ ॥ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਅੰਦਰ ਭੈਰਾ । ਕਰਿਵਾਯਹੁ ਸਾਦਰ ਤਿਸ
ਬੈਰਾ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਭਿ ਕੋ ਸੁਖ ਦਯੋ । ਦੋਗ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਯਾਰ ਤਬਿ ਭਯੋ ॥
੩੨ ॥ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕਰੇ । ਮਧੁਰ ਤੁਰਸ ਬਹੁ ਸੁਦਨਿ ਭਰੇ ।
ਨਿਕਟਿ ਬੈਠਿ ਗੁਰ ਕੋ ਅਚਵਾਯੋ । ਪੁਨ ਸਭਿ ਸੈਨਾ ਕੋ ਬਰਤਾਯੋ ॥ ੩੩ ॥
ਸੁਪਰਨਿ ਸਮੈਂ ਜਾਨਿ ਬਿਧ ਭਾਈ । ਮਿਦੁ ਸਿਹਜਾ ਸੁੰਦਰ ਡਸਿਵਾਈ ।
ਭੁਮਾਸਨ ਅਪਨੋ ਤਬਿ ਕੀਨਾ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਚੀਨਿ ॥ ੩੪ ॥
ਭਜਿ ਸਿਹਜਾ ਭੁਮਾਸਨ ਕਰੇ । ਬਿਧ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਵਿਗ ਗੁਰ ਬਿਰੇ । ਨਿਸ
ਮਹਿ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਕਰੈਤਿ । ਭਨਤਿ ਭਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਭਗਵੰਤ ॥ ੩੫ ॥
'ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਆਦਿਕ ਗੁਰ ਸਾਰੇ । ਰਹੇ ਨਿਕਟਿ ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਨਿਹਾਰੇ ।
ਹਾਨ ਲਾਭ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਹੀ ਜਾਨਹੁ । ਮੁਝ ਪ੍ਰਤਿ ਕੁਛ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਾਨਹੁ ॥
੩੬ ॥ ਸੇਵਕ ਜਾਨਿ ਦਯਾ ਰਸ ਵਰੀਅਹਿ । ਸੀਛਾ ਭਲੀ ਬਤਾਵਨਿ
ਕਰੀਅਹਿ' । ਸੁਨਿ ਬਿਧ ਕਹਜੋ 'ਆਪ ਨਾਰਾਇਨ । ਛਠਮ ਰੂਪ ਤੁਮ ਧਰਜੈ
ਸੁਹਾਇਨ ॥ ੩੭ ॥ ਗਨ ਸਿੱਖਨਿ ਗੋ ਦਿਜ ਅਰੁ ਧਰਨੀ' । ਧਰਜੈ ਦੇਹਿ
ਚੱਛਾ ਇਨ ਕਰਨੀ । ਧ੍ਰਮਾਨ ਬਿਖੈ ਆਰਾਧਤਿ ਜੋਗੀ । ਭੋਗਨ ਹਿਤ ਸੇਵਤਿ
ਸਭਿ ਭੋਗੀ ॥ ੩੮ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਆਤਮਾਨੰਦ ਸਰੂਪ । ਠਾਨਤਿ ਅਚਰਜ
ਚਲਿਤ ਅਨੂਪ । ਸਭਿ ਕੋ ਸੀਖਕ' ਰਾਵਰ ਅਹੈ । ਕਹਾਂ ਸੀਖ ਮੈਂ ਤੁਮ ਸੋਂ
ਕਹੈਂ ॥ ੩੯ ॥ ਮਮ ਸੁਤ ਕੀ ਅਬਿ ਭੁਜਾ ਗਹੀਜੈ । ਮਮ ਸਮਾਨ ਹੀ ਨਿਤ
ਨਿਬਹੀਜੈ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਔਰ । ਪੁਨ ਕੁਲ ਭੱਲਜਨਿ ਕੇ
ਸਿਰਮੌਰ ॥ ੪੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ, ਗੁਰ ਅਰਜਨ । ਕਰੀ ਸੁ ਬਹੁ ਸਿੱਖੀ
ਜਗ ਸਿਰਜਨ । ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਜਥਾ ਨਿਰਬਾਹੀ । ਤਿਮ ਮਮ ਸੁਤ ਰਹਿ
ਤੁਮਰੇ ਪਾਹੀ' ॥ ੪੧ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਅਪਨੋ ਸੁਤ ਬੁਲਵਾਯੋ । ਚਰਨ ਪਾਇ
ਗੁਰ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਯੋ । ਭਾਨਾ' ਹਾਥ ਗਹਜੋ ਨਿਜ ਹਾਥ । ਗਹਿਵਾਈ
'ਪਾਪਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਨਹੀ ਸੜਨਗੇ । 'ਸਿੱਖਾਂ, ਗਉਆਂ, ਬ੍ਰਹਮਨਾਂ (ਭਾਵ ਭਲੇ ਪੁਰਖਾਂ, ਸਿੱਖੀ)
ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲਈ । 'ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੇ । 'ਬ੍ਰਿਧ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ।

ਤਬਿ ਹੀ ਪਿਖਿ ਨਾਥ ॥੪੨॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਗਹਿ ਕਰ ਸਾਥੇ। ਰਾਖੀ
 ਬਾਹੁ ਤਾਂਹਿ, ਨਿਜ ਮਾਥੇ। ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸੋ ਧੀਰਜ ਦੀਨਾ॥ ਅਪਰ ਕਰੀ
 ਚਰਚਾ ਰਸ ਤੀਨਾ॥੪੩॥ ਤੀਨ ਪਹਿਰ ਜਾਗਤਿ ਹੀ ਰਹੇ। ਬਿਧ ਕੇ ਬਾਕ
 ਸੁਨੇ ਅਰੁ ਕਹੇ। ਆਇਸੁ ਗੁਰ ਕੀ ਲੇ ਉਠਿ ਖਰਜੇ। ਜਲ ਸੀਤਲ ਸੋ
 ਮੱਜਨ ਕਰਜੇ ॥੪੪॥ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਫਿਰ ਆਯੋ। ਬੈਠਜੇ
 ਸਨਮੁਖ ਉਰ ਹਰਖਾਯੋ। ਇਕ ਚਿਤ ਹੋ ਕਰਿ ਜਪੁਜੀ ਸਾਰਾ। ਸਨੇ ਸਨੇ
 ਸੰਭਾਰਿ ਉਚਾਰਾ ॥੪੫॥ ਪਠਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਦਿਸਿ ਬੈਦਨ ਕੀਨਿ। ਨਿਜ
 ਦਾਸਨਿ ਕੋ ਆਇਸੁ ਦੀਨਾ॥ ਪਾਵਨ ਕੁਸ਼ਾ ਕਰਹੁ ਛਿਤੁ ਪਾਵਨ*। ਬੈਠਿ
 ਸਬਦ ਕੋ ਕੀਜੈ ਗਾਵਨ ॥੪੬॥ ਸਭਿ ਸੁਰੀਧਿਤਾ ਕਰਿ ਛਿਰਕਾਵਨਿ।
 ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਹੁ ਹਰਿਖਾਵਨ। ਦੀਪਕ ਬਿੰਦ ਬਾਰ ਕਰਿ ਧਰੀਅਹਿ।
 ਸੰਗਤਿ ਸਗਲ ਇਕੱਤਰ ਕਰੀਅਹਿ ॥੪੭॥ ਸੁਨਿ ਬਿਧ ਹੁਕਮ ਦਾਸ
 ਗਨ ਆਏ। ਕਹਜੇ ਜਥਾ ਸਭਿ ਕਾਜ ਬਨਾਏ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇਰ
 ਅਗਾਰੀ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੀ॥੪੮॥ ਆਇਸੁ ਦੀਜੈ ਅੰਗੁ ਸਿਧਾਉ।
 ਪਦਵੀ ਪਰਮ ਆਪ ਕੀ ਪਾਉ। ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਜੇ ਬਿਰਾਜਹੁ ਪ੍ਰਸਾਰੇ।
 ਗਗਨ ਸਮਾਨ ਬਿਆਪਹੁ ਸਾਰੇ॥੪੯॥ ਸੁਨਿ ਪੌਢੇ ਕੁਸ਼ ਆਸਨ ਉਪਰ।
 ਸੋਤ ਬਸਤੁ ਕੋ ਲੀਨਿ ਤਨੁਪਰ। ਖੁਲ੍ਹੇ ਬਿਲੋਚਨ ਸਨਮੁਖ ਹੋਰਤਿ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੋ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ॥੫੦॥ ਤਨ ਕੋ ਤਜਾਗਿ ਪ੍ਰਾਨ
 ਜਬਿ ਗਯੋ। ਗੁਰੂ ਬਿਖੈ ਲੈ ਹੋਵਤਿ ਭਯੋ। ਤਜੀ ਰਹੀ ਤਹਿ ਕਾਯਾਂ ਖਾਲੀ।
 ਜਨੁ ਗਜ ਫੂਲ ਮਾਲ ਕੋ ਡਾਲੀ ॥੫੧॥ ਸੁਗਮ ਦੇਹਿ ਤੇ ਹੋਯੋ ਭੀਨ। ਜੋ
 ਗੁਰ ਸੋ ਨਿਤ ਰਹਜੇ ਅਭੀਨ। ਪੰਨ ਜਨਮ ਨਿਤ ਪਰਉਪਕਾਰੀ। ਜਨੁ
 ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਨੀਵ ਉਸਾਰੀ ॥੫੨॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਸ ਕ੍ਰਿਦੇ ਖਸਟਮ ਰਾਸੇ 'ਬਾਦੀ' ਬੁੱਢੇ ਤਨ
 ਰਜਨ ਪੁੰਨਕ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਤੀਨ ਪੰਥਾਸਤਿ ਅੰਸੁ ॥੫੩॥

੫੪. [ਮਾਈ ਦੇਸਾਂ ਜੋਟੀ ਨੂੰ ਸੋਤ ਪੁੱਤ ਬਖਸ਼ੇ]।

ਦੇਹਗ ॥ ਬਿਧ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਂ ਸਿਖ ਜੈਸੇ ਭਗਤ ਕਬੀਰਾ ਦੇਹਿ ਅੰਤ ਸੁਰ
 ਜਾਨਿ ਕੋ ਆਇ ਬਿਮਾਨਨਿ ਭੀਰ ॥੧॥ ਰੋਪਈ ॥ ਅਰਣ ਬਰਣ ਭਾ

*ਤਨ ਉੱਤੇ।

*ਏਹ ਭਰਮ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੋਸਨ। ਬਾਬੇ
 ਬੁੱਢੇ ਜੈਸੇ ਪਰਮਪਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਐਸੀ ਰਸਮ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਦੀਵਾ ਆਦਿ ਹੋਰ
 ਕੋਈ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਨਿਰਾ ਕੁਸ਼ਾ ਦਾ ਭਰਮ ਬਿਖਾ ਹੈ, ਹਾਂ ਸਫਾਈ, ਖੁਸ਼ਬੋ
 ਹੋਖਨੀ ਇਹ ਸੁਹਣੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਨ।

ਗਗਨ ਮਝਾਰਾ । ਮਿਲਿ ਸੁਰ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਉਚਾਰਾ ॥ ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ
 ਚੰਦ । ਅਭਿਬੰਦਨ ਕੀਨਸਿ ਕਰ ਬੰਦਿ ॥ ੨ ॥ ਉਤਸਵ ਰਚਿਤਿ
 ਕੁਲਾਹਲ ਰੋਢਾ । ਨਭ ਅਵਨੀ ਮਹਿ ਅਚਰਜ ਜੋਵਾ । ਆਸਾਵਾਰ ਰਬਾਬੀ
 ਗਾਵਹਿ । ਬਹੁ ਬਿਠਾਗ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਾਵਹਿ ॥ ੩ ॥ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ
 ਹੁਇ ਆਈ । ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਯਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ । ਜ਼ਰੀ-ਬਾਦਲਾ ਸਹਤ
 ਬਿਮਾਨ । ਫੂਲਨ ਮਾਲਾ ਛਾਇ ਮਹਾਨ ॥ ੪ ॥ ਬ੍ਰਿਧ ਕੇ ਤਬਿ ਸ਼ਨਾਨ
 ਕਰਿਵਾਯੋ । ਨਰਨ ਉਚਾਇ ਬੀਚ ਪੌਢਾਯੋ ॥ ਉਪਰ ਸੁੰਦਰ ਪਾਇ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਆਪ ਬਿਮਾਨ ਉਠਾਲੇ ॥ ੫ ॥ ਭਾਨਾ, ਬਿਧੀ ਚੰਦ, ਗੁਰਦਾਸ ।
 ਸਿੰਗਤਿ ਘਨੀ ਲਗੀ ਚਹੁ ਪਾਸ । ਬ੍ਰਿਧ ਪੌਤਾ ਤਬਿ ਚਵਰ ਢੁਰਾਵੈ । ਆਗੈ
 ਗਮਨ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਗਾਵੈ ॥ ੬ ॥ ਅਤਰ ਗੁਲਾਬ ਮਹਿਕ ਛਿਰਕਾਵਾ । ਲਘੁ
 ਦੀਰਘ ਬਾਦਤ ਬਜਵਾਵਾ । ਧਨ ਬਰਖਾਵਤਿ ਘਨੋ ਅਗਾਰੀ । ਧਨ, ਘਰ
 ਕੀ ਨਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਵਿਸਾਰੀ ॥ ੭ ॥ ਸਗਰੇ ਸਿਮਰਤਿ ਮਰਨ ਕਰਾਲਾ ॥ ਵਿਸਯ
 ਵਿਰਾਗੀ ਭਏ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ਬ੍ਰਿਧ ਕੋ ਅਸ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਹਿ ਛਾਵਾ ॥ ਸਿੱਖਨਿ ਮਨ
 ਨਿਰਮਲ ਹੁਇ ਆਵਾ ॥ ੮ ॥ ਚੰਦਨ ਚਿਖਾ ਰਚੀ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ਉਪਰ
 ਧਰਿ ਜਵ ਤਿਲ ਘ੍ਰਿਤ ਛਾਲਾ ॥ ਭਾਨਾ ਲੇ ਕਰ ਲਾਬੁ ਲਾਯੋ । ਸ਼ਬਦ ਹੁਦਨ
 ਕੋ ਤਬਹਿ ਉਠਾਯੋ ॥ ੯ ॥ ਲਖਿ ਪ੍ਰਿਯ ਅਤਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ । ਤਜੇ
 ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਜਲ ਬੰਦ । ਗੁਰ ਕੋ ਪਿਖਿ ਸਭਿ ਕੀਨਿ ਵਿਰਾਗਾ । ਕਰਿ
 ਕਪਾਲਕ੍ਰਿਆ ਮਨੁ ਰਾਗਾ* ॥ ੧੦ ॥ ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ ਗੁਰ ਜੁਤਿ ਸਮੁਦਾਏ ।
 ਸਨੇ ਸਨੇ ਡੇਰੇ ਕਉ ਆਏ । ਬੈਠਿ ਲਗਾਯੋ ਅਧਿਕ ਦਿਵਾਨ । ਮਿਲੀ
 ਸਕਲ ਹੀ ਸਿੰਗਤਿ ਆਨਿ ॥ ੧੧ ॥ ਸਿੱਖ ਅਜਿੱਤੇ ਚਰਿਤ ਨਿਹਾਰਾ ॥
 ਬ੍ਰਿਧ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਸੁ ਚਹਤਿ ਬਿਥਾਰਾ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਭਿ ਬਿਖੈ ਬਖਾਨਾ ॥ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਸਿਸੈ ਦਿਹੁ ਮਮ ਹਾਨਾ ॥ ੧੨ ॥ ਜਬਿ ਸਸਕਾਰਨਿ ਕੋ ਲੇ ਚਾਲੇ ।
 ਪਿਖਯੋ ਸਭਿਨਿ ਸਿਰ ਛਤ ਬਿਸਾਲੇ । ਕਰਿ ਕੈ ਦਾਹੁ ਜਬੈ ਹਟਿ ਆਏ ॥ ਤੁਮ
 ਪਰ ਹੀ ਇਕ ਛਤ ਸੁਹਾਏ ॥ ੧੩ ॥ ਕਹੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਜਾ ਇਹ ਭਯੋ ? ॥
 ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਹ ਉੱਤਰ ਦਿਯੋ । ‘ਜਬਹਿ ਗਏ ਸਿਮਰਤਿ ਸਭਿ
 *ਵਾਜੇ । ‘ਭਜਨਕ ਮੈਤ ਸਭ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਵੇਰਾਗੀ ਹੈ ਰਹੇ ਹਨ ।
 (ਦੇਖ ਅੰਕ ੧੪) । ‘ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ । ‘ਅਜਿੱਤੇ ਨੇ ਕੌਤਕ ਵੇਖਿਆ ।

*ਪਾ:-ਅਨੁਰਾਗਾ ।

ਮਰਨਾ। ਜਗ ਵਿਰਾਗ ਧਾਰਜੈ ਰਸ ਕਰਨਾ^੧ ॥੧੪॥ ਤਹਿ ਤੇ ਜਬਿ ਪੁਰਿ
 ਦਿਲਿ ਹਟਿ ਆਏ। ਸੁਤ ਤ੍ਰਿਪ ਧਨ ਸੈਕਲਪ ਉਠਾਏ। ਫਸੈ ਮੋਹ ਮਨ
 ਪ੍ਰਥਮ ਸਮਾਨੈ। ਯਾਂਤੇ ਛਤ੍ਰ ਭਏ ਸਭਿ ਹਾਨੈ^੨ ॥੧੫॥ ਪੁਨ ਭਾਨੈ ਸਾਹਿਬ
 ਕੋ ਧੀਰ। ਦੇਤਿ ਭਏ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬਰ ਬੀਰ। 'ਹੋਨਹਾਰ ਕੀ ਚਿੰਤ ਨ
 ਕਰੀਯਹਿ। ਸਭਿ ਜਗ ਕੀ ਇਹ ਰੀਤਿ ਨਿਹਰੀਯਹਿ ॥੧੬॥ ਜਨਮ
 ਧਾਰਿ ਜਗ ਕਰਸ ਕਮਾਵੈ। ਆਇ ਕਾਲ ਸਭਿ ਤਨ ਬਿਨਸਾਵੈ। ਸਾਧਿ ਲੀਨਿ
 ਜਿਨਹੁ ਪਰਲੋਕ। ਜਸ ਬਿਸਤਾਰਹਿ ਪੁਰਿ ਪੁਨਿ ਓਕ^੩ ॥੧੭॥ ਸੇ ਨਹਿ
 ਮਰੇ ਜਿਯਤਿ ਸਭਿ ਕਾਲਾ। ਅਪਰ ਮਰੇ ਦੁਖ ਲਹਹਿ ਬਿਸਾਲਾ। ਬਿਧ
 ਜੀ ਆਪ ਤਰੇ ਜਗ ਸਾਗਰ। ਤਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸਮੂਹ ਉਜਾਗਰ ॥੧੮॥ ਇਨ
 ਕੀ ਸਮਤਾ ਨਹਿ ਕਿਸ ਮਾਂਹੀ। ਸਦ ਅਟੱਲ ਜਸੁ ਮਿਟਹਿ ਸੁ ਨਾਂਹੀ। ਗੁਰ
 ਕੋ ਸਿੱਖ ਭਾਉ ਉਰ ਧਾਰੀ। ਇਨ ਕੀ ਕੀਰਤਿ ਕਰਹਿ ਉਚਾਰੀ^੪ ॥੧੯॥
 ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਖਾਨਾ। ਕਰਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੜਾਇ ਸੁ ਗਯਾਨਾ।
 ਸੁਨਿ ਗੁਮਨਿ ਤੇ ਸੰਗਤਿ ਆਵੈ। ਸਭਿ ਭਾਨੈ ਕੋ ਆਨਿ ਬੁਲਾਵੈ ॥੨੦॥
 ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਦੇਗ ਕਰਾਈ। ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਦੀਨਿ ਬੂਤਾਈ।
 ਭਾਨੈ ਸਹਤ ਆਪ ਪੁਨ ਖਾਯੋ। ਜਬਾ ਜੋਗ ਸਭਿ ਕਾਜ ਕਰਾਯੋ ॥੨੧॥
 ਮ੍ਰਿਤਕ ਕ੍ਰਿਆ* ਸਗਰੀ ਕਰਿਵਾਏ। ਇਨ ਰੋਥੇ ਮਹਿ ਅਸਥਿ ਚੁਨਾਏ। ਕਰੇ
 ਸੰਗ ਮਾਨਵ ਸਮੁਦਾਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਮਹਿ ਦੀਨਿ ਪੁਚਾਏ* ॥੨੨॥ ਪਾਠ
 ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਸਭਿ ਕਰਿਵਾਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਾਸ ਪਵਨੈ ਮਨ ਲਾਯੋ। ਨਿਤ ਨਵੀਨ
^੧ਕਰੁਣਾਰਸ। ^੨ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪੂਰਨ ਵਿਰਾਗ ਵਿਚ ਸਦਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
^੩ਨਗਰ ਨਗਰ ਤੇ ਫਿਰ ਘਰ ਘਰ ਵਿਚ।

*ਮ੍ਰਿਤਕ ਕ੍ਰਿਆ ਆਦਿ ਪਰ ਅੱਗੇ ਲਿਖ ਆਏ ਹਾਂ ਦੇਖੋ ਰਾਸਿ ੨ ਅੰਸੁ ੨੪ ਅੰਕ
 ੪੧ ਤੇ ਰਾਸਿ ੩ ਅੰਸੁ ੨੩ ਅੰਕ ੨੭ ਦੀਆਂ ਹੇਠਲੀਆਂ ਟੁਕਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ
 ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭਾਈ ਬੁੱਢੇ ਵਰਗੇ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤੇ
 ਤਾਰਨਹਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਐਸੇ ਕਰਮ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਜੋ ਕਿ ਆਦਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ
 ਵਿਵਰਜਤਿ ਹੁੰਦੇ ਆਏ ਸਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋਸੇ ਕਿ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ
 ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ:—

ਜਗ ਅਰ ਕੁਲ ਕੋ ਜਿਤਕ ਅਚਾਰੇ। ਹਮਰੇ ਹੇਤ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਰਨਾ। ਕੀਰਤਿ
 ਪਠਿ ਸੁਨਿ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨਾ। ਕਰਹੁ ਅਨੰਦ ਮੰਗਲਾਚਾਰਾ। ਦੇਹੁ ਸਰੀਰ ਅਗਨਿ ਸਸਕਾਰਾ।
 [ਰਾ: ੧ ਅੰ: ੨੦—੩]। ਦੂਸਰੇ, ਜੀਵਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਭਾਈ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤਕ
 ਕ੍ਰਿਆ ਤੇ ਫੁੱਲ ਗੰਗਾ ਜਾਣੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ।

ਸੰਗਤਿ ਬਹੁ ਆਵੈ । ਕਿਤਿਕ ਰਹੈ ਢਿਗ ਕਿਤਿਕ ਸਿਧਾਵੈ ॥੨੩॥ ਦਿਵਸ
 ਤ੍ਰੈਦਸੀ ਕੇ ਜਥਿ ਆਯੋ । ਬੈਠੇ ਗੁਰੁ ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਯੋ । ਭੋਗ ਪਵਾਇ
 ਗੰਥ ਕੇ ਜਥੈ । ਪਗ ਭਾਨੇ ਕੇ ਦੀ ਗੁਰ ਤਬੈ ॥੨੪॥ ਸ੍ਰੀ ਬਿਧ* ਕੀ ਗਾਈ
 ਪਰ ਬਿਰਜੈ । ਦੇ ਨਰ ਭੇਟ ਪ੍ਰਨਾਮ ਸੁ ਕਰਯੋ ਸ਼ਬਦ ਬਿਲਾਵਲ ਆਨੰਦ
 ਗਾਯੋ । ਬੰਦ ਰਬਾਬੀ ਧਨ ਗਨ ਪਾਯੋ ॥ ੨੫ ॥ ਜਥਾਜੋਗ ਸਭਿ ਕੇ ਧਨ
 ਦੀਨਾ । ਕੀਨਿ ਮੰਗਲਾਰਾ ਨਵੀਨਾ । ਬਹੁ ਸੰਗਤਿ ਲੇ ਪੁੰਜ ਉਪਾਇਨਾ ।
 ਦੇ ਭਾਨੇ ਕੇ ਬੰਦਹਿ ਪਾਇਨ ॥੨੬॥ ਜਿਮ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਜਬੋਚਿਤ ਦੀਨਾ ।
 ਤਿਮ ਭਾਨੇ ਅਰੁ ਸੰਗਤਿ ਕੀਨਾ । ਇਕ ਦਿਨ ਮਹਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ।
 ਬੈਠੇ ਦਿਪਤਿ ਸੰਗਤਾਂ ਬੰਦ ॥ ੨੭ ॥ ਏਕ ਅੰਗਨਾ* ਤਿਹ ਛਿਨ ਆਈ ।
 ਉਚੀ ਧੁਨਿ ਸੋ ਬਿਨੈ ਸੁਨਾਈ । ‘ਸੁਨਹੁ ਗੁਰੁ ! ਹਮ ਬਸਤੇ ਪੱਟੀ । ਦੇਸਾਂ
 ਨਾਮ ਜਾਤਿ ਕੀ ਜੱਟੀ ॥ ੨੮ ॥ ਕੁਲ ਸਿੰਧੁ ਮਹਿ ਮੇ ਕਹੁ ਬਸਾਹੀ । ਸੁਨਿ
 ਜਸੁ ਬਹੁ ਆਈ ਤੁਮ ਪਾਹੀ । ਆਸਾਵੇਤਨ ਕੀ ਨਿਤ ਆਸਾ । ਪੁਰਵਤਿ ਹੋ,
 ਗਵਰਿ ਭਰਵਾਸਾ ॥ ੨੯ ॥ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਉਪਜਤਿ ਹੈ ਮੇਰੇ । ਹਾਰੀ ਕਰਿ
 ਉਪਚਾਰ ਘਨੇਰੇ । ਅਬਿ ਸਮੀਪ ਤੁਮਰੇ ਚਲਿ ਆਈ । ਦਿਹੁ ਸੁਤ ਮੇ ਕਹੁ
 ਲਖਿ ਸ਼ਰਨਾਈ’ ॥ ੩੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਸੁਨਤਿ ਉਚਾਰਾ । ‘ਲਿਖਨੈ
 ਨਹੀਂ ਸੁਤ ਤੋਹਿ ਲਿਲਾਰਾ’ । ਸੁਨਤਿ ਉਦਾਸ ਭਈ ਸਹਿ ਚਿੰਤਾ । ਲਖਨੈ
 -ਭਾਗ ਮਮ ਨਹਿ ਸੁਤਵੇਤਾ- ॥੩੧॥ ਬਹੁਤ ਬਿਸੁਰਤਿ ਕਿਸ ਬਲ ਬੈਸੀ ।
 ਦਿਖੀ ਚਲਤਿ ਗੁਰਦਾਸਹਿ ਤੈਸੀ* । ਦੁਖੀ ਜਾਨਿ ਬੂਝੀ ‘ਕਨਾ ਭਯੋ ? ।
 ਕੁਜੈ ਸਚਿੰਤ ਮਨ ਅਪਨੋ ਕਿਯੋ’ ॥੩੨॥ ਤਿਯ ਨੇ ਸਗਰੀ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈ ।
 ਸੁਤ ਹਿਤ ਮਮ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਆਈ । ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਯੋ ।
 -ਲਿਖਨੈ ਨ ਤਵ ਮਸਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਯੋ-’ ॥ ੩੩ ॥ ਦੀਨ ਬਾਤ ਸੁਨਿਕੈ
 ਤਬਿ ਭਾਈ । ਪੁੱਤ੍ਰ ਲੋਨਿ ਕੀ ਸੀਖ ਸਿਖਾਈ । ‘ਅਬਿ ਕੇ ਜਾਹੁ ਧਾਰਿ ਸੁਤ
 ਆਸ । ਲੋਹੁ ਕਲਮ ਰੁਸ਼ਨਾਈ’ ਪਾਸ ॥ ੩੪ ॥ ਜਬਿ ਗੁਰ ਕਹੈ-ਲਿਖਨੈ
 ਨਹਿ ਤੋਰੈ-। ਤਬਿ ਇਮ ਕਹੁ ਕਰਿ ਕਲਮ ਅਗੋਰੈ ।-ਲਿਖਨ ਹਾਰ ਇਤ
 *ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਹੱਦੀ ਪਰ ਬੈਠਾ । *ਇਸਤ੍ਰੀ । *ਸਮਝੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਪੁੱਤ੍ਰ ਵਾਲੇ
 ਨਹੀਂ । *ਓਵੈ ਭਾਵ ਉਦਾਸ ਜਾਂਦੀ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਦੇਖੀ । (ਅ) ਗੁਰਦਾਸ ਹਿਤੈਸੀ=ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਾਈ
 ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਡਿੱਠੀ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਾਇਆਂ । *ਸਿਆਹੀ । *ਆਮ ਪਾਠ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ’ ਮਿਲਦਾ
 ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚੋਂ ਯੋੜਕੀ ਇਹ ਪਾਠ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਹੀ ਹੈ ।
 †ਇਹ ਚੌਪਈ ਛਾਏ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਲਿਖਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹੈ ।

ਉਤ ਤੁਮ ਸਾਰੇ । ਤਹਿ ਨ ਲਿਖੈ ਜੇ ਭਾਗ ਹਮਾਰੇ ॥ ੩੫ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ
 ਤਬਿ ਅਬਿ ਲਿਖਿ ਦੀਜੈ ਸ਼ਰਨਾਗਤਿ ਲਖਿ ਆਸ ਪੁਰੀਜੈ—'। ਸੁਨਿ ਤ੍ਰਿਯ
 ਹਿਤ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਧਰੀ । ਅਗਲੇ ਦਿਵਸ ਤਥਾ ਬਿਧਿ ਕਰੀ ॥ ੩੬ ॥ ਬੀਤੀ
 ਨਿਸ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ । ਹਿਤ ਅਖੇਰ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ । ਬਸਤ੍ਰ
 ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਧਾਰੇ । ਹਯ ਸਜੀਨ ਕੇ ਲੀਨਿ ਹਕਾਰੇ ॥ ੩੭ ॥ ਚਵੇ
 ਸੁਭਟ ਸੁਭ ਆਯੁਧ ਧਾਰੀ । ਬਾਜ, ਕੁਹੀ, ਸ਼ਾਨਨ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ । ਹਯ
 ਅਰੁਢਿ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਚਲੇ, ਪਿਛਾਰੀ ਜੋਧਾ ਬੰਦ ॥ ੩੮ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਤਬਿ
 ਪ੍ਰੇਰਿ ਤੁਰੰਗ । ਨਿਕਸਨ ਲਗੇ ਗ੍ਰਾਮ ਭਟ ਸੰਗ । ਸੇ ਤ੍ਰਿਯ ਤਬਿ ਪਹੁੰਚੀ
 ਉਤਲਾਵਤਿ । ਆਰੀ ਭਈ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਤ ਜਾਵਤਿ ॥ ੩੯ ॥ 'ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ
 ਨਿਵਾਜ, ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ! ਪੁਰਵਹੁ ਸੁਤ ਕੀ ਆਸ ਬਿਸਾਲਾ । ਜਸ ਸੁਨਿ ਚਲੀ
 ਦੂਰ ਤੇ ਆਈ । ਤੁਮ ਸਮਰਥ ਕੀ ਮੈਂ ਸ਼ਰਨਾਈ' ॥ ੪੦ ॥ ਮੁਸਕਾਵਤਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਿ ਪਿਖੜੇ । 'ਤੋਹਿ ਭਾਗ ਮਹਿ ਨਹਿ ਸੁਤ ਲਿਖੜੇ' । ਤਬਿ ਤ੍ਰਿਯ
 ਅਵਸਰ ਪਾਯਹੁ ਨੀਕਾ । ਚਲਿ ਆਗੇ ਹੁਇ ਪ੍ਰਭੂ ਨਜੀਕਾ ॥ ੪੧ ॥ ਕਰ
 ਮਹਿ ਲਿਏ ਕਲਮ ਰੁਸ਼ਨਾਈ । ਭਨੀ ਬਿਨੈ ਸੇ ਕਰਿ ਅਗਵਾਈ । 'ਇਤ
 ਉਤ ਲਿਖਨਹਾਰ ਹੋ ਗਵਰ' । ਜੇ ਨ ਲਖਹਿ ਇਮ, ਸੇ ਨਰ ਬਾਵਰ ॥ ੪੨ ॥
 ਤਹਿ ਨਹਿ ਲਿਖੜੇ ਆਪ ਨੇ ਜੇਈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਅਬਿ ਲਿਖ ਦਿਹੁ ਸੇਈ' ।
 ਬਿਕਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੁਗਤਿ ਕੇ ਜਾਨਾ । 'ਹੁਇ ਸੁਤ ਤੇਰੇ' ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ ॥ ੪੩ ॥
 ਸੁਨਿ ਦੇਸਾ* ਕਹਿ 'ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਤੀਤ' ਲਿਖਹੁ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਹੁਇ ਬਿਰ ਚੀਤ' । ਤੇ

*ਸਿਆਹੀ । *ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੇਸਾਂ ਨਾਮੇ ਪੱਟੀ ਦੀ ਜੱਟੀ ਦਾ ਏਥੇ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਇਕ
 ਹੋਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਥਹੁ ਦਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ
 ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਲੱਖਣੀ ਨਾਮੇ ਜੱਟੀ ਜੋ ਚੌਥੇ ਦੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸੀ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ
 ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ੇਲ ੬ ਅੰਸੁ ੨੧ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਚੌਥਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਤ੍ਰੇ ਚਰ
 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦੀ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਰੇਲ ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸਿੰਘਣਾ
 ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ । ਇਸ ਚੌਥੇ ਦੀ ਸੁਲੱਖਣੀ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਦਸਵੇਂ
 ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸੀ ।

ਤਵਾ: ਖਾ: ਵਾਲੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਚੌਥਾ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਕ ਇਹ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਾਗਲਾ ਹੈ, ਦੇਸਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
 ਵਾਲੇ ਚੌਥੇ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਨੇ, ਤੇ ਸੁਲੱਖਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਸਵੇਂ ਸਾਹਿਬਾਂ
 ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਨੇ । ਏਥੇ ਤਵਾ: ਖਾ: ਹਿੱਸਾ ੧ ਨੰ: ੩
 ਪੰਨਾ ੮੨੨ ਤੇ ਹਿੱਸਾ ੧ ਨੰ: ੩ ਪੰਨਾ ੨੦੫੬ ।

ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰ ਲਿਖਨਿ ਸੁ ਲਾਗੇ । ਗਹੀ ਕਲਮ ਹਯ ਚਾਲਤਿ ਆਗੇ ॥੪੪॥
 ਕਰਨਿ ਇਕਾਂਗ ਚਹਜੇ, ਕਰ ਹਾਲਾ^੧ । ਸਾਭਾ ਲਿਖੈ ਗਯੋ ਤਿਸ ਕਾਲਾ॥
 ਭਯੋ ਅੰਕ ਸਤਿਗੁਰ ਵਿਗ ਹੋਰਾ । ਬਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਬੋਰਾ ॥ ੪੫ ॥
 ‘ਇਕ ਸੁਤ ਹੋਤੁ ਗਹੀ ਸ਼ਰਨਾਈ । ਅੰਕ ਸਪਤ ਕੋ ਭਾ ਬਰਿਆਈ’ । ਅਬਿ
 ਘਰ ਜਾਹੁ ਸਪਤ ਸੁਤ ਪਾਵਹਿ । ਭਈ ਆਸ ਪੁਰੀ ਜਿਤ ਆਵਹਿ ॥੪੬॥
 ਸੁਨਿ ਦੇਸਾ ਉਰ ਅਨੰਦ ਬਿਲੇਦ । ‘ਪੰਨ ਗੁਰੁ’ ਕਹਿ ਨਮਹਿ ਸੁ ਬੰਦਿ ।
 ਲੋ ਕਰਿ ਬਰ ਕੋ ਘਰਹਿ ਸਿਧਾਰੀ । ਸਹਿ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕਿਤ^੨
 ਬਿਸਤਾਰੀ ॥ ੪੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਚੰਦ ਬਿਲੇਦੇ । ਗਏ ਅਖੇਰ ਬਿਤੀ
 ਆਨੰਦੇ । ਉਬਟ^੩ ਜਿਤ ਦਿਸਿ ਘਨੀ ਨਿਹਾਰੀ । ਗਈ ਤਹਾ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ
 ਅਸੁਵਾਰੀ ॥ ੪੮ ॥

ਗੀਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿ ਖਡਕ ਗਾਏ ‘ਦੇਸਾ ਜੰਟੀ’ ਪ੍ਰਯੋਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ੯੩੪
 ਪੰਜਾਬੀ ਐਸੁ ॥ ੫੪ ॥

੫੫. [ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰ ਵਿਚ ਧਰਤੀ] ।

ਵੇਹਗਾ ॥ ਬਹਿ ਸਲਿਤਾ ਐਰਾਵਤੀ ਤਿਸ ਤੇ ਉਰੇ ਕਿਤੋਕ । ਬਿਚਰਤਿ
 ਹੋਤ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਦੇਖੀ ਜਬਿ
 ਉਦਯਾਨ ਮਹਾਨ।ਮਿਲੈ ਏਕ ਮਾਨਵ ਤਹਿ ਆਨਿ।ਹਿੰਦੂ ਹੁਤੋ ਹੋਰਿ ਗੁਰ
 ਪੁਰਨ । ਚਰਨ ਕਮਲ ਬੰਦੇ ਤਿਨ ਭੂਰਨ॥੨॥ਪੁਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਤਾਇਸਿ
 ਬਾਤਿ । ‘ਨਿਕਟ ਦੁਸ਼ਟ ਗੋ’ਕਰਤੇ ਘਾਤਿ । ਤਿਨ ਕੇ ਬਸ ਨਹਿ ਆਵਤਿ
 ਸੋਈ । ਕਰਤਿ ਓਜ ਕੋ^੪ ਮੈਂ ਤਹਿ ਜੋਈ’ ॥ ੩ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੋ
 ਆਗੇ ਕਰਜੇ । ਹਯ ਧਵਾਇ ਚਾਲੇ ਰਿਸਿ ਧਰਜੇ । ਹੁਤੇ ਨਿਕਟ ਹੀ ਜਾਇ
 ਨਿਹਾਰੇ । ਖੜਗ ਨਿਕਾਸੈ ਤਤਛਿਨ ਮਾਰੇ ॥ ੪ ॥ ਭਾਜ ਚਲੇ ਕੁਛ ਘੇਰਿ
 ਪ੍ਰਹਾਰੇ । ਖੰਡ ਖੰਡ ਕਰਿ ਧਰ ਪਰ ਡਾਰੇ । ਗਾਮ ਸਮੀਪਿ ਹੁਤੇ ਤਿਨ ਕੇਰਾ ।
 ਸੁਨੈ ਰੌਰ ਧਾਏ ਤਿਸ ਬੋਰਾ ॥ ੫ ॥ ਚਾਂਪ ਬੰਦੂਕ ਸੰਭਾਰਤਿ ਆਏ । ਮਰੇ
 ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਸਮੁਖ ਚਲਾਏ।ਸਭਿ ਸੈਨਾ ਗੁਰੁ ਕੀ ਤਬਿ ਧਾਈ।ਤਜੀ ਤੁਫੰਗ
 ਸਲਖ ਸਮੁਦਾਈ ॥੬॥ ਗੁਲਕਾਂ ਲਗੀ ਮਰੇ ਇਕ ਬਾਰੀ । ਭਾਜੇ ਜਿਯਤਿ
 ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਧਾਰੀ । ਗਾਮ ਛਾਪਰੀ ਕੋ ਗਨ ਘਾਲੇ । ਬਸਹਿ ਜਮਨ’ ਜੋ
 ਅਘੀ ਬਿਸਾਲੇ॥੭॥ਸੁਭਟ ਪਹੁੰਚਿ ਤਿਨ ਆਗ ਲਗਾਈ । ਜਰ ਕਰਿ ਛਾਰ
 ਭਈ ਸਮੁਦਾਈ । ਪਾਪੀ ਤੁਰਕ ਜਿਤਿਕ ਤਹਿ ਹੋਰੇ । ਕਾਟੇ ਖੜਗਨਿ ਸੋ
 ਹੋਥ ਹਿੱਲ ਗਿਆ । ‘ਮੋਲੋਮਲੀ’ । ‘ਕੀਰਤੀ’ । ‘ਕਠਨ ਬਾਂ (ਸੰਗਲ ਦੀ) [ਸਿਸ, ਉਵਟ] ।
 ‘ਜ਼ਬੁ ਦਾ’ । ‘ਬਲ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਉਸਦੇ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਨੂੰ)’ । ‘ਫੁਰਕ’ ।

ਤਿਸ ਬੇਰੇ ॥ ੮॥ ਧਰਨੀ ਧੇਨੁ ਹੁਤੀ ਤਨ ਔਰ । ਧਰਿ ਸੁਰ ਜੁਤਿ ਆਈ
 ਤਿਸ ਠੋਰ* ॥ ਇਕ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਰਹਿ ਦਿਖਾਈ । ਅਪਰ ਨ ਪਿਖਹਿ
 ਖਰੇ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੯ ॥ ਸੁਰ ਜੁਤਿ ਅਵਿਨੀ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੀ । ‘ਤੁਰਕਨਿ
 ਮੋਕਹੁ ਕੀਨਿ ਦੁਖਾਰੀ । ਅਨਿਕ ਰੀਤਿ ਕੀ ਪਾਪ ਕਰੀਤਿ । ਮੈਂ ਨਹਿ ਤਿਨ
 ਕੋ ਭਾਰਿ ਸਹੀਤਿ ॥ ੧੦ ॥ ਜਿਸ ਹਿਤ ਆਪ ਲੀਨਿ ਅਵਤਾਰਾ । ਰਾਜ
 ਮਲੇਛ ਬਿਨਾਸਹੁ ਸਾਰਾ । ਬਿੱਪ੍ਰ, ਧੇਨੁ, ਸੈਤਨਿ ਸੁਖ ਦੀਜੇ । ਤੁਰਕ ਰਾਜ
 ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੀਜੇ’ ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਬ ਦੀਨ ਦਿਲਾਸਾ ‘ਕਿਤਿਕ
 ਕਾਲ ਮਹਿ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸਾ । ਪੈਤ੍ਰ ਹਮਾਰੋ ਹੁਇ ਜਿਸ ਕਾਲਾ । ਕਰਹਿ
 ਖਲਨਿ ਸੰਗ ਜੰਗ ਕਰਾਲਾ ॥ ੧੨ ॥ ਉਪਜਾਵੈਂ ਤਬ ਪੀਥ ਵਿਸ਼ਾਲਾ ।
 ਅਵਿਨੀ ਰਾਜ ਕਰਹਿ ਚਿਰਕਾਲਾ ॥ ਸਭਿ ਤੁਰਕਨਿ ਕੋ ਰਾਜ ਉਠਾਵੈਂ ॥ ਸਨੈ
 ਸਨੈ ਇਹ ਸਭਿ ਖਪਿ ਜਾਵੈਂ†’ ॥ ੧੩ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਤੇ ਸੁਰ ਧਰਨੀ ਸਾਰੇ ।
 ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ । ਖਲ ਹਤਿ ਗ੍ਰਾਮ ਛਾਰ ਕਰਿਦੀਨਾ ।
 ਫਿਰੇ ਅਖੇਰ ਬ੍ਰਿਤ ਕੁਛਕੀਨਾ ॥ ੧੪ ॥ ਨਿਜ ਭੇਰੇ ਕੋ ਪੁਨ ਹਟਿ ਆਏ ।

*ਧਰਤੀ ਧਰਨੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਯਾਰ ਕੇ ਤਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਆਈ ਸੀ ।

†ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਉੱਪਰ ਜੋ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੁਤੀਤਰ ਕਰਾਉਣ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟੀ
 ਨੂੰ ਭੰਡ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਇਥੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ
 ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਰਤੀ (ਹਿੰਦ ਦੀ ਧਰਤੀ) ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਰਾਜ
 ਦੇ ਬਾਲਮ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਨੀਤੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਜੀ ਨੇ
 ਬਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਭੰਡ ਦੇ ਕੇ ਧਰਤੀ ਰੂਪੀ ਧੇਨੂ ਨੂੰ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਇਆ । ਧਰਤੀ ਦੇ ਅਸਲੀ
 ਵਸਨੀਕ ਜੋ ਹਿੰਦੀ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਤੁਰਕ ਦਬੇਲ ਕਰ ਕੇ ਆਪ ਰਾਜ ਕਰਦੇ
 ਸਨ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਤੇ ਨਿਰਬਲ ਰਖਦੇ ਤੇ ਸੁਰਤ ਉੱਚੀ ਠਹੀਂ ਸਨ ਉੱਠਣ ਦੇਂਦੇ ।
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਸੇ । ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਇਸ ਬੁਧਾਰਤ ਰੂਪ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ।

†ਜੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਛੇਵੇਂ ਯਾ ਦਸਵੇਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ
 ਵਿਚ ਜੁਲਮੀ ਰਾਜ ਸਾਰਾ ਨਹੀਂ ਦਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਠਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
 ਇਕ ਐਸੀ ਵਿਉਂਤ ਰਚ ਦਿਤੀ ਸੀ ਤੇ ਬੰਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਪੁਜਾ ਵਿਚ ਜਾਗ੍ਰਤ
 ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋ ਕੇ ਬਲ ਧਾਰੇ ਤੇ ਸੁਤੀਤਰ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਲਈ ਕਵੀ ਜੀ ਦੇਖੇ
 ‘ਸਨੈ ਸਨੈ’ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ । ਸੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੱਦ ਸੁਣੀ ਤੇ ਕਿਹਾ
 ਮੰਨਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ (ਹਿੰਦੀਆਂ ਭਾਵ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ) ਆਖਰ ਤੁਰਕ ਰਾਜ ਮਿਟਾ ਕੇ ਸਿੱਖ
 ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ । ਗੁਰੂ ਥਾਕ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਿਉਂਤ ਵਕਤ ਸਿਰ ਆ ਕੇ
 ਸਫਲ ਤੇ ਸਿਪੁਰਨ ਹੋਏ ।

ਕਰਤਿ ਬਾਤਿ ਸਿਮ ਦੁਸ਼ਟ ਖਪਾਏ । ਭਾਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜਿਸ ਅਸਥਾਨ ।
ਉਤਰੇ ਆਇ ਗੁਰੁ ਭਗਵਾਨ ॥ ੧੫ ॥ ਤਜਿ ਆਸਥਾਨ ਤਿਨ ਗੁਰੁ ਬਿਠਾਏ ।
ਬੂਝੇ 'ਕਿਤ ਅਖੇਰ ਕਰਿ ਆਏ ?' । ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਤਬਿ ਸਰਬ ਉਚਾਰੇ ।
'ਆਸ ਸ਼ਿਕਾਰ ਚੁਸ਼ਟ ਬਡ ਮਾਰੇ ॥ ੧੬ ॥ ਜਾਰਜੇ ਗ੍ਰਾਮ ਉਜਾਰ ਕਰਜੇ ਹੈ ।
ਪਾਪ ਬਿਲੋਕਤਿ ਕੋਪ ਧਰਜੇ ਹੈ' । ਸੁਨਿ ਭਾਨੇ ਜੁਤਿ ਨਰ ਸਮੁਦਾਏ 'ਧੰਨ
ਧੰਨ ਗੁਰ' ਸਭਿਨਿ ਅਲਾਏ ॥ ੧੭ ॥ 'ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਰਨਿ ਕੋ ਕਾਰਨ ਏਹੀ ।
ਜਿਤ ਕਿਤ ਹਤਨ ਮਲੋਛਨਿ ਕੇਹੀ' । ਸੁਜਸੁ ਗੁਰੁ ਕੋ ਪਸਰਜੇ ਸਾਰੇ ।
ਸੰਤ ਉਧਾਰਤਿ ਦੋਖੀ ਮਾਰੇ ॥ ੧੮ ॥ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਤਹਿ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਏ ।
ਬਿਧ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੁਰ ਨਿਕਟਿ ਸੁਨਾਏ । 'ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕਾਜਰੀ
ਭਾਗ ਇਹ ਗਏ ਅਚਾਨਕ ॥ ੧੯ ॥ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ਬਡੋ ਪਦ ਪਾਏ ਸੰਗ
ਉਧਾਰੇ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਏ' । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕਹਜੇ 'ਤਹਾਂ ਹਮ ਜਾਇ । ਸ੍ਰੀ
ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਾ ਦਰਸਾਇ' ॥ ੨੦ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ ।
ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਲੀਨਿ ਤਬਿ ਭਾਨਾ । ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਆਦਿਕ ਭਟ ਜੇਈ । ਨਾਥ
ਸਾਥ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ ਤੋਈ ॥ ੨੧ ॥ ਐਰਾਵਤੀ ਉਲੰਘਤਿ ਗਏ । ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਾ
ਦਰਸਾਏ । ਜਹਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਅਸਥਾਨ । ਹਯ ਤੋ ਉਤਰਿ ਨਮੋ ਤਿਹ
ਠਾਨਿ ॥ ੨੨ ॥ ਕਰੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਫਿਰ ਕਰਿ ਚਾਰ । ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਕਰਿਵਾਇਸਿ
ਤਜਾਰ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਿਮਰੇ ਅਰਦਾਸ । ਕਰਜੇ ਬ੍ਰਤਾਵਨਿ ਸਭਿ ਕੇ ਪਾਸ
॥ ੨੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਕੋ ਗਾਦੀ ਦੀਨਿ । ਤਿਸ ਥਲ ਜਾਇ ਦਰਸ ਕੋ ਕੀਨਿ
ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਬਿਰੇ । ਤਿਹ ਕੇ ਨਰ ਪੁਨ ਬੂਝਨ ਕਰੇ ॥ ੨੪ ॥
'ਨਹੀਂ ਦੇਹੁਰਾ ਅਬਿ ਇਸ ਥਾਨ' । ਸਕਲ ਭੇਵ ਤਬਿ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨਿ ।
'ਰਾਵੀ ਇਹਾਂ ਬੇਗ ਕਰਿ ਆਈ । ਸੋ ਅਵਿਨੀ ਜਲ ਬਿਖੈ ਵਹਾਈ* ॥ ੨੫ ॥

*ਮਲੋਛੀ ਦਾ ਹੀ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

*ਰਾਵੀ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਤਾਂ ਅਜੇ ਖੜਾ ਹੈ, ਪੁਰ
ਇਸ ਦੇ ਪਾਸ ਨਗਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਚਾਰ ਫੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੇ ਨਗਰੀ ਹੈ ਤੇ ਬੇਦੀਆਂ
ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ । ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੋ ਪਾਰ ਹੁਣ ਤਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਇਸ ਪਰ ਰਾਵੀ ਦਾ
ਧਾਵਾ ਹੋਣ ਲਗਾ ਸੀ, ਸ਼ੁਰੂ ਦਸੰਬਰ ਸੰਨ ੧੯੧੯ ਤੋਂ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ
ਨੇ ਆਪ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਬਨਾਵਣ ਦਾ ਕੰਮ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।

[ਅਜੇ ਤਕ ਦੇਖੋ ਘਰੇਲੇ ਪੱਤੇ ਦੇ ਚਿੱਠੀਆਂ]

ਪਾਰ ਸਥਾਨ ਜਾਇ ਅਥਿ ਕਰਜੇ । ਗੁਰੁ ਕੋ ਬੰਸੁ ਤਹਾ ਹੀ ਬਿਰਜੇ । ਕਰਿ
 ਵਰਸਨ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਭਿ ਗਾਥਾ । ਚਵੇ ਪ੍ਰਭੁ ਸੈਨਾ ਗਨ ਸਾਥਾ ॥ ੨੬ ॥
 ਰਾਵੀ ਲਾਘਤਿ ਤਤਛਿਨ ਗਏ ਪਹੁੰਚਿ ਦੇਹੁਰਾ ਵਰਸਨ ਕਿਏ । ਹਯ ਤੋ
 ਉਤਰਿ ਗਏ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇਰੇ । ਕਰਜੇ ਪ੍ਰਲਾਮ ਵਰਸ ਕੋ ਹੋਰੇ ॥ ੨੭ ॥ ਬਹੁਰ
 ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਫਿਰਿ ਕਰਿ ਦੀਨਿ ਬੈਠਿ ਗਏ ਪੁਨ ਅੰਗੁ ਪ੍ਰਬੀਨਾ ਧਰਮ ਚੰਦ ਸੀ
 ਨਾਨਕ ਪੋਤਾ । ਜਿਸ ਤੇ ਬੇਦਨਿ ਬੰਸ ਉਦੋਤਾ ॥ ੨੮ ॥ ਤਿਹ ਸੁਧਿ ਭਈ
 ਗੁਰੁ ਚਲਿ ਆਏ । ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਜੁਤਿ ਆਨੰਦ ਪਾਏ । ਦੋਇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਲੈ
 ਕਰਿ ਸਾਥ । ਆਇਸਿ ਤੁਰਤ ਜਹਾ ਗੁਰੁ ਨਾਥ ॥ ੨੯ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਮਾਨ
 ਰਾਖਿਓ ਹੇਤੁ ਖਰੇ ਭਏ ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਕੇਤਾ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਮਹਿਮਾ ਬਡ ਜਾਨਿ ।
 ਪ੍ਰਥਮ ਬੰਦਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਠਾਨਿ ॥ ੩੦ ॥ ਸਾਦਰ ਬਹੁਰ ਬੈਠਿਓ ਕਰੇ ।
 ਕੁਸ਼ਲ ਪੁਸ਼ਨ ਕਰਿ ਆਨੰਦ ਭਰੇ । ਬਹੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੰਗਵਾਯੋ ਸ੍ਰੀ
 ਨਾਨਕ ਕੋ ਅਰਪਿ ਬੁਝਾਯੋ ॥ ੩੧ ॥ ਏਕ ਸਹੱਸੁ ਰਜਤਪਨ ਲਯੋ ।
 ਅੰਗੁ ਦੇਹੁਰੇ ਕੋ ਧਰਿ ਦਯੋ । ਕੰਚਨ ਕੋ ਕੰਕਨ ਮੰਗਵਾਇ । ਕੋਸ਼ਪਾ ਤਬਿ
 ਆਨੇ ਸਹਿਸਾਇ ॥ ੩੨ ॥ ਮਿਹਰਚੰਦ ਮਾਲਕ ਚੰਦ ਦੋਉ । ਪਹਿਰਾਏ ਕਹਿ
 ਸਾਦਰ ਸੋਉ । ਧਰਮਚੰਦ ਕਰਿਵਾਯਹੁ ਡੇਰਾ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਬਲ ਦੀਨਿ
 ਬਸੇਰਾ ॥ ੩੩ ॥ ਜਥਾਸ਼ਕਤਿ ਸੇਵਾ ਕਰਿਵਾਈ । ਤਹਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਸਾ
 ਬਿਤਾਈ । ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਧਰਮ ਚੰਦ ਆਏ । ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਥਮ ਕੋ ਚਲਿਤ
 ਸੁਨਾਏ ॥ ੩੪ ॥ ਬੁਝਨ ਕਰੇ 'ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੇਈ' ਕਿਸ ਸਥਾਨ ਤਪ ਤਾਪਤਿ
 ਤੇਈ । ਚਲਹੁ ਸੰਗ ਤਿਨ ਵਰਸਨ ਕਰੀਯਹਿ ਪਰਮ ਬ੍ਰਿਧ ਪਦ ਪਰਸਨਿ

‘ਬੇਦੀਆਂ ਦਾ ਵੰਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ ।’ ‘ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਨੇ ।

‘[ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਗੱਲੀ ਨੁਕ]

ਫਿਰ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਦੋ ਇੰਜੀਨੀਅਰਾਂ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਇਸ ਸ਼ੁਰੂ
 ਕਾਰਜ ਲਈ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ । ਤੇ ਉਧਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨੂੰ ਲਗਾਇਆ ਅਰ ੧੦੧੬੦੦) ਦੀ ਭਾਰੀ ਰਕਮ
 ਬੰਨ੍ਹ ਪਰ ਖਰਚ ਕੀਤੀ । ਇਕੀ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਆਈ ਚੰਦੇ ਦੀ ਰਕਮ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ
 ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ । ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਰਕਮ ਲੱਗੀ ਉਸਦਾ
 ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਰਜ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ
 ਨੂੰ ਅੱਪੜਿਆ । ਹੁਣ ਰਾਵੀ ਇਸ ਥੰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਲ ਠਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ।

ਧਰੀਯਹਿ' ॥ ੩੫ ॥ ਇਸ ਕਹਿ ਲਏ ਧਰਮਸਸਿ' ਸੰਗ ਗਮਨੈ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਢੇ ਤੁਰੰਗ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੇ ਰਚਿਰ ਬਿਲਾਸ। ਮਗ ਮਹਿ ਕਰਤੇ
 ਜਾਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੩੬ ॥ ਪਹੁੰਚੇ ਬਿਤ ਟਾਲੀ ਕੇ ਤਰੇ । ਪਰਮ ਬਿੱਧ ਸਭ
 ਆਸਨ ਕਰੇ। ਹਯਤੇ ਉਤਰਿ ਦੂਰ ਤੇ ਆਏ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦਸਿਖ ਸਮੁਦਾਏ
 ॥੩੭॥ ਧਰਮ ਚੰਦ ਕੇ ਲੈ ਕਰਿ ਸਾਥ । ਬੰਦਨ ਕਰੀ ਜੋਰਿ ਜੁਗ ਹਾਥ ।
 ਅਪਰ ਸਕਲ ਹੀ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਣਾਮ । ਬੈਠੇ ਗੁਰੁ ਸੁਤੁ ਤਪ ਕੇ ਧਾਮ ॥ ੩੮ ॥
 ਬੈਠੇ ਸਨਮੁਖ ਮੋਦ ਉਪਾਇ। ਸਿਰੀਚੰਦ ਬੋਲੇ ਸਤਿਭਾਇ' । 'ਕਹੁ ਪੁਰਖ।
 ਹੈ ਕੁਸ਼ਲ ਤੁਮਾਰੇ ?' । ਕਰਜੋ ਜੰਗ ਗਨ ਦੁਸ਼ਟਨ ਮਾਰੇ?' ॥੩੯॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ
 ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਉਚਾਰੀ । 'ਕੁਸ਼ਲ ਹਮਾਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀ । ਪਾਇ ਆਪ ਕੇ
 ਬਲਿ ਰਿਪੁ ਘਾਏ । ਰਣ ਬਿਸਾਲ ਮਹਿ ਕਰੀ ਸਹਾਏ' ॥੪੦॥ ਇੰਤਜਾਇਕ
 ਕਰਿ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ । ਕੋਤਿਕ ਕਾਲ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਪਾਸ । ਬਹੁਰ ਬੰਦਿ
 ਕਰ ਆਇਸੁ ਲੀਨਿ । ਉਠੇ ਗੁਰੁ ਪਗ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ* ॥੪੧॥ ਧਰਮਚੰਦ
 ਕੇ ਲੈ ਕਰਿ ਸਾਥ । ਆਏ ਨਿਜ ਨਿਵੇਸ ਕਹੁ ਨਾਥ । ਤੀਨ ਜਾਮਨੀ' ਬਸਿ
 ਕਰਿ ਸ੍ਰਾਮੀ । ਪੁਨ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ੪੨ ॥ ਬੰਦਨ ਕਰੀ
 ਦੇਹੁਰੇ ਜਾਇ। ਚਤੁਰ ਪ੍ਰਕਰਮ ਦੇ ਗੁਰੁ ਬਾਇ। ਧਰਮਚੰਦ ਸੰ ਮਿਲਿ ਕਰਿ
 ਚਢੇ । ਸੰਗ ਸੁਭਟ ਗਨ ਮਨ ਮੁਦ ਬਢੇ ॥ ੪੩ ॥ ਤਤਛਿਨ ਆਇ ਬਿੱਧ
 ਕੇ ਗ੍ਰਾਮੁ । ਡੇਰਾ ਕਰਤਿ ਭਏ ਸੁਖ ਧਾਮੁ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰਤਿ ਬਿਲਾਸ
 ਨਵੀਨ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਬੀਰ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥੪੪॥ ਕਬਿ ਕਬਿ ਚਵਹਿ ਅਖੇਰ
 ਬਿਹਾਰੈਂ । ਬਨ ਕੇ ਦੁਸ਼ਟ ਜੀਵ ਗਨ ਮਾਰੈਂ । ਭਾਨਾ ਰਹੈ ਸੰਗ ਜਹਿ ਜਾਵੈਂ ।
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵ ਪਰਮ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ॥ ੪੫ ॥

ਜਿਹ ਭੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੂਰਜ ਇੰਦ ਪਛਟਮ ਭਾਗੇ
 'ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਚੰਦ' ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਪੰਚ ਪੰਚਸਰੀ ਅੰਸੁ ॥ ੫੫ ॥

*ਧਰਮ ਚੰਦ । ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ । 'ਤਿੰਨ ਰਾਤੀ ।

*ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ, ਲਖਮੀ ਚੰਦ, ਧਰਮ ਚੰਦ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਨ
 ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਅੰਗ ਹੋਣ
 ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਕਹਿਣ ਜਾ ਲਿਖਣ ਦੀ ਈਦਾ
 ਦਲੇਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਤਹਾਸ ਤੇ ਵਾਕਿਆਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਟੁਰ ਦੇ ਹਨ । ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ
 ਇਥੇ ਸਪਸ਼ਟ ਦੱਸਿਆ ਹੈ 'ਤਿਨਕੇ ਮਾਠ ਰਾਖਏ ਹੇਤੁ' । ਫਿਰ ਵੇਖੋ ਧਰਮ ਚੰਦ ਨੇ ਸੇਵਾ
 ਕੀਤੀ ਹੈ 'ਜਬਾਬਕਤ ਸੇਵਾ ਕਰਿਵਾਈ ।'

੫੬. [ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੀਪਮਾਲ ਕੋ ਦਿਵਸ ਤਬਿ ਆਇ ਸਮੀਪ ਪਛਾਨਿ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-
 ਸਰ ਦਰਸ ਕੋ ਇੱਛਾ ਭਈ ਮਹਾਨ ॥ ੧ ॥ ਭੋਖਈ ॥ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਭਾਈ
 ਗੁਰਦਾਸ । ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਸਿਖ ਅਪਰ ਜਿ ਪਾਸ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਭਿਹੂੰਨਿ
 ਸੁਨਾਯੋ । 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸੁਨਹੁ ਸਭਿਨਿ ਮਨ ਭਾਯੋ ॥ ੨ ॥ ਦਰਸਨ ਸਬੈ ਸੁਧਾ-
 ਸਰ ਚਾਹਤਿ । ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਕੋ ਨਰ ਮੇਲ ਉਮਾਹਤਿ । ਦੀਪ ਮਾਲ ਕਾ ਦਿਨ
 ਨਿਯਰਾਵਾ । ਯਾਤੇ ਅਧਿਕ ਰਿਦਾ ਲਲਚਾਵਾ' ॥ ੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ
 ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਾਨੀ । 'ਆਛੀ ਬਾਤ' ਕਹੀ ਤਬਿ ਮਾਨੀ । 'ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ
 ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਸਥਾਨਾ' । ਸਭਿਨਿ ਭਯੋ ਮਨ ਅਨੰਦ ਮਹਾਨ ॥ ੪ ॥ ਇਮ ਕਹਿ
 ਦਿਨ ਅਰੁ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ। ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ। ਭਾਨੇ ਕਹਨੇ
 'ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਥ ।। ਮੈਂ ਅਬਿ ਚਲੈਂ ਆਪਕੋ ਸਾਥ ॥ ੫ ॥ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼
 ਪਿਤਾ ਨੇ ਦੀਨਾ । ਗੁਰੁ ਸੰਗਤਿ ਨਿਤ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਬੀਨਾ । ਸੇ ਮੈਂ ਕਰੋਂ ਨ
 ਤਜਾਰੀ ਕਬੈ । ਦਿਹੁ ਆਇਸੁ ਹੋਵੈਂ ਸੰਗ ਅਬੈ' ॥ ੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕੋ
 ਧੀਰਜ ਦਯੋ । 'ਬਿਧ ਸਾਹਿਬ ਪੁਲੋਕ ਅਬਿ ਭਯੋ। ਇਹਾ ਰਹਨਿ ਹੀ ਅਬਿ
 ਬਨਿ ਆਵੈ । ਬਹੁਰੇ ਸੰਗ ਰਹਨਿ ਹੀ ਭਾਵੈ' ॥ ੭ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਹਥ
 ਆਰੂਢ ਸ਼ਾਮੀ । ਭਏ ਸੁਧਾਸਰ ਮਾਰਗ ਗਾਮੀ । ਦਿਵਸ ਢਰੇ ਲਗਿ ਪਹੁੰਚੇ
 ਜਾਇ । ਚਮ੍ਹੁ ਸੰਗ ਆਈ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੮ ॥ ਇਕ ਸੇਵਕ ਕੋ ਅੰਗੁ ਪਠਾਯੋ ।
 ਪੰਚਾਂਮ੍ਰਿਤ ਰਾਸ' ਕਰਿਵਾਯੋ । ਪ੍ਰਥਮ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਚਰਨ ਪਖਾਰੇ । ਕਰਜੇ
 ਸ਼ਨਾਨ ਕੂਪ ਕੋ ਬਾਰੇ' ॥ ੯ ॥ ਪੁਨਹੁ ਸੁਧਾਸਰ ਗਮਨੇ ਤੀਰ । ਕਰਿਕੈ
 ਨਮੋ ਨਹਾਨੇ' ਧੀਰ । ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਭਈ ਅਰਦਾਸ । ਸੰਗਿ ਸਮੁਹ ਸੁਭਟ
 ਅਰੁ ਦਾਸ ॥ ੧੦ ॥ ਪੌਰ ਦਰਸਨੀ ਪੁਨਿ ਚਲਿ ਗਏ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ
 ਨੰਮੀ ਭਏ । ਢੋਰ ਪਹੁੰਚਿ ਦਰਬਾਰਿ ਅਗਾਰੀ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ
 ਧਾਰੀ ॥ ੧੧ ॥ ਚਤੁਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਿ ਬਰੇ । ਨਮੋ ਕਰੀ ਅੰਤਰ ਗੁਰੁ
 ਬਿਰੇ । ਪੰਚਾਂਮ੍ਰਿਤ ਸੁ ਤਹਾਂ ਬਰਤਾਏ । ਬਹੁਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਕੋ ਆਏ ॥
 ੧੨ ॥ ਬੈਠਿ ਬਿਸਾਲ ਲਗਾਇ ਦਿਵਾਨ । ਪੁਨਿ ਜਨ ਮੁਨਿ ਸੁਨਿ ਦੇਖਹਿ
 ਆਨਿ । ਅਰਪਿ ਅਰਪਿ ਕਰਿ ਗਨ ਉਪਹਾਰ । ਬਾਹਿ ਬਾਰਿ ਪਿਖਿ ਕਰਿ
 ਬਲਿਹਾਰ ॥ ੧੩ ॥ ਬੰਦਨ ਕਰਹਿ ਅਨੰਦ ਖਿਲੀਦਹਿ । ਅਵਿਲੋਕਹਿ ਸ੍ਰੀ

'ਬਹੁਤਾ । 'ਭੁਹ ਦੇ ਜਲ ਨਲ । 'ਦਿਸ਼ਨਨ ਕੀਤਾ ।

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਹਿ । 'ਹਮਰੇ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰਾਮੇ ਮੁਖ ਧਾਮ । ਜਥਾ ਅਜੁਧਰਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ
 ਰਾਮ' ॥੧੪॥ ਨਿਸਾ ਭਈ ਮੀਦਰ ਮਹਿ ਆਏ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸਭਿ
 ਸੁਪਤਾਏ । ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਪਠਨੇ ਇਕ ਵਾਸਾਕਹਨੇ 'ਜਾਹੁ ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਪਾਸ
 ॥੧੫॥ ਆਨਹੁ ਹਮਰੇ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਇ । ਦੀਪਮਾਲਿ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮੇ ਆਇ' ।
 ਦੁਤਿਯੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਪਠਾਵਾ । ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਤਬਹਿ ਬੁਲਾਵਾ ॥੧੬॥
 ਦੋਨਹੁ ਦਿਸਿ ਦੋਨਹੁ ਚਲਿ ਗਏ । ਗੁਰੂ ਸੰਦੇਸਾ ਭਾਖਤਿ ਭਏ । ਕਹਿ
 ਦਮੋਦਰੀ ਸੰਗ ਸੁਨਾਏ । 'ਸੁੰਦਰ ਕੇ ਲਿਹੁ ਸੰਗ ਬੁਲਾਏ ॥੧੭॥ ਚਲਹੁ
 ਸੁਧਾਸਰ ਕਰੇ ਬੁਲਾਵਨਿ' । ਸੁਨਿ ਸਗਰੇ ਉਰ ਭੇ ਹਰਖਾਵਨਿ । ਸਭਿ
 ਕੁਟੰਬ ਲੇ ਸੁੰਦਰ ਸੰਗ । ਗਮਨੇ ਮਾਰਗ ਚਢੇ ਤੁਰੰਗ ॥੧੮॥ ਆਇ
 ਸੁਧਾਸਰ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ । ਉਤਰੇ ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੇ । ਸੁੰਦਰ ਚਲਿ ਗੁਰ
 ਕੇ ਵਿਗ ਆਯੇ । ਪਦ ਅਰਿਬੰਦਨਿ ਕੇ ਲਪਟਾਯੇ ॥੧੯॥ ਸਤਿਗੁਰੂ
 ਕੁਸ਼ਲ ਬੁਝਿ ਕਰਿ ਸਾਰੀਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਯੇ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਉਚਾਰੀ । ਪੁਨ ਉਠਿ
 ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਮੀਦਰ ਗਏ । ਸਭਿ ਕੇ ਸੰਗ ਮਿਲੇ ਸੁਖ ਦਏ ॥੨੦॥ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ । ਸੂਰਜਮਲ, ਅਟਿਰਾਇ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਅਟਲਰਾਂਇ
 ਬਿਭਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ । ਪ੍ਰਿਯ ਸੁਤ ਚਤੁਰ ਪਿਖੇਤਿਹ ਸਮੋ ॥੨੧॥ ਤੇਗ
 ਬਹਾਦਰ ਅੰਕ ਉਠਾਇ । ਪਿਖਨੇ ਪਿਤਾ ਵੀਰੋ ਤਬਿ ਆਇ' । ਸੁਤਾ ਅੰਕ ਤੇ
 ਸੁਤ' ਕੋ ਲੀਨ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਿਯ ਦੁਲਾਰ ਬਹੁ ਕੀਨਿ ॥੨੨॥ ਇਮ
 ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ ਦਰਸ ਦਿਖਾਵਾ । ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਸਭਿ ਮੋਦ ਉਪਾਵਾ । ਇਤਨੇ
 ਮਹਿ ਸੰਗਤਿ ਬਹੁ ਆਈ । ਅਨਿਕ ਅਕੌਰ ਪਦਾਰਥ ਲਜਾਈ ॥੨੩॥
 ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਬਿਰਾਜੇ ਆਨਿ । ਦਰਸਹਿ ਸਿਖ ਗਨ ਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ ।
 ਪੈਂਦੇਖਾਨ ਪਹੁੰਚਿ ਦਿਨ ਮੇਲੇ । ਸੰਗ ਭਾਰਜਾ ਲਜਾਇ ਸੁਹੇਲੇ ॥੨੪॥ ਮਿਲਨੇ
 ਗੁਰੂ ਸਨ ਕਰਿ ਪਗ ਨਮੋਬੁਝਿ ਕੁਸ਼ਲ ਸਾਦਰ ਤਿਹ ਸਮੋ । ਸਾਬ ਭਾਰਜਾ
 ਸੁਨਿ ਦੁਖ ਕਦਨਿ' । ਕੋਲਾ ਕੇ ਦੀਨਸਿ ਤਿਹਿ ਸਦਨਿ ॥੨੫॥ ਬਸਨੇ
 ਤਹਾ ਆਨੰਦ ਉਪਜਾਏ । ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੇ ਸਭਿ ਹੀ ਕੁਛ ਪਾਏ । ਚਾਰਹੁ
 ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਆਯੋ ਮੇਲਾ । ਕਰਿ ਸਨਾਨ ਤੇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ ॥੨੬॥ ਦਰਸਨ
 ਕਰਹਿ ਗੁਰੂ ਬਰ ਬੀਰਾ ਹੋਇ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤਿ ਕੀ ਭੀਰਾ ਅਰਪਿ ਅਕੌਰਨਿ
 'ਤਏ ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਕੁਛਤ ਚਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਿਤਾ
 (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ) ਆ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੀਤਾ । 'ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੀ ਜੋਦੀ ਵਿਚੋਂ ਪੁੱਤ੍ਰ (ਤੇਗ
 ਬਹਾਦਰ ਜੀ) । 'ਸੁਖੀ । 'ਦੁਖ ਨਾਸਕ ਜੀ ਨੇ ।

ਲਗਹਿ ਅੰਬਾਰਾ* । ਬਸਤੁ ਬਿਭੂਖਨ ਹਯ ਹਬਿਆਰਾ* ॥ ੨੭ ॥ ਧਨ
ਅਨਗਨ ਆਨਹਿ ਗੁਰੁ ਆਗੇ । ਅਰਪਿ ਅਰਪਿ ਸਗਰੇ ਸੁਖ ਮਾਂਗੇ।ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਖੁਸ਼ੀ ਸਭਿਨਿ ਪਰ ਧਰੀ । ਸੇਗਤਿ ਸਕਲ ਬਿਸਰਜਨ* ਕਰੀ ॥੨੮॥
ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਸੁਖ ਜੁਤਿ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਏ । ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਨਿਤ ਨਿਕਟਿ ਰਹਾਏ ।
ਬੂਝੈ ਗੁਰੁ 'ਤੁਰੰਗਮ ਜੋਈ।ਤੋ ਹਿਤ ਪਠੈ ਕਹਹੁ ਕਸ ਸੋਈ ?' ॥੨੯॥
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਖਾਨ ਬਖਾਨਾਂ । 'ਹਯ ਹਬਿਆਰ ਨੀਕ ਜੋ ਜਾਨਾ' ।
ਕਰਹੁ ਮਿਹਰ ਸੋ ਮੋਕਹੁ ਦੈਹੋ । ਇਕ ਹਯ ਕਹਾ ਸਕਲ ਸੁਖ ਪੈਹੋ ॥੩੦॥
ਮਹਾਰਾਜ ! ਰਾਵਰ ਕੇ ਸੰਗ । ਭਯੋ ਅਗਾਰੀ ਤੇ* ਬਡਿ ਜੰਗ । ਨਹੀਂ ਦਾਸ
ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਯੋ । ਪੂਰਬ ਸਮ ਮੈਂ ਕਾਮ ਨ ਆਯੋ ॥੩੧॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ
ਕਹੈ 'ਕਾਜ ਕੁਛ ਬੋਰਾ । ਚਹਤਿ ਹਕਾਰਨਿ ਨਹਿ ਮਨ ਮੋਰਾ । ਤੁਰਕ
ਸਹੱਸੁ ਪੰਚ ਦਸ ਆਏ । ਔਚਕ ਨਿਕਟਿ ਜੰਗ ਕੇ ਧਾਏ' ॥ ੩੨ ॥ ਪਿਖਿ
ਕਰਿ ਸਿਖ ਤਿਨ ਪਰ ਇਮ ਗਏ । ਖਗ ਪਰ ਬਾਜ ਛੁਪਿਤਿ ਜਿਮ ਭਏ ।
ਸੁਭਟਨਿ ਇਮ ਪੁਰਸਾਰਬ ਕੀਨਿ।ਕੇਹਰਿ ਹਤਹਿ ਹੋਰਿ ਗਜ ਪੀਨ॥੩੩॥
ਸਿੱਖਨਿ ਫਤੇ ਲਈ ਬਹੁ ਮਾਰੇ । ਏਕ ਸਹੱਸੁ ਬਚੇ ਭਜਿ ਹਾਰੇ'।ਸੁਨਿ ਪੈਦੇ
ਨਿਜ ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰੀ ।—ਪੁਰਨ ਪੁਰਖ -ਗੁਰੁ ਬਲਿ ਭਾਰੀ ॥ ੩੪ ॥ ਮਮ
ਗਰਬਨਿ ਉਰ ਭਾ ਸਭਿ ਕੂਰੇ । ਕਿਧੈ ਲਖੈ ਸੋ ਸਭਿ ਗੁਰੁ ਪੂਰੇ—
ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਲਖਿ ਕਰਿ ਪਛੁਤਾਏ।'ਪੈਨ ਗੁਰੁ ਤਮ'ਮੁਖਹੁ ਅਲਾਏ॥੩੫॥

*ਅਰਪੀ ਹੋਈ ਭੋਟਾ ਦੇ ਵੇਰ ਲਗ ਸਾਂਦੇ ਹਨ । *ਵਿਦਾ । *ਘੋੜਾ ਤੇ ਬਸਤੂ ਜੋ ਵੀ ਚੰਗਾ ਜਾਣਦੇ
ਹੋ ਸੋ.....। *ਅੱਗੇ ਨਾਲੇ । *ਅਚਾਨਕ ਹੀ (ਸੁਝਾ ਜੋ) ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੀ ਜੰਗ ਨੂੰ ਆ ਗਿਆ ।

*ਘੋੜੇ ਤੇ ਬਸਤੂ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਵੇਂ ਬੀਰ ਰਸੀ ਜੀਵਨ
ਵਾਸਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਦੂਸਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਬਸਤੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਵਧਦਾ ਤੇ ਬੀਰ
ਰਸੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਜਾਗ ਲਗਦੀ ਤੇ ਵਧਦੀ ਮੌਲਦੀ ਸੀ ।

†ਪੈਦੇ ਖਾਂ ਦਾ ਮੇਰੀ ਗਰਬ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਭਾਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸੀ ਉਹ
ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਕੌਮ ਦਾ ਦੀਨ ਭਾਈ ਸੀ ਤੇ ਗਰਬ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸੇ
ਦਾ ਹੀ ਨਿਰਾ ਆਸਰਾ ਰੱਖਣਾ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਸਰ ਰੱਖਣ
ਵਾਲੀ ਗਲ ਸੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਨਿਬੰਧੇ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਲੀ ਤੇ ਉੱਚੇ ਹਨ
ਅਰ ਮੇਰੀ ਮੁਥਾਜੀ ਬਿਨਾ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਧਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਨਿਜ
ਭਰੋਸਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿਪਾਹੀ, ਜਥੇਦਾਰ, ਸੈਨਾਪਤ ਸਭ ਕੁਛ ਆਪ ਹੋ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ
ਦੇ ਰਾਖੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ।

‘ਚਹੁ ਜਥਾ ਤਿਮ ਠਟਹੁ ਗੁਸਾਈਂ ।। ਕਰਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਅਧਿਕਾਈ’।
 ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਕਬਿ ਛਿਰਹਿ ਪੁਸੰਗ । ਜਿਮਜਿਮ ਠਾਨੇ ਪੁਰਬ ਜੰਗ ॥੩੬॥
 ਬਿਨ ਹੰਕਾਰ ਭਯੋ ਤਬਿ ਪੈਂਦਾਗੁਰੁ ਨ ਗਰਬ ਰਹਨਿ ਦੇ ਕੈਂਦਾ ਕਿਤਿਕ
 ਮਾਸ ਜਬਿ ਦੇਵ ਬਿਤਾਏ । ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੁਖ ਬਹੁ ਪਾਏ ॥ ੩੭ ॥
 ਪੈਂਦਖਾਨ ਕੇ ਕੰਨ੍ਹਾਂ ਭਈਗੁਰੁ ਢਿਗ ਆਨਿ ਤਬੈ ਸੁਧਿ ਦਈ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-
 ਗੋਵਿੰਦ ਧੀਰਜ ਦੀਨਾ । ‘ਪਾਰਹੁ ਨਿਜ ਸੰਤਤਿ ਕੋ ਚੀਨਾ’ ॥ ੩੮॥ ਸੁਨਿ
 ਕਰਿ ਸਦਨ ਆਪਨੇ ਗਯੋ । ਸੁਤ ਸਮ ਜਾਨਿ ਮੇਦ ਮਨ ਲਯੋ । ਪੀਛੇ
 ਹਸਤਿ ਗੁਰੁ ਜਬਿ ਹੋਰੇ । ਬੋਲਨੋ ਜੇਠਾ ਹੋਇ ਅਗੋਰੇ ॥੩੯॥ ‘ਪੈਂਦਖਾਨ ਕੇ
 ਕੰਨ੍ਹਾਂ ਹੋਈ । ਬਿਕਸਨਿ ਹੋਤੁ ਲਖਨੋ ਨਹਿ ਕੋਈ’ । ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਕਹਨੋ
 ‘ਜੰਗ ਕੋ ਕਾਰਨਾਉਪਜੀ, ਬਨਹਿ ਤੁਰਕ ਗਨ ਮਾਰਨਿ’ ॥ ੪੦ ॥ ਕੁਛਕ
 ਭੇਦ ਜੇਠਾ’ ਸਮੁਝਾਯੋ । ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੇ ਉਰ ਬਿਸਮਾਯੋ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਬਰਖ ਕੁਛ ਬੀਤੇ । ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਬਹੁ ਸੁਖ ਲੀਤੇ ॥ ੪੧ ॥ ਸੰਗਤਿ
 ਸਿੱਖ ਅਨੇਕ ਉਧਾਰੈਂ । ਸੰਤਿਨਾਮ ਦੇ ਕੁਮਤਿ ਬਿਦਾਰੈਂ। ਇਕ ਦਿਨ ਢਿਗ
 ਦਮੋਦਰੀ ਹੋਇ । ਬੋਲੀ ਹਾਥ ਬੰਦਿ ਕਰਿ ਦੋਇ ॥ ੪੨ ॥ ‘ਪੌੜਾ ਨਿਜ ਘਰ
 ਬਖਸ਼ਨ ਕਰੀਅਹਿ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਇਹ ਮੇ ਪਰ ਧਰੀਅਹਿ । ਹੋਰਨਿ ਕੋ
 ਚਿਤ ਚਾਵ ਘਨੇਰਾ । ਕਰਹੁ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਮੇਰਾ’ ॥ ੪੩ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰੁ-
 ਨਾ ਕਰਿ ਗਿਗ ਬਖਾਨੀ । ‘ਹੁਇ ਪੌੜੇ ਜੁਗਿ ਲਿਹੁ ਮਨ ਜਾਨੀ । ਗੁਰੁ
 ਪਿਤਾ ਕੋ’ ਬਾਕ ਨ ਖਾਲੀ ।-ਵਧੀ ਵੇਲ ਬਹੁ ਪੀੜੀ ਚਾਲੀ-॥ ੪੪ ॥ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਕੇ ਸੁਤ ਦੋਇ । ਉਪਜਹਿ ਕੇਤਿਕ ਚਿਰ ਮਹਿ ਸੋਇ । ਪੂਰਨ
 ਹੋਇ ਮਨੋਰਥ ਤੇਰੇ । ਕਰਹੁ ਪੁਸੰਦ ਪੌੜ ਕੋ ਹੋਰੇ’ ॥੪੫॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਅਧਿਆਇ ਗਸਿ ੬ ‘ਸੁਧਾਸਰ ਆਗਠਨ’ ਪੁਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਠਾਮ ਖਛਦ ਪੰਚਾਸਤਿ ਅੰਸੂ ॥ ੫੬ ॥

੫੭. [ਧੀਰਮਲ ਜਨਮ । ਬਾਬਾ ਅਟਲ ਖੇਡ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਡ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਇ ਬਿਠਾਇ । ਹੋਯਹੁ
 ਤਰੁਨ ਬਿਸਾਲ ਬਲਿ ਅਸ ਆਇਸੁ ਫਰਮਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ‘ਸ੍ਰੀ

‘ਭਾਵ ਆਪ ਦੇ ਹੱਸਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ ?’ ‘ਭਾਵ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਯੀ ਜੰਮੀ ਹੈ ਤੇ
 ਜੰਗ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਮਰਨੇ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣੇਗੀ, (ਇਸ ਅਸਚਰਜ ਭਵਿੱਖਤ
 ਤੋਂ ਹੱਸੇ ਸੀ) । ਇਹ ਗੱਲ ਅੱਗੋਂ ਜਾ ਕੇ ਰਾਸ ੮ ਦੇ ਅੰਸੂ ੭ ਤੋਂ ਅੱਗਲੇ ਅੰਸੂਆਂ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹ
 ਜਾਂਦੀ ਹੈ) । ‘ਜੇਠੇ ਨੂੰ । ‘ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ।

ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਾ ਨਿਜ ਥਾਨ । ਹਮਰੇ ਪਿਤ ਕੋ ਰੁਚਿਤਿ ਮਹਾਨ । ਭਾ ਚਿਰ-
 ਕਾਲਿ ਨ ਗਮਨੇ ਤਹਾ॥ਪੂਜਾ ਬਸਤਿ ਹੈ ਅਪਨੀ ਜਹਾ॥ ੨॥ ਤਹਾ ਸਮੀਪ
 ਸੰਗਤਾਂ ਬੰਦ । ਦਿਵਸ ਪੁਰਬ ਕੋ ਚਹਤਿ ਬਿਲੈਦ । ਦਰਸਨ ਕਰਨਿ
 ਓਪਾਇਨ ਦੈਬੇ । ਰਿਦੇ ਕਾਮਨਾ ਬਾਛਤਿ ਲੈਬੇ ॥ ੩॥ ਤੁਮ ਸਭਾਰਜਾ^੧
 ਬਸੀਅਹਿ ਜਾਇਕਬਿ ਹਮ ਮਿਲਹਿ, ਕਬਹਿ ਤੁਮ ਆਇ^੨। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ
 ਸੁਨਿ ਪਿਤ ਬਾਤਿ । ਮਾਨੀ ਸਿਰ ਧਰਿ ਕਰਿ ਮੁਦ ਗਾਤਿ^੩ ॥ ੪॥ ਮਾਤਾ ਕੋ
 ਬਿਧਿ ਸਕਲ ਸੁਨਾਈ । ਕਹਿ ਦਾਸਨਿ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ । ਪ੍ਰਥਮ
 ਬਿਮਾਤਨਿ ਕੋ^੪ ਕਰਿ ਨਮੋ । ਮਿਲਿ ਦਮੋਦਰੀ ਸੇਂ ਤਿਸ ਸਮੇ ॥੫॥ ਸਹਤ
 ਸਨੁਖਾ ਸੁਤ ਕੋ ਹੋਰੇ । ਆਸ਼ਿਖ ਦੇਤਿ ਦਲਾਰ ਘਨੇਰੇ। ਸੁਭ ਸਿੱਖਜਾ ਦੇਨਹੁ
 ਕਹੁ ਕਹੀ । ਰਿਦੇ ਬਿਛੁਰਿਬੋ ਚਾਹਤਿ ਨਹੀਂ ॥ ੬॥ ਤਉ ਪਿਤਾ ਕੀ
 ਆਇਸੁ ਜਾਨਿ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਕੋ ਕਰਿ
 ਨਮੋ । ਮਾਰਗ ਚਲਤਿ ਭਏ ਤਿਹ ਸਮੇਂ ॥ ੭॥ ਇਕ ਨਿਸ ਕੋ ਬਿਤਾਇ
 ਮਗ ਮਾਂਹੀ । ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਾ ਬਲ ਜਾਂਹੀ । ਹੋਰਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੈ ਬਾਸੈ ਠਾਨਿ ।
 ਆਯੋ ਮੇਲ ਵਿਸੋਆ^੫ ਜਾਨਿ ॥ ੮॥ ਦਿਵਸ ਵਿਸਾਖੀ ਕੋ ਤਹਿ ਜਾਇਬਹੁ
 ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਭੇਟ ਚਵਾਇ । ਜਿਮ ਗੁਰੁ ਕਹੈ ਮਾਨਿ ਪਿਤ ਬੈਨ । ਬਸਨੈ
 ਸਦਾਰਾ ਕਰਿ ਤਹਿ ਐਨ^੬ ॥ ੯॥ ਸੈਲਾ ਸਤ ਤਿਰਾਸੀਆ ਸਾਲ । ਮਾਘ
 ਮਾਸ ਤੋਦਸਵੀਂ ਕਾਲ^੭ । ਵਾਰ ਸਨਿਸ਼ਚਰ ਜਬਿ ਹੀ ਆਯੋ । ਨੱਤੀ^੮ ਤੇ
 ਪ੍ਰਸੂਤ ਸਿਸ ਭਯੋ ॥ ੧੦॥ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਡ ਆਨੰਦ ਹੋਵਾ । ਦਰਬ
 ਦਾਨ ਦੇ ਮੰਗਲ ਜੋਵਾ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਗਨ ਮਾਂਗਨ ਕੋ ਆਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ
 ਉਰ ਹਰਖਾਏ ॥ ੧੧॥ ਜਥਾ ਜੋਗ ਧਨ ਗਨ ਬਰਤਾਯੋ। ਸੁਧਿ ਹਿਤ ਸੇਵਕ
 ਤੁਰਤ ਪਠਾਯੋ । ਆਇ ਸੁਧਾਸਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸੀ । ਪੌਤ੍ਰ ਜਨਮ ਕੀ ਬਾਤ
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ॥ ੧੨॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਮੰਗਲ ਕੀਨਾ । ਜਾਚਕ ਗਨ ਕੋ ਧਨ
 ਬਹੁ ਦੀਨਾ । ਸੁਨਿ ਦਮੋਦਰੀ ਅਨੰਦ ਕਰੇਤੀ । ਹੋਤਿ ਵਧਾਈ ਦਰਬ
 ਦਿਵੇਤੀ॥੧੩॥ ਜਥਾਜੋਗ ਭਾ ਮੰਗਲਚਾਰ । ਹਰਖ ਪਾਇ ਸਗਰੋ ਪਰਵਾਰ।
 ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਢਿਗ ਸੰਗਤਿ ਆਵੈ । ਪਾਇ ਕਾਮਨਾ ਭੇਟ ਚਵਾਵੈ ॥

^੧ਸਹਿਤ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ । ^੨ਭਾਵ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਤ ਹੋ ਕੇ । ਭਾਵ ਬਹੁਤੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤੀ
 ਖੁਸ਼ੀ ਵੇਲੇ ਸਗੋਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੩ਮੌਏਆ ਮਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ । ^੪ਵੇਮਾਖੀ । ^੫ਇਸਤ੍ਰੀ
 ਮਾਏ ਤਿੱਥੇ ਘਰ ਕਰ ਕੇ ਵੱਸਿਆ । ^੬ਮਾਘ ਦੀ ੧੩ ਮੈ ੧੬੮੩ । ^੭ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ
 ਜੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ।

੧੪॥ਦਿਵਸ ਪੁਰਬ ਕੇ ਆਵਹਿ ਮੇਲਾ॥ ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਕੇ ਨਰ ਹੋਹਿ ਸਕੋਲਾ।
 ਚਾਰੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਪਾਸ। ਖੇਲਹਿ ਬਿਰਧਹਿ ਮਹਦ ਪ੍ਰਕਾਸ॥ ੧੫॥
 ਕੋਤਿਕ ਚਿਰ ਪਿਤ ਕੇ ਵਿਗ ਆਵੈ। ਮਿਲਿ ਬਾਲਕ ਸੰਗ ਖੇਲ ਮਚਾਵੈ।
 ਪੁਰਿ ਕੀ ਬੀਬਨਿ ਬਿਖੈ ਪਲਾਵੈ। ਕੰਚਨ ਭੂਖਨ ਸ਼ਬਦ ਓਠਾਵੈ॥੧੬॥
 ਸੇਵਕ ਸੰਗ ਸੰਗ ਤਿਨ ਜਾਇ। ਅਲਪ ਬੈਸ ਤੇ ਰਖਿ ਦੁਕਸਾਇ।ਬਨਕ^੧
 ਸਿੱਖ ਜੇ ਪੁਰਿ ਕੇ ਬਾਸੀ। ਤਿਨ ਕੇ ਸਿਸ ਆਵੈ ਨਿਤ ਪਾਸੀ॥ ੧੭॥
 ਅਟਲਰਾਇ ਨਵ ਬਰਖਨਿ ਕੇਰੇ। ਫਿਰਿ ਬੀਬਨਿ ਮਹਿ ਹਸਤਿ ਘਨੇਰੇ।
 ਅਧਿਗ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਦਨ ਸੇ ਰਹੈ।ਜਿਨ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜਗਤ ਜਗ ਲਹੈ॥੧੮॥
 ਨਿਕਸਿ ਜਾਇ ਮੁਖ ਤੇ ਜਿਮ ਬਾਨੀ। ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੇ ਰਿਸ ਉਰ ਠਾਨੀ॥
 ਤਤਛਿਨ ਸਫਲ, ਸਿੱਖ ਪਤਿਆਵੈ^੨। ਯਾਤੇ ਅਦਬ ਕਰਹਿ ਡਰ ਪਾਵੈ॥
 ੧੯॥ ਖੇਲਨਿ ਖਾਨ ਪਾਨ ਤੇ ਆਦਿ। ਸਭਿ ਮਹਿ ਤਿਨਹੁ ਧਰਹਿ ਅਹਿ-
 ਲਾਦ^੩। ਨਹਿ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਕਰਹਿ ਕਬਿ ਕੋਈ। ਤੇਜ ਸੁਭਾਵ ਜਾਨਿ ਕਰਿ
 ਸੋਈ॥੨੦॥ਸੰਦਰ ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਭੂਖਨ ਧਰੈ।ਖੇਲਨਿ ਮਹਿ ਚੰਚਲਤਾ ਕਰੈ।
 ਸੇ ਸਿਖ ਚਹੈ ਕਾਮਨਾ ਕੋਊ। ਅਟਲਰਾਇ ਸੰਗ ਬਿਚਰਤਿ ਸੋਊ॥
 ੨੧॥ ਜਥਾ ਕਹਹਿ, ਸੇਵਾ ਤਿਮ ਠਾਨਹਿ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਹਿਤ ਸ੍ਵਾਦਲ
 ਆਨਹਿ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕੈ ਤਬਿ ਕਹਿਵਾਵੈ। ਕਰਹਿ ਬਾਕ ਤਿਮਹੀ ਹੁਇ
 ਜਾਵੈ॥ ੨੨॥ ਅਪਰ ਨਹੀਂ ਕੋ ਤੈਸੇ ਕਰਤਿ। ਹੈ ਜਿ ਸ਼ਕਤਿ ਸੇ ਗੁਰੁ ਤੇ
 ਡਰਤਿ। ਨਹਿ ਬਿਦਤਾਇ, ਗੋਪ ਕਰਿ ਰਾਖੀ। ਗੁਰੁ ਅਨੁਸਾਰੀ ਉਰ
 ਅਭਿਲਾਖੀ^੪॥ ੨੩॥ ਅਟਲਰਾਇ ਨਹਿ ਟਲਹਿ ਕਹਨਿ ਤੇ। ਟਹਿਲ
 ਬਿਲੋਕਹਿ ਦੇਤਿ ਬਚਨ ਤੇ। ਤਉ ਕਹੈ ਨਹਿ ਗੁਰੁ ਕਿਸ^੫ਭਾਤਿ।ਜਾਨਹਿ
 -ਅਜਮਤਿ ਜੁਤਿ ਮਮ ਤਾਤ॥੨੪॥ਮਨ ਉਦਾਰ ਹੈ,ਦਾਸਨਿ ਦੇਤਿ।ਸੇਵਾ
 ਕਰਹਿ ਰਿਝਾਵਤਿ ਲੇਤਿ। ਨਹੀਂ ਵਾਸਤਵ ਆਛੀ ਜਾਨਹਿ।-ਕਰਤਿ
 ਅਧਿਕ ਨਹਿ ਨਿਬਹਿ-ਪਛਾਨਹਿ^੬॥੨੫॥ ਇਮ ਬਹੁ ਅਜਮਤਿ ਦਾਸਨਿ
 ਮਾਹਿ। ਕਰਹਿ ਬਚਨ, ਸੇ ਨਿਫਲੈ ਨਾਹਿ। ਸੰਗਤਿ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਕੇਰੀ।
 ਸਭਿ ਮਹਿ ਮਹਿਮਾ ਇਨਹੁ ਬਡੇਰੀ॥੨੬॥ ਜਾਨਹਿ-ਮਹਾਂਜੋਤਿ^੭ ਕੋ ਧਨੀ॥
^੧ਛੋਟੀ ਆਯੂ ਦੇ ਕਾਰਣ। ^੨ਵਪਾਰੀ। ^੩ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਜਮਾ ਲਿਆ ਹੈ। ^੪ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਖਦੇ
 ਹਨ। ^੫ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਦੇਦੀ ਵਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਹੋਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ)। ^੬ਪਛਾਣਦੇ
 ਹਨ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਕਿ (ਇਹ) ਬਹੁਤੀ (ਅਜਮਤ) ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਨਿਭਤੀ ਨਹੀਂ।
^੭ਭਾਵ ਅਤਮਕ ਤੇਜ। ^੮ਪਾ:-ਜਿਸ।

ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਘਨੀ—। ਗੁਰੁ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਦਰਸ ਕੋ ਕਰੈਂ। ਬਸਤੁ
ਬਿਭੂਖਨ ਭੇਟਾ ਧਰੈਂ ॥੨੭॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੀ ਵਸਤੁ ਆਛੈ। ਦੇ ਕਰਿ ਲੇਤੇ
ਬਰ; ਜਿਮ ਬਾਂਛੋਕਬਿ ਗੁਰੁ ਏਕਲ ਕੋ ਸਮੁਝਾਵੈਂ। 'ਸਮੁਝਿਸਮੁਝਿ ਬਰਤਹੁ,
ਸੁਖ ਪਾਵੈਂ' ॥੨੮॥ ਤਉ ਸੁਭਾਇ ਉਦਾਰ ਬਿਸਾਲਾ। ਦੇਖਿ ਸਿੱਖ ਕੋ ਕਰਹਿ
ਨਿਹਾਲਾ। ਸੁਕਚਹਿ ਅਲਪ^੧ ਗੁਰੁ ਤੇ ਸੋਇ। ਅਜਮਤਿ ਬਿਦਤਿ ਲਖੀ
ਸਭਿ ਕੋਇ ॥੨੯॥ ਸੁਇਨੀ ਖੰਡੀ ਇਕ ਵਿਵਹਾਰੀ। ਹੁਤੋ ਨਿਕੇਤ ਬਿਖੈ
ਧਨ ਭਾਰੀ। ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਤਿਸੀ ਕੋ ਕਹੈਂ। ਤਿਸ ਕੋ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਸੁਤ
ਅਹੈ ॥ ੩੦ ॥ ਨਾਮ ਧਰਜੇ ਮੋਹਨ ਤਿਸ ਕੋਰੋ। ਅਟਲਗਾਇ ਸਮ ਬੈਸ
ਭਲੇਰੋ। ਸੋ ਖੇਲਨਿ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਹੀ ਆਵੈ। ਗੁਰੁ ਸੁਤਨਿ ਕੋ ਬਹੁ ਪਰਚਾਵੈ।
੩੧॥ ਸਗਰੇ ਦਿਨ ਮਿਲਿ ਖੇਲਤਿ ਰਹੈ। ਸੇਵਨਿ ਸਮੈਂ ਅਪਨਿ ਘਰ ਲਹੈ।
ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਬਹੁ ਧਨੀਅਨਿ ਬਾਲਾਖੇਲਤਿ ਹੈਂ ਗਨ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਜਾਲ
॥ ੩੨ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਸਿਸ ਮੋਹਨ ਕੋ ਸਾਥਿ। ਅਟਲਗਾਇ ਖੰਡੀ ਗਹਿ
ਹਾਥ। ਕਿੰਦਕ^੨ ਸੰਗਹਿ ਖੇਲ ਮਚਾਈ। ਬਦਹਿ ਸੀਝ^੩ ਇਤ ਉਤ ਕੋ
ਧਾਈ ॥ ੩੩ ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਦਿਸਿ ਕੋ ਪੇਲਿ ਧਕੇਲੈਂ। ਦੌਰਿ ਦੌਰਿ ਗਨ
ਬਾਲਿਕ ਖੇਲੈਂ। ਸੀਡ ਬੰਧ^੪ ਮੋਹਨ ਕੋ ਸਾਥਿ। ਅਟਲਗਾਇ ਖੰਡੀ ਲੈ ਹਾਥ॥
੩੪॥ ਖੇਲਤਿ ਜੀਤਹਿ, ਕਬਹੂੰ ਹਾਰੈਂ। ਬਹਿਸ ਬਹਿਸ^੫ ਬਹੁ ਬਲ ਕੋ ਧਾਰੈਂ।
ਸੰਧਯਾ ਸਮੈਂ ਭਈ ਇਮ ਖੇਲਤਿ। ਸੇਵਨਿ ਤੇ ਕਿੰਦਕ ਕੋ ਪੇਲਤਿ^੬ ॥
੩੫॥ ਭਯੋ ਅੰਧੇਰਾ ਸੁਮਤਿ ਬਿਸਾਲੇ। ਰਜਨੋ ਖੇਲ ਘਰ ਨਿਜ ਨਿਜਚਾਲੇ।
ਅਟਲਗਾਇ ਮੋਹਨ ਸੈਂ ਕਹਜੇ। 'ਅਬਿ ਤੋ ਅਧਿਕ ਅੰਧੇਰੋ ਲਹਜੇ ॥੩੬॥
ਖੇਲਨਿ ਤੇ ਸਕਲੇ ਹਟਿ ਰਹੇ। ਮੇਰੀ ਜੀਤ ਭਈ, ਸਭਿ ਲਹੇ। ਧਰੀ
ਸੀਡ ਪੀਛੈ ਮਮ ਸਾਥਿ^੭। ਜੀਤ ਲੀਨ ਮੈਂ ਬਲਿ ਕਰਿ ਹਾਥ ॥੩੭॥ ਰਹੀ
ਤੋਹਿ ਸਿਰ, ਅਬਿ ਘਰ ਚਾਲੇ। ਰਾਖਹੁ ਯਾਦ, ਲੋਉਂ ਮੈਂ ਕਾਲੇ^੮। ਮੋਹਨ
ਕਹਜੇ 'ਪ੍ਰਾਤ ਕੋ ਦੇਉਂ। ਅਪਰ ਸੀਡ ਬਦਿ ਜੀਤਿ ਧਰੇਉਂ^੯ ॥੩੮॥ ਇਮ
ਕਹਿ, ਆਪਹੁ ਅਪਨੇ ਧਾਮੂ। ਜਾਇ ਕਰਜੋ ਬਾਲਨਿ ਬਿਸਰਾਮੂ। ਦੈਵ ਜੋਗ
ਤੇ ਐਸੇ ਭਯੋ। ਸਰਪ ਨਿਕਸਿ ਮੋਹਨ ਡਸਿ ਲਯੋ ॥ ੩੯ ॥ ਕਰਤਿ ਰਹੇ

^੧ਖੇਡਾ ਜਿਹਾ। ^੨ਗੱਦ। ^੩ਸ਼ਰਤ ਬੇਨੁਕੇ। ^੪ਬਗੜ ਬਗੜ ਕੇ, ਜ਼ਿਦ ਜ਼ਿਦ ਕੇ। ^੫ਰੋੜ੍ਹਦਿਆਂ।
^੬ਪਿੱਛੇ ਮੋਰੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਸ਼ਰਤ ਲਾਈ ਸੀ। ^੭ਕਲ ਨੂੰ ਲਵਾਂਗਾ (ਬਾਜ਼ੀ)। ^੮ਹੋਰ ਸ਼ਰਤ
ਏਨ੍ਹ ਕੇ ਜਿੱਤਾਂਗਾ।

ਜੋਤਿਕ ਉਪਚਾਰਾ । ਬਾਲਿਕ ਮਰਜੇ ਹੋਤਿ ਭੁਨਸਾਰਾ । ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੇ
ਨੇਦਨ ਏਕ । ਕਰਤੇ ਭਏ ਬਿਲਾਪ ਅਨੇਕ ॥੪੦॥ ‘ਹੇ ਸੁਤ ! ਕਿਤ ਹਮ
ਛੇਰਿ ਸਿਧਾਰਾ । ਤੁਵ ਬਿਨ ਕਸਾ ਹੁਇ ਹਾਲ ਹਮਾਰਾ ? ਦੇਖਤਿ ਰਹਤਿ
ਬਦਨ ਸੁਭ ਤੇਰਾ । ਉਦਯੋ ਪਾਪ ਫਲ ਆਨਿ ਬਡੇਰਾ’ ॥੪੧॥ ਰੋਦਤਿ ਉਚੇ
ਸ਼ਬਦ ਪੁਕਾਰਤਿ । ਪੀਟਤਿ ਬਲ ਤੇ ਬਹੁ ਸ਼ੋਕਾਰਤਿ । ਸੁਨਤਿ ਪਰੋਸੀ
ਦੋਰਤਿ ਆਵੈ ‘ਹਾਇ ਹਾਇ’ ਕਹਿ, ਸੇ ਬਿਲਲਾਵੈ ॥ ੪੨ ॥ ‘ਬਡਾ ਕਸ਼ਟ
ਤੁਮ ਕੋ ਇਹ ਪਰਜੈ ਇਕ ਸੁਤ, ਡਸਨੇ ਸਰਪਤੋ ਮਰਜੇ’ ਇਕ ਸੁਨਿਦੁਤੀਏ
ਨਿਕਟਿ ਸੁਨਾਵੈ । ਜੋ ਜੋ ਸੁਨਹਿ ਸੋਕ ਬਿਰਧਾਵੈ ॥ ੪੩ ॥ ਧਨੀ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ
ਇਕ ਸੁਤ ਜੋਇ । ਮਿਤੁ ਅਚਾਨਕ ਤਾਂਕੀ ਹੋਇ । ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰਿ ਮਹਿ
ਬਿਰਤਾਂਤ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਭਯੋ ਸਕਲ ਬੱਖਸਾਤ ॥ ੪੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਪਦਮਿ ਰਾਸੇ ‘ਚੀਲੋਲ ਜਨਮ ਅਰ ਅਟਲਰਾਇ ਖੇਲਨਿ’ ਪੁਸ਼ਟ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਸਪਤ ਪੰਚਮਾਸ਼ਿ ਅੰਸੁ ॥ ੫੭ ॥

੫੮ । ਸ੍ਰੀ ਅਟੋਲ ਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਮੋਹਨ ਜਿਵਾਇਆ ।

ਏਹਗਾ ॥ ਅਟੋਲਰਾਇ ਜਥਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਭੀ ਜਾਗੇ ਹੋਇ ਸਚੇਤ । ਕਰਿ ਨਿਤ ਕੀ
ਕਿਰਿਆ ਭਲੇ ਤਜਾਗਨੇ ਤਬਾਹਿ ਨਿਕੇਤ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਖੇਲਨਿ ਕੇ
ਸਥਾਨ ਚਲਿ ਆਏ । ਸੇਵਕ ਸਾਬ ਬਾਲ ਸਮੁਦਾਏ । ਪਿਖਿ ਸਭਿ ਕੋ ਮਨ
ਆਨੰਦ ਕੈ ਕੈ । ਇਤ ਉਤ ਬਿਰਰਤਿ ਸੰਗੀ ਲੈ ਕੈ ॥ ੨ ॥ ਸੰਧਨਾ ਸਮੈ
ਖੇਲ ਜੋ ਤਜਾਗੀ । ਸੋ ਸਿਮਰੀ ਦੀਰਘ ਅਨੁਰਾਗੀ ‘ਅਬਿ ਲੋ ਮੋਹਨ ਨਹਿ
ਚਲਿ ਆਯੋ । ਦਾਉ ਸੀਡ ਕੋ ਸੀਸ ਚਢਾਯੋ’ ॥ ੩ ॥ ‘ਦੈਬੇ ਹੋਤੁ ਟਰਨੇ’, ਘਰ
ਰਹਜੇ । ਇਮ ਲਖਿ ਨਿਜ ਸੇਵਕ ਸੋ ਕਹਜੇ । ‘ਜਾਹਿ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਆਨਿ
ਬੁਲਾਇ । ਸਿਰ ਹੈ ਸੀਡ, ਨ ਅਬਿ ਲੋ ਆਇ’ ॥ ੪ ॥ ਸੁਨਤਿ ਦਾਸਤਿਹ
ਸਦਨ ਸਿਧਾਯਹੁ ਮਰਜੇ ਪਰਜੇ ਮੋਹਨ ਦਰਸਾਯਹੁ । ਸਕਲ ਕੁਟੰਬ ਸਸ਼ੋਕ
ਪੁਕਾਰਤਿ । ਹਾਥ ਉਸਾਰਤਿ ਸਿਰ ਪਰ ਮਾਰਤਿ ॥ ੫ ॥ ਬਡੇ ਬਿਲਾਪ
ਹੋਰਿ ਤਿਸ ਬੇਰੇ । ਮਿਲਤਿ ਨਾਤਿ^੧ ਨਰ ਨਾਰਿ ਘਨੇਰੇ । ਅਟਲਰਾਇ ਕੇ
ਨਿਕਟਿ ਸੁ ਆਯੋ । ‘ਮੋਹਨ ਮਰਿਗਾ ਸਰਪ ਡਸਾਯੋ’ ॥੬॥ ਸੁਨਨੇ ਅਚਾਨਕ
ਮੋਹਨ ਮਰਨਾ । ਅਟਲਰਾਇ ਨਹਿ ਕੀਨਸਿ ਜਰਨਾ । ਸਭਿ ਲਰਕਨਿ ਕੇ
ਹੋਇ ਸਮੇਤ । ਗਏ ਧਾਇ ਤਿਸ ਬਨਕ^੨ ਨਿਕੇਤ ॥ ੭ ॥ ਹੋਰਨਿ ਹੋਤ
ਧਾਇ ਉਤਲਾਵਤਿ । ਸੁਨਨੇ ਦੂਰ ਤੇ ਬਹੁ ਬਿਲਲਾਵਤਿ । ਆਗੈ ਮਿਲੇ ਹੁਤੈ^੩
^੧ਯਾਦ ਕੀਤੀ ਬਡੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ । ^੨ਭਾਵ, ਮੀਟੀ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਚਾੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ।
^੩ਟਾਲਾ ਕੀਤਾ ਸੁ । ^੪ਸ਼ਰੀਕ, ਸਾਕ । ^੫ਤਿਸ ਵਪਾਰੀ ਦੇ ।

ਸਮਦਾਯਾ । ਸਭਿਨਿ ਬਿਲੋਕਜੋ ਗੁਰੁ ਸੁਤ ਆਯਾ ॥ ੮ ॥ ਮੋਹਨ ਕੈ ਰੋਦਤਿ
ਪਿਤ ਮਾਤ । ਕਹਨਿ ਲਗੇ 'ਤੁਮ ਗੁਰੁ ਕੇ ਤਾਤ । ਸਾਥੀ ਖੇਲਨਿ ਕੇਰ
ਤਮਾਰਾ । ਪਰਜੇ ਮਰਜੇ, ਡਸਿਗਾ ਅਹਿ ਕਾਰਾ' ॥ ੯ ॥ ਨਹਿ ਉਪਚਾਰ
ਲਗਜੇ ਕਰਿ ਰਹੇ । ਅਬਿ ਚਾਹਤਿ ਇਸ ਕੋ ਤਨ ਦਹੇ । ਤੁਮ ਗੁਰੁ ਸੁਤ ਹੋ
ਚਹਹੁ ਸੁ ਕਰਹੁ । ਅਜਮਤਿ ਕੋ ਬਿਸਾਲ ਉਰ ਧਰਹੁ ॥ ੧੦ ॥ ਮੋਹਨ ਮਾਤ
ਪਿਤਾ ਜੇ ਅਹੋਸਕਲ ਨਰਨਿ ਜੁਤਿ ਬਿਨਤੀ ਕਹੇ । ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਅਟਲਰਾਇ
ਪਿਖਿ ਕਹਜੇ । 'ਇਸ ਸਿਰ ਦਾਵ ਸੀਡ' ਕੋ ਰਹਜੇ ॥ ੧੧ ॥ ਕਰ' ਖੂੰਡੀ
ਕੋ ਚੇਚਲ ਕਰਤੇ । ਮਰੇ ਬਾਲ ਕੋ ਬਦਨ ਨਿਹਰਿਤੇ । 'ਉਠਿ ਪਜਾਰੇ !
ਦਿਹੁ ਸੀਝ ਹਮਾਰੀ । ਨਹੀਂ ਸਮੇ, ਕਿਮ ਸੁਪਤਜੇ ਭਾਰੀ ?' ॥ ੧੨ ॥ ਇਮ
ਕਹਿ ਖੂੰਡੀ ਸਿਸ ਗਰ ਪਾਈ । ਕਰਿ ਬਾਹੁਨਿ ਬਲ ਦੀਨਿ ਉਠਾਈ ।
ਬੈਠਜੇ ਮੋਹਨ ਆਖ ਉਘਾਰੀ । ਬਿਕਸਤਿ ਉਠਜੇ ਹਰਖ ਨਰ ਨਾਰੀ ॥ ੧੩ ॥
'ਧੈਨ ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ ਨੇਦਨ ਧੈਨ । ਵੇਤਿ ਪ੍ਰਾਨ ਲਗਿ' ਭਏ ਪ੍ਰਮੰਨ । ਕੇ ਤੋ ਹੁਤੇ
ਰੁਦਨ ਕੋ ਰੋਗਾ । ਕੇ ਭਾ ਹਰਖ ਸ਼ੋਰ ਤਿਸ ਠੋਰਾ ॥ ੧੪ ॥ ਜਹਿ ਕਹਿ ਅਟਲ-
ਰਾਇ ਕੀ ਕੀਰਤਿ । ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਹੋਤਿ ਭਈ ਬਿਸਤੀਰਤਿ । 'ਧਨੀ ਪੁੱਤ੍ਰ
ਕੋ ਮਰਜੇ ਜਿਵਾਯੋ । ਕਰ ਖੂੰਡੀ ਕੋ ਫ੍ਰਾਇ ਉਠਾਯੋ' ॥ ੧੫ ॥ ਸਭਿ ਮਾਤਨਿ
ਕੋ ਸਧਿ ਤਬਿ ਹੋਈ । ਮੁਦਤਿ ਕਹਤਿ ਜਿਤ ਕਿਤ ਸਭਿ ਕੋਈ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
ਗੋਵਿੰਦ ਤਖਤ ਅਕਾਲਾ । ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਸਹਤ ਸਿਖ ਜਾਲਾ ॥ ੧੬ ॥ ਮੁਦਤਿ
ਰਿਦੇ ਤੇ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ । ਬਿਗਸਤਿ ਕਰਤਿ ਬਿਰੇ ਜੇ ਪਾਸ । ਤਹਿ ਇਕ
ਸਿਖ ਨੇ ਆਨਿ ਸੁਨਾਈ । 'ਅਟਲਰਾਇ ਬਡਿ ਕੀਰਤਿ ਪਾਈ ॥ ੧੭ ॥
ਗੁਰਮੁਖ ਖੱਤੀ ਕੋ ਸੁਤ ਏਕ । ਮਿਲਿ ਖੇਲਤਿ ਸਿਸ ਅਪਰ ਅਨੇਕਾਰਾਤਿ
ਬਿਖੇ ਡਸਿਗਾ ਅਹਿ ਕਾਰਾ । ਮਰਜੇ ਤੁਰਤ ਨ ਲਗਜੇ ਉਪਚਾਰਾ ॥ ੧੮ ॥
ਅਟਲਰਾਇ ਤਿਸ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ । ਸੇਗੀ ਪਰਜੇ ਸੁ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਿਹਾਰੇ । ਖੂੰਡੀ
ਹਾਥ ਸੁ ਫ੍ਰਾਇ ਉਠਾਯੋ ।—ਹਮ ਸੇਂ ਖੇਲਹੁ—ਭਾਖਿ ਜਿਆਯੋ' ॥ ੧੯ ॥ ਸ੍ਰੀ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਨਿ ਕੈ ਬਿਸਮਾਏ । ਕਿਤਿਕ ਦੋਰ ਲੋ ਨਹੀਂ ਅਲਾਏ । ਪੁਨ ਚਿਤ
ਮਹਿ ਰਿਸ ਭਈ ਘਨੇਰੇ ।—ਇਹ ਕਸਾ ਕਰਜੇ ਨਿਕਟਿ ਹੀ ਮੇਰੇ ॥ ੨੦ ॥
ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਰਾਜ ਤੇਜ ਅਬਿ ਅਹੀ । ਸਾਹੁ ਕਿ ਸਾਹੁ ਪੁੱਤ੍ਰ 'ਮ੍ਰਿਤੁ ਲਹੈ' ਆਨਿ

‘ਭਾਲਾ ਸੋਪ । ‘ਦਾਵ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਭਾਵ ਮੀਟੀ । ‘ਰੋਥ ਦੀ । ‘ਜਿਵਾ ਰਿੱਤਾ । ‘ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ।

ਪਰਹਿ ਸੋ ਗਰੇ ਹਮਾਰੇ। ਦੀਨ ਹੋਹਿ ਕੋ ਓਜ ਦਿਖਾਰੈ* ॥੨੧॥ ਹਮ ਤੇ
 ਚਹਹਿ ਜਿਯਾਵਹੁ ਸੋਈ*। ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਸੰਗ ਸਰੀਕੀ ਹੋਈ*। ਪਰਮੇਸੁਰ
 ਕਰਮਨਿ ਢਲ ਦੇਸ। ਹਮ ਜਿਵਾਇ ਕਰ ਤਾਂਹਿ ਮਿਟੇਸ ॥੨੨॥ ਇਹ ਤੋ
 ਥਾਤ ਨ ਨੀਕੀ ਅਹੈ। ਮਰਹਿ ਜੁ ਫੇਰ ਜਿਯਨਿ ਕੋ ਲਹੈ। ਹਮ ਨੇ ਨਹਿ
 ਕਰਿਈ ਇਹਕੋਸੇ*। ਦੇਨੇ ਪ੍ਰਾਨ ਬਨਹਿ ਬਿਧਿਐਸੇ*—*॥੨੩॥ ਇੰਤਜਾਇਕ
 ਬਹੁ ਗਟੀ ਬਿਚਾਰੈਂ। ਅਟਲਰਾਇ ਸੁਤ ਪਰ ਰਿਸ ਧਾਰੈਂ। ਧਰੀ ਮੋਨ
 ਮੁਖ ਭਨੈਂ ਨ ਬੈਨ। ਕਿਸਿ ਕੀ ਦਿਸ਼ਾ ਨ ਕਰਤੇ ਨੈਨ ॥੨੪॥ ਬੈਠੇ ਰਹੇ
 ਰਿਦੇ ਰਿਸ ਛਾਈ। ਮਨ ਮਹਿ ਗਿਨੈਂ—ਨ ਇਹ ਭਲਿਆਈ। ਅਬਿ
 ਅਮੋਹ ਹੁਇ ਜੈ ਨ ਹਟਾਵੈਂ। ਟਰਹਿ ਨ ਇਹ, ਪੁਨ ਅਪਰ ਜਿਆਵੈਂ ॥੨੫॥
 ਦੁਹ ਲੋਕਨਿ ਕੋ ਵਧਹਿ ਕਲੇਸ਼। ਭਲਿਆਈ ਕੋ ਨਾਂਹਿਨ ਲੇਸ਼—ਰਿਸ
 ਮਹਿ ਬੈਠੇ ਘਟਿਕਾ ਚਾਰੀ। ਗੁਰੁ ਰੁਖ ਲਖਿ ਨਹਿ ਕਿਨਹੁ ਉਚਾਰੀ ॥੨੬॥
 ਖੇਲਤਿ ਅਟਲ ਰਾਇ ਤਬ ਆਏ। ਕੀਚਨ ਕੋ ਭੁਖਨ ਤਨ ਪਾਏ। ਖੁੰਡੀ
 ਕਰ ਮਹਿ ਧਾਰਨ ਕਰੀ। ਧੂਲ ਅਧਿਕ ਉਡਿ ਜਿਸ ਤਨ ਪਰੀ ॥੨੭॥
 ਇਸ ਬਿਧਿ ਆਗੈ ਨੇਦਨ ਜੋਵਾ। ਬਿਨਾ ਸਨੇਹ ਕੋਪ ਉਰ ਹੋਵਾ। ਨਮੋ
 ਕਰਤਿ ਕੋ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ*। ਨਿਜ ਅਜਮਤਿ ਬਿਦਤਾਇ ਜਹਾਨਾ? ॥੨੮॥
 ਜਰ ਨਹਿ ਸਕਹੁ ਓਜ ਨਿਜ ਅੰਤਰ?। ਕਰਹੁ ਦਿਖਾਵਨਿ ਲਾਇ
 ਨਿਰੰਤਰ?। ਕਰਾਮਾਤ ਕੋ ਕਹਿਰ ਕਹੀਤੇ*। ਸੋ ਤੈਂ ਕਰਤਿ, ਨ ਸਮੁਝਿ

*ਨੀਵੈਂ ਹੋਕ ਯਾ ਬਲ ਦਿਖਾਕੇ। *ਸਾਖੋਂ ਓਸ (ਮੇਏ ਹੋਏ) ਨੂੰ ਜਿਵਾਇਆ ਚਾਹੁਣਗੇ।
 *(ਮੁਰਦੇ ਜਿਵਾ ਦੇਣਾ) ਰੱਬ ਨਾਲ ਬੁਝਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। *ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ
 ਕਰਨੀ। (ਅ) ਅਸਾਂ (ਕਰੇ) ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਇਹ (ਅਟਲ ਰਾਇ) ਕਿਵੇਂ (ਥਰ ਰਿਹਾ ਹੈ)?
 *ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਨ ਦੇਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

*ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਮੋਹਨ ਦਾ ਮਰਨਾ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ
 ਅਟਲ ਰਾਇ ਜੀਨੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਯਾ ਉਹ
 ਯਾ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇਵੀਏ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੋਹਨ ਦਾ ਜਿਵਾਉਣਾ ਰਚਾ ਈ
 ਅਨਕੁਲਤਾ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਮੋਹਨ ਦੇ ਪਲਟੇ ਜਾਨ ਦੇਣੀ ਅਮਿੱਟ ਰਚਾ
 ਤੋਂਕੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਅੰਕ ੩੦ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਯਾ ਤੂੰ ਰਹੁ ਯਾ ਅਸੀਂ। ਵੇਰ ਅੰਕ ੪੧
 ਵਿਚ ਇਸਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪ ਦੇਸਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਆਤਮ ਅਸੂਲ ਪਰ ਸੋਚਦੇ
 ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵੇਲੇ ਫਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਰਾ: ੧੦ ਅੰ: ੧੭। ਸਿਹਜ ਵਿਚ
 ਹਰਿਜਨ ਕਰਾਮਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਆਪ ਜੇ ਹੋਵੇ ਸੋ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਕਰਾਮਾਤ ਕਰਨ ਵੇਲੇ
 ਸੁਰਤ ਬੜੇ ਵੇਗ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਫਾਦਸੀ ਵਿਚ ਕਹਿਰ ਯਾ
 ਗ਼ਜ਼ਬ ਦਾ ਮਕਾਨ ਛਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰਹਿਤੇ ॥ ੨੯ ॥ ਇਸ ਕਰਿਬੇ ਕੋ ਫਲ ਅਥਿ ਇਹੀ। ਜ ਤੂੰ ਰਹੈ ਤ ਹਮ
 ਜਗ ਨਹੀਂ। ਹਮ ਜੇ ਰਹੈ ਤ ਤੁਮ ਨਹਿ ਰਹੈ। ਇਹੀ ਬਾਕ ਅਥਿ ਸਾਚੈਲਹੈ ॥
 ੩੦ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਅਟਲਗਾਇ ਗੁਰੁ ਬਚ ਕੋਮਾਨਜੋ ਰਿਦੈ, ਕਰਜੇ ਚਹਿ ਸਚੁ
 ਕੋ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਜਿਮ ਸਨੁਮੁਖ ਖਰੇ। ਸਿਠ ਨਿਵਾਇ ਤਹਿ ਬੈਦਨ ਕਰੇ।
 ॥ ੩੧ ॥ ਹਟਤਜੋ ਨਹੀਂ ਪੀਠ ਦਿਖਰਾਈ। ਪਾਛਲ ਪਾਇਨਿ ਚਲਿ
 ਸਹਿਸਾਈ। ਨਹੀਂ ਨਿਕੋਤ ਗਮਨਿ ਕੋ ਕੀਨਾ। ਸੁਨਜੈ ਨ ਕਿਛੁ ਨਹਿ
 ਕਹਜੈ ਪ੍ਰਬੀਨਾ ॥ ੩੨ ॥ ਧਰੇ ਮੋਨਿ ਕੋਲਾਂ ਕੇ ਤਾਲਾਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਜਾਇ
 ਤਤਕਾਲ। ਤਹਿ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿ ਜਪੁਜੀ ਪਾਠ। ਦਰਭੁ ਭਸਾਇ ਸੁ
 ਆਸਨ ਠਾਠਿ ॥ ੩੩ ॥ ਕਰ ਖੰਡੀ ਸਿਰ ਨੀਚੇ ਧਰਿ ਕੈ। ਬਸਤ੍ਰ ਸਰੀਰ
 ਅਛਾਦਜੇ ਪਰਿਕੈ। ਤਤਛਿਨ ਤਨ ਕੋ ਤਜਾਗਿ ਸਿਧਾਰੇ। ਜਜੈ ਉਦਾਰ ਨਰ
 ਕਰ ਤ੍ਰਿਲ ਭਾਰੇ ॥ ੩੪ ॥ ਤਜਿ ਸੁਖੇਨ ਤਨ ਬੈਕੁਠ ਗਏ। ਜਹਿ ਮਦ
 ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਨਹਿ ਭਏ। ਉਤਮ ਪਦ ਮਹਿ ਜਾਇ ਸਮਾਏ। ਜਿਸ ਕੋ ਜੋਗੀ
 ਜਨ ਨਿਤ ਧਰਾਏ ॥ ੩੫ ॥ ਦਾਸ ਰਹਜੇ ਦੇਖਤਿ ਤਿਸ ਥਾਨ। ਨਾਹਿਨ
 ਜਾਨੀ ਤਜਾਗਤਿ ਪ੍ਰਾਨ। ਜਬਿ ਮ੍ਰਿਤੁ ਭਯੋ ਦੇਖਿ ਬਿਸਮਾਯੋ। ਦੌਰਤਿ ਗੁਰੁ ਸੋ
 ਜਾਇ ਬਤਾਯੋ ॥ ੩੬ ॥ 'ਬਿਰੇ ਜਾਇ ਤਟ ਕੋਲਾਂ ਤਾਲ। ਤਨ ਕੋ ਤਜਾਗਿ
 ਗਏ ਤਤਕਾਲ'। ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ ਉਠੇ ਗਰੀਬਨਿਵਾਜ। ਚਲੇ ਤਹਾਂ
 ਸੰਗ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ॥ ੩੭ ॥ ਗਈ ਸਦਨ ਸੁਧਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਮਾਤਾ। ਸਭਿ
 ਚੋਦਤਿ ਫੋਰਤਿ ਜਲ ਤਾਤਾ। ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਮਹਤ ਪੁਕਾਰੀ। 'ਕਹਾਂ ਕਰਜੇ,
 ਹੇ ਸੁਤ ਅਵਤਾਰੀ ! ॥ ੩੮ ॥ ਮ੍ਰਿਤਕ ਜਿਵਾਵਨਿ ਸਮਰਥ ਤੇਰੀ। ਪਿਤ
 ਬਚ ਤੇ ਕਿਤ ਗਾ ਇਸ ਬੇਰੀ ?'। ਸਭਿ ਪਰਵਾਰ ਗੁਰੁ ਕੋ ਆਯੋ। ਤਹਿ
 ਮਿਲਿ ਰੇਦਨਿ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਯੋ ॥ ੩੯ ॥ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੋਉ। ਹਰੀਚੋਦ
 ਹਰਦੇਈ ਦੇਉ। ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ ਬਹੁ ਨਰ ਨਾਰਿ ਸਮੇਤਾ। ਹੋਰਜੈ ਅਵਿਨੀ
 ਪਰਜੈ ਅਚੇਤਾ ॥ ੪੦ ॥ ਸਕਲ ਕਰਹਿ ਬਿਰਲਾਪ ਘਨਰੇ। ਗੁਰੁ ਦੇਤਿ ਧੀਰਜ
 ਤਿਸ ਬੇਰੇ। 'ਦੇਵ ਗਤੀ ਐਸੇ ਹੀ ਜਾਨੋ। ਨਹਿ ਕਿਸ ਬਸਿ ਮਹਿ ਬਲੀ
 ਮਹਾਨੇ' ॥ ੪੧ ॥ ਚੇਦਨ ਕੋ ਬਹੁ ਭਾਰ ਮੰਗਾਏ। ਕਰਤਿ ਭਏ ਸਸਕਾਰ
 ਤਿਥਾਏ। ਭਨੇ ਬਚਨ ਤੇ ਜਿਨ ਤਨੁ ਤਜਾਗਾ। ਦੀਨਿਸਿ ਬਰ, ਕਰਿ ਸੁਤ
 ਅਨੁਰਾਗਾ ॥ ੪੨ ॥ 'ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ਬਸਹਿ ਬਡੇਰਾ। ਸਗਰੇ ਮਾਨ
 'ਸਿਆਣੇ (ਅਟਲ ਗਾਇ ਜੀ) ਨੇ ਨਾ (ਕਿਸੇ ਨੂੰ) ਕੁਛ ਕਿਹਾ ਨਾ ਸੁਣਿਆ।' ੯੯।
 'ਠਾਟ-ਬਡਾਕੇ।' 'ਹੋਏ ਤੀਸਾ ਖੁੱਫ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।' 'ਥੋਡਾ ਜਲ, ਛਾਥ ਅੱਛਰ।

ਕਰਹਿੰਗੇ ਤੇਰਾ । ਇਕ ਹਰਿਮੰਦਰ ਕੀ ਹੁਇ ਪੂਜਾ ॥ ਪੁਨ ਪੂਜਹਿ ਤੇਰੇ ਬਲ
ਦੂਜਾ ॥ ੪੩ ॥ ਸਭਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ਮਾਨਹਿ ਤੇਰੀ । ਦਰਸਹਿ ਪੂਰ ਕਾਮਨਾ
ਹੋਹੀ । ਮੰਦਰ ਕੰਚਨ ਕੇ ਹੁਇ ਸਨੈ ॥ ਸਭਿ ਤੇ ਉਚ ਅਧਿਕ ਹੀ ਬਨੈ ॥ ੪੪ ॥
ਜੀਵਤਿ ਇਤੇ ਨਹੀਂ ਬਿਦਤਾਵੈਂ । ਜਿਤੇ ਜਗਤ ਮਹਿ ਰੂ ਪ੍ਰਗਟਾਵੈਂ ॥ ਇਸ
ਪੁਰਿ ਕੇ ਸੂਬਾ ਬਝ ਹੋਯੋ* । ਤੇ ਸਮ ਨਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਿਸਿ ਜੋਯੋ ॥ ੪੫ ॥
ਬਿਧੀਚੰਦ ਤਬਿ ਕਹਰੈ ਬਨਾਇ । ‘ਬਾਨ ਇਕਾਂਕੀ’ ਇਹ ਲਖਿ ਪਾਇ ।
ਨਹੀਂ ਨਿਕਟਿ ਕਿਹ ਅਪਰ ਸਥਾਨਾ’ । ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਬਖਾਨਾ ॥
੪੬ ॥ ‘ਦੁਰਲਭ ਹੋਇ, ਪਾਇ ਹੈ ਕੋਈ ॥ ਬੰਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੋ ਬਲ ਹੁਇ ਸੋਈ ॥

*ਹੁਣ ਤਕ ਬਾਬੇ ਅਟਲ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹੁਰੇ ਨੂੰ ਲੋਕੀ ਸੁਣੇਦਾਰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪੁਰਾਣੇ
ਕਵੀ ਕਬਿਤਾ ਵਿਚ ਬੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ । ਕਈ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰੇ
ਦਾ ਕੋਤਵਾਲ ਬੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ । †ਕੋਲਸਰ ਦੇ ਪਰਲੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕੁਛ ਭੂ ਪੂਰਬ ਇਸ਼ਾ
ਵਲ ਇਹ ਦੇਹੁਰਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹੈ । ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਮਾਨੋ ਉੱਚਾ ਮੁਨਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ
ਈਪਕ ਜਗਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਬਿਜਲੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਰੋਂ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ ਪਛਾਣਿਆ
ਜਾਏ ਕਿ ਆ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਦੇਹੁਰੇ ਦੇ ਗਿਰਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਛਵੇਂ ਦਾਹ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ
ਹਨ, ਫਿਰ ਨਾਮੀ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਦੇਹੁਰੇ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਗਿਰਦੇ
ਬਣੇ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਦਾ ਦਾਹ ਇੱਥੇ ਹੁੰਦਾ, ਆਮ ਲੋਕ ਹੋਰ ਬਾਂ
ਦਾਹ ਹੁੰਦੇ । ਫੇਰ ਅਮੀਰਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਹੱਕ ਬਣਾਇਆ, ਹੁਣ ਕੋਈ
ਪੰਦਰਾਂ ਬੀਸ ਬਰਸ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਦਾ ਦਾਹ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਹੈ । ਜੇ ਸਮਾਧਾਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ
ਬੜੇ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਦੇਖੇ ਸਨ, ਸੋ ਮਈ ਮੰਨ ੧੯੨੩ ਈ: ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਅੰਦੋਲਨ
ਨੇ ਇਕ ਰਾਤ ਗਿਆ ਕੇ ਉਥਾ ਦਿੱਤੇ, ਪੁਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਤੇ
ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘਜੀ ਦੀਆਂ ਸੰਗਮਰਮਰੀ ਸਮਾਧਾਂ ਸਨ ਸੋ ਬੀ ਗਈਆਂ । ਗੁਰੂ ਕੇ
ਸਿੱਖ ਬਾਬੇ ਹਰੇ ਦਾ ਦੇਹੁਰਾ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿੱਦਯਾ ਦਾਤਾ ਭਾਈ
ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧ, ਗਜਾਨੀ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਨਾਮੀ,
ਤੇ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਦੇ ਅਣਗਿਣਤ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਥੇ ਗਏ ।
ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਸਮਝਕੇ ਢਾਹੁਣ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਕੌਮ ਵਿਚ ਜਾਨ ਫੁਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ
ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਬੂਤ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬੀ ਗੰਮ ਕੀਤੇ ਗਏ । ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤਾਂ ਗੁਰ ਅਰ ਵਿਚ
ਮਨ੍ਹੇ ਹੈ; ਪਰ ਦੇਹੁਰੇ ਤੇ ਸਮਾਧਾਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣੇ ਯਾਦਗੀਰੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕੌਮੀ
ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰੋਖ ਹਿੱਸਾ ਤੇ ਸਬੂਤ ਹਨ । ਅਜੇ ਬੀ ਬਾਬਾ ਅਰੋਲ ਜੀ ਦੀ ਪੁਕਰਮਾਂ ਦੇ
ਗਿਰਦੇ ਜੋ ਉਂਗਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਛ ਸਮਾਧਾਂ ਹਨ ਸੋ ਬਚੀਆਂ ਖਲੀਆਂ ਹਨ, ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ
‘ਵੈਸਟ ਮਿਨਸਟਰ ਐਬੋ’ ਵਾਂਗੂੰ ਇਸ ਟਿਕਾਣੇ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਕੌਮ ਵਿਚ ਜਾਨ ਫੁਰਨ
ਵਾਲਾ ਆਸ਼੍ਰਮ ਬਨਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਪੂਜਾ ਮਨ੍ਹੇ ਰਹੇ ।

ਜੈ ਇਹ ਠਾਂ ਸ਼ਵ ਵਾਹਿ ਕਰਾਇ । ਅਟਲਰਾਇ ਤਿਹ ਬਨਹਿ ਸਹਾਇ
 ॥ ੪੭ ॥ ਇਤਨਾਇਕ ਬਚ ਕਹਿ ਕਰਿ ਬੰਦ । ਸਭਿ ਧ੍ਰਿਤਿ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
 ਗੋਬਿੰਦ । ਮ੍ਰਿਤਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿਵਾਇ ਜੁ ਸਬੈ । ਸ਼ਬਦ ਰਬਾਬੀ ਗਾਯਹੁ
 ਤਬੈ ॥ ੪੮ ॥ ਸੋਰਹਿ ਸਤਪਚਾਸੀਆ ਜਾਨਿ।ਬਦੀ ਅਸੋਜ ਸੁ ਦਸਮੀ ਮਾਨਿ।
 ਅਟਲਰਾਇ ਨਿਜ ਸਦਨ ਪੰਯਾਨੇ।ਅਬਿ ਲੋ ਮਹਿਮਾ ਬਾਨ ਮਹਾਨੇ॥੪੯॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਤ੍ਰਿੰਦੇ ਪਦਵੰਸੁ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਅਟਲ ਰਾਇ ਪੁਲੰਕ ਭਾਨੰ' ਪੁਲੰਕ ਭਾਨੰ ਠਾਮ ਅਸਟ ਪੰਚਾਸਤਿ ਅੰਸੁ ॥੫੯॥

੫੯. [ਸ਼ੋਕ ਨਵਿਰਤੀ, ਰਾਸ ਸਮਾਪਤਿ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਰਿ ਸਨਾਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਏ ਬੈਠੇ ਲਾਇ ਦਿਵਾਨ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ
 ਸੁਧਿ ਅਚਰਜ ਕਰਤਿ 'ਕੜਾ ਹੁਇ ਗਈ ਮਹਾਨ' ॥੧॥ ਰੋਪਈ॥ ਪੁਰਿ ਜਨ
 ਉਚ ਨੀਚ ਤਬ ਆਏ । ਸਭਿ ਬੋਲਤਿ ਬਹੁ ਸ਼ੋਕ ਵਧਾਏ । 'ਮਹਾਰਾਜ
 ਇਹ ਗਤਿ ਕੜਾ ਕਰੀ ?' । ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਅਜਹੁ ਨ ਟਰੀ ॥ ੨॥ ਮਹਾਂ
 ਸ਼ਕਤਿ ਜੁਤਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ।ਸਭਿ ਪੁਰਿ ਜਨਨਿ ਦੇਤਿ ਅਹਿਲਾਦੇ।ਸਕਲ
 ਬਾਲ ਕੇ ਸੰਗ ਫਿਰੇਤੇ । ਨਿਸ ਮਹਿ ਨੀਠਿ ਨੀਠਿ ਬਿਛਰੇਤੇ' ॥ ੩ ॥
 ਇਤਨਾਇਕ ਬਚ ਕਹਤਿ ਸੁਨਾਵੈਂ । ਗੁਰੁ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਸੁਭ ਸਮੁਝਾਵੈਂ ।
 ਦੋਵਗਤੀ ਕੁਛ ਲਖੀ ਨ ਜਾਈ । ਜਿਸ ਕੋ ਬਸਿ ਤੈ ਲੋਕ ਸਦਾਈ ॥ ੪ ॥
 ਬਾਲਕ ਤਰੁਨ ਬਿਧ ਨਹਿ ਜਾਨੈਂ।ਬਲੀ ਨਿਬਲੀ ਏਕ ਸਮ ਮਾਨੈਂ।ਸੋ ਕਿਮ
 ਮਿਟਹਿ ਦੋਵਗਤਿ ਨਸਾਰੀ । ਰਾਗ ਦੁਖ ਨਹਿ ਕਿਹ ਸੋ ਧਾਰੀ ॥੫॥ ਤਿਸ
 ਕੋ ਜਾਨਿ ਸ਼ੋਕ ਕੜਾ ਧਰੀਅਹਿ।ਬੁਧਿ ਅਰੁ ਬਲ ਕਰਿ ਜੇ ਨ ਪ੍ਰਹਰੀਅਹਿ'।
 ਦੁਖੀ ਨਾਨਕੀ ਅਧਿਕ ਸਭਿਨਿ ਤੇ । ਪਸਾਰੇ ਪਰਮ ਪੁੱਤ੍ਰ ਗੁਨ ਭਨਤੇ ॥
 ੬ ॥ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਤਿ ਨਿਤ ਹੋਰਤਿ ਰਹੈ । ਕਰਤਿ ਦੁਲਾਰ ਮੋਦ ਕੋ ਲਹੈ ।
 ਬਹੁ ਦੁਖ ਪਾਇ ਰੁਦਤਿ ਬਿਰਲਾਪਹਿ । ਸਭਿ ਤ੍ਰਿਯ ਮਹਿ ਗੁਨ ਸਿਮਰਿ
 ਕਲਾਪਹਿ ॥੭॥ ਸਭਿ ਦਮੋਦਰੀ ਆਦਿਕ ਜੇਈ । ਕਹਿ ਕਹਿ ਧੀਰ ਦੇਤਿ
 ਬਹੁ ਤੇਈ । ਤਉ ਸਨੇਹ ਮਹਾਂ ਦੁਖਵੰਤੀ।ਸੁਤ ਕੋ ਸਿਮਰਤਿ ਸ਼ੋਕ ਵਧੰਤੀ॥
 ੮ ॥ ਨਿਸ ਮਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ ਸਾਰੀ । ਹਿਤ ਧੀਰਜ ਕੇ ਗਿਰਾ
 ਉਚਾਰੀ । 'ਹੇ ਸੁਮਤੇ ! ਨਹਿ ਸੰਕਟ ਪਾਵਹੁ । ਹੁਤੀ ਇਸੀ ਬਿਧਿ, ਨਹਿ
 ਪਛਤਾਵਹੁ॥੯॥ਜਥਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਿਯਤ ਕੋ ਹੋਤਿ।ਤਿਸ ਤੇ ਅਬਹਿ ਬਿਸਾਲ
 ਉਦੇਤਿ । ਅਟਲਰਾਇ ਹੈ ਅਟਲ ਸਦਾਈ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਵਧਹਿ ਅਧਿਕ

ਬਛਿਆਈ' ॥ ੧੦ ॥ ਇੰਤਨਾਇਕ ਕਹਿ ਬਹੁ ਸਮੁਝਾਈ । ਸਨਬੰਧਨਿ
ਕੈ ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚਾਈ । ਸਹਤ ਭਾਰਜਾ ਤੇਹਲ ਆਏ । ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਜਿਥੇ
ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੧੧ ॥ ਆਇ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਸਦਾਰਾ । ਤਿਯਾ ਸਹਤ
ਮਿਲ ਆਯਹੁ ਦਾਰਾ । ਲੇ ਰਾਮੋ ਸੰਗ ਸਾਈਂ ਦਾਸ । ਰਾਮਾ ਆਇ ਭਾਰਜਾ
ਪਾਸ ॥ ੧੨ ॥ ਜਿਤ ਕਿਤ ਤੇ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਚਲਿ ਆਏ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ
ਜਬਿ ਸੁਧਿ ਪਾਏ । ਸ਼ੋਕ ਕਰਤਿ ਚਾਲੇ ਸਹਿਸਾਏ* । ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੇ ਪੰਥ
ਸਿਧਾਏ* ॥ ੧੩ ॥ ਨੱਤੀ ਲਿਏ ਧੀਰਮਲ ਗੋਦ । ਆਇ ਸੁਧਾਸਰ
ਹੀਨ ਪ੍ਰਮੋਦ† । ਗੁਰ ਘਰ ਮਹਿ ਭਾ ਰੁਦਨ ਬਿਸਾਲਾ ਪੀਟਤਿ ਮਿਲੀ ਜਾਲ
ਹੀ ਬਾਲਾ† ॥ ੧੪ ॥ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕਾਰਨ ਕੋ ਸੁਨਿ ਨਰ ਨਾਰੀ । ਅਜਮਰਵੰਤ
ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਭਾਰੀ । 'ਮਹਾਂ ਵਲੀ ਹੋਵਤਿ ਜਗ ਮਾਂਹੀ । ਕਹੀਯਹਿ ਕਹਾ
ਜਿਯੋ ਸੋ ਨਾਂਹੀ' ॥ ੧੫ ॥ ਅਧਿਕ ਸ਼ੋਕ ਘਰ ਮਹਿ ਜਬਿ ਭਯੋਤਬਿ ਕੁਰਦਾਸ
ਗੁਰੁ ਪਠਿ ਦਯੋ । ਜਾਇ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਧੀਰਜ ਵੀਨਾ । 'ਨਹਿ ਰੁਦਨਹੁ
ਕਰਿ ਬਦਨ ਮਲੀਨਾ ॥ ੧੬ ॥ ਜਗ ਖੇਤੀ ਇਹ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰੀ ਹੈ । ਕਾਚੀ

*ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਮੇਤ । †ਉਦਾਸ । *ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ
ਹਨ ਤੇ ਚੌਪਈ ਦੇ ਦੋਹੀ ਚਰਣ ਹਨ । ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਇਹ ਪਾਠ
ਹੈ:—ਆਵਤਿ ਭਯੋ ਨ ਦਰ ਲਗਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪਾਏ ਕੇਜ ਸਿਰ ਨਜਾਈ ।

† 'ਅਨੰਦੁ ਭਇਆ ਮੇਰੀ ਮਾਏ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੈ ਪਾਇਆ' ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੀ ਮਹਿਮਾ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇਸਵੇ ਹਨ, ਉਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ 'ਰੁਦਨ ਬਿਸਾਲਾ' ਤੇ
'ਪੀਟਤਿ ਬਾਲਾ' ਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਵਨਾ ਕਰਨੀ ਵਾਕਿਆ ਤੇ ਹੋਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੈਸੇ
ਮਹਾਂਬਲੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੀਰ ਸਮ ਕਾਰੀ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕਦੇ 'ਪਿਟਣ ਤੇ
ਰੋਣ' ਦਾ ਘਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਓਥੇ ਸਦਾ ਸੁਖ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਰਜਾ ਉੱਤੇ ਸਿਰ ਸਿਜਦੇ
ਵਿਚ ਹੈ । ਗੁਰੂ ਮਤਿ ਸਾਫ ਇਹ ਹੈ:—ਮਤ ਮੇ ਪਿਛੇ ਕੋਈ ਰੋਵਸੀ ਮੈ ਮੇ ਮੂਲਿ ਨ ਭਾਇਆ ।
ਅੰਕ ੧੮ ਵਿਚ ਕਵਿ ਜੀ ਆਪ ਗੁਰ ਘਰ ਵਿਚ ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਿਖਦੇ ਹਨ । ਅੰਕ ੨੧
ਤੇ ੨੨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਦੱਸੀ ਨੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਿਯਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
ਹੋਈ । ਇਸ ਤੋਂ ਸੰਸ਼ਲੇਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਦੇ ਬੀ ਗੁਰ ਗੀਤੀ ਦੇ
ਸਿਵਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ । ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਕੁਛ ਹੋਇਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਯਾਂ ਭੀ
ਉਹ ਆਖੇਪ ਹੈ ਯਾਂ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਸ਼ੁਹਮਣੀ ਹੋਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਕਰਕੇ ਹੈ ।

ਗਦਰੀ^੧ ਪਾਕ^੨ ਖਰੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਕੋ ਚਹੈ ਬਾਢ ਕਰਿ ਲੇਤਿ । ਇਸ ਕੋ ਸ਼ੋਕ
 ਕਰਹਿ ਕਿਸ ਹੋਤੁ^੩ ॥ ੧੭ ॥ ਸਗਰੇ ਆਪੇ ਅਪਨੀ ਵਾਰੀ । ਜਾਤਿ ਚਲੇ ਕੋ
 ਧੀਰ ਨ ਧਾਰੀ^੪ । ਗੁਰ ਕੇ ਘਰ ਮਹਿ ਸ਼ੋਕ ਬਿਸਾਲਾ । ਚਹਿਯਤਿ ਨਹੀਂ, ਰਹੈ
 ਚਿਰਕਾਲਾ ॥ ੧੮ ॥ ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਤਨ ਤਜਾਗਿ ਸਿਧਾਰੇ । ਗੁਰ ਬਚ ਤੇ ਨਿਤ
 ਜਿਯਬੈ ਧਾਰੇ । ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਸਦ ਕਾਲਾ । ਰਹੈ ਅਟਲ ਜਗ
 ਬਿਦਤਿ ਬਿਸਾਲਾ^੫ ॥ ੧੯ ॥ ਮਿਦੁਲਬਾਕ ਕਹਿਕਹਿ ਗੁਰਦਾਸਾ ਧੀਰ ਧਰਾਈ
 ਸ਼ੋਕ ਬਿਨਾਸਿ । ਦਿਵਸਿ ਤੇਰਵੀਂ ਕੋ ਤਬਿ ਆਯੋ । ਪੀਚਾਂਮਿਤ ਬਹੁਤ
 ਕਰਿਵਾਯੋ ॥ ੨੦ ॥ ਭੋਗ ਗ੍ਰਿਥ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਪਾਇ । ਬਹੁਰ ਰਬਾਬੀ ਚੌਂਕੀ
 ਗਾਇ । ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਬਹੁ ਮੋਲੀ ਬਨਿਵਾਈ । ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋਤੁ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ ॥
 ੨੧ ॥ ਸਭਿ ਮਹਿ ਪੀਚਾਂਮਿਤ ਬਰਤਾਯੋ । ਸ਼ੋਕ ਸਦਨ ਤੇ ਸਕਲ ਨਸਾਯੋ ।
 ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਮਰਜਾਦਾ ਜੇਤੀ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰਵਾਇਸਿ ਤਬਿ ਤੇਤੀ ॥ ੨੨ ॥
 ਅਗਲੇ ਦਿਵਸ ਬਿਸਰਜਨ ਕਰੇ ਅਟਲਰਾਇ ਹਿਤ ਆਇ ਜੁ ਬਰੇ । ਤ੍ਰਿਯ
 ਜੁਤਿ ਦਾਸ ਨਰਾਇਣ ਗਯੋ । ਪੁਰਿ ਡੱਲੇ ਜਸ ਓਚਰਤਿ ਭਯੋ ॥ ੨੩ ॥
 ਵਾਰਾ ਭਾਗਣ ਸਹਤ ਸਿਧਾਰਾ । ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਕੋ ਬੰਸ ਪਧਾਰਾ । ਤੇਹਣ ਗਏ
 ਖਡੂਰ ਮਝਾਰੀ । ਰਾਮਾ ਗਮਨਜੈ ਲੇ ਨਿਜ ਨਾਰੀ ॥ ੨੪ ॥ ਇਨ ਤੇ
 ਆਇ ਜੁ ਆਵਤਿ ਭਏ । ਗੁਰ ਸੇਂ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਨਿਜ ਘਰ ਗਏ । ਸਭਿ
 ਹੀ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਅਚਰਜ ਗਾਥਾ । ‘ਸਿਸ ਜੀਵਾਯਸਿ ਅਜਮਤ ਸਾਥਾ ॥ ੨੫ ॥
 ਪਿਤਾ ਰਿਸੈ ਜਬਿ ਹੋਰਨਿ ਕੀਨਾ । ਅਪਨੈ ਤਨ ਤਬਿ ਤਜਾਗਨਿ ਕੀਨਾ ॥
 ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਅਸ ਕੋਈ । ਬਾਲ ਬੰਸ ਅਸ ਅਜਮਤ ਹੋਈ’ ॥ ੨੬ ॥
 ਕਹਹਿ ਸੁਨਹਿ ਬਿਸਮਹਿ ਇਮ ਸਾਰੇ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਅਰੁ ਗਾਮ
 ਉਚਾਰੇ ਕੋਤਿਕ ਕਹੈ ‘ਸਭਿਨਿ ਤੇ ਭਾਰੀ ਗਾਵੀ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸੁਖਕਾਰੀ ॥
 ੨੭ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਸਮ ਜਗ ਭਯੋ ਨ ਕੋਈ ਦਾਸ ਘਨੇ ਅਜਮਤਿ ਜੁਤਿ ਹੋਈ ।
 ਲਾਖਹੁ ਭਗਤਿ ਗਜਾਨ ਜੁਤਿ ਹੋ ਕੈ । ਲਹਜੇ ਪਰਮ ਪਦ ਗੁਰਮਤਿ ਪੈ
 ਕੈ ॥ ੨੮ ॥ ਦਾਸ ਦਾਸ ਕੇ ਦਾਸ ਬਿਸਾਲੇ । ਤਿਸ ਘਰ ਕੇ ਭੇ ਅਜਮਤਿ
 ਵਾਲੇ । ਕਰਾਮਤ ਸਾਹਿਬ ਸੁਤ ਹੋਵਾ । ਇਸ ਮਹਿ ਕਜਾ ਅਚਰਜ ਤੁਮ
 ਜੋਵਾ ॥ ੨੯ ॥ ਸਾਹ ਜਹਾਂ ਜਗ ਪਤਿ ਇਸ ਕਾਲਾ । ਕਰਜੇ ਤਾਂਹਿ ਸੇਂ ਜੀਗ

^੧ ਭੜਕੀ ॥ ^੨ ਪੱਕੀ । ਗੁਰਵਾਕ-ਹਰੀ ਨਾਹੀ ਨਹ ਭੜਕੀ ਪਕੀ ਵਢਣਹਾਰ ॥ [ਮਿਹੀਰਾਨਾਮ: ੫] ।

^੩ ਕਾਧੇ ਵਾਸਤੇ । ^੪ ਭਾਵ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਅਟਕਦਾ ।

ਕਰਾਲਾ । ਆਜ ਕੌਨ ਤਿਹ ਸੰਗ ਬਿਗਾਰੈ । ਐਸੇ ਸਾਹੁ ਜਿਨਹੁ ਤੇ ਹਾਰੈ ॥
 ੩੦ ॥ ਪੰਚ ਗੁਰੁ ਬਰਤੇ ਬਿਚ ਪੀਰੀ ਅਥਿ ਦ੍ਰਿਧਿ—^੧ਪੀਰੀ ਅਰੁ ਮੀਰੀ—
 ਅਜਮਤ ਜੁਤਿ ਕੇ ਪੀਰ ਨ ਅਰੈ । ਕੋ ਅਸ ਮੀਰ ਜਿ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਧਰੈ ॥੩੧॥
 ਤਿਸ ਘਰ ਕੇ ਬੇਦਨ ਹੀ ਬਨੈ^੨ । ਇਮ ਜਗ ਸਗਰੈ ਗੁਰੁ ਜਸ ਭਨੈ । ਸ੍ਰੀ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਚੰਦ । ਬੈਠੇ ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਬਿਲੇਦ ॥ ੩੨ ॥
 ਬਡੋ ਕੁਟੰਬ ਭਯੋ ਜਿਨ ਕੇਰ । ਸੁਤ ਪੋਤਾ ਸਨਬੰਧ ਬਡੇਰ । ਸਭਿ ਮਹਿ
 ਬਰਤਹਿ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ । ਜਿਮ ਅਰਬਿੰਦ ਨ ਜਲ ਲਿਪਤਾਇ ॥ ੩੩ ॥
 ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਉਪਜਹਿ ਬਹੁ ਬਾਰ^੩ । ਮਿਟਹਿ ਸੁ ਕਿਮ ਜੁ ਵਧੈ ਪਰਵਾਰਾਦੁਖ
 ਸੁਖ ਸਦਾ ਸੰਗ ਹੀ ਰਹੈ^੪ । ਕਬਿ ਪ੍ਰਿਯ ਕਬਿ ਅੰਪ੍ਰਿਯ^੫ ਹੁਇ ਚਹੈ ॥੩੪॥
 ਇਸ ਤੇ ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਉਪਜੈ ਤੇ । ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਖ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਧੈ ਤੇ । ਤਿਨ ਤੇ
 ਉਪਜਹਿ ਬਿੰਦ ਬਿਕਾਰਾ । ਫਸੇ ਸਕਲ ਹੀ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ੩੫ ॥ ਸਭਿ
 ਕੋ ਮੂਲ ਲਖਹੁ ਤਨਹੈਤਾ । ਪੁਨ ਮਮਤਾ ਇਸ ਤੇ ਉਪਜੈਤਾ । ਇਤ ਤੇ^੬
 ਆਗੈ ਉਤਪਤਿ ਜਾਨਹੁ । ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਖ ਆਦਿਕ ਜੇ ਮਾਨਹੁ ॥ ੩੬ ॥ ਸੋ
 ਹੀਤਾ ਮਮਤਾ ਬਡ ਦੋਈ । ਗੁਰ ਕੈ ਤੀਨ ਕਾਲ ਨਹਿ ਹੋਈ । ਜਹਿ ਕਾਰਨ
 ਕੋ ਲੋਭ ਨ ਜਾਨਿ । ਕੌਨ ਕਾਰਜ ਉਪਜਹਿ ਤਿਸ ਬਾਨ ॥ ੩੭ ॥ ਜਿਸ
 ਧਰਨੀ ਮਹਿ ਬੀਰਜ^੭ ਬੋਵਹੁ ਦਲ ਫਲ ਸਹਤ ਤਹਾ ਤਰੁ ਜੋਵਹੁ^੮ । ਜਿਸ
 ਅਵਿਨੀ ਮਹਿ ਬੀਜ ਨ ਪਰਯੈ । ਕੌਨ ਦਲ ਫਲ ਜੁਤਿ ਹੁਇ ਤਰੁ ਹਰਯੈ ॥
 ੩੮ ॥ ਸਦਾ ਏਕ ਰਸ ਮਹਿ ਬਿਤਿ ਰਹੈ । ਉਬਿਤਿ ਨ^੯ ਕਬਹੂੰ ਸਮਾਧੀ
 ਅਹੈ । ਨਿਸ ਦਿਨ ਜੋ ਬਿਚਰਹਿ ਬਹੁ ਬਾਰੀ^{੧੦} । ਪੋਸ਼ਿਸ ਸੁਸ਼ਕ^{੧੧} ਰਾਖਿ ਕਰਿ
 ਸਾਰੀ ॥੩੯॥ ਅੰਜਨ ਕੋਸ਼ਟ^{੧੨} ਬਸਿਬੋ ਹੁਵੈ । ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਨਾਮਤਾ ਕਬਹੂੰ ਨ
 ਛੁਵੈ । ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਬਿਖੈ ਦਿਨ ਰੈਨ ਗੁਜ਼ਾਰਨਿ । ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਕੋ ਬਹੁ ਜਹਿ
 ਕਾਰਨਿ ॥ ੪੦ ॥ ਸੋ ਨਹਿ ਹੋਨਿ ਦੇਤਿ ਮਨ ਮਾਂਹੀ ਗੁਰੁ ਬਿਨ ਆਨਿ ਪਿਖੈ
 ਇਹ ਨਾਂਹੀ^{੧੩} । ਜਿਸ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ ਦੇਂ ਸੀਖਾ । ਤਿਸ ਹੂੰ ਅਸ ਕੋਤਕ
 ਉਰ ਦੀਖਾ ॥ ੪੧ ॥ ਯਾਂਤੇ ਸਦਾ ਗੁਰੁ ਕੀ ਸ਼ਰਨੀ । ਪਰੇ ਰਹੈ ਸ਼ਰਧਾ ਉਰ
 ਧਰਨੀ । ਜਬਹਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਦੇਖਹਿ ਮਨ ਬਿਕਾਰ ਹਰਿ ਦੇਹਿ^{੧੪}
^੧ਦੇਵੇ ਧਾਰ ਲਈਆਂ ਹਨ:— । ^੨ਬਹੁਤ ਵੇਰ । ^੩ਦੁਖਦਾਈ । ^੪ਇਸ ਤੋਂ । ^੫ਬੀਜ ।
^੬ਦੇਖੋਗੇ । ^੭ਉਥਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । ^੮ਬਹੁਤੇ ਜਲ (ਵਿਚ) । ^੯ਸੁੱਕੀ । ^{੧੦}ਸੁਰਮੇ (ਕਾਲਖ)
 ਦੇ ਕੋਠੇ (ਵਿਚ) । ^{੧੧}ਬਿਨਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ (ਕਿਸੇ) ਹੋਰ ਦੀ ਇਹ (ਦਸ਼ਾ) ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦੀ ।
^{੧੨}ਫੁਰ ਫੁਰ ਦੇਵਨਗੇ ।

ਅਸੇਖਹਿ ॥ ੪੨ ॥ ਭਗਤਿ ਗਯਾਨ ਕੇ ਦੇਂ ਉਪਜਾਇ। ਜਿਸ ਤੇ ਪਰਮ
ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਪਾਇ। ਜਿਸ ਗੁਰ ਨੇ ਕਈ ਕੋਟ ਉਧਾਰੇ। ਸੋ ਗੁਰਿ ਹੋਹਿ ਸਹਾਇ
ਹਮਾਰੇ॥੪੩॥ ਚੋਪਈ॥ ਜੋ ਇਹ ਕਥਾ ਸੁਣੈ ਮਨਿ ਲਾਇ*। ਜਨਮ ਮਰਨ
ਸੰਕਟ ਮਿਟ ਜਾਇ। ਜੋ ਗੁਰ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਹਾਨ। ਸੋਉ ਕਰਤਿ ਭਵ
ਮਹਿ ਕੋਲਾਨ ॥ ੪੪ ॥ ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਹਿ ਦਿਨ ਚੈਨ। ਮਨ ਸਾਂਤੀ
ਤਨ ਉਪਜਹਿ ਚੈਨ। ਸਿੱਖੀ ਪਦ ਨਿਜ ਧਾਰਨ ਕੀਨਿ। ਅਤਿਸੈ ਪਰਮ
ਮੁਕਤਿ ਤਿਸ ਲੀਨਿ ॥ ੪੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਮਸਟਕ ਰਾਸੇ ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ
ਜਾਖਾਨਾ ਵਿਰਚਾਰਾਯਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਦੁਸਟ ਦਮਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰਾ ਬਨਾਰਨ ਅੰ ਸ੍ਰੀ ਅਟੱਲਰਾਇ ਗੀ
ਭਯਾਈ ਅੰ ਸਿਖਾ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਖਨ ਅਰ ਦੁਆਸਰ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਿਰਾਜਾਨ ਦਿਸਾਇਓ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਦੇਵ ਉਨ
ਸਬਦੀ ਅੰਸੁ ॥ ੫੬ ॥

ਫੇਵੀਂ ਰਾਸ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋਈ ॥

*ਮਨ ਲਾਇ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਧਿਆਨ ਅੰਦਰ ਵਸਾਵੇ, ਗੁਰੂ ਦਾ
ਹੁਕਮ ਤੇ ਨਾਮ ਕਮਾਵੇ, ਹਉਮੈਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੇ। ਅੰਕ ੪੩ ਤਕ ਇਹ ਸਾਰਾ
ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਕਥਾ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਪਵੇ ਤੇ ਇਹ ਕਮਾਈ
ਕਰੇ, ਸੋ ਜ਼ਰੂਰ ਭਵਜਲ ਤਰੇ। ਕਵਿ ਜੀ ਅਗਲੀਆਂ ਛੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹੋ
ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।

†ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ੪੪, ੪੫ ਦੀਆਂ ਚੋਪਈਆਂ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ
ਆਈਆਂ। ਉਥੇ ਰਾਸ ਅੰਕ ੪੩ ਤੇ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੋਪਈ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ ਅੰਕ
੪੩ ਦੇ ਬਾਦ ਫੇਰ 'ਚੋਪਈ' ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਵਿਤਾ ਬੀ ਕਵੀ ਜੀ ਵਰਗੀ
ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ।

‡ਇਤਿ ਤੋਂ ਅੰਸੁ ਤਕ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਖੇ ਹੂਬਹੂ ਦੇਖਣ
ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਵਰਕ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

॥ ਰਾਸ ਸੱਤਵੀਂ ਚੱਲੀ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ੴ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ
ਅਬ ਸਪਤਮਿ ਰਾਸਿ ਕਥਨੇ ॥

ਅੰਸੂ ੧. [ਮੰਗਲ । ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਦੀ ਸਗਾਈ] ।

੧. ਇਸ੍ਰੁ ਦੇਵ-ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ-ਮੰਗਲ ।

ਵੇਰਾ ॥ ਮਾਯਾ ਸੇਝ ਸਵਲ ਜੁ ਭਯੋ ਜਿਤਿ ਕਿਤਿ ਬਜਾਪਿ ਸਮਾਨ ।
ਸਾਰ ਅਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਕਰਿ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਮਹਾਨ ॥ ੧ ॥

{ ਮਾਯਾਸਵਲ=ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ।
ਜਿਤਿ ਕਿਤਿ=ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ, ਸਾਰੇ ਹੀ ।
ਸਾਰ ਅਸਾਰ=ਸੱਤ ਅਸੱਤ, ਆਤਮ ਜਗਤ । ਸਾਰ ਅਸਾਰ ਦੇ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਜੋ
ਆਪ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ ਉਹ ਇਹ ਹਨ 'ਜਗਤ ਅਸਾਰ ਕੁਰ ਸਭਿ
ਜਾਨਾ । ਸਾਰ ਆਤਮਾ ਸਾਰ ਪਛਾਨਾ' [੨੩ ੬ ਅੰਸੂ ੬ ਅੰਕ ੩੦]

ਅਰਥ-ਇਸ ਵੇਰੇ ਦਾ ਅਨਵਯ ਐਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:-ਜਿਤ ਕਿਤ ਬਜਾਪ ਸਮਾਨ ਜੁ
ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਮਹਾਨ, ਸੇ ਮਾਯਾ ਸਵਲ ਭਯੋ (ਅਰ ਮਾਯਾ ਸਵਲ ਹੋਕੇ) ਸਾਰ
ਅਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਕਰਿ । ਅਰਥ ਐਉਂ ਲਗੇਗਾ:-
ਜੋ ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ (ਸਮਾਨ=) ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਵਿਆਪਕ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਮਹਾਨ ਹੈ ਉਸ ਨੇ
ਮਾਯਾ (ਨਾਮਕ ਨਿਜ) ਸ਼ਕਤੀ ਸਹਿਤ ਹੋਕੇ (ਸਾਰ=) ਆਤਮਾ (ਅਰ ਅਸਾਰ=)
ਪੰਜ ਭੋਤਕ ਜਗਤ ਨੂੰ ਰਚਿਆ ਹੈ ।

ਭਾਵ-ਆਤਮਾ ਵਿਚ 'ਅਸਤੀ ਭਾਂਤੀ ਪ੍ਰੇਯਤਾ' ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੈ ਅਰ ਜਗਤ ਵਿਚ
'ਨਾਮੁ ਰੂਪਤਾ' ਮਾਯਾ ਦੀ ਹੈ । ਦੁਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਬਣਿਆਂ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਹੋਰ ਅਰਥ-ਜਿਥੇ ਕਿਥੇ ਸਮਾਨ ਵਿਆਪਕ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਮਹਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਯਾ
ਸ਼ਕਤੀ ਦਵਾਰਾ (ਸਾਰ ਅਸਾਰ ਸੰਸਾਰ=) ਸੱਤਿ ਅਸੱਤਿ ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣ (ਅਨਿਰਵਚਨੀਯ) ਜਗਤ
ਉਤਪੰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਜੋ ਸਾਰ ਅਸਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੇ ਬਿਖ ਕਰੀਏ ਭਾਂ
ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਗਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਰ ਬਿਖ ਰੂਪ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

*ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਪਾਠ 'ਸੋ' ਹੈ, ਤਦ ਅਰਥ ਬਦਲੇਗਾ:-ਮਾਯਾ ਨਾਲ ਜੋ ਸਵਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

੨. 'ਕਵਿ-ਸੰਕੇਤ' ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਮੰਗਲ ।

ਸਦਾ ਸਾਰਦਾ ਸਾਰ ਦਾ ਸਾਰਦ ਚੰਦ ਮਨਿੰਦ* ।

ਪਾਰਦ ਬਰਨੀ ਪਾਰ ਦਾ ਬਿਘਨ ਬਿਨਾਸਨ† ਬਿੰਦ ॥੨॥

[ਸਾਰਦਾ=ਸਰਸ੍ਵਤੀ ।

ਸਾਰ ਦਾ=ਵਿੱਦਯਾ, ਵਿਗਿਆਨ ਆਦਿ ਦੇ ਤੌਰ ਦੀ ਦਾਤੀ ।

[ਸਾਰ=ਭੇਤ, ਸੂਝ] ।

ਸਾਰਦ=[ਸਾਰ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ । ਦ=ਦਾਤਾ] ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਦਾਤਾ । ਚੰਦ ਨੂੰ
ਫਲਾਂ ਬੂਟੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਦਾਤਾ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ।

(ਅ) ਸਰਦ ਰੁਤ ਦਾ ।

ਪਾਰਦ=ਪਾਰਾ ।

ਬਰਨੀ=ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਅ) ਰੰਗ ਵਰਗੀ ।

ਪਾਰ ਦਾ=[ਪਾਰ+ਦਾ । ਪਾਰ=ਮਿਸ: 'ਪ੍ਰੀ' ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਪਾਰ
ਬਣਦਾ ਹੈ, ਅਰਥ ਹੈ ਭਰਪੂਰਤਾ, ਖੁਸ਼ੀ । ਦਾ=ਦਾਤਾ ।]

ਜੋ (ਸਰੀਰ ਦੇ ਸੰਕਟ ਹਰਕੇ) ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ । (ਅ) ਪਾਰ ਦੀ
ਦਾਤੀ, ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਜੋ ਵਿਦਯਾ ਵਿਗਿਆਨ ਆਦਿ ਦੇ ਉਰਾਰ ਪਾਰ
(ਸੰਪੂਰਣਤਾ) ਦੀ ਦਾਤੀ ਹੈ ।

ਅਰਥ—ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਜਿਵੇਂ (ਬੂਟੀਆਂ) ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ (ਤਿਵੇਂ) ਸਾਰਦਾ ਸਦਾ (ਵਿੱਦਯਾ
ਵਿਗਿਆਨ ਆਦਿ ਦੇ) ਤੌਰ ਦੀ ਦਾਤੀ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਪਾਰਾ (ਸਰੀਰਕ ਸੰਕਟ ਹਰਕੇ) ਖੁਸ਼ੀ
ਦਾ ਦਾਤਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਤਿਵੇਂ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਸਾਹਿੱਤ ਦੇ) ਸਾਰੇ ਵਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ
(ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਦਾਤੀ ਹੈ) ।

ਹੋਰ ਅਰਥ—ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਸਦਾ ਸਾਰ ਦੀ ਦਾਤੀ ਹੈ । (ਤੇ ਸੁਭਾਵ ਉਸ ਦਾ) ਸਰਦ ਰਿਤੁ ਦੇ
ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਵਰਗਾ (ਸੀਤਲ) ਹੈ । ਉਹ ਪਾਰੇ ਦੇ ਰੰਗ ਵਰਗੀ (ਉੱਜਲ) ਹੈ । (ਵਿੱਦਯਾ ਵਿਗਿਆਨ
ਦੇ ਉਰਾਰ) ਪਾਰ ਦਾ ਦਾਤੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਵਿਘਨਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ।

ਭਾਵ—'ਪਾਰਦ ਬਰਨੀ' ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਰੰਗ ਦੀ ਉੱਜਲਤਾ ਯਾ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਕਿ ਰੂਪ ਦੀ
ਸੰਦਰਤਾ ਦਾ ਰੂਪਕ ਵਰਣਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ 'ਸਾਰਦ ਚੰਦ ਮਨਿੰਦ' ਵਿਚ ਸੁਭਾਵ
ਦੀ ਸੀਤਲਤਾ ਭਾਵ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਏ ।

੩ ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਚਿੱਤ੍ਰਪਦਾ ਛੰਦ ॥ ਪਾਰ ਪਾਰੇ ਜਗ ਸਾਗਰ ਤੇ ਉਰ ਤੇ ਪਰਦਾ ਭ੍ਰਮ ਕੋ ਸਭਿ
ਪਾਰਿ । ਪਾਰਦ ਕੇ ਸਮ ਜੋ ਮਨ ਚੰਚਲ ਤਾਂ ਮਹਿ ਮੁਲ ਬਿਕਾਰ ਉਪਾਰਿ ।

*ਪਾ:—ਸਰਦ ਚੰਦ ਮਨਿੰਦ ।

†ਪਾ:—ਬਿਸਾਲਨਿ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ+ਸੋਲਨ=

ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ।

ਪਾਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੋ ਸ਼ਰਨਾਗਤ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਿ ।
ਪਾਰਸ ਜਨੈਂ ਛੁਇ ਜਾਤਿ ਜਿਨੈ ਸਮ ਲੋਹ ਜੁ ਕੰਚਨ ਹੋਇ ਅਪਾਰਿ ॥ ੩॥

{ ਪਾਰ ਪਰੇ=ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ । ਪਾਰਿ=ਪਾੜਕੇ ।
ਜੋ ਮਨਚੰਚਲ=ਜੋ ਮਨ ਕਿ ਚੰਚਲ ਹਨ । (ਅ) ਜੋ ਚੰਚਲ ਮਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ।
ਮੂਲ ਬਿਕਾਰ=ਅਸਲ ਵਿਕਾਰ । (ਅ) ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ।
(੯) ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ।
ਪਾਰਨ=ਪਾਲਣਾ । ਸ਼ਰਨਾਗਤਿ=ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਹੋਏ, ਦਾਸ, ਸਿੱਖ ।
ਅਪਾਰ=ਪਾਰ ਨਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ । }

ਅਰਥ-੩. (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ) ਗੁਰ ਨਾਨਕ (ਦੇਵ ਜੀ) ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰੋ ਜੋ ਸ਼ਰਨਾਗਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ । ੨. (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਨਾਗਤੀ ਦੇ) ਪਾਰੇ ਵਤ ਚੰਚਲ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਮੂਲ ਵਿਕਾਰ ਸਨ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਟ ਸੁੱਟਿਆ । ੧. (ਐਸੇ ਸ਼ਰਨਾਗਤ) ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ ਦਿਲ ਤੋਂ ਭਰਮ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਦਾ ਪਾੜਕੇ । ੪. ਪਾਰਸ (ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਛੁਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ (ਚਾਹੇ) ਲੋਹੇ ਵਰਗੇ ਹੋਣ, ਸੋਨੇ ਵਰਗੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਦਾ) ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ।

੪. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਏਹਗਾ ॥ ਬੰਦ ਨ ਪਰਹਿ ਸਬੰਧ ਹੁਇ* ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਪਦ ਬੰਦਿ ।

ਬੰਦਿ ਹਾਥ ਸ਼ਰਨੀ ਪਰੇ ਬਿਘਨ ਬਿਨਾਸਨ ਬੰਦਿ ॥ ੪ ॥

ਅਰਥ—ਮੈਂ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ) ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ) ਸਬੰਧ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ (ਕੋਈ) ਬੰਦ (ਕੈਦ) ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ, (ਹਾਂ) ਜੋ (ਬੀ) ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਰਨ ਆ ਪਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਘਨ ਵਿਨਾਸ ਹੋਏ ਹਨ ।

੫. ਇਸ਼ੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਪਰਮ ਬਿੱਧ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਜੀ ਪਰਮ ਉਦਾਰ ਸਦੀਵ ।

ਪਰਮ ਬਖਸ਼ ਕਰਿ ਸੇਵਕਨਿ, ਪਰਮ ਉਧਾਰਕ ਬੀਵ ॥੫॥

{ ਪਰਮ=ਵੱਡੀ । ਪਰਮ ਬਿੱਧ=ਵੱਡੀ ਬਿੱਧ (ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ) ।
ਪਰਮ=ਮੁੱਖੀ, ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ । ਪਰਮ=ਮੁਕਤੀ । ਪਰਮਗਤੀ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ । }

*ਪਾ:—ਬੰਦਨ ਕਰੇ ਨਿਬੰਧ ਹੋਇ=(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ ।

ਪਰਮ=ਹੋਏ ਤੋਂ ਵਧੀਕ, ਭਾਵ ਬੇਅੰਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ।

ਉਧਾਰਕ=ਉਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ।

ਅਰਥ—ਬੜੀ ਬਿਰਧ (ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ) ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਅਮਰ (ਦੇਵ ਜੀ) ਸਦੀਵ ਹੀ ਮੁਖੀ ਉਦਾਰ ਹਨ, (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ) ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਗਤੀ ਬਖਸ਼ੀ (ਤੇ ਅਗੋਂ ਉਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਕੇ) ਅਨੇਕਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਕਰਤਾ ਹੋਏ ਹਨ ।

੬. ਇਸੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਰਾਮਦਾਸ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾਸਨ ਤਾਸ ਬਿਨਾਸਿ ।

ਨਿਜ ਪਰ ਜਨ ਬਿੱਸਾਸ ਲਖਿ ਬਖਸ਼ਤਿ ਹੈਂ ਸੁਖਰਾਸ ॥੬॥

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ (ਜੀ ਆਪਣੇ) ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਭਰ ਦੂਰ ਕਰਨਹਾਰ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਦਾਸਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਜਾਣਕੇ (ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪੁੰਜ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ।

੭. ਇਸੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਭਾਰੀ ਉਪਕਾਰੀ ਸਦਾ, ਧ੍ਰਿਤ ਧਾਰੀ, ਗੁਨਖਾਨ ।

ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਪਦ ਪਦਮ ਕੋ ਨਮੋ ਜੋਰਿ ਜੁਗ ਪਾਨ ॥ ੭॥

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਅਰਜਨ (ਦੇਵ ਜੀ) ਸਦਾ ਹੀ ਭਾਰੇ ਉਪਕਾਰੀ ਹਨ, ਧੀਰਜ ਦੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਨ ਹਨ, (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਚਰਨ ਕਵਲਾਂ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ (ਮੋਲੀ) ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ।

ਭਾਵ—ਇਥੇ ਜੋ ਨਮਸਕਾਰ ਆਈ ਹੈ ਇਹੋ ਭਾਵ ਪਿਛਲੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ਅਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਏ ।

੮. ਇਸੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਚੰਦ ਮਨਿੰਦ ਬਲਿੰਦ ।

ਦਾਸਨ ਕੁਮਦ ਅਨੰਦ ਦਾ ਸ਼ੱਤੁ ਬਿੰਦ ਅਰਬਿੰਦ ॥ ੮ ॥

{ ਬਲਿੰਦ=ਬਲਿੰਦ=ਉੱਚੇ [ਫਾ:, ਬੁਲੰਦ] ।

{ ਕੁਮਦ=ਕਮੀਆਂ, ਜੋ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਂਦਨੀ ਵਿਚ ਖਿੜਦੀਆਂ ਹਨ ।

{ ਅਰਬਿੰਦ=ਕਵਲ, ਜੋ ਦਿਨੇ ਖਿੜਦੇ ਹਨ ।

{ ਸ਼ਤੁ=ਮੁਰਬਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ [ਸੈਸ: ਪਦ ਸ਼ਤੁ ਬਣਦਾ ਹੈ ਸ਼ਦ ਧਾਤੂ ਤੋਂ] ।

{ ਸ਼ਦ=ਮੁਰਬਾ ਜਾਣਾ । } (ਅ) ਵੇਰੀ ।

ਅਰਥ—ਉੱਚੇ ਸ੍ਰੀ (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਵਰਤ ਹਨ, ਦਾਸਾਂ

(ਰੂਪੀ) ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ (੩) ਸਾਰੇ (ਲੱਖੂਆਂ ਰੂਪੀ) ਕਵਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁਰਬਾਵਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ।

੯. ਇਸੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸੁ ਹਰਤਿ ਹੈਂ ਦਾਸਨ ਕੇ ਦੁਖ ਜਾਲ ।

ਹਰ ਇੱਛਾ ਕੇ ਦੇਤਿ ਹੈਂ, ਹਰਿ ਜਨੋਂ ਹੋਇ ਦਿਆਲ* ॥ ੯ ॥

{ ਹਰਤਿ ਹੈਂ=ਨਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ।
 { ਹਰ=ਸਾਰੀਆਂ । (ਅ) ਨਾਸ਼, ਦੂਰ ਕਰਨਾ ।
 { ਹਰਿ=ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ, ਪਰਮਾਤਮਾ । }

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ (ਗੁਰੂ) ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ (ਆਪਣੇ) ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ) ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੱਤ ਦਿਆਲੂ ਹੋਕੇ (ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ) ਦਿੰਦੇ ਹਨ । (ਅਥਵਾ ਇਛਿਆ ਨੂੰ ਹਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਨਿਰਵਾਸ ਕਰਕੇ ਸਦਗਤੀ ਦੇਂਦੇ ਹਨ) ।

੧੦. ਇਸੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ! ਦਿਹੁ ਗੁਰਮਤਿ ਉਪਜਾਇ ॥

ਉਰ ਬਿਕਾਰ ਕਉ ਪਰਿਹਰਹੁ ਸੋਤਿਨਾਮ ਲਿਵਲਾਇ ॥ ੧੦ ॥

ਅਰਥ—(ਹੇ) ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ! ਗੁਰਮਤਿ ਉਪਜਾ ਦਿਓ ਤੇ (ਮੇਰੇ) ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇ ਸੋਤਿਨਾਮ (ਵਿਖੇ ਮੇਰੀ) ਲਿਵ ਲਗਾ ਦਿਓ ।

੧੧. ਇਸੁ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ—ਮੰਗਲ ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪਰਮ ਬਹਾਦਰ ਧੀਰ ।

ਸਾਦਰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹਿਤ ਤ੍ਰਿਲ ਸਮ ਦੀਓ ਸਰੀਰ ॥੧੧॥

*ਛਾਪੇ ਦੇ ਇਕ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਤੇ ਤ੍ਰਿਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵੇਰਵੇ ਦੀ ਥਾਂ ਐਉਂ ਪਾਠਾਤ੍ਰ ਹਨ ।

ਇਕ ਛਾਪੇ ਦੇ ਵਿਖੇ:—ਉਤਪਤਿ ਪਾਲਨ ਲਯ ਕਰਤਿ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਸੁਭਾਇ ।

ਸੋ ਸਰੂਪ ਧਰਿ ਅਵਤਰੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰਿ ਰਾਇ ।

ਦੋ ਲਿਖਤੀਆਂ ਵਿਖੇ:—ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਧਯਾਇ ਧਯਾਇ ਸੁਖ ਪਾਇ ।

ਕਰਹਿ ਸਦਾ ਕੋਲਜਾਣ ਕੇ ਜਹਿ ਕਹਿ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ।

ਇਕ ਹੋਰ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਖੇ:—ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਦੇਹੁ ਕੁਮੋਤਿ ਨਸਾਇ ।

ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਲੇਹੁ ਸੁਮੋਤਿ ਉਪਾਇ ।

{ ਸਾਦਰ=ਆਦਰ ਸਹਿਤ। ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲਾ, ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ। }

ਅਰਥ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਬੜੇ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਧੀਰਜੀ (ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ) ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ (ਆਪਣੇ) ਆਦਰ ਯੋਗ ਸਰੀਰ ਨੂੰ (ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ) ਤ੍ਰਿਣ ਵਤ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਭਾਵ—ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਏਥੇ ਆਦਰ ਯੋਗ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਣਵਤ ਦੇ ਏਥੇ ਵਿਖ ਕਟਾਖ਼ਾ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ।

੧੨. ਇਸ੍ਰ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ—**ਮੰਗਲ।**

ਕਾਬਿੱਤ ॥ ਆਦਿ ਤਿਮਰਲੰਗ ਤੇ ਅਨੇਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਭਏ ਕੇਤੀ ਕੁਲਿ ਬੀਤਿ ਗਈ ਅਮਲ ਚਲਾਇਕੇ। ਦੇਸ਼ ਤੇ ਬਿਦੇਸ਼ ਚਾਰੇ ਚੱਕ ਸਭਿ ਨਿਵੇਂ ਆਇ ਕਹੂੰ ਨ ਮਵਾਸੀ ਭਟ ਵੀਏ ਬਿਚਲਾਇਕੇ। ਅਨਗਨ ਸੈਨ, ਕੋਸ਼ ਦੀਰਘ, ਦੁਰਗ ਭਾਰੀ, ਰਾਜ ਕੇ ਸਮਾਜ ਕੌਨ ਸਕੈ ਸੁ ਗਿਨਾਇਕੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸਰੂਪ ਪੰਥ ਖਾਲਿਸਾ ਕੋ ਕੌਨ ਜਾਨੈ ਦੌਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਤ ਖਪਾਇਕੇ ॥ ੧੨ ॥

{ ਆਦਿ=ਪਹਿਲਾਂ। ਅਮਲ ਚਲਾਇਕੇ=ਪਾਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਕੇ।
ਹਕੂਮਤ ਕਰਦਿਆਂ। [ਅਃ,=ਹਕੂਮਤ, ਕੰਮ ਕਾਰ]। ਮਵਾਸੀ=ਆਕੀ।
ਬਿਚਲਾਇਕੇ=ਚਲ ਵਿਚਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਛੱਕੇ ਛੁਡਾ ਦਿੱਤੇ। }

ਅਰਥ—ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਮਰ ਲੰਗ ਨੇ (ਵੇਰ ਓਸ ਦੀ ਕੁਲ ਦੇ) ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਏ (੩) ਕਈ ਕੁਲਾਂ ਹਕੂਮਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਜ਼ਰ ਗਈਆਂ। ਦੇਸ਼ ਤੇ ਬਿਦੇਸ਼ ਚਾਰੇ ਚੱਕ ਸਭ ਆਕੇ ਨਿਵੇਂ, ਕਿਤੇ ਬੀ ਕੋਈ ਆਕੀ ਨਾ (ਰਿਹਾ, ਸਭ) ਸੂਰਮੇਂ ਵਿਚਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਅਨਗਿਣਤ ਸੈਨਾਂ (੩) ਵਡੇ ਖਜ਼ਾਨੇ (ਪਾਸ ਸਨ), ਭਾਰੀ ਕਿਲਿਆਂ (ਵਾਲੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ) ਰਾਜ ਦੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਕੌਣ ਗਿਣ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ (ਐਥੀ) ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ) ਦੇ ਸਰੂਪ ਪੰਥ ਖਾਲਿਸਾ ਜੀ ਖਪਾ ਦੇਣਗੇ।

੧੩. ਇਸ੍ਰ ਗੁਰੂ—ਦਸੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਦਾ—**ਮੰਗਲ।**

ਏਹਕਾ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਦਸ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਕੇ ਪਦ ਪੰਕਜ ਸੁਖਕੰਦ।

ਰਚੋਂ ਰਾਸਿ ਅਬਿ ਸਪਤਮੀ ਕਰ ਬੰਦਨ ਕੋ ਬੰਦ ॥ ੧੩ ॥

ਅਰਥ—(ਸ੍ਰੀ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਸਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਮੂਲ ਚਰਨਾਂ ਕਵਲਾਂ ਪਰ (ਦੋਵੇਂ) ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੰਦਨ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਸਪਤਮੀ ਰਾਸ (ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ) ਰਚਦਾ ਹਾਂ।

੧੪. ਗੁਰ ਸਿਖ, ਸੰਤ ਮੰਗਲ ।

ਗੁਰ ਸਿਖ ਸੇਤਨ ਨ ਮੋ ਕਰਿ ਸਭਿ ਕੈ ਚਰਨ ਮਨਾਇ ।

ਉਚਰੈ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਜਸ ਕੋ ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਫਲ ਦਾਇ ॥ ੧੪ ॥

ਅਰਥ-ਗੁਰੂ (ਜੀ ਦੇ) ਸਿਖਾਂ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਕੇ (ਤੇ) ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਰਨ ਮਨਾਇਕੋ (ਸੁ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਜਸ ਉਚਰਦਾ ਹਾਂ (ਜੇ) ਮਨ ਇਕਤ ਫਲਾਂ ਦਾ ਚਾਹੁ ਹੈ ।

[ਮੰਗਲ ਸਮਾਪਤਿ ਤੇ ਕਥਾ ਦਾ ਆਰੰਭ] ।

ਭੋਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਬੈਠਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ । ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਕਰਹਿ
ਨਿਹਾਲਾ ਅਨਿਕ ਕਾਮਨਾ ਪਾਇ ਸਿਧਾਰੈ । ਕੋ ਮੁਖ ਸੁੰਦਰ ਨਿਕਟਿ ਨਿਹਾਰੈ
॥ ੧੫ ॥ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥ ਕਰਨਿ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ । ਜਿਸਤੇ ਹੋਸ ਸਦਾ ਸੁਭ
ਸਾਰਥ । ਸਾਂਈਦਾਸ ਰਹਜੋ ਤਬਿ ਪਾਸ । ਕਰਹਿ ਤਾਂਹਿ ਸੋ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ
॥ ੧੬ ॥ ਦੀਪਮਾਲ ਕੋ ਮੇਲਾ ਆਯੋ । ਜਿਤ ਕਿਤ ਤੇ ਸਿਖ ਗਨ ਉਮਡਾਯੋ ।
ਮੁੱਖਜ ਮਸੇਦ ਸੇਗਤਾਂ ਲਗਾਵੈ । ਦਰਬ ਸੰਚਿ ਗਨ ਆਪ ਸੁਹਾਵੈ^੧
॥ ੧੭ ॥ ਅਟਲਰਾਇ ਕੀ ਸੁਧਿ ਕੋ ਪਾਏ । ਯਾਂਤੇ ਚਲਿ ਆਏ ਸਮੁਦਾਏ ।
ਦਰਬ ਸੰਚਿ ਗਨ ਅਪਰ ਬਿਸਾਲਾ । ਪਹੁੰਚੇ ਸਕਲ ਆਇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ
॥ ੧੮ ॥ ਪੂਰਬ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਢਿਗ ਜਾਵੈ । ਅਟਲਰਾਇ ਕੋ ਹੇਤੁ ਬੁਲਾਵੈ ।
ਪੁਨਹਿ ਉਪਾਇਨ ਕੋ ਅਰਪਾਵੈ । ਗੁਰ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਬੈਦਿ ਕਰ ਪਾਵੈ ॥ ੧੯ ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਸੁਹਾਏ । ਧਰਹਿ ਉਪਾਇਨ ਜੋ ਸਿਖ ਲਗਾਏ ।
ਅਧਿਕ ਭੀਰ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਮਹਿ ਹੋਵੈ । ਖਰੋ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਦਰਸਨ ਜੋਵੈ ॥ ੨੦ ॥
ਮਹਾਂ ਮਸੇਦ ਬੰਦ ਬਿਤਿ ਪਾਸ । ਖਰੋ ਮੇਵਰੋ ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ । ਸੁਭਟਨਿ
ਕੋ ਬਛ ਲਗਜੋ ਦਿਵਾਨ । ਬੀਚ ਬਿਰਾਜਹਿ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ॥ ੨੧ ॥ ਚਮਰ
ਚਾਰੁ ਸਿਰ ਪਰ ਸੁਭ ਵਰੈ । ਹੋਸਨ ਕੀ ਸਮਸਰਤਾ ਧਰੈ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਆਨਿ ਜੋ
ਅਰਪਤਿ ਆਗੈ । ਤਿਸਹਿ ਗਹੈ ਕਬਿ, ਹੋਰਨਿ ਲਾਗੈ ॥ ੨੨ ॥ ਬਿਧੀਚੰਦ
ਜੇਠਾਦਿਕ ਔਰ । ਪਰਵਾਰਤਿ^੨ ਸੋਢੀ ਸਿਰਮੌਰਾਕਬਿ ਗੁਰਦਾਸ ਸੰਗ ਕਹਿ
ਬੈਠ । ਕਬਹੁ ਕਰਹਿ ਸੰਗਤਿ ਦਿਸਿ ਨੈਨ ॥ ੨੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਨਿਕਟਿ
ਸੁਹਾਏ । ਇਕ ਦਿਸਿ ਸੂਰਜ ਮਲ ਦੁਤਿ ਪਾਏ । ਅਟੀਰਾਇ ਬੈਠੇ ਗੁਰ
ਭੀਰ । ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ ਸੰਗਤਾਂ ਭੀਰ ॥ ੨੪ ॥ ਸ਼ਬਦ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵਤਿ

^੧ਸ਼ੋਭਦੇ ਹਨ (ਮਸੇਦ) । ^੨ਥਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਆਗੇ । ਸੁਨਤਿ ਸਿੱਖ ਸਮੁਝਤਿ ਵਡਭਾਗੀਦਾਸ ਅੰਕ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ।
 ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਢਿਗ ਸਾਦਰ ॥ ੨੫ ॥ ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਬੰਦਾ।
 ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸਭਿਨਿ ਅਨੰਦ ਬਿਲੰਦ । ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਇਕ ਖੜੀ ਆਯੋ ।
 ਸਹਤ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸਾਯੋ ॥ ੨੬ ॥ ਕੰਨਯਾ ਹੁਤੀ ਤਾਂਹਿ ਘਰ ਮਾਂਹੀ।
 ਬਰ ਖੋਜਤਿ ਕਿਤ ਪਾਯੋ ਨਾਂਹੀ। ਤਿਸ ਪਿਖਿ ਕੈ ਅਭਿਲਾਖਾ ਧਰੀ। ਚਹਤਿ
 ਸਗਾਈ ਗੁਰ ਸੁਤ ਕਰੀ ॥ ੨੭ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਹੁਇ ਖਰੇ ਅਗਾਰੀ । ਗੁਰ
 ਸਨਮੁਖ ਬਿਤ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ। ‘ਮਹਾਂਰਾਜ ! ਮੇਰੀ ਅਰਦਾਸ । ਪੂਰਨ
 ਕਰਹੁ ਦੀਨ ਕੀ ਆਸ ॥ ੨੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਕੋ ਬਾਸੀ । ਜਾਤਿ ਸਿਲੀ
 ਜਗ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ। ਨਵ ਬਰਖਨ ਕੀ ਕੰਨਯਾ ਮੇਰੀ। ਚਹੈ ਕਰਨਿ ਸੂਰਜ-
 ਮਲ ਚੋਰੀ ॥ ੨੯ ॥ ਇਹੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਕਰੀਅਹਿ । ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਨਿ
 ਦਾਸ ਬਿਚਰੀਅਹਿ’ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਰੁਖ ਬਿਧੀਏ ਪਾਯੋ । ਦੇ ਧੀਰਜ ਤਿਹ
 ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਯੋ ॥ ੩੦ ॥ ‘ਜਿਮ ਚਾਹਹਿ ਕਰਿਬੋ ਤਿਮ ਠਾਨਿ। ਗੁਰ ਘਰਿ
 ਅਹੈ ਨਿਮਾਨਨਿ ਮਾਨ । ਵਰਬ ਆਇ ਇਹ ਪਿਖਹਿ ਨ ਕੋਈ । ਚਹਹਿ
 ਸੁ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਜੁਤਿ ਹੋਈ’ ॥ ੩੧ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਸੁਨਿ ਧੀਰਜ ਪਾਯੋ। ਬੋਲਿ
 ਗਲਿਕ ਕੋ ਸਮੇ ਸੁਧਾਯੋ । ਜੋਤਿਕ* ਰੀਝਿ ਸੁਧਾਰਨਿ ਕਰੀ। ਚੌਂਕੀ ਪਰ
 ਬਿਠਾਇ ਸੁਭ ਘਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਲਘੁ ਦੀਰਘ ਦੰਦਭਿ ਬਜਵਾਏ । ਸੰਗ
 ਨਢੀਰਨਿ ਰਾਗ ਮਿਲਾਏ। ਗੁਰ ਕੇ ਮਹਿਲ ਨਾਰਿਗਨ ਆਈ। ਗੁਰ ਤ੍ਰਿਧ ਕ੍ਰੋ
 ਕੇ* ਦੇਤਿ ਬਧਾਈ ॥ ੩੩ ॥ ਭਰਜੈ ਸਦਨ ਢੋਲਕ ਬਜਵਾਇ। ਪਿਕ ਬੈਨੀ
 ਮਿਲਿ ਗੀਤਨਿ ਗਾਇ। ਮੰਗਲ ਮਹਾ ਕਰਜੈ ਤਿਹ ਸਮੈਂ । ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰ
 ਜਗ ਪਗ ਨਮੈ ॥ ੩੪ ॥ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਲਖਿ ਭਾਗ ਭਲੇਰੇ । ਭਯੋ ਬਿਲੰਦ
 ਅਨੰਦ ਤਿਸ ਬੇਰੇ। ਆਇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ। ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਯੋ ਆਦਰ

*ਗੁਰੂ ਪੁੱਤ੍ਰ (ਨਾਲ) । *ਖੜੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤ ਹੈ । *ਤਿਨੀ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ । *ਪਾ:-ਜੋਤਿਕ ।

†ਪਿੱਛੇ ਕਈ ਥਾਂਈ ਦੋਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋਤਿਕ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਣ
 ਨਹੀਂ ਸਨ, ਜੋ ਕੁਛ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤਦੋਂ ਬਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਪਰ ਭਾਈ ਹਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ
 ਉਗਾਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਮਿਲਾਪ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਅਸੇ ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਏਕ ਏਕ ਦੁਬਿਧਾ ਨਿਵਾਰੀ ਹੈ । ਪ੍ਰਫਤਿ
 ਨ ਜੋਤਿਕ ਅਉ ਬੰਦ ਬਿਤ ਵਾਰ ਕਛੁ ਗੁਰ ਅਉ ਨਿਛੱਤ ਕੀ ਨ ਸ਼ਿਕਾ ਉਰਧਾਰੀ ਹੈ । ਜਾਨਤ
 ਨ ਸਗਨ ਲਗਨ ਆਨ ਦੇਵ ਮੇਵ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਨੇਹ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ । ਸਿੱਖ ਸੰਤ ਬਾਲਿਕ
 ਥੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਿਕ ਹੰਦ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਈਞਾਰੀ ਹੈ ॥ ੪੪੮ ॥ [੪:੪]

ਦੀਨ ॥ ੩੫ ॥ ਪਾਧੋ ਤਬਿ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕਰਿਵਾਈ। ਗੁਰ ਨਵ ਗਨਪਤਿ
 ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਜਾਈ* ॥ ਆਗਯਾ ਪਾਇ ਉਠਨੋ ਹਰਖਾਯੋ। ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਗੁਰ
 ਪ੍ਰਥਮ ਮਨਾਯੋ ॥ ੩੬ ॥ ਸੂਰਜਮਲ ਮੁਖ ਖਾਰਕ^੧ ਦੀਨੋ। ਕ੍ਰੋਕਮ^੨ ਤਿਲਕ
 ਭਾਲ ਮੈਂ ਕੀਨੋ। ਮੰਗਲ ਭਯੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੇ। ਮੋਦਕ ਮੋਦਤਿ ਲੇ ਤਿਸ
 ਬਾਰੇ^੩ ॥ ੩੭ ॥ ਸਭਿਨਿ ਬਿਖੈ ਬਹੁਤੇ ਬਰਤਾਏ। ਪਿਖਿ ਉਤਸਵ ਕੋ ਉਰ
 ਹਰਖਾਏ। ਜਾਚਕ ਗਨ ਕੋ ਧਨ ਬਹੁ ਦੀਨਿ। ਲੇ ਲੇ ਸਭਿਨਿ ਸੁਜਸੁ ਕੋ
 ਕੀਨਿ ॥ ੩੮ ॥ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਸਗਰੀ ਬਿਧਿ ਕਰਿ ਕੈ। ਗਮਨਨੋ ਸਦਨ ਅਨੰਦ
 ਭੋ ਧਰਿਕੈ। ਜਾਇ ਤਹਾਂ ਉਤਸਵ ਕੋ ਕੀਨਾ। ਕਹਿ ਕੁਟੰਬ ਕੋ ਹਰਖ
 ਸੁ ਦੀਨਾ ॥ ੩੯ ॥ ਇਤ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਾ ਕਰਿ ਆਛੇ। ਸਹਤ ਮਸੰਦ
 ਬਿਸਰਜਤਿ^੪ ਪਾਛੇ। ਜਬਾ ਜੋਗ ਦੇਵੈ ਸਿਰਪਾਓ। ਤਿਸੀਦੇਸ਼ ਭੇਜੇ ਕਰੁਨਾਉ^੫
 ॥ ੪੦ ॥ ਸਕਲ ਅਨੰਦ ਪਾਇ ਜਸੁ ਕਹੈ। ਗਮਨੇ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਜਿਮ ਕਹੈ।
 ਸੰਗਤਿ ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੀ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਕੀਰਤਿ ਗੁਰੁ ਉਚਾਰੀ
 ॥ ੪੧ ॥ ਰਾਮੋ ਸਹਤ ਜ ਸਾਈਂ ਦਾਸ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕੀਨਸਿ ਅਰਦਾਸ।
 ‘ਇਹੁ ਰਜਾਇ ਕਰੁਨਾ ਕੋ ਠਾਨਿ। ਰਹੇ ਦਿਵਸ ਬਹੁ, ਕਰਹਿ ਪਯਾਨ।
 ॥ ੪੨ ॥ ਆਪ ਅਗਵਨ ਹੋਇ ਤਿਸ ਦੇਸ਼। ਤਹਿ ਦਰਸਨ ਕੋ ਚਹਿਤਿ
 ਅਸ਼ੋਸ਼^੬। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਜ ਸਾਰੀ^੭ ਜਾਨਿ। ਮੁਖ ਮੁਸਕਾਵਤਿ
 ਕੀਨਿ ਬਖਾਨਿ ॥ ੪੩ ॥ ‘ਪ੍ਰਥਮ ਰਹੇ ਤੁਮ ਘਰ ਚਿਰ ਕਾਲ। ਬਹੁਰ
 ਆਇ ਹਮ ਬਸਹਿ ਬਿਸਾਲ। ਰਹਹੁ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ, ਨਿਸ਼ਚ ਅੰ ਹੋ। ਤੁਮਰੋ ਪ੍ਰੇਮ
 ਰਹਨਿ ਨਹਿ ਦੇ ਹੈ’ ॥ ੪੪ ॥ ਤ੍ਰੈ ਦਮੋਦਰੀ ਆਦਿਕ ਜੇਈ। ਮਿਲਿ ਕਰਿ
 ਸਭਿਹਿ ਨਮਹਿ ਕਰਿ ਸੇਈ। ਗਏ ਝਰੋਲੀ ਕੋ ਸੁਖ ਪਾਇ। ਨਿਤ
 ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਮਰਹਿ ਚਿਤਤ^੮ ਪਾਇ ॥ ੪੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਪਿਤ ਰੁਖ ਜਾਨਿ।
 ਆਇਸੁ ਪਾਇ ਤਿਆਰੀ ਠਾਨਿ। ਨੱਤੀ ਧੀਰਮੱਲ ਲੇ ਗੋਵ। ਸਭਿ ਸਾਸਨਿ
 ਸੰਗ ਮਿਲੀ ਪ੍ਰਮੋਦ ॥ ੪੬ ॥ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਿ ਸਮੇਦਨ ਚਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ
 ਪੁਰੇ ਮਗ ਪਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਪਹੁੰਚਨੋ ਜਾਇ। ਬਸੇ ਤਹਾਂ ਹੀ ਸੁਖ

^੧ਫੁਹਾਰਾ। ^੨ਕੋਸਰ ਦਾ। ^੩ਖੁਫੀ ਖੁਫੀ ਤਿਸ ਵੇਲੇ ਲੱਭ ਲੈ ਕੇ। ^੪ਬਿਦਾ ਕੀਤਾ। ^੫ਕਰੁਨਾਉ=
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ। [ਮਿਸ: ਕਰੁਣਾ] (ਅ) ਕਰਿ-ਨਾਉਂ=ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ (ਮੰਦੀ ਦਾ), ਭਾਵ
 ਸਨਮਾਨ ਕਰ ਕੇ। (ੳ) ਕਰੁਨਾਉਂ=ਕਾਰਦਾਰ, ਕਰਿੰਦੇ। ^੬ਸਾਰੇ। ^੭ਸਾਲੀ।

*ਦੋਹੇ ਰਾਸ ੪ ਅੰਸ਼ ੪ ਅੰਕ ੩੮ ਦੀ ਹੈਠਲੀ ਟੁਕ।

†ਪਾ:-ਸੁਖ।

ਉਪਜਾਇ ॥੪੭॥ ਇਹਿ ਮੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਇਹਿ ਸਪਤ ਰਾਜੇ 'ਗੁਰਜ' ਲ ਸਭਾਨੀ ਪੁਰਿਸ਼ਾ ਬਾਨਨ ਨਾਮ
ਪਥਰੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧ ॥

੨. [ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਘੋੜੇ ਖ਼ੀਦਣੇ] ।

ਹੋਰਗਾ ਕੁਛਕ ਕਥਾ ਗੁਰਦਾਸ ਕੀ ਸੁਨਹੁ ਸਕਲ ਗੁਰ ਦਾਸ^੧ । ਗੁਰ ਮਾਯਾ
ਦੁਸ਼ਤਰ ਮਹਾਂ ਕਰਿ ਲੀਜਹਿ ਨਿਰਜਾਸ^੨ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਏਕ ਦਿਵਸ
ਗੁਰ ਸਭਾ ਮਝਾਰੇ । ਸਿਦਕੀ ਸਿਖ ਬੈਠੇ ਮਦ ਧਾਰੇ । ਭਗਤੁ ਬਹਿਲੋ
ਆਦਿਕ ਬਿਰੇ । ਜੇਠਾ ਬਿਧੀਆ ਸੁਭ ਮਤਿ ਕਰੇ ॥੨॥ ਬੈਠਨੋ ਵਿਗ ਪ੍ਰਬੀਨ
ਗੁਰਦਾਸ । ਸਿੱਖੀ ਕੇ^੩ ਹੁਇ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ । ਕਹਤਿ ਭਏ 'ਗੁਰ ਕਰੁਨਾ
ਧਰੈ' । ਮਾਯਾ ਤੇ ਸੁਬਚਾਵਨਿ ਕਰੈ ॥੩॥ ਮਨ ਠਹਿਰਾਵੈ ਚਰਨ ਮਝਾਰਾ ।
ਸਹੈ ਕਸੋਟੀ ਸੋ ਸਿਖ ਭਾਰਾ । ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਿਤ ਨ ਜਾਹਿ ਬਿਚਾਰੇ^੪ । ਪਿਖਿ
ਕਰਿ ਭਰਮਹਿ ਸਿੱਖ ਬਿਚਾਰੇ^੫ ॥੪॥ ਸਭਿ ਮਹਿ ਤਬਿ ਬੋਲਨੋ ਗੁਰਦਾਸ ।
'ਜੇ ਕਰਿ ਹੋਇ ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਪਾਸ । ਸਿੱਖੀ ਕੋ ਨਿਰਬਾਹਨਿ ਕਰੈ ਜਨੋਂ ਕਨੋਂ
ਕਰਿ ਉਰ ਭਰਮਨ ਧਰੈ ॥੫॥ ਜੋਕਰਿ ਸਾਂਗ ਅਰੰਭੈਂ ਪਰਖਨਿ^੬ । ਧਾਰੈਂ ਰੂਪ
ਬਿਪਰਜੈ ਕੁਛ ਭਨ^੭ । ਕਿਧੈਂ ਗਿਰਾ ਕਹਿ ਔਰ ਪ੍ਰਕਾਰੀ । ਕੈ ਸੁਭਾਵ
ਬਿੱਪੀਤੈ ਧਾਰੀ ॥ ੬ ॥ ਕਿਧੈਂ ਅਜੋਗ ਕਰਾਵਹਿ ਕੈਸੇ । ਆਗੇ ਕਹੀ ਕਰੀ
ਨਹਿ ਜੈਸੇ^੮ । ਸਿੱਖ ਸਿਦਕ ਅਪਨੇ ਦਿੜ ਰਾਖੇ । ਸਹੈ ਕਸੋਟੀ ਮਨ ਕੋ
ਗਾਖੈ^੯ ॥੭॥ ਅਪਨੀ ਕਵਿਤਾ ਬਿਖੈ ਬਨਾਈ । ਸੋ ਤੁਕ ਪਠਿ ਕਰਿ ਸਭਿਨਿ
ਸੁਨਾਈ । 'ਜੇ ਗੁਰ ਸਾਂਗ ਕੁਛ ਬਰਤਾਰੇ । ਦਿਢ ਸਿਖ ਰਹੈ ਸਿਦਕ ਨਹਿ
ਹਾਰੇ^{੧੦}' ॥ ੮ ॥ ਸੁਣਿ ਸਿੱਖਨਿ ਪੁਨ ਭਨੀ ਸੁ ਬਾਨੀ । 'ਹੈ ਐਸੇ ਤੁਮ ਜਥਾ
ਬਖਾਨੀ । ਤਉ ਬਿਸਾਲ ਪ੍ਰਬਲ ਗੁਰ ਮਾਯਾ । ਕੋਨ ਕੋਨ ਨਹਿ ਇਨਹਿ
ਭੁਮਾਯਾ ॥ ੯ ॥ ਸਿਦਕ ਰਾਖਿਓ ਮੁਸਕਲ ਅਹੇ । ਜਿਨਹੁ ਕਰੇ ਤਪ
ਕਾਨਨ ਰਹੇ । ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੁਰ ਗੰਧਰਵ ਕੋ ਗਿਨੀਯਹਿ । ਜਿਨਹੁ ਗਿਨੇ ਕੋ
ਅੰਤ ਨ ਭਨੀਅਹਿ ॥੧੦॥ ਪ੍ਰਭੁ ਮਾਯਾ ਨੇ ਘਨੇ ਭੁਮਾਏਤਰੀ ਨ ਕਿਮ ਬਿਨ
ਗੁਰੁ ਸਹਾਏ^{੧੧} । ਸੁਨਿ ਕੈ ਪੁਨਿ ਗੁਰਦਾਸ ਬਖਾਨੀ । ਕਰੀ ਹੁਤੀ ਜੋ ਅਪਨੀ
'ਹੈ ਗੁਰੁ ਜੀ ਦੇ ਸਿਖੇ । ਨਿਰਨੇ ਕਰ ਲਓ ।' ਸਿੱਖੀ ਬਾਬਤ । 'ਭਾਵ ਬੁਧੀ ਨਾਲ ਮਮਥ
ਲਗਿਆ ਕਈ ਵੇਰ ਸਮਝੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ । 'ਸਾਂਗ ਅਰੰਭ ਵੇਣ (ਗੁਰੁ ਜੀ) ਪਰਖਨ ਲਈ
ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ । 'ਸਰੀਰ ਦਾ । 'ਜਿਵੇਂ ਨਾ (ਕਿਸੇ) ਆਗੇ ਕਹੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਾ (ਕਿਸੇ) ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ।
'ਕਸੋਟੀ ਸਹਿਏ ਹਨ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬੇਵਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਂਦੇ । (ਅ) ਕਸੋਟੀ ਸਹਿਣੀ ਤੇ ਮਨ
ਨੂੰ ਪਰਖਣਾ । 'ਗੁਰੁ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਵੇਂ ਬੀ (ਕਿਸੇ ਨੇ) ਨਹੀਂ ਤਰੀ ।

*ਜੇ ਗੁਰ ਸਾਂਗ ਵਰੋਤਦਾ ਸਿਖ ਸਿਦਕ ਨ ਹਾਰੇ । [ਭਾ. ਗੁ. ਵਾ. ੩੫-੨੦,

ਬਾਨੀ ॥ ੧੧ ॥ ਏਹਾ ॥ 'ਅੰਬਰ ਪਾਟੇ ਬਿੰਗਲੀ ਲਾਇ ਕਰਹਿ
ਕੁਜਿਆਰ' । ਇੱਤਨਾਇਕ ਨਰ ਅਲਪ ਜੇ ਦੇਤਿ ਸਿਦਕ ਕੋ ਟਾਰਿ ॥ ੧੨ ॥
ਚੰਪਈ ॥ ਨਰ ਸਿੱਖੀ ਮਹਿ ਗਾਵੇ ਜੋਇ । ਗੁਰੂ ਸਿਦਕ ਮਨ ਰਾਖਿ ਪਰੋਇ।
ਜਨੋਂ ਕਜੋਂ ਕਰਿ ਮਤਿ ਕੋ ਬਿਰ ਗਹੈ ਹੁਇ ਗਾਵੇ ਹਲਿਬੇ ਨਹਿ ਲਹੈ ॥ ੧੩ ॥
ਸੁਨਿ ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ ਚਰਚਾ ਚਾਰੂ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੂ ।—ਅਪਰ
ਸਰਬ ਗੁਰ ਆਸ਼ਾ ਚਹੈ* । ਨਿਜ ਬਿਸਾਸ ਗੁਰਦਾਸਹਿ ਕਹੈ ॥ ੧੪ ॥
ਯਾਂਤੇ ਬੀਜ ਮਾਤ੍ਰ ਅਹੰਕਾਰ* । ਹੈ ਇਸ ਬਿਖੈ ਸੁ ਬੁਰੇ ਬਿਕਾਰ । ਰਹਿਬੈ
ਸਦਾ ਸਮੀਪ ਹਮਾਰੇ । ਚਹੀਅਹਿ ਉਰ ਤੇ ਮੂਲ ਉਖਾਰੇ ॥ ੧੫ ॥ 'ਇਮ
ਹੰਕਾਰ ਬਿਨਾਸਨੇ ਜੇ ਨ । ਤਉ ਹਮ ਕੋ ਚਹੀਅਤਿ ਹਤਿ ਦੇਨਿ' । ਦੇਹਿ
ਕਸੌਟੀ, ਸਹੈ ਕਿ ਨਾਹੀ । ਕਰਹਿ ਕ੍ਰਿਤੀ ਕੁਛ ਪਰਖਨ ਮਾਹੀ ॥ ੧੬ ॥
ਗਰਬਤਿ ਚਿਤ, 'ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਬਿਸਾਲ' । ਜਾਨਨੈ ਪਰੈ, ਪਰਖਿਬੈ ਕਾਲ—
ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਉਰ ਮੈਂ ਠਹਿਰਾਈ । ਕਿਤਿਕ ਸਮੈਂ ਮੈਂ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਈ ॥
੧੭ ॥ 'ਕਹੂੰ ਤੁਰੰਗ ਜਿ ਹੋਹਿ ਬਿਕਾਉ । ਚਾਹਤਿ ਲੀਏ ਆਇ ਮਨ ਭਾਉ ।
ਹਿਤ ਅਪਨੈ ਭੀ ਹਮ ਅਸੁ ਲੰਬੇ । ਅਰੁ ਜੋਧਾਨ ਕਿਤਿਕ ਹੈਂ ਦੇਬੇ' ॥ ੧੮ ॥
ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਇ । 'ਧੀਨੀ ਘੋਪ ਦੇਸ ਬਹੁ ਪਾਇ' ।
ਇੱਤਨਾਇਕ ਗਨ ਥਾਨ ਬਤਾਏ 'ਆਨਹੁ ਖੋਜਿ ਖੋਜਿ ਜੋ ਜਾਏ' ॥ ੧੯ ॥
ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਬਤਾਈ । ਨਹੀਂ ਬਾਤ ਕੁਛ ਗੁਰ ਮਨ ਭਾਈ।
ਏਕ ਸੁਭਟ ਪਸ਼ਚਮ ਵਿਸ਼ਿ ਬਾਸੀ । ਕਰ ਕੋ ਜੋਰਤਿ ਗਿਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ॥ ੨੦ ॥
'ਜਸ ਤੁਰੰਗ ਚਾਹਹੁ ਗੁਰ ਪੂਰੇ । ਤਸ ਕਾਬਲ ਮਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰੂਰੇ । ਰਾਵਰ
ਕੇਰ ਅਰੁਵਨਿ ਜੋਗ । ਆਨਹਿ, ਪਠਹੁ ਸੁਮਤਿ ਜੁਤਿ ਲੋਗ' ॥ ੨੧ ॥ ਜੋ

*ਅਕਾਸ਼ ਪਾਟੇ ਨੂੰ ਟਾਕੀ ਝੁਠੇ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ । 'ਹੋਰ ਸਿਖ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਆਧਾਰ
ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਪਾਠਾਂਤ—'ਆਸ਼ਾ' ਬੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । 'ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨਿਰਾ
ਸਿੱਖ ਦਾ ਅਪਣਾ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਆਖਦੇ ਹਨ । 'ਭਾਵ, ਸੁਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚਾਰ ਆਦਿਕਾਂ ਨਾਲ
ਦਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪੇ ਜੋ ਇਹ ਹੰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਨਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਖਾਸ ਕੋਈ ਚੋਜ
ਵਿਖਾਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । 'ਪਰਖਨ ਲਈ ਕੋਈ ਕੌਤਕ ਕਰੀਏ ।
'ਪਰਖਣੇ ਸਮੇਂ ।' ਸਿਆਣੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ।

*ਬੀਜ ਮਾਤ੍ਰ ਅਹੰਕਾਰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੁਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਬੜੇ ਵਡਿਆਂ ਵਿੱਚ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਣ ਹੰਕਾਰੀਆ ਵਾਂਗ ਨੀਵਾਂ ਸਮਝ ਲੈਣਾ
ਭੁੱਲ ਹੋਵੇਗਾ । ਲੇਖਾਵਿੱਦਯਾ ਤੇ ਬੀਜ ਮਾਤ੍ਰ ਹੰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਉੱਚੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਤੇ
ਕਈ ਵੇਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅੰਤਮ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਆਛੇ ਪਰਖਹਿ ਗੁਨ ਅੰਗ । ਹੋਵਹਿ ਚਪਲ ਸਬੰਗ ਤੁਰੰਗ । ਬਡੀ ਬਡੀ
ਕੀਮਤ ਕੇ ਅਹੈ । ਦੇ ਧਨ ਕਰਿ ਪਸੇਦ ਕੋ ਲਹੈ ॥ ੨੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
ਗੋਵਿੰਦ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ । ਨਿਸਚੈ ਤਹਾ ਤੁਰੰਗ ਗੁਨ ਖਾਨੀ । ਜੋ ਕਿਕਾਨ
ਬਡ ਕੀਮਤ ਕੇਰਾ । ਸੋ ਪਸਰਮ ਦਿਸਿ ਕੋਹੀ ਹੋਰਾ ॥ ੨੩ ॥ ਤਬਿ ਗੁਰਦਾਸ
ਦਿਸਾ ਗੁਰ ਦੇਖਾ । ਕਹਯੋ 'ਕਿ ਤੁਮ ਤੇ ਕੌਨ ਵਿਸੇਖਾ ॥ ਬਿਧ ਬੈਸ ਗੁਰ ਪਾਸ
ਬਿਤਾਈ' । ਸਕਲ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਸੁਭ ਮਤਿ ਪਾਈ ॥ ੨੪ ॥ ਉਭੈ ਤੁਰੰਗਮ ਹੋਤੁ
ਹਮਾਰੇ । ਲਗਾਉ ਸਬੰਗ ਚਪਲ ਬਲਭਾਰੇ । ਸੁਭਟਨ ਹੋਤੁ ਅਪਰਪਿਖਿ ਆਨਹੁ ।
ਲਹੁ ਸੰਗ ਧਨ ਗੁਨ ਪ੍ਰਸਥਾਨਹੁ ॥ ੨੫ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਪੁਚਾਵਹੁ ਪਾਸ ਹਮਾਰੇ ।
ਪਰਖਿ ਲੇਹਿਗੇ ਜਿਮ ਗੁਨ ਭਾਰੇ । ਤੁਮ ਤਹਿ ਟਿਕਹੁ ਸਿੱਖ ਜਬਿ ਜਾਇ ।
ਤਬਿ ਦੀਜਹਿ ਧਨ, ਮੋਲ ਬਤਾਇ ॥ ੨੬ ॥ ਇਮ ਆਸੁ ਕੋ ਸੁਨਿਕਰਿ
ਮਾਨੀ । 'ਮੈਂ ਜੈ ਹੋ, ਅਸੁ ਲਗਾਉ' ਬਖਾਨੀ । ਤਬਿ ਬੈਸਰਾ ਲਾਦੀ ਧਨ ਸਾਥ ।
ਦੇ ਪੰਚਾਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸੁਨਾਥ ॥ ੨੭ ॥ ਨਰ ਕੋਤਿਕ ਤਿਹ ਸੰਗ ਪਠਾਏ । ਹਿਤ
ਤਕਰਾਈ ਧਨ ਸਮੁਦਾਏ । ਕਰਿ ਗੁਰ ਬੰਦਨ ਪੰਥ ਪਧਾਰਾ । ਨਿਸ
ਬਿਸਰਾਮਹਿ ਸ਼੍ਰਮ ਨਿਰਵਾਰਾ ॥ ੨੮ ॥ ਦਿਵਸ ਪਯਾਨਹਿ ਪਸਰਮ ਓਰੇ ।
ਬੁਝਤਿ ਜਾਤਿ 'ਹੋਹਿ ਕਿਤੁ ਘੋਰੇ ?' । ਐਰਾਵਤੀ ਉਲੰਘਤਿ ਚਾਲਾ ।
ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਤਰਿ ਗਯੋ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੨੯ ॥ ਪੁਨਹਿ ਬਿਦਸਤਾ ਤੇ ਹੁਇ ਪਾਰਾ ।
ਚਲਤਿ ਸਿੰਧੂ ਨਦ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰਾ । ਤਜਿ ਪਸ਼ੋਰ ਕੋ ਆਗੇ ਗਯੋ ।
ਕਾਬਲ ਜਾਇ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭਯੋ ॥ ੩੦ ॥ ਡੇਰਾ ਕਰਿ ਘੋਰੇ ਪੁਨ ਬੁਝੇ । ਨਰਨ
ਬਤਾਏ ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਸੁਝੇ । ਅਗਲੇ ਦਿਵਸ ਜਾਇ ਕਰਿ ਹੋਰੇ । ਫੇਰੇ ਚਪਲ
ਸਬੰਗ ਬਡੇਰੇ ॥ ੩੧ ॥ ਦਰਬ ਮੋਲ ਪੰਚਾਸ ਹਜ਼ਾਰ । ਪੁਨ ਕਰਿ ਲੀਨਿ
ਏਵ ਤਕਰਾਰ । 'ਲੇ ਹਮ ਲੀਏ' ਦਰਬ ਤੁਵ ਦੇਹੈ । ਏਕ ਵੇਰ ਗੁਰ
ਨਿਕਟਿ ਪਠੈ ਹੈ ॥ ੩੨ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਤੇ ਜਬਿ ਨਰ ਕੋ ਆਵੈ । ਤਤਛਿਨ ਦਰਬ
ਸਰਬ ਹੀ ਪਾਵੈ । ਸੁਨਤਿ ਸੁਦਾਗਰ ਥਾਕ ਬਖਾਨੈ । 'ਬਲੀ ਬਿਅੰਬ ਤੁਰੰਗ
ਮਹਾਨੇ ॥ ੩੩ ॥ ਗੁਰ ਫਿਗ ਪਠਹੁ ਨ ਸੰਸਾ ਕੋਈ । ਪੀਛੇ ਲੇਹਿ ਮੋਲ ਜੋ
ਭਾਵ ਬਹੁਤੀ ਆਯੁ । (ਅ) ਵਡੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਾਸ ਆਯੁ ਬਿਤਾਈ । ੨੯ । 'ਜੋ
ਮੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਤਦੋਂ ਦੇ ਦੇਣਾ । 'ਖੋਚਰ । 'ਚਠਾਬ । 'ਜੇਹਲਮ । 'ਅਟਕ ।
'ਜਿਵੇਂ' ਜਿਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੋਢੀ ਸੀ ਸੋ ਦੱਸੀ । 'ਇਕਰਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਕਸਰ
ਇਕਰਾਰ ਨੂੰ ਤਕਰਾਰ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਤਕਰਾਰ ਦੇ ਅਰਥ ਥਕੜਾ
ਹਨ ।

*ਪਾ:-ਹਮ ਹੈ ਲੀਏ।

ਹੋਈ। ਕਰਿ ਤਕਰਾਰ ਕਿਕਾਨ ਪਠਾਏ। ਮਗ ਕੋ ਉਲੰਘਿ ਸੁਧਾਸਰ ਆਏ ॥
 ੩੪ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਉਰ ਹਰਖਾਏ । ਚੰਦ ਕਰਿ ਫੇਰ ਧਵਾਇ
 ਫੇਰਾਏ । ਖਾਸ ਤਬੇਲੇ ਸੋ ਬੰਧਵਾਏ । ਪਠਨੋ ਸਿੱਖ ਤਿਸ ਦਿਸ ਸਹਿਸਾਏ
 ॥ ੩੫ ॥ ਜਾਇ ਬਾਤ ਗੁਰਦਾਸ ਸੁਨਾਈ । ‘ਘੋਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਲੀਏ ਬੰਧਾਈ।
 ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਅਏ ਮਨ ਭਾਏ ।—ਦੇਹੁ ਦਰਬ ਕੋ—ਭਾਖਿ ਪਠਾਏ’ ॥ ੩੬ ॥
 ਸੁਨਿ ਗੁਰਦਾਸ ਹਰਖ ਕੋ ਪਾਯੋ । ਤਤਛਿਨ ਪਠਿ ਨਰ ਨਿਕਰਿ ਬਲਾਯੋ।
 ਕਰਿ ਸਨਮਾਨ ਬਿਠਾਵਨਿ ਕੀਨਾ । ‘ਲੋਹੁ ਮੋਲ ਗੁਰ ਨੇ ਕਹਿ ਦੀਨਾ’ ॥
 ੩੭ ॥ ਸੋਦਾਗਰ ਤੰਬੂ ਦਰ ਬਿਰਓ । ਬਿਚ ਗੁਰਦਾਸ ਜਾਇ ਤਬਿ ਵਰਿਓ।
 ਤਾਰੀ ਲਾਇ ਖੋਲਿ ਕਰਿ ਤਾਰੋ । ਦਰਬ ਨਿਕਾਸਨਿ ਕੋ ਕਰ ਛਾਰੋ ॥ ੩੮ ॥
 ਭਈ ਠੀਕਰੀ ਜਿਤਿਕ ਰਸਤਪਨ । ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਰੀ ਪਿਖਿ ਬਿਸਮਨੋ
 ਮਨ। ਪੰਚਹੁ ਖੱਚਰ ਪਰ ਦਸ ਭਾਰੋ । ਖੋਲਿ ਖੋਲਿ ਸੋ ਸਕਲ ਨਿਹਾਰੋ ॥ ੩੯ ॥
 ਪਿਖੀ ਠੀਕਰੀ ਸਭਿ ਮਹਿ ਤੈਸੇ । ਚਿੰਤਾ ਅਧਿਕ ਬਿਚਾਰਤਿ ਐਸੇ।—ਇਹ
 ਕਜਾ ਕਾਰਨ ਲਖਨੋ ਨ ਜਾਈ ?। ਕਿਧੋਂ ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਹੋ ਪਠਾਈ ॥ ੪੦ ॥ ਕੋ
 ਕਾਰਨ ਕੁਛ ਹੋਸਹੁ ਔਰ । ਕੋ ਇਹੁ ਦਰਬ ਲੀਨਿ ਕਿਨ ਚੋਰਿ । ਰਾਸ
 ਤੁਰਕ ਕੋ, ਗਹਹਿ ਉਜਾਗਰਾਹਟਹਿ ਨ, ਧਨ ਅਬਿ ਲੋਹਿ ਸੁਦਾਗਰ ॥ ੪੧ ॥
 ਜੇ ਅਬਿ ਭਾਗ ਚਲੋਂ ਉਠਿ ਚੋਰੀ। ਬਨਹਿ ਨ ਗਮਨ ਮਿਲਿਨ ਗੁਰਓਰੀ—।
 ਨਿਕਸਨੋ ਤਬਿ ਤੰਬੂ ਤੋ ਵਹਿਰਾਕਹਨੋ ਸੁਦਾਗਰ ਸੋ ‘ਕੁਛ ਠਹਿਰ ॥ ੪੨ ॥
 ਗਿਨਿ ਕਰਿ ਸਗਰੋ ਅਬਿ ਲੇ ਆਉਂ । ਲਗਹਿ ਬਿਲਮ ਕੁਛ, ਸ਼ੀਘ੍ਰ
 ਗਿਨਾਉ’ ॥ ਅਪਰ ਬਾਨ ਵਿਗਤਾਂਹਿ ਬਿਠਾਯੋ। ਆਪ ਬਹੁਰਤੰਬੂ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਾਯੋ
 ॥ ੪੩ ॥ ਦਰ ਕੋ ਪਿਖਤਿ ਸੁਦਾਗਰ ਬਿਰਜੋ। ਲਖਹਿ—ਗਿਨਹਿ ਧਨ ਅੰਤਰ
 ਬਰਜੋ—। ਅਪਰ ਉਪਾਵ ਨ ਕੁਛ ਬਨਿ ਆਯੋ । ਤੰਬੂ ਪਾੜ ਪਿਛੈ ਨਿਕਸਾਯੋ
 ॥ ੪੪ ॥ ਇਕ ਦੁਇ ਮਜ਼ਲ ਬਡੇਰੀ ਕਰਿ ਕੈ—ਗੁਰ ਤਜਿ ਕਾਂਸ਼ੀ ਚਲੋਂ—
 ਬਿਚਰਿ ਕੈ। ਤਨ ਸੰਤਨ ਕੋ ਭੋਖ ਬਨਾਵਾ । ਕੋਇ ਨ ਕਰੈ ਚਿਨਾਰੀ ਪਾਵਾ
 ॥ ੪੫ ॥ ਕੋਤਿਕ ਇਨ ਮਹਿ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਨੋ ਆਇ । ਕਾਂਸ਼ੀ ਮਹਿ ਸਹਿ ਚਿੰਤ
 ਬਸਾਇ । ਤਹਾਂ ਸੁਦਾਗਰ ਦਰ ਕੋ ਹੋਰਤਿ । ਬਿਤਨੋ ਸਮਾ ਬਹੁ, ਪੁਨ ਸੋ

‘ਕੰਜੀ ਲਾਕੇ ਜੰਦਰਾ ਖੋਲ੍ਹਕੇ । ‘ਦਸੇ ਭਾਰ । ‘ਕਿਸੇ ਨੇ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ਹੈ । ‘ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫ
 ਜਾਣਾਂ (ਤੋ ਜਾਕੇ) ਮਿਲਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ । ‘ਗਿਣੀਗਾ ਫੇਤੀ ਪਰ ਕੁਛ ਦੇਰੀ ਲਗੇਗੀ ।
 ‘ਪਛਾਣ ਨ ਸਕੇ । ‘ਭਾਵ ਕਾਬਲ ਵਿਚ ।

ਟੈਰਤਿ ॥ ੪੬ ॥ 'ਅੰਤਰ ਤੇ ਅਵਾਜ਼ ਨਹਿ ਆਈ । ਬੈਠੈ ਡੇਢਕ ਜਾਮ
ਬਿਭਾਈ' । ਉਠਿ ਕਰਿ ਅੰਤਰ ਹੋਰਨਿ ਕਰਜੈ । ਸੋ ਨਹਿ, ਦਰਬ ਖੁਲ੍ਹੈ
ਤਹਿ ਪਰਜੈ ॥ ੪੭ ॥ ਜੋ ਗੁਰਦਾਸ ਸੰਗ ਨਰ ਅਹੈ । ਤਿਨਹਿ ਬੁਲਾਇ
ਦਿਖਾਇ ਸੁ ਕਹੈ 'ਪਰਜੈ ਦਰਬ, ਨਹਿ ਦੇਵਨਹਾਰਾ । ਕਜੈ ਤਜਿ ਭਾਜੈ?
ਕਹਾਂ ਬਿਚਾਰਾ?' ॥ ੪੮ ॥ ਸਗਰੇ ਨਿਕਟਿ ਖਰੇ ਤਬਿ ਕੀਨੋ।ਹਯ ਕੋ ਮੇਲ
ਸੁ ਧਨ ਗਨ ਲੀਨੇ । ਬਾਕੀ ਸੌਂਪ ਦਿਏ ਤਿਨ ਪਾਸ । 'ਕਿਤ ਗੁਰਦਾਸ?'
ਕਹਤਿ ਸਭਿ ਦਾਸ ॥ ੪੯ ॥ ਸਰਬ ਸਮਾਜ ਸੰਭਾਰਨ ਕੀਨਾ।ਦਾਸਨ ਗੁਰ
ਦਿਸਿ ਕੋ ਮਗ ਲੀਨਾ । 'ਜਾਨੈ ਪਰੈ ਨਹੀਂ, ਕਜਾ ਹੋਵਾ ? । ਧਨ ਧਰਿ
ਗਯੋ ਆਪ ਨਹਿ ਸੋਵਾ' ॥ ੫੦ ॥ ਆਇ ਮਿਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਾਸ । ਸਰਬ
ਬਾਰਤਾ ਕਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । 'ਨਹਿ ਜਾਨੈ ਕਿਤੁ ਗਾ ਗੁਰਦਾਸ । ਤਜਿ ਕਰਿ
ਤੈਬੁ ਮਹਿ ਧਨ ਰਾਸ' ॥ ੫੧ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਿ ਜਾਨੀ ਨਿਜ ਮਾਯਾ।-ਗਯੋ
ਭਾਜਿ ਸੋ ਰਿਦਾ ਭੁਮਾਯਾ । ਭਈ ਠੀਕਰੀ ਜਿਤਿਕ ਰਜਤਪਨ । ਭਾਜੈ
ਦੇਖਤਿ ਹੁਇ ਅਧੀਰ ਮਨ-॥ ੫੨ ॥

ਇਹੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰਸੇ 'ਭਾਈ
ਕੁਰਦਾਸ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਠਨੇ ਨਾਮ ਵਰ੍ਹੇਓ ਅੰਸੁ ੩ ॥

੩. [ਭਾਈ ਕੁਰਦਾਸ ਕੀਸੀ ਵਿਖੇ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਕਸਜੈ ਭੋਰਾ ਤਜਾਗ ਕਰਿ ਹਿਮ ਰਿਤੁ ਥੀ ਤਿਸ ਕਾਲ ।
ਚਲਤਿ ਪੰਥ ਨਿਤ ਚਰਨ ਕਰਿ ਸ਼੍ਰਮ ਕੋ ਲਹਤਿ ਬਿਸਾਲ ॥ ੧ ॥ ਬੋਧਈ॥
ਅਧਿਕ ਬਸਤੁ ਬਿਨ ਸੀਤ ਨ ਜਾਵੈ । ਹੁਤੇ ਜੁ ਢਿਗ, ਤਿਹ ਕੋਨ ਉਠਾਵੈ
ਕਿਤੁ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਕਿਤੁ ਨਾਹੀ । ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਗਮਨਤਿ ਮਾਰਗ ਮਾਹੀ
॥ ੨ ॥ ਮਹਾਂ ਬੇਦ ਤੋ ਦੁਰਬਲ ਹੋਯੋ । ਨਹਿ ਆਗੈ ਅਸ ਸੰਕਟ ਜੋਯੋ ।
ਪਾਇਨਿ ਪਰੇ ਢਾਲਰੇ ਘਨੇ । ਚਲਤਿ ਪੰਥ ਨਿਤ ਸ਼੍ਰਮ ਕੋ ਸਨੇ ॥ ੩ ॥ ਨੀਠ
ਨੀਠ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਾ । ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਮਹਿ ਸ਼ਿਵਪੁਰਿ ਜੋਵਾ।ਕਿਸ
ਬਲ ਜਾਇ ਕੀਨਿ ਬਿਸਰਾਮ । ਤਹਿ ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਬਹੁ ਧਾਮ ॥ ੪ ॥ ਜੋ
ਸਿਖ ਦਰਸਨ ਕੇ ਹਿਤ ਆਏ । ਤਿਨਹੁ ਪਛਾਨ ਲੀਨਿ ਹਰਖਾਏ।ਸਭਿਨਿ
ਜੋਰਿ ਕਰ ਸੇਵਾ ਠਾਨੀ । ਚਰਨ ਪਖਾਰੇ ਤਾਭੇ ਪਾਨੀ ॥ ੫ ॥ ਚਾਂਪਤਿ
ਹੈ ਚਿਤ ਚੌਂਪ ਕਰੰਤੇ । ਸਾਦਲ ਭੋਜਨ ਕਰਿ ਅਚਵੰਤੇ । ਜੋ ਤਬਿ ਹੁਤੇ
ਪੁਰੀ ਮਹਿਪਾਲਾ । ਸਿੱਖ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਿ ਮਹਿਮਾ
ਇਸ ਕੀ ਬੁਲਵਾਯੋ । ਕਹਿ ਉਚਾਸਨਿ ਪਰ ਬੈਠਾਯੋ । ਬੂਝਤਿ ਭਯੋ ਗੁਰੁ
'ਕੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈਸੁ ? 'ਛਾਲੇ । 'ਕਾਂਸੀ । 'ਗਰਮ ਜਲ ਨਾਲ ।

ਕੀ ਗਾਥਾ। ਤਬਿ ਗੁਰਦਾਸ ਭਨੀ ਨਿਪੁ ਸਾਥਾ॥੭॥ 'ਸਤਿਗੁਰਬਿਰੋ ਸੁਧਾਸਰ
 ਰਾਜੈਂ । ਜਪੇ ਨਾਮ, ਦਰਸਨ', ਦੁਖ ਭਾਜੈ'। ਨਿਜ ਬਾਨੀ ਮਹਿ ਗੁਰ ਜਸ
 ਗਾਯੋ। ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਮਹਿਪਾਲ ਸੁਨਾਯੋ ॥੮॥ ਸੁਨਿ ਹਰਖਜੇ ਸੁਭ ਬਾਨ
 ਉਤਾਰਾ। ਪੁਨ ਗੁਰ ਸਿੱਖਨਿ ਨਿਪੁਹਿ ਉਚਾਰਾ। 'ਰਾਮਦਾਸਗੁਰ ਅਰਜਨ ਪਾਸ।
 ਰਹਤਿ ਭਯੋ ਪੁਰਬ ਗੁਰਦਾਸ॥੯॥ ਅਬਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਬਹੁ ਸੇਵਾ। ਮਹਿਮਾ
 ਇਸ ਕੀ ਸਮ ਗੁਰਦੇਵਾ। ਗੁਰੁ ਸਮੀਪੀ ਇਹ ਚਿਰਕਾਲੁ। ਕਰਿਵਾਏ
 ਕਹਿ ਸਿੱਖ ਨਿਹਾਲੁ' ॥ ੧੦ ॥ ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਮਹਿਮਾ ਸੁਨਿ ਭਾਰੀ। ਪਗ
 ਪਾਹੁਲ ਲੈਬੇ ਇਛ ਧਾਰੀ। ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਘਨੋ ਕਰਿਵਾਇ। ਨਿਕਟਿ ਲੀਨਿ
 ਗੁਰਦਾਸ ਬੁਲਾਇ ॥੧੧॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਹਿ 'ਪਾਹੁਲ ਦੇ ਹੋ। ਮੋਕਹੁ ਸਿੱਖ
 ਸਕਲ ਬਿਧਿ ਕੈ ਹੋ'। ਪਗ ਪਾਹੁਲ ਦੇ ਤਬਿ ਗੁਰਦਾਸ। ਭਯੋ ਮਹਾਨ ਭਾਉ
 ਨਿਪੁ ਪਾਸ ॥ ੧੨ ॥ ਜਬਿ ਨਿਪੁ ਭਯੋ ਸਿੱਖ ਇਸ ਕੇਰਾ। ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਜਸੁ
 ਪ੍ਰਗਟਾਯੁ ਬਡੇਰਾ। ਅਪਰ ਲੋਕ ਸਿਖ ਭਯੋ ਸੁ ਆਇ। ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਬਨਹਿ
 ਮਨੁਜ' ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧੩ ॥ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਭਯੋ ਹਜ਼ਾਰੋਂ। ਗੁਰ ਕੋ ਸੁਜ
 ਬਿਬਾਰਿ ਉਚਾਰੋ। ਨਿਤ ਮਹਿਪਾਲਕ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਵੈ। ਗੁਰਬਾਨੀ ਇ
 ਪਾਸ ਪਢਾਵੈ ॥ ੧੪ ॥ ਅਰਥ ਸਮੇਤ ਸੁਨਹਿ ਮਨ ਲਾਈ। ਸਭਿ ਕੋ ਮਨ
 ਮਹਿ ਮੋਦ ਉਪਾਈ। ਅਧਿਕ ਚਤੁਰ ਸ੍ਰਿਦੁ ਬਾਕਨ ਕਹੈ। ਸੁਨਿ ਸਗਰੇ
 ਗੁਰ ਪ੍ਰੀਤੀ ਲਹੈ॥੧੫॥ ਨਿਪੁ ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਕਥਾ ਨਿਤ ਕਰੈ। ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ
 ਸੁਨਿਬੈ ਹਿਤ ਜੁਰੈ। ਬਹੁ ਕੀਰਤਿ ਬਿਸਤੀਰਤਿ ਕੀਨਿ। ਫਿਰਹਿ ਸੰਗ
 ਗਨ ਲਖਜੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੧੬ ॥ ਭੂਪਤ ਕੋ ਗੁਰ* ਜਬਿ ਹੈ ਗਯੋ। ਸਕਲ
 ਨਗਰ ਸਨਮਾਨਤਿ ਭਯੋ। ਇਕ ਦਿਨ ਦਿਜ ਪੰਡਿਤ ਸੈਨਾਸੀ। ਸਭਿ
 ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਆਏ ਇਸ ਪਾਸੀ ॥੧੭॥ ਨਿਪੁ ਕੋ ਗੁਰੁ ਲਖਜੇ ਲਲਚਾਏ'।
 ਨਿਜ ਮਤ ਲਜਾਵਨਿ ਹੇਤੁ ਅਲਾਏ। 'ਇਹ ਸ਼ਿਵਪੁਰਿ ਜਿਸ ਮਹਿ ਤੁਮ
 ਬਾਸਾ। ਯਾਂਤੇ ਬਨਹੁ ਰੁੱਦ ਕੋ ਦਾਸਾ॥੧੮॥ ਬੈਠੇ ਕਰਹੁ ਸਦਾ ਸ਼ਿਵ ਧਿਆਨ।
 ਕਰਾ ਗੁਰ ਤੇ ਅਬਿ ਲੋਹੁ ਸੁਜਾਨ'। ਤਬਿ ਗੁਰਦਾਸ ਕਹਜੇ 'ਸੁਨਿ
 ਲਾਜੈ। ਜੋ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਦਿਖਰੀਜੈ'॥੧੯॥ ਪਰ ਪਤਿ* ਰਮਹਿ ਨਿੰਦ
 'ਦਰਸਨ (ਕੀਤਿਆਂ) । *ਸੱਚੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਕਰੇ। *ਮਨੁਖ (ਸਿਖ) ਬਣਦੇ ਹਨ ।
 *ਭਾਵ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੋਈ । *ਜੋ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਦਿੱਸ ਪਵੇ ।
 *(ਉਹ ਜੋ) ਪਰਾਇਆ ਪਤੀ । *ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਭਾਵ ਮੁਰਸ਼ਦ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ,
 ਇਹ ਗਲ ਸਿਧ ਹੋ ਜਾਉ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਜੀ ਸਭ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਲਾਉਣਗੇ ।

ਜਗ ਗਾਵਹਿ । ਆਰੀ ਨਰਕ ਸਜਾਇਨਿ ਪਾਵਹਿ । ਇਸ ਗੁਰ* ਤਜਾਗ
 ਜਪਹਿ ਜੇ ਔਰ । ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਮਹਿ ਲਹਹਿ ਨ ਠੌਰ ॥ ੨੦ ॥ ਜੇ
 ਗੁਰ ਦਯਾ ਤਾਂ ਸਭਿ ਕੀ ਦਯਾ । ਜੇ ਗੁਰ ਰਿਸਹਿ ਤ ਸਭਿ ਰਿਸ ਕਿਯਾ ।
 ਇਸ ਪਰ ਏਕ ਸਵੱਯਾ ਗਾਯੋ । ਸਭਿ ਬਿੱਪ੍ਰਨ ਕੋ ਤਬਹਿ ਸੁਨਾਯੋ ॥ ੨੧ ॥
 ਸ੍ਰੈਯਾ ॥ 'ਮਾਤ ਬਿਓਗ ਪਰੈ ਬਛਰਾ ਅਨ ਗਾਯ ਧਰੈ ਬਨ' ਲਾਤ ਲਗਾਵੈ ।
 ਹੀਸ ਜੁ ਤਜਾਗ ਕੇ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਬੋਜਤਿ ਪੋਖਰ ਚੇਗੁ ਨ ਪਾਵੈ । ਚੱਕ੍ਰਪਤੀ
 ਨਿਜ ਭੂਪਤਿ ਤਜਾਗ ਕੇ ਔਰ ਪੈ ਜਾਇਕੇ ਦਾਸ ਲਜਾਵੈ । ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ
 ਸਿਖ ਸੇਵ ਕਰੈ ਜਗ ਔਰ ਸੁ ਦੇਵ, ਨ ਪਾਪ ਬਚਾਵੈ ॥ ੨੨ ॥ ਵੇਹਗ ॥
 ਇੰਤਜਾਇਕ ਉੱਤਰ ਦੀਏ ਦਿਸਨਿ ਮਾਨ ਕਰਿ ਭੋਗ । ਇਕ ਸਤਿਗੁਰ
 ਕੇ ਆਸਰਾ ਨਿਸਚੈ ਕੀਨਿ ਅਭੋਗ ॥ ੨੩ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਜੁਗਲ ਜੋਰਿ ਕਰ
 ਦਿਜਹਿ ਬਖਾਨੀ* । 'ਸੈਸੈ ਏਕ ਹਰਹੁ ਗੁਨ ਖਾਨੀ ! । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਾਸ
 ਬਿਮਲ ਮਤਿ ਮਾਨੀ' । ਤੱਤ੍ਰ ਗਸਾਨ ਮਧ ਬੋਧ ਪ੍ਰਮਾਨੀ ॥ ੨੪ ॥ ਵੇਹਗ ॥
 ਗੋਵਿੰਦਾਇਕ ਰਾਮ ਇਤਿ ਬਰਨੇ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਪੁਰਾਨ* । ਭਿੰਨ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪਤਾ-
 ਤਨੁਧ ਕਿਮ ਭਾਖਯੋ ਭਗਵਾਨ* ? ॥ ੨੫ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ-
 ਯਾਰਬ ਬਖਾਨਹੁ* । ਨਿਗਮਾਗਮ ਕੀ ਸਾਖ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ* । ਕਿਧੈਂ ਕਾਲ
 *ਹੋਰ ਗਾਂ ਦੇ ਬਣ ਨੂੰ ਫੜੋ ਤਾਂ । *ਛਪੜਾਂ ਨੂੰ ਖੋਜੇ ਤਾਂ (ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ) ਚੋਗ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ।
 *ਤਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿਖ ਜਗ ਵਿਚ ਹੋਰ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ (ਤਾਂ ਉਹ ਦੇਵਤਾ ਉਸ ਨੂੰ) ਪਾਪਾਂ
 ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਾ ਸਕਦਾ । *ਬਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ । *ਨਿਰਮਲ ਮਤੀ ਵਾਲੇ ਮਨਯੋਗ ।
 *(ਤੁਸਾਡਾ) ਬੋਧ ਤਤ੍ਰਗਿਆਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਣੋ ਯੋਗ ਹੈ, ਭਾਵ ਤੁਸੀਂ ਤਤਵੇਤਾ ਹੋ ਅਸੀਂ ਇਹ
 ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ । *ਰਾਮ ਗੋਵਿੰਦਾਇਕ (ਜੋ ਸਾਰੇ) ਨਾਮ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ਪੁਰਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕਥਨ
 ਕੀਤੇ ਹਨ । *(ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮਾਂ ਤੋਂ) ਵੱਖਰਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਦਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
 ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ) ਨੇ ਕਿਉਂ ਕਹਿਆ ਹੈ ? *ਗੁੱਝੇ ਅਰਥ ਕਥਨ ਕਰੋ । *ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ
 ਦੀ ਉਗਾਯੀ ਦੇਕੇ ਸਿੱਧ ਕਰੋ ।

*ਏਥੇ ਗੁਰੂ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਗਾਈ ਤੇ ਇਸਥਿਤ 'ਗੁਰ-ਅਵਤਾਰ' ਹੈ ।

†ਏ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਇੱਥੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਅਸਲ ਕਥਿਤ ਵੀ
 ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਪਾਠ ਇਉਂ ਹੈ:—

ਕਥਿੰਤ ॥ ਜੈਸੇ ਬਛਰਾ ਬਿਛਰਿ ਪਰੈ ਆਨ ਗਾਇ ਬਨ ਦੁਗਧ ਨ ਪਾਨ ਕਰੇ ਮਾਰਤ
 ਹੈ ਲਾਤਕੀ । ਜੈਸੇ ਮਾਨਸਰ ਤਿਆਗਿ ਹੀਸ ਆਨ ਸਰ ਜਾਤ ਖਾਤ ਨ ਮੁਕਤ ਵਲ ਭੁਗਤ
 ਜੁ ਗਾਤ ਕੀ । ਜੈਸੇ ਰਾਜਦਾਰ ਤਜਿ ਆਨ ਦੁਵਾਰ ਜਾਤ ਜਨ ਹੋਤ ਮਾਨ ਭੋਗ ਮਹਿਮਾ ਨ
 ਕਾਧੁ ਬਾਤ ਕੀ । ਤੈਸੇ ਗੁਰ ਸਿਖ ਅਲ ਵੇਵ ਕੀ ਸਰੰਨ ਜਾਤਿ ਰਹਿਓ ਨ ਪਰਤ ਰਾਖਿ
 ਤਕਣ ਨ ਪਾਤਕੀ ॥ ੨੫੧ ॥

ਸਤਿ ਵਾ ਕੁਛ ਔਰ^੧ । ਬਿਬਿਧਿ ਭਾਂਤਿ ਬਰਨੇ ਮੁਨਿ ਔਰ^੨॥੨੬॥ਦੁਤਿਯ
ਬੇਦ ਬਾਹਯ ਤੁਮ ਗ੍ਰੰਥ^੩।ਤਾਸ ਪੂਜ, ਭਾਖਤਿ ਇਤਿ ਪੰਥ^੪। ਪੁਸ਼ਟ ਬਚਨ
ਜਿਮ ਤੁਮ ਅਬਿ ਭਾਖੇ^੫ । ਸੋ ਸਭਿ ਵਿਪ੍ਰ ਬਿੰਦੁ ਰੁਚਿ ਰਾਖੇ^੬ ॥ ੨੭ ॥
ਤਿਤਿਯ ਸੁਧਾਸਰ ਤੀਰਥ ਰਾਜੂ । ਕਵਨ ਪੁਰਾਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਸਮਾਜੂ^੭?।ਇਹ
ਸੈਸੈ ਹਮਰੇ ਉਰ ਮਾਂਹੀ । ਤੁਮ ਸਮਾਨ ਸੈਸੈ ਹਰਿ ਨਾਂਹੀ^੮ ॥ ੨੮ ॥
ਅਸ ਸੁਨਿ, ਬਚਨ ਕੀਨ ਮਹਾਂ ਗਯਾਤਾ॥ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਾਸਅਵਨਿ ਬੱਖਸਾਤਾ^੯।
“ਵਾਹਿ ਅਰਥ ਬਿਸਮਯ ਪਦ ਗਾਵਾਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਜਿਹ ਬੇਦ ਬਤਾਵਾ^{੧੦}॥
੨੯॥”ਜਿਹ ਅਨਜਾਨ ਦਿਪੈ ਭਵ ਨਾਨ॥ਹੋਤਿਨ੍ਰਿਬਾਨਜਾਂਹਿਕੇ ਜਾਨਾ^{੧੧}।
ਅੱਖਰ, ਅਕਹਿ, ਅਗਾਧ, ਅਪਾਰ^{੧੨} । ਸਹਸਾਨਨ^{੧੩} ਜਿਹ ਲਹੈ ਨ ਪਾਰ
॥੩੦॥ਅਸੁਰ,ਸੁਰ,ਤ੍ਰਿਲੋਕ,ਬਿਧਿ, ਮੁਨਿਬਿੰਦੁ^{੧੪}।ਭਨਤਿ ਪਰਾਵਰ ਪਰਮਾ-
ਨੰਦ^{੧੫}।ਮਨ,ਬੁਧਿ,ਚਿੰਤ,ਗਿਰਾ, ਲਹਿ ਨਾਂਹੀ^{੧੬}।ਅਨੁਭਵ ਲਖਿ^{੧੭}, ਬੋਧਕ

^੧ਜਾਂ (ਸਤਿਕਾਲ=) ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਸਮੇਂ (ਇਹ ਖਦ ਹੈ ਸੀ,) ਯਾ ਕੋਈ ਹੋਰ (ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ) । (ਅ)
(ਕਾਲ=) ਸਮੇਂ (ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਤ=) ਸਿਸਟ (ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ) ਭਾਵ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਰ
ਕਰਕੇ ‘ਓ’ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਨਵਾਂ ਪਦ ਰਚਿਆ ਹੈ । ^੨ਹੋਰਨਾਂ ਮੁਨੀਆਂ ਨੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
(ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ) ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਹਨ । ^੩ਦੂਜੇ ਬੇਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ (ਗੁਰ) ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ।
^੪ਤਿਸੇ ਪੁਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਐਉਂ ਪੰਥ ਆਖਦੇ ਹੋ (ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ ਕਿ ਵੇਦੋਂ ਬਾਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਥ
ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂਤੇ ਵੇਦ ਵਾਲੇ ਕੁਪੰਥੀ ਹੋਏ) । ^੫ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਾਰਕ ਬਚਨ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ ।
^੬ਉਹ ਸਭ (ਬਚਨ) ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਾਰੇ ਰੁਚਿ ਨਾਲ (ਚਿੰਤ ਵਿਚ) ਧਾਰਨ ਕਰਨਗੇ । ^੭ਕਿਸ ਪੁਰਾਣ
ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਸਾਮਲ ਹੈ (ਅ) ਕੀਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ [ਸਿਸਃ, ਸਮਾਗਯਾ=ਕੀਰਤੀ] ।
^੮ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗਾ ਮਿਸੇ ਨਾਸ਼ਕ (ਹੋਰ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ । ^੯ਐਸਾ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਥਵੀ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸ (ਨਾਮ)
ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹਾਂ ਗਿਆਨੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ । ^{੧੦}ਵਾਹ ਪਦ (ਦਾ ਅਰਥ ਉਹ)ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ
ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੇਦ ਨੇ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ। ^{੧੧}ਜਿਸਦੇ ਨਾ ਜਾਣਨ ਤੇ
ਸਿਸਾਰ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,ਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਜਾਣਨ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਥਵਾ
ਉਹ ਨਾਨੋਤਵ ਦਾ ਅਗਿਆਨ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ^{੧੨}(ਉਹ ਵਿਸਮਯ ਰੂਪ) ਕਦੇ ਨਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਣੇ
ਵਾਲਾ ਹੈ, ਕਥਨੀ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, (ਸੋਚ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ) ਭੁੱਧਾ ਹੈ ਤੇ ਬੋਧੋਂਦ ਹੈ । ^{੧੩}ਸੋਸ਼ਨਾਗ ।
^{੧੪}ਦੈਤ, ਦੇਵਤੇ, ਸੁਖਮ ਜੀਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਮੁਨੀ ਸਾਰੇ । ^{੧੫}ਜਿਸਨੂੰ ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਤੇ
ਪਰਾਵਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । [ਸਿਸਃ, ਪਰਾਵਰ=ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਭ ਵੱਡੇ ਉਰੇ ਹਨ] । ^{੧੬}ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ
ਸਕਦੇ । ^{੧੭}ਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਵਸ ਮਾਂਹੀ^੧ ॥ ੩੧ ॥ ਦੁਤਿਸ ਪਦਾਰਥ-ਗੁਰ-ਇਤਿ ਨਾਮ^੨ ।
ਸ੍ਰੁਤਿ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਾਖਣੇ ਪਰਧਾਮ^੩ । ਜਾ ਸਮ ਅਵਰ ਨ ਜਗ ਮਹਿ ਕੋਊ ।
ਸੋ ਗੁਰਦੇਵ ਸਮਰਥ ਪ੍ਰਭੂ* ਓਊ^੪ ॥ ੩੨ ॥ ਜਿਹ ਪਾਏ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ^੫
ਰਿਖਿ, ਜੋਗੀ । ਬਹੁਰ ਨ ਹੋਇ ਭਰਮ ਭਵ ਭੋਗੀ^੬ ।-ਗੋ-ਇਤਿ ਅੰਧਕਾਰ
ਸ਼ਿਵ ਭਾਖਾ^੭ ।-ਰੈ-ਚੈਤੰਨਜ ਦੇਵ ਮਤਿ ਸ਼ਾਖਾ^੮ ॥ ੩੩ ॥ ਵਿੰਦਨਾ ਮੂਲ ਜੋਗ
ਅਵਸਾਨੀ^੯ । ਜਾਂਹਿ ਸਮਾਵਤਿ ਮੁਨਿਵਰ ਗਜਾਨੀ^{੧੦} । ਸੁੰਨਵਾਦ ਸੁੰਨਹਿ
ਜਿਹ ਗਾਵਹਿ^{੧੧} । ਬਹੁ-ਵਾਦ ਜਿਹ ਬ੍ਰਹਮ ਬਤਾਵਹਿ ॥ ੩੪ ॥ ਕਾਲਮਤੀ
ਜਿਹ ਕਾਲ ਪ੍ਰਮਾਨਾ^{੧੨} । ਨਾਨਾ ਮਤ ਨਾਨਕੋ ਮਤ ਨਾਨਾ^{੧੩} । ਸਗੁਣ ਜਾਂਹਿ
ਨਾਰਾਯਨ ਕਹਿਹੀ^{੧੪} । ਕਰਮ ਬੰਦ ਕਰਿ ਜਾਂ ਪਦ ਲਹਿਹੀ^{੧੫} ॥ ੩੫ ॥ ਲੱਖ
ਰੂਪ ਵਾਚਾਰਥ ਜਾਸ ਕਹਿ^{੧੬} । ਅਵਰ ਨ ਪਾਵਨ ਰਹਤਿ ਜਾਸ
ਲਹਿ^{੧੭} । ਤਤ੍ਵਮਸੀ ਵੇਦਾਰਥ ਪ੍ਰਮਾਨਤਿ^{੧੮} । ਵਾਹਿਗੁਰੁ ਸੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ

^੧ਭੋਤਵੇਤਿਆਂ ਦੇ ਰਿਦੇ (ਬਿਚ) ਵਸਦਾ ਹੈ (ਅ) ਬੋਧ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾ ਹੈ । ^੨ਦੂਸਰੇ ਪਦ 'ਗੁਰੁ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ (ਉਸਦਾ) ਨਾਮ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਿਹਾ ਹੈ [ਯਥਾ, 'ਅਜ ਸੋਚਿਦਾਨੰਦ ਪਰ ਧਾਮ' ਭਲੋਮੀ] । [ਸੰਸਾਰ, ਪਰ=ਪਰੇ, ਧਾਮ=ਸਰੀਰ । ਪਰ=ਸੰਪੂਰਨ, ਧਾਮ=ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ।] । ^੩ਓਹੀ । ^੪ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ^੫ਭੋਗੀ ਹੈ ਕੇ ਫਿਰ (ਓਹ) ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭ੍ਰਮਦੇ ਨਹੀਂ । (ਅ) (ਜਿਸਨੂੰ ਪਾਕੇ) ਫੇਰ ਭਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ (ਤੇ ਭਰਮ ਨਾ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ) ਜਨਮ (ਮਰਨ ਨਹੀਂ) ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ । ^੬ਹੁਣ ਅੱਖਰੀ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ:- 'ਭੋ' ਇਤਨੇ (ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ) 'ਅੰਧਕਾਰ, ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ । ^੭ਵੇਦ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ 'ਰ' (ਦਾ ਅਰਥ) ਹੈ 'ਚੇਤਨ' । ^੮(ਉਹ ਚੇਤਨ) ਗਿਆਨ ਦਾ ਮੂਲ ਤੇ ਯੋਗ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ (=ਅਵਧੀ) ਹੈ । ^੯ਜਿਸ (ਵਿਚ) ਸਮਾਵਦੇ ਹਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਮੁਨਿ ਤੇ ਗਿਆਨੀ । ^{੧੦}ਸੁੰਨਵਾਦੀ ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਸੁੰਨਜ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । (ਅਕਸਰ ਸੁੰਨਵਾਦੀ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ 'ਬੋਧ ਮਤਿ' ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ) । ^{੧੧}ਕਾਲ ਮਤ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ (ਜੋ ਕਾਲ ਨੂੰ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਮੰਨਦੇ ਹਨ) ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਲ ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ । ^{੧੨}ਨਾਨਾ ਮਤਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਿਸਨੂੰ (ਮੂਲ ਜਾ ਪਰਮਾਦ) ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ । ^{੧੩}ਸਗੁਣ (ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ) ਜਿਸਨੂੰ ਨਾਰਾਇਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ^{੧੪}ਭਾਵ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ^{੧੫}ਜਿਸਨੂੰ ਵਾਚਜ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਲੱਖ ਰੂਪ ਆਖਦੇ ਹਨ । ^{੧੬}ਜਿਸਨੂੰ (ਲਹਿ=) ਲਖਕੇ (ਫੇਰ) ਹੋਰ ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ । ^{੧੭}ਵੇਦ ਦੇ 'ਤਤ੍ਵਮਸਿ' (ਵਾਕ) ਦਾ (ਲੱਖ) ਅਰਥ ਜਿਸ ਨੂੰ (ਪ੍ਰਮਾਨਤਿ=) ਮੰਨਿਆਂ ਹੈ ।

*ਪਾ:-ਸਭਿ ।

†ਪਾ:-ਸਭਿ ਗੁਣ ।

ਠਾਨਤਿ^੧ ॥੩੬॥ ਨਾਂ ਅਨਿਕੈ ਮਨ ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਨਤਿ^੨ । ਇਕ ਦਸ ਰੁੰਦੁ
ਦਸੋਹਰਿ ਜਾਨਤਿ^੩ । ਨਵ ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਣਵ ਵਿੱਸ੍ਰ ਕ੍ਰਿਤ ਕਾਰਨ^੪ । ਚਤੁਰ ਵਰਗ
ਦਾ ਭਵ ਜਨ ਤਾਰਨ^੫ ॥ ੩੭ ॥ ਸੁਰਤਰੁ ਸਮਰਨ ਕੋ* ਸੁਖ ਦਾਤਾ^੬ ।
ਚਿੰਤਾਮਣਿ ਚਿੰਤਤਿ ਹਰਿ ਰਾਜਾਤਾ^੭ । ਵਾਸੁਦੇਵ ਸਤਿਜੁਗ ਮਣਿ ਨਾਮ^੮ ।
ਹਰਿ ਹਰਿ ਤੋਤਾ ਫਲਦ ਅਕਾਮ^੯ ॥੩੮॥ ਦ੍ਰਾਪੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਬਿਜਯ ਪ੍ਰਚੇਡ^{੧੦} ।
ਕਲਿ ਕੇਵਲ ਰਾਕਾਰ ਅਖੰਡ^{੧੧} । ਵੇਦ ਚਤੁਰ ਜੁਗ ਜਿਹ ਨਿਸਤਾਰੇ^{੧੨} ।

‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ’ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ (ਠਾਨਤਿ=) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਸਾਰੀ ਚੋਪਈ ਦਾ ਭਾਵ ਇਉਂ ਹੈ ।
‘ਵਾਚਨ ਅਰਥ’ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਪਦ ਜਾਂ ਵਾਕਜ ਦੇ ਸੰਕੇਤੀ ਅਰਥ । ‘ਲਖਨ ਅਰਥ’ ਤੋਂ
ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਜੋ ਲੇਖਣੀ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਵੇ । (ਦੇਖੋ ਰੁਤ ਪੰਜਵੀਂ ਅੰਸੁ ੪੮)
ਜਥਾ ‘ਤਤ ਤ੍ਵੰ ਅਸੀ’ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਅਰਥ ਹਨ, ‘ਓਹ ਤੂੰ ਹੈ’ ਇਸਦੇ ਵਾਚਨ ਅਰਥ ਨਾਲ
ਜੀਵ ਈਸ਼ੁਰ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵ ਅਲਪਗ, ਪਰਛਿੰਨ ਤੇ ਅਵਿੱਦਯਾ
ਉਪਾਧੀ ਸਹਿਤ ਹੈ, ਤੇ ਈਸ਼ੁਰ ਸਰਬੱਗ ਵਸਤੂਪਕ ਤੇ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧੀ ਸਹਿਤ ਹੈ, ਪਰ
‘ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦਤਾ’ ਜਿਵੇਂ ਜੀਵ ਵਿਚ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਈਸ਼ੁਰ ਵਿਚ ਹੈ । ਸੋ ਇਸ ‘ਲਖਨ
ਅਰਥ’ ਨਾਲ ‘ਤਤ ਤ੍ਵੰ ਅਸੀ’ ਦਾ ਭਾਵ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ । ਤਿਵੇਂ ਕਵਿ ਜੀ ਦੀ ਮੁਰਾਦ
ਇਥੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲਖਨ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ‘ਤਤ ਤ੍ਵੰ ਅਸੀ’ ਤੇ ‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ’ ਦਾ ਇਕੋ ਭਾਵ ਹੈ ।
‘ਤਤ ਤ੍ਵੰ ਅਸੀ’ ਦਾ ਵਾਚਨ ਅਰਥ ਹੈ ‘ਮਾਯਾ ਸਬਲ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਜੀਵ’, ਇਸ ਦਾ ਲੱਖਣਾਰਥ ਹੈ
‘ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮ’ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਦ ਦਾ ਇਕੋ ਅਰਥ ਹੈ, ‘ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮ’ । ਸੋ ‘ਤਤ ਤ੍ਵੰ ਅਸੀ’ ਦਾ
ਲੱਖਣ ਅਰਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ । (ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਦ ਦੇ
ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਵਿਚ) ਅਨੇਕਤਾ ਨਹੀਂ, (ਤੇ ਜਿਸ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਵਿਚ) ਮਨ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਪਛਾਣ
ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ‘ਜੋ ਯਾਰਾਂ ਰੂਪਾਂ ਤੇ ਹਰਿ ਦੇ ਦਸ (ਅਵਤਾਰਾਂ ਨੂੰ) ਇਕੋ (ਦਾ ਖੇਲ) ਜਣਾ-
ਉਂਦਾ ਹੈ । ‘ਜੋ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਵਾਂ ਅਵਸਥਾਂ ਵਾਲੇ ਓਅੰਕਾਰ ਨੂੰ (ਇਕੋ ਅਪਣੇ ਰੂਪ
ਵਿਚ ਦੱਸਦਾ ਹੈ) । ‘(ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ) ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤਾਰਨੇ ਲਈ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਦੀਆਂ ਮੁਕਤੀਆਂ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ । ‘ਸਿਮਰਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲਪ ਬਿੰਡ ਵਾਂਗੂੰ (ਸਾਰੇ) ਸੱਖਾਂ
ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ । ‘ਚਿੰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਿ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਚਿੰਤਾਮਣੀ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ।
‘ਸਤਿਜੁਗ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਨਾਮ (ਹਰੀ ਦਾ) ਵਾਸੁਦੇਵ ਸੀ । ‘ਤੋਤਾ ਵਿਚ ਹਰੀ ਦਾ (ਨਾਮ)
‘ਹਰਿ’ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਫਲ ਦਾਤਾ ਹੈ ਸੀ । ‘ਦ੍ਰਾਪੁਰ ਵਿਚ ਗੋਬਿੰਦ (ਨਾਮ) ਤੇਜ ਤੇ ਫਤੇ (ਦਾ
ਦਾਤਾ ਸੀ) । ‘ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਨਿਰਾ ਰਾਗ (ਰਾਮ) ਅਵਿਵਿੰਨ (ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਸੀ) ।
‘ਜਿਸਨੇ ਚਹੁਆਂ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਅ) ਜਿਸ ਨੇ ਚਹੁਆਂ
ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

*ਪਾ.—ਹੈ ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਵਲੰਬ ਹਮਾਰੇ॥੪੬॥ ਬਾਵਰ ਜੰਗਮ ਬਨ ਤਿਨਮਾਹੀ॥ ਸੂਤ੍ਰ-
 ਤਮਕ ਇਸ ਬਿਨ ਕੋ ਨਾਹੀ॥ ਅਰਥ ਔਰ ਪਰਮਾਰਥ ਖਾਨੀ॥ ਵਾਹਿ-
 ਗੁਰੂ ਸਾਰਰਥ* ਪ੍ਰਮਾਣੀ॥ ੪੦॥ ਸਾਵਰ ਜਿਹ ਸੇਵਜੋ, ਮਾਹਦੇਵਾ॥
 ਸਫਲ ਭਈ ਤਿਹ ਜਨ ਕ੍ਰਿਤ ਸੇਵਾ॥ ਇਨ ਤਜਿ ਜੇ ਅਨ ਆਸੇ
 ਲਹਿਹੀ॥ ਤੇ ਜਨ ਸੁਧਾ ਛਾਡ ਖਲ॥ ਗਹਿਹੀ॥੪੧॥ ਚਤਰ ਵੀਜ ਚਹੁ
 ਜੁਗ ਕੇ ਕਾਵੇ॥ ਵੀਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜੁਗਨ ਬਲ ਬਾਢੇ॥ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਵੀਜ
 ਮਹੀ॥ ਪੁਨ॥ ਪ੍ਰਣਵ ਆਇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਹੈ ਧਰ ਧਨ॥੪੨॥ ਵਿਸੁ ਪਦਾਰਥ
 ਅਮਰ ਤੇਤੀਸਾ॥ ਚਤੁਰਾਖਰ ਵਿਸੁ ਵਿਸਵੇਵੀਸਾ॥ ਯੇਯੇ ਚਿੰਤਤਿ ਰੁਚਿ
 ਅਵਗਾਹਾ॥ ਤੀਤੀ ਲਹਤਿ ਭਗਤ ਇਨ ਮਾਹੀ॥੪੩॥ ਵਰਨ ਨ ਸਾਕੋ

*ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਡਾ ਆਸ਼ਾ ਹੈ। *ਸੂਤ੍ਰ ਸਮਝ (ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਰਮਿਆਂ ਹੋਇਆ) ਇਸ
 ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। *ਅਰਥ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀ ਖਾਣ (ਮੂਲ)। *ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਾਰ ਅਰਥ
 (ਅਰਥ ਦਾ ਤੱਤ ਭਾਵ) (ਇਉਂ) ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਹੈ ਅਥਵਾ ਮੰਨ ਲਓ। *ਜਿਸ ਨੇ। *ਹੋ ਬ੍ਰਹਮਣੇ।
 *ਘਾਲ ਤੇ ਸੇਵਾ। (ਅ) ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੇਵਾ। *ਇਨ੍ਹਾਂ (ਚਹੁ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਨੂੰ
 ਤਿਆਗਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਆਸੇ ਲਏ ਹਨ। *ਫੇਕ। *ਚਾਰੇ (ਅੱਖਰ) ਚਾਰੇ ਜੁਗਾਂ ਦੇ
 (ਮੀਤਰਾਂ ਦੇ) ਬੀਜ ਕੱਢੇ ਹਨ। *ਚਾਰੇ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਮੀਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਬੀਜ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰਕੇ ਇਸਦਾ
 ਬਲ ਵੱਧ ਹੈ। (ਅ) (ਚਹੁ) ਜੁਗਾਂ ਦਾ ਬੀਜ ਰੂਪ ਹੋਣ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਕਿ (ਜਪਣ
 ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ) ਬਲ ਵਧਦਾ ਹੈ। *ਫਿਰ ਚਹੁ ਪਦਾਰਥਾਂ (ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਇਹ) ਬੀਜ
 (ਕਾਰਣ ਹਨ ਚਾਰ ਅੱਖਰ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉਤੇ। *ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਧਨ ਆਇ ਇਸੇ
 ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। [ਸਿਸਾ, ਪ੍ਰਣਵ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ]। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਧਰਤੀ
 ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਨ ਇਸੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਦੇ ਜਪ ਤੋਂ ਲੱਭਦੇ ਹਨ। [ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਈ ਦੋਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੂਰ: ਅਧਿਆ: ੧ ਅੰਕ ੬੮]। (ਅ) ਧਰ ਧਨ=ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਧਨ, ਭਾਵ ਖਿੱਡ।
 ਪ੍ਰਣਵ=ਬ੍ਰਹਮ। ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਜ ਰੂਪ ਚੋਹਾਂ ਅਖਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੀ ਖਿੱਡ ਪ੍ਰਗਟਦਾ
 ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਨਾਮੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ੲ) ਆਇ ਵਿਚ ਧਰਤੀ
 ਉਤੇ ਓਅੰਕਾਰ ਬੀ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ) ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਤੇ ਚੰਨਤਾ (ਜੋਗ ਹੋਇਆ) [ਸਿਸਾ,
 ਪ੍ਰਣਵ=ੳ]। *ਸਿਸਾ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ੩੩ (ਕੋੜ) ਦੇਵਤਾ। *ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰ ਕੇ ਚਾਰ ਅਖਰਾਂ
 ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ [ਸਿਸਾ, ਵਿਸ਼=ਵਸਨਾ, ਵਿਚ ਹੋਣਾ, ਵਸਣਾ]। *ਜਿਸ ਜਿਸ (ਪਦਾਰਥ
 ਦੀ) ਰੁਚੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਮਗਨ ਹੋ ਕੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ। *ਭਗਤ ਤਿਸ ਤਿਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ
 (ਅਖਰਾਂ) ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

*ਪਾ:-ਸਾਰਥ ।

*ਪਾ:-ਯਹੀ ।

*ਪਾ:-ਤਨ । ਅਰਥ ਬਣੁ:-ਆਇ (ਨਾਮ) ਪ੍ਰਣਵ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ) ਰੂਪਧਾਰੀ
 ਹੋਕੇ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਸੀ। *ਪਾ:-ਵਸ ।

ਵਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪੁ*। ਜਾਨਤਿ ਹੈਂ ਜਿਹ ਜਾਪ ਸੁ ਜਾਪੁ*। ਸਰਬ ਸਾਰ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਪ੍ਰਗਠਾਯੋ। ਜੋ ਵੇਦਨ ਗੁਹਯਾਰਥ ਗਾਯੋ॥੪੪॥ਵਿੱਪ੍ਰਵਾਚ॥ ਦੇਹਗ॥
‘ਚਤੁਰਾਖਰ ਇਹ ਸਾਰ ਸੁਠ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ ਸੁਨਨੋ ਪ੍ਰਤਾਪ। ਤਾਸ ਸਤੋਤ੍ਰ
ਬਖਾਨੀਏ ਜਾਪ ਕਰਹਿ ਰੁਚਿ ਜਾਪ’ ॥ ੪੫ ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਾਸੋ ਵਾਚ ॥ ਅਥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੋਤੁ ॥

ਸੂਚਨਾ—ਹੇਠਲੇ ਛਿਆਂ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਮੂਲ ਵਿਚ ਜੋ ਅਸੀਂ ਨੇ ਰੱਖੇ ਹਨ ਸੋ ਉਹ ਹਨ
ਜੋ ਕਈ ਨੁਸਖਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨੇ ਤੇ ਢੁਕੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਜੋ ਵਯਕਰਨ ਤੇ ਪਿੰਗਲ ਦੇ
ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦੀ ਦਰੁਸਤੀ ਵਿਚ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਨੁਸ਼ਟੁਪ ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ
ਕਬਕੇ ਅਥਵਾ ਵਯਕਰਨ ਦੇ ਕਾਇਦਿਆਂ ਕਰ ਕੇ ਅਜੇ ਬੀ ਕੁਝ ਕੁਝ ਅਸੁਖੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਤ
ਇੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕੁਰਮਖੀ ਲਿਖਾਈਆਂ ਦੇ ਸਿਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾ ਜਾਣਨ ਕਰ ਕੇ ਅਰ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ
ਕਰ ਕੇ ਪਈਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਅਚਰਜ ਨਹੀਂ। ਅਸਲੀ ਨੁਸਖਾ ਕਵਿ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਤ ਮਿਲਦਾ
ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਰਚਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਜੋ ਨੇੜੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਜਾਪਦੇ ਹਨ
ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਟੁਕਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਸਲ ਸੁਧਾਈ ਤਦੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਦੇ
ਅਸਲੀ ਨੁਸਖਾ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ।

ਅਨੁਸ਼ੁਪ ਛੰਦ ॥ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੇ, ਵਿਸ਼ੁ ਮਿਤਜੁਕ੍, ਸਿਪੁਟੇ ਵਿਸ਼ੁ ਬੁਖਟੇ।

ਵਿਸ਼ੁ ਬੋਧੀ, ਸੁਧੀ ਬ੍ਰਹਮ, ਤੀ* ਪ੍ਰਣਵਾਦੀ ਨਮਾਮਿਹੀ ॥ ੧ ॥

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੇ—ਜੋ ਵਿਸ਼ੁ (=ਸਿਸਾਰ) ਦਾ ਈਸ਼ਰ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ੁ ਮਿਤਜੁਕ੍=ਵਿਸ਼ੁ+ਇਤਿ+ਉਕ੍=ਜੋ ਸਿਸਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿਪੁਟੇ ਵਿਸ਼ੁ ਬੁਖਟੇ=ਜੋ ਸਿਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭੱਬੇ ਦਾ ਬੁਖਟ ਹੈ। ਜੀਕੁਰ
ਗਹਿਲਾ ਭੋਬੇ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਵਚਿੱਤ੍ਰ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰ
ਗਹਿਲੇ ਵਤ ਸ਼ੋਭਾਦਾਇਕ ਤੇ ਵਯਾਪਕ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ੁ ਬੋਧੀ=ਸਿਸਾਰ ਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਹੈ।

ਸੁਧੀ ਬ੍ਰਹਮ=ਜੋ ਅਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਆਪ ਹੈ। ਉਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਿਸ ਦਾ
ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਤੀ=ਤਿਸਨੂੰ, ਉਸ ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਣਵਾਦੀ=ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਬੀ ਜੋ ਆਇ ਹੈ (ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ)।

ਨਮਾਮਿਹੀ=ਨਮਾਮਜਹਮੁ=ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ।

* (ਇਨ੍ਹਾਂ) ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ। * ਡਾਕ, ਜਪਣੇ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਜਾਪ ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਨੂੰ
ਜਾਣਦੇ ਹਨ। * ਅਨੁਸ਼ੁਪ ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ ਮੁਜਬ ‘ਤੀ’ ਪਦ ਇਥੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ, ਤੇ

ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਬਨੇਗਾ ‘ਪ੍ਰਣਵਾਦੀ ਨਮਾਮਿ ਤੀ’, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਵਾਂ ਲਘੁ ਤੇ ਛੀਵਾਂ ਗੁਰੂ
ਹੋਵੇਗਾ। ਤੇ ਚੌਥਾ ਪਾਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੱਤਵਾਂ ਬੀ ਲਘੁ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੀ ਕੁਝ
ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਸਿਸਕ੍ਰਿਤ ਪਾਠ ਅੰਤ੍ਰਿ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਨਮਾਮਜਹਮੁ

ਅਰਥ—(ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਜਿਸ ਦਾ ਲਖਾਯਕ ਹੈ ਸੋ) ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਬੀਜਰ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਭੱਬੇ ਦਾ (ਉਹ) ਭੁਸਣ ਦੂਪ ਹੈ, (ਫਿਰ ਜਿਸਨੂੰ) ਸੰਸਾਰ ਦਾ (ਸਾਰ) ਗਿਆਨ ਹੈ ਤੇ (ਉਹ) ਅਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਆਪ ਹੀ ਹੈ (ਹਾਂ) ਉਸ ਨੂੰ (ਜੋ) ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਵੀ ਆਦਿ ਹੈ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ।

ਵਰੁਣਾਵਰੁਣ ਵਿਹੀਨਾਯ* ਵੇਦ ਸਾਰ ਪ੍ਰਵਰਤਕ:

ਵਿਸ਼ੁ ਵਰਗੁ ਮਹੀਧੀਸ਼ੀ ਵਕਾਰੀ ਤੇ ਨਮਾਮਿਹੀ ॥ ੨ ॥

ਵਰੁਣਾਵਰੁਣ ਵਿਹੀਨਾਯ=ਵਰਣਾਂ ਅਵਰਣਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ । [ਵਰਣ=ਬ੍ਰਹਮਣ, ਖੜੀ, ਵੈਸ਼ ਤੇ ਸੂਰ੍। ਅਵਰੁਣ=ਨੀਵੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਜੋ ਵਰਣਾਂ ਵਿਚ ਨਾਂ ਹੋਣ । ਵਿਹੀਨਾਯ=ਬਿਨਾ] । (ਅ) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੇਹੋਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ । [ਵਰਣ=ਰੰਗ] (ੲ) ਕਥਨ ਤੇ ਅਕਥਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ।
ਵੇਦ ਸਾਰ ਪ੍ਰਵਰਤਕ:=ਵੇਦਾਂ (ਯਾ ਤੋਂ ਗਿਆਨ) ਦੇ ਸਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ।

ਵਿਸ਼ੁ ਵਰਗੁ ਮਹੀਧੀਸ਼ੀ=ਸਮੂਹ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਪਤੀ ।

(ਅ) ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ (ਚਾਰੇ) ਪਦਾਰਥਾਂ (ਦਾ ਦਾਤਾ) ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਪਤੀ ।

(ੲ) ਵਰਗ ਦਾ ਅਰਥ ਮੁਕਤੀਆਂ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਵਕਾਰੀ ਤੇ=ਤਿਸ 'ਵੇਦ' ਅੱਖਰ ਨੂੰ ।

ਅਰਥ—ਵਰਣ ਅਵਰਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਤੇ ਵੇਦ ਸਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਵਰਤਕ ਹੈ (ਜੋ, ਫਿਰ ਉਹ) ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ (ਚਾਰੇ) ਪਦਾਰਥ (ਬਖਸ਼ਣ ਵਾਲਾ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਤਿ ਹੈ, ਤਿਸ (ਦੇ ਲਖ ਯਕ) 'ਵੇਦ' ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ।

ਹਰੀ ਹਰਾਦਿ ਸ੍ਰਯੇ ਬ੍ਰਹਮ ਹੇਸ ਬੋਧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੀ ।

ਹਸਖਮਲ ਵਰਯ ਵੀਜੈ ਹਕਾਰੀ ਤੇ ਨਮਾਮਿਹੀ ॥ ੩ ॥

*ਵਿਹੀਨਾਯ ਦੀ ਜਗਾ ਦਰੁਸਤ ਪਾਠ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:—'ਵਿਹੀਨਾਯਜੈ', ਵਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ 'ਵਿਹੀਨਾਯ' ਦੀ ਵਿਭਕਤੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੀ । 'ਵਿਹੀਨਾਯਜੈ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਉ= (ਵਰਣ ਅਵਰਣ ਤੋਂ) ਵਿਹੀਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਖੀਦਾ ਹੈ । ਪਾਠਾਂਤ—ਵਿਸ਼ੁ ਵਰਗੁ=ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭਰਨ ਵਾਲਾ । ਮਹੀਧੀਸ਼ੀ ਦੀ ਸਿੱਧਿ ਅਣੂਧ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਹੋਵੇਗਾ:— (ਮਹਾ+ਅਧੀਸ਼ੀ) ਮਹਾਧੀਸ਼ੀ, ਫਿਰ 'ਵਿਸ਼ੁ ਵਰਗੁ ਮਹਾਧੀਸ਼ੀ' ਦਾ ਅਰਥ ਅੰਤ੍ਰਿ ਲੋਗੋਗਾ=ਸਮੂਹ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮਹਾਨ ਮਾਲਿਕ । ਭ੍ਰਾਸ਼ਦੇਵ ਦਾ ਅਰਥ 'ਬ੍ਰਹਮ ਯਾ ਪਰਮਾਤਮਾ' ਮੰਨਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਬੀਜ ਰੂਪ ਕਹਿ ਆਏ ਹਨ ਤਾਂਤੇ 'ਵੇਦ' ਦੇ ਅਰਥ ਬੀ 'ਬ੍ਰਹਮ' ਮੰਨਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸੇਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗਲੇ ਸਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹ.ਗ.ਰ. ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਬੀ ਬ੍ਰਹਮ ਲਖਾਯਕ ਦੱਸਕੇ ਨਮਸਕਾਰੀ ਕਰਨਗੇ ।

['ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੀ' ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਹੈ, ਅਰਥ ਹੋਉ 'ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ' ।

ਹਰੀ=ਵਿਸ਼ਨੂੰ ।

ਹਰਾਦਿ=ਹਰ+ਆਦਿ=ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ।

(ਅ) ਹਰ=ਸ਼ਿਵ, ਆਦਿ=ਮੁੱਢ, ਮੂਲ । ਅਥਵਾ ਆਦਿਕ ।
ਸੂਯੇ ਬ੍ਰਹਮ=ਉਹ ਜੋ ਅਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੈ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ । ਅਕਾਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ।
ਹਿੰਸ=ਉੱਜਲ । ਬੋਧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੀ=ਜੋ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

(ਅ) ਹਿੰਸ ਬੋਧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੀ=ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ।
ਹਸਖਮਲ*=[ਹ=ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ । ਸ=ਸੁਤੇ । ਖ=ਅਕਾਸ਼ ਵਤ ਪੂਰਣ ।

ਮ=ਮਾਯਾ । ਲ=ਲਯਤਾ] ਜੋ ਸੁਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਤ ਪੂਰਣ ਹੈ ।

ਤੇ ਮਾਯਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਯ ਹੈ (ਅ) ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ

ਪਦ ਹਸਾਮਲਕ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ:-ਹੱਥ ਤੇ ਧਰੇ

ਆਉਲੇ ਵਾਂਗੂ ਸਾਫ ਦਿੱਸਦਾ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੱਖ । ਵਰਯ=ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ।

ਵੀਜੇ=ਮੂਲ ਨੂੰ, ਕਾਰਣ (ਰੂਪ) ਨੂੰ । ਬੀਜ ਨੂੰ । ਹਕਾਰੇ='ਹਾਹ' ਅੱਖਰ ਨੂੰ ।

ਅਰਥ-ਮੈਂ ਉਸ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਕਾਰਣ (ਰੂਪ ਦੇ ਲਖਾਯਕ) 'ਹਾਹ' ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ

(ਜੋ) ਸੂਯੇ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੂੰ ਉੱਜਲ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨੇ

ਵਾਲਾ ਹੈ, ਤੇ ਸੁਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਤ ਪੂਰਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ (ਤੇ ਫਿਰ) ਮਾਯਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਲਯ ਹੈ

ਹੈਰ ਅਰਥ-(ਹਰੀ=) ਵਿਸ਼ਨੂੰ (ਤੇ ਹਰ=) ਸ਼ਿਵ ਦੀ (ਬੀ ਜੋ) ਆਦਿ ਹੈ, (ਤੇ) ਅਕਾਰਣ

ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੂੰ ਬੀ ਜੋ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, (ਜਿਸ ਦਾ) ਪ੍ਰਤੱਖ ਬੀਜ ਰੂਪ

(ਹਾਹ ਅੱਖਰ ਹੈ) ਉਸ ਹਾਹੇ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ।

ਗਗਨਾਰਕੀ ਗਿਰਾਧੀਸ਼ੋ ਗੋਤੀਤੀਃ ਸੁੱਛ ਸਾਖਿਣੀ ।

ਗਮਨਾਗਮਨੰ ਵਿਹੀਨਾਯੰ ਤੇ ਗਕਾਰੇ ਨਮਾਮਿਹੇ ॥੪॥

[ਗਗਨਾਰਕੀ=ਜੋ ਗਗਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ਹੈ [ਗਗਨ+ਅਰਕ=ਸੂਰਜ] ।

ਗਿਰਾਧੀਸ਼ੋ=ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਤੀ । (ਅ) ਸਰਸੁਤੀ ਦਾ ਪਤੀ ।

ਗੋਤੀਤੋ=ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਅਤੀਤ, ਅਕੱਥਨੀਯ । [ਸਿੰਧ, ਗੋ=ਬਾਣੀ ।

ਅਤੀਤ=ਰਹਤ] । (ਅ) ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਅਤੀਤ [ਗੋ=ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ] ।

*‘ਹਸਖਮਲ ਵਰਯ’ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਸੁਧ ਪਾਠ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ-‘ਹਸਤਾਮਲਕ ਵਦ’=ਹੱਥ

ਉੱਤੇ ਧਰੇ ਆਉਲੇ ਵਾਂਗੂ, ਫਿਰ ‘ਹਸਾਮਲਕ ਵਦ ਵੀਜੇ ਹਕਾਰੇ ਤੇ ਨਮਾਮਜਹਮ’ ਦਾ ਅਰਥ

ਬਣੂ=ਜੋ ਹੱਥ ਤੇ ਧਰੇ ਆਉਲੇ ਵਾਂਗੂ (ਪ੍ਰਤੱਖ) ਬੀਜ ਰੂਪ ਹੈ ਉਸ (ਦੇ ਲਖਾਯਕ) ਹਾਹੇ ਨੂੰ ਮੇਰੀ

ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । †ਇਹ ਅਰਥ ਮੂਲ ਪਾਠ ਨੂੰ ‘ਹਸਾਮਲਕ ਵਦ’ ਮੰਨਕੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ।

ਗੀਤ੍ਰੀਕਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ ਹ੍ਰੀ, ਸ੍ਰੀ, ਲ੍ਰੀ ਆਦਿ ਹਨ । ਉਘਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਮਤੇ ਹੋਵੇ ਪਰ ਤੀਤ੍ਰੀਕ

ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕਵੀ ਜੀ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ । ‡ਸੁੱਛ ਪਾਠ ਚਾਹੀਦੇ ‘ਗੋਤੀਤੀਃ’ ।

§‘ਗਮਨਾਗਮਨ’ ਸੁਧ ਪਾਠ ਹੋਵੇਗਾ, ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ ਮੁਜਬ । ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ

ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ‘ਗਗਨਾਗਮਨ’ ਬੀ ਹੈ ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ।

[‘ਵਿਹੀਨਾਯੰ’ ਸੁਧ ਪਾਠ ਹੈ, ‘ਵਿਹੀਨਾਯ’ ਦੀ ਵਿਛਕਤੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੀ ।

{ ਸੁੱਫ=ਪਵਿੱਤ੍ਰ । ਸਾਖਿਣੀ=ਸਾਖੀ ਰੂਪ, ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦਾ ਜਾਣਨਹਾਰ ।
 ਸਭ ਦਾ ਦੇਖਣਹਾਰਾ ਪਰ ਅਸੰਗ ।
 ਗਮਨਾਗਮਜਾਵਹੀਨਾਯ=[ਗਮਨ+ਆਗਮਨ+ਵਿਹੀਨਾਯ] । ਆਉਣ ਜਾਣ
 (=ਜੰਮਣ ਮਰਨ) ਤੋਂ ਰਹਿਤ । ਗਕਾਰੋ='ਗੱਗੋ' ਅੱਖਰ ਨੂੰ ।

ਅਰਥ—(ਜੋ) ਗਜਨ ਦਾ ਸੂਰਜ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਤੀ, ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਤੋਂ ਅਤੀਤ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਤੇ
 ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਉਸ (ਦੇ ਲਖਾਯਕ) 'ਗੱਗੋ' ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।
 ਰਾਮ ਵੀਜ*, ਸੁਰੇਸ਼ੁਰੇ, ਦੇਵ ਦੇਤ੍ਰਜਾਭਿਬੰਦਿਤੀ ।
 ਸਰਵਾਸ਼੍ਰਯੇ, ਸਰਵ ਮਿਤੀ† ਸ਼ਕੀ, ਤੇ ਰਕਾਰੋ ਨਮਾਮਿਹੇ ॥ ੫ ॥

{ ਰਾਮ=ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ, ਕ੍ਰੀਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ।
 ਵੀਜ=ਕਾਰਣ ਨੂੰ । ਮੂਲ ਨੂੰ ।
 ਸੁਰੇਸ਼ੁਰੇ=ਸੁਰ+ਈਸ਼ੁਰੇ । ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਬੀ ਈਸ਼ਰ ਨੂੰ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ।
 ਦੇਵ ਦੇਤ੍ਰਜਾਭਿਬੰਦਿਤੀ=ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਦੇਵਤਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।
 ਸਰਵਾਸ਼੍ਰਯੇ=ਸਰਬ ਦਾ ਜੋ ਆਸਰਾ ਹੈ ।
 ਸਰਵ ਮਿਤੀ ਸ਼ਕੀ=ਜੋ ਸਰਬ ਮਿਰਜਾਣਾ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਪੰਨ ਹੈ ।
 (ਅ) ਜੋ ਪਾਠ ਕੇਵਲ—ਸਰਵ ਸ਼ਕੀ—ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਥ ਲਗੇਗਾ—
 ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਭ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ । (ੳ) 'ਸਰਵਮਿਤੀ' ਦਾ ਪਦ
 ਛੇਦ 'ਸਰਵੇ ਇਤਿ' ਕਰੀਏ ਤਾਂ 'ਸਰਬ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ
 ਅਸਥਾਨ' ਅਰਥ ਹੋਸੀ । ਯਾ, ਇਤੀ=ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ।
 ਤੇ ਰਕਾਰੋ=ਉਸ 'ਗੱਗੋ' ਅੱਖਰ ਨੂੰ ।

ਅਰਥ—(ਜੋ ਸਰਬ ਵਿਖੇ) ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ (ਸਰਵ ਦਾ) ਕਾਰਣ ਹੈ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਬੀ
 ਈਸ਼ਰ ਹੈ, ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਦੇਵਤਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (ਤੇ ਜੋ) ਸਰਬ ਦਾ
 ਆਸਰਾ ਹੈ, ਸਭ ਮਿਰਜਾਣਾ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਪੰਨ ਹੈ ਉਸ (ਦੇ ਲਖਾਯਕ) 'ਗੱਗੋ' ਅੱਖਰ
 ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ।

ਇਤ੍ਰੇਵ ਮਹਾਂ ਵਰੁਣੇ, ਭਾਵਨਾਯ ਮੁਹੁਰਮੁਹੁ: ।
 ਚਤੁਰ ਵਰਗ ਫਲੀ ਦਾਸ਼ਜ† ਸਿੰਧੀ ਦੇਵਉ ਨ ਸੰਸ਼ਯ: ॥ ੬ ॥

*ਸ਼ੁਧ 'ਵੀਜ' ਪਾਠ ਹੈ । 'ਰਾਮ ਵੀਜ' ਦਾ ਜੋਉਂ ਬੀ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ।—ਪਦ
 'ਰਾਮ' ਦਾ ਜੋ 'ਵੀਜ' ਰੂਪ ਹੈ, ਭਾਵ 'ਰਚਾ' ਅੱਖਰ । †'ਮਿਤੀ' ਪਾਠ ਏਥੇ ਨਹੀਂ
 ਚਾਹੀਦਾ, ਇਸ ਨਾਲ ਛੇਦ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੇ ਦੋ ਅੱਖਰ ਵਧ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।
 ‡'ਤਸ਼ਜ' ਪਾਠ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਸ਼ੇਸ਼ਟ ਹੈ । ਦਾਸ਼ਜ ਦਾ ਅਰਥ ਦਾਤਾ ਬੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ।
 †ਸ਼ੁਧ ਪਾਠ ਚਾਹੀਏ 'ਸਿੰਧੀਵ' । ਫਿਰ ਇਸ ਦੁਜੀ ਤੁਕ ਦਾ ਅਰਥ—ਬਣੇਗਾ—ਉਸ ਨੂੰ
 ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸਿੰਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਪ੍ਰਾਪਤ), ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ।

{ ਇਤ੍ਰੇਵ=ਐਸੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ । ਮਹਾਂ ਵਰਣ=ਮਹਾਨ ਅੱਖਰ ।
 ਭਾਵਨਾਯ=ਸ਼ਰਯਾ ਧਾਰਕੇ, ਭਾਵਨਾਂ ਨਾਲ । ਮੁਹੁਰਮੁਹੁ=ਬਾਰ ਬਾਰ ।
 ਚਤੁਰ ਵਰਗ=ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ—ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖ ।
 (ਅ) ਚਾਰੇ ਮੁਕਤੀਆਂ—ਸਲੋਕ, ਸਾਰੂਪ, ਸਾਮੀਪ, ਸਾਯੁਜ^{੧੧੧} ।
 ਫਲੇ=ਫਲ ਦਾਤਾ । ਦਾਸ਼ਨ=ਦਾਸਾਂ, ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ । (ਅ) ਦਾਤਾ ।
 ਏਵ ਨ ਸ਼ੇਸ਼ਯः—ਇਸ ਵਿਚ (ਕੋਈ) ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ । ਭਾਵ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ।

ਅਰਥ—(ਏਹ ਚਾਰੇ ਅੱਖਰ) ਐਸੇ ਮਹਾਂ ਵਰਣ ਹਨ (ਕਿ ਜੋਹੜੇ) ਦਾਸ ਸ਼ਰਯਾ ਧਾਰਕੇ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਬਾਰ ਬਾਰ (ਜਪਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ) ਚਾਰੇ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਸਿੱਖੀਆਂ ਦੇ ਫਲ ਦਾਤਾ ਹਨ ਏਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ।

ਕਿਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕਿਹੇ ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ 'ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ' ਪੁਸਤਕ ਬਕਨਨ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਤੀਓ ਅੰਸੁ ॥ ੩ ॥

੪. [ਕਾਂਸੀ ਵਿਚ ਪੰਡਤਾਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ] ।

ਵੇਹਗ ॥ 'ਮੰਤ੍ਰਰਾਜ' ਸੰਛੇਪ ਕਰਿ ਕਹਨੈ ਜਥਾ ਮਤਿ ਸਾਰ । ਜਿਹ ਸਮੁਝੇ
 ਨਿਜ ਰੂਪ ਲਹਿ ਹੋਤਿ ਸਿੰਧੁ ਭਵ ਪਾਰ^੧ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਨਹੁ ਦੁਤਿਯ^੨,
 ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੁ ਬਾਣੀ । ਰਤਨਾਕਰ^੩, ਅਨਗਨ ਗੁਨ ਖਾਣੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
 ਇਹ ਨਮਿਤ ਅਵਤਾਰਾ । ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਵ^੪ ਨਿਸ਼ਚੇ ਵਪੁ ਧਾਰਾ ॥੨॥ ਨਿਰਖੜੇ
 ਕਲਿ ਜਨੁ ਆਯੁ ਸੁ ਬੋਰੀ^੫। ਜੋਗ, ਜੱਗ, ਜਪ ਬਨੈ ਨ ਭੋਰੀ^੬। ਪੁੰਰਥ^੭ ਧਰਮ
 ਸਥਾਪਨ ਹੋਤੁ । ਤਨ ਧਾਰਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਕੇਤੁ ॥੩॥ ਤਾਂਤੇ ਜਿਹ ਬਿਧਿ
 ਜਗ ਕੱਲਜਾਨਾ । ਹੋਤਿ, ਵਹੀ ਬਿਧਿ ਕ੍ਰਿਤ ਭਗਵਾਨਾ । ਅਵਰ ਸਾਧਨਾ
 ਬਨੈ ਨ ਕੋਈ । ਗਿਰੀਵਾਨ ਵਾਚਾ ਅਤਿ ਗੋਈ^੮ ॥ ੪ ॥ ਪਛਤਿ ਪਛਤਿ ਹੁ
 ਆਯੁ ਬਿਤੀਤਾ^੯। ਹੁ ਕਬਿਧਾਨ ਧੇਧ ਬਿਪਰੀਤਾ^{੧੦}। ਪਰਉਪਕਾਰਹੋਤੁ

^੧ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਮੰਤਰ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) । ^੨ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ । ^੩ਦੂਜੇ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ) ਸੁਣੋ ।
^੪ਰਤਨਾਂ ਦੀ ਖਾਣ । ^੫ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ । ^੬ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਮਰਾ ਥੋੜੀ ਹੈ ।
^੭ਚੰਚਕ ਮਾਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ । ^੮ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ । ^੯ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ (ਸਿਸਕ੍ਰਿਤ) ਬੋਲੀ ਬਹੁਤ
 ਲੁਕਾ ਕੇ (ਜਾ ਗੁਹਯ ਕਰਕੇ) ਰੱਖੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ।
^{੧੦}(ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਬੀ ਤੀ) ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਉਮਰਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ^{੧੧}(ਫੇਰ ਇਹ
 ਗੱਲ) ਕਦੋਂ ਸਿਰੋਬੜ੍ਹੇ ਕਿ ਧਿਆਨ ਤੇ ਧੇਧ ਉਲਟ ਜਾਵੇ ਭਾਵ ਜਗਤ ਸਾਡਾ ਧੇਧ ਹੈ ਤੇ
 ਧਿਆਨ ਉਸ ਵਲ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਹ ਉਲਟੇ ਤਾਂ ਧੇਧ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਵੇ ਤੇ ਧਿਆਨ ਉਸ ਵਿਚ ਲੀਨ
 ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਅਮਲ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰਾਕਾਰ ਤੋਂ ਵੀਸਰਾਕਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ
 ਕਦੋਂ ਆਉ, ਉਮਰ ਤਾਂ ਲੰਘ ਗਈ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ । ^{੧੨}ਪਾ.—ਬਿਤਰੀਤਾ=ਸੰਸਾਰ ਦੇ
 ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵੱਲੋਂ ਬਿਤੀ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ । (ਅ) ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਕੇ
 ਕਦੇ ਵੀ ਧੇਧ (ਬ੍ਰਹਮ) ਵਲ ਬਿਤੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ।

ਗੁਰ ਸਾਮੀ। ਸੁਲਭ ਗਿਰਾ ਬਰਨੀ ਗੁਨ ਗਾਮੀ^੧ ॥ ੫ ॥ ਨਾਮੀ ਨਾਮ ਏਕ
 ਦਿਖਰਾਵਾ। ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਮਾਰਗ ਇਮ ਗਾਵਾ^੨:-ਸੱਤਿ ਅਸੱਤਿ ਦੋਉ
 ਪਦ ਜੋਰੇ^੩। ਸੱਤਿ ਸੱਤਿ ਕਰਿ ਅਸਤਿ ਬਿਛੋਰੇ^੪ ॥ ੬ ॥ “ਸੱਤਿ ਆਤਮਾ,
 ਅਸਤਿ ਅਵਿੱਦਯਾ। ਮਹਾਂ ਗੁਫ ਕਰਿ ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਸਦਯਾ^੫। ਸਤਯ ਅਸਤਯ
 ਭੇਦ ਲਖਿ ਪਾਵਾ। ਨਾਮ ਉਚਾਰਣੁ ਰੀਤਿ ਬਝਾਵਾ^੬ ॥ ੭ ॥ “ਨਾਮ ਅਰੂਪ
 ਅਰੂਪ ਸੁਆਮੀ। ਨਾਮ ਬ੍ਰਿਤਿ ਤੇ ਤਦ ਵਪੁ ਗਾਮੀ^੭। ਸੁਲਭ ਸਗਲ
 ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਗੁਰ ਬਰ। ਜਾਂ ਤੇ ਹੋਇ ਅਮਰ ਬਿਰ^੮ ਇਹੁ ਨਰ ॥ ੮ ॥
 “ਬੇਦ ਹੂੰ ਕਹਾ ਤ੍ਰਿਕਾਂਡ ਬਿਧਾਨ^੯। ਕਠਨ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨ ਗਯਾਨਾ^{੧੦}।
 ਮਹਾਂ ਜਤਨ ਸਾਧਕ ਇਹੁ ਸਾਧਨ^{੧੧}। ਕਲਿ ਕੁਲ ਜਨ ਕੇ ਭਰਮਨਿ
 ਬਾਧ ਨ^{੧੨} ॥ ੯ ॥ ਏਹਕਾ ॥ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵੇਦ ਕੇ ਅਰਥ ਢਲ ਜਦਪਿ ਵਿਚਾਰੈ

^੧ਸੋਖੀ ਬਾਣੀ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ) ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਵਾਲੀ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ। [ਸੰਸ: ਗੁਣ+ਹਿੰਦੀ, ਗਾਮ=ਗਾਉਣਾ।] (ਅ) ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਆਸ਼੍ਰਯ (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਨੇ ਸੋਖੀ ਬਾਣੀ ਕਹੀ ਹੈ। [ਗਾਮ=ਪਿੰਡ, ਭਾਵ ਆਸ਼੍ਰਯ]। ^੨ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸੁਰਤ ਦਾ ਰਾਹ ਇਕੁਰ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, (ਅੱਗੇ ਹੁਣ ਇਹ ਰਸਤਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:-)। ^੩ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀ। ^੪ਸਤਿ ਨੂੰ ਸਤਿ (ਸਿੱਧ) ਕੀਤਾ ਤੇ ਅਸੱਤਿ ਨੂੰ (ਸੱਤ ਤੋਂ) ਵੱਖ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ। ^੫“ਆਤਮਾ” ਸੱਤਿ ਹੈ ਤੇ “ਅਵਿੱਦਯਾ” ਅਸੱਤਿ ਹੈ (ਇਸ, ਭਾਵੇਂ ਗੁੱਬੇ (ਭੇਤ) ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, [ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ:, ਸੱਦ=ਸ਼ਬਦ। ਸੱਦ ਤੋਂ ਸਦਯਾ] (ਅ) ਪ੍ਰਗਟਯੋ ਸੱਦਯਾ=ਤੁਰਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ [ਸੰਸ:, ਸਦਯਾ=ਤੁਰਤ]। ^੬“ਅਵਿੱਦਯਾ” ਜੋ ਅਸੱਤਿ ਦੱਸੀ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਦਾ ਉਪਾਉ) ਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਦੀ ਰੀਤੀ ਦੱਸੀ। ^੭ਸੁਆਮੀ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਰੂਪ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬੀ ਅਰੂਪ ਹੈ, ਨਾਮ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤਿ (ਲਗਾਇਆ) ਉਸਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ ਸੋ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਠ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਿਚ ਲਗ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਕਾਗ੍ਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੇ ਏਕਾਗ੍ਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹ ਉਸੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਨਿਰੁੱਧ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਨਿਰੁੱਧ ਹੋ ਗਿਆਂ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਏਗੀ। ਜੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇਵਲ ਅਪਣੇ ਨਿਰੁੱਧ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਪੜਦੀ, ਪਰ ਜਿਸ ਨੇ (ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ) ਈਸ਼ਰ ਵਿਚ ਆਪੇ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਆਪਾ ਈਸ਼ਰ ਨੂੰ ਜਾ ਮਿਲਿਆ, ਇਹ ਮੁਰਾਦ ਹੈ ‘ਤਦ ਵਪੁ ਗਾਮੀ’ ਦੀ। ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ ਦੇ ਭਾਵ ‘ਈਸ਼ਰ ਦੇ ਸਰੂਪ’ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਯਥਾਰਥ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਗਈ। ^੮ਅਮਰ ਹੋ ਕੇ ਇਸਬਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ^੯ਵੇਦ ਨੇ (ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ) ਤ੍ਰੀਕਾ ਤ੍ਰੇ ਕਾਂਡਾਂ-ਕਰਮ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਤੇ ਗਯਾਨ-ਵਿਚ ਕਠਨ ਕਰ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ^{੧੦}ਮਹਾਂ ਜਤਨ ਕਰ ਜਗਿਆਸੂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਧਨਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ^{੧੧}ਕਲਜੁਗ ਵਿਖੇ ਸਮੂਹ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਫਰਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਧਾਰਿ'। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਲੋਕਤੇ ਦੇਤਿ ਵੇਗ ਫਲ ਚਾਰ'॥੧੦॥ ਅਤਿਲ॥
 ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਰੁਚਿ ਉਰ ਧਾਰਿ ਦਰਸ ਗੁਰ' ਕੀਜੀਐ। ਨਿਖਲ ਜਨਮ
 ਤਮ ਪਾਪ ਖਿਨਕ ਹਰਿ ਦੀਜੀਐ। ਕੋਟ ਜੋਗ ਫਲ ਦਾਨ ਸੁਨਤਿ ਰਵ
 ਭਾਵਨੀ'। ਹੋ। ਹੋਤਿ ਮੋਖਿ ਅਧਿਕਾਰ, ਪ੍ਰਣਤਿ ਦੁਤਿ ਦਾਮਨੀ'॥ ੧੧॥
 'ਸਾਦਰ ਸੋਝ ਸੰਭਾਰਤਿ ਯਤਿ ਮਤਿ ਮਾਨਵੀ*। ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਟਿ
 ਦੋਖ ਪਾਪ ਜਿਵ ਜਾਨਵੀ'। ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸੁਰ ਬਿੰਦੁ ਤਾਂਹਿ' ਉਸਤਤਿ
 ਰਹੈ'। ਹੋ। ਨਿਜ ਕਰ ਪੁਸ਼ਪਹਿ ਵਿਸ਼ਨੁ' ਗ੍ਰੰਥ ਪੁਰ ਲੈ ਧਰੈ॥੧੨॥ ਮਹਿ
 ਤੀਰਥ, ਦਿਗ, ਈਸ਼, ਸੋਸ਼, ਸਾਰਦ ਰਹੈ'। ਸ੍ਰੀ ਬਚਨਾਂਮ੍ਰਿਤ ਸਾਰ
 ਵਰਗ ਅਘ ਸਭਿ ਟਰੈ'। ਮੋਖਾਰੋਹਣ ਪ੍ਰਗਟ ਗਿਰਾ ਅਘ ਖੰਡਣੀ'॥ਹੋ।

'ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵੇਦ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਜਦ ਵਿਚਾਰੇ ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰੇ (ਤਦ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ)।
 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਰਤ ਚਾਰੋਂ ਫਲ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। 'ਜੇ ਗੁਰੂ
 (ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦਾ) ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ। 'ਕੋਝ ਜੋਗ ਤੇ ਦਾਨ ਦਾ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
 ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸੁਣਨ ਨਾਲ। [ਰਵ=ਬਾਣੀ]। '(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਨੂੰ) ਨਮਸਕਾਰ
 ਕਰਨੇ ਤੇ ਦੁਤੀ ਬਿਜਲੀਵਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ (ਜੀਵ) ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
 [ਸਿਃ, ਪ੍ਰਣਤਿ=ਨਮਸਕਾਰ]। (ਅ) ਪ੍ਰਣਤਿ=ਸ਼ਰਨਾਗਤਿ (ਜਨਾ ਨੂੰ) ਲੋਭਦਾਤਾ ਹੈ। 'ਆਦਰ
 ਨਾਲ ਬੋਹੜਾ ਭੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹਨ ਜੇਹੜੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ
 ਮਰਨ ਦੇ ਦੁਖ ਕੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਗੰਗਾ (ਪਾਪ ਕਟਦੀ ਹੈ)। [ਸੋਝ=ਬੋਝ] (ਅ) ਜਿਹੜੇ
 ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ੧੬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
 ਜੀ ਦੀ) [ਸੋਝ+ਸੰਭਾਰ=ਖੇੜਸ+ਸੰਭਾਰ=੧੬ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ:-੧. ਜਿਸ ਥਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਜਲ ਨਾਲ ਧੋਣ ਆਦਿਕ ਨਾਲ ਸਵਾ ਕਰਨਾ। ੨. ਚੰਦੋਆਂ ਤਾਣਨਾ।
 ੩. ਵਿਛਾਈ ਕਰਨੀ ਤੇ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਜਾਉਣੀ। ੪. ਆਵਾਹਨ=ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਸੱਦਣਾ ਜਾ
 ਲਿਆਉਣਾ। ੫. ਅਦਬ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ ੬. ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਾਏ ਜਾ ਰੁਮਾਲ ਚਾੜ੍ਹਨੇ।
 ੭. ਚੋਰ ਕਰਨਾ। ੮. ਸਿਹਰੇ ਚੜ੍ਹਾਨੇ ਢੁੱਲ ਭੇਟ ਕਰਨੇ। ੯. ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ। ੧੦. ਪ੍ਰਸਾਦਿ
 ਭੇਟ ਕਰਨਾ। ੧੨. ਧੂਪ ਧੁਖਾਉਣੀ। ੧੨. ਖੁਸ਼ਬੂ ਛਿੜਕਣੀ। ੧੩. ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਰਨੀ।
 ੧੪. ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਕਰਨੀ। ੧੫. ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ। ੧੬. ਸੰਤੋਖ ਕੇ ਅਸਵਾਰਾ ਕਰਨਾ।
 ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਖੇੜਸ਼ੋਪਚਾਰ, ੧੬. ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪੂਜਨ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਖੇੜਸ ਸੰਭਾਰ ਤੋਂ ਭਿੰਨ
 ਹੈ। 'ਭਾਵ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ। 'ਧਰਤੀ ਵਿਖੇ ਤੀਰਥ, ਦਿਸ਼ਾਪਾਲ, ਈਸ਼ਰ, ਸੋਸ਼ਨਾਗ,
 ਤੇ ਸਰਸ੍ਵਤੀ (ਆਦਿ ਸਾਰੇ) ਕਰਦੇ ਹਨ (ਮਹਿਮਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ)। 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ
 ਸਾਰ ਰੂਪ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਂਗ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਅੱਖਰ ਸਾਰੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ [ਸਿਃ, ਵਰਗ=
 ਸਮੂਹ। ਇਕ ਥਾਉਂ ਬੋਲੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰ, ਪ੍ਰਕਰਣ, ਅਧਯਾਯ]। '(ਗੁਰ) ਬਾਣੀ
 ਮੁਕਤੀ ਵਿੱਚ ਉੱਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤੇ ਪਾਪ ਖੰਡਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ [ਸਿਃ, ਸੋਕਸ+
 ਆਰੋਹਣ=ਚੜ੍ਹਨਾ]। *ਪਾ:-ਸਾਦਰ ਖੇੜਸ ਭਾਂਤਿ ਅਰਚਿਤ ਮਤਿ ਮਾਨਵੀ। †ਪਾ:-ਪੱਤ੍ਰ।

ਦੋਖ, ਦਰਿਦ੍ਰ, ਸੰਤਾਪ, ਪਾਪ ਬਲ ਦੇਂਡਣੀ^੧ ॥ ੧੩ ॥ ਜਾਸ ਸਦਨ ਗੁਰ
ਗ੍ਰੰਥ ਗਿਰਾ ਆਲਾਪ ਹੀ^੨ । ਪੁਨ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਜਪ ਜਾਪ
ਹੀ^੩ । ਸੋ ਵੈਕੁੰਠ* ਪ੍ਰਤਾਪ ਤਹਾਂ, ਛਿਨ ਨਾ ਟਰੈ^੪ । ਹੋ ! ਸਭਿ ਸੰਪਦ ਰਿਧਿ
ਸਿੱਧਿ ਰਮਾ ਨਿਜ ਘਰ ਕਰੈ^੫ ॥ ੧੪ ॥ ਤਾਂਤੇ ਤਜਹੁ ਅਸਾਰ ਜਾਨਿ
ਮਤਿ ਮੰਦਨੀ^੬ । ਇਹ ਸਰਵੋਤਮ ਸਾਰ ਭਰਮ ਭਵ ਕੰਦਨੀ^੭ । ਕਲਮਖ
ਕਲਿ ਕੁਲ ਹਾਰ ਅਵਾਰ ਬਿਲਾਸਨੀ^੮ । ਹੋ ! ਅਲਪ ਕਹਜੋ ਬਹੁ ਜਾਨਿ,
ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਖ ਵਾਸਨੀ^੯ ॥ ੧੫ ॥ ਸੋਰਠ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਬੋਧ ਬਪੁ^{੧੦}
ਮਾਨੀਏ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹਜੋ ਬਖਾਨ-ਮਮ ਸਰੂਪ ਭਵ ਸੋਭ ਇਹ^{੧੧} ॥ ੧੬ ॥

† ਸੋਧ ॥ ਤੀਰਥ ਰਾਜ ਬਿਚਾਰ ਮਹੀ ਮਣਿ^{੧੨}, ਆਦਿ ਕਥਾ ਸੁਨਿ ਵਿਪ੍ਰ
ਮਹਾਨਾ ! । “ਦੇਵ ਸੁਰਾਸੁਰ ਖੀਰ ਮਥਜੋ, ਚਤੁਰਾਦਸ ਕਾਢਿ ਦੀਏ ਵਿਧ
ਨਾਨਾ^{੧੩} । ਰੌਰ ਪਰੀ ਸੁਰ ਦੇਤਨਿ ਮੱਧ, ਅਲੀ ਨਿਜ ਆਪਨੋ ਆਪਨ
ਮਾਨਾ^{੧੪} । ਮੋਹਨ ਮੋਹਨਿ ਮੋਹ ਲੀਏ ਸਭਿ ਮੋਹਿ ਬਿਦਾਰ ਤਬੈ ਸੁਖਜਾਨਾ^{੧੫} ॥
੧੭ ॥ ਦੇਇ ਵਿਭਾਗ^{੧੬} ਸੁਧਾ ਸਭਿ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਖੇਲ ਦਿਖਾਯ ਦਿਆਲ ਮੁਰਾਰੀ ॥

^੧ਪਾਪ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ਦੇਂਡ ਦੇਣ ਵਾਲੀ । ^੨ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੩(ਉਥੇ) ਬਾਰ ਬਾਰ
ਗੁਰੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਤੇ ਧਿਆਨ ਤੇ ਜਪ ਦਾ ਜਪਣਾ (ਆ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ) ਹਨ । ^੪ਉਥੇ
ਵੈਕੁੰਠ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਛਿਨ ਭਰ ਨਹੀਂ ਹਟੇਗਾ । ^੫(ਉਥੇ) ਲੋਛਮੀ ਆਪਣਾ ਘਰ
ਕਰਦੀ ਹੈ । ^੬ਇਸ ਕਰਕੇ (ਹੋਰ ਬਾਣੀਆਂ) ਅਸਾਰ ਤੇ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਮੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ
ਜਾਣ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿਓ । ^੭ਭਰਮ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਇਹ (ਗੁਰਬਾਣੀ) ।
^੮ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਵੇਰੀ ਦੇ ਅਨੰਦਦਾਤੀ ਹੈ ।
^੯ਇਹ ਬੋਝਾ ਕਹਿਆ ਹੈ ਬਹੁਤਾ (ਫਲ) ਜਾਣੋ, (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ) ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁਖ ਰੂਪ ਸੁਰੀਸ਼ੀ
ਵਾਲੀ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਹੈ । ^{੧੦}ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਰੂਪ । ^{੧੧}ਬਾਣੀ ਮੇਰਾ
ਸਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਦਾ ਪੁਲ ਹੈ । ^{੧੨}ਤੀਰਥ ਰਾਜ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਤਸਰ ਧਰਤੀ ਉਪਰ
ਸ਼ਿਰੋਮਣ ਵਿਚਾਰੋ । ^{੧੩}ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਦੇਵਤੇ ਤੇ ਦੇਵਤਾਂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿਬਕਿਆ, ਚੋਦਾ (ਰਤਨ) ਕੱਢ
ਦਿੱਤੇ ਨਾਨਾ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ । (ਅ) ਦੇਵ ਸੁਰਾਸੁਰ=ਅਜਾਨ ਦੇਵ ਤੇ ਕਰਮ ਦੇਵ ਨੇ । ^{੧੪}ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ
ਆਪ ਸਮਰਥ ਮੰਨਿਆਂ । [ਸੰਸਾਰ, ਅਲਿ=ਲਾਇਕ ਹੋਣਾ] । ^{੧੫}ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਮੋਹਣੀ ਅਵਤਾਰ
ਧਾਰ ਸਾਰੇ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਕੇ (ਰਤਨ) ਲੈ ਲਏ ਤੇ (ਰਤਨਾਂ ਦੇ) ਮੋਹ ਦੇ ਤਿਆਗ ਵਿਚ (ਸਭ ਨੇ)
ਸੁਖ ਜਾਣਿਆਂ । ^{੧੬}ਛਾਂਦੋ । ^{੧੭}ਪਾ:-ਦੋ ਕੰਠ=ਕੰਠ ਕੀਤਿਆਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ।
† ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਯ ਕਹਿ ਚੁਕੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਹਰਿਮੰਦਰ ਬਾਬਤ ਕਹਿਣ
ਲੱਗੇ ਹਨ ।

ਪੁਰਬ ਰੂਪ ਬਨਾਯ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਮਣਿ ਮੰਦਿਰ ਕੀ ਰੁਚਿ ਧਾਰੀ* । ਤਾਂਹੀ
 ਸਮੇਂ ਰਿਖ ਮਾਧਵੀ ਵੈਕਰ ਜੋਰਿ ਬਿਨੈ ਪ੍ਰਭੁ ਸਾਥ ਉਚਾਰੀ।-ਪਾਤ੍ਰ ਸੁਧਾ^੨
 ਬਖਸੈ ਮੁਖ ਕੇ ਤਿਹ ਆਸਰ* ਜਾਇ ਕਰੈ ਤਪ ਭਾਰੀ-॥ ੧੯ ॥ ਸੈਯਾ ॥
 ਆਇਸੁ ਦੀਨਿਸਿ ਸਾਰੰਗ ਪਾਨਿ-ਤਪੋ ਬਨ ਏਕ ਭਯੋ ਸਮ ਯਾ ਨਾ^੩ ।
 ਜਾਇ ਕਰੈ ਤਪ ਉਗ੍ਰ ਮਹਾਂ ਤਿਲ ਤੇ ਮਣਿ ਹੋਤਿ ਸੁ ਸਿੱਧ ਮਕਾਨਾ^੪।ਦੇਸ਼
 ਪੀਚਾਲ^੫ ਰਸਾਲ ਸਨਾਤਨ ਤੀਰਥ ਰਾਜ ਸੁਧਾਸਰ ਜਾਨਾ- । ਤੋ ਸੁਨਿ
 ਮਾਧਵੀ ਪਾਦ ਗਹੇ-ਕਰੁਣਾਨਿਧਿ ! ਨਾਮ ਪੁਰਾਨ ਬਖਾਨਾ^੬ ॥ ੧੯ ॥
 ਹੋ ਨਿਰਖਯੋ ਨਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੀਰਥ ਦੇਹੁ ਦਿਖਾਇ ਦਿਆਲ ਮੁਰਾਰੀ-।
 ਭਗਤਿ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਬੀਨ ਚਲੇ ਜਨ ਦੀਨ ਪੈ ਧਾਰਿ ਮਯਾ^੭ ਬਨਵਾਰੀ ।
 ਬਾਹਨ, ਬਾਮ, ਬਿਸਾਰ ਸਭਾ ਸੁਰ, ਬਾਰਜਲੋਚਨ^੮ ਸ੍ਰੀ ਗਿਰਧਾਰੀ । ਦੇਖਿ
 ਸਭੈ ਸੁਰ ਬਿੰਦ ਯਹੈ ਬਿਧਿ, ਰੋਰ ਪਰੀ-ਚਲਿਯੋ ਛਬਿ ਭਾਰੀ^੯-॥ ੨੦ ॥
 ਰੋਪਈ ॥ ਸੁਰ ਆਸੁਰ ਸੰਗ ਆਏ ਸ੍ਰੀ ਬਰ^{੧੦} । ਸੁਧਾਸਰੋਵਰ ਦੇਖਤਿ ਭੇ
 ਸੁਰ । ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਰਾਜੈ । ਰਮਾ^{੧੧} ਸਹਤ ਸਿੰਘਾਸਨ ਛਾਜੈ^{੧੨} ॥
 ੨੧ ॥ ਪੁਰਬ ਮੁਖ ਹਰਿ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ^{੧੩} ।-ਸੁਨਿ ਮਾਧਵ ਰਿਖਿ ਬ੍ਰਹਮਾ
 ਚਾਰੀ ॥ ਇਹ ਸਨਮੁਖ ਦੁਖ ਭੰਜਨਿ ਮਾਈ^{੧੪} । ਕ੍ਰਿਬਿਧਿ ਭਾਪ ਹਰਨੀ
 ਸੁਖਦਾਈ ॥ ੨੨ ॥ ਮੱਧ ਮਹਾਂ ਤੀਰਥ^{੧੫}, ਮੁਨਿ ਰਾਜਾ । ਗੋਪ ਪਦਾਰਥ
 ਮਮ ਉਪਰਾਜਾ^{੧੬} । ਧਨੁਸ ਧਨੁਸ ਪ੍ਰਤਿ ਸੁਰ ਬੈਠਾਗੇਅਭਿ ਅੰਤਰ ਤਿਨਕੇ

*ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਮੰਦਰ (ਦੇ ਰਚਨ) ਦੀ ਰੁਚੀ ਕੀਤੀ । (ਅ) ਸ੍ਰੀ=ਲਖਮੀ, ਮਣੀ=ਕੋਸ਼ਤਭ ਮਣੀ ।
 ਦੋਦਾ ਰਤਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭੀ ਨਿਕਲੀਆਂ ਸਨ, ਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਲਈਆਂ
 ਸਨ । ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲਛਮੀ ਲੈਕੇ ਤੇ ਮਣੀ ਪਾਕੇ ਹੁਣ ਮੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਕੀਤੀ ।
 ੧. ਭਾਂਡਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ । ੨. ਉਸ ਤਪੋਬਨ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ । ੩. ਭਾਵ, ਬੋਝਾ ਕੀਤੀਆਂ
 ਬਹੁਤ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿੱਧਿ ਭੂਮੀ ਹੈ । ੪. ਪੰਜਾਬ । ੫. ਹੋ ਕਰੁਣਾਨਿਧਿ । (ਇਸ ਤੀਰਥ ਦਾ)
 ਨਾਮ ਅੱਗੇ (ਕਿਸੇ ਨੇ) ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ, ਤੇ ਮੈਂ ਭਿੱਠਾ ਨਹੀਂ । (ਅ) ਪੁਰਾਤਨ (ਆਪਦਾ) ਨਾਮ
 ਕਰੁਣਾਨਿਧਿ ਕਹਿਆ ਹੈ । ੬. ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰ ਕੇ । ੭. ਸਵਾਰੀ (ਗਰਜ), ਇਸਤ੍ਰੀ (ਲਛਮੀ) ਤੇ
 ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸਭਾ (ਤ੍ਰੈਏ) ਛੱਡਕੇ ਕਵਲਨੈਨ (ਟੁਰਪਏ) । ੮. ਭਾਰੀ ਛਬਿ ਵਾਲੇ (ਵਿਸ਼ਨੂੰ)
 ਚਲੇ । ੯. ਭਾਵ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਨਾਲ । ੧੦. ਲੱਛਮੀ । ੧੧. ਪੁਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨੇ
 ਬਾਣੀ ਕਹੀ । ੧੨. ਵਿਚਾਲੇ ਮਹਾਨ ਤੀਰਥ ਹੈ । ੧੩. ਗੁੱਬ ਪਦਾਰਥ ਮੇਰਾ ਉਤਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

*ਪਾ:-ਆਸ਼ਿਤ ।

†ਦੇਖੋ ਅਗੇ ਅੰਕ ੨੬ ਦੀ ਚੋਠਲੀ ਟੁਕ ।

‡ਦੁਖ ਭੰਜਨੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਰਚਿਆ ਸੀ, ਦੇਖੋ ਇਸੇ ਰਾਸ ਦਾ
 ਅੰਸੁ ੧੧, ਅੰਕ ੮ ।

ਅਨੁਸਾਰੇ^੧ ॥ ੨੩ ॥ ਜਲ ਮਹਿ^੨ ਬਸਹਿ ਆਠ ਸਠ ਤੀਰਥ । ਇਨ ਮਹਿ
ਧਰਹੁ ਸੁਧਾਸਰ ਸਮਰਥ^੩ । ਇਨ ਢਿਗ ਬੈਠਿ ਕਰਹੁ ਤਪ ਭਾਰੀ । ਇਹ
ਮਮ ਸਦਨ ਸਨਾਤਨ ਚਾਰੀ ॥ ੨੪ ॥ ਸਭਿ ਤੇ ਗੋਪ ਤੋਹਿ ਪਗਟਾਯੋ—ਯਾ
ਤੀਰਥ ਢਲ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਗਾਯੋ ।—ਧਰਮ ਅਰਥ ਕਾਮ ਅਰ ਮੋਖ । ਮਨ ਬਚ
ਕ੍ਰਮ ਅਘ ਕਲਿ ਹਰਿ ਦੋਖ^੪ ॥ ੨੫ ॥ ਜਬਿ ਜਬਿ ਹੋ ਵੈਕੁੰਠ ਉਦਾਸ । ਤਬਿ
ਹੋ ਆਇ ਸੁ ਕਰੋ ਨਿਵਾਸ ॥ ਇਹ ਤੀਰਥ ਮਮ ਦੇਹਿ ਸਦੂਪਾ । ਰੀਗਾਦਿਕ
ਪਦ ਜਲ ਮੁਨਿ ਭੂਪਾ^੫ ॥ ੨੬ ॥ ਬੀਜ ਰੂਪ ਤੀਰਥ ਮਹਿ ਰਾਜੂ^੬ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ-
ਸਰ ਬਲ ਸਜੋ ਸਮਾਜੂ^੭ । ਜੇ ਨਰ ਸਹਜ ਦਰਸ ਹਿਤ ਆਵੈ । ਚਤੁਰ
ਪਦਾਰਥ ਸਹਜ ਹੀ ਪਾਵੈ ॥ ੨੭ ॥ ਜੇ ਪੁਨ ਤਿਨਕੇ ਦਰਸਨ ਕੈ ਹੋ । ਤੇ
ਵਿਦੇਹ ਹੁਇ ਮਮ ਪੁਰਿ ਜੈ ਹੋ । ਕੋਨ ਈਸਾਨ ਨਿਰਖ ਬਿਖਕੇਤੂ^੮ । ਦੱਖਨ
ਦਿਸਹਿ ਭੂਤਗ੍ਰਿਹ ਹੋਤੂ^੯ ॥ ੨੮ ॥ ਵਰਨ, ਕੁਮੇਰ, ਇੰਦ੍ਰ, ਦਿਸ਼ਰਾਜਾ^{੧੦} ।
ਨਿਜ ਅਸਥਲ^{੧੧}, ਸਭਿ ਸਜੇ ਸਮਾਜਾ । ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸੇਵਹਿ ਮਨ
ਲਾਈ । ਮਮ ਰੁਚਿ ਲਖਿ ਖਟਪਦ ਜਿਮ ਛਾਈ^{੧੨}—॥ ੨੯ ॥ ਇਮ ਕਹਿ
ਪ੍ਰਭੁ ਸਭਿ ਦੇਵ ਬੁਲਾਏ ਬਿਨਤੀ ਕਰਤਿ ਸਭੈ ਤਬਿ ਆਏ । ਖੜਸ ਬਿਧਿ
ਯਯਮਾਨਤਿ ਭਏ^{੧੩} । ਤੀਰਥ ਦੇਹਿ ਧਾਰਿ ਸਭਿ ਅਏ ॥ ੩੦ ॥ ਸਿੰਧ,

^੧ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ (ਜੁ ਸੰਕਲਪ ਹੈ) ਤਿਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵਤੇ ਬਿਠਾਏ (ਅ) ਤਿਨ੍ਹਾਂ (ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ (ਅਭ ਮੰਤਰ=) ਜਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਠਾਏ । ਭਾਵ ਸੰਕਲਪ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਧਨੁਸ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਰਕ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਲ ਵਿਚ ਓਨੀ ਓਨੀ ਵਿੱਚ ਤੇ ਟਿਕਾਏ । ਤੱਕੋ ਇਸੇ ਅੰਸੂ ਦਾ ਛੇ: ੩੮ ਜਿਥੇ ਸਭ ਦੇਵ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਯ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ^੨ਭਾਵ ਇਥੋਂ ਦੇ ਜਲ ਵਿਚ । ^੩ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਧਰੋ ਸਮਰੱਥ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਨੂੰ ਜੋ ਇਹ ਸੁਧਾਸਰ (ਕਹਿਲਾਵੇ) । (ਅ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਧਰੋ ਸੁਧਾ (ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ) ਸਮਰੱਥ ਸਰੋਵਰ ਹੈ । ^੪ਕਲਜੁਗ (ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ) ਮਨ, ਬਾਣੀ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਤੇ ਵੇਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । ^੫ਹੇ ਮੁਨੀਰਾਜ (ਰੀਗਾ ਅਦਿਕ) ਦਾ ਨੀਰ (ਮੇਰੇ) ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਜਲ ਹੈ । ^੬ਭਾਵ ਇਹ ਤੀਰਥ ਰਾਜ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਬੀਜ ਰੂਪ ਹੈ । ^੭ਸਮਿੱਗ੍ਰੀ (ਸਹਿਤ) । ^੮ਈਸਾਨ ਕੋਨ (ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ) ਦੇਖੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਹੈ । ^੯ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਸਣਵਾਲੇ (ਧਰਮਰਾਜ) ਵਾਸਤੇ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਉਸ ਨੇ ਹਿਤ ਕਰ (ਲਈ) ਹੈ । ^{੧੦}ਦਿਸ਼ਾਦੇ ਰਾਜਾ । ^{੧੧}ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਥਾਂ । ^{੧੨}ਭੋਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਛਾ ਰਹੇ ਹਨ । ^{੧੩}ਸੋਲਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ।

*ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਪੌਰਾਣਿਕ ਢੰਗ ਵਿਚ ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਇਸੇ ਤ੍ਰੀਕੇ ਦੇ ਜਾਣੂ ਸੇ । ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਤੀਰਥ ਰਾਜ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਦੇ ਬੀ ਪੂਜਯ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਨਮਿੱਤ ਸਾਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੇਖੋ ਰਾਸਰਾਮੀਸ਼ੂ ੩੦ ਅੰਕ ੭ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ ।

ਸੁਮੇਰ, ਗਗਨ, ਅਪ^੧ ਪਵਨਾ । ਹਰਖਤਿ ਆਏ ਧਰਨੀ ਦਵਨਾ^੨ । ਪੱਤ੍ਰ
ਚਢੇ ਪਰਸੂਨ ਬੁਖਾਵੇ^੩ ।—ਜਧਤਿ ਜਧਤਿ ਜਧ ਜਧ—ਧੁਨਿ ਗਾਵੇ॥੩੧॥
ਬਰਨ, ਕੁਬੇਰ; ਸੇਸ, ਸਸਿ, ਸੁਰਾ^੪ । ਖਟ ਮੁਖ^੫ ਆਦਿਕ ਚੜੇ ਮਧੁਰਾ^੬ ।
ਖੇਚਾਰੀ^੭, ਪਾਤਾਲਾ, ਮਹੀਚਰੁ^੮ । ਗੁਪਤ ਪ੍ਰਗਟ ਸਭਿ ਆਏ ਸੁਰ ਬਰ॥੩੨॥
ਸੁਰਿ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਨਿਗਮਾ^੯ ਤਨ ਧਾਰੇ । ਸਨਮੁਖ ਠਾਂਢੇ ਦੇਵ ਮੁਰਾਰੇ । ਸਭਿ
ਮਿਲ ਦੇ ਕਰ ਜੋਰਿ ਅਲਾਯੇ ।—ਆਇਸੁ ਕਰਹੁ ਭਗਤ ਸੁਖਦਾਯੇ ।—॥
੩੩॥ ਤਬਿ ਬੋਲੇ ਸ੍ਰੀ ਕਰੁਨਾ ਸੀਵ^{੧੦} ।—ਇਹਾਂ ਬਸਹੁ ਤੁਮ ਸਭੈ ਸਦੀਵ ।
ਬਿਸ਼ਨੁ*ਕਲਪਤਰੁ ਤੀਰਥ ਰਾਜੂ^{੧੧} । ਸਾਦਰ ਮੱਜਹੁ ਦੇਵ ਸਮਾਜੂ॥੩੪॥
ਬਜਾਸ ਭਵਿੱਖਤ ਕਥਾ ਬਖਾਨੀ । ਅਸ ਸੁਰ ਵਰਗ^{੧੨}† ਸੁ ਸਭਿ ਕਰਿ
ਮਾਨੀ—ਤਬਿ ਬੋਲੇ ਬਿਬਾਨਗਤਿ^{੧੩} ਸਾਰੇ ।—ਮੱਜਨ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸੁ ਕੋਨ
ਉਚਾਰੇ ?—॥੩੫॥ ਤਬਿ ਕਮਲੇਸ਼^{੧੪} ਹਰਖ ਹੈ ਦਸਾਲਾਕਹਨੇ,—ਸੁਨਹੁ
ਸਭਿ ਕੂ ਸੁਰ ਸਾਲਾ^{੧੫}॥ਯੱਸ਼ਜ ਉਚਾਰ ਉਦਕ ਭੁਕਵਾਰੀ^{੧੬} । ਤੀਰਥਰਾਜ
ਦੇਤਿ ਫਲਚਾਰੀ ॥ ੩੬ ॥

ਅਥ ਮੰਤ੍ਰੁ ॥

ਓਂ ਅਮ੍ਰਿਤੋਦਭਵਾਯ^{੧੭} ‡ਅਮ੍ਰਿਤਰੂਪਾਯ^{੧੮} ਤੀਰਥਰਾਜਾਯ ਨਮੋਨਮਃ^{੧੯} ।

ਓਪਈ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਲਾ ਮੰਤ੍ਰੁ ਇਹੁ ਕਹੀਏ^{੨੦} § । ਮਹਾਂ ਗੋਪ ਵਡ
ਭਾਗਨਿ ਲਹੀਏ—। ਇਹ ਸੁਨਿ ਮੱਜਨ ਕਰਨੇ ਲਾਗੇ । ਸਰਬ ਦੇਵ
ਤੀਰਥ ਜਸੁ ਪਾਗੇ ॥੩੭॥ ਕਮਲਾਦਿਕ, ਖਿਪਿ, ਸ਼ਿਵ, ਸੰਗਥਾਮਾ^{੨੧} । ਸਭਿ
ਜਲ । ਧਰਤੀ ਤੇ ਅਗਨੀ । (ਅ) ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਦਬਾਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਦਿਗਪਾਲ । *ਬਿਬਾਨਾ ਤੇ
(ਦੇਵਤੇ) ਚੜ੍ਹੇ ਫੁੱਲ ਬਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ । [ਪਤ੍ਰ=ਕੋਈ ਅਸਚਾਰੀ] । †ਸੇਸਨਾਗ, ਚੰਦਰਮਾਂ,
ਸੂਰਜ । ‡ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ—ਸ਼ਾਮਕਾਰਤਕ । †ਮੇਰ ਉਪਰ । ‡ਆਕਾਸ ਚਾਰੀ । §ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ
ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ । †ਵੇਦਾਂ ਨੇ । ‡ਮੇਰ ਦੀ ਟੋਹ । ‡ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਕਲਪ ਖਿੰਡ ਰੂਪ ਇਹ
ਤੀਰਥ ਰਾਜ ਹੈ । ‡ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ । ‡ਬਿਬਾਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ (ਜਾ ਬਿਬਾਨਾ ਦੀ ਚਾਲ
ਵਾਲੇ ਜਾ ਬਿਬਾਨਾ ਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਚਲਣ ਵਾਲੇ) ਭਾਵ ਦੇਵਤੇ । ‡ਵਿਸ਼ਨੂੰ । ‡(ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ
ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ) ਤਦੋਂ ਕਮਲੇਸ਼ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਤੇ ਦਿਆਲ ਹੋਕੇ (ਉਹ ਮੰਤ੍ਰੁ) ਆਖਿਆ, (ਸੇ ਮੰਤ੍ਰੁ)
ਹੋ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਭੂਸੁਰੇ (=ਬ੍ਰਾਹਮਣੇਂ) ਸੁਣੇ । [ਸਾਲਾ=ਸਾਰ=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ] (ਅ) ਸੁਣੇ, ਹੋ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ
ਦੇਵਤਿਓ (ਜੇ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹੋ । ‡ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਚਾਰੇ ਜਲ ਦੇ ਲੋਭ ਵੇਲੇ । ‡ਓ=
ਵਾਹਿਗੁਰੂ । ਅੰਮ੍ਰਿਤੋਦਭਵਾਯ=ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ । ‡ਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ ।
†ਐਸਾ ਜੇ ਤੀਰਥ ਰਾਜ ਹੈ ਤਿਸ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ, ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ । ‡ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ
ਦਾ ਇਹ ਮੰਤ੍ਰੁ ਕਹੀਦਾ ਹੈ । ‡ਸਮੇਤ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ।

*ਪਾਠ—ਵਿਸ਼ੁ—ਸ਼ੁੱਧ ਜਾਪਦਾ ਹੈ । †ਪਾਠ—ਅਸੁਰ ਵਰਗ ।

‡ਪਾਠ—ਓਅੰ ਮ੍ਰਿਤੋਦਭਵੰ । §ਪਾਠ—ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਇਹੁ ਕਹੀਏ ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਧ ਭਏ ਸੁਧਾ ਮਾ^੧ । ਨਿਰਖ ਮਾਧਵੀ ਬਿਸਮੈਂ ਭਯੋ । ਕਹਯੋ
 -ਕੁਰੇ ਅਮਰਾ ਕਿਤ ਗਯੋ^੨ ? -॥ ੩੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਬਹੁਰ ਸਮੋਧਨ
 ਕੀਨਾ^੩ । -ਯੇ ਤੀਰਥਮਧ ਭਏ ਪ੍ਰਬੀਨਾ । -। ਤਬਿ ਫਿਰ ਮੁਨਿ ਪੁਟ
 ਅੰਜੁਲ ਜੇਰੇ^੪ । -ਕਹੇ ਭਵਿੱਖਤ ਕਥਾ ਬਹੋਰੇ ॥ ੩੯ ॥ ਜਿਮਕਰਿਹੋ ਜੁਗ
 ਆਗਲ ਮਾਂਹੀ। ਸੋ ਬਰਨਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸਭਿ ਮੇ ਪਾਂਹੀ-। ਤਬਿ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਪਤਿ ਬਰਨ
 ਬਖਾਨੇ । ਉਨ ਉਪਕਾਰ ਹੇਤੁ ਮਨ ਮਾਨੇ^੫ ॥ ੪੦ ॥ -ਭੇਤਾ ਮਾਂਹਿ ਹੋਹਿ
 ਹਮ ਰਾਮਾ । ਲਵ ਕੁਸ਼ ਸਹਤ ਆਇ ਇਸ ਧਾਮਾ। ਸੂਰ ਸਮੂਹ ਸੁ^{*}ਮੰਜਨ
 ਕਰਿ ਹੈਂ । ਤੀਰਥਰਾਜ ਪੂਜ ਪਰਚਰਿ ਹੈਂ^੬ ॥ ੪੧ ॥ ਜੱਗ ਕਰਹਿਗੇ
 ਪਸ਼ਚਮ ਅੰਗਾ^੭ । ਤੀਨ ਲੋਕ ਸੈਨਾ ਸਭਿ ਸੰਗਾ। ਤਬਿ ਮਮ ਸੁਵਨ ਜਾਨਿ
 ਮਮ ਪਸਾਰਾ^੮ । ਬਾਧੋਗੇ ਦੇ ਪੁਰਿ ਅਗਾਰਾ^੯ ॥ ੪੨ ॥ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਲੀਲਾ
 ਤਬਿ ਕੈ ਹੈਂ । ਸਿੰਧੁ ਛੇਤ੍ਰ^{੧੦} ਕੇ ਮਾਨ ਸੁ ਦੇ ਹੈਂ । ਦ੍ਰਾਪੁਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜਦੁਨਿ ਮੈਂ
 ਹੋਹੀ^{੧੧} । ਤਿਭਵਣ ਮਾਂਹਿ ਫਿਰੈ ਮਮ ਦੇਹੀ^{੧੨} ॥ ੪੩ ॥ ਸਭਿ ਲੀਲਾ ਕਰਿ
 ਫਿਰ ਅਵਸਾਨ^{੧੩} । ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਮਾਨ^{੧੪} । ਫਿਰ ਕਲਜੁਗ ਸ੍ਰੀ
 ਚੰਦਹਿ ਤਾਤ^{੧੫} । ਮਮ ਸਰੂਪ ਛਿਤਿ ਅਤਿ ਵੱਖਜਾਤ ॥ ੪੪ ॥ ਦਸ ਅੰ
 ਚਤੁਰਦਸ਼^{੧੬} ਵਪੁਧਰਿਕੈ। ਸਿੰਧੁ ਛੇਤ੍ਰ^{੧੭} ਜਸੁ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਚਰਿਕੈ^{੧੮} । ਵਝਪਰਤਾਪ
 ਕਰੇਂ ਇਹ ਧਾਮੀ^{੧੯} । ਤੀਨ ਲੋਕ ਮਣਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੀ^{੨੦} ॥ ੪੫ ॥ ਜੁਗ
 ਜੁਗ ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਸੇਵ । ਆਇ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇਂ ਸੰਗ ਦੇਵ-। ਇਮ ਸੁਨਿ
 ਸੁਨਿ ਮਾਧਵਿ ਹਰਖਾਨੇ। ਸੁਧਾ ਪਾਤ੍ਰ ਹਰਿ ਚਰਨ ਸਮਾਨੇ ॥ ੪੬ ॥ ਪਾਤ੍ਰ ਸੰਗ

^੧ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿਚ । (ਅ) ਸੁ ਧਾਮਾ=ਉਸ ਥਾਂ ਵਿਚ । ^੨ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਕਿਧਰ
 ਗਏ ? ^੩ਸਮਝਾਉਣਾ ਕੀਤਾ । ^੪ਦੇਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਭੋਨੇ ਵਾੜ । ^੫ਉਹਨਾਂ ਭਾਵ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਪਤੀ ਦੇ
 ਉਪਕਾਰ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿਚ ਮਨ ਮੰਨਿਆਂ । ^੬ਫੇਲਾਵਾਂਗੇ । ^੭ਪੱਛਮ ਦੀ ਤਰਫ । ^੮ਮੇਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਮੇਰਾ
 ਪਿਆਰਾ (ਤੀਰਥ) ਜਾਣਕੇ । ^੯(ਦਸ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ) ਅਗੇਰੇ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬੰਨ੍ਹਣਗੇ । ਭਾਵ ਲਾਹੌਰ ਤੇ
 ਕਸੂਰ ਬੰਨ੍ਹਣਗੇ । ^{੧੦}ਸਿੰਧੁ ਛੇਤ੍ਰ [ਸਿੰਧੁਜਕਸ਼ੇਤ੍ਰ]-ਸਿੰਧੁਜ=ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਭਾਵ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ+ਕਸ਼ੇਤ੍ਰ=ਟਿਕਾਣਾ । ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਟਿਕਾਣਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਟਿਕਾਣੇ, ਭਾਵ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।
 (ਅ) ਪੰਜਾਬ [ਸਿੰਧੁ ਛੇਤ੍ਰ-ਸਿੰਧੁ ਨਦੀ ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਵਹੇ] । ^{੧੧}ਜਾਦਵਾਂ ਵਿਖੇ ਮੈਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
 ਹੋਵਾਂਗਾ । ^{੧੨}ਬੁਹਾਈ । ^{੧੩}ਅੰਤ ਨੂੰ । ^{੧੪}ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਸਮਾਵਾਂਗਾ । ^{੧੫}ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ
 ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੀ । ^{੧੬}ਭਾਵ ੨੪ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ । ^{੧੭}ਬਹੁਤ ਜਸ ਫੇਲਾ ਕੇ । ^{੧੮}ਇਸ ਅਸਥਾਨ
 ਦਾ । ^{੧੯}ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਨਾਮ (ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ) ।

*ਪਾ:-ਜੁ।

†ਪਾ:-ਦ੍ਰਾਪਰ ਯਾਦੁਦੇਵ ਹਮ ਹੋਹੀਂ ।

ਮੁਨਿ ਸਜੀ ਸਮਾਧਾ । ਆਪ ਸਥਾਪਨ ਕੀਯੋ ਅਗਾਧਾ । ਕਰਿ ਅਸਥਾਪਨ
ਚਲੇ ਮੁਰਾਰੀ । ਤਬਿ ਮਾਧਵ ਰਿਖਿ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ ॥ ੪੭ ॥—ਮੁਹਿ
ਕਬਿ ਬਹੁਰ ਦਰਸ ਪ੍ਰਭੁ ਦੇ ਹੋ ? ਭਵ ਮੋਚਨ ਪਦ ਕੀ ਅਥਿ ਸੋ ਹੋ—
ਕਹਨੇ ਤਿਲੋਕੇਸ਼ੁਰ ਰੁਚਿ ਬਾਨੀ ।—ਕਲਜੁਗ ਵਪੁ ਹੈ ਸਾਰੀਗ ਪਾਨੀ ॥
੪੮ ॥ ਜੁਗ ਅੰ ਬਾਲ ਧਰੈ ਅਵਤਾਰਾ । ਤਬਿ ਤੁਮਕੋ ਦੇ ਹੋ ਦਰਸਾਰਾ—
ਇਮ ਕਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅਗੋਚਰ ਭਏ । ਸ੍ਰੀ ਬਿਨੈ ਏਕਲ ਹੀ ਗ੍ਰਿਹ ਗਏ ॥
੪੯ ॥ ਇਹ ਅੱਖਾਨ ਸੁਨੈ ਕਾਂਸ਼ੀਸ਼ੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ ਭਏ ਚਰਨ ਧਰਿ ਸੀਸ
‘ਧੀਨ ਧੀਨ’ ਕਹਿ ਭਾਗ ਸਰਾਹਾ । ‘ਗੋਪ ਕਥਾ ਬਰਨੀ ਮੁਨਿ ਨਾਹਾ’ ॥
੫੦ ॥ ਜਯ ਗੁਰਦਾਸ ਵਿਮਲ ਮਤਿ ਗਜਾਨੀ ॥ ਅਥਿ ਰਮਰੋ ਮਨ ਨਿਸਚੈ
ਠਾਨੀ । ਤੁਮ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਗਯੋ ਹਮਾਰਾ । ਬਿਬਿਧਿ ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਕੀਓ ਉਚਾ-
ਰਾ ॥ ੫੧ ॥ ਸਭਿ ਬੰਦਨਕਰਿ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ । ਭੀ ॥ ਮਹਿਮਾ ਗੁਰਦਾਸ
ਉਦਾਰੇ । ਇਕ ਤੋ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਗੁਰ ਬਨਿ ਗਯੋ । ਅਰੁ ਨਰ ਕੋ ਗਨ ਸਿੱਖਸ
ਸੁਭਯੋ ॥ ੫੨ ॥ ਸਰਬ ਪੁਰੀ ਜਸ ਇਸ ਕੋ ਕਰੇ । ਬੰਦਹਿ ਚਰਨ ਅੰਗੁ
ਨਰ ਪਰੈ । ‘ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ’ ਸਭਿ ਨਾਮ ਉਚਾਰੈ । ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਧਰਿ ਭੇਟ ਅਗ-
ਰੈ ॥ ੫੩ ॥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸੇਵਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕਰਿਵਾਵੇ । ਗੁਰੁ ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥ
ਸੁਨਾਵੇ । ਮਹਿਮਾ ਭਈ ਮਹਾਂ ਤੇ ਮਹਾਂ । ਤਉ ਗੁਰੁ ਦਿਸਿ ਤੇ ਦੁਖ ਲਹਾ ॥ ੫੪ ॥
ਬੀੜਨੋ ਚਿਰ ਦਰਸਨ ਤੇ ਹੀਨ । ਤਰਫਤਿ ਚਿਤ ਜਿਮ ਜਲ ਬਿਨ ਮੀਨਾ
ਸੁਖਦ ਵਸਤੁ ਬਹੁ ਮੋਲੀ ਆਵੇ । ਗੁਰੁ ਬਿਰਹਿ ਕਰਿ ਨਹਿ ਉਰ ਭਾਵੈ ॥
੫੫ ॥ ਜਿਮ ਚਾਤੁਕ ਇਕ ਬੰਦ ਚਹੰਤਾ । ਆਦਿ ਸਿੰਧੁ ਨਦਿ ਨੀਰ
ਤਜੇਤਾ ॥ ਜਥਾ ਕੰਤ ਕੇ ਬ੍ਰਿਹੁ ਕਰਿ ਤਰਨੀ ॥ ਦੁਖਦ ਹੋਤਿ ਜੇ ਸੁਖਦਾ

‘ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਫੁਰਾਵਣ ਵਾਲੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਜੋਯੋਕਾਰ ਹੋਵੇ ।’ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ । ‘(ਕਾਸ ਦਵ ਦੇ)
ਬਾਨੀ ਦੇ ਦੁਣੇ (੫੫ ੨੦੧੦) ਭਾਵ ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਜਦ ਧਾਰੰਗਾ ।’ ਦਰਸਨ ।
‘ਲੇਪ ਹੋ ਗਏ ।’ ਲੱਖਮੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ । ‘ਸਾਂਖੀ, ਕਥਾ ।’ ਕਾਂਸ਼ੀ ਦੇ ਈਸ਼ਰੀ ਭਾਵ
ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ । (ਅ) ਕਾਂਸ਼ੀ (ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਤੇ) ਰਾਜੇ ਨੇ । ‘ਈਸ਼ੁਰ ਦੀ । (ਅ) ਮਾਧਵ
ਦੀ ।’ ਨਾਨਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੇਦ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦਾ ਉਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ । ‘ਹੋਈ ।’ ਸਮੁੰਦਰ
ਵਰਿਆ ਆਦਿ ਦਾ ਪਾਣੀ ਤਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ‘ਇਸਤੀ ਨੂੰ ।’

*ਅੰਸੁ ਤੀਜੇ ਦੇ ਅੰਕ ੨੩ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਇਸ ਅੰਸੁ ਦੇ ਅੰਕ ੫੧ ਤੱਕ ਦਾ ਪਾਠ
ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ੧੯੧੬ ਬਿ: ਦੇ ਲਿਖੇ ਪੁਰਾਤਨ ਲਿਖਤੀ
ਨੁਸਖੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ।

ਬਰਨੀ^੧ ॥ ੫੬ ॥ ਨੀਰ ਨੈਨ ਚਿਤ ਚੈਨ ਨ ਜੈਸੇ । ਦਰਬ ਕ੍ਰਿਪਨ ਕੋ
 ਬਿਨਸਤਿ ਜੈਸੇ । ਦੁਰਜੈ ਲਹੈ ਸੰਕਟ ਉਰ ਭਾਰੇ । ਤਬਿ ਮਨ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ
 ਚਿਤਾਰੇ ॥ ੫੭ ॥ ‘ਹੇ ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਾਮੀ ।। ਬਖਸ਼ਤਿ ਸਦਾ ਸੇਵਕਨਿ
 ਖਾਮੀ’ । ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਗਰੀਬਨਿਵਾਜਾ । ਨਾਮ ਕਹੈ ਇਮ ਰੋਕ ਕਿ ਰਾਜਾ ॥
 ੫੮ ॥ ਸਿਮਰਨ ਕਰਹੁ ਹਕਾਰਹੁ ਮੋਹੀ । ਨਹੀਂ ਆਪ ਤੇ ਆਵਨਿ
 ਹੋਹੀ । ਨਹੀਂ ਦਾਸ ਕੇ ਬਸਿਕਿਸ ਭਾਂਤੀ । ਆਪ ਅਹੋ ਸਮਰਥ ਬੱਖਸ਼ਾਤੀ ॥
 ੫੯ ॥ ਜਿਮ ਚਾਹਹੁ ਤਿਮ ਰਚਹੁ ਗੁਸਾਈਂ । ਬਿਗਰੇ ਸੁਧਰਹਿ ਸੁਧਿ
 ਬਿਗਰਾਹੀ^੨ । ਇਮਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰਿ ਕਵਿਤ ਬਨਾਏ । ਗੁਰ ਧਨਾਨ ਕਰਿ
 ਦੋਤਿ ਸੁਨਾਏ ॥ ੬੦ ॥ ਕਬਿਤ ॥ ‘ਗਾਇ ਸੁਤ’ ਜੈਸੇ ਮਿਲ ਮਾਤ ਮਨ
 ਚਾਹਿ ਐਸੁ ਕੂਦ ਬਿਲਲਾਯ, ਗਰ ਬੰਧਨ ਬਸਾਇ ਨਾ^੩ । ਜੈਸਿ ਤੋ ਬਿਗਾਰ
 ਨਿਜ ਧਾਮ ਕੋ ਪਧਾਰ ਚਾਹੈ, ਜਾਨ ਪਰਾਧੀਨ^੪ ਚਿੰਤ ਚਿਤਵਤਿ ਜਾਇ ਨਾ^੫ ।
 ਜੈਸੇ ਬਿਰਹਨੀ ਪਤਿ ਸੰਗ ਕੋ ਸਨੇਹ ਚਾਹੈ, ਦੇਖਿ ਕੁਲ ਅੰਕ ਲਾਜ^੬
 ਸੰਗਮ^੭ ਸੁ ਪਾਇ ਨਾ ਤੈਸਿ ਹੋਂ ਸ਼ਰੇਨ ਗੁਰ ਚਰਨਨ ਚਾਹ ਸਦਾ ਆਇਸੁ
 ਬਿਦੇਸ ਬਸਿ^੮ ਅਤਿ ਬਿਲਲਾਇ ਨਾ^੯ ॥ ੬੧ ॥ ਸ੍ਰੋਯਾ ॥ ਮੀਨ ਸਦਾ ਜਿਮ
 ਚਾਹਤਿ ਨੀਰ ਕੋ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਬੂੰਦ ਸਦਾ ਮਨ ਚਾਹੈ । ਨੀਰਜ ਚਾਹਿ ਸਦਾ
 ਰਵਿ ਕੀ ਪੁਨ ਐ ਨਲਿਨੀ ਸਸਿ^{੧੦} ਦੇਖਿ ਉਮਾਹੈ । ਅੰਗੂਸ਼ ਤਾੜਿਤਿ ਹੈ
 ਸਭਿ ਹੀ ਵਹੁ ਪ੍ਰੀਤ ਨ ਤਜਾਗ ਸਦਾ ਰੁਚਿ ਆਹੈ । ਤੈਸਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮਮ ਪ੍ਰੀਤ ਰਿਦੈ
 ਤੁਮ ਤਾੜਿਤਿ ਹੋ ਜਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਵਧਾ ਹੈ^{੧੧} ॥ ੬੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਬਨਾਇ

‘ਜੇ (ਵਸਤੂ) ਸੁਖਦਾਈ ਕਹੀਦੀ ਹੈ । ‘ਕਚਿਆਈ । ‘ (ਜੇ) ਸੁਧਰੇ ਹੋਏ ਵਿਗੜ ਜਾਣ
 (ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ) ਵਿਗੜਿਆਂ (ਨੂੰ ਵੇਰ) ਸੁਧ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ । ‘ਵੱਛਾ । ‘ਪਰ ਗਲ ਵਿੱਚ ਰੱਸੀ
 ਵੱਸ ਚੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ । ‘ਪਰਾਏ ਦੇ ਅਧੀਨ । ‘ਕੁਲ ਲੋਯਾ ਦਾ ਅੰਕੁਸ । ‘ਮਿਲਾਪ ।
 ‘ਆਗਿਆ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ । ‘ਕਵੀਆਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਨੂੰ ।

* ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕਬਿਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਪਰ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ
 ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਹ ਹੈ:—ਜੈਸੇ ਬਣੁਗ ਬਿਲਲਾਤ ਮਾਤ ਮਿਲਥੇ ਕਉ ਬੰਧਨ ਕੋ
 ਬਸਿ ਕਹੁ ਬਸੁ ਨ ਬਸਾਤਿ ਹੈ । ਜੈਸੇ ਤਉ ਬਿਗਾਰੀ ਚਾਹੈ ਭਵਨ ਗਵਨ ਕੀਓ ਪਰ
 ਬਸਿ ਪਰੇ ਚਿਤਵਤ ਹੀ ਬਿਹਾਤ ਹੈ । ਜੈਸੇ ਬਿਰਹਨੀ ਪ੍ਰਿਅ ਸੰਗਮ ਸਨੇਹ ਚਾਹੈ ਲਾਜ
 ਕੁਲ ਅੰਕੁਸ ਕੇ ਦੁਰਬਲ ਗਾਤ ਹੈ । ਤੈਸੇ ਗੁਰਬਚਨ ਸ਼ਰਨਿ ਸੁਖ ਚਾਹੈ ਸਿਖੁ ਆਗਿਆ ਬਧ
 ਰਹਤ ਬਿਦੇਸ ਅਕੁਲਾਤ ਹੈ ॥ ੫੨੦ ॥

† ਇਸਦਾ ਪਾਠ ਭਾ: ਗੁ: ਜੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਯਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ
 ਚਿੱਤ ਭਾਵ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਕਰਿ ਬਾਨੀ । ਪੁਨਹਿ ਸੁਨਾਵੈ ਬਨਿ ਗੁਰ ਧਮਾਨੀ । ‘ਭੂਲ ਪਰਜੇ ਮੈਂ ਆਇ
ਬਿਦੇਸ਼ਾ । ਚਰਨ ਕਮਲ ਚਿਤ ਚਾਹਿ ਬਿਸੇਸ਼ਾ ॥੬੩॥ ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਜ
ਦਰਸ ਦਿਖਾਵਹੁ । ਬਖਸ਼ਹੁ ਮੋਹਿ ਜਿ ਅਵਗੁਨ ਪਾਵਹੁ’ । ਹੁਇ ਇਕਾਂਤ
ਇਵ ਬਿਨਤੀ ਕਰੈ । ਧਮਾਨ ਰਿਦੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਧਰੈ ॥੬੪॥ ਸਭਿ ਸਤਿਗੁਰ
ਨੇ ਤਿਸ ਕੀ ਜਾਨੀ ।—ਹਤਯੋ ਗਰਬ ਅਬਿ ਭਾ ਨਿਰਮਾਨੀ—। ਇਕ ਦਿਨ
ਬੈਠੇ ਬੀਚ ਦਿਵਾਨ । ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨ ॥ ੬੫ ॥ ‘ਕਿਸ
ਕਾਰਨ ਤੇ ਗਾ ਗੁਰਦਾਸ ? । ਹਯ ਖਰੀਦ ਨਹਿ ਪਹੁੰਚਯੋ ਪਾਸ । ਕਹਾਂ
ਗਯੋ, ਕੋ ਸੁਧਿ ਨਹਿ ਆਈ ? । ਕੋ ਬਿਗਾਰ ਹੋਯੋ ਕਿਸ ਬਾਈ?’ ॥ ੬੬ ॥
ਗੁਰ ਘਰ ਸਗਰੀ ਬੈਸ ਬਿਤਾਈ । ਸੁਮਤਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ਹੁਤੋ ਬਹੁ ਭਾਈ ।
ਬਿਨਾਂ ਮਿਲੇ ਕਜੋਂ ਆਨ ਪਧਾਰਾ । ਹਮ ਨਹਿ ਕਿਸ ਪ੍ਰਤਿ ਕਛੁ ਉਚਾਰਾ ॥
੬੭॥ ਕਿਤ ਸੁਧਿ ਕਿਸ ਨੇ ਸੁਨੀ ਸੁਨਾਵਹੁ । ਕਜੋਂ ਗਮਨਯੋਂ? ਬਿਰ ਕਹਾਂ ?
ਬਤਾਵਹੁ’ । ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੇਠਾਦਿਕ ਪਾਸ । ਬੋਲੇ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਅਰਦਾਸ ॥
੬੮॥ ‘ਭੂਤ ਭਵਿੱਖਤ ਅਰੁ ਬ੍ਰਤਮਾਨ । ਰਾਵਰਿ ਉਰ ਗਜਾਤਾ ਸਭਿ ਥਾਨ ।
ਜਾਨਹੁ ਆਪ ਗਯੋ ਕਿਸ ਹੇਤੁ । ਕਹਾਂ ਜਾਇ ਬਸਿ ਕਰੇ ਨਿਕੋਤ’ ॥੬੯॥
ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਿ ਤੂਸਨਿ ਭਏ। ਅਗਲੇ ਦਿਵਸ ਸਭਾ ਬਿਰ ਬਏ। ਪ੍ਰੇਮ
ਵਧਹਿ ਗੁਰਦਾਸਹਿ ਜਨੈਂ ਜਨੈਂ । ਗੁਰ ਚਿਤ ਖਿਚਤਿ ਹੋਤਿ ਹੈ ਤਨੈਂ ਤਨੈਂ ॥
੭੦॥ ਬਿਨਾ ਪਠੇ ਨਰ ਉਰ ਅਕੁਲਾਏ । ਬਸੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਏ ।
ਬਿਲਮਯੋ ਜਾਇ ਨਹੀਂ ‘ਕਿਸ*ਕਾਲ। ਭਈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਖੈਂਚ ਬਿਸਾਲ ॥੭੧॥
ਚਹੁੰਡਿ ਟਰਜੈ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਔਰ । ਤਉ ਨ ਟਰਜੈ ਜਾਤਿ ਸੁਖ ਠੌਰ’ ।
ਪਠਨਿ ਹੇਤੁ ਮਾਨਵ ਤਤਕਾਲ । ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ॥ ੭੨ ॥

ਅੰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕੀਏ ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ ‘ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਰਨਨੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰਥੇ ਅੰਸੁ ॥ ੭ ॥

੫. [ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਕਾਂਸ਼ੀਚਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਂ ਗੁਰਦਾਸ ਕੋ ‘ਖੈਂਚ ਲੀਨਿ ਗੁਰ ਚੀਤ । ਕਰਜੋ ਤਜਾਰ
ਤਬਿ ਮੇਵਰੋ ਪੁਨ ਪਰਖਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ॥੧॥ ਚੌਪਈ॥ ਲਿਖਯੋ ਹੁਕਮ ਨਾਵਾਂ
ਤਬਿ ਐਸੇ । ਬਰਨਨ ਕਰੋਂ ਸੁਨਾਵੈਂ ਤੈਸੇ । ‘ਕਾਂਸ਼ੀ ਈਸ਼ ਗੁਰੂ ਸਿਖ !
ਸੁਨੀਅਹਿ’ । ਤੁਵ ਢਿਗ ਚੋਰ ਗੁਰੂ ਕੋ ਜਨੀਅਹਿ ॥ ੨ ॥ ਬਾਸ ਕਰਹਿ
ਕਾਂਸ਼ੀ ਮੈਂ ਹੋਇ । ਖੋਜਹੁ ਦਿਹੁ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਬੰਧਿ ਸੋਇ । ਨਾਮ ਅਹੈ ਤਿਸ ਕੋ
(ਹੋਰ)ਅਟਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ‘ਸੁਖ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ । ‘ਭਾਈ
ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ । ‘ਹੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਾਂਸ਼ੀ ਦੇ ਰਾਜਾ ਮੁਟੈ ।’ ਪਾ:-ਜਿਸ। ਪਾ:-ਸੋਇ ।

ਗੁਰਦਾਸ । ਕਰਿ ਕੈ ਕੈਦ ਪਠਹੁ ਹਮ ਪਾਸ ॥ ੩ ॥ ਤਬਿ ਹੁਇ ਗੁਰ ਕੀ
ਖੁਸ਼ੀ ਬਿਸਾਲਾ । ਖੋਜਹੁ ਚੋਰ ਪਠਹੁ ਤਤਕਾਲਾ । ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ ਨਾਵਾਂ
ਤਬਿ ਗਯੋ । ਕਾਂਸੀ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ ॥੪॥ ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਜਹਿ ਹੁਤੋ
ਮਹੀਪਾਤਿਹ ਠਾਂ ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਯੋ ਸਮੀਪ । ਦਿਖੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮਾ ਨਿਪ ਚੀਨਾ ।
ਕਰਿ ਸਨਮਾਨ ਸੀਸ ਧਰਿ ਲੀਨਾ ॥ ੫ ॥ ਪਠਿ ਕਰਿ ਸਕਲ ਜਾਨਿ
ਅਹਿਵਾਲ । ਬੜੀ ਸਭਾ ਸਰਬ ਤਿਸ ਕਾਲ । ‘ਗੁਰ ਕੀ ਵਸਤੁ ਕੌਨ ਲੇ
ਆਵਾ ? । ਪੁਰੀ ਬਿਖੈ ਹੁਇ ਹੈ ਕਿਸ ਥਾਵਾ’ ॥੬॥ ਸਭਿ ਨੇ ਭਨਯੋ ‘ਨ ਅਸ
ਕੋ ਆਯੋ । ਜੇ ਆਯੋ ਲਿਹੁ ਨਗਰ ਖੁਜਾਯੋ’ । ਤਬਿ ਰਾਜੇ ਡਿਝਮ ਤਹਿ
ਫੇਰਾ । ‘ਕਿਹ ਬਲ ਗੁਰੁ ਚੋਰ ਕਿਨ ਹੋਰਾ ?’ ॥ ੭ ॥ ਫਿਰਯੋ ਨਗਰ ਸਾਰੇ
ਕਹਿ ਪਾਯੋ । ਪੁਨ ਗੁਰਦਾਸ ਸਭਾ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਉਚਾਸਨ ਪਰ ਬੈਠਿ
ਉਚਾਰੇ । ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਕਰਤਿ ਨਿਰਧਾਰੇ ॥ ੮ ॥ ਭੋਗ ਪਰਯੋ ਨਿਪ
ਭਨਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ । ‘ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹੈ ਤੁਮ ਸੰਗ । ਲਿਖੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਨਰ
ਆਯੋ । ਪਠਯੋ ਪ੍ਰਾਤਿ ਇਮ ਗੁਰ ਫੁਰਮਾਯੋ ॥੯॥—ਚੋਰ ਹਮਾਰੇ ਇਕ ਤੁਮ
ਪਾਸ । ਆਇ ਬਸਯੋ ਆਖਯ ਗੁਰਦਾਸਤਿਸ ਕੀ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਬੰਧਿ ਪਠਾਵਹੁ ।
ਕਾਰਜ ਕਰਹੁ ਖੁਸ਼ੀ ਗੁਰ ਪਾਵਹੁ—॥੧੦॥ ਹਮ ਨੇ ਸਗਰੋ ਪੁਰਿ ਖੁਜਵਾਯੋ ।
ਕਿਸੀ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਸੋ ਪਾਯੋ’ । ਸੁਨਿ ਗੁਰਦਾਸ ਸੁ ਚਿੰਤ ਬਿਚਾਰੀ ।
ਮਹਿਪਾਲਕ ਕੇ ਸੰਗ ਉਚਾਰੀ ॥੧੧॥ ‘ਇਹ ਤੋ ਬਾਤ ਲਿਖੀ ਸਭਿ ਮੇਰੀ ।
ਸਭਿ ਅਵਗੁਨ ਨਿਜ ਲੀਨੇ ਹੋਰੀ । ਮੈਂ ਗੁਰ ਤੇ ਤਸਕਰਤਾ ਕਰਿਕੈ ।
ਆਯੋ ਭਾਗਿ ਬਿਮੁਖਤਾ ਧਰਿਕੈ ॥੧੨॥ ਬਡੇ ਅਹੈ ਮੇਰੇ ਅਪਰਾਧੁ । ਜਿਸਕੋ
ਨਹੀਂ ਸਕਹਿ ਕਰਿ ਸਾਧੂ’ । ਤਉ ਦਸਾਲ ਨਿਜ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰਾ । ਬਖਸ਼ਨ
ਹਿਤ ਕਰ ਨਿਕਰਿ ਹਕਾਰਾ’ ॥ ੧੩ ॥ ਨਿਪ ਸੁਨਿ ਬਿਸਮਯੋ ‘ਕਹਾਂ
ਕਹਤਿ ਹੋ ? । ਇਤੋ ਦੋਸ਼ ਕਿਮ ਅਪਨਿ ਲਹਤਿ ਹੋ । ਲਿਖੀ ਕਿ—ਮੁਸ਼ਕੈਂ
ਬੰਧਿ ਪਠਾਵੇ । ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਬਸਹਿ ਤਹਾਂ ਖੁਜਵਾਵੇ—॥ ੧੪ ॥ ਕਹਾਂ ਕਰਯੋ
ਤੁਮ ਗੁਰ ਅਪਰਾਧੁ ? । ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਬੀਨ, ਸੁਮਤਿ ਸੁਖ ਸਾਧੂ’ । ਇਹ ਕੋ
‘ਪੁਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ । ‘ਭੋਂਡੀ, ਚੰਡੇਰਾ । ‘ਸਾਰੇ ਨਗਰ ਵਿਚ (ਚੰਡੇਰਾ)
ਕਹਿੰਦਾ ਫਿਰਿਆ (ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਣ) ਪਾਇਆ । ‘ਜਿਸ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕੋਈ
ਸਾਧੂ (ਪੁਰਸ਼) ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ । ‘ਆਪ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ?
ਭਾਵ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ’ । ‘(ਆਪ ਤੀ) ਬੜੇ ਪ੍ਰਬੀਨ, ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਸਤ ਵਾਲੇ,
ਸੁਖ ਰੂਪ ਤੇ ਸਾਧੂ ਹੋ ।

ਅਪਰ ਲਿਖੈ, ਪੁਰਿ ਮਹੀਆਸਨੈ ਸਨੈ ਬੇਜਹਿ ਜਹਿ ਕਹੀਆ ॥ ੧੫ ॥
 ਇਹਾਂ ਹੋਇ ਤੋ ਪਠਹਿ ਬਨਾਈ। ਨਹਿ ਤ ਲਿਖਹਿ—ਨ ਕੋ ਇਸ ਥਾਈ—
 ਸੁਨਿ ਗੁਰਦਾਸ ਨਿਪਤ ਸੋ ਗਾਯੋ ‘ਕਹਾਂ ਮੇਵਰਾ ਜੋ ਚਲਿ ਆਯੋ?’ ॥ ੧੬ ॥
 ਤਬਿ ਭੁਪਤਿ ਨਿਜ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਾ । ਕਰਿ ਚਿਨਾਰਿ ਗੁਰਦਾਸ ਹਕਾਰਾ ॥
 ਕਰੀ ਮੇਵਰੇ ਨੇ ਤਬਿ ਬੰਦਨ। ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸਨ ਤੇ ਹੁਇ ਅਭਿਨੰਦਨ ॥ ੧੭ ॥
 ਮਿਲੇ ਪਰਸਪਰ ਹਰਖਤਿ ਹੋਏ । ਨੇਹ ਸਨੇ ਬਹੁ ਸਭਿਹਿਨਿ ਜੋਏ । ਪੁਨ
 ਭੁਪਤਿ ਕੋ ਸਭਿ ਸਮੁਝਾਯੋ । ‘ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਖਨਿ ਬਜੋਤ ਬਨਾਯੋ ॥ ੧੮ ॥
 ਪਥਮ ਠੀਕਰੀ ਧਨ ਕੀ ਕੀਨਿ । ਮੈਂ ਤਬਿ ਭਰਮਜੋ ਸਕਜੋ ਨ ਚੀਨਿ। ਗੁਰ
 ਕੋ ਚਰਿਤ ਅਗੰਮ, ਨ ਜਨਿਯਤਿ। ਸਿੱਖ ਸੰਭਾਰ ਸਕਹਿ ਨਹਿ ਭਨਿਯਤਿ’
 ॥ ੧੯ ॥ ਮੁਸਕਾ ਬਾਧਨ ਰਿਸ ਕਰਿ ਕਹਿਥੋ । ਇਸ ਮਹਿ ਤਿਮ ਪਰਖਨਿ
 ਬਿਧਿ ਲਹਿਥੋ । ਅਬਿ ਮੈਂ ਨਹਿ ਭਰਮਨ ਕੋ ਧਰਿਹੂੰ । ਲਿਖਜੋ ਜਥਾ
 ਸੋਈ ਬਿਧਿ ਕਰਿਹੂੰ ॥ ੨੦ ॥ ਤਿਮ ਤਸਕਰ ਹੁਇ ਦਰਸੋਂ ਜਾਇ । ਚੋਰੀ
 ਕਰੀ ਜੁ ਲਿਹੁ ਬਖਸ਼ਾਇ । ਤੁਮ ਗੁਰ ਹੁਕਮ ਨ ਵੇਰਨਿ ਕਰੀਏ । ਇਹੁ
 ਮੁਸਕਾ ਬੰਧਿ ਆਗੇ ਧਰੀਏ’ ॥ ੨੧ ॥ ਨਿਪ ਜੁਤਿ ਸਭਾ ਸਭੀ ਬਿਸਮਾਈ
 ਅਗਮ ਗੁਰੁ ਗਤਿ ਕੋ ਲਖਿ ਪਾਈ । ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਾਰ ਭੁਜਾ ਬੰਧਵਾਈ ।
 ਚਲਿਥੇ ਤਜਾਰ ਭਯੋ ਸਹਿਸਾਈ ॥ ੨੨ ॥ ਤਬਿ ਨਿਪ ਭਨਜੋ ‘ਮੋਹਿ ਲਿਹੁ ਸਾਥਾ
 ਦਰਸ ਕਰਾਵਹੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਥ’ । ਪੀਰਜ ਦਈ ਤਿਨਹਿ ਗੁਰਦਾਸ ।
 ‘ਪੁਨ ਆਗਵਨ ਕਰਹੁ ਗੁਰ ਪਾਸ ॥ ੨੩ ॥ ਮੋਹਿ ਸੰਗ ਨਹਿ ਬਨਹਿ ਚਲਨਿ
 ਕੋ’ । ਤਬਿ ਸਭਿ ਇਸ ਕੋ ਸਿੱਖਜ ਮਿਲਨਿ ਕੋ । ਭਏ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਮਿਲਿ
 ਇਕ ਥਾਈ’ । ਕਹਿ ਪੀਰਜ ਕੋ ਦੀਨਿ ਬਨਾਈ ॥ ੨੪ ॥ ਸੰਗ ਚਲਨਿ ਕੋ
 ਸੰਗਤਿ ਭਈ । ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਾਰ ਹਟਾਇ ਸੁ ਦਈ । ਤਉ ਸਾਂਤ ਸੈ ਸਿਖ ਭੇ
 ਸਾਥ। ਬਿਸਮਤਿ ਭਨਹਿ ‘ਪਿਖਹਿ ਗੁਰਨਾਥ’ ॥ ੨੫ ॥ ਮੁਸਕਨ ਕੋ ਬੰਧਵਾਇ
 ਪਯਾਨਾ । ਹਟਜੋ ਨਿਪਤਿ ਪੁਨ ਬੰਦਨ ਠਾਨਾ। ਅਪਰ ਸਭਿਨਿ ਬੁਝਜੋ ਸਭਿ
 ਰੀਤਿ । ਪਿਖਿ ਕੋਤਕ ਬਿਸਮਾਵਤਿ ਚੀਤ ॥ ੨੬ ॥ ਪੰਚ ਕੋਸ ਲਗਿ ਨਿਪ
 ਜੁਤਿ ਆਏ। ਪੁਨ ਬਹੁ ਬਾਰੀ ਕਹਜੋ ਹਟਾਏ। ਏਕ ਮਜਲ ਸਭਿ ਚਲਿ ਕਰਿ
 ‘ਕਿਸੇ ਹੋਰ (ਲਈ) ਲਿਖਿਆ ਹੋਇ ਹੈ । ‘ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਹੋਲੇ ਹੋਲੇ ਖੋਜਗੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ।
 ‘ਅਨੰਦ, ਪ੍ਰਸੰਨ । ‘ਸਿੱਖ ਨਾ ਸੰਭਾਲ ਸਕਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਨਾ) ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ । ‘ਭਾਵ ਹੁਣ ਮੈਂ
 ਨਹੀਂ ਭਰਮਾਂਗਾ । ‘ਜਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗਾ । ‘ਤੇ ਇਸ (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ) ਮਿਲਨ
 ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ । ‘ਵਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗੇ ਨਾਥ ਗੁਰ (ਜੀ ੭) ।

ਆਏ । ਨੰਮਿ ਮੇਵਰੋ ਬਾਕ ਅਲਾਏ॥੨੭॥ 'ਧੰਨ ਧੰਨ ਤੁਮ ਸਿਖ ਸਿਰਮੋਰ।
 ਨਹਿ ਸਮਾਨ ਦੂਸਰ ਕਿਸ ਠੋਰਾਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਗਰੋ ਮਾਨ॥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ
 ਬਡਿਆਈ ਨਿਜ ਹਾਨਾ॥ ੨੮॥ ਸਭਿ ਮਗ ਮਹਿ ਨਹਿ ਇਮ ਪੁਜਿ ਆਵੈ।
 ਭੁਜਾ ਖੁਲਾਇ ਚਲਯੋ ਤਬਿ ਜਾਵੈ॥ ਜਿਸ ਦਿਨ ਚਲੋ ਸੁਧਾਸਰ ਥਾਇ॥ ਇਸ
 ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਲਿਹੁ ਬੰਧਵਾਇ॥ ੨੯॥ ਇਮ ਕਹਿ ਚਰਨ ਪਕਰ ਕਰਿ ਰਹਯੋ।
 ਤਬਿ ਗੁਰਦਾਸ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਕਹਯੋ । 'ਚੋਰ ਉਚਿਤ ਚਹੀਯਤਿ ਇਮ
 ਕਰੀ । ਜੇ ਤੁਮ ਅਬਿ ਔਰੇ ਮਤਿ ਧਰੀ॥੩੦॥ ਗੁਰੂ ਨਿਕਟਿ ਤੋ ਚਲਿ ਕਰਿ
 ਆਯੋ॥ ਚਹੁ ਸੁ ਕਰਹੁ ਦੇਹੁ ਖੁਲਿਵਾਯੋ॥ ਸਭਿ ਮਾਰਗ ਕੋ ਉਲਘਤਿਆਏ।
 ਜਬਹਿ ਸੁਧਾਸਰ ਕੇ ਨਿਯਰਾਏ॥ ੩੧॥ ਤਿਮ ਹੀ ਭੁਜ ਮੁਸਕਾ ਬੰਧਵਾਈ।
 ਆਗੈ ਭਯੋ ਪਾਛ ਸਮੁਦਾਈ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਸੁਹਾਏ । ਸਿਰ
 ਪਰ ਚਮਰ ਢੁਰਹਿ ਛਬਿ ਪਾਏ॥੩੨॥ ਸਿੱਖ ਸੁਭਟ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਪਰਵਾਰੇ ।
 ਬਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਸੁੰਦਰ ਤਨ ਧਾਰੇ । ਨਿਜ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਜੁਤਿ ਸਮੁਦਾਈ ।
 ਪਹੁੰਚਤਿ ਭਏ ਪ੍ਰਭੁ ਅਗਵਾਈ॥ ੩੩॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਧਰਨੀ ਪਰ ਪਰੇ॥ ਭਾਉ
 ਸਮੇਤ ਡੰਡਵਤ ਕਰੇ । ਖਰੋ ਭਯੋ ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਗੁਰ ਕੇ । ਪਿਖਤਿ
 ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਉਰ ਕੇ॥੩੪॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਰਿਦੇ ਪ੍ਰਮੋਦ । ਗੁਰ ਅਰੁ
 ਸਿੱਖਨਿ ਹੋਤਿ ਬਿਨੋਦ* । ਚਿਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਾਹਿਰ ਰਿਸ ਪਰੈ । ਕਹੈ ਕਠੋਰ
 ਤਾੜਨਾ ਕਰੈ:-॥੩੫॥ 'ਕਰੇ ਖਰੀਦਨਿ ਭਲੇ ਤੁਰੇਗ। ਤੁਰਤ ਪਹੁੰਚਯੋ ਲੋ
 ਕਰਿ ਸੰਗ॥ ਬੇਸਰ* ਲਾਇ ਦਰਬ ਲੇ ਗਯੋ॥ ਤਜਿ ਸੁਨੋ* ਸਭਿ ਭਾਜਤਿ ਭਯੋ
 ॥ ੩੬॥ ਗੁਰ ਘਰ ਕੋ ਨੁਕਸਾਨ ਨ ਜਾਨਾ । ਬਾਸ ਬਿਦੇਸ ਜਾਇ ਕਰਿ
 ਠਾਨਾ । ਤੁਹੀ ਸਿੱਖ ਸਿਦਕੀ ਬਡ ਜੋਵਾ । ਪਰਯੋ ਕਾਜ ਗੁਰ ਕੋ, ਅਸ ਹੋਵਾ
 ॥ ੩੭॥ ਕਜੋ ਅਬਿ ਉਤਰ ਦੇਤਿ ਨ ਕੋਈ॥ ਇਮ ਚਲਿ ਗਯੋ ਕਹਾ ਗਤਿ
 ਹੋਈ?॥ ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਬਿਚਾਰੇ । ਦੇਇ ਸਵੈਯੋ ਤਬਹਿ ਉਚਾਰੇ॥
 ੩੮॥ ਸੁਯਾ॥ 'ਬੁੰਦ ਔ ਰੇਤ ਗੁਮਾਨ ਕਰੈ ਮਨ, ਸੋਭ ਨ ਸਿੰਧੁ ਰਵੀ
 ਸਮੁਹਾਵੈ* । ਪੰਖ ਔ ਧੂਮ* ਉਡੈ ਨਭ ਕੋ ਪਿਖਿ ਤਾਂਹਿ ਅਗਾਧ ਰਿਦੇ ਸੁਕ-
 ਚਾਵੈ । ਗੁਲਰ ਜੋਤ* ਓਡੈਤਿ ਕਹੋ ਕਿਮ ਪੇਖਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਲਜਾਵੈ ।

*ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ (ਕਈ ਵੇਰ ਕੋਈ ਮੱਤ ਦੇਣ ਲਈ) ਬਿਲਾਸ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।
 *ਖੱਚਰ । *ਸੁੰਦਰ । *ਸਾਹਮਣੇ । *ਪੰਛੀ ਤੇ ਧੂੰਆਂ । *ਗੁਲਰ ਦੇ ਫਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਜੀਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਹਮ ਜੈਤੁ* ਕਿਏ ਤੁਮ, ਤੋ ਪਹਿ ਬੋਲਨ ਕਰੋ ਬਨਿਆਵੈ* ॥੩੯॥
 ਭਿਖਾਰਿ ਅਨਾਥ ਨਹੀਂ ਹਮਰੇ ਸਮ, ਤੋ ਸਮ ਨਾਥ ਨ ਔਰ ਦਤਾਰੀ ।
 ਈਨ ਅੰਗਜਾਨ ਕਹੀਂ ਨਹਿ ਮੇ ਸਰ, ਤੋ ਸਰ ਦਸਾਲ ਨ ਆਨ ਬਿਚਾਰੀ ।
 ਮੇ ਸਮ ਪਾਪਿ ਬਿਕਾਰਿ ਨਹੀਂ ਜਗ, ਤੋ ਸਮ ਪਾਵਨ ਐ ਉਪਕਾਰੀ ॥੪੦॥ ਚੋਪਈ ॥
 ਸਿੰਧ ਹੋਂ, ਤੂੰ ਗੁਨ ਸਾਗਰ, ਜਾਤਿ ਅਧੋ ਪ੍ਰਭੁ ਓਟ ਤੁਮਾਰੀ* ॥੪੦॥ ਚੋਪਈ ॥
 ਇਮ ਕਹਿ ਆਗੇ ਹੁਇ ਲਲਚਾਯੋ । ਪਹੁੰਚੈ ਨਿਕਟਿ ਚਰਨ ਲਪਟਾਯੋ ।
 ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਬਿਕਾਰ ਬਿਹੀਨਾ । ਸੁਧ ਭਯੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਚੀਨਾ ॥ ੪੧ ॥
 ਮੁਖ ਤੋ ਬਿਕਸਿ ਪਰੇ ਫੁਰਮਾਯੋ । ਧੰਨ ਤੋਹਿ ਗੁਰ ਸਿਦਕ ਕਮਾਯੋ ।
 ਉਠਹੁ ਚਰਨ ਕੋ ਕੀਜਹਿ ਤੁਮਾਰੀ* । ਤੂੰ ਮਮ ਪਜਾਰੋ ਅਤਿ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥
 ੪੨ ॥ ਕਹਜੋ-ਸਿੱਖ ਹੁਇ ਸਿਦਕ ਨ ਹਾਰੋ-। ਇਸ ਤੁਕ ਪਰ ਭਾ* ਲੋਹੁ
 ਬਿਚਾਰੋ । ਕਸੇ ਕਸੋਟੀ ਮੇਂ ਇਸ ਵਾਰੀ । ਸਿੱਖਸ ਨ ਆਨ ਸਮਾਨ ਤੁਮਾਰੀ*
 ॥ ੪੩ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਬਿਕਸਤਿ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਨਿਜ ਕਰ ਤੋ ਖੋਲੋ
 ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ਮੁਸਕੈ ਫੋਰੀ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਯਹੁ । ਸਰਬ ਸਭਾ ਗੁਰ ਚਹਿਤ
 ਲਖਾਯੋ ॥੪੪॥ ਧੰਨ ਗੁਰੁ ਗੁਰ ਕੇ ਸਿਖ ਧੰਨ । ਅਗਮਗਤੀ, ਕੋ ਲਖਹਿ ਨ
 ਅੰਨ* । ਪਠੀ ਭੇਟ ਕਾਂਸ਼ੀਸ਼* ਬਿਸਾਲ ॥ ਅਪਰ ਸਪਤ ਸੈ ਸਿਖ ਤਿਸ ਕਾਲਾ
 ॥੪੫॥ ਅਰਪਨ ਕਰੀ ਗੁਰੁ ਕੇ ਆਗੋਪਿਖੇ ਸੁਸ਼ੀਲ ਸਕਲ ਅਨੁਰਾਗੋ । ਸ੍ਰੀ
 ਹਰਿਗਵਿੰਦ ਹੋਰਿ ਅਲਾਯੋ । ਏਕਲ ਗਯੋ ਸੁ ਸਾਤਸੈ ਲਜਾਯੋ ॥੪੬॥ ਧੰਨ
 ਪੁਨਹਿ ਗੁਰਸਿਖ ਉਪਕਾਰੀ ॥ ਜਹਿ ਜੈ ਹੋਂ ਤਹਿ ਕਰਹਿ ਉਧਾਰੀ । ਪਰ ਦੁਖ
 ਦੇਖਿ ਨ ਸਕਹਿ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਦੇਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੰਦ ਬਿਸਾਲੂ* ॥੪੭॥ ਤੀਬ
 *ਜੀਵ । *ਛੋਰੇ । * (ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ) ਹੋਇਆ । *ਕਾਂਸ਼ੀ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ।

*ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵੈਯਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਸਵੈਯੇ ਹੋਰ
 ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਤੇ ਉਪਰਲੇ
 ਸਵੈਯੇ ਕਵਿ ਜੀ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੇਹਾਂ ਛੇਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ:-
 ਜਉ ਗਰਬੈ ਬਹੁ ਬੁੰਦ ਚਿੰਤਰ ਸਨਮੁਖ ਸਿੰਧੁ ਛੋਭ ਨਹੀਂ ਪਾਵੈ । ਜਉ ਬਹੁ ਉਡੈ
 ਖਗ ਧਾਰਿ ਮਹਾਂ ਬਲ ਪੇਖ ਅਕਾਸ਼ ਰਿਦੇ ਸੁਕਚਾਵੈ । ਜਿਉਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਪ੍ਰਦੰਭ ਬਿਲੋਕਤਿ
 ਗੁਲਰ ਜੰਤ ਉਡੈਤ ਲਜਾਵੈ । ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਹਮ ਕੀਏ ਤਿਹਾਰੇ ਜੀ ਤੋ ਪਹਿ ਬੋਲਨ
 ਕਿਉਂ ਬਨਿਆਵੈ ॥ ੫੨੭ ॥ ਤੇ ਮੇ ਨ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ਨ ਮੇ ਸਰਿ, ਤੇ ਮੇ ਨ ਦਾਨੀ ਨ ਮੇ
 ਸੇ ਭਿਖਾਰੀ । ਮੇ ਮੇ ਨ ਦੀਨ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੇ ਸਰ, ਮੇ ਮੇ ਅਗਜਾਨਿ ਨ ਤੇ ਮੇ
 ਬਿਚਾਰੀ । ਮੇ ਮੇ ਪਤਿਤ ਨ ਪਾਵਨ ਤੇ ਸਰ, ਮੇ ਮੇ ਬਿਕਾਰੀ ਨ ਤੇ ਮੇ ਉਪਕਾਰੀ ।
 ਮੇਰੇ ਹੈਂ ਅਵਗੁਨ, ਤੂੰ ਗੁਨ ਸਾਗਰ ਜਾਤ ਰਸਾਤਲ ਓਟ ਤਿਹਾਰੀ ॥ ੫੨੮ ॥

ਭਾਈ ਤੁਕ ਵੇਰ ਬਨਾਈ । ਅਪਰ ਰੀਤਿ ਤੇ ਉਚਰਿ ਸੁਨਾਈ । *ਬਿਖ ਦੇ
ਮਾਤ, ਕੌਨ ਸਿਸਾ ਰੱਖੈ ? ਚੋਰਹਿ ਪਹਿਰੂ ਕੋ ਤਿਸ ਲੱਖੈ ॥ ੪੮ ॥ ਬੋਰਤਿ
ਕਰੀਆ ਕੋ ਤਬਿ ਤਾਰੈ । ਹਤਹਿ ਭੂਪ, ਕਿਸ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰੈ । ਜੇ ਗੁਰ ਸਾਂਗ
ਕਛੂ ਬਰਤਾਰੈ । ਸਿਖ ਆਗੇ ਤਬਿ ਕਹਾਂ ਬਿਚਾਰੈ† ॥ ੪੯ ॥ ਇਤਨਾਦਿਕ
ਬਹੁ ਸਿਫਤ ਸੁਨਾਈ । ਨਿਜ ਲਘੁਤਾ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਬਡਾਈ । ਸੁਨਿ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਗਹਿ ਬਾਂਹ ਉਠਾਯੋ । ਅਪਨੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਤਬਿ ਲਾਯੋ ॥ ੫੦ ॥
ਸਭਿਨਿ ਬਿਖੈ ਬਡ ਮਾਨ ਬਧਾਯੋ । 'ਧੰਨ ਧੰਨ' ਨਿਜ ਮੁਖ ਫਰਮਾਯੋ । ਆਗੇ
ਤੇ ਦਸ ਗੁਨ ਬਹੁ ਮਾਨ । ਕਰਿਕੈ ਰਾਖਸੇ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ ॥ ੫੧ ॥ ਸਭਿਨਿ
ਬਿਖੈ ਭਾਈ ਜਸ ਭਯੋ ਦੋਸ ਬਦੇਸ਼ਨਿ ਮਹਿ ਸੁਨਿ ਲਾਯੋ । ਗੁਰ ਘਰ ਮਹਿ
ਗੁਰਦਾਸ ਵਡੇਰਾ । ਗੁਰ ਸਿਖ ਮਾਨਤਿ ਭਏ ਘਨੇਰਾ ॥ ੫੨ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰਾਸਿ 'ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ' ਘਾਂਗ ਫਰਨਨੇ ਨਾਮ ਪੰਚਮੇ ਅੰਸੂ ॥ ੫ ॥

੬ [ਸ੍ਰੀ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਜੀ ਦਾ ਵਿਭਾਗ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਸਹਿ ਬਾਸ* ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ ਸੂਰਜਮਲ ਸਸੁਰਾਰ† । ਗੁਰਦਿੱਤੇ
ਵਿਗ ਰਾਯੋ ਤਬਿ ਬਜਾਹੁ ਬਜੋਤ ਸੁ ਬਿਚਾਰਿ ॥੧॥ ਚੰਪਈ॥ 'ਮੋ ਚਿਤ ਮਹਿ
ਅਬਿ ਦੇਵਹੁ ਬਜਾਹੁ । ਆਯੋ ਬੁਝਨਿ ਤੁਮਰੇ ਪਾਹੁ' । ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ
ਪੁਨ ਕਹਨੇ । ਭਲੇ ਮਨੋਰਥ ਤੋਂ ਉਰ ਲਹਨੇ ॥ ੨ ॥ ਸਾਹੇ ਕੋ ਨਿਕਸਾਇ
ਪਠਾਵਹੁ ‡ ਗੁਰ ਹਰਖਹਿ, ਅਬਿ ਨਹਿ ਬਿਲਮਾਵਹੁ । ਸੁਨਿ ਸਲਾਹ ਨਿਜ
ਮੰਦਰ ਆਯੋ ਬੈਠਿ ਬਿੱਪੂ ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ੩ ॥ 'ਮਮ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਕੋ ਸੰਧਹੁ
ਸਾਹਾ ‡ । ਲਿਖਿ ਭੋਜਹਿ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਹਾ' । ਸੁਨਿ ਦਿਜ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੇਖਿ
ਬਿਚਾਰਨੇ । ਮਾਸ ਵਿਸਾਖ ਬਿਖੈ ਨਿਰਧਾਰਨੇ ॥ ੪ ॥ ਸਤਾਈਸਵੀ ਲਿਖਿ
ਦੀ ਪਾਤੀ । ਦਿਜਬਰ ਕਰਨੇ ਤਜਾਰ ਭਲਿ ਭਾਂਤੀ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਤਬਿ
*ਬਾਲ ਨੂੰ । *ਚੋਰੀ ਕਰੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੌਣ ਜਾਣ ਸੱਕਦਾ ਹੈ । *ਮਲਯ
ਡੋਬਣਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ । *ਘਰ (ਬਣਾਕੇ) । †(ਦਾ) ਸਹੁਰਾ ।

*ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਅਸਲ ਪਉੜੀ ਯੇਹੀ ਹੈ:—ਜੇ ਮਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰੇ ਵਿਸ
ਦੇਇ ਤਿਸ ਤੇ ਕਉਣ ਪਿਆਰਾ । ਜੇ ਘਰ ਭਿਨੇ ਪਾਹਰੁ ਕਉਣ ਹੋਖਣ ਹਾਰਾ ॥
ਬੇੜੀ ਭੋਏ ਪਾਤਲੀ ਖੋਣ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ । ਆਗੂ ਲੈ ਉੱਝੜ ਪਵੇ ਕਿਸ ਕਰੇ
ਪੁਕਾਰਾ ॥ ਜੇ ਕਰਿ ਖੇਤੋ ਖਾਇ ਵਾੜ ਕੋ ਲਹੈ ਨ ਸਾਰਾ ॥ ਜੇ ਗੁਰ ਭਰਮਾਏ ਸਾਂਗ
ਕਰ ਕਿਆ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਾ ॥ ੨੨ ॥

[੩੦ ਕੁ. ਵਾ. ੩੫]

† ਪਾ—ਭਰਮੇ ਸਿਖ ਕਿਆ ਹਾਥ ਬਿਚਾਰੇ ।

‡ ਦੋਖੇ ਰਾਸ ੪ ਅੰਸੂ ੭ ਅੰਕ ੨੪ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ ।

ਕਹਿ ਭੇਜਾ । 'ਹਮ ਹੈਂ ਤਜਾਰ ਸੰਗ ਦਿਜ ਲੇ ਜਾ' ॥੫॥ ਇਕ ਦਿਨ ਪੁਰਿ
 ਬਿਤਾਇ ਕਰਿ ਚਾਲੇ । ਦਿਜ ਸਾਹਾ ਲੇ ਕਰਿ ਨਿਜ ਨਾਲੇ ॥੬॥ ਕਰਿ ਭੇਰਾ ਕਰ
 ਚਰਨ ਪਖਾਰੇ । ਬਸਤੁ ਬਸਤੁ ਸੁੰਦਰ ਤਨ ਧਾਰੇ ॥੭॥ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਲੇ ਦਿਜ
 ਸਾਥ । ਮਿਲੇ ਜਾਇ ਨਿਜ ਪਿਤ ਜਗਨਾਥ ॥੮॥ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਬੈਠਯੋ
 ਤਬਿ ਪਾਸਾਪੁੰਤੁ ਬਿਲੋਕਿ ਪ੍ਰਮੋਦ^੧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਧਰਿ ਸਨੇਹ ਸਿਰਪਰ ਕਰ ਫੇਰਾ ॥
 ਕੁਸਲ ਬੁਝਿ ਪ੍ਰਿਯ^੨ ਬਰ ਮੁਖਹੋਰਾ ॥੯॥ ਦਿਜ ਸਨਮੁਖ ਬੈਠਯੋ ਤਬਿਆਨਿ ।
 ਕਰੀ ਬਜਾਹੁ ਕੀ ਬਾਤ ਬਖਾਨ^੩ । 'ਬਿੱਪੁ ਪਠਾਯੋ ਸਾਹਾ ਦੇ ਕੈ । ਅਪਰ
 ਸਕਲ ਤਜਾਰੀ ਨਿਜ ਕੈ ਕੈ ॥ ੧੦ ॥ ਫਾਗਣ ਬੀਸ ਦਿਵਸ ਅਬਿ ਗਯੋ ।
 ਬਜਾਹੁ ਵਿਸਾਖ ਮਾਸ ਕੋ ਦਯੋ' । ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਰਾਹਨ ਕੀਨਾ ।
 'ਆਛੀ ਬਾਤੁ ਭਈ ਤਿਨ ਦੀਨਾ' ॥ ੧੧ ॥ ਕਹਿ ਦਿਜ ਕੋ ਸੁਭ ਸਦਨ
 ਉਤਾਰਾ ॥ ਸੁਧਿ ਜਬਿ ਭਈ ਸਕਲ ਪਰਵਾਰਾਜੇ ਮੰਗਲ ਕੇ ਸਗੁਨ ਬਿਸਾਲੇ ।
 ਕਰੇ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਿਨੋਦਨ ਜਾਲੇ ॥ ੧੨ ॥ ਨੇਤੀ ਮਿਲ ਤ੍ਰੈ ਸਾਸਨ ਸਾਥ । ਕਰ
 ਬੰਦਤਿ ਪਗ ਟੇਕਯੋ ਮਾਥਾ ਮਨਹੁ ਅਨੰਦ ਕੇ ਉਦਧਿ ਮਝਾਰੁ । ਮਿਲੇ ਮੀਨ
 ਸਮ ਸਭਿ ਪਰਵਾਰੁ ॥ ੧੩ ॥ ਬਜੇ ਸਦਨ ਦਰ ਪਰ ਸ਼ਦਿਯਾਨੇ' । ਲਘੁ
 ਦੀਰਘ ਦੁੰਦਭਿ ਧੁਨਿ ਠਾਨੇ । ਫੋਲ ਨਫੀਰੀ ਝਾਂਝ ਬਜਾਵੇ' । ਹੋਤਿ ਕੁਲਾ-
 ਹਲ ਜਨ ਬਹੁ ਆਵੇ' ॥ ੧੪ ॥ ਤਿਸ ਨਿਸ ਮਹਿ ਉਤਸਵ ਅਤਿ ਕੀਨਾ ।
 ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਦਿਜ ਰਾਖਿ ਪ੍ਰਬੀਨਾ । ਬਹੁਰ ਬਿਦਾ ਹੁਇ ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰਾ ॥
 ਜਾਇ ਬਿੱਪੁ ਸੁਧਿ ਕਰੀ ਉਚਾਰਾ ॥ ੧੫ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਹਰਖਾਯੋ ।
 ਸੈਚੈ ਸਕਲ ਸਮਾਜ ਕਰਾਯੋ । ਤਿਲ ਅਰੁ ਅੰਨ ਘ੍ਰਿੱਭ ਮਿਸ਼ਟਾਨ । ਦੁਗਨ
 ਖਰਚ ਤੇ ਕਰੇ ਮਹਾਨ ॥ ੧੬ ॥ ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਦਿਨ ਕਿਤਿਕ ਬਿਤਾਏ ।
 ਮੇਲ ਬਸੇਏ ਕੋ ਨਿਯਰਾਏ । ਸਭਿਨਿ ਸਥਾਨ ਸਬੰਧੀ ਜੋਤੇ । ਪਠਿ ਨਰ
 ਕਰੇ ਹਕਾਰਨਿ ਤੋਤੇ ॥ ੧੭ ॥ ਜਹਿ ਕਹਿ ਬਜਾਹਿ ਸੁਨਤਿ ਹਰਖਾਏ । 'ਭਲੀ
 ਭਈ ਐਸੇ ਦਿਨ ਆਏ । ਆਛੀ ਰਿਤੁ ਬਹੁ ਤਪਤ ਨ ਸੀਤ । ਉਤਸਵ
 ਸ਼ਾਦੀ ਕੀ' ਸਭਿ ਰੀਤ' ॥ ੧੮ ॥ ਪੁਨ ਬਡ ਹੋਇ ਸੁਧਾਸਰ ਮੇਲਾ । ਸਿੱਖ
 ਮਸੰਦਨ ਬਨਹਿ ਸਕੇਲਾ । ਯਾਂਤੇ ਬਹੁ ਅਨੰਦ ਕਰਿ ਮੇਲੀ ॥ ਆਵਹਿ ਘਰ
 'ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮਣ ਨੂੰ ਲੇ ਜਾਵਾਂਗੇ । 'ਅਨੰਦ । 'ਪਿਆਰੇ ਦਾ । ' (ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨੇ) ਆਖੀ ।
 'ਭਾਵ ਸੂਰਜ ਮਲ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਨੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਦਿੱਤਾ । 'ਅਨੰਦ ਦੇ ਸਮੂਹ ਬਿਲਾਸ । 'ਖੁਸ਼ੀ
 ਦੇ ਫਾਜ਼ੇ । 'ਵਿਆਹ ਦੇ ਉਤਸਵ ਵੀ ।

ਕੋ ਕਾਰਜ ਪੇਲੀ^੧ ॥ ੧੮ ॥ ਬਿੰਦ ਮਨੁਜ ਕੋ ਲੈ ਲੈ ਸਾਥ । ਆਨਿ ਬਿਲੋਕੇ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਨਾਥ । ਦਾਤੁ ਕੋ ਸੁਤ ਸਹਤ ਕੁਟੰਬ । ਆਇ ਮਿਲੇ ਗੁਰ, ਹੀਨ
ਬਿਲੋਬ^੨ ॥ ੧੯ ॥ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਬਿਸਾਲ ਉਤਾਲੇ^੩ । ਸਭਿ ਪਰਵਾਰ ਹੋਇ
ਨਰ ਜਾਲੇ। ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ। ਜਥਾ ਜੋਗ ਮਿਲਿ ਗੁਰ ਹਰਖਾਏ
॥ ੨੦ ॥ ਡੱਲੇ, ਡਾਰੇਲੀ, ਮੰਡਿਆਲੀ । ਆਏ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗ ਬਿਸਾਲੀ ।
ਮਉ, ਮੱਲੇ ਅਰੁ ਨਗਰ ਵਟਾਲੇ। ਆਇ ਮਿਲੇ ਜੁਤਿ ਮਾਨਵ ਜਾਲੇ ॥ ੨੧ ॥
ਬਿਧ ਕੋ ਸੁਤ ਭਾਨਾ ਤਬਿ ਆਯੋ । ਸੰਗ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪੋਤ੍ਰਨ ਕੋ ਲਜਾਯੋ। ਹਰੀਚੰਦ
ਨਿਤ ਪਾਸ, ਅਵਾਸਾ । ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਸੁਖਰਾਸਾ ॥ ੨੨ ॥ ਸਤਿਗੁਰ
ਮਹਿਲ ਗਯੋ ਭਰਿ ਸਬੈ । ਆਈ ਸਭਿ ਬਲ ਤੇ ਤ੍ਰਿਧਾ ਤਬੈ। ਅਪਰ ਸਦਨ
ਗਨ ਹੁਤੇ ਚਿਨਾਏ । ਕਹਿ, ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਸਿਵਰ ਕਰਾਏ ॥ ੨੩ ॥ ਜਥਾ
ਜੋਗ ਮਿਲਿ ਸਭਿ ਹਰਖਾਏ। ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਮੱਜ ਨਹਾਏ^੪ । ਅਸਨ ਬਨਤਿ
ਹੋਂ ਬਿਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰੇ । ਸਾਦਲ ਖਟ ਰਸ ਖਾਇ ਅਹਾਰੇ ॥ ੨੪ ॥ ਦੋਨਹੂੰ
ਸਮੇ ਅਚਵਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈਂ । ਅਨਗਨ ਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾ ਆਵੈ । ਦਿਵਸ ਨਿਸਾ
ਨਰ ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਈ । ਕਰਹਿ ਦੇਗ ਕੁਛ ਗਨੀ ਨ ਜਾਈ ॥ ੨੫ ॥ ਇਕ ਤੋ
ਬਜਾਹ ਮੇਲ ਅਰੁ ਮੇਲਾ । ਸੁਨ ਜਹਿ ਕਹਿ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਕੇਲਾ। ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ
ਸਤਿਗੁਰ ਲਾਇੰ ਦਿਵਾਨ । ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰਹੂੰ ਬੈਠਹਿ ਆਨਿ ॥ ੨੬ ॥ ਜੋ
ਸਨਬੰਧੀ ਸਭਿ ਤਬਿ ਆਵੈਂ । ਸੰਗਤਿ ਅਨਗਨ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਵੈ । ਅਧਿਕ
ਭੀਰ ਗੁਰ ਕੇ ਚਹੁੰਢਰੇ । ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਚਾਰਹੂੰ ਨੇਰੇ ॥ ੨੭ ॥ ਇਮ ਨਿਤ
ਮੰਗਲ ਹੋਤਿ ਨਵੀਨ। ਨਿਕਟਿ ਬਜਾਹ ਕੋ ਬਾਸੁਰ ਚੀਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ
ਹੁਕਮ ਬਖਾਨਾ । ‘ਸਜਹੁ ਬਰਾਤਿ ਤਜਾਰ ਬਿਧਿ ਨਾਨਾ’ ॥ ੨੮ ॥ ਸੁਨਿ
ਆਇਸੁ ਸਭਿ ਕੇ ਚਿਤ ਚਾਉ। ਬਸਨ ਬਿਭੁਖਨ ਦੋਹੁ ਸਜਾਉ। ਸਜਿ ਸਜਿ
ਸੁੰਦਰ ਬਾਹਨ ਨਾਨਾ । ਭਏ ਅਰੁਫਨ ਤਜਾਰ ਸੁਜਾਨਾ ॥ ੨੯ ॥ ਪ੍ਰਥਮ
ਬਿੰਦ ਕਰਿ ਲ ਪਕਵਾਨਾ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨਾ । ਤਖਤ
ਅਕਾਲ ਅਰਪਿ ਕਰਿ ਭਲੇ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਚਲੇ ॥ ੩੦ ॥ ਬਸਤ੍ਰ
ਬਿਭੁਖਨ ਸਸਤ੍ਰ ਸੁ ਅੰਗ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਸ਼ੋਭਤਿ ਸੰਗ । ਸੁਰਜਮਲ ਕੋ
ਆਗੇ ਕੀਨਿ । ਬਾਂਸ ਭਾਗ^੫ ਅਟਿਰਾਇ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੩੧ ॥ ਦਿਸ਼ ਦਾਹਨ ਸ੍ਰੀ
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ । ਦਾਸ ਗੋਦ ਮਹਿ ਲੀਨੇ ਸਾਦਰ । ਪੀਰਮੱਲ ਕੋ ਤਬਾ
^੧ਛੱਡਕੇ । ^੨ਛੋਤੀ । ^੩ਛੋਤੀ ਕਰ ਕੇ । ^੪(ਪਹਿਲੋਂ ਖੁਹ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ) ਨ੍ਹਾ ਕੇ ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ
ਵਿਚ ਬਿਝਨਲ ਛੀਤਾ । ^੫ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ।

ਉਚਾਏ । ਸੰਗ ਮਸਾਹਿਬ ਸਿਖ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੩੨ ॥ ਜਾਇ ਬਿਰੇ ਦਰਬਾਰ
ਅਗਾਰੀ । ਕਰ ਬੰਦਨ ਪ੍ਰਦੱਛਨਾ ਧਾਰੀ । ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਵਿਸਿ ਜੋਰਿ ਕਰ ਖਰੇ ।
ਤਬਿ ਅਰਦਾਸ ਮੇਵਰੋ ਕਰੇ ॥ ੩੩ ॥ ‘ਸੁਤ ਪੋਤੇ ਜੁਤਿ ਸਭਿ ਪਰਵਾਰੈ । ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰਰਾਮਦਾਸ ਸੁਖ ਧਾਰੈ’ । ਮਸਤਕ ਟੇਕ ਸੁ ਨਿਕਸੇ ਬਾਹਰ । ਜਿਨ ਕੋ
ਸਭਿ ਜਗ ਮੈਂ ਜਸੁ ਜਾਹਰ ॥ ੩੪ ॥ ਚਢੇ ਪਾਲਕੀ ਮਹਿ ਗੁਨਖਾਨੀ ।
ਬਾਦਤ ਕੀ ਧੁਨਿ ਉਚ ਉਠਾਨੀ ॥ ਵੀਰਘ ਦੇਂ ਦੇਂ* ਬਜੈ ਦਮਾਮੇ ਢੋਲ ਪਟੇ
ਕੀ ਧੁਨਿ ਮਿਲ ਤਾ ਮੈਂ ॥ ੩੫ ॥ ਛਢ ਮੁਰਲੀ ਬਹੁ ਬਜਹਿ ਨਢੀਰਾ ।
ਚਢਨ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਬਛ ਭੀਰਾ । ਲੌਕਿਕ ਬੈਦਿਕ ਰੀਤਿ ਘਨੇਰੀ । ਨਰ
ਤ੍ਰਿਪਨ ਕੀਨਸਿ ਤਿਸ ਬੇਰੀ* ॥ ੩੬ ॥ ਸਭਿ ਬਰਾਤਿ ਕੋ ਭੁਲੇ ਚਵਾਇ ।
ਗਾਵਤਿ ਮੁਰੀ ਸਦਨ ਸਮੁਦਾਇ । ਸੂਰਜ ਮਲ ਕੋ ਆਗੈ ਕਰਿਕੈ । ਗਮਨੇ
ਸਕਲ ਹਰਖ ਉਰ ਭਰਿ ਕੈ ॥ ੩੭ ॥ ਉਲਘੇ ਸਲਿਤਾ ਆਇ ਬਿਪਾਸਾ ।
ਡੇਰਾ ਕਰਨੈ ਤਾਂਹਿ ਤਟ ਪਾਸਾ । ਜਥਾਜੋਗ ਸੇਵਾ ਸਭਿ ਕੋਰੀ । ਕਰੀ ਮਸੰ-
ਦਨ ਮਿਲਿ ਬਹੁਤੇਰੀ ॥ ੩੮ ॥ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਇ ਚਢੇ ਮਗ ਚਾਲੇ । ਸੁਨਿ
ਸੁਨਿ ਜਾਚਕ ਆਇ ਬਿਸਾਲੇ । ਲੇਤਿ ਵਰਬ, ਕੋ ਹਰਨੈ ਨ ਖਾਲੀ । ਕਹਨੈ
ਗੁਰੂ ‘ਸਭਿ ਦੇਹੁ ਸੰਭਾਲੀ’ ॥ ੩੯ ॥ ਡੇਢ ਜਾਮ ਦਿਨ ਬੀਤਤਿ ਆਏ । ਸ੍ਰੀ
ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਾ ਜਿਸ ਥਾਏ । ਸ਼ਕਰ ਗੰਗ ਉਦਪਾਨ ਜੁ ਪਾਵਨ* । ਸ੍ਰੀ ਅਰ-
ਜਨ ਸੁਭ ਕਰਨੈ ਲਗਾਵਨ ॥ ੪੦ ॥ ਸਹਤ ਬਰਾਤ ਉਤਰ ਤਹਿ ਪਰੇ । ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰਦੇਵ ਤਰੋਵਰੁ ਤਰੇ । ਸਮ ਸੂਰਜ ਕੇ ਬਿਜਨਾ ਹੋਤਿ । ਚਮਰ ਵੁਰਹਿ
ਛਬਿ ਕਰਹਿ ਉਦੇਤਿ ॥ ੪੧ ॥ ਜੋ ਜੋ ਮੰਗਤ ਜਨ ਚਲਿ ਆਵੈ । ਤਤਛਿਨ
ਲੈ ਲੈ ਦਰਬ ਸਿਧਾਵੈ । ਡੇਢ ਜਾਮ ਲੈ ਸਭਿ ਬਿਸਰਾਮੇ । ਬਸਨ ਬਿਭੂਖਨ
ਤਨ ਅਭਿਰਾਮੇ ॥ ੪੨ ॥ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਨਰ ਪਠਿ ਅਗਵਾਏ । ਸਨਮਾਨੇ
ਸਤਿਗੁਰ ਸਤ ਭਾਏ† । ‘ਮਹਾਂਰਾਜ ! ਅਬਿ ਅੰਤਰ ਚਾਲੇ । ਨਿਜ ਮੰਦਿਰ
ਬਿਸਰਾਮ ਸੰਭਾਲੇ’ ॥ ੪੩ ॥ ਸੁਨੈ ਸਭਿਨਿ ‘ਅਬਿ ਅੰਤਰ ਚਾਲੇ’ । ਬਹੁ
ਬਾਦਿਤ ਧੁਨਿ ਉਚ ਉਠਾਲੇ । ਚਢੇ ਛੋਲ ਹਯ ਚਪਲ ਚਲਾਵੈ । ਕੋ ਸਨੈਦਨ
ਪਰ ਚਢੇ ਸਿਧਾਵੈ ॥ ੪੪ ॥ ਕੇਤਿਕ ਗਜ ਅਰੂਢ ਕਰਿ ਚਲੇ । ਧਨ
ਬਰਖਾਵਤਿ ਜਨੁ ਘਨ ਭਲੇ । ਬਹੁਤ ਬਰਲ ਕੇ ਗਹੇ ਨਿਸ਼ਾਨ । ਆਗੈ

‘ਦੇਂ ਦੇਂ ਸ਼ਬਦ ਕਰ ਕੇ । *ਸ਼ਕਰ ਰੰਗ (ਨਾਮ ਦਾ) ਪਵਿਤ੍ਰ ਖੂਹ । †ਸਚੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ।

*ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੪ ਅੰਸੁ ੪ ਅੰਕ ੨੦ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ ।

†ਪਾ:-ਸਭਿ ਭਾਏ ।

ਗਮਨਹਿ ਸਭਤਿ ਮਹਾਨ ॥ ੪੫ ॥ ਗਰੀ ਗਰੀ ਮਹਿ ਧਨ ਬਰਖਾਯੋ ਪਰਿ
ਜਨ ਦੇਖਤਿ ਅਨੰਦ ਵਧਾਯੋ। ਅਪਨੇ ਮੀਦਰ ਉਤਰੇ ਜਾਈ। ਲੈ ਲੈ ਭੇਟ
ਮਿਲੇ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੪੬ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕਿੰਨੇ ਸਪਤਮ ਗਾਏ 'ਸੂਰਜ ਮਲ ਰਿਆਹ' ਪ੍ਰਸੰਗ
ਕਰਨੇ ਨਾਮ ਖਬਰੀ ਯੋਗ ॥ ੪੬ ॥

੭. [ਬਰਤ ਵਾਪਸ । ਸ੍ਰੀ ਭਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸਰਾਈ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਮਹਾਂ ਕੁਲਾਹਲ ਪੁਰਿ ਬਿਖੈ ਹੋਤਿ ਭਯੋ ਆਨੰਦ । ਜਿਨ ਜਿਨ
ਤਿਸ ਛਿਨ ਗੁਰ ਪਿਖੇ ਤਿਨ ਫਲ ਪੁੰਨ ਬਿਲੇਦ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ
ਭਬਿ ਪਠੀ ਬਟੇਰੀ* । ਸਭਿਨਿ ਬਿਲੋਕਤਿ ਖੁਸ਼ੀ ਘਨੇਰੀ । ਹਿਤ ਮਿਲਨੀ
ਕੇ ਬਹੁਰ ਬੁਲਾਏ । ਹੁਇ ਤਿਆਰ ਚਾਲੇ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੨ ॥ ਸੂਰਜ ਮਲ
ਬੜਵਾ ਪਰ ਆਛੇ । ਭੋਗ ਬਹਾਦਰ ਸੋਭਤਿ ਪਾਛੇ । ਭਬਿ ਆਤਸ਼ਬਾਜੀ
ਚਲਿਵਾਈ । ਦੇਖਤਿ ਲੋਕ ਮਿਲੇ ਸਮੁਦਾਈ॥੩॥ ਕੋਤਿਕ ਚਰਖੀ* ਅਧਿਕ
ਭ੍ਰਮਾਵੈਂ । ਕੋ ਸਜੋਰ ਉਡਿ ਗਗਨ ਸਿਧਾਵੈਂ । ਅਧਿਕ ਕੁਲਾਹਲ ਸੁਨਹਿ
ਬਿਲੋਕਤਿ । ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ ਮਭਾਬੀ ਮੋਕਤਿ** ॥ ੪ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਲੇ ਬਹੁਤ
ਉਪਾਇਨ । ਆਨਿ ਪਰਜੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪਾਇਨ । ਤਿਹ ਉਠਾਇ ਕਰਿ
ਕੰਠ ਲਗਾਯੋ । ਜਗਤ ਰੀਤਿ ਮਹਿ ਗੁਰ ਮਨ ਭਾਯੋ ॥ ੫ ॥ ਭਯੋ ਨਿਹਾਲ
ਅੰਗ ਕੋ ਲਾਗਾ । ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਉਰ ਅਤਿ ਅਨੁਰਾਗਾ । ਪ੍ਰਥਮ ਜਨਮ ਗਨ
ਪੁੰਨ ਸਕੇਲਾ । ਤਿਨਹੁੰ ਦੀਨਿ ਫਲ, ਗੁਰ ਗਲ ਮੇਲਾ॥੬॥ ਲੈ ਦੁਲਹੁ ਕਉ
ਦਾਰ ਸਿਧਾਰੇ । ਬੈਦਿਕ ਲੋਕਿਕ ਕਰਿ ਬਿਵਹਾਰੇ† । ਪੁਨ ਨਿਕੋਤ ਅਪਨੇ
ਚਲਿ ਆਏ । ਕੋਤਕ ਹੋਤਿ ਅਨੇਕ ਸਿਧਾਏ ॥ ੭ ॥ ਬਹੁਰੇ ਭੋਜਨ ਹੇਤੁ
ਬੁਲਾਏ। ਦਿਪਹਿ ਮਭਾਬੀ ਅਰੁ ਫੁਲਵਾਏ। ਜਾਰਤਿ ਝਾਰਨ ਬਿੰਦ ਮਸਾਲੇ* ।
ਬਾਦਤ ਬਾਸਤਿ ਨਾਦ ਉਠਾਲੇ† ॥ ੮ ॥ ਸਨੈ ਸਨੈ ਚਾਲਤਿ ਪਗ ਡਾਰਤਿ ।

*ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਈਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਰਸਦ ਘੋਲੀ ਜਾਵੇ । ਕਈ ਥਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸਦ
ਨੂੰ 'ਹਲੂਫਾ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਤੇ 'ਕੁਆਰੀ ਰੋਟੀ' ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । *ਆਤਸ਼ਬਾਜੀ ਦੀ
ਚਰਖੀ । *ਕੱਢਦੀ ਹੈ । *ਬਹੁਤੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਮਸਾਲਾਂ ਬਾਲਦੇ ਹਨ । *ਪਾ:-ਹੋਵਤਿ ।

†ਕਿਤਨੀ ਥਾਈਂ ਕਵੀ ਜੀ ਆਪ ਕਹਿ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਬੈਦਿਕ ਲੋਕਿਕ ਰੀਤੀ
ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਜੇ ਬੈਦਿਕ ਲੋਕਿਕ ਰੀਤਾਂ ਨਾ ਛੱਡ ਦੇਂਦੇ ਤਾਂ ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਬਖੇੜੇ
ਸ਼ਕੋਤਾਂ ਤੇ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਕੇ ਕਿਉਂ ਵਰਤਦੇ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵੇਹ ਰਸਮਾਂ
ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਉਹ ਭਾਵ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ.—

'ਪ੍ਰਫਤ ਨਾ ਜੋਤਿਕ ਨਾਂ ਬੇਦ ਬਿਤ ਵਾਰ ਕਛੂ' । ਤੇ ਆਪ ਪੰਚਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਰਮਾਉ ਦੇ
ਹਨ 'ਦੁਤੀਆ ਤਿਆਗੀ ਲੋਗਾ ਰੀਤਿ' ॥

[ਆਸਾ ਮ: ੫]

ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰਤਿ। ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਕੇ ਸਦਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ। ਲੋ ਕਰਿ
ਸੰਗ ਬਰਾਤ ਅਸ਼ੋਸੇ ॥ ੯ ॥ ਚੰਦਨ ਚੌਂਕੀ ਕੇ ਛਸਵਾਇ। ਉਪਰ ਸੇਤ
ਬਸਤ੍ਰ ਕੇ ਪਾਇ। ਤਿਸ ਪਰ ਸਾਦਰ ਗੁਰੁ ਬਿਠਾਏ। ਅਪਰ ਪੰਕਤੀ ਅਨਿਕ
ਲਗਾਏ ॥ ੧੦ ॥ ਬਿਚ ਸ਼ੋਭਤਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ। ਉਛ ਬਿੰਦਨ ਮਹਿ ਦੇਵ
ਮਨੀਂਦ। ਸੁਪਕਾਰ ਤਤਛਿਨ ਚਲਿ ਆਏ। ਪਰਸਨ ਲਾਗਿ ਅਸਨ ਸਮੁ-
ਦਾਏ ॥ ੧੧ ॥ ਦੂਸਰ ਚੌਂਕੀ ਪਰ ਧਰਿ ਥਾਰ। ਗੁਰ ਆਗੈ ਖਟ ਰਸਨਿ
ਅਹਾਰ। ਹੁਤੈ ਚਤੁਰ ਤਤਛਿਨ ਸਭਿ ਆਗੈ। ਭੋਜਨ ਧਰਜੇ, ਖਾਨ ਗਨ
ਲਾਗੇ ॥ ੧੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਕੀ ਨਾਰੀ। ਚਵਿ ਕੋਠਨਿ ਪਰ ਉਮਝੀ
ਸਾਰੀ। ਪ੍ਰਥਮ ਦਰਸ ਕਰਿ ਦੇ ਕਰ ਜੋਰੇ। ਬਿੰਦਨ ਕਰੀ ਸਭਿਨਿ ਗੁਰ ਉਰੇ ॥
੧੩ ॥ ਮਨ ਮੈਂ ਭਯੋ ਅਨੰਦ ਘਨੇਰਾ। ਗਾਵਨ ਲਗੀ ਸਕਲ ਤਿਸ ਬੇਰਾ।
ਹੁਤੀ ਅਨੁਚਿਤ ਗੁਰੁ ਕੇ ਗਾਰੀ। ਤਉ ਭਈ ਉਤਸਵ ਬਸਿ ਸਾਰੀ* ॥ ੧੪ ॥
ਲੈ ਲੈ ਨਾਮ ਗਾਇ ਗਨ ਗੀਤਾ। ਸੁਨਿ ਬਰਾਤ ਹਰਖਤਿ ਸਭਿ ਚੀਤਾ।
ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਭੋਜਨ ਕੇ ਖਾਤੇ। ਤਜੈ ਤਜੈ ਮੇਵ ਰਿਦੈ ਅਧਿਕਾਰੇ ॥ ੧੫ ॥
ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਾਨ ਪਖਾਰੇ। ਉਠੇ ਜੂਠ ਮਹਿ ਧਨ ਗਨ ਡਾਰੇ। ਬਾਜੇ
ਬਜਤਿ ਸਦਨ ਕਹੁ ਆਏ। ਪੁਨ ਲਾਵਨ ਕੇ ਹੇਤੁ ਬੁਲਾਏ ॥ ੧੬ ॥ ਗਮਨੇ
ਦੁਲਹੁ ਕਰਜੈ ਅਗਾਰੀ। ਪਹੁੰਚੇ ਬੇਦੀ ਜਹਾ ਸੁਧਾਰੀ। ਸੂਰਜਮਲ ਬਿਠਾਇ
ਕਰਿ ਖਾਰੇ। ਪੂਜੇ ਗਣਪਤ ਜੁਤਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਰੇ† ॥ ੧੭ ॥ ਤਬ ਕੰਨਯਾ
ਤਹਿ ਆਨਿ ਬਿਠਾਈ। ਅਭਿਖੇਕਨ ਕਰਿ ਅਗਨਿ ਜਰਾਈ। ਕਰਿ ਸਭਿ
ਗੀਤਿ ਲਏ ਪੁਨ ਵੇਰੇ। ਦੁਹਿਦਿਸ਼ ਦੇ ਧਨ ਲਾਗ ਘਨੇਰੇ ॥ ੧੮ ॥ ਪੁਨਿ
ਨਿਜ ਸਦਨ ਆਨਿ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਪੇਵੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਪਤਾਏ। ਭਈ
ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਬਜਤਿ ਬਹੁ ਬਾਜੇ। ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਬਸਤ੍ਰ ਤਨ ਸਾਜੇ ॥ ੧੯ ॥ ਸੂਰਜ
*ਸਾਰੀਆਂ (ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਉਤਸਵ ਦੇ) ਉਤਸਾਹ ਵਸ ਹੋਈਆਂ। *ਲਾਗ ਦਾ ਧਨ ਬਹੁਤੇ
(ਲਾਗੀਆਂ ਨੂੰ) ਦਿੱਤਾ। *ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਲੇ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋਈਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਪੰਚਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਖ ਭਰੀ ਹੈ "ਗੁਰ ਬਾਣੀ ਸਖੀ ਅਨੰਦ ਗਾਵੇ ॥
ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਮਨਿ ਭਾਵੈ" ਇਕ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਘਰ ਨਾਮ ਦਾਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਨੂੰ ਕਦੇ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਵਾਕ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਣ। ਇਹ ਰਾਜ ਘਰਾਂ
ਦੇ ਵਰਤਾਰੇ ਕਵਿ ਜੀ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਰਤ ਰਹੇ ਸਨ ॥
ਗੁਰ ਘਰ ਦੇ ਇਹ ਵਰਤਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ।

†ਦੇਖੋ ਗ੍ਰੰਥ ੩ ਅੰਸੁ ੩ ਅੰਕ ੩੮ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ। ਆਪਿ ਕਵਿ ਜੀ
ਗਣਪਤ ਆਦਿ ਨਾ ਪਾਯਕਾਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੱਸ ਆਏ ਹਨ।

ਮਲ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ। ਸੇਵਹਿ ਦਾਸ ਬਿੰਦ ਫਿਰ ਸਾਦਗਭਾਟ ਕਲਾਵਤ
 ਵਾਢੀ ਆਇ। ਧਨ ਕੋ ਪਾਇ ਮਹਾਂ ਧਸੁ ਗਾਇ ॥ ੨੦ ॥ ਬਹੁ ਬਾਲਿਕ
 ਹੋ ਜਿਨ ਕੇ ਸੰਗ। ਸੁਰਜਮਲ ਸੁੰਦਰ ਸਰਬੰਗ। ਬਯ ਲਘੁ ਮਹਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ
 ਬਹਾਦਰ। ਪਠੇ ਬੁਲਾਇ ਸਦਨ ਮਹਿ ਸਾਦਰ ॥ ੨੧ ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਕੀ
 ਸੁੰਦਰ ਦਾਰਾ। ਪਿਖਿ ਜਮਾਤ^੧ ਅਨੰਦ ਉਦਾਰਾ। ਗਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਹਿ ਤਿਹ
 ਬੈਠਾਏ। ਸਾਦਲ ਮਧੁਰ ਅਹਾਰ ਕਰਾਏ ॥ ੨੨ ॥ ਲਾਲਚੰਦ ਇਕ ਖੜੀ
 ਤਹਾਂ। ਤਿਸੀ ਮੇਲ ਮਹਿ ਮੇਲੀ ਅਹਾਬਿਸ਼ਨ ਕੁਇਰ ਤਿਹ ਸੁੰਦਰ ਦਾਰਾ।
 ਰੂਪਵਤੀ ਜਿਹ ਭਾਗ ਉਦਾਰਾ ॥ ੨੩ ॥ ਗਨ ਤੀਯਨ ਮਹਿ ਬੈਠੀ ਤਹਾਂ।
 ਤਿਨ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਲਹਾ। ਬੁਝੇ ਕਿਤ ਸਬੰਧ ਨਹਿ ਭਯੋ। ਸੁਨਤਿ
 ਪ੍ਰਮੁਦਤਿ ਬਿਚਾਰਨ ਕਯੋ ॥ ੨੪ ॥ ਗਮਨੀ ਪਤਿ ਕੇ ਫਿਰ ਤਤਕਾਲਾ।
 ਅਪਨ ਮਨੋਰਥ ਕਹਨੋ ਸੁ ਢਾਲਾ^੨। ‘ਹੇ ਗੁਜਰੀ ਪਿਤ ! ਸੁਨਹੁ ਅਨੰਦ।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਸਮ ਕੌਨ ਬਿਲੰਦ? ॥ ੨੫ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਭਾਗ ਉਦੈ ਸਗ ਬਿਏ।
 ਸੇ ਸਨਬੰਧੀ ਗੁਰ ਕੇ ਭਏ। ਪੰਚ ਬਰਖ ਕੀ ਸੁਤਾ ਹਮਾਰੇ। ਗੁਰ ਕੇ
 ਸੁਤ ਹੋ ਜੁਗਲ^੩ ਕੁਆਰੇ ॥ ੨੬ ॥ ਇਨ ਤੇ ਆਛੇ ਥਾਨ ਨ ਕੋਊ।
 ਜਹਾਂ ਵੇਹਿ ਤਨੁਜਾ ਨਿਜ ਜੋਊ^੪। ਲਾਲਚੰਦ ਨੇ ਸੁਨਿ ਸਨਮਾਨੀ।
 ‘ਇਹ ਤੋ ਨੀਕੀ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ ॥ ੨੭ ॥ ਇਸ ਕਾਰਜ ਮੈਂ ਬਿਲਮ ਨ ਕੀਜੈ।
 ਇਜ ਕੋ ਆਜ ਤਹਾਂ ਪਠਿ ਦੀਜੈ^੫। ਵੰਪਤਿ ਕਹਿ ਇਮ ਆਪਸ ਮਹੀਆ।
 ਬਿੱਪੁ ਬੁਲਾਇ ਪਠਨੋ ਤਬਿ ਤਹੀਆ ॥ ੨੮ ॥ ਜਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਿਵਾਨ
 ਲਗਾਏ। ਨਰ ਬਿੰਦਨ ਮਹਿ ਮਹਾਂ ਸੁਹਾਏ। ਮੁਖ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜਨੁ ਕਮਲ
 ਪਛੁਲਾ। ਦੇਤਿ ਅਨੰਦ ਸਭਿ ਮੰਗਲ ਮਲਾ ॥ ੨੯ ॥ ਬਿੱਪੁ ਅਸ਼ੀਰਬਾਦ
 ਕੋ ਦੀਨਾ। ਤਬਿ ਗੁਰਦਾਸ ਪ੍ਰਿਥਕ ਕਰਿ ਲੀਨਾ। ਸਕਲ ਬਾਰਤਾ ਕਹਿ ਸਮੁ-
 ਝਾਈ। ‘ਗੁਰ ਸੁਤ ਹਿਤ ਮੈਂ ਆਨਿ ਸਗਾਈ’ ॥ ੩੦ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਫਿਰ
 ਗਮਨਨੋ ਤਬਿ ਭਾਈ। ਕਹੀ ਬਾਰਤਾ ਬਿੱਪੁ ਬਤਾਈ। ਕਰਿ ਸਨਮਾਨ
 ਬਿਠਾਯਹੁ ਪਾਸ। ਅਲੀਰਾਇ ਫਿਰ ਪਠਿ ਗੁਰਦਾਸ ॥ ੩੧ ॥ ‘ਬੁਝਹੁ ਆਸ਼ੈ
 ਕਰਿ ਨਿਰਜਾਸੂ। ਮਾਨਹਿ ਪ੍ਰਥਮ, ਬਜਾਹ ਹੁਇ ਤਾਸੂ^੬। ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ-
 ਬਹਾਦਰ ਕਹੈ। ਜਿਮ ਜਗ ਰੀਤਿ ਤਬਾ ਅਨੁਸਰੈ’ ॥ ੩੨ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਬਚ
 ਗਮਨਜ ਗੁਰਦਾਸ। ਬੈਠ ਅਲੀਰਾਇ ਕੇ ਪਾਸ। ਜਿਸ ਕੋ ਹਰਖ ਸੰਗ
 ‘ਸਰਬ ਅੰਗ ਵਿਖੇ।’ ਜਵਾਈ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ। ‘ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ।’ ਦੇ। ‘ਭਾਵ ਅਲੀਰਾਇ ਦਾ।’

ਨਹਿ ਕੋਉ । ਹਾਨੁ ਰੁ ਲਾਭ ਸਮਾਨੈ ਦੇਉ ॥ ੩੩ ॥ ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਮਾਨ
ਅਮਾਨਾ । ਸੁੱਤੁ ਮਿੱਤੁ ਨਿਤ ਲਖਹਿ ਸਮਾਨਾ । ਬਿਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਰੁ ਮਾਟੀ
ਹੋਮ । ਸਮ ਜਾਨਹਿ, ਬਿਤਿ ਆਤਮ ਫੋਮ ॥ ੩੪ ॥ ਬੈਠਨੋ ਨਿਕਾਟ ਜਾਇ
ਗੁਰਦਾਸ । ਕਹੀ ਸਗਾਈ ਕਰਿਬੇ ਤਾਸ । ਸਮ ਉਨਮਤ^੧ ਸੁਨਤਿ ਬਚ
ਬੋਲਾ । ਬਹਮ ਗਜਾਨ ਮਹਿ ਸਦਾ ਅਡੋਲਾ ॥ ੩੫ ॥ 'ਕਹਾਂ ਨਾਮ ਤੁਮ ਕਹਉ
ਸਗਾਈ' ? ਕੇ ਕਾਰਜ ਸੁਧਰਹਿ ਕਰਿਵਾਈ ? । ਕਹਿ ਸਮੁਝਾਯੋ 'ਗੀਤਿ
ਜਗਤ ਕੀ । ਸਭਿ ਉਤਪੱਤੀ ਅਹੈ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਕੀ ॥ ੩੬ ॥ ਜਬਹਿ ਬਜਾਹ
ਤਬਿ ਹੁਇ ਘਰਵਾਰੋ । ਆਗੈ ਬੇਸ ਵਧਹਿ ਪਰਵਾਰੋ । ਸੁਨਤਿ ਬਖਾਨਨੋ 'ਮੋਹਿ
ਨ ਬਾਛੈ' । ਬਿਨਾ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਤੇ ਹਮ ਇਮਿ ਆਛੈ ॥ ੩੭ ॥ ਹਰਖ ਲੋਕ ਕੇ ਮੂਲ
ਬਿਸਾਲਾ । ਜਾਲ ਫਸਾਵਨ ਕੇ ਜੰਜਾਲਾ । ਅਬਿ ਇਕਰਸ ਮਹਿ ਬਿਤਿ ਨਿਤ
ਝੁਲਤਿ । ਸਰਬ ਜਗਤ ਸਮਤਾ ਨਹਿ ਝੁਲਤਿ ॥ ੩੮ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰਦਾਸ
ਕਰੀ ਤਬਿ ਨਮੋ । ਗੁਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਕਹਨੋ ਤਿਹ ਸਮੋ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ
ਤਬਹਿ ਬਖਾਨਾ । 'ਸਦਾ ਮਸਤ ਹੀ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨਾ ॥ ੩੯ ॥ ਅਬਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ
ਬਹਾਦਰ ਧੀਰ । ਬਾਲ ਆਰਬਲ ਦਿਖਤਿ ਸਗੀਰ । ਤਿਸ ਮਸਤਕ ਨਿਕ-
ਸਾਵਹੁ ਟੀਕਾ । ਕਰੇ ਸੁਧਾਵਨਿ ਸਮੇ ਸੁ ਨੀਕਾ' ॥ ੪੦ ॥ ਤਬਿ ਗੁਰਦਾਸ
ਜਾਇ ਕਰਿ ਕਹਨੋ । ਜਹਿ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਲਹਨੋ । 'ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ
ਕਰਿਵਾਉ ਸਗਾਈ । ਹੇਤੁ ਤੁਮਾਰੇ ਸੋ ਚਲਿ ਆਈ' ॥ ੪੧ ॥ ਸੁਨਤਿ ਕਹਨੋ
'ਆਇਸੁ ਗੁਰ ਕੇਰੀ । ਸਭਿ ਸੁਭਦਾ' ਕੇ ਸਕਹਿ ਨ ਢੇਰੀ । ਮਾਨਹਿ ਸਦਾ
ਸੀਸ ਧਰਿ ਹਮ ਹੀ । ਦੋਤੇ ਦਾਤ ਜੋ ਹੋਤਿ ਨ ਕਮ ਹੀ' ॥ ੪੨ ॥ ਤਬਿ ਭਾਈ
ਨੇ ਗਣਕ' ਬੁਲਾਯੋ । ਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਨਿਕਾਟਿ ਬਿਠਾਯੋ । ਮੱਧਿ ਮਹੁਰਤ
ਭਲੇ ਸੁਨਾਯੋ* । ਆਨ ਬਿੱਪੂ ਕੇ ਤਬਹਿ ਦਿਖਾਯੋ ॥ ੪੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-

^੧ਬ੍ਰਿਤੀ ਆਤਮ ਆਨੰਦ (ਵਿਚ) ਹੈ । (ਅ) ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੁਖ ਰੂਪ ਆਤਮਾ (ਵਿਚ ਟਿਕ ਰਹੀ ਹੈ) ।
^੨ਮਸਤਾਂ ਵਾਂਗ । 'ਸਗਾਈ ਕਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ? 'ਸੇਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁ' (ਗ੍ਰਿਹਸਤ
ਰੂਪੀ) ਜੰਜਾਲ (ਜੀਵਨ) ਫਸਾਉਣ ਦਾ (ਮਾਨ) ਜਾਲ ਹੈ । 'ਸੁਭਤਾ ਦੀ ਦਾਤੀ । 'ਜੇਤਬੀ ।

*ਇਹਨਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗਣਕ (ਜੇਤਬੀ) ਨੂੰ
ਮੱਧ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਮਹੁਰਤ ਸੁਧਾਇਆ ਗਿਆ । ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ
ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨੂੰ ਨਿਰੂਪਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ:-

ਗੁਰ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਾਪ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮੇਸੇ ਪਤਿਬੁਤੁ ਏਕ ਟੇਕ ਦੁਬਿਧਾ ਨਿਵਾਰੀ ॥
ਪ੍ਰਭਤ ਨ ਜੇਤਕ ਅੰ ਬੇਦ ਬਿਤ ਵਾਰ ਕਛੂ ਗ੍ਰਿਹ ਅੰ ਨਿਛੋੜੁ ਕੀ ਨ ਸੰਕਾ ਉਰ ਧਾਰੀ ਹੈ ॥

(ਭਾਈ ਵਰ ਏਥੇ ਅਗਲੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਡੇਰੇ) ੨੦੮੪

ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਵਿਗ ਸਾਦਰ । ਆਨਿ ਬਿਠਾਏ ਤੇਗਬਹਾਦਰ । ਦਿਜ ਨੇ ਦੇਖਿ
ਆਨੰਦ ਕੇ ਧਾਰਾ । ਮੁਖ ਪੰਕਜ ਮਹਿ ਦੀਨ ਛੁਹਾਰਾ ॥ ੪੪ ॥ ਉਤਸਵ
ਮਹਿ ਅਤਿ ਉਤਸਵ ਹੋਵਾ । ਸਭਿ ਬਰਾਤ ਮਿਲਿ ਆਨੰਦ ਜੋਵਾ । ਬਾਜ
ਉਠੇ ਦੰਦਭਿ ਸ਼ਾਇਆਨੇ । ਕੰਤਕ ਹੋਤਿ ਅਨੇਕ ਮਹਾਨੇ ॥ ੪੫ ॥ ਅਧਿਕ
ਦਾਨ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬ ਦੀਨਾ । ਮਿਲੇ ਬੰਦ ਜਾਰਕ ਧਨ ਲੀਨਾ । ਸਭਿਨਿ
ਬਿਖੈ ਛਾਯੇ ਆਨੰਦ । ਦਸ ਹੂੰ ਦਿਸਿ ਜਸੁ ਭਯੋ ਬਿਲੰਦ ॥ ੪੬ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕਿੰਨੇ ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ 'ਸੂਰਜ ਮੱਠ ਬਾਹਰ ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਰਨ' ਪ੍ਰਸਿਦਧ ਬਰਨਨਾਂ ਨਾਮ ਸਪਤਮੇ ਅੰਸੁ ॥੭॥

੮. [ਵਾਪਸ ਆਏ । ਵਲੀਖਲ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਜਸੁ ਕੇ ਰਚਿਤ^੧ ਰਹੇ ਨਗਰ ਕਰਤਾਰ । ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ
ਚਿਤ ਪ੍ਰੇਮ ਬਹੁ ਸੇਵੇ ਬਿਬਿਧ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕਰਨ ਬਿਸਰਜਨ
ਹੋਤ ਹਕਾਰੇ । ਬਾਦਿਤ ਬਜਤਿ ਆਇ ਤਿਸ ਦੁਾਰੇ । ਯਥਾਸ਼ਕਤਿ ਦਾਇਜ
ਧਰਿ ਦੀਨਿ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪੁਨ ਕਹਜੈ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੨ ॥ 'ਮੇ ਤੇ ਸਰਜੈ ਨਹੀਂ
ਕੁਛ ਕਾਜਾ । ਰਾਖੀ ਲਾਜ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ । ਇਕ ਦਾਸੀ ਮੈਂ ਦੁਹਿਤਾ
ਦਈ । ਲਖਿ ਅਨਾਥ ਮੈਂ ਕਰੁਨਾ^੨ ਭਈ' ॥ ੩ ॥ ਸ੍ਰੀਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਸੁਨਤਿ
ਬਖਾਨਾ । 'ਦੁਹਿਤਾ ਦੀਨਿ ਕਹਾਂ ਰਹਿ ਆਨਾ' । ਜਥਾਸ਼ਕਤਿ ਸੇਵਾ ਸਭਿ
ਕੀਨਿ । ਗੁਰ ਸਿੱਖਜਨਿ ਕੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸੁ ਲੀਨਿ' ॥ ੪ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ
ਬਾਕ ਸੁਹਾਏ । ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਨਰ ਗਨ ਹਰਖਾਏ । ਬਹੁਰ ਬਸਤ੍ਰ ਆਨੇ
ਸਮੁਦਾਏ । ਗੁਰ ਸਿੱਖਜਨ ਗਨ ਕੇ ਅਰਪਾਏ ॥ ੫ ॥ ਭਾਨਾ ਸਾਹਿਬ ਅਰ
ਗੁਰਦਾਸ । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ । ਸਭਿ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਲੀਨਿ ਹਰਿ-
ਖਾਯੋ । ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਜਸੁ ਚੰਦ ਚਵਾਯੋ ॥ ੬ ॥ ਦੁਹਿਤਾ ਕੋ ਬਿਠਾਇ ਕਰਿ ਡੋਰੇ ।
ਕਰੇ ਬਿਸਰਜਨ ਕਰ ਜੁਗ ਜੋਰੇ । 'ਖੇਮਕੌਰ ਨਿਜ ਤਨੁਜਾ ਸਾਥ ਮਿਲਤਿ
ਅੰਕਿ ਗਹਿ ਜਨਨੀ ਹਾਥ' ॥ ੭ ॥ ਆਰੋ ਕਰਿ ਡੋਰੇ ਕਹੁ ਚਾਲੇ । ਪਾਛੇ

^੧ਜਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਚਦੇ ਛਾਵ ਵਿਆਹ ਕਾਰਜ ਜਸ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ (ਅ)(ਵਿਆਹ)

ਰਚਦੇ ਤੇ ਜਸ ਖੇਂਦਦੇ । ^੨ਮੇਰੇ ਤੇ ਮਿਹਰ । 'ਯੀ ਦੇਵਿੰਤੀ (ਬਾਕੀ) ਹੋਰ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ।

^੩(ਕਾਕੀ ਦੀ) ਮਾਂ(ਸੋਭਾ ਵੇਈ)ਅਪਨੀ ਯੀ ਖੇਮ ਕੌਰ ਦਾ ਹਥ ਫੜਕੇ ਜੋਢੀ ਪਾਕੇ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ।

^੪ਛਾਵ (ਪਿਛੇ ਪੱਥੇ ਦੀ ਥਾਈਂ ਟੁਕ)

ਜਾਨਤ ਨ ਸਗਨ ਲਗਨ ਆਨ ਦੇਵ ਸੇਵ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਨੇਹ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੈ । ਸਿਖ
ਸੇਤ ਬਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਪਾਲਕ ਹੁਇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੀ ਹੈ ॥ ੪੪੮ ॥

ਅਜਿਹੇ ਦਿਨ ਨਿਸਚੇ ਵਾਲੇ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਬਾਬਤ ਇਹ
ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਜੋਤਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੋਦਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਹਾ ਸੁਧਾਇਆ, ਕਿਸੇ ਭਰੀ ਵੀ
ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਹ ਤੁਕਾਂ ਆਖੇਪਛ ਹੋਣ ।

ਸੂਰਜਮਲ ਨਰ ਨਾਲੇ । ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਜੁਤਿ ਸੋਭਾਦੋਈ^੧ । ਦੋਪਤਿ ਹਟਿ
ਸਨਾਥ ਭੇ ਤੋਈ ॥ ੮ ॥ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੁਨੁਖਾ ਆਗੈ ਕਰਿਕੈ । ਗਮਨੇ ਸਤਿਗੁਰ
ਵਾਹਿਨ ਚਰਿਕੈ । ਘਨ ਸਮ ਧਨ ਗਨ ਕੋ ਬਰਖਾਵਾ । ਕੀਰਤਿ ਕਰਤਿ
ਜਾਚਕਨਿ ਪਾਵਾ ॥ ੯ ॥ ਜਥਾਜੋਗ ਮਿਲਿ ਸਭਿ ਕੇ ਸਾਥ । ਪਾਛੇ ਸਰਬ
ਹਟਾਇਸਿ ਨਾਥ । ਸਗਲ ਬਰਾਤ ਤਬਹਿ ਚਵਿ ਚਾਲੀ । ਬਾਦਿਤ ਕੀ ਧੁਨਿ
ਉਚਿ ਉਠਾਲੀ ॥ ੧੦ ॥ ਸਨੈ ਸਨੈ ਮਾਰਗ ਚਲਿ ਆਇਨ ਦੀ ਬਿਪਾਸਾ ਕੋ
ਉਲਘਾਇ । ਨਿਸ ਬਸਿ ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਆਇ ਪਹੁਚੇ । ਦੁੰਦਭਿ ਡੰਕ ਹਨੇ
ਤਬਿ ਉਚੇ ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਧਿ ਕੋ ਪਾਇ ਪ੍ਰੇਮਦ ਬਿਸਾਲਾ । ਇਕ ਥਲ ਭਈ
ਨਾਗਰੀ ਜਾਲਾ । ਸੂਰਜਮਲ ਜਨਨੀ ਹਰਖਾਈ । ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਤੇ ਸਬਿ ਕਹੈ
‘ਬਧਾਈ’ ॥ ੧੨ ॥ ਸਭਿ ਤਜਾਰੀ ਕੀਨਸਿ ਮਰਵਾਹੀ । ਆਗੇ ਲੇਨਿ ਉਮਗ
ਮਨ ਮਾਂਹੀ । ਗਾਵਤਿ ਗੀਤਨਿ ਮਿਲੀ ਸੁਹਾਗਨਾਦੁਲਹ ਦੁਲਹਨਿ ਪਿਖਿ
ਅਨੁਰਾਗਨ ॥ ੧੩ ॥ ਇਤ ਸਤਿਗੁਰ ਲੇ ਕਰਿ ਸੁ ਪ੍ਰਸਾਦਿ । ਤਖਤ
ਅਕਾਲ ਗਏ ਅਹਿਲਾਦਿ । ਕਰਿ ਕੈ ਨਮੋ ਭਲੇ ਬਰਤਾਇ ਪੈਰ ਦਰਸਨੀ
ਗੇ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧੪ ॥ ਥਿਤ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਵਰਥਾਰ ਅਗਾਰੀ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ
ਅਭਿਬੰਦਨ ਧਾਰੀ । ਦੁਲਹ ਦੁਲਹਨਿ ਆਗੈ ਕਰਿਕੈ । ਦਈ ਪ੍ਰਦਫਨਾ
ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਫਿਰਿਕੈ ॥ ੧੫ ॥ ਬਹੁਰ ਨਿਕਸਿ ਭੇ ਗੁਰੁ ਅਸਵਾਰ । ਬਨੀ
ਬਰਾਤ ਚਲੀ ਸਭਿ ਲਾਰ^੨ । ਹਯਨ ਕੁਦਾਵਤਿ ਕੋਤਿਕ ਜਾਤੇ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਸਭਿ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਯਾਤੇ^੩ ॥ ੧੬ ॥ ਪੁਰਿ ਕੋ ਨਰ ਨਾਰੀ ਸਭਿ ਬੰਦਤਿ ।
ਉਤਸਵ ਦੇਖਤਿ ਅਧਿਕ ਅਨੰਦਤਿ । ਮਰਵਾਹੀ ਥਿਤ ਹੈ ਕਰਿ ਪੈਰ । ਜੁਤਿ
ਦਮੋਦਰੀ ਤ੍ਰਿਯ ਗਨ ਔਰ ॥ ੧੭ ॥ ਸਹਿਤ ਸੁਨੁਖਾ ਸੁਤ ਕੋ ਹੋਰਾ । ਕਰਿ
ਕੁਲ ਗੀਤਿ ਸਕਲ ਤਿਸ ਬੋਰਾ । ਲੇ ਅੰਤਰ ਘਰ ਬਿਖੈ ਪਧਾਰੀ । ਬੈਠਾਰੀ
ਉਮਝੀ ਤ੍ਰਿਯ ਸਾਰੀ ॥ ੧੮ ॥ ਝੋਰੀ ਵਰਥ ਪਾਇ ਮੁਖ ਦੇਖਾ । ਕਰਤਿ
ਸਰਾਹਨ ਹਰਖ ਵਿਸ਼ੇਖਾ । ਸਕਲ ਨਿਵੇਸ ਕਰੇ^੪ ਸੁਖ ਪਾਏ । ਸੇਵਾ
ਜਥਾਜੋਗ ਕਰਿਵਾਏ ॥ ੧੯ ॥ ਭਈ ਬਜਾਹ ਕੀ ਗਾਥਾ ਪੂਰੀ । ਸੁਨਹੁ ਮਿੱਖ
ਆਗੇ ਜਿਮ ਰੂਰੀ । ਕੋਤਿਕ ਦਿਵਸ ਮੇਲ ਸਭਿ ਰਹਜੇ । ਪੁਨ ਨਿਜ ਸਦਨ
ਗਮਨ ਕੋ ਚਹਜੇ ॥ ੨੦ ॥ ਗਯੋ ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਸ ਬਾਮ^੫ । ਦੁਆਰਾ
ਭਾਗਣ ਗਮਨੇ ਧਾਮਾਰਾਮਾ ਪਹੁੰਚਜੇ ਨਗਰ ਵਟਾਲੇ । ਤੇਹਣ ਕੁਲ ਖਡੂਰਕੈ
^੧ਨਾਮ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ । ^੨ਨਾਲ (ਅ) ਕਤਾਰ । ^੩ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ^੪ਬਿਸਰਾਮ
ਧਰਕੇ । ^੫ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਮੇਤ ।

ਚਾਲੇ ॥ ੨੧ ॥ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਗਏ ਸੁਖ ਪਾਏ । ਧਰਮਾ ਅਪਨੇ ਸਦਨ
 ਸਿਧਾਏ । ਰਾਮੋ ਜੁਤਿ ਗਾ ਸਾਂਈਦਾਸ ॥ ਅਪਰ ਸਕਲ ਚਲਿ ਪਹੁੰਚਿ ਅਵਾਸ
 ॥ ੨੨ ॥ ਜਥਾਜੋਗ ਦੇ ਦੇ ਉਪਹਾਰ । ਕਰੇ ਬਿਸਰਜਨ ਗੁਰੂ ਉਦਾਰ । ਸਾਧੂ
 ਅਰੁ ਭਾਨਾ ਦੇ ਪਾਸ । ਰਾਖੇ ਕਹਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਸੁਖਰਾਸ ॥ ੨੩ ॥ ਅਪਨ
 ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੀ ਜਾਨਿ ਸਗਾਈ । ਰਿਦੇ ਨਾਨਕੀ ਬਹੁ ਹਰਖਾਈ । ਸਾਦਰ ਤੇਗ-
 ਬਹਾਦਰ ਹੋਰਹਿ ਪ੍ਰਿਤਪਾਰਹਿ, ਕਰਿ ਦੇਹਿ ਬਡੇਰਹਿ ॥ ੨੪ ॥ ਸਤਿਗੁਰ
 ਬਸੇ ਸੁਧਾਸਰ ਪੁਰਿ ਮੈਂ । ਸੇਵਹਿੰ ਦਾਸ ਗਜਾਨ ਲਹਿੰ ਉਰ ਮੈਂ । ਭਗਤੂ
 ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਆਇ । ਜਿਨਹੁ ਅਨੰਦ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸਾਦ ॥ ੨੫ ॥ ਛਠੇ
 ਮਾਸ ਆਵਹਿੰ ਚਲਿ ਜਾਹਿ । ਇਕ ਦਇ ਮਾਸ ਬਸਹਿੰ ਗੁਰ ਪਾਹਿ ।
 ਕੋਤਿਕ ਨਏ ਸਿੱਖਨ ਨਰ ਬਨੈਂ । ਸੇਵਹਿੰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ਼ਰਧਾ ਸਨੈ ॥ ੨੬ ॥
 ਕੋਤਿਕ ਸਿੱਖਨ ਕੇਸੁਤ ਆਵਹਿੰ ਨਿਕਟਿ ਰਹੈ ਗੁਰ ਸੇਵਕ ਆਵਹਿੰ । ਇਸ
 ਥਿਧਿ ਕੋਤੋ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਏ । ਬਹੁ ਸਿੱਖਨ ਉਰ ਗਜਾਨ ਉਪਾਏ ॥ ੨੭ ॥
 ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਚਲਿ ਕੈ ਤਿਸ ਕਾਲ । ਜਹਾਂ ਜਲੇਧਰ ਨਗਰ ਬਿਸਾਲ ।
 ਆਨਿ ਤਹਾਂ ਤਬਿ ਡੇਰਾ ਘਾਲਾ । ਲਿਏ ਬਾਹਨੀ ਸਾਬ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੨੮ ॥
 ਤਹਾਂ ਪੁੱਤ੍ਰ ਇਕ ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ । ਵਲੀ ਖਾਨ ਤਿਸ ਨਾਮ ਬਖਾਨ ।
 ਪਿਤ ਭਾਤਾ ਜਿਸ ਕੇ ਰਣ ਮਾਰੇ । ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਪਹੁੰਚੀ ਨ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ੨੯ ॥
 ਰਹਜੋ ਸੰਭਾਰਤਿ ਅਪਨ ਸਮਾਜਾ । ਤਿਨ ਜਾਨੀ ਮਨ-ਅਵਸਰ ਆਜਾ ।
 ਮੇਲ ਸ਼ਾਹੁ ਸੇਂ ਨਿਸ਼ਚੈ ਹੋਵੈ । ਕਰਿ ਕੈ ਮਿਹਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੋ ਜੋਵੈ ॥ ੩੦ ॥
 ਸਭਿ ਬਿਤਾਂਤ ਮੈ ਦੇਉਂ ਸੁਨਾਏ । ਪਿਤ ਕੋ ਪਲਟਾ ਲੇਹੁ ਬਨਾਏ-। ਇਮ
 ਚਿਤਵਤਿ ਧਨ ਗਨ ਕੋ ਲੇ ਕੈ । ਚਪਲ ਤੁਰੇਗਨ ਤਮਾਰੀ ਕੈ ਕੈ ॥ ੩੧ ॥
 ਕੇਚਨ ਜੀਨ ਜਰਾਉ ਡਾਲੇ । ਜਿਨ ਪਿਖਿ ਹਰਖਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਬਿਸਾਲੇ । ਅਪਰ
 ਵਸਤੁ ਗਨ ਸੁੰਦਰ ਲੀਨ । ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਕੋ ਭੋਟ ਸੁ ਦੀਨ ॥ ੩੨ ॥ ਕਿਹ
 ਉਮਰਾਵ ਮਿਲਾਵਨ ਠਾਨਾ । ਦੇਖਿ ਸ਼ਾਹੁ ਨੇ ਥਾਕ ਬਖਾਨਾ । ‘ਅਬਦਲ-
 ਖਾਨ ਮਿਲਜੋ ਨਹਿ ਆਇ । ਨਗਰ ਬਿਖੇ ਨਹਿ ਜਾਨਜੋ ਜਾਇ’ ॥ ੩੩ ॥
 ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਤੇ ਸੁਨਿ ਮ੍ਰਿਦੁ ਬਾਨੀ । ਵਲੀਖਾਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨੀ ।
 ‘ਹਜ਼ਰਤ ਮੋਹਿ ਪਿਤਾ ਜੁਗ ਭ੍ਰਾਤਾ । ਲੈ ਕਰਿ ਸੈਨਾਂ ਸੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤਾ’ ॥ ੩੪ ॥
 ਹਿੰਦੁਨ ਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ । ਜਹਿ ਕਹਿ ਕਰਿ ਉਤਪਾਤ ਬਿਲੇਵ ।
 ‘ਪਹੁੰਚ ਗਏ । ਪਾਲਣਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ) ਦੇਹ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ।’ ਗਿਆ ਸੀ ।

ਗ੍ਰਾਮ ਰੁਹੇਲੇ ਅਵਨੀ ਰੋਕੀ । ਤਹਿ ਘੋਰੜ ਭਗਵਾਨ ਬਿਲੋਕੀ ॥ ੩੫ ॥
 ਤਿਨ ਬਰਜਨੇ, ਸੋ ਤਤਛਿਨ ਮਾਰਨੇ । ਤਿਸ ਕੋ ਸੁਤ ਇਤ ਆਨ ਪੁਕਾਰਨੇ ।
 ਸੁਨ ਮਮ ਪਿਤਾ ਗਯੋ ਤਿਸ ਥਾਨਾ । ਲਰਨੇ ਗੁਰੁ ਕੀਨੋ ਘਮਸਾਨਾ ॥ ੩੬ ॥
 ਜੁਗ ਸੁਤ ਜੁਤਿ ਪਿਤ ਹਤਿ ਕਰਿ ਭਾਰਨੇ । ਲਸਕਰ ਸੰਗ ਸਕਲ
 ਹੀ ਮਾਰਨੇ । ਪ੍ਰਥਮ ਰਹੇ ਸਮੁਝਾਇ ਨ ਮਾਨਨੇ । ਪਠਨੇ ਦੂਤ ਕੋ ਨਿਠੁਰ
 ਬਖਾਨਨੇ ॥ ੩੭ ॥ ਚੰਦੁ ਨੰਦਨ, ਘੋਰੜ ਨੰਦਨ । ਕਰਨੇ ਕਹਰ ਗੁਰ ਕਰੇ
 ਨਿਕੰਦਨ । ਤਾਸ ਨ ਪਾਇ ਕਹੂੰ ਤੇ ਸੋਈ । ਨਰਨ ਹਜ਼ਾਰਨ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤੁ
 ਹੋਈ ॥ ੩੮ ॥ ਸਭਿ ਕੋ ਮਾਰਿ ਬਿਸਾਰਨੇ ਤਾਸ । ਰਚਨੇ ਨਗਰ ਅਰ ਅਪਨਿ
 ਅਵਾਸ । ਸੁਨਿ ਜਲਮੀ ਕੋ ਸ਼ਾਹ ਰਿਸਾਯੋ । ਉਮਰਾਵਨਿ ਪ੍ਰਤਿ ਹੁਕਮ
 ਅਲਾਯੋ ॥ ੩੯ ॥ ਬੀਸ ਹਜ਼ਾਰ ਬਾਹਨੀ ਜਾਵੇ । ਗੁਰ ਕੋ ਪਕਰਿ ਮੋਹਿ
 ਢਿਗ ਲਜਾਵੇ । ਬਾਜ ਹੋਤੁ ਮੈਂ ਕੀਨਸਿ ਟਾਰੇ । ਪੁਨ ਲਰਿ ਮੁਗਲਸਖਾਂ
 ਰਣ ਮਾਰੇ ॥ ੪੦ ॥ ਜਾਲੰਧਰ ਸੂਬਾ ਬਰਿਆਮੂ । ਸੈਨਾ ਸਹਤ ਪਠਨੇ ਜਮ
 ਧਾਮੁ । ਬਹੁਰ ਦੇਸ ਮਹਿ ਪਾਇ ਫਤੂਰ । ਗੁਰ ਕੋ ਉਰ ਕੋ ਡਰ ਭਾਦੂਰ ॥
 ੪੧ ॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਵਜ਼ੀਰਖਾਂ ਆਯੋ । ਰਿਸਨੇ ਲਖਨੇ ਕਰ ਜੋਰਿ ਅਲਾਯੋ ।
 ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਲੀ ਮੈਂ ਇਹ ਬਿਧਿ ਸਾਰੀ । ਅਬਿ ਰਾਵਰਿ ਢਿਗ ਕਰੋ ਉਚਾਰੀ ॥
 ੪੨ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਪੀਰ ਰੂਪ ਉਪਕਾਰੀ । ਸਭਿ ਪਰ ਕਰੁਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਿਹਾਰੀ ।
 ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਏਕ ਸਮ ਜਾਨਹਿ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਾਨਹਿ
 ॥ ੪੩ ॥ ਅਲਪ ਗ੍ਰਾਮ ਤਿਸ ਥਾਨ ਨਿਹਾਰਨੇ । ਡੇਰਾ ਕੋਤਿਕ ਦਿਵਸ
 ਉਤਾਰਨੇ । ਤਹਾਂ ਤੁਰਕ ਮਿਲਿ ਆਨ ਉਚਾਰੇ । ਕਰਹਿ ਨਿਵਾਜ ਨ ਥਾਨ
 ਹਮਾਰੇ ॥ ੪੪ ॥ ਸਨਿ ਗਰ ਤਿਨ ਦੀਨਨਿ ਕੀ ਬਾਨੀ । ਤਹਾਂ ਮਸੀਤ
 ਚਿਨਾਵਨਿ ਠਾਨੀ । ਹਿੰਦੂਨ ਪੱਖੀ ਘੋਰੜ ਭਯੋਗੁਰ ਕੋ ਗਾਰਿ ਨਿਕਾਰਤਿ
 ਭਯੋ ॥ ੪੫ ॥ ਸੁਤ ਕੋ ਪਠਿ ਕਾਰਿ ਕੈ ਇਸ ਥਾਨਾ । ਕਰਨੇ ਚਵਾਵਨਿ
 ਅਬਦੁਲਖਾਨਾ । ਜਾਇ ਲਰਨੇ ਤਿਹ ਬਿਨਾਂ ਬਿਚਾਰੇ । ਹਭੈ ਸੁਭਟ ਦਸ
 ਚਤੁਰ ਹਜ਼ਾਰੇ ॥ ੪੬ ॥ ਕੋ ਮੁਹਿੰਮ ਕਰਿ ਇਨਹੁ ਮਰਾਏ । ਹਜ਼ਰਤ ਕੋ
 ਕਛੁ ਕਾਮ ਨ ਆਏ । ਇਕ ਮਸੀਤ ਕੋ ਰੋਤੁ ਬਿਦਾਰਨ । ਕਰਨੇ ਉਪਦੇਵ

‘ਰੁਹੇਲੇ ਪਿੰਡ ਦੀ । ‘ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਘੋਰੜ ਨੇ (ਆਪਣੀ ਜਮੀਨ ਰੋਕੀ) ਹੋਈ ਰੋਖੀ ।

‘ਗੁਰ ਨੇ । ‘ਕੋਧਵਾਨ ਹੋਇਆ । ‘ਬਹਾਦੁਰ । ‘ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਆਕੇ ਕਿਹਾ । ‘ਢਾਹਣ ਲਈ ।

ਲਸਕਰ ਗਾਰਨ' ॥ ੪੭ ॥ ਜੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮਰਜ਼ੀ ਇਮ ਹੋਇ । ਨਹੀਂ
ਮਸੀਤ ਰਾਖਨੀ ਸੋਇ । ਤੇ ਮੋਕਹੁ ਅਥਿ ਆਇਸੁ ਦੇਹੁ । ਮੈਂ ਇਕ ਜਾਇ
ਕਰੈਂ ਤਿਸ ਬੇਹੁ ॥ ੪੮ ॥ ਇਸ ਕੋ ਚਹੀਐ ਦਈ ਸਜਾਇ । ਕਰਹੁ ਦੁਰ
ਮੁਖ ਲਗੈ ਨ ਆਇ । ਘਰ ਖੁਦਾਇ ਹਿਤ ਰਾਰ ਉਠਾਈ । ਨਾਹਕ ਸੈਨ
ਇਤੀ ਮਰਿਵਾਈ ॥ ੪੯ ॥ ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਉਰ ਮੇਂ ਹਰਖਾਯੋ । ਗੁਰ ਖੁਦਾਇ
ਕੋ ਧਾਮ ਬਨਾਯੋ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਤੇ ਆਦਿਕ ਸਾਰੇ । ਹਿੰਦੁ ਤੁਰਕ ਕੋ
ਭੇਦ ਨਿਵਾਰੇ ॥ ੫੦ ॥ ਵਲੀਖਾਨ ਕੋ ਵਹਿਰ ਕਢਾਯੋ । ਮਨਸਬ ਛੀਨ
ਲੀਨਿ ਗਹਿਵਾਯੋ । ਦਿਯੋ ਦੰਡ ਧਨ ਲਿਯੋ ਘਨੇਰਾ । ਬਿਸਮਤਿ ਲੋਕ
ਹੋਰਿ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੫੧ ॥ ਨਿਸ ਬਿਤਾਇ ਕਰਿ ਸ਼ਾਹਿ ਸਿਧਾਰਾ । ਜਾਇ
ਬਰਜੋ ਲਵਪੁਰੀ ਮਝਾਰਾ । ਗੁਰ ਕੇ ਗੁਨ ਮਨ ਆਨੇ ਸੋਇ । ਚੁਗਲੀ
ਉਗਲਤਿ ਕਬਹੂੰ ਨ ਕੋਇ ॥ ੫੨ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਤਿੰਨ ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ 'ਚਾਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ
ਕਲਾਠੇ ਨਾਮ ਅਛਟਵੇਂ ਅੰਸੁ ॥ ੮ ॥ ੯. [ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ । ਬੁੱਢਣਸ਼ਾਹ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿ ਬਜਾਹੁ ਕੋ ਲੋ ਕਰਿ ਪੁੱਤ੍ਰਨਿ ਸੰਗ । ਹਿਤ
ਅਖੇਰ ਕੇ ਤਜਾਰ ਹੋ ਗਮਨੇ ਚਢੇ ਤੁਰੰਗ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਅਲਪ ਸੈਨ ਲੋ
ਸੰਗ ਸਿਧਾਰੇ । ਚਾਰਹੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਯਨ ਅਸਵਾਰੇ । ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੋ ਤਬਿ
ਛੋਰਿ । ਗਮਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਗਿਰਨਿ ਕੀ ਓਰ ॥ ੨ ॥ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਸੋ ਕਰਤਿ
ਅਖੇਰਾ । ਨਿਸਾ ਪਰੀ ਕਰਿ ਬਾਹਰ ਡੇਰਾ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿਕੈ ਸੁਪਤਾਏ ।
ਪੁੱਤ੍ਰਨ ਜੁਤਿ ਜੇ ਨਰ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੩ ॥ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਜਾਗ ਕਰਿ ਬਿਰੇ ।
ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਸਮੁਹਨਿ ਕਰੇ । ਦੇਸ ਮਨੋਹਰ ਪਰਬਤ ਕਾਛੇ । ਤਿਸੇ
ਨਿਹਾਰਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਛੇ ॥ ੪ ॥ ਸੁਨਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਤਿਸ ਦਿਸ਼ਿ ਮਾਹੀ ।
ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਨੰਦਨ ਰਹਿ ਤਾਂਹੀ । ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਜਿਨ ਬੈਸ ਬਿਲੀਦੇ । ਜੋਗ
ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਲੇਤਿ ਅਨੇਦੇ ॥ ੫ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਚਹਯੋ-ਨਿਹਾਰੈ ਗਮਨੈਂ
ਤਿਸ ਹੀ ਦੇਸ ਬਿਹਾਰੈ ॥ ਇਮ ਚਿਤ ਧਾਰਤਿ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ । 'ਤੁਰਨ
ਤਜਾਰੀ ਕਰਿ ਅਸਵਾਰੀ' ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਤਿ ਹੁਕਮ ਕੋ ਸਕਲ ਸੰਭਾਲੇ ।
ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਨ ਤਤਾਛਨ ਡਾਲੇ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਹਯਨਿ ਅਰੋਹੈ ਸੈਨ
ਸਹਤ ਸਭ ਚਾਰਹੁ ਸੋਹੇ ॥ ੭ ॥ ਪਰਬਤ ਕੀ ਕਾਛਰ' ਕਹੁ ਘਾਏ ਕਿਤਿਕ
'ਗਾਲਣ ਦਾ' ਪਰਬਤ ਦੇ ਕੋਲ ਦਾ ਦੇਸ ਸੋਹਣਾ ਹੈ [ਸੰਸਾਰ, ਕਚ੍ਹ] । ਦੇਖੋ ਹੇਠਾਂ ਪ੍ਰਯਾਜ ਅੰਕ
੫ । 'ਚਾਹਿਆ' । 'ਚੋਲ ਵਿਚਰੀਏ' । 'ਕੋਛ, ਕਛਾਰ-ਨਦੀ, ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਜ਼ਿਮੀਂ' ।
ਇਥੇ ਕਾਛੜ ਪਹਾੜ ਤੇ ਨਦੀ ਦੇ ਲਾਗਲੇ ਇਲਾਕੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ।

ਅਖੇਰਨ ਖੋਲਤਿ ਭਏ । ਬਹੁਰ ਜਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਨੰਦ । ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਿ ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ॥ ੮ ॥ ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਲੈ ਸੁਤ ਚਾਰੀ । ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਵਰਸੈ
ਤਪ ਧਾਰੀ । ਚਰਨ ਕਮਲ ਪਰ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ । ਪੁਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਸਮੁਖ
ਆਸੀਨ ॥ ੯ ॥ ਪਰਮ ਬਿੱਧ ਜੋਗੇਸ਼ਰ ਹੋਰਾ । ਸ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਸੁਤ ਕਹਿ ਤਿਸ
ਬੋਰਾ । ‘ਕਹੁ ਪੁਰਖਾ ! ਕੇਤਿਕ ਹੋਂ ਨੰਦ ?’ ਤਬਿ ਬੋਲੈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ॥
੧੦ ॥ ‘ਪੰਚ ਹੁਤੇ ਇਕ ਭਾ ਪਰਲੋਕਹਿ । ਚਤਰ ਆਪ ਕੋ ਵਰਸ ਬਿਲੋ-
ਕਹਿ’ । ਕਹਨੈ ਸ੍ਰੀ ‘ਚੰਦ ਇਕ ਹਮ ਦੇਹੋ । ਅਪਰ ਆਪਨੇ ਸੰਗ ਰਖੇ ਹੋ’ ॥
੧੧ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗੁਰੁ ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਵਿੰਦਾ ਬਡ ਸੁਤ ਅਰਪਨੈ ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦਾ
ਬਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਾਇ ਨਵੀਨ । ਫਿਰਾ ਬਿਠਾਇ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ ॥
੧੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸੁਤ ਭਯੋ ਪਸੰਨ* । ‘ਧਰਹੁ ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਯਾਂ ਤੇ ਧੰਨ ।
ਸਭਿ ਕਿਛ ਲੀਨੋ ਪੁਰਖ ਤੁਮੈ । ਟੋਪੀ ਰਹੀ ਹੁਤੀ ਇਹੁ ਸਮੈਂ ॥ ੧੩ ॥
ਸੋਪਿਲਈ ਤੁਮ ਜੁਤਿ ਬਛਿਆਈ । ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿੱਤਿ ਤੁਮੈ ਬਨਿਆਈ’ ।
ਇਮ ਕਹਿ ਟੋਪੀ ਸਿਰ ਤੇ ਲੀਨਿ । ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਕੇ ਸਿਰ ਧਰਿ ਦੀਨਿ ॥ ੧੪ ॥
ਅਪਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਗੁਰ ਕੇ ਲਖਿ ਚਿੱਤਾ । ਭਯੋ ਸੁ ਬਾਬੇ ਕੋ ਗੁਰਦਿੱਤਾ* । ਇਹੀ
ਬਿਸੇਸਨ ਸਭਿ ਜਗ ਲਹੈ । ‘ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ’ ਕਹੈ* ॥ ੧੫ ॥

*ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਪਸੰਨ ਹੋਕੇ ਕਿਹਾ । ‘ਸੋ ਬੀ । ‘ਤੁਹਾਡੇ (ਜੋਹੀ) ਕਰਨੀ ਤੁਸਾਂ ਤੋਂ
ਹੀ ਸਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ‘(ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ) ਹੋਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਜਾਣੇ ਤੇ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਬਾਬੇ (ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ) ਦੇ ਹੋਏ (ਲਥੇ) ।

*ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਥਾਵੇਂ ਅਸਥਾਪਨ ਕਰਨੇ ਲਈ ਕੋਈ
ਯੋਗ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ, ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਘਰ ਹੀ ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਸਮਥਕੇ ਬੇਟਾ ਮੰਗਿਆ ।
ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਅਪਣੀ ਟਿੱਕਾ ਪੁੱਤਰ ਦਿੱਤਾ । ਇਸਤੋਂ ਵੇ ਸਿੱਟੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਤਾਂ ਇਹ
ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੁਭ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਤ ਦੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ,
ਕੇਵਲ ਅਤੀਤ ਰਹਿਣਾ ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਣੀ ਸੁਭਾਵ ਸੀ । ਦੂਜੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਚਾਹੇ ਗੁਰੂ
ਅੰਗਦ ਜੀ ਨਾਲ ਖੁਣਸੇ ਸੇ, ਪਰ ਗੁਰਗਾਦੀ ਨੂੰ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੀ ਗਾਦੀ ਸਮਥ ਕੇ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਸਨ । ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਤੇ ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਜਾਣਦੇ ਸੀ, ਅਰ
ਕੋਈ ਵਿਖੇਵਾਂ ਮਤ ਭੇਦ ਯਾ ਵੇਖ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਪਣੀ ਥਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸੁਤ ਹੀ ਲੋਕੋ
ਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ, ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ ਆਪ ਅਤੀਤ ਸੇ ਤੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਸੇ,
ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਅਰ ਉਸਤੋਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਨਹੀਂ ਤਜਵਾਇਆ । ਅੱਗੋਂ ਉਦਾਸੀ
ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਬਾਬੇ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਤੋਂ ਹੀ ਤੁਰੀ ਹੈ । ਦੂਇਆਂ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਹੋਏ ਹਨ,
ਇਸਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਉਦਾਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਵਿਖੇਵਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ।

ਨਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਤਪ ਬਲ ਤੇ ਭਰੀ। ਟੋਪੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਸਿਰ ਧਰੀ। ਕੋਤਿਕ
 ਦੋਸੇ ਰਹੇ ਤਿਨ ਪਾਸ। ਸੁਨੇ ਭਨੇ ਬਚ ਬਿਬਿਧ ਬਿਲਾਸ ॥ ੧੬ ॥ ਰਵੇ
 ਬੰਦਨਾ ਕਰਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਸਤੱਦਵ ਤਟ ਕੇ ਬਲ ਦਿਖਰਾਏ। ਬਡੇ ਪੁੱਤ੍ਰ
 ਸਮੁਝਾਯੋ ਤਬੈ। 'ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਕਰਹੁ ਬਸਾਵਨਿ ਅਬੈ' ॥੧੭॥ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-
 ਸਰ ਚਲਿ ਪੁਨ ਆਏ। ਬਸਿ ਕਰਿ ਕੋਤਿਕ ਦੋਸੇ ਬਿਤਾਏ। ਜੇਸਰ
 ਪੁੱਤ੍ਰ ਰਿਦੈ ਬਹੁ ਪਜਾਰੇ। ਸਨੇ ਸਨੇਹੁ ਸਰੀਰ ਨਿਹਾਰੇ^੧ ॥ ੧੮ ॥ ਲਖੀ
 ਭਵਿੱਖਜਤ ਗਤਿ ਚਿਤ ਮਾਹੂ। ਹੋਨਹਾਰ ਨਹਿ ਮਿਟੈ ਕਦਾਹੂ। ਸੁਤ ਤੇ
 ਨਗਰ ਬਸਾਵਨਿ ਚਾਹਾ। ਜਥਾ ਗੁਰਨ^੨ ਪੁਰਿ ਰਵੇ ਉਮਾਹਾ ॥੧੯॥ ਇਕ
 ਦਿਨ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਇ ਬਿਠਾਏ। ਨੀਮਿ ਹੋਇ ਬਿਰ ਭੇ ਸੁਖ ਪਾਏ। ਕਹਤਿ
 ਭਏ 'ਅਬਿ ਕਾਰਜ ਕਰੇ। ਸੈਲਨ ਦਿਸਿ ਸਤੱਦਵ ਕੇ ਤਰੇ' ॥੨੦॥ ਕੋਤਿਕ
 ਪਰੇ ਅਪਰ ਗਿਰ ਅਹੈ। ਬੁੱਢਣਸ਼ਾਹੁ ਸੰਤ ਇਕ ਰਹੈ। ਕਰਤਿ ਪਤੀਖਨ
 ਧਾਰਤਿ ਧਮਾਨਾ। ਤੁਮ ਕੋ ਮਿਲਜੇ ਚਹੈ ਤਿਸ ਥਾਨਾ^੩ ॥ ੨੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ-
 ਦਿੱਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰ ਜੋਰੇ। 'ਕਿਮ ਬੈਠਜੇ ਮੇਲਾ ਕਿਮ ਲੋਰੇ ?। ਕਹੈ ਕਹਾ
 ਮੈਂ ਤਿਸ ਕੋ ਜਾਇ। ਕੈ ਕਾਰਜ ਮਿਲਿਬੈ ਹੁਇ ਜਾਇ' ॥ ੨੨ ॥ ਦਯਾ
 ਸਿੰਧੁ ! ਸਭਿ ਭੇਤ ਬਤਾਵਹੁ। ਹੋਇ ਗੁਹਯ ਭੀ ਤਉ ਸੁਨਾਵਹੁ^੪। ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ
 ਮੁਖ ਤੇ ਉਚਰਨਿ ਲਾਗੇ। 'ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਿ ਆਗੇ' ॥ ੨੩ ॥ ਰਹਤਿ
 ਹੁਤੇ ਤਹਿ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹੁ। ਅਜਾ^੫ ਦੋਇ ਰਾਖਤਿ ਨਿਤ ਪਾਹੁ। ਤਿਨ
 ਪਯ^੬ ਪਾਨਿ ਕਰਤਿ ਸੈ ਰਹੈ। ਤਪ ਮਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਨ ਕਹੈ ॥ ੨੪ ॥
 ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨਾ ਸੰਗਿ ਦੋਇ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਦੇਖਤਿ ਭਾ ਸੋਇ। ਲਖੇ ਸੰਤ
 ਸੇਵਨਿ ਕਰਿ ਚਾਹੁ। ਅਜਾ ਦੁਗਧ ਆਨਤਿ ਭਾ ਪਾਹੁ ॥੨੫॥- ਮੈਂ ਬੈਠਜੇ
 ਤੁਮ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਏ। ਉਚਿਤ ਸੇਵ ਕੇ ਯੋਂ ਲਖਿ ਪਾਏ। ਯਾਂਤੇ ਦੁਗਧ
 ਧਰਜੇ ਇਹ ਆਨਿ। ਅਚਹੁ ਸੰਤ ਜੀ ਹੁਚਿ ਕੋ ਠਾਨਿ-॥੨੬॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ
 ਸੁਨਿ ਬੁਝਨਿ ਕੀਨਿ।-ਤਪ ਕੋ ਤਪਤਿ ਸਫਲ ਭੀ ਚੀਨ^੭ ?। ਉਪਜੀ
 ਸ਼ਾਂਤਿ ਕਿ ਨਹਿ ਮਨ ਮਾਂਹੀ ?। ਜਤਨ ਅਨੇਕ ਕਰਤਿ ਹਿਤ ਜਾਂਹੀ^੮-॥
 ੨੭ ॥ ਸੁਨਿ ਉਚੇ ਬਚ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹੁ।-ਤੁਮਰੇ ਨਾਮ ਸੁਨਿਨਿ ਚਿਤ ਚਾਹੁ।
 ਗੁਰ ਰੁਖ ਲਖਜੇ ਭਨੈ ਮਰਦਾਨਾ।-ਇਹੁ ਜਗ ਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜਾਨਾ ॥

^੧ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ (ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੇ) ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ^੨(ਪਹਿਲੇ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੇ। ^੩ਬੱਕਰੀਆਂ।
^੪ਦੋਇ। ^੫ਤੂੰ ਤਪ ਨੂੰ ਤਪਦਾ ਹੈ ਕੀ ਇਸਦੀ ਸਫਲਤਾ ਥੀ ਦੇਖੀ ਹੈ ? ^੬ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ।

੨੮॥ ਜਿਸ ਕੋ ਚਾਹਤਿ ਕਛੁ ਉਪਦੇਸ਼ਾ^੧। ਤਿਸ ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਜਾਤਿ ਜਗ-
 ਤੇਸ਼ਾ-। ਸੁਨਤਿ ਨਾਮ ਪਾਇਨ ਪਰ ਪਰਿਓ। ਕਹੈ ਕਿ-ਮੁਹਿ ਨਿਹਾਲ
 ਅਬਿ ਕਰਿਓ॥੨੯॥ ਸੁਨਤਿ ਹੁਤੇ ਜਸੁ ਰਾਵਰ ਕੇਰਾ। ਮਿਲਿਬੇ ਚਹਿਤਿ
 ਰਹਤਿ ਚਿਤ ਮੇਰਾ। ਮਨ ਕੀ ਜਾਨਿ ਆਨਿ ਅਬਿ ਮਿਲੇ। ਕਰੇ ਅਧਿਕ
 ਤਪ ਸੇ ਫਲ ਫਲੇ॥੩੦॥ ਅਬਿ ਮਮ ਹੋਇ ਗਯੋ ਕਲਿਆਨ। ਦਰਸਨ
 ਵੀਨਸਿ ਦਯਾ ਨਿਧਾਨ-। ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਤਬਿ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ
 ਬੋਲੇ ਸੁਭ ਬਾਨੀ॥੩੧॥-ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਹੁ ਲਿਵਲਾਈ। ਤਨ ਹੇਤਾ
 ਕਹੁ ਦੇਹੁ ਉਠਾਈ। ਮਨ ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਸੰਬੰਧ ਜਿ ਹੋਨਾ। ਇਹ ਬੰਧਨ ਜਾਨਹੁ
 ਦੁਖ ਜੋਨਾ^੨॥੩੨॥ ਮਨ ਠਹਿਰਾਵਹੁ ਰਿਦੈ ਮਝਾਰ। ਨਹਿ ਸੰਬੰਧ
 ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਸਿਰਿ ਧਾਰਿ^੩। ਕੁਰਮ ਸਮ ਇਕਠੈ ਹੁਇ ਰਹੈ^੪। ਨਹੀਂ ਉਥਤ
 ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਸੰਗ ਲਹੈ^੫॥੩੩॥ ਤਿਸ ਕੋ ਮੁਕਤਿ ਰੂਪ ਪਹਿਚਾਨ। ਇਤੋ ਭੇਦ
 ਲਖਿ ਸਾਧਹੁ ਧਿਆਨ-। ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਟਿਕਾਈ। ਬੁਢਲਾਹ
 ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਈ॥੩੪॥ ਜਬਿ ਬੈਠੇ ਸੁਗ ਜਾਮ ਬਿਤਾਏ। ਬਾਲੇ ਕਹਿ
 ਕਰਿ ਲੀਨਿ ਜਗਾਏ। ਜਬਿ ਸੁਧ ਭਈ ਚਰਨ ਗੁਰ ਗਹੇ।-ਰਾਖਹੁ ਸੰਗ-
 ਜੋਰਿ ਕਰ ਕਹੇ॥੩੫॥-ਤੁਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਮਨ ਟਿਕਿ ਗਇਉ। ਤਨਕ
 ਭੇਦ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਪਾਇਉ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸੁਨੇ, ਬਿਖ ਦੈਤ^੬। ਦੂਰ
 ਕਰੀ ਬਡ ਸੰਕਟ ਹੋਤੁ॥੩੬॥ ਤਨਾਗਯੋ ਜਾਇ ਨ ਸੰਗ ਤੁਮਾਰਾ-। ਤਬਿ
 ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ।-ਅਬਿ ਤੁਵ ਕਾਜ ਗਯੋ ਸਭਿ ਹੋਇ। ਬੈਠਹੁ
 ਮਨ ਸਤਿਨਾਮ ਪਰੋਇ॥੩੭॥ ਅਧਿਕ ਆਰਥਲ ਤੇਰੀ ਅਹੈ। ਚਿਰੈ-
 ਕਾਲ ਹਮ ਪਾਛੈ ਰਹੈ। ਤਬਿ ਲੋ ਛਠਮ ਸਰੂਪ ਹਮਾਰੈ। ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ ਤਨ
 ਹੋਇ ਤਿਹਾਰੈ-॥੩੮॥ ਇਮ ਸੁਨਿ ਬਿਸਮਯੈ ਬੁਝਨ ਲਾਗਾ।-ਮੈਂ ਕਿਮ
 ਲਖੈਂ ਧਰੇ ਅਨੁਰਾਗਾ?।-ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਪਤੇ ਬਤਾਏ।-ਰਹਹੁ ਪ੍ਰਤੀ-
 ਖਤਿ ਦੇਉਂ ਸੁਨਾਏ॥੩੯॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਗੁਰ ਸੁਤ ਹੋਇ। ਤੋ ਕਹੁ ਆਨਿ
 ਮਿਲੈ ਜਬਿ ਸੋਇ। ਨਗਰ ਬਸਾਵੈ ਸੋ ਤਬਿ ਜਾਨਹੁ। ਤਬਿ ਲੋ ਸਿਮਰਿ ਧਿਆਨ
 ਕੋ ਠਾਨਹੁ॥੪੦॥ ਨਿਤ ਮਨ ਬਿਰਤਾ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰੀਅਹਿ। ਪਰੇ ਦੈਤ ਕੋ

^੧ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ। ^੨ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ, (ਅ) ਜੂਨੀਆਂ ਦੇ ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ^੩ਮਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਾ ਧਾਰੇ। ^੪ਕਛੁ ਵਾਂਝੂ (ਮਨ) ਇਕੱਠਾ ਹੋਯਾ ਰਹੇ। ^੫ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ ਲੈਕੇ ਉਥਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ^੬ਬਿਹੁ ਰੂਪ ਦੈਤ।

ਬੰਧਨ ਹਰੀਅਹਿ—। ਇਮ ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ । ਤਬਿ ਕੋ ਤਹਾ
ਧਮਾਨ ਸੋ ਠਾਨੇ ॥੪੧॥ ਗੁਰ ਗੁਰ ਸਿਮਰਤ ਕਰਤਿ ਉਡੀਕਾ । ਭਯੋ ਮਹਾਂ
ਸੁਧਿ ਜਿਸ ਉਰ ਨੀਕਾ । ਤਿਸ ਕੋ ਮਿਲਹੁ ਕਰਹੁ ਪੁਨ ਡੇਰਾ । ਨਗਰ
ਬਸਾਵਹੁ ਆਪਨ ਕੇਰਾ ॥੪੨॥ ਜਥਾ ਰਚੇ ਪੁਰਿ ਬਡੇ ਹਮਾਰੇ । ਤਿਮ ਤੁਮ
ਰਚਹੁ ਅਪਨ ਪੁਰਿ ਭਾਰੋਹਮਰੇ ਹੋਵਤਿ ਹੀ ਰਚਿ ਲੀਜਹਿ । ਕੋਤਿਕ ਬਾਸ
ਅਪਨ ਤਹਿ ਕੀਜਹਿ ॥ ੪੩ ॥ ਪੁਨ ਤੁਵ ਸੈਤਤਿ ਗਾਦੀ ਲੇਹਿ । ਬਸਹਿ
ਕਾਲ ਚਿਰ ਸਹਤ ਸਨੇਹਾ ਇਸ ਕਾਰਜ ਹਿਤ ਗਮਨ ਕਰੀਜੈ । ਅਬਿ ਸੁਭ
ਸਮੇ ਨਗਰ ਰਚਿ ਲੀਜੈ ॥੪੪॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਸੁਨਿ ਬਿਧਿ ਸਾਰੀ । ਹਰਖਤਿ
ਤੁਰਤ ਕਰੀ ਤਬਿ ਤਜਾਰੀ । ਧਨ ਗਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਲੀਨਿ । ਭੀਨ
ਮਾਤ ਕੋ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ ॥ ੪੫ ॥ ਪੁਨ ਦਰਬਾਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਫਿਰਿਕੈ । ਹਾਥ
ਜੋਰਿ ਅਭਿਬੰਦਨ ਕਰਿਕੈ । ਚਢਿ ਗਮਨਸੋ ਸਭਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲਗਾਏ । ਨੱਤੀ
ਸਜੰਦਨ ਚਢੀ ਚਲਾਏ ॥ ੪੬ ॥ ਧੀਰ ਮੱਲ ਕੋ ਲੀਨੇ ਗੋਦ । ਅਧਿਕ
ਦੁਲਾਰਤਿ ਕਰੇ ਪ੍ਰਮੋਦਾ । ਭੀਨ ਨਿਸਾ ਬਸਿ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ । ਸੰਗ ਮਸੰਦ ਦਾਸ
ਸਮੁਦਾਇ ॥੪੭॥ ਡੇਰਾ ਕੀਨਿ ਸੈਲ ਕੇ ਭੀਗਤੰਬੂ ਤਾਨ ਬਿਰੇ ਬਰ ਬੀਰ ।
ਇਕ ਦੁਇ ਦਿਵਸ ਪ੍ਰਮੁਦਤਿ ਗੁਲਾਰੇ । ਪੁਰਿ ਹਿਤ ਬੋਜਹਿ ਬਾਨਨਿਹਾਰੇ ॥
੪੮॥ ਉਪਰ ਪਰਬਤ ਕੋ ਤਬਿ ਗਏ । ਬੁੱਢਲਸ਼ਾਹ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭਏ । ਸ੍ਰੀ
ਨਾਨਕ ਬਚ ਸਿਮਰਤਿ ਸੋਈ ।—ਗੁਰ ਸੁਤ ਆਇ ਦੁਗਧ ਲੇ ਜੋਈ ॥੪੯॥
ਬਿੱਧ ਮਹਾਂ ਤਨ ਕੋ ਤਬਿ ਤਜਾਰੋ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਦਰਸਨ ਅਨੁਗਾਰੋ ।—ਘੋਰੇ
ਪਰ ਹੈ ਕੇ ਅਸਵਾਰ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਚਢੇ ਪਹਾਰ ॥ ੫੦ ॥ ਕੁਛਕ ਪਰੇ
ਕਾਨਨ ਕੋ ਹੋਰਾ । ਅਜਾ ਚਰਾਵਤਿ ਸੇਰ ਬਡੇਰਾ । ਬੁੱਢਲਸ਼ਾਹ ਪਰੇ ਤਬਿ*
ਬੈਸਾ । ਤਪ ਮੁਰਤਿ ਧਾਰੀ ਹੁਇ ਜੈਸਾ ॥ ੫੧ ॥ ਪਰਮ ਬਿੱਧ ਜਰਜਰੀ
ਸਰੀਰਾਪਿਖਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਕਹਿ ਧੀਰਾ ‘ਉਠਹੁ ਸੰਤ ਜੀ ! ਪੈ’ ਮੁਝ ਦੀਜੈ ।
ਗੁਰ ਸੁਤ ਅਹੋ ਛੁਧਤਿ ਲਖਿ ਲੀਜੈ’ ॥ ੫੨ ॥ ਬਾਨੀ ਸੁਨਤਿ ਅਨੰਦ
ਬਿਲੋਦੇ । ਉਠਿ ਤੁਰਨ ਹੀ ਜੁਗ ਪਦ ਬੰਦੋਗਹਿ ਰਕਾਬ ਕੋ ਤਰੇ ਉਤਾਰੇ ।
ਬੈਠਾਰੋ ਤ੍ਰਿਣ ਛਿਤ ਕੁਛ ਡਾਰੇ ॥ ੫੩ ॥ ਆਨਿ ਅਜਾ ਕੇ ਦੁਗਧ ਪਿਲਾਯੋ ।
ਪੂਰਬ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਭਿ ਗਾਯੋ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਹਯੋ । ‘ਨਗਰ
ਬਸਾਵਨਿ ਕੋ ਹਮ ਚਹਯੋ ॥੫੪॥ ਕਹਾਂ ਰਚਹਿ ਸੋ ਦੋਹੁ ਬਤਾਈ ? । ਕੁਛ
*ਏਥੇ । *ਆਕੇ ਜੋ ਛੁੱਧ (ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ) ਲਏ । *ਬੰਕਰੀਆਂ । *ਦੁੱਧ । *ਪਾਸ—ਪਰਬਤ ਪਰ ।

ਆਗਲ ਸੁਧਿ ਕਹੈ ਬੁਝਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਮੇਲੀ ਅਹੈ । ਚਿਰਕਾਲ ਤਪ
 ਭਾਪਤਿ ਰਹੈ ॥ ੫੫ ॥ ਸੁਨਿ ਬੋਲੈ ਤਬਿ ਬੁਝਣਸਾਹੁ । ‘ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੈ
 ਸਕਲ ਤੁਮ ਪਾਹੁ । ਕੁਛਕ ਅਹੈ ਮੇ ਤੇ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ । ਇਸ ਗਿਰ ਨਿਕਟਿ
 ਨਗਰ ਕੋ ਕੀਜੈ ॥ ੫੬ ॥ ਇਹਾਂ ਨਿਵਾਸ ਤੁਮਾਰੈ ਹੋਇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸੰਗ
 ਆਇ ਸਭਿ ਕੋਇ । ਕਰਿ ਸੰਗਾਮ^੧ ਪਹੁਚਹਿ ਇਹਾਂ । ਹੋਹਿ ਤੁਰਕ
 ਸੰਘਾਰਨ ਮਹਾਂ ॥ ੫੭ ॥ ਤਨ ਤਜਿ ਗੁਰ ਪਰਲੋਕ ਪਧਾਰੈ । ਤੁਮਰੈ ਸੁਭ ਬਹੁ
 ਸੁਜਸੁ ਬਿਥਾਰੈ । ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਬਾਸਹਿਗੇ ਚਿਰਕਾਲ । ਸਿੱਖੀ ਕੋ ਬਿਸਤਰਹਿ
 ਬਿਸਾਲ ॥ ੫੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਬਚ ਸਿਮਰਨ ਧਰੈ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ
 ਵਰਸਨ ਕਰੈ । ਗੁਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕੀਨਿ ਕਮਾਈ^੨ । ਨਿਕਟਿ ਪਹੁਚੈ ਚਰਨ
 ਮਨਾਈ ॥ ੫੯ ॥ ਇਸ ਕਹਿ ਰਹੈ ਮੋਨਕੋ ਠਾਨਿ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਸੁਨਿ ਸਭਿ
 ਕਾਨ । ਉਤਰੇ ਗਿਰ ਤੇ ਤਬਿ ਚਲਿ ਆਇ । ਲਗੇ ਬਿਲੋਕਨਿ ਥਾਨ ਸੁਹਾਇ
 ॥ ੬੦ ॥ ਕਾਰੀਗਰ ਮਜੂਰ ਬੁਲਿਵਾਏ । ਸੱਤਿਨਾਮ ਕਹਿ ਗੁਰੁ ਮਨਾਏ ।
 ਬਾਟੈ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਹੁ ਮਿਸ਼ਟਾਨ । ਟੱਕ ਲਗਾਯੋ ਅਪਨੈ ਪਾਨ ॥ ੬੧ ॥
 ਰਚਨ ਲਗੇ ਕਾਰੀਗਰ ਘਨੇ । ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਚਿਨੇ । ਜਹਿ
 ਕਹਿ ਤੇ ਗਨ ਲੋਕ ਬਸਾਏ । ਗੁਰਪੁਰਿ ਜਾਨਿ ਭਏ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੬੨ ॥ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਸਭਿ ਸੁਖ ਦੇ ਕੈ । ਨਰ ਸਕੋਲਿ ਕਰਿ ਤਹਾਂ ਬਸੈਕੈ । ਬਸੇ ਆਪ
 ਭੀ ਬਹੁ ਸੁਖ ਪਾਇ । ਸਭਿ ਕੀ ਸੁਧਿ ਸੰਭਾਰਿ ਚਿਤ ਲਾਇ ॥ ੬੩ ॥ ਧਰੈ
 ਗਰਭ ਨੱਤੀ ਬਡੁਭਾਗਨ । ਬਸਹਿ ਸਦਾ ਪਤਿ ਕੀ ਅਨੁਰਾਗਨ । ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ
 ਸਪਤਮੇ^੩ ਪ੍ਰਸੂਤ । ਬਧਤਿ ਚੰਦ ਸਮ ਗਰਭ ਸਪੁਤ^੪ ॥ ੬੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਿ ਸਪਤਮੇ ਕਾਸੇ ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ’ ਬੁਝਣਸਾਹ ਮਿਲਣ ਅੰ ਨਗਰ ਬਾਸਣ ਪੁਰੋਂ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਨਵਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੮ ॥

੧੦. [ਵਡਾਲੀ ਸੂਰ ਮਾਰਿਆ] ।

ਦੇਹਰਾ ॥ ਧਾਰਨੈ ਗਰਭ ਸਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਬਧਨੈ ਸੁ ਅਧਿਕ ਅਨੰਦ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ
 ਚਿਤ ਵਿਖੈ ਚਿਤਵਨੈ-ਅਬਿ ਹੁਇ ਨੰਦ ॥ ੧ ॥ ਬੋਧਈ ॥ ਇਸ ਨਮਿੱਤ
 ਕਰਿ ਨਗਰ ਬਸਾਯਹੁ । ‘ਗੁਰੁ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ’ ਨਾਮ ਅਲਾਯਹੁ^੫ । ਮਨ
 ਮਹਿ ਇਹੀ ਮਨੋਰਥ ਰਾਖਾ ॥ ਇਸੀ ਪੁਤ੍ਰ ਹਿਤ ਰਚਿ ਪੁਰਿ ਕਾਖਾ^੬*- ॥ ੨ ॥

^੧ਜੰਗ ਕਰਕੇ । ^੨(ਮੈਂ) ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ । ^੩ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਏ ਜੀ । ^੪ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਾਲਾ ।

^੫‘ਗੁਰਕੀਰਤ ਪੁਰ’ ਨਾਮ ਧਰਿਆ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜਸ ਵਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ । ^੬ਇੱਛਾ ਧਾਰਕੇ ।

*ਭਾਵ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਰਗਰ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰ ਗਾਦੀ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੁਣ
 ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਜਨਮੇਗਾ । (ਅ) ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕ੍ਰਾਸਤੇ ਨਗਰ
 ਅਨਾਉਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਦੇਖੋ ਅੰਸੁ ੮ ਦਾ ਅੰਕ ੧੯ ।

ਸੁਖ ਕੇ ਸਹਤ ਬਸੈ, ਦਿਨ ਟਾਰੇ । ਖਿਲਹਿ ਅਖੇਰ ਹੋਹਿ ਅਸਵਾਰੇ। ਸੁਭਟ
 ਸੰਗ ਚਢਿ ਬਿਚਰਹਿ ਬਾਹਰ । ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਬਸੈ ਨਗਰ ਭਾ ਜਾਹਰ ॥੩॥
 ਉਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੀ ਗਾਥਾ। ਸੁਨਹੁ ਸੰਤ ਸਿਖ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਾਥਾ। ਸੁਭਟਨ
 ਬਿੰਦ ਸਕੋਲਨਿ ਕਰੈਂ । ਆਯੁਧ ਵਿੰਦਨਾ ਮਹਿ ਹਿਤ ਧਰੈਂ ॥ ੪ ॥ ਛੋਰਹਿ
 ਬਾਨ ਤੁਫੰਗਨ ਭਰਿ ਭਰਿ । ਹਤਹਿ ਨਿਸ਼ਾਨੈਂ ਆਗੈ ਧਰਿ ਧਰਿ । ਕਬਹੂੰ
 ਅਖੇਰ ਬਿੱਤ ਕੇ ਕਰੈਂ । ਮ੍ਰਿਗਨ ਉਧਾਰੈਂ ਪ੍ਰਾਨ ਜਿ ਹਰੈਂ ॥੫॥ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ
 ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਤੇ ਆਵਹਿ । ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਗੁਰ ਤੇ ਬਰ ਪਾਵਹਿ । ਕੀਰਤਿ
 ਕਿਧੈਂ ਮਾਲਤੀ ਫੁਲੀ । ਪੰਕਤਿ ਕਿਧੈਂ ਮਰਾਲਨ ਭੂਲੀ ॥ ੬ ॥ ਕਿਧੈਂ
 ਚੰਦ੍ਰਕਾ ਜਗਤ ਬਿਥਾਰੀ । ਪਾਰਦ ਸਮ ਉਚਰਹਿ ਨਰ ਨਾਰੀ। ਚਹੁੰਦਿਸਿ
 ਮਹਿ ਜਹਿ ਕਹਾਂ ਸੁਹੇਲੀ^੧ । ਰਾਇਬੇਲ^੨ ਕੈ ਖਿਰੀ ਚੇਬੇਲੀ ॥ ੭ ॥ ਜੋਧਾ
 ਗੁਰੁ ਮਹਾਂ ਉਪਕਾਰੀ। ਰਿਦੈ ਗਜਾਨ ਘਨ^੩ ਸਦ ਇਕਸਾਰੀ। ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ
 ਸਗਲ ਜਹਾਨ । ਤੁਰਤ ਸਹਾਇਕ ਹੁਹਿ ਸੁਖਦਾਨ ॥ ੮ ॥ ਅਨਿਕ
 ਕਾਮਨਾ ਹਲਤਿ ਮਝਾਰੀ^੪ । ਪੁਰਵਹਿ ਸਿੱਖਨਿ ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਰੀ^੫ । ਪਲਤ^੬
 ਬਿਖੈ ਨਿਜ ਸੇਵਕ ਸਾਰੇ । ਜਮ ਪੀਰਾ ਤੇ ਲੇਤਿ ਉਥਾਰੇ ॥ ੯ ॥ ਜਾਨਹਿ
 ਜਗ ਮਹਿ ਪੀਰ ਅਨੇਕ । ਗੁਰ ਬਡ ਸਮਰਥ ਜਲਪਿ ਬਿਬੇਕ^੭ । ਸਿੱਧ
 ਤਪੇ ਪੰਡਿਤ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ । ਪ੍ਰਭੂ ਮਾਰਗ ਕੇ ਜੇ ਹਿਤਕਾਰੀ ॥੧੦॥ ਨਾਨਾ
 ਬਿਧਿ ਜੇ ਸ਼ਕਤਿ ਧਰੇਯਾ । ਸਭਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਚਹਤਿ ਸਹੈਯਾ^੮ । ਸ਼ਰਨੀ
 ਪਰਜੇ ਆਨਿ ਕਰਿ ਜੇਉ । ਦੁਹਿ ਲੋਕਨਿ ਸੁਖ ਪਾਵਤਿ ਸੇਉ ॥ ੧੧ ॥
 ਬਖਸ਼ੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਅਨੇਕ । ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰ ਦੀਨਿ ਬਿਬੇਕ । ਸ੍ਰੀ
 ਅਰਜਨ ਤੇ ਗਜਾਨ ਜਿ ਲਹੇ । ਇਨਹੁ ਬਿਖੈ ਜੀਵਤਿ ਜੇ ਰਹੇ ॥੧੨॥ ਸਭਿ
 ਆਵਹਿ ਗੁਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ । ਦਰਸਨ ਪਰਸਿਲਹੈਂ ਸੁਖਸਾਰ । ਕੇਤਿਕ
 ਗੁਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਰਹੰਤੇ । ਕੇਚਤਿ ਘਰ ਦੇਸ਼ਨਿ ਬਿਚਰੰਤੇ ॥ ੧੩ ॥ ਸਿੱਖਜ
 ਬਨਾਵਹਿ ਜਹਿ ਕਹਿ ਜਾਇ । ਬਿਸਥਾਰਹਿ ਸਿੱਖੀ ਸਭਿ ਬਾਇ । ਭਾਈ
 ਬਹਿਲੋ ਭਗਤੁ ਆਦਿਕ । ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ਼ ਕਰਹਿ ਸਿਖ ਸਾਦਿਕ^੯ ॥ ੧੪ ॥

ਸੁਖਦਾਇਕ । ^੧ਰਵੇਲ । ^੨ਇਕਰਸ ਗਿਆਨ । ^੩ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ । ^੪ਸਿਖਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਂ
 ਪੂਰਦੇ ਹਨ (ਆਪਣਾ) ਬਿਰਦ ਸੰਭਾਲਕੇ । ^੫ਪੁਲੋਕ । ^੬ਜਗਤ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੀਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ
 ਵਧੇ ਸਮਰਥ ਤੇ ਗਿਆਨ ਸਾਗਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ । ^੭ਸਹਾਇਤਾ । ^੮ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ, ਸੱਚੇ ।

ਇਮ ਗੁਰ ਸਿੱਖਜਨਿ ਕੋ ਬਹੁ ਸਿੱਖ । ਹੋਹਿ ਲਖਹਿ ਸਭਿ ਭੂਤ ਭਵਿੱਖ ।
 ਸਾਹਿਬ ਭਾਨਾ ਗੁਰੁ ਫਿਗ ਰਹੈ । ਸੇਵਤਿ, ਬਾਕ ਸੁਨੈ ਅਰੁ ਕਹੈ ॥ ੧੫ ॥
 ਬਿੰਦ ਮਸੰਦ ਬਿਲੰਦ ਅਨੰਦਤਿ । ਧਨ ਕੋ ਅਨਿ ਗੁਰੁ ਪਦ ਬੰਦਤਿ ।
 ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਤੇ ਬਹੁ ਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ । ਚਲੀ ਆਇ ਕੁਛ ਵਾਰ ਨ ਪਾਰ ॥ ੧੬ ॥
 ਤਿਮ ਹੀ ਖਰਚ ਹਮੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੁ । ਕਾਰ ਚਲਾਇ ਮਸੰਦ ਅਸ਼ੇਸ਼ੁ । ਕਰਹਿ
 ਤੁਰੰਗ ਖਰੀਦਨ ਭਾਰੇ । ਬਰਤਹਿ ਦੇਗ ਅਚਹਿ ਨਰ ਸਾਰੇ ॥ ੧੭ ॥ ਜਗ
 ਮਹਿ ਦੋਨਹੁ ਵਾਤੂ ਸਾਰ । ਦੇਸ਼ ਰੁ ਤੋਸ਼ ਕਰਨਿ ਜੈਕਾਰ । ਸੋ ਗੁਰ ਘਰ
 ਮਹਿ ਭਈ ਉਦਾਰ । ਜਿਹ ਪਿਖਿ ਬਿਸਮ ਰਹੈ ਜਗ ਸਾਰ ॥ ੧੮ ॥ ਇਕ
 ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਚਢੇ ਸ਼ਿਕਾਰ । ਭਏ ਸੰਗ ਤਬਿ ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰ।ਬਿਧੀਆ,
 ਜੇਠਾ, ਸਾਹਿਬ ਭਾਨਾ । ਸਾਧੂ ਪੈਂਦੇਖਾਨ ਪਸਾਨਾ ॥ ੧੯ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ
 ਸਭਿ ਗੁਰ ਕੇ ਸੰਗ । ਚਲੇ ਕੁਦਾਵਤਿ ਚਪਲ ਤੁਰੰਗ । ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੁਤੀ ਬਿਚਰੇ
 ਉਦਿਆਨ । ਜਬਿ ਲੋ ਘਾਮ ਨ ਭਯੋ ਮਹਾਨ ॥ ੨੦ ॥ ਹਨੇ ਸਸੇ ਸੁਕਰ
 ਉਠਿਵਾਏਗੁਮ ਵਡਾਲੀ ਕੋ ਚਲਿ ਆਏ।ਜਾਨਿ ਤਪਤ ਕੋ ਉਤਰ ਪਰੇ ਹੈਂ ।
 ਨਾਨਾ ਭਾਂਤਿ ਅਹਾਰ ਕਰੇ ਹੈਂ ॥ ੨੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜਨਮ ਸਥਾਨ।
 ਜਿਸ ਦੇਖਨਿ ਤੇ ਪੁੰਨ ਮਹਾਨਾਗਏ ਸਕਲ ਹੀ ਦਰਸਨ ਕਰਿਬੇ । ਬੰਦਨ
 ਕਰਹਿ ਭਾਉ ਵਡ ਧਰਿਬੇ ॥ ੨੨ ॥ ਭਾਨਾ, ਸਾਧੂ ਆਦਿਕ ਜਾਇ । ਭਈ
 ਭੀਰ ਪਿਖਿ ਆਨੰਦ ਪਾਇ । ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਇ ਗੁਰੁ ਤਬਿ ਕਹੈ।ਇਹ ਠਾਂ
 ਜਨਮ ਸੁ ਖੇਲਤਿ ਰਹੇ ॥ ੨੩ ॥ ਰਿਕਮਾਣ ਹੁਇ ਅਜਰ ਬਿਹਾਰੈ । ਸਨੇ
 ਸਨੇ ਚਲਿ ਪਗ ਬਲ ਧਾਰੈ । ਸੁਨਿ ਭਾਨੇ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ । 'ਜਿਮ
 ਬਿਜ ਬਿਚਰੇ ਪਾਵਨ ਥਾਨਾ ॥ ੨੪ ॥ ਤਥਾ ਭੁਮਿਕ। ਇਹੀ ਸੁਹਾਵੈ।ਦਰਸਨ
 ਤੇ ਅਘ ਓਘ ਨਸਾਵੈ' । ਤਹਾਂ ਟਿਕੇ ਕੀਨਸਿ ਬਿਸਰਾਮੁ । ਜਬਿ ਦਿਨ
 ਰਹੈ ਸਵਾ ਇਕ ਜਾਮੁ ॥ ੨੫ ॥ ਕੂਪ ਛਿਹਰਠੇ ਕੋ ਚਲਿ ਗਏ । ਭੰਗ
 ਪਾਨ ਕਰਿ* ਸੋਚਨ ਕਿਏ । ਅਧਿਕ ਘਾਮ ਤੇ ਕਰਹਿ ਸ਼ਨਾਨ । ਜਲ
 ਸਰੀਰ ਪਰ ਪਾਇ ਮਹਾਨ ॥ ੨੬ ॥ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਬਹੁ ਸੀਤਲ ਭਏ।ਮਨ
 ਭਾਵਤਿ ਜਲ ਉਪਰ ਪਏ । ਬਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਤਿ ਸਵਧਾਨ । ਸੋਭਤਿ

ਵੇਯੋ ਵਿੰਚ ਰਿੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ।

*ਪਾ:-ਅਚ ਸਖਾ ਸਭਿ । ਭੰਗ ਪੀਣਾ ਅਸੀਂ ਪਿੱਛੇ ਵੱਸ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ
 ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੁਰਿਆ । ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੪ ਅੰਸੁ ੪੪ ਅੰਕ ੧੧ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ ।

ਸੁਭਟਨ ਸਾਥ ਮਹਾਨ ॥ ੨੭ ॥ ਇਕ ਰਾਹਕ^੧ ਚਲਿ ਕਰਿ ਤਬਿ ਆਯੋ
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬਾਕ ਸੁਨਾਯੋ। ‘ਮਹਾਂਰਾਜ ! ਇਕ ਸੂਕਰ^੨ ਭਾਰਾ।
ਕਰਹਿ ਸਦਾ ਕ੍ਰਿਖਿ ਬੰਦ ਓਜਾਰਾ’ ॥ ੨੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਸੁਨਤਿ ਅਨੰਦੇ।
ਚਢੇ ਤੁਰੰਗਮ ਬਲੀ ਬਿਲੰਦੇ। ਜਾਹਕ ਆਗੇ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨੇ। ਸੁਭਟ
ਪਿਛਾਰੀ ਚਢਿ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ ॥ ੨੯ ॥ ਝਾਰ ਤਰੇ ਬਿਰ ਜਾਇ ਨਿਹਾਰਾ। ਸੁਨਤਿ
ਸ਼ਬਦ ਸੂਕਰ ਭਭਕਾਰਾ। ਨਿਕਸਿ ਵਹਿਰ ਕੇ ਭਾਜਨੇ ਘਨੇ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-
ਗੋਵਿੰਦ ਮਘਵਾ^੩ ਮਨੇ ॥ ੩੦ ॥ ਗੁਸਨੇ ਚੰਦ ਕੇ ਦੌਰਨੇ ਰਾਹੂ^੪। ਚਹਤਿ ਛੁਰਾਇ
ਨ ਛੋਰਹਿ ਤਾਹੂ। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪੈਂਦਾ^੫ ਲਲਕਾਰਾ। ‘ਜਾਨ ਨ ਪਾਵੈ
ਸੂਕਰ ਭਾਰਾ’ ॥ ੩੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਰਨੇ ਤੁਰੰਗਮ ਧੀਰਾ। ਬੰਗ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ^੬
ਬਰ ਬੀਰਾ। ਕੋਤਿਕ ਦੂਰ ਪਿਛਾਰੀ ਗਯੋ। ਕਰੇ ਨੇਰ ਸੂਕਰ ਬਿਰ ਭਯੋ ॥
੩੨ ॥ ਤੋਮਰ ਹਿਤ ਮਾਰਨ ਸੰਭਾਰਾ। ਰਿਸਨੇ ਕੋਲ^੭ ਅਰ ਰਹਨੇ ਜੁਝਾਰਾ^੮।
ਘੁਰ ਘੁਰ ਕਰਤਿ ਸਮੁਖ ਕੇ ਆਯੋ। ਲਗਨੇ ਨ ਪੈਂਦੇ^੯ ਪ੍ਰਹਾਰ ਚਲਾਯੋ ॥
੩੩ ॥ ਹਧ ਕੇ ਕਰੀ ਚੋਟ ਤਤਕਾਲਾ^{੧੦}। ਘਾਇਲ ਹੈ ਨਹਿ ਗਯੋ ਸੰਭਾਲਾ
ਬਿਖਮ ਭੂਮਿਕਾ ਮਹਿ^{੧੧} ਤਬਿ ਘੋਰਾ। ਡਰ ਪਥਕਨੇ^{੧੨} ਪਿਖਿ ਸੂਕਰ ਘੋਰਾ^{੧੩}
॥ ੩੪ ॥ ਗਿਰਨੇ ਪੈਂਦਖਾਂ ਨਹਿਨ ਸੰਭਾਰਨੇ। ਗੁਰ ਪਵਾਇ ਹਧ, ਜਬਹਿ
ਨਿਹਾਰਨੇ। ਖੜਗ ਨਿਕਾਸੇ ਜਬਿ ਨਿਯਰਾਵਾ। ਰੁਪਨੇ ਕੋਲ ਸਨਮੁਖ ਹੀ
ਆਵਾ ॥ ੩੫ ॥ ਖਰੀ ਦੂਰ ਸਭਿ ਚਮੁ ਨਿਹਾਰੈ। ਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਅਬਿ ਕੋ ਨਹਿ
ਮਾਰੈ। ਅਤਿਸੈ ਨਿਕਟਿ ਆਇ ਜਬਿ ਗਯੋ। ਹਤਨ ਪ੍ਰਹਾਰ ਤੁਰੰਗ ਕੇ ਭਯੋ
॥ ੩੬ ॥ ਇਕ ਰਕਾਬ ਕੇ ਹੁਇ ਕਰਿ ਭਾਰ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਨਸਿ ਖੜਗ
ਪ੍ਰਹਾਰ। ਲਗਨੇ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮਹਿ ਭਯੋ ਦੁਖੰਡ^{੧੪}। ਕਿਮ ਅਟਕਹਿ ਬਲਿ ਤੇਗ
ਪ੍ਰਚੰਡ ॥ ੩੭ ॥ ਸਾਧੂ ਭਾਨਾਂ ਤਤਛਿਨ ਆਏ। ਮਾਸਲ^{੧੫}* ਬਲੀ ਕੋਲ
ਦਿਖਰਾਏ^{੧੬}। ਨਿਕਸਿ ਬਦਨ ਤੇ ਅਗਨਿ ਸਰੀਖਾ^{੧੭}। ਗੁਰੂ ਅਰ ਇਕ ਭਾਨੇ
ਕਹੁ ਦੀਖਾ ॥ ੩੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਪਦ ਬੰਦੇ। ਚਲਨੇ ਚਹਤਿ ਚਿਤ
‘ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ।’^{੧੮} ਸੂਰ। ‘ਇਦਰ।’^{੧੯} ਚੰਦਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁਸਕੇ ਰਾਹੁ ਜਿਵੇਂ ਲੰਝਿਆ ਸੀ (ਤਿਵੇਂ
ਰਾਹੁ ਰੁਪ ਸੂਰ ਲੰਝਿਆ)। ‘ਪੈਂਦੇ ਨੂੰ।’^{੨੦} (ਘੋੜਾ) ਥਾਹਲਾ ਕੀਤਾ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ‘ਸੂਰਮਾ
(ਪੈਂਦਾ) ਅੜ ਰਹਿਆ।’^{੨੧} ਪੈਂਦੇ ਨੂੰ ਨਾ ਲਗਾ। ‘(ਸੂਰ ਨੇ) ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਚੋਟ ਕੀਤੀ।’^{੨੨} ਅੱਖੀ ਸਾਂ
ਵਿਚ। ‘ਜ਼ਰਕੇ ਤੁਬਕਿਆ।’^{੨੩} ਭਿਆਨਕ। ‘ਦੇ ਟੋਟੇ।’^{੨੪} ਮਾਸਲ=ਮਾਸ ਵਾਲਾ ਛਾਣ
ਮੋਟਾ। ‘ਪੈਂਦੇ ਨੇ।’^{੨੫} (ਸੂਰ ਦੇ) ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਅੱਗ ਵਰਗਾ (ਵਜ੍ਹਦ) ਨਿਕਲਿਆ।

*ਪਾ:-ਮਹਾਂ ਸੁ।

ਅਧਿਕ ਅਨੰਦੇ । ਬੂਝੈ ਭਾਨੇ ਸਾਹਿਬ ਤਬੈ 'ਅਹੈਂ ਕੌਨ?', ਮੁਹਿ ਕੋ ਕਹੁ
 ਸਬੈ ॥ ੩੯ ॥ ਸੁਨਿ ਤਿਨ ਅਪਨਿ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਾਯੋ । ਜਿਸ ਤੇ ਕੋਲ ਜਨਮ
 ਕੋ ਪਾਯੋ । 'ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਕੋ ਮੈਂ ਸਿਖ ਭਾਰੀ। ਮਾਤ ਗੰਗ ਜਬਿ ਬੀੜ ਪਧਾਰੀ
 ॥ ੪੦ ॥ ਗਯੋ ਬਤਾਵਤਿ ਆਗੇ ਤਹਾਂ । ਬਿਧ ਸਾਹਿਬ ਸੀ ਬੈਠੇ ਜਹਾਂ ।
 ਪਿਖਿ ਸੰਦੇਹਨ ਕੋ ਗਿਰਾ ਓਚਾਰੀ।-ਗੁਰ ਘਰ ਨੇ ਭਾਜਤ ਕਿਤ ਧਾਰੀ?—
 ॥ ੪੧ ॥ ਸੁਨਿ ਮੈਂ ਕੋਪ ਕੀਨਿ ਲਖਿ ਬੈਠਾ' । ਜਾਨਿ ਅਜੋਗ ਨਾਕ ਮੈਂ
 ਐਂਠਾ'।-ਰਾਹਕਾ ਤੂੰ ਗਵਾਰਹੀ ਰਹਜੋ। ਗੁਰ ਘਰਨੀ ਕਹੁ ਸਮੁਝਿਨ ਕਹਜੋ ॥
 ੪੨ ॥ ਨਹੀਂ ਸੁਭਾਵ ਜਾਤਿ ਕੋ ਜਾਵੈ । ਉਚਿਤ ਨ ਜਾਨੈ, ਤਉ ਅਲਾਵੈ—।
 ਪਿਖਿ ਮਮ ਕੋਪ ਸੁਪ ਤਬਿ ਦੀਨਾ ।-ਧਰਹੁ ਨੀਚ ਸ਼ੁਕਰ ਤਨ ਪੀਨਾ'—॥
 ੪੩ ॥ ਸੁਨਿ ਮੈਂ ਸੁਪ ਰਿਦੇ ਪਛੁਤਾਏ।-ਬਿਧ ਕੋ ਬਾਕ ਸਾਚ ਹੁਇ ਜਾਏ—।
 ਹੋਇ ਦੀਨ ਮੈਂ ਬੂਝ ਵੇਰਾ।-ਸੁਪ ਅੰਤ ਕਬਿ ਹੁਇ ਹੈ ਮੇਰਾ?—॥ ੪੪ ॥ ਮਮ
 ਬਿਨਤੀ ਸੁਨਿ ਕਰੁਨਾ ਧਰੀ । ਸੁਪ ਅੰਤ ਭਾਖਜੋ ਤਿਸ ਘਰੀ ।-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
 ਅਰਜਨ ਕੋ ਹੁਇ ਨੰਦ । ਆਯੁਧ ਧਾਰਨਿ ਬਿਖੈ ਬਿਲੰਦ ॥ ੪੫ ॥ ਕਰਤਿ
 ਅਖੇਰ ਤੋਹਿ ਕਹੁ ਮਾਰੈਂ । ਤਨ ਬਿਰਾਹ ਤੇ' ਤਬਹਿ ਉਧਾਰੈਂ—। ਤਬਿ ਕੋ ਮੈਂ
 ਸ਼ੁਕਰ ਤਨ ਪਾਇ । ਬਿਚਰਤਿ ਰਹਜੋ ਵਡਾਲੀ ਬਾਇੰ ॥ ੪੬ ॥ ਅਬਿ ਸਤਿ-
 ਗੁਰ ਨੇ ਆਨਿ ਉਧਾਰਾ' । ਖਿਲਤਿ ਅਖੇਰ ਮੋਹਿ ਕੋ ਮਾਰਾ' । ਇਮ ਕਹਿ
 ਪਰਮ ਗਤੀ ਕਹੁ ਗਯੋ । ਭਾਨਾ ਸਾਧੂ ਸੁਨਿ ਬਿਸਮਯੋ ॥ ੪੭ ॥ ਤਹਾਂ
 ਦਮਦਮਾ ਕੁਛ ਬਨਿਵਾਇ* । ਬੈਠੇ ਪੈਂਦਾ ਲੀਨਿ ਬੁਲਾਇ । ਬੂਝੀ ਕੁਸ਼ਲ
 ਕੀਨਿ ਸਨਮਾਨਾ । ਕਿਤਿਕ ਦੇਰਿ ਮਹਿ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ ॥ ੪੮ ॥ ਭਾਨੇ ਸਾਥ
 ਕਬਤਿ ਗਥ ਆਏ । 'ਜੋ ਸਿਖ ਬਿਧ ਕੀ ਨਿੰਦ ਅਲਾਏ । ਸੁਨਿ ਕੈ ਸਾਪ
 ਸਭਿਨਿ ਦੁਖ ਮਾਨਾ । ਸੋ ਤਨ ਧਰਿ ਮਿਗ ਪੰਛੀ ਨਾਨਾ ॥ ੪੯ ॥ ਹਿਤ
 ਅਖੇਰ ਕੋ ਤਿਨਹਿ ਸੰਘਾਰੈਂ । ਅਘ ਮਿਟਾਇ ਕਰਿ ਸਿੱਖ ਉਧਾਰੈਂ' । ਇਮ
 ਕਹਿ ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਆਏ । ਬੈਠਿ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਛਬਿ ਪਾਏ ॥ ੫੦ ॥

ਨਿਛਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਬਿੰਦੁ ਸਪਤਮ ਰਾਸਿ 'ਅਖੇਰ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਭਰਨਯੋ ਨਾਮ ਦਸਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧੦ ॥

੧੧. [ਸ਼ਿਕਾਰ । ਬਾਸਰਕੇ ਤੇ ਬੀਤ ਦਰਸ਼ਨ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰੁ ਕਰਤਿ ਬਿਲਾਸ ਉਲਾਸ^੧। ਦਾਸਨਿ
^੧(ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਜੀ ਨੂੰ) ਬੈਠਾ ਦੇਖਕੇ । 'ਨੌਕ ਵਟਿਆ (ਤੇ ਮੈਂ ਆਖਿਆ) । 'ਮੋਟਾ ਤਨ ।
^੨ਸੁਰ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ । 'ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ । 'ਆਨੰਦ ਨਾਲ । *ਇਥੇ ਪਹਿਲੇ ਦਮਦਮਾ
 ਸੀ ਹੁਣ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਹੈ ।

ਕੇ ਹਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਕੇ ਦੈਂ ਆਪਨਿ ਭਰਵਾਸ ॥ ੧ ॥ ਬੋਧਈ ॥ ਏਕ ਦਿਵਸ
 ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੋਤਟ ਪਰ ਬੈਠੇ ਮੱਜਨ ਕਰਿ ਕੇ । ਦੁਖਭੈਜਨਿ ਬਦਰੀ
 ਅਸਥਾਨ । ਸੁਭਟ ਮਸੰਦ ਸਿੱਖ ਤਹਿ ਆਨਿ ॥ ੨ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਚਹੁ
 ਗਿਰਦ ਸੁਹਾਏ । ਜਥਾ ਚੰਦ ਪਰਵਾਰਨਿ ਪਾਏ^੧ । ਦੁਖ ਭੈਜਨਿ ਕੇ ਸਕਲ
 ਪ੍ਰਸੰਗ । ਭਾਨਾ ਬੁਝਤਿ ਭਾ ਗੁਰੁ ਸੰਗ ॥ ੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਤਬਹਿ
 ਬਖਾਨਾ । ‘ਇਸ ਬਦਰੀ ਤੇ ਤੀਰਥ ਜਾਨਾ’ ਕੁਛ ਚੈਬੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿ ਗਏ ।
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪੰਚਮ ਖੋਜਤਿ ਭਏ ॥ ੪ ॥ ਰਾਜ ਸੁਤਾ ਕੁਸ਼ਟੀ ਪਤਿ ਧਰਜੇ ।
 ਆਪਿ ਜਾਇ ਕਿਤ ਮਾਂਗਨਿ ਕਰਜੇ। ਬਾਇਸ ਕੇ ਪਿਖਿ ਕੁਸ਼ਟੀ ਗਿਰਜੇ। ਜਲ
 ਮੱਜਨ ਤੇ ਭਾ ਭਨ ਹਰਜੇ^੨ ॥ ੫ ॥ ਆਇ ਪਿਖਜੇ ਪਰਤੀਤ ਨ ਧਰੈ।—ਅਪਰ
 ਪੁਰਖ ਇਹੁ^੩—ਸ਼ਿਕਾ ਕਰੈ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨਿਕਟਿ ਸਿਧਾਰੀ । ਸਗਰੀ
 ਗਾਥਾ ਦੁਹਿਨਿ ਉਚਾਰੀ ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਇ ਗੁਰ ਤਬਿ ਕਹਾ ।
 —ਤੇਰੇ ਪਤਿ ਇਹੁ ਕੁਸ਼ਟੀ ਅਹਾ । ਚਲਿ ਹਮ ਕੋ ਸੇ ਥਾਨ ਦਿਖਾਵਹੁ। ਮਨ
 ਬਾਂਛਤਿ ਬਰ ਹਮ ਤੇ ਪਾਵਹੁ—॥ ੭ ॥ ਆਇ ਸੰਗ ਲੇ ਗੁਰੁ ਕੋ ਇਹਾ ।
 ਕਰਜੇ ਬਿਲੋਕਨ ਤੀਰਥ ਮਹਾਂ । ਬਦਰੀ ਕੋ ਦੁਖਭੈਜਨਿ ਨਾਮ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
 ਪਿਤ ਰਾਖਜੇ ਅਭਿਰਾਮ^੪ ॥ ੮ ॥ ਕਰਿਵਾਈ ਪਾਕੀ ਸੋਪਾਨ^੫ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-
 ਮੰਦਿਰ ਬੀਚ ਮਹਾਨ । ਕੁਸ਼ਟਿ ਤ੍ਰਿਯਾ ਨੇ ਜਾਚਜੇ ਬਰ ਕੋ—ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਇਹੁ
 ਸਮਾਜ ਸਭਿ ਘਰ ਕੋ—॥ ੯ ॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤ੍ਰਿਯ ਪਿਤਾ ਬੁਲਾਯੋ। ਪੱਟੀ^੬
 ਪੁਰਿ ਜਿਨ ਰਾਜ ਕਮਾਯੋ । ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਾਵਾ—ਪਤਿਬੂਤ
 ਤੇਰੀ ਸੁਤਾ ਕਮਾਵਾ ॥ ੧੦ ॥ ਪਤਿ ਕੁਸ਼ਟੀ ਕੇ ਰਹਿ ਕਰਿ ਸੰਗ । ਅਬਿ
 ਇਹੁ ਭਯੋ ਰੋਗ ਬਿਨ ਅੰਗ । ਤੂੰ ਸੁਤ ਹੀਨ, ਸੁਤਾ ਸੁਤ ਜਾਨ^੭ । ਦੇਹੁ
 ਰਾਜ ਅਬਿ, ਬਿਨਸਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ॥ ੧੧ ॥ ਭਯੋ ਬਿਧ ਤਵ ਬੈਸ ਬਿਹਾਈ । ਲੇ
 ਗਮਨਹੁ ਅਬਿ ਸੰਗ ਜਵਾਈ—। ਗੁਰ ਬਚ ਮਾਨਜੇ, ਮਿਤੁ ਦਿਗ ਜਾਨੀ ।
 ਦੇਤਿ ਭਯੋ ਅਪਨੀ ਰਜਧਾਨੀ ॥ ੧੨ ॥ ਯਾਂਤੇ ਭਾਨਾ । ਸੁਨਿ ਦੈਕਾਨ ।
 ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਂ ਸੁਧਾਸਰ ਜਾਨਿ । ਗੰਗਾ ਜਮਨ ਸਰਸਤਿ^੮ ਕੁਰਖੇਤ ।
^੧ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਨੂੰ ਪਰਵਾਰ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ^੨ਨਵਾਂ ਨਿਰੋਆ । ^੩ਇਹ ਉਪਰਾ ਆਦਮੀ ਹੈ ।
^੪ਪੋਤੀਆਂ । ^੫ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜਾਣ । ^੬ਸਰਸਤੀ । ^੭ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਿਛੇ ਗਾਥ ੨ ਐਸੂ
 ੩੭, ੩੮, ੩੯ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ । ^੮ਪੱਟੀ ਮਾਥੇ ਵਿਚ ਹੈ । ਪਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਇਸਦਾ
 ਨਾਮ ‘ਚੀਨਾ ਪਤੀ’ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੁਣ ‘ਪੱਟੀ’ ਮਾਤ੍ਰ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ । ਯਰਗਮਾਲ ਵਿਚ
 ਆਂਦਾ ਚੀਨੀ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਦੇਖੇ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ।

ਕਾਂਸੀ, ਅਰੁ ਪਰਯਾਗ ਸਮੇਤ ॥੧੩॥ ਨਈਮਖਾਰ^੧, ਬਿੰਦਾਬਨ, ਮਥਰਾ^੨
 ਦਾਰਾਵਤੀ^੩, ਰਾਮਪੁਰਿ, ਸੁਬਰਾ^੪ । ਗਯਾ, ਗੋਮਤੀ, ਨਦਿ ਗੋਦਾਵਰਿ ।
 ਅਪਰ ਨਰਮਦਾ^੫, ਮਾਨਸਰੋਵਰ ॥ ੧੪ ॥ ਪੁਰੀ ਅਯੁੱਧਯਾ, ਅਰੁ ਕੋਦਾਰ।
 ਪੁਸ਼ਕਰ ਦੇਵ ਸਥਾਨ ਉਦਾਰ । ਨਦੀ ਗੰਡਕਾ ਬਰ ਗਿਰ ਨੀਲਾ । ਬਲ
 ਰਿਖਿ ਸਿੰਧਨਿ ਜਹਿ ਰਚਿ ਲੀਲਾ ॥ ੧੫ ॥ ਰਿਖੀਕੋਸ਼, ਆਵੇਤਿ, ਕਟਾਖ^੬ ।
 ਤੀਰਥ ਅਨਗਨ ਜੇ ਅਭਿਲਾਖ^੭ । ਕਲਿ ਮਹਿ ਇਨ ਕਹੁ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪ।
 ਇਹਾਂ ਆਨਿ ਸਭਿ ਖੇਵੈਂ ਪਾਪ ॥ ੧੬ ॥ ਨਹੀਂ ਸੁਧਾਸਰ ਕੇ ਸਮ ਕੋਇ ।
 ਭਜਨ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਹੋਇ । ਸਰਬ ਕਾਮਨਾ ਪੁਰਵਹਿ ਮਨ ਕੀ । ਜੇ
 ਮੱਜਹਿ ਕਰਿ ਸੁਚਤਾ ਤਨ ਕੀ ॥੧੭॥ ਬਹੁ ਮਹਿਮਾ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਕਹਿ ਕੈ।
 ਚਲੇ ਕਰਤਿ ਪ੍ਰਦਫਨਾ ਚਹਿ ਕੈ । ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਬੈਠਿ ਮਨ ਭਾਏ ।
 ਮੰਦਿਰ ਬਿਖੈ ਬਹੁਰ ਗੁਰੁ ਆਏ ॥ ੧੮ ॥ ਏਕ ਦਿਵਸ ਪਾਵਸ ਕੇ ਮਾਂਹੀ^੮।
 ਛਾਇ ਗਗਨ ਘਨ, ਘਾਮ ਸੁ ਨਾਂਹੀ^੯ । ਹੋਤਿ ਸਕਾਰ^{੧੦} ਸ਼ਿਕਾਰ ਪਯਾਨੇ ।
 ਜਿਤ ਬਾਸਰਕੋ* ਗ੍ਰਾਮ ਸਥਾਨੇ ॥ ੧੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਮਰਦਾਸ ਕੋ ਥਾਨਾ ।
 ਕਰਿ ਦਰਸਨ ਕੋ ਬੰਦਨ ਠਾਨਾ । ਸੰਗ ਸੁਭਟ ਸਾਧੂ ਅਰੁ ਭਾਨਾ । ਕਰਿ
 ਬੰਦਨ ਕੋ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ ॥ ੨੦ ॥ ‘ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਇਹੁ ਸਥਾਨ ਕਿਸ ਕੋਰਾ?।
 ਭਾਉ ਨੀਮਤਾ ਧਰਿ ਤੁਮ ਹੋਰਾ?’ । ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈ ।
 ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਮਰ ਛਪੇ ਇਸ ਥਾਈਂ ॥ ੨੧ ॥ ਬਿਧ ਸਾਹਿਬ ਤਬਿ ਆਇ
 ਨਿਕਾਰੇ’ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗਾਥ ਅਨੰਦਤਿ ਸਾਰੋਕਿਤਿਕ ਸਮੈਂ ਤਹਿ ਬੈਠਨ
 ਕਰਿ ਕੈ । ਗਮਨੇ ਪੁਨ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਚਰਿ ਕੈ ॥ ੨੨ ॥ ਮੰਦ ਮੰਦ ਮਾਰਗ
 ਮਹਿ ਜਾਤੇ । ਭਾਨੇ ਸੰਗ ਕਰਤਿ ਸਭਿ ਬਾਤੇ । ਬਰੇ ਬੀਰ ਮਹਿ ਬੀਰਨ
 ਬੀਰ^{੧੧} । ਬਿਧ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਲ ਕੇ ਤੀਰ ॥ ੨੩ ॥ ਪਾਸ ਚਲਤਿ ਗੁਰ
 ਕੇ, ਗੁਰਦਾਸ । ਤਿਸ ਦਿਸ਼ਿ ਦੇਖਿ ਕਹਨੈ ਸੁਖਰਾਸ । ‘ਬਿਧ ਸਾਹਿਬ ਕੋ
 ਬਸਨ ਸਥਾਨ।ਹੁਤੋ ਕਹਾਂ?ਤਿਹ ਕਰਹੁ ਪਛਾਨ ॥ ੨੪ ॥ ਚਿਰ ਲਗਿ ਸੰਗ

^੧ਸੀਤਾਪੁਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਤੀਰਥ । ^੨ਦਾਰਕਾ । ^੩ਥਾਨੇਸਰ । ^੪ਨਰਬਦਾ ਨਦੀ ।
^੫ਕਟਾਸ । ^੬ਜੇ ਅਨੁਗਿਣਤ ਤੀਰਥ ਹਨ (ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ)ਇਛਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ^੭ਇਕ
 ਦਿਨ ਬਰਖਾ ਰੁਤ ਵਿਖੇ । ^੮ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਬੈਦਲ ਛਾਏ ਧੁੱਪ (ਮੂਲੇ) ਨਹੀਂ ਸੀ । ^੯ਸਵੇਰ
 ਹੁੰਦਿਆਂ । ^{੧੦}ਬੀੜ ਵਿਚ ਵੜੇ ਬੀਰਾਂ ਦੇ ਬੀਰ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ) ।

*ਬਾਸਰ ਕੇ ਦਾ ਪ੍ਰਮੰਗ ਪਿੱਛੇ ਰਾਸ ੧ ਅੰਸੁ ੩੫, ੩੬ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ ।

ਰਹੇ ਤੁਮ ਦੋਊ। ਗੁਰ ਘਰ ਕੇ ਅੱਗੀ* ਸਿਖ ਜੋਊ। ਸੁਨਤਿ ਚਲਨੇ ਗੁਰ
 ਵਾਸ ਅਗਾਰੀ। ਤਿਹ ਸਥਾਨ ਕੀ ਕੀਨਿ ਚਿਨਾਰੀ ॥ ੨੫ ॥ ਹਟਿ ਕਰਿ
 ਕਹਨੇ 'ਆਪ ਇਤ ਆਵਹੁ। ਚਹਹੁ ਜੁ ਥਲ ਤਿਸ ਦਰਸਨ ਪਾਵਹੁ'।
 ਸੁਨਤਿ ਥਾਕ ਹਯ ਕੇ ਤਬਿ ਪੇਰਾ। ਤੁਰਤ ਪੁਨੀਤ ਥਾਨ ਕੇ ਹੋਰਾ ॥ ੨੬ ॥
 ਬਿਧ ਸਮ ਜਾਨਿ ਕਰੀ ਤਬਿ ਬੈਦਨ। ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਤਿਨ ਕੇ ਗੁਨ
 ਬੰਦਨ। ਭਾਨਾ ਭੂਰ ਭਾਵਨਾ ਕਰਿਕੈ। ਨਮੋ ਕੀਨਿ ਭੂਤਲ ਸਿਰ ਧਰਿਕੈ ॥
 ੨੭ ॥ ਅਪਰ ਸਰਬ ਹੀ ਬੰਦਨ ਠਾਨੈ। ਪਿਥਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨੈ।
 'ਮੰਜੀ ਸੁੰਦਰ ਇਹਾਂ ਬਨਾਵਹੁ। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤ ਕੇ ਸਭਿ ਸੁਧਰਾਵਹੁ' ॥ ੨੮ ॥
 ਆਇਸੁ ਦੀਨਸਿ ਕਰਨ ਅਹਾਰ। ਫਰਸ ਕਰਾਇ ਬਿਰੇ ਥਲ ਚਾਰੂ।
 'ਬੀੜ ਭਯੋ ਗੁਰ ਕੇ ਕਿਸ ਭਾਂਤਿ?'। ਭਾਨੇ ਬੁਝਨਿ ਕੀਨਿ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ॥ ੨੯ ॥
 ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਗਾਥ ਸੁਨਾਈ। 'ਜੈਮਲ ਢੱਤੇ ਸਾਹ' ਲਗਾਈ। ਚਲਿ
 ਅਕਬਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਵਿਗ ਆਯੋ। ਮਹਿਮਾ ਜਾਨੀ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ ॥ ੩੦ ॥
 ਇਹ ਸਭਿ ਅਰਪੇ ਗ੍ਰਾਮ ਅਕੋਰ। ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਾਰ ਨਿਹੋਰਿ ਨਿਹੋਰਿ। ਤਬਿ
 ਕੇ ਬੀੜ ਗੁਰੂ ਵਿਗ ਰਹਨੇ। ਬਿਧ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁ ਬਾਸਾ ਲਹਨੇ ॥ ੩੧ ॥
 ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਬਹੁ ਬਾਕ ਬਿਲਾਸ। ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਮੁਖ ਕਮਲ ਪ੍ਰਕਾਸ।
 ਸੁੰਦਰ ਸੁਖਦ ਸਘਨ ਘਨ ਛਾਯਾ। ਸੀਤਲ ਸਮੈਂ ਸਭਿਨਿ ਮਨ ਭਾਯਾ ॥
 ੩੨ ॥ ਪੈਨ ਗੋਨ ਕੇ ਨਿਬਹਤਿ ਮੰਦ*। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਦਿਪਤਿ ਅਨੰਦ।
 ਚਹੁੰਦਿਮਿ ਮੈਂ ਹਰਿਆਵਲ ਦਿਖੀਅਤਿ। ਇੰਦੁ ਬਧੂ* ਬੰਦੈਂ ਬਿਚ ਪਿਖੀ-
 ਅਤਿ ॥ ੩੩ ॥ ਜਨੁ ਅਵਿਨੀ ਮਨ ਆਨੰਦ ਪੋਈ*। ਨੀਲ ਓਵਨੀ ਲੀਨੀ
 ਸੋਈ। ਬਹੁਤ ਬਹਾਰ ਬਿਲੋਕਤਿ ਗੁਰੂ। ਇਤ ਉਤ ਬਿਚਰਤਿ ਜਨੁ
 ਅਰਿਚੂਰੂ* ॥ ੩੪ ॥ ਸ੍ਵਾਦ ਬਿਬਿਧ ਬਿਧਿ ਤਜਾਰ ਅਹਾਰ। ਸੁਪਨਿਕਾਰ
 ਪਰੋਸਨੇ ਥਾਰ। ਪਾਵਨ ਅਵਨੀ ਕੋ ਕਰਿ ਲਜਾਏ। ਚੰਦਨ ਚੌਂਕੀ ਗੁਰੂ
 ਸੁਹਾਏ ॥ ੩੫ ॥ ਲੋ ਪਾਨੀ, ਜੁਗ ਪਾਨ ਪਖਾਰੇ। ਕਵਲ ਕਰੇ* ਮੁਖ ਕਵਲ
 ਸੁਧਾਰੇ। ਚਿਤ ਬਾਂਛਤਿ ਭੋਜਨ ਕੇ ਖਾਇ। 'ਸਭਿ ਕੋ ਪਹੁੰਚਨੇ' ਸੁਧਿ

*ਮੁਖੀ। *ਜੈਮਲ ਢੱਤੇ ਤੇ ਸਾਹ (ਅਕਬਰ) ਦੀ। *ਹਵਾ ਦੀ ਚਾਲ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

*ਗੋਬ ਵਹੁਟੀਆਂ। *ਪੌਤੀ ਗਈ। *ਇਧਰ ਉਧਰ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ।

[ਅਰਿ+ਚੂਰੂ=ਹਰਨ ਦਾ ਵੇਰੀ-ਸ਼ੇਰ]। *ਭੁਲੇ ਕਰਕੇ।

*ਪਾ:-ਅਤਿ ਉਰ।

ਮੰਗਵਾਇ॥੩੬॥ਤਬਿ ਦਾਸਨ ਪਰਯੰਕ ਡਸਾਵਾ॥ਆਸਤਰਨ ਉੱਜਲ ਸੋ
ਛਾਵਾ। ਤਿਸ ਪਰ ਪਉਵੇ ਹਿਤ ਬਿਸਰਾਮ। ਉਠੇ ਪੁਨਹਿ ਦਿਨ ਬਾਕੀ
ਜਾਮ॥੩੭॥ ਕਰਜੋ ਪਾਨ ਸੁੱਖਾ ਸੁਖਦਾਏ*। ਸੁਚਤਾ ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ
ਹਰਖਾਏ। ਪਹਿਰੇ ਬਸਤੁ ਬਿਸਦ ਬਰ ਝੀਨੇ†। ਸ਼ਸਤੁ ਜਬੋਚਿਤ ਪਾਰਨ
ਕੀਨੇ॥੩੮॥ ਬਲ ਮੰਜੀ ਕੇ ਪੁਨ ਚਲਿ ਗਏ। ‘ਪੁੰਨ ਥਾਨ ਇਹੁ’
ਉਚਰਤਿ ਭਏ। ‘ਜੋ ਨਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਹਿਤ ਆਵੈ। ਕਜੋ ਨ ਕਾਮਨਾ ਮਨ
ਕੀ ਪਾਵੈ ?’॥੩੯॥ ਸਮਾਂ ਪਾਇ ਮੇਲਾ ਲਗਿ ਜੈ ਹੈ। ਖਸ਼ਟਕੋਸ ਗੁਰ ਪੁਰਿ
ਤੇ ਐਹੈ‡। ਹਸ ਆਰੂਢ ਭਏ ਤਬਿਪ੍ਰੇਰਾ। ਹੋਰਤਿ ਖੇਲਿ ਅਖੇਰ ਘਨੇਰਾ॥
੪੦॥ ਸੁਧਾਸਰੋਵਰ ਕੇ ਚਲਿ ਆਏ। ਸੰਗ ਸਰਬ ਹੀ ਭਟ ਸਮੁਦਾਏ।
ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਸੁ ਲਗਜੇ ਦਿਵਾਨ। ਦੇਖਿ ਉਠੇ ਸਭਿ ਹਿਤ ਸਨਮਾਨ॥
੪੧॥ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਤਿਹ ਸਮੇਂ। ਸੋਦਰ ਪਠਿ ਸਗਰੇ ਤਬਿ ਨਿਮੈ।
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਉਠਿ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਗਏ। ਕਰੀ ਪ੍ਰਦਛਨਾ ਬੰਦਤਿ ਭਏ॥੪੨॥ ਪੁਨ
ਨਿਜ ਮੰਦਿਰ ਗਏ ਗੁਸਾਈਂ। ਸੁਪਤ ਜਥਾਸੁਖ ਰਾਤਿ ਬਿਤਾਈ। ਭਈ
ਪ੍ਰਭਾਤਿ, ਕੀਨਿ ਤਨ ਮੱਜਨ। ਬੈਠੇ ਗੁਰ ਚਹੁੰਦਿਬਿ ਮਿਲ ਸੁੱਜਨ॥੪੩॥

ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਜਿਹੇ ਸਾਪਤਮ ਰਸੇ ‘ਅਖੇਰ ਪੁੰਨ’ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਇਕਾਦਸਮੇ ਅੰਸੁ॥ ੧੧॥

੧੨. [ਸ੍ਰੀ ਚੌਲ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ ਦਰਸ਼ਨ]।

ਏਹਗਾ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਇ। ਪਾਵਸ
ਮਾਸ ਸੁ ਭਾਦ੍ਰਪਦ‡ ਆਵਤਿ ਭਾ ਸੁਖਦਾਇ॥੧॥ ਚੋਪਈ॥ ਇਕ ਦਿਨ
ਬੈਠੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ। ਬੰਦ ਮਸੰਦਨ ਸੰਗਿ ਬਖਾਨ॥ ‘ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ
ਸਭਿ ਥਾਨ। ਜਹਿ ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਅਹੈ ਮਹਾਨ॥੨॥ ਤੀਰਥ ਤਰਨ-
ਤਾਰਨ ਚਲਿ ਆਵੈ’। ਦਿਵਸ ਦਰਸ਼‡ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਵੈ। ਕਰਹਿ
ਸ਼ਨਾਨ ਲਹੈ ਫਲ ਚਾਰ‡। ਸੁਨਜੋ ਮਸੰਦਨ, ਲਿਖੇ ਸੁਧਾਰਿ॥੩॥
ਭਾਦ੍ਰੋ ਵਦਿ ਦਸਮੀ ਜਬਿ ਆਈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ। ਸਭਿ
ਪਰਿਵਾਰ ਸਾਥ ਭਾ ਤਜਾਰਾ ਤੀਰਥ ਕਰਨਿ ਸ਼ਨਾਨ ਉਦਾਰ॥੪॥ ਚਵਿ
ਦਮੋਦਰੀ ਸੰਦਨ ਮਾਹੀ। ਅਪਰ ਨਾਨਕੀ ਚਲੀ ਮੁਵਾਹੀ। ਸੁਨੁਖਾ
ਖੇਮ ਕੁਇਰ ਚਵਿ ਡੋਰੇ। ਸੰਗਤਿ ਸੰਗ ਚਲੀ ਬਹੁ ਐਰੇ॥੫॥ ਗੁਰ

*ਸ਼੍ਰੀਕ। †ਛੇ ਕੋਹ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਤੋਂ (ਲੋਕ) ਆਯਾ ਕਰਨਗੇ। ‡ਭਾਦ੍ਰੋ ਦਾ ਮਹੀਨਾ।

ਅਮਰਸ ਦੇ ਦਿਨ।

*ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੪ ਅੰਸੁ ੪੪ ਅੰਕ ੧੧ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ।

†ਪਪ-ਪੁਰਬ।

ਤਨੁਜਾ ਬੀਰੋ ਬਡਭਾਗਨ । ਮਾਤਾ ਸੰਗ ਚਢੀ ਹਰਖਤਿ ਮਨ । ਸ੍ਰੀ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਏ ਦਰਬਾਰ । ਕਰੀ ਪ੍ਰਦਛਨਾ ਬੰਦਨ ਧਾਰਿ ॥ ੬ ॥ ਸਗਰੋ
 ਸੰਗ ਵਹਿਰ ਤਬ ਆਇ । ਚੰਦਿ ਖਾਸੇ^੧ ਪਰ ਗੁਰੁ ਸੁਹਾਇ । ਅਣੀਰਾਇ
 ਸੂਰਜਮਲ ਸੰਗ । ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਚਢੇ ਤੁਰੰਗ ॥ ੭ ॥ ਸਜੈਦਨ ਪਰ ਗੁਰਦਾਸ
 ਚਢਾਏ । ਅਪਰ ਚਲੇ ਸਭਿ ਹਯ ਹਰਖਾਏ । ਬਡੀ ਭੀਰ ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਚਾਲੇ ।
 ਸੁਭਟ ਮਸੰਦ ਲੀਏ ਗਨ ਨਾਲੇ ॥ ੮ ॥ ਡੋਢਕ ਜਾਮ ਬਿਖੈ ਚਲਿ ਗਏ ।
 ਤੀਰਥ ਦਰਸ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭਏ । ਪੂਰਬ ਦਿਸਿ ਕੋ ਕਰਜੈ ਨਿਵੇਸ । ਉਤਰਜੈ
 ਆਨਿ ਕੁਟੰਬ ਅਸੇਸ ॥ ੯ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਆਛੇ ਕਰਿਵਾਏ । ਕਰਤਿ
 ਬਿਲਾਸਨ ਦਸੋਸ ਬਿਤਾਏ । ਤੀਰਥ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜਿਮ ਕਰਜੈ । ਸਰਬ
 ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁ ਗੁਰੁ ਉਚਰਜੈ ॥ ੧੦ ॥ ਭਾਨਾ ਆਦਿ ਸੁਨਤਿ ਹਰਿਖਾਏ । ਤ੍ਰੈਦਸਮੀ
 ਚੌਦਸ ਨਰ ਆਏ । ਧਰਹਿ ਅਕੋਰਨ ਬੰਦਨ ਠਾਨੈਂ । ਉਤਰਹਿ ਤੀਰਥ
 ਤੀਰ ਸ਼ਨਾਨੈਂ ॥ ੧੧ ॥ ਦਿਵਸ ਅਮੱਸਾ ਮੱਜਨ ਠਾਨਿ । ਗਮਨੈ ਸ੍ਰੀ
 ਅਰਜਨ ਕੇ ਥਾਨ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਭਾ ਬਿਸਾਲ ਲਗਾਈ । ਸੰਗਤਿ ਆਇ
 ਆਇ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੧੨ ॥ ਅਧਿਕ ਤਿਹਾਵਲ ਕੋ ਬਰਤਾਵੈ । ਬਸਤ੍ਰ ਦਰਬ
 ਕੀ ਭੇਟ ਚਢਾਵੈ । ਕਰਹਿ ਕਾਮਨਾ ਕੀ ਅਰਦਾਸ । ਪੁਰਵਹਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿ-
 ਗੁਰੁ ਕੇ ਪਾਸਿ ॥ ੧੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗਿਰਾ ਬਖਾਨੀ । 'ਮਹਿਮਾ
 ਤੀਰਥ ਪੁੰਨ ਮਹਾਨੀ । ਸਭਿਨਿ ਅਮਾਵਸ ਕਰਹਿ ਸ਼ਨਾਨ । ਸੁਤ ਆਦਿਕ
 ਫਲ ਲਹੈਂ ਮਹਾਨ ॥ ੧੪ ॥ ਭਾਵੈਂ ਦਰਸ^੨ ਮਹਾਤਮ ਮਹਾ । ਕਰਹਿ ਸ਼ਨਾਨ
 ਆਨਿ ਜੇ ਇਹਾ । ਅਘ ਓਘਨ ਕੋ ਕਰਹਿ ਬਿਨਾਸ । ਬਿਮਲ ਹੋਹਿ
 ਪੁਰਵਹਿ ਸਭਿ ਆਸ ॥ ੧੫ ॥ ਦਿਵਸ ਆਸ ਕੇ ਪੂਰਨ ਮੇਲਾ । ਹੋਇ ਸਦਾ
 ਨਰ ਨਾਰਿ ਸਕੇਲਾ । ਆਪਿ ਨ ਬਸਾਧਿ ਉਪਾਧਿ ਨ ਬਸਾਪੈ । ਜੇ ਮੱਜਹਿ
 ਅਰੁ ਜਪੁਜੀ ਜਾਪੈ ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਿ ਅਨੰਦ ਸਭਿ ਕੇ ਮਨ ਹੋਵਾ । ਮਹਾ
 ਮਹਾਤਮ ਤੀਰਥ ਜੋਵਾ । ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਸੰਗਤਿ ਰਹਿ ਪਾਸ । ਕਰਿ ਕਰਿ
 ਬੰਦਨ ਗਏ ਅਵਾਸ ॥ ੧੭ ॥ ਤਿਸ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰਜੈ ਮੁਕਾਮੁ । ਬਚ
 ਗੁਰਦਾਸ ਭਨੇ ਅਭਿਰਾਮੁ । 'ਦ੍ਰਾਦਸ ਕੋਸਨ ਚੋਲਾ ਨਾਮ । ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ
 ਬਲ ਹੈ ਤਿਸ ਗ੍ਰਾਮ ॥ ੧੮ ॥ ਚਲਹੁ ਤਹਾ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਲੀਜੈ । ਨਰ
 ਨਾਰਨਿ ਕਿਰਤਾਰਥ ਕੀਜੈ । ਸੁਨਿ ਮਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ । ਚਢੇ ਪ੍ਰਾਤਿ

^੧ਪਲਕੀ । ^੨ਭਾਵੈਂ ਈ ਮੱਸਿਆ ਦਾ ।

ਮੰਗ ਸੈਨਾ ਬਿੰਦ ॥ ੧੯ ॥ ਸਗਲ ਕੁਟੈਬ ਲਿਏ ਨਿਜ ਸਾਥਾ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚੇ
 ਦੀਨਾ ਨਾਥਾ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਬਲ ਕੇ ਢਿਗ ਡੇਰਾ ਕਰਿ ਬੈਠੇ ਤਹਿ ਦਰਸਨ
 ਹੋਰਾ ॥ ੨੦ ॥ ਤੀਰ ਤੀਰ ਜੇ ਗੁਮ ਬਸੰਤੋ ਗੁਰ ਆਗਵਨ ਜਾਨਿ ਪਹੁੰਚੇਤੇ ।
 ਲੈ ਲੈ ਦੁਗਧ ਦਧੀ ਸਮੁਦਾਏ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਚੌਪਤਿ ਚਲਿ ਆਏ ॥ ੨੧ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਪਿਤਾ ਸਥਾਨ । ਕੀਨਿ ਪਦਛਨ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ ।
 ਬੈਠਿ ਗਏ ਤਹਿ ਸਭਾ ਲਗਾਈ । ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਪਹੁੰਚੇ ਸਭਿ ਆਈ ॥ ੨੨ ॥
 ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਅਰੁ ਨਮੋ ਕਰੰਤੇ । ਰਸਦ ਅੰਨਿ ਕੋ ਗਨ ਅਰਪੰਤੇ । ਜਥਾ
 ਸ਼ਕਤਿ ਘ੍ਰਿਤ ਪੈ ਦਧਿ ਲਗਾਏ । ਚਹਤਿ ਸ਼੍ਰੋਯ ਕੋ ਆਨਿ ਚਵਾਏ ॥ ੨੩ ॥
 ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਸੁੰਦਰ ਹੋਤਿ । ਜਿਸ ਉਰ ਬਾਸੇ ਗਜਾਨ ਉਦੋਤਿ । ਮੇਲ
 ਸਕੇਲਨਿ ਅਤਿਸ਼ੈ ਹੋਵਾ । ਧਰਹਿ ਭਾਉ ਗੁਰੁ ਦਰਸਨ ਜੋਵਾ ॥ ੨੪ ॥
 ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਬੈਠੇ ਗੁਨਖਾਨੀ ਭਾਨਾ ਪਿਖਿ ਸਥਾਨ ਕਹਿ ਬਾਨੀ 'ਕਿਸ
 ਕਾਰਨ ਕਰਿ ਗੁਰ ਇਤ ਆਏ । ਕੋ ਕਾਰਜ ਕੀਨਸਿ ਮਨ ਭਾਏ' ॥ ੨੫ ॥
 ਸੁਨਿ ਸਭਿਗੁਰ ਦੇਖਨੋ ਗੁਰਦਾਸ । ਕਹਨੋ 'ਹੁਤੋ ਇਹ ਪਿਤ ਕੋ ਪਾਸ
 ਗਾਥਾ ਤਬਿ ਕੀ ਸਗਰੀ ਜਾਨੈ । ਜਨੋ ਆਏ ਅਰੁ ਗਏ ਬਖਾਨੈ' ॥ ੨੬ ॥
 ਪਾਇ ਹੁਕਮ ਗੁਰੁ ਕੋ ਤਬਿ ਭਾਈ । ਸਭਿਨਿ ਬਿਖੈ ਸੁਭ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈ ।
 'ਸੁਨ ਭਾਨਾ ਸਾਹਿਬ ! ਹਮ ਸੰਗ' ਜਿਮ ਦੇਖਨੋ ਤਿਮ ਭਨੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥ ੨੭ ॥
 ਜਬਿ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਬਹੁ ਬਾਦ ਉਠਾਯੋ । ਗਾਰ ਰਾਰ ਧਨ ਤੋ ਗਰਬਾਯੋ ਸਾਤਿ
 ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ । ਸਹੀ ਨ ਕਲਹਾ ਕਰੀ ਅਤੇਵ' ॥ ੨੮ ॥ ਨਿਕਸੇ
 ਵਹਿਰ ਸੁ ਆਇ ਸਿਹਾਲੀ । ਡੇਰਾ ਕੀਨਿ ਕਿਤਿਕ ਸਿਖ ਨਾਲੀ । ਪੁਰਿ
 ਜਨ ਮਿਲੇ ਆਨਿ ਕਰਿ ਸਾਰੇ । ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ ਬੰਦਨ ਧਾਰੇ ॥ ੨੯ ॥
 ਗੁਰੁ ਕਹਨੋ-ਦੀਜਹਿ ਕੋ ਥਾਨ । ਕੋ ਦਿਨ ਕਰਹਿ ਬੈਠਿ ਗੁਜਰਾਨ-। ਸੁਨਿ
 ਪੁਰਿ ਜਨ ਦੀਨੋ ਸੁਭ ਬਾਉਂ । ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਰਤਿ ਭਏ ਬਹੁ ਭਾਉ ॥ ੩੦ ॥
 ਦਿਨ ਦੁਇ ਚਾਰ ਬਾਸ ਜਬਿ ਠਾਨਾ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਗਨ ਆਨਿ ਮਹਾਨ ॥
 ਪੂਜਾ ਕਰਹਿ ਅਕੋਰ ਚਵਾਵੈਂ । ਭਈ ਭੀਰ ਆਵਤਿ ਇਕ ਜਾਵੈਂ ॥ ੩੧ ॥
 ਜੋਗੀ ਬਸਤਿ ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਜਨ ਕੋ' । ਦੇਖਤਿ ਜਰਨੋ ਈਰਖਾ ਮਨ ਕੋ ।
 -ਮਮ ਮਹਿਮਾ ਪੁਰਿ ਤੋ ਘਟ ਜੈ ਹੈ । ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਇਸ ਪੁਜਵੈ ਹੈ ।
 'ਅਸੀਂ (ਤੈਂ) ਨਾਲ ਸਾਂ । 'ਬਹੁਤੀ ਕਲਹਾ ਕੀਤੀ ਸੇ ਸਗਰੀ ਨਾਂ (ਅ) ਅਤੇਵ=
 ਭਾਵ ਅੱਤਿ ਕੀਤੀ । 'ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਗਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਇਕ ਜੋਗੀ ਵਸਦਾ ਸੀ (ਦੇਖੋ) ।

੩੨ ॥ ਕਰਿ ਬੈਠੈ ਗੁਰ ਦੰਭ ਬਿਸਾਲਾ । ਮਿਲੇ ਰਹੈ ਜਿਸ ਢਿਗ ਨਰ
ਜਾਲਾ । ਮਮ ਸਮੀਪ ਨਹਿ ਆਵਤਿ ਕੋਈ—ਇਸ ਜੋਗੀ ਕੈ ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ
॥ ੩੩ ॥ ਅਪਨੇ ਸੇਵਕ ਸਕਲ ਬੁਲਾਏ । ਕਹਤਿ ਕੁਤਰਕਨ ਤ੍ਰਾਸ
ਉਪਾਏ ।—ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਹੈ ਇਹੁ ਚੋਰ । ਆਯੋ ਭਾਜਿ ਤੁਮਾਰੀ ਓਰ॥੩੪॥
ਅਬਿ ਇਤ ਆਨਿ ਪਸਾਰੈ ਦੰਭਾ । ਨਰਨ ਠਗਤਿ ਦਿਖਰਾਇ ਅਚੰਭਾ ।
ਸਿਖ ਸਕੇਲਿ ਕੈ ਰਕਹਿ ਪੁਰੀ । ਤਬਿ ਤੁਮ ਕੋ ਹੁਇ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਬੁਰੀ ॥
੩੫ ॥ ਜਹਾਂਗੀਰ* ਜੇ ਸੁਨਹਿ ਰਿਸਾਵੈ । ਲੁਟਹਿ ਤੁਮਹਿ ਗ੍ਰਾਮ ਉਜਰਾਵੈ।
ਨਤੁ ਇਸ ਕੋ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਨਿਕਾਸੀ।ਹੋਇ ਜਿ ਦੁਖਦ ਰਖਹੁ ਕਜੈ ਪਾਸੀ—
॥ ੩੬ ॥ ਸੁਨਿ ਸਚਿੰਤ ਪੁਰਿ ਜਨ ਭਰਮਾਏ । ਪੂਰੇ ਜੋਗੀ,ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਏ।
ਰਿਸ ਕਰਿ ਕਹਜੈ,—ਨ ਇਸਬਲ ਰਹੀਯਹਿ । ਉਠਿ ਗਮਨਹੁ ਜਿਤ
ਦਿਸਿ ਚਿਤ ਚਹੀਯਹਿ—॥੩੭॥ਗੁਰੁ ਕਹਜੈ—ਬੈਠੇ ਤੁਮ ਬੁਝੈ^੧।ਰਿਸ ਕਰਿ
ਬੋਲਹੁ, ਅਬਿ ਕਜਾ ਸੁਝੈ^੨ । ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਬਿਗਾਰਜੈ ਕੋਇ । ਬਿਨ ਕਾਰਨ
ਤੇ ਕਿਮ ਰਿਸ ਹੋਇ?—॥ ੩੮ ॥ ਸੁਨਿ ਪੁਰਿਜਨ ਪੁਨ ਕਹਿਸਿ ਕਠੰਗਾ ।
—ਠਟਹੁ ਪਖੰਡ, ਟਿਕਹੁ ਜਿਸ ਠੋਰਾ।ਨਹਿ ਹਮ ਕੋ ਬਡ ਰੋਰਾ ਆਛੈ।ਉਠਿ
ਗਮਨੈ ਅਬਿ ਜਿਤ ਚਿਤ ਬਾਂਛੈ—॥ ੩੯ ॥ ਤਬਿ ਗੁਰ ਕੇ ਉਰ ਰਿਸ ਹੁਇ
ਆਈ । ਭਗਨ ਈਂਟਕਾ ਕਰਿ ਚਹੁ ਥਾਈਂ^੩ । ਚਾਰ ਓਰ ਕੋ ਕਰੇ ਬਗਾ-
ਵਨ^੪ । ਬ੍ਰਿਧ ਸਾਹਿਬ ਕੀਨੇ ਤਬਿ ਲਜਾਵਨ ॥ ੪੦ ॥ ਆਨੇ ਤੀਨ ਨ ਚੌਥਾ
ਪਾਯੋ ।—ਕਰਤਿ ਕਹਾਂ ਤੁਮ ?—ਗੁਰੁ ਅਲਾਯੋ । ਸੁਨਿ ਬ੍ਰਿਧ ਬਿਨਤੀ
ਸਹਤ ਬਖਾਨਾ ।—ਤੀਨ ਭਾਗ ਮੈਂ ਮੇਲੇ ਆਨਾ^੫॥ ੪੧ ॥ਚਤੁਰਥ ਭਾਗ ਨ
ਪਾਯੋ ਕੋਈ । ਰਾਵਰ ਕੀ ਆਗਨਾ ਜਿਮ ਹੋਈ—। ਗੁਰੁ ਕਹਜੈ—ਤੁਮ ਪਰ
ਉਪਕਾਰੀ। ਤੀਨ ਦਿਸ਼ਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਿ ਉਪਜਹਿ ਸਾਰੀ ॥ ੪੨ ॥ ਚਤੁਰਥ ਦਿਸ਼
ਕਲਰ ਹੁਇ ਜਾਇ—। ਸੋ ਅਬਿ ਲਗਿ ਇਤ ਪਰਜੈ ਦਿਖਾਇ।ਕਰਜੈ ਕੂਚ
ਆਗੇ ਗੁਰ ਚਾਲੇ । ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ ਲੇ ਕਰਿ ਗਲੈ ਨਾਲੇ^੬ ॥ ੪੩ ॥

ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਿ ਸਪਤਮ ਭਾਗੇ 'ਸ੍ਰੀ ਅਕਸਨ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਦੁਵਸਮੇ ਅੰਸ਼ ॥ ੧੨ ॥

੧੩. [ਚੋਲਾ (ਭੋਲੀ) ਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਕਥਾ।]

ਦੇਹਗਾ॥^੧ਇਸ ਬਲ ਕੋ ਆਇ ਗੁਰੁ ਉਤਰੇ ਜਬਿ ਹੀ ਥਾਨ।ਪੈਂਚ ਹੁਤੋ ਗੁਰ

^੧ਤੁਸਾਨੂੰ ਪੁੱਛਕੇ ਬੈਠੇ ਸਾਂ। ^੨ਕੀ ਸੁੱਝੀ ਨੇ ? ^੩ਭੈਨਕੇ (ਇਕ) ਇੱਟ ਦੇ ਚਾਰ ਟੋਟੇ ਕੀਤੇ ।

^੪ਚੌਦਵੀਂ ਪਾਸੀਂ ਜੁੱਟ ਦਿੱਤੇ (ਉਹ ਚਾਰੇ ਟੋਟੇ) । ^੫ਲਿਆਕੇ ਮੇਲੇ ਹਨ । ^੬ਫ਼ਾਈ ਕੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਹੀ ਕਥਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ।

*ਪਾ:-ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ।

ਸਿੱਖ ਸੇ, ਸੁਨਿ ਆਯੋ ਸੁਖ ਮਾਨਿ ॥੧॥ ਚੋਖਈ॥ਧਰਜੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਉਪਾਇਨ
ਆਗੇ । ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਕੀ ਚਰਨੀਂ ਲਾਗੇ॥-ਸਾਨਹੁੰ ਦਾਸ ਨਿਵਾਸ ਕਰੀਜੈ
। ਹੋਹਿ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ, ਦਰਸਨ ਦੀਜੈ-॥ ੨ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਗੁਰ ਇਸ ਥਾਨ
ਟਿਕਾਏ । ਸਰਬ ਸੇਵ ਕੀਨੀ ਮਨ ਲਾਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੋਗਾ ਨਿਜ ਸਦਨ ਮਝਾਰ।
ਹਿਤ ਬਸਿਬੇ ਲੇ ਗਯੋ ਬਿਚਾਰਿ ॥ ੩ ॥ ਪੰਚ ਤ੍ਰਿਯਾ ਨੇ* ਬਹੁ ਸਨਮਾਨੀ ।
ਮਾਤ ਸਮਾਨ ਜਾਨਿ ਹਿਤ ਠਾਨੀ । ਸੁੰਦਰ ਪਲੰਘ ਡਸਾਵਨ ਕਰੇ । ਤ੍ਰਿਯ
ਸਾਨਜੈ-ਦਿਨ ਬਡ ਅਬਿ ਚਰੇ* ॥ ੪॥ ਪਹਤਿ ਕਰਤਿ ਕੋ* ਲਾਗੈ ਦੇਰੀ ।
ਗੁਰ ਕੇ ਹੁਇ ਹੈ ਛੁਧਾ ਘਨੇਰੀ-। ਸਿਤਾ, ਘਿੱਤ ਕੋ ਬਹੁਤ ਮਿਲਾਇ ਕਛੁ
ਚੁਰੀ ਤਤਕਾਲ ਬਨਾਇ ॥੫॥ ਬਡੇ ਭਾਵ ਸੇ ਪੂਰਿ ਕਟੋਰ॥ ਆਈ ਤੁਰਤ
ਗੁਰੁ ਜਿਤ ਓਰਾ । ਕਰਿ ਬੈਦਨ ਬੈਠੀ ਬਡਭਾਗਨ।ਗੁਰੁ ਬੁਝੀ ਲਖਿ ਕਰਿ
ਅਨੁਰਾਗਨ ॥ ੬ ॥-ਕਰ ਮਹਿ, ਕਹੋ ਕਹਾਂ ਲੇ ਆਈ ?। ਕਹਾਂ ਕਾਮਨਾ
ਰਿਦੇ ਉਠਾਈ ?-।-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੁਮਰੀ ਛੁਧਾ ਬਿਚਾਰੀ । ਕਛੁਕ ਖਾਨ ਹਿਤ
ਲਜਾਇ ਅਹਾਰੀ-॥ ੭ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਧਰਜੈ ਕਟੋਰਾ ਆਗੇ । ਹੁਤੇ ਛੁਧਤਿ
ਗੁਰ ਅਚਵਨ ਲਾਗੇ । ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜਬਹਿ ਸੇ ਖਾਈ । ਕਹਜੈ-ਮਨਹੁ
ਚੋਲ੍ਹਾ* ਕਰਿ ਲਜਾਈ-॥੮॥ ਪਾਨ ਪਖਾਰਿ ਚੁਲਾ ਜਬਿ ਕਰਜੈ । ਸ੍ਰੀ ਅਰ-
ਜਨ ਤਬਿ ਸ਼ਬਦ ਉਚਰਜੈ । ਬਿਚ ਧਨਾਸਰੀ ਬੋਲਤਿ ਬੋਲਾ*। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ
ਕਿਯ ਸੁੰਦਰ ਚੋਲ੍ਹਾ*॥੯॥ ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਪਦ ਇਹ ਰਾਖਾ। ਨਾਮ ਮਹਾ-
ਤਮ ਸਭਿ ਮਹਿ ਭਾਖਾ ।-ਸੁਖ ਪੈ ਹੈਂ-ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਬਰ ਦੀਨਿ।ਸਦਨ ਗਈ
ਮਨ ਅਨੰਦ ਕੀਨਿ ॥ ੧੦ ॥ ਤਿਸ ਪੀਛੇ ਪੂਰਿ ਜਨ ਚਲਿ ਆਏ । ਬੈਠੇ
ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਸਭਾ ਲਗਾਏ । ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਬੋਲੇ ਅਭਿਰਾਮੁ ।-ਕਹਾਂ ਗੁੰਮ
ਤੁਮਰੇ ਕੋ ਨਾਮੁ ?-॥੧੧॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਭਾਖਜੈ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ।-ਭੈਲੀ ਨਾਮ
ਭਨਹਿ ਇਸ ਕੋਰਾ-।ਗੁਰੁ ਕਹਜੈ-ਚੋਲ੍ਹਾ ਅਬਿ ਨਾਮੁ।ਪ੍ਰਥਮ ਨਾਮ ਨਾਹਨ
ਅਭਿਰਾਮੁ-॥ ੧੨॥ ਇਕ ਨਰ ਬੀਚ ਹੁਤੇ ਤਿਹ ਕਹਜੈ ।-ਭੈਲੀ ਬਿਦਤਿ
ਨਾਮ ਸਭਿ ਲਹਜੈ । ਅਬਿ ਚੋਲ੍ਹਾ ਕਿਮ ਹੋਵੈ ਨਾਮੁ । ਬੁਰੇ ਧਰਜੇ ਕੇ ਹੁਇ
*ਪੈਂਚ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ । *ਹੁਣ ਦਿਨ ਬਹੁਤਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ । *ਦਾਲ ਰਿੰਨ੍ਹਦਿਆਂ ਨੂੰ । *ਕੋਈ
ਸੁਹਣੀ ਸੁਆਦਲ ਖਾਣੇ ਦੀ ਚੀਜ਼ । *ਧਨਾਸਰੀ (ਗਾਂਗ) ਵਿਚ ਉਹ ਗੀਤ ਗਾਵਿਆਂ ।
[ਬੋਲ-ਗਾਂਗ ਵਿਚ ਗਾਵਿਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪਦ ਤੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਥਾਕੜ ਜਾਂ ਵਾਕ
ਸਮੂਹ] । *ਧਨਾਸਰੀ ਮਃ ੫ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਸ਼ਬਦ-ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਗੁਰ ਅਪੁਨੇ ਉਪਰਿ
ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਯਾ ॥...

ਅਭਿਰਾਮ^੧—॥ ੧੩ ॥ ਪੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹਜੋ—ਭਨਜੋ ਹੈ ਚੋਲ੍ਹਾ। ਨਹੀਂ ਹਟਾ-
 ਵਨ ਬੋਲਹੁ ਬੋਲਾ^੨—। ਪੁਨ ਰਾਹਕ ਮਤਿਮੰਦ ਬਖਾਨੈ।—ਕੜਾ ਚੋਲ੍ਹਾ ਹਮ
 ਨਾਂਹਿਨ ਜਾਨੈ ?—॥ ੧੪ ॥ ਗੁਰੁ ਕਹਜੋ—ਅਬਿ ਚੋਲ੍ਹਾ ਹੋਵੈ। ਭੈਲੀ ਨਾਮ
 ਸਕਲ ਹੀ ਖੋਵੈ—। ਸੁਨਿ ਮੂਰਖ ਨੇ ਫੇਰ ਹਟਾਯੋ।—ਇਹੁ ਕਮਲਾ—ਤਬਿ
 ਗੁਰੁ ਅਲਾਯੋ ॥ ੧੫ ॥ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬੈਠਜੋ ਬਾਵਰ ਭਯੋ। ਬਸਤੁ ਫਾਰ ਕਰਿ
 ਨਹਿ ਬਿਰ ਬਿਯੋ। ਹੋਰਤਿ ਬਿਸਮੈ ਮਾਨਵ ਸਾਰੇ। ਪੰਚ^੩ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰਿ ਬਿਨੈ
 ਉਚਾਰੇ ॥ ੧੬ ॥—ਛਿਮਹੁ ਗੁਰੁ, ਨਹਿ ਲਖਹਿ ਗਵਾਰ। ਬਾਕ ਹਟਾਯੋ
 ਬਾਰੰਬਾਰ। ਮੋ ਵਿਸਿ ਦੇਖਿ ਕਰਹੁ ਅਬਿ ਕਰੁਨਾ। ਬਾਵਰਪਨਾ ਕਰਹੁ ਸਭਿ
 ਹਰਨਾ—॥ ੧੭ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਕਹਜੋ—ਨ ਮਿਟਿ ਹੈ ਸਰਬ। ਮੂਢ ਨ ਮਾਨਤਿ
 ਹੈ ਕਰਿ ਗਰਬ। ਤਨਕ ਰਹੈ ਸੁਧ ਬਾਵਰ ਅਹੈ। ਇਸ ਕੀ ਕੁਲ ਮਹਿ
 ਇਕ ਅਸ ਰਹੈ—॥ ੧੮ ॥ ਗਜ ਕੇ ਦੇਤ ਗੁਰੁ ਕੇ ਬੈਨ। ਮੁਖ ਨਿਕਸੇ
 ਪੁਨ ਪ੍ਰਵਿਸਤਿ ਹੈ ਨ*। ਬਹੁਰ ਪੰਚ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨੀ।—ਏਕ ਬਾਤ
 ਅਸਮੰਜਸ^੪ ਜਾਨੀ ॥ ੧੯ ॥ ਜਬਿ ਹਮ ਟਕੇ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਤਾਰੈ। ਤਬਿ ਕਿਮ ਚੋਲ੍ਹਾ
 ਨਾਮ ਉਚਾਰੈ। ਲਿਖਜੋ ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਭੈਲੀ ਨਾਇ। ਕਿਮ ਤਹਿ ਔਰ ਨਾਮ
 ਉਲਟਾਇ ॥ ੨੦ ॥ ਤਹਾਂ ਬਚਨ ਕਿਮ ਕਰਿ ਹੈਂ ਸਾਰਾ ?—ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ
 ਤਬਿ ਸੁਨਤਿ ਉਬਾਰਾ।—ਤਹਿ ਭੀ ਚੋਲ੍ਹਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰੈ। ਲਿਖਜੋ ਜਾਇਗੋ,
 ਸ਼ਿਕ ਨ ਧਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਮਹੁ ਤੇ ਦਵਤਰ ਮਾਂਹਿ। ਭੈਲੀ ਨਾਮ
 ਸਕਲ ਮਿਟ ਜਾਹਿ। ਇਹੀ ਨਾਮ ਜਾਨਹਿਗੇ ਸਾਰੇ—। ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਨੇ ਨਿਬਚਾ
 ਉਰ ਧਾਰੇ ॥ ੨੨ ॥ ਪੁਨ ਬਾਵਰ ਹਿਤ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੀ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ
 ਬੋਲੇ ਬਾਨੀ।—ਕਬਿ ਬਾਵਰ ਹੈ ਕਬਿ ਸੁਧ ਆਵੈ। ਇਸ ਕੀ ਕੁਲ ਮਹਿ ਅਸ
 ਜਨਮਾਵੈ—॥ ੨੩ ॥ ਅਬਿ ਲਗਿ ਤਿਸ ਕੀ ਸੰਤਤਿ ਮਾਂਹਿ। ਬਾਵਰ ਕਬਿ
 ਹੁਇ ਕਬਿ ਸੁਧ ਪਾਂਹਿ। ਬਿਦਤ ਅਹੈ ਤਿਸ ਗੁਮ ਮਝਾਰੇ। ਪੁਨ ਰਾਹਕ
 ਇਕ ਵਾਕ ਉਚਾਰੇ ॥ ੨੪ ॥—ਬੁਹ ਗੋਤ ਕੇ ਰਾਹਕ ਭਾਰੀ। ਨਹੀਂ ਚਰਨ

^੧ਭੇੜਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਸੁੰਦਰ ਰਖਿਆ ਹੋਵੇ। ^੨ਹਟਾਵਨ ਦਾ ਵਾਕ ਨਾ ਬੋਲੇ। ^੩ਲੰਬਰਦਾਰ ਨੇ।

^੪ਅਣਬਣ, ਮੁਸ਼ਕਿਲ। *ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਰਿਖੀਆਂ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਹੈ ਸੀ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਤਾਂ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਗੋਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਸਤਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਸਾਰੇ
 ਸੁਪ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਨੇ ਖੇਡਤੀ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਸੁਪ ਰਖਵਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਸੋ
 ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ 'ਅਸੇਘ ਬਚਨ' ਲੇਖਾਂ ਭਾਈਏ। ਦੇਖੋ ਗਾਇ ੧੦, ਅੰ: ੧੫, ਅੰਕ ੮ ਤੋਂ ੧੨।

ਦੇਂ ਧੋਨੁ ਹਮਾਰੀ। ਜੇ ਚਲਿ ਜਾਤਿ ਤਿਨਹੁ ਕੀ ਓਰ । ਮਾਰ ਹਟਾਇ ਧਰਹਿ
ਬਹੁ ਸੋਰ-॥ ੨੫ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਬੋਲੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ।--ਸਗਰੇ ਬੁਹ
ਜੁਹ ਹੁਇ ਜਾਇ* । ਸੁਖ ਕੇ ਸਹਿਤ ਧੋਨੁ ਸਭਿ ਚਾਰੇ । ਇਹੁ ਚੋਲ੍ਹਾ ਓਲ੍ਹਾ
ਗੁਰ ਭਾਰੇ-॥ ੨੬ ॥ ਇਸ ਗੁਰੁ ਕਹਨੇ, ਬੁਹ ਪੁਰਿ ਮਹਾਂ । ਉਜਰਿ ਗਏ,
ਚਾਰਹਿ ਗੋ ਤਹਾਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਿਰ ਕੇਤਿਕ ਕਾਲਾ । ਭਯੋ ਤਜਾਰ ਤਬਿ
ਅਸਨ ਰਸਾਲਾ॥ ੨੭ ॥ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਅਚਿ ਕੈ ਸੁਖ ਪਾਏ । ਨਿਸ ਬਿੱਸਮ
ਕਰੇ ਇਸ ਥਾਏ । ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਬਸਿ ਗੁਰੁ ਗੁਜਾਰੇ । ਦੇਨਿ ਟਕੇ ਦਿੱਲੀ
ਕਹੁ ਤਜਾਰੇ ॥ ੨੮ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੇ ਆਇਸੁ ਤਬਿ ਜਾਰੀ । ਦਿਵ ਕਰਿਬੈ
ਕਹੁ ਗਿਰਾ ਉਥਾਰੀ।--ਚੋਲ੍ਹਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਿਕ ਬਖਾਨੇ। ਸੁਖ ਸੋ ਆਵਹੁ ਅਥਹਿ
ਪਯਾਨੇ-॥ ੨੯ ॥ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੋ ਮਾਰਗ ਗਏ । ਦਿੱਲੀ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਤਿ
ਭਏ । ਮਿਲੇ ਦਿਵਾਨ ਸੰਗ ਤਹਿ ਜਾਏ । ਕਹਨੇ-ਟਕੇ ਚੋਲ੍ਹੇ ਕੇ ਲਜਾਏ-।
॥੩੦॥ ਸੁਨਤਿ ਦਿਵਾਨ ਦਫਤਰੀ ਭਨਜੇ ।--ਚੋਲ੍ਹਾ ਗ੍ਰਾਮ ਨ ਅਬਿ ਲੈ
ਸੁਨਜੇ । ਬਸਜੇ ਨਯੋ ਕੋ? ਦੇਹੁ ਸੁਨਾਇ। ਸੋ ਨਾਵਾਂ ਅਬਿ ਲੋਹਿ ਚਢਾਇ ॥
੩੧॥ ਭੈਲੀ ਗ੍ਰਾਮ ਪੰਚ ਤੂੰ ਅਹੈ-। ਸੁਨਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਮੈਂ ਰਾਹਕ ਕਹੈ ।
--ਕਹੈਂ ਤੁਮ ਨਾਮ ਸੁ ਅਪਰ ਉਚਾਰੇ । ਦਫਤਰ ਅਪਨੋ ਲਿਖਜੇ ਬਿਚਾਰੇ।
੩੨॥*ਸੁਨਿ ਦਿਵਾਨ ਮਨ ਸੈਸਾ ਭਯੋ । ਦਫਤਰ ਖੋਲਿ ਸੁ ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ ।
ਚੋਲ੍ਹਾ ਲਿਖਜੇ ਸੁ ਬੀਚ ਨਿਹਾਰਾ । ਦੇਖਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਅਚਰਜ ਧਾਰਾ* ॥
੩੩ ॥ ਜਹਾਂਗੀਰ ਢਿਗ ਗਯੋ ਦਿਵਾਨ । ਅਚਰਜ ਪਾਯੋ ਕਰਤਿ ਬਖਾਨ ।
--ਰਾਹਕ ਭੈਲੀ ਕੇ ਨਿਤ ਆਵੈ । ਅਬਿ ਚੋਲ੍ਹਾ ਤਿਹ ਨਾਮ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ੩੪॥
ਕਹੈ* ਕਿ 'ਦਫਤਰ ਲਿਖਜੇ ਨਿਕਾਰਹੁ' । ਕਬਿ ਹੂੰ ਕਾਨ ਨ ਸੁਨਜੇ ਬਿਚਾ-
ਰਹੁ-। ਸ਼ਾਹੁ ਕਹੈ-ਹਮ ਸੁਨਜੇ ਨ ਸੁਨ। ਖੋਜਹੁ ਲਿਖਜੇ ਹੋਇ ਜੇ ਕੌਨ*--॥
੩੫ ॥--ਦਫਤਰ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਨਿਹਾਰਜੇ । ਸਭਿ ਮਹਿ ਚੋਲ੍ਹਾ ਲਿਖਜੇ
ਬਿਚਾਰਜੇ । ਨਿਕਟਿ ਨਿਕਟਿ ਗ੍ਰਾਮਨ ਕੇ ਮਾਂਹੀ। ਪਿਖਿ ਚੋਲ੍ਹਾ, ਭੈਲੀ ਭਹਿ
*ਬੂਹਾ (ਦਾ) ਸ਼ਾਹ (ਗ੍ਰਾਮ) ਜੂਹ--(ਚਰਾਗ) ਹੈ ਜਾਏਗੀ । ਭਾਵ ਖੇਤੀ ਨਾ ਰਹੇਗੀ
ਚਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਹੀ ਹੋ ਜਾਉ । *ਬੂਹ ਗੋਤ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਉਜੜ ਗਿਆ
ਤਿਥੇ (ਹੁਣ ਏਹ ਲੋਕ) ਗਊਆਂ ਚਰਦੇ ਹਨ । * (ਰਾਹਕ) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ । *ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲਿਖਿਆ
ਹੋਵੇ । *ਇਹ ੩੩ ਅੰਕ ਦੀ ਚੌਪਈ ਛਾਪੇ ਦੇ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ
ਲਿਖਤੀਆਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ । ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਇਹ ਦੂਜੀ ਕਲਮ
ਨਾਲ ਹਾਥੀਏ ਤੇ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਨਾਂਹੀ-॥ ੩੬ ॥ ਜਹਾਂਗੀਰ ਸੁਨਿ ਮਨ ਬਿਸਮਾਯੋ । ਰਾਹਕ ਅਪਨੇ ਪਾਸ
ਬੁਲਾਯੋ ।-ਕਹੁ ਤੂੰ ਸਾਚ ਕਹਾਂ ਇਹ ਭਯੋ?- । ਪੈਂਚ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਕਲ ਕਹਿ
ਦਯੋ ॥ ੩੭ ॥ ਧਰਜੈ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਇਹੁ ਨਾਮੁ । ਉਤਰੈ ਆਨਿ ਹਮਾਰੇ
ਧਾਮੁ- । ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਤਬਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ । ਮਾਫੀ ਪਟਾ ਲਿਖਾਇ ਦਿਵਾਯੋ ॥
੩੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਕੀ ਕੀਨਿ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ।-ਚਹੈ ਸੁ ਕਰਹਿ ਨ ਇਸ
ਮਹਿ ਸੰਸਾ- । ਰਹਜੈ ਪੰਚ ਢਿਗ ਗ੍ਰਾਮ ਮਹਾਨਾ । ਛੀਨਜੈ ਪਾਪੀ ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਨਾ
॥ ੩੯ ॥ ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਾਸਾ ਗੁਰ ਕਿਏ । ਬਹੁਰ ਸੁਧਾਸਰ ਕੋ ਚਲਿ
ਗਏ । ਸੁਨਿ ਭਾਨਾ । ਇਹ ਗਾਥਾ ਸਾਰੀ । ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਕੀ ਅਬਹਿ
ਉਚਾਰੀ ॥ ੪੦ ॥ ਸੁਨਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਤਬਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ । ‘ਧੰਨ ਧੰਨ’
ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਗਾਯੋ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸੋ ਬਲ ਬੰਦਿ । ਆਇ ਸਿਵਰ ਮਹਿ
ਜੁਤਿ ਨਰ ਬੰਦਿ ॥ ੪੧ ॥ ਤਿਸੀ ਪੰਚ ਕੋ ਸੁਤ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਖਟ ਰਸ
ਭੋਜਨ ਕੋ ਕਰਿ ਲਯਾਯੋ । ਬੈਠਿ ਗਯੋ ਪਦ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ । ਗੁਰ ਬੜੀ ਸਭਿ
ਕੁਸਲ ਉਚਾਰੀ ॥ ੪੨ ॥ ਸਕਲ ਕੁਟੰਬ ਸੰਗ ਸਿਖ ਸਾਰੇ ਸ੍ਵਾਦ ਬਿਬਿਧ ਬਿਧਿ
ਅਚਰੈ ਅਹਾਰੇ । ਭਈ ਨਿਸਾ ਕੀਨਸਿ ਬਿਸਰਾਮੁ । ਜਾਗੇ ਬਹੁਰ ਰਹੀ ਜਬਿ
ਜਾਮੁ ॥ ੪੩ ॥ ਹੋਤਿ ਕੀਰਤਨ ਮਨ ਦੇ ਸੁਨੈ । ਗੁਰਬਾਨੀ ਸਿਖ ਸੁਖਦਾ
ਭਨੈ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਬਾਸਰ ਤੀਨ । ਕਰਜੈ ਬਾਸ ਸੁਖ ਸੰਗ ਪ੍ਰਬੀਨਿ ॥
੪੪ ॥ ਪੁਨ ਪਿਤ ਕੋ ਬਲ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਕੈ । ਮਾਰਗ ਚਲੇ ਤੁਰੰਗ ਪਰ
ਚਰਿ ਕੈ । ਪੁਰਿਜਨ ਆਏ ਕਰੀ ਪ੍ਰਣਾਮ । ਧੀਰ ਦਈ ਗੁਰੁ ਗਮਨੇ ਧਾਮ ॥
੪੫ ॥ ਪੰਚ ਤ੍ਰਿਯਾ ਨੇ ਪੂਜਾ ਕੀਨਿ । ਤੈ ਗੁਰੁ ਮਹਿਲਾ ਭੇਵਰ ਦੀਨਿ ।
ਸੂਰਜ ਮਲ ਕੀ ਬਧੁ ਨਿਹਾਰੀ । ਇਕ ਭੇਵਰ ਤਿਹ ਦਯੋ ਸੁਧਾਰੀ ॥ ੪੬ ॥
ਅਪਰ ਤ੍ਰਿਯਾ ਪੁਰਿ ਕੀ ਸਭਿ ਆਈ । ਜਬਾ ਸਕਤਿ ਭੈਟਨਿ ਅਰਪਾਈ ।
ਦੇ ਅਸੀਸ ਸਭਿ ਕੋ, ਚਵਿ ਚਾਲੀ । ਕਰਤਿ ਗ੍ਰਾਮ ਕੀ ਸਿਫਤਿ ਬਿਸਾਲੀ
॥ ੪੭ ॥ ਕੋਸ ਤੀਨ ਜਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਗਏ । ਇਕ ਅਸਥਾਨ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭਏ ।
ਉਤਰਿ ਤਰੰਗ ਤੇ ਬੰਦਨ ਠਾਨੀ । ਬੈਠੇ ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਗੁਨਖਾਨੀ ॥ ੪੮ ॥

ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਿ ਸਪਿਤਮ ਰਾਸੇ ‘ਚੋਲੇ ਕ੍ਰਮ’ ਆਗਮਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਤ੍ਰੇਦਸਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧੪ ॥

੧੪ [ਭਾਈ ਹੋਮਾ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਲੋਕ ਗਮਨ] ।

ਏਹਗ । ਤਿਸ ਬਲ ਜਬਿ ਬੈਠੇ ਗੁਰੁ ਸਭਿ ਉਰ ਸੰਸੈ ਠਾਨਿ । ਕਰ ਜੋਰੇ
ਬੂਝਤਿ ਭਏ ‘ਕਿਹ ਸਥਾਨ ਇਹੁ ਆਨਿ’ ? ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਕਰਿ
‘ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ । ‘ਪੈਂਚ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ । ‘ਕਿਯਾ ਠਿਕਾਣਾ ਇਹ ਜਾਨਿਆ ਹੈ ?

ਬੰਦਨ ਕੋ ਰਾਵਰ ਬੈਸੇ । ਕਿਸ ਕੋ ਥਲ, ਹੋਯੋ ਇਹ ਕੈਸੇ ?' । ਦਯਾ ਸਿੰਧੁ
ਸੁਨਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ । 'ਇਹੁ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਇਸਥਾਨੇ ॥ ੨ ॥ ਪਠੋਵਿਡ
ਪੁਰਿ ਨਾਮ ਕਹੰਤੇ । ਖੱਤੀ ਬੇਦੀ ਬੰਦ ਬਸੰਤੋ ਸੰਗ ਹੁਤੇ ਬਾਲਾ ਮਰਦਾਨ ॥
ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਆਏ ਇਸ ਥਾਨਾ ॥ ੩ ॥ ਆਨਿ ਬੇਦੀਯਨ ਜਬਹਿ ਨਿਹਾਰੇ ।
ਕਰਤਿ ਕੁਤਰਕਨ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ—ਕਹਾਂ ਬੇਦੀਯਨਿ ਬੰਸੁ ਲਜਾਵਾ ?
ਬੇਖ ਫਕੀਰ ਕੁਰਾਹੁ ਚਲਾਵਾ ॥ ੪ ॥ ਇਸ ਪੁਰਿ ਭ੍ਰਾਤਨ ਮਹਿ ਚਹਿ'
ਥਾਨ। ਕਰਹਿ ਪਸਾਰਨਿ ਦੇਭ ਮਹਾਨ । ਹਮ ਸ਼ਰੀਕ ਤੁਵ ਬਸਨ ਨ ਦੇਹੈ ।
ਜਾਹੁ ਅਬਹਿ ਨਹਿ ਪਕੜ ਉਠੈ ਹੈਂ—॥ ੫ ॥ ਕਹਨੈ ਗੁਰੂ—ਹਮ ਬਾਸ ਨ
ਕਰੈਂ । ਕੋ ਦਿਨ ਬਸਹਿ, ਆਨ ਥਲ ਫਿਰੈਂ। ਨਹੀਂ ਸ਼ਰੀਕਨਿ ਸੰਗ ਸ਼ਰੀਕੀ ।
ਤਜੀ ਲਾਲਸਾ, ਨਾਹਿਨ ਨੀਕੀ—॥ ੬ ॥ ਸੁਨਿ ਬੇਦੀਨਿ ਕੋਪ ਕਰਿ
ਕਹਨੈ ।—ਇਹੁ ਤੁਵ ਦਾਵ ਸਭਿਨਿ ਹਮ ਲਹਨੈ ਮਿਲਿ ਅਪਨਾਇ ਲੋਹੰਗੇ
ਕੋਈ' । ਬਨਹਿ ਸਹਾਇਕ ਤੁਵ ਤਬਿ ਤੋਈ' ॥ ੭ ॥ ਯਾਂਰੇ ਅਬਹਿ
ਉਠਾਵਨਿ ਕਰੈਂ। ਤੁਵ ਬਚ ਪਰਨ ਭਰੋਸਾ ਧਰੈਂ । ਉਠਹੁ ਜਾਹੁ ਸੁਨਿ ਬਾਕ
ਹਮਾਰੇ । ਨਤੁ ਭੁਜ ਗਹਿ ਕੈ ਤੁਰਤ ਉਠਾਰੇਂ— ॥ ੮ ॥ ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ
ਬਾਕ*ਬਖਾਨਾ—ਤੁਮ ਵਿਰਸਾ ਘਰ ਨਿਜ ਦਿਵਸਾਨਾ' । ਸੋ ਸਭਿ ਕੂਰਛਾਰ'
ਮਿਲਿ ਜਾਵੈ । ਪੁਰਿ ਉਜਰਹਿ ਕਿਭ ਖੋਜ ਨ ਪਾਵੈ—॥ ੯ ॥ ਇਮ ਕਹਿ
ਗਮਨ ਕੀਨਿ ਗੁਨ ਖਾਨੀ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖਨਿ ਸੁਖਦਾਨੀ । ਪੁਨ ਕੁਛ
ਸਮਾਂ ਪਾਇ ਪੁਰਿ ਮਾਂਹੀ । ਵਧੀ ਸਪਰਧਾ' ਮਿਟਹਿ ਜੁ ਨਾਂਹੀ ॥੧੦॥ ਲਰਿ
ਲਰਿ ਭਾਜੇ ਪੁਰਿ ਕੋ ਛੋਰਿ । ਪਰਨੈ ਬੇਹ ਤਬਿ ਕੋ ਇਸ ਠੋਰ' । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
ਗੋਵਿੰਦ ਗਾਥ ਸੁਨਾਈ । ਸੁਨਿ ਸਗਰੇ ਨਿਜ ਸੀਸ ਨਿਵਾਈ ॥੧੧॥ ਥਿਰੇ
ਘਰੀ ਜੁਗ ਬਹੁਰ ਸਿਧਾਰੇ । ਦੋਇ ਕੋਸ ਜਬਿ ਚਲੇ ਅਗਾਰੇ । ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ
ਕੋ ਤਹਿ ਅਸਥਾਨ । ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਬੰਦਨ ਠਾਨਿ ॥੧੨॥ ਸਵਾਜਾਮ
ਦਿਨ ਤਬਿ ਲੋ ਚਰਨੈ । ਕਹਿ ਸਭਿਹਿਨ ਸੋ ਭੋਰਾ ਕਰਨੈ । ਆਗਜਾ ਦਈ
ਅਹਾਰ ਕਰਨਿ ਕੀ । ਕਰੀ ਦੂਰ ਜਿਨ ਕੁਮਤਿ ਨਰਨ ਕੀ ॥੧੩॥ ਬੈਠੇ
ਲਗਨੇ ਦਿਵਾਨ ਮਹਾਨ । ਬੁਝਨਿ ਕੀਨੇ ਗੁਰ ਤਬਿ ਭਾਨ' । 'ਪੁਰਿ ਉਜਾਰ

'ਭਾਵ ਇਸ ਪਿੰਡ ਜਾਤ ਭ੍ਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਥਾਂ ਲੋੜਦੇ ਹੋ' । 'ਮਿਲਕੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਰ
ਲਓਗੇ । 'ਓਹ । 'ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਵਿਰਸੇ ਭਾਵ ਮਾਲਕੀ ਦਾ ਜਾਣਦੇ ਹੋ । 'ਖੋਹ
*ਈਰਖਾ । 'ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ।
*ਪਾ:-ਸੁਪ ।

ਕਛ ਦੂਰ ਦਿਖਾਏ । ਕਿਮ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਇਸ ਬਲ ਆਏ ? ॥੧੪॥ ਸੁਨਿ
ਗੁਰ, ਬਿਧੀਏ ਓਰ ਨਿਹਾਰਾ । 'ਹੁਤੇ ਸੰਗ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਉਚਾਰਾ' । ਆਇਸੁ
ਮਾਨੀ ਬੈਠ ਅਲਾਏ । 'ਬਿਚਰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਇਤ ਆਏ ॥ ੧੫ ॥
ਪੰਚ ਸਿੱਖ ਹਮ ਗੁਰ ਕੇ ਸਾਥ । ਬੈਠਿ ਰਹੈ ਇਸ ਬਲ ਜਬਿ ਨਾਥ । ਹਿਮ
ਰਿਤੁ ਹੁਤੀ ਸੀਤ ਬਹੁ ਪਰੈ । ਘਨ ਜੁਤਿ ਪੈਨ ਬਹੈ ਤਨ ਠਰੈ ॥੧੬॥ ਹਮ
ਪੰਚਹੁ ਮਿਲਿ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੀ । -ਚਲਹੁ ਆਪ ਉਠਿ ਪੁਰੀ ਮਝਾਰੀ। ਸੁਖ ਸੋ
ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਇ ਪਯਾਨੈ--। ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕਹੜੈ--ਦੂਰ ਕੁਛ ਜਾਨੈ ॥ ੧੭ ॥
ਬਸਹਿ ਦੁਸ਼ਟ ਜਨ ਭਾਉ ਬਿਹੀਨੇ । ਜਾਨੈ ਪਰਹਿ ਮਹਾਂ ਮਤਿ ਹੀਨੇ--॥
ਪੁਨ ਹਮ ਕਹੜੈ--ਉਤੰਗ ਅਵਾਸ । ਪਿਖਿ ਜਨਵਾਸ ਕਰਹਿ ਨਿਸ ਬਾਸ--
॥੧੮॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੜੈ--ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਮ ਜੱਧੈ। ਪਿਖਿ ਸਥਾਨ ਪੁਨ ਹਮ ਫਿਗ
ਅੱਧੈ--। ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ ਕੋ ਪੁਰੀ ਸਿਧਾਰੇ। ਦੇਖੇ ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਚੁਬਾਰੇ॥੧੯॥
ਨਹਿ ਬਿਸਰਾਮ ਕਰਨਿ ਕੋ ਥਾਨ । ਕਿਨਹੁ ਬਿਠਾਇ ਨ ਕਿਯ ਸਨਮਾਨ।
ਸਭਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸੋ ਆਨਿ ਸੁਨਾਈ । ਪਰਨਿ ਫੁਹਾਰ ਲਗੀ ਘਟ ਆਈ ।
੨੦ ॥ ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਥਾਕ ਉਚਾਰੈ--ਏਕ ਬਸੈ ਇਹਠਾ ਮਮ ਪਜਾਰੈ।
ਤਿਸ ਫਿਗ ਬਸੈ ਮੋਹਿ ਮਨ ਭਾਯੋ। ਕਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਜਿਸ ਐਚਿ ਮੰਗਾਯੋ--॥੨੧॥
ਉਠਿ ਸਗਰੇ ਤਿਸ ਨਿਕਟਿ ਸਿਧਾਏ। ਭਗਨਿ ਛਾਪਰੀ ਪਰ ਤ੍ਰਿਣ ਛਾਏ ।
ਪਰਮ ਸੀਤ ਸਿੱਖ ਹੋਮਾ ਨਾਮ । ਜੋ ਸਤਿਨਾਮ ਜਪਹਿ ਸਭਿ ਜਾਮ ॥ ੨੨ ॥
ਫਟੀ ਕਾਮਰੀ ਉਪਰ ਲੀਨਿ । ਪੀਸਤਿ ਅੰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਮਨ ਭੀਨ । ਦੇਖਿ ਸਿੱਖ
ਕੋ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ । ਕਹੜੈ--ਸੰਤ ਹਰਿ ਕੇ ਨਿਤ ਧੰਨ--॥ ੨੩ ॥ ਭਏ ਛਾਪਰੀ
ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੁ । ਹੋਮਾ ਹੋਰਤਿ ਹਰਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ । ਉਠਿ ਗੁਰ ਕੇ ਪਾਇਨ ਲਪ-
ਟਾਯਹੁ । ਡਾਰਿ ਕਾਮਰੀ ਤਰੈ ਬਿਠਾਯਹੁ ॥੨੪॥ ਪਗ ਪਖਾਰਿ ਚਰਨਾ ਮ੍ਰਿਤ
ਲੀਨੋ । ਦਰਸਨ ਕਰਤਿ ਅਨੰਦ ਮਨ ਭੀਨੋ । ਜਾਚੈ ਅੰਨ^੧ ਸੇਚਿ ਜੋ
ਧਰਜੈ । ਪੀਸ ਪਕਾਇ ਅਹਾਰ ਸੁ ਕਰਜੈ ॥ ੨੫ ॥ ਬਿਨੈ ਭਨੀ ਗੁਰ ਕੇ
ਅਚਵਾਯੋ । ਹਮ ਕੋ ਦੀਨਿ ਸਕਲ ਤਬਿ ਖਾਯੋ। ਸੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤਾਂਹਿ ਪੁਨ
^੧ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਹੇ । ^੨ਸਰਦੀ । ^੩ਗੁਰੀ ਸੁਖ ਨਾਲ ਬਿਤਾਕੇ (ਅਗੇ) ਟਰਾਰੇ । ^੪ਜਾਣਕੇ
ਕੁਛ ਦੂਰ (ਨਹਿਰੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਖੇ) । ^੫ਮਲੂਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ^੬ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਹਿਰਨ ਦਾ
ਥਾਂ, ਸਰੀ । (ਅ) ਜੋਵ ਘਰ । ^੭ਬੋਝਲੀ ਆਈ ਤੇ ਫੁਹਾਰ (ਮੀਂਹ ਦੀ) ਪੇਣ ਲਗਾਈ ।
^੮ਫੁੱਟੀ ਹੋਈ ਛੱਪਰੀ ਉੱਪਰੋਂ ਕੱਖੀ ਨਾਲ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ । ^੯ਬੋਝਲੀ । ^{੧੦}ਮੰਗਿਆ
ਹੋਇਆ ਅੰਨ ।

ਲੀਨਾ । ਧਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤਿਨ ਖਾਵਨ ਕੀਨਾ ॥ ੨੬ ॥ ਗੁਰੁ ਚਰਨ ਚਾਂਪਤਿ ਗੁਨ
ਗਾਵਤਿ ।—ਕਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮੇ ਪਰ-ਹਰਖਾਵਤਿ । ਤਿਸਕੀ ਦਸਾ ਦੇਖਿ ਸ੍ਰੀ
ਅਰਜਨ । ਸਬਦ ਉਚਾਰਨ ਕੀਨਿ ਤਹੀ ਛਿਨ ॥ ੨੭ ॥ ਗੁਰੁ ਸੁਹੀ ਮਹਲਾ ੫

ਭਲੀ ਸੁਹਾਵੀ ਛਾਪਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਗੁਨ ਗਾਏ ॥ ਕਿਤ ਹੀ ਕਾਮਿ ਨ
ਧਰਿਲਹਰ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਬਿਸਰਾਏ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ਅਨਦੁ ਗਰੀਬੀ ਸਾਧ
ਸੰਗਿ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤਿ ਆਏ ॥ ਜਲਿ ਜਾਉ ਏਹੁ ਬਭਪਨਾ ਮਾਇਆ
ਲਪਟਾਏ ॥ ੧ ॥ ਪੀਸਨੁ ਪੀਸਿ ਓਢਿ ਕਾਮਰੀ ਸੁਖ ਮਨੁ ਮਿਠਾਏ ॥ ਐਸੇ
ਰਾਜੁ ਨ ਕਿਤੇ ਕਾਜਿ ਜਿਤੁ ਨਹ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ ॥ ੨ ॥ ਨਰਾਨ ਫਿਰਤ ਰੰਗਿ
ਏਕ ਕੇ ਓਹੁ ਸੋਭਾ ਪਾਏ ॥ ਪਾਟ ਪਟੈਬਰ ਬਿਰਥਿਆ ਜਿਹ ਰਚਿ ਲੇਭਾਏ ॥
੩ ॥ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤਮੁਏ ਹਾਥਿ ਪ੍ਰਭ ਆਪਿ ਕਰੇ ਕਰਾਏ ॥ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ
ਰਹਾ ਨਾਨਕ ਦਾਨੁ ਪਾਏ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥ ੪੧ ॥

ਰੋਪਈ ॥ ਜਹਾਂਗੀਰ ਕੋ ਬਡ ਉਮਰਾਉ। ਖਾਨ ਪੁਰਾ ਜਿਸ ਕੇ ਫਿਗ ਗਾਉਂ ।
ਗੁਰ ਕੇ ਸ੍ਰਾਪ ਉਜਰਿ ਸਭਿ ਗਯੋ । ਛੁਛ ਪਰਜੇ ਅਬਿ ਐਸੇ ਭਯੋ ॥ ੨੮ ॥
ਸਹਿ ਗੁਰ ਸੰਤਨ ਕੇ ਨਹਿ ਮਾਨ । ਸੇ ਪੁਰਿ ਜਾਨਹੁ ਥਾਨ ਮਸਾਨ । ਕੇਤਿਕ
ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਰਹੇ । ਹੇਮੇ ਬਯ ਪੂਰਨ ਨਿਜ ਲਹੇ ॥ ੨੯ ॥ ਸੁਖ ਸੋ
ਪੰਚ ਭੂਤ ਭਨ ਭਯਾਗਾ । ਗੁਰਪੁਰਿ ਕੋ ਪਹੁੰਚਯੋ ਬਡ ਭਾਗਾ । ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ
ਤਿਸ ਕੋ ਸਸਕਾਰੇ । ਬਹੁਰੇ ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ ॥ ੩੦ ॥ ਕਹਿ ਬਿਧੀਆ
‘ਸੁਨਿ ਭਾਨਾ ਸਾਹਿਬ ! । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੀ ਅਸ ਗਾਥ ਅਜਾਇਬ । ਤਬਿ ਕੇ
ਇਹ ਸਥਾਨ ਹੈ ਪਾਵਨ’ । ਸੁਣਿ ਸਭਿ ਨੇ ਕਿਯ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਨ ॥ ੩੧ ॥
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਉਰ ਹਰਖਾਏ । ਬਹੁਰ ਅਹਾਰ ਮੰਗਾਇ ਸੁ ਖਾਏ । ਕਰਜੋ
ਦੁਪਹਿਰੇ ਕੋ ਬਿਸਰਾਮੁ । ਭਏ ਸਚੇਤ ਰਹੇ ਦਿਨ ਜਾਮੂ ॥ ੩੨ ॥ ਲਖਿ
ਗੁਰੁ, ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਗੁਰਦਾਸ । ਚਵਿਥੇ ਹਯ ਮੰਗਵਾਇਸਿ ਪਾਸ । ਗੋਇੰਦ
ਵਾਲ ਪੁਰੀ ਕਹੁ ਚਾਲੇ । ਸਕਲ ਕੁਟੰਬ ਜਿਨਹੁ ਕੇ ਨਾਲੇ ॥ ੩੩ ॥ ਚਤਰ
ਘਟੀ ਦਿਨ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ । ਵਿਗ ਬਾਪੀ ਕੇ ਸਿਵਰ ਲਗਾਇ। ਕਾਰਿ ਮੋਜਨ
ਕੋ, ਗਏ ਚੁਬਾਰੇ । ਸਰਬ ਸਥਾਨ ਬੰਦਨਾਂ ਧਾਰੇ ॥ ੩੪ ॥ ਪੁਨ ਗੁਰ ਡੇਰੇ
ਸਿਖੇ ਸਿਧਾਏ । ਸੁੰਦਰ, ਪਰਮਾਨੰਦ ਚਲਿ ਆਏ । ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਕੋ, ਬੈਠੇ
ਤੀਰ । ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸਨ ਤਬਿ ਕਹੀ ਸਰੀਰ ॥ ੩੫ ॥ ਭੋਜਨ ਅਚਿ ਕੀਨਸਿ
ਬਿਸਰਾਮੁ। ਜਾਗੇ ਰਹੀ ਭੋਵ ਨਿਸ ਜਾਮੂ । ਤਬਿ ਗੁਰਦਾਸ ਜੋਰਿ ਕਰ ਕਹਯੋ।
‘ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਰਹੇ ।

‘ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ ਮੈਂ ਅਪਨੋ ਲਹੜੇ’ ॥੩੬॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗਮਨੋ ਲੇ ਨਿਜ ਸਾਥ
 । ਸੁੰਦਰ, ਪਰਮਾਨੰਦ, ਗੁਰੁ ਨਾਥ । ਕਰਿਕੇ ਸੈਚ, ਸਨਾਨ ਕਰੇਤੇ । ਬੈਠੇ
 ਆਸਾਵਾਰ ਸੁਨੇਤੇ ॥ ੩੭ ॥ ਬਿਨਤੀ ਪੁਨ ਗੁਰਦਾਸ ਸੁਨਾਈ । ‘ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ
 ਮਹਿ ਬਿਲਮ ਨ ਕਾਈ । ਛਾਰਹੁ ਭਸਮ ਬਿਪਾਸਾ ਮਾਂਹੀ । ਮੇਰੀ ਮਜ਼੍ਹੀ
 ਕੀਜੀਏ ਨਾਂਹੀ’ ॥੩੮॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਕਹੜੇ ‘ਕਰੈਂ ਤਵ ਕਹੜੇ’ । ਮਨ ਅਡੋਲ
 ਭਾਈ ਹੁਇ ਰਹੜੇ । ਜਪੁਜੀ ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ ਕੀਨਿ । ਨਮੋ ਠਾਨਿ ਗੁਰ
 ਧਰਾਨ ਸੁ ਲੀਨਿ ॥ ੩੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਚੰਦ ਅਲਾਯੋ । ‘ਧੰਨ ਜਨਮ
 ਤੁਮਰੇ ਜਗ ਆਯੋ । ਮਹਿ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਸਸ ਵਿਸਥਾਰਾ । ਪਾਇ ਪਰਮ-
 ਗਤਿ ਪੰਥ ਪਧਾਰਾ*’ ॥ ੪੦ ॥ ਚਿਰਕਾਲ ਤੋਰੇ ਰਹਿ ਨਾਮੁ ਜਾਨਹਿ ਗੁਰੁ
 ਪੰਥ ਅਭਿਰਾਮੁ’ । ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਬੈਠ ਬੈਦਨਾ ਕਰਿ ਕੈ । ਬਦਨ ਅਛਾਦੜੇ
 ਆਗੈ ਪਰਿ ਕੈ ॥੪੧॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਪੁਰਿਬਿਨ ਬੇਰਾ । ਪਹੁੰਚੜੇ ਸਿਖ
 ਗੁਰਦਾਸ ਬਡੇਰਾ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਦੇਖਤਿ ਆਗੈ ॥ ਅਹੈ ਧੰਨ ਜਿਨ ਪ੍ਰਾਨ
 ਤਿਆਗੈ ॥ ੪੨ ॥ ਆਸਾਵਾਰ ਭੋਗ ਤਬਿ ਪਾਯੋ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਭਿ ਸੀਸ
 ਨਿਵਾਯੋ । ਸਸਕਾਰਨ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਈ । ਚਹਿਯਤਿ ਸੋਜ ਸਭੀ ਮੰਗ-
 ਵਾਈ ॥ ੪੩ ॥ ਭਾਨਾ ਆਦਿਕ ਚਲੇ ਉਠਾਇ । ਕੀਮਤ ਅਧਿਕ ਦੁਸ਼ਾਲੇ
 ਪਾਇ । ਸੂਰਜਮਲ ਕਰ ਚਵਰ ਝੁਲਾਵੈ ਸੰਖਨ ਕੀ ਧੁਨਿ ਬਹੁਤ ਬਜਾਵੈ ॥
 ੪੪ ॥ ਗਮਨਤਿ ਸ਼ਬਦ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵਤਿ । ਤੀਰ ਬਿਪਾਸਾ ਕੇ ਚਲਿ
 ਜਾਵਤਿ ॥ ਫੂਲਨ ਕੀ ਬਰਖਾ ਬਹੁ ਕਰੀ ॥ ਦੇਖਿ ਚਿਖਾ ਕੇ ਉਪਰ ਧਰੀ ॥੪੫॥
 ਕਰ ਅਪਨੇ ਗੁਰ ਲਾਂਬੁ ਲਾਯੋ । ਜਬਾ ਜੋਗ ਸਭਿ ਕਰਮ ਕਰਾਯੋ । ਸਕਲ
 ਦਗਧ ਕਰਿ ਨਦੀ ਨਹਾਏ । ਦਈ ਤਿਲਾਂਜੁਲ† ਲੇ ਤਿਸ ਨਾਏ ॥ ੪੬ ॥
 ਚੌਕੀ ਸ਼ਬਦ ਭੋਗ ਕੇ ਪਾਇ । ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ‘ਗੁਰੁ ਪੁਰਿ ਜਾਇ’ ।
 ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਤਬਹਿ ਬਰਤਾਏ । ਬਰਨਤਿ ਗੁਨ ਨਿਵੇਸ‡ ਕੇ ਆਏ ॥ ੪੭ ॥
 ਗੁਰਦਿਗ ਪੁਰਿ ਜਨ ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ਬੈਠਿ ਬਾਤ ਗੁਰਦਾਸ ਚਲਾਏ ॥ ਚੋਖੇ
 ਦਿਵਸ ਅਸਥਿ ਚਨੁ ਲੀਨਿ । ਭਸਮ ਬਿਪਾਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੀਨਿ ॥ ੪੮ ॥

† (ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੇ) ਰਸਤੇ ਦੁਰ ਪਏ ਹੋ । ‡ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ, ਪਰਮ ਉੱਚ ਪਦ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ । * ਅਰਦਾਸ
 ਕੀਤੀ (ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ) ਗੁਰਪੁਰੀ ਵਿੱਚ ਜਾਵਣ । † ਘਰ ।

* ਪਾ:—ਸੁਧਾਰਾ । ‡ ਇਹ ਗੁਰ ਘਰ ਦੀ ਰੀਤੀ ਨਹੀਂ, ਪਿਛੇ ਦੱਸ ਆਏ
 ਹਾਂ । ਦੇਖੋ ਰਾਸ ੨ ਅੰਸ਼ ੨੪ ਅੰਕ ੪੧ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ ।

ਬਾਪੀ ਮਹਿ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿ ਤਬੈ । ਨਮੋ ਕਰੀ ਪੂਜਨ ਬਲ ਸਬੈ । ਤਤਛਿਨ
ਹਯ ਪਰ ਕਰਿ ਅਸਵਾਰੀ । ਚਲੇ ਸੁਧਾਸਰ ਪੰਥ ਮਝਾਰੀ ॥ ੪੯ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਸਪਤਮ ਭਾਸੇ 'ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਪ੍ਰਸੰਨਕ ਭਾਮਨ' ਪ੍ਰਸੰਨਕ ਚਰਨਨੇ ਨਾਮ ਚੌਦਸਮੇ ਐਸੁ ॥ ੧੪ ॥

੧੫ [ਮਿਤ੍ਰਕ ਰਾਮਰਯਾਦਾ । ਭਾਈ ਜੱਲਣ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁੰਦਰ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੋ ਅਪਰ ਸਰਬ ਪਰਿਵਾਰ। ਜਥਾਜੋਗ ਮਿਲਿ
ਕਰਿ ਸਭਿਨਿ ਹਯ ਹੋਏ ਅਸਵਾਰ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਚਵਿ
ਚਲਯੋ ਪਿਛਾਰੀ । ਜਥਾ ਜੋਗ ਅਪਨੀ ਅਸਵਾਰੀ। ਪੁਰਿ ਖਡ੍ਗ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚੇ
ਜਾਈ। ਉਤਰਿ ਤਰੰਗ ਪਰੇ ਤਿਸ ਥਾਈਂ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਕੇ ਮੰਦਿਰ
ਗਏ। ਫਿਰੇ ਪ੍ਰਦਛਨਾ ਬੰਦਨ ਕਿਏ। ਸੁਭਟ ਕੁਟੰਬ ਮਿਲੇ ਤਿਹ ਸਮੇ।
ਦਰਸਨ ਪਰਸਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ ॥ ੩ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸੁਧਿ ਦਾਤੁ ਸੁਤ
ਆਯੋ। ਝੁਕੇ ਪਰਸਪਰ ਉਰ ਹਰਖਾਯੋ। 'ਕਰਹੁ ਸਿਵਰ ਪਤੁ' ਬਿਨੈ
ਬਖਾਨੀ। 'ਸੇਵੈਂ ਜਥਾਸ਼ਕਤਿ ਹਿਤ ਠਾਨੀ' ॥ ੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਚੰਦ
ਬਖਾਨਾ। 'ਚਹੈਂ ਆਜ ਹੀ ਪੰਥ ਪਯਾਨਾ। ਸਿਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸੁਖਰਾਸ।
ਪਾਠ ਕਰਾਵਹਿ ਹਿਤ ਗੁਰਦਾਸ' ॥ ੫ ॥ ਰਹਜੋ ਨਿਹੋਰਤਿ^੧, ਦੇ ਕਰਿ ਧੀਰ।
ਚਵੇ ਪਵੰਗਮ^੨ ਸਤਿਗੁਰ ਬੀਰ। ਰਹਜੋ ਅਲਪ ਦਿਨ ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ। ਸੰਗ
ਸੁਭਟ ਘੋਰੇ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੬ ॥ ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਨਿਵਾਇ ਸੁ ਮੋਰ^੩। ਚਲਿ
ਕਰਿ ਗਏ ਦਰਸਨੀ ਪੋਰ। ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਅੰਤਰ ਕੋ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ
ਬੰਦਤਿ ਭਏ ॥ ੭ ॥ ਦਈ ਪ੍ਰਦਛਨਾ ਬਾਹਰ ਆਏ। ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਬੈਠਿ
ਦਰਸਾਏ। ਪੁਰਿ ਜਨ ਸੁਧਿ ਸੁਨਿ ਆਨੰਦ ਪਾਯੋ। ਤਤਛਿਨ ਆਏ ਸੀਸ
ਨਿਵਾਯੋ ॥ ੮ ॥ ਧਰਹਿ ਅਕੋਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਅਗਾਰੀ। ਦਰਸਨ ਦੇਖਤਿ ਗਨ
ਨਰ ਨਾਰੀ। ਭਈ ਭੀਰ ਹੋਵਤਿ ਬਲਿਹਾਰੀ। ਗੁਰ ਬੁਝੀ ਸਭਿ ਕੁਸ਼ਲ
ਉਚਾਰੀ ॥ ੯ ॥ ਸੋਦਰ ਲਗਿ ਲਾਗਯੋ ਬਡ ਮੇਲਾ। ਹਿਤ ਦਰਸਨ ਕੇ
ਅਧਿਕ ਸਕੇਲਾ। ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਿਜ ਮਹਿਲ ਪਯਾਨੇ। ਸਭਿ ਪਰਵਾਰ
ਆਨਿ ਸੁਖ ਠਾਨੇ ॥ ੧੦ ॥ ਸੁਭਟ ਸਕਲ ਥਾਸੋ ਨਿਜ ਥਾਨ। ਸੁਪਤੇ ਕਰਿਕੈ
ਖਾਨੁ ਰੁ ਪਾਨ। ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਗੁਰੁ ਚਲਿ ਆਏ। ਸਿਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ
ਖੁਲਿਵਾਏ ॥ ੧੧ ॥ ਹਿਤ ਗੁਰਦਾਸ ਪਾਠ ਧਰਿਵਾਯੋ। ਬਿਧੀਆ ਪੰਥਿਥੇ ਹੋਤੁ
ਬਿਠਾਯੋ। ਚੌਦਸਮੇਂ ਦਿਨ ਪੁਰਨ ਕੀਨਿ। ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਸੁ

^੧ਬੇਠਤੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ (ਦਾਤੁ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ)। ^੨ਘੋੜੇ ਤੇ। ^੩ਸੀਸ।

ਦੀਨਿ*॥੧੨॥ਪੀਚਾਂਮਿਤਬੁਭਾਇ ਬਿਸਾਲ॥ਸਿਮਰਹਿ ਸੇਵਕਕੋ'ਬਹੁਕਾਲਾ'
 ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਬੀਤੇ ਕਹਿ ਭਾਨਾ । 'ਆਗਯਾ ਚਹਤਿ ਧਾਮ ਕੋ ਜਾਨਾ' ॥
 ੧੩ ॥ ਗੁਰੁ ਕਹਨੈ 'ਜਬਿ ਕਰਹਿ ਹਕਾਰਨਿ । ਆਵਹੁ ਭਬਿ ਕਰਿ ਬਿਲਮ
 ਬਿਸਾਰਨ' । ਕਰਿ ਪੁਨਾਮ ਕੋ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰਨੈ । ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਗੁਰੁ ਉਰ
 ਮਹਿ ਧਾਰਨੈ ॥ ੧੪ ॥ ਪੁਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਪਾਇ'ਸਾਧੂ ਬਾਂਛਤਿ
 ਸਦਨ ਸਿਧਾਇ । ਬਸਤੁ ਬਿਬੁਖਨ ਬਰ ਸਮੁਦਾਇ । ਦੀਏ ਤੁਰੰਗਨ
 ਜੀਨ ਪਵਾਇ ॥ ੧੫ ॥ ਬੀਰੋ ਬਡਿਭਾਗਨ ਹੁਇ ਤਜਾਰੀ । ਮਿਲਿ ਦਮੋ
 ਦਰੀ ਤਨੁਜਾ ਪਜਾਰੀ । ਅਪਰ ਬਿਮਾਤਨ ਮਿਲਿ ਦਿਗ ਨੀਰ । ਕਰੇ ਪ੍ਰੇਮ
 ਸਭਿ ਦੀਨਸਿ ਧੀਰ ॥ ੧੬ ॥ ਪਿਤਾ ਗੁਰੁ ਸਾਹਿਬ ਸੋ ਮਿਲੀ । ਰਬ ਅਰੂਢ
 ਕਰਿ ਮਾਰਗ ਚਲੀ । ਸਾਧੂ ਤ੍ਰੈ ਸਾਸਨ ਕਰਿ ਨਮੋ । ਗੁਰ ਪਗ ਪਰਸਤਿ ਭਾ
 ਤਿਹ ਸਮੋ ॥ ੧੭ ॥ ਸਭਿ ਤੇ ਸੁਖਦ ਆਸਿਖਾ' ਪਾਇ । ਬਿਛੁਰਤਿ, ਪ੍ਰੇਮ
 ਭਯੋ ਅਧਿਕਾਇ । ਹਯ ਅਰੂਢ ਕਰਿ ਪੰਥ ਪਧਾਰਾ । ਪਹੁੰਚੈ ਮੱਲੇ ਗ੍ਰਾਮ
 ਮਝਾਰਾ ॥ ੧੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੋਧਾ ਬਲੀ।ਕੀਰਤਿ ਜਗਤ ਬਿਬਾਰਤਿ
 ਭਲੀ । ਕਬਿ ਕਬਿ ਚਢਹਿ ਅਖੇਰ ਸਿਧਾਵਹਿ । ਪੈਂਦਖਾਨ ਸੋ ਖੇਲ
 ਮਚਾਵਹਿ ॥ ੧੯ ॥ ਆਯੁ ਬਿੰਦਯਾ ਸੁਭਟ ਕਰੇਤੋ।ਹੇਰਿ ਹੇਰਿ ਵਧਿ ਕਮਿ
 ਪਰਖੀਤੇ । ਕਰਿ ਬਰਕਸ' ਦਿਖਰਾਵਹਿ ਪੈਂਦਾ । ਜਿਸ ਮਾਨਿੰਦ ਨ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮ
 ਕੈਂਦਾ'॥੨੦॥ ਡੀਲ ਦਰਾਜ ਮਹਾ ਭੁਜਦੰਡੇ' । ਮਹਿਖਨ ਕੋ ਲਰਵਾਹਿ
 ਪ੍ਰਚੰਡੇ । ਪੈਂਦਾ ਬੀਚ ਖਰੇ ਹੁਇ ਜਾਇ । ਗਹਿ ਬਖਾਨ' ਦੋਨਹੁ ਅਟਕਾਇ
 ॥੨੧॥ ਬਡੀ ਸਿਪਰ ਦੇਸ਼ਨਿ ਤੇ ਆਇ । ਸਭਾ ਬਿਖੇ ਗਹਿ ਚੀਰ ਦਿਖਾਇ ।
 ਸ੍ਰੀ ਫਲ' ਭੁਜਦੰਡਨ ਤੇ ਭੀਨਿ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ॥੨੨॥
 ਤੁਰੰਗ ਬਲੀ ਅਸਵਾਰ ਦੁੜਾਵਤਿ । ਹਾਥ ਪਾਇ ਬਲ ਤੇ ਅਟਕਾਵਤਿ ।
 ਨਰ ਕੋ ਭਾਰ ਮੁੰਗਰੋ ਭਾਰੀ' । ਦੋ ਗਹਿ ਦੋਨੋ ਹਾਥ ਮਝਾਰੀ ॥ ੨੩ ॥

*ਭਾਵ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ । 'ਭਾਵ ਛੇਤੀ । 'ਕੁਛ ਦਿਨ ਪਾਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ (ਤੇ 'ਆਗਿਆ ਲੈਕੇ) । 'ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ । 'ਕਸਰਤ, ਵਰਜਸ਼ । 'ਜਿਸ ਦੇ ਤੁੱਲ ਕਿਸੇ ਦਾ ਬਲ ਨਹੀਂ । 'ਸਰੀਰ ਲੰਬਾ, ਬੜੀਆਂ ਬਾਹਾਂ । 'ਸਿੱਧ । 'ਨਲੀਏਰ । 'ਮਨੁਖ ਦੇ ਭਾਰ ਦੀ ਮੁੰਗਲੀ ਭਾਰੀ ।

*ਸਪਸ਼ਟ ਕਵਿ ਜੀ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗੁਰ ਮਿਰਜਾਦਾ ਦੀ ਰੀਤੀ ਹੁੰਦੀ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੇਮ ਕ੍ਰਿਯਾ ੧੩ਵੇਂ ਦਿਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਥੇ ਭੋਗ ੧੪ਵੇਂ ਦਿਨ ਪਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਜੇ ਕਿਤੇ ਅਨਮਤੀ ਮਿਸਕਾਰ ਲਿਖ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ-ਗ੍ਰਿਹ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਦਬਾਉ ਹੇਠ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਯਾ ਉਹ ਪਾਠ ਆਖੇਪਕ ਹਨ ।

ਦੋਇ ਮੱਲ ਬਾਹਨ ਲਟਕਾਵੈ।ਚਿਰੰਕਾਲ ਲਗਿ ਖਰੋ ਭ੍ਰਮਾਵੈ।ਗੁਰੁ ਕਮਾਨ
ਬਿਨਾ ਜੋ ਔਰ । ਗਹਿ ਦੁਇ ਤੀਨ ਔਚ ਦੇ ਤੋਰਿ^੧ ॥ ੨੪ ॥ ਇੱਤਨਾਦਿਕ
ਬਲ ਅਧਿਕ ਦਿਖਾਵਨਿ । ਬਰਕਸ ਕਰਤਿ ਰਹਤਿ ਹਰਖਾਵਨ ।

ਇਕ ਦਿਨ ਚਵੇ ਅਖੇਰ ਸਿਧਾਰੇ।ਗਏ ਦੂਰ ਨਹਿ ਹਟੇ ਪਿਛਾਰੇ ॥੨੫॥
ਜੱਲ੍ਹਨ ਸਾਧ ਹੁਤੇ ਜਿਸ ਥਾਨ । ਤਹਿ ਲਗਿ ਪਹੁੰਚੇ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ ।ਦੇਖਿ
ਦੂਰਿ ਤੇ ਬੇਦਿ ਅਗਾਰੀ^੨ । ਸਿਵਰ ਕਰਾ, ਇਵ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੀ^੩ ॥ ੨੬ ॥
‘ਕਰਹੁ ਸਨਾਥ’^੪ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਜ ਧਾਰਿ । ਨਿਸਾ ਬਸਹੁ ਦਿਹੁ ਦਰਸ ਉਦਾਰ^੫।
ਉਤਰੇ ਹਯ ਪਰਯੋਕ ਬਿਠਾਏ । ਸਰਬ ਸੇਵ ਠਾਨੀ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥ ੨੭ ॥
ਨਾਮ ਰਾਮਕੀ ਤਿਸ ਕੀ ਦਾਰਾ । ਹਰਖਤਿ ਉਰ ਪਿਖਿ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ ।
‘ਪੂਰਬ ਕੇ ਬਡਭਾਗ ਹਮਾਰੇ । ਪ੍ਰਭੁ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਸਦਨ ਮਝਾਰੇ’^੬॥੨੮॥
ਸੁਨਿ ਅਨੰਦ ਕੋ ਰਿਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । ਬੈਠੇ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਜਬਿ ਪਾਸ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਬਖਾਨਾ । ‘ਕਹੁ ਜੱਲ੍ਹਨ ! ਤੂੰ ਸਾਧ ਮਹਾਨਾ ॥ ੨੯ ॥ ਤੁਰਕ
ਪਰੇ ਕੜੋਂ ਖਜ਼ਾਲ ਹਮਾਰੇ ? । ਪਠਹਿ ਚਮੁ ਬਹੁ ਬਿਨਾਂ ਬਿਚਾਰੇ । ਕਰਹਿ
ਜੁੱਧ ਮਾਰਨ ਅਰੁ ਮਰਨੋ । ਨਰਨ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੋ ਹੁਇ ਹਰਨੋ’ ॥ ੩੦ ॥
ਸੁਨਿ ਜੱਲ੍ਹਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਾ । ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ! ਤੁਮ ਸਮਰਥ ਉਦਾਰਾ ।
‘ਮੁਗਲ ਸਦਨ ਮਹਿ ਸਰਮਾ ਮਾਯਾ । ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਬਾਸਹਿ ਮਨ ਭਾਯਾ’^੭॥
੩੧ ॥ ਸੋ ਰਾਵਰ ਨੇ ਗਹਿ ਕਰ ਲੀਨਿ^੮।ਪਾਵੇ ਸਾਥ ਬੇਧਿਬੋ ਕੀਨਿ । ਜਿਸ
ਨੇ ਅਖਿਲ ਜਗਤ ਕੋ ਕਾਟਾ । ਸੋ ਭੁੱਕਤਿ ਹੈ ਸਭਿਨਿ ਉਚਾਟਾ’ ॥੩੨॥
ਕੁਕਰ ਮੁਗਲ ਕੋਪ ਕਰਿ ਦੋਰਤਿ।-ਕਹਾਂਭਯੋ?-ਲਖਿ ਮਤਿ ਤੇਬੋਰਤਿ^੯।
ਮਾਰਤਿ ਮਰਤਿ ਖੇਦ ਕੋ ਪਾਇ । ਭੁੱਕਤਿ ਖੁਨਸਤਿ ਹਟਜੋ ਨ ਜਾਇ ॥
੩੩ ॥ ਨਿਜ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਾਵੇ ਤੇ ਭਜਾਗਹੁ । ਨਹਿ ਬੰਧਹੁ ਇਸ ਨਿਕਟਿ
ਵਿਰਾਗਹੁ^{੧੦}। ਬਹੁਰ ਮੁਗਲ ਸਗਲੇ ਹਟਿ ਜੈਹੈ । ਖਜ਼ਾਲ ਨ ਪਰਹਿ ਸਮੀਪ
ਨ ਐਹੈ’ ॥ ੩੪ ॥ ਬਿਕਸੇ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ । ਮੰਦ ਮੰਦ ਮੁਖ ਜਨੁ
ਅਰਬਿੰਦ । ‘ਬੰਧੀ ਗਈ ਸੁ ਬੰਧੀ ਰਹੀ।ਛੁਟਹਿ ਨ ਕਿਮ ਜੋ ਛੁਟਨ ਚਹੀ ॥

^੧ਬਿੰਬ ਕੇ ਤੋੜ ਦੇਵੇ । ^੨(ਜੱਲ੍ਹਨ) ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ । ^੩(ਜੱਲ੍ਹਨ ਨੇ) ਬੈਠਤੀ
ਕੀਤੀ । ^੪ਨਿਹਾਲ । ^੫ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਰੂਪੀ ਕੁੱਤੀ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਵੱਸਣੀ ਮਨ
ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇ । ^੬ਹਥ ਨਾਲ ਫੜ ਲਈ ਹੈ । ^੭ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਉਚਾਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ
ਹੈ । ^੮(ਹੋਂ ਇਹ) ਕੀਹ ਹੋ ਗਿਆ ? (ਇਹ) ਦੇਖ ਕੇ ਚੁੱਪੀ ਤੋਂ ਬੋਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ^੯ਤਿਆਗ
ਕਰੇ (ਮਾਇਆ ਦਾ) ।

੩੫ ॥ ਭੋਰਾ ਭਗਤਿ ਅਹੈ ਤੂੰ ਸੰਤ । ਸਿਮਰਿ ਏਕ ਚਿਤ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ* ।
 ਸੁਨਿ ਜਲ੍ਹਨ ਪਦ ਪੰਕਜ ਨਮੋ । ਸੇਵਾ ਸਰਬ ਕਰੀ ਤਿਹ ਸਮੋ ॥ ੩੬ ॥
 ਭਗਤਿ ਗਿਆਨ ਕੀ ਚਰਚਾ ਚਾਰੂ । ਕਰੀ ਮੁਦਤਿ ਚਿਤ ਜਾਨਤਿ ਸਾਰੂ ।
 ਜਿਸ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਸੋ ਬੁਝਤਿ ਰਹਜੇ । ਦਯਾਸਿੰਧੁ ਤਿਮ ਉਤਰ ਕਹਜੇ ॥
 ੩੭ ॥ ਏਕ ਨਿਸਾ ਬਸਿ ਕਰਿ ਗੋਸਾਈਂ । ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਸਕਲ
 ਬਿਛਾਈ । ਸੋਚ ਸੁਨਾਨ ਠਾਨਿ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ । ਕਰੀ ਅਖੇਰ ਬ੍ਰਿਤ ਉਦਯਾਨੇ ॥
 ੩੮ ॥ ਆਨਿ ਸੁਧਾਸਰ ਬਹੁਰ ਬਿਰਾਜੇ । ਜੋ ਗੁਰ ਰਖਹਿ ਦਾਸ ਕੀ ਲਾਜੇ ।
 ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਦੋਨਹੂ ਕਾਲਾਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਖ ਕਰਤਿ ਨਿਹਾਲ ॥ ੩੯ ॥
 ਸੰਗਤਿ ਨਈ ਆਨਿ ਸਿਖ ਹੋਵਤਿ । ਅਘ ਓਘਨ ਹਤਿ ਵਰਸ਼ਨ ਜੋਵਤਿ ।
 ਲਾਖਹੁ ਵਰਬ ਚਲਜੇ ਨਿਤ ਆਵਤਿ । ਤਿਮ ਹੀ ਖਰਚ ਹੋਤਿ ਸਭਿ
 ਜਾਵਤਿ ॥੪੦॥ ਜੋਧਾ ਕਰੇ ਸਕੇਲਨ ਘਨੇ । ਬਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬੁਖਨ ਸੋ ਬਨੇ ।
 ਤੁਰਗਨ ਕੀ ਖਰੀਦ ਬਹੁ ਕਰੈਂ । ਚਪਲ ਚਲਾਕ ਮਹਾ ਬਲ ਧਰੈਂ ॥੪੧॥
 ਕਰਹਿ ਸੁਭਟ ਗਨ ਕੋ ਅਸਵਾਰ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਖਰੀਦਹਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ।
 ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਤੇ ਸਿਖ ਲਜਾਵੈਂ । ਖੁਸ਼ੀ ਲੋਹਿ ਗੁਰ ਅੰਗ ਚਢਾਵੈਂ ॥੪੨॥
 ਭਗਤਿ ਗਿਆਨ ਕੋ ਜੀਗ ਪ੍ਰਸੰਗ । ਕਰਹਿ ਸੁਨਹਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਮਿਲਿ ਸੰਗ ।
 ਸਦਾ ਰਬਾਈ ਕਿਰਤਨ ਕਰੈਂ । ਸੁਨੈ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸਿਖ ਜਗ ਤਰੈਂ ॥ ੪੩ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਤ ਸਪਤਮ ਗਾਇ 'ਸਲ੍ਹਨ' ਪੰਖਿਕ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਪੰਦਰਾਵਸੀ ਅੰਸੁ ॥ ੧੫ ॥

ਮਾਇਆ ਦਾ ਭਾਵ ਇੱਥੇ ਨਿਰੋ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮੁਲਕ ਦਾ ਹਕੂਮਤ, ਤਾਕਤ, ਦੌਲਤ, ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੌਫੇ ਭੁਫ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜਲ੍ਹਨ ਬੜੇ ਭਗਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਢਕੀਰੀ ਦਾ ਅਦਰਸ਼ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਦਰਸ਼ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਂ ਹਲਤ ਪਲਤ ਸਵਾਰਨੇ ਹਨ। ਯਵਨ ਰਾਜ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਹਲਤ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਲਤ ਵਿਗੜੇ ਤਾਂ ਪਲਤ ਬੀ ਕਈ ਵੇਰ ਨਾਲ ਵਿਗੜਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਹੁਣ ਸਿੱਖ ਮਾਰਗ ਨਾਲ ਖੁਣਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਮਰੱਥ ਸਨ, ਕਸ਼ਟ ਥੱਲਕੇ ਅਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਖੇਡ ਕੇ ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਿਬਾਹ ਕੇ ਇਕ ਹੋਠਨ ਮੁਨਾਰਾ ਨਮੂਨੇ ਲਈ ਬੇਨੁ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਇੱਕੋ ਜੇਹੀ ਬਲ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਤਕੜੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਿਚੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬੀਰ ਰਜ ਇਸ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸ਼ਕਤੀ ਮੰਪਨ ਹੋ ਜਾਣ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ ਮਾਇਆ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਤੁਰਕ ਸਾਡੇ ਤੇ ਜੁਲਮ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਅਸਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਉਹੋ ਹੈ ਕਿ ਗਿ੍ਹਸਤ ਮਾਰਗ ਤੇ ਉਦਾਸ ਮਾਰਗ ਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨਗੇ, ਪਰ ਨਿਆਂ ਤੇ ਸੱਚ ਤੇ ਟੁਰ ਕੇ ਰਾਜ ਬੀ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਦੱਸ ਕੇ 'ਸੰਤ' ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਭੋਲਾ ਸੰਤ ਹੈਂ ਅਪਣੇ ਰੰਗ ਲੱਗਾ ਰਹੁ ਤੇਨੂੰ ਕੇਵਲ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਸਾਰੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ, ਸੰਗਤ ਪੂਜਾ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਉੱਨਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

੧੬. [ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਯਾਇ ਜਨਮ, ਮਾਲਵੇ ਵਲ ਟੁਰਨਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਸੁਖ ਬਸੇ ਰਚਿ ਕੀਰਤਿ ਪੁਰਿ ਚਾਰੁਕਰੇ ਸਕੇਲਨ
ਲੋਕ ਤਹਿ ਬਸੇ ਮੋਦ ਕੇ ਧਾਰਿ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਕੋਤਿਕ ਮਾਸ ਬਸਤਿ ਦਿਨ
ਟਾਰੇ । ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਕੇ ਯਤਨਿ ਸ਼ਿਕਾਰੇ । ਸੇਵਹਿ ਦਾਸ ਸੰਗ ਸਮੁਦਾਏ ।
ਦਰਬ ਆਇ ਮਨੁ ਕਾਮਨ ਪਾਏ ॥ ੨ ॥ ਮਿਦੁਲ ਬਾਕ ਤੇ ਨਰ ਸਨਮਾਨਹਿ ।
ਸੁਖ ਦੇ ਨਗਰ ਬਸਾਵਨ ਠਾਨਹਿ । ਨੱਤੀ ਗਰਭ ਪ੍ਰਥਮ ਸਮ ਧਰਜੇ ॥ ਵਧਜੇ
ਚੰਦ ਸਮ ਭਾਗਨਿ ਭਰਜੇ ॥ ੩ ॥ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਸੂਤ ਹੋਨਿ ਕੇ ਆਯੋ ਸੁੰਦਰ ਸਮਾ
ਸੁਖਦ ਦਰਸਾਯੋ । ਮਕਰ ਰਾਸ ਮਹਿ ਸੂਰਜ ਬਾਸਾ । ਕ੍ਰੈਦਸ ਬਾਸੁਰ ਖੀਤੇ
ਮਾਸਾ ॥ ੪ ॥ ਪੁਰਿ ਜਨ ਆਨੰਦ ਅਚਾਨਕ ਹੋਵਾ ਮਾਨਵ ਸਭਿ ਦਿਸਿ ਮਹਿ
ਸੁਖ ਜੋਵਾ । ਸਵਾ ਜਾਮ ਜਬਿ ਰਹੀ ਤ੍ਰਿਜਾਮਾ ॥ ਜਨਮਯੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਦਨ
ਅਭਿਰਾਮਾ ॥ ੫ ॥ ਦੇਵਨ ਆਨਿ ਅਰਚਨਾ ਕਰੀ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਕੁਸਮਾਜੁਲ
ਬਰੀ ॥ ਔਚਕ ਸੀਖ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਸੁਨਜੇ । ਜੈ ਜੈ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲੇ ਸਭਿ ਭਨਜੇ
॥ ੬ ॥ ਮਿਲਿ ਦਾਸੀ ਗਨ ਮੰਗਲ ਗਾਯੋ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਸੁਨਿ ਹਰਿਖਾਯੋ
। ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਤੇ ਗਨ ਦੇਤਿ ਬਧਾਈ । ਪਾਇ ਦਰਬ ਕੇ
ਆਸ਼ਿਖ ਗਾਈ ॥ ੭ ॥ ਜਥਾ ਜੋਗ ਕੁਲ ਰੀਤਿ ਕਰੰਤੋ । ਮੁਨਿ ਜਾਚਕ ਆਏ
ਹਰਖੰਤੋ । ਦਾਨ ਮਾਨ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੇ ਦੀਨ । ਗੁਰ ਸੁਤ ਸੁਜਸੁ ਅਧਿਕ
ਤਬਿ ਲੀਨਿ ॥ ੮ ॥ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਦਾਸ ਪਠਾਏ । ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨ
ਬਿਨੈ ਲਿਖਾਏ ॥ 'ਨਾਮ ਹਾਖੀਯਹਿ ਜੇ ਮਨ ਭਾਵਤਿ । ਪੈਤ੍ਰ ਆਪ
ਕੇ ਦੁਤੀ ਸੁਹਾਵਤਿ' ॥ ੯ ॥ ਪੰਥ ਬਿਖੇ ਬਸਿ ਚਲਿ ਕੇ ਦਿਨਾ । ਪਹੁੰਚੇ
ਪੁਨ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਲੇ ਘਨਾ । ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਆਏ । ਸਤਿਗੁਰ
ਆਗੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ॥ ੧੦ ॥ ਪੈਤ੍ਰ ਜਨਮ ਸੁਨਿ ਮਨ ਆਨੰਦੇ । ਆਨਿ
ਬਧਾਈ ਬਿੰਦ ਭਨੰਦੇ ॥ ਗੁਰ ਘਰ ਮੈਂ ਬਡ ਮੰਗਲ ਕਰੈਂ । ਬਾਜੇ ਬਜਤਿ
ਪ੍ਰੰਜ ਮੁਦ ਭਰੈਂ ॥ ੧੧ ॥ ਜਿਨਹੁ ਆਨਿ ਸੁਧਿ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁਨਾਈ । ਬਸਤੁ
ਬਿਬੂਖਨ ਦਏ ਗੁਸਾਈ ॥ ਅਪਰ ਦੀਨ ਗਨ ਕੇ ਧਨ ਦੀਨਿ । ਅਤਿ
ਅਨੰਦ ਗੁਰ ਪਤਨੀ ਤੀਨ ॥ ੧੨ ॥ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰਨ ਉਤਸਵ ਸਾਜੇ ।

‘ਮਨ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ । ‘ਪਹਿਲੇ ਵਾਂਙੂ (ਫੇਰ) ਗਰਭ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ । ‘ਰਾਤ ।

‘ਢੁੱਲਾਂ ਦੇ ਬੁਕ ਭਰ ਭਰ ਝੜੀ ਲਾ ਦਿਤੀ, ਛਾਵ ਢੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬਰਖਾ ਕੀਤੀ । ‘ਬੋਨਤੀ (ਦਿੱਠੀ)
ਪਰ ਲਿਖਾਈ । ‘ਕੁਛ । ‘ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਦੁੰਦੁਤਿ ਲਘੁ ਬਿਸਾਲ ਦਰ ਬਾਜੋਜੋ ਜੋ ਸੁਨਿ ਆਯੋ ਤਿਨ ਪਾਯੋ। ਸਤਿਗੁਰ
ਸੁਜਸੁ ਜਗਤ ਪਰ ਛਾਯੋ ॥ ੧੩ ॥ ‘ਗੁਰਤਾ ਮਾਲਕਿ’ ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਨਾ ॥
੩॥ ‘ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਇ’ ਸੁ ਨਾਮ ਬਖਾਨਾ । ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੰਕਨ ਘਰਿਵਾਏ ॥
ਹੀਰਨ ਪੰਕਤਿ ਖਚੀ ਬਨਾਏ ॥ ੧੪ ॥ ਸ਼ਗਲੀ ਝੀਨੀ^੧ ਅਲਪ ਕਰਾਇ ।
ਉਪਰ ਗੋਟਾ ਅਧਿਕ ਲਗਾਇ । ਮੇਵਾ ਅਰੁ ਪਕਵਾਨ ਘਨੇਰਾ । ਤੀਨਹੁ
ਗੁਰ ਮਹਿਲਾ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ॥ ੧੫ ॥ ਸਹਤ ਸਨੇਹ ਸੁ ਤੁਰਤ ਪਠਾਏ। ਕੀਚਤ
ਪੁਰਿ ਪੋਤਾ ਜਨਮਾਏ । ਗਨ ਮੰਗਲ ਇਮ ਨਏ ਰਚੇਤੇ । ਗੁਰੁ ਸਨਬੰਧੀ
ਅਨੰਦ ਮਚੇਤੇ ॥ ੧੬ ॥ ਜਬਿ ਦੁਇ ਮਾਸ ਬਿਤੇ ਇਸ ਭਾਂਤੀ । ਸਾਈਂ
ਦਾਸ ਪਠੀ ਤਬਿ ਪਾਤੀ । ਹੋਇ ਦੀਨ ਬਹੁ ਕੀਨਸਿ ਬਿਨਤੀ । ‘ਆਵਹੁ
ਮਿਹਰ ਕਰਹੁ ਤਜਿ ਗਿਨਤੀ ॥ ੧੭ ॥ ਦਿਵਸ ਬਸੋਏ ਕੋ ਬਡ ਮੇਲਾ ।
ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਤੇ ਨਰ ਹੋਇ ਸਕੇਲਾ ॥ ਇਹਾਂ ਆਨਿ ਕੈ ਕਰਹੁ ਗੁਸਾਈਂ ॥ ਦੋਹੁ
ਦਰਸ ਦਾਸਨ ਸਮੁਦਾਈ’ ॥ ੧੮ ॥ ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਉਬਾਰੀ ।
ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਜੋ ਕਰਿਬੇ ਸਾਚੀ—ਉਭੈ ਜੁੱਧ ਹਮ ਕੀਨਿ ਬਿਰੋਧੀ^੨ । ਅਬਹਿ
ਸ਼ਾਹ ਨਹਿ ਠਾਨਤਿ ਰੋਧਾ ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਮਤਿ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਸਮੁਝਾਵੈ ।
ਕਹਿ ਮਹਿਮਾ ਰਿਸ ਉਰ ਬਿਸਰਾਵੈ। ਅਬਿ ਜੰਗਲ^੩ ਚਲਿ ਦਿਵਸ ਗੁਜ਼ਾਰੈ ।
ਤਹਾਂ ਲਰੈ ਰਿਪੁ ਗਨ ਕੋ ਮਾਰੈ ॥ ੨੦ ॥ ਜੇਗ ਨ ਭਲੈ ਸੁਧਾਸਰ ਮਾਂਹੀ ।
ਆਵਹਿ ਤੁਰਕ ਅਦਬ ਰਹਿ ਨਾਂਹੀ । ਅਰੁ ਲਵਪੁਰਿ ਕੋ ਨੇਰ ਘਨੇਰਾ ।
ਚਢਿ ਆਵਹਿ ਲਸਕਰ ਬਹੁਤੇਰਾ ॥ ੨੧ ॥ ਨਹੀਂ ਮਵਾਸ^੪ ਹੋਨਿ ਕੋ ਥਾਨ ।
ਨਹੀਂ ਬਿਖਮ ਕਿਤ ਦੁਰਗ ਮਹਾਨ । ਲਰਨ ਸਥਲ ਜੰਗਲ ਮਹਿ ਆਛੈ ।
ਕਹੂੰ ਕਹੂੰ ਜਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਬਾਛੈ ॥ ੨੨ ॥ ਮਹਾਂ ਉਜਾਰ ਖਰੇ ਬਨ ਜਹਾਂ ।
ਮਾਰਹਿ ਘਨੇ ਤੁਰਕ ਹਮ ਤਹਾਂ । ਜਿਮ ਕਿਮ ਕਰਹਿ ਦਾਵ ਲੇ ਫਤੇ^੫ ।
ਸ਼ਾਹੁ ਜਿ ਆਪ ਜਾਇ, ਤਿਹ ਹਤੇ ॥ ੨੩ ॥ ਜਲ ਕੋ ਘੇਰਿ ਚਮੁ ਬਿਰ ਹੋਇ ।
ਜਹਿ ਰਿਪੁ ਕੋ ਜਲ ਪਾਇ ਨ ਕੋਇ—ਇੱਤ੍ਯਾਦਿਕ ਬਹੁ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਾ ।
ਜੰਗਲ ਕੋ ਪਯਾਨ ਨਿਰਧਾਰਾ ॥ ੨੪ ॥ ਨਿਸ ਮਹਿ ਮਹਿਲ ਗਏ ਗੋਸਾਈਂ ।

^੧ਭਾਵ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਇੰਦ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਲਕੇ ਨੂੰ ਗੁਰਤਾ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਜਾਣਿਆਂ । ^੨ਜੜਾਉ ਜੜਤਿ । ^੩ਬਰੀਕ । ^੪ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁੱਖ ਕੇ । ਅੜਕੇ । ^੫ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਮਾਰੂ ਥਲਾ ਦੇਸ਼ । ^੬ਅੰਧਾ ਥਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਓਟ ਲੋਕੇ ਵੇਰੋ ਠਾਲ ਲੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ । (ਅ) ਕਿਲ੍ਹਾ । ^੭ਲੋੜ ਪਈ ਤੇ ਪਾਣੀ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਪਾਣੀ ਬੇੜਾ ਹੈ ਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਲਈ ਇਕ ਬੁੜ ਦਾ ਕਾਰਣੁ ਹੈ । ^੮ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਈਉ ਕਰਕੇ ਜਿੱਤ ਲਵਾਂਗੇ ।

ਵਿਗ ਦਮੋਦਰੀ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਈ। ਕਹਨੈ 'ਤੋਹਿ ਭਗਨੀ ਪਨਿ ਪਾਤੀ।
 ਹਮਹਿ ਹਕਾਰਨ ਹਿਤ ਉਮਹਾਤੀ ॥ ੨੫ ॥ ਸਾਈਂ ਦਾਸ ਲਿਖੀ ਬਹੁ
 ਬਿਨਤੀ।—ਆਵਹੁਮਿਹਰ ਧਰਹੁ ਤਜਿ ਗਿਨਤੀ।—ਤੋਹਿ ਮਨੋਰਥ ਕਹਾਂ? ਸੁਨਾਵਹੁ।
 ਈਹਾਂ ਬਸਹੁ ਕਿ ਤਹਾਂ ਸਿਧਾਵਹੁ' ॥ ੨੬ ॥ ਸੁਨਿ ਦਮੋਦਰੀ ਗਿਰਾ ਬਖਾਨੀ।
 'ਕਰਹੁ ਆਪ ਜੈਸੇ ਮਨ ਭਾਨੀ। ਚਲਹੁ ਚਲਹਿਗੇ ਸੰਗ ਤੁਮਾਰੇ।
 ਬਸਹੁ ਬਸਹਿਗੇ ਸਭਿ ਨਿਰਧਾਰੇ' ॥ ੨੭ ॥ ਅਰਧ ਚੇਤ ਕੋ ਮਾਸ ਬਿਤਾਯੋ।
 ਗਮਨ ਆਪਨੋ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਯੋ। ਤੀਨ ਹਜ਼ਾਰ ਚਮ੍ਰੁ ਭਟ ਸੰਗ।
 ਸਸਤ੍ਰਜਿ ਧਾਰਤਿ ਸਹਤ ਤੁਰੰਗ ॥ ੨੮ ॥ ਸਿੱਖਜ ਮਸੇਦ ਮੇਵੜੇ ਘਨੇ।
 ਦਾਸ ਅਨੇਕ ਤਿਨਹਿ ਕੋ ਗਨੇ। ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਤੇ ਤਜਾਰੀ ਸਭਿ ਧਾਰੈਂ।
 ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰੈਂ ॥ ੨੯ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਵਸਤੁ ਸਕਲ ਸੰਭਾਰੀ।
 —ਆਵਨ ਹੋਇ ਕਿ ਨਹਿ—ਉਰਧਾਰੀ। ਸਕਲ ਕੁਟੰਬ ਤਜਾਰ ਕਰਿਵਾਯੋ।
 ਦਾਸੀ ਦਾਸਨ ਕੋ ਸਮੁਦਾਯੋ ॥ ੩੦ ॥ ਚਲਿ ਕਰਿ ਗਏ ਪ੍ਰਥਮ ਦਰਬਾਰ।
 ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਹੁ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰਿ। 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮਮ ਆਵਨ ਕੈ ਨਾਂਹੀ।
 ਬਸਹੁ ਸਦਾ ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਮਾਂਹੀ ॥ ੩੧ ॥ ਜੰਗਲ ਜਾਇ ਜੰਗ ਮੈਂ ਠਾਨੈ*।
 ਮਾਨੀ* ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਗਨ ਹਾਨੈ*। ਤਬਿ ਅਵਾਜ ਭੀ ਮੰਦਰ ਮਾਂਹੀ*।
 'ਤੁਮਰੀ ਬਿਜੈ, ਅਰਹਿ ਰਿਪੁ ਨਾਂਹੀ*' ॥ ੩੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਸੁਨਤਿ ਅਨੇਦੇ।
 ਬੰਦਨ ਕਰੀ ਦੁੰਦ ਕਰ ਬੰਦੇ। ਵਹਿਰ ਪ੍ਰਦੱਛਨ ਦੇ ਕਰਿ ਚਾਰਿ।
 ਪੁਨ ਗੁਰ ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਸਿਧਾਰਿ ॥ ੩੩ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਇ।
 ਬੰਦ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਯੋ ਬਰਤਾਇ। ਤਬਹਿ ਮੰਗਾਇ ਜਰਾਉ ਖਾਸਾ।
 ਜਿਸ ਮਹਿ ਸੁੰਦਰ ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸਾ ॥ ੩੪ ॥ ਸਿਰੀ ਰਿੰਬ ਸਾਹਿਬ ਬਿਚ ਥਾਪਿ।
 ਕਰਨੈ ਅਗਾਰੀ ਪਾਛੇ ਆਪ। ਦੋਇ ਦਿਸਾ ਦੁਇ ਚਮਰ ਦੁਰਾਵੈਂ।
 ਚਲੇ ਕਿਤਿਕ ਲੇ ਸੇਖ ਬਜਾਵੈਂ ॥ ੩੫ ॥ ਰਬ ਅਹੁੰਦ ਗੁਰ ਮਹਿਲਾ ਤੀਨ।
 ਡੋਰੇ ਨੁਖਾ ਅਰੁਢਨਿ ਕੀਨਿ। ਤੀਨਹੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੰਗ ਚਢਿ ਚਾਲੇ।
 ਦੁੰਦਭਿ ਬਜੈਂ ਸੁਭਟ ਗਨ ਨਾਲੇ ॥ ੩੬ ॥ ਪਨਹੀ ਬਿਨਾਂ ਰਿੰਬ ਕੇ

*ਕੀ ਹੈ ੧ ਕੋਣ। *ਹੰਕਾਰੀ। *ਭਾਵ, ਨੇਗੇ ਪੈਰੀਂ।

*ਸਾਰੀ ਚੋਪਈ ਦਾ ਪਾਠਾਂਤ੍ਰ ਇਕ ਥਾਵੇਂ ਐਉਂ ਬੀ ਹੈ:—ਸਭਿ ਕੀ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ ਦਿਆਲਾ। ਯਵਨ ਸੱਤ੍ਰ ਨਾਸਿਯ ਤਤਕਾਲਾ। ਸੁਨਿ ਧੁਨਿ ਭੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਮਾਂਹੀ। ਤੁਮਰੀ ਬਿਜੈ ਅਰੈਂ ਅਰਿ ਨਾਂਹੀ ॥ ੩੨ ॥

ਪਾਛੇ । ਪੁਰਿ ਨਿਕਸੈ ਚਲਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਆਛੇ । ਬਿਰ ਜਬਿ ਭਏ ਸੁ ਬਿਧੀਆ
ਕਹੈ । ‘ਹਕਮ ਕਰਹੁ ਜੋ ਪਾਛੇ ਰਹੈ ॥ ੩੭ ॥ ਸੇਵ ਸੰਭਾਰਹਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ।
ਲੇਨਿ ਦੇਨਿ ਠਾਨਹਿ ਬਿਵਹਾਰ’ । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਬੋਲੈ ਸਿੱਖ ਅਨਾਥ’ । ਸੇਵਾ
ਕਰਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸਾਥ ॥ ੩੮ ॥ ਗੁਰ ਘਰ ਅਵਿਚਲ ਸਿੱਖ ਘਨੇਰੇ’ । ਦਿਨ
ਪੁਤਿ ਵਧਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਡੇਰੇ । ਹਮਰੈ ਆਵਨਿ ਹੋਇ ਨ ਹੋਇ । ਸੇਵਕ ਗੁਰ
ਕੇ ਰਹਿ ਸਭਿ ਕੋਇ’ ॥ ੩੯ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸਗਰੀ ਵਸਤੁ ਸੰਭਾਰੀ । ਠੋਰ
ਠੋਰ ਦਾਸਨਿ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ । ਘਰ ਸਮਾਜ ਸਭਿ ਲਾਇ ਚਲਾਯੋ। ਉਸਰਰ
ਭਾਰ’ ਭਏ ਸਮੁਦਾਯੋ ॥ ੪੦ ॥ ਪੁਰਿ ਜਨ ਗਨ ਸੁਨਿਕੈ ਅਸ ਪਜਾਨਾ ।
ਸਭਿ ਕੈ ਰਿਦੈ ਬਿਖਾਵੈ ਮਹਾਨਾ । ਆਪਸ ਮਹਿ ਕਹਿ ਕਰਿ ਨਰ ਨਾਰੀ।
ਆਵਤਿ ਮੋਚਿ ਬਿਲੋਚਨ ਬਾਰੀ ॥ ੪੧ ॥ ਮੁਖ ਤੇ ਬਾਕ ਨਹੀਂ ਨਿਕਸੀਤਾ ।
ਆਨਿ ਮਿਲੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਭਗਵੰਤਾ । ਜਥਾ ਰਾਮ ਬਨ ਓਰ ਪਧਾਰੇ ।
ਔਧਪੁਰੀ’ ਨਰ ਬ੍ਰਿਹ ਕੋ ਧਾਰੇ ॥ ੪੨ ॥ ਭਈ ਤਥਾ ਗਤਿ ਰੋਦਤਿ ਆਵੈ।
ਏਕ ਕਹੈ ‘ਹਮ ਸੰਗ ਸਿਧਾਵੈ’ । ਘਰ ਸਮਾਜ ਸਭਿ ਲੇ ਕਰਿ ਜੈ ਹੈਂ । ਸਹਿ
ਗੁਰ ਦਰਸੈ ਤਹਾਂ ਬਸੈ ਹੈਂ ॥ ੪੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜੀ ਹਮਹਿ ਬਸਾਯੋ ।
ਅਬਿ ਲੈ ਇਹ ਪਾਲਤਿ ਸੁਖਦਾਯੋ । ਪਾਛੇ ਕਿਸ ਅਲੇਖ ਹਮ ਰਹੈਂ । ਗੁਰ
ਤੋ ਨਹੀਂ ਆਇਬੋ ਚਹੈਂ ॥ ੪੪ ॥ ਕੈ ਮਾਲਿਕ ਅਬਿ ਹੋਇ ਹਮਾਰੇ । ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਬਿਨ ਸਭਿ ਰਹੈਂ ਦੁਖਾਰੇ । ਜੋ ਸਨਮਾਨ ਕਰਤਿ ਸਭਿ ਭਾਂਤੀ । ਸੈ
ਤਜਿ ਚਲੇ, ਨ ਬਿਹਰਤਿ ਛਾਤੀ’ ॥ ੪੫ ॥ ਬਜਾਕੁਲ ਹੁਇ ਬੀਬਨਿ ਮਹਿ
ਡੋਲਤਿ । ਦੁਖ ਬ੍ਰਿਹੁ ਤੇ ਬਾਵਰ ਜਿਮ ਬੋਲਤਿ । ਪੁਰਿ ਤੇ ਨਿਕਸੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਪਾਛੇ । ਕਰਤਿ ਪੁਕਾਰ ਦਰਸ ਕੇ ਬਾਛੇ ॥ ੪੬ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਜਬਿ ਦੇਖੈ
ਪਸਚਾਤੀ । ਆਵਤਿ ਨਰ ਨਾਰਨਿ ਬਿਲਲਾਤੀ। ਬਿਰ ਹੁਇ ਰਹੇ ਨ ਆਗੇ
ਚਲੇ। ਆਨਿ ਅਖਿਲ ਪੁਰਿ ਕੇ ਜਨ ਮਿਲੇ ॥ ੪੭ ॥ ਕਰਿ ਬੰਦਨਿ ਕਹਿ
‘ਇਮ ਤੁਮ ਚਾਲੇ । ਬਹੁਰ ਨ ਆਵਹੁ ਜਿਮ, ਸੰਭਾਲੇ’ । ਕਿਸ ਕੇ ਹਮਹਿ
ਸੋਪ ਕਰਿ ਛੋਰਾ ? । ਗਮਨੇ ਤੁਮ ਜੰਗਲ ਕੀ ਓਰਾ ॥ ੪੮ ॥ ਤੁਮਰੇ ਸੰਗ
ਚਲਹਿਰੀ ਸਾਰੇ । ਸੁਤ ਬਨਿਤਾਦਿਕ ਲੇ ਪਰਵਾਰੇ । ਰਾਵਰਿ ਬਿਰਹ ਸਹਜੇ

‘(ਕੋਈ) ਗ੍ਰੰਥ ਸਿੱਖ । ‘ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਅਟਲ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਬਹੁਤ ਹਨ । ‘ਉਠਾ ਦਾ
ਭਾਰ । ‘ਦੁਖ । ‘ਅਯੁਧਿਆਪੁਰੀ । ‘ਛਾਤੀ ਬੀ ਨਹੀਂ ਫੱਟਦੀ । ‘ਜੇਉਂ ਸਭ ਕੁਝ ਸੰਭਾਲ ਕੇ
ਦੁਰੇ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ।

ਨਹਿ ਪਰੈ । ਰਹਿ ਪਸਚਾਤ ਕੈਨ ਦੁਖ ਭਰੈ ॥੪੬॥ ਭਲਾ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ
ਮਝਾਰੈ । ਨਿਤ ਉਠਿ ਤੁਮਰੇ ਵਰਸ ਨਿਹਾਰੈ । ਪੁਰਿ ਉਜਾਰ ਹੁਇ ਬਸਨੈ
ਜਾਈ । ਇਮ ਕਹਿ ਰੁਦਤਿ ਭਏ ਸਮੁਦਾਈ ॥੫੦॥—ਅਸਮੰਜਸ—ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਬਿਚਾਰੈ—ਪੁਰਿ ਜਨ ਜੇ ਹਮ ਸਾਥ ਸਿਧਾਰੈ । ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਪੁਰਿ ਪਰਮ
ਬਸਾਵਾ । ਮਹਾਂ ਦੋਸ ਜੇ ਇਸਹਿ ਦੁਖਾਵਾ—॥ ੫੧ ॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ
ਬਿਰੇ ਨਿਹਾਰੈ । ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਧੀਰ ਉਚਾਰੈ । ਨਹਿ ਮਾਨਹਿ ਪੁਰਿ
ਬਸਨ ਪਿਛਾਰੀ । ਸੋਚ ਬਿਮੋਚਨ ਸੋਚਤਿ ਭਾਰੀ ॥੫੨॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ
ਪ੍ਰੀਤ ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜਨਮ' ਪੁਸਤਕ ਚਰਨਨ ਨਾਮ ਖੋਲਸਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧੬ ॥

੧੭. [ਡਰੋਲੀ ਸਾਈਂ ਦਾਸ ਦੇ ਘਰ] ।

ਏਹਾ ॥ ਹਰੀ ਚੰਦ ਗੁਰ ਸਸਨ ਜੋ ਪਿਤਾ ਨਾਨਕੀ ਕੋਰ । ਆਯੋ ਵਹਿਰ
ਸਭਾਰਜਾ ਉਰ ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਡੋਰ ॥ ੧ ॥ ਥੋਪਈ ॥ ਸਤਿ ਕੁਟੈਬ ਜੁਤਿ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਹੋਰਾ । ਮੋਚਤਿ ਨੀਰ ਬਿਲੋਚਨ ਕੋਰਾ । ਬੋਲਨੈ 'ਗੁਰ ਅਲੰਬ ਪੁਰਿ
ਸਾਰੇ । ਤੁਮ ਤਜਾਗਤਿ' ਨਹਿ ਕਰੀ ਅਵਾਰੇ ॥ ੨ ॥ ਪਤਿ ਬਿਹੀਨ ਜਿਮ
ਚਹਤਿ ਨ ਨਾਰੀ । ਸਸਿ ਬਿਨ ਨਿਸਾ, ਨਦੀ ਬਿਨ ਬਾਰੀ । ਮਹਿਪਾਲਕ
ਬਿਨ ਚਮੁਨ ਆਛੈ । ਤਥਾ ਪੁਰੀ ਸਭਿ ਤੁਮਰੇ ਪਾਛੈ ॥੩॥ ਰਹੇ ਉਡੀਕਤਿ
ਆਗੈ ਗਏ । ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਮਹਿ ਆਵਨ ਕਿਏ । ਪੁਰਿ ਜਨ ਨਿਰਾਧਾਰ
ਕਿਮ ਰਹੈ । ਉਜਰ ਜਾਹਿ, ਕੈ ਤੁਮ ਸੰਗ ਲਹੈ ॥ ੪ ॥ ਮੈਂ ਅਬਿ ਤਜਾਰ
ਹੋਇ ਕਰਿ ਆਯੋ । ਚਹੈ ਆਪ ਕੇ ਸੰਗ ਸਿਧਾਯੋ । ਸੁਤਾ, ਸੁਤਾ ਸੁਤਾ,
ਸਹਿਤ ਤਿਹਾਰੇ । ਉਰ ਅਨੰਦ ਨਿਤ ਲਹੈ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੫ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ
ਸਸੁਰ ਗਿਰਾ ਗੁਰ ਭਾਰੀ । ਧੀਰਜ ਦੇਬੇ ਹੇਤੁ ਉਚਾਰੀ । 'ਇਹ' ਗੁਰ ਪੁਰਿ
ਨਿਤ ਬਸਹਿ ਸਵਾਯਾ । ਅੰਨ ਦਰਬ ਕੀ ਕਮੀ ਨ ਕਾਯਾ ॥ ੬ ॥ ਟੈਕ
ਬਮੈ ਜੋ ਧਨੀ ਬਨੈ ਹੈ । ਅੰਨ ਬਸਨ ਕੀ ਕਮੀ ਨ ਹੁੈ ਹੈ । ਜੋ ਗੁਰ ਪੁਰਿ ਕੋ
ਬਿਘਨ ਉਠੈ ਹੈ । ਬਿਨ ਮਾਰੇ ਆਪੇ ਮਰਿ ਜੈ ਹੈ ॥੭॥ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰਿ ਬਾਹੁ
ਪਕਰਾਈ । ਅਬਿਚਲ ਜਿਸ ਕੀ ਨੀਵ ਰਖਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਮਹਾਂ
ਪ੍ਰਤਾਪੁ । ਬੰਦਹੁ ਨਿਤ ਹੱਛਕ ਹੁਇ ਆਪੁ ॥੮॥ ਕਹਿ ਇੰਤਿਜਾਦਿ ਸਗਲ

‘ਠਹਿਰ ਗਏ (ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ) ਤੋਕ ਰਹੇ ਹਨ । ‘ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ । ‘ਭਾਵ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਜਲਚਲਦਾ
ਹੈ । ‘ਆਪ ਨੇ (ਪੁਰੀ) ਛੱਡਦਿਆਂ । ‘ਚੰਦ ਬਿਨਾ ਰਾਤ੍ਰੀ । ‘ਜਲਾ’ ਜਦ ਆਪ ਅੱਗੇ ਗਏ ਸਾਓ ।
‘ਪੁਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਵੇਹਤਾ ਛਾਵ ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਜੀ । ‘ਕੋਈ ।

ਸਮੁਝਾਏ । ਨਿਜ ਮਾਯਾ ਕਰਿ ਉਰਿ ਬਿਰਮਾਏ^੧ । ਸਭਿ ਕੋ ਸਦਨ ਲਗੇ
 ਤਬਿ ਆਛੇ । ਪਾਛੇ ਹਟਨਿ ਅਖਿਲ ਮਨ ਬਾਂਛੇ ॥੯॥ ਦੈ ਧੀਰਜ ਸਤਿਗੁਰ
 ਸਭਿ ਤਾਂਈ । ਹਰੀ ਚੰਦ ਕੋ ਭੁਜ ਪਕਰਾਈ । ਜਾਨਿ ਸਸੁਰ ਬਡ, ਬੰਦਨ
 ਕਰਿਕੈ । ਮੁਰੈ ਸਰਬ ਹੀ ਦਰਸ ਨਿਹਰਿਕੈ ॥੧੦॥ ਸਿਵਕਾ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰ
 ਆਰੂਢੇ । ਮਾਰਗ ਗਮਨੇ ਜਿਸ ਗੁਨ ਗੂਢੇ । ਹਰੀ ਚੰਦ ਮਿਲਿ ਤਨੁਜਾ
 ਸਾਥ । ਫੇਰਿ ਹਾਥ ਦੋਹਤ ਕੇ ਮਾਥ^੨ ॥੧੧॥ ਤੈ ਗੁਰ ਮਹਿਲਾਂ ਸੋ ਨਰਨਾਰੀ ।
 ਮਿਲਿਮਿਲਿ ਅਖਲ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ । ਜਬਾ ਜੋਗਕਹਿ ਸਨਿ ਕਰਿ ਸਾਰੇ । ਆਪ
 ਆਪਨੇ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ ॥੧੨॥ ਚਮ੍ਰੁ ਸਹਤ ਗੁਰ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ । ਦੈਦਭਿ
 ਬਜ੍ਯੋ ਕਿ ਘਨ ਗਰਜਾਨਾ । ਸਗਲ ਕੁਟੰਬ ਸੰਗ ਮੈਂ ਲੀਨਾ । ਸਨੇ ਸਨੇ
 ਗੁਰ ਚਲਿਬੋ ਕੀਨਾ ॥੧੩॥ ਹੁਤੇ ਕੋਸ ਨੋ ਤਾਰਨ ਤਰਨ । ਤੀਰਥ ਪਿਖਨੋ
 ਪਾਪ ਗਨ ਹਰਨਾ ਪੂਰਬ ਦਿਸਿ ਕੋ ਡੋਰੇ ਪਾਏ । ਬਰਨ ਬਰਨ ਕੋ ਤੰਬੂ ਲਾਏ
 ॥੧੪॥ ਕਰਿ ਬਿਸਰਾਮ ਜਾਮਨੀ ਟਾਰੀ । ਉਠਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੈਚ ਕੋ ਧਾਰੀ ।
 ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਕਰਿ ਧਨ ਦਾਨਾ । ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਕੋ ਗਏ ਸਥਾਨ ॥੧੫॥
 ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਈ । ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਸਿਵਕਾ ਮੰਗਵਾਈ । ਚਵਿ ਕਰਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਪੰਥ ਪਧਾਰੇ । ਸੰਗ ਚਮ੍ਰੁ ਚਲਿ ਬਜ੍ਯਤਿ ਨਗਾਰੇ ॥੧੬॥ ਅੱਗੁ ਗ੍ਰੰਥ
 ਸਾਹਿਬ ਅਸਵਾਰੀ । ਚਾਰੁ ਚਮਰ ਵੋਰਤਿ ਦੁਤਿ ਭਾਰੀ । ਪਾਛੇ ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ
 ਮਗ ਚਾਲਤਿ । ਸ਼ਬਦ ਹੋਤਿ ਬਡ ਹਯ ਪਗ ਡਾਲਤਿ ॥੧੭॥ ਗਗਨ
 ਅਛਾਦਹਿ ਉਡ ਕਰਿ ਧੂਰ । ਮੰਦ ਤੇਜ ਤਿਸਤੇ ਹੁਇ ਸੂਰ^੩ । ਚਲਤਿ
 ਬਾਹਨੀ ਪੰਕਤਿ ਕਰੈ^੪ । ਗਾਮ ਪੰਥ ਮਹਿ ਤਿਨ ਕ੍ਰਿਖ ਦਰੈ^੫ ॥੧੮॥ ਤ੍ਰਿਣ
 ਕਾਸਟ ਛੀਨਹਿ ਜਹਿ ਡੋਰੇ^੬ । ਪਿਖਹਿ ਲੋਕ ਰਿਸ ਧਰਹਿ ਘਨੇਰਾ । ਪ੍ਰਜਾ

^੧ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਪਾਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਪਰਚਾ ਦਿੱਤੇ (ਪਿਛੇ ਰਹਿਣ ਲਈ) । ^੨ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ (ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ) ਸਿਰ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਕੇ ਰਾਤ । ^੩ਪਾਲਕੀ । ^੪ਸੂਰਜ ਦਾ । ^੫ਫੌਜ ਸਫ ਏਨ੍ਹਕੇ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਰੁਚੁ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਵੇਦ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਕੇ ਪੇਂਤੜੇ ਬੰਦ ਦੁਰਨਾ, ਲੜਨਾ, ਮੁੜਕੇ ਹੱਲਾ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਆਪ ਸਿਖਾਏ ਸਨ । ^੬ਰਾਹ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਘਾਹ ਖੇਤੀ ਦਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਫੌਜ) । *ਪਾਠ:-ਚਰੈ ।

†ਇਸਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜ਼ੁਲਮ ਰਵਾ ਰੱਖਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ । ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਅਸੂਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਨ ਦਾਣਾ ਤ੍ਰਿਣ ਮੁੱਲ ਦੇਕੇ ਲੈਂਦੇ ਸਨ । ਜਿੱਥੇ ਉਤਰਦੇ ਸਨ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਜਦ ਦਲ ਚਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਹਿ ਸੁਭਾ ਕੁਛ ਨਾ ਕੁਛ ਹੋ ਜਾਂਦਾ

[ਭਾਈ ਵ੍ਰਥ ਵੇਰ ਅਛੇ ਪੇਂਦੇ ਹੋਏ]

ਕਿਧੋਂ ਹਾਕਮ ਸਹਿ ਸੈਨਾ। ਜੇ ਬੇਮੁਖ ਮਹਿਮਾ ਸਮੁਝੈ ਨਾ ॥ ੧੯ ॥ ਸੇ
 ਖੁਨਸਾਹਿ ਜਰੈ, ਨਹਿ ਜਰੈ। ਮਨਹੁ ਉਖਾਰਤਿ ਹੈਂ ਨਿਜ ਜਰੈ। ਪਿਖਹਿ
 ਪ੍ਰਤਾਪ ਮਹਾਂ ਬਲ ਵਾਰੇ। ਕਹਹਿ ਕਿ ਇਨ ਸੋਤੁ ਗਨ ਮਾਰੇ ॥ ੨੦ ॥ ਅਰੁ
 ਜੈ ਅਰਹਿ ਚਹਿ ਸਮਤਾਈ। ਤੁਰਨ ਜਮ ਘਰੈ ਦੇਤਿ ਪਠਾਈ। ਸ਼ਾਹੁ
 ਜਹਾਂ ਤੇ ਤਾਸ ਨ ਧਰੈ। ਸੈਨ ਅਸੈਖਨ ਸੋ ਲਰਿ ਪਰੈ* ॥ ੨੧ ॥ ਸਪਤ
 ਹਜ਼ਾਰ ਹਤੈ ਇਕ ਬਾਰੀ। ਪੁਨਹ ਦੁਗਨ ਇਸ ਤੇ ਸੰਘਾਰੀ। ਟਰਜੈ
 ਸ਼ਾਹੁ ਰਲ ਤੇ ਧਰਿ ਸ਼ੈਕਾ। ਇਹ ਨਹਿ ਮਿਟਜੈ ਬੀਰ ਬਰ ਬੈਕਾ ॥ ੨੨ ॥
 ਪ੍ਰਥਮ ਪੰਚ ਗੁਰ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਰੂਪ। ਇਹੁ ਧਰਿ ਸਸਤੁ ਭਯੋ ਬਡਿ ਭੂਪ। ਜੋਧਾ
 ਮਹਾਂ ਕਰਨਿ ਸੰਘਾਮੂ। ਦੰਡ ਪ੍ਰਚੇਡ ਦੀਹ ਬਲ ਧਾਮੂ ॥ ੨੩ ॥ ਡੀਲ
 ਦਰਾਜ ਨ ਦੂਸਰ ਕੋਈ। ਬਲ ਅਰ ਸ਼ਕਤਿ ਕਹਾਂ ਸਮ ਹੋਈ। ਸੁੰਦਰ ਮੁਖ
 ਮੰਡਲ ਦਰਸੈਤਾ। ਦੀਰਘ ਬੀਰਜ ਧੀਰਜਵੈਤਾ ॥ ੨੪ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ
 ਕਹਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ। ਨਿਜ ਘਰ ਵਬਕਹਿ ਨਿਕਸਹਿ ਨਾਂਹੀ। ਚਲਜੈ
 ਜਾਇ ਇਕ ਦਿਨ ਹੀ ਰਹੈ—। ਯਾਂਤੇ ਨਹਿ ਕਠੋਰ ਕੋ ਕਹੈ ॥ ੨੫ ॥ ਹੁਇ
 ਨੁਕਸਾਨ ਸੀਸ ਸਹਿ ਲੋਤਿ। ਨਹਿ ਬਿਗਰਹਿ ਸਮੁਝਹਿ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਤੁ।
 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਮਨਤਿ ਸਹਿ ਸੈਨਾ। ਮਗ ਮਹਿ ਬਸੇ ਚਲਤਿ ਦੁਇ ਰੈਨਾ
 ॥ ੨੬ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਇ ਸੁਧਿ ਸਾਂਈ ਦਾਸ। ਇਤ ਆਗਮਨ ਭਯੋ ਸੁਖਰਾਸ।
 ਚਮ੍ਰੁ ਸਰਬ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਨਿਕਟਿ ਪਹੁੰਚੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਕੇਤ ॥ ੨੭ ॥
 ਲੋ ਨਰ ਸੰਗ ਆਇ ਅਗੁਵਾਈ। ਬਿਕਸਜੈ ਸਦਨ ਅਨੰਦ ਸਮੁਦਾਈ।
 ਸਰਦ ਇੰਦੁ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਓਰਾ। ਕਰਜੈ ਚਕੋਰਨ ਕੋ ਦਿਗ ਜੋਰਾ ॥ ੨੮ ॥
 ਨਮੋ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਰਿ ਧਰਿ ਭਾਵਾ ॥ ਪਿਖਿ ਚਰਣਾਰਬਿੰਦ ਉਤਲਾਵਾ।
 ਗਹਿ ਰਕਾਬ ਕੋ ਸਿਰ ਪਰ ਧਾਰੇ। ਅਨੰਦ ਨੀਰ ਲੋਚਨ ਕੋ ਡਾਰੇ ॥ ੨੯ ॥
 ਜਨੁ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਆਤਮ ਗਜਾਨਾ। ਚਿਰ ਕੇ ਬਿਛੁਰੇ ਕੀਨਿ ਮਿਲਾਨਾ।

*ਸੜਦੇ ਹਨ ਖੱਲਦੇ ਨਹੀਂ। *ਜੜ੍ਹਾਂ। *ਅੜਦੇ ਹਨ। *ਮਾਰੇ। *ਬਲ ਦਾ ਘਰ ਹਨ। *ਮਹਾਂ
 ਬਲੀ। *ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਦਬ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। *ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ। *ਦੇਦਮਾ। *ਨੇੜ ਦਾ ਜੋੜਾ।
 (ਅ) ਨੇੜ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ। *ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਕੇ। *ਪਾ:—ਮਰੇ।

੨੬੬ [ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਬਾਕੀ ਟੁਕ]

ਹੈ। ਕਿਤੇ ਦਾਣਾ ਪੱਠਾ ਦੇਣੋਂ ਕੋਈ ਨਾਂਹ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕੀਮਤ ਦੇ ਕੇ ਪਰ ਜੋਰ ਨਾਲ ਲੈਣਾ
 ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਵਿ ਜੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦੁਭੀਤੀ ਦਰਸਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਤਾਂ ਦੀਰਘ ਨਾਲ
 ਖੁਫ਼ਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੇ ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਗਲ ਦਾ ਵੱਢਰ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਬਲ ਤੇ ਸੈਨਾ ਤੇ
 ਫੁਰਕਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਭੈਤਾ ਦੇਖਕੇ ਅਚਰਜ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਬੂਝੀ ਕੁਸ਼ਲ ਬਤਾਈ । ਡੇਰਾ ਕਰਨੇ ਸੁਭਟ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੦ ॥
 ਤੀਨਹੁ ਗੁਰ ਪਤਨੀ ਜਬਿ ਦੇਖੀ ॥ ਪਰਨੇ ਪਾਇ ਧਰਿ ਭਾਉ ਵਿਸੇਖੀ ॥ ਅਪਰ
 ਸਗਲ ਗੁਰ ਕੇਰ ਨਜੀਕੀ ॥ ਮਿਲਨੇ ਤਬਹਿ ਪੂਰੀ ਇਛ ਜੀਕੀ ॥ ੩੧ ॥ ਤਿਮ
 ਰਾਮੋ ਮਿਲਿ ਮਸਤਕ ਟੇਕਾ । ਸਾਭ ਕੁਟੰਬ ਸਹਿ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕਾ । ਸੁੰਦਰ
 ਗਨ ਪਰਯੇਕ ਡਸਾਏ । ਉਜਲ ਆਸਤਰਨ ਸੇਂ ਛਾਏ ॥ ੩੨ ॥ ਸੁੰਦਰ
 ਮੰਦਿਰ ਅੰਦਰ ਬਿਰੇਸੈਨਾ ਵਹਿਰ ਸਿਵਰ ਬਹੁ ਕਰੇ ॥ ਤੈਬੁ ਸ਼ਮਿਯਾਨੇ ਬਹੁ
 ਤਾਨੇ । ਗਾਡਨੇ ਝੰਡਾ ਉਚ ਮਹਾਨੇ ॥ ੩੩ ॥ ਜਥਾਜੋਗ ਉਤਰੇ ਸਮੁਦਾਯਾ
 ਆਦਿ ਮਸੀਦਨ ਚਮੁੰ ਨਿਕਾਯਾ । ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਦੰਪਤੀ ਹੁਲਾਸ ।
 ਸੇਵਤਿ ਰਾਮੋ ਸਾਂਈਦਾਸ ॥ ੩੪ ॥ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਅਸਨ ਬਨਾਯੋ ॥ ਬੈਠਿ
 ਨਿਕਟਿ ਧਰਿ ਭਾਉ ਅਚਾਯੋ । ਤਥਾ ਗੁਰੁ ਕੇ ਨੰਦਨ ਸਾਰੇ । ਧਰਿ ਅਨੰਦ
 ਅਚਵਾਇ ਅਹਾਰੇ ॥ ੩੫ ॥ ਪੁਨ ਰਾਮੋ ਪ੍ਰੀਤੀ ਬਡ ਧਾਰੀ । ਅਚਿ ਦਮੋਦਰੀ
 ਆਦਿਕ ਸਾਰੀ ॥ ਕਹਨੇ ਗੁਰੂ 'ਸੁਨਿ ਸਾਂਈਦਾਸ' ॥ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਆਨੇ ਪਾਸ
 ॥ ੩੬ ॥ ਨਿਤ ਚਿਤ ਸਿਮਰਤਿ ਹਾਥਨ ਜੋਗਿਕਰਤਿ ਰਹਨੇ ਦਰਸਨ ਕੀ
 ਲੋਰ । ਯਾਂਤੇ ਪਠਿ^੧ ਕਰਿ ਤੁਵ ਅਰਦਾਸ^੨ । ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ ਆਏ ਪੁਰਿ
 ਆਸੁ^੩ ॥ ੩੭ ॥ ਸਾਂਈਦਾਸ ਕਹਨੇ ਧਰਿ ਭਾਉ । 'ਇਹੀ ਆਪ ਕੋ ਸਹਜ
 ਸੁਭਾਉ । ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਦਰਬ ਨਹਿ ਹੋਰੇ । ਲਖਹੁ ਨ ਸਾਕ ਸਬੰਧ ਬਡੇਰੇ ॥
 ੩੮ ॥ ਜਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਚਿਤਹੁ ਗੁਸਾਈਂ । ਸਭਿ ਤਜਾਗਹੁ ਤਹਿ ਪਹੁੰਚਹੁ
 ਜਾਈ ॥ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਛੋਡਿ ਕੁਰੁਰਾਈ^੪ ॥ ਜਾਇ ਬਿਦਰ ਕੇ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ ॥
 ੩੯ ॥ ਦਿਜਬਰ ਪੰਡਿਤ ਗੁਨਿ ਗਨ ਵਾਨੇ^੫ । ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਤਜਾਰੀ
 ਸਜਾਨੇ । ਸੂਦ੍ਰ ਭਗਤ ਕੇ ਸੰਗ ਢਿਰੰਤੇ । ਬਿਦਤਿ ਜਗਤ ਮਹਿ ਨਹੀਂ
 ਛਪੀਤੇ ॥ ੪੦ ॥ ਬਸਿ ਦਾਸਨ ਕੇ ਸਦਾ ਗੁਸਾਈਂ । ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਤ ਤੁਮ ਕੋ
 ਬਨਿਆਈ । ਅਪਰ ਨਹੀਂ ਸਮਤਾ ਕੋ ਧਰੇ ਬਸ ਦੀਨਨਿ ਕੇ ਨਿਤ ਅਨੁ-
 ਸਰੇ^੬ ॥ ੪੧ ॥ ਰਹਤਿ ਭਏ ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਾਰਾਜ^੭ ॥ ਸਦਾ ਸੁਧਾਰਹਿ ਸਿੱਖਨ
 ਕਾਜ । ਕਬਿ ਕਬਿ ਵਹਿਰ ਅਖੇਰ ਸਿਧਾਵੇ । ਕਬਹੂੰ ਬੈਠਿ ਕਰਿ ਸਭਾ

^੧ਸਾਰੀ । ^੨(ਆਪਣੀ) ਸ਼ਕਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੰਦ ਨਾਲ ਦੰਪਤੀ ਰਾਮੋ ਤੇ ਸਾਂਈਂ ਦਾਸ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ । ^੩ਪੜ੍ਹ ਕੇ । ^੪ਤੋਰੀ ਚਿੰਠੀ । ^੫ਛੋਤੀ । ^੬ਕੋਰੁਫਾਂ ਦੇ ਰਾਜਾ (ਦਰਯੋਧਨ) ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੇ । ^੭ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ । ^੮ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਹੋ ਤੇ ਨਿਤ (ਤਿਲ੍ਹੰ ਦੇ) ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ।
^੯ਭਾਵ ਭਰੋਲੀ ਵਿਚ ।
^{੧੦}ਪੁ :- ਪਾਸ ।

ਲਗਾਵੈ ॥ ੪੨ ॥ ਬਹੁਰ ਵਿਸੋਏ ਕਾ ਭਰਿ ਮੇਲਾ । ਸੁਨਿ ਸੁਧਿ ਗੁਰ ਕੀ
ਭਯੋ ਸਕੇਲਾ । ਬਹੁ ਉਪਹਾਤਨ ਆਨਿ ਚਵਾਵੈ । ਬੈਦਹਿ ਚਰਨ ਦਰਸ
ਕੋ ਪਾਵੈ ॥ ੪੩ ॥ ਗੁਰ ਵਿਗ ਬਸਹਿ ਲਾਭ ਕੋ ਜਾਨੈ । ਦਰਸਹਿ ਅਪਨਿ
ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਮਾਨੈ । ਅਨਗਨ ਵਸਤੁ ਅਰਪਹਿ ਆਇ । ਨਰ ਨਾਰੀ ਹੋਏ
ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੪੪ ॥ ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪਾਇ ਸਿਧਾਰੇ । ਨਿਸਾ ਤੀਨ ਗੁਰ
ਨਿਕਟਿ ਗੁਜਾਰੇ । ਸੁਜਸੁ ਕਰਤਿ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਗਏ । ਸਤਿਗੁਰ ਤਹਾ
ਬਿਰਾਜਤਿ ਭਏ ॥ ੪੫ ॥

ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਤਿ ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ 'ਡਰੋਲੀ ਪਹੁੰਚਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਰਨੰ
ਨਾਮ ਸਪਤ ਵਸੰਸੇ ਅੰਸੁ ॥ ੧੭ ॥

੧੮. [ਵੱਡੇ ਘਰ, ਭਾਈ ਸਾਦਾ ਸਾਧੂ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਸਤਿ ਡਰੋਲੀ ਗ੍ਰਾਮ ਮਹਿ ਕੀਨੋ ਅਨਿਕ ਬਿਲਾਸ । ਏਕ ਗਾਥ
ਹੋਈ ਜਥਾ ਸੁਨਹੁ ਤਥਾ ਸੁਖਰਾਸ ॥ ੧ ॥ ਘਰ ਵੱਡੇ ਇਕ ਗ੍ਰਾਮ ਮਹਿ
ਗੁਰ ਸਿਖ ਬਸਹਿ ਤਿਖਾਨਾਰਾਮਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਧਰੀ ਮਹਾਨ ॥
੨ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਛਠੇ ਮਾਸ ਦਰਸਨ ਕੋ ਜਾਇ । ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਧਨ ਭੇਟ
ਚਵਾਇ। ਸੁਨਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਨੀ । ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਕਰਿ ਬਨਹਿ
ਸੁ ਦਾਨੀ ॥ ੩ ॥ ਭਉ ਉਰ ਬਿਖੈ ਭਾਉ ਕੋ ਧਾਰੈ । ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿਮਾ
ਅਧਿਕ ਉਚਾਰੈ । ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਕੋ ਸੇਵਤਿ ਰਹੈ । ਬਪੁਬਹੁ ਬਰਖਨ ਬਧ
ਨਿਰਬਹੈ ॥ ੪ ॥ 'ਆਕਲ' ਕਹਹਿ ਤਾਂਹਿ ਕੋ ਨਾਮੁ । ਮਨ ਕੋ ਗੁਰਮਤ
ਮਹਿ ਬਿਸਰਾਮੁ। ਤਿਸ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਨਿਪਜੀ ਇਕ ਕੰਨੜਾ। ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਪੰਨ
ਕੀ ਧੰਨੜਾ ॥ ੫ ॥ ਸਪਤ ਬਰਖ ਜਥਿ ਆਕਲ ਜਾਨੀ। 'ਕਿਤ ਸਨਬੰਧ ਕਰੈ'
ਮਨ ਠਾਨੀ । ਦਿਜ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ ਦਯੋ ਪਠਾਈ । 'ਕਰਿ ਸੁਭ ਬਲ ਮਮ
ਸੁਤਾ ਸਗਾਈ' ॥ ੬ ॥ ਫਿਰਜੈ ਕਿਤਿਕ ਬਲ ਮਿਲੈ ਨ ਹਾਣੀ ॥ ਖੋਜਤਿ
ਆਯੋ ਪੁਰਿ ਤੁਕਲਾਣੀ । ਬੁਝਤਿ ਘਰ ਤਿਖਾਣ ਕੇ ਗਯੋ । ਸਮਤਾ ਮਹਿ
ਨੀਕੇ ਪਿਖਿ ਲਯੋ ॥ ੭ ॥ ਕਹੈ ਸਬੰਧ ਕਰਨ ਕੋ ਜਥੈ । ਸਾਦਾ ਨਾਮ ਸੁ
ਖਾਤੀ ॥ ਤਬੈ । ਸਨਮਾਨੈ ਸੇਵਾ ਸਭਿ ਠਾਨੀ । ਨਿਸ ਬਸਾਇ ਕਰਿ ਗਾਥ
ਬਖਾਨੀ ॥ ੮ ॥ ਭਲੈ ਮਹੂਰਤ ਤਬਹਿ ਸੁਧਾਇ । ਤਿਸ ਕੋ ਸੁਤ ਸਾਧੂ*

*ਭੈ । *ਪ੍ਰੇਮ । *ਸਰੀਰ ਦੀ ਆਯੂ ਬਹੁਤੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਨਿਰਬਾਹੀ । *ਧੰਨਤਾ ਜੋਗ । *ਬਰਾਬਰ ਦੀ
ਵਰ । *ਤਰਖਾਣ ।

*ਇਹ ਨਾਮ ਸਾਰੇ ਅੰਸ ਵਿਚ 'ਸੰਧੂ' 'ਸਾਧੂ' ਤੇ 'ਸੱਧੂ' ਤੇ
ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਇਕ ਪਾਠ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ । ਅਸੀਂ
ਇਕ ਪਾਠ 'ਸਾਧੂ' ਵਰਤਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਬੈਠਾਇ । ਕਾਵਿ ਤਿਲਕ ਕੁਲਦੀਤਿ ਕਰਾਈ । ਪੁਨ ਆਕੁਲ ਕੋ ਆਨਿ
ਸੁਨਾਈ ॥ ੯ ॥ ‘ਪੁਰ ਤੁਕਲਾਲੀ ਮਹਿ ਸੁਭ ਧਾਮ । ਭਲੇ ਜਾਤਿ ਮਹਿ
ਸਾਦਾ ਨਾਮ । ਤਿਸ ਕੋ ਸੁਤ ਸਾਧੂ ਬਯ ਬਾਲਾ’ । ਕਰਜੋ ਸਬੈਧ ਬਹੁਤ ਬਲ
ਭਾਲਾ’ ॥ ੧੦ ॥ ਸੁਨਿ ਆਕੁਲ ਨੇ ਬੁਝਨ ਕਰਜੋ । ‘ਗੁਰ ਕੋ ਸਿੱਖ ਕਿ
ਨਹੀਂ ਨਿਹਰਜੋ?’ । ਥਿੱਪੁ ਕਰੈ ‘ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬਿਚਾਰਾਨੀਕੋ ਏਕ ਨਿਕੇਤ
ਨਿਹਾਰਾ’ ॥ ੧੧ ॥ ਪਛੁਤਾਯੋ ਬਸ ਚਲਜੇ ਨ ਫੇਰਾਬੀਤੇ ਕਿਤਿਕ ਬਰਖ ਪੁਨ
ਹੋਗਿਗੁਰ ਕੋ ਰਹਜੇ ਅਰਾਧਿਤਿ ਸਦਾ । ‘ਕਰਹੁ ਸਬੈਧੀ ਸਿਖ ਜਦ ਕਦ’ ॥
੧੨ ॥ ਇਮ ਆਕੁਲ ਚਿੰਤਾ ਬਸਿ ਹੋਵਾ ਸਮੈਂ ਸੁ ਬਜਾਹ ਕਰਨਿ ਕੋ ਜੋਵਾ
ਲਿਖ ਕਰਿ ਪਾਤੀ ਦਈ ਪਠਾਇ । ਪਿਖਿ ਸਾਦੇ ਆਨੰਦ ਉਪਜਾਇ ॥ ੧੩ ॥
ਸੇਵਕ ਸਰਵਰ ਕੋ ਨਿਤ ਸੋਈ । ਸਦਨ ਮੁਕਾਮ ਕਰਜੋ ਰਤਿ ਹੋਈ’ । ਸਾਧੂ
ਸੁਤ ਕੋ ਮਾਥ ਟਿਕਾਵਾ ਕਰਜੋ ਰੋਇ* ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਮਨਾਵਾ’ ॥ ੧੪ ॥ ਵੱਡੇ
ਗ੍ਰਿਹ^੧ ਬਜਾਹਨਿ ਪੁਨ ਗਯੋਜਾਇ ਢੁਕਾਉ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਕਿਯੋ । ਆਕੁਲ
ਸਾਦੇ ਮਿਲਨੀ ਕੀਨਿ । ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਦੇ^੨ ਕੀਰਤਿ ਲੀਨ ॥ ੧੫ ॥ ਸਾਧੂ ਕੋ
ਦੀਨੇ ਤੁਬਿ ਫੇਰੇ । ਜਥਾਜੋਗ ਕਰਿ ਰੀਤਿ ਭਲੇਰੇ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਦੇ ਕਰਿ
ਸਨਮਾਨੇ । ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਰਾਖੇ ਸੁਖ ਠਾਨੇ ॥ ੧੬ ॥ ਪੁਨ ਆਕੁਲ ਨੇ ਭਲੇ
ਪਛਾਨੇ—ਇਹੁ ਸਰਵਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਠਾਨੇ—ਲੋਕ ਜਾਤਿਕੇਪਿਖਿ ਸਮੁਦਾਇ ।
ਨਹਿ ਬੋਲਜੋ ਮਨ ਬਹੁ ਪਛੁਤਾਇ ॥ ੧੭ ॥ ਅਪਨ ਸੁਤਾ ਸੋਂ ਸਕਲ
ਬਖਾਨੀ । ‘ਤੁਵ ਸਸੁਰਾਰ ਅਹੈ ਸੁਲਤਾਨੀ । ਤੈਂ ਨਹਿ ਮਨਹੁ, ਕਹਹਿ
ਕਦਾਈ’ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਮਾਨਹੁ ਮਨ ਲਾਈ’ ॥ ੧੮ ॥ ਭਈ ਦੁਖਦ ਬਹੁ
ਆਕੁਲ ਤਨਿਯਾ । ਰਿਦੈ ਬਿਸੁਰਤਿ ਸਿਰ ਕੋ ਧੁਨਿਯਾ । ਨਹਿ ਬਸ ਚਲੇ
ਸਹਜੇ ਦੁਖ ਉਰ ਮੈਂ —ਸੈਂ ਸਿਖ ਸੁਤਾ, ਸਰਵਰੀ ਘਰ ਮੈਂ!— ॥ ੧੯ ॥ ਕਰੀ
ਬਿਸਰਜਨ ਰੁਦਤਿ ਬਿਸਾਲਾ । ਪੁੰਤ੍ਰ ਸਨੁਖਾ ਲੇਤਬਿ ਚਾਲਾ’ । ਗੁਰੂ ਡਰੋਲੀ
ਪੂਰਬ ਆਏ । ਉਤਰੇ ਹੁਤੇ ਦਸ ਬਿਦਤਾਏ ॥ ੨੦ ॥ ਤੁਕਲਾਲੀ ਕੋ
ਮਗ ਮੈਂ ਡੇਰਾ । ਭਜਨ ਕੀਰਤਨ ਹੋਤਿ ਘਨੇਰਾ । ਵੱਡੇ ਘਰ ਸੁ ਗ੍ਰਾਮ ਤੇ
ਚਾਲੇ । ਦਿਨ ਮੈਂ ਪਰਿ ਹੀ ਘਾਮ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੨੧ ॥ ਯਾਂਤੇ ਬਡੀ ਰੈਨ ਤੇ

^੧ਬਾਲਕ । ^੨ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾਲ (ਸਰਵਰ ਦਾ) ਮੁਕਾਮ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ । ^੩(ਸਰਵਰ) ਨੂੰ ਮਨਾ ਕੇ । ^੪‘ਵੱਡੇ ਘਰ’ ਨਾਮੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ । ^੫(ਮਿਲਨੀ ਵਿਚ) ਦੇ ਕੇ (ਪਦਾਰਥ) । ^੬ਤੇ (ਸਹੁਰੇ ਦਾ) ਕਹਿਣਾ (ਸਰਵਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਬਾਬਤ) ਕਦੇ ਨਾ ਮੰਨਣਾ । ^੭ਚਲਿਆ (ਸਾਦਾ) ।

*ਸੁਧ ਪਾਠ ‘ਰੋਢ’ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਹੋਇ, ਹੋਇ ਪਾਠ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕਲਮ ਉਕਾਈ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ।

ਪਸਾਨਾ । ਅਰਣੈਦੈ ਪਹੁੰਚੇ ਗੁਰ ਥਾਨਾ । ਸਾਦਾ ਸਹਤ ਬਰਾਤ ਅਗਾਰੀ ॥
 ਡੋਰੀ ਸਾਧੂ ਸਹਤ ਪਿਛਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥ ਗੁਰ ਢਿਗ ਆਸਾ ਵਾਰ ਸੁ ਗਾਵੈ ।
 ਬਾਦਤਿ ਆਇ ਰਬਾਬ ਬਜਾਵੈ । ਆਕੁਲ ਕੀ ਦਹਿਤਾ ਸਨਿ ਕਾਨ ।—ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਡੇਰਾ ਅਹੈ—ਪਛਾਨ ॥ ੨੩ ॥ ਪਿਤ ਕੇ ਸੰਗ ਗਈ ਬਹੁ ਬਾਰੀ ।
 ਦਰਸਨ ਦੇਖਨੇ ਹੁਤੇ ਅਗਾਰੀ ॥ ਚਿਤਹਿ ਉਪਾਇ ਸਮੀਪ ਗਵਨ ਕੋ ॥ ਕਹਨੇ
 ਕਹਾਰਨ ਸੰਗ ਬਚਨ ਕੋ ॥ ੨੪ ॥ ‘ਤੁਮ ਜਾਨਤਿ ਹੋ ਸਗਰੀ ਬਾਤ । ਹਮ
 ਗੁਰ ਕੋ ਸਿਖ ਸਦ ਬੱਖਸਾਤ । ਇਹੁ ਡੇਰਾ ਢਿਗ ਹੈ ਗੁਰ ਕੇਰਾ । ਚਲਤਿ
 ਚਹੈ ਮੈਂ ਦਰਸਨ ਹੋਰਾ’ ॥ ੨੫ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਦਰਬ ਕਹਾਰਨ ਦੀਨਿ ।
 ਲਗੇ ਲੋਭ ਤਬਿ ਚਲਿਓ ਕੀਨਿ । ਦੂਰ ਟਿਕਾਇ ਉਤਰ ਕਰਿ ਡੋਰੀ ।
 ਗਮਨੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਓਰੀ ॥ ੨੬ ॥ ਆਕੁਲ ਸੁਤਾ ਅਨੰਦ ਮਨ
 ਧਾਰਨੇ । ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰਨੇ । ਸਭਾ ਬਿਸਾਲ ਲਗੀ ਚਹੁ ਫੇਰੇ ।
 ਨਰ ਨਾਰੀ ਸੁਨਿ ਸ਼ਬਦ ਘਨੇਰੇ ॥ ੨੭ ॥ ਜੁਗ ਕਰਿ ਜੋਰਿ ਬੰਦਨਾ ਕੀਨਿ ।
 ਬੈਠੀ ਸ਼ਬਦ ਬਿਖੈ ਚਿਤ ਦੀਨਿ । ਕਿਤਿਕ ਵਾਰ ਮਹਿੰ ਆਸਾਵਾਰ ।
 ਪਾਯੋ ਭੋਗ ਅਨੰਦ ਕੋ ਧਾਰਿ ॥ ੨੮ ॥ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਓਰ ਨਿਹਾਰੇ ।
 ਸਗਰੋ ਬੇਸ ਬਜਾਹਿ ਕੋ ਧਾਰੇ* । ‘ਬਡੀ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕਿਤ ਤੇ ਚਲਿ ਆਈ ।
 ਕੋ ਕਾਰਜ ਅਰੁ ਕਹਾ ਸਿਧਾਈ ?’ ॥ ੨੯ ॥ ਆਕੁਲ ਸੁਤਾ ਕਹਨੇ ਤਿਸ
 ਬੇਰੇ । ‘ਗ੍ਰਿਹ ਵੱਡੇ ਘਰ ਨੈਹਰ’ ਮੇਰੇ । ਸਰਵਰ ਕੇ ਸੇਵਕ ਸਸੁਰਾਰੇ । ਇਹ
 ਚਿੰਤਾ ਚਿਤ ਭਈ ਉਦਾਰੇ ॥ ੩੦ ॥ ਅਬਿ ਮੈਂ ਦਰਸਨ ਕਰਿ ਹੋਂ ਗੁਰ ਕਾ ।
 ਪੁਰਨ ਹੋਇ ਮਨੋਰਥ ਉਰ ਕਾ । ਪੁਨ ਮੈਂ ਪਰ ਬਸਿ ਪਰੋਂ ਦੁਖਾਰੀ । ਨਹਿ
 ਮੇਰੇ ਬਸ ਚਲਹਿ ਬਿਚਾਰੀ ॥ ੩੧ ॥ ਯਾਂਤੇ ਮੈਂ ਚਲਿ ਕਰਿ ਅਬਿ ਆਈ ।
 ਸੁਨਨੇ ਸ਼ਬਦ ਤੁਮ ਦਰਸਨ ਪਾਈ । ਸੁਨਿ ਕੰਨਜਾ ਤੇ ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । ਹੋਰੀ
 ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਉ ਬਿਸਾਲ ॥ ੩੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਮ ਕਹਨੇ । ‘ਤੇਰੇ
 ਲੇਖ ਇਸੀ ਬਿਧਿ ਲਹਨੇ । ਚਲਿ ਆਈ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਸਰਨੀ । ਲਿਖਹਿ
 ਲੇਖ ਅਬਿ ਜਿਉਂ ਸੁਭ ਕਰਨੀ’ ॥ ੩੩ ॥ ਏਹਕਾ ॥ ਪਿਤਾ ਦਿਯੋ ਪਕਵਾਨ
 ਕੁਛ ਸੋ ਗੁਰ ਅੰਗ ਚਵਾਇ । ‘ਧੰਨ ਗੁਰ ਸਭਿ ਸ਼ਕਤਿ ਧਰਿ ਲੀਜਹਿ
 ‘ਪਹੁ ਫੁਟੇ । ‘ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ । ‘ਪੋਕੇ । ‘ਹੁਣ ਲੇਖ ਲਿਖੀਓ ਜਿਵੇਂ (ਤੇਰੀ ਇਹ ਸਤਿਮੰਗ
 ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੀ) ਸੁਭ ਕਰਨੀ (ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋਵੇ) । (ਅ) ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੇਰੀ ਅੱਗੋਂ ਨੂੰ ਕਰਨੀ
 ਸੁਭ ਹੋ ਜਾਵੇ ।

*ਪਾ:—ਏਸ ਬਸਤ੍ਰਾਦਿ ਬਜਾਹ ਕੇ ਧਾਰੇ ।

ਮੋਹਿ ਬਚਾਇ' ॥ ੩੪ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸੁਨਿ ਪਸੈਨ ਗੁਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ।
 'ਨਵੇਂ ਲੇਖ ਲਿਖਿਓ ਤੁਵ ਠਾਨਾ'। ਪਿਤਾ ਤੋਹਿ ਸਿਖ, ਸੋ ਤੋ ਤਰਜੈ।
 ਘਰ ਸਸਰਾਰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਜੈ ॥ ੩੫ ॥ ਸਿੱਖੀ ਦਾਨ ਦੀਨਿ ਹਮ ਤੋਹੀ।
 ਅਧਿਕ ਸਿੱਖ ਸੁਤ ਤੋਰੇ ਹੋਹੀ। ਪਤਿ ਭੀ ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਹੈ ਭਲੇ। ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ
 ਕੇ ਮਾਰਗ ਚਲੇ' ॥ ੩੬ ॥ ਇਮ ਗੁਰ ਬਾਕ ਸੁਨੈ ਹਰਿਖਾਈ। 'ਧੰਨ ਗੁਰੂ
 ਦੇ ਗਾਥ ਬਚਾਈ'। ਜਬਿ ਸਾਧੇ ਨੇ ਪਿਖੀ ਨ ਡੋਰੀ। ਏਕਲ ਸੁਤ
 ਆਯੋ ਨਿਜ ਓਰੀ ॥ ੩੭ ॥ 'ਕਹੁ ਸਾਧੂ! ਡੋਰੀ ਕਿਤ ਛੋਰੀ?'। ਕਹਨੈ 'ਸੁ
 ਗਮਨੀ ਸਤਿਗੁਰ ਓਰੀ'। ਸੁਨਿ ਸੁਤ ਤੇ ਰਿਸ ਉਰ ਮਹਿ ਛਾਈ। 'ਕਹਨੈ
 ਕਰਾਂ ਗੁਰ ਨਿਕਟਿ ਪਠਾਈ ॥ ੩੮ ॥ ਕਰਹਿ ਕੋਪ ਸਰਵਰ ਸੁਲਤਾਨ।
 ਗੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਨ ਭੁਲਿ ਬਖਾਨਿ। ਜਾਹੁ ਤੁਰਤ ਡੋਰੀ ਲੇ ਆਵਹੁ। ਸਨੈ ਸਨੈ
 ਤਿਸ ਕਰੁ ਸਮਝਾਵਹੁ' ॥ ੩੯ ॥ ਸੁਨਤਿ ਪਿਤਾ ਤੇ ਗੁਰ ਢਿਗ ਗਯੋ। ਜਾਗੇ
 ਭਾਗ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭਯੋ। ਰਿਸ ਕਰਿ ਗਯੋ ਹਟਾਵਨ ਜੋਇ। ਗੁਰ ਦਰਸਨ
 ਤੇ ਸੀਤਲ ਹੋਇ ॥ ੪੦ ॥ ਰਹਨੈ ਨ ਗਯੋ ਬੰਦਨਾ ਠਾਨੀ। ਬੈਠਨੈ
 ਨਿਕਟਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਬਖਾਨੀ। 'ਗੁਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸਾਹੁ ਹੈ ਤੋਰਾ'। ਤਿਸ ਕੀ ਸੁਤਾ
 ਸਬੰਧੈ ਜੋਰਾ ॥ ੪੧ ॥ ਅਬਿ ਤੁਮ ਤਜਹੁ ਤੁਰਕ ਕੀ ਸੇਵਾ। ਮਾਨਹੁ ਸੀ
 ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਦੇਵਾ। ਦੇਹੁ ਦਰੁਦ ਫੇਰ ਤੁਮ ਖਾਵਹੁ'। ਤੁਰਕ ਜੂਠ ਤੇ
 ਜਨਮ ਗਵਾਵਹੁ' ॥ ੪੨ ॥ ਹਿੰਦੁ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਦੀਨਾ। ਕਜੈ ਬਿਅਰਥ
 ਖੇਵਰੁ ਮਤਿ ਹੀਨਾ'। ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਜਬਿ ਗੁਰੂ ਸੁਨਾਯੋ। ਸਾਧੂ ਬਾਲਿਕ
 ਤਬਿ ਬਿਰਮਾਯੋ ॥ ੪੩ ॥ ਕਰਨੈ ਬਿਚਾਰਨ ਬਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਾ—ਹਮ ਹਿੰਦੁ
 ਕਜੈ ਮਾਨਹਿ ਤੁਰਕਾ। ਕਰਿਕੈ ਰੋਟ ਦਰੁਦ ਦਿਵਾਵਹਿ। ਤੁਰਕ ਜੂਠ
 ਲਖਿ ਕਰਿ ਪੁਨ ਖਾਵਹਿ—॥ ੪੪ ॥ ਤੁਰਕ ਬਿਚਾਰਨ ਕੀਨਿ ਬਡੋਰੀ। ਗੁਰ
 ਪਗ ਲਪਟਾਯੋ ਤਿਸ ਬੋਰੀ। 'ਮੋਕਹੁ ਅਪਨੋ ਸਿੱਖ ਬਨਾਵਹੁ। ਤੁਰਕ ਸੇਵ
 ਤੇ ਮੋਹਿ ਹਟਾਵਹੁ' ॥ ੪੫ ॥ ਸੁਰਧਾ ਵਧੀ ਜਾਨਿ ਗੁਨ ਖਾਨੀ। ਚਰਣਾਂ ਮ੍ਰਿਤ
 ਦੀਨੈ ਦੁਖ ਹਾਨੀ। ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਨਿ ਉਪਦੇਸਾ। 'ਤਵ ਸੁਤ
 ਉਪਜਹਿ ਸਿੱਖ ਵਿਸੇਸਾ' ॥ ੪੬ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦੰਪਤਿ ਉਰ ਹਰਖਾਏ। ਗੁਰ
 ਸਿੱਖੀ ਵਿਢ ਕਰਿ ਚਲਿ ਆਏ। ਮਿਲੇ ਬਰਾਤ ਆਨਿਮਗ ਚਲੇ। ਤੁਕਲਾਲੀ
 ਪੁਰਿ ਮਾਰਗ ਭਲੇ ॥ ੪੭ ॥ ਜਬਿ ਘਰ ਗਏ ਨਾਰਿ ਸਮੁਦਾਇ। ਮਿਲੀ
 'ਤੇਰਾ ਲੇਖ ਠਵਾਂ ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਹੈ।' ਦਰੁਦ ਦੇਕੇ ਢੇਰ ਰੁਸੀ ਖਾਂਦੇ ਹੋ। ਦੇਖੋ ਅੰਕ ੪੪। ਰੋਟ ਤੇ
 ਦੁਆ ਪੜ੍ਹਕੇ ਪੀਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਲੁਆਕੇ ਵੰਡਦੇ ਹਨ। [ਫਾ: ਦਰੁਦ=ਦੁਆ]। 'ਗਵਾਉਂਦੇ ਹੋ'।

ਗੀਤ ਗਾਵਤਿ ਹਰਿਖਾਇ । ਸਰਵਰ ਕੇ ਮੁਕਾਮ ਲੇ ਗਈ । ਦੁਲੈ
 ਦੁਲਹਨਿ ਦੇਖੀ ਨਈ ॥ ੪੮ ॥ ਬਿੰਦ ਤਿਖਾਣ ਤਿਖਾਣੀ ਮਿਲੇ । ਕਹੈ ਕਿ
 'ਸਿਰ ਟੇਕਹੁ ਇਸ ਥਲੇ' । ਸੁਨਿ ਸਾਧੂ ਨੇ ਲਾਤ ਪ੍ਰਹਾਰੀ 'ਤੁਰਕ ਮੀਨਤਾ
 ਹਮਹੁ ਬਿਸਾਰੀ ॥ ੪੯ ॥ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਹੁਲ ਲੇ ਹਮ ਆਏ । ਇਸ ਥਲ ਕੇ
 ਅਬਿ ਦੇਉਂ ਢਹਾਏ' । ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕਹੌ 'ਮੂਢ ਕਰਿ ਮੋਨ । ਇਹੁ ਬਿਧਿ
 ਸਿਖਰਾਈ ਤੁਹਿ ਕੌਨ' ? ॥ ੫੦ ॥ ਹਮ ਸਰਵਰ ਕੇ ਸੇਵਕ ਮਹਾ । ਕੁਲ
 ਕਲੇਕ ਤੈਂ ਬੋਲੌ ਕਹਾ । ਕਰਹਿ ਬਾਵਰਾ ਦੇਹਿ ਬਿਨਾਸ । ਅਬਿ ਭੀ ਕਹੁ
 -ਮੈਂ ਸਰਵਰ ਦਾਸ- ॥ ੫੧ ॥ ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਬਹੁ ਕਹਿ ਕਹਿ ਹਾਰੇ । ਨਹਿ
 ਸਾਧੂ ਨੇ ਕਿਹ ਬਚ ਧਾਰੇ । ਹਟਿ ਸਭਿ ਰਹੇ ਪਰਸਪਰ ਇਮ ਕਹਿ । 'ਕਰੌ
 ਬਾਵਰਾ ਸਰਵਰ ਨੇ ਇਹ' ॥ ੫੨ ॥ ਸਰਬ ਸੁਪਤਿ ਜਬਿ ਨਿਸਾ ਮਝਾਰਾ ।
 ਲੇ ਕਰਿ ਕਹੀ ਸੁ ਥਾਨ ਬਿਦਾਰਾ' । ਦਿਨ ਮਹਿ ਉਠਿ ਸੋ ਸਕਲ ਬਨਾਵੈ ।
 ਇਹੁ ਤਿਨ ਪਾਛੈ ਢਾਹਿ ਗਿਰਾਵੈ ॥ ੫੩ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੁਛ ਸਮੀ
 ਬਿਭਾਯੋ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸਿਮਰਨ ਉਰ ਭਾਯੋ । ਗੁਰੁ ਧਿਆਨ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪ
 ਸੋਂ ਮਿਲਾ । ਗਰਭ ਧਰਨ ਕੀਨਸਿ ਤਬਿ ਭਲਾ ॥ ੫੪ ॥

ਇਸ ਸਾਖਮ ਗਾਇ 'ਸਾਧੂ ਪ੍ਰਸੰਗ' ਵਰਨਨ ਨਾਮ ਅਭਟ ਦਸਮੇ ਅੰਮ੍ਰ ॥ ੧੮ ॥

੧੮. [ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਗੁਪਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਪੂਰਨ ਭੇ ਨਵ ਮਾਸ ਜਬਿ ਉਪਜੌ ਸੁਤ ਬਡਭਾਗ । ਸੰਦਰ
 ਬਦਨ ਸੁਹਾਇ ਪਿਖਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ਅਨੁਰਾਗ ॥ ੧ ॥ ਬੋਧਈ ॥ ਭਯੋ ਬਰਖ
 ਦਿਨ ਕੋ ਜਬਿ ਬਾਲਿਕ । ਲੇ ਗੁਰ ਢਿਗ ਪਹੁੰਚੇ ਤਤਕਾਲਕ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
 ਗੋਵਿੰਦ ਹੁਤੇ ਸੁਧਾਸਰ । ਸਾਧੂ ਕੀਨਿ ਸ਼ਨਾਨ ਅਘਨਹਰ' ॥ ੨ ॥ ਜਬਾ
 ਸ਼ਕਤਿ ਧਰਿ ਭੋਟ ਅਗਾਰੀ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ । ਬਾਨੀ
 ਬਿਨਤੀ ਸਹਤ ਉਚਾਰੀ । 'ਤੁਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੋ ਕੁਮਤਿ ਬਿਦਾਰੀ ॥ ੩ ॥ ਇਹੁ
 ਰਾਵਰ ਕੀ ਬਖਸ਼ੀ ਦਾਤ । ਸੰਦਰ ਭਾਗਵਾਨ ਭਾ ਤਾਤ । ਨਾਮ ਆਪ ਹੀ
 ਰਾਖਨ ਕਰੀਅਹਿ । ਹੁਇ ਸਿਖ ਤੁਮਰੇ ਬਾਕ ਉਚਰੀਅਹਿ' ॥ ੪ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਿਖੌ ਰੂਪ ਅਭਿਰਾਮ । 'ਰੂਪ ਚੰਦ' ਧਰਿ ਯਾਂਤੇ ਨਾਮ । 'ਭਾਈ
 ਰੂਪਾ ਇਹੁ ਬਿਦਿਤਾਇ । ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਧਰਿ ਹੈ ਅਧਿਕਾਇ' ॥ ੫ ॥ ਸੁਨਿ
 ਗੁਰ ਬਰ ਦੰਪਤਿ ਹਰਖਾਏ । ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਗੁਰ ਨਿਕਰਿ ਬਿਤਾਏ । ਪੁਨ

'ਕਿਸ ਨੇ ?' ਵਾਹ ਦਿਤਾ । 'ਪਾਪੀ ਦੇ ਨਾਸਕ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ) ।

ਆਗਨਾ ਲੇ ਕਰਿ ਘਰ ਆਏ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਸਿਮਰਤਿ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥ ੬ ॥
 ਖਸਟ ਮਾਸ ਕਬਿ ਬਰਖ ਬਿਤਾਵੈ । ਧਰਹਿ ਭਾਉ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਜਾਵੈ ।
 ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਪਟ ਦਰਬ ਚਵਾਵੈ । ਲੇ ਆਇਸ ਪੁਨ ਨਿਜ ਘਰ ਆਵੈ ॥
 ੭ ॥ ਪਾਰਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕੋ ਕੀਨਿ ਬਡੇਰਾ । ਸਿੱਖੀ ਮਹਿ ਚਿਤ ਜਾਹਿ ਘਨੇਰਾ ।
 ਪਿਤ ਸੁਤ ਸਿੱਖੀ ਅਧਿਕ ਕਮਾਈ । ਜਥਾ ਹੁਤੀ ਬਹੁ ਆਕੁਲ ਜਾਈ ॥ ੮ ॥
 ਪੁਨ ਰੂਪਾ ਨਿਜ ਕ੍ਰਿਤ ਕੋ ਲਾਗੇ । ਜਥਾ ਕਰਤਿ ਅਪਨੇ ਬਿਧ ਆਗੇ ।
 ਪਿਤਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਜੁਗ ਕਰਹਿ ਕਮਾਈ । ਸਦਾ ਰਹੈ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥ ੯ ॥
 ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸਿਖ ਹੁਤੇ ਮਗਾਰੀ । ਪੁੱਤ੍ਰ ਭਯੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤਬਿ ਭਾਰੀ । ਲਖਹਿ
 ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੁਪ । ਸਦਾ ਅਰਾਧਹਿ ਰਿਦੈ ਅਨੁਪ ॥ ੧੦ ॥ ਗੁਰੁ ਡਰੋਲੀ
 ਮਹਿ ਚਲਿ ਆਏ । ਸੁਨਿ ਮਨ ਬਿਖੈ ਅਧਿਕ ਹੁਲਸਾਏ । ਦਰਸਨ
 ਦਿਵਸ ਵਿਸੇਖੈ ਕਰਯੋ । ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਤਿ ਉਰ ਹਰਯੋ ॥ ੧੧ ॥
 ਆਗਨਾ ਲੇ ਨਿਜ ਘਰ ਕੋ ਆਏ ਗੁਰੁ ਜਸੁ ਕਹਿਤਿ ਸੁਨਤਿ ਸੁਖ ਪਾਏ ।
 ਪਿਤਾ ਪੁਤ ਆਪਸ ਮਹਿ ਸਦਾ ਗੁਰੁ ਕੀਰਤਿ ਭਾਖਹਿ ਜਦ ਕਦਾ ॥ ੧੨ ॥
 ਜੇਠ ਮਾਸ ਆਯੋ ਜਿਸ ਕਾਲਾ । ਚੰਡ ਸੂਰ ਤੇ ਘਾਮ ਬਿਸਾਲਾ । ਦਸਹੀ
 ਦਿਸਿ ਮਹਿ ਤਪਤ ਘਨੇਰੀ । ਲੋਵਾਂ ਚਲਹਿ ਬੇਗ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੧੩ ॥ ਇਕ
 ਦਿਨ ਪਿਤਾ ਪੁਤ ਜੁਗ ਮਿਲੇ । ਬਾਵਣੁ ਕਾਠ ਬਹਿਰ ਕੋ ਚਲੇ ਹੁਤੇ ਦੂਰ
 ਸਾਧੁ ਤਬਿ ਕਹਯੋ । 'ਤਪਤਿ ਅਧਿਕ ਬਾਹਿਰ ਹੁਇ ਲਹਯੋ' ॥ ੧੪ ॥ ਹੋ
 ਸੁਤ ! ਜਲ ਕੁੰਨਾ ਭਰ ਲੀਜਹਿ ਵਹਿਰ ਤਿਖਾਤੁਰ ਹੁਇ ਜਬਿ, ਪੀਜਹਿ ।
 ਸੁਨਿ ਰੂਪੇ ਤਬਿ ਨੀਰ ਨਵੀਨ । ਆਛੀ ਰੀਤਿ ਪੁਰ ਕਰਿ ਲੀਨਿ ॥ ੧੫ ॥
 ਕੰਧੋ ਧਰਿ ਕੁਠਾਰ ਕੋ ਚਲੇ । ਜਿਨ ਕੇ ਭਾਗ ਉਦਤਿ ਹੈ ਭਲੇ । ਗਏ ਦੂਰ
 ਜਲ ਨਿਕਟਿ ਉਠਾਏ । ਪਿਖੇ ਜਾਇ ਕਾਸਟ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੧੬ ॥ ਹੁਤੇ
 ਜੰਡ ਤਰੁ ਏਕ ਬਿਸਾਲ । ਲਟਕਾਯੋ ਜਲ ਤਿਸਕੇ ਨਾਲ । ਅਪਨਿ ਕਾਰ
 ਕੋ ਕਾਠ ਨਿਹਾਰੇ । ਕਾਟਨਿ ਲਾਗੇ ਹਾਥ ਕੁਠਾਰੇ ॥ ੧੭ ॥ ਭੋਜਨ ਕਰਿ
 ਘਰਿ ਤੇ ਚਲਿ ਆਏ । ਤਪਤ ਘਾਮ ਤੇ ਭਏ ਤਿਸਾਏ । ਪਾਨ ਕਰਨਿ ਜਲ
 ਕੋ ਚਲਿ ਗਏ । ਜੰਡ ਤਰੇ ਥਿਤ ਹੋਵਤਿ ਭਏ ॥ ੧੮ ॥ ਪਿਤ ਕੋ ਪ੍ਰਸਾਦਨ
 ਹਿਤ ਉਕਸਾਯੋ । ਜਲ ਕੋ ਰੂਪੇ ਹਾਥ ਲਗਾਯੋ । ਅਤਿ ਸੀਤਲ
 'ਭਾਵ ਜਿਵੈ' ਆਕਲ ਦੀ ਪੁੜੀ ਸਿੱਖੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚ ਵਧੀ ਹੋਈ ਸੀ । 'ਜੇ ਅਗਲੇ ਵੱਡੇ
 (ਉਸ ਵੇ) ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । 'ਵਿਸਾਖੀ ੨ । 'ਵੱਡਣ ਨੂੰ । 'ਹੋਵੇਗੀ (ਏਹ) ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ ।
 'ਮਿੱਠੀ ਦੀ ਮੱਟੀ । (ਅ) ਪਪੜੇ ਦੀ ਟਿੱਕੀ ਮਸ਼ਕ । 'ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੁਲਾਈ ਲੈਕੇ । 'ਉਠਿਆ ।

ਲਟਕਤਿ ਸੋ ਹੋਵਾ । ਅਧਿਕ ਤ੍ਰਿਖਾ ਤੇ ਪਿਤ ਬਹੁ ਜੋਵਾ ॥੧੯॥ ਕਹਨੇ ਤਬੈ
 ‘ਹੇ ਪਿਤਾ! ਸੁਨੀਜੈ। ਅਤਿ ਸੀਤਲ ਜਲ ਬਿਮਲ ਜਨੀਜੈ। ਲੰਵਨ ਲਗਿਓ
 ਛਾਯਾ ਬਿਖੈ’ । ਯਾਂਤੇ ਭਯੋ ਨ ਅਸ ਕਬਿ ਪਿਖੈ ॥ ੨੦ ॥ ਹਮ ਤੁਮ ਅਹੈ
 ਮਿਹਨਤੀ ਲੋਗ । ਸੁਭ ਅਸ ਵਸਤੂ ਕੇ ਨਹਿ ਜੋਗ। ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਲਾਇਕ
 ਜਲ ਭਯੋ । ਅਪਰ ਉਚਿਤ ਮੈਂ ਨਹਿ ਲਖਿ ਲਯੋ ॥੨੧॥ ਅਤਿ ਉੱਤਮ ਜੋ
 ਸਭਿ ਜਗ ਨਾਇਕ । ਉੱਤਮ ਵਸਤੂ ਸਕਲ ਤਿਨ ਲਾਇਕ । ਸੁਮਤਿਵੰਤ
 ਜੋ ਨਰ, ਲਖਿ ਲੇਤਿ । ਉੱਤਮ ਵਸਤੂ ਗੁਰਨ ਹਿਤ ਦੇਤਿ ॥ ੨੨ ॥ ਅਪਨੇ
 ਉਚਿਤ ਜਾਨਿ ਹਰਖਾਵੈ’ । ਜਗ ਸਾਗਰ ਦੇ ਹਾਥ ਤਰਾਵੈ’ । ਸੁਨਿ ਸਾਧੂ
 ਨਿਜ ਨੰਦਨ ਬੈਨ । ਕਰਤਿ ਧਨਾਨ ਗੁਰ ਮੰਦਤਿ ਨੈਨ ॥ ੨੩ ॥ ਪੁਨ
 ਉਠਿ ਲਗੋ ਕਾਟਿਬੇ ਲਕਰੀ । ‘ਪ੍ਰਥਮ ਨ ਪੀਵੈ’ ਟੇਕ’ ਸੁਪਕਰੀ । ਘਰੀ
 ਬਿਤਾਇ ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ ਹੋਏ । ਪੁਨ ਹਰਿ ਤਹਿ ਆਏ ਮਿਲਿ ਦੋਏ ॥ ੨੪ ॥
 ਜਬਿ ਸਾਧੂ ਨੇ ਹਾਥ ਲਗਾਯਹੁ। ਜਲ ਕੂਨਾ ਅਤਿਸੈ ਸਿਤਲਾਯਹੁ’ । ਚਹਤਿ
 ਹੁਤੋ ਪ੍ਰਿਯ ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਿਆਵਨ’ । ਤਪਤ ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ ਹੋਤੁ ਹਟਾਵਨ’ ॥
 ੨੫ ॥ ਲਖਿ ਜਲ ਸੀਤਲ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਾ ।—ਸੁਮਤਿਵੰਤ ਸੁਤ ਸਾਚ
 ਉਚਾਰਾ । ਗੁਰੁ ਲਾਇਕ ਇਹੁ ਨਿਸ਼ਚੈ ਅਹਾ। ਤਉ ਆਨਿ ਕਰਿ ਪੀਵਹਿ
 ਕਹਾਂ ?—॥ ੨੬ ॥ ਜਲ ਕੋ ਤਜਿ ਬੈਠਸੈ ਸੁਤ ਪਾਸ । ਲਾਗੀ ਬਹੁ ਦੋਨਹੂੰ
 ਕੋ ਪਸਾਸ । ਸੁਸ਼ਕ ਕੰਠ ਮੁਖ ਓਸਟ ਭਏ’ । ਰਸਨਾ ਚਲਤਿ ਨ ਬਹੁ
 ਮੁਰਝਏ ॥ ੨੭ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਤਬਿ ਨੀਠਹਿ ਨੀਠ । ਬੋਲਹਿ ਦਿਸ਼ਠਿ
 ਚਲਾਵਹਿ ਡੀਠਿ’ । ਸਤਿਗੁਰੁ ਡਾਰਿ ਡਰੋਲੀ ਡੋਰਾ । ਤੀਸ ਕੋਸ ਕੋ ਪੈਥ
 ਘਨੇਰਾ ॥ ੨੮ ॥ ਪਰਹਿ ਸਮੇ ਇਸ ਘਾਮ ਬਿਸਾਲਾ। ਕਿਮ ਅਬਿ ਅਹੈ ਗੁਰੂ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ’। ਤਬਿ ਰੂਪੇ ਪਿਤ ਕੋ ਸਮੁਝਾਯੋ। ਇਮ ਸੰਸੈ ਨ ਕਰਨਿ ਬਨਿਆਯੋ
 ॥ ੨੯ ॥ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਾਲਕ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ । ਜਹਿ ਸਿਮਰੈ ਸਭਿ

‘ਛਾਵੇਂ’ ਲੁ (ਤੋਤੀ ਤੋ ਖੁਸ਼ਕ ਹਵਾ) ਲਗਦੀ ਰਹੀ ਹੈ । ‘(ਉੱਤਮ ਵਸਤੂ) ਆਪਣੇ ਲਾਇਕ ਜਾਣ
 ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ (ਗੁਰੂ ਜੀ) । ‘(ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ) ਟੇਕ । ‘ਬੜਾ ਹੀ ਠੀਕਾ ਸੀ । ‘ਪਿਆਰੇ ਪੁੱਤ੍ਰ
 ਨੂੰ ਪਿਲੋਣਾ । ‘ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ ਹੋਏ (ਪੁੱਤ੍ਰ) ਦੀ ਗਰਮੀ ਹਟਾਉਣ ਲਈ । ‘ਗਲਾ, ਹੇਠ ਤੇ ਮੂੰਹ
 ਮੁਕ ਗਏ । ‘ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਫੋਲਦੇ ਹਨ ਤੇ (ਚਾਰੇ) ਪਾਸੇ ਭੱਕਦੇ ਹਨ (ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ
 ਆਉਂਦੇ ਹੋਣ, ਪਰ ਵੇਰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ) । ‘ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਭਾਈ ਪੁੱਪ ।

ਥਾਨ ਹਜ਼ੂਰਾ । ਹਮਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਣਾ ਨਰਥਾਰੀ । ਪਾਨ ਹਰਹਿ ਲਾਯਕ ਨਿਜ
 ਚਾਹੈ^੧ ॥ ੩੦ ॥ ਇਸ ਕਹਿ ਗਏ ਕਾਰ ਕੋ ਕਰਿਬੇ । ਕਰੀ ਨ ਗਈ, ਹਟੇ
 ਪੁਨ ਪਰਿਬੇ^੨ । ਭਏ ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ ਲਕਰੀ ਕਾਟੀ । ਸੁਕੇ ਓਠ, ਲਾਗਿ ਮੁਖ
 ਲਾਟੀ^੩ ॥ ੩੧ ॥ ਅਤਿ ਸੀਤਲ ਜਲ ਉਤਮ ਜਾਨਿ । ਚਹਿਤਿ ਕਰਾਯੋ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਪਾਨ^੪ । ਖਿਨ ਬਦਨ ਮਨ^੫ ਉਮਗ ਬਡੇਰੀ । ਪਿਤਾ ਪੁਤ ਬਜਾਕੁਲ
 ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਮੀਦਰ ਅੰਦਰ । ਬਿਰੇ ਪ੍ਰਯੋਕ
 ਪੀਠ ਮ੍ਰਿਦੁ ਸੁੰਦਰ । ਖਸ ਟਾਟੀ ਕੀਨੇ ਛਿਰਕਾਵ^੬ । ਜਲ ਸੀਚਤਿ ਸੀਤਲ
 ਮਹਿਕਾਵ^੭ ॥ ੩੩ ॥ ਅਰਕ ਗੁਲਾਬਨ ਕੰਧ ਉਲਾਰੇ^੮ । ਅਤਰ ਸੁਗੰਧਤਿ
 ਬਸਤ੍ਰਨ ਬੀਚੇ^੯ । ਰਾਮੋ ਖਰੀ ਬਿਜਨ ਕੋ ਕਰੈ^{੧੦} । ਸਾਂਈ ਦਾਸਹਿ ਬਾਤ
 ਉਚਰੈ ॥ ੩੪ ॥ ਕਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਬੰਚ ਬਡੇਰੀ । ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਤਜਾਗ ਦੀਨਿ
 ਤਿਸ ਬੇਰੀ । ਕਹਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਹੀ ਜੀਨ ਪਵਾਯੋ । ਚਵਿਥੇ ਹੇਤੁ ਤੁਰੰਗ
 ਮੰਗਾਯੋ ॥ ੩੫ ॥ ਭਏ ਇਕਾਕੀ ਤਬਿ ਅਸਵਾਰਾਨਹਿ ਦਾਸਨਿ ਦੁਖ ਸਕੇ
 ਸਹਾਰ । ਤੀਸ ਕੋਸ ਪਹੁੰਚੇ ਛਿਨ ਮਾਂਹੀ । ਹੋਇ ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ ਇਤ ਉਤ
 ਜਾਂਹੀ ॥ ੩੬ ॥ ਜਿਸ ਜਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਹੂੰ ਨ ਹੋਵਾ । ਜੰਗਲ ਬਿਖੈ ਕੁਮਤਿ
 ਬਲ ਜੋਵਾ । ਪਿਤਾ ਪੁਤ ਬਜਾਕੁਲ ਛਿਤ ਪਰੇ । ਸੁਸ਼ਕ ਬਦਨ ਓਸਠ
 ਜੁਗ ਜੁਰੇ ॥ ੩੭ ॥ ਇਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਆਸਾ ਲਾਗੇ ਪਾਨਿ^{੧੧} ਪਿਆਵਨ ਪਰ
 ਅਨੁਰਾਗੇ । ਪੂਰਬ ਅਰਪ ਦੀਨਿ ਜਲ ਸੀਤਲ ।—ਬਿਨ ਗੁਰੁ ਪਿਯੈਂ ਨ—
 ਹਠ ਧਰਿ ਹੀਤਲ^{੧੨} ॥ ੩੮ ॥ ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ ਲੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਬਾਹਾ । ਕਿਮ ਗੁਰੁ ਨਹਿ
 ਆਵਹਿ ਤਿਨ ਪਾਹਾ । ਦੇਖਿ ਦੂਰ ਤੇ ਦੋਇਨ ਦਾਸਾ । ਉਚੇ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਕ
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ ॥ ੩੯ ॥ ‘ਕੋ ਤੁਮ ਪਰੇ ਬਤਾਵਹੁ ਹਮੈ ?’ ਤ੍ਰਿਖਾ ਬਿਖਾਵ ਦੇਤਿ
 ਇਹੁ ਸਮੈ । ਜਲ ਜੰਗਲ ਮਹਿ ਨਾਹਿਨ ਪਾਵੈ । ਖੋਜਤਿ ਫਿਰੈ ਹਾਥ ਨਹਿ
 ਆਵੈ ॥ ੪੦ ॥ ਸੁਨ ਗੁਹਾਰ^{੧੩} ਕੋ ਆਖ ਉਘਾਰੀ । ਉਠਿ ਸਾਧੁ ਬਜਾਕੁਲ
 ਦਿਖ ਭਾਰੀ—ਕੌਨ ਪੁਕਾਰਤਿ ਜੰਗਲ ਮਾਂਹੀ । ਜੇਠ ਦੁਪਹਿਰੇ ਬਿਰ ਕਜੇ^{੧੪}
^੧ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ । ^੨(ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੇ ਇਸ ਪਾਤੀ ਨੂੰ) ਆਪਣੇ ਲਾਇਕ ਦਾ ਦੇਖਣ ਤਾਂ ਆਪ) ਪੀਣ । ^੩(ਲੰਮੇ) ਪੈ ਗਏ । ^੪ਹੋਠ ਸੁੱਕ ਗਏ ਤੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਬੁੱਕ ਖੁੜਕ ਹੋ ਗਿਆ । [ਜਿਵੇਂ ਤੁਲਸੀ ਜੀ ਨੇ ਬੀ ਕਿਹਾ ਹੈ:—ਸੁਖਹਿ ਅਧਰ ਲਾਗ ਮੂੰਹ ਲਾਟੀ • ਲਾਟੀ ਪੂਰਬੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਪਦ ਹੈ] । ^੫(ਨੂੰ) ਪਿਆਵਣਾ । ^੬ਮੂੰਹ ਕਮਲਾਏ (ਪਰ) ਮਨ ਤਿਛ । ^੭ਪਲੰਘ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਭਾਵ ਸੋਜਾ ਤੇ । ^੮ਖਸ ਦੀ ਟੱਟੀ (ਲੱਗੀ ਹੋਈ), ਛਿੜਕਾਉ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ । ^੯ਠੰਢਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ । ^{੧੦}ਗੁਲਾਬਾਂ ਦਾ ਅਰਕ ਕੰਧ ਤੇ ਛਿੜਕਾਇਆ ਹੋਇਆ । ^{੧੧}ਬਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ । ^{੧੨}ਪੱਖਾ ਕਰਦੀ ਸੀ । ^{੧੩}ਪਾਣੀ । ^{੧੪}ਮਨ ਵਿਚ । ^{੧੫}ਅਵਾਜ਼, ਪੁੱਛ ਦੀ ਸੰਦ, ਹਾਕ । ^{੧੬}ਪਾਨ—ਪਾਣੀ ।

ਨਾਂਹੀ ?—॥ ੪੧ ॥ ਚਢੇ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਆਵਤਿ ਹੋਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ
 ਹੈਂ ਇਸ ਬੇਰੇ। 'ਜਿਸ ਬਹੁ ਤਪਤ ਗਯੋ ਸੁਕ ਨੀਰ। ਅਲਪ ਤਾਲ
 ਜੁਗ ਮੀਨ ਸਰੀਰ ॥ ੪੨ ॥ ਤਰਵਤਿ', ਇਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਸ।
 ਹੁਇ ਜਲਧਰ' ਗੁਰ ਪਹੁੰਚੇ ਪਾਸ। ਜਥਾ ਕਮਲ ਜੁਗ, ਘਾਮ ਤਪਾਏ।
 ਜਲ ਬਿਹੀਨ ਹੁਇ ਕਰਿ ਮੁਰਝਾਏ॥੪੩॥ ਨਦੀ ਰੂਪ ਗੁਰੁ ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ।
 ਬਿਨ ਜਲ ਪਾਨ, ਉਠੇ ਹਰਖਾਇ। ਸੁਤ ਰੂਪੇ ਸੰਗ ਸਾਧੂ ਕਹਯੋ 'ਉਠਹੁ,
 ਗੁਰੁ ਮੈਂ ਆਵਤਿ ਲਹਯੋ ॥ ੪੪ ॥ ਭਏ ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ ਜਾਚਤਿ ਨੀਰ। ਕਰਹੁ
 ਪਿਆਵਨਿ ਧਰਿ ਕਰਿ ਧੀਰ'। ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਮਾਨ ਹੁਤੋ ਮੁਰਝਾਯੋ। ਉਠਯੋ
 ਸੁਨਤਿ ਜਨੁ ਅਮੀ ਪਿਲਾਯੋ ॥ ੪੫ ॥ ਦੋਨਹੁ ਖਰੇ ਦੁਰ ਕਰ ਜੋਰੇ। ਗੁਰ
 ਹਯ ਪ੍ਰੇਰਿ ਗਏ ਤਿਨ ਓਰੇ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਬਚ ਬਦਨ ਬਖਾਨੇ। 'ਹਮ ਕੋ
 ਲਾਗੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਮਹਾਨੇ ॥ ੪੬ ॥ ਖੋਜ ਰਹੇ ਜਲ ਕਤਹੂੰ ਨ ਪਾਯੋ। ਜੇਠ
 ਦੁਪਹਿਰੇ ਬਹੁ ਤਪਤਾਯੋ'। ਗਏ ਸਮੀਪ ਦੋਨ ਪਗ ਪਰੇ। 'ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ !
 ਜਲ ਸੁ ਤਜਾਰ ਹਮ ਕਰੇ ॥ ੪੭ ॥ ਕੁੰਨਾ ਜੇਡ ਬਿੱਛ ਲਟਕਾਯੋ। ਲਗ
 ਲੋਵਾ' ਅਤਿ ਹੀ ਸਿਤਲਾਯੋ। ਉਚਿਤ ਆਪ ਕੋ ਪਾਨੀ ਜਾਨਾ। ਭਏ
 ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ ਕਰਯੋ ਨ ਪਾਨਾ'॥੪੮॥ ਗਹਿ ਰਕਾਬ ਸਤਿਗੁਰੁ ਉਤਾਰੇ। ਤਨ
 ਕੋ ਬਸਨ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਡਾਰੇ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਉਪਰ ਬੇਠਾਏ। ਪਾਤਨਿ ਕੋ ਡੋਨਾ'
 ਕਰਿ ਲਜਾਏ ॥੪੯॥ ਤਬਿ ਰੂਪੇ ਜਲ ਤਰੇ ਉਤਾਰਾ। ਭਰਿ ਡੋਨਾ ਸਾਧੂ ਕਰ
 ਧਾਰਾ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੋ ਪਕਰਾਯੋ। ਕਰਯੋ ਪਾਨ, ਪੁਨ ਬਾਕ ਅਲਾਯੋ
 ॥ ੫੦ ॥ 'ਜਲ ਐਸੋ ਕਬਿ ਪੀਯੋ ਨ ਆਗੇ। ਕਿਨਹੂੰ ਨ ਦੀਨਸਿ ਕਰਿ
 ਅਨੁਰਾਗੇ। ਅਧਿਕ ਤ੍ਰਿਖਾ ਕਰਿ ਪਾਨ' ਮਿਟਾਈ। ਅਬਿ ਤੁਮ ਪਿਯਹੁ
 ਜਿਯਹੁ ਸੁਖਦਾਈ॥੫੧॥ ਹਿਮ ਅਰੁ ਸ਼ੋਰੇ ਮਹਿ ਧਰਿ ਰਾਖਾ। ਅਤਿ ਸੀਤਲ
 ਕਰਿਬੈ ਅਭਿਲਾਖਾ'। ਇਸ ਜਲ ਸਮ ਹਮ ਕਬਹੂੰ ਨ ਪਿਯੋ'। ਬਰੰਬਾਰ

'ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤੀ ਗਰਮੀ ਨਾਲ (ਕਿਸੇ) ਛੋਟੇ ਤਾਲ ਦਾ ਜਲ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਹੋਵੇ (ਤੇ ਉਸ
 ਵਿਚ ਦੀਆਂ) ਮੱਛੀਆਂ (ਤੜਫਦੀਆਂ ਹੋਣ, ਓਵੇਂ ਏਹ) ਵੇਵੇਂ ਸਰੀਰ ਤੜਫ ਰਹੇ ਹਨ।
 "ਬੰਦਲ। "ਲੋਅ ਲੱਗ ਕੇ। "ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਡੂੰਘਾ। "ਪੀ ਕਰਕੇ। "ਅਤਿ ਠੰਢਾ ਕਰਨੇ
 ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਮਾਨੋਂ ਸ਼ੋਰੇ ਵਿਚ ਕਿ ਬਰਫ ਵਿਚ ਹੱਥਕੇ (ਠਾਰਿਆ ਹੈ)। (ਅ) ਡਾਢਾ
 ਠੰਢਾ ਕਰਨੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਬਰਫ ਵਿਚ ਸ਼ੋਰਾ ਰਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਰੱਖਕੇ (ਠੰਢਾ ਕੀਤਾ
 ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਅਸੀਂ ਪੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ.....) ਨੋਟ—ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੋਹ ਵਿਚ
 ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ਵਾਲੀਆ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਜਮਾਕੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਦੱਬ ਛੱਡਦੇ ਸਨ ਤੇ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਠਾਰਨ ਤੇ ਫੁਲਫੀਆਂ ਜਮਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਸਨ।

ਸਚਾਹਿਨ ਕਿਯੋ ॥ ੫੨ ॥ ਪਿਤਾ ਪੁੱਤ ਗੁਰ ਆਇਸੁ ਪਾਈ। ਕਰਤੇ ਪਾਨਿ
ਜਲ ਤ੍ਰਿਖਾ ਮਿਟਾਈ। ਹਰਖਤਿ ਪੈਨ ਕਰਨਿ ਪੁਨ ਲਾਗੇ। ਪੂਰਬ ਜਨਮ
ਪੁੰਨ ਜਿਨ ਜਾਗੇ ॥ ੫੩ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮੂਰਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਪਤਮ ਰਾਮੇ 'ਸਾਧੂ' ਪੁੰਨ ਬਰਨਨ
ਨਾਮ ਉਨੀਸਵੇਂ ਅੰਸੂ ॥ ੧੯ ॥

੨੦. [ਛਾਈ ਸਾਧੂ ਦੁਪਾ] ।

ਦੇਹਗਾ॥ ਸਾਧੂ ਧਰਿ ਆਨੰਦ ਉਰ 'ਮਹਾਰਾਜ' ! ਕਿਸ ਥਾਨ ?। ਬਿਚਰਤਿ
ਹੁਤੇ ਸਮੀਪ ਕਿਤ ਕੀਨਿ ਪਾਨ ਜਲ ਆਨਿ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ॥ ਉਚਿਤ
ਆਪ ਕੇ ਹਮ ਨੇ ਜਾਨਾ। ਤੁਮ ਹਿਤ ਧਰਯੋ, ਕਿਯੋ ਨਹਿ ਪਾਨਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ
ਧਰਿ ਕਰਿ ਪੁਰਵੀ ਆਸ। ਦਾਸ ਜਾਨ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਪਾਸ' ॥ ੨ ॥ ਸੁਨਿ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਬਖਾਨਾ। 'ਤੀਸ ਕੋਸ ਹਮ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨਾ। ਧਾਏ
ਪੀਵਨ ਨੀਰ ਤੁਮਾਰਾ। ਜੇਠ ਦੁਪਹਿਰੀ ਅਬਿ ਕਛੁ ਢਾਰਾ ॥ ੩ ॥ ਕਾਰ
ਤਿਖਾਨਨਿ ਕੀ ਅਬਿ ਤਸਾਗਹੁ। ਕਰਹੁ ਦੇਗ ਗੁਰੁ ਕੀ ਅਨੁਰਾਗਹੁ। ਹਮ
ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਰ ਜਾਚਨ ਕੀਜੈ। ਅਭਿਲਾਖਤਿ ਸੁਖ ਪਾਇ ਸੁ ਲੀਜੈ' ॥ ੪ ॥
ਪਿਤਾ ਪੁੱਤ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰੇ। 'ਆਨਿ ਆਪਨੇ ਦਾਸ ਉਧਾਰੇ। ਦਿਹੁ
ਨਿਜ ਸਿੱਖੀ ਕੋ ਅਬਿ ਦਾਨ। ਜਿਸ ਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਹਾਨਿ ॥ ੫ ॥
ਤੁਮਰੇ ਚਰਨਨ ਕੋ ਹੁਇ ਪ੍ਰੇਮ। ਬਿਸਰਹਿ ਨਹਿ ਕਬਿ ਦਾਤਾ ਛੇਮ'। ਜੋ
ਤੁਮ ਟਹਿਲ ਦੇਹੁ ਹਮ ਤਾਂਈ। ਕਰਹਿ ਦੇਗ ਨਿਤ, ਬਨਹੁ ਸਹਾਈ ॥
੬ ॥ ਅਪਰ ਨ ਬਾਂਛਾ ਹਮਰੇ ਕੋਈ। ਕਰਹਿ ਅਚਾਵਨ ਦਿਹੁ ਤੁਮ ਜੋਈ।
ਪੁਰਿ ਮੈਂ ਗੁਰ ਸਿਖ ਅਹੈ ਨ, ਮੁੜੇ'। ਮਤਸਰ ਅਗਨਿ ਜਰਹਿ ਨਿਤ ਕੂੜੇ
॥ ੭ ॥ ਤਿਨ ਮਹੁ ਬਾਸ ਅਹੈ ਦੁਖਆਰਾਇਕ ਅਲੰਬ ਤੁਮ ਅਹੈ ਹਮਾਰਾ॥
ਜਿਮ ਰਾਖਹੁ ਤਿਮ ਰਹੈ, ਗੁਸਾਈ'। ਬਿਨਾ ਸੇਵ ਅਪਰ ਨ ਚਤੁਰਾਈ' ॥
੮ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇ ਧੀਰਜ ਕਹੈ'। 'ਨਰ ਦੋਖੀ ਤੁਮਰੇ ਨਹਿ ਰਹੈ'।
ਉਜਰ ਜਾਇਗੋ ਗ੍ਰਾਮ ਮਹਾਨਾ। ਰਚਹੁ ਗ੍ਰਾਮ ਅਪਨੈ ਸੁਭ ਥਾਨਾ ॥
੯ ॥ ਵਧਹਿ ਬੈਸ ਤੇਰੇ ਤਹਿ ਰਹੈ। ਬਹੁਤ ਬਛਾਈ ਬਿਦਤਿ ਸੁਲਹੈ' ॥
ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਤੇ ਸਾਧੂ ਪੁਰਿ ਗਯੋ। ਗੁਰ ਬ੍ਰਿਤੰਤ ਸਭਿ ਭਾਖਤਿ ਭਯੋ ॥ ੧੦ ॥
ਸੁਨਤਿ ਭਾਰਜਾ ਉਰ ਹਰਿਖਾਈ। ਹਿਤ ਦਰਸਨ ਪਤਿ ਕੇ ਸੰਗ ਆਈ।
ਦੋਖਤਿ ਹੀ ਪਾਇਨ ਪਰ ਪਰੀ। 'ਪੈਨ ਗੁਰੁ ! ਹਮਰੀ ਕੁਲ ਤਰੀ ॥ ੧੧ ॥
ਹਮ ਸਮ ਦੀਨਨ ਕੀ ਕੋ ਸੁਨੈ। ਅਸ ਕਾਰਜ ਰਾਵਰ ਕੋ ਬਨੈ'। ਰੂਪ ਚੰਦ
'ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ'। 'ਮੂਰਖ (ਪੁਰਖ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ)।

ਕੋ ਹੋਰਨਿ ਕੀਨ।ਬਸਤੁ ਸਸਤੁ ਅਪਨੇ ਗੁਰ ਦੀਨਿ ॥੧੨॥ ਗੁਰੂ ਡਰੋਲੀ
 ਤੋ ਜਬਿ ਧਾਏ । ਬਿਧੀ ਦੇਦੁ ਸੁਨਿ ਜੀਨ ਪਵਾਏ । ਪ੍ਰਬਲ ਤੁਰੰਗਮ
 ਤਬਿਹੂੰ ਪ੍ਰੇਰਾ । ਕਿਤ ਧਵਾਇ ਕਿਤ ਪੋਈਆ ਛੋਰਾ^੧ ॥੧੩॥ ਪੁਨ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ
 ਆਦਿਕ ਸੁਨੇ । ਚਢੇ ਤੁਰਤ ਸਸਤੁਨ ਸੋਂ ਸਨੇ । ‘ਸੋਈ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਕਿਤ
 ਗਏ’ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸੁਭਟ ਅਹੁਢਤਿ ਭਏ ॥੧੪॥ ਨਹਿ ਕੋ ਕਿਸ ਹੂੰ ਸੰਗ
 ਮਿਲਾਵੈ । ਖੋਜ ਵੇਖਿ ਕਰਿ ਹਯਨ ਧਵਾਵੈਂ । ਆਗੇ ਪਾਛੇ ਲੇਹਾ ਦੇਹੁ ।
 ਆਵਤਿ ਚਮ੍ਹੂ ਚਢੀ ਗੁਰ ਨੇਹੁ^੨ ॥੧੫॥ ਕੁਛਕੁ ਰਹੇ ਦਿਨ ਬਿਧੀਆ ਆਯੋ ।
 ਦਰਸ ਵੇਖਿ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ । ਨਿਜ ਸਿੱਖਨਿ ਸੰਗ ਬਾਕ ਬਖਾ-
 ਨਤਿ ।—ਇਨ ਹਿਤ ਧਾਏ—ਰਿਦੈ ਪਛਾਨਤਿ ॥੧੬॥ ‘ਮਹਾਂਰਾਜ ! ਏਕਲ
 ਹੀ ਆਏ । ਤੁਰਤ ਚਢੇ ਸੇਂ, ਨਹਿ ਦਰਸਾਏ’ । ਸਤਿਗੁਰ ਕਹੈ ‘ਨ ਸੇਂ
 ਇਮ ਆਵਤਿ’ । ਸਿੱਖਨਿ ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ ਹੁਇ ਜਾਵਤਿ ॥੧੭॥ ਇਨਹੂੰ ਉਬਾ-
 ਰਨ ਕੇ ਹਿਤ ਧਾਏ । ਜੇਠ ਦੁਪਹਿਰੀ ਮਹਿ ਉਤਲਾਏ’ । ਦਯਾ ਸਿੰਧੁਤਰਿ
 ਤੇ ਚਢਿ ਚਾਲੇ । ਸਾਧੂ ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਜੁਤਿ ਨਾਲੇ ॥੧੮॥ ਗੁਰਕੇ ਸਸਤੁ
 ਬਸਤੁ ਜੋ ਲੀਏ।ਸੋ ਸੁਧਾਰਿ ਸਿਰ ਧਾਰਨ ਕੀਏ । ਚਲਤਿ ਸੰਗ ਮਹਿ ਪ੍ਰਭੂ
 ਨਿਹਾਰੇ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਹਤ ਬਿਕਸੰਤਿ ਉਚਾਰੇ ॥੧੯॥ ‘ਰੂਪ ਚੰਦ ! ਤੂੰ
 ਬਸਤੁ ਨ ਪਾਏ।ਦਿਯੋ ਸਸਤੁ ਜੋ ਅੰਗ ਨ ਲਾਏ। ਸਿਰ ਪਰ ਧਰਿ ਉਠਾਇ
 ਕਰਿ ਚਾਲਾ । ਕੌਂ ਨ ਪਹਿਰ, ਭਾ ਬੀਰ ਬਿਸਾਲਾ ?’ ॥ ੨੦॥ ਰੂਪ ਚੰਦ
 ਕਰਿ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਾ । ‘ਮੈਂ ਦਾਸਨ ਕੋ ਦਾਸ ਬਿਚਾਰਾ । ਤੁਛ ਜੀਵ ਮਤਿ-
 ਮੰਦ ਮਲੀਨਾ । ਭਗਤਿ ਗਯਾਨ ਗੁਨ ਗਨ ਤੇ ਹੀਨਾ ॥ ੨੧ ॥ ਸਭਿ
 ਜਗ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਸ੍ਵਾਮੀ । ਚਹੁ ਸੁ ਕਰਿਹੋ ਅੰਤਰਜਾਮੀ । ਸਸਤੁ
 ਬਸਤੁ ਜੋ ਤੁਮ ਤਨ ਕੇਰੇ । ਸੁਖਦ ਸੁ ਪੁਜਯਮਾਨ ਹੈਂ ਮੇਰੇ ॥੨੨॥ ਇਤੀ
 ਬਿਅਦੇਬੀ ਕਿਮ ਬਨਿ ਆਵੈ । ਤੁਮ ਸਮ ਜਾਨਿ ਪੂਜਿਬੋ ਭਾਵੈ’ । ਸ੍ਰੀ
 ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਭਗਤਿ ਪਛਾਨੇ । ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਇ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ ॥ ੨੩॥
 ‘ਧਰਹੁ ਨ ਤੇਗ ਜੁ ਦਈ ਹਮਾਰੀ । ਤੈ ਹੁਇ ਰਸਨਾ ਤੇਗ ਤੁਮਾਰੀ । ਜਿਸ
 ਕੇ ਸ੍ਵਾਪਹੁ* ਬਿਲਮ ਨ ਹੋਇ । ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ ਤਤਛਿਨ ਹੀ ਸੋਇ’ ॥ ੨੪ ॥
 ਤਹਿ ਤੇ ਚਤਰ ਕੋਸ ਚਲਿ ਆਏ। ਸੰਦਰ ਧਰਨੀ ਤਹਿ ਦਰਸਾਏ । ਛੋਰਾ

^੧ਪੋਈਏ ਪਾਇਆ । ^੨ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ । ^੩ਜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨ ਆਂਦਦਾ ।

*ਸ੍ਵਾਪਹੁ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ‘ਵਰ ਸ੍ਵਾਪ’ ਦੇਹਾਂ ਦਾ ਹੈ ।

ਕਰਤਿ ਭਏ ਗੁਨ ਖਾਨੀ । 'ਰਚਹੁ ਗੁਮ ਇਹ ਠਾਂ' ਕਹਿ ਬਾਨੀ ॥ ੨੫ ॥
 ਜਬਿ ਸੰਧਯਾ ਹੋਈ ਤਹਿ ਆਇ । ਪੈਂਦਖਾਨ ਸੋ ਭਟ ਸਮੁਦਾਇ । ਹਯਨ
 ਭਜਾਵਤਿ ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਾਂ । ਪਿਖਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਯੋ ਸੁਖ ਮਹਾਂ ॥ ੨੬ ॥ ਕਿਤਿਕ
 ਚਮ੍ਹ ਮਗ ਮਹਿ ਕਿਯ ਡੇਰਾ । ਪਸਰੈ ਅੰਧਕਾਰ ਜਬਿ ਹੋਰਾ । ਤਹਿ ਬਸਿ
 ਕਰਿ ਗੁਰ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ । ਜਾਗੋ ਸਕਲ ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ ॥ ੨੭ ॥
 ਨਿਜ ਕਰ ਸੋ ਗੁਰ ਟੱਕ ਲਗਾਇਵ । ਮੋਹੜਾ ਗਾਡਾ ਰਿਦੇ ਹਰਖਾਇਵ ।
 ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਕਹੈ 'ਹੁਇ ਗੁਮ । ਅਪਨ ਨਾਮ ਪਰ ਧਰਿ ਇਸ ਨਾਮੁ' ॥
 ੨੮ ॥ ਸੁਨਿ ਸਾਧੂ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਾ । 'ਮੁੜ ਤੇ ਮਮ ਸੁਤ ਸਿੱਖ ਉਦਾਰਾ ।
 ਨਿਸ਼ਚਾ ਅਧਿਕ ਆਪ ਕੇ ਮਾਂਹੀ । ਬਸਹੁ ਰਿਦੇ ਕਬਿ ਬਿਸਰਤਿ ਨਾਂਹੀ ॥
 ੨੯ ॥ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨਾਮ ਪਰ ਰਾਖਹੁ ਨਾਮੁ' । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਭਾਖੈ 'ਰੂਪਾ ਗੁਮੁ' ।
 ਕਹੈ ਬਹੁਰ 'ਅਬਿ ਸਦਨ ਬਨੀਜੈ । ਬਿਦਤਹਿ ਦੇਸਨਿ ਬਿਖੈ ਜਨੀਜੈ ॥ ੩੦ ॥
 ਹਮ ਭੀ ਪੁਨ ਆਵਹਿ ਇਸ ਥਾਨ । ਕੇਤਿਕ ਦੌਸ ਕਰਹਿ ਗੁਜਰਾਨ' ।
 ਇਮ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭੇ ਅਸਵਾਰ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਚਲਿ ਖਿਲਤਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ॥
 ੩੧ ॥ ਸਾਧੂ ਦੁਪਦੇਦ ਮਿਲਿ ਦੇਉ । ਗੁਮ ਬਸਾਵਨਿ ਕੀਨਸਿ ਸੋਉ ।
 ਗੁਰ ਬਰ ਕਰਿ ਨਰ ਗਨ ਤਬਿ ਬਾਸੈ । ਆਨਿ ਆਪਨੇ ਰਚੇ ਅਵਾਸੈ ॥ ੩੨ ॥
 ਸੇਵ ਦੇਗ ਕੀ ਕਰਿਬੇ ਲਾਗੇ । ਗੁਰ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਿ ਰਹਿ ਨਿਤ ਪਾਗੇ । ਇਸਤ੍ਰੀ
 ਪੁਰਸ਼ ਟਹਿਲ ਕੇ ਕਰਿਹੀ । ਛੁਧਿਤਿ ਅਸਨ ਦੇ ਭਾਉ ਸੁ ਧਰਿਹੀ ॥ ੩੩ ॥
 ਅਬਿ ਲਗਿ ਤਿਨ ਕੇ ਹੈ ਇਹੁ ਰੀਤਿ । ਸੇਵਹਿ ਦੇਗ ਧਰਹਿ ਉਰ ਪ੍ਰੀਤ । ਬਡੇ
 ਸਮਿੱਧਵਾਨ ਭੀ ਭਏ । ਸੇਵਕ ਅੰਗ ਬਿੰਦ ਹੁਇ ਗਏ ॥ ੩੪ ॥ ਤਉ ਆਪ
 ਹੀ ਤਿਯ ਜੁਤਿ ਸਾਰੇ । ਕਰਹਿ ਦੇਗ ਕੀ ਟਹਿਲ ਸੁਧਾਰੇ । ਗਰਬ ਹੀਨ
 ਸੰਤਤਿ ਸਭਿ ਹੋਈ । ਅਸਨ ਅਚਾਵਹਿ ਛੁਧਤਿ ਜਿ ਕੋਈ ॥ ੩੫ ॥
 ਪੈਂਦਖਾਨ ਤਬਿ ਜੋਰੇ ਹਾਥ । 'ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਕੋਇ ਨ ਲੀਨੋ ਸਾਥ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ
 ਸੁਧਿ ਪਾਛੈ ਸਭਿ ਆਏ । ਕੇਤਿਕ ਆਜ ਮਿਲੇ ਦਰਸਾਏ' ॥ ੩੬ ॥ ਬਿਧੀ
 ਚੰਦ ਸਭਿ ਕਹੈ ਪਸੰਗ । 'ਸਿੱਖਾਨਿ ਵਤਸਲ ਬਿਰਦ ਉਭੈਗ । ਬਿਸਨੁ
 ਰੂਪ ਮਹਿ ਬਰਤਹਿ ਜੈਸੇ । ਨਹੀਂ ਸੁਭਾਉ ਮਿਟਤਿ ਸੋ ਕੇਸੇ ॥ ੩੭ ॥
 ਭਗਤਨਿ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੇਤੁ । ਤਨਾਗਤਿ ਸਭਿ ਕੇ ਰਮਾ ਸਮੇਤ' । ਜਬਿ
 ਸਹਾਇ ਨਿਜ ਜਨ ਕੀ ਕਰੈ । ਤਿਹ ਪਸ਼ਚਾਤ ਸਭਿਨਿ ਸੁਧਿ ਧਰੈ ॥ ੩੮ ॥

'ਗਵ ਪਿੰਡ ਦੀ ਨੀਂਹ ਧਰ ਦਿੱਤੀ । 'ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਵਾਲੇ, ਗਵ ਪ੍ਰਤਾਪੀ । 'ਲੱਛਮੀ ਸਮੇਤ ।

ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ਇਨਹੁ ਕੋ ਐਸੇ । ਜਨ ਕੋ ਰੱਛੇ ਜੈਸੇ ਕੈਸੇ । ਸੋ ਗਤਿ
ਈਹਾਂ ਕੀਨਿ ਗੁਸਾਈ । ਤਪਤ ਜੈਠ ਤੂਰਨ ਕਰਿ ਧਾਈ ॥੩੯॥ ਸੁਨਿ
ਸਭਿਹਿਨਿ ਗੁਰ ਚਰਿਤ ਉਦਾਰਾ । ਸਰਧਾ ਭਾਉ ਅਧਿਕ ਉਰ ਧਾਰਾ ।
ਕਰਤਿ ਬਤਕਾਇ ਇਮ ਖਿਲਤਿ ਅਖੇਰ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਚਲਿ ਪੈਥ ਬਡੇਰ ॥
੪੦ ॥ ਏਕ ਜਾਮਨੀ ਮਗ ਮਹਿ ਰਹੇ । ਬਿਚਰਤਿ ਜੀਗਲ ਮਹਿ ਮੁਦ ਲਹੇ ।
ਬਹੁਰ ਡਰੋਲੀ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ । ਸਾਂਈਵਾਸ ਮਿਲਨੈ ਹਰਿਖਾਇ ॥ ੪੧ ॥
ਬਿਥਰਨੈ ਸਭਿਹਿਨਿ ਬਿਖੈ ਪੁਸੰਗ । ਏਕ ਕਹਹਿ ਦੂਸਰ ਕੇ ਸੰਗ । ‘ਛਿਨ
ਮਹਿ ਤੀਸ ਕੋਸ ਗੁਰ ਧਾਏ । ਮਰਹਿ ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ’ ਸਿੱਖ ਬਚਾਏ ॥ ੪੨ ॥
ਤੀਸ ਕੋਸ ਪਰ ਤਿਨ ਸੁਧਿ ਜਾਨੀ ॥ ਪਿਯਤਿ ਨ ਗੁਰੂ ਉਚਿਤ ਲਖਿ ਪਾਨੀ ॥
ਪਰਖਿ ਪ੍ਰੇਮਕੋ ਬਹੁ ਉਤਲਾਏ ॥ ਪਿਯੋ ਜਾਇ ਜਲ, ਬਨੈ ਤਿਸਾਏ* ॥੪੩॥

ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਸ ਚੌਥੇ ਸਪਤਮਾ ਚਾਲੇ ‘ਸਾਧੂ ਰੂਪ ਵੰਦ’ ਪੁਸੰਗ ਭਰਨੈ ਨਾਮ ਬੀਸਮ ਅੰਸੁ ॥ ੨੦ ॥

੨੯. [ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਗੁਰਪੁਰੀ ਪਯਾਨ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਬਸਤਿ ਡਰੋਲੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਇ । ਸਿਖ
ਸੰਗਤ ਆਵਤਿ ਅਨਿਕ ਦਰਸਤਿ ਅਨਿਕ ਸਿਧਾਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਨਗਰ ਬਸਾਯੋ । ਬਨਿਕਾ ਆਦਿ ਨਰ ਬੰਦ ਟਿਕਾਯੋ । ਸਭਿ
ਬਿਧਿ ਕੀ ਸੁਧਿ ਪੁਰਿ ਜਨ ਕੇਰੀ ॥ ਲੇ ਕਰਿ ਖਾਤਰ ਕੀਨਿ ਘਨੇਰੀ ॥੨॥
ਬਹੁਰ ਪਿਤਾ ਕਹੁ ਦਰਸਨ ਚਾਹਾ । ਚਲਿਥੇ ਕਾਰਨ ਕੀਨਿ ਉਮਾਹਾ ।
ਅਸੁਵਾਰੀ ਕਰਵਾਇਸਿ ਤਜਾਰੀ । ਸਜੇਵਨ ਆਇ ਮੋਲ ਕੋ ਭਾਰੀ ॥ ੩ ॥
ਨੱਤੀ ਜੁਗ ਪੁੱਤ੍ਰਨ ਕੋ ਲੀਨੇ । ਆਨੰਦ ਸਹਤ ਅਰੁਢਨ ਕੀਨੇ । ਧੀਰ ਮੱਲ
ਕੁਛ ਭਯੋ ਬਡੇਰਾ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਅੰਕ ਤਿਸ ਬੈਰਾ ॥ ੪ ॥ ਬਹਿਲਨਿ
ਮਹਿ ਦਾਸੀ ਚਵਿਵਾਈ । ਗਮਨੇ ਦਾਸ ਸਾਥ ਸਮੁਦਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ
ਚਢੇ ਤੁਰੰਗ । ਚੇਚਲ ਫਾਂਦਤਿ ਮਨਹੁ ਕੁਰੰਗ ॥੫॥ ਇਮ ਕੁਟੰਬ ਲੇ ਕਰਿ
ਨਿਜ ਸਾਥ । ਗਮਨੇ ਦਰਸਨਿ ਹਿਤ ਪਿਤ ਨਾਥ । ਨਗਰ ਬਿਖੈ ਇਕ
ਤਜਾਗਨੈ ਦਾਸ । ਸੁਮਤਿਵੰਤ ਰੱਛਕ ਚਹੁ ਪਾਸ ॥ ੬ ॥ ਪੁਰਿ ਜਨ ਮਿਲੇ

*ਬਾਤਾਂ ਕਰਵੇ । ੨ਤ੍ਰੇਹ ਨਾਲ ਮਰ ਰਹੇ । ੩ਤਿਹਾਏ ਬਣ ਕੇ । ੪ਵਪਾਰੀ ਲੋਕ (ਵਸਾਏ ਕੀਰਤ ਪੁਰ) । ੫ਨਗਰ ਵਿਚ ਆ ਵਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ । ੬ਰੋਇ ਵਿਚ ਸਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ।

*ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮਾਤੁਰਾਂ ਤੇ ਰੁਖਵੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਇੰਝ ਬਹੁਤਾ
ਇਕ ਅਚਰਜ ਅੰਗ ਹੈ, ਇਨਸਾਨੀ ਦਿਲ ਪੀੜਾ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨੀ ਦਿਲ ਦੀ ਅਤੁੱਟ ਦ੍ਰਵਣਤਾ
ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਕੇ ਨੀਵ ਪਾਉਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਅਚਰਜ ਬਿਰਦ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ।

ਧੀਰ ਕੋ ਦੀਨਿ । ਪੁਨ ਮਗ ਬਿਖੈ ਪਯਾਨੋਂ ਕੀਨਿ । ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਹਿ
ਗਮਨਏ । ਸੁਧੇ ਪੰਥ ਆਵਤੋ ਭਏ ॥੭॥ ਦਿਨ ਕੇਤਿਕ ਮਗ ਬਿਖੈ ਬਿਤਾਏ ।
ਬਹੁਰ ਡਰੋਲੀ ਕਹੁ ਚਲਿ ਆਏ । ਪਿਤ ਕੇ ਪਾਇਨ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ ।
ਬੁਝੀ ਕੁਸ਼ਲ ਬਤਾਇ ਸੁ ਦੀਨਿ ॥ ੮ ॥ ਬੁਢਲ ਸਾਹਿਮਿਲਣ ਜਿਮ ਜੋਵਾ ।
ਨਗਰ ਬਸਾਵਨ ਕੋ ਜਿਮ ਹੋਵਾ । ਸਭਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਬਖਾਨੀ ।
‘ਸੈਲ ਸਮੀਪੀ ਸੁਭ ਇਸਥਾਨੀ ॥ ੯ ॥ ਚਰਨ ਆਪ ਚਲਿ ਪਾਵਹੁ ਜਬੈ ।
ਸੋਭਹਿ ਪਾਵਨ ਹੋ ਕਰਿ ਤਬੈ’ । ਸੁਨਤਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤੇ ‘ਸਾਧ’ ਬਖਾਨਾ । ਕਰਜੈ
ਕਰਮ ਸਗਰੋ ਸਨਮਾਨਾ ॥ ੧੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਗਾਇ ਅੰਕ ਮੈਂ ਲਏ । ਨੱਤੀ
ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਿਏ । ਜੁਗ ਪੁੱਤ੍ਰਨ ਪਾਇਨ ਪਰ ਪਾਏ । ਪਿਖਿ ਪੁੱਤ੍ਰਨ
ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਖਾਏ ॥ ੧੧ ॥ ਬੈਠਾਰੇ ਨਿਜ ਅੰਕ ਮਝਾਰੇ । ਮ੍ਰਿਦੁ ਬਾਨੀ ਕੇ
ਸਹਤ ਦੁਲਾਰੇ । ਗੁਰੁਤਾ ਉਚਿਤ ਲਖੇ ਹਰਿਗਾਇ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਿਸ਼ਟਿ ਤਿਨ
ਪਰ ਅਧਿਕਾਇ ॥ ੧੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਅੰਤਰ ਗਯੋ-ਤੀਨ ਮਾਤ ਕੋ
ਬੰਦਤਿ ਭਯੋ । ਪਿਖਿ ਦਮੋਦਰੀ ਸੁਤ ਹਰਖਾਈ । ਸੁਧਾ ਸਮਾਨ ਆਬਿਖਾ
ਗਾਈ ॥ ੧੩ ॥ ਬਹੁਰ ਨਾਨਕੀ ਅਰੁ ਮਰਵਾਹੀ । ਦਈ ਅਸੀਸ ‘ਰਹਹੁ
ਮਦ ਮਾਂਹੀ’ । ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਵਹਿਰ ਨਿਕਸਿ ਤਬਿ ਆਏ । ਮਿਲੇ ਸਕਲ ਹੀ
ਬੰਦਨ ਗਾਏ ॥ ੧੪ ॥ ਸਾਂਈਦਾਸ ਆਦਿ ਬਿਧੀ ਆਦਿ । ਮਿਲੇ ਕੁਸ਼ਲ
ਬੁਝਤਿ ਅਹਿਲਾਦਿ । ਗੁਰ ਸੁਤ ਸਕਲ ਬਾਤ ਕੇ ਲਾਇਕ । ਮਿੱਤ੍ਰਨ
ਹਰਖਤਿ*, ਸਤਨਿ ਘਾਇਕ ॥ ੧੫ ॥ ਪੁਨ ਨੱਤੀ ਘਰ ਅੰਤਰ ਬਰੀ । ਸਭਿ
ਸਾਸਨ ਕੋ ਬੰਦਨੋਂ ਕਰੀ ਪੋਤੇ ਪਿਖਤਿ ਪਰਮ ਹੁਲਾਸਾਈ । ਗਹਿ ਬਾਹੁਨਿ ਲੇ
ਅੰਕ ਬਿਠਾਈ ॥ ੧੬ ॥ ਕਰੀ ਨਮੋ ਰਾਮੋ ਪਗ ਫੇਰ । ‘ਜੁਗ ਪੁੱਤ੍ਰਨ ਹੁਇ
ਬੈਸ ਬਡੇਰ’ । ਸਭਿ ਸਾਸਨ ਸੁਭ ਨੁਖਾ ਨਿਹਾਰੀ । ਸਨਮਾਨੀ ਬਹੁ ਨਿਕਟਿ
ਬਿਠਾਰੀ ॥ ੧੭ ॥ ਸਭਿਨਿ ਬਿਖੈ ਆਨੰਦ ਬਡ ਹੋਵਾ । ਗੁਰ ਪਰਿਵਾਰ
ਏਕ ਥਲ ਜੋਵਾ । ਕੇਤਿਕ ਦਿਨ ਪੁਨ ਬਸਤਿ ਬਿਤਾਏ । ਮੇਲਾ ਦਿਵਸ
ਬਿਸੇਵਾ ਆਏ ॥ ੧੮ ॥ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਸਮੁਦਾਈ । ਲਏ ਅਕੋਰਨ
ਕੋ ਉਮਡਾਈ । ਨਰ ਨਾਰੀ ਗੁਰ ਕੀਰਤਿ ਕਰਿਤੇ । ਆਨਿ ਆਨਿ ਕਰਿ
ਦਰਸ ਨਿਹਰਿਤੇ ॥ ੧੯ ॥ ਬਡ ਮਸਨੈਦ* ਬਿਛਾਵਨ ਕਰੈ । ਸਸਤ੍ਰ

*ਸ਼ਾਬਾਸ਼ । *ਸਾਰੇ ਭੀਤੋਂ ਕੰਮ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ । *ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ । *ਗੋਦੀ
[ਅਯ ਮਸਨਦ] ।

*ਪੁਨ-ਹਰਖਦ ।

ਸਜਾਇ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਬਿਰੈਂਬਿਸਦ ਮਰਾਲਨਿ ਕੋਰ ਮਨੀਦਾ ਦੁਰਤਿ ਚਮਰ
 ਦੁਤਿ ਹੋਤਿ ਬਿਲੇਦ ॥ ੨੦ ॥ ਖਰੋ ਮੇਵਰੋ ਹੋਇ ਅਗਾਰੀ । ਸੰਗਤਿ ਕੀ
 ਅਰਦਾਸ ਉਚਾਰੀ । ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਸੰਦ ਬਿਲੇਦ ਧਨੀ ਹੈਂ । ਆਨਹਿ ਗੁਰ ਕੀ
 ਕਾਰ ਘਨੀ ਹੈਂ ॥ ੨੧ ॥ ਜਥਾਜੋਗ ਸਭਿ ਕੋ ਹਰਖਾਵਹਿ । ਦੇਸ਼ਨਿ ਕੀ
 ਦਸਤਾਰ ਬੰਧਾਵਹਿ । ਕਿਤ ਤੇ ਲੱਛੈ, ਜੁਗਮ ਲਛ ਲਜਾਵਹਿ । ਗੁਰ ਕੀ
 ਕਾਰ ਚਲੀ ਨਿਤ ਆਵਹਿ ॥ ੨੨ ॥ ਆਇ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਨਿਕਾਸਾ^੧ ।
 ਚਹੁੰਦਿਸ਼ ਤੇ ਪਹੁੰਚਤਿ ਬਹੁ ਮਾਯਾ^੨ ਛਠੇ ਮਾਸ ਕੋ ਆਇ ਮਸੰਦਾਕੋ ਸੰਮਤ^੩
 ਮਹਿ ਲੇ ਧਨ ਬ੍ਰਿੰਦ ॥ ੨੩ ॥ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਪਰ ਬੰਧ ਅਜਾਰੇ^੪ । ਨਿਤ ਹੀ
 ਆਨਤਿ ਧਨ ਗੁਰ ਕਾਨੇ । ਕੋ ਸਿਖ ਲੇ ਪਹੁੰਚਤਿ ਹੈਂ ਆਪ । ਆਇ ਜਿ
 ਦਰਸਤਿ ਹੁਇ ਨਿਸ਼ਪਾਪ ॥ ੨੪ ॥ ਬੇਸੁਮਾਰ ਹੁਇ ਲੋਨਿ ਰੁ ਦੇਨਿ ਅਰਪਹਿ
 ਵਸਤੂ ਜੇਨ ਰੁ ਕੇਨ^੫ । ਜੋ ਮਸੰਦ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਮਝਾਰਾ । ਸੋ ਲੇ ਸੰਗਤਿ ਸੰਗ
 ਉਦਾਰਾ ॥ ੨੫ ॥ ਆਨਿ ਕਰਹਿ ਦਰਸਨ ਗੁਰ ਕੋਰਾ । ਧਰਹਿ ਉਪਾਇਨ
 ਦਰਬ ਘਨੇਰਾ । ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਦੇਬੀਜਬਿ ਬੈਠਹਿ ਸਤਿਗੁਰ
 ਦੁਤਿ ਲੈਬੇ ॥ ੨੬ ॥ ਅਨਿਕ ਪਦਾਰਥ ਕੇ ਅੰਬਾਰ^੬ । ਹੋਤਿ ਜਾਤਿ ਨਹਿ
 ਪਰਹਿ ਸੁਮਾਰ । ਧਰਿ ਧਰਿ ਸਰਧਾ ਸੰਗਤਿ ਆਵਹਿ । ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ
 ਪਾਇ ਸਿਧਾਵਹਿ ॥ ੨੭ ॥ ਸਾਵਣ ਮਾਸ ਪ੍ਰਬਿਰਤਜੈ ਸਾਰੇ । ਗੁਰ ਪਰਿਵਾਰ
 ਮਿਲਜੈ ਮੁਦ ਧਾਰੇ । ਸਰਬ ਇਕੱਤ੍ਰ ਮਿਲੇ ਤਿਸ ਥਾਨਾ । ਪਿਖਤਿ ਪਰਸਪਰ
 ਮਿਲਿ ਸੁਖ ਮਾਨਾ ॥ ੨੮ ॥ ਤਬਿ ਦਮੋਦਰੀ ਬੈਸ ਬਿਤਾਈ । ਪੂਨ ਅੰਤ
 ਅਪਨੋ ਲਖਿ ਪਾਈ । ਪਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਦਰਸਨ ਕਰਜੈ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬਚ
 ਬਿਨੈ ਉਚਰਜੈ ॥ ੨੯ ॥ 'ਤੁਮ ਪ੍ਰਭੂ ਹੋ ਸਭਿ ਹੀ ਬਿਧਿ ਲਾਇਕ । ਬਡੈ ਪੁੰਨ
 ਫਲ ਭਾ ਮਮ ਨਾਇਕ' । ਮੈਂ^੭ ਅਨਜਾਨ ਪਨੇ ਕੁਛ ਕਹਜੈ । ਨਹੀਂ ਮਹਾ-
 ਤਮ ਨੀਕੇ ਲਹਜੈ ॥ ੩੦ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਸੋ ਬਖਸ਼ਨ ਕੀਜੈ । ਅੰਤ ਸਮਾਂ
 ਮੇਰੇ ਲਖਿ ਲੀਜੈ ਨਿਜ ਚਰਨਨ ਕੀ ਦਾਸੀ ਜਾਨੈ । ਬੀਚ ਪ੍ਰਲੋਕ ਮਿਲਾ-
 ਵਨਿ ਠਾਨੈ ॥ ੩੧ ॥ ਮੈਂ ਅਜਾਨ ਪੁਨ ਤ੍ਰਿਸ ਮਤਿ ਅਹੈ ਰਾਵਰਿ ਭੇਵ ਦੇਵ

^੧ਲੱਖ । ^੨ਸਾਰੇ (ਥਾਵਾਂ) ਤੋਂ । ^੩ਸਾਲ । ^੪ਛਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ
 ਵੱਖ ਵੱਖ ਮਸੰਦ ਥਾਪੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਜ ਗੁਜਰਾਨ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਖਰਚ ਬੰਨ੍ਹੇ
 ਹੋਏ (ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ) ਸਨ । ਫਾਰ ਦਾ ਧਨ ਉਹ ਗੁਰੂ ਅਰਪਨ ਕਰਦੇ ਸਨ । [ਅਜਾਰਾ
 ਠੇਕਾ] ^੫ਛਾਵ ਹਰ ਕੋਈ । ^੬ਵੇਰ । ^੭ਮੇਰੇ ਸੁਆਮੀ ਹੋਏ ਹੋ । ^੮ਮੈਂ (ਜੇ ਕਦੇ) ।

ਨਹਿ ਲਹੈ^੧। ਬਿਨੈ ਸੁਨੀ ਗੁਰ ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ। ‘ਸਦਾ ਸੰਗ ਤੂੰ ਹਮਰੇ
 ਚੀਨ ॥ ੩੨ ॥ ਗੁਰ ਘਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬਡਿ ਭਾਰੀ। ਸ਼ਰਧਾ ਧਰੀ ਸੁ ਨਰ
 ਕੈ ਨਾਰੀ। ਪਰਮ ਗਤੀ ਸੋ ਪਹੁੰਚਹਿ ਜਾਇ। ਤੂੰ ਮਮ ਦਾਰਾ ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ
 ॥ ੩੩ ॥ ਸਦ ਸੇਰੀ ਕਿਮ ਬਿਛੁਰਹਿ ਨਾਹੀ। ਤਨੁ ਤਮਾਗਨ ਸਭਿ ਹੀ
 ਜਗ ਮਾਂਹੀ। ਬਿਰ ਕੋ ਰਹੈ ਨ ਥੁਲ ਸਰੀਰ। ਨਿਜ ਬਾਰੀ ਸਭਿ ਪਾਇ
 ਬਹੀਰ^੨॥ ੩੪॥ ਸੁਨਿ ਪਤਿ ਤੇ ਓਰ ਬਹੁ ਹਰਖਾਈ। ਬਹੁਰ ਕੁਟੰਬ ਮਿਲੀ
 ਸਮੁਦਾਈ। ਕਰਿ ਸ਼ਨਾਨ ਕੋ ਪੋਢੀ ਤਹਾਂ। ਕੁਸ਼ ਕੋ ਆਸਤਰਨ^੩ ਰਚਿ ਜਹਾਂ॥
 ੩੫॥ ਕੰਤ ਧਨਾਨ ਮਹਿ ਹੁਇ ਲੈ ਲੀਨ। ਤਨ ਕੋ ਤਮਾਗਨਿ ਤਤਛਿਨ
 ਕੀਨਿ। ਗੰਗ ਸਾਸ ਕੋ ਪਾਸ ਪਧਾਰੀ। ਚਢਿ ਬਿਬਾਨ ਦੀਪਤ ਦੁਤਿ
 ਭਾਰੀ॥ ੩੬ ॥ ਸਭਿ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਹਾਰਤਿ ਰਹਜੋ। ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤ ਹੋਯਸ ਜਬਿ
 ਲਹਜੋ। ਸੋਲਾਂ ਸੈ ਅਠਾਸੀਏ ਮਾਂਹੀ^੪। ਭਾ ਪਰਲੋਕ ਗੁਰੁ ਤ੍ਰਿਯ ਤਾਂਹੀ॥
 ੩੭ ॥ ਰੁਦਨ ਕੀਨਿ ਮਿਲਿ ਕੈ ਸਭਿ ਨਾਰੀ। ਰਾਮੋ ਸੁਸਾ ਸਨੇਹ ਦੁਖਾਰੀ^੫।
 ‘ਹੁਤੀ ਸੁਮਤਿ ਬਡਭਾਗਨ ਯਾਹੀ^੬। ਸਭਿ ਪਰਿਵਾਰ ਉਧਾਰਜੋ ਜਾਂਹੀ^੭॥
 ੩੮ ॥ ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਮੋਹਿ, ਬਹੁ ਆਨ^੮। ਗੁਰਪਤਿ ਤੇ ਕੀਨਿਸਿ ਕੱਲਜਾਨ^੯।
 ਜਿਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜਯੋ। ਜਗਤੋਸ਼ੁਰ ਪ੍ਰਿਯ ਭਰਤਾ ਭਯੋ॥ ੩੯ ॥
 ਇਸ ਕੀ ਪਦਵੀ ਕਹਾਂ ਬਿਚਾਰੀ। ਤਰੇ ਸਬੰਧੀ ਸਭਿ ਨਰ ਨਾਰੀ^{੧੦}।
 ਇੰਤਨਾਇਕ ਗੁਨ ਅਨਿਕ ਉਚਾਰਤਿ। ਰੋਦਤਿ ਸੁਸਾ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਤਿ
 ॥ ੪੦ ॥ ਰੁਦਤਿ ਨਾਨਕੀ ਤਥਾ ਮੁਵਾਹੀ। ਨੁਖਾ^{੧੧} ਬਿਲਾਪਤਿ ਬਹੁ ਦੁਖ
 ਮਾਂਹੀ। ਰੋਦਨ ਨਾਦ^{੧੨} ਉਠਜੋ ਅਧਿਕਾਈ। ਜੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਕਲ
 ਹਟਾਈ॥ ੪੧ ॥ ‘ਇਹੁ ਜਗ ਗੀਤਿ ਸਭਿਨਿ ਸਿਰ ਹੋਈ। ਮਤ ਰੁਦਨਹੁ
 ਅਚਰਜ ਨਹਿ ਕੋਈ^{੧੩}। ਮਿੱਤ੍ਰ ਗੀਤਿ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਨੇਦ। ਕਰੀ ਸਕਲ
 ਜਿਮ ਭਨੀ ਬਿਲੈਦ॥ ੪੨॥ ਸਾਈਂ ਦਾਸ ਪਰਜੇ ਮੁਰਛਾਇ। ਉਠਿਕੈ ‘ਹਾਯ
 ਹਾਯ’ ਬਿਲਲਾਇ। ‘ਹੇ ਬਡਿਭਾਗਨਿ ! ਤੁਵ ਉਪਕਾਰਾ। ਭਯੋ ਸਬੰਧੀ
 ਗੁਰੁ ਹਮਾਰਾ॥ ੪੩ ॥ ਇੰਦ੍ਰਾਇਕ ਸੁਰ ਸਰਬ ਉਮਾਹਤਿ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਸ਼ਟਿ।

^੧ਆਪਦਾ ਭੇਦ (ਯਾ ਅੰਤ) ਵੇਵਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ। ^੨ਭਾਵ; ਸਭ ਚਲਾਣਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ।
^੩ਵਿਛਾਵਣਾ। ^੪੧੬੮੮ ਬਿ:। ^੫ਭੇਣ ਦੇ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਈ। ^੬ਭਾਵ ਦਮੋਦਰੀ।
^੭ਜਿਸ ਨੇ। ^੮ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਬਹੁਤੇ ਹੋਰ (ਸਬੰਧੀਆਂ) ਨੂੰ। ^੯ਮੁਕਤੀ ਦਿਵਾਈ।
^{੧੦}ਨੂੰ। ^{੧੧}ਬਬਦ।

ਜਿਸ ਕੀ ਨਿਤ ਚਾਹਤਿ। ਨਿਸਥਾਸੁਰ ਮਿਲਿ ਕੈ ਤਿਹ ਸੰਗ। ਹਮ ਭੀ ਧੋਨ
 ਭਏ ਸਰਬੰਗ॥੪੪॥ ਹਮ ਸਭਿ ਕੋ ਤਜਿ ਪ੍ਰਥਮ ਪਧਾਰੀ । ਹੋ ਪਤਿਬ੍ਰਤੇ !
 ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਧਾਰੀ^੧ । ਗੁਰ ਕਹਿ ਸਭਿ ਕੋ ਰੁਦਨ ਹਟਾਯੋ । ਬਾਬਕ ਤੇ
 ਕਿਰਤਨ ਕਰਿਵਾਯੋ॥੪੫॥ ਬਿਧੀਆ ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ਪੁਕਾਰਾ । ‘ਅਹੋ ਮਾਤ !
 ਕਿਤ ਗੀ ? ਇਸ ਬਾਰਾ’ । ਕਰਿ ਸਨਾਨ ਆਦਿਕ ਕ੍ਰਿਤ ਸਾਰੀ । ਰਚਨੈ
 ਬਿਵਾਨ ਮੋਲ ਕੇ ਭਾਰੀ॥੪੬॥ ਬਹੁ ਕੀਮਤ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਸੁ ਪਾਏ । ਚਾਰਹੁ
 ਤਤਛਿਨ ਕੰਧ ਉਠਾਏ । ਲੇ ਪੁਰਿ ਵਹਿਰ ਚਲੇ ਸਮੁਦਾਏ। ਧੀਰਮੱਲ ਤਬਿ
 ਚਵਰ ਵਰਾਏ॥੪੭॥ ਬਹੁ ਸੇਖਨ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਬਜਾਵਤਿ । ਆਗੇ ਚਲਤਿ
 ਸੁ ਮਾਰੂ ਗਾਵਤਿ । ਚੈਦਨ ਚਿਤਾ ਬਿਸਾਲ ਬਨਾਈ । ਧਰਿ ਕਰਿ ਉਪਰਿ
 ਅਗਨਿ ਲਗਾਈ॥੪੮॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਉਚ ਪੁਕਾਰਾ। ਨੀਰ ਬਿਲੋਚਨ
 ਮੋਚਿਤਿ ਧਾਰਾ। ਕਰੀ ਕਪਾਲ ਕ੍ਰਿਯਾਤਿਸਿ ਕਾਲਾ। ਸਭਿ ਉਠਿਕੀਨਿ ਸਨਾਨ
 ਕਿਲਾਲਾ^੨॥੪੯॥ ਗਾਇ ਕੀਰਤਨ ਭੋਗ ਪਵਾਯਹੁ । ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਬਹੁਰੇ
 ਬਰਤਾਯਹੁ। ਸਨੈ ਸਨੈ ਆਏ ਨਿਜ ਭੋਗੈ ਬੈਠ ਬੈਠ, ਨਰ ਉਠੇ ਘਨੇਰੇ॥੫੦॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਬਿੰਦੇ ਸਪਤਮ ਰਾਮੇ ‘ਦਮੋਦਰੀ’ ਮਾਤ ਪੁਲਕ ਹਮਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਰਨਨੇ ਰਾਮ ਦਿਕੀਸਮੇ ਅੰਮ੍ਰ ॥ ੨੧ ॥

੨੨. [ਰਾਮੋ, ਸਾਈਂ ਦਾਸ, ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਤੇ ਦਯਾ ਕੌਰ ਪੁਲਕ ਪਯਾਨ ।]

ਦੋਹਰਾ॥ ਜਹਿ ਜਹਿ ਹੁਤੇ ਸਬੰਧ ਗੁਰੁ ਤਹਿ ਤਹਿ ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚਾਇ । ਆਇ
 ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਤਬਿ ਦਾਰਾ ਜੁਤਿ ਰੁਦਨਾਇ॥੧॥ ਰੋਪਈ॥ ਰਾਮੋ ਪਤਿ
 ਕੇ ਸਹਤ ਦੁਖਾਰੀ। ਕੇ ਦਿਨ ਮਹਿ ਪਰਲੋਕ ਪਧਾਰੀ^੩। ਸਾਈਂ ਦਾਸ ਉਦਾਸ
 ਅਵਾਸਾ^੪। ਪ੍ਰਾਨ ਤਯਾਗ ਕਰਿ ਗਯੋ ਤਮਾਸਾ^੫॥੨॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ
 ਸੁਭ ਗਤਿ ਦੀਨਿ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਕੀਨਿ। ਏਕ ਸੁਤਾ^੬। ਮ੍ਰਿਤੁ ਸੁਨਿ
 ਕਰਿ ਆਏ^੭ । ਪਿਖ ਦੂਜੀ ਕੋ ਬਹੁ ਰੁਦਨਾਏ॥੩॥ ਤ੍ਰਿਯ ਜੁਤਿ ਬਸਨੈ
 ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ । ਜਗਤਿ ਬਿਨਾਸੀ ਲਖਨੈ ਉਦਾਸ । ਦਿਨ ਬੋਰਨ ਮਹਿ
 ਤਯਾਗੇ ਪ੍ਰਾਨਾ । ਭਯੋ ਤਬਾ^੮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭਾਨਾ॥੪॥ ਦਯਾਕੌਰ ਜੁਤਿ ਸੁਭ
 ਗਤਿ ਪਾਈ । ਜਿਨ ਕੀ ਕੁਲ ਸਿੱਖੀ ਚਲਿ ਆਈ । ਸਭਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੁ

^੧ਛੇਤੀ ਕੀਤੀ । ^੨ਜਲ ਵਿਚ [ਸੰਸਾਰ, ਕੀਲਾਲ=ਪਾਣੀ] । ^੩ਭਾਵ ਰਾਮੋ ਬੀ ਚਲ ਬਸੀ । ^੪ਘਰ
 ਵਿਚ । ^੫ਤਮਾਸਾ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ । (ਅ) ਬੱਟ ਪੱਟ ਚਲਾ ਗਿਆ । ^੬ਏਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ (ਦਮੋਦਰੀ
 ਜੀਵੀ) । ^੭ਆਏ ਸਨ (ਸ੍ਰੀ ਨਾਰਾਇਣ ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਜੀਵੇ ਸਹੁਰੇ ਜੀ) । ^੮(ਜਿਵੇਂ ਪੁਤ੍ਰੀਆਂ ਸਾਬ
 ਛਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਸੀ) ਤਿਵੇਂ ।

ਪ੍ਰਸਪ੍ਰਾਚੁਨਾਏ। ਧਰਿ ਡੋਰੇ ਸੁਰਸਰ ਪਹੁੰਚਾਏ*॥੫॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਿਤਕਿਤ
 ਤੇ ਚਲਿ ਆਏ। ਬਹੁ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤੁ ਲਖਿ ਉਰ ਬਿਸਮਾਏ । ਬੈਠਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ
 ਸਭਾ ਲਗਾਇ। ਹੋਤਿ ਕੀਰਤਨ ਸੁਨਿ ਸਮੁਦਾਇ॥੬॥ ਹਰੀਚੈਦ ਆਯੋਯੁਤਿ
 ਦਾਰਾ । ਸਹਤ ਭਾਰਜਾ ਆਯੋ ਦਾਰਾ । ਪਹੁੰਚੈ ਸੁੰਦਰ ਪਰਮਾਨੰਦ। ਦਈ
 ਵਿਖਾਈ ਦਾਤੁ ਨੰਦ॥੭॥ ਰਾਮਾ ਤ੍ਰਿਯਾ ਸਹਤ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਧਰਮਾ ਸਭਿ
 ਕਟੇਬ ਕੋ ਲਾਯੋ। ਪ੍ਰੇਮਚੈਦ ਲੇ ਦਾਰਾ ਸਾਥਾ। ਆਇ ਬਿਲੰਕੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੁ ਨਾਥ
 ॥੮॥ ਗੁਰੁ ਸੁਤਾ ਬੀਰੋ ਬਿਲਲਾਇ । ‘ਹੇ ਜਨਨੀ ! ਮੈਂ ਪਿਖੀ ਨ ਆਇ ।
 ਸਕਲ ਮੇਲ’ ਮਿਲਿ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰਾ। ਜਨੁ ਕਰੁਨਾ ਸਰਿਤਾ ਕੀ ਧਾਰਾ’॥੯॥
 ॥ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਗਨ ਕੋ ਰੁਦਨੰਤੋ । ਉਚ ਪੁਕਾਰਤਿ ਬਹੁ ਬਿਲਲੰਤੋ ।
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਈ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਧੀਰ । ‘ਗਤਿ ਐਸੀ, ਜੋ ਧਰਤਿ ਸਰੀਰ’॥੧੦॥
 ॥ ਲਖਹੁ ਸਾਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਭਾਣਾ । ਜੋ ਆਯੋ ਤਿਸ ਸਰਪਰ ਜਾਣਾ ।
 ਅਪਨੋ ਆਪ ਨਹੀਂ ਬਿਰ ਹੋਇ । ਤੋ ਕਾਹੇ ਕੋ ਪਰ ਹਿਤ ਰੋਇ’॥੧੧॥ ਸ੍ਰੀ
 ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਠਵਾਯੋ । ਦਿਨ ਤ੍ਰੈਦਸਮੇਂ ਭੋਗ ਪਵਾਯੋ । ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ
 ਅਧਿਕੈ ਕਰਿਵਾਯੋ । ਖੋਇ ਸ਼ੋਕ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਰਤਾਯੋ ॥੧੨॥ ਅਧਿਕ
 ਦਾਨ ਦੀਨਸਿ ਸਭਿ ਕਾਰਨ । ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਕਰਿ ਨਾਮ ਉਚਾਰਨ। ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਪਾਗ ਬੰਧਾਈ । ਵਈ ਸਭਿਨਿ, ਹੋਈ ਸਮੁਦਾਈ’ ॥੧੩॥
 ਰਹਜੈ ਮੇਲ’ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਪਾਸ । ਕਰੇ ਜੱਗਜ, ਭੋਜਨ ਦੇ ਰਾਸ’ । ਬਿੱਪ੍ਰ,
 ਸਾਧ, ਸਿਖ, ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੇ । ਖਸਟ ਰਸਨ ਕੇ ਸੁਾਦ ਅਹਾਰੇ ॥੧੪॥ ਪੁਪ
 ਪੂਰਿਕਾ, ਬਰੇ, ਪਕੌਰੇ। ਮਿਰਚ ਧਨਿਯ ਸੇਂ ਵਾਧੇ ਮਹਿ ਬੋਰੇ । ਗਨ ਪੰਕਤਿ
 ਬੈਠਾਇ ਅਚਾਵਤਿ । ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਲੇ ਸਭਿ ਹੀ ਖਾਵਤਿ ॥੧੫॥ ਪੁਨ
 ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੋ ਵਰਬ ਦਿਵਾਯੋ। ਹਰਖਤਿ ਹੁਇ ਮੁਖ ਗੁਰ ਜਸ ਗਾਯੋ। ਇਮ

‘ਫੁੱਲ । ‘ਸਾਰੇ ਮੇਲ ਨੇ । ‘ਕਰੁਨਾਰਸ ਰੂਪੀ ਨਦੀ ਦੀ ਧਾਰਾ (ਵਹਿ ਤੁਰੀ । ‘ਬਹੁਤ (ਪੱਗੀ)
 ਹੋਈਆਂ । ‘ਇਕੱਠ । ‘ਸਭ ਨੂੰ ।

*ਪਾਠ ਕਿਤੇ ‘ਸੁਰਸਰ’ ਹੈ ਕਿਤੇ ‘ਸੁਰਸਰਿ’ । ਜੋ ਪਾਠ ਸੁਰਸਰਿ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਥ
 ਰੀਗਾ, ਰੋਦਾਵਰੀ ਤੇ ਕਾਵੇਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸੁਰਸਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਮਾਨਸਰੋਵਰ। ਸਭਨਾਂ
 ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਗੁਰ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ । (ਦੋਖੋ ਅੱਗੇ ਅੰਕ ੧੨—੧੩) । ਫੁੱਲ ਰੀਗਾ ਜਾ
 ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਘੋਲਣੇ ਇਕ ਵਾਧੂ ਗਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕੈਂਬਲ ਰਾਜ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਪ੍ਰਭਾਵ
 ਦਾ ਫਲ ਹੈ । ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਇਤਨੀ ਦੂਰ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਫੁੱਲ ਘੋਲਣੇ ਸਿੱਧ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੇ ।

ਸਭਿ ਸੋਕ ਨਿਵਾਰਨ ਕੀਨੋ । ਸਕਲ ਮੇਲ ਕੋ ਧੀਰਜ ਦੀਨੋ ॥੧੬॥ ਨਿਜ
 ਨਿਜ ਸਦਨ ਚਲੇ ਮਿਲਿ ਸਾਰੇ । ਗੁਰੁ ਬਿਸਰਜਨ ਕਰੇ, ਸਿਧਾਰੇ^੧। ਸੁੰਦਰ
 ਪਰਮਾਨੰਦ ਪਯਾਨੇ । ਹਰੀਚੰਦ ਦੁਆ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ^੨ ॥ ੧੭ ॥ ਰਾਮਾ ਧਰਮਾ
 ਲੇ ਪਰਵਾਰੇ । ਆਪੋ ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ। ਗੁਰੁ ਸੁਤਾ ਕੋ ਧੀਰਜ ਦੀਨਿ।
 ਆਦਰ ਸੰਗ ਬਿਸਰਜਨ ਕੀਨਿ ॥ ੧੮ ॥ ਸਕਲ ਮੇਲ ਨਿਜ ਨਿਜ ਘਰ
 ਗਏ। ਪੁਨ ਦਿਨ ਕਿਤਿਕ ਬਿਤਾਵਤਿ ਭਏ। ਬੈਠਿਓ ਕਾਂਕੀ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ।
 ਸਮੈ ਭਵਿੱਖਜ ਵਿਚਾਰਨ ਠਾਨਿ ॥ ੧੯ ॥—ਕਰਿਓ ਚਹੀਅਹਿ ਜੰਗ
 ਅਖਾਰੇ । ਚਿਰ ਬੀਤੈ ਰਿਪੁ ਤੁਰਕਨ ਮਾਰੇ । ਘਨੀ ਸੈਨ ਨਹਿ ਸ਼ਾਹੁ
 ਪਠਾਵੈ । ਖਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿਖ ਕਹਿ ਸਮੁਝਾਵੈ ॥ ੨੦ ॥ ਅਬਿ ਕੇ ਅਸ ਕਰਿਹੈ^੩
 ਘਮਸਾਨਾ । ਬਰਹਰ ਕੰਪ ਉਠਹਿ ਤੁਰਕਾਨਾ । ਸਭਿ ਕੁਟੰਬ ਤੇ ਬਨਹਿ
 ਨਿਰਾਲੇ । ਤਬਿ ਕਰਿਹੈ ਨਿਜ ਸਸਤ੍ਰ ਉਠਾਲੇ—॥ ੨੧ ॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰ
 ਬਡ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਕਾਰਾ । ਸਾਦਰ ਨਿਜ ਸਮੀਪ ਬੈਠਾਰਾ । ਸਗਲ ਗਾਥ ਨੀਕੇ
 ਸਮੁਝਾਈ । ‘ਇਹਾਂ ਰਹਿਨ ਅਬਿ ਨਹਿ ਮਨ ਭਾਈ ॥ ੨੨ ॥ ਲੋ ਕਰਿ ਸੰਗ
 ਸਰਬ ਪਰਿਵਾਰਾ । ਬਸਹੁ ਫੇਮ ਸੋ ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰਾ । ਸਭਿ ਕੀ ਸੁਧ ਲੇਵਤਿ
 ਤਹਿ ਰਹੀਯਹੁ । ਚਹਤਿ ਸੁ ਦੇਹੁ ਭਲੇ ਨਿਰਬਹੀਯਹੁ ॥ ੨੩ ॥ ਹਮਰੇ
 ਸੰਗ ਚਮ੍ਹੇ ਅਬਿ ਭਾਰੀ । ਬਿਚਰਹਿਗੇ ਇਸ ਦੇਸ ਮਝਾਰੀ । ਤਿਲ ਅਰੁ
 ਅੰਨ ਅਹੈ ਸਮੁਦਾਇ । ਸੁਭਟ ਸੁ ਬਾਹਨ^੪ ਸੁਖ ਕੋ ਪਾਇ’ ॥ ੨੪ ॥ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੋਰੇ ਹਾਥ । ਬੋਲੈ ਅਨੁਸਾਰੀ ਪਿਤ ਨਾਥ । ‘ਜਿਮ ਰਾਵਰ ਕੀ
 ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਇ । ਹਮ ਸਭਿ ਕੋ ਨੀਕੀ ਸਦ ਸੋਇ ॥ ੨੫ ॥ ਤਉ ਬੇਨਤੀ
 ਕਹੈ ਸੁਨਾਈ । ਜਬਿ ਤੁਰਕਨ ਸੋ ਪਰਹਿ ਲਰਾਈ । ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਸੁਧ
 ਕਰਹੁ ਅਗਾਰੀ । ਚਲਿ ਆਵੈ ਮੈਂ ਨਿਕਟਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥ ਅਬਿ ਲੈ ਮੋਹਿ
 ਨ ਜੰਗ ਦਿਖਾਵਾ । ਕਰਿਓ ਕਹੁ ਮਮ ਮਨ ਲਲਚਾਵਾ’ । ਸੁਨੇ ਬੀਰ ਰਸ
 ਕੇ ਸੁਤ ਬੈਨ । ਕਮਲ ਮਨੀਂਦ ਪੁਛੁਲਜਤਿ ਨੈਨ ॥ ੨੭ ॥ ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ
 ਮੁਖ ਬਾਕ ਉਚਾਰਾ । ‘ਏਕ ਜੁਧ ਤੂੰ ਪਿਖਹਿ ਹਮਾਰਾ । ਅਬਿ ਕੁਟੰਬ ਕੀ
 ਪਾਲਨ ਕਰੀਅਹਿ । ਸਭਿ ਲੈ ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ ਸਿਧਰੀਅਹਿ’ ॥ ੨੮ ॥
 ਮਾਨਜੈ ਜਨਕ^੫ ਹਕਮ ਕਰ ਜੋਰਿ । ਮਨ ਕੀਨਸਿ ਨਿਜ ਪੁਰਿ ਕੀ ਓਰ ।

^੧ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਿਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਦੁਰ ਗਏ । ^੨ਚਲੇ ਗਏ । ^੩ਸੁਰਮੇ ਤੇ ਵਾਹਨ ।

^੪ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ।

ਗਮਨ ਹੋਤੁ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਏ । ਸਜੈਦਨ ਸੰਗ ਤੁਰੰਗ ਜੁਗਾਏ ॥੨੯॥ ਡੋਰੇ
ਕਰਿ ਕੈ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤਜਾਰ । ਲੈ ਕਰਿ ਪਹੁੰਚੇ ਨਿਕਟਿ ਕਹਾਰ । ਕੋਤਿਕ
ਬਹਿਲ ਬ੍ਰਿਖਭ ਬਲਵਾਨਾ । ਸਕਟਨ^੧ ਲਾਦੀ ਵਸਤੁ ਨਾਨਾ ॥ ੩੦ ॥ ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿਰਾਇ ਅੰਕ ਲੈ ਨਾਲੀ^੨ । ਨੱਤੀ ਡੋਰੇ ਪਰ ਚਵਿ ਚਾਲੀ । ਖੇਮ ਕੁਦਿਰ
ਸੂਰਜਮਲ ਦਾਰਾ । ਸੋ ਡੋਰੇ ਚਲਿ ਪੰਥ ਮਝਾਰਾ ॥ ੩੧ ॥ ਚਢੀ ਨਾਨਕੀ
ਸਜੈਦਨ ਮਾਂਹੀ । ਦੂਸਰ ਪਰ ਅਰੂਢ ਮਰਵਾਹੀ । ਸਾਹਿਬ ਤੇਗਬਹਾਦਰ
ਚਲੇ । ਚਵਿ ਕਰਿ ਚਪਲ ਤੁਰੰਗਮ ਭਲੇ ॥ ੩੨ ॥ ਅਲੀਰਾਇ ਸੂਰਜਮਲ
ਦੋਉ । ਚਢੇ ਹਯਨ ਪਰ ਗਮਨੇ ਸੋਉ । ਸੁੰਦਰ ਖਾਸਾ ਗੁਰ ਮੰਗਵਾਯੋ ॥ ਤਿਸ
ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰਿਥ ਰਖਵਾਯੋ* ॥ ੩੩ ॥ ਚਲਨ ਸਮੇਂ ਬਝ ਸੁਤ ਕੇ ਸਾਬਾਬਾਕ
ਬਖਾਨੈ ਜਗ ਗੁਰ ਨਾਥਾ^੩ । ਰੈਦਨ ਚਰਚਹੁ ਧੁਪ ਧੁਖਾਵਹੁ । ਫੁਲਨ ਮਾਲਾ
ਗ੍ਰਿਥ ਚਵਾਵਹੁ ॥ ੩੪ ॥ ਘ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਕੋ ਨਿਸਾ ਜਰਾਵਹੁ । ਨਿਤ ਪੁਣਾਮ
ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵਹੁ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੇ ਜਾਨਿ ਸਮਾਨਾ ॥ ਪੁਜਹੁ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿਥ
ਕਹੁ ਨਾਨਾ^੪ ॥ ੩੫ ॥ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਨਿਤ ਕਹਿ ਕਰਿਵਾਵਹੁ । ਪਠਹੁ^੫ ਬੈਠਿ
ਕਰਿ ਮੁਦ ਉਪਜਾਵਹੁ ॥ ਹਮ ਭੀ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਮਹਿ ਆਵਹਿ ॥ ਰਹੋ ਪੁਤੀ-
ਖਤਿ ਮਿਲਿ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ^੬ ॥ ੩੬ ॥ ਅਸ ਕਹਿ ਧੀਰ ਦੀਨਿ ਪਰਿਵਾਰੋ ॥ ਕਰੇ
ਬਿਸਰਜਨ ਪੰਥ ਮਝਾਰੇ । ਕਰਨੈ ਸੰਗ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ । 'ਚਹੁ ਸੁਚੇਤ
^੧ਗੱਡਿਆਂ ਉਤੇ । ^੨ਰੋਟੀ ਵਿਚ ਨਾਲ ਲੈਕੇ । ^੩ਨਾਨਾ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ । ^੪ਪੜ੍ਹੇ ।

*ਆਦਿ ਬੀੜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ।
ਜਦ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਰਾਜ ਨੈਤਕ ਦਸ਼ਾ ਅਸੀਂ ਦੇਖੀ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਹਿਣਾ ਜੋਗ ਨ ਜਾਣਿਆ
ਤਾਂ ਇਹ ਬੀੜ ਭਰੋਲੀ ਨਾਲ ਲੈ ਆਏ ਜੋ ਕਿਸੇ ਜੋਗ ਮਥੇ ਤੇ ਤੁਰਕ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਲੱਧਾ
ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਬੀੜ ਨਾ ਗੰਮ ਹੋ ਜਾਏ । ਹੁਣ ਜੋਗ ਨੇੜੇ ਵਿੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੀੜ ਸਪੁੱਰ੍ਹ ਦੇ ਸੀਸ ਦੇ
ਕੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਹੋਈ ਹੈ । ਕਿਤਨਾ ਯਤਨ ਇਸ ਅਮੋਲਕ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਦਾ ਕਰ ਰਹੇ
ਹਨ, ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਫ਼ੌਲਜਤਾ ਦੇ ਕੇ ਕੇਰਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਹ
ਬੀੜ ਤਦ ਤੋਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੀ ਰਹੀ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਉੱਥੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ । ਪਿੱਛੋਂ ਹਰਿਮੰਦਰ
ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿਸ ਬੀੜ ਦਾ ਹੋਇਆ ? ਇਹ ਖੋਜ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ । ਜੋ ਬੀੜ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ
ਮੰਦਰ ਸਾਜਣ ਦੇ ਬਾਹਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਈ ਸੋ ਹੁਣ ਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਬੀੜ ਬੀ ਜੋ ਹੁਣ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੀ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਪੁਰਾਤਣ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਹੈ । ਇਕ ਬੀੜ ਸੋਨੇ ਦੀ ਜਿਲਦ ਵਾਲੀ
ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਰਪੁਰਦਾਂ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਦਮਦਮੇ ਦੀ ਬੀੜ
ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦੀ ਉਤਾਰਾ ਕਰਾਕੇ ਭੋਜੀ ਹੋਈ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਨ ਆਲਸ ਠਾਨਿ' ॥ ੩੭॥ ਬੀਵੀ' ਸੰਗ ਹੁਤੀ ਲੇ ਚਾਲਾਗੁਰ ਆਗਾ ਤੇ
ਹਰਖ ਬਿਸਾਲਾ । ਸਭਿਨਿ ਗੁਰੁ ਕੋ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ । ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਬਿਨੈ
ਉਚਾਰੀ ॥ ੩੮ ॥ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਬਾਕ ਤੇ ਦੀਨਿ ਦਿਲਾਸਾ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੋ ਦੇ
ਭਰਵਾਸਾ । ਉਲਘਿ ਪੀਬ ਸਗਰੋ ਪਰਵਾਰ । ਆਨਿ ਪਹੁੰਚੇ ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ
॥ ੩੯॥ ਭ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਭ ਬਾਨ ਰਖਾਯੋ ਪੂਜਨ ਕਰਜੋ ਜਬਾ ਗੁਰੁ ਗਾਯੋ ਜਬਾ
ਜੋਗ ਘਰ ਮਹਿ ਸਭਿ ਬਾਸੇ । ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਬਿਬਿਧਿ ਬਿਲਾਸੇ ॥ ੪੦ ॥
ਕਿਗਸਤਿ ਭਾ ਸਗਰੋ ਪਰਿਵਾਰੁ ਮੰਗਲ ਕਰਤਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੁ । ਬ੍ਰਿਪਤਿ
ਸਰੀਰਨ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ । ਮਿਲਿ ਬੈਠਤਿ ਬੋਲਤਿ ਅਹਿਲਾਦੇ' ॥ ੪੧ ॥

ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕਿੰਬੇ ਸਪਤਮਿ ਰਾਸੇ 'ਭਰਵਾਰ ਪੁਰ ਪਰਵਾਰ ਪਠਨ' । ਸੰਤ ਕਰਨਨ ਨਾਮ ਵੰਦਿਬਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੨ ॥

੨੩. [ਡਰੋਲੀਓ ਭਾਈ ਰੂਪੇ ਪੁੱਜੇ] ।

ਏਹਗ ॥ ਕਰਜੋ ਬਿਸਰਜਨ ਸਰਬ ਕੋ ਹਟਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ । ਖਾਨ ਪਾਨ
ਕਰਿ ਵਹਿਰ ਹੀ ਬਿਰੇ ਵਹਿਰਿ' ਵਿਗ ਬੰਦੇ ॥੧॥ ਚੋਪਈ ॥ ਸਭਾ ਬਿਬੇ ਬਿਰਤਾ
ਗੁਰ ਲਈ । ਸੋਦਰ ਸੰਧਨਾ ਜਿਸ ਛਿਨ ਭਈ । ਭੁਲਾ ਤਿਮਰ ਬਿਸਰਜੋ
ਨਭ ਛਾਏ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਵਿੰਦ ਮੰਦਿਰ' ਆਏ ॥੨॥ ਸਭਿ ਦਿਸਿ ਸੁੰਨ' ਸਦਨ
ਦਿਸਿ ਆਵੈ' । ਨਏ ਚਿਨੇ ਜਨੁ ਅਬਹਿ ਬਸਾਵੈ' । ਸਾਈ' ਦਾਸ ਅਵਾਸ
ਨ ਕੋਈ । ਗੁਰ ਆਵਤਿ ਪਿਖਿ ਸਨਮੁਖ ਹੋਈ ॥੩॥ ਬਿਜਨਾ' ਪੈਨ ਕਹਨਿ
ਤੇ ਆਇ । ਰਾਮੋ ਸੇਵ ਕਰਤਿ ਤੇ ਯਾਇ । ਰਹਤਿ ਨਜੀਕੀ ਨਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ।
ਨਹਿ ਚਾਰਹੁ ਮਹਿ ਕੋ ਅਹਿਲਾਦੇ ॥ ੪ ॥ ਤੀਨਹੁ ਮਹਿਲਾ ਇਕ
ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਈ । ਗਮਨੀ ਪੁਰਿ' ਦਾਸੀ ਜੁਤਿ ਦੋਈ । ਪੈਰੇ ਨਿਕਟ ਜੁਗਮ ਕਬਿ
ਆਵਤਿ । ਕਰਤਿ ਦੁਲਾਰ ਮੋਦ ਉਪਜਾਵਤਿ ॥੫॥ ਗਏ ਸਮਸਤ ਸਮੀਪ
ਨ ਕੋਈ । ਸੁੰਨੇ ਸਦਨ ਉਦਾਸੀ ਹੋਈ । ਬਿਧੀਚੰਦ ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਨਿਹਾਰਾ ।
ਬਾਕ ਵਿਰਾਗ ਸਮੇਤ ਉਚਾਰਾ ॥ ੬ ॥ 'ਦੇਖਹੁ ਜਗ ਸਨੇਹੁ ਕੀ ਚਾਲੀ ।
ਇਕ ਦਿਨ ਭਰੇ, ਏਕ ਦਿਨ ਖਾਲੀ । ਕਬਹੂੰ ਹਰੇ, ਸੁਸ਼ਕ ਕਬਿ ਜਾਵਹਿ ।
ਕਬਹੂੰ ਜਨਮ, ਕਬਹੂੰ ਬਿਨਸਾਵਹਿ ॥੭॥ ਕਬਿ ਮੇਲਾ, ਕਬਿ ਬਿਰਹਿਦੁਹੇਲਾ' ।
ਕਬਿ ਸੇਕਟ, ਕਬਿ ਹੋਤਿ ਸੁਹੇਲਾ' । ਸਦਾ ਪ੍ਰਣਾਮ ਵੇਤਿ' ਜਗ ਅਹੇ ।

'ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੀ । 'ਅਨੰਦ ਸਹਤ । '(ਡਰੋਲੀ ਨਗਰ ਤੋਂ) ਬਾਹਰ ਹੀ (ਜਿੱਥੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਦੋ ਜਾਂ
ਦੋ ਫੇਰੇ ਸਨ) । 'ਭਾਈ ਸਾਈ' ਦਾਸ ਕਾਲੇ ਮੰਦਰ । 'ਖਾਲੀ । 'ਨਭਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । 'ਨਵੇਂ
ਬਣੇ ਹਨ ਮਾਨੋਂ ਹੁਣੇ ਵੇਸਵਾਰੇ । 'ਪੈਰੇ ਦੀ । 'ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ । 'ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁੱਖ ।

'ਮੁੱਖ । 'ਬਦਲਣ ਵਾਲਾ ।

ਨਹੀਂ ਏਕ ਰਸ ਬਿਰਤਾ ਗਹੈ ॥ ੮ ॥ ਮਿਲਿਬੇ ਤੇ ਹਰਖਹਿ ਨਹਿ ਗਜਾਨੀ।
ਬਿਛੁਰੇ ਸ਼ੋਕ ਨ ਦੁਖ ਕੋ ਜਾਨੀ। ਲਖਹਿ ਕੂਰ ਨਹਿ ਕਰਹਿ ਸਨੇਹਾ।
ਬਿਨਸ ਜਾਇ ਜਬਿ, ਕਜੋਂ ਦੁਖ ਲੇਹਾ॥੯॥ ਜੋ ਵਸਤੂ ਨਿਤ ਇਕਰਸ ਰਹੈ।
ਕਰਿ ਅਨੁਰਾਗ ਤਿਸਹਿ ਉਰ ਲਹੈ। ਸਦਾ ਸ਼ਾਂਤਿ ਚਿਤ ਸੰਤ ਉਦਾਰਾ।
ਤਿਨ ਕੋ ਬੰਦਨ ਅਹੈ ਹਮਾਰਾ ॥ ੧੦ ॥ ਬਸਿਬੇ ਇਸ ਬਲ ਮੋਹਿ ਨ
ਭਾਵੈ। ਸਾਂਈਦਾਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਹਿ ਆਵੈ*। ਰਾਮੇ ਸਹਤ ਸੇਵ ਕੋ ਠਾਨੈ।

*ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 'ਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ' ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਲ ਮਿਲੇ, ਸਦਾ ਉਦਾਸ, ਸਦਾ ਵਿਰਾਗ,
ਚਾਗ ਵੇਰਾਗ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਕ ੧੦ ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਈਸ਼ਵਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਬ੍ਰਹਮ
ਗਿਆਨ ਦੀ ਅਭੇਦਤਾ, ਬੀਤਰਾਗ ਦਾ ਪੂਰਨ ਆਦਰਸ਼ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਪਰ
੧੦ ਅੰਕ ਤੋਂ ਬਾਦ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਨਸਾਨੀ ਵਸਤੂ ਦੇ 'ਦਿਲੀ ਅਹਸਾਸ' ਤੇ 'ਸ਼ੁੱਧ
ਭਾਵਾਂ' ਦਾ ਕਮਾਲ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਇਨਸਾਨੀ ਨੁਕਤੇ
ਤੋਂ ਬੀ ਕਮਾਲ ਦੀ ਹੈ। ਕਿਤਨੇ ਅਸਹਿ ਦੁਖ ਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਆਪ ਨੇ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਬਚਪਨ ਵਿਚ
ਸੌਖ, ਜ਼ਹਿਰ, ਸੀਤਲਾ ਦੇ ਕਸ਼ਟ, ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਖੇਦ ਤੇ ਵਿਛੋੜਾ, ਫਿਰ
ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੀ ਬੰਦ, ਫਿਰ ਜੁਧਾਂ ਜੰਗਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋਹਾਂ ਜੁਧਾਂ ਵਿਚ ਚੋਣਵੇਂ ਪਿਆਰਿਆਂ,
ਅਨੰਨ ਗੁਰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਤੇ ਮੋਹਨਤਾਂ ਨਾਲ ਸਿਖਾਕੇ ਬਲੀ ਕੀਤੇ ਰਣ ਵਿਦਯਾ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰ
ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਬਿਰਹੇ ਦੇਖੇ ਤੇ ਬੋਲੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਬ੍ਰਿਹ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਰਗੀਆਂ ਅਨਮੋਲ
ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਤੇ ਅਤਿ ਪਿਆਰ ਨੁਛਾਵਰੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ ਦੇ ਬਿਰਹੇ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਹੁਣ
ਇਕ ਪਿਆਰੀ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਘੋਲ ਘੋਲ ਘੁਮਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲੀ ਤੇ ਸਾਂਝੂ ਜੀ, ਸਸ,
ਸਹੁਰਾ, ਕਿਤਨਾ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕ ਦਮ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ
ਜੀਉਂਦਾ ਪਰਵਾਰ ਦੁਰ ਬਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਦੇਖੋ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ:
'ਮਿਲਿਬੇ ਤੇ ਹਰਖਹਿ ਨਹਿ ਗਜਾਨੀ ॥ ਬਿਛੁਰੇ ਸ਼ੋਕ ਨ ਦੁਖ ਕੋ ਜਾਨੀ'। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਿਆਰ
ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਦ੍ਰਵਣਤਾ ਦਾ ਉਹ ਕਮਾਲ ਹੈ ਕਿ ਵਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:--'ਬਸਿਬੇ ਇਸ ਬਲ ਮੋਹਿ ਨ
ਭਾਵੈ। ਸਾਂਈ ਦਾਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਹਿ ਆਵੈ'। ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੇ ਭੁੰਘਾਣ, ਇਹ ਅੰਦਰਲੇ ਦੀ ਪੰਘਰ
ਇੰਨੀ ਗਹਿਰੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ:--ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਕੂਚ ਕਰੋ। ਹੁਣ ਭੀਸਰਾ ਕਮਾਲ ਆਪਣੇ
ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਨਿਰਬਾਹ ਦਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਪਿਆਰ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ
ਨੇ ਆਨ ਵਿਯੋਗ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਉਸ 'ਵਿਯੋਗ ਅਨੁਭਵ' ਵਿਚੋਂ ਹੁਣ 'ਫਰਜ਼ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ'
ਅਰਥਾਤ 'ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਧਾਰੇ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਲਗਨ' ਕੀਕੂੰ ਇਕ ਦਮ ਦੁਖਾਂ ਵਲ ਨੂੰ
ਏਕੇ ਟਰਨ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ-ਅਤਿ ਕਰੜੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ-ਖੁਰਦਰਾ
ਜੀਵਨ, ਜੰਗ ਜਦਲ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਤੇ ਖੇਦਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਹੈ। ਪਰ ਦੇਖੋ ਇਹ
[ਅਜੀ ਦੁਖ ਦੇਖੇ ਅਜੀ ਪੰਨੇ ਦੇ ਖਿੱਲ]

ਨਿਤ ਨੁਤਨ ਮਨ ਪ੍ਰੇਮ ਮਹਾਨੇ ॥੧੧॥ ਭੌਰ ਹੋਤਿ ਹੀ ਕਰੀਸਹਿ ਤਜਾਰੀ।
ਅਸ ਮਨਸਾ ਅਥਿ ਅਹੈ ਹਮਾਰੀ' । ਸੁਨਿ ਬਿਧੀਏ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਾ ।

ਅਨੁ. [ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਥਾਂ ਤੁਰ।

ਅਚਰਜ ਵਜਕਤੀ ਕਿਸ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਅਪਣੇ ਕਠਨ ਤੋਂ ਕਠਨ 'ਕਰ' ਨੂੰ ਨਿਬਾਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਖੁਸ਼ਖੁਸ਼ਾਂ ਅਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਲੋਖਤਾ ਨਾਲ ਉੱਠ ਟੁਰੀ ਹੈ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪ ਦੀ ਹਸਤੀ ਇਨਸਾਨੀ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਬੀ ਇਕ ਅਚਰਜ ਮੁਤਾਲਿਆ ਜੋਗ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅਧਯਾਯ ਹੈ । ਇਤਨੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਅੰਦਰਲੇ ਦੀ ਤੇ ਇਤਨੀ ਮਹਾਨਤਾ ਆਚਰਨ ਤੇ ਕਰਨੀ ਕਰਤੱਵ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦਿਲ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਦ੍ਰਵਦਾ ਤੇ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਫਿਰ ਦੇਖੋ ਕਿ ਵਕੀਰ ਹੈ ਕੇ, ਨਾ ਦੇਸ਼, ਨਾ ਕਿਲ੍ਹਾ, ਨਾ ਕੋਟ ਹੈ; ਨਾ ਖਜ਼ਾਨੇ ਭਰੇ ਹਨ, ਨਾ ਕੋਈ ਕੁਲ, ਕੌਮ, ਕਬੀਲਾ ਸੁਰਬੀਰਤਾ ਵਾਲਾ ਮਗਰ ਹੈ; ਪਰ ਅਚਰਜ ਹੈ ਕਿ ਪਰਦੇਸ਼ੋਂ ਆ ਕੇ ਡਟ ਗਈ ਮੁਗਲ ਕੌਮ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨੂੰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਹਬੀ ਕੁਨਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਅਪਣਾ ਵਰਜ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਰ ਮਿਟੀ ਅਪਣੀ ਕੌਮ ਵਿਚ ਬੀਰਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਤੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਬਾਵਰਾਪਨ ਅੰਸਾ ਭਰ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤ ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਕਿਤਨਾ ਔਖਾ ਕੰਮ ਚਾ ਲਿਆ ਹੈ । ਵਕੀਰਾਂ ਤੇ ਸਾਧੂ ਚੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬੀਰ ਰਸ ਭਰ ਕੇ ਜੁਝਾਉ ਕੌਮ ਬਨਾਉਣੀ ਹੈ, ਨੰਗੇ ਧੜ ਲੜਨਾ ਤੇ ਧਰਮ ਹੇਤ ਮਰਨਾ ਸਿਖਾਲ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਸ਼ਮਾਨ ਦਾ ਅਮਲੀ ਰੰਗ ਲਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਫਾਕੇ ਕੜਾਕੇ ਸਹਿ ਕੇ ਬਿਨ ਕਿਲੇ ਕੋਟ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਕ 'ਧਰਮ ਭਾਵ ਦੀ ਓਟ' ਦੇ ਆਸਰੇ ਲੜਨਾ ਹੈ । ਦੋ ਜੰਗ ਚਾਹੇ ਛੋਟੇ, ਚਾਹੇ ਵੱਡੇ, ਚਾਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਨਾਂ ਨਾਲ, ਚਾਹੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀਦਾਰਾਂ ਜਾ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨਾਲ, ਚਾਹੇ ਟਿਕਾਣੇ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਪਰਜਾ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਵਕੀਰੀ ਦੀ ਗੋਦੀ ਤੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਫਤਹ ਪਾਈ ਹੈ ਤੇ ਅਜੇ ਡਟੇ ਖੜੇ ਹਨ । ਫਿਰ ਨੀਤੀ ਨਿਪੁਨਤਾ ਕੈਸੀ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਜੰਗ ਮਗਰੋਂ ਰਹਿਣੇ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਬਦਲਦੇ, ਕੰਤਕ ਕਰਦੇ, ਸਿੱਖੀ ਬੀ ਦੇਰਦੇ, ਅਪਣੇ ਵਰਜ ਪੈਰੀਬਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾ ਕਰਦੇ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਰਜ ਨਿਬਾਹੁੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਰੰਗ ਅਕਹਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਦੇ, ਬੀਰ ਰਸੀ ਵਰਜ ਲਈ ਕੀਕੂੰ ਤੱਤਪਰ ਰਹੇ ਤੇ ਹੁਣ ਤਕ ਹਨ । ਤੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਸਨੱਧਬੱਧ ਸੂਰਮੇ, ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਖੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹ ਲਏ ਹਨ । ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਖਸਮਾਨੇ ਕਰਕੇ, ਨਿਰਾਲੇ ਤੇ ਨਿਰਮੇਹ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਟਿਕਾਣੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਲੜਨਾ ਸੌਖਾ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਜਿਸ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਕੁਛ ਢੁਰੇ ਤੇ ਇੰਨਾ ਉਹ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹੇ ਤੇ ਕਮਾਲ ਕਰ ਦਿਖਾਏ, ਉਹ (ਇਨਸਾਨੀ ਨੁਕਤਾ ਖਿਆਲ ਤੋਂ ਬੀ) ਬਹੁਤ ਮਹਾਨ, ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਮਾਲ ਦਾ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮਲੋਵਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਅਤੰਤਰ ਵਖ਼ਰ ਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਖ਼ਰ ਨਾਲ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਦਾ ਰੁਮਕਵੀਂ ਤੇ ਹੁਲਾਰੇ ਮਾਰਦੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਏ । ਹੁਪਨੀ ਕਮਾਲ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਪੈਰੀਬਰਾਂ ਤੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ।

‘ਇਸ਼ਟਿ ਪਰਤਿ ਇਹ ਪੁੰਧ ਪਸਾਰਾ’ ॥ ੧੨ ॥ ਕਾਲਬਾਯੁ ਕੇ ਬੋਗ ਬਹਿਤੇ ।
 ਛਿਨ ਮਹਿ ਬਿਨਾਧੀਰ ਬਿਨਸਿਤੇ । ਜਿਨ ਪਰ ਕਰੁਨਾ ਅਹੈ ਤੁਮਾਰੀ ।
 ਲਾਭ ਲੇਤਿ ਜਪਿ ਨਾਮ ਮਰਾਰੀ ॥ ੧੩ ॥ ਨਾਂਹਿ ਤ ਹਾਥ ਝਾਰਿ ਗਮਨੀਤੇ ।
 ਚਲੇ ਜਾਤਿ, ਬਿਰ ਹੈ ਨ ਰਹਿਤੇ । ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤਿ ਕੀਜਹਿ ਅਸਵਾਰੀ ।
 ਬਿਚਰਹੁ ਇਛਾ ਜਹਾਂ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੧੪ ॥ ਜਿਨਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ ਖਿਚ ਆਵਤਿ। ਸੇ
 ਦੇਪਤਿ ਅਬਿ ਨਹੀਂ ਦਿਸਾਵਤਿ । ਇਮ ਕਹਿ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਛ ਕੀਨੋ। ਰਹਿ
 ਉਦਾਸ ਬਿਸਰਾਮ ਸੁ ਕੀਨੋ ॥ ੧੫ ॥ ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤਿ ਹੀ ਬਜੇ ਨਗਾਰੇ । ਜਾਗੇ
 ਜੋਧਾ ਬਲੀ ਕਰਾਰੇ । ਸੋਚ ਸੁਨਾਨ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸਭਿ ਕੀਨਿ । ਡਾਰੇ ਸਰਬ
 ਤੁਰੰਗਮ ਜੀਨ ॥ ੧੬ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਚਹਤਿ ਲਰਾਈ । ਬਸਤ੍ਰ ਸਮਤ੍ਰ
 ਪਹਿਰੇ ਸਮੁਦਾਈ । ਪੁਰਿ ਜਨ ਲਖੇ ਕੂਚ ਗੁਰ ਡੇਰੇ। ਚਲਿ ਆਏ ਮਨ ਦੀਨ
 ਘਨੇਰੇ ॥ ੧੭ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕਹਨੋ। ‘ਸਾਈਂ ਦਾਸ ਪਰਮ-
 ਪਦ ਲਹਨੋ । ਅਬਿ ਤੁਮ ਚਢੇ ਛੋਡਿ ਪੁਰਿ ਜਨ ਕੋ । ਮਹਾਰਾਜ ! ਕੋ
 ਰੱਖਸਕ ਇਨ ਕੋ ? ॥ ੧੮ ॥ ਨਿਕਟਿ ਕੋਨ ਕੇ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੈ । ਯਾਤੈ ਮਨ
 ਸਚਿਤ ਦੁਖ ਧਾਰੈ’ । ਦਯਾਸਿੰਧੁ ਤਬਿ ਧੀਰਜ ਦੀਨਾ । ‘ਬਸਹੁ ਸੁਖੇਨ
 ਸੰਦੇਹ ਬਿਹੀਨਾ ॥ ੧੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ । ਤਹਿ ਪੂਜਹੁ
 ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਿ ਮਾਨ’* । ਅਰੁ ਤਿਸ ਮਾਤ ਜਹਾਂ ਸਸਕਾਰੀ । ਰਚਹੁ ਦੇਹੁਰਾ
 ਤਹਿ ਸੁਖ ਕਾਰੀ ॥ ੨੦ ॥ ਜਿਸ ਕੋ ਕਾਜ ਕਹੂੰ ਅਟਕਾਇ । ਕਰਹੁ
 ਬੇਨਤੀ ਤਿਸ ਬਲ ਜਾਇ । ਮਨਹੁ ਕਾਮਨਾ ਪੁਰਹਿ ਤੁਮਾਰੀ । ਸੰਕਟ
 ਪਰਹਿ ਸੁ ਲੇਹਿ ਉਥਾਰੀ ॥ ੨੧ ॥ ਸਿੱਖਸ ਸੰਤ ਕੀ ਕੀਜਹਿ ਸੇਵਾ । ਸਿੱਖੀ
 ਧਰਿ ਪੂਜਹੁ ਗੁਰਦੇਵਾ । ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨੋ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ
 ਬਾਨੀ ਨਿਤ ਰਰਨੋ ॥ ੨੨ ॥ ਇਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੇਹੁ ਰਿਦ ਧਾਰੇ । ਹਲਤ
 ਪਲਤ ਮਹਿ ਰਹਹੁ ਸੁਖਾਰੇ’ । ਇਮ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਯ ਮੰਗਵਾਯੋ ।
 ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀਨ ਸਹਤ ਚਲਿ ਆਯੋ ॥ ੨੩ ॥ ਬਾਰ ਬਾਰ ਢੁਕਕਤਿ ਬਲ ਐਨਾ ।
 ਚੰਚਲ ਮਨਹੁ ਨਾਗਰੀ ਨੈਨ । ਦਾਸ ਗਹੇ ਕਨਿ ਨੀਠ’ ਸੁ ਰੋਕੈ । ਬਹੁ
 ਸੁੰਦਰ, ਮਨ ਹਰਤਿ ਬਿਲੋਕੈ ॥ ੨੪ ॥ ਉਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਯ ਕੇ ਕਰਿ

‘ਇਹ (ਸਿਸਾਰ) ਪਸਾਰਾ ਪੁੰਧ ਵਾਂਗ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । *ਤੀਤ ਰੂਪ ਵਾਯੂ ਦੇ । *ਛਿਨ ਵਿਚ
 ਇਨਸ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਮੋਬਰਤਾ (ਕਿਸੇ ਨੂੰ) ਨਹੀਂ । *ਬਜੇ ਉਦਾਸ । *ਤਿਸ ਨੂੰ ਪੂਜੇ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਧਰਕੇ
 ਮੰਨੇ । *ਬਲ (ਦਾ) ਘਰ । *ਮਸਾਂ । *ਮਨ ਨੂੰ ਦੁਰਾਂਦਾ ਹੈ ਦੇਖਦਿਆਂ (ਸਾਰ) । *ਪਾ:-ਧਯਾਨ ।

ਨਮੋ*। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਿਮਰੇ ਤਿਹ ਸਮੇ। ਭਏ ਅਰੂਢ ਪਿਖਹਿ ਸਮੁਦਾਈ।
ਬੰਦਨ ਕਰਤਿ ਭਏ ਅਗੁਵਾਈ ॥ ੨੫ ॥ ਪੁਰਿ ਜਨ ਹਟੇ ਸੁ ਪ੍ਰੇਰਸੇ ਘੋਰਾ
ਦੁੰਦਭਿ ਬਜੇ ਮਨੋ ਘਨ ਘੋਰਾ। ਤੀਨ ਸਹੱਸੁ ਬਾਹਿਨੀ ਚਲੀ। ਖੜਗ
ਤੁਢੇਗ ਧਰੇ ਕਲਮਲੀ ॥ ੨੬ ॥ ਚਲਤਿ ਸੁਭਟ ਕੋ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਵੇਂ। ਕੋ
ਧਵਾਇ ਕਰਿ ਤੁਪਕ ਚਲਾਵੇਂ। ਬਲੀ ਏਕ ਤੋ ਏਕ ਬਿਸਾਲ। ਫੇਰਤਿ
ਹਯ ਕੋ ਚਲਿ ਭਟ ਜਾਲਾ ॥ ੨੭ ॥ ਨਾਮ ਧਰਮੇ ਰੂਪਾ ਜਿਸ ਗ੍ਰਾਮੁ। ਨਿਜ
ਸੇਵਕ ਲਖਿ ਕਰਿ ਅਭਿਰਾਮੁ। ਅਧਿਕ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿਥੇ ਕਹੁ ਤਹਾ। ਪ੍ਰਸ-
ਥਾਨੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਲਿ ਮਹਾ ॥ ੨੮ ॥ ਮਗ ਮਹਿ ਏਕ ਨਿਸਾ ਕਰਿ ਭੇਰਾ।

*ਮਾਨੋ ਬੰਦਲ ਗਰਜਿਆ। *ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਕਿਸੇ ਰੋਕ ਹੇਠ ਚੋਚਲਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣਾ, ਅਜਰ ਬਲ
ਕਰਕੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਕੁਲਬੁਲਾਉਣਾ।

*ਇਹ ਘੋੜੇ ਦੀ ਖਲੜੀ ਮਾਸ ਮਿੱਥ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਅਤੁੱਲ
ਬਲ, ਜੀਵਨ ਚੋੜੇ ਅਟੈਕ ਹੁਲਾਰੇ ਤੇ ਨਾ ਜਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਫੁਲੂ ਫੁਲੂ ਪੇ ਰਹੇ ਬਲਕਾਰ ਦੀ
ਕਦਰਦਾਨੀ ਹੈ ਜੋ ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਘੋੜੇ ਵਿਚੋਂ ਫੁਟ ਫੁਟ ਕੇ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ
ਆਪਣੇ ਕਮਾਲ ਵਿਚ ਜਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਕਮਾਲ ਦਾ ਖੇਡਾ ਤੇ ਹੁਲਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ
ਅਰੂਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਲਾਲ ਵਾਲੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਸਮਾਦੀ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸਮਾਦ
ਦਾ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਕਦਰ ਨਾਲ ਵੰਖਦੇ ਹਨ। ਮਹੇ ਹੋਏ
ਹਿਸਾਬੀ ਮਨ ਤੇ ਗੋਣਤੀਆਂ ਵਿਚ ਪਿੰਜਰ ਹੋ ਗਏ ਲੋਕ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਘਾਬਰਦੇ ਹਨ
ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੋ ਗਈ, ਇੱਥੇ ਯੇਸਾ ਭਾਵ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰ ਨਾਨਕ
ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ 'ਨਾਗੇ ਫਿਰਹਿ ਜੰਤ' ਬੀ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਧਾਰਣ ਮਨੁੱਖ
ਵਿਸਮਾਦ ਤੋਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰਲੇ ਦੋ ਖੇੜੇ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਤੋਂ ਰੋੜ੍ਹ ਦੇ ਟੱਟੂ ਵਾਂਗੂ ਮਰੀਅਲ
ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਖੇੜੇ ਹੁਲਾਰੇ ਤੇ ਵਿਸਮਾਦੀ ਫੁਟਾਲੇ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਉਹ
ਮਰੀਅਲ ਮਨ, ਨੀਵੇਂ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਚ ਦਿਮਾਗ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ 'ਜੀਵਨ
ਹੁਲਾਰੇ' ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕਦਰਦਾਨੀ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਨਮੋ ਦਾ ਅਰਥ ਮੱਥਾ
ਟੇਕਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਮੋ ਦਾ ਅਰਥ ਇਥੇ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਘੋੜੇ ਵਿਚ ਅਦਰਸ਼ਕ 'ਘੋੜਾ ਪਨ'
ਵੇਖਕੇ ਜੋ ਵਿਸਮਾਦੀ ਰੰਗ ਆਪ ਉਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿਫਤ ਤੇ ਸਲਾਹੁਤ ਦਾ ਛਾਇਆ ਤਾਂ 'ਵਾਹ ਭੇਰੇ
ਜੀਵਨ ਦਾ ਕਮਾਲ' ਅਦਿ ਕੁਛ ਸ਼ਾਬਾਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਵਾਕ ਕਹਿਣਾ ਤੇ ਉਸ ਪੁਚਕਾਰ ਤੇ
ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਸਿਰ ਦਾ ਹਿੱਲ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਨਮੋ ਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਮੋ ਦਾ ਧਾਤੂ ਹੈ
'ਨਮੁ' ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ 'ਬੁਕਣਾ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ'। ਮੇ ਇਥੇ ਨਮੋ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ 'ਕਦਰਾਂ
ਵਾਲਾ ਪੁਚਕਾਰਾ ਦੇਣਾ'।

ਅਗਲੇ ਦਿਵਸ ਗ੍ਰਾਮ ਸੋ ਹੋਰਾ॥ਪਿਤਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਾਧੂ ਅਰੁ ਰੂਪਾ॥ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ
ਗੁਰ ਪ੍ਰੇਮ ਅਨੂਪਾ ॥੨੯॥ ਗ੍ਰਾਮ ਬਸਾਇ ਰਚੇ ਸੁਭ ਮੰਦਿਰਾਬਾਛਿਤਿ—ਗੁਰੂ
ਬਸਹਿ ਇਨ ਅੰਦਰ—। ਕਰਿ ਲੀਪਨ ਬਿਧਿ ਨੀਕ ਸੁਧਾਰੇ । ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ
ਹੁਇ ਜਿਨਹੁ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੩੦ ॥ ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜਤਿ ਆਵਤਿ ਸੁਨੇ । ਗੁਰ
ਡੇਰਾ ਲਖਿ ਹਰਖਤਿ ਘਨੇ । ਦੋਨਹੁ ਦੌਰਿ ਦਰਸ ਕੋ ਧਾਏ॥ਮਨਹੁ ਮਿਲਜੋ
ਜਲ ਅਧਿਕ ਤਿਹਾਏ ॥ ੩੧ ॥ ਚਰਨ ਕਮਲ ਜੁਤਿ ਸੁਭਤਿ ਰਕਾਬ ।
ਧਰਜੋ ਸੀਸ ਗਹਿ ਜਾਇ ਸ਼ਿਤਾਬ । ਕੁਸ਼ਲ ਪੁਸ਼ਨ ਕਰਿ ਗਮਨੇ ਸੰਗਾਘਰ
ਮਹਿ ਆਨੇ ਮੋਦ ਉਮੰਗਾ ॥ ੩੨ ॥ ਦਯਾ ਸਿੰਧੁ ਕੋ ਗ੍ਰਾਮ ਦਿਖਾਯੋ । ‘ਕ੍ਰਿਪਾ
ਆਪ ਕੀ ਇਹਾਂ ਬਸਾਯੋ’॥ ‘ਆਛੋ ਕੀਨੇ’ ਗੁਰੂ ਪਿਖਿ ਕਹਜੋ॥ਪੁਨ ਬਿਸਰਾਮ
ਪ੍ਰਯੋਕਹਿ ਲਹਜੇ ॥ ੩੩ ॥ ਹਿਤ ਸੇਵਾ ਦੋਨੇ ਰਹਿ ਖਰੇ । ਦੇਖਤਿ ਦਰਸ
ਹੋਤਿ ਜਨ ਹਰੇ ।—ਹਮ ਸੋ ਰੋਕਨ ਕੋ ਗੁਰੁ ਆਵਨਿ । ਦੀਨ ਬੰਧੁਤਾ ਕਰਹਿ
ਜਨਾਵਨ— ॥ ੩੪ ॥ ਹਾਕਹਿ ਪੋਨ ਆਨੇ ਸੁਭ ਬਾਰੀ॥ਚਰਨ ਕਮਲ ਕਰ
ਧਰਹਿ ਪਖਾਰੀ । ਇੱਤਸਾਦਿਕ ਸਭਿ ਸੇਵਾ ਕਰੈ । ਭਾਉ ਅਧਿਕ ਹੀ
ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਧਰੈ ॥ ੩੫ ॥ ਜਨੈਂ ਜਨੈਂ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਗੁਰ ਹੋਰੈ । ਤਨੈਂ ਤਨੈਂ
ਠਾਨਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਘਨੇਰੈ । ਕਿਯੋ ਬਾਸ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਤਹਾਂ । ਕਰਿ ਗੁਰਸੇਵ
ਰਿਝਾਏ ਮਹਾਂ ॥ ੩੬ ॥ ਬਿਧੀਦੇ ਸੋ ਕਹੀ ਗੁਸਾਈ॥ ‘ਰੂਪਦੇ ਬਡ ਸੇਵ
ਕਮਾਈ । ਮੈਂ ਸੇਵਾ ਕੋ ਬਸਿ ਨਿਤ ਰਹੈ । ਮਨ ਤਨ ਤਿਸ ਕੋ ਦੈਬ ਚਹੈ ॥
੩੭ ॥ ਸੇਵਕ ਤੇ ਅਦੇਸ ਨਹਿ ਮੋਰੇ । ਸਾਚ ਉਚਾਰਤਿ ਹੋਂ ਵਿਗ ਤੋਰੇ’ ।
ਇਮ ਕਹਿ ਰੂਪਾ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਾ । ਮੰਜੀ ਦੇਨਿ ਹੋਤੁ ਬੈਠਾਰਾ ॥ ੩੮ ॥
‘ਸੁਦ੍ਰ ਜਾਤਿ ਮੋਰੀ’ ਕਹਿ ਰੂਪਾ । ‘ਮੰਜੀ ਬੈਠਹਿ ਉਚ ਅਨੂਪਾ’ । ਮੈਂ ਨਿਤ
ਚਹੈ ਦਾਮ ਬਹੁ ਸੇਵਾ । ਅਪਰ ਨ ਇੱਛਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵਾ ! ॥ ੩੯ ॥ ਸੁਨਿ
ਬੋਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖ ਆਕਰ’ । ‘ਨੀਚਹੁ ਉਚ ਕਰੈ ਮਮ ਠਾਕੁਰ’ । ਅਸ
ਕਹਿ ਮੰਜੀ ਬਖਸ਼ੀ ਨੀਕਾ । ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਟੀਕਾ ਕਰਿ ਟੀਕਾ ॥੪੦॥ ‘ਅਬਿ
ਜਿਮ ਕਰਹੁ ਸਾਚ ਹੁਇ ਜਾਈ । ਤੀਖੀ ਤੇਗ ਨ ਜਿਮ ਅਟਕਾਈ॥ਬੁਝ ਤੇ
ਸਪਤ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਪਜੈ ਹੈ । ਆਗੇ ਬਡੋ ਬੀਸ ਬਿਰਧੈ ਹੈ ॥ ੪੧ ॥ ਕਰਹੁ ਦੇਗ
ਗੁਰ ਕੀ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ॥ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਹੋਇ ਫਲ ਪਾਵਹੁ॥ਭਾਉ ਸਦੇਗ ਰਹਹਿ

‘ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ । ‘ਜਲ । ‘ਕੋਈ ਅਨੂਪਮ ਤੇ ਉੱਚਾ ਮੰਜੀ ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਏ ।

‘ਮੁਖਾਂਦੀ ਖਾਣ । ‘ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਤਿਲਕ (ਦਿੱਤਾ) ।

ਕੁਲ ਜਬਿ ਲੈ' । ਸ਼ਕਤਿ ਸਮੇਤ ਹੋਇਗੇ ਤਬਿ ਲੈ ॥ ੪੨ ॥ ਜਬਿ ਦੋਨਹੂੰ
ਨਹਿ ਰਹਹਿ ਤੁਮਾਰੇ।ਮਿਲਹਿ ਤਿਖਾਨਨਿ ਮਹਿ ਜਿਮ ਸਾਰੇ।ਕਰਿ ਗੁਰ ਕੀ
ਸੇਵਾ ਤੁਮ ਪਾਈ । ਕਰੀ ਉਧਾਰਨ ਕੁਲ ਸਮੁਦਾਈ' ॥ ੪੩ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ
ਪਿਤਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਰਖਾਏ । ਮਨ ਨਿਮੀ ਹੁਇ ਸੇਵ ਕਮਾਏ । ਜਨਨੀ ਰੂਪੇ ਕੀ
ਹਰਖਾਈ । ਸਿਖ ਦੀਰਘ ਸੁਭ ਆਕੁਲ ਜਾਈ ॥ ੪੪ ॥ ਮਾਸ ਭਾਦ੍ਰਪਦ
ਅਰਧ ਬਿਤਾਯੋ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਬਸਿ ਸੁਖ ਪਾਯੋ । ਨਿਜ ਸੇਵਕ ਬਹੁ
ਕਰੇ ਨਿਹਾਲ । ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਸੁਖ ਦਏ ਬਿਸਾਲ ॥ ੪੫ ॥

ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕੀਏ ਸਪਰਸ਼ ਰਾਸੇ 'ਭਾਈ ਰੂਪੇ ਰੇ ਮੇਲੀ ਰਖਯਨ' ਪੁਸ਼ਟ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਭੀਨ ਬਿਸਤੀ ਘੰਸੁ ॥ ੨੪ ॥

੨੪. [ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਪਸਰਜੇ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ ਮਹਿ 'ਰੂਪਾ ਕੀਯੋ ਨਿਹਾਲ । ਕਰੈਂ ਗਰੀਬ
ਨਿਵਾਜ ਗੁਰੁ ਰਜ ਕਨ ਸੈਲ ਬਿਸਾਲ' ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਰਿਸਹਿ ਸੈਲ ਕਨ
ਧੁਲ ਕਰਾਵੈ' । ਹੋਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੁਰੇਸ਼ ਬਨਾਵੈਂ । ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਧਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ-
ਦੇਵ । ਸੁਰ ਗਨ ਭੀ ਨ ਲਖਹਿ ਜਿਸ ਭੇਡ' ॥ ੨ ॥ ਨਿਕਟਿ ਬਸਹਿ ਕਾਂਗੜ
ਪੁਰਿ ਭਾਰਾ । ਤਹਿ ਬਸਿ ਜੋਧ ਸ਼ਾਹੁ ਸਰਦਾਰਾ* । ਸੈਨ ਚੜਹਿ ਤਿਹ ਸਾਬ
ਘਨੇਰੀ । ਅਧਿਕ ਸੂਰਮਾ ਮਾਰਤਿ ਬੈਰੀ ॥ ੩ ॥ ਮਿੱਠਾ ਮਹਿਰ ਬਡੋ ਤਿਨ
ਕੇਰਾ । ਤਿਨਹੂੰ ਪਾਯਸ ਰਾਜ ਬਡੇਰਾ । ਅਕਬਰ ਸ਼ਾਹੁ ਭਯੋ ਜਿਸ ਕਾਲਾ
ਬੱਕਰਤਿ ਕਿਯ ਰਾਜ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੪ ॥ ਮਿੱਠੇ ਮਹਿਰ ਸੁਤਾ ਉਪਜਾਈ ।
ਬਹੁ ਸੁੰਦਰ ਕੁਛ ਕਹੀ ਨ ਜਾਈ । ਸੁਨਿ ਅਕਬਰ ਸੇ ਜਾਚਨ ਕੀਨਿ ।
'ਮੁਖ ਕੋ ਬਜਾਹੁ ਦੇਹੁ ਸੁਭ ਚੀਨਿ' ॥ ੫ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਮਿੱਠੇ ਮਹਿਰ
ਬਿਚਾਰੀ । -ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਦੇਸ਼ਨ ਪਤਿ ਭਾਰੀ । ਨਹਿ ਦੋਹੋਂ ਤਬਿ ਲੈ ਹੈ ਛੀਨ ।
ਨਹਿ ਕੁਛ ਬਸ ਬਸਾਇ ਹਮ ਦੀਨ'- ॥ ੬ ॥ ਬਲੀ ਬਿਸਾਲ ਜਾਨਿ ਕਰਿ
ਕਹਜੋ' ਜੇ ਮਮ ਤਨੁਜਾ ਬਜਾਹਨਿ ਚਹਜੋ' ਤੋ ਘਰ ਆਵਹਿ ਦੁਲਹੁ ਹੋਇ ।
ਫੇਰੇ ਫਿਰਿ, ਲੇ ਗਮਨਹਿ ਸੋਇ' ॥ ੭ ॥ ਸੁਨਿ ਅਕਬਰ ਮਾਨਜੋ ਤਿਸ
ਬੈਨ । ਬਨਿ ਦੁਲਹੁ ਗਮਨਜੋ ਤਬਿ ਐਨ । ਮਿੱਠੇ ਕੀ ਦੁਹਿਤਾ ਕੋ ਬਜਾਹਿ ।
ਦਿਯੋ ਬਿਤਾਬ ਪ੍ਰਸੰਨ ਉਮਾਹਿ ॥ ੮ ॥ ਨਿਕਟਿ ਗ੍ਰਾਮ ਗਨ ਸਗਰੇ ਦੀਨਿ ।
ਐਸ਼ਰਜ ਅਧਿਕ ਖਧਾਵਨਿ ਕੀਨਿ । ਤਬਿ ਕੋ ਰਾਜ ਤਹਾਂ ਕੋ ਕਰੈ । ਬੰਦ
'ਜਦ ਤਕ ਕੁਲ ਵਿਚ ਲੰਗਰ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰਹੇਗਾ । ਪ੍ਰਤੀ ਦੇ ਕਿਣਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਾੜ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ
ਹਨ । 'ਜੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਧੂੜੀ ਦਾ ਕਿਣਕਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ । 'ਅਸਾਂ ਗਰੀਬਾਂ
ਦਾ ।

*ਪਾ:-ਜੋਧ ਸ਼ਾਹੁ ਸਰਦਾਰ ਉਦਾਰਾ ।

ਬਾਹਿਨੀ ਸੰਗੋ ਚਰੈ ॥ ੯ ॥ ਮਿੱਠੇ ਮਹਿਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਉਪਜਾਯੋ। ਚੈਨ ਬੋਗ
 ਤਿਹ ਨਾਮ ਅਲਾਯੋ। ਸੋ ਭੀ ਰਾਜਕਰਤਿ ਤਹਿ ਰਹਸੋਗਨ ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਤੇ ਧਨ
 ਕੋ ਲਹਜੋ ॥ ੧੦ ॥ ਚੈਨ ਬੋਗ ਕੋ ਸੁਤ ਜਨਮਯੋ। ਸ਼ਾਹ ਉਮਰ ਸੁ ਨਾਮ
 ਧਰਿ ਦਾਯੋ। ਸੋ ਭੀ ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮੇ ਕੇਰਾ। ਸਰਬ ਸਮਾਜ ਸੰਭਾਰਿ ਬਡੇਰਾ
 ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਤ ਭਾ ਉਮਰਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਧਾਮ। ਜੋਧਸ਼ਾਹੁ ਜੋਧਾ ਅਭਿਰਾਮ। ਹੁਤੋ
 ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਅਧਿਕ ਉਮਾਹਾ। ਤਿਸ ਕੀ ਸੁਤਾ ਸੰਗ ਇਹ ਬਜਾਹਾ ॥ ੧੨ ॥
 ਪਿਤਾ ਨਿਕਟਿ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਈ*। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਕੋ ਧਰਤਿ ਸਦਾਈ। ਸ੍ਰੀ
 ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੋ ਆਗਵਨੁ। ਸੁਨਜੋ ਕਿਸੂ ਤੇ ਅਪਨੇ ਭਵਨੁ ॥ ੧੩ ॥ ਕੇਤ
 ਜੋਧ ਕੋ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿ ਕਹਿ*। ਕਰਜੋ ਪ੍ਰਬੋਧਨ ਗੁਰ ਦਿਸਿ ਚਹਿ ਚਹਿ*।
 ‘ਭਯੋ ਨਿਕਟਿ ਆਗਵਨ ਅਚਾਨਕ। ਜੋ ਸਰੂਪ ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ॥
 ੧੪ ॥ ਜੋ ਕੁਛ ਭਾਗ ਉਦੈ ਤੁਵ ਮਾਥੋ। ਚਲਿ ਕਰਿ ਮਿਲਹੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਾਥੋ।
 ਮਨ ਬਾਛਤਿ ਫਲ ਪਾਵਨ ਕਰੋ। ਪਿਖਿ ਕੋ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ॥ ੧੫ ॥
 ਦਾਤਾ ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਸੁਖਕੋਰੋ। ਅਹੈਂ ਕਰੋਰਹੁ ਜਿਨ ਪਗ ਚੇਰੇ। ਜੋ ਸੇਵਾ
 ਮਨ ਕਰਿ ਤਿਨ ਕਰੈਂ। ਬਹੁਰਨ ਚਿੰਤਾ ਕੁਛ ਉਰ ਧਰੈਂ’ ॥ ੧੬ ॥ ਨਿਜ
 ਪਤਨੀ ਤੇ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਗਾਥ। ਚਾਹਤਿ ਭਯੋ ਮਿਲਿਨਿ ਗੁਰ ਸਾਥ। ਆਭੀ
 ਕਰੀ ਉਪਾਇਨ ਤਜਾਰ। ਜੀਨ ਤੁਰੇਗਮ ਪਰ ਸਿੰਗਾਰ ॥ ੧੭ ॥ ਬਸਤ੍ਰ
 ਬਿਭੂਖਨ ਧਨ ਕੋ ਲੀਨਿ। ਚਲਜੋ ਮਿਲਿਨਿ ਸੰਗ ਸੈਨਾ ਕੀਨਿ। ਦੁੰਦਭਿ ਕੋ
 ਬਜਵਾਵਤਿ ਆਯੋ। ਭ੍ਰਾਤ ਸਲੋਮਸ਼ਾਹ ਸੰਗ ਲਜਾਯੋ ॥ ੧੮ ॥ ਦਾਰਾ
 ਆਨਿ ਸਾਥ ਨਿਜ ਪਜਾਰੀ। ਪੂਰਬ ਹੀ ਗੁਰਮਤ ਜਿਨ ਧਾਰੀ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
 ਗੋਬਿੰਦ ਨਿਕਟਿ ਪਠਾਯੋ। ਆਨਿ ਦੂਤ ਪਗ ਮਾਥ ਨਿਵਾਯੋ ॥ ੧੯ ॥ ‘ਜੋਧ-
 ਸ਼ਾਹ ਆਯੋ ਮਹਾਰਾਜ!। ਇਕ ਰਾਵਰਿ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਕਾਜ। ਜਬਿ ਆਇਸੁ
 ਕੇ ਕਰਹੁ ਗੁਸਾਈਂ!। ਆਨਿ ਲਗਹਿ ਤਬਿ ਪੰਕਜ ਪਾਈ’ ॥ ੨੦ ॥ ਸੁਨਿ
 ਗੁਰ ਕਹਜੋ ‘ਪ੍ਰਾਤੇ ਹੁਇ ਮੇਲਾ। ਕੇਤਿਕ ਲਸ਼ਕਰ ਸੰਗ ਸਕੋਲਾ?’। ਦੂਤ
 ਬਤਾਵਨ ਕੀਨਿ ਤਦਾਈ। ‘ਰਹੈਂ ਪੰਚ ਸੈ ਸਰ ਸਦਾਈ’ ॥ ੨੧ ॥ ਇਮ
 ਕਹਿ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ। ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਗੁਰੁ ਸਭਾ ਲਗਾਈ। ਸੁਭਟ
 *ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। *ਭਾਵ ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ। *‘(ਜੋਧ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਨੇ) ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਗੁਰਮਤ ਸਿੱਖੀ ਸੀ।
 *‘(ਜੋਧ ਦੀ ਵਹੁਟੀ ਨੇ) ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਜੋਧ ਨੂੰ (ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ) ਮਹਿਮਾ ਕਹਿ ਕਹਿਕੇ। *ਉਪਦੇਸ਼
 ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਰਫ ਦਾ (ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ) ਚਾਹ ਚਮਕ ਪਵੇ। ਅਥਵਾ ਚਾਹ ਚਾਹਕੇ।
 *ਜਿਸ (ਇਸਤ੍ਰੀ) ਨੇ।

ਮਸਿੰਦ ਬਿੰਦ ਬਿਤ ਪਾਸ । ਖਰੋ ਮੇਵਰੋ ਹਿਤ ਅਰਦਾਸ ॥ ੨੨ ॥ ਸ਼ਬਦ
 ਰਬਾਬੀ ਰਾਗ ਅਜਾਬ । ਬਜਤਿ ਮੁੰਦਗੈ ਸੰਗ ਰਬਾਬ । ਚਮਰ ਚਾਰੁ
 ਵੈਰਤਿ ਚਹੁ ਓਰ । ਸਿਖ ਟੇਕਤਿ ਮਸਤਕ ਕਰ ਜੋਰਿ ॥ ੨੩ ॥ ਸੂਰਜ ਮੁਖੀ
 ਬੀਜਨਾ ਫਿਰਿਹੀ । ਸਰਬ ਸਰੀਰਨ ਸੁੰਦ* ਸੁ ਹਰਿਹੀ । ਖਰੋ ਨਕੀਬ
 ਅਗਾਰੀ ਬੋਲਤਿ । ਅਰਪਤਿ ਲੋਕ ਅਗਾਰੀ ਦੋਲਤ ॥ ੨੪ ॥ ਬਸਤੁ ਸਸਤੁ
 ਕੇ ਜੋਧ ਸਜਾਇ । ਸੰਗ ਲੀਏ ਜੋਧਾ ਸਮੁਦਾਇ । ਅਰਪਨ ਹਿਤ ਅਕੋਰ
 ਕਰਿ ਆਗੇ । ਆਯੋ ਦਰਸਨ ਹਿਤ ਅਨੁਰਾਗੇ ॥ ੨੫ ॥ ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ
 ਕਮਲ ਧਰਿ ਧਾਬ । ਹੋਇ ਨਿੰਮਿ ਪੁਨ ਟੇਕਨੇ ਮਾਬ । ਚਿਤ ਆਵਹਿ
 ਸਤਿਗੁਰ* ਗੁਰ ਕਹਨੇ । ਦੇਖਤਿ ਹੀ ਪਸੈਨ ਹੁੰ ਰਹਨੇ ॥ ੨੬ ॥ ਇਕ ਤੋ
 ਡੀਲ ਸਰੀਰ ਬਿਲੇਦ । ਜਰੇ ਜਰਾਓ ਬਿਭੂਖਨ ਬਿੰਦ । ਕਮਲ ਪੱਤੁ ਸਮ
 ਆਧੁਤ* ਲੋਚਨ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਖਨਿ ਸੋਚ ਬਿਮੋਚਨ ॥ ੨੭ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਬੁਝੀ
 ਕੁਸਲ ਬਤਾਈ । ਪੁਨ ਸਸਤੁਨ ਕੀ ਬਾਤ ਚਲਾਈ । ਬਹੁਰ ਜੁਧ ਕੇ ਚਲਨੇ
 ਪ੍ਰਸੰਗ । ਜੈਸੇ ਭਏ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਸੰਗਿ ॥ ੨੮ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਬਹੁ ਬਾਕ
 ਬਿਲਾਸ । ਕਰਤਿ ਰਹੇ ਬਿੰਦਾ ਅੰਭਾਸ । ਘਰੀ ਦੋਇ ਬੈਠਨੇ ਪੁਨ ਗਯੋ
 ਗੁਰ ਕੇ ਭਟ ਹਯ ਦੇਖਤਿ ਭਯੋ ॥ ੨੯ ॥ ਲਰਨ ਉਚਿਤ ਆਛੇ ਸਭਿ ਹੋਰੇ
 ਭਯੋ ਅਨੰਦ ਜੋਧ ਤਿਸ ਬੇਰੇ । ਨਿਜ ਢੇਰੇ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚਨੇ ਜਾਈ । ਲਗੀ
 ਲਗਨ ਗੁਰ ਕੀ ਸੁਖਦਾਈ ॥ ੩੦ ॥ ਸਮੇਂ ਇਕੰਤ ਪਾਇ ਤਿਸ ਦਾਰਾ ।
 ਆਨਿ ਗੁਰੁ ਕੇ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰਾ । ਮੈਂ ਤੁਮਰੇ ਸਿਖ ਕੀ ਹੋਂ ਤਨਿਯਾ । ਗੁਰੁ
 ਮਹਾਤਮ ਦੀਰਘ ਸੁਨਿਯਾ ॥ ੩੧ ॥ ਮਨ ਬਾਂਛਤਿ ਹੀ ਕੇਤਿਕ ਬਾਰ । ਮਮ
 ਪਿਤ ਪਾਯਹੁ ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ । ਰਾਵਰਿ ਪਿਤਾ ਨਿਕਟਿ ਸੋ ਜਾਇ । ਚਿਰੰ-
 ਕਾਲ ਕੇ ਸਿਖ ਸੁਖ ਪਾਇ* ॥ ੩੨ ॥ ਨਹਿੰ ਸਸੁਰਾਰ ਹੁਤੇ ਸਿਖ ਗੁਰ ਕੇ ।
 ਬਾਰ ਬਾਰ ਗੁਰ ਗੁਨ ਕਹਿ ਕਰਿ ਕੇ । ਆਨਿ ਆਪ ਕੇ ਪਗ ਦਰਸਾਏ ।
 ਕਰਹੁ ਸਿੱਖ ਅਬਿ ਇਹ ਸਮੁਝਾਏ* ॥ ੩੩ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਖੁਸ਼ੀ ਬਹੁ
 ਕਰਿਕੈ । ਦੀਨਸਿ ਬਰ ਬਰ ਮ੍ਰਿਦੁਲਾ ਉਚਰਿਕੈ । ਤੋਹਿ ਬੇਸ ਬਡ ਸਿੱਖੀ
 ਪਾਵੈ । ਵਧਹਿ ਜਗਤ ਮਹਿ ਬਹੁ ਬਿਦਤਾਵੈ ॥ ੩੪ ॥ ਦਸਮ ਰੂਪ ਮੇਰੇ ਜਬਿ
 ਹੋਇ । ਤੁਵ ਪਰਪੈਤ੍ਰੇ ਗੁਰ ਸਿਖ ਜੋਇ । ਲੇ ਆਵਹਿਗੇ ਸਦਨ ਮਝਾਰੇ ।

*ਮੁੜਕਾ । *ਦੋੜੇ । *ਬੜੇ ਚਿਰਾਂ ਦੇ (ਅਸੀਂ) ਸਿੱਖ ਹਾਂ (ਤੇ ਅਘ ਦੇ ਦਰੋਂ) ਲੁਖ ਪਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

*ਪਾ:-ਸਮੁਦਾਇ ।

*ਪਾ:-ਮ੍ਰਿਦੁ ।

ਸੇਵਾ ਕਰਿ ਹੈਂ ਸੇਝ ਸਕਾਰੇ ॥ ੩੫ ॥ ਤਬਿ ਮੈਂ ਤੁਮਰੋ ਬੀਸ ਉਧਾਰੈਂ । ਬਹੁ
ਬਛਿਆਈ ਦੇਸ਼ ਬਿਥਾਰੈਂ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਰਿਦੇ ਅਨੰਦਤਿ ਹੋਈ । ਨਮੋ ਕੀਨਿ
ਪਗ ਪੰਕਜ ਦੋਈ ॥ ੩੬ ॥ ਕੋਤਿਕ ਦਿਨ ਰਹਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਪਾਸ । ਪਤਿ
ਕੋ ਤਜਿ ਪੁਨ ਗਈ ਅਵਾਸ । ਰਹਜੋ ਜੋਧ, ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਨਿਤ ਆਵੈ । ਅਨਿਕ
ਪ੍ਰਸੰਗਨ ਸੁਨਹਿ ਸੁਨਾਵੈ ॥ ੩੭ ॥ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਸੁਨਿ ਸੁਭਟਨ ਕੇਰੇ ।
‘ਮਾਰਜੋ ਲਸ਼ਕਰ ਸ਼ਾਹੁ ਘਨੇਰੇ । ਸਪਤ ਹਜ਼ਾਰ ਸੁਧਾਸਰ ਮਾਰੇਗਾਏ ਭਗੋਲ
ਬਢੇ ਰਣ ਹਾਰੇ ॥ ੩੮ ॥ ਦਸ ਅਰ ਪੰਚ ਹਜ਼ਾਰ ਬਹੋਰੀ । ਰਿਸ ਕਰਿ ਚਵਿ
ਆਏ ਹਮ ਓਰੀ । ਤਹਾਂ ਖੇਤ’ ਐਸੇ ਕੁਛ ਭਯੋ । ਭਾਜੋ ਬਚਯੋ, ਅਰਜੋ
ਮਰਿ ਗਯੋ’ ॥ ੩੯ ॥ ਜੋਧਸ਼ਾਹੁ ਸੁਨਿ ਬੀਰ ਬਿਸਾਲਾ । ਕਹੈ ‘ਜਿ ਮੈਂ ਹੋਵਤਿ
ਤਿਸ ਕਾਲਾ । ਤੁਮ ਬਲ ਤੇ ਘਮਸਾਨ ਘਨੇਰਾ । ਰਚਿ ਸੰਘਰ ਕੋ ਕਰਤਿ
ਨਿਬੇਰਾ ॥ ੪੦ ॥ ਤੁਮ ਸਮਤਾ’ ਕੋ ਕਰਹਿ ਨ ਕੋਈ । ਸੇਵਤਿ ਸੈਂ ਜੇਤੋ
ਬਲ ਹੋਈ’ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਚੰਦ ਬਖਾਨਾ । ‘ਜੋਧਸ਼ਾਹੁ ! ਤੂੰ ਜੋਧ ਮਹਾਨਾ
॥ ੪੧ ॥ ਹਮਰੋ ਕਾਰ ਪਰਹਿ ਜਬਿ ਆਈ । ਉਚਿਤ ਤੋਹਿ ਕੋ ਹੋਨਿ
ਸਹਾਈ । ਤੁਰਕ ਸੱਤ੍ਰ ਹਤਿਬੇ ਕੇ ਜੋਗ । ਰਾਜ ਤੇਜ ਇਨ ਸਭਿ ਛੈ ਹੋਗ’ ॥
੪੨ ॥ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਕੋ ਲੇਖਹਿ ਨ ਮੂੜੇ । ਛਿਤ ਛੀਨੋਂ ਕਰਿ ਤੁਰਕਨ ਕੂੜੇ ।
ਸਨੇ ਸਨੇ ਮਮ ਸਿਖ ਹੂੰ ਰਾਜੇਰਚਹਿ ਜੰਗ, ਰਿਪੁ ਬਚਹਿ ਜੁ ਭਾਜੇ’ ॥ ੪੩ ॥
ਜੋਧਸ਼ਾਹੁ ਸੁਨਿ ਬਚ ਸਨਮਾਨੇ । ‘ਰਾਵਰਿ ਕਹਿਬੋ ਹੈ ਫਲ ਦਾਨੇ । ਚਹੁ
ਮਸ਼ਕ ਤੋ’ ਗਰੁਝ ਬਨਾਵਹੁ । ਸੈਲ ਬਡੇ ਕੋ ਗਰਵ ਮਿਲਾਵਹੁ ॥ ੪੪ ॥
ਜੈਬੁਕ ਕੋ ਕੋਹਰਿ’ ਕਰਿ ਵੈਰੋ । ਬਡ ਮਤੰਗ ਢਿਗ ਕੀਟ’ ਹਤੈ ਹੋ ।
ਕਰਹੁ ਬਸਾਵਨ’ ਬਸੇ ਉਜਾਰਹੁ । ਕਹਨ ਮਾਤ੍ਰ ਤੇ ਸਰਬ ਸੁਧਾਰਹੁ’ ॥ ੪੫ ॥
ਇਤਨਾਦਿਕ ਨਿਤ ਚਲਹਿ ਪ੍ਰਸੰਗ । ਸੈਨਾ ਸਹਤ ਚਹਤਿ ਬਡ ਜੰਗ ।
ਰਹਜੋ ਗੁਰੁ ਢਿਗ ਡੇਰਾ ਪਾਇ । ਪਰਮ ਪ੍ਰੀਤ ਤੇ ਨਹਿ ਬਿਛੁਰਾਇ ॥ ੪੬ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ ‘ਰਾਇ ਜੋਧ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਕਨੈ ਨਾਮ ਚਤਰ ਵਿਸਤੀ ਯੋਗ ॥ ੨੪ ॥

੨੫. [ਬਖਤ ਮੱਲ ਤਾਰਾ ਚੰਦ । ਘੋੜੇ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੋਤਿਕ ਦਿਵਸ ਬਿਤੀਤ ਭੇ ਤਹਾਂ ਸਿਵਰ ਕੋ ਘਾਲਿਦੇਸ਼ ਬਿਦੇ-
ਸ਼ਨ ਸੰਗਤਾਂ ਸੁਨਿ ਇਤ ਪਹੁੰਚਹਿ ਚਾਲਿ’ ॥ ੧ ॥ ਥੋਪਈ ॥ ਅਨਗਨ

‘ਜੋਧ’ । ‘ਜੇ ਅਤਿਆ ਸੋ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ’ । ‘ਬਰਾਬਰੀ’ । ‘ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ’ । ‘ਮੱਛਰ ਤੋਂ’ ।
‘ਗਿਦੜ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ’ । ‘ਕੀੜੀ ਪਾਸੋਂ’ । ‘(ਉੱਜੜੇ ਹੋਏ) ਬਸਾਵਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋ’ । ‘ਥੱਲ ਕੇ’ ।

ਸਿੱਖਨਿ ਕੀ ਬਹੁ ਭੀਗਇਕ ਪਹੁੰਚਤਿ ਹੈਂ ਪਾਇ ਬਹੀਰਾਇਕ ਬਿਸਰਜਨ
ਹੋਤਿ ਪਯਾਨੈ । ਚਲਤਿ ਪੀਥ ਗੁਰ ਸੁਜਸੁ ਬਖਾਨੈ ॥ ੨ ॥ ਧਨ ਸਮੁਦਾਇ
ਚਲਜੇ ਨਿਤ ਆਵੈ । ਸਸਤੁ ਤੁਰੰਗ ਅਨਿਕ ਅਰਪਾਵੈ । ਬਸਤੁ ਅਜਾਇਬ
ਆਇੰ ਅਪੁਰਬ^੧ । ਉੱਤਰ, ਪਸ਼ਚਮ, ਦੱਖਨ, ਪੂਰਬ ॥ ੩ ॥ ਸੰਗਤਿ
ਚਲਿ ਕਾਬਲ ਤੇ ਆਈ । ਜਿਸ ਮਹਿ ਧਨੀ ਮਨੁਜ ਸਮੁਦਾਈ । ਤਿਨ
ਮਹਿ ਦੋਇ ਮਸੈਦ ਬਿਲੇਦ । ਨਾਮ ਬਖਤ ਮਲ, ਤਾਰਾ ਚੰਦ ॥ ੪ ॥ ਪਥਮ
ਸਿਵਰ ਕਰਿ ਕੈ ਸੁਭ ਥਾਨ । ਕਰ ਪਦ ਬਦਨ ਪਖਾਰੇ ਪਾਨ^੨ । ਨਿਜ ਨਿਜ
ਭੇਟ ਲੀਏ ਕਰ ਨੀਕੀ । ਕਰਨਿ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰਨ ਜੀ ਕੀ ॥ ੫ ॥ ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੇ ਚਾਲੇ । ਜਿਸ ਹਿਤ ਗਮਨੇ ਪੀਥ ਬਿਸਾਲੇ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ-
ਗੋਵਿੰਦ ਸਭਾ ਲਗਾਏ । ਜਨੁ ਉਡਗਨ ਮਹਿ ਚੰਦ ਸੁਹਾਏ ॥ ੬ ॥ ਸਿੱਖ
ਸੁਰਨਿ ਮਹਿ ਇੰਦ੍ਰ ਸਮਾਨਾਕੈ ਜਾਦਵ ਮਹਿ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨਾ । ਚਹੁੰਦਿਸਿ
ਕਰਿ ਜੋਰਤਿ ਨਰ ਖਰੇ । ਬੰਦਨ ਹੋਤਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਜਿਤ ਕਰੈ ॥ ੭ ॥ ਰਿਦੈ
ਗਜਾਨ ਘਨ ਅੰਤਰਜਾਮੀ । ਵਹਿਰ ਕ੍ਰਿਤ ਨਰਪਤਿ ਜਿਮ ਸੁਆਮੀ^੩ । ਚਮਰ
ਚਾਰੁ ਫੋਰਤਿ ਹੈਂ ਖਰੇ । ਅੰਗੁ ਅਰਦਾਸ ਮੇਵਰੇ ਕਰੇ ॥ ੮ ॥ ਜਿਤ ਦਿਸਿ
ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਲੋ ਨਾਮ । ਕਰਹਿ ਬਿਲੋਚਨ ਤਿਤ ਅਭਿਰਾਮ । ਇਤਨੇ
ਮਹਿ ਦੋਨਹੁ ਚਲਿ ਆਏ । ਜਿਨ ਕੇ ਬੂਲ ਦੇਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਏ ॥ ੯ ॥ ਜੋਰਤਿ
ਹਾਥਨਿ ਆਇ ਅਗਾਰੀ । ਮਨੁਜ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਸਿੱਖ ਪਿਛਾਰੀ । ਚਰਨ ਕਮਲ
ਪਰ ਸਿਰ ਨਿਜ ਧਾਰੇ । ਹਾਥਨਿ ਸਾਥ ਪਲੇਸਤਿ ਪਸਾਰੇ ॥ ੧੦ ॥ ਤਿਮ
ਹੀ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਪਰ ਪਾਇਨ^੪ । ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨ ।--
ਸਫਲ ਬਿਲੋਚਨ ਕਰਤਿ ਨਿਹਾਰੇ । ਨਹਿ ਤ੍ਰਿਪਤਹਿ ਹੋਵਤਿ ਬਲਿਹਾਰੇ ।
॥ ੧੧ ॥ 'ਧੈਨ ਧੈਨ' ਚਹੁੰਦਿਸਿ ਤੇ ਕਰੈ । 'ਹਲਾਤੇ ਪਲਤਿ ਕੇ ਰੱਖਸਕ
ਅਹੈ' । ਜੁਗਲ ਮਸੈਦਨ ਕੇ ਸੁਤਿ ਬੈਸੇ । ਬੰਦ ਚਕਰ ਚੰਦ ਪਿਖਿ ਜੈਸੇ ॥
੧੨ ॥ ਬੁਝੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੁਸ਼ਲ ਬਤਾਈ । ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਸਭਿ ਨੋ ਪਾਈ ।
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਮਿਹਰ ਕੀ ਤਿਨ ਪਰ ਡਾਰੀ । ਖੁਸ਼ੀ ਕਰੀ ਸੰਗਤਿ ਲਖਿ ਪਸਾਰੀ ॥
੧੩ ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਰਿਦੈ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹਿ ਬੋਗਾ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਪਿਖਿ ਸਭਿ ਕੀਓਗਾ ।
ਬੁਝੈ ਬਹੁਰ ਮਸੈਦਨ ਸੰਗ । 'ਕਹਹੁ ਸਕਲ ਜਸ ਪੀਥ ਪ੍ਰਸੰਗ ॥ ੧੪ ॥

^੧ਅਨੋਖੇ । ^੨ਪਾਣੀ ਨਲ । ^੩ਗਾਹਰਲੀ ਫ਼ਿਰਾ ਮੁਆ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ) ਜੀ ਦੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੈ ।
^੪ਚਰਣੀ ਪਈ ।

ਕੌਨ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਏ? ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੋ ਦਰਸਾਏ? ਕਿਧੋ
 ਅਪਰ ਹੀ ਮਾਰਗ ਆਏ? । ਤੁਮ ਤੇ ਸੁਧਿ ਚਾਹਤਿ ਹੈਂ ਪਾਏ' ॥ ੧੫ ॥
 ਸੁਨਤਿ ਬਖਤ ਮਲ ਤਾਰਾ ਦੇਵਾਦੇਵ ਮਸੇਦ ਕਹਤਿ ਕਰ ਬੈਦਿ । 'ਕ੍ਰਿਪਾ
 ਨਿਧਾਨ ! ਸੁਨੀਜਾਹ ਅਰਜੀ । ਭਈ ਜਥਾ ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਮਰਜੀ ॥ ੧੬ ॥
 ਸੁਧੈ ਮਗ ਲਵਪੁਰਿ ਕੋ ਆਏ । ਹਟਤਿ ਚਹਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਏ' : ਰਾਵਰ
 ਕੋ ਦਰਸਨ ਬਹੁ ਚਾਹਾ । ਇਸੀ ਹੋਤੁ ਪੂਰਬ ਤੁਮ ਪਾਹਾ' ॥ ੧੭ ॥ ਇੱਤਯਾ-
 ਦਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮਗ ਕੇਰਾ । ਸੁਨਿ ਬੋਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਬੇਰਾ । 'ਲਵਪੁਰਿ
 ਸ਼ਾਹਿਜਹਾਂ ਕੀ ਥਾਤ । ਕਿਮ ਦੇਖੀ ਕਹੀਯਹਿ ਬੱਖਸਾਤ? ॥ ੧੮ ॥ ਕਿਤਿਕ
 ਬਾਹਿਨੀ ਬਾਹਰ ਪਰੀ? । ਕੇਤਿਕ ਤੀਰ* ਬਿਲੋਕਨ ਕਰੀ?' । ਜੁਗਲ
 ਮਸੇਦ ਕਹਨਿ ਪੁਨ ਲਾਗੇ । 'ਜਥਾ ਪਿਖੀ ਸੋ ਕਹਿੰ ਤੁਮ ਆਗੇ ॥ ੧੯ ॥
 ਜਿਸ ਦਿਨ ਹਮ ਲਵਪੁਰਿ ਮਹਿ ਆਏ । ਡੇਰਾ ਕੀਨਿ ਦੇਖਿ ਸੁਭ ਥਾਏਂ ।
 ਤੁਰਕਨ ਤੇ ਹਮ ਤਬਹੂੰ ਸੁਨੈ । -ਹੈ ਬਕਰੀਦ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋ-ਭਨੈ ॥ ੨੦ ॥
 -ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨਿਕਸਹਿਗੋ ਬਾਹਰਾਕਰਹਿ ਨਿਵਾਜ* ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਜਾਹਰਾ
 ਬੰਦ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਨਰ ਸਮੁਦਾਏ । ਸ਼ਾਹੁ ਬਿਲੋਕਨ ਕੇ ਹਿਤ ਆਏ-॥ ੨੧ ॥
 ਤਬਿ ਸੁਨਿਕੈ ਸੰਗਤਿ ਕਹਿ ਥਾਤ।-ਨਿਕਸਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਹਾਰਹੁ ਪ੍ਰਾਤਿ- ।
 ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਬਸ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ । ਜਾਗੇ ਸਗਲ ਭੋਰ ਹੁਇ ਆਈ ॥
 ੨੨ ॥ ਸਮਾਂ ਭਯੋ ਨਿਕਸਨਿ ਕੋ ਸ਼ਾਹੁ । ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਮਿਲੇ ਉਮਾਹੁ ।
 ਸੁੰਦਰ ਤੁੰਗ ਮਤੀਗ* ਸੰਗਾਰੇ । ਕੰਚਨ ਜਰਤਿ ਸਿੰਘਲਾ* ਡਾਰੇ ॥ ੨੩ ॥
 ਬਾਲਰ ਜ਼ਰੀ ਬੂਲ ਬਮਕੰਤਾਹੈਦਾ ਅੰਬਾਰੀ ਦਮਕੰਤੇਗਜ ਗਾਹਿਨ*ਜਿਨ
 ਕੇ ਲਟਕੰਤੀਰਸਮ ਕੀ ਡਰੇਂ ਦੁਤਿਵੇਤੀ ॥ ੨੪ ॥ ਗਿਨਤੀ ਕੁਛ ਨ ਚਮੁਕੀ
 ਆਈ । ਇਤ ਉਤ ਤੇ ਬਹੁਤੀ ਉਮਡਾਈ । ਬਹੁਰ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਕੋਤਲ ਆਏ
 ਰੋਸਮ ਜ਼ਰੀ ਭੋਰ ਡੁਰਿਆਏ' ॥ ੨੫ ॥ ਜੀਨ ਅਨੇਕ ਭਾਤਿ ਕੋ ਸੋਹੈਂ ।
 ਰਤਨ ਖਚਤਿ ਦਮਕਤਿ ਮਨ ਮੋਹੈਂ । ਚਾਂਮੀਕਰ ਕੇ ਚਮਕਤਿ ਚਾਰੂ ।
 ਬਲੀ ਚਪਲ ਤਨ ਪੀਨ ਉਦਾਰੂ ॥ ੨੬ ॥ ਬਈ ਬਈ ਕਰਿ ਨਚਿ ਬਲ*

*ਮੁੜਦਿਆਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਣਾ । *ਪਾਸ । *ਭਾਵ ਨਿਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੇਗਾ । *ਉੱਚੇ
 ਹਾਥੀ । *ਸੰਗਲ । *ਅਰਥ ਲਈ ਦੇਖੋ ਗਾਥ ੬ ਅੰਸੁ ੩੯ ਅੰਕ ੩੫ ਵਿਚ ਆਏ ਪਦ
 'ਗਜੇਗਾਹ' ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਜ । *ਰੋਸਮ ਤੇ ਜ਼ਰੀ ਦੀਆਂ ਬਾਗ ਡੇਰਾਂ ਨਾਲ ਲਿਜਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ।
 [ਹਿੰਦੀ, ਡੇਰਿ ਜਾਨਾ] । *ਠੁਮਕ ਠੁਮਕ ਕੇ ਨਚਦੇ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਢਲਦੇ ਸਨ ।

ਚਾਲਤਿ। ਅਧਿਕ ਉਤਾਇਲ ਲੇ ਪਗ ਡਾਲਤਿ। ਨਿਕਸਜੇ ਸਾਹੁਜਹਾਂ
 ਤਬਿ ਬਾਹਿਰ। ਸਭਿਨਿ ਬਿਲੋਕਜੇ ਮਗ ਮਹਿ ਜਾਹਿਰ ॥ ੨੭ ॥ ਦੋਇ
 ਤਰੰਗ ਚਲਤਿ ਭੇ ਆਰੇ। ਜਿਨ ਕੇ ਸਾਥ ਮਹਾਂ ਅਨੁਰਾਗੇ। ਨਿਜ ਆਖਨਿ
 ਕੇ ਆਗੇ ਰਾਖਹਿ। ਮਗ ਮਹਿ ਬਿਛੁਰਨ ਨਹਿ ਅਭਿਲਾਖਹਿ ॥ ੨੮ ॥ ਤਹਾਂ
 ਲੋਕ ਹਮ ਪੂਛੇ ਜਬੈ। ਭਾਖੇ ਗੁਨ ਅਰੁ ਕੀਮਤ ਸਬੈ। ਮਨਹੁ ਕਾਮ
 ਕਾਰੀਗਰ ਹੋਇ। ਘਰੀ ਸੁ ਮੂਰਤਿ ਸੁੰਦਰ ਦੋਇ ॥ ੨੯ ॥ ਹਮਰੀ ਮਤਿ ਮੈਂ
 ਤਬਿ ਇਮ ਆਵੈ। ਪਿਖਹਿ ਇੰਦ੍ਰ ਤੋ ਚਿਤ ਬਿਰਮਾਵੈ। ਤਿਨ ਕੇ ਗੁਨ ਕਿਛੁ
 ਗਿਨੇ ਨ ਜਾਈ। ਸੁਨੇ ਕਹਿਤ ਨਰ, ਹਯ ਦਰਿਆਈ ॥ ੩੦ ॥ ਇਕ
 ਗੁਲਬਾਗ, ਦੁਤਿਯ ਦਿਲਬਾਗ। ਸੁਨੇ ਨਾਮ ਉਪਜਹਿ ਅਨੁਰਾਗ। ਭਰੇ
 ਨਦੀ ਨਦ ਹੋਵਤਿ ਪਾਰ। ਨਹਿ ਭੀਗਨਿ ਦੇਂ ਜਲ ਅਸੁਵਾਰ ॥ ੩੧ ॥
 ਛਿਤ ਪਰ ਚਰਣ ਰਖਹਿ ਕੈ ਨਾਂਹੀ। ਲਖੇ ਨ ਪਰਹਿ ਚਲਤਿ ਮਗ
 ਮਾਂਹੀ। ਘਨੀ ਆਰਜਾ ਹਮਹੁ ਬਿਤਾਈ। ਅਸ ਅਸੁ ਪਿਖੇ ਨਹੀਂ ਕਿਸ
 ਥਾਈ ॥ ੩੨ ॥ ਪਿਖਿ ਸੰਗਤਿ ਆਨੇਦਤਿ ਹੋਈ। ਕਹਜੇ-ਗੁਰੂ ਢਿਗ
 ਚਹੀਅਤਿ ਦੋਈ। ਜਿਨ ਕੇ ਚਿਤ ਮਹਿ ਸੋਕ ਬਿਸਾਲਾ। ਚਢਹਿ, ਕਰਹਿ
 ਰਣ ਰਿਪੁਨਿ ਕਰਾਲਾ ॥ ੩੩ ॥ ਤੁਰਕੇਸ਼ੁਰ ਢਿਗ ਹੈ ਤੋ ਸਹੀ। ਲਰਨ
 ਅਰੁਫਨ ਜਾਨਹਿ ਨਹੀਂ। ਸੀ ਸਤਿਗਰ ਕੇ ਡੀਲ ਬਡੇਰੇ। ਹੋਹਿ ਅਰੁਫਨ
 ਸੁਭਹਿ ਘਨੇਰੇ ॥ ੩੪ ॥ ਚੰਦ ਸੰਗਤਿ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇਹੈ। ਸਭਿ ਸਿੱਖਨਿ
 ਆਨੰਦ ਉਪਜੈਹੈ-ਹਮ ਸੁਨਿ ਕੇ ਸਭਿ ਕੇ ਸੰਗ ਕਹੀ।-ਚਹੈ ਜਿ ਗੁਰੂ
 ਕਠਨ ਕੂਛ ਨਹੀਂ-॥ ੩੫ ॥ ਨਿਸਚੇ ਉਚਿਤ ਤੁਮਾਰੇ ਅਹੈ। ਸਿਖ ਸੰਗਤਿ
 ਸਗਰੇ ਹੀ ਕਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜੀ ! ਜਬਿ ਦੇਖਹੁ ਤਿਨਕੋ। ਲਖਹੁ ਤਬਹਿ
 ਸੁਖ ਹੁਇ ਜਿਮ ਮਨ ਕੋ ॥ ੩੬ ॥ ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਗੁਨ ਕਹਿ ਸਮੁਦਾਏ।
 ਜਜੋਂ ਕਜੋਂ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਿਰਮਾਏ। ਇਮ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਰਿ ਸਰਬ ਸੁਨਾਏ।
 ਸੰਗਤਿ ਸਿਵਰ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਛਾਏ ॥ ੩੭ ॥ ਜਬਿ ਗੁਰ ਢਿਗ ਬੈਠਤਿ ਹੈਂ
 ਜਾਇ। ਜੁਗਮ ਤੁਰੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲਾਏ। 'ਤਿਨ ਸਮਾਨ ਜਗ ਮਹਿ ਕਿਤ
 ਨਾਂਹੀ। ਫਿਰੀਅਹਿ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਜਿ ਮਾਂਹੀ ॥ ੩੮ ॥ ਉਚਿਤ ਆਪ ਕੇ

‘ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਹੈ (ਸ਼ਾਹ ਦਾ)। ‘ਮਾਨੇ ਕਾਮਦੇਵ ਨੇ ਕਾਰੀਗਰ ਬਣਕੇ। ‘ਘੜੀਆਂ ਹਨ
 ‘ਦਰਿਆਈ ਘੋੜੇ। ‘ਨਾਉਂ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿਆਰ ਫੁੱਟ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ‘ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ
 ‘ਐਸੇ ਘੋੜੇ। ‘ਮੋਹਤ ਕਰ ਲਏ।

ਸਭਿ ਹੀ ਜਾਨੈ। ਚਪਲ ਚਲਾਕ ਚਾਰੁ ਪਹਿਚਾਨੈ। ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਗੁਰੁ
ਨਿਕਟਿ ਸੁਨਾਵੈ।—ਅਹੈ ਜਥਾਰਥ—ਸੁਨਿ ਹੁਲਸਾਵੈ॥ ੩੯॥ ਕੋਤਿਕ
ਦਿਨ ਗੁਰ ਨਿਕਟਿ ਗੁਜਾਰੇ। ਚਲਨਿ ਸਦਨ ਕੇ ਉਮਗੇ ਸਾਰੇ। ਜਥਾਜੋਗ
ਸਿਰੁਪਾਉਨਿ ਦੀਨਿ। ਸੰਗਤਿ ਸਗਲ ਬਿਸਰਜਨ ਕੀਨਿ॥ ੪੦॥ ਮਨੋ
ਕਾਮਨਾ ਪਾਇ ਪਯਾਨੈ। ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਗੁਰ ਸੁਜਸ ਬਖਾਨੈ। ਬਾਪੀ ਮੱਜੇ
ਗੋਇੰਦਵਾਲ। ਦਰਸ ਖਡੂਰ ਸੁ ਪੁੰਨ ਬਿਸਾਲ॥ ੪੧॥ ਜਾਇ ਤਰਨ
ਤਾਰਨ ਇਸ਼ਨਾਨੈ। ਬਹੁਰ ਸੁਧਾਸਰ ਮੱਜਨ ਠਾਨੈ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਅਰਦਾਸ
ਕਰਾਇ। ਕਿਤਿਕ ਦਿਵਸ ਰਹਿ ਕਰਿ ਹਰਖਾਇ॥ ੪੨॥ ਕਾਬਲ ਕੋ
ਸੰਕਤਿ ਪੁਨ ਗਈ। ਮਨੋ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਭਈ। ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨ ਗੁਰ ਕੀ
ਕੀਰਤਿ। ਜਿਮ ਦੇਖੀ ਕੀਨੀ ਬਿਸਤੀਰਤਿ॥ ੪੩॥ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਇੱਕ
ਸਪਤਮਾ ਰਾਸੇ 'ਰਾਬਲ ਮੰਤ੍ਰ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਰਨਨੇ ਨਾਮ ਪੰਚ ਚਿੰਤੀ ਯੋਗ॥ ੨੫॥

੨੬. [ਦਰਿਆਈ ਘੋੜੇ]।

ਦੋਹਰਾ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਚਿਤ ਚੌਪ ਕਰਿ ਹਯ ਚਾਹਤਿ ਜਿਮ ਆਇ*।
ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਤਿ ਭੇ ਬਹੁਤ—ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਲਗਾਇ?॥ ੧॥ ਚੌਪਈ॥
ਧਨ ਖਰਚਹਿ ਜੇਤੋ ਮਨ ਭਾਵਤਿ। ਮੋਲ ਦਿਏ ਸੋ ਹਾਥ ਨ ਆਵਤਿ।
ਸ਼ਾਹੁਜਹਾਂ ਕੇ ਕਮੀ ਨ ਕਾਈ। ਲੋਹਿ ਤੁਰੰਗ ਸੁਕਵਨ ਉਪਾਈ*॥ ੨॥ ਅਤਿ
ਪ੍ਰਿਯ ਸ਼ਾਹੁ ਰਖਹਿ ਤਕਰਾਈ। ਲਾਖਹੁ ਭਟ ਨਿਤ ਰਹਤਿ ਸਹਾਈ। ਜੇਕਰਿ
ਲਰਹਿ ਹਾਥ ਨਹਿ ਆਵਤਿ। ਮਹਾਂ ਦੁਰਗ ਮਹਿ ਤਿਨਹਿ ਰਖਾਵਤਿ—
॥ ੩॥ ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਗੁਰ ਬਾਤ ਚਲਾਈ। ਹਯਨਿ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਅਧਿਕ ਸੁਨਾਈ। ਕਿਮ
ਦੇਖਨਿ ਮੈਂ ਆਇੰ ਹਮਾਰੇ?। ਸੁਮਤਿਵੰਤ ਸਭਿ ਕਰਹੁ ਬਿਚਾਰੇ?॥ ੪॥
ਚਿਤਵਹਿ ਜਤਨ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੀ। ਤਬਿ ਇਕ ਸਿਖ ਨੋ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ।
'ਮਹਾਂਰਾਜ ! ਤੁਮ ਸੁਮਤਿ ਨਿਧਾਨੈ। ਅੱਗੂ ਆਪ ਕੋ ਕੌਨ ਬਖਾਨੈ॥
੫॥ ਤਉ ਦੇਖੀਯਹਿ ਭਲੇ ਬਿਚਾਰਿ। ਹੋਇਨ ਬਿਨ ਬਿਧੀਏ ਨਿਰਧਾਰ।
ਤੁਮ ਸਹਾਇਤਾ ਪਾਇ ਸੁ ਲਗਾਵਹਿ। ਅਪਰ ਉਪਾਇ ਨਹੀਂ ਕਿਮ
ਆਵਹਿ॥ ੬॥ ਜਿਸ ਬਿਧਿ ਕੀ ਬੁਧਿ ਇਸ ਮਹਿ ਅਹੈ। ਸਕਲ ਜਗਤ
ਨਰ ਦੁਸਕਰ ਲਹੈ। ਜਿਮ ਤਿਨ ਹਯਨਿ ਸਮਾਨ ਨ ਹੋਈ। ਤਿਮ ਲਗਾ-
ਵਨਿ ਇਸ ਸਮ ਨਹਿ ਕੋਈ॥ ੭॥ ਤੁਮ ਸਮ ਨਹੀਂ ਸਹਾਇਕ ਦੂਵਾ।

*ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਘੋੜੇ ਆ ਜਾਣ।

*ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਇਹ ਘੋੜੇ

ਸਤਿਗੁਰ ਲਈ ਆਏ ਹੋਏ 'ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਖੋਹ ਲਏ' ਦੱਸੇ ਹਨ।

ਭੀਨਹੁ ਮੇਲ ਏਕ ਸਮ ਹੁਵਾ । ਜੇ ਕਰਿ ਲਜਾਵਹਿ ਹਯ ਬਲ ਭਾਰੀ ।
ਅਚਰਜ ਬਿਬਰਹਿ ਜਗਤ ਮਝਾਰੀ ॥ ੮ ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਬਿਧੀਏ ਓਰ
ਨਿਹਾਰਾ । ‘ਹਯ ਗੁਨ ਸੁਨਿ ਮਨ ਹਰਨੈ ਹਮਾਰਾ ॥ ਜਨੈਂ ਕਰੈਂ ਕਰਹੁ ਦਿਖਾ-
ਵਨ ਸੋਈ* । ਤੁਵ ਸਮਾਨ ਦੂਸਰ ਨਹਿ ਕੋਈ ॥ ੯ ॥ ਇਹੁ ਕਾਰਜ ਤੁਝ

*ਮਹਿਮਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾ ਛਾਹੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ, ਸਾਖੀ ੧੫੪ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਬਲ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਈ ਇਰਾਕੀ ਘੋੜਾ ਆਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਇੰਜ ਸੀਨਾ-ਜ਼ੋਰੀ ਤੇ ਅਨਿਆਇ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ ਤਦ ਆਪ ਨੇ ਬਿਧੀਏ ਨੂੰ ਭੇਜਕੇ ਅਪਨਾ ਘੋੜਾ ਮੰਗਾ ਲਿਆ। ਵਾਰਤਕ ਮਹਿਮਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਬੀ ਇਹੋ ਸਾਖੀ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਵਿਲਾਇਤ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਇਕ ਇਰਾਕੀ ਘੋੜਾ ਵੱਡੇ ਜਤਨ ਨਾਲ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਆਂਦਾ, ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸੋਂ ਘੋੜਾ ਛੀਨ ਲੀਤਾ, ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਆ ਵਰਿਆਦ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਘੋਲਿਆ। ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਚਾਬਕ ਸੁਫਾਰ ਬਣਕੇ ਨੌਕਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸਮਾਂ ਪਾਕੇ ਘੋੜਾ ਲੈ ਆਇਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਕ ਘੋੜੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਘੋੜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਲਿਆਏ ਸਨ, ਹਾਕਮਾਂ ਵਲੋਂ ਜਬਰੀ ਖੋਹਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਉਸ ਜਬਰੀ ਨੂੰ ਲੱਤ ਮਾਰ ਕੇ ਘੋੜਾ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਦਬਿਸਤਾਨ ਮਜ਼ਹਬ (ਫਾਰਸੀ) ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ, ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ (ਹਿੰਦੀ) ਤੇ ਤਵਾਰਿਖ ਸ: ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸੁਦਾਰਗਰ ਕਾਬਲੋਂ ਦੋ ਘੋੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਇਆ ਜੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੇ ਜਬਰਨ ਖੋਹ ਲਏ। ਮੈਕਾਲਫ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਖਤਮਲ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਦੇ ਮਸ਼ਿਦਾਂ ਵੇ ਨਾਲ ਕਾਬਲ ਦੀ ਸੰਗਤ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਸੰਗਤ ਪਾਸ ਦੋ ਘੋੜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਸਨ, ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਕਾਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਜਬਰਨ ਖੋਹ ਲਏ ਸਨ। ਇਹੋ ਖੁੱਸੇ ਘੋੜੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੇ ਆਂਦੇ ਦੌੜੇ ਹਨ। ‘ਅਨਿਆਇ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ’ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਰੀਤੀ ਤਾਂ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਬਿਨ ਹਕ ਆਪ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ੈ ਦੇ ਰਵਾਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸੇ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਵਿ ਜੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰੋਂ ਮਹਿਮਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਇਹ ਗਲ ਕਿ ਉਹ ਘੋੜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਾਬਲ ਦੀ ਸੰਗਤ ਲਿਆਈ ਸੀ ਤੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਜਬਰੀ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ, ਉੱਕ ਗਈ ਹੈ, ਯਾ ਘੋੜੇ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਾ ਪੱਤਾ ਖਰੜੇ ਵਿਚ ਹੇਠ ਉੱਤੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ; ਯਾ ਕਿਵੇਂ ਕੁਛ ਹਸਤਾਖੇਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਬਲ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਆਉਣਾ, ਘੋੜੇ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹਿਣੀ ਆਪ ਬੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਇਸਤੋਂ ਪਤਾ

[ਵਾਲੀ ਤੁਕ ਦੇਖ ਅਛਾਏ ਘੋੜੇ ਦੇ ਹੇਠ] ੨੬

ਤੇ ਬਨਿ ਆਵੈ' । ਬਿਧੀਚੰਦ ਕਰ ਜੋਰਿ ਅਲਾਵੈ । 'ਕਾਰਜ ਕਠਨ ਜਥਾ
 ਤੁਮ ਜਾਨਹੁ । ਸਿਧ ਹੁਇ ਰਾਵਰ ਤੇ ਸਭਿ ਮਾਨਹੁ ॥ ੧੦ ॥ ਮੈਂ ਤੋ ਬਨਿ
 ਹੋਂ ਏਕ ਬਹਾਨਾ । ਕਰਹੁ ਕਾਜ ਤੁਮ ਆਪ ਸੁਜਾਨਾ' । ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸ੍ਰੀ
 ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਏ । 'ਬਿਧੀਆ ! ਤੁਵ ਮਾਨਿੰਦ ਨ ਕੋਏ ॥ ੧੧ ॥ ਰਾਮਚੰਦ
 ਜਿਮ ਲੋਕ ਪਠਾਵਨ । ਸਭਿ ਕਪਿ ਮਹਿ ਖੋਜੋ ਮਨ ਪਾਵਨ । ਹਨੁਮਾਨ
 ਬਡ ਸੁਮਤਿ ਪ੍ਰਬੀਨਾ । ਜਾਇ ਤਹਾਂ ਸਭਿ ਕਾਰਜ ਕੀਨਾ ॥ ੧੨ ॥
 ਤਸਕਰ ਸਮ ਸਭਿ ਲੋਕ ਨਿਹਾਰੀ । ਪਿਖਿ ਸੀਤਾ, ਹਤਿ ਰਾਖਸ਼ ਭਾਰੀ' ।
 ਆਗ ਲਗਾਇ ਸਿੰਧੁ ਉਲੰਘਾਵਾ । ਤਿਮ ਹੀ ਅਬਿ ਕਾਰਜ ਬਨਿ ਆਵਾ ॥ ੧੩ ॥
 ਅਬਿਲੋ ਜਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਹਨੁਮਾਨਾ । ਕਾਜ ਕਠਨ ਤਿਮ ਬਨਹਿ ਸਮਾਨਾ' ।
 ਅਪਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨਾ ਸੁਨੀ ਬਿਸਾਲਾ । ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਬੋਲੋ ਤਿਸ ਕਾਲਾ ॥ ੧੪ ॥
 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ! ਤੁਮ ਸਹਾਇ ਜੇ ਪਾਉਂ । ਕਹਾਂ ਸ਼ਾਹੁ, ਅਸੁ ਰਵਿ ਕੇ ਲਜਾਉਂ' ।
 ਸੁਨੇ ਬਰੁਨ ਢਿਗ ਸੁੰਦਰ ਘੋਰੇ' । ਤਹਿ ਤੇ ਲਜਾਇ ਸਕੋਂ ਤੁਮ ਜੋਰੇ' ॥
 ੧੫ ॥ ਰਾਵਰ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪਾਇ । ਕੋ ਅਸ ਕਾਜ ਜੇ ਨ ਬਨਿ

'ਭਾਰੀ ਰਾਖਸ਼ਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ । 'ਸੂਰਜ ਦੇ ਘੋੜੇ ਲੈ ਆਵਾਂ । 'ਸੁਣੀਂਦੇ ਹਨ
 ਕਿ ਵਹੁਣ ਪਾਸ ਵੀ ਸੁਹਣੇ ਘੋੜੇ ਹਨ । 'ਆਪ ਜੀ ਦੇ (ਬਖਸ਼ੇ) ਜੋਰ ਨਾਲ ।

੧੬੬ (ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਦੀ ਭਾਰੀ ਰੁਝ)

ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਰਣ ਮਸ਼ੈਦਾਂ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੀਹ ਲੋੜ ਸੀ ? ਫਿਰ ਦੋਖੇ
 ਅੰਸੁ ੩੨, ਅੰਕ ੩੬ ਵਿਚ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ, 'ਅਪਨੀ ਵਸਤ ਆਪ
 ਅਨਵਾਈ', ਯਾਨੇ ਘੋੜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਸਨ । ਫਿਰ ਸੋਚੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕੀਹ ਪਫੜ
 ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਵੰਗੋ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਘੋੜੇ ਸਨ, ਤੇ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ । ਸੋ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ
 ਸਮਝਕੇ ਔਗੇ ਦੁਰਨਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੋੜਾ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ, ਸੰਗਤ
 ਲਿਆਈ ਸੀ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਖੋਸ ਲੈਣਾ ਅਨੀਤੀ ਸੀ । ਉਸ ਅਨੀਤੀ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਕਰ
 ਦੇਣਾ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੀ ਮੰਗਾ ਲੈਣੀ, ਇਕ ਨਿਰਭੇਤਾ ਸਿਖਾਲਣ ਦਾ
 ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸੀ । ਮਿਸਾਲ ਲਈ ਦੋਖੇ ਕਿ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਾਰੇ ਲਸ਼ਕਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ, ਹਥਿਆਰ,
 ਹੌਲਤ, ਘੋੜੇ ਲੈ ਲੈਣੇ ਹਰ ਕੋਮ ਨੇ ਰਵਾ ਸਮਝੇ ਹਨ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਮਾਲਵੇ
 ਵਿਚ ਹੋਏ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਾਰੇ ਵੰਗ ਦੀ ਕਿਸੇ ਸੇ ਨੂੰ ਲੋਣੇਂ ਵੰਜਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿਤਾ ਸੀ (ਦੋਖੇ ਦਿਸੇ
 ਰਾਸਿ ਦਾ ਅੰਸੁ ੫੪ ਅੰਕ ੧੪ ਅਤੇ ਅੰਕ ੨੮) । ਇਹ ਕਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
 ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਦਾ ਇਕ ਘੋੜਾ ਜਾ ਦੇ ਘੋੜੇ ਮੰਗਵਾਉਂਦੇ ।

ਜਾਇ?’। ਸੁਨਿ ਬਿਧੀਏ ਤੇ ਭਏ ਪ੍ਰਸੇਨ। ‘ਹਨੁਮਤ ਸਮ ਤੁਮ, ਕੇ ਨਹਿ
 ਅੰਨ’ ॥੧੬॥ ਕਲੀਕਾਲ ਕੇ ਜੈਸੇ ਸਮੇਂ। ਤੈਸੇ ਕਰਨ ਬਨਤਿ ਹੈ ਤੁਮੈਂ। ਸੇ
 ਤੁਰੰਗ ਕੇ ਲੇ ਕਰਿ ਆਵਹੁ। ਅਚਲ ਸੁਜਸੁ ਜਗ ਸੁਭ ਗਤਿ ਪਾਵਹੁ ॥੧੭॥
 ਪੀਛੇ ਗੰਥਨ ਮੈਂ ਤੁਵ ਗਾਥਾ। ਪਠਹਿ ਸੁਨਹਿ ਹੁਇ ਅਚਰਜ ਮਾਥਾ।
 ਪੁੰਨਸਾਤਮਾ ਤੇਰੇ ਜਸੁ ਕਰੈ*। ਇਹੁ ਕਾਰਜ ਤੁਮ ਬਿਨ ਨਹਿ ਸਰੈ ॥੧੮॥
 ਬਹੁ ਅਭਿਲਾਖਾ ਗੁਰ ਕੀ ਜਾਨਿ। ਬਿਧੀਏਦ ਹੁੈ ਕੈ ਸਵਧਾਨ।—ਪ੍ਰਾਪਤ
 ਹੋਤਿ ਅਧਿਕ ਬਭਿਆਈ—। ਭਯੋ ਤਜਾਰ ਨਹਿ ਬਿਲਮ ਲਗਾਈ ॥ ੧੯ ॥
 ਸਨਮੁਖ ਖਰੇ ਹੋਇ ਮਤਿ ਧਾਮੁ*। ਸਰਬ ਗੁਰਨ ਕੇ ਲੇ ਕਰਿ ਨਾਮਾਹਾਥ
 ਜੋਰਿ ਕੀਨੀ ਅਰਦਾਸ। ‘ਅੰਗੇ ਸੰਗ ਨਿਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਵਾਸ ॥ ੨੦ ॥ ਬਾਟ
 ਘਾਟ ਮਹਿ ਬਨਹੁ ਸਹਾਈ’। ਗੁਰ ਆਗੇ ਤਬਿ ਗੀਵ ਨਿਵਾਈ। ਚਰਨ
 ਕਮਲ ਪ੍ਰਿਯ ਪਰਸਨ ਕਰੇ। ਸਭਿ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਲੀਨਿ ਬਲ ਧਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਉਰ
 ਮਹਿ ਗੁਰ ਬਸਾਇ ਕਰਿ ਚਾਲਾ। ਲਵਪੁਰਿ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਤਿਸ ਕਾਲਾ।
 ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਤਿ ਹਰਖਤਿ ਜਾਤੈ।—ਸਭਿ ਤੇ ਅਧਿਕ ਮੋਹਿ ਫਾਰੁ ਜਾਤੈ ॥
 ੨੨ ॥ ਕਰਨੈ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਸਭਾ ਸਮਾਜ*। ਕਰੈਂ ਨ ਕਰੈਂ ਮੈਂ ਦੁਸ਼ਤਰ
 ਕਾਜ—। ਤੀਨ ਦਿਵਸ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚਨੈ ਜਾਈ। ਪੁਰਿ ਦਰ ਫਿਰਾ ਅਰਦਾਸ
 ਅਲਾਈ ॥੨੩॥ ਸਰਬ ਗੁਰਨਿ ਕੇ ਸੰਦਨ ਕਰੀ। ਤਤਛਿਨ ਕਿਯੋ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨ
 ਪੁਰੀ। ਕਰਤਿ ਬਿਚਾਰਨ ਅਨਿਕ ਉਪਾਈ।—ਕਿਮ ਤੁਰੰਗ ਝਿਝਾ ਪਹੁੰਚੈ
 ਜਾਈ ॥ ੨੪ ॥ ਦਿਯੋ ਜਾਇ ਨਹਿ ਸੰਨਿ* ਕਦਾਈ। ਗਾਢੀ ਕੰਧ
 ਰਹਿਤ ਚੁਕਸਾਈ। ਨਹਿ ਓਪਰੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨ ਪਾਵੈ*। ਪੈਰ ਅਨਿਕ ਪਰ ਨਰ
 ਬਿਰਤਾਵੈ ॥ ੨੫ ॥ ਨਿਕਟਿ ਦਰੰਗੇ ਬਨ ਕਰਿ ਦਾਸ। ਜੇ ਕਰਿ ਰਹੈ ਜਾਉਂ
 ਹਉਂ ਪਾਸ। ਸੋ ਨਹਿ ਰਾਖਹਿ ਬਿਨਾ ਚਿਨਾਰੀ। ਬਿਨਾ ਰਹੇ ਹੁਇ ਕਾਜ
 ਨ ਭਾਰੀ ॥ ੨੬ ॥ ਯਾਂਤੇ ਜਤਨ ਰਹਿਨ ਹਿਤ ਕਰੈਂ। ਜਿਸ ਤੇ ਅਪਨੀ
 ਮਨਸਾ ਪੁਰੈਂ—। ਏਵ ਬਿਚਾਰਤਿ ਪੁਰੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾਖਾਤੀ ਜੀਵਣ ਸਿੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾ
 ॥੨੭॥ ਤਿਸ ਕੇ ਸਦਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨੈ ਜਾਈ। ਨਿਕਟਿ ਹੋਯੋ ਕਹਿ ‘ਪਰਨੈ
 ਪਾਈ’। ਰਹਤਿ ਗੁਰੁ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਨਿਹਾਰਾ। ਜੀਵਣ ਚਿਤਨੈ ਜਾਨਿ ਭਾਰ
 *ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। *ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਲੋਕ। *ਬੁਧੀਵਾਨ। *ਜਾਣਿਆਂ ਹੈ। *ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਨੇ ਵੰਗਾਰਨਾ
 ਕੀਤਾ ਹੈ। *ਇਨ੍ਹ, ਪਾਤ। *ਉਪਰਾ ਅੰਦਰ ਵੜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। *ਪੈਰੀ ਪੈਣਾ।

*ਜੇ ਇਹ ਕੰਮ ਅਪਣਾ ਹੋਕ ਲੋਕ ਦਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਖਰੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ
 ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਪੁੰਨਸਾਤਮਾ ਤੇਰਾ ਜੋਸ ਕਰਨਗੇ ?

ਪਸਾਰਾ ॥ ੨੮ ॥ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਹੀ ਕਰੀ ਪ੍ਰਣਾਮੁ । ਕਹਨੈ 'ਕਰਹੁ ਪਾਵਨ
ਮਮ ਧਾਮੁ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੁਸਾਹਿਬ ਭਾਗਿਆਨਿ ਚਰਨ ਮਮ ਘਰ ਮਹਿ
ਧਾਰਾ' ॥ ੨੯ ॥ ਮੰਚ ਛਸਾਇ ਬਸਾਇ ਅਨੰਦ । ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਕੀਨੀ ਸੇਵ
ਬਿਲੀਦ । ਜਲ ਤਾਤੇ ਕਰਿ ਪਾਇ ਪਖਾਰੇ । ਜਥਾਸ਼ਕਤਿ ਕਰਿ ਬਿਬਿਧਿ
ਅਹਾਰੇ ॥ ੩੦ ॥ ਕਰਿ ਉਰ ਹਰਖ ਪਰਸਪਰ ਬੈਸੇ । ਕਹਿ ਜੀਵਣ
'ਆਗਵਨੁ ਕੈਸੇ ? । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਕਾਰਜ ਆਏ ? । ਕਿਧੈ ਚਹੈ ਕੁਛ
ਅਪਨਿ ਬਨਾਏ ? ॥ ੩੧ ॥ ਭਾਗ ਬਿਸਾਲ ਪ੍ਰਥਮ ਕੇ ਮੇਰੇ । ਗਵਰ ਕਰਨੈ
ਆਨਿ ਕਰਿ ਡੇਰੇ' । ਬਿਧੀਚੰਦ ਸਭਿ ਗਾਬਸੁਨਾਈ । 'ਸਤਿਗੁਰ ਉਚਿਤਿ
ਵਸਤੁ ਇਸ ਥਾਈਂ ॥ ੩੨ ॥ ਮੈਂ ਜਾਨੈ ਕੈ ਤੂੰ ਲਖਿ ਪਾਵਹੁ' । ਨਹੀਂ ਪੰਚਮੇ
ਕਰਨ ਸੁਨਾਵਹੁ' । ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਪਸਾਰੇ । ਹੁਯੋ ਚਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ
ਅਸਵਾਰੇ ॥ ੩੩ ॥ ਕਿਮ ਪਹੁੰਚਹੁ ਮੈਂ ? ਜੁਗਤਿ ਬਤਾਵਹੁ । ਕਿਮ
ਨਿਕਸਹਿ ਸਭਿ ਭੇਦ ਬੁਝਾਵਹੁ । ਤੂੰ ਪੁਰਿ ਬਸਹਿ ਲਖਹਿ ਸਭਿਕਾਹੁ' । ਕਿਸ
ਬਲ ਖਰੇ, ਰਹਿਤ ਕੇ ਪਾਹੁ ? ॥ ੩੪ ॥ ਕਹਾਂ ਨਾਮ ਜੋ ਰਹੈ ਦਰੰਗਾ ? ।
ਤਕਰਾਈ ਹਿਤ ਕੇਤਿਕ ਲੋਗਾ ?' । ਸੁਨਿ ਜੀਵਣ ਮਨ ਮਹਿ ਬਿਸਮਾਯੋ ।
'ਦੁਸ਼ਤਰ ਕਾਜ ਕਰਨ ਹਿਤ ਆਯੋ ॥ ੩੫ ॥ ਸੰਮਨ ਬੁਰਜ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਬਾਸ ॥
ਚਪਲ ਤੁਰੰਗਨ ਪਾਸ ਨਿਵਾਸ । ਨਰਨ ਸੈਂਕਰੇ ਕੀ ਰਖਵਾਰੀ ।
ਸੇਵਕ ਸੇਵ ਕਰਹਿ ਤਿਨ ਭਾਰੀ ॥ ੩੬ ॥ ਪੌਰ ਅਨੇਕਨਿ ਕੇ ਰਹਿ ਅੰਤਰ' ।
ਗਨ ਭਟ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਸਹਤਿ ਨਿਰੰਤਰ । ਸੋਧੇਖਾਨ ਜੁ ਨਾਮ ਦਰੰਗਾ ॥ ਜਿਸ
ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਹੁ ਲੋਗਾ ॥ ੩੭ ॥ ਕਿਸ ਹੀ ਬਿਧਿ ਜੋ ਨਹਿ ਬਨਿ ਆਵੈ' ।
ਤੂੰ ਕਰਿ ਲੇਹਿ ਜਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਵੈ । ਅਗਮ ਬਾਨ ਕਿਮ ਪਹੁੰਚਨਿ ਪਾਸ ।
ਕਹਾਂ ਸੁ ਲੈ ਕੇ ਜਾਨਿ ਅਵਾਸ' ॥ ੩੮ ॥ ਗੁਰ ਦੁਰਗਮ ਕੇ ਸੁਗਮ ਬਨਾਵੈ ।
ਅਬਲ ਬਲੀ ਕਰਿ ਬਲ ਨਿਬਲਾਵੈ । ਅਪਰ ਕੌਨ ਪਹੁੰਚਹਿ ਤਹਿ ਜਾਈ ।
ਹੁਇ ਤਸਕਰ ਲੇ ਚਲਹਿ ਪਲਾਈ' ॥ ੩੯ ॥ ਸੁਨਿ ਬਿਧੀਆ ਕਹਿ 'ਗੁਰੂ
ਭਰੋਸੇ । ਮੈਂ ਚਲਿ ਆਯੋ ਏਤਿਕ ਕੋਸੇ । ਸਭਿ ਕਾਰਜ ਕਰਿ ਲੇਹਿ ਸੁਖਾਰੇ ।
ਕਹਾਂ ਹਰਨ ਹਯ ਸ਼ਾਹੁ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੪੦ ॥ ਦੂਬ ਖੁਰਚਨਾ ਇਕ ਕਰਿ
ਦੀਜੈ' । -ਪੁਰਹੁ ਮਨੋਰਥ-ਬਾਕ ਕਹੀਜੈ' । ਜੀਵਣ ਕਹਨੈ 'ਦੇਉ' ਕਰਿ
'ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਹੀ ਜਾਣੀਏ' । 'ਹੋਰ ਪੰਜਵਾਂ ਕੌਨ (ਤੀਸਰਾ ਆਦਮੀ ਭੇਤ) ਨਾ ਜਾਣੇ' । 'ਸਭ ਕਿਸੇ
ਨੂੰ' । 'ਅਨੇਕਾਂ ਫਿਰਿਓਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।' 'ਜੇ (ਗਲ) ਨਹੀਂ ਬਣ ਆਵਣੀ ।' (ਘੋੜੇ)
ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਜਾਣਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ । 'ਘਾਹ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ (ਰੋਬਾ) ਇਕ ਬਣਾ ਦੇਹੁ ।' 'ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ ।

ਆਛੇ । ਅਪਰ ਵਸਤੁ ਲੀਜਹਿ ਚਿਤ ਬਾਂਛੇ ॥ ੪੧ ॥ ਬਿਧੀਆ ਕਹੈ
 ‘ਅਪਰ ਨਹਿ ਚਾਹੁ। ਬਾਂਛਤਿ ਹੁਤੋ ਕਹਜੋ ਤੁਵ ਪਾਹੁ’। ਇਮ ਕਹਿ ਸੁਪਤਜੋ
 ਸੁਖ ਕੋ ਪਾਇ । ਜੀਵਣ ਲਗਜੋ ਕਰਨਿ ਹਰਖਾਇ ॥ ੪੨ ॥ ਲੋ ਆਛੇ
 ਲੋਹਾ ਤਿਨ ਘਰਜੋ । ਦਸਤਾ-ਕਾਸ਼ਟ ਕੋ ਕਰਿ ਜਰਜੋ। ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤਿ ਲੋ ਕਰਿ
 ਕੋ ਤਜਾਰੀ । ਬਿਧੀਚੈਦ ਕੋ ਧਰਜੋ ਅਗਾਰੀ ॥ ੪੩ ॥ ਦੇਖਤਿ ਹਰਖਜੋ ‘ਆਛੇ
 ਕਰਜੋ’ । ‘ਸੱਤਿਨਾਮ’ ਕਹਿ ਕਰ ਮਹਿ ਧਰਜੋ । ਹਿਤ ਬੰਧਨ ਕੋ ਲੋ ਇਕ
 ਜਾਰੀ’ । ਨਗਰ ਵਹਿਰ ਗਮਨਜੋ ਮਤਿ ਭਾਰੀ ॥ ੪੪ ॥ ਐਰਾਵਤੀ’ ਕੀਨਿ
 ਇਸ਼ਨਾਨਾ । ਮੁਖ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਪਾਠ ਬਖਾਨਾ। ਨਿਸ ਕੀ ਜਮੀ ਦੁਰਬਾ’ ਜਹਾਂ
 ਖੁਰਚਨ ਲਗਜੋ ਜਾਇ ਕਰਿ ਤਹਾਂ ॥ ੪੫ ॥ ਉਰ ਗੁਰ ਧਸਾਨ, ਬਦਨ ਗੁਰ
 ਬਾਨੀ । ਗੁਰ ਕੋ ਹਯ ਲਖਿ ਸੇਵਾ ਠਾਨੀ । ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤੇ ਕਰਤਿ ਬਟੋ-
 ਰਨ । ਹਰਿਤ, ਰੁਚਿਰ ਕੀਨਸਿ ਹਿਤ ਬੋਰ ਨ* ॥ ੪੬ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚੋਂ ਸਪੱਤਮ ਗਾਥੇ ‘ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਚਰਪੁਰਿ ਆਗਮਨ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਛਰਣਨੇ ਠਾਮ ਖਸਟ ਹਿੰਸਰੀ ਅੰਸੁ ॥ ੨੭ ॥

੨੭. [ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਦੇਵ ਘਸਿਆਰੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਗੁਰਬਾਨੀ ਪਵਿ ਖੁਰਚਤੋ ਜਮੀ ਜਾਮਨੀ ਜੋਇ* । ਕਰਤਿ ਬਟੋਰਨ
 ਟੋਰ ਕਰਿ* ਬਹੁ ਠੋਰਨ ਤੇ ਸੋਇ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਜਥਾ ਬਿਭੂਰਜਮਣਿ*
 ਕੋ ਬਰਣ । ਤਥਾ ਦੁਰਬਾ* ਸੁਭ ਮਨ ਹਰਣ । ਕਰਿ ਇਕੱਤ੍ਰ ਸਿਰ
 ਲੀਨਿ ਉਠਾਇ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਚਲਿ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਆਇ ॥ ੨ ॥ ਗਮਨਜੋ ਪੁਨ
 ਬਜਾਰ ਕੀ ਓਰ । ਸਨਮੁਖ ਮਹਾਂ ਦੁਰਗ ਕੇ ਪੌਰ । ਤ੍ਰਿਣ ਕੋਮਲ ਅਰੁ
 ਸੁੰਦਰ ਰੰਗ । ਨਰ ਬਿਰਮਾਇ* ਕਹੈ ਇਹ ਸੰਗ ॥ ੩ ॥ ‘ਜੋ ਬੋਰਤਿ ਹੈ ਮੋਲ
 ਭਨੀਜੈ । ਲੇਹੁ ਨਗਦ, ਇਹੁ ਹਮ ਕੋ ਦੀਜੈ’ । ਸੁਨਿ ਬਿਧੀਆ ਤਿਨ ਕੇ
 ਸੰਗ ਕਹੈ । ‘ਇਸ ਕੋ ਮੋਲ ਰਜਤਪਣ’ ਅਹੈ ॥ ੪ ॥ ਤੂਸਨ ਹੋਤਿ ਦੇਤਿ
 ਨਹਿ ਕੋਈ । ਚਲਜੋ ਜਾਤਿ ਆਗੇ ਕਹੁ ਸੋਈ । ਰਹਜੋ ਦਿਵਸ ਜਬਿ ਘਟਿਕਾ
 ਚਾਰੀ । ਪਹੁੰਚ ਦੁਰਗ ਕੇ ਪੌਰ ਅਗਾਰੀ ॥ ੫ ॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਸੋਧੇ ਖਾਂ
 ‘ਇਕ ਜਾਲੀ ਲਈ (ਘਾਹ) ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ । ‘ਗਾਢੀ ਵਿਚ । ‘ਗਤ ਦਾ ਛੁੱਟਿਆ
 ਹੋਇਆ (ਨਰਮ) ਦੁਬ ਦਾ ਘਾਹ । ‘ਹਰੇ ਹਰੇ ਤੇ ਸੁਹਣੇ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ (ਪੱਠੇ ਕੱਠੇ)
 ਕੀਤੇ । ‘ਜੋ ਗਤ ਦਾ ਉਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ‘ਟੇਲ ਕੇ । ‘ਭਾਵ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੈ ।
 [ਬਿਭੂਰਜ ਮਣਿ=ਲਹਸਨੀਆਂ । ਸੰਸ:; ਵੇਦ੍ਰਹ੍ਯ ਮਣਿ । ਅੰਯੋਜੀ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ‘ਲੇਪਿਸ਼
 ਲਾਜੁਲੀ’ ਤੇ ‘ਕੋਟਸਆਈ’(ਲਸਨੀਆਂ) ਦੱਸਦੇ ਹਨ । ਠੇਕਾ ਧੂਮ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਪੱਛਮੀ
 ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰੰਗ ਨੀਲਾ, ਸਾਫਾ, ਉਦਾ, ਲਾਲ ਟਿਮਕਣਿਆਂ ਦਾ ਬੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ] । ‘ਤਿਤ੍ਰਾ
 ਵਾਲਾ ਘਾਹ, ਖੋਬਲ । ‘ਲੁਭਾ ਕੇ । ‘ਇਕ ਰੁਪੜਾ । *ਪ:—ਬੋਰਨ । ਕੋਰਨ ।

ਆਯੋ । ਹਯਨਿ ਸੇਵ ਪਰ ਜੋ ਠਹਿਰਾਯੋ । ਨਰ ਗਨ ਸੰਗ ਸੁ ਨਿਕਸਜੈ
 ਪੋਰ । ਬਿਧੀਦੇ ਦੇਖਯੋ ਤਿਸ ਓਰ ॥ ੬ ॥ ਬੁਝਯੋ ਨਰਨ ਸੰਗ 'ਇਹੁ
 ਕੌਨ ?' । ਆਵਤਿ ਧਰੇ ਭਲੇ ਪਟ ਜੈਨ' । ਲੋਗਨ ਕਹਯੋ 'ਦਰੋਗਾ ਅਹੈ ।
 ਸ਼ਾਹੁ ਤੁਰੰਗਨ ਪਰ ਇਹੁ ਰਹੈ' ॥ ੭ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਉਰ ਮਹਿ ਭਯੋ
 ਅਨੰਦ । ਕਹਯੋ 'ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ । ਪ੍ਰਥਮ ਦਿਵਸ ਹੀ ਮੇਲਾ ਕਿਯੋ' ।
 ਸਨੈ ਸਨੈ ਚਲਿ ਤਿਸ ਢਿਗ ਗਯੋ ॥ ੮ ॥ ਸੋਧੇਖਾਨ ਪਿਖੇ ਤ੍ਰਿਲ ਐਸੇ ।
 ਬਿੰਦ ਬਿਡੂਰਯਮਲਿ ਹੋ ਜੈਸੇ । ਮਨ ਬਿਰਮਾਯੋ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਾ । ਨਿਜ
 ਸੰਗਨਿ ਕੋ ਸੰਗ ਉਚਾਰਾ ॥ ੯ ॥ 'ਇਹੁ ਤ੍ਰਿਲ ਚਾਰੁ', ਨ ਅਸ ਕਬਿ ਹੋਰੇ ।
 ਨਫਰ ਨ ਆਨਹਿ, ਅਹੈ ਘਨੇਰੇ' । ਇਹ ਦਿਲਬਾਗ ਉਚਿਤੁ ਹੈ ਖੈਬੇ ।
 ਮੇਲ ਕਗਾਇ ਕਰਹੁ ਨਿਜ ਲੈਬੇ' ॥ ੧੦ ॥ ਬਿਧੀਏ ਨਿਕਟਿ ਗਯੋ ਸੁਖ
 ਮਾਨ । ਲੇ ਕਰ ਮਹਿ ਪਿਖਿ ਸੋਧੇਖਾਨ । ਰਿਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬੋਲਾ
 'ਕਹੁ ਘਾਹੀ ! ਕੜਾ ਦਿਹਿ ਇਸ ਮੇਲਾ ?' ॥ ੧੧ ॥ ਨੀਕੋ ਥਾਨ ਕਹੁ ਤੇ ਲਜਾਵਾ
 ਹਮ ਆਗੇ ਨਹਿ ਕਬਿ ਦਰਸਾਵਾ । ਸ਼ਾਹੁ ਹਯਨਿ ਕੋ ਖੈਬੇ ਜੋਗ । ਅਰੁ
 ਤੂੰ ਦਿਖੀਯਤਿ ਆਛੇ ਲੋਗ' ॥ ੧੨ ॥ ਕਹਿ ਬਿਧੀਆ 'ਤੁਮ ਕਦਰ ਸਨਾਸ' ।
 ਬਡ ਬੁਧਿ ਰਹਹੁ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਪਾਸ । ਮਮ ਉਰ ਬਿਖੈ ਕਾਮਨਾ ਘਨੀ । ਸਾਰੇ
 ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜਗ ਧਨੀ ॥ ੧੩ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਤੁਰੰਗ* ਤ੍ਰਿਲਨ ਕੋ ਖਾਇ ।
 ਇਸ ਹਿਤ ਕੀਨੋ ਅਧਿਕ ਉਪਾਇ । ਸਲਿਤਾ ਤਟ ਜਹਿ ਸੁਭ ਬਲ ਹੋਰੇ ।
 ਤਹਿ ਚਿਰਕਾਲ ਸੁ ਪ੍ਰੇਮ ਬਡੇਰੇ ॥ ੧੪ ॥ ਜਮੀ ਜਾਮਨੀ ਦੂਬ ਨਵੀਨ ।
 ਬੁਧਿ ਬਲ ਧਰੇ ਬਟੋਰਨ ਕੀਨਿ । ਮਮ ਉਰ ਭਈ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ । ਪਹੁੰਚੈ
 ਉਚਿਤ ਥਾਨ ਇਹ ਰੂਰੀ' ॥ ੧੫ ॥ ਦੇਹਕਾ ॥ ਤੁਰੰਗ ਸਚੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹ ਕੋ ਜੋ
 ਕਰਿ ਮਮ ਤ੍ਰਿਲ ਖਾਹਿਦੇਹੁ ਸੁ ਲੇਵੈ ਹਰਖ ਧਰਿ ਨਾਹਿ ਕਰੋ ਮੈ ਨਾਹਿ' ॥
 ੧੬ ॥ ਰੋਪਈ ॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੋਧੇ ਖਾਂ ਭਯੋ । ਗਿਰਾ ਮਧੁਰਜਨੁ ਮੋਹਨਿ
 ਕਯੋ । ਲੇ ਨਿਜ ਸੰਗ ਦੁਰਗ ਮੈਂ ਗਮਨਯੋ । ਲਖਿ ਘਾਹੀ^੬ ਟੋਕਯੋ ਨਹਿ
 ਕਵਨਯੋ' ॥ ੧੭ ॥ ਜਹਿ ਗੁਲਬਾਗ ਦੁਤਿਯ ਦਿਲਬਾਗ । ਰੋਸਮ ਡੋਰਨ ਕੋ

*ਜੋ ਭਲੇ ਭਲੇ ਕਪੜੇ ਪਾਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ? *ਸੁਰਣੇ ਹਨ ! * (ਚਾਹੇ) ਨੇਕਰ ਹੋਨ ਬਹੁਤ ।

^੬ਕਦਰ ਪਛਾਲਨ ਵਾਲੇ ਹੋ । ^੭ਧੋਗ ਥਾਂ ਤੇ ਇਹ ਸੋਹਣਾ (ਘਾਹ) ਪਹੁੰਚੇ । ^੮ਘਸਿਆਰਾ ਜਾਣ
 ਕੇ । ^੯ਕਿਸੇ ਨੇ ਹਟਕਿਆ ਨਾ ।

*ਦੋਖੇ ਏਥੇ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਬਿਧੀ ਦੇਵ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਸੰਗ ਲਾਗ^੧ । ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਸਥਾਨ ਖਰੇ ਗੁਨ ਖਰੇ^੨ । ਤਨ ਕੇ ਚਹੁ^੩ ਨਹਿ
 ਲਾਗਨਿ ਪਰੇ॥੧੮॥ ਮੂੜ੍ਹ, ਪੁਰੀਖ^੪ ਦਾਸ ਲੇ ਉਚੇਲਗਨ ਨ ਦੇਤਿ, ਥਾਨ
 ਰਖਿ ਸੁਚੇ । ਸੋਧੇ ਖਾਨ ਭਨਜੇ 'ਇਨ ਪਾਵਹੁ । ਝਾਰਿ ਭਲੇ ਇਨ, ਹਟਿ
 ਕਰਿ ਆਵਹੁ' ॥ ੧੯ ॥ ਬਿਧੀਏ ਸੁਨਿ ਫਿਗ ਹੁੰ ਤਿਲ ਡਾਰੇ । ਬਾਰ ਬਾਰ
 ਨੀਕੇ ਤਬਿ ਝਾਰੇ। ਗੁਰੁ ਪ੍ਰੇਰੇ, ਹਯ ਖਾਵਤਿ ਐਸੇ। ਹੁਤੇ ਛੁਪਤਿ ਇਕ ਬਾਸੁਰ
 ਜੈਸੇ ॥੨੦॥ ਉਠਜੇ ਤੁਰੰਗਨ ਕੇ ਪਗ ਪਰਜੇ । ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਥਾਕ
 ਉਚਰਜੇ । 'ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਘੋਰੇ । ਬੰਦਨੀਯ ਹਮ ਕੋ ਕਰ ਜੋਰੇ' ॥
 ੨੧ ॥ ਏਕ ਰਜਤਪਲ ਦੀਨਿ ਦਰੋਗੇ । ਆਛੇ ਜਾਨਿ ਅਧਿਕ ਹੀ ਜੋਗੇ^੫ ।
 ਨਿਕਸਤਿ ਦੁਰਗ ਦੇਖਿ ਚਹੁ ਓਰੇ ।—ਮੁਸ਼ਕਲ ਮਹਾਂ ਨਿਕਸਨੇ ਘੋਰੇ—॥
 ੨੨॥ ਆਨਿ ਬਜਾਰ ਟਕੇ ਤਿਸ ਲੀਨਿ । ਰੰਕਨ ਬੰਦ ਖਰਾਇਤ ਦੀਨਿ।
 ਤਿਮਰ ਭਏ ਜੀਵਣ ਕੇ ਧਾਮ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੀਨਸਿ ਬਿਸਰਾਮ ॥ ੨੩ ॥
 ਜਾਗਜੇ ਰਹੀ ਜਾਮਨੀ ਜਾਮ^੬ । ਸਿਮਰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ।
 ਅਰਲੋਦੈ^੭ ਨਿਕਸਜੇ ਪੁਰਿ ਫੌਰਿ । ਗਯੋ ਤ੍ਰਿਲੋਕਿ^੮ ਕੇ ਸਲਿਤ। ਓਰ॥੨੪॥
 ਮਨ ਕੋ ਹਰਤਿ ਹਰਿਤ ਮ੍ਰਿਦੁ ਖੂਬ^੯ । ਦੇਖਿ ਸੁਥਲ ਕੋ ਖੁਰਚਤਿ ਦੂਬ ।
 ਖੋਜਿ ਖੋਜਿ ਕਰਿ ਫਿਰਿ ਸੁਭ ਠੋਰੀ। ਖੋਦਿ ਖੋਦਿਕਰਿ ਅਖਲ ਬਟੋਰੀ॥੨੫॥
 ਸਿਰ ਧਰਿ ਕਰਿ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਪੈਰ ਦੁਰਗ ਕੇ ਅੰਗੁ ਸਿਧਾਯੋ ।
 ਪਿਖਿ ਜੋ ਮੋਲ ਲੇਨਿ ਹਿਤ ਚਹੈ । 'ਏਕ ਰਜਤਪਲ ਦਿਹੁ' ਤਿਸ ਕਹੈ ॥
 ੨੬॥ ਨਹਿ ਕੋ ਲੇਤਿ ਚਲਜੇ ਤਹਿ ਆਯੋ । ਜਹਾਂ ਦੁਰਗ ਕੋ ਪੈਰ ਸੁਹਾਯੋ ।
 ਜਬਿ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਘਟਿਕਾ ਚਾਰੀ । ਸੋਧੇ ਖਾਂ ਨਿਕਸਜੇ ਤਬਿ ਦੁਾਰੀ॥੨੭॥
 ॥ ਖਰੇ ਰਹਜੇ ਤ੍ਰਿਲ ਸੋਸ ਉਠਾਏ । ਧਰਿ ਉਡੀਕ ਨਿਜ ਦਾਵ ਲਗਾਏ ।
 ਪਿਖੇ ਦਰੋਗੇ ਦ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਲ ਹਰੇ। ਉਚਿਤ ਹਯਨਿ ਕੇ ਖੈਬੇ ਖਰੇ॥੨੮॥ ਕਰਿ
 ਗੁਹਾਰ ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਯੋ । ਕੀਨਿ ਚਿਨਾਰਿ—ਪ੍ਰਥਮ ਇਹੁ ਲਜਾਯੋ—।
 'ਸਾਧ ਸਾਧ' ਹਰਖਾਇ ਬਖਾਨੈ । 'ਤ੍ਰਿਲ ਸੁਭ ਠੋਰ ਬਟੋਰਤਿ ਆਨੈ' ॥
 ੨੯ ॥ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਗਯੋ ਹਯ ਪਾਹੀ । ਪਾਯਹੁ ਝਾਰ ਚਾਹਿ ਕਰਿ ਖਾਹੀ।
 'ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਘੋਰੇ' । ਇਮ ਕਹਿ ਨਮੋ ਕੀਨਿ ਪਗ ਓਰੇ ॥ ੩੦ ॥

^੧ਬੰਧੇ ਫੈਏ । ^੨ਖੜੇ ਸਨ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ । ^੩ਦਾਗ । ^੪ਲਿੱਦ । ^੫(ਘਾਹ) ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਤੇ
 (ਯੋਜਿਆਂ ਦੇ) ਲਾਭਕ ਜਾਣਕੇ । ^੬ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹੀ । ^੭ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹੇ । ^੮ਘਾਹ ਲਈ । ^੯ਹਰਾ,
 ਫੁਲਾ ਤੇ ਚੰਗਾ (ਘਾਹ), ਮਨ ਨੂੰ ਹਰਨ ਵਾਲਾ

ਸਹਿਤ ਦਿਲਾਸੇ ਕਰ ਕੇ ਫੇਰਾ । ਰੁਖ ਕਰਿ ਫੁਰਕਤਿ ਭਾ ਤਿਸ ਬੇਰਾ ।
ਜਾਨਿ ਸ਼ਕੁਨ ਸੁਭ^੧ ਪੁਨ ਕਰਿ ਨਮੋਮੋਲ ਦਰੋਗੇ ਦਿਯ ਤਿਸ ਸਮੋ॥੩੧॥
ਆਨਿ ਬਜਾਰ ਟਕੇ ਤਬਿ ਲੀਨਿ । ਹੇਤੁ ਖਰਾਇਤ ਰੇਕਨ ਦੀਨਿ।-ਨਹੀਂ
ਤੁਰਕ ਘਰ ਕੇ ਕੁਛ ਖਾਉਂ । ਲੁਟਹਰਾਮੀ ਖਾਇ ਕਹਾਉਂ ॥ ੩੨ ॥ ਮੈਂ
ਗੁਰ ਹੇਤੁ ਲਿਜਾਨੋ ਘੋਰਾ॥ਅਚੈਂ ਨ ਬਦਨ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਬੋਰਾ^੨।ਤਨਕ ਪਾਪਭੀ
ਜੋ ਕ੍ਰਿਤ ਮਾਂਹੀ । ਸੁਮਤਿ ਬਿਚਾਰਤਿ,ਕਰਹਿ ਸੁਨਾਂਹੀ॥੩੩॥ਕਰਿ ਹੀਕਾਰ
ਸ਼ਾਹੁ ਬਡ ਜੋਰਾ॥ਛੀਨਜੋ ਪ੍ਰਬਸ ਗੁਰੁ ਕੋ ਘੋਰਾ॥ਮੈਂ ਬੁਧਿ ਬਲ ਕਰਿਪਲਟਾ
ਲੈ ਹੋਂ । ਮਹਾਂ ਤੁਰੰਗ ਜਾਇ ਕਰਿ ਦੇ ਹੋਂ ॥ ੩੪ ॥ ਰਾਖਨਿ ਕੋ ਸਮਰਥ
ਗੁਰ ਪੂਰੇ । ਹਤਹਿ ਸ਼ੋਤੁ ਚਵਿ ਕਰਿ ਅਸੁ ਰੂਰੇ^੩—।ਇੱਤਨਾਇਕ ਬਿਚਾਰ
ਕਰਿ ਉਰ ਮੈਂ । ਘਰ ਜੀਵੇਣ ਕੇ ਜਾਇ ਤਿਮਰ ਮੈਂ ॥ ੩੫ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ
ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਵੈ । ਅਰਣੇਦੈ ਕੋ ਵਹਿਰ ਸਿਧਾਵੈ । ਦਿਵਸ ਰਹੇ ਜਬਿ
ਘਟਿਕਾ ਚਾਰੀ । ਤ੍ਰਿਣ ਲੇ ਪਹੁੰਚਹਿ ਪੈਰ ਅਗਾਰੀ ॥੩੬॥ ਪਿਖਿ ਉੱਤਮ
ਕੋ ਲੇਤਿ ਦਰੋਗਾ । ਕਰਹਿ ਸਰਾਹਨਿ ਸਗਰੇ ਲੋਗਾ । ਜਬਹਿ ਦਿਵਸ ਖਰ
ਸਪਤ ਬਿਤਾਏ । ਹਯ ਬੋਲਹਿ ਪਿਖਿ ਘਾਸ, ਲਿਜਾਏ^੪ ॥ ੩੭ ॥ ਦੇਤਿ
ਦਿਲਾਸੇ ਨਿਤ ਕਰ ਫੇਰਹਿ।ਸੋਧੇ ਖਾਂ ਹਰਖਤਿ ਹਿਤਹੇਰਹਿ।ਬੁਝਤਿ‘ਨਾਮ
ਬਤਾਵਹੁ ਮੋਹੀ । ਰਹੈਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਜਿ ਰਾਖਹਿ^੫ ਤੋਹੀ ?’ ॥੩੮॥ਬਿਧੀਚੰਦ
ਤਬਿ ਸੁਨਤਿ ਬਖਾਨ॥ ‘ਨਾਮ ਕਸੇਰਾ^੬ ਕਹੈਂ ਸੁਜਾਨਾ॥ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਜਬਿ ਕੋ
ਆਨਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾ । ਤ੍ਰਿਣ ਆਨਤਿ ਮ੍ਰਿਦੁ ਹਰਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾ’ ॥ ੩੯ ॥ ਸਾਚੇ
ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁਹਯ ਜੋਗ॥ਬਿਰਮਹਿ^੭ਅਪਰ ਹੋਰ ਕਰਿ ਲੋਗ॥ਸੁਨਹਿ ਮੇਲ ਤਬਿ
ਕੋਇ ਨ ਲੇਤਿ । ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਆਇ ਤੁਮਹਿ ਕੋ ਦੇਤਿ ॥ ੪੦ ॥ ਯਾਂਤੇ
ਚਾਕਰ ਰਖਹੁ ਬਨਾਈ। ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਹੋਰਹੁ ਸੇਵ ਸਵਾਈ। ਦਰਬ ਲੋਭ ਤੇ ਮੈਂ
ਨਹਿ ਕਰਿਹੂੰ । ਅਪਰ ਨ ਲਾਲਚ ਮਨ ਮਹਿ ਧਰਿ ਹੂੰ ॥ ੪੧ ॥ ਲਖਿ
ਸਾਚੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ ਤੁਰੰਗ । ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸੰਗ । ਕਬਿਹੂੰ ਹਾਸਲ ਹੋਇ
ਮੁਰਾਦ । ਟਹਿਲ ਹਯਨਿ ਕੀ ਜਾਇ ਨ ਥਾਦ^੮ ॥ ੪੨ ॥ ਸੁਨਤਿ ਦਰੋਗਾ

^੧(ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ ਹਿਤ ਕਰਨਾ ਰੂਪ) ਸੁਭ ਸ਼ਗਨ । ^੨ਬੋਰਾ ਮਾੜਾ ਫੀ । ^੩ਲੁਟੇ ਘੋੜੇ ਤੇ । ^੪(ਜਦ) ਲੈ ਜਾਵੇ (ਘਾਸ) । ^੫(ਨੌਕਰ) ਰਖੀਏ ਤਾਂ । ^੬ਛਾਵ ਘਸਿਆਰੇ ਤੋਂ ਹੈ । [ਪੰਜਾਬੀ, ਕੱਖ=ਘ੍ਰਿਣ, ਘਾਹ + ਏਰ=ਪ੍ਰੇਤ । ਘਾਹ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ । ਕਬੇਰਾ ਤੋਂ ਕਸੇਰਾ] । ^੭ਹਰੇ ਬਹੁਤ । ^੮ਲੁਭਾਵਦੇ ਹਨ । ^੯ਬਿਅਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ ।

ਹਰਖਿਤਿ ਹੋਵਾ। ਸੇਵ ਹਯਨਿ ਕੀ ਲਾਇਕ ਜੋਵਾ। ਰੋਜ਼ ਰਜਤਪਲੁ ਤਬਿ
ਕਰਿ ਰਾਖਾ। ਕਰਿ ਤਾਗੀਦ ਫੇਰ ਬਚ ਭਾਖਾ ॥ ੪੩ ॥ ‘ਕਹਿਬੋ ਟਹਿਲ
ਹਯਨਿ ਕੇ ਜੋਗ। ਤੁਝ ਰਾਖਜੋ ਲਖਿ ਆਛੇ ਲੋਗ। ਖਰੀ ਚਾਕਰੀ ਅਪਨੀ
ਲੋਹੇ। ਸੇਵ ਤੁਰੰਗਨ ਕੀ ਲੁਭ ਦੇਹੋ’ ॥ ੪੪ ॥ ਕਹਿ ਬਿਧੀਆ ‘ਕਹਿਬੋ ਮੈਂ
ਕਹਾਂ’। ਦੇਖਿ ਲੇਹੁ ਜਬਿ ਹੋਵਹਿ ਮਹਾਂ। ਭਲੇ ਨਰਨਿ ਕੋ ਕਹਿਬੋ ਬੋਗ।
ਅਪਨੋ ਕਹਜੋ ਨਿਬਾਹਤਿ ਓਗਾਂ’ ॥ ੪੫ ॥ ਰਹਜੋ ਹਯਨਿ ਫਿਗ ਸੇਵ
ਕਮਾਵਹਿਹਰਿਤ ਦੂਰਬਾ ਮ੍ਰਿਦੁ ਬਹੁ ਲਜਾਵਹਿਜਬਿ ਲੋ ਵਹਿਰ ਰਹਿਤਿ,
ਤ੍ਰਿਲ ਆਨਤਿ। ਪੁਨ ਅਹਿਨਿਸ ਸੇਵਾ ਹਯ ਠਾਨਤਿ ॥ ੪੬ ॥

ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਤਿ ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ ‘ਚਿਹੀ ਦੇਵ ਚਾਕਰੀ ਰਹਿਨ’ ਖੁਸ਼ਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਸਪਤ ਚਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੮ ॥

੨੮. [ਕਸੇਰੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਵਲੋਂ ਇਨਾਮ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਰਹਜੋ ਹਯਨਿ ਫਿਗ ਤਬਿ ਕਹਜੋ ‘ਪੈਰਦਾਰ ਜੇ ਬਿੰਦ। ਆਵਤਿ
ਜਾਤਿ ਨ ਹਟਕ ਕੋ ਤੁਮ ਕਹਿ ਦੇਹੁ ਨਿਰੀਦ’ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਸੋਗ
ਦਰੋਗੇ ਕੋ ਸਭਿ ਪੋਰ। ਕਹਿਵਾਯਹੁ ‘ਇਹ ਚਾਕਰ ਔਰ। ਖਾਸ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ
ਹਯ ਪਰ ਰਹਜੋ। ਨੀਕੇ ਉਚਿਤ ਸੇਵ ਕੋ ਲਹਜੋ ॥ ੨ ॥ ਆਵਹਿ ਜਾਹਿ
ਅਬੋਰ ਸਵੇਰ’। ਨਹਿੰ ਬਰਜਹੁ ਇਸਕੋ ਕਬਿ ਹੋਰਿ’। ਪੈਰਨ ਤੇ ਨਿਸ਼ੀਗ ਤਬਿ
ਹੋਵਾ। ਮਨਹੁ ਮਾਤਬਰ ਘਰ ਕੋ ਜੋਵਾ ॥ ੩ ॥ ਲਾਗਜੋ ਨਿਸ ਦਿਨ ਸੇਵਾ
ਮਾਂਹਿ। ਹਯਨਿ ਪਾਸ ਕੋ ਛੋਰਹਿ ਨਾਂਹਿ। ਜੋਤਿਕ ਸੇਵਕ ਸੇਵਾ ਧਰੈਂ। ਸਭਿ
ਕੋ ਬਾਉਂ ਆਪ ਹੀ ਕਰੈ ॥ ੪ ॥ ਸਭਿ ਕੋ ਸੁਖ ਹੋਯਹੁ ਹਰਖਾਵੈਂ। ‘ਭਲੇ
ਪੁਰਖ ਇਹੁ’ ਕਹੈਂ ਸੁਨਾਵੈਂ। ਖਰੋਂ ਖਰਖਰਾਂ ਖਰੋਂ ਕਰੈਤਾ। ਲੇ ਗਾਦੀ
ਪਰ ਹਾਥ ਫਿਰੇਤਾ’ ॥ ੫ ॥ ਬਦਨ ਨਾਸਕਾ ਪੌਛਤਿ ਆਛ। ਸੁੰਬ ਉਠਾਇ
ਅੱਗੁ ਅਰੁ ਪਾਛੇ। ਮਸਤਕ, ਕਰਨ, ਜਾਤ, ਦ੍ਰਿਗ, ਗੀਵਾਂ’। ਪੌਛਤਿ ਉਦਰ
ਹੋਇ ਬਹੁ ਨੀਵਾਂ’ ॥ ੬ ॥ ਆਯੁਤ ਛਾਤੀ, ਪੀਠ ਬਡੇਰੀ। ਫੇਰਤਿ ਕਰ, ਦੋ
ਜੋਰ ਹਥੇਰੀ’। ਪੁੱਠੇ’ ਬਡੇ, ਪੁੰਛਸਟਕਾਰੀ’। ਬਾਰਬਾਰ ਕਰਧਾਰਿਸੁਧਾਰੀ’
॥ ੭ ॥ ਦਸਕ ਦਾਸ ਕੀ ਸੇਵ ਬਿਸਾਲਾ। ਸੰਭਾਰੀ ਠਾਨਤਿ ਸਭਿ ਕਾਲਾ।

‘ਆਖਣ ਵਿਚ ਕੀ ਹੈ। ‘ਉਤ੍ਰ ਤਕ ਨਿਬਾਹੁੰਦ ਹਨ (ਭਲੇ ਲੋਕ)। ‘ਵੇਲੇ ਕੁਵੇਲੇ। ‘ਦੋਗਾ।
‘ਘੋੜੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪੁਰ ਕੰਘੀ ਵਾਂਗੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਸੇਵਾ। ‘ਖਲੋਕੇ। ‘ਗੋਦੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੋਕੇ
(ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ) ਵੇਰਦਾ। ‘ਮੱਥਾ, ਕੰਨ, ਜੱਤ, ਨੇਤਰ ਤੇ ਗਰਦਨ। ‘ਨੀਵਾਂ ਹੋਕੇ ਢਿੱਡ
ਪੁੰਛਦਾ ਹੈ। ‘ਤਲੀ ਦਾ ਜੋਰ ਦੇਕੇ। ‘(ਘੋੜਿਆਂ ਦਾ) ਲੱਕ ਤੋਂ ਬੀ ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ।
‘ਲਿਮਕਦੀ ਪੁਛ। ‘ਸੁਆਰਦਾ ਹੈ।

ਸਭਿਨਿ ਭਯੋ ਸੁਖ, ਕਰਹਿ ਸਰਾਹੁ । ‘ਇਹੁ ਆਛੇ ਆਯੋ ਹਮ ਮਾਹੁ’ ।
 ॥ ੯ ॥ ਵੈ ਭੀਨਕ ਦਿਨ ਕਰਤਿ ਨਿਹਾਰਾ । ਸੋਧੇਖਾਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਉਚਾਰਾ ।
 ‘ਕਵਿਕਾ ਦੇਨਿ ਉਤਾਰਨ ਧਰਨ । ਰਹੈ ਕਸੇਰੇ ਕੇ ਅਬਿ ਕਰਨਿ’ ॥ ੯ ॥
 ਇਸ ਕੇ ਸੰਗ ਕਰਹਿ ਰੁਖ ਘੋਰੇ।ਬਾਸੁਰ ਨਿਸਾ ਨ ਸੇਵਹਿ ਬੋਰੇ।ਦੂਬ ਖੁਰ-
 ਚਨੇ ਕਬਿ ਕਬਿ ਜਾਵਹੁ।ਮਰਦਨ ਪੈਛਨ ਸੇਵ ਕਮਾਵਹੁ’ ॥੧੦॥ਹਰਖਤਿ
 ਉਰ ਮਹਿ ਕਹਤਿ ਕਸੇਰਾ । ‘ਸੁਨਹੁ ਦਰੋਗਾ ! ਕਹਿਬੋ ਮੇਰਾ । ਸੇਵ ਕਰਨ
 ਲਗਿ ਕਾਰਜ ਮੋਹੀ’ । ਜਾਉਂ ਵਹਿਰ, ਕੈ ਅਸੁ ਫਿਗ ਹੋਹੀ’ ॥੧੧॥ ਸਾਚੇ
 ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਹਯ ਸੇਵੈਂ । ਨਿਜ ਮੁਰਾਦ ਹਾਸਲ ਕਰਿ ਲੇਵੈਂ । ਅਪਰ ਕਰਹੁ
 ਕੈ ਨਾਂਹਿਨ ਕਰਹੁ । ਬੈਠੋ ਰਹਹੁ ਕਿਧੈਂ ਉਠਿ ਫਿਰਹੁ ॥ ੧੨ ॥ ਮੈਂ ਤੁਰੰਗ
 ਕੋ ਭੀਰ ਨ ਭਜਾਗੋਂ । ਇਕ ਸੇਵਾ ਕੋ ਤਤਪਰ ਲਾਗੋਂ’ । ਸੋਧੇ ਆਦਿਕ
 ਮਾਨਵ ਸਾਰੇ । ਸੁਨਹਿ ਬਾਕ ਅਰੁ ਸੇਵ ਨਿਹਾਰੇਂ ॥੧੩॥ ਕਰਜੋ ਭਰੋਸਾ
 ਸੋਪਤਿ ਸੇਵ । ਮੁਰਖ ਅਪਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਭੇਵ । ਮਧੁਰ ਬਚਨ ਸਭਿ ਕੋ
 ਸੰਗ ਉਚਰੇ । ਬਿਨਾ ਦਿਏ ਸਕਲਨਿ ਮਨ ਹਰੇ’ ॥੧੪॥ ਸਰਬ ਸਰਾਹਹਿ
 ‘ਆਛੇ ਆਛੇ’ । ਰਹਨਿ ਕਸੇਰੇ ਕੇ ਸੁਭ ਬਾਂਛੇ । ਕਵਿਕਾ ਦੇਨ ਰੁ ਕਾਜੈ
 ਕਰਿਬੇ । ਕਾਜ ਸੰਭਾਰਤਿ ਭਾ ਜਬਿ ਸਰਬੇ ॥੧੫॥ ਲੇਨਿ ਦੂਰਬਾ ਬਾਹਿਰ
 ਗਯੋ । ਇਕ ਖਿਘਰ ਤਬਿ ਆਨਤਿ ਭਯੋ । ਦਿਨ ਤਿਲ ਗਨ ਮਹਿ ਰਾਖਿ
 ਛਪਾਈ । ਭਈ ਜਾਮਨੀ ਅਰਧ ਲਖਾਈ ॥੧੬॥ ਕਰਿ ਬਾਹਨ ਬਲ ਬੋਗ
 ਬਗਾਯੋ’ । ਪਰਜੈ ਨਦੀ ਮਹਿ ਜਲ ਉਛਲਾਯੋ । ਸ਼ਬਦ ਬਿਲੀਦ ਦੁਰਗ
 ਮਹਿ ਸੁਨਜੈ । ਜਾਗੇ ਸੁਪਤਿ, ‘ਸ਼ੋਰ ਕੋ’ਭਨਜੈ’ ॥੧੭॥ਪਿਖਤਿ ਪਾਹਰੁ ਜਾਰਿ
 ਮਸਾਲੈ’ । ‘ਕੋ ਜਲ ਮਹਿ ਬਛ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਲੈ ?’ । ਖੋਜ ਰਹੇ ਪਾਧਹੁ
 ਕੁਛ ਨਾਂਹੀ । ਕਹੈ ਪਾਹਰੁ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ ॥੧੮॥ ‘ਕੋ ਜਲ ਜੰਤੁ ਮੱਛ ਤੇ
 ਆਦਿ । ਨੀਰ ਉਛਾਲਿ ਉਠਾਯਹੁ ਨਾਦ’ । ਸ਼ਾਹੁਜਹਾਂ ਸਹਿ ਬੋਗਮ ਜਾਗਾ
 ਰੋਰਾ ਪਰਜੈ ਸੁਨਨਿ ਸਭਿ ਲਾਗਾ ॥੧੯॥ ਸਰਬ ਦੁਰਗ ਮਹਿ ਹੈ ਕਰਿ
 ਰੋਰਾ । ਨਹਿ ਕੁਛ ਲਖਜੈ ਪਰੈ, ਨਿਜ ਠੋਰਾ । ਕੋਭਿਕ ਕਹਤਿ ‘ਕਿੰਗਾਰਾ

‘ਲਗਾਮ । ‘ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ । ‘ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੱਕ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਹੈ । ‘ਬਾਹਰ ਜਾਵਾਂ ਭਾਵੇਂ ਘੋੜਿਆਂ
 ਪਾਸ ਹੋਵਾਂ । ‘(ਕੁਝ) ਦਿਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ ਹਰ ਲਏ । ‘ਅਰਥ ਪਿੱਛੇ ਦੇ
 ਆਏ ਹਾਂ ਦੇਖੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੂ: ਉ: ਅਧਿਆਯ ੪੨ ਅੰਕ ੭੫ । ‘ਬਾਹਾਂ ਦਾ ਬਲ ਲਾਕੇ ਫੇੜੀ
 ਨਾਲ ਵਗਾਹ ਮਾਰਿਆ । ‘ਕਹਿਆ ‘ਕੀ ਸ਼ੋਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ?’

ਚਹੁੜੇ' । 'ਕੰਧ ਪੁਰਾਨੀ' ਕੇਚਿਤ ਕਹੁੜੇ ॥ ੨੦ ॥ ਦ੍ਰੈ ਘਟਿਕਾ ਲਗਿ ਸ਼ੋਰ
ਮਚਾਏ । ਬਿਨ ਜਾਨੇ ਪੁਨ ਸਭਿ ਸੁਪਤਾਏ । ਰਹੇ ਪਾਹਰੁ ਬੋਲਤਿ ਘਨੇ ।
ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਕੀ ਚੋਕੀ ਸਨੇ ॥੨੧॥ ਬਿਧੀਚੰਦ ਬਹੁ ਦਾਵ ਬਿਚਾਰੇ ।—ਨਿਕਸਿ
ਨ ਸਕਹਿ ਤੁਰੰਗਮ ਦੂਰੇ । ਦੁਰਗ ਕੰਧ ਕੋ ਫਾਂਦਹਿ ਜਬੈ । ਪਰਹਿ
ਬੀਚ ਰਾਵੀ ਕੋ ਤਬੈ ॥ ੨੨ ॥ ਤਹਾਂ ਸੈਭਾਰਿ ਚਲਹਿ ਜਬਿ ਘੋਰਾ । ਲੇ
ਪਹੁਚੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਓਰਾ । ਇਸ ਬਿਨ ਅਪਰ ਉਪਾਇ ਨ ਕੋਉ । ਬਡ
ਤਕਰਾਈ ਸਭਿ ਥਲ ਜੋਉ^੧ ॥੨੩॥ ਲਾਖਹੁ ਸੈਨਾ ਅੰਤਰ ਬਾਹਰਾਜੇ ਸੁਧਿ
ਹੋਇ ਚਵਹਿ ਸਮਿ ਆਹਰੈ^੨ ਜੋ ਤੁਰੰਗ ਕੀ ਪੀਠ ਰਹੈ ਮੈਂ । ਫਿਗ ਢੁਕਨ
ਨਹਿ ਦੇਉਂ ਕਿਸੁ ਮੈਂ^੩ ॥੨੪॥ ਕੰਧ ਆਦਿ ਤੇ ਹਯ ਨ ਰੁਕਹਿ ਜੇ । ਕੋ ਦ੍ਰੈ
ਮਾਥ ਪਹੁਚ ਸਕਹਿ ਜੇ^੪ । ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਇ ਹੈਂ ਆਪ ਸਹਾਈ^੫ ਸੈਸੈ ਕਰਨਿ
ਨ ਮੁਹਿ ਬਨਿਆਈ ॥ ੨੫ ॥ ਬੋਰੇ ਦਿਨ ਮਹਿ ਮੈਂ ਫਿਗ ਹੋਵਾ । ਅੰਤਰ
ਵਹਿਰ ਭੋਵ ਸਭਿ ਜੋਵਾ । ਆਪਹਿ ਬਨਤਿ ਜਾਤਿ ਸਭਿ ਕਾਰਜ । ਗੁਰੂ
ਭਰੋਸਾ ਤਜਹਿ ਨ ਆਰਜ^੬—॥ ੨੬ ॥ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਏਵ ਬਿਚਾਰਤਿ ਦਾਵਾ
—ਗੁਰ ਫਿਗ ਲੇ ਪਹੁਚੈਂ— ਚਿਤ ਚਾਵਾਇਕ ਦਿਨ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਚਲਿ ਆਯੋ ।
ਦਮਕਤਿ ਦੇਹਿ ਤੁਰੰਗ ਦਰਸਾਯੋ ॥ ੨੭ ॥ ਕਰਤਿ ਕਸਿਰਾ ਸੇਵ ਖਰੋਵਾ ।
ਹਰਖਤਿ ਹਜ਼ਰਤ ਲੋਚਨ ਜੋਵਾ । 'ਕਬਿ ਕੋ ਇਹੁ ਚਾਕਰ ਤੁਮ ਰਾਖਾ?'^੭
ਹਾਥਨਿ ਜੋਰ ਦਰੋਗੇ ਭਾਖਾ ॥ ੨੮ ॥ 'ਦਿਨ ਏਖਦ^੮ ਬੀਤੇ ਇਸ ਰਹੇ ।
ਸੇਵਾ ਕਰਨਿ ਉਚਿਤ ਬਹੁ ਲਹੇ । ਮਧੁਰ ਬੋਲਨੋ ਭਲੇ ਸੁਭਾਉ । ਟਹਿਲ
ਹਯਨਿ ਕੀ ਮਹਿ ਚਿਤ ਚਾਉ ॥ ੨੯ ॥ ਜਬਿ ਕੋ ਰਾਖਜੈ, ਦਿਖੈ ਸਵਾਏ^੯ ।
ਮਾਲਸ਼ ਕਰਤਿ ਪਹਿਰਿ ਹਥਵਾਏ^{੧੦} ਮੁਕਤਾ ਸਮ ਦਮਕਤਿ ਦੁਤਿਤਨ ਕੀ ।
ਅਸ ਦੀਪਤਿ ਇਨ ਕੀਨਿ ਹਯਨਿ ਕੀ ॥ ੩੦ ॥—ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੇ
ਘੋਰੇ—।ਕਹਿ ਬਹੁ ਬਾਰ ਨਮੋ ਕਰ ਜੋਰੇ।ਇਸ ਕੋ ਰੁਖ ਬਹੁ ਕਰਹਿ ਤੁਰੰਗ ।
ਮਿਲਜੋ ਰਹੈ ਸੰਗੈ ਜਨੁ ਅੰਗ^{੧੧} ॥ ੩੧ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਬਦਨ ਬਿਧੀਏ ਕੋ ਦੇਖਾ ।
ਪਰਖਜੋ—ਇਹੁ ਮਤਿ ਚਤੁਰ ਵਿਸ਼ੇਖਾ—।ਕਹੁੜੇ 'ਚਪਲ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਰੇ ।

^੧ਵੇਖੀਦੀ ਹੈ । ^੨ਉਂਦਮ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹ ਪੈਣਗੇ । ^੩ਲੋੜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਢੁਕਣ ਦਿਆਂਗਾ । ^੪(ਜੋਸਾ) ਕੌਣ ਦੋ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲਾ (ਜੰਮਿਆਂ) ਹੈ (ਜੋਮੇਰੇ) ਨੇੜੇ ਢੁਕ ਸਕੇਗਾ । ^੫ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ । ^੬ਬੇਟੇ ।
^੭(ਘੋੜੇ) ਸਵਾਏ ਦਿਸਦੇ ਹਨ । ^੮ਗੱਦੀ ਪਹਿਰ ਕੇ । ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਮਾਲਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਦੀ ਜੋ ਹਥ ਤੇ ਪਾਕੇ ਮਲਦੇ ਹਨ । ^੯ਮਾਨੋ (ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ) ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਰਹਿਦਾ ਹੈ ।

ਰਾਖਹੁ ਸਾਦਰ ਸੇਵਾ ਕਰੈ' ॥ ੩੨ ॥ ਭਾ ਪਸਿਨ ਤਨ ਤੁਰੰਗ ਨਿਹਾਰੈ ।
 ਕਰੀ ਬਖਸ਼ ਤਬਿ ਏਕ ਹਜ਼ਾਰੋ। ਸ਼ਾਹੁਜਹਾਂ ਨਿਜ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰਾ । ਤਬਹਿ
 ਕਸੇਰੇ ਤਾਂਹਿ ਉਚਾਰਾ ॥ ੩੩ ॥ 'ਸੁਨਹੁ ਦਰੋਗਾ! ਦਰਬ ਹਜ਼ਾਰੇ। ਮੈਂ ਰਾਖਨੋ
 ਸਭਿ ਨਿਕਟਿ ਤੁਮਾਰੇ । ਅਪਰ ਚਾਕਰੀ ਕੋ ਧਨ ਜੋਇ । ਜਾਹੁ ਸੰਭਾਰਤਿ
 ਆਪੇ ਸੋਇ ॥ ੩੪ ॥ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੋਕਹੁ ਬਨਿ ਹੈ ਲੇਨਾ । ਜਿਤਿਕ
 ਚਹੈ ਤਬਿ ਕੀਜੈ ਦੇਨਾ । ਮੋ ਕਹੁ ਕੁਛ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਨਹਿ ਜਾਨਹੁ । ਰਾਵਰਿ
 ਕੋ ਉਪਕਾਰ ਪਛਾਨਹੁ' ॥ ੩੫ ॥ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਤੇ ਹੋ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਆਨ
 ਸਮੀਪੀ ਲਗੇ ਤੁਮਾਰੀ' । ਸੁਨਿ ਮ੍ਰਿਦੁ ਬਾਕ ਦਰੋਗਾ ਹਰਖਨੋ ।—ਲੋਭੀ
 ਹੋਇ, ਅਲੋਭੀ ਪਰਖਨੋ'—॥ ੩੬ ॥ ਲੇ ਧਨ ਕੋ ਨਿਜ ਸਦਨ ਪਠਾਯੋ। ਬਿਧੀਏ
 ਪਰ ਭਰੋਸ ਬਹੁ ਪਾਯੋ । ਗਨ ਦਾਸਨ ਤੇ ਆਛੇ ਠਾਨਾ । ਸਭਿ ਅਨੁਸਾਰ
 ਕਰੇ ਹਿਤੁ ਮਾਨਾ' ॥ ੩੭ ॥ ਸਭਿ ਪਰ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਕੋ ਲਾਗਾ ।
 ਮਿਲਨੋ ਰਹੈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਨੁਰਾਗਾ । ਜਬਾ ਸਖਾਪਨ' ਤਿਨ ਸਮ ਹੋਇ ।
 ਤਬਾ ਕਰਹਿ ਬੋਲਨ ਮ੍ਰਿਦੁ ਸੋਇ ॥ ੩੮ ॥ ਤਿਮਰ ਭਏ ਜੀਵਣ ਘਰ ਜਾਵੈ
 ਕਰਨੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕੋ ਭੋਜਨ ਖਾਵੈ । ਸੁਪਤਹਿ ਆਨਿ ਹਯਨਿ ਕੋ ਪਾਸਾ । ਛਿਨ
 ਛਿਨ ਕਰਿ ਤਿਹ ਦੇਹਿ ਦਿਲਾਸਾ ॥ ੩੯ ॥ ਘ੍ਰਾਣ', ਬਿਲੋਚਨ ਪੈਂਛਹਿ
 ਚੀਰ' । ਕਰ ਕੋ ਫੋਰਹਿ ਸਰਬ ਸਰੀਰ। ਸੁੰਬ, ਗਾਮਚੀ', ਦੁਮਚੀ ਚਾਰੂ'। ਬਾਰ
 ਬਾਰ ਕਰਿ ਧਾਰਿ ਸੁਧਾਰੂ ॥ ੪੦ ॥ ਨਿਸ ਮਹਿ ਨਿੰਦਾ ਤਜਾਗਨ ਕੀਨਿ ।
 ਬਾਸਰ ਮਹਿ ਆਲਸ ਭਜਿ ਦੀਨਿ । ਮਨ ਮਹਿ ਕਰਹਿ ਬਿਚਾਰਨ ਘਨੋ ।
 —ਨੀਕੋ ਕਾਮ ਸਗਲ ਹੀ ਬਨੋ ॥ ੪੧ ॥ ਬਿਨਾ ਜ਼ੀਨ ਹੋਇ ਨ ਅਸਵਾਰੀ।
 ਕਿਸ ਬਲ ਅਹੈ, ਨ ਤਿਹ ਸੁਧ ਸਾਰੀ'। ਜਬਿਲੋ ਜੀਨ ਨ ਕਰ ਮਹਿ ਪਾਵੈ।
 ਤਬਿ ਲੋ ਕਾਰਜ ਨਹਿ ਬਨਿ ਆਵੈ—॥ ੪੨ ॥ ਇਮ ਤਰਕਤਿ' ਚਿਤ ਦਾਵ
 ਬਿਚਾਰਾ । ਮਿਲਨੋ ਸਖਾ ਸਮ ਜਿਸ ਢਿਗ ਤਾਰਾ'² । ਕਹਿ ਕਹਿ ਮ੍ਰਿਦੁ

¹ਪਛਾਣਦਾ ਹਾਂ । ²ਭਾਵ ਤੁਸਾਡੇ ਮਾਤਹਿਤ ਨੌਕਰੀ ਲੱਗਾ ਹਾਂ । ³ਦਰੋਗਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਕੇ (ਸੋਚਦਾ ਹੈ
 ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਾਣਿਆਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਘਨ ਦਾ) ਲਾਲਚੀ ਹੋਵੇਗਾ (ਪਰ ਹੁਣ) ਪਰੀਖਣਾ ਹੋਈ
 ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਨਿਲੋਭੀ ਨਿਕਲਿਆ [ਵੇਖੋ ਅੱਗੇ ਐਸੂ ੩੦ ਅੰਕ ੬] । ⁴(ਦਰੋਗੇ ਨੇ) ਆਪਣਾ
 ਹਿਤੁ ਮੰਨਕੇ (ਹੋਰ) ਸਾਰੇ (ਨੌਕਰ ਉਸ ਦੇ) ਮਾਤਹਿਤ ਕਰ ਦਿਤੇ । ⁵ਮਿੱਤ੍ਰਤਾਈ । ⁶ਨਾਸ਼ ।
 ⁷ਕਪੜੇ ਨਾਲ । ⁸ਗੱਟੇ ਤੇ ਸੁੰਮ ਦਾ ਵਿਚਲਾ ਹਿੱਸਾ । ⁹ਪੱਠਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਲਾ ਥਾਂ । ਪੂਛ ਦਾ
 ਮੁਢਲਾ ਥਾਂ । ਪੂਛ । ¹⁰ਤਿਸ (ਕਾਠੀ ਦੀ) । ¹¹ਦਲੀਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ । ¹²ਤਾਲ-ਜੇਦਰਾ,
 ਭਾਵ ਜੇਦਰੇ ਕੁੰਜੀ ਤੋਂ ਹੈ ।

ਬਾਕਨਿ ਅਪਨਾਯੋ । ਹਾਸ ਬਿਲਾਸਨ ਕਰਿ ਹਰਿਖਾਯੋ ॥ ੪੩ ॥ ਮਿਲਿ
ਸਭਿ ਸੋਂ ਕਹਿ ਬਾਤਨ ਭੋਰੀ । ਲਖਹਿ ਗਵਾਰ ਜਾਟ ਮਭਿ ਬੋਟੀ । ਸੁਨਿ
ਸੁਨਿ ਹਸਹਿ ਮੋਦ ਉਪਜਾਵੈਂ । ਲਗਨੈ ਸਭਿਨਿ ਪ੍ਰਿਯ ਰਿਦੇ ਰਿਝਾਵੈ ॥ ੪੪ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਨਿਰੰਦਰ ਸਾਖਸਿ ਰਾਸੇ 'ਬਿਧੀ ਚੰਦ' ਲਵਪੁਰ ਪੁਸ਼ਪ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਅਸ਼ਟ ਬਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੨੯ ॥

੨੯. [ਕਸੇਰੇ ਨੇ ਹੋਰ ਭੇਤ ਲੈਣੇ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਬੈਠਨੈ ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਭਨਤਿ ਅਜਾਨ ਸਮਾਨ ।
'ਘੋਰੇ ਸਚ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਕੇ ਬਲੀ ਚਲਾਕ ਮਹਾਨ ॥੧॥ ਚੰਪਈ ॥ ਹਜ਼ਰਤ
ਹੋਰਨ ਹੋਤੁ ਰਖਾਏ । ਜਿਨ ਦਰਸਨ ਤੇ ਉਰ ਹਰਖਾਏ । ਇਸ ਬਿਧਿ
ਰਹਿੰ ਇਸੀ ਬਲ ਖਰੇ । ਕਿਧੋਂ ਜੀਨ ਭੀ ਡਾਰਨ ਕਰੇਂ ?' ॥ ੨॥ ਸੁਨਿ
ਇਕ ਬੋਲਨੈ 'ਭੈ ਮਭਿ ਭੋਰੇ । ਇਨ ਕੇ ਜੀਨ ਨਹੀਂ ਮੁਲ ਬੋਰੇ । ਜਬਰ
ਜਵਾਹਰ ਜਾਹਰ ਜਰੇ । ਚਾਮੀਕਰ ਮਹਿ ਵੀਪਤਿ ਖਰੇ ॥ ੩ ॥ ਮੁਕਤਾ
ਕੋਰਦਾਰ ਬਰ ਹੀਰੇ । ਕਾਰੀਗਰਨ ਚੁਕੋਰਨ' ਚੀਰੇ । ਤਿਨ ਕੀ ਪੰਕਤਿ
ਸੋਭਤਿ ਐਸੀ । ਦਿਪਤਿ ਗਗਨ ਮੈਂ ਤਾਰਨ ਜੈਸੀ ॥੪॥ ਕਬਹੂੰ ਨ ਤੈਂ ਦੇਖਨੈ
ਕਿਮ ਕੋਈ । ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਨ ਇਨ ਸਮ ਜੋਈ । ਸਵਾਲਾਖ ਕੀਮਤ
ਤਿਨ ਕੋਰੀ । ਤੁਮ ਸਮਾਨ ਕਬਿ ਹੋਇ ਨ ਹੋਰੀ* ॥੫॥ ਕੌਨ ਗਵਾਰਨ ਕੇ
ਦਿਖਾਵੈ । ਸ਼ਾਹੁ ਸਮੀਪ ਹੋਨਿ ਨਹਿ ਪਾਵੈਂ । ਬਿਨਾ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਕੌਨ
ਬਨਾਵੈ? ਏਤੋ ਧਨ ਕੋ ਖਰਚ ਲਗਾਵੈ? ॥੬॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਿਧੀ ਚੰਦ
ਪ੍ਰਿਯਆਨੋ 'ਮੈਂ ਤੁਮਬਿਖੇ ਮਿਲਨੈ ਅਬਿ ਮਾਨੋ । ਸਚਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਹਯਨਿਕੋ
ਦਾਸ । ਨਿਸਬਾਸੁਰ ਬਾਸੋਂ ਤੁਮ ਪਾਸ ॥ ੭ ॥ ਅਸ ਮਨਸਾ ਭੀ ਹੋਹਿ ਨ
ਪੂਰੀ । ਤੂੰ ਸਭਿ ਕਾਰ ਕਰਵ ਮੈਂ ਕੂਰੀ । ਪਾਂਚ ਕਿ ਸਾਤ ਰਜਤਪਟ ਕੋਰੀ ।
ਕੀਮਤਿ ਇਤਕ ਵਸਤੁ ਹਮ ਹੋਰੀ ॥੮॥ ਸਵਾਲਾਖ ਕੇ ਕਹਾਂ ਬਨਾਯਹੁ ?
ਸੁਨਤਿ ਰਿਦੈ ਮਮ ਅਚਰਜ ਆਯਹੁ । ਜੀਨ ਬਿਲੋਕਨ ਕੀ ਬਹੁ
ਚਾਹੀ । ਇਹੈ ਸੂਲ ਮੇਰੇ ਤੁਮ ਪਾਹੀ' ॥ ੯ ॥ ਇਕ ਬੋਲਨੈ 'ਸੋ ਕੁਲਫਨ
ਅੰਤਰ' । ਧਰਨੈ ਰਹੈ ਸੰਭਾਰਿ ਨਿਰੰਤਰਾਸਦਾ ਕਲੀਦ' ਰਹੈ ਜਿਸ ਹਾਥ ।
ਕਰਹਿ ਦਿਖਾਵਨ, ਕਹੁ ਇਹ ਸਾਥ' ॥੧੦॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਹਨੈ ਕਲੀਦਨਿ
ਵਾਰੇ' । 'ਹਮ ਤੋਂ ਸਦਾ ਖਾਨ ਅਨੁਸਾਰੇ । ਬਿਨਾ ਦਰੋਗੇ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ ।

*ਚੈਨਕਰੇ । 'ਤੇਰੇ ਵਰਗਿਆਂ ਕਦੇ ਦੇਖੀ ਬੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ । 'ਕੌਨ ਬਣਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ? 'ਕੌਣ ।

*ਐਸੀ (ਮੇਰੀ) ਚਾਹ । 'ਉਹ ਜੀਵਨਿਆਂ ਅੰਦਰ ਹੈ [ਅਃ, ਕੁਛਲ] । 'ਦੁਜੀ [ਫਾਃ, ਕੁਲੀਦ] ।

*ਇਸ ਨੂੰ ਕਹੁ । 'ਦੁਜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ।

*ਪਾਃ-ਨੋਰੀ ।

ਜੀਨ ਨਿਕਾਸਹਿ ਕੋਨ ਬਿਚਾਰੈ ॥ ੧੧ ॥ ਕਹੈ ਕਸੇਰਾ ਜੋ ਤਿਸ ਪਾਸੈ ।
 ਕੁਲਫ ਕੁਸ਼ਾਦਹਿ ਲੇਹਿ ਨਿਕਾਸਿ । ਆਛੀ ਰੀਤ ਇਸੈ ਦਿਖਰਾਵੈ । ਏਕ
 ਬਾਰ ਜੋ ਆਇਸੁ ਪਾਵੈ ॥ ੧੨ ॥ ਖਾਨ ਤਾਸ ਕੋ ਜੋ ਨਹਿ ਧਰੈ* । ਤੋ ਹਮ
 ਤੁਰਤ ਦਿਖਾਵਨ ਕਰੈ । ਇਮ ਉਚਾਰਿ* ਕਰਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ । ਖਾਨ
 ਕਹਾਵਨ ਤੇ ਸਭਿ ਚਾਹੀ ॥ ੧੩ ॥ ਇਤਨੇ ਬਿਖੈ ਦਰੋਗਾ ਆਯੋ । ਸਭਿ
 ਮਿਲਿ ਹਾਸ ਬਿਲਾਸ ਰਚਾਯੋ । ਦੇਖਤਿ ਸੋਧੇਖਾਨ ਅਲਾਯੋ । ‘ਕਜਾ ਤੁਮ
 ਮਿਲਿ ਕੈ ਮਤਾ ਪਕਾਯੋ ?’ ॥ ੧੪ ॥ ‘ਸੁਨਹੁ ਖਾਨ ਤੁਮ ਰਖਨੋ ਕਸੇਰਾ । ਭੋਰਾ
 ਬਡ ਸੁਭਾਵ ਕੋ ਹੋਰਾ । ਅਨਿਕ ਬਾਰਤਾ ਐਸੀ ਕਹੈ । ਸਦਾ ਹਸਾਵਤਿ ਹੀ
 ਬਹੁ ਰਹੈ ॥ ੧੫ ॥ ਅਬਿ ਹੀ ਹਟੇ ਹਾਸ ਬਹੁ ਕੀਨਿ । ਕੀਮਤ ਸਵਾ ਲਾਖ
 ਕਜਾ ਜੀਨ । ਦਸ ਬੀਸਕ ਕੈ ਸੌ ਲਗਿ ਜਾਵੈ । ਦਰਬ ਇਤੋ ਲਗਿ ਕਹਾਂ
 ਬਨਾਵੈ’ ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਤਿ ਕਸੇਰੇ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ । ‘ਮੈਂ ਸੁਨਿ ਮਨ ਮਹਿ
 ਭਯੋ ਹਿਰਾਨਾ । ਦੇਖਨ ਚਹਤਿ ਦਿਖਾਹਿ ਨ ਸੋਈ । ਕਹਤਿ ਰਹਨੈ, ਨਹਿ
 ਮਾਨਹਿ ਕੋਈ ॥ ੧੭ ॥ ਸਕਲ ਆਪ ਕੋ ਨਾਮ ਬਤਾਵਤਿ । ਕਹੈ ਤੁਮਾਰੇ ਬਿਨ
 ਨ ਦਿਖਾਵਤਿ । ਮੋਕਹੁ ਭੀ ਅਭਿਲਾਖ ਮਹਾਨਾ । ਜਾਬ ਲੋ ਪਿਖੋ ਨ ਮਾਨ
 ਹਿਰਾਨਾ’ ॥ ੧੮ ॥ ਸੋਧੋ ਭਨੈ ‘ਈਦ ਜਬਿ ਆਵੈ । ਤਿਸ ਦਿਨ ਜੁਗਲ
 ਹਯਨਿ ਪਰ ਪਾਵੈ । ਲੇਹੁ ਬਿਲੋਕਿ ਅਜਾਇਬ ਭਾਰੇ । ਜਿਨ ਕੇ ਸਮ ਕਬਿਹੂੰ
 ਨ ਨਿਹਾਰੈ’ ॥ ੧੯ ॥ ਸੁਨਤਿ ਕਸੇਰੇ ਬਾਕ ਪਕਾਸ਼ਾ । ‘ਇਸ ਦਮ ਕਾ
 ਕਹੁ ਕਜਾ ਭਰਵਾਸ ॥ ਘਰੀ ਨ ਲਾਗਹਿ ਹੋਹਿ ਬਿਨਾਸ ॥ ਨਿਕਸਤਿ ਆਇ
 ਕਿ ਨਹਿ ਪੁਨ ਸ੍ਰਾਸਾ’ ॥ ੨੦ ॥ ਕੀਨਿ ਤਰੀਫ ਜੀਨ ਕੀ ਸਭਿਹੂੰ । ਮੋਹਿ
 ਰਿਦਾ ਸੁਨਿ ਬਿਸਮਜੈ ਭਬਿਹੂੰ । ਚੇਨ ਨ ਪਰਹਿ ਬਿਲੋਕੇ ਬਿਨਾ । ਸਵਾ
 ਲਾਖ ਧਨ ਅਚਰਜ ਸੁਨਾ ॥ ੨੧ ॥ ਤੁਮਰੇ ਨਿਕਟਿ ਸਦੀਵ ਰਹਾਉ । ਅਸ
 ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਾਮਨਾ ਪਾਉ । ਯਾਂਤੇ ਆਇਸੁ ਦੀਜਹਿ ਖਾਨ । ਜਿਸ ਤੇ ਜੀਨ
 ਦਿਖਾਵਹਿ ਆਨਿ’ ॥ ੨੨ ॥ ਦੇਖਿ ਦਰੋਗੇ ਅਸ ਅਭਿਲਾਖਾ । ਖਰੇ ਕਲੀਦ-
 ਵਾਰ, ਤਿਹ ਭਾਖਾ । ‘ਜੀਨ ਨਿਕਾਸਿ ਦੇਹੁ ਦਿਖਰਾਇ । ਰਿਦੇ ਕਸੇਰਾ ਜੋ

*ਅਸੀਂ ਕੌਣ ਵਿਚਾਰੇ ਹਾਂ । *ਜੇ ਕਸੇਰਾ ਤਿਸ (ਦਰੋਗੇ) ਨੂੰ ਕਹੇ ਤਾਂ । *ਜੇ ਖਾਨ ਕੋਲੋਂ ਅਸੀਂ
 ਭਰਦੇ ਨਾ ਹੋਈਏ । * (ਕਾਠੀ ਵਿਚ ਹੋਰ) ਕੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੰਨਾ ਧਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 (ਅ) ਇਤਨਾ ਧਨ ਲਾਕੇ ਕੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਣਾ ਹੈ । *ਅਸਚਰਜ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ । *ਨਿਕਲਿਆ ਸਾਹ
 ਵੇਰ ਆਵੇ ਕਿ ਨਾ ਆਵੇ । *ਖਜ਼ਾ ਸੀ ਕੁੰਜੀ ਵਾਲਾ । *ਪਾ:-ਬਿਚਾਰ ।

ਹਰਖਾਇ ॥ ੨੩ ॥ ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਸਭਿ ਫੇਰ ਸੇਭਾਰਹੁ । ਅੰਤਰ ਧਰਿ ਤਾਟੇ
 ਤਹਿ ਮਾਰਹੁ । ਲੇ ਆਇਸੁ ਕੋ ਲਾਇ ਕਲੀਦ । ਕੁਲਫ ਖੋਲਿ ਕਰਿ
 ਲਖੀ ਤਗੀਦੈ ॥ ੨੪ ॥ ਅੰਤਰ ਹੁਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼, ਲੇ ਆਯੋ।ਆਨ ਵਹਿਰ ਧਰਿ
 ਬੈਠਿ ਖੁਲ੍ਹਾਯੋ।ਜਬਿ ਵਸਤੁਨਿ ਤੇ ਵਹਿਰ ਨਿਕਾਰਾ।ਜਰੇ ਜਵਾਹਿਰ ਦਮਕ
 ਉਦਾਰਾ ॥ ੨੫ ॥ ਹੋਰਿ ਕਸੇਰੇ ਫੇਰ ਉਚਾਰੇ।ਇਹੁ ਤੋ ਪਾਹਨ ਉੱਜਲ ਸਾਰੇ।
 ਹਮਰੇ ਜਬਿ ਜਵਾਰ ਪਕ ਜਾਇ । ਇਨ ਮੁਕਤਾ ਸਮ ਕਹਤਿ ਚਬਾਇ ॥
 ੨੬ ॥ ਮੈਂ ਜਾਨਤਿ ਕੁਛ ਆਛੇ ਹੋਇ।ਇਨ ਸਮ ਹਮ ਚਰਬਤਿ ਦੇ ਖੋਇ ॥
 ਕਹਾਂ ਜਵਾਹਰਿ ਲਗਿ ਇਸ ਮਾਂਹੀ । ਮੁਝ ਕੋ ਤੋ ਭਾਸਤਿ ਕੁਛ ਨਾਂਹੀ ॥
 ੨੭ ॥ ਸਵਾਲਾਖ ਧਨ ਕਹਾਂ ਲਗਾਯੋ । ਉੱਜਲ ਪਾਹਨ ਬਹੁ ਖਚਿਵਾਯੋ ।
 ਕੈ ਜੁਵਾਰ ਸਮ ਦਾਨੇ ਪੋਏ । ਗੁਛੇ ਲਰਕਤਿ ਹੋਂ ਗਨ ਜੋਏ ॥ ੨੮ ॥ ਸੁਨਤਿ
 ਹਸੇ ਸਭਿ ਕਹਿ 'ਮਾਂਤਿ ਭੋਰੇ ! ਹੀਰੇ ਚਾਰੁ ਚੀਰ ਚੁਕੋਰੇ । ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਨ
 ਖਰਚੇ ਪਾਵੇਂ । ਜਿਸ ਕੋ ਤੂੰ ਪਾਹਨ ਬਤਰਾਵੇਂ ॥ ੨੯ ॥ ਲਿਏ ਨ ਦੀਏ
 ਕਹਾਂ ਤੂ ਜਾਨਹਿ । ਇਨ ਕੀ ਕੀਮਤ ਕਹਾਂ ਪਛਾਨਹਿ । ਇਹ ਸ਼ਾਹੁਨਿ ਕੋ
 ਹੋਤਿ ਸਮੀਪ । ਨਹੀਂ ਮਵੱਸਰ ਅਪਰ ਮਹੀਪ ॥ ੩੦ ॥ ਨਿਜ ਕਰ ਲਾਇ
 ਕਸੇਰੇ ਹੋਰੇ । ਕਹੈ 'ਨ ਮਿਦੁਲ, ਕਠੋਰ ਘਨੇਰੇ । ਚੁਭੈਂ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਤਨ
 ਜਬਿ ਛੈ ਹੈਂ।ਇਨ ਲਾਗੇ ਸੁਖ ਕਜਾ ਤਿਸ ਹੈ ਹੈ?' ॥ ੩੧ ॥ ਕਹਿ ਸੋਧਾਇਨ
 ਮਿਦੁ ਸੁਭਿ ਜਾਨੈ । ਲੇ ਕਰਿ ਪਾਨ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਖਾਨੈ ॥ ਇਨ ਤੇ ਸੋਭਾ ਹੋਤਿ
 ਬਿਸਾਲਾ । ਸੁੰਦਰ ਦੀਖਤਿ ਅਧਿਕ ਉਜਾਲਾ ॥ ੩੨ ॥ ਤੂੰ ਭੋਰਾ ਕੁਛ ਜਾਨੈ
 ਨਾਂਹੀ । ਨਹੀਂ ਨਿਹਾਰੇ ਆਗੇ ਕਾਹੀ ॥ ਵਸਤੁ ਅਪਰ ਜਿ ਪਾਇ ਨ ਕੋਇ।
 ਸੋ ਸ਼ਾਹੁਨਿ ਢਿਗ ਉੱਤਮ ਹੋਇ ॥ ੩੩ ॥ ਸੁਨਤਿ ਕਸੇਰੇ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ।
 'ਹਮ ਸਮ ਜੋ ਧਨ ਪਾਹਿ ਹਜ਼ਾਰੇ । ਸਭਿ ਬਯਲੋ ਠਾਨੈਂ ਗੁਜ਼ਰਾਨ । ਨਿਜ
 ਅਦੁ ਸੁਤ ਕਰਿ ਬਜਾਹੁ ਮਹਾਨ ॥ ੩੪ ॥ ਇਹ ਤੇ ਦਰਬ ਜਿ ਬਾਦ ਲੁਟਾਵੇਂ।
 ਇਹੁ ਸ਼ਾਹੁਨਿ ਕੋ ਹੀ ਬਨਿ ਆਵੈ ॥ ਬਸਤੁ ਲਪੇਟੇ ਪ੍ਰਥਮ ਸਮਾਨਾ ।
 ਭਲੇ ਸੇਭਾਰਜੋ ਸੋਧੇ ਖਾਨਾ ॥ ੩੫ ॥ ਹਾਥ ਕਸੇਰੇ ਕੋ ਉਚਵਾਏ । ਗਏ

੧(ਦਰੋਗੇ ਦੀ) ਤਾਕੀਦ ਜਾਣੀ । ੨ਕਹਿਣ ਲਗਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਂਗ (ਦਾਨੇ) ਚਬਦੇ ਹਾਂ ।

੩ਚਬਾਕੇ ਗੁਵਾ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ । ੪ਹੋਰਨਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀ ਐਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ । (ਅ) ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ [ਅ:-ਮੁਯੱਸਰ=ਜੇ ਸੌਖਾ ਲੱਭ ਪਵੇ] ।

੫ਹਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਕੁਛ ਖਾਏ ਤਾਂ ਨਹੀਂ । ੬ਕਿਧਰੇ । (ਅ) ਕਰੇ ।

ਸੇਗ ਲੇ ਅੰਤਰ ਥਾਏ। ਆਛੀ ਰੀਤਿ ਸੰਭਾਰਿ ਧਰਾਯੋ । ਬਿਧੀਏ ਦੋਖਿ ਭੇਵ
 ਸਭਿ ਪਾਯੋ ॥ ੩੬ ॥ ਇਤ ਉਤ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਬਾਹਰ ਆਵਾ । ਕਰ ਕਲੀਦ
 ਜਿਸ ਕੁਲਫ ਲਗਾਵਾ । ਸੋਧੇ ਖਾਨ ਰਾਯੋ ਨਿਜ ਕਾਜ। ਜਾਨਿ ਲੀਨਿ ਮਨ,
 ਸਕਲ ਸਮਾਜ ॥ ੩੭ ॥ ਨਿਜ ਕਰ ਤੇ ਕਲੀਦ ਜਹਿ ਰਖੀ । ਸੋ ਭੀ ਥਾਏ
 ਕਸੇਰੇ ਲਖੀ^੧ । ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਇ ਭਯੋ ਅੰਧਕਾਰਾਘਰ ਜੀਵਣ ਕੇ ਕੀਨਿ
 ਅਹਾਰਾ ॥ ੩੮ ॥ ਨਿਸ ਬਿਤਾਇ ਕਰਿ ਵਹਿਰ ਪਯਾਨਾ । ਖੁਰਚੀ ਦੂਬ
 ਦੋਖਿ ਸੁਭ ਥਾਨਾ । ਆਨਿ ਹਯਨਿ ਕੇ ਆਗੇ ਪਾਈ। ਹਰਖਤਿ ਧਾਰਤਿ ਸੇਵ
 ਸਵਾਈ ॥ ੩੯ ॥ ਦੋਖਿ ਦਰੋਗੇ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ। 'ਤੁਹੀਂ ਕਸੇਰੇ। ਦੋਇ ਨਿਹਾਰੀ।
 ਖਾਨ ਪਾਨ ਤੁਰੰਗਨ ਕੇ ਸਾਰਾ । ਦੇਹੁ ਤੁਹੀਂ ਲਿਹੁ ਨਿਸ ਦਿਨ ਸਾਰਾ' ॥
 ੪੦ ॥ ਬਿਧੀਆ ਦੋਨਿ ਲਗਯੋ ਤਬਿ ਤੈਸੇ । ਆਗੇ ਸੇਵਕ ਚਾਰਤਿ ਜੈਸੇ ।
 ਲੋਨੀ ਖਾਨ ਪਾਨ ਸੁਧਿ ਸਾਰੀ । ਧਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸਰਬ ਸੰਭਾਰੀ ॥ ੪੧ ॥ ਜਬੈ
 ਕਸੇਰੇ ਹੋਰਹਿ ਘੋਰੇ । ਹਿਹਨਾਵੈਂ ਉਰ ਮੁਦਤਿ ਨ ਬੋਰੇ। ਲਖਿ ਸੇਵਾ ਕੇ ਬਹੁ
 ਅਨੁਰਾਗੇ । ਪੌਰ ਉਠਾਵਤਿ ਪਿਖਿ ਕਰਿ ਆਗੇ ॥ ੪੨ ॥ ਬਦਨ ਬਿਲੋਚਨ
 ਪਰ ਕਰ ਫੇਰੈ । ਦੇਤਿ ਦਿਲਾਸਾ ਬੋਲਿ ਘਨੇਰੈ । ਮਾਲਸ਼ ਕਰਹਿ ਪਹਿਰਿ
 ਹਥਵਾਈ^੨ । ਨਖ ਸਿਖ ਲੈ ਤਨ ਦੀ ਦਮਕਾਈ^੩ ॥ ੪੩ ॥ ਖਿੰਘਰ ਏਕ
 ਵਹਿਰ ਤੇ ਆਨੈ । ਆਪੀ ਰਾਤਿ ਪਰੀ ਜਬਿ ਜਾਨੈ । ਬਡੈ ਬੋਗ ਤੇ ਨਦੀ
 ਗਿਰਾਵੈ। ਜਲ ਉਛਾਲ ਕਰਿ ਨਾਦ ਉਠਾਵੈ ॥ ੪੪ ॥ ਭੀਨ ਚਾਰ ਦਿਨ ਜਾਗ
 ਨਿਹਾਰੇ^੪ । ਕੁਛ ਨਹਿ ਲਖਹਿ ਸੁਪਤ ਹੁਇ ਸਾਰੇ । ਪੀਦ੍ਰਹਿ ਦਿਵਸ ਕਰਤਿ
 ਇਮ ਰਹਜੈ । -ਕੋ ਜਲਜੇਤੁ ਹੋਇ-ਅਸ ਲਹਜੈ ॥ ੪੫ ॥ ਬਹੁਰ ਦੋਖਿਬੈ
 ਨਾਹਿਨ ਕਰੈਂ । ਪਹਿਰਾ ਦੇਤਿ ਪਾਹਰੂ ਪਰੈ^੫ । ਘੋਰਾ ਲੈ ਨਿਕਸਨਿ ਬਲ
 ਭਾਰੀ । ਅਚਰਜ ਕਰਿਬੈ ਸਭਿਨਿ ਮਝਾਰੀ ॥ ੪੬ ॥ ਅਪਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤਰੇ
 ਸਭਿ ਕੀਨਾ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਫਾਂਦਨ ਬਲ^੬ ਚੀਨਾ । ਅਪਨੀ ਘਾਤ ਲਾਇਬੈ
 ਹੋਤੁ । ਕਰਤਿ ਰਹਤਿ ਬਿਧਿ ਸੁਮਤਿ ਸਮੇਤ ॥ ੪੭ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਨਿੱਖਿ
 ਸਪਸ਼ਟ ਰਸਿ 'ਬਿਧੀਆ' ਸਰਬ ਭੋਗ ਲੋਚਨ^੧ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਉਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੯ ॥

੩੦. [ਸਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕਸੇਰੇ ਵਲੋਂ ਛਿਆਫਤ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਰਬ ਭੇਵ ਕੋ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਨਿਕਸਨਿ ਹੋਤੁ ਉਪਾਵ । ਰਚਤਿ
 ਸੁਮਤਿ ਕਰਿ ਆਪਨੀ ਜਰੈਂ ਲਾਗਹਿ ਨਿਜ ਦਾਵ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ -ਕਿਸ

^੧ਜਾਣ ਲਈ । ^੨ਗੱਦੀ । ^੩ਚਮਕਾ ਦੇਵੇ । ^੪(ਪਹਿਰੇਦਾਰ) ਜਾਗ ਪੈਂਦੇ ਤੇ ਵੇਖਦੇ । ^੫ਪਹਿਰੇਦਾਰ
 ਪਏ ਪਹਿਰਾ ਦੇਂਦੇ ਰਹਿਣ । (ਅ) ਪਰੇ=ਦਰ ਦਰ । ^੬ਟੱਪਣ ਦੀ ਥਾਂ ।

ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹੁ ਸੁਪਤਹਿ ਸਾਰੇ । ਲਖਹਿ ਨ ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਮ ਛਾਰੇ । ਸੋ
ਉਪਾਵ ਮੋਕਹੁ ਬਨਿ ਆਵਹਿ ਜਾਗਹਿ ਜਬਿ ਸਭਿ ਬਹੁਤ ਜਗਾਵਹਿ—॥
੨ ॥ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਿ ਉਪਾਵ ਅਰੰਭਾ । ਜਿਸ ਤੇ ਹੋਵਹਿ ਸਭਿਨਿ ਅਚੰਡਾ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਧਰਿ ਧਸਾਨ ਮਨਾਵਹਿ ।—ਅਪਨੋ ਕਾਰਜ ਆਪ ਬਨਾਵਹਿ—
॥ ੩ ॥ ਹੁਤੇ ਹਸਨਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਸਾਗੋਰਾਗ ਰੰਗ ਕਰਿ ਮੋਦਤਿ ਭਾਰੇ । ਕੈਢੈ
ਕੋਚਨੀ ਮਹਿ ਧਨ ਖੋਵਹਿ । ਬਾਰੰਬਾਰ ਤੁਮਾਸੇ ਜੋਵਹਿ ॥੪॥ ਇਕ ਦਿਨ
ਬੈਠਿ ਸਭਾ ਮਹਿ ਸਾਰੇ । ਹਾਸ ਬਿਲਾਸਨ ਬਾਕ ਉਚਾਰੇ । ਦਾਸ ਕਹੈ
‘ਸੁਨਿ ਭ੍ਰਾਤ ਕਸੇਰੇ ! । ਰਹਜੋ ਨਵੀਨ ਆਇ ਇਸ ਡੇਰੇ ॥ ੫ ॥ ਅਧਿਕ
ਚਾਕਰੀ ਸਭਿ ਤੇ ਭਈ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਲ ਲਈ ॥ ਨਹਿ ਭ੍ਰਾਤਨਿ
ਮਹਿ ਜਸਾਫਤ ਕਰੀ’ । ਇਹੁ ਆਛੀ ਨਹਿ ਤੁਝ ਤੇ ਸਰੀ’ ॥ ੬ ॥ ਸੁਨਿ
ਬਿਧੀਏ ਉਰ ਹਰਖ ਉਪੰਨਾ ।—ਕਾਰਜ ਬਨਜੇ ਭਲੇ—ਮਨ ਮੰਨਾ’ ।
ਕਹਨਿ ਲਗਜੇ ‘ਭ੍ਰਾਤਨਿ ਅਨੁਸਾਰੀ ॥ ਕਜੋ ਨ ਕਰੋ ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਤੁਮਾਰੀ ॥੭॥
ਮੈਂ ਨਹਿ ਜਾਨੀ, ਸਭਿ ਤੁਮ ਕਹੀ’ । ਆਛੀ ਕਰੋ, ਅਬਹਿ ਉਰ ਲਹੀ ।
ਇਕ ਅਜੋਗ ਮੁਹਿ ਬਹੁਤ ਬਿਚਾਰਾ । ਜਨਮ ਹਿੰਦੁ ਮਮ, ਤੁਰਕ ਤੁਮਾਰਾ
॥੮॥ ਜ਼ਾਫਤ ਨਹਿ ਅਹਾਰ ਕੀ ਬਨੈ । ਅਪਰ ਕਰਵੈ, ਤੁਮ ਸਭਿ ਜਿਮ
ਭਨੈ । ਧਨ ਲਾਲਚ ਮੇਰੇ ਕੁਛ ਨਾਹੀ । ਖਾਇ ਖੁਲਾਇ ਦੇਉਂ ਤੁਮ ਮਾਂਹੀ’
॥ ੯ ॥ ਮੈਂ ਨਿਜ ਭਨੈ ਮਨੋਰਥ ਮਨ ਕੋ ਜ਼ਾਫਤ ਕਰੋ ਕੈਢੈ ਸਭਿਹਿਨਿ
ਕੋ । ਜੇਤਿਕ ਚਾਹੋ ਤੇਤਿਕ ਪੀਓ । ਬਨਹੁ ਅਨੰਦਤਿ ਅਮਲੀ ਬੀਓ ॥
੧੦ ॥ ਮਿਲਿ ਬੈਠਹੁ ਤੁਮ ਇਕਥਲ ਸਾਰੇ । ਭਰਿ ਭਰਿ ਘਟ ਮਹਿ’ ਧਰੋ
ਮਝਾਰੇ । ਰਾਗ ਰੰਗ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਰਖਾਵਹੁ । ਅਮਲੀ ਹੋਇ ਅਪਨ ਬਲ
ਜਾਵਹੁ ॥ ੧੧ ॥ ਨਿਜ ਕਰ ਭਰਿ ਭਰਿ ਪਸਾਲੇ ਦੈਹੋ । ਸਭਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇ
ਖੁਸ਼ੀ ਮੈਂ ਲੋਹੋ । ਕਰਹੁ ਪਰਸਪਰ ਬਾਕ ਬਨਾਇ’ । ਕਰਹੁ ਮਜਾ ਤੁਮ
ਦਿਯੋ ਖੁਦਾਇ’ ॥ ੧੨ ॥ ਨਹਿ ਇਸ ਦਮ ਕੋ ਕੁਛ ਭਰਵਾਸਾ । ਇਹੀ

‘ਰਾਗਾਂ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ । ‘ਸ਼ਰਾਬ । ‘ਵੇਸ਼ਵਾ । ‘ਰੋਟੀ [ਅਃ, ਜਸਾਫਤ
= ਖਾਣਾ । ਦਾਅਵਤ] । ‘ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਣਿਆਂ । ‘ਮੇਨੂੰ (ਆਪਣੇ ਆਪ) ਇਹ ਸੁਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ
(ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਜੇ) ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੀ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਹੈ । ‘ਕਰਾਂਗਾ । ‘ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਖਾ ਖੁਲਾ
ਦਿਆਂਗਾ । ‘ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ । ‘ਘੋੜੇ ਵਿਚੋਂ । ‘ਆਪਸ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਰੱਖਾਂ ਮਾਏ । ‘ਖੁਦਾ ਦੇ
ਦਿਤੇ ਮਜ਼ੇ ਕਰਨੇ ।

ਲਾਭ, ਕਰਿ ਲੇਹੁ ਬਿਲਾਸਾ'। ਸੁਨਿ ਹਯ ਸੇਵਕ ਸਭਿ ਹਰਖਾਏ। 'ਸਾਧ
 ਸਾਧ' ਮੁਖ ਬਾਕ ਅਲਾਏ ॥ ੧੩ ॥ ਇਮ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਧਾਰਹਿ ਸਾਰੇ। 'ਪੀ
 ਪੀ ਕੈਫ ਬਨਹਿ ਮਤਵਾਰੇ। ਖਾਨੇ ਕੇ ਖਾਨਾ ਕਰਾ ਅਹੈ। ਨਿਜ ਨਿਜ
 ਸਦਨ ਹਮਸੈ ਲਹੈ' ॥ ੧੪ ॥ ਮਿਲਿ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹਿ ਪੀਵਤਿ ਕਬਿਹੂੰ। ਬਚਨ
 ਬਿਲਾਸ ਨ ਹੋਯਹੁ ਸਭਿਹੂੰ। ਜਾਫਤ ਇਸਤੇ ਨਾਂਹਿਨ ਨੀਕੀ। ਇਹੇ
 ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਸਭਿ ਕੇ ਜੀ ਕੀ' ॥ ੧੫ ॥ ਸੁਨਿ ਬਿਧੀਏ ਮਨ ਘਾਤ ਬਿਚਾਰੀ।
 -ਅਸ਼ਟਮ ਵਦੀ ਆਜ ਸੁਖਕਾਰੀ। ਪ੍ਰਥਮ ਨਿਸਾ ਮਹਿ ਬਡ ਅਧਕਾਰਾ।
 ਉਦਹਿ ਚੰਦ ਪੁਨ ਗਗਨ ਮਝਾਰਾ ॥ ੧੬ ॥ ਤਮ ਮਹਿ ਦੁਰਗ ਤੁਰੰਗ
 ਫੇਦਾਵੈਂ। ਹੁਇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਿਖਿ ਪੰਥ ਸਿਧਾਵੈਂ। ਕਰੈਂ ਆਜ ਹੀ ਜਾਫਤ ਕੈਫ।
 ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਭਾਤ ਮਿਲੈ ਇਨ ਹੋਵੈ- ॥ ੧੭ ॥ ਇਮ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਬੱਲਨੈ
 ਸੋਇ। 'ਖਾਣਾ ਖਾਹੁ ਆਜ ਨਹਿ ਕੋਇ। ਤੁਮ ਸਭਿ ਕੋ ਹੈ ਕਸਮ ਖੁਦਾਇ।
 ਜੇ ਨ ਮਿਲਹੁਇਹਨਾਂ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧੮ ॥ ਮੈਂ ਅਬ ਜਾਇ ਬਾਰਨੀ ਲਜਾਉਂ।
 ਅਤਿ ਨੀਕੀ ਨਿਜ ਹਾਥ ਪਿਲਾਉਂ। ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਨ ਕਰਿ ਮਿਲਿ ਇਸ
 ਥਾਨ। ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਲੇ ਅਮਲ ਮਹਾਨ ॥ ੧੯ ॥ ਬਹੁਰ ਜਥਾ ਰੁਚਿ ਖਾਨ
 ਕਰੀਜੈ। ਬੋਸਨਾ ਰਮਹੁ ਕਿ ਘਰ ਗਮਨੀਜੈ*। ਨਹੀਂ ਜਾਉਂ ਇਹਨਾਂ ਪਰ
 ਰਹੈਂ। ਆਜ ਚਿੰਤ ਨਹਿ ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਲਹੈ ॥ ੨੦ ॥ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਬਿਲਸਹੁ
 ਐਸੈ ਬਿਸਾਲਾ। ਮੈਂ ਸਭਿ ਕਾਰਜ ਲੇਹੁ ਸਿਭਾਲਾ'। ਇਮ ਕਹਿਤੇ
 ਸੰਧਨਾ ਹੁਇ ਆਈ। ਪਸਰਨੈ ਤਿਮਰ ਗਗਨ ਲਿਯ ਛਾਈ ॥ ੨੧ ॥
 ਤਿਸ ਥਲ ਕਰਿ ਇਕਠੇ ਸਮੁਦਾਇਆ। ਆਪ ਲੈਨਿ ਹਿਤ ਕੈਫ
 ਸਿਧਾਇਆ। ਘਰ ਤਿਖਾਨ ਜੀਵਨ ਕੇ ਗਯੋ। ਬੀਸ ਰਜਤਪਣ ਲੇਤਿ
 ਸੁ ਭਯੋ ॥ ੨੨ ॥ ਬੁਝਨੈ ਸੋਭਕ ਸਦਨ ਬਿਸਾਲਾ। ਹਿਤ ਸ਼ਰਾਬ ਕੇ ਤਤ-

*ਭਾਵ (ਖਾਣਾ) ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਖਾਂਦੇ ਹੀ ਹਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ। *ਪਛਤਾਵਾ [ਆ, ਹੈਫ= ਅਫਸੋਸ, ਸਿਤਮ, ਜੁਲਮ]। *ਐਸਾ ਮਨਾਉਂ। *ਸ਼ਰਾਬ ਵਾਲੇ ਦਾ ਘਰ [ਮਿ, ਸੋਭਿਕ]।

*ਇਹ ਸਾਰਾ ਨਕਸ਼ਾ ਤੇ ਵੇਰਵਾ ਕਵਿ ਜੀ ਦੇ ਸਮਾਂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਚਿੱਤ੍ਰ ਵਾਂਗੂੰ ਚਿੱਤਰ ਵੇਰ ਦਾ ਕਮਾਲ ਤਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਹੋਰ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ। ਇਥੋਂ ਇਹ ਮਤਲਬ ਕੱਢਣਾ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਅਨੁਯਾਇ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਭੈੜੇ ਫੰਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਵਿ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਆਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਤੋਂ ਪਾਪ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਲੇਖ ਲਿਖਣ।

ਛਿਨ ਚਾਲਾ । ਮਿਲਣੇ ਜਾਇ ਕਰਿ ਬੋਲਣੇ ਤਾਂਹੀ । 'ਸਾਰ ਬਾਰਨੀ' ਹੈ
 ਤੁਵ ਪਾਹੀ ? ॥ ੨੩ ॥ ਆਛੀ ਦੇਹੁ ਮੇਲ ਬਹੁ ਲੀਜਹਿ । ਅਮਲ ਘਨੇ
 ਜਿਸ ਬੋਰੀ ਪੀਜਹਿ । ਕਹਣੇ 'ਮੇਲ ਡਿਉਢਾ ਮੈਂ ਲੈ ਹੋਂ । ਸਾਰ ਬਾਰਨੀ'
 ਘਰ ਤੇ ਦੇ ਹੋਂ ॥ ੨੪ ॥ ਪੀਜੈ ਅਲਪ ਹੁਜੀਏ ਬੋਰਾ ਬੋਜਹਿ ਪਾਇ ਨ ਘਰ
 ਕੋ ਪੋਰਾ । ਔਰ ਤਰੀਫ ਕਹਾਂ ਕਰਿ ਕਹੈ । ਨਿਕਸਹਿ ਮੂਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਸੁਧਿ
 ਲਹੈ ॥ ੨੫ ॥ ਬਿਧੀਆ ਕਹੈ 'ਮੇਲ ਲਿਹੁ ਦੂਨਾ । ਦਿਹੁ ਸ਼ਰਾਬ ਜਿਸ
 ਅਮਲ ਚਉਨਾ' । ਇਮ ਕਹਿ ਬੀਸ ਰਜਤਪਣ ਦੀਨਿ । ਸਾਰ ਬਾਰਨੀ ਘਟ'
 ਭਰਿ ਲੀਨਿ ॥ ੨੬ ॥ ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਕੇ ਸਿਰ ਉਚਵਾਇ । ਬਿਧੀਏ ਸੇਰਾ
 ਸੁ ਵਏ ਪਠਾਇ । ਬੀਤੀ ਜਾਮਨਿ ਘਟਿਕਾ ਚਾਰੀ । ਪਹੁੰਚਣੇ ਨਿਕਟਿ ਜਾਇ
 ਮਤਿ ਭਾਰੀ ॥ ੨੭ ॥ ਆਗੈ ਦਾਸਨਿ ਕੋ ਸਮੁਦਾਯਾ । ਮਿਲੇ ਸਕਲ ਸਠ
 ਲਖਹਿ ਨ ਮਾਯਾ । ਬਿਰੇ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ-ਅਜਹੈ ਨ ਆਯੋ- । ਭਏ ਮੁਦਿਤ
 ਚਿਤ ਜਬਿ ਦਰਸਾਯੋ ॥ ੨੮ ॥ ਫਰਕ ਸਾਬ ਪ੍ਰੀਕਤਿ ਬੈਠਾਈ । ਪਿਖਿ
 ਬਿਧੀਏ ਸਭਿਹੂੰ ਸੁਨਾਈ । 'ਸਾਰ ਬਾਰਨੀ ਟੋਰਿ' ਘਨੇਰੀ । ਮੈਂ ਆਨੀ ਫਿਰਿ-
 ਕੈ ਬਹੁ ਭੋਰੀ ॥ ੨੯ ॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਬੋਰੀ ਕਰਿ ਪਾਨ । ਕਰਹੁ ਬਾਰਤਾਲਾਪ
 ਸੁਜਾਨ' । ਪੰਚ ਰਜਤਪਨ ਇਹ ਅਬਿ ਲਹੀਅਹਿ । ਨੁਕਲ' ਅਨਾਵਹੁ
 ਜੋ ਚਿਤ ਚਹੀਅਹਿ ॥ ੩੦ ॥ ਮੈਂ ਭਰਿ ਭਰਿ ਦੇਵੈਂ ਤੁਮ ਪਜਾਲੇ । ਕੀਜਹਿ
 ਆਜ ਬਿਨੋਦ ਬਿਸਾਲੇ । ਬਿਛੁਰਹਿ ਯਾਦ ਰਖੋਗੇ ਸਾਰੇ । ਇੰਤਜਾਇਕ ਬਚ
 ਕਹਿ ਕਹਿ ਪਜਾਰੇ ॥ ੩੧ ॥ ਨੁਕਲ ਘਟੀ ਦੇ ਇਕ ਮਹਿ ਆਈ । ਭਨਕ
 ਤਨਕ ਦੇ ਪ੍ਰਥਮ ਪਿਆਈ । ਬਤਰਸ' ਕੇ ਲਾਲਚ ਤਬਿ ਲਾਇ ਹੀਕਾਰਤਿ
 ਕੇਤੇ* ਹੁਲਾਸਾਏ ॥ ੩੨ ॥ ਮਾਦਕ' ਚਢਣੇ ਭਭੁਕੇ ਜੈਸਾ । ਕੋ
 ਬਿਹਸਤਿ, ਕੋ ਬਹਿਸਤਿ ਬੈਸਾ' । ਚਰਬਹਿ' ਨੁਕਲਨ, ਪੀਵੈਂ ਪਜਾਲੇ । ਭਏ
 ਗਵਾਰ ਦਾਸ ਮਤਵਾਲੇ ॥ ੩੩ ॥ ਡੇਢ ਜਾਮ ਨਿਸ ਜਬੈ ਬਿਤਾਈ । -ਕੈਫ
 ਛੁਟ ਕੀ' ਤਬੈ ਪਿਲਾਈ । ਤਹਿ ਕੇ ਹੁਤੇ ਪਾਹਰੁ ਸਬੈ । ਭਰਿ ਕਰਿ ਦੇਨਿ

ਦੇਗੀ ਸ਼ਰਾਬ । (ਅ) ਅੰਕੁਲ ਦਰਜੇ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ । (ਐਸਾ ਬੋਰਾ ਹੋਵੇ) ਜਿਸ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ
 ਬੂਹਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਭੇ । 'ਘੜਾ' । (ਸੰਤ੍ਰਿਕ ਨੇ) ਆਪਣੇ । 'ਭਾਵ' ਸੋਝੀ ਬੋਝੀ ਵਿੱਚ ਤੇ । 'ਲੋਲ' ਕੇ ।
 'ਹੋ' ਸੁਜਾਨੇ ! ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰੋ । 'ਸ਼ਰਾਬ' ਨਾਲ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੈਆਂ । 'ਗਲਾਂ' ਦੇ ਰਸ ਵਿਚ ।
 'ਹੀਕਾਰ' ਦੇ ਹੋਏ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਭੁਤ ਗਏ । 'ਨਾਸਾ' । 'ਕੋਈ' ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਬੈਠਾ
 ਬਗੜਦਾ ਹੈ । 'ਖਾਂਦੇ' ਹਨ । 'ਨਸ਼ਾ' । 'ਛੁਟੇ' । (ਅ) ਅਜੀਰਲੀ ।

*ਪਾਸ-ਹੀਕਾਰਤਿ ਕੋਚਿਤ' ।

ਲਗਯੋ ਤਿਨ ਜਥੇ ॥੩੪॥ ਕਹੈ ਬਾਤੁ 'ਸੁਨਿ ਭਾਤ ਕਸੇਰਾ'। ਪਹਿਰਾ ਦੇਨਿ
ਆਜ ਕ੍ਰਿਤ ਤੇਰਾ। ਹਮ ਤੇ ਜਾਗਯੋ ਜਾਇ ਨ ਕੋਈ। ਦਈ ਸ਼ਰਾਬ ਤ
ਸਾਂਭਹ ਸੋਈ' ॥੩੫॥ ਕਹਿ ਬਿਧੀਆ 'ਤਜਿ ਇਹੁ ਦਰਿਤਾਈ'।
ਜਾਗੋ ਜਾਮਨਿ ਆਜ ਸਬਾਈ। ਸਾਹੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਆਨਿ ਕੋ ਸਕੈ। ਹੈ ਇਕ ਰਾਜ
ਆਨ ਕੋ ਤਕੈ' ॥੩੬॥ ਖਾਤਰ ਜਮਾ' ਭਈ ਤਿਨ ਮਨਿ ਕੀ। ਕੀਨਸਿ
ਛੂਟ' ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਯਨ ਕੀ। ਦਿਓ ਕਲੀਦਦਾਰ ਕੋ ਭਰਿ ਕੈ। ਲੇ ਕਰਿ
ਕਹਤਿ ਭਯੋ ਹਸ ਕਰਿਕੈ ॥੩੭॥ 'ਸੁਨਹੁ ਕਸੇਰਾ! ਮੈਂ ਇਸ ਬੇਰਾ। ਕਰੋ
ਪਾਨ ਇਹੁ ਲਖਿ ਹਿਤ ਤੇਰਾ। ਮਮ ਕੋਠੇ ਕੀ ਸਭਿ ਤਕਰਾਈ। ਤੋਰ
ਹਵਾਲੇ, ਦੇਉਂ ਸੁਨਾਈ ॥੩੮॥ ਜਾਗਤਿ ਰਹਹੁ ਨ ਤੈਂ ਕਰਿ ਪਾਨੂ'। ਸਭਿ
ਬਿਧਿ ਤੇ ਰਹੀਐ ਸਵਧਾਨੂ'। ਸੁਨਿ ਬਿਧੀਏ ਬਹੁ ਦੀਨਿ ਭਰੋਸਾ। 'ਕਸਾ
ਤੁਮ ਕਲਪਤਿ ਹੋ ਅਸ ਦੋਸ਼ਾ ॥੩੯॥ ਤਪਹਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਾਹੁ ਕੋ ਭਾਰੀ।
ਕੋ ਇਤ ਆਨਿ ਸਕੈ ਮਤਿ ਭਾਰੀ*। ਨਹੀਂ ਗੰਮਤਾ ਖਗ ਕੀ ਆਵਨ।
ਧਰਹਿ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਹੋਹਿ ਪਲਾਵਨ ॥੪੦॥ ਅਰੁ ਮੈਂ ਜਾਗੋਂ ਜਾਮਨਿ ਸਾਰੀ।
ਤੁਮ ਸੁਪਤਹੁ ਅਬਿ ਨੀਂਦ ਸੁਖਾਰੀ'। ਇਮ ਕਹਿ ਸਭਿ ਕੋ ਕਰਿ ਨਿਸ਼ਚਿਤ।
ਦੇਨਿ ਲਗਯੋ ਬਹੁ ਪਾਤੁ ਭਰੇਤਿ' ॥੪੧॥ ਅਲਪ ਬਿਸਾਲ ਬਿੱਧ ਕੈ
ਜਾਨ। ਸਭਿਨਿ ਪਿਲਾਈ ਏਕ ਸਮਾਨ। ਜਬਿ ਪੀਛੇ ਪਸਾਲੇ ਭਰਿ ਦਈ। ਸੁਧਿ
ਤਨ ਧਨ ਕੀ ਬਿਸਰਤਿ ਭਏ ॥੪੨॥ ਬਾਤਨ ਕਰਤਿ ਗਿਰੇ ਤਬਿ ਅੰਸੇ।
ਜਿਸ ਤੇ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਰਹੀ ਨ ਕੈਸੇ। ਮੁਖ ਬੋਲਨ ਤੇ ਰਹੇ ਬਿਚਾਰੇ। ਪਗੀਆ
ਬਸਤੁ ਉਤਾਰਤਿ ਡਾਰੇ ॥੪੩॥ ਬਾਹੁ ਪਕਰਿ ਬੁਝਤਿ ਸਭਿ ਸੰਗ। ਬੋਲਹਿ
ਜਬਹਿ ਨ ਰਹਿ ਸੁਧ ਅੰਗ'। ਤੋ ਤਜਿ ਦੇਤਿ-ਸਰਬ ਸੁਪਤਾਏ। ਨਹਿ
ਸੁਧਿ ਰਹੀ-ਭਲੇ ਪਤੀਆਏ ॥੪੪॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿਕੈ।
ਬਾਰਿਬਾਰਿ ਧਰ ਪਰ ਸਿਰ ਧਰਿ ਕੈ। ਭਯੋ ਮੁਦਿਤਿ ਮਨ ਇਸ ਬਿਧਿ ਜਬੈ।
ਜਨੁ ਕਾਰਜ ਕਰਿ ਲੀਨਹੁ ਸਬੈ ॥੪੫॥ ਸਾਵਧਾਨ ਹੁਇ ਸਭਿ ਕੋ ਛੋਰਾ।
ਚਿਤ ਮਹਿ ਚਹਯੋ ਲੇਨਿ ਹਿਤ ਘੋਰਾ। ਇਤ ਉਤ ਫਿਰ ਕਰਿ ਦੁਰਗ
ਨਿਹਾਰਾ। ਦੂਰ ਪਾਹਰੁ ਕਰਤਿ ਪੁਕਾਰਾ ॥੪੬॥

ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਸਪਤਮ
ਰਾਸੇ 'ਬਿਧੀ ਦੇਵ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਤਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੦ ॥

'ਚਿਤ'। 'ਹੋਰ ਕੋਠ ਤੋਂ ਸਕਦਾ ਹੈ'। 'ਤਸੇਲੀ'। 'ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਭਾਵ ਬਹੁਤੀ ਪੀੜੀ'। 'ਪਤੁ ਨਾ
ਪੀਕੀ'। 'ਮੋਟੀ ਮਤ ਵਾਲਾ'। 'ਬਰਤਨ ਭਰ ਭਰਕੇ'। 'ਬੋਲਦੇ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ' (ਤੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ
ਬਧੀਆ ਕਿ) ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਅੰਗ ਦੀ ਸੁਧ।

*ਪਾ:-ਬਲਿਭਾਰੀ।

੩੧. [ਇਕ ਘੋੜਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਪਟ ਕਟ ਸੋਂ ਕਸ ਕਰਿ ਤਬਹਿ ਪਗੀਆ ਭਲੇ ਸੁਧਾਰਿ । ਆਰੇ
 ਮਹਿ ਤਾਰੀ^੧ ਧਰੀ, ਗਮਨਜੋ ਦਾਵ ਬਿਚਾਰਿ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਡਾਰਜੋ ਜਹਾ
 ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਹਾਥ । ਗੁਰ ਰਜਾਇ ਲਾਗੀ ਕਰ ਸਾਥ । ਲੇ ਕਰਿ ਕੁਲਫ^੨
 ਤੁਰਤ ਹੀ ਛੋਹਾ । ਜਾਨਹਿ ਜੀਨ ਧਰੈ ਜਿਸ ਓਰਾ ॥ ੨ ॥ ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ ਹੀ
 ਲੀਨਿ ਉਠਾਇ । ਹਧ ਦਿਲਬਾਗ ਨਿਕਟਿ ਤਬਿ ਜਾਇ । ਰੇਸਮ ਡੋਰਹਿ
 ਛੋਰਨ ਕਰੀ । ਦੇਤਿ ਦਿਲਾਸੇ ਧੀਰਜ ਧਰੀ ॥ ੩ ॥ ਤਤਛਿਨ ਕਵਿਕਾ
 ਮੁਖ ਪਹਿਰਾਈ । ਗਹਿ ਗੀਵਾ ਪਰ ਬਾਗ ਟਿਕਾਈ । ਤਾਹਰੂ^੩ ਡਾਰਿ, ਜੀਨ
 ਕਰ ਲੀਨਿ^੪ । ਪੀਠ ਤੁਰੰਗਮ ਕੀ ਧਰਿ ਦੀਨਿ ॥ ੪ ॥ ਹੁਤੋ ਪਟੇਬਰ ਕੋ
 ਮਿਦੁ ਤੰਗ^੫ । ਬੈਚ ਡਾਰਿ^੬ ਬੈਚਜੋ ਬਲ ਸੰਗ । ਚਾਂਝੀਕਰ ਰਕਾਬ ਨਗ ਜਰੀ ।
 ਦੋਨਹੁ ਦਿਸਿ ਲਰਕਾਵਨ ਕਰੀ ॥ ੫ ॥ ਦੁਮਚੀ ਦੁਮਚੀ ਮਹਿ
 ਪਹਿਰਾਈ^੭ । ਚਰਨ ਪਿਛਾਰੀ^੮ ਤੁਰਤ ਛੁਰਾਈ । ਧਰਿ ਗੁਰ ਧਨਾਨ ਸਿਮਰਿ
 ਸਤਿਨਾਮ । ‘ਕਰਹੁ ਸਪੁਰਨ ਅਪਨੇ ਕਾਮੁ ॥ ੬ ॥ ਹੋਤਿ ਬਿਅਦਬੀ ਮੋਤੇ
 ਜੋਇ । ਦਿਹੁ ਤਨਖਾਹ^੯ ਬੰਦਿ ਕਰ ਦੇਇ । ਪੰਚ ਰਜਤ ਪਲ ਕੋ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ।
 ਅਰਪੈ ਮੈਂ ਬਖਸ਼ਾਵਨ ਕੇ ਹਿਤ ॥ ੭ ॥ ਗੁਰ ਹਧ ਪਰ ਮੈਂ ਪੂਰਬ ਚਰਿਹੈ^{੧੦} ।
 ਕਾਜ ਸਰੈ ਨਹਿ ਯਾਤੇ ਕਰਿ ਹੋ^{੧੧} । ਦਈ ਪ੍ਰਦਛਨਾ ਫਿਰ ਚਹੁ ਆਸਾ^{੧੨} ।
 ਬੰਦਤਿ ਭਯੋ ਚਰਨ ਕੇ ਪਾਸਾ ॥ ੮ ॥ ਲੇ ਸਤਿਨਾਮ ਤੁਰੰਗ ਅਰੁੜਾ । ਹੁਤੋ
 ਜੀਨਮਹਿ ਚਾਬੁਕ ਰੁੜਾ^{੧੩} । ਕੰਚਨ ਦੰਡ ਜਵਾਹਰ ਜਰਿਓ^{੧੪} । ਸੋ ਬਿਧੀਏ ਕਰ
 ਧਾਰਨ ਕਰਿਓ ॥ ੯ ॥ ਇਤ ਉਤ ਕੁਛ ਫੇਰਜੋ ਤਬਿ ਘੋਰਾ । ਤੰਦ ਬਿਸਾਲ
 ਕੀਨਿ ਬਡ ਜੋਰਾ । ਦੁਰਗ ਕੰਧ ਜੋ ਹੁਤੀ ਟਪਾਵਨ । ਤਿਸ ਕੇ ਕਰਿ
 ਸਨਮੁਖ ਚਲਿ ਜਾਵਨ ॥ ੧੦ ॥ ਏਕ ਹਾਥ ਚਾਬੁਕ ਕੋ ਮਾਰਾ ਹਿਸ ਤੁਰੰਗ
 ਤਨ ਓਜ ਸੰਭਾਰਾ । ਜਿਸ ਕੇ ਫੁਲ ਛਰੀ ਨਹਿ ਲਾਈ^{੧੫} । ਲਗਤਿ ਉਠਜੋ,
 ਕਰ ਬਾਗ ਉਠਾਈ ॥ ੧੧ ॥ ਇਕ ਦੁਇ ਛਾਲ ਕੰਧ ਲਗਿ ਕੀਨਿ । ਰਿਸ

^੧ਆਲੇ ਵਿਚ ਕੰਜੀ । ^੨ਸੰਦਰਾ । ਅਃ, ਕੁਛਲ । ^੩ਜੀਨ ਹੇਠ ਜੋ ਕਪੜਾ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ।
^੪ਕਾਠੀ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਈ । ^੫ਪੇਟੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜੀਨ ਕੰਸੀ ਦੀ ਹੈ ਘੋੜੇ ਤੇ । ^੬ਬੈਚ ਪਾ ਕੇ ।
^੭ਪੁਛ ਵਿਚ ਦੁਮਚੀ ਪਹਿਰਾਈ । ਦੁਮਚੀ ਇਕ ਚਮੜੇ ਦੇ ਸਾਜ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ
 ਇਕ ਪਾਸਾ ਘੋੜੇ ਦੀ ਪਛ ਵਿਚ ਪਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ^੮ਪਿਛਾਰੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਦੇ
 ਪਿਛਲੇ ਪੈਰ ਬੰਧੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ^੯ਦੇਵਾਂਗਾ ਤਨਖਾਹ । ^{੧੦}ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ । ^{੧੧}ਸੋਨੇ ਦਾ ਟੁੰਡਾ
 ਜਵਾਹਰਾਂ ਨਾਲ ਜੜਿਆ ਹੋਇਆ । ^{੧੨}ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਛਟੀ ਨਹੀਂ ਲਗੀ ਸੀ (ਕਦੇ) ।

ਤੇ ਉੱਚੀ ਕਛੂ ਨ ਚੀਨਿ^੧ । ਚਾਰਹੁ ਚਰਨ ਉਚਾਇ ਉਚੇਰੇ । ਭਯੋ ਕੰਧ ਤੇ
 ਉਚ ਬਡੇਰੇ ॥ ੧੨ ॥ ਸਟਕਾਰੀ^੨ ਦੁਮਚੀ ਭਰਮਾਈ । ਸਰਿਤਾ ਬਿਖੇ ਪਰਜੇ
 ਤਬਿ ਜਾਈ । ਹੁਤੋ ਗੰਭੀਰ ਨੀਰ ਤਿਸ ਥਾਨ । ਭੀਗਜੋ ਏਕ ਬਾਰ ਬਲਵਾਨ ॥
 ੧੩ ॥ ਹਯ ਅਰੁਫਬੇ ਮਹਿ ਮਤਿ ਮਹਾਂਵਾਗ ਉਸਾਰਿ ਸੇਭਰਜੇ ਤਹਾ^੩ । ਜਾਨੁ
 ਲਗਿ ਜਲ ਕਰਿ ਕੈ ਤਰਜੇ । ਭਯੋ ਪਾਰ ਬਲ ਤਨ ਸੇਭਾਰਜੇ ॥ ੧੪ ॥ ਜਬਿਹੂ
 ਛਾਰ ਬਾਰ ਸੋ ਮਾਰੀ । ਉਛਰਜੇ ਬਡੇ ਬੋਗ ਤੇ ਬਾਰੀ । ਸ਼ਬਦ ਬਿਲੀਦ ਭਯੋਤਬਿ
 ਨਿਤ ਜਲ ਜੰਤੁ ਬਿਚਾਰਹਿ ਤੇਈ । ਸੁਨਿ ਕੈ ਨਾਦ ਤੂਸਨੀ ਰਹੈ । ਕਛੂ
 ਨਹਿ ਲਹੈ ਨ ਬਚ ਮੁਖ ਕਹੇ ॥ ੧੬ ॥ ਬਿਧੀਚੰਦ ਬਡ ਸੁਮਤਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥
 ਤਟ ਬਿਰ ਤੁਰੰਗ ਦਿਲਾਸੋ ਦੀਨਾ । ਗੀਵਾ ਪਰ ਧਰਿ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਹਾਥ ।
 ਹੁਤੋ ਤੇਜ ਕਰਿ ਧੀਰਜ ਸਾਥ ॥ ੧੭ ॥ ਨਿਤ ਦਿਨ ਮਹਿ ਪਿਖਿ ਘਾਤ
 ਬਿਚਾਰਤਿ । ਕੰਧ ਨਦੀ ਪਿਖਿ ਪੰਥ ਨਿਹਾਰਤਿ^੪ । ਸੋ ਸਭਿ ਕਰਿ ਨਿਰਨੈ ਮਗ
 ਚਾਲਾ । ਗੁਰ ਸਨਮੁਖ ਮੁਖ ਕਰਿ ਤਿਸ ਕਾਲ ॥ ੧੮ ॥ ਅਧਿਕ ਅਨੰਦਤਿ
 ਸੁਮਤਿ ਬਿਲੀਦ । ਚਲਹਿ ਤੁਰੰਗ ਪੋਨ ਮਾਨੀਦ । ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਬਦਨ
 ਤੇ ਗਾਵੈ । ਭਾ ਪ੍ਰਮੋਦ ਸੋ ਰਿਦੈ ਨ ਮਾਵੈ^੫ ॥ ੧੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ॥

ਗੁਰੁ ਮੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ॥ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਤਿਸੁ ਸਦਾ ਸੰਮਾਲੇ ॥

ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਤੁਕ ਗਾਵਤਿ ਆਵੈ । ਹਯ ਕੀ ਪੀਠ ਚੜਨਿ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ।
 ਇਮ ਬਡ ਬਲ ਤੇ ਗਮਨਜੇ ਘੋਰਾ । ਨਹਿ ਬਿਧੀਏ ਤਨ ਹਾਲਹਿ ਬੋਰਾ ॥ ੨੦ ॥
 ਉਦ੍ਯੋ ਚੰਦ ਜੁਗ ਘਟਿਕਾ ਪਾਛੇ । ਦੀਖਨ ਲਗਜੇ ਪੰਥ ਸਭਿ ਆਛੇ । ਦੇਤਿ
 ਦਿਲਾਸਾ ਮਾਰਗ ਚਾਲਹਿ । ਭੁਲਨ ਤੇ ਨਭ ਉਡਨਿ ਸੰਭਾਲਹਿ^੬ ॥ ੨੧ ॥
 ਗੁਮ ਕਿ ਨਗਰੀ ਆਇ ਅਗਾਰੀ । ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਹਿ ਕਿਸੁ ਮਝਾਰੀ ।
 ਵਹਿਰ ਵਹਿਰ ਹੀ ਮਾਰਗ ਚਲੇ । ਆਇ ਨਦੀ ਜਹਿ ਦੋਨੋ^੭ ਮਿਲੇ ॥ ੨੨ ॥
 ਦੋਖਿ ਘਾਟ ਕੇ ਠੇਲਜੇ ਬਾਰੀ^੮ । ਜੀਨ ਸੁਸ਼ਕ ਰਖਿ ਹੋਯੋ ਪਾਰੀ । ਆਧੁਤ

^੧(ਕੰਧ) ਕੁਝ ਉੱਚੀ ਨਾਂ ਜਾਣੀ । ^੨ਬਟਕਾਰੀ, ਫੈਡੀ । ^੩ਵਾਗ ਉਛਾਰ ਕੇ ਸੰਭਾਲਿਆ (ਪੇਸ਼) ਤਿੱਥੇ । ^੪ਜੜ (=ਨੀਂਹ) ਦੇ ਖਰ ਗਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਅਟਪਟੀ ਡਿੱਗੇ । ^੫ਦੀਵਾਰ ਤੇ ਨਦੀ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਰਾਹ ਲਭਦਾ ਸੀ (ਪਹਿਲੇ) । ^੬ਮੇਉਂਦਾ ਨਹੀਂ । ^੭ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਤਾਰੇ ਪਰਖ ਕੇ (ਰਸਤਾ ਤੇ ਸਮਾਂ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ) । ^੮ਭਾਰ ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਬਿਆਸ । ^੯ਜਲ ਵਿਚ ।

ਛਾਤੀ ਲਗਿ ਜਲ ਛੁਯੋ। ਸੁਕੇ ਰਾਖ ਤੀਰ ਪਰ ਗਯੋ॥ ੨੩॥ ਜਾਪਿ ਬਿੱਛੁ
ਸੋ ਮੰਜਨ ਕਰਨੋ*। ਧਰਿ ਗੁਰ ਧਮਾਨ ਹਯ ਉਪਰ ਚਰਨੋ*। ਬਲ ਤੇ
ਜਲ ਬਲ ਮਹਿ ਤੁਲਾ ਚਲਹਿ। ਸੁਖ ਅਸੁਵਾਰੀ ਕਰਤਿ ਨ ਹਾਲਹਿ॥
੨੪॥ ਬਡੇ ਬੇਗ ਤੇ ਗਮਨਹਿ ਘਨੇ। ਗਗਨ ਬਿਮਾਨ ਪਧਾਨਤਿ ਮਨੇ।
ਧਮਾਨ ਗੁਰੂ ਕੇ ਧਾਰਤਿ ਮਨ ਮੈ†। ਕਾਰਜ ਬਨਨੋ ਅਲਪ ਹੀ ਦਿਨ
ਮੈ†॥ ੨੫॥ ਬਿਧੀਚੰਦ ਕੇ ਦੇਤਿ ਅਨੰਦ। ਨਹਿਨ ਹੋਨਿ ਦੇ ਤੁੰਦ
ਬਿਲੰਦ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਮਹਿ ਮਜਲ ਬਿਸਾਲ। ਇਕ ਬਲ ਖਰੇ ਬਿਤਾ ਚਿਰ
ਕਾਲਾ॥ ੨੬॥ ਹੋਇ ਨ ਅਸ, ਅਸੁ ਹੁਸ ਨਹਿ ਜਾਇ। ਗੁਰ ਢਿਗ ਏਕ
ਬਾਰ ਪਹੁੰਚਾਇ। ਪੀਰਾ ਕਰਤੇ ਦੇਤਿ ਦਿਲਾਸਾ। ਚਵਿਥੇ ਮਹਿ ਚਾਤੁਰ
ਮਤਿ ਰਾਸਾ॥ ੨੭॥ ਦੇਤਿ ਬਾਗ ਕੇ ਚਾਲ ਚਲਾਵੈ। ਤਉ ਬੇਗ ਤੇ ਬਹੁਤ
ਸਿਧਾਵੈ। ਬੋਰੋ ਚਲਹਿ, ਲਖਹਿ ਅਸਵਾਰ। ਪਹੁੰਚਹਿ ਦੂਰ ਨ ਲਾਗਿ
ਅਵਾਰ॥ ੨੮॥ ਆਨ ਰਹਨੇ ਦਿਨ ਘਟਿਕਾ ਚਾਰੇ। ਰੂਪੇ ਪੁਰਿ ਕੇ ਚਿੰਨ੍ਹ
ਨਿਹਾਰੇ। ਦੇਖਤਿ ਹੀ ਆਨੰਦਤਿ ਹੋਵਾ। ਕੁਸਲ ਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚਬੈ ਜੋਵਾ॥ ੨੯॥
ਉਤਰ ਪਰਨੋ ਘੋਰਾ ਝੁਰਿਗਯੋ। ਅਦਬ ਹੇਤੁ ਮਗ ਚਰਨਨਿ ਆਯੋ।
ਆਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਲਗੇ ਦਿਵਾਨ। ਸ਼ਬਦ ਰਬਾਬੀ ਕਰਤੇ ਗਾਨ॥ ੩੦॥
ਦਿਖਨੇ ਦੂਰ ਤੇ ਸੰਗ ਤੁਰੰਗ। ਆਵਤਿ ਬਿਧੀਚੰਦ ਮੁਦ ਅੰਗ। ਕਮਲ
ਬਿਲੋਚਨ ਜੁਗ ਬਿਗਸਾਏ। ਉਠੇ ਹੋਰਿਬੇ ਹੇਤੁ ਲੁਭਾਏ॥ ੩੧॥ ਜਿਮ
ਸੀਤਾ ਸੁਧਿ ਕੇ ਹਨੁਮਾਨ। ਰਾਮ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿਵਾਨ। ਪਰਨੋ ਪਾਇੰ
ਪੰਕਜ ਪਰ ਦੌਰਿ। ਰਘੁਬਰ ਸਮ ਉਠਾਇ ਭਰਿ ਕੌਰ॥ ੩੨॥ ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ
ਤੇ ਕਰਨੋ ਨਿਹਾਲ। ਬਿਧੀਆ ਹਨੁਮਾਨ ਕੇ ਢਾਲ। ਤਿਨ ਦੋਇਨ ਸਮ†

*ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ। *ਘੋੜਾ ਘਬਰਾ ਨ ਜਾਵੇ। *ਹੌਲੀ। *ਅਸਵਾਰ ਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੋੜਾ ਥੋੜਾ
ਢਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਾਂਦਾ ਵੇਗ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸੀ। *ਵਾਗ, ਡੇਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਕੇ ਟੋਰਿਆ।
ਡਾਢ ਆਪ ਬੀ ਪੈਰੀਂ ਟੁਰਿਆ। *ਜੋਫੀ ਡਰਕੇ। *ਤਿਨਾਂ ਵੇਹਾਂ (ਡਾਢ ਬਿਧੀਏ
ਤੇ ਹਨੁਮਾਨ) ਵਰਗਾ।

*ਕਈ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਚੋਪਈ ਵੇ ਦੇ ਹੀ
ਚਰਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਠਾਂਤਰ ਇਉਂ ਹੈ:—ਨਿਕਸ ਨਦੀ
ਤੇ ਗੁਰ ਕਰਿ ਬੰਦਨ। ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਪਿਥਿ ਮੁਦਤਿ ਬਿਲੰਦਨ। †ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ
ਕਈ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਕ ਛਾਪੇ ਵੇ ਤੇ ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਵਿਚ ਹਨ।

ਕੋ ਬਡ ਭਾਗੀ । ਦੁਸ਼ਕਰ^੧ ਕਰਜੋ ਭਏ ਅਨੁਰਾਗੀ ॥ ੩੩ ॥ ਨਹੀਂ ਅਪਰ
ਤੇ ਜੋ ਬਨਿ ਆਯੋ । ਗੁਰ ਪ੍ਰਭੁ ਹਿਤ ਸੋ ਕਾਜ ਬਨਾਯੋ । ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਨ ਪਸਾਰੇ
ਜੁਗ^੨ ਕੀਨੇ । ਕਰਨ ਕਾਜ ਕੇ ਰਸ ਮਹਿ ਭੀਨੇ ॥ ੩੪ ॥ ਬੁਝੀ ਕੁਸ਼ਲ
ਸਰਸ ਰਘੁਬਰ ਕੇ । ਕਹੀ ਸਕਲ ਹਨੁਮਤਿ ਸਮਸਰ ਕੇ* । ਜਿਨ
ਕੋ ਮੁਨਿ ਜਨ ਜੋਗੀ ਧਰਾਵੈਂ । ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਹਿ ਉਰ ਠਹਿਰਾਵੈਂ ॥
੩੫ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ ਅੰਕ ਭਰੇ ਜੋ । ਤਿਨ ਕੀ ਸਮਤਾ ਕੌਨ ਕਰੇ
ਜੋ । ਕਹਿ ਬਿਧੀਆ 'ਤੁਮ ਸਦਾ ਸਹਾਇ । ਸਿਕਟ ਨਿਕਟਿ ਹੋਨਿ ਨਹਿ
ਪਾਇ ॥ ੩੬ ॥ ਨਿਜ ਕਰੁਨਾ ਕਰਿ ਕਾਜ ਕਰਾਯੋ । ਬਿਖਮ ਦੁਰਗ ਤੇ
ਹਯ ਨਿਕਸਾਯੋ । ਸਕਲ ਦੇਸ ਬਿੰਦਨ ਕੋ ਮਾਲਿਕ । ਲਾਖਹੁ ਸੈਨਾ ਜਿਸ
ਕੇ ਤਾਲਿਕ^੪ ॥ ੩੭ ॥ ਖਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਪਾਹਰੁ ਰਾਖੇ । ਰੱਖਸਾ ਸ਼ਾਹੁ ਕਰਨਿ
ਅਭਿਲਾਖੇ । ਤਿਸ ਕੋ ਅਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਹਯ ਹਰਿ ਆਨਾ^੫ । ਤੁਮ ਬਿਨ ਕਰਤਿ
ਕਾਜ ਕੋ ਆਨਾ ? ॥ ੩੮ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਸਹਤ ਜੋਧ ਤੇ ਆਇ । ਹਯ ਕੋ
ਪਿਖਿਨਿ ਉਠੇ ਅਹਿਲਾਇ । ਨਖ ਸਿਖ ਲੋ ਪਿਖਿ ਹਰਖਤਿ ਸਾਰੇ । ਸਹਿਤ
ਜੀਨ ਜੇਵਰ ਸਭਿ ਛਾਰੇ ॥ ੩੯ ॥ ਸੁੰਦਰ ਮੂਰਤਿ ਹਯ ਕੀ ਹੋਰੇ । ਜਿਮ
ਕਾਗਦ ਪਰ ਲਿਖੀ ਚਿਤੋਰੇ । ਜਨੁ ਸੁੰਦਰਤਾ ਸਕਲ ਬਟਰੀ । ਅੰਗ ਅੰਗ
ਪਤਿ ਬਿਧ ਕਰਿ ਜੋਗੀ ॥ ੪੦ ॥ 'ਰੂਪ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸੁ ਛਬਿ ਕਰਿ ਨੇਤੀ । ਮਹਾਂ
ਬੀਰਰਸ ਮੰਦਰ ਸੇਤੀ । ਕਰ ਅਰਬਿੰਦ ਮਦਨ ਰਹਿ ਕਰਿਕੈ । ਅਦਭੁਤ
ਮਥਨ ਕੀਨਿ ਬਲ ਪਰਿਕੈ ॥ ੪੧ ॥ ਮਨਹੁ ਤੁਰੰਗਮ ਇਹੁ ਨਿਪਜਾਯੋ^੬ ।

^੧ਔਖਾ ਕੰਮ । ^੨ਦੇਹਾਂ ਨੇ । ^੩ਅਧੀਨ । ^੪ਖਸ ਲਿਆਂਦਾ । ^੫(ਰੂਪ=) ਸੁੰਦਰਤਾ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰ
ਵਿਚ ਫੜੀ ਦਾ ਨੇਤਰਾ ਪਾਕੇ ਸੁੰਦਰਾਚਲ (ਸਮਾਨ) ਮਹਾਂ ਬੀਰ ਰਸ ਰੂਪੀ (ਮਧਾਣੇ) ਨਾਲ,
ਕਾਮਦੇਵ ਨੇ ਹੱਥਾਂ ਕਵਲਾਂ ਨਾਲ (ਨੇਤ੍ਰਾਂ) ਫੜਕੇ, ਬਲ ਨਾਲ ਅਚਰਜ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਜ਼ਕਿਆ ਕਿ
(ਉਸ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ) ਮਲੋਂ ਇਹ ਘੋੜਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, (ਕਿ) ਸੂਰਜ ਦਾ ਸਤਮੁਖਾ ਘੋੜਾ (ਬੀ)
ਇਸਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਾਸ ਔਸਾ ਕੀਕੂੰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

*ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮਾਤ੍ਰ ਸਮਝਣੇ ਚਾਹੀਏ । ਕਵਿ ਜੀਦੀ ਵਾਕਫ਼ੀ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਹਿੰਦੀ,
ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ ਹਿੰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਉਸੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹੀ ਘਟਾ
ਸਕਦੇ ਹਨ । ਅੱਗੇ ਚੱਲਕੇ ਅੰਸੁ ੩੩ ਅੰਕ ੨੩ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਹਨੁਮਨ ਤੋਂ
ਵੱਡਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਵੇਖੋ ਅੰਕ ੩੯ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨ
ਲਈ ਬੀ ਰੂਪਕ ਸਮੁੰਦਰ ਮਥਨ ਦਾ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਸਪਤਮੁਖਾ ਰਵਿ ਕੇ ਦਰਸਾਯੋ । ਇਸ ਕੀ ਸਮਤਾ ਲਹੈ ਨ ਸੋਈ । ਅਪਰ
 ਸਮੀਪ ਕਹਾਂ, ਕਿਮ ਹੋਈ* ॥ ੪੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਕਰ ਧਰਿਓ ।
 ਅੰਗ ਅੰਗ ਅਵਿਲੋਕਨਿ ਕਰਿਓ । ਜਿਮ ਸੰਗਤਿ ਹਯ ਕੀਨਿ ਬਤਾਵਨਿ ।
 ਬਿਧੀਚੰਦ ਤਿਮ ਕਰਜੇ ਦਿਖਾਵਨ ॥ ੪੩ ॥ 'ਤੁਰਕੋਸ਼ੁਰ ਤੇ ਪਲਟਾ ਲਿਯੋ ।
 ਹਰਜੇ ਹਮਾਰੇ ਹਯ ਬਲ ਕਿਯੋ । ਤਿਮ ਬਿਧੀਏ ਬਾਧ ਬਲ ਕੋ ਠਾਨਾ ।
 ਤਿਸ ਪਲਟੇ ਕਰਿ ਹਯ ਕੋ ਆਨਾ' ॥ ੪੪ ॥ ਰੂਪਚੰਦ ਸਾਧੂ ਅਰੁ ਜੋਧ ।
 ਇਨ ਤੇ ਆਇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜੋਧ' । ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਸਗਲੇ ਬਿਸਮਾਏ ।—ਬਿਖਮ
 ਸਬਲ ਤੇ ਕਿਮ ਨਿਕਸਾਏ ?—॥੪੫॥ ਸਭਿਹਿਨਿ ਜਾਨੈ—ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ।
 ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਆਪੇ ਆਪ । ਮਾਨਸ ਬਪੁਰੇ ਤੇ ਕਸਾ ਹੋਇ । ਕਰੀਯਤਿ
 ਬੀਚ ਬਹਾਨਾ ਸੋਇ—॥ ੪੬ ॥ ਜੇਠਾ ਨਿਕਟਿ ਗੁਰੂ ਤਬਿ ਹੋਰਾ । ਸੋਂਪ
 ਤੁਰੰਗਮ ਦੀਨਿ ਬਡੇਰਾ । 'ਬਿਧੀਚੰਦ ਜਿਮ ਕਰਹਿ ਬਤਾਵਨ । ਤਿਮ ਸੇਵਾ
 ਕੀਜੇ ਮਨ ਭਾਵਨ' ॥ ੪੭ ॥ ਨਫਰ ਦੋਇ ਮਾਲਸੁ ਪਰ ਲਾਏ । ਖਰੇ
 ਖਰਖਰੇ ਖਰੇ ਕਰਾਏ।ਬਹੁਤ ਦਿਵਸ ਕੋ ਹੁਤੋ ਖਰੋਵਾ।ਮਜਲ ਬਿਸਾਲ ਕਰੇ
 ਸ਼ੁਮ ਹੋਵਾ ॥ ੪੮ ॥ ਬਦਨ ਨਾਸਕ। ਆਦਿਕ ਅੰਗ। ਸਰਬ ਸੁਧਾਰਨ ਕਰੇ
 ਤੁਰੰਗ । ਬਿਤੇ ਜਾਮ ਤੇ ਜੀਨ ਉਤਾਰਾ । ਹੀਰਨਿ ਕੇ ਜਰਾਵ ਕਰਿ ਸਾਰਾ
 ॥ ੪੯ ॥ ਥੈਥੇ ਉਚਿਤ ਹਰੇ ਤਿਨ ਪਾਏ । ਖਰੇ ਹੋਨਿ ਬਲ ਖਰੇ* ਬਨਾਏ ।
 ਕੀਨਿ ਤਿਹਾਵਲ ਦੀਨਿ ਨਿਹਾਰੀ।ਉਪਰ ਸ਼ੁਭ ਪਟ ਰਾਖਨੈ ਛਾਰੀ॥ ੫੦ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥਿ ਸਪਤਮ ਗਾਇ 'ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਤੁਰੰਗ ਲਿਆਵਨ' ਪ੍ਰਭੋ ਕਰਨਨੇ ਨਾਮ ਦੇਵ ਤ੍ਰਿਮਤੀ ਅੰਸੁ ॥੩੧॥

੩੨. [ਘੋੜਾ ਉਦਾਸ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਤ ਅੰਸੇ ਪਹੁੰਚਨੈ ਤੁਰੰਗ ਉਤ ਲਵਪੁਰਿ ਕੀ ਗਾਬ । ਜਿਮ
 ਹੋਈ, ਸੰਤਹੁ ! ਸੁਨਹੁ, ਕਹਤਿ ਕਵੀ ਤੁਮ ਸਾਬ ॥੧॥ਥੈਪਈ॥ ਨਿਜ ਖਾਨੇ
 ਮਹਿੰ ਸੋਧੋਖਾਨ । ਖਾਨਾ ਖਾਨ ਕਰਜੇ ਸੁਪਤਾਨ** । ਨਿਸ ਬਿਤਾਇ ਬਡ
 ਪ੍ਰਾਤਿ ਸਿਧਾਰਾ । ਇਕ ਹਯ ਨਹਿ, ਇਕ ਖਰਜੇ, ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੨ ॥ ਦੋਖਿ
 ਭਯੋ ਸੰਦੇਹ ਮਹਾਨਾ । ਸਭਿ ਦਾਸਨ ਸੋਂ ਉਚ ਬਖਾਨਾ । 'ਕਹਾਂ ਸੁਪਤ
 ਹੋ ਸਭਿ ਮਤਿ ਅੰਧੇ ? ਇਕ ਹਯ ਲੈ ਤੁਮ ਕਿਸ ਬਲ ਬੰਧੇ ?' ॥੩॥ਹਤੇ
 ਕੈਫ ਕੇ ਪਰੇ ਬਿਹਾਲਾ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਅਪਨੋ ਕੀਨਿ ਸੇਭਾਲਾ । 'ਘਰ ਤੇ
 ਚਲਜੇ ਦਰੋਗਾ ਆਯੋ' । ਉਠੋ ਤੁਰਤ ਹੀ ਇਮ ਲਖਿ ਪਾਯੋ ॥੪॥ ਸਭਿਨਿ
 'ਇਥੋਂ ਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਜ ਪਿਛਲੇ ਪੰਨੇ ਹੇਠ ਅੰਕ ਪ ਵਿਚ ਮੁੱਕਾ ਹੈ । *ਸੂਰਮੇ । *ਚੰਗਾ ।
 *ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਿਚ । *ਖਾਨਾ ਖਾ ਕੇ ਸੋ ਗਿਆ । *ਭਾਵ ਦਰੋਗੇ ਨੂੰ ਆਇਆ ਜਾਣਿਓ ਨੇ । '।

*ਪਾ—ਰਸ ਖਾਨ ।

ਆਨਿ ਸੋ ਥਾਨ ਨਿਹਾਰਾ । ਘੋਰਾ ਨਹੀਂ, ਪਿਖੜੋ ਘਰ ਸਾਰਾ। ਹੋਲੇ ਹਹਿਰਾ
 ‘ਕਹਾਂ ਚਲਿ ਗਯੋ ? । ਨਹੀਂ ਸੈਨਿ ਕਿਤ, ਜਹਿ ਨਿਕਸਯੋ’ ॥ ੫ ॥ ਦੁਰ
 ਕਿਵਾਰ ਅਸੰਜਤਿ ਸਾਰੇ । ਲਘੁ ਤਾਕੀ ਬਿਨ ਨਹੀਂ ਉਘਾਰੇ’ । ਸ਼ਾਹੁ
 ਸਮੀਪੀ ਸੁਧਿ ਪਹੁੰਚਾਈ । ‘ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਹਯ ਨਹਿ ਇਸ ਥਾਈ ?’ ॥ ੬ ॥
 ਸੁਨਿ ਸੰਭੁਮ ਤੋਂ ਤਬਿ ਚਲਿ ਆਯੋ—ਇਕਹਯਖਰੋ ਨ ਇਕ ਦਰਸਾਯੋ—।
 ਮਿਲੇ ਲੋਕ ਗਨ ਇਤ ਉਤ ਹੋਗੇ ਲਖੜੋ ਖੋਜ ‘ਹਯ ਘਰ ਮਹਿ ਫੇਰੇ’ ॥ ੭ ॥
 ਪੁਨ ਨਿਕਸਨਿ ਕੇ ਥਾਨ ਨ ਜਾਨੈ—ਕਹਾਂ ਗਯੋ ?—ਨਹਿ ਭੇਵ ਪਛਾਨੈ ॥
 ਬੂਝੇ ਦਾਸ ਬੁਲਾਇ ਬਹੋਰੀ । ‘ਭੁਮ ਨੋ ਕੜੋ ਨ ਪਿਖੀ ਹਯ ਰੋਰੀ ?’ ॥ ੮ ॥
 ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਸਭਿਹੁੰਨਿ ਸੁਨਾਯੋ । ‘ਪੌਰ ਪੰਥ ਹਮ ਕਰਿ ਤਕਰਾਯੋ’ । ਭਯੋ
 ਨਿਕੋਤ ਬਿਖੈ ਹਯ ਲੀਨਿ। ਵਹਿਰ ਆਨਿ ‘ਨਹਿ ਕਿਨਹੂੰ ਲੀਨਿ’ ॥ ੯ ॥ ਕਿਧੋਂ
 ਭੁਮਕਾ ਛਿੱਦ੍ਰ ਉਘਾਰਾ । ਬਰੜੋ ਥੀਦ, ਨਹਿ ਕਿਨਹੂੰ ਨਿਹਾਰਾ । ਕਿਧੋਂ
 ਗਗਨ ਮੈਂ ਉਡਿ ਕਰਿ ਗਯੋ । ਕੈ ਪਤਾਲ ਕੋ ਗਮਨਤਿ ਭਯੋ ॥ ੧੦ ॥ ਮਾਨੁਖ
 ਕੀ ਇਤ ਗੰਮਜ ਨ ਕੋਈ । ਆਵਹਿ ਤਸਕਰ ਬਨਿ ਕਰਿ ਜੋਈ’ । ਸੁਨਿ
 ਸੁਨਿ ਸਜਾਨੇ ਗਨ ਚਲਿ ਆਏ । ਸੁਮਤਿ ਕਰਤਿ’ ਕਛੁ ਲਖੜੋ ਨ ਜਾਏ ॥
 ੧੧ ॥ ਅਟਕਲ ਕਰਹਿ ਪੇਸ਼ ਨਹਿ ਜਾਇ। ਹੋਰਹਿ ਸੁਨਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਪਛਤਾਇ।
 ‘ਅਤਿ ਪਿਯ ਹਯ ਮੇਰੇ ਕਿਨ ਲਯੋ ? । ਅਪਨ ਬਿਨਾਸ ਕਾਹਿ ਉਪਜਯੋ
 ॥ ੧੨ ॥ ਮਹਿ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਕੋ ਅਸ ਅਹੈ । ਮੇਰੇ ਤ੍ਰਾਸ ਜੁ ਨਹਿ ਉਰ
 ਲਹੈ । ਅਪਰ ਵਲਾਇਤ ਕੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ। ਮਹਿ ਵਸਤੁ ਰਖਿ ਸਕਹਿ ਨ ਪਾਹੁ
 ॥ ੧੩ ॥ ਕਿਸ ਕੇ ਸੀਸ ਉਭੈ ਹੁਇ ਗਏ’ । ਨਿਭੈ ਹੋਇ ਘੋਰਾ ਜਿਨਿ ਲਏ।
 ਛਪਹਿ ਪਹਾਰਨ ਮੈਂ ਕੋ ਜਾਇ । ਤਹਾਂ ਸੈਨ ਮਮ ਆਨਹਿ ਧਾਇ ॥
 ੧੪ ॥ ਮਰੂ, ਦੁਰਗ’ ਮਹਿ ਹੋਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ । ਫੋਰਹਿ ਤਹਾਂ ਨ ਚਮੁ ਵਿਸੇਸ਼।
 ਸ਼ੱਤੁ ਬਿਸਾਲ ਮੋਹਿ ਅਬਿ ਸੋਇ । ਹਤੋਂ ਸਹੀ ਕਰਿ, ਕੋ ਕਿਤ ਹੋਇ’ ॥

‘ਭਹੋ ਤੇ ਅਸਚਰਜ ਹੋਏ । ‘ਜਿਥੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਵੇ । ‘ਛੋਟੀ ਤਾਕੀ ਬਿਨਾ (ਕੋਈ) ਖੁਲ੍ਹਾ
 ਨਹੀਂ । ‘ਵਿਆਕੁਲਤਾ ਨਾਲ । ‘ਰਸਤੇ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਅਸਾਂ ਤਕੜਾਈ ਰੱਖੀ ਹੈ । ‘ਬਾਹਰੋਂ
 ਆਕੇ । ‘ਸਿਆਣਪ ਕਰਦੇ ਹਨ (ਪਦ) । ‘ਕਿਆਸ, ਹੋਰ ਲਾਉਣੀ । ‘ਕਿਸ ਦੇ ਦੇ ਸਿਰ
 ਹੋ ਗਏ ਭਾਵ ਮਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੇ ਆਈ ਹੈ, ਯਾ ਸੀਸ ਦੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਹੋ ਗਏ ਭਾਵ ਵਿਚਾਰ
 ਨਹੀਂ ਰਹੀ । ‘ਮਾਰੂ ਥਲ ਤੇ ਕਿਲ੍ਹੇ । ‘ਰੋਈ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤੇ ਹੋਵੇ ।

੧੫॥ਰਿਸਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਘੋਰਾ ਚਿਤ ਆਵੈ^੧।ਨਿਜ ਬਲਕਹਿਕੈ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵੈ।
 ‘ਨਹਿ ਕਿਸ ਬਲ ਅਸ ਅਸੁ ਦਰਯਾਈ’ । ਨਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਗਨ ਕਰਹਿ
 ਉਪਾਈ’ ॥ ੧੬ ॥ ਪਿਖਜੈ ਦਰੋਗਾ ਖਰੋ ਅਗਾਰੀ । ਕੋਪ ਸ਼ਾਹੁ ਕਰਿ ਗਿਰਾ
 ਉਚਾਰੀ । ‘ਖੋਜੀ ਅਬਹਿ ਹਕਾਰਹੁ ਸਾਰੇ । ਨਿਜ ਬੁਧਿ ਬਲ ਤੇ ਖੋਜ
 ਨਿਕਾਰੇ ॥ ੧੭ ॥ ਸੈਨਾ ਦਿਹੁ ਖੋਜੀ ਕੇ ਸੰਗ । ਚਲਜੋ ਜਾਇ ਜਹਿ ਖੋਜਿ
 ਤੁਰੰਗ । ਬਹੁਰ ਆਇ ਸੁਧਿ ਜਬਹਿ ਸੁਨਾਵੈ । ਤਬਿ ਭਾਰੀ ਲਸਕਰ ਚਢਿ
 ਜਾਵੈ ॥ ੧੮ ॥ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨਾਸਨਿ ਪਲਟਾ ਲੈ ਹੋਂ।ਅਪਰ ਦੰਡ ਨਹਿ ਕੋ ਤਿਸ
 ਦੇ ਹੋਂ’ । ਇਮ ਕਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਮਹਿਲ ਨਿਜ ਗਯੋ । ਲਖਿ ਅਪਰਾਧ ਕ੍ਰੋਧ ਬਹੁ
 ਭਯੋ ॥ ੧੯ ॥ ਤਿਸ ਛਿਨ ਖੋਜੀ ਸਭਿ ਚਲਿ ਆਏ।ਨਿਜ ਨਿਜ ਬੁਧਿ ਬਲ
 ਕੋ ਉਪਜਾਏ । ਘੋਰਾ ਅਜਰ^੨ ਫਿਰਜੋ ਉਤਲਾਯੋ । ਇਹ ਤੋ ਖੋਜ ਸਭਿਨਿ
 ਹੀ ਪਾਯੋ ॥ ੨੦ ॥ ਨਿਕਸਨਿ ਵਹਿਰ ਭੇਵ ਨਹਿ ਜਾਨਾ । ਗੁਰ ਮਾਯਾ ਤੇ
 ਮਤਿ ਭਈ ਹਾਨਾ । ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਜੋ ਭੂਮਿ ਕਿ ਨਭ ਉਡਿ ਗਯੋ । ਆਗੇ ਖੋਜ ਨ
 ਕਤ ਹੀ ਭਯੋ ॥ ੨੧ ॥ ਨਿਕਸੇ ਦੁਰਗ ਵਹਿਰ ਚਲਿ ਆਏ । ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ
 ਬਿਚਰਹਿ ਖੋਜ ਨ ਪਾਏ।ਕੋਸ ਕੋਸ ਲਗਿ ਫਿਰੇ ਚੁਫੇਰੇ। ਨਿਸ ਗਮਨਜੋ ਅਸੁ
 ਖੋਜ ਨ ਹੋਰੇ^੩॥੨੨॥ਮਿਲਹਿ ਬਿਚਾਰਹਿ ਬਿਸਮਹਿ ਸਾਰੇ।-ਇਸ ਅਚਰਜ
 ਕੀ ਪਰਹਿ ਨ ਸਾਰੇ^੪ । ਕਹਾਂ ਭਯੋ, ਪੰਛੀ ਕੋ ਆਇ । ਉਡ ਕਰਿ ਗਯੋ
 ਤੁਰੰਗ ਉਠਾਇ-॥ ੨੩ ॥ ਹਾਰ ਪਰੇ ਜਬਿ,ਸ਼ਾਹੁ ਬੁਲਾਏ । ‘ਕਹਹੁ, ਕਹਾਂ
 ਮਤਿ ਮੈਂ ਤੁਮ ਲਜਾਵੈ’।ਪਾਯਹੁ ਖੋਜ ਕਿ ਨਹਿ ਕਿਸ ਦਿਸ਼ਿ ਮੈਂ^੫।ਕਿਮਲੇ
 ਗਮਨਜੋ ਅਸੁ ਅਸ, ਬਿਸਮੈ’ ॥੨੪॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਈ।
 ‘ਹਜ਼ਰਤ ਜੀ!ਕੁਛ ਲਖੀ ਨ ਜਾਈ।ਲੇ ਫਰੇਸ਼ਤੇ ਗੇ ਅਸਮਾਨ।ਕੈ ਪਤਾਲ
 ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਜੋ ਇਸ ਥਾਨ ॥ ੨੫ ॥ ਏਕ ਅਕਲ ਮੈਂ ਆਵਹਿ ਔਰ । ਨਿਕਸਜੋ
 ਨਹੀਂ ਤੁਰੰਗਮ ਪੋਰ^੬ । ਦਿਸ਼ਿ ਦਰਿਆਉ ਦੁਰਗ ਦੀਵਾਰਾਹੁਇ ਅਸਵਾਰ
 ਕਰਾਇਵ ਛਾਰ^੭ ॥ ੨੬ ॥ ਨੀਰ ਨੀਰ ਹੀ ਸਰਿਤਾ ਮਾਂਹਿ । ਲੇ ਗਮਨਜੋ
 ਕੋ ਤਸਕਰ ਤਾਂਹਿ । ਔਰ ਭੇਵ ਕੋ ਲਖਜੋ ਨ ਜਾਈ । ਹਾਰੇ ਬੁਧਿ ਕੋ

^੧ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ । ^੨ਐਸਾ ਦਰਿਆਈ ਘੋੜਾ । ^੩ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ । ^੪ਗਤੀਂ ਗਏ ਘੋੜੇ ਦਾ ਖੋਜ
 ਨਿਸਦਾ ਨਹੀਂ । ^੫ਖਬਰ । ^੬ਕਿਸੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖੋਜ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ^੭ਕਿਵੇਂ
 ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਲੇ ਗਿਆ ? ਹੈਰਾਨੀ ਹੈ । ^੮ਦਰਵੇਜ਼ੇ ਵਿਚ ਦੀ । ^੯ਛਾਲ ਮਰਵਾਈ ਹੈ ।

ਕਰਿ ਸਮੁਦਾਈ' ॥ ੨੭ ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਕੋਤਿਕ ਬਾਤ ਹਟਾਈ । 'ਦੀਰਘ
 ਦੁਰਗ ਦਿਵਾਰ ਉਚਾਈ । ਨੀਰ ਗਹੀਰ ਅਗਾਰੀ ਫੇਰ'। ਕੋ ਤਸਕਰ ਇਮ
 ਹੋਇ ਦਿਲੋਰ ? ॥ ੨੮ ॥ ਅਨਬਨ ਹੈ, ਮਨ ਲਗੈ ਨ ਕੈਸੇ । ਹਯ ਕੇ ਪੰਖ
 ਲਗੇ ਹੁਇ ਜੈਸੇ' । ਅਪਰ ਕਹਾਂ ਲਗ ਕਹੈ ਬਨਾਈ । ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਬਹੁ
 ਅਕਲ ਦਿਢਾਈ ॥ ੨੯ ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸ਼ਾਹੁ ਕਹਨੈ ਸਭਿ ਸੰਗ । 'ਜਨੈਂ ਕਨੈਂ
 ਖੋਜਨ ਕਰਹੁ ਤੁਰੰਗ । ਰਮਲੀ ਗਣਕ' ਸ਼ਕੁਨ ਤੇ ਆਦਿਜਿਨ ਪੁਰਖਨਿ
 ਕੇ ਵਿੰਦਨਾ ਯਾਦਿ ॥ ੩੦ ॥ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਤੇ ਚਲਿ ਆਵੈਂ । ਤਿਨ ਬੂਝਹੁ
 ਬਿਧਿ ਜਥਾ ਬਝਾਵੈਂ । ਸਹਿ ਕਹਿ ਤੇ ਸੁਧਿ ਕੋ ਮੰਗਵਾਵਹੁ । ਸਭਿ ਸੁਬਨਿ
 ਪਰ ਲਿਖਨੈ ਪਠਾਵਹੁ' ॥ ੩੧ ॥ ਬਹੁ ਤਾਗੀਦ ਕੀਨਿ ਇਮ ਸ਼ਾਹੁ । ਖੋਜ
 ਕਰਤਿ ਤੇ ਦੇਸ਼ਨਿ ਮਾਂਹੁ । ਕਹਨੈ ਦਰੋਗੇ 'ਕਹਾਂ ਕਸੇਰਾ?' । ਨਹਿ ਦੀਖਤਿ
 ਕਿਤਹੂੰ ਇਸ ਬੇਰਾ' ॥ ੩੨ ॥ ਸਭਿ ਦਾਸਨ ਫਿਰ ਇਤ ਉਤ ਦੇਖਾ ।
 ਨਹਿ ਪਾਯੋ ਭਥਿ, ਕਰਤਿ ਪਰੇਖਾ'। 'ਘੋਰਾ ਗਯੋ ਪ੍ਰਥਮ ਤਿਨ ਜਾਨ'। ਤੁਮ
 ਤੇ ਅਧਿਕ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਮਾਨਾ ॥ ੩੩ ॥—ਮੁਝ ਤੇ ਭਈ ਨ ਹਯ ਤਕਰਾਈ ।
 ਹਤਹਿ ਦਰੋਗਾ—ਗਯੋ ਪਲਾਈ' । ਸਭਿ ਕੀ ਮਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਚਲਾਈ।
 ਹਯ ਕੀ ਸੁਧਿ ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਨਹਿ ਪਾਈ ॥ ੩੪ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ
 ਅਨੰਦੇ । ਪਿਖਹਿ ਤੁਰੰਗਮ ਬਲੀ ਬਿਲੰਦੇ । ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਤੇ ਗਾਥਾ ਸੁਨਿ
 ਸੁਨਿ 'ਸਾਧਸਾਧ' ਭਨਿ 'ਬਡ ਬੁਧਿ' ਗੁਨਿ ਗੁਨਿ ॥ ੩੫ ॥ 'ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪਕੀ ਤੇ
 ਸਭਿ ਬੀਚੇ' । ਮੁੜ ਭਏ, ਲਖਿ ਭੇਵ ਨ ਰੀਚੇ' । ਅਪਨੀ ਵਸਤੁ ਆਪ
 ਅਨਿਵਾਈ। ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਮੁਝ ਦੇਹੁ ਬਝਾਈ' ॥ ੩੬ ॥ ਨਿਸ ਮਹਿ ਖਾਨਪਾਨ
 ਕਰਿ ਸੋਏ । ਪੂਰ ਮਨੋਰਥ ਸੁਖ ਸੈਂ ਹੋਏ । ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ ਰਹੀ ਸੁ ਜਾਗੇ ।
 ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਿ ਸਭਿ ਲਾਗੇ ॥ ੩੭ ॥ ਪਠਹਿ ਕੰਠ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਾਨੀ।
 ਜਪੁਜੀ, ਸੁਖਮਨਿ ਆਦਿ ਮਹਾਨੀ । ਆਸਾਵਾਰ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵੈਂ । ਭਾਂਤਿ
 ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਰਾਗ ਸੁਨਾਵੈਂ ॥ ੩੮ ॥ ਸੱਤਿਨਾਮ ਕੋ ਹੋਤਿ ਉਚਾਰਿ । ਸ੍ਰੀ
 ਕਰਤਾਰ ਕੇਰ ਜੈਕਾਰਾਹੁਇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਚਿਤ ਸ਼ਾਂਤੀ। ਪਠਤਿ ਸੁਨਤਿ
 ਮਨ ਬਨਹਿ ਇਕਾਂਤੀ ॥ ੩੯ ॥ ਮਨਹੁ ਬਿਕੰਠ ਗੁਰੁ ਦਰਬਾਰ । ਹਤੇ ਕਾਮ

¹ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਭੁੱਘਾ ਪਾਣੀ ਹੈ । ²ਰਮਲੀ ਤੇ ਜੋਤਸ਼ੀ । ³ਅਨੁਮਾਨ, ਕਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ।

⁴ਉਸ ਨੂੰ ਘੋੜੇ ਗੁਆਚਣ ਦੀ ਖਬਰ ਪਹਿਲਾਂ ਲਗੀ ਹੈ । ⁵ਮੋਹੇ ਗਏ । ⁶ਰੋਚਕ ਮਾੜੀ ਵੀ ਭੇਦ ਨ ਜਾਣ ਸਕੇ ।

ਕ੍ਰੋਧਾਦਿ ਬਿਕਾਰ । ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਯੋ ਦਿਸਿ ਬੀਚੈ । ਗਗਨ ਦੁਰੇ ਉਡ
 ਉਚ ਅਰੁ ਨੀਚੈ ॥੪੦॥ ਆਸਾਵਾਰ ਭੋਗ ਕੋ ਪਾਯੋ ਚਲਿ ਜੇਠਾ ਸਤਿਗੁਰ
 ਵਿਗ ਆਯੋ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ ਮਹਾਰਾਜ । ਘੋਰਾ ਬਲ
 ਭਾਰੀ ॥੪੧॥ ਰੁਖ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਣ ਦਾਨਾ ਨਹਿ ਖਾਇ । ਬਹੁਤ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ
 ਜਲ ਜਾਇ । ਖਰੋ ਅਚੇਚਲ ਮਨ ਮੁਰਝਾਯੋ । ਜਾਨੈ ਜਾਇ ਨ, ਕਿਮ
 ਨਿਬਲਾਯੋ ? ॥੪੨॥ ਸੇਵਤਿ ਰਹੈ ਦੀਪ ਨਿਸ ਬਾਰੇ । ਨਹੀਂ ਨਿਹਾਰੀ
 ਕੋ ਮੁਖ ਧਾਰੇ । ਸੁਮਤਿ ਹੁਤੇ ਮਾਲਸ ਬਹੁ ਕੀਨਿ । ਫੇਰਤਿ ਹਾਥ ਦਿਲਾਸਾ
 ਦੀਨਿ ॥੪੩॥ ਲੇਹੁ ਆਪ ਸੁਧ ਫੇਰਹੁ ਹਾਥ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰਿ ਤਿਹ ਕਰੋ
 ਸਨਾਥ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜੋਧਸਾਹੁ ਤਬਿ ਬੋਲਾ 'ਬਹੁ ਦਿਨ ਬਿਤੇ ਥਾਨ ਤੇਖੋਲਾ
 ॥੪੪॥ ਮਜਲ ਬਿਸਾਲ ਪਹਿਲ ਹੀ ਆਯੋ ਹੁਯੋ ਸੁਮਤਿ ਯਾਤੇ ਮੁਰਝਾਯੋ ।
 ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਚੰਦ ਬਖਾਨਾ । 'ਸੁਨਹੁ ਜੋਧ ! ਇਮ ਪਰੈ ਪਛਾਨਾ ॥
 ੪੫॥ ਬਹੁਤ ਬਿਲੋਚਨ ਤੇ ਬਹਿ ਬਾਰੀ' । ਉਰ ਪੀਰਾ ਜਨੁ ਵਹਿਰ
 ਪਸਾਰੀ' । ਹੁਯੋ ਹੋਇਗੋ ਬ੍ਰਿਹੁ ਇਸ ਭਾਈ । ਜਿਸ ਵਿਗ ਰਹਤਿ ਸਮੀਪ
 ਸਦਾਈ' ॥੪੬॥ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਸਭਿ ਗਾਥ ਸੁਨਾਈ । 'ਘੋੜੇ ਦੋਇ ਹੁਤੇ
 ਵਰਿਆਈ । ਇਹ ਦਿਲਬਾਗ, ਦੁਤਿਯ ਗੁਲਬਾਗ । ਬੰਧਤਿ ਨਿਕਟਿ
 ਬਢੈ ਅਨੁਰਾਗ ॥੪੭॥ ਤ੍ਰਿਣ ਦਾਨਾ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਨਿਹਾਰੀ । ਦੋਨਹੁ ਖਾਤਿ
 ਖਰੇ ਇਕ ਸਾਰੀ । ਈਦ ਆਦਿ ਦਿਨ ਖੋਲਹਿ ਕਬੈ ਨਤੁ ਰਹਿ ਖਰੇ ਜਿ
 ਸੰਬਤ ਸਬੈ ॥੪੮॥ ਤਿਸ ਹਯ ਕੋ ਬ੍ਰਿਹੁ ਜਾਨੈ ਜਾਇ । ਸੰਕਟ ਤੇ
 ਦਿਗ ਜਲ ਚਲਿ ਆਇ । ਇਮ ਸੁਨਿ ਸਭਿ ਕੈ ਨਿਸਚੈ ਭਯੋ । 'ਬ੍ਰਿਹੁ
 ਤੁਰੰਗਮ ਤੇ ਦੁਖ ਬਿਯੋ' ॥੪੯॥

ਅੰਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਚਨ ਬਿੰਦੋ ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ ਘੋੜਾ ਠਹਾਵਨ
 ਘੋੜਾ ਠਹਾਵਨ ਨਾਮ ਦੋਇ ਤਿੰਨੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੨ ॥

੩੩. [ਦੁਜਾ ਘੋੜਾ । ਜੋਧ ਰਾਇ ਦੇ ਪਾਸ ਗਏ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਇਮ ਨਿਸਚੈ ਕਰਿ ਤੁਰੰਗ ਦੁਖ ਉਠੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ । ਕੋਤਕ
 ਕਰਤਿ ਅਨੇਕ ਬਿਧਿ ਬਡੇ ਗਰੀਬ ਨਵਾਜ ॥੧॥ ਚੰਪਈ ॥ ਜਾਇ ਤੁਰੰਗਮ
 ਕੋ ਤਬਿ ਹੋਰਾ । ਬਹਤਿ ਬਿਲੋਚਨ ਬਾਰਿ ਬਡੇਰਾਇਤ ਉਤ ਨਹਿ ਦੇਖਤਿ,

*ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਭਾਵ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ । *ਉੱਚੇ ਨੀਵੇਂ ਤਾਰੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ
 ਲੁਕ ਗਏ । *ਕਿਉਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ? *ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੀਵਾ ਬਾਲਕੇ । *ਨਿਹਾਰੀ ਨੂੰ ਮੂੰਹ
 ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ । *ਜਲ । *ਮਾਨੋਂ ਦਿਲ ਦੀ ਪੀੜਾ ਬਾਹਰ ਦਿਖਾਈ ਹੈ । *ਸਾਰਾ ਵਰ੍ਹਾ ।

ਮੁਰਝਾਯੋ। ਤਿਲ ਦਾਨਾ ਦੀਖਦੇ ਹੀ ਖਾਯੋ॥ ੨॥ ਜੋਧ ਸੰਗ ਤਬਿ
ਗੁਰੁ ਬਖਾਨੀ। 'ਬਿਹੁ ਕੀ ਪੀਰ ਇਸੇ ਹਮ ਜਾਨੀ। ਅਪਰ ਨ ਤਨ ਮਹਿ
ਸੰਕਟ ਕੋਈ। ਏਕ ਥਾਨ ਬੰਧੇ ਰਹਿ ਦੋਈ'॥ ੩॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬੰਨ ਜੋਧ
ਸਨਮਾਨਾ। 'ਨਿਸਚੈ ਆਪ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਜਾਨਾ। ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਕੇ ਮਾਲਿਕ
ਰਾਵਰ। ਕਹੈ ਜੁ ਤਰਕਹਿ ਸੋ ਮਤਿ ਬਾਵਰ॥੪॥ ਅਬਿ ਕਰ ਫੇਰ ਧੀਰ
ਕਹੁ ਦੈ ਹੋ। ਮਨ ਇਸ ਕੋ ਬਿਰ ਭਲੇ ਕਰੈ ਹੋ'। ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਜ
ਪੰਕਜ ਹਾਥ। ਫੇਰਨਿ ਕੀਨਿਦਿਲਾਸੇ ਸਾਥ॥੫॥ ਬਦਨ ਬਿਲੋਚਨ ਪੀਠ
ਉਦਾਰਾ। ਧਰ ਕਰਿ ਕਰ ਕੋ ਰਚਿਰ ਉਚਾਰਾ। 'ਨਾਮ ਜਾਨ ਭਾਈ।' ਕਹਿ
ਕਰਿ ਕੈ। 'ਤਿਲ ਦਾਨਾ ਅਚਵਹੁ ਹਿਤ ਧਰਿ ਕੈ॥ ੬॥ ਗੁਰ ਘਰ ਆਇ
ਕਸਟ ਨਹਿ ਪਾਵਹੁ ਤਨ ਮਨ ਕੀ ਸਭਿ ਪੀਰ ਮਿਟਾਵਹੁ। ਜਿਸ ਕੋ ਚਹੈ
ਆਇ ਸੋ ਜੈਹੈ। ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲੈ ਹੈ'॥੭॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਬਾਕ
ਸੁਹਾਏ। ਫੁਰਕੈ ਘੋਰਾ ਉਰ ਹਰਖਾਏ। ਆਗੇ ਪਰੇ ਤਿਲਨਿ ਮੁਖ ਡਾਰੇ।
ਜੋਧ ਆਇ ਤਿਹ ਸਰਬ ਨਿਹਾਰੇ॥੮॥ ਖਾਨ ਲਗੈ ਲਖਿ ਰਿਦੈ ਅਨੰਦੇ।
'ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦੇ'। ਪੁਨ ਇਕਾਂਤ ਮਹਿ ਬੈਠੇ ਜਾਇ। ਜੋਧ ਗਇ
ਕੋ ਲੀਨਿ ਬੁਲਾਇ॥ ੯॥ ਬਿਧੀਚੰਦ ਪੁਨ ਨਿਕਰਿ ਹਕਾਰਾ। ਸਾਦਰ
ਕਹਿ ਕਰਿ ਤਿਹ ਬੈਠਾਰਾ। 'ਭੋ ਸੁਮਤੇ'। ਘੋਰਾ ਹਰਿ ਲਾਯੋ। ਕਰਿ
ਅਚਰਜ ਸਭਿ ਕੋ ਦਿਖਰਾਯੋ॥੧੦॥ ਇਹੁ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ 'ਇਕ ਤੁਮ ਮਾਂਹੀ।
ਅਪਰ ਨਰਨ ਕਿਸ ਮਹਿ ਅਸ ਨਾਂਹੀ। ਹਯ ਦੂਜੇ ਬਿਨ ਭਈ ਅਜੋਗ।
ਮੁਰਝਾਯੋ ਜਨ ਉਪਜੈ ਰੋਗ॥੧੧॥ ਪਰਮ ਦੁਖੀ ਬਨਿ ਰੋਦਤਿ ਇਹਾ।
ਦੂਸਰ ਐਸੇ ਹੁਇ ਹੈ ਤਹਾ। ਭਯੋ ਸੰਤਾਪ ਦੁਹਿਨ ਕੇ ਮਨ ਕੋ। ਰਿਸ਼ਟ
ਪੁਸ਼ਟ ਕਿਮ ਹੋਇ ਨ ਤਨ ਕੋ॥੧੨॥ ਕਰਹੁ ਜਤਨ ਦੂਸਰ ਕੋ ਲਾਵਹੁ।
ਨਾਹਿ ਤ ਇਸ ਕੋ ਤਹਿ ਪਹੁੰਚਾਵਹੁ। ਜੋਰੀ ਰਹੈ ਏਕ ਬਲ ਮਿਲੀ। ਹਮਰੇ
ਉਰ ਭਾਵਤਿ ਇਮ ਭਲੀ'॥੧੩॥ ਸੁਨਤਿ ਜੋਧਿ ਕਹਿ 'ਲਾਵਨ ਠਾਨੇ।
-ਇਹ ਪਹੁੰਚਾਵਹੁ-ਮੁਖ ਨ ਬਖਾਨੈ। ਅਤਿ ਕਠਨ ਹਰਨ ਹਯ ਕੇਰਾ।
ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਹੁਤੇਰਾ॥ ੧੪॥ ਤਉ ਆਪ ਕੀ ਕਰੁਨਾ ਪਾਇ।
ਲਾਯਹੁ ਬਿਧੀਆ ਬੁਧਿ ਉਪਜਾਇ। ਹਮ ਕੋ ਮਹਾਂ ਚਤੁਰ ਇਹ ਦੀਖਾ।
ਅਪਰ ਨ ਜਗ ਮਹਿ ਇਸੀ ਸਰੀਖਾ॥ ੧੫॥ ਪੁਰਬ ਤੇ ਦੂਸਰ ਹਯ
'ਬੋਲਾ'। 'ਭਾਈ ਜੋਧ ਨੇ'। 'ਯੋਧ ਰੱਖਕੇ ਪਿਆਰ (ਦਾ ਵਾਕ) ਕਿਹਾ। 'ਹੋ ਦਾਨੇ'। 'ਬਲ'।

ਲਜਾਵਨ । ਅਧਿਕ ਕਠਨ ਤੇ ਕਠਨ ਸੁ ਆਵਨਿ । ਤਉ ਮੋਹਿ ਨਿਸਚੈ
ਅਸ ਹੋਵਾ । ਤੁਮ ਚਿਤ ਚਹਹੁ ਤ ਆਵਤਿ ਜੋਵਾ^੧ ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਿ ਬਿਧੀਏ
ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ । ‘ਅਪਰ ਨਰਨ ਕੋ ਕਠਨ ਮਹਾਨਾ । ਤੁਰੰਗ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ
ਅਤਿ ਤਕਰਾਈ । ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਸਦਾ ਸਹਾਈ ॥ ੧੭ ॥ ਬਹੁਰ ਦੁਰਗ
ਅਹਿ ਘੋਰਾ ਖਰਜੋ । ਅਧਿਕ ਸਭਿਨਿ ਸਵਧਾਨੀ ਕਰਜੋ । ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ,
ਮੈਂ ਨਹਿ ਜਾਨੋਂ । ਲੋਹੁ ਦੁਰਗ ਤੇ ਮੈਂ ਹਰਿ ਆਨੋਂ^੨ ॥ ੧੮ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਸਭਿਨਿ
ਕੀ ਅਸ ਮਤਿ ਮਾਰੀ । ਲਖੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਛਲ ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਰੀ । ਸੁਨਹੂੰ
ਪ੍ਰਭੂ ਕਜੋਂ ਦੈਬੋ ਘੋਰਾ^੩ । ਆਨਿ ਮਿਲਾਵੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਜੋਰਾ ॥ ੧੯ ॥ ਆਯੁਧ-
ਪਾਣੀ ਜੇ ਭਟ ਲਾਖੇ^੪ । ਹੁਇ ਸਵਧਾਨ ਬਨਹਿ ਸਭਿ ਰਾਖੇ । ਐਸੀ ਕਰੋਂ
ਬੀਚਨਾ^੫ ਤਿਨ ਕੀ । ਚਹੇਂ ਸੁ ਲਜਾਵੋਂ ਅੰਗੁ ਨਯਨ ਕੀ^੬ ॥ ੨੦ ॥ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ !
ਆਗਨਾ ਦੇਹੁ ਸਿਧਾਵੋਂ । ਲਜਾਇ ਤੁਰਤ ਹਯ ਦਰਸਨ ਪਾਵੋਂ^੭ । ਮੁਖ
ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਕਹਨੇ ਗੁਸਾਈਂ । ‘ਗਮਨਹੁ ਬਿਧੀਆ । ਗੁਰੁ ਸਹਾਈ ॥ ੨੧ ॥
ਕਰਿ ਕਾਰਜ ਤੁਰਨ ਹੀ ਆਵਹੁ । ਬਹੁਰ ਜੰਗ ਕਰਿ ਤੁਰਕ ਖਪਾਵਹੁ^੮ ।
ਸੁਨਤਿ ਉਠਨੇ ਪਗ ਪੰਕਜ ਹਾਥਾਧਰ ਕਰਿ ਪ੍ਰਿਯ ਉਰ ਟੇਕਨੇ ਮਾਥਾ ॥ ੨੨ ॥
ਅਤਿ ਉਤਸਾਹੁ ਧਾਰਿ ਪ੍ਰਸਥਾਨਾ । ਅਦਭੁਤ ਕੌਤਕ ਕਰਨਿ ਮਹਾਨਾ ।
ਪ੍ਰਥਮ ਕ੍ਰਿਤ ਹਨੁਮਾਨ ਸਮਾਨਾ । ਅਧਿਕ^੯ ਕਰਨ ਕਹੁ ਅਬਹਿ ਪਯਾਨ ॥
੨੩ ॥ ਜਬਿ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਬੁਕਨੇ ਅਗਾਰੀ । ਬਾਪੀ ਦੌਨਿ ਗੁਰੁ ਬਲ ਭਾਰੀ ।
‘ਜਿਮ ਚਿਤ ਚਹਹਿ ਕਰਹਿਗੋ ਸੋਊ । ਤੁਵ ਕ੍ਰਿਤ ਕੋ ਅਟਕਾਇ ਨ
ਕੋਊ ॥ ੨੪ ॥ ਤੁਵ ਬੁਧਿ ਸਭਿ ਕੇ ਉਪਰ ਛਾਵੈਨਰ ਬਪੁਰੇ ਸੁਰ ਨਹਿ ਲਖਿ
ਪਾਵੋਂ^{੧੦} । ਲੇ ਬਰ ਲਵਪੁਰਿ ਮਾਰਗ ਪਰਜੇ । ਉਰ ਨਿਸ਼ੇਕ ਕਿਸ ਤ੍ਰਾਸਨ ਪਰਜੇ
॥ ੨੫ ॥ ਤਿਸ ਪੀਛੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਰਹੇ । ਜੋਧਾ^{੧੧} ਜੋਧ ਬਿਨੈ ਬਚ ਕਹੇ । ‘ਡੇਰਾ
ਪਰਜੇ ਭਯੋ ਚਿਰਕਾਲਾ । ਮੇਰ ਕਾਮਨਾ ਰਿਦੇ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੨੬ ॥ ਤੀਨ
ਕੋਸ ਇਸ ਬਲ ਤੇ ਪੁਰਿ ਹੈ । ਤਹਿ ਤੁਮਰੇ ਸੇਵਕ ਕੋ ਘਰ ਹੈ । ਕਰੁਨਾ
ਕਰਹੁ ਚਰਨ ਨਿਜ ਪਾਵਹੁ । ਪਾਵਨ ਹੋਹਿ, ਮੋਹਿ ਮਨ ਭਾਵਹੁ ॥ ੨੭ ॥
ਦੇਹੁ ਦਾਸ ਕੋ ਚਲਿ ਬਡਿਆਈ । ਤਹਾ ਕਰਹੁ ਕੁਛ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਈ^{੧੨} ।

ਆਵਦਾ ਇਸਦਾ ਹੈ । ‘ਲੋਹ ਦੇ ਕਿਲੇ ਤੋਂ (ਵੀ) ਮੈਂ ਕੱਢ ਲਿਆ ਸਕਦਾ ਹਾਂ । ‘ਦੇਣਾ ਕਿਉਂ
ਏ ਘੋੜਾ । ‘ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਜੋ ਸੁਰਮੇ ਲੱਖਾਂ ਹੋਵਣ । ‘ਭਾਵ ਐਸਾ ਮੋਹਲਵਾਂ । ‘ਅੱਖਾਂ
ਦੇ ਅਗੋਂ ਲੈ ਆਵਾਂ । ‘(ਹਨੁਮਾਨ ਤੋਂ ਬੀ) ਵੱਧ । ‘ਸੁਰਮਾਂ ।

ਆਗੇ ਕਹਤਿ ਰਹਜੇ ਬਹੁ ਬਾਰੀ । ਦੇਖਿ ਭਾਉ ਬਹੁ ਕੀਨਸਿ ਤਜਾਰੀ ॥
 ੨੮ ॥ ਸਾਧੂ ਰੂਪਚੰਦ ਤਬਿ ਜਾਨੀਆਇ ਜੋਰਿ ਕਰ ਗਿਰਾ ਬਖਾਨੀ । ‘ਹਮ
 ਭੀ ਰਾਵਰਿ ਸਾਥ ਸਿਧਰਿ ਹੈਂ । ਗਨ ਸੇਵਕ ਸਮ ਸੇਵਾ ਕਰਿਹੈਂ ॥ ੨੯ ॥
 ਦਰਸਨ ਕਰਤਿ ਰਹੈਂ ਆਨੰਦਹਿ । ਹੋਹਿ ਜਨਮ ਨਰ ਸਫਲ ਬਿਲੰਦਹਿ ।
 ਬਿਛੁਰਨ ਨਹਿ ਮਨ ਭਾਇ ਹਮਾਰੇ । ਰਾਵਰਿ ਸੰਗ ਸਦਾ ਸੁਖ ਭਾਰੇ’ ॥
 ੩੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿ ਧੀਰਜ ਦੀਨਾ । ‘ਮੇਰੇ ਸੰਗ ਸਦਾ ਤੁਮ ਲੀਨ’ ॥
 ਅਬਿ ਤੁਮ ਕਹਜੇ ਮਾਨਿ ਪੁਰ ਵਾਸਹੁ’ । ਕਰਹੁ ਦੇਗ ਨਿਤ ਜਗਤ ਪ੍ਰਕਾ-
 ਸ਼ਹੁ ॥ ੩੧ ॥ ਕਹਜੇ ਤੁਮਾਰੇ ਹੋਵਹਿ ਸਾਚਾ । ਵਸ ਮਹਿ ਰਾਖਹੁ ਅਪਨੇ
 ਬਾਚਾ’ । ਜੇਨ ਕੋਨ ਥਲ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਂਹੀ । ਇਮ ਨਿਸਚੈ ਠਾਨਹੁ ਮਨ
 ਮਾਂਹੀ ॥ ੩੨ ॥ ਅਪਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਕੀਜੀਯਹਿ ਵਾਸਾ । ਹੁਇ ਹੈ ਦੀਰਘ ਬੰਸ
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ । ਬਿਦਤਹਿ ਜਗ ਮਹਿ ਬਹੁ ਬਡਿਆਈ । ਹਲਤ ਪਲਤ ਲਿਹੁ
 ਸੁਖ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ੩੩ ॥ ਕਈ ਰੀਤਿ ਕੇ ਚਲਿਤ ਹਮਾਰੇ । ਕਰਿਬੇ ਜੰਗ
 ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੇ । ਤੁਰਕ ਸੰਗ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਹਮਾਰਾ । ਬਜਹਿ ਲੋਹ ਪਰ ਲੋਹ
 ਕਰਾਰਾ ॥ ੩੪ ॥ ਸੁਭ ਸੰਤਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ਤੁਮਾਰੀ । ਸੇਵਹੁ ਦੇਗ ਸਕਲ
 ਨਰ ਨਾਰੀ’ । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਆਗਸ਼ਾ ਰਿਦੇ ਅਨੰਦੇ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਪਦ ਪੁਨ
 ਪੁਨ ਬੰਦੇ ॥ ੩੫ ॥ ਰੂਪਚੰਦ ਕੀ ਜਨਨੀ ਆਈ । ਪਦ ਅਰਬੰਦਨਿ ਸੋ
 ਲਪਟਾਈ । ਦੇ ਕਰਿ ਧੀਰਜ ਪ੍ਰਭੂ ਉਦਾਰੇ । ਭਏ ਤੁਰੰਗਮ ਪਰ ਅਸਵਾਰੇ
 ॥ ੩੬ ॥ ਨਾਮ ‘ਜਾਨ ਭਾਈ’ ਗੁਰ ਧਰਜੇ । ਤਿਸ ਪਰ ਜੀਨ ਪਾਇਬੋ
 ਕਰਜੇ । ਜਬਰ ਜਵਾਹਿਰ ਜਾਹਰ ਜਰੇ । ਜਗਮਗ ਜੋਤਿ ਹੋਤਿ ਛਾਬਿ ਭਰੇ ॥
 ੩੭ ॥ ਨਗ ਮਾਨਿਕ ਹੀਰੇ ਬਹੁ ਬਰਣ’ । ਲਗੇ ਕਿਰਣ ਤੇ ਛੁਟਤਿ
 ਕਿਰਣ’ । ਬਾਂਧੀ ਜਿਗਾ ਜਗਾਉ ਮਾਥਾਕਲਗੀ ਤੁੰਗ ਦਿਪਤਿ ਦੁਤਿ ਸਾਥੇ
 ॥ ੩੮ ॥ ਬਰ ਅੰਬਰ ਬਸਤਰੀ* ਬਿਰਾਜੈ । ਝਾਲਰ ਜ਼ਰੀ ਝੁਲਤਿ ਸੁਭ
 ਸਾਜੈ’ । ਮਨਹੁ ਚਪਲਤਾ ਸਕਲ ਸਕੇਲੀ । ਸਹਤ ਚਾਤੁਰੀ ਬਿਧਿ ਹਯਮੇਲੀ’
 ॥ ੩੯ ॥ ਰੇਸਮ ਭੋਰ ਸੰਗ ਡਰਿਆਸਹੁ । ਚਲੇ ਦਾਸ ਕੇ ਹਾਥ ਗਹਾ-

*ਕਹਿਣਾ ਮੰਨਕੇ (ਆਪਣੇ) ਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ ਵੱਸੇ । *ਬਚਨ । *ਬਹੁਤੇ ਹੰਗਾਂ ਦੇ । *ਸੁਰਜ
 ਦੀ ਕਿਰਨ ਪੈਣ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀਆਂ) ਕਿਰਣਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ
 ਹਨ । *ਸੁਹਣੇ ਕਪੜੇ ਦੀ ਬਸਤਰੀ (=ਕਾਠੀ ਦੇ ਉਪਰਲਾ ਸੁਹਣਾ ਕਪੜਾ) । *ਸੁਹਣੀ ਸਜ
 ਰਹੀ ਹੈ । *ਬਿਧਾਤਾ ਨੇ ਘੋੜੇ ਵਿਖੇ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । *ਪਾ:-ਬਸਤੀਨ ।

ਯਹੁ । ‘ਜਬਿ ਜੁਗ ਮਿਲੈਂ ਹਰਖ ਉਰ ਭਰੈ। ਤੋ ਅਸਵਾਰੀ ਹਮ ਇਸ ਕਰੈ’
 ॥੪੦॥ ਕਰਿ ਆਗੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਯਾਨੇ । ਬਜਸੈ ਦਮਾਮਾ ਬਝਿ ਧੁਨਿ ਠਾਨੇ ।
 ਕਰਤਿ ਬਤਕ ਹੀ ਮੁਖ ਮੁਸਕਾਵਤਿ । ਜੋਧ ਸੰਗ ਇਮ ਪੰਥ ਸੁਹਾਵਤਿ
 ॥ ੪੧ ॥ ਚਵੇ ਲੰਕ ਪਰ ਰਘੁਬਰ ਨਾਥ । ਕਰਤਿ ਬਾਰਤਾ ਕਪਿਪਤਿ^੧
 ਸਾਥ । ਤੀਨ ਕੋਸ ਕਾਂਗੜਿਪੁਰਿ ਅਹੇ । ਗਏ ਤੁਰਤ ਹੀ ਦਿਸ਼ਟੀ ਲਹੇ ॥
 ੪੨ ॥ ਜੋਧਰਾਇ ਕੇ ਮੰਦਿਰ ਉਚੇ । ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਰੇ ਨਿਕਟਿ ਪਹੁਚੇ ।
 ਉੱਤਮ ਬਲ ਪੁਰਿ ਤੇ ਜਿਸ ਦਿਸ਼ਿ ਮੈਲੇ ਡੇਰਾ ਉਤਰਾਯੋ ਤਿਸ ਮੈਂ ॥੪੩॥
 ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜੋਧ ਰਾਇ ਕੀ ਨਾਰੀ । ਪਹੁੰਚੀ ਲੇ ਬਹੁ ਭੇਟ ਅਗਾਰੀ ।
 ਦਰਸਨ ਕੀਨਿ ਬੇਦਨਾ ਚਰਣਾਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਜਿਨ ਤੇ ਹਰਨ ॥੪੪॥
 ॥ ਜੋਧਰਾਇ ਕਰਿਵਾਇਵ ਡੇਰਾ । ਸੇਵਾ ਸਰਬ ਸੰਭਾਰਿ ਬਡੇਰਾ । ਨਿਤ
 ਨੂਤਨ ਚਿਤ ਧਾਰਤਿ ਭਾਉ । ਗੁਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਬਸਿ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਉ ॥ ੪੫ ॥
 ਬਸਿ ਕਰਿ ਬਾਸੁਰ ਕਿਤਿਕ ਬਿਤਾਏ । ਬਨਹਿ ਸਿੱਖ ਬਹੁ ਦਰਸਨ ਪਾਏ ।
 ਜੋਧ ਸੰਗ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪ । ਕਰਤੇ ਰਹਤਿ ਬਾਰਤਾਲਾਪ ॥ ੪੬ ॥
 ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਬਿਧੀਏ ਕੇਰੀ । ‘ਹਯ ਕੋ ਲਜਾਵਹਿਗੋ ਜਿਸ ਬੇਰੀ ।
 ਲਸਕਰ ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਬਹੁ ਐਹੈ। ਹਮ ਰਿਪੁ ਹਤਿ ਘਮਸਾਨਮਚੈ ਹੈ’ ॥੪੭॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਤ੍ਰਿੰਬੇ ਸਾਖਰਮ ਰਾਸੇ ‘ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਬਹੁ ਪਠਨ’ ਪੁਸ਼ਟਿ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਤੀਨ ਤ੍ਰਿੰਬੇਰੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੪ ॥

੩੪. [ਭਾਈ ਬਿਧੀਚੰਦ ਰਮਲੀ ਦੇ ਛੇਸ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਤ ਬਿਧੀਏ ਕੀ ਕਥਾ ਜਿਮ ਲਜਾਵਨ ਦੁਤਿਯ ਤੁਰੰਗ ।
 ਸੁਨਿਯਹਿ ਸ੍ਰੋਤਾ ਪ੍ਰੇਮ ਧਰਿ ਗੁਰ ਕੋ ਸੁਜਸੁ ਉਤੰਗ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਸਤਿ-
 ਗੁਰ ਤੇ ਹੁਇ ਬਿਦਾ ਪਯਾਨਾ । ਗਮਨਤਿ ਦਾਵ ਬਿਚਾਰਤਿ ਨਾਨਾ । ਤੀਨ
 ਦਿਵਸ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚਨੇ ਜਾਈ । ਪੁਰਿ ਕੇ ਪੌਰ ਸਮੀਪ ਸਥਾਈ ॥ ੨ ॥ ਸਤਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰੇ । ਕਰਿ ਅਰਦਾਸ ਧਰਾ ਸਿਰ ਧਾਰੇ* । ‘ਅੰਗ
 ਸੰਗ ਪ੍ਰਭੁ ਬਨਹੁ ਸਹਾਈ । ਪੁਰਵਹੁ ਇਹੁ ਕਾਰਜ ਸਹਿਸਾਈ’ ॥ ੩ ॥
 ਇਮ ਕਹਿ ਅੰਤਰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸਾ । ਗਯੋ ਜਹਾਂ ਧ੍ਰਮਸਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾ । ਪੈਰੀ
 ਪੈਣਾ ਕਹਿ ਸਭਿ ਸਾਥ । ਬੈਠਨੇ ਸਿਮਰਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਥ ॥੪॥ ਜਿਤਿਕ
 ਸਿੱਖ ਭਹਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਮੋ । ਸਨਮਾਨਨੇ ਸਭਿ ਨ ਤਿਹ ਸਮੇ । ਆਯੋ
 ਸੰਧਯਾ ਮੈ ਬੁਧਿਵਾਨ। ਪਸਰ ਪਰਨੇ ਤਮ ਤੁਰਤ ਮਹਾਨ ॥੫॥ ਕੁਸ਼ਲ ਛੇਮ

*ਗਲਾ ਕਰਦੇ । *ਸੁਗੀਵ (ਅ) ਹਨੁਮਾਨ । *ਖੜੋਕੇ । *ਧਰਤੀ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ । *ਫੌਤੀ ਹੀ।

ਬੁਝੀ ਰੁ ਬਤਾਈ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਸੁਭ ਕੀਨਿ ਤਦਾਈ । ਇਤਨੇ ਬਿਖੈ
 ਫਿਰਤਿ ਵੇਡੋਰਾ । ਆਯਹੁ ਧਰਮਸਾਲ ਕੀ ਓਰਾ ॥ ੬ ॥ ਕਹਤਿ ਫਿਰਤਿ
 ਇਮ ਉਚ ਪੁਕਾਰੈ । ‘ਜੋ ਨਰ ਖੋਜ ਤੁਰੰਗਮ ਡਾਹੈ ਮੁਖ ਮਾਂਗੈ ਹਜ਼ਰਤ ਤੇ
 ਪਾਵੈ । ਜੋ ਚਾਹਿ, ਕਾਰਜ ਬਨਿਵਾਵੈ’ ॥੭॥ ਬਿਧੀਦੇਦ ਬੁਝੈ ਸਿਖ ਤਹਾ
 ‘ਇਹ ਕਸਾ ਬੋਲਤਿ ਉਚੇ ਮਹਾਂ ?’ । ਤਿਨਹੁ ਸਰਬ ਬਿਰਤਾਂਤ ਸੁਨਾਯੋ ।
 ‘ਸ਼ਾਹੁ ਤੁਰੰਗਮ ਕਿਸੇ ਚੁਰਾਯੋ ॥ ੮ ॥ ਸਪਤ ਦਿਵਸ ਬੀਤੇ ਹਯ ਗਏ ।
 ਦਿਨ ਚਾਰਿਕ ਇਹੁ ਕਹਤਿ ਸੁਨਾਏ । ਖੋਜ ਨ ਪਾਇ ਹਾਰ ਸਭਿ ਰਹੇ ।
 ਪੀਛੇ ਡਿਡਮ^੧ ਦੇ ਇਮ ਕਹੇ ॥੯॥—ਮੁਖ ਮਾਂਗੈ ਹਜ਼ਰਤ ਤੇ ਲੇਹਿ ਜੋ ਨਰ
 ਖੋਜ ਤੁਰੰਗਮ ਦੇਹਿ—‘ਸੁਨਿ ਬਿਧੀਆ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਬਿਚਾਰੈ ।—ਕੌਨ ਦਾਵ
 ਤੇ ਦੁਤੀ ਨਿਕਾਰੈ’ ॥ ੧੦ ॥ ਪੂਰਬ ਸਮ ਅਬਿ ਰਹੈ ਨ ਜਾਈ । ਕਿਮ
 ਗਮਨੈ ਬਾਜੀ ਜਿਸ ਥਾਈਂ । ਨਿਸ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨਿ ਪਾਵੈਂ । ਜਿਮ ਕਿਮ
 ਬਰੈਂ ਨ ਪੁਨ ਨਿਕਸਾਵੈਂ ॥ ੧੧ ॥ ਸਾਵਧਾਨ ਹੈਂ ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰੈਂ ।
 ਅਟਕਾਵਹਿ, ਕੇਤਿਕ ਤਬਿ ਮਾਰੈਂ ? । ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਦੇ ਹੈਂ ਇਸ ਰੀਤਿ ।
 ਪਕਰੇ ਪਰਹਿ ਗਰੇ ਬਿੱਪੀਤ^੨ ॥੧੨॥ ਸੋ ਬਲ ਮਤਿ ਉਪਾਇ ਹੁਇ ਰੂਰਾ^੩ ।
 ਜਿਸ ਤੇ ਕਾਜ ਲੇਹਿ ਕਰਿ ਪੂਰਾ । ਬਿਗਰ ਜਾਇ ਕਾਰਜ^੪ ਮੈਂ ਮਰੈਂ । ਗੁਰ
 ਅਪਵਾਦ ਜਗਤ ਮੈਂ ਕਰੈਂ ॥ ੧੩ ॥ ਯਾਂਤੇ ਨੀਕੇ ਬਨੈ ਬਿਚਾਰਨ । ਕਰੈਂ
 ਤੁਰੰਗ ਸੁਖੈਨ ਨਿਕਾਰਨਿ । ਪਲਟੈਂ ਬੇਸ ਪਛਾਨੈਂ ਨਾਂਹੀ । ਬੁਧਿ ਬਲ ਕਰਿ
 ਮਿਲਿ ਤੁਰਕਨ ਮਾਂਹੀ ॥੧੪॥ ਅਬਿਖੋਜੀ ਕੀ ਚਾਹਿ ਘਨੈਰੋ ਰੋਜ ਪੁਕਾਰਤਿ
 ਕਰਤੇ ਵੇਰੋ । ਸੋ ਸਰੂਪ ਧਰਿ ਪਹੁੰਚੈ ਜਾਈ । ਪਿਖੈਂ ਸ਼ਾਹੁ, ਹਯ ਕੋ ਨਿਕਸਾਈ
 ॥੧੫॥ ਇਮ ਨਿਸ਼ਚੈ ਕਰਿ ਸੁਪਤਨੈ ਰਾਤੀ । ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਮਰਤਿ ਜਾਗੈ
 ਪ੍ਰਾਤੀ । ਸਲਿਤਾ ਕੂਲ ਦੁਰ ਹੀ ਜਾਇ । ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਕੀਨਿ ਮਨ ਭਾਇ
 ॥ ੧੬ ॥ ਵਰੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਪੁਰਿ ਕੋ ਮੁਰਜੈ । ਦਾਵ ਆਪ ਕੋ ਨਿਸ਼ਚੈ ਕਰਜੈ ।
 ਖੜੀ ਸਿੱਖ ਬਹੋੜਾ ਨਾਮੁ । ਕਰਹਿ ਬਜਾਜੀ ਕੋ ਦਹੁ ਕਾਮੁ ॥੧੭॥ ਤਿਸ ਕੋ
 ਸਦਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨੈ ਆਇ ਦੇਖਤਿ ਉਠਨੈ ਭਾਉ ਅਧਿਕਾਇ ਕਰੀ ਪਰਸਪਰ
 ਬੰਦਨ ਦੋਉ । ਰਿਦੈ ਅਨੰਦਤਿ ਖੜੀ ਸੋਉ ॥੧੮॥ ‘ਗੁਰੁ ਮੁਸਾਹਿਬ ਤੂੰ ਮਤਿ

^੧ ਡੋਡੀ । ^੨ ਰੇਕਣਕੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿੰਨ ਕੁ ਮਾਰਾਂਗਾ ? ^੩ (ਮੇਰੇ) ਵੱਡੇ ਗਿਆਂ ਉਲਟੀ (ਬਲਾ) ਗਲ
 ਹੀ ਜਾਏਗੀ । ^੪ ਇਸ ਲਈ ਸੁੱਧੀ ਦਾ ਬਲ ਲਾਵਾਂ ਤਕਿ ਕੋਈ ਘੁਲਾਂ ਉਪਾਉ ਹੋ ਜਾਵੇ ।
^੫ (ਕਿਉਂਕਿ) ਜੇ ਕੰਮ ਵਿਗੜ ਗਿਆ ਤਾਂ ।

ਭਾਰਾ । ਪਾਵਨ ਕੀਨੋ ਸਦਨ ਹਮਾਰਾ' । ਰਚਿਰ ਪ੍ਰਯੋਕ ਝਸਾਵਨ ਕੀਨਾ ।
 ਤਹਿ ਬਿਠਾਇ ਬਹ ਆਦਰ ਦੀਨਾ ॥ ੧੯ ॥ ਦੇਪਤਿ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਾਇ
 ਪਖਾਰੇ ਸੋ ਜਲ ਸੀਸ ਬਦਨ ਮਹਿ ਝਾਰੇ। ਸਕਲ ਸਦਨ ਕੋ ਸਿੰਚਨ ਕਰਿ
 ਕੈ'। ਅਪਨੇ ਦੀਰਘ ਭਾਗ ਬਿਚਰਿਕੈ ॥ ੨੦ ॥ ਖਟ ਰਸ ਕੋ ਭੋਜਨ ਕਰਿ-
 ਵਾਏ । ਸਨਮਾਨਤਿ ਧਰਿ ਭਾਉ ਅਚਾਏ । ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਾਨ
 ਪਖਾਰੇ । ਬਹੁਰ ਬਹੋੜਾ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੇ ॥ ੨੧ ॥ 'ਮਮ ਲਾਇਕ ਜੋ ਸੇਵਾ
 ਹੋਇ । ਵਰਮਾਵੇ ਸਭਿ ਕਰਿਹੋ' ਸੇਇ । ਗੁਰ ਸਮ ਤੁਮਰੀ ਟਹਿਲ ਪਛਾਨੈ ।
 ਅਧਿਕ ਸ਼੍ਰੇਯ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਜਾਨੈ ॥ ੨੨ ॥ ਕਹਿਤਿ ਨ ਸੁਕਚਹੁ ਚਹੀਅਹਿ
 ਲੋਹੀ' । ਤੂੰ ਪੂਰਨ ਸਿਖ ਗੁਰੁ ਸਨੋਹੀ' । ਬਿਧੀਚੰਦ ਪਿਖਿ ਭਾਉ ਬਖਾਨੀ ।
 'ਸੁਭ ਪੋਸਿਸ ਇਕ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ॥ ੨੩ ॥ ਸੋ ਬਨਿਵਾਇ ਦੇਹੁ ਅਬਿ ਮੋਹੀ ।
 ਇਹੀ ਸੇਵ ਸੁਭ ਲਾਇਕ ਤੋਹੀ' । ਸੁਨਤਿ ਬੰਦਿ ਕਰ ਭਨਹਿ ਬਹੋਰਾ ।
 'ਮੈਂ ਬਨਿਵਾਇ ਦੇਉਂ ਹੁਇ ਭੋਰਾ' ॥ ੨੪ ॥ ਪਦਿ ਕੈ ਸੁਪਤੇ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ ।
 ਜਾਗੇ ਤਬਿ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ । ਸਾਥ ਬਹੋੜੇ ਉਠਿ ਕਰਿ ਭਾਖਾ ।
 'ਅਸ ਪੋਸਿਸ ਕੀ ਮੁਝ ਅਭਿਲਾਖਾ ॥ ੨੫ ॥ ਸੁਖਮ ਸੂਤ ਬਸਤੁ ਬਰ ਬੀਨੈ' ।
 ਤਿਸ ਕੇ ਕਰਹੁ ਪਿਰਾਹਨ' ਤੀਨੈ । ਵੇਕ ਬਡੋ ਜਾਨੁ ਤੇ ਭਰੇ' । ਦੁਝੀਓ
 ਛੋਟਾ ਤਿਸਤੇ ਕਰੇ ॥ ੨੬ ॥ ਤਿਸਤੇ ਛੋਟਾ ਤੀਸਰ ਹੋਇ । ਪਾਇਨ ਹੋਤੁ'
 ਪਜਾਮਾ ਜੋਇ । ਗੁਲਫ ਲਗੇ ਹੋਵਹਿ ਬਡ ਚੋਰਾ' । ਘੇਰ ਦਾਰ ਦੀਖਹਿ
 ਜਿਮ ਗੋਰਾ ॥ ੨੭ ॥ ਸੁੰਦਰ ਤਿਹ ਇਜ਼ਾਰਬੰਦ' ਪਾਇ । ਆਜ ਤਜਾਰ
 ਇਹੁ ਦਿਹੁ ਕਰਿਵਾਇ । ਲਾਂਬੀ ਗਜਨ ਬਿਖੈ ਇਕ ਪਾਗ' । ਜਿਸ ਕੇ
 ਛੋਰ' ਜ਼ਰੀ ਬਡ ਲਾਗ ॥ ੨੮ ॥ ਪੀਛੇ ਹੀਨੋ, ਨੌਕ ਦਰਾਜ' । ਜੋਰਾ ਜ਼ਰੀ
 ਜੁਗਤਿ 'ਲਿਹੁ ਆਜ । ਰਹੇ ਜਾਮ ਦਿਨ ਮੈਂ ਤਬਿ ਆਉਂ । ਸੋਚ ਸਨਾਨ
 ਕਰਨਿ ਅਬਿ ਜਾਉ' ॥ ੨੯ ॥ 'ਆਛੀ ਬਾਤ' ਬਹੋਰੇ ਕਹੀ' 'ਬਨਹਿ ਤਜਾਰ
 ਕਿਮ ਬਿਲਮਹਿ ਨਹੀ' । ਬਿਧੀਏ ਬਡੇ ਚਾਦਰੇ ਸੰਗ । ਕਰੇ ਅਛਾਦਨ
 ਸਗਰੇ ਅੰਗ ॥ ੩੦ ॥ ਨਿਕਸਜੋ ਸਦਨ ਗਯੋ ਪੁਰਿ ਛੋਰਿਗਾਵੀ ਤੀਰ ਦੂਰ
 'ਸਾਰੇ ਘਰ ਬਿਚ ਛਿੜਕ ਕੇ । 'ਆਖਦਿਆਂ ਸੰਗੋ ਨਾ, ਜੋ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਲਵੇ । 'ਸਵੇਰੇ ।
 'ਬਰੀਕ । 'ਈਰਾਨੀ ਤਰਾਰੇ ਦਾ ਲੰਮੀ ਵੇਲਾ । [ਫਾ:, ਪੇਰਾਹਨ] । 'ਗੋਛਿਆਂ ਦੇ ਹੇਠ ਤਕ ।
 'ਭਾਵ ਤੇਰ ਪਹਿਨਣ ਲਈ । 'ਲੰਮੀ) ਗੋਦਿਆਂ ਤਕ ਹੋਵੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵੇਲਾ । 'ਨਾਲਾ [ਫਾ:,
 ਆਸ਼ਚਰਏ] । 'ਗਜਾ ਦਿਚ ਲੰਮੀ ਪਗ । 'ਪੱਲਿਆਂ ਨੂੰ । 'ਅੱਡੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਲੰਮੀ ਕੱਛ
 ਵਾਲਾ । 'ਜੋਤਾ (ਜੁੱਤੀ) ਢਰੀ ਵਾਲਾ ।

ਕਿਤ ਓਰ । ਸੌਚ ਸਨਾਨ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਬਾਰੀ* । ਗੁਰੂ ਗਿਰਾ ਜਪੁ ਆਇ
ਉਚਾਰੀ ॥ ੩੧ ॥ ਤੀਨ ਪਹਿਰ ਪੁਨ ਵਹਿਰ ਬਿਤਾਇ । ਸਦਨ ਬਹੋਰੇ
ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਜੇ ਆਇ । ਮੌਚ ਬਸਾਇ ਸਹਿਤ ਸਨਮਾਨਾ । ਤਜਾਰ ਅਹਾਰ ਕਰਜੇ
ਰਸ ਨਾਨਾ ॥ ੩੨ ॥ ਹੁਤੀ ਬਹੋਰੇ ਕੀ ਤਬਿ ਤੀਆ ਭੋਜਨ ਸਭਿ ਅਚਿਵਾ
ਵਨ ਕੀਆ । ਸੰਧਾ ਲਗੋਂ ਤਜਾਰ ਕਰਿਵਾਇ । ਸਭਿ ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੇ ਸੁਭ
ਬਨਿਵਾਇ ॥ ੩੩ ॥ ਆਨਿ ਬਹੋਰੇ ਧਰੀ ਅਗਾਰੀ । ਪਿਖਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਖੁਸ਼ੀ
ਉਚਾਰੀ । 'ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਿਖ ਕਰੈ । ਨਿਜ ਤੇ ਵਧਿ ਗੁਰੁ ਲੇਖੇ ਧਰੈ ॥
੩੪ ॥ -ਮੇਰੇ ਜਾਨਿ' ਮਾਨ ਇਨ ਕੀਨਿ- । ਪਿਖਹਿ ਭਾਉ ਹੁਇ ਗੁਰੁ
ਪ੍ਰਸੰਨ । ਸੁੰਦਰ ਇਕ ਗੁੱਛਾ ਸੰਗਰੀਨ* । ਦਿਹੁ ਘਰਿਵਾਇ ਲੁਹਾਰ
ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੩੫ ॥ ਪਾਤਿ ਭਏ ਮੁਖ ਪਾਸ ਪਠਾਵਹੁ । ਅਪਰ ਭੇਵ ਨਹਿ
ਕਿਸੁ ਸੁਨਾਵਹੁ† । ਇਮ ਕਹਿ ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਲੀਨਿ ਬਿਸਾਲਾ ਤਿਮਰ ਭਏ ਆਯੋ
ਧਮਸਾਲਾ ॥ ੩੬ ॥ ਸੁਪਤ ਹੋਇ ਕਰਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ । ਸੌਚ ਸਨਾਨ
ਕੀਨਿ ਸਹਿਸਾਈ । ਆਨ ਆਪਨਾ ਭੇਸ ਬਨਾਯਹੁ । ਚਾਰੁ ਚਿਕਰ ਚੈਪਰ
ਚਮਕਾਯਹੁ* ॥ ੩੭ ॥ ਸਾਫ ਸਮਸ ਕੇ ਕਰ ਬਿਚ ਚੀਰੇ† । ਦਿਸ਼ ਦੋਨਹੁ
ਕਰਣੀਤਿ ਉਚੀਰੇ।ਚਿਬੁਕ ਸਥਲ ਕੇ ਕਾਢਿ ਦਿਖਾਵਾ† । ਜੁਗ ਮੂਛਨ ਕਰਿ
ਉਚ ਮਿਲਾਵਾ ॥ ੩੮ ॥ ਪੂਰਬ ਪਹਿਰ ਪਿਰਾਹਨ ਨੀਵਾ । ਬਹੁਰ ਦੂਸਰੇ
ਪਹਿਰ ਉਚੀਵਾ । ਅਲਪ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਉਪਰਿ ਪਾਇ । ਉਤਰੋਤਰ† ਤਬਿ
ਤੀਨ ਬਨਾਇ ॥ ੩੯ ॥ ਚੌਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਧਿ ਦਸਤਾਰਾ ਸਿਪਰ ਸਮਾਨ ਸੁ ਕੀਨਿ
ਅਕਾਰ । ਪਾਇਨ ਪਰਮ ਪਜਾਮਾ* ਪਾਯੋ† । ਬੰਧ ਇਜ਼ਾਰਬੰਦ ਦਿਖਰਾਯੋ†
॥ ੪੦ ॥ ਜੌਰਾ ਨੌਕਦਾਰ ਪਗ ਪਹਿਰਾ । ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਬਨਿ ਕੇ
ਗਹਿਰਾ ਬੈਠਜੇ ਹੁਤੋ ਸੰਗਰੀ* ਆਈ।ਲੇ ਕਰ ਬਿਖੇ ਅੱਗੁ ਲਟਕਾਈ ॥ ੪੧ ॥
ਸਨੈ ਸਨੈ ਪਗ ਧਰਹਿ ਅਗਾਰੀ । ਗਰੀ ਬਜ਼ਾਰਨ ਕੋਰਿ ਮਝਾਰੀ।ਦਿਸ਼ਟਿ
ਅਚੰਚਲ ਧੀਰਜ ਧਾਰੀ । ਸੁਛਮ ਛਰੀ ਖਰੀ ਦੁਤਿਵਾਰੀ† ॥ ੪੨ ॥

*ਜਲ ਵਿਚ । *ਮੋਰਾ (ਸਿੱਖ) ਜਾਣਕੇ । *ਇਕ ਸਹਣਾ ਸੰਗਲੀਆਂ ਦਾ ਗੁੱਛਾ । *ਸੁਹਣੇ ਕੇਸ
ਵੇਪਰ ਕੇ ਚਮਕਾ ਲਏ । *ਸਾਫ ਕੀਤੀ ਦਾੜੀ ਨੂੰ ਵਿਚੋਂ ਚੀਰ ਕੇ । *ਦੋਹਾ ਤਰਫਾਂ ਤੋਂ ਕੰਨਾ
(ਤਕ) ਉੱਚੀ ਕੀਤੀ, ਕਿ ਵਿਚੋਂ ਟੋਡੀ ਦਿੱਸ ਪਏ । *ਉੱਤੇਝੁੱਤੀ । *ਲੇਮਾ ਪਜਾਮਾ ਜੋੜ ਪਾਯਾ ।
*ਨਾਲਾ (ਇਝਿ) ਬੋਧਾ ਕਿ ਹੇਠ ਲਮਕਦਾ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ ਪਵੇ । *ਸੰਗਲੀ ।

*ਪਾ:-ਪਰ ਪੇਜਾਮਾ । ਪਰ ਸੁ ਪਜਾਮਾ ।

†ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੂਰਬੀਏ ਰਮਲੀਏ ਦਾ ਰੂਪ ਬੋਧਾ ਹੈ ।

ਨਰਨ ਅਜਾਇਬ ਬੇਸ ਨਿਹਾਰਾ ਹੋਰਨ ਹੋਤੁ ਆਇ ਚਲਿ ਲਾਰਾ । 'ਕੌਨ
 ਦੇਸ ਤੇ ਇਹੁ ਚਲਿ ਆਯੋ ? ਆਗੇ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਨਹਿ ਦਰਸਾਯੋ' ॥੪੩॥
 ਕੋਚਿਤ ਬੁਝਤਿ ਹੋਂ ਹੁਇ ਪਾਸ । 'ਕੌਨ ਨਾਮ ਅਰੁ ਕਹਾਂ ਨਿਵਾਸ ?' ।
 'ਸਾਹਿਬ ਲੋਕ ਦੂਰ ਹਮ ਦੇਸ । ਗੁਨੀ ਮਹਾਂ ਗੁਨ ਧਰਹਿ ਵਿਸੇਸ' ॥੪੪॥
 ਯੀਰਜ ਸਹਿਤ ਕਹਤਿ ਇਮ ਜਾਇ । ਜਹਾਂ ਦੁਰਗ ਕੋ ਪੈਰ ਸੁਹਾਇ ।
 ਹੋਰਨ ਹੋਤੁ ਅਨਿਕ ਨਰ ਸੰਗ । ਚਲਨੈ ਜਾਤਿ ਕਰਿ ਗੀਵ ਉਤੰਗ ॥੪੫॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਬਿੰਦੇ ਸਪਤਮ ਗਾਂਥ 'ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਬੇਸ ਬਨਾਵਨ' ਪੁਸਤਕ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਤਿਸਤੀ ਅੰਸ਼ ॥ ੩੪ ॥

੩੫. [ਗਾਈ ਬਿਧੀ ਦੰਦ ਦੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ] ।

ਦੇਹਗ ॥ ਦੁਰਗ ਪੈਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਇਕ ਕੰਧ ਉਚੇਰੀ ਬੋਰ । ਤਿਸ ਪਰ
 ਚਢਿ ਬੈਠਨੈ ਸੁਮਤਿ ਦਾਵ ਕਰਨ ਕੇ ਔਰ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਭਲੇ ਭਲੇ
 ਕੋਤਿਕ ਨਰ ਆਏ । ਤਿਨ ਬੁਝਨੈ ਸਭਿ ਕਹਤਿ ਸੁਨਾਏ । 'ਖੋਜੀ, ਗਣਕ,
 ਗੁਨੀ ਬਭਿ ਮੇ ਹੋਂ । ਗਈ ਵਸਤੁ ਕੋ ਸੋਧਿ ਬਭੈ ਹੋਂ' ॥੨॥ ਕੋਚਿਤ ਭਾਖਤਿ
 'ਗਯੋ ਹਮਾਰੇ । ਇਹੁ ਬਭਾਇ ਜੇ ਗਣਕ ਉਚਾਰੇ' । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸੰਗਰੀ
 ਹਾਥ ਲਗਾਵੈ । ਸੁੰਘਤਿ ਤਿਸ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਭਾਵੈ ॥ ੩ ॥ 'ਬਭੈ ਉਪਾਇ
 ਕਰਹਿ ਧਨ ਪਾਯੋ' । ਬਿਖਮ ਸਥਾਨ ਗਯੋ ਕਿਤ ਧਾਯੋ' । ਕਿਹ ਕੋ ਕੁਛ,
 ਕਿਹ ਕੋ ਕੁਛ ਕਹੈ । ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਲੋਕ ਅਚੰਭੇ ਲਹੈ ॥ ੪ ॥ ਹੋਰਨ ਵੇਸ
 ਹਤੁ ਬਹੁ ਮਿਲੇ । ਖਰੇ ਕਿਤਿਕ ਬਾਤਨਿ ਰਸ ਵਲੇ । ਬੈਠਿ ਦਿਖਾਵਤਿ
 ਆਪਾ ਉਚੇ' । ਲਗੈ ਬਿਲੋਕਨ ਤਹਿ ਜੁ ਪਹੁਚੇ ॥੫॥ ਚਾਰੁ ਮੁਕਰ ਇਕ
 ਧਰਨੈ ਅਗਾਰੇ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਮੁਖ ਚਾਰੁ ਨਿਹਾਰੇ । ਸਮਸ' ਸੁਧਾਰਹਿ ਉਚ
 ਚਵਾਇ । ਪਕਰਹਿ ਸੰਗਰੀ ਹਾਥ ਕਵਾਇ ॥ ੬ ॥ ਦਾਸ ਦਰੋਗੇ ਕੋ
 ਇਕ ਆਯੋ । ਭੀਰ ਹੋਰਿ ਲਖਿਬੇ ਬਿਰਮਾਯੋ । ਗਯੋ ਨਿਕਟਿ ਬੁਝਨੈ 'ਇਹ
 ਕੌਨ ? ਬੇਸ ਅਜਾਇਬ, ਕਿਸ ਪੁਰਿ ਭੌਨ ?' ॥ ੭ ॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਬੋਲਤਿ
 ਭਾ ਤਿਸ ਬੋਗ 'ਖੋਜੀ ਗਣਕ ਨਾਮ ਹੈ ਮੇਰਾ ਦੂਰ ਦੇਸ ਜੰਗਲ ਹਮ ਰਹੈ ।
 ਗੁਣ ਅਪਨੋ ਦਿਖਰਾਯੋ ਚਹੈ' ॥ ੮ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਦਾਸ ਅਚੰਭੇ ਭਯੋ ।
 ਬੋਲਨ ਬੇਸ, ਬੇਸ ਬਪੁ ਨਯੋ' । 'ਇਹ ਠਾਂ ਹਜ਼ਰਤ ਕੋ ਇਕ ਘੋਰਾ ।

'ਕਤਲਾ, ਭਾਵ ਬਹੁਤੇ । 'ਜੇ (ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ) ਜੋਤਸੀ । 'ਉਪਾਇ ਕਰਕੇ ਧਨ ਪਾਇਆ
 ਸੀ । 'ਔਖੇ ਥਾਂ ਵਿਚ (ਲੋਕ) ਕੋਈ ਦੌੜ ਗਿਆ ਹੈ । 'ਉੱਚੇ ਬੈਠਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਿਖਾਵਦਾ ਹੈ ।
 'ਸ਼ੀਸ਼ਾ । 'ਦਾੜ੍ਹਾ । 'ਚੰਗਾ ਬੋਲਨਾ [ਫਾ, ਬੋਲ] । (ਅ) ਬੋਲਨ ਦਾ ਢੰਗ । 'ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾ
 ਭੇਸ ਬੀ ਨਵਾਂ ਹੈ ।

ਲੇ ਤਸਕਰ ਗਮਨਜੋ ਕਿਤ ਓਰਾ ॥੯॥ ਸਰਬ ਗੀਤਿ ਕੇ ਗੁਣੀ ਬੁਲਾਏ।
 ਕਿਸਹੂੰ ਤੇ ਨਹਿੰ ਗਯੋ ਬਤਾਏ । ਜੋ ਹੁਇ ਤੁਰੰਗ ਬਤਾਵਨ ਹਾਰ । ਤਿਸ ਕੋ
 ਚਾਹਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਉਦਾਰ ॥੧੦॥ ਤੋ ਮਹਿੰ ਜੇ ਗੁਨ, ਦੇਹੁ ਬਤਾਇ । ਕਰਹਿੰ
 ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਸੁਧਿ ਹਮ ਜਾਇ' । ਕਹਤਿ ਭਯੋ 'ਜੇ ਖੋਜੀ ਬਿੰਦ । ਨਹਿੰ ਮੁਹਿ
 ਜਾਨਹੁ ਤਿਨ ਮਾਨਿੰਦ ॥੧੧॥ ਮੈਂ ਸੁਗੰਧਿ ਬਲ ਲੇਤਿ ਬਤਾਵੈਂ । ਸੁਧਿ
 ਪਾਤਾਲ ਗਗਨ ਕੀ ਪਾਵੈਂ । ਮਹਿ ਮਹਿੰ ਖੋਜਨ ਕਜਾ ਮੁਹਿ ਆਗੈ । ਦੋਹੁ
 ਬਤਾਇ ਚੋਰ ਜਿਮ ਲਾਗੈ ॥੧੨॥ ਹਜ਼ਰਤ ਕੋ ਜਹਿੰ ਪਹੁੰਚੈ ਘੋਰਾ ।
 ਸਭਿ ਸੁਧਿ ਕਹੈਂ ਗਯੋ ਜਿਸ ਓਰਾ । ਅਬਿ ਜਹਿੰ ਖਰੋ ਬਤਾਵੈਂ ਥਾਨ । ਜਿਮ
 ਲੇ ਗਮਨਜੋ ਕਰੋਂ ਬਖਾਨ ॥੧੩॥ ਬਿਨ ਗੁਨ ਹੋਰੇ ਤਰਕ ਨ ਕਰੀਅਹਿ ।
 'ਬਡੇ ਬਡੇ ਨਰ ਜਗਤ ਬਿਚਰੀਅਹਿ । ਮਹਿ ਮਹਿੰ ਰਤਨ ਅਹੈਂ ਸਭਿ
 ਬਿਧਿ ਕੇ । ਖੋਜੇ ਪਾਵਹਿੰ ਗੁਣੀ ਬਿਬਿਧਿਕੇ' ॥੧੪॥ ਲਜਾਇ ਸੁ ਦੇਨੋਂ ਹਮ
 ਬਸਿ ਨਾਹਿ । ਕਰੋਂ ਬਤਾਵਨ ਜਿਸ ਬਲ ਮਾਹਿ । ਨਿਜ ਬਲ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ
 ਹਯ ਲੇਹਿ । ਹਮ ਕੋ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਪੁਨ ਦੋਹਿ' ॥੧੫॥ ਸੁਨਿ ਕੈ ਸੇਵਕ
 ਨਿਸ਼ਚੈ ਜਾਨਜੋਜਾਇ ਦਰੋਗੇ ਨਿਕਟਿ ਬਖਾਨਜੋ 'ਸੁਨਹੁ ਖਾਨ ਜੀ! ਖੋਜੀ
 ਭਲੋ । ਤੁਮ ਖੋਜਤਿ ਸੋ ਅਬਿ ਹੈ ਸਿਲੋ ॥੧੬॥ ਦੂਰ ਦੋਸ਼ ਕੋ ਸੋ ਦਿਸ ਆਵੈ।
 ਗੁਨ ਖੋਜਨਿ ਕੋ ਅਧਿਕ ਬਤਾਵੈ । ਕਹੈ-ਸੁਗੰਧਿ ਸੁ ਲੇਯੋ ਬਤਾਉ' ।
 ਜਹਾਂ ਖਰੋ ਹਯ ਥਾਨ ਜਨਾਉ' ॥੧੭॥ ਸੁਨਤਿ ਦਰੋਗਾ ਹਰਖਤਿ ਗਯੋ ।
 ਹਜ਼ਰਤ ਨਿਕਟਿ ਬਤਾਵਤਿ ਭਯੋ । 'ਟੋਰਨਿ ਖੋਜੀ ਕੋ ਤੁਮ ਕਹਜੋ । ਏਕ
 ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਅਬਿ ਲਹਜੋ ॥੧੮॥ ਭਾਖਤਿ-ਜਹਾਂ ਖਰੋ ਹੁਇ ਘੋਰਾ । ਕਰੋਂ
 ਬਤਾਵਨਿ ਸੋ ਅਬਿ ਠੋਰਾ- 'ਹਰਖ ਸ਼ਾਹੁ ਕਹਿ 'ਤਿਸਹਿ ਬੁਲਾਵਹੁ । ਜਾਹੁ
 ਆਪ ਤੂੰ ਅਬਿ ਹੀ ਲਜਾਵਹੁ' ॥੧੯॥ ਲੇ ਸੇਗ ਦਾਸ ਦਰੋਗਾ ਗਯੋ । ਭੀਰ
 ਸਮੇਤ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭਯੋ।ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਕੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ । ਨਿਕਟਿ ਹੋਇ ਕਰਿ
 ਖਾਨ ਬਖਾਨੀ ॥੨੦॥ 'ਚਲਿ ਖੋਜੀ ! ਤੁਝ ਸ਼ਾਹੁ ਬੁਲਾਵੈ । ਖੋਜ ਤੁਰੰਗਮ
 ਕੋ ਨਿਕਸਾਵੈ' । ਗੁਰ ਕੋ ਸਿਮਰਿ ਹਰਖ ਹੁਇ ਖਰਜੋ । ਸੇਗ ਦਰੋਗੇ
 ਅੰਤਰ ਬਰਜੋ ॥੨੧॥ ਗਯੋ ਕਚਹਿਰੀ ਮਹਿੰ ਹੁਇ ਠਾਂਵੈ । ਤਸਲੀਮਾਤ

'ਜਗਤ ਵਿਚ ਵਡੇ ਵਡੇ ਪੁਰਖ ਹਨ, ਵਿਚਾਰ ਲਓ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ (ਗੁਣੀਆਂ
 ਰੂਪੀ) ਰਤਨ ਹਨ, ਪਰ ਖੋਜਿਆਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਗੁਣੀ । 'ਮੁਝਕ ਲੇਕੇ।

ਕਰੀ ਮਨ ਗਾਵੈ । ਗੁਰ ਮਾਯਾ ਸਭਿ ਕੀ ਮਤਿ ਮਾਰੀ । ਤਬਿ ਕੋਇ ਨ
ਕਰਿ ਸਕੈ ਚਿਨਾਰੀ ॥ ੨੨ ॥ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਹੁ ਦਿਨ ਰਹਿ ਕਰਿ ਆਛੇ ।
ਬੋਲਨੋ ਮਿਲਨੋ, ਲਯੋ ਹਯ ਗਾਛੇ । ਤਉ ਨ ਜਾਨ ਸਕਹਿ ਮਤਿ ਮੰਦੇ।ਖਰੇ
ਸਭਿਨਿ ਮਹਿ ਧੀਰ ਬਿਲੇਦੇ ॥ ੨੩ ॥ ਬੂਝਨੋ ਸ਼ਾਹੁ ‘ਕਹਾਂ ਤੂੰ ਰਹੈ’? ਕੌਨ
ਦੇਸ਼ ਤੇਰੇ ? ਕਹੁ ਲਹੈ’ । ਕੋ ਗੁਨ ਤੋ ਮਹਿ, ਕਿਮ ਚਲਿ ਆਯੋ ?।ਕੌਨ
ਨਾਮ ਅਪਨੋ ਕਹਿਵਾਯੋ?’ ॥ ੨੪ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਕਹਨੋ ਸਧੀਰਜ ਬੈਨ ।
‘ਜੇਗਲ ਦੇਸ਼ ਹਮਾਰੇ ਐਨ । ਖੋਜੀ ਗਣਕ ਨਾਮ ਨਰ ਕਹਨੋ । ਅਪਨੋ
ਗੁਣ ਬਿਸਾਲ ਤੇ ਲਹਨੋ ॥ ੨੫ ॥ ਸ਼ਕੁਨ ਵਿਚਾਰੋ, ਖੋਜ ਬਤਾਵੈ । ਕਰੋ
ਗਣਕ, ਲੋ ਗੋਪਿ’ ਜਨਾਵੈ’ । ਇਸ ਕਾਰਨ ਆਗਵਨ ਹਮਾਰਾ:-ਕਰਹਿ
ਸ਼ਰੀਕ ਬੈਰ ਕੋ ਭਾਰਾ ॥ ੨੬ ॥ ਸੋ ਬਹੁਤੇ ਮੈਂ ਏਕਲ ਰਹਨੋ । ਤਿਨ ਤੇ ਬਡੋ
ਕਸ਼ਟ ਨਿਤ ਲਹਨੋ । ਹੇਤ ਨਜ਼ਾਵ ਕੋ ਇਤ ਚਲਿ ਆਯੋ । ਦੇਉ ਤਾਂਹਿ
ਸੁਧਿ, ਹਯ ਜੁ ਗਵਾਯੋ’ ॥ ੨੭ ॥ ਸੁਨਿ ਹਜ਼ਰਤ ਜਾਨਨੋ-ਨਰ ਭਲੇ।ਇਸਤੇ
ਖੋਜ ਤੁਰੰਗ ਕੋ ਮਿਲੇ-।ਘਨੇ ਮੋਲ ਜੋ ਪੋਸ਼ਿਸ਼ ਲਈ । ਤਤਛਿਨ ਮੁਵਿਤ
ਬਖਸ਼ ਕਰਿ ਦਈ ॥ ੨੮ ॥ ‘ਦਰਬ ਦਿਵਾਵੈ’ ਹਿਤ ਮਿਹਮਾਨੀ’ । ਖੋਜਿ
ਬਤਾਵਹੁ ਹਯ ਜਿਸਬਾਨੀ ॥ ਜਬਿ ਤੂੰ ਹਮ ਕੋ ਖੋਜ ਬਤਾਵੈ’।ਲਾਖਨਿ ਲਾਗੇ
ਗਿਨਤੀ ਧਨ ਪਾਵੈ’ ॥ ੨੯ ॥ ਸੁਨਿ ਬਿਧੀਏ ਕਰਿ ਸੰਗਰੀ ਡਾਰੀ । ਧਰਾ
ਹਾਥ ਧਰਿ ਸਿਰ ਤੈ ਬਾਰੀ’ । ਨਮੋ ਕਰਤਿ ਸਭਿ ਕੋ ਦਿਖਰਾਇ । ਅਪਨੋ
ਮੁਰਸ਼ਦ ਬਹੁਰ ਮਨਾਇ ॥ ੩੦ ॥ ਸੰਗ ਅੰਗੁਸ਼ਠ ਅੰਗੁਰਿਨਿ ਪੋਰੀ’ ਗਿਨੇ
ਗਿਨਿ ਦਿਖਰਾਵਤਿ ਸਭਿ ਓਰੀ । ਇਤ ਉਤ ਉਚ ਰੁ ਨੀਚੇ ਦੇਖੈ।ਨਰਾਨ
ਜਨਾਵਤਿ ਸ਼ਕੁਨ ਪਰੇਖੈ’ ॥ ੩੧ ॥ ਕਿਤਿਕ ਬਾਰ ਲਾਗੇ ਰਹਨੋ ਬਿਚਾਰਤਿ
। ਸ਼ਾਹੁ ਸਹਿਤ ਸਭਿ ਇਸੇ ਨਿਹਾਰਤਿ । ਕਹਨਿ ਲਗਨੋ ‘ਹਜ਼ਰਤ ! ਜਹਿ
ਘੋਰਾ । ਮੈਂ ਸਭਿ ਜਾਨਿ ਲੀਨਿ ਜਿਸ ਠੌਰਾ ॥ ੩੨ ॥ ਜਿਸ ਥਲ ਹਰਨੋ
ਗਯੋ ਲੇ ਜੈਸੇ । ਚਹੈ ਪਿਖਿਨਿ ਇਕ ਬਾਰੀ ਤੈਸੇ । ਪੁਨ ਮੈਂ ਨੀਕੇ ਦੇਉ
ਬਤਾਇ । ਤਸਕਰ ਕੋ ਕਹਿ ਨਾਮ ਸੁਨਾਇ ॥ ੩੩ ॥ ਜਿਮ ਨਿਕਸਨੋ ਹਯ,
ਕਹਿਬੇ ਕਰੈਂ । ਇਤੀ ਸ਼ਕਤਿ ਅਪਨੇ ਮਹਿ ਧਰੈਂ । ਤਹਿ ਤੇ ਲੇਨੋ ਬਸੀ
ਤੁਮਾਰੇ । ਬਲ ਕਰਿ ਲਰੋ ਕਿ ਲੇਹੁ ਸੁਖਾਰੇ’ ॥ ੩੪ ॥ ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਮਨ
‘ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਿਤੁ ਮਨ ਨਾਲ । ‘ਸਭਨਾ ਵਿਚ ਕਈ ਦਿਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿਕੇ
ਮਿਲਿਆ ਬੋਲਿਆ ਸੀ (ਤੇ ਵੇਰ) ਘੋੜਾ ਲੈਕੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ : “ਦੱਸ ਅਸੀਂ ਜਾਣੀਏਂ ।
‘ਮੁਸ਼ਕ ਲੈਕੇ । ‘ਪ੍ਰਾਹੁਣਚਾਰੀ । ‘ਧਰਤੀ ਤੇ ਹਥ ਧਰ ਕੇ ਸਿਰ ਤੂੰ ਵਾਰੀ ਨਿਵਾਇਆ ।
‘ਓਗਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੀਝਾਂ । ‘ਸ਼ਕੁਨ ਪਰਖਦਾ ਹੈ ।

ਮਾਨਿ ਅਚੰਭਾ । ਗੁਰ ਮਾਯਾ ਕਰਿ ਲਖਹਿ ਨ ਦੰਭਾ । 'ਜੇ ਕਰਿ ਤੁਰੰਗ
ਬਭਾਵੈ ਮੋਹੀ । ਮਨਸਬਦਾਰ ਕਰੈ ਫਿਗ ਤੋਹੀ' ॥੩੫॥ ਚਾਰ ਲਾਖ ਤੁਵ
ਗੁਨ ਕੇ ਦੇਉ । ਤੋਹਿ ਸ਼ਰੀਕ ਬਸੀ ਕਰਿ ਦੇਉ । ਏਕ ਬਾਰ ਹਯ ਦੇਹੁ
ਬਭਾਇ । ਮੈਂ ਲੇਵੈ ਨਿਜ ਓਜ ਲਗਾਇ ॥੩੬॥ ਕਹਿ ਬਿਧੀਆ 'ਤੁਮ ਬਲੀ
ਬਡੇਗੇ।ਕਾਗਦ ਪਰ ਲਿਖਿ ਦਿਹੁ ਇਸ ਬੇਰੇ। ਕਹਹਿ ਕਚਹਿਰੀ ਸਭਿ ਕਰ
ਜੋਰੇ।-ਬਿਛੁਰੇ ਮਿਲਹਿ ਉਭੈ ਅਬਿ ਘੋਰੇ-॥੩੭॥ ਬਹੁਤਨਿਕੀ ਭਾਖਾ ਫੁਰਿ
ਜਾਇ । ਸਾਹਿਬ ਬੀਚ ਨਰਨਿ ਸਮੁਦਾਇ ।-ਹਾਸਲ ਹੁਇ ਮੁਰਾਦ ਉਰ
ਮੋਰੀ-। ਬਿਨੈ ਸੁ ਕਰਿ ਖੁਦਾਇ ਕੀ ਓਰੀ' ॥੩੮॥ ਸੁਨਿ ਖੁਸ਼ਾਮਤੀ ਨਰ ਜੇ
ਨੇਰੇ । ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਭਾਖੈ ਤਿਸ ਬੇਰੇ । ਲਿਖਿ ਦੀਨਸਿ ਕਾਗਦ ਪਰ ਸ਼ਾਹੁ।
ਚਾਹਤਿ ਮੂਢ-ਆਇ ਅਸੁ ਪਾਹੁ-॥੩੯॥ 'ਅਬਿ ਤੁਰੰਗ ਕੇ ਖੋਜ ਨਿਕਾਰੈ।
ਸਭਿ ਮਾਨੀ ਹਮ, ਜਥਾ ਉਚਾਰੈ' । ਬਿਧੀਆ ਕਹੈ 'ਚਲਹੁ ਤਿਸ ਥਾਨ ।
ਜਹਿ ਤੇ ਚੋਰਨੈ' ਤੁਰੰਗ ਮਹਾਨ ॥੪੦॥ ਤਹਾ ਸੰਗਰੀ ਭਾਰਿ ਨਿਹਾਰੈ ।
ਰਮਲ ਗਣਕ ਅਰੁ ਸ਼ਕੁਨ ਬਿਚਾਰੈ । ਜਹਿ ਘੋਰਾ ਸੋ ਪੁਰੀ ਬਭਾਵੈ ।
ਤਸਕਰ ਕੇ ਲੇ ਨਾਮ ਸੁਨਾਵੈ ॥੪੧॥ ਹਮ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਨ ਬੋਲਹਿ ਕੁਗਬਹੁਰ
ਕਚਹਿਰੀ ਸ਼ਾਹੁ ਹਜੂਰ' । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ਼ਾਹੁ ਤਹਾ ਕੋ ਚਾਲਾ । ਜਿਸ ਬਲ
ਖਰੇ ਤੁਰੰਗ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੪੨ ॥ ਸੰਗ ਦਰੰਗਾ ਅਪਨੇ ਲੀਨਿ । ਬਹੁਤ ਲੋਕ
ਕੇ ਬਰਜਨ ਕੀਨਿ । ਬੋਰਨਿ ਸਾਬ ਸ਼ਾਹੁ ਚਲਿ ਗਯੋ।ਹਯਨਿ ਤਬੇਲੇ ਮਹਿ
ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਯੋ ॥ ੪੩ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਤਿੰਨੇ ਸਾਖਸ਼ਿ ਹਸੇ 'ਹਯ ਖੋਜਨ' ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਬੇਸ ਧਾਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ
ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਪੰਚ ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੫ ॥

੩੬. [ਦੁਜਾ ਘੋੜਾ ਲੋਕੇ ਟੁਰਨਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਹਯਨਿ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਿਓ ਕਹਿ ਬਿਧੀਏ ਕੇ ਸੰਗ । 'ਇਸ ਘਰ
ਮਹਿ ਤੇ ਲੈ ਗਯੋ ਤਸਕਰ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਨਿਜ ਬਿੰਦਯਾ
ਇਤ ਦੇਖਿ ਬਿਚਾਰੋ।ਜਹਾ ਗਯੋ ਅਬਿ ਨਾਮ ਉਚਾਰੈ'।ਸੁਨਿ ਬਿਧੀਆ ਇਤ
ਉਤ ਮਹਿ ਫਿਰਜੈ । ਸਦਨ ਕੋਨ ਕੋ ਸੁੰਘਨ ਕਰਜੈ ॥੨॥ ਖੁਲ੍ਹੈ ਤੁਰੰਗ ਸੋ
ਸੁੰਘੈ ਥਾਨ।ਐਂਠਤਿ ਨਾਕ' ਬਿਲੋਕਿ ਸੁਜਾਨ । ਸੁੰਘੀ ਸਭਿ ਦਿਵਾਰ ਫਿਰ
ਕਰਿ ਕੈ । ਡਾਰਿ ਸੰਗਰੀ ਧਰਨੀ ਧਰਿ ਕੈ ॥੩॥ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪੋਰੀ ਅੰਗੂਰੀਨ।
ਧਰਿ ਅੰਗੂਸ਼ਟ ਸੁ ਗਿਨਨਾ ਕੀਨਾ।ਕਿਤਿਕ ਦੇਰ ਮਹਿ ਉਚੇ ਕਹਜੈ।'ਲਿਯੋ
'ਬਨਾਵਟ ਨੂੰ । '(ਆਪਣੇ) ਪਾਸ ਤੋਂ। 'ਬਹੁਤ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । 'ਘੋੜਾ ।
'ਚੋਰੀ ਹੋਇਆ । 'ਮਕਾਨ ਦੀਆਂ ਲੋਕਰਾਂ ਨੂੰ । 'ਨੱਕ ਵੱਟਕੇ ।

ਖੋਜ ਪਰ ਸੋਸੇ ਰਹਜੇ॥੪॥ ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਮ ਪਾਇ ਨਿਕਾਰਾ। ਕਿਧੈ ਉਲਾਲਾ
ਲੀਨਿ ਸਿਧਾਰਾ ?। ਅਰੁ ਕਿਸ ਕਾਲ ਹਰਜੇ ? ਸੁ ਬਤਾਵੇ। ਇਹੁ ਸੁਧਿ ਦੇ
ਹਯ ਕੀ ਸੁਧਿ ਪਾਵੇ' ॥੫॥ ਕਹਜੇ ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਸ ਅਰਧ ਮਝਾਰਾ॥ ਪਾਇ ਜੀਨ
ਕੋ ਤੁਰੰਗ ਨਿਕਾਰਾ॥ ਫਿਰਜੇ ਅਜਰ ਮਹਿ ਖੋਜ ਨਿਹਾਰਾ। ਵਹਿਰ ਨ ਹੋਰਜੇ
ਕਹਾਂ ਸਿਧਾਰਾ'॥੬॥ ਏਹਾ॥ 'ਸੁਨਹੁ ਸ਼ਾਹੁ ਇਸ ਹੇਤੁ ਤੇ ਖੋਜ ਨਹੀਂ ਮੁਝ
ਪਾਇ। ਜੇ ਹੋਤੋ ਬਿਨ ਜੀਨ ਕੋ ਤਾਤਕਾਲ ਸੁਧਿ ਆਇ॥੭॥ ਥੋਪਈ॥ ਅਬਿ
ਉਪਾਇ ਇਕ ਇਮ ਕਰਿ ਲੈਹੈ॥ ਦੁਤੀਏ ਹਯ ਪਰ ਜੀਨ ਪਵੈ ਹੋ॥ ਕਵਿਕਾ
ਮੁਖ ਦੇ ਤਜਾਰ ਕਰੀਜੈ। ਜਬਿ ਲਗਿ ਹਯ ਕੋ ਖੋਜ ਨ ਲੀਜੈ ॥੮॥ ਅਰਧ
ਨਿਸਾ ਲੋ ਅਬਹਿ ਬਿਚਾਰੇ॥ ਉਠੈ ਤਬਹਿ, ਜਬਿ ਖੋਜ ਨਿਕਾਰੈ॥ ਸੁਭ ਗੁਨ
ਕੀ ਕੀਮਤ ਹੁਇ ਭੁਮ ਤੇ। ਲੋਹੁ ਤੁਰੰਗਮ ਕੀ ਸੁਧਿ ਹਮ ਤੇ' ॥੯॥
ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਕਹਿ ਜੀਨ ਪਵਾਯੋ। ਕਵਿਕਾ ਦੇ ਕਰਿ ਤਜਾਰ ਕਰਾਯੋ।
'ਸੁਨਿ ਖੋਜੀ ! ਤੈਂ ਬਿਲਮ ਬਤਾਇ'॥ ਅਰਧ ਨਿਸਾ ਜਿਸ ਕਾਲ ਬਿਤਾਇ'
॥ ੧੦ ॥ ਨਿਸ ਕੋ ਸਮ ਜੇ ਦਿਵਸ ਬਿਤਾਵੈ। ਸਵਾ ਲਾਖ ਬਖਸਿਸ ਵਧ
ਪਾਵੈ। ਤਸਕਰ ਕੋ ਇਕਵਾਰ ਬਤਾਵੇ। ਬਾਨ ਬਿਖਮ ਤੇ ਬਿਖਮ ਜਨਾਵੈ'
॥ ੧੧ ॥ ਬਹੁਰ ਨ ਮੈਂ ਕੈਸੇ ਬਿਲਮਾਉਂ॥ ਪਠੈ ਬਾਹਨੀ ਤੁਰਤ ਮੰਗਾਉਂ'।
ਬਿਧੀਆ ਕਹੈ 'ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਐਸੇ'। ਪੁਰਿ ਜਨ ਸਭਿ ਟਿਕਾਇ ਨਿਸ ਜੈਸੇ ॥
੧੨॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਘਰ ਬਰ ਮਾਰਹਿ ਤਾਰੇ'। ਕੋਟ ਦੁਰਗ ਦਰ' ਭੇੜਹੁ
ਸਾਰੇ'। ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਚਿਤ ਚੌਪ ਘਨੇਰੀ। ਕਹਜੇ ਜਬਾ ਨਰ ਪਠਿ ਤਿਸ
ਬੇਰੀ ॥ ੧੩ ॥ ਗਰੀ ਗਰੀ ਅਰੁ ਸਗਰੇ ਪੌਰ। ਆਦਿ ਦੁਰਗ ਜੇਤੀ ਸਭਿ
ਠੌਰ। 'ਵਹਿਰ ਨ ਨਿਕਸਹਿ ਪੁਰਿ ਤੇ ਕੋਇ॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਘਰ ਮੈਂ ਬਿਰ ਕੈ
ਸੋਇ' ॥੧੪॥ ਤਤਛਿਨ ਫਿਰੇ ਕਹਤਿ ਪੁਰਿ ਸਾਰੇ। 'ਸ਼ਾਹੁ ਤੁਰੰਗ ਕੋ ਖੋਜ
ਨਿਕਾਰੇ'॥ ਪੁਰਿ ਕੋ ਪੌਰ ਜਾਇ ਕਰਿ ਸਾਰੇ॥ ਕਰੇ ਕਿਵਾਰ ਅਸੰਜਤਿ ਭਾਰੇ ॥
੧੫ ॥ ਕੁਲਫਨਿ ਮਾਰਿ ਸੁ ਲੀਨਿ ਕਲੀਦ। ਸਭਿ ਕੀ ਲੀਨੀ ਸ਼ਾਹੁ
ਰਸੀਦ॥ ਪਿਖਿ ਬਿਧੀਏ ਤਬਿ ਗਿਰਾਉਚਾਰੀ॥ 'ਹਜ਼ਰਤ ! ਇਹੁ ਕਲੀਦ ਮੁਝ
ਸਾਰੀ ॥ ੧੬॥ ਹਯ ਕੋ ਹਰਤਿ ਜਹਾਂ ਭੁਮ ਸੋਵਹੁ'। ਸੁਖ ਸੋਂ ਜਾਇ ਤਹਾਂ
ਬਿਰ ਹੋਵਹੁ। ਅਬਿ ਮੈਂ ਲਾਗੋਂ ਕਰਨ ਬਿਚਾਰ। ਖੋਜਿ ਪਾਇ ਤਬਿ ਕਹੋਂ

੧(ਤੂੰ ਬਜੀ) ਡੇਰ ਦੋਸੀ ਹੈ। 'ਬੀਤੇਗੀ'। 'ਥਾਂ ਫਾਵੇ' ਯੇਖੀ ਤੋਂ ਯੇਖੀ ਦੱਸੇ। 'ਫੋਤੀ ਯੇਉਂ' (ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ)। 'ਜਿਵਰੇ'। 'ਫਸੀਲ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ'। 'ਚੋਰੀ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸੀ।

ਪ੍ਰਕਾਰ॥੧੭॥ਕੋ ਲਾਗਯੋ ਬਡ ਚੋਰ ਹਠੀਲ॥ਖੋਜਤਿ ਖੋਜਲਾਗਤੀ ਵੀਲ॥
 ਮੁਰਸ਼ਦ ਪੂਰਾ ਤਸਕਰ ਕੋਰਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਤੁਮ ਭੀ ਖੋਜ ਨ ਹੋਰਾ॥੧੮॥ਸੋ
 ਮੁਰਸ਼ਦ ਹੀ ਅਬਿ ਬਿਲਮਾਵੈ॥ਪਰੋ ਨਿਸਾ ਕਾਰਜ ਬਨਿ ਜਾਵੈ॥ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਹੁ
 ਗਮਨਯੋ ਤਿਸ ਬਾਰੀ। ਬਿਰਯੋ ਬਰਜ ਸੰਮਨ ਕੀ ਬਾਰੀ॥੧੯॥ਗੁਰ ਮਾਯਾ
 ਐਸੇ ਭਰਮਾਏ। ਤਬਾ ਕਰਹਿ ਸਭਿ ਜਬਾ ਬਤਾਏ॥ਟਿਕਯੋ ਦਰੋਗਾ ਅਪਨ
 ਠਿਕਾਨੇ। ਤਹਾਂ ਕੁਲਫ ਦੀਨਸਿ ਨਿਜ ਪਾਨੇ॥੨੦॥ਪੁਰਿ ਕੋ ਪੋਰ ਦੁਰਗ
 ਕੋ ਪੋਰ। ਕੁਲਫ ਦੀਏ ਇੱਤਨਾ ਦਿਕ ਐਰ। ਬਿੰਦ ਕਲੀਦ ਬਿਧੀ ਦੇਵ
 ਲੀਨਿ। ਪਾਇ ਜੇਬ ਮਹਿ ਸੁਮਤਿ ਪੁਖੀਨ॥੨੧॥ਭੋਨ ਭੋਨ ਮੈਂ ਸਭਿ
 ਨਰ ਮੈਨ॥ਸ਼ਾਹੁ ਤ੍ਰਾਸ ਤੇ ਕਹਹਿ ਨ ਕੋਨਾ॥ਖੋਜ ਤੁਰੰਗਮ ਕੋ ਨਿਕਸਾਵੈ॥
 ਇਮ ਲਖਿ ਬਿਰੋ, ਨ ਬਾਹਰ ਆਵੈ॥੨੨॥ਕਹਤਿ ਸੁਨਤਿ ਇਮ ਸੰਧਯਾ
 ਪਈ*। ਬੋਲਯੋ ਸ਼ਾਹੁ ਕੁਛਕ ਰਿਸ ਅਈ†। ‘ਕੜੋਂ ਨਹਿ ਅਬਿ ਲੋ ਖੋਜ
 ਨਿਕਾਰਤਿ ?। ਬਿਤੇ ਜਾਮ ਇਮ ਗਿਨਤਿ ਬਿਚਾਰਤਿ’॥੨੩॥ਬਿਧੀ ਦੇਵ
 ਤਬਿ ਬਾਕ ਬਖਾਨੋ॥ਹਜ਼ਰਤ ਜੀ! ਅਬਿ ਦੇਰ ਨ ਜਾਨੋ। ਮੋਹਿ ਰਿਦੈ ਸੁਧਿ
 ਸਭਿ ਹੁਇ ਆਈ। ਤਸਕਰ ਨਾਮ ਨ ਜਾਨਯੋ ਜਾਈ॥੨੪॥ਜਬਿ ਲੋ
 ਨਾਮ ਨ ਜਾਇ ਬਖਾਨੋ॥ਤਬਿ ਲੋ ਨਿਜ ਬਿੰਦਯਾ ਲਘੁ ਜਾਨੋ॥ਜਿਸ ਬਿਧਿ
 ਗਯੋ ਅਹੈ ਜਹਿ ਘੋਰਾ। ਜਾਨਿ ਲੀਨਿ ਮਨ ਮਾਨਯੋ ਮੋਰਾ॥੨੫॥ਕਠਨ
 ਅਹੈ ਇਹ ਗਿਨਤੀ ਕਾਮ। ਤੁਮ ਕੀਜੈ ਸੁਖ ਸੰਗ ਅਰਾਮ। ਚਾਰ ਘਰੀ ਕੈ
 ਜਾਮ ਬਿਤਾਉ। ਨਾਮ ਨਾਮ ਤੁਮ ਪਾਸ ਬਤਾਉ॥੨੬॥ਭਈ ਨਿਸਾ
 ਪਸਰਯੋ ਅੰਧਕਾਰਾ। ਲਖਯੋ ਸ਼ਾਹੁ-ਇਹ ਖੋਜੀ ਭਾਰਾ। ਜੋਕਰਿ ਬਾਨੁ ਰੁ
 ਨਾਮ ਬਤਾਵੈ। ਤੋ ਮੋਰੋ ਹਯ ਕਹੂੰ ਨ ਜਾਵੈ॥੨੭॥ਅਪਨੋ ਕੋਪ ਨਿਕਾਰੋ
 ਸਾਰਾ। ਕੈਸੇ ਹੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਦਿਹੁ ਮਾਰਾ-। ਤੁਸਨ ਹੋਇ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਫੇਰ।
 ਅਚਰਜ ਬਰਤਹਿਰਿਦੈ ਬਡੋਰਾ॥੨੮॥ਕਹਤਿ ਸੁਨਤਿ ਲਾਰਾ॥ਇਮਵੇਖਿ।
 ਹੋਤਿ ਭਯੋ ਸਭਿ ਦੀਤਿ ਸੁਚੇਤ। ਰੇਸ਼ਮ ਭੋਰ ਬਧਯੋ ਸੁਭ ਘੋਰਾ॥ਗੀਠ ਛੇਰਿ
 ਤੂਰਨ ਬਡ ਜੋਰਾ॥੨੯॥ਖਸ਼ਟ ਗੁਰਨਿ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਹਾਥ ਜੋਰਿ
 ਕੀਨਸਿ ਅਰਦਾਸ। ‘ਅਪਨਾ ਕਾਰਜ ਆਪ ਬਨਾਵਹੁ। ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਮੁਹਿ
 ਜਸੁ ਬਿਦਤਾਵਹੁ’॥੩੦॥ਇਮ ਕਹਿ ਧਰਨੀ ਪਰ ਸਿਰ ਧਰਯੋ। ਬਹੁਰ

*ਤਿਥੇ ਆਪਣੇ ਹੋਥੀ (ਬਿਧੀ ਦੇਵ ਨੇ) ਜੀਵਰਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। †ਗਲੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆਸ ਲਾਈ ਜਾਣੀ।

*ਪਾ:-ਪਾਈ।

†ਪਾ:-ਆਈ।

ਪੁਣਾਮ ਤੁਰੰਗ ਪਗ ਕਰਯੋ । ਚਰਨੁ ਰਕਾਬ^੧ ਸਿਮਰਿ ਸਤਿਨਾਮ । ਭਯੋ
 ਅਰੁਢਨਿ ਹਯ ਅਭਿਰਾਮ॥੩੧॥ ਇਉ ਉਤ ਫੇਰਜੋ ਕੀਨਸਿ ਤੁੰਦਾ^੨ । ਉਠਿ
 ਪਾਇਨਿ ਤੋ ਸ਼ਬਦ ਬਿਲੀਦ । ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਸੁਨਿ ਉਚ ਉਚਾਰਾ । ‘ਕੋ ਹਯ
 ਛੁਟਜੋ ਹੋਇ ਨਿਰਧਾਰਾ’ ॥ ੩੨ ॥ ਬਿਧੀਏ ਕਹਜੋ ‘ਨ ਛੁਟਜੋ ਆਪ । ਮੈਂ
 ਖੋਲਜੋ ਬਲ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ॥ ਤੋ ਸੰਗ ਬਚਨ ਕਹਜੋ ਮੈਂ ਜੋਈ । ਅਬਿ ਮੈਂ ਕਰੋ
 ਸਾਚ ਸੁਨਿ ਸੋਈ ॥੩੩॥ ਖੋਜਿ ਨਿਕਾਸਿ ਦੇਨਿ ਹਯ ਕੇਰਾ । ਥਾਨ ਬਤਾ-
 ਵਨ ਕਾਰਜ ਮੇਰਾ । ਸੈ ਮੈਂ ਕਹੋਂ ਦੋਸ ਨਹਿ ਰਹੈ । ਜਿਹ ਸੁਨਿਬੈ ਕੋ ਤੁਵ
 ਚਿਤ ਚਹੈ’ ॥ ੩੪ ॥ ਹਰਖਜੋ ਸ਼ਾਹੁ ਖੋਜ ਜਨੁ ਪਾਯੋ । ਕਹਿ ਸੋਧੈ ਕੋ ਉਚ
 ਸੁਨਾਯੋ । ‘ਜਹਾਂ ਤੁਰੰਗਮ ਪੁਰਿ ਅਰੁ ਧਾਮ । ਤਸਕਰ ਅਰੁ ਤਸਕਰ ਪਤਿ
 ਨਾਮ ॥ ੩੫ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਲਿਖਹੁ ਕਿ ਯਾਦ ਰਖੀਜੈ । ਪ੍ਰਾਤਿ ਕਚਹਿਰੀ
 ਮਹਿ ਕਹਿ ਦੀਜੈ’ । ਬਿਧੀਆ ਕਹਿ ‘ਸਭਿ ਹੂੰ ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ । ਬਿਸਰਨ ਹਾਰੋ
 ਨਹੀਂ ਜਨੀਜੈ ॥ ੩੬ ॥ ਬੰਦਨੀਯ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ । ਜਸੁ ਬਿਲੀਦ ਜਿਨ
 ਦੇਦ ਮਨੀਦ । ਪ੍ਰਥਮ ਤਿਨਹੁ ਕੋ ਹਯ ਬਲ ਪੀਨਾ । ਤੈਂ ਦਲ ਬਲ ਤੇ ਛੀਨਿ
 ਸੁ ਲੀਨਾ ॥ ੩੭ ॥ ਸੋ ਪਲਟਾ ਸਤਿਗੁਰ ਅਬਿ ਕਿਯੋ । ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਰੰਗ
 ਬੁਧਿ ਕਰਿ ਲਯੋ । ਮੈਂ ਗੁਰਦਾਸ^੩ ਬਿਧੀ ਦੇਦ ਨਾਮੂ । ਲੋ ਗਮਨਜੋ ਪੂਰਬ
 ਅਭਿਰਾਮੂ॥ ੩੮॥ ਹਯ ਦਿਲਬਾਗੁ ਰੁਦਨ ਬਹੁ ਕੀਨਾ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਰੁਖ
 ਕਰਿ ਨਹਿ ਲੀਨਾ । ਯਾਤੇ ਇਸ ਘੋਰੇ ਹਿਤ ਆਯੋ । ਤਨ ਖੋਜੀ ਕਹੁ ਭੋਸ
 ਬਨਾਯੋ ॥ ੩੯ ॥ ਮੈਂ ਤਸਕਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪਤਿ ਮੇਰਾ । ਨਹਿ ਬਿਸਰਹੁ
 ਲਖਿ ਨਾਮ ਬਡੇਰਾ । ਅਬਿ ਗੁਲਬਾਗ ਜੀਨ ਕੋ ਪਾਇ । ਤੁਮ ਨੇ ਦੀਨਸਿ
 ਮਤਿ ਉਪਜਾਇ ॥ ੪੦ ॥ ਸਕਲ ਕਚਹਿਰੀ ਕੀ ਬੁਧਿ ਘਨੀ । ਪਰਖਨਿ
 ਕੀਨਿ, ਪਿਖੀ ਅਰੁ ਸੁਨੀ । ਜਿਸ ਪੁਰਿ ਬਾਜੀ ਅਹੈ ਉਚਾਰੈਂ । ਕਹਿ ਸਭਿ
 ਅਪਨੋ ਦੋਸ ਉਤਾਰੈਂ ॥ ੪੧ ॥—ਭਾਈ ਰੂਪਾ—ਗੁਰਮ ਨਵੀਨ । ਕਿਯ ਡੇਰਾ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਤਹਿ ਦਿਲਬਾਗ ਖਰੋ ਹਯ ਜਾਨਿ । ਅਬਿ ਗੁਲਬਾਗ
 ਜਾਇ ਤਿਸ ਥਾਨ’ ॥ ੪੨ ॥ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਰਿਸ ਕਰਿ ਕਹਿ ਉਚੈ । ‘ਗਹਹੁ
 ਦਰੋਗਾ ! ਨਿਕਟਿ ਪਹੁੰਚੈ । ਇਹੁ ਤਸਕਰ ਲੋ ਜਾਇ ਨ ਘੋਰਾ । ਸੁਭਟ
 ਹਕਾਰਿ ਘੋਰਿ ਚਹੁ ਓਰਾ’ ॥ ੪੩ ॥ ਸੋਧਾ ਕਹੈ ‘ਕਲੀਦ ਨ ਪਾਏ । ਸਰਬ
 ਪੈਰ ਕੋ ਕੁਲਫ ਲਗਾਏ॥ ਸੁਭਟ ਸਹਿਤ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚੈ ਕੈਸੇ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਕਰੇ ਇਨ

^੧‘ਰਕਾਬ ਵਿਚ ਪੈਰ (ਧਰਕੇ) । ^੨‘ਤੁੰਦਾ’ । ^੩‘ਗੁਰ’ ਦਾ ਦਾਸ । ^੪‘ਪਹਿਲਾ ਸੁਭਟ (ਘੋੜਾ) ।

ਕੈਦੀ ਜੈਸੇ ॥੪੪॥ ਰਸਰਨਿ ਸੇਂ ਜਨੁ^੧ ਬੰਧਿ ਬਿਠਾਏ। ਬਨਹਿ ਉਪਾਇ ਨ
ਕੋ ਬਲਲਾਏ^੨ । ਖਿਝ ਕਰਿ ਹਜ਼ਰਤ ਗਾਰਿ ਨਿਕਾਰੈ। ‘ਕੋ ਨਰ ਪਹੁੰਚਹੁ’
ਉਚ ਪੁਕਾਰੈ ॥ ੪੫ ॥ ਸੁਨਿ ਬਿਧੀਏ ਪੁਨ ਉਚ ਬਖਾਨਾ। ‘ਅਹੋ ਸ਼ਾਹ !
ਕੜੇਂ ਕੁਪਤਿ^੩ ਮਹਾਨਾ^੪’। ਘੋਰੇ ਜਥਾ ਜੋਗ ਮੈਂ ਲੀਨੇ। ਸਿਮਰੋ ਬਚ ਜੋ^੫ ਤੁਮ
ਕਹਿ ਦੀਨੇ ॥ ੪੬ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਚਾਕਰੀ^੬ ਮੇਰੀ ਰਹੀ। ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਈ, ਨ ਸੋ
ਮੈਂ ਲਹੀ। ਖੋਜ ਦੇਨਿ ਕੇ ਚਾਰਹੁ ਲਾਖਾ। ਰਹੇ ਇਹਾਂ, ਜੋ ਤੁਮ ਤਬਿ ਭਾਖਾ ॥
੪੭ ॥ ਸਵਾਲਾਖ ਤੁਮ ਫੇਰ ਬਤਾਏ। ਇਕ ਬਿਰਾਟਕਾ^੭ ਮੋਹਿ ਨ ਪਾਏ।
ਲੀਨੇ ਮੋਲ ਸਮਾਨ ਕਿਕਾਨ। ਜੀਨ ਸਮੇਤ^੮ ਇਤੇ ਹੀ ਜਾਨਿ^੯ ॥ ੪੮ ॥
ਰਹੀ ਕੁਛਕੁ ਬਾਕੀ ਮਮ ਜੋਇ। ਬਨਹੁ ਅਰਿਣੀ^{੧੦} ਪੁਚਾਵਹੁ ਸੋਇ। ਨਤੁ
ਲੇਖਾ ਮੇਰਾ ਅਰੁ ਤੇਰਾ। ਹੁਇ ਦਰਗਾਹ ਬੀਚ ਬਡ ਝੇਰਾ ॥੪੯॥ ਜੇ ਅਬਿ
ਚਹੁ ਰੋਕਿਬੇ ਮੋਹੀ। ਧਨ ਕੋ ਦੇਨਿ ਮਤੋ ਨਹਿ ਤੋਹੀ। ਮੈਂ ਗਮਨੋਂ ਨੀਕੇ
ਕਰਿ ਕੂਰਾ। ਸਦਾ ਸਹਾਇਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੂਰਾ ॥੫੦॥ ਇਹੁ ਕਲੀਦ ਸਭਿ
ਹੈਂ ਮਮ ਭੀਰ। ਗੋਰੋਂ ਸਰਿਤਾ ਨੀਰ ਗਹੀਰ^{੧੧}। ਕਰਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਘੇਰਾ
ਪਾਵਨ। ਪ੍ਰਥਮ ਤਾਰੀਅਨ ਕਰਿ ਨਿਕਸਾਵਨ^{੧੨} ॥੫੧॥ ਇਮ ਸਭਿ ਕਹਿ
ਕੇ ਧੀਰਜ ਸਾਥ। ਨਿਭੈ ਬੀਰ ਸਿਮਰਜੋ ਗੁਰ ਨਾਥ। ਪੰਚਮਿਤ ਪੰਚਨ ਕੋ
ਮਾਨਾ। ਕੀਨਿ ਬੰਦਨਾ ਧਰਿ ਗੁਰ ਧਯਾਨਾ ॥੫੨॥ ‘ਅਬਿ ਮੈਂ ਜਾਉਂ, ਫੇਰ
ਸੁਨਿ ਲੀਜੈ। ਕਰਿਬੇ ਹੋਇ ਜਤਨ ਸੋ ਕੀਜੈ। ਬਹੁਰ ਨ ਪਛੁਤਾਵਹੁ ਮਮ
ਪਾਛੇ। ਕਹਹੁ ਕਿ ਸੁਧਿ ਹੋਈ ਨਹਿ ਆਛੇ’ ॥ ੫੩ ॥ ਹਾਥ ਗਹਜੋ ਚੁੱਛਾ
ਗਨ ਤਾਰੀ। ਕਹਿ ਕੇ ਉਚੈ ਇਕ ਦੈ ਬਾਰੀ। ਡਾਰੀ ਸਰਿਤਾ ਨੀਰ ਗਹੀਰ^{੧੩}।
‘ਤੁਮ ਖੁਜਵਾਇ ਲੇਹੁ ਧਰਿ ਧੀਰ’ ॥੫੪॥ ਤਬਿ ਘੋਰੇ ਕਹੁ ਚਾਬੁਕ ਮਾਰਾ।
ਰਿਸ ਕਰਿ ਅਪਨੋ ਬਲ ਸੰਭਾਰਾ। ਉਛਰਜੋ ਛਾਰ ਪਾਰਿ ਦੀਵਾਰ^{੧੪}। ਪਰਜੋ
ਜਾਇ ਵਿਚ ਦੀਰਘ ਬਾਰਿ ॥੫੫॥ ਹਯ ਅਰੂਢਬੇ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਬਿਧੀਏ
ਭਲੇ ਸੰਭਾਰਨ ਕੀਨਿ। ਏਕ ਬਾਰ ਭੀਗੇ ਸਭਿ ਅੰਗ। ਪੁਨ ਜਾਨੂ ਲਗਿ
ਨੀਰ ਤੁਰੰਗ ॥ ੫੬ ॥ ਬਹੁ ਬਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਜੋ ਜਲ ਪਾਰ। ਰੋਕ ਬਾਗ ਕਰ

^੧ਗੋਸਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਨੋਂ। ^੨ਕਿਉਂ ਮੋੜਾ ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ^੩ਯਾਦ ਕਰ ਆਪਣੇ ਬਚਨ! ਨੂੰ
ਜੋ। ^੪ਠੇਕਰੀ। ^੫ਕੋਝੀ। ^੬ਛਾਠੀਆਂ ਸਮੇਤ (ਮਸਾਂ) ਇਤਨੇ ਕੁ (ਮੌਲ) ਦੇ ਹੀ ਜਾਣ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।
^੭ਕਰਜ਼ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ, ਛਾਵ ਅਦਾ ਕਰੇ। ^੮ਝੁੰਘੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ। ^੯ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਕੰਧ ਦੇ ਪਾਰ
ਹੋਇਆ। *ਪਾ:-ਕੁਮਤਿ। †ਪਾ:-ਸਮਾਨ।

ਗੀਵਾ ਧਾਰਿ । ਦੀਨਿ ਦਿਲਾਸਾ ਭਲੇ ਟਿਕਾਯੋ । ਚਾਬਕ ਤੇ ਰਿਸ ਕਰਿ
ਚਪਲਾਯੋ ॥ ੫੭॥ ਸਨੇ ਸਨੇ ਕਰਿ ਪੰਥ ਚਲਾਯੋ । ਨੀਠ ਨੀਠ ਕਰਿ ਸੁਭ
ਗਤਿ ਪਾਯੋ^੧ । ਕਰਿ ਤਾਰਨ ਕੀ^੨ ਸੇਧ ਪਯਾਨੋ । ਚੀਨਤਿ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜਾਤਿ
ਸੁਖ ਠਾਨੋ ॥ ੫੮ ॥

ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਜੀਓ ਸਪਤਮ ਭਾਸੇ 'ਦੁਤੀ ਘੋਟਾ ਨਿਰਾਸਨ' ਖਾੰਡ ਬਰਨਨੇ
ਲਾਮ ਖਬਰ ਤਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੩੬ ॥

੩੨. [ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਲੇ ਗਮਨਨੇ ਪਿਖਿ ਪੰਥ ਕੋ ਹੋਵਤਿ ਰਿਦੈ ਅਨੰਦ।ਗਾਵਤਿ ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਕੋ ਸਬਦ ਉਮਗੇ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਲੇਦ ॥ ੧ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ॥ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੇ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੇ ॥ ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ
ਸੇਵਕ ਕੀ ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੇ ॥ ੧ ॥ ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ
ਦਿਖਾਵੇ ॥ ਜੇ ਜੇ ਕਹੈ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਸੇਵਕੁ ਤਤਕਾਲ ਹੋਇ ਆਵੇ ॥ ੧ ॥
ਰਹਾਉ ॥ ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੋ ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਜੋ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੇ ॥ ਤਿਸ ਕੀ
ਸੋਇ ਸੁਣੀ ਮਨੁ ਹਰਿਆ ਤਿਸੁ ਨਾਨਕ ਪਰਸਾਇ ਆਵੇ ॥ ੨ ॥ ੨ ॥ ੧੨੯ ॥

ਬੋਧਈ ॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਗੁਰ ਸਬਦਨਿ ਗਾਵੈ।ਉਚੀ ਧੁਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਗਾਵੈ ।
ਗ੍ਰਾਮ ਨਗਰ ਜੋ ਮਗ ਮਹਿ ਆਵੈ । ਵਹਿਰ ਵਹਿਰ ਬਿਨ ਤਾਸ ਸਿਧਾਵੈ ॥
੨ ॥ ਧੀਰਜ ਦੇਤਿ ਚਲਾਵਤਿ ਘੋਰਾ । ਜਿਸ ਤੇ ਸ਼੍ਰਮਤਿ ਹੋਹਿ ਤਨ ਬੋਰਾ ॥
ਮਜਲ ਪ੍ਰਥਮ ਕੀ ਚਲਨਿ ਬਿਸਾਲ ॥ ਰਹਨੈ ਬੰਦ^੧ ਹਯ ਭਾ ਬਹੁ ਕਾਲਾ^੨ ॥
੩ ॥ ਮਹਾਂ ਚਤੁਰ ਸੁਭ ਬੁਧਿ ਉਪਜਾਵਤਿ । ਆਛੀ ਰੀਤਿ ਚਲਨੈ ਮਗ
ਜਾਵਤਿ।ਸਰਿਤਾ ਜੁਗਲ ਏਕ ਬਲ ਬਹੋਂ।ਪਹੁੰਚਨੈ ਤਹਾਂ ਨੀਰ ਬਡ ਅਹੈ ॥
੪ ॥ ਲਖਿ ਸੁਭ ਘਾਟ ਉਤਾਰਨੈ ਘੋਰਾ । ਚਰਨਨ ਕੋ ਜਾਨੂ ਲਗਿ ਬੋਰਾ ।
ਤਰਿ ਕਰਿ ਪਾਰ ਭਯੋ ਸਾਭ ਬਾਰੀ^੩ । ਲਖਹਿ ਭੇਵ ਸਭਿ ਦੂਸਰ ਬਾਰੀ^੪ ॥
੫ ॥ ਚਲਨੈ ਜਾਤਿ ਬਿਨ ਭੈ ਬੁਧਿਵਾਨ । ਆਸਮਾਨ ਮਹਿ^੫ ਜਬਾ ਬਿਮਾਨ ।
ਪੀਠ ਤੁਰੰਗਮ ਕੋ ਆਨੰਦ । ਮਨਹੁ ਸੁਰਗ ਸੁਖ ਲਹਨੈ ਬਿਲੇਦ ॥ ੬ ॥
ਬਿਨਾ ਡੋਲ ਬਲ ਤੇ ਕਲ ਚਾਲੇ^੬।ਬੋਰੇ ਕਾਲ ਪਯਾਨ ਬਿਸਾਲੇ।ਰੋਕਿ ਰੋਕਿ
ਹਯ ਪੰਥ ਚਲਾਵੈ । 'ਸ਼੍ਰਮਤਿ ਨ ਹੋਇ' ਸਧੀਰਜ ਜਾਵੈ ॥ ੭ ॥ ਰਹਨੈ
ਕਿਤਿਕਦਿਨ ਜਬਿਹੀਆਇ।ਰੂਪਾ ਗ੍ਰਾਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤਬਿ ਥਾਇ।ਤੰਬੂਨਹੀਂ
ਸੰਬੁਹ ਨਿਹਾਰੇ ।—ਕਿਤ ਗਮਨੇ ਗੁਰ—ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੮ ॥—ਕੁਚ

^੧ਸੁਹਣੀ ਚਾਲੇ ਪਾਇਆ । ^੨ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ । ^੩ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆਂ ਰਹਿਆਂ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਹੋ ਗਿਆ
ਸੀ । ^੪ਸਫਾ ਜਲ । ^੫(ਕਿਉਂਕਿ) ਦੂਸਰੀ ਵਾਰੀ (ਆਇਆ ਹੈ) ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਾਰਾ ਭੇਤ
ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ^੬ਆਕਾਸ਼ ਵਿਚ । ^੭ਸੁਹਣੀ ਚਾਲੇ ।

^੮ਪਾਸ—ਜਾਉ ਬੰਦ ।

ਕਰਜੋ ਇਹ ਥਲ ਤੇ ਕੈਸੇ ? । ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਰਹੇ ਨਹਿ ਤੈਸੇ ?—। ਗੁਮ
 ਬਿਖੈ ਤੂਰਨ ਹੀ ਆਯੋ । ਬੁਝਨ ਕੀਨੋ ਨਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਯੋ ॥ ੯ ॥ ਤਿਸ ਤਬਿ
 ਭਨਜੋ 'ਗੁਰੂ ਕੇ ਆਗੇ। ਬਿਨਤੀ ਕੀਨੀ ਜੋਧ ਸਭਾਗੇ' । ਕਾਂਗੜ ਪੁਰਿ ਨਿਜ
 ਘਰ ਲੈ ਗਯੋ । ਇਸ ਹਿਤ ਡੇਰਾ ਗਮਨਤਿ ਭਯੋ' ॥ ੧੦ ॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ
 ਮਨ ਹੋ ਕਰਿ ਚਾਲਾ । ਕਹਤਿ 'ਧੈਨ ਗੁਰ, ਧੈਨ ਬਿਸਾਲਾ' । ਜੁਗ ਕੋਸਨ ਤੇ
 ਉਤਰਿ ਚਲਾਯੋ। ਰੇਸਮ ਡੇਰਨਿ ਤੇ ਡੁਰਿਆਯੋ ॥ ੧੧ ॥ ਜਗ ਮਗ ਜੀਨ
 ਕਰੈ ਜਿਸ ਕੋਰਾ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਚਲਿ ਕਰਿ ਤਿਸ ਬੇਰਾ। ਗੁਰ ਡੇਰੇ ਕਹੁ ਜਬਿ
 ਨਿਯਰਾਯੋ । ਦੇਖਤਿ ਨਮੋ ਕੀਨਿ ਸਿਰ ਨਜਾਯੋ ॥ ੧੨ ॥ ਆਗੇ ਲਗਜੋ
 ਦਿਵਾਨ ਮਹਾਨੁ । ਰਾਗ ਰੋਗ ਕਰਿ ਰਹੇ ਸੁਜਾਨੁ । ਜੋਧ ਮਹੀਪ ਸਮੀਪ
 ਗੁਸਾਈ' । ਸਿਮਰਤਿ ਸੇਵਕ—ਹਯ ਲੋ ਆਈ'—॥ ੧੩ ॥ ਇਤਨੇ ਮਹਿ
 ਆਵਤਿ ਕੋ ਹੋਰਾ । ਸੰਗ ਤੁਰੰਗਮ ਚਪਲ ਬਡੇਰਾ। ਉਠਿ ਦਿਵਾਨ ਤੇ ਆਗੁ
 ਆਏ । ਦੇਖਨਿ ਕੋ ਬਾਜੀ ਲਲਚਾਏ ॥ ੧੪ ॥ ਉਤਲਾਵਤਿ ਬਿਧੀਏ ਪਗ
 ਗਹੇ । ਸੀਸ ਧਰਜੋ ਬਡ ਆਨੰਦ ਲਹੇ । ਭੁਜਾ ਪਕਰਿ ਗੁਰ ਉਰਧ ਉਠਾਯੋ
 ਅਪਨੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਗੁਰ ਲਾਯੋ ॥ ੧੫ ॥ ਕਹਜੋ 'ਕੀਨ ਤੈ ਬਡ ਉਪਕਾਰਾ ।
 ਜੈ ਦੁਸ਼ਕਰ ਅਤਿ ਕਠਨ ਕਰਾਰਾ' । ਭਯੋ ਅਧਿਕ ਰਿਣ ਸੀਸ ਹਮਾਰੇ ।
 ਜਾਚਹੁ ਬਰ ਅਬਿ ਦੇਹਿ ਉਤਾਰੇ' ॥ ੧੬ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਿਧੀ ਚੰਦ
 ਕਰ ਜੋਰੇ । ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਬਰਤਹੁ ਸਭਿ ਹੀ ਠੋਰੇ । ਕਰਜ਼ ਆਪ ਅਰੁ ਆਪ
 ਚਢਾਵੈ' । ਬਹੁਰ ਦੇਨ ਆਪੇ ਲਲਚਾਵੈ' ॥ ੧੭ ॥ ਇਹ ਸਭਿ ਤੁਮਰੇ ਚੋਜ
 ਵਿਡਾਨਾ। ਕਰਹੁ ਆਪ ਅਰੁ ਆਪਹਿਠਾਨਾ' । ਮੁਖਪਰ ਤੇ ਬਹੁਕਰਨਾ ਕਰਾ।
 ਜਾਚਨ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਹਰੀ' ॥ ੧੮ ॥ ਇਹੁ ਗੁਰ ! ਸੰਗ ਨਾਮ ਕੋ ਰੰਗ।
 ਬੀਤਹਿ ਬੈਸ ਸੰਤ ਕੇ ਸੰਗ'। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ। ਸਭਿਨਿ
 ਸੁਨਾਵਤਿ ਉਚਰਨ ਕੀਨਾ ॥ ੧੯ ॥ 'ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਛੀਨਾ ਗੁਰ ਸੀਨਾ' ।
 ਸਦਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਰਸ ਮਹਿ ਭੀਨਾ । ਸਰਬ ਬਿਕਾਰਨ ਤੇ ਉਰ ਹੀਨਾ। ਹਮਰੇ

‘ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਰਾਇ ਜੋਧ ਨੇ । ‘ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸੇਵਕ ਨੂੰ । ‘ਘੋੜਾ ਲੈ ਆਵੇਗਾ । ‘ਜੇ ਬੜਾ
 ਸੌਖਾ ਤੇ ਕਰਜ਼ਾ ਕਠਨ ਕੰਮ ਸੀ। ‘ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਆਪ ਹੋਚੜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆਪ ਹੋ । ‘ਫਿਰ
 (ਕਰਜ਼ਾ) ਦੇਣਾ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ । ‘ਆਪੇ (ਕਾਰਜ ਆਰੰਭ) ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਆਪੇ (ਉਸ ਨੂੰ)
 ਕਰਦੇ ਹੋ । ‘ਮੰਗਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੂਰ ਕੀਤੀ । ‘ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦਿਓ । ‘ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਛੀਨਾ’,
 ਦੂਰੀ ਦਾ ਸੀਨਾਂ ਹੈ । ਭਾਵ ਛੀਨਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਬੜਾ ਪਿਆਰਾ ਹੈ । ਛੀਨਾ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੀ ਗੋਫ ਸੀ ।

ਉਰ ਅਨੰਦ ਕੋ ਦੀਨਾ ॥੨੦॥ ਦੁਸ਼ਕਰ ਕਾਜ ਸੁਗਮ ਕਰਿ ਲੀਨਾ । ਗੁਰੂ
ਸੇਵ ਮਹਿ ਸੁਮਤਿ ਪ੍ਰਬੀਨਾ । ਇਸਕੇ ਸਮਸਰ ਅਪਰ ਨ ਚੀਨਾ । ਸਭਿ ਕੋ
ਮਨ ਬਿਸਮਾਵਨ ਕੀਨਾ ॥ ੨੧ ॥ ਕਹੈ ਕਹਾਂ ਲਗਿ ਤੋਹਿ ਬਡਾਈ ਅਤਿ
ਚਾਤੁਰਤਾ ਚਿਤ ਉਪਜਾਈ । ਛਲੇ ਸ਼ਾਹ ਜੁਤਿ ਤੁਰਕ ਘਨੇਰੇ । ਅਚਰਜ
ਚਲਿਤ ਲਖੇ ਨਹਿ ਤੇਰੇ ॥੨੨॥ ਜੋਧ ਰੁ ਜੇਠਾ ਬਿਧੀਆ ਮਿਲੇ ਸਭਿਹਿਨਿ
ਕਰਜੈ ਸਰਾਹਨਿ ਭਲੇ । ‘ਸਾਧ ਸਾਧ’ ਸਭਿ ਸਭਾ ਸੁਨਾਵੈ । ‘ਇਹ ਕਾਰਜ
ਤੋਹੀ ਬਨਿ ਆਵੈ ॥੨੩॥ ਅਪਰ ਕੌਨ ਕਰਿ ਸਾਕਹਿ ਐਸੇ ਛਲੇ ਤੁਰਕ ਤੁਰ-
ਕੇਸੁਰ ਜੈਸੇ । ਮਨਹੁ ਕਲੀਕਤਿ ਕੀਨੇ ਸਾਰੇ । ਰਹੇ ਬਿਸੁਰਤਿ ਕੁਮਤਿ
ਬਿਚਾਰੇ’ ॥ ੨੪ ॥ ਹਯ ਗੁਲਬਾਰਾ ਲਿਖੇ ਗੁਰ ਸੈਗ । ਮੇਲਜੈ
ਜਹਿ ਦਿਲਬਾਰਾ ਤੁਰੇਗ । ਪਿਖਤਿ ਪਰਸਪਰ ਜੁਗ ਹਿਹਨਾਏ । ਕਰੇ
ਨੇਰ ਦ੍ਰਿ ਘ੍ਰਾਣੈ ਮਿਲਾਏ ॥ ੨੫ ॥ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਹਿਰੇਖਾ ਬੋਲਤਿ ਭਲੇ । ਜਨੁ
ਜੁਗ ਭ੍ਰਾਤ, ਬਿਛੁਰਿ ਬਹੁ ਮਿਲੇ । ਦਾਸਨ ਕੋ ਤਾਗੀਦ ਬਖਾਨੀ ‘ਹਯ ਕੀ
ਸੇਵਾ ਕਰਹੁ ਮਹਾਨੀ ॥ ੨੬ ॥ ਅਹੈ ਸੁਮਤਿ ਬਹੁ ਮਾਲਸ ਕਰੀਅਹਿ ਖਾਨ
ਪਾਨ ਸਭਿ ਆਗੇ ਧਰੀਅਹਿ’ । ਸੌਂਪਨਿ ਕਰਿ ਜੇਠੇ ਕਹੁ ਤਬੈ । ‘ਰਾਖਹੁ
ਤਕਰਾਈ ਬਿਧਿ ਸਬੈ’ ॥ ੨੭ ॥ ਬਿਧੀ ਦੇਵ ਕੀ ਗਹਿ ਕਰਿ ਬਾਹੂ । ਆਏ
ਪੁਨ ਦਿਵਾਨ ਕੇ ਮਾਂਹੂ । ਬਿਕਸਤਿ ਬੋਲਤਿ ਬੁਝਤਿ ਬਾਤ । ‘ਸਭਿਨਿ
ਸੁਨਾਵਹੁ ਸਰਬ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ॥੨੮॥ ਕਿਮ ਤੁਰੰਗ ਪੁਰਬ ਕੋ ਆਨਜੈ ? ਮਿਲਜੈ
ਸ਼ਾਹ ਸੋਂ ਕਹਾਂ ਬਖਾਨਜੈ ? ਹਯ ਦੂਸਰ ਕੋ ਕੈਸੇ ਹਰਜੈ ? ਮਤਿ ਅੰਧੇ ਸਭਿ
ਕੋ ਕਿਮ ਕਰਜੈ ? ॥ ੨੯ ॥ ਬਿਖਮ ਸਥਾਨ ਦੁਰਗ ਬਡ ਗਾਵੈ । ਰਹਤਿ
ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਨਰ ਜਹਿ ਠਾਂਵੈ । ਅਨਿਕ ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਜਹਿ ਤਕਰਾਈ । ਕਿਮ
ਉਲੰਘ ਆਯੋ ਇਸ ਥਾਈਂ ? ॥ ੩੦ ॥ ਜਿਨ ਦੇਖੀ ਸੋ ਅਤਿ ਬਿਸਮਾਏ ।
ਸੁਨਹਿ ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਨਰ ਸਮੁਦਾਏ । ਸੋ ਭੀ ਸਗਰੋ ਲਖਹਿ ਅਚੰਭਾ ।
ਬਿਦਤਹਿ ਜਗ ਜੋ ਦੇਭ ਅਚੰਭਾ ॥੩੧॥ ਅਪਰ ਕੌਨ ਕਰਿ ਸਾਕਹਿ ਐਸੇ
ਅਚਰਜਲਖਿ ਕਹਿ—ਕੀਨਸਿ ਕੈਸੇ ?—ਬਿੰਦਮਸੰਦ ਜੋਧ ਤੇ ਆਦਿ ਕਹੁ
ਗਾਥਾ, ਸੁਨਿ ਹੁਇੰ ਬਿਸਮਾਦਿ ॥੩੨॥ ਬਿਧੀਆ ਕਹਤਿ ਭਯੋ ‘ਸੁਨ ਸ੍ਰਾਮੀ !
ਤੁਮ ਸਭਿ ਜਾਨਤਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ । ਮੇਹਿ ਬਦਨ ਤੇ ਸਭਿ ਕੋ ਸੁੰਨ ।
‘ਨਾਸਾ । ਹਿਛਕਣਾ । ‘ਜੋ ਬਣਾਉਣ ਕੀਤੀ ਹੈ । ‘ਅਚੰਭਾ ਜਾਣਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ‘ਕਿਵੇਂ
ਕਰ ਲਿਆ ?’

ਚਹੁ ਸੁਨਾਵਨ ਕਰੁਨਾ ਭੈਨ ! ॥ ੩੩ ॥ ਤੈ ਮੈਂ ਕਹੈ ਬਿਤੰਤ ਅਬਿ ਸਾਰਾ ॥
 ਪ੍ਰਥਮ ਰਹੈ ਬਨਿ ਕਰਿ ਘਸਿਆਰਾ ॥ ਸੇਵ ਹਯਨਿ ਕੀ ਇਸ ਥਿਧਿ ਕਿਏ ॥
 ਜਿਸ ਕੋ ਦੋਖਿ ਰੀਝ ਸਭਿ ਗਏ ॥ ੩੪ ॥ ਧਰੈ ਜੀਨ ਸੋ ਥਾਨ ਨਿਹਾਰਾ ॥
 ਨਿਕਸਨਿ ਹੋਤੁ ਭੇਤ ਲੇ ਸਾਰਾ ॥ ਕਰਿ ਇਕੱਤੁ ਸੇਵਕ ਸਮੁਦਾਈ ॥ ਸਾਰ-
 ਬਾਰਨੀ^੧ ਆਨਿ ਪਿਲਾਈ ॥ ੩੫ ॥ ਸਭਿ ਅਚੇਤ^੨ ਭੇ, ਲੇ ਨਿਸਘੋਰਾ ॥ ਪਾਇ
 ਜੀਨ ਰਸਰਨਿ^੩ ਤੇ ਛੋਰਾ ॥ ਦਿਸਿ ਦਰੀਆਉ ਦੁਰਗ ਦੀਵਾਰਾ ॥ ਹਯ ਚਢਿ
 ਚਾਬੁਕ ਹਤਿ ਕਿਯ ਛਾਰ ॥ ੩੬ ॥ ਸੁਨੋ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਕੁਦੈ ਐਸੇ ॥ ਪੰਛੀ
 ਉਡੈ ਜਾਤਿ ਕੋ ਜੈਸੇ ॥ ਏਕ ਬਾਰ ਭੀਗੈ ਲਗਿ ਬਾਰੀ^੪ ॥ ਪੁਨ ਜਾਨੂੰ ਲਗਿ
 ਰਖਿ ਭਾ ਪਾਰੀ^੫ ॥ ੩੭ ॥ ਮਗ ਨਿਚਿੰਤ ਸਲਿਤਾ ਤਰਿ ਆਯੋ ॥ ਸਿਰ ਧੁਨਿ
 ਧੁਨਿ ਹਜ਼ਰਤ ਪਛੁਤਾਯੋ ॥ ਅਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਗਏ^੬ ਰਿਸੈ ਕਹਿ ਤਬੈ ॥ -ਚਾਰ
 ਲੱਛ ਲਿਹੁ ਖੋਜਹਿ ਜਬੈ-॥ ੩੮ ॥ ਮੈਂ ਪੁਨ ਗਯੋ ਦੂਸਰੇ ਹੋਤੁ ॥ ਉਤਰੈ ਧਰਮ
 ਸਾਲ ਹਿਤ ਭੇਤ ॥ ਡਿਡਮ ਫਿਰਤਿ ਸੁਨੈ ਮੈਂ ਜਬੈ ॥ ਖੋਜੀ ਬਨੈ ਚਹਤਿ
 ਜਿਹ ਤਬੈ ॥ ੩੯ ॥ ਸੁਨੀ ਸ਼ਾਹੁ ਸੁਧਿ ਖੋਜੀ ਆਯੋ ॥ ਬਾਂਛਤਿ ਹੁਤੋ ਸਮੀਪ
 ਬੁਲਾਯੋ ॥ ਬੇਸ ਧਰੈ ਅਸ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ॥ ਨਹਿ ਕਿਸ ਹੂੰ ਤੇ ਗਯੋ ਪਛਾਨੀ
 ॥ ੪੦ ॥ -ਰਮਲ ਗਨਕ ਅਰੁ ਸ਼ਗੁਨ ਬਿਚਾਰਨ ॥ ਇਹ ਗੁਨ ਮੇ ਮਚਿ-
 ਕੀਨਿ ਉਚਾਰਨ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਰਿਦੇ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ ਦ੍ਰਿੜਾਯੋ ॥ ਹਯ ਕੋ ਖੋਜ ਲੇਹੁ ਮਨ
 ਭਾਯੋ ॥ ੪੧ ॥ ਅਸੁ ਗੁਲਬਾਰਾ ਪਾਸ ਲੇ ਗਯੋ ॥ ਜਿਮ ਮੈਂ ਕਹਤਿ ਰਹੈ, ਤਿਮ
 ਕਿਯੋ ॥ ਜੀਨ ਪਵਾਇ ਪਠਾਯਹੁ ਡੇਰੇ^੭ ॥ ਸੰਮਨ ਬੁਰਜ ਗਯੋ ਤਿਸ ਬੇਰੇ ॥
 ੪੨ ॥ ਤਿਸ ਨੀਚੇ ਢਿਗ ਮੈਂ ਅਰੁ ਘੋਰਾ ॥ ਤਾਰੇ ਮਾਰਿ ਦਿਏ ਸਭਿ ਪੈਰਾ^੮ ॥
 ਭਾਯੋ ਇਕਾਂਕੀ ਸਭਿ ਅਟਕਾਏ ॥ ਕਰੇ ਕੈਦ ਜਨੁ ਬਸ ਨ ਬਸਾਏ ॥ ੪੩ ॥
 ਸ਼ਾਹੁ ਸੰਗ ਮੈਂ ਬੋਲਤਿ ਰਹੈ ॥ ਦੇਉ ਖੋਜ ਮੈਂ ਸਭਿ ਹੀ ਲਹੈ ॥ ਲਾਰਾ
 ਦੇਤਿ ਨਿਸਾ ਬਡ ਬੀਤੇ ॥ ਘੋਰਾ ਛੋਰਿ ਚਢੈ ਨਿਰਭੀਤੇ^੯ ॥ ੪੪ ॥ ਬੁਝਨਿ
 ਲਗੈ ਸ਼ਾਹੁ ਅਸੁ ਖੋਜ^{੧੦} ॥ ਕਹੈ ਸਾਚ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਓਜ^{੧੧} ॥ ਸਕਲ
 ਜਥਾਰਥ ਕਹਿ ਸਮੁਝਾਯੋ-ਗਹਹੁ ਗਹਹੁ-ਸੁਨ ਸ਼ਾਹੁ ਅਲਾਯੋ ॥ ੪੫ ॥ -
 ਹਯ ਪਲਟੈ ਹਯ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਲੀਨ ॥ ਮੋਹਿ ਨਾਮ-ਕਾਹ^{੧੨}-ਬਿਧੀਆ ਛੀਨ ॥

^੧ਏਗੀ ਸ਼ਰਾਬ । ^੨ਬੇਖਬਰੇ । ^੩ਰਸਿਆ । ^੪ਜਲ ਲੱਗਕੇ । ^੫(ਜਲ ਨੂੰ) ਰੋਖਕੇ ਗੋਭਿਆਂ ਤੱਕ ਪਾਰ ਹੋ ਗਿਆ । ^੬ਪਿਆਰਾ (ਘੋੜਾ) ਚਲਾ ਗਿਆ । ^੭(ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ) ਡੇਰੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ । ^੮ਸਾਰੇ ਦਰਵੱਜੀ । ^੯ਨਿਰਭਰ ਹੋਕੇ । ^{੧੦}ਘੋੜੇ ਦਾ ਖੋਜ । ^{੧੧}ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ । ^{੧੨}(ਮੈਂ) ਕਾਹ ਦਿਤਾ ।

ਆਦਿ ਚਾਕਰੀ ਧਨ ਭਾ ਮੇਰੇ । ਲਿਯੋ ਮੋਲ ਸਮ ਆਛੇ ਹੋਟੇ ॥੪੬॥ ਸਾਹੁ ਕੋਪ
ਕਸੋਂ ਬਾਦ ਕਰੇਤਾ ? ਜੇ ਅਬਿ ਮੋਕੋ ਗਹਜੇ ਚਹੇਤਾ । ਸਭਿ ਤਾਰੀ ਮੈਂ ਪ੍ਰਥਮ
ਮੰਗਾਈ—। ਕਰ ਮਹਿ ਧਰਿ ਕਰਿ ਸਾਹੁ ਦਿਖਾਈ ॥੪੭॥—ਇਹੁ ਸਭਿ ਪਰੀ
ਨਿਕਾਸਨ ਕੀਜੈ । ਖੋਲ ਕੁਲਫ ਮੋਕਹੁ ਗਹਿ ਲੀਜੈ—। ਇਮ ਕਹਿ ਘੇਰਾ
ਤੋਜ ਕੁਦਾਯੋ* । ਉਲੰਘਿ ਦਿਵਾਰ ਬਾਰਿ ਮਹਿ ਆਯੋ ॥੪੮॥ ਪੀਛੇ ਹਾਇ
ਹਾਇ ਬਡ ਰੋਗਾਬਸਿ ਨ ਬਸਾਇ ਭਿਰੇ ਸਭਿ ਪੈਰਾ । ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦ ਪ੍ਰੇਮ
ਉਮਗਾਯੋ । ਮਗ ਸੁਖੇਨ ਗਾਵਤਿ ਚਲਿ ਆਯੋ ॥੪੯॥ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ! ਅਸ
ਦੁਸ਼ਕਰ ਜੇ ਕਾਰਾ । ਤੁਮ ਬਿਨ ਕੋ ਕਰਿ ਸਕੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਧਰਿ
ਮਾਨੁਖ ਲੀਲਾ । ਤੈ ਲੋਕਨ ਪਤਿ ਕਰਹੁ ਸੁਲੀਲਾ ! ॥੫੦॥ ਭਏ ਸਹਾਇਕ
ਜਹਿ ਕਹਿ ਜਾਈ । ਤੋ ਇਹ ਕਾਰ ਕਰਨ ਬਨਿ ਆਈ । ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ
ਮਾਨਜੇ ਸਮਦਾਯੋ । ਸੋ ਚਹੀਐ ਗੋ ਅਬਿ ਕਰਿਵਾਯੋ ॥੫੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
ਸੂਰਜ ਰਿਚਿ ਸਪਤਮੇ ਰਾਸੇ 'ਦੁਤਿਯੇ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਭਿਆਵਨ' ਪੁਸ਼ਟ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਸਪਤ ਤਿਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੩੮ ॥

੩੮. [ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਅਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਿਧੀਏ ਸਕਲ ਕਹਜੇ ਸਹਿਤ ਵਿਸਤਾਰ । ਮੈਂ
ਸੰਛੇਪ ਬਰਨਨ ਕਰਜੇ ਸੁਨਹੁ ਕਥਾ ਸੁਖ ਸਾਰ ॥ ੧ ॥ ਰੋਪਈ ॥ 'ਇਹ
ਚਰਿਤ੍ਰ ਸਭਿ ਤੁਮ ਹੀ ਕੀਨਿ । ਦਾਸ ਜਾਨਿ ਜਸੁ ਮੋਕਹੁ ਦੀਨਿ' । ਇਮ
ਕਹਿ ਬੰਦੇ ਪਦ ਅਰਬੰਦ । ਸੁਨਜੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਭਾ ਨਰ ਬੰਦ ॥ ੨ ॥
ਅਚਰਜ ਭਏ ਸੁਨਤਿ ਚਤੁਰਾਈ 'ਸਾਧ ਸਾਧ' ਸਭਿਹੁਨਿ ਸੁਨਾਈ । 'ਇਹੁ
ਕਾਰਜ ਤੁਝ ਹੀ ਤੋ ਹੋਇ । ਕਰਿ ਨ ਸਕਹਿ ਜਗ ਮਾਨਵ ਕੋਇ' ॥ ੩ ॥
ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਬਿਧੀਏ ਕਰਿਵਾਯੋ । ਤਤਛਿਨ ਕਰਿਬੇ ਸਿੱਖ ਪਠਾਯੋ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
ਗੋਵਿੰਦ ਚੰਦ ਬਖਾਨਾ । 'ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕੋ ਹਮ ਨੇ ਮਾਨਾ ॥੪॥ ਅਬਿ ਹੀ
ਲਜਾਵੇ ਸਭਿ ਕਰਿਵਾਇ' । ਸੁਨਤਿ ਕਰਤਿ ਭੇ ਨਰ ਸਮੁਦਾਇ । ਸੁਨਿ
ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਾਮ ਜੁ ਨੇਰੇ । ਲੇਨਿ ਹੇਤੁ ਚਲਿ ਆਇ ਘਨੇਰੇ ॥ ੫ ॥
ਹੁਕਮ ਦਿਯੋ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਵਾਏ । ਉਤਸਵ ਅਧਿਕ ਭਯੋ ਨਰ ਆਏ । ਕਈ
ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੀ ਹੁਇ ਭੀਰ । ਦਰਸਹਿ ਸ੍ਰੀ ਸੇਵੀ ਬਰ ਬੀਰ ॥੬॥ ਕੋਤਿਕ
ਕੋਤਕ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ । ਰਚਹਿ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬਿਬਿਧਿ ਪ੍ਰਕਾਰੇ । ਬਾਦਿਤ ਅਪਰ
ਨਗਰ ਕੇ ਆਏ । ਡਫ, ਢੋਲਾਦਿਕ ਬਹੁਤ ਬਜਾਏ ॥ ੭ ॥ ਅਧਿਕ

*ਜਲ ਵਿਚ ।

*ਦੋਖੋ ਇਸੇ ਰਾਸ ਦੇ ਅੰਸੂ ੨੬ ਅੰਕ ੨੯ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਟੁਕ ।

ਮੁਦਿਤਿ ਚਿਤ ਹੋ ਨਰ ਨਾਰੀ। ਦਰਸਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਹੋ ਬਲਿਹਾਰੀ। ਮਹਾਂ
ਕੋਲਾਹਲ ਸਭਿ ਮਹਿ ਹੋਵਾ। ਸੁਨੈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁ ਅਚਰਜ ਜੋਵਾ ॥ ੮ ॥
ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਆਯੋ ਸਮੁਦਾਇ। ਪੰਕਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦਿਯੋ ਬਿਠਾਇ। ਦੂਰ ਦੂਰ
ਲਾਗੀ ਗਨ ਪਾਂਤੀ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬੈਠੇ ਚਿਤ ਸ਼ਾਂਤੀ ॥ ੯ ॥ ਬਹੁ ਬਰਤਾਵੇ
ਤਬੈ ਲਗਾਏ। ਦਿਯੋ ਇਤੋ ਜਿਹ ਅਚਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ। ਚਾਰ ਘਟੀ ਲਗਿ
ਇਤਿਕ ਬੁਝਾਯੋ। ਲੇ ਜਿਨ ਅਚਨੇ ਰਹਨੇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਯੋ* ॥ ੧੦ ॥ ਮਿਲੇ
ਹਜ਼ਾਰਨ ਕੇ ਸਮੁਦਾਏ। ਨਹਿ ਨਿਖੁਟਨੋ ਸਗਰੇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ। ਲੀਨਿ ਤਿਹਾ-
ਵਲ ਸਦਨ ਸਿਧਾਏ। ਗੁਰ ਜਸੁ ਪੁਰਿ ਪੁਰਿ ਘਰ ਘਰ ਛਾਏ ॥ ੧੧ ॥ ਜੋਧ
ਸੁ ਜੋਧਾ ਗਨ ਵਿਗ ਬੈਸੇ। ਬਿਧੀਏ ਕਹਨੇ ਗੁਰੁ ਸੰਗ ਐਸੇ। 'ਮਹਾਰਾਜ !
ਅਬਿ ਵੇਰ ਨ ਕੋਈ। ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਕੇ ਰਿਸ ਅਤਿ ਹੋਈ ॥ ੧੨ ॥ ਆਪ
ਚਵਹਿ ਤੂਰਨ ਹੀ ਆਵਹਿ। ਕੈ ਗਾਵੋ ਉਮਰਾਵ ਚਵਾਵਹਿ। ਆਇ ਲਰਹਿ
ਲਸਕਰ ਅਬਿ ਭਾਰਾ। ਇਮ ਜਾਨਹੁ ਜਿਮ ਮੋਹਿ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੧੩ ॥ ਪਹੁੰਚੇ
ਹੀ ਸ਼ੱਤੁ ਗਨ ਲਖੋਬਨਿ ਸੁਚੇਤੁ ਨਹਿ ਆਲਸ ਰਖੋ। ਛਾਰੇ ਰਹੈ ਤੁਰੰਗਮ
ਜੀਨ । 'ਸਕਲ ਤੁਫੰਗਨਿ ਤਮਾਰੀ ਕੀਨਿ' ॥ ੧੪ ॥ ਸੁਨਿ ਗਨ ਤੁਰਕਨ
ਕੋ ਆਗਵਨੁ। ਜਗਨੋ ਬੀਰ ਰਸ ਉਰ ਅਰਿਦਵਨੁ। ਬੁਝਨੋ ਤਬੈ ਜੋਧ ਕੇ
ਸੰਗ। 'ਇਹਾਂ ਕਰਹੁ ਤੁਮ ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਜੰਗ?' ॥ ੧੫ ॥ ਅਪਨੇ ਹੋਹਿ ਅਲਪ
ਭਟ ਨਾਲ। ਸ਼ੱਤ ਬਿੰਦ ਚਵਿ ਅਏ ਬਿਸਾਲ। ਕਠਨ ਦੁਰਗ ਮਹਿ ਹੋਇ
ਪਵੇਸ਼ੁ। ਕੈ ਜੰਗਲੈ ਬਲ ਪਿਖਹੁ ਵਿਸੇਸ਼ੁ ॥ ੧੬ ॥ ਕਿਧੋਂ ਮਰੂ ਬਲ ਹੈ ਇਤ
ਕੋਇ। ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਰਹਹੁ ਮਵਾਸੇ ਹੋਇ ?'। ਜੋਧ ਕਹਨੋ ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਹੋਰ।
'ਮਹਾਰਾਜ ! ਹੁਇ ਸੰਘਰ ਘੋਰ ॥ ੧੭ ॥ ਅਹੈ ਦਿਲੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਬਹੁ ਸੈਨ।
ਰਾਜ ਜਗਤ ਕੋ, ਗਿਨਤੀ ਹੈ ਨਾ। ਟਰਹੁ ਆਪ ਕਿਮ ਸਰਬਰ ਹੋਵਹੁ'।
ਤੋਪ ਜੰਬੂਰਨ ਕੋ ਗਨ ਜੋਵਹੁ ॥ ੧੮ ॥ ਜੰਗਲ ਬਿਖੈ ਪਵੇਸ਼ਹੁ ਦੂਰ। ਤਾਲ
ਬਿਲੋਕਹੁ ਜਹਿ ਜਲ ਰੂਰ। ਤਿਸਕੇ ਤੀਰ ਰਾਖੀਅਹਿ ਭੋਰਾ। ਭੋਜਹਿ
ਲਸਕਰ ਸ਼ਾਹੁ ਘਨੇਰਾ ॥ ੧੯ ॥ ਖੋਜਿ ਖੋਜਿ ਕਰਿ ਇਤ ਉਤ ਥਾਨ। ਹਰਿ
*ਜੋਧ ਰਾਇ ਜੀ ਸਾਰੇ ਸੁਰਮਿਆਂ ਸਮੇਤ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ। *ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ (ਛੇਤੀ ਆਏ ਨੂੰ) ਤਕ
ਰਹੇ ਹੋ (ਇਵੇਂ ਮੈਨਾ ਆਈ) ਜਾਣੇ। *ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਰਿਵੇ ਵਿਚ।
*ਦਿਲੀਪਤ। *ਆਪ ਟਲ ਜਾਓ ਕਿਵੇਂ ਬਹੱਬਰ ਹੋ ਸਕੋਗੇ।

*ਇਥੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦੋ ਹੋਰ ਤੁਕਾਂ ਛਾਪੇ ਦੇ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ:—
ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਮਨ ਸਭਿ ਕੇ ਹੋਵਾ। ਨਰ ਨਾਰਿਨ ਬਾਲਿਕ ਸਭਿ ਖੋਵਾ।

ਜੈ ਹੈ ਹੁਇ ਕਰਿ ਵੇਰਾਨ। ਜੰਗਲ ਵਿਖੈ ਸੁ ਪਵਿਸੈ ਨਾਂਹੀ। ਜਲ ਕੇ ਬਲ
 ਭੇਵ ਨ ਤਿਨ ਪਾਹੀ^੧ ॥ ੨੦ ॥ ਲਵਪੁਰਿ ਕੈ ਦਿੱਲੀ ਚਲਿ ਜਾਇ। ਬਹੁਰ
 ਪਵੇਸ਼ਹੁ^{*} ਇਸ ਬਲ ਆਇ। ਬਿਬਿਧ ਬਿਲਾਸ ਕਰਹੁ ਹਰਖਾਵਹੁ। ਸਿਖ
 ਸੰਗਤ ਕੇ ਸੁਖ ਉਪਜਾਵਹੁ ॥ ੨੧ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮਤਿ ਹੈ ਏਕ।
 ਬਿਨ ਬਿਖਾਵੇ^੨, ਹੋ ਜਲਧਿ ਬਿਬੇਕ^੩। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸੁਮਤਿ ਨਿਧਾਨ।
 ਸੁਨਤਿ ਜੋਧ ਤੇ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨਿ ॥ ੨੨ ॥ 'ਇਹ-ਮਤਿ ਨਹੀਂ ਪਸੰਦ
 ਹਮਾਰੇ। ਹੋਹਿ ਨ ਜੰਗ, ਨ ਸ਼ੱਤੁ ਮਾਰੇ। ਸ਼ਾਹੁ ਸਹਿਤ ਗਨ ਤੁਰਕ ਬਖਾਨੈਂ।
 -ਲਰਹਿ ਨ ਅਬਿ ਉਰ ਮਹਿ^੪ ਡਰ ਮਾਨੈ--॥ ੨੩ ॥ ਪਲਟਾ ਲੇਨਿ ਤੁਰੰਗਮ
 ਕੇਰਾ। ਤੋ ਰਣ ਚਹੀਅਤਿ ਕਰਨਿ ਬਡੇਰਾ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੁਰੰਗਮ ਸੈਨਾ ਰਾਖਨ।
 ਹੋਤਿ ਸਫਲ ਸੰਘਰ ਕੇ ਕਾਂਖਨ^੫ ॥ ੨੪ ॥ ਤੁਰਕਨਿ ਸਾਬ ਲਰਨ ਗੁਨ
 ਘਨੇ। ਮਰੇ ਦੇਵ ਪੁਰਿ ਬਾਸਾ ਬਨੇ। ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਕੇ ਸੁਖ ਪਾਇ।
 ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਕਸ਼ਟ ਮਿਟਾਇ ॥ ੨੫ ॥ ਜੀਵਤਿ ਜਸੁ ਬੀਵਤਿ ਜਗ
 ਮਾਂਹੀ। ਸੁਖ ਭੋਗਤਿ ਹੁਇ ਬਿਘਨ ਬਿਨਾ ਹੀ। ਲੋਕ ਜਿ ਦੋਨਹੂੰ ਹਲਤਿ
 ਪਲੀਤੇ। ਸੁਭਟਨਿ ਕੀ ਭੁਜ ਸੋ ਲਟਕੀਤੇ ॥ ੨੬ ॥ ਹਮ ਛੱਡੀ ਕਿਮ ਛੋਰਹਿ
 ਰਨ ਕੋ। ਅਬਹਿ ਮਨੋਰਥ ਹੋਯਸਿ ਮਨ ਕੋ। ਦੇਖਹੁ ਜਬਹਿ ਪੜਹਿ
 ਸੰਗ੍ਰਾਮੁ। ਸ਼ੱਤੁ ਪਠਾਵੈਂ ਜਮ ਕੇ ਧਾਮੁ ॥ ੨੭ ॥ ਭਯੋ ਯੁੱਧ ਜੁਗ ਸਮੈ^੬
 ਹਮਾਰਾ। ਅਬਿ^੭ ਬਿਸਾਲ ਹੀ ਪਰਹਿ ਅਖਾਰਾ। ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਮੇਤ ਬਡੇ ਉਮਰਾਵ।
 ਮਾਰਹਿ ਪੁਨ ਦਫਨਹਿ ਰਣ ਥਾਵ ॥ ੨੮ ॥ ਉਪਰ ਬੈਠਕ ਬਨਹਿ ਹਮਾਰੀ।
 ਬੈਠਹਿ ਬੋਲਹਿ ਸਾਬ ਤੁਮਾਰੀ। ਲਰਿਬੇ ਹੇਤੁ ਬਤਾਵਹੁ ਬਾਨ।
 ਜਹਾਂ ਪਰਹਿ ਤੁਰਕਨ ਘਮਸਾਨ ॥ ੨੯ ॥ ਰਣ ਤਜਿਬੇ ਮੁਹਿ ਨਹਿ ਮਨ
 ਭਾਵੈ। ਅਹੈ ਉਚਿਤ ਲਰਿਬੇ ਜਸੁ ਪਾਵੈ^੮। ਜੋਧਰਾਇ ਲਖਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਸੈ।
 ਹਰਖਤਿ ਮੁਖ ਤੇ ਬਾਕ ਪ੍ਰਕਾਸੈ ॥ ੩੦ ॥ 'ਧੰਨ ਗੁਰੁ ਸਭਿ ਕੁਛ ਤੁਮ
 ਹਾਥ। ਚਹਹੁ ਸੁ ਕਰਹੁ ਬਾਕ ਕੇ ਸਾਥ। ਲਰਿਬੇ ਤੇ ਕਿਉਂ ਹੋਇ ਨ
 ਸੱਕਈ^੯। ਮਰਹਿ ਸ਼ੱਤੁ ਰਿਸ ਕਰਿ ਜੋ ਤੱਕਈ ॥ ੩੧ ॥ ਇਹਾਂ ਲਰਨ ਕੋ ਘਾਤ
 ਸੁਨੀਜੈ। ਭਰਜੋ ਤਾਲੋਂ ਜਲ ਜਹਾਂ ਲਖੀਜੈ। ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਮਹਿ ਉਜਾਰ

^੧ਜਲ ਦੇ ਥਾਂ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ^੨ਬਿਨਾ ਬਗੜੇ ਤੋਂ ਇਕ ਮਤਾ ਇਹ ਹੈ। ^੩ਜੁੱਧ ਦੇ ਚਾਹਿਆਂ। ^੪ਦੇ ਵਾਰੀ (ਅਰੇ) ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ^੫ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ^੬ਪਾ:—ਬਿਰਾਜਹੁ।

ਹੁਇ ਭਾਰੀ । ਖੋਜਨੋ ਪਾਇ ਨਹੀਂ ਕਿਤੁ ਬਾਰੀ ॥ ੩੨ ॥ ਸੋ ਸਰੁਵਰੁ ਘੋਰਹੁ
ਚਹੁ ਓਰ । ਪਾਇ ਨ ਹਲਹਿ ਪਰੇ ਬਡ ਜੋਰਿ । ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਜਬਿ ਜੁਧ
ਪ੍ਰਕਾਸੇ । ਰਿਪੁ ਗਨ ਕੋ ਬਹੁ ਲਾਗਹਿ ਪ੍ਰਸਾਸੇ ॥ ੩੩ ॥ ਕੋਤਿਕ ਮਰਹਿ
ਸਸਤੁ ਕੇ ਮਾਰੇ । ਕਿਤਿਕ ਚਹਤਿ ਜਲ ਕੋ ਤਿਸ ਬਾਰੇ। ਖੋਜਨੋ ਪਾਇ ਨਹੀਂ
ਜਿਸ ਕਾਲਾ । ਤਬਿ ਭਾਜਹਿ ਧਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੩੪ ॥ ਬਹੁਰ ਨ
ਜਾਨਿ ਦੇਹਿ ਸੁਖ ਸੇਤੀ। ਕਟਹਿ ਖੜਗ ਸੋ ਜਯੋਂ ਪਕਿ ਖੇਤੀ। ਲੂਟ ਲੇਹਿਗੇ
ਸਸਤੁ ਤੁਰੰਗ । ਰਾਖਹਿ ਮਾਰਿ ਸੱਤੁ ਗਨ ਜੰਗ ॥ ੩੫ ॥ ਕਹੇ ਬਚਨ
ਉਤਸਾਹਿ ਸਮੇਤ। ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭੇ ਫ੍ਰਿਪਾ ਨਿਕੇਤ। 'ਸੁਨਹੁ ਜੋਧ। ਐਸੇ ਅਬਿ
ਥਾਨੇ । ਕਰਹੁ ਬਤਾਵਨ ਤੂੰ ਸਭਿ ਜਾਨੇ ॥ ੩੬ ॥ ਗਾਹਜੇ ਜੰਗਲ ਦੇਸ
ਘਨੇਰਾ । ਬਿਖਮ ਸੁਗਮ ਥਲ ਤੋਂ ਸਭਿ ਹੋਰਾ' । ਜੋਧਰਾਇ ਮਨ ਮੈਂ ਕਰਿ
ਗਿਨਤੀ । ਸਭਿ ਥਲ ਕੀ ਲਖਿ, ਭਾਖਤਿ ਬਿਨਤੀ ॥ ੩੭ ॥ 'ਸੁਨਹੁ ਪ੍ਰਭੂ!
ਮੈਂ ਜਾਨਜੋ ਥਾਨ । ਜਹਾਂ ਕਰਹੁ ਤੁਮ ਜੰਗ ਮਹਾਨ । ਹਤਹਿ ਤੁਰਕ ਅਰੁ
ਰਹਹਿ ਸੁਖਾਰੇ । ਭਾਜਹਿ ਰਿਪੁ ਕਰਿ ਪਾਨਨਿ ਪ੍ਰਸਾਰੇ ॥ ੩੮ ॥ ਪੰਚ ਰੁ ਚਾਰ
ਕੋਸ ਇਸ ਥਲ ਤੇ । ਭਰਜੇ ਸਰੋਵਰ ਸੁੰਦਰ ਜਲ ਤੇ । ਤਿਸ ਕੇ ਗਿਰਦ
ਕਰਹੁ ਚਲਿ ਡੇਰਾ । ਹਮ ਤੇ ਦੱਖਨ ਦਿਸਿ ਮਹਿ ਹੋਰਾ ॥ ੩੯ ॥ ਚਾਰਕਿ
ਪੰਚ ਕੋਸ ਇਕ ਗਾਮ । ਜਿਹ ਕੋ ਕਹੈਂ ਨਿਥਾਲਾ ਨਾਮ । ਹਮ ਨਹਿ
ਤਜਾਗਹਿ ਗੇ ਜਲ ਸੇਇ । ਸੱਤੁ ਪਲਾਇੰ ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ ਹੋਇ' ॥ ੪੦ ॥ ਸੁਨਤਿ
ਜੋਧ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਨੀ । 'ਇਹੁ ਤੋਂ ਆਛੀ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ । ਅਬਿ ਤੋਂ ਪਰੀ
ਸੰਝ ਲਖਿ ਲੀਜੈ । ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਇ ਪ੍ਰਸਥਾਨੋਂ ਕੀਜੈ ॥ ੪੧ ॥ ਆਵਹਿ ਸਾਹੁ ਕਿ
ਲਸਕਰ ਭਾਰੋ। ਹੱਥਜਾਰਨ ਕੋ ਪਕਰਿ ਸਿਧਾਰੇ'। ਮਸਲਤ ਜਬਿ ਨੀਕੇ ਕਰਿ
ਲੀਨਿ । ਬਹੁ ਬਾਰੁਦ ਅਨਾਵਨਿ ਕੀਨਿ' ॥ ੪੨ ॥ ਮਣ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਕਾ
ਮੰਗਵਾਯੋ । ਬੰਦ ਸੁਨਾਰਨਿ ਤੇ ਵਲਿਵਾਯੋ । ਦੀਨੀ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ ਮਨ
ਭਾਵਤਿ। ਡਾਰਤਿ ਗੋਰੀ ਤੁਪਕ ਚਲਾਵਤਿ ॥ ੪੩ ॥ ਜਿਸ ਢਿਗ ਧਨੁਖ, ਤੀਰ
ਕੋ ਛੋਰਤਿ । ਨਿਜ ਵਿੰਦਯਾ ਕਰਿ ਅਰਿ ਉਰ ਛੋਰਤਿ । ਤਿਨ ਕੋ ਤਰਕਸ਼^੧
ਬਖਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਤੀਛਨ ਭੀਛਨ ਸਰ ਗਨ ਭਰੇ ॥ ੪੪ ॥ ਕੋਤਿਕ ਕੋ ਤੇਮਰ ਖਰ
ਦਏ । ਸਰਬ ਲੋਹ^੨ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ^੩ ਲਏ। ਸੰਢ, ਸਰੋਹੀ, ਤੇਗੋ ਚੋਰੇ। ਖੰਡੇ, ਖੜਗ
ਦੁਪਾਰੇ ਗੋਰੇ' ॥ ੪੫ ॥ ਹੁਤੇ ਤਬੇਲੇ ਖਰੇ ਤੁਰੰਗ। ਬਖਸ਼ਿ ਦਿਏ ਤਿਸ ਛਿਨ
'ਮੰਗ ਵਨਾ ਕੀਤਾ । 'ਭੈਥੇ । 'ਵੇਲਾਦ । 'ਬਰਛੀ । 'ਭਾਰੇ।

ਹਿਤ ਜੰਗ। ਕਰਾਬੀਨ^੧ ਬਹੁ ਤੁਪਕ ਤਮਾਂਚੇ^੨। ਜਿਸ ਕੇ ਲਗਤਿ ਨ ਸੱਤੁ
 ਬਾਚੇ ॥ ੪੬ ॥ ਕੌਸ ਬਿਖੈ ਤੇ ਸਭਿ ਮੰਗਵਾਏ। ਬਖਸ਼ ਦਏ ਸੁਭਟਨਿ
 ਸਮੁਦਾਏ। ਲੇ ਰਜਾਇ ਘਰ ਜੋਧ ਸਿਧਾਰਾ। ਤਿਨ ਭੀ ਤਜਾਰ ਕਰਜੇ ਦਲ
 ਸਾਰਾ ॥ ੪੭ ॥ ਕੇਤਿਕ ਚਾਕਰ, ਕੇਤਿਕ ਭਾਈ। ਸਰਬ ਬਟੋਰਿ ਕਰੇ
 ਮਮੁਦਾਈ। ਸੁਭਟ ਹਜ਼ਾਰ ਏਕ ਤਿਹ ਸੰਗ। ਤਿਨ ਭੀ ਬਖਸ਼ੇ ਸਸਤੁ ਤੁਰੰਗ
 ॥ ੪੮ ॥ ਸਾਵਧਾਨ ਲਰਿਬੇ ਹਿਤ ਕਰੇ। ਗੋਰੀ ਬਹੁ ਬਰੂਦ ਲੈ ਭਰੇ। ਸਰਬ
 ਜਾਮਨੀ ਮਹਿ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ। ਭਈ ਸੁਚੇਤ ਬਾਹਿਨੀ ਮਾਰੀ ॥ ੪੯ ॥

ਭਿਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿਖੇ ਸਪਤਮ ਗਾਂਥ 'ਜੰਗ ਫ਼ਤਾਹੀ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਅਸਟ ਤ੍ਰਿਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੪੮ ॥

੩੮. [ਕਾਂਗੜ ਪੁਰੋ ਲੁਥ]।

ਏਹਗ ॥ ਸੁਨਿਆਰੇ ਆਦਿਕ ਸਕਲ ਨਿਸ ਮਹਿ ਕਰੀ ਸੁ ਕਾਰ। ਖਾਨ
 ਪਾਨ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੇਵੇ ਨਿਦਾਧਾਰਿ ॥ ੧ ॥ ਚੌਧਈ ॥ ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ
 ਸਤਿਗੁਰ ਜਾਗੇ। ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਕਰਨਿ ਅਨੁਰਾਗੇ। ਕਹਿ ਕਰਿ ਦੁੰਦਭਿ ਕੋ
 ਬਜਵਾਯੇ। ਮਹਾਂ ਧੁਨੀ ਜਨੁ ਘਨੁ^੩ ਗਰਜਾਯੇ ॥ ੨ ॥ ਸੁਨਤਿ ਜੋਧ ਪੁਰਿ
 ਮਹਿ ਤਬਿ ਜਾਗਾ। ਸੋਚ ਸਨਾਨ ਕਰਨ ਕਹੁ ਲਾਗਾ। ਦੋਨਹੂੰ ਧੁਜਨੀ^੪ ਕੇ
 ਬੁਟ ਭਾਰੇ। ਜਾਗਤਿ ਕੀਨਿ ਸੁਚੇਤਾ^੫ ਸਾਰੇ ॥ ੩ ॥ ਬਸਤੁ ਬਸਤੁ ਪਹਿਰੇ
 ਨਿਜ ਅੰਗ। ਡਾਰੇ ਸੁੰਦਰ ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਾ। ਸੁਭਟ ਸਕਲ ਉਤਸਾਹੁ ਸਮੇਤ।
 ਚਾਹਤਿ ਬਿਜੈ ਕਰਜੇ ਰਣ ਖੇਤ ॥ ੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਚੈਦ ਅਨੰਦੇ।
 ਹਿਤ ਰਣ ਕੇ ਉਤਸਾਹਿ ਬਿਲੰਦੇ। ਬਸਤੁ ਨਵੀਨ ਸਰਬ ਹੀ ਪਾਏ।
 ਦੀਰਘ ਜਾਮਾ ਗਰਹਿ ਸੁਹਾਏ ॥ ੫ ॥ ਸੁੰਦਰਸੇਤ ਬਡੀ ਦਸਤਾਰ। ਜ਼ਰੀਦਾਰ
 ਜੁਗ ਛੋਰ^੬ ਉਦਾਰ। ਪੇਚ ਅਨੂਠੇ^੭ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲਾਏ। ਉਪਰ ਬਾਂਧੀ
 ਜਿਗਾ ਸੁਹਾਏ ॥ ੬ ॥ ਜਰੇ ਜਵਾਹਰ ਜਾਗਤਿ ਜੋਤਿ। ਦੀਪਤਿ ਦਿਪਤਿ ਸੁ
 ਦੀਪਤਿ ਹੋਤਿ^੮। ਤੀਖਨ ਖੰਡ। ਖਰੇ ਦੁਧਾਰਾ। ਲੋਕਰ ਬਿਖੇ ਗਰੇ ਮਹਿ ਡਾਰਾ।
 ੭ ॥ ਤਰਕਸ਼ ਖਰ ਖਪਰੇ ਭਰਿਵਾਯੇ। ਉਪਰ ਹੀਰਨ ਤੇ ਦਿਪਤਾਯੇ। ਗੁਰ
 ਮਹਿ ਡਾਰਿ ਸੁ ਬਾਂਧਯੋ ਕਟਸੇਂ। ਕਸਿ ਕਟਿ^੯ ਬਹੁ ਸੂਖਮ ਦਿਢ ਪਟ ਸੇਂ ॥
 ੮ ॥ ਜਮਧਰ ਤਿਸ ਮਹਿ ਕਰੀ ਸਜਾਵਨ। ਧਨੁਖ ਕਠੌਰ ਲੀਨਿ ਮਨ
 ਭਾਵਨ। ਭਾਏ ਅਰੁਢਨਿ ਕੋ ਜਬਿ ਤਜਾਰੀ। ਜੋਧ ਪਠਜੇ ਨਰ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੀ ॥

^੧ਛੋਟੀ ਬੰਦੂਕ [ਫ਼੍ਰਾਂਸੀਸੀ, Carbine]। ^੨ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਸਤੌਲ। ^੩ਬੋਲ। ^੪ਸੇਨਾ। ^੫ਸੋਜ
 ਸਨਾਨ। ^੬ਦੋਵੇਂ ਪੈਲੇ। ^੭ਅਚਰਜ। ^੮ਦੀਵੇ (ਜਿਵੇਂ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੇ ਹਨ (ਤਿਵੇਂ) ਸੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੇ
 ਹਨ। ^੯ਲੋਕ ਕਸਿਆ।

੬॥ ‘ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਮੋਕਹੁ ਲੇ ਕਰਿ ਸੰਗ। ਆਪ ਅਰੋਹੋ ਤੋਜ ਤੁਰੰਗ’। ਸਸਤ੍ਰੁ ਬਸਤ੍ਰੁ ਬੈਸੇ ਗੁਰ ਪਹਿਰੇ। ਜੋਧ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਹੈਂ ਕੁਛ ਠਹਿਰੇ ॥੧੦॥ ਸਿਖ ਕੀ ਤਨੁਜਾ ਸੁਨਯੋ ਪ੍ਰਸੰਗ। ‘ਤੁਰਕਨ ਸੰਗ ਪਰਹਿ ਗੁਰ ਜੰਗ’। ਜੋਧ ਆਪਨੋ ਪਤਿ ਸਮੁਝਾਯੋ। ‘ਭਲੀ ਕਰੀ ਤੁਮ, ਮਮ ਮਨ ਭਾਯੋ॥੧੧॥ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਗੁਰ ਪੂਰਾ। ਕਰਮ ਕਰਤਿ ਮਾਨਵ ਸਮ ਰੂਰਾ। ਕਬਹੂੰ ਨ ਹੂਜਹਿ ਇਨ ਪ੍ਰਤਿਕੁਲ। ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਰਹੀਅਹਿ ਅਨਕੁਲ ॥੧੨॥ ਨਹਿ ਸੰਗਾਮ ਬਿਖੈ ਡਰ ਕੋਈ। ਲਸਕਰ ਤੁਰਕ ਜਿ ਵਸ ਗੁਨ ਹੋਈ। ਨਰ ਬਪੁਰੇ ਇਹ ਕਹਾਂ ਅਗਾਰੀ। ਸੁਰਪਤਿ ਲਰਹਿ ਜਿ ਲੇ ਸੁਰ ਝਾਰੀ॥੧੩॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਭਿਨਿ ਪਲਾਵਹਿ। ਸੱਤੁ ਹਤਹਿ ਜੀਤ ਕੋ ਪਾਵਹਿ। ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਹੁ ਤੇ ਕੀਜਹਿ ਤ੍ਰਾਸ। ਗੁਰੁ ਸਹਾਇ, ਤੋ ਸਦਾ ਬਿਲਾਸ’ ॥੧੪॥ ਸਨਮੁਖ ਹਤਹੁ ਸੱਤੁ ਰਣ ਬਿਖੈ। ਹੁਇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰੁ ਪਿਖੈ। ਨਿਜ ਕੁਲ ਓਰ ਨਿਹਾਰਨਿ ਕਰੀਅਹਿ। ਸੁਜਸੁ ਜਗਤ ਜਾਹਰ ਬਿਸਤਰੀਅਹਿ’ ॥੧੫॥ ਨਿਜ ਤ੍ਰਿਯ ਤੇ ਸੁਨਿ ਜੋਧ ਉਚਾਰੀ। ‘ਮਮ ਉਰ ਉਪਜੀ ਸਰਧਾ ਭਾਰੀ। ਗੁਰ ਕੋ ਸੰਗ ਨ ਤਜੋਂ ਕਦਾਈਂ’। ਇਨ ਪਦ ਤਰੈ ਦਿਉ ਪ੍ਰਾਨ ਗਵਾਈ ॥੧੬॥ ਦੋਨਹੁ ਲੋਕ ਭਲਾ ਜੋ ਕਰਿਹੀਂ। ਮੁਰਖ ਇਨ ਕੀ ਸ਼ਰਨ ਪ੍ਰਹਾਰੀਂ। ਜਜੋਂ ਜਜੋਂ ਰਣ ਮਹਿ ਆਇਸੁ ਦੇ ਹੈਂ। ਜਹਾਂ ਪਠਹਿ, ਜਿਹ ਸੰਗ ਲਰੈ ਹੈਂ ॥੧੭॥ ਤਹਿ ਘਾਲੋਂ ਘਮਸਾਨ ਘਨੇਰਾ। ਸੁਨੀਅਹਿ ਇਹਾਂ ਜਥਾ ਬਲ ਮੇਰਾ’। ਇਮ ਦੇਪਤਿ ਕਹਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ। ਸਸਤ੍ਰੁ ਬਸਤ੍ਰੁ ਪਹਿਰੇ ਭਨ ਤਾਂਹੀ ॥੧੮॥ ਚਵਿ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਤਬਿ ਚਲਿ ਆਯੋਗੁਰ ਪਗ ਪੰਕਜ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ। ਭ੍ਰਾਤ ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਆਨਾ। ਦੋਨਹੁ ਜੋਧਾ ਬਲੀ ਮਹਾਨਾ ॥੧੯॥ ਸਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸ ਬਿਠਾਏ। ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸੈਨ ਸੰਗ ਲਜਾਏ। ਜੋਧ ਰਾਇ ਕਹਿ ‘ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਪੂਰੇ। ਅਬਿ ਅਰੁਵਿਬੈ ਬਨਹਿ ਜ਼ਰੂਰੇ’ ॥੨੦॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗਿਰਾ ਉਚਾਰੀ। ‘ਹਮ ਬੈਠੈ ਬਨਿ ਕਰਿ ਅਬਿ ਤਜਾਰੀ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਦਿਵਸ ਕੇ ਡੇਰਾ। ਗਮਨਹਿ, ਕਰਹਿ ਤਾਲ ਜਲ ਘੇਰਾ’ ॥੨੧॥ ਨਾਮ ‘ਜਾਨ ਭਾਈ’ ਹਯ ਮੇਲਾ^੧। ਧਰਿ ਦੂਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ‘ਸੁਹੇਲਾ’। ਸਬਰ ਜਵਾਹਰ ਜੀਨ ਜਰਾਉ। ਦਨਹੁ ਪਰ ਸ਼ੋਭਤਿ ਦੁਤਿ ^੨ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਲੋਕੇ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰ ਬੀ ਲੋਕੇ। ^੩ਤਾਂ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਹੈ। ^੪ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਹੇਠ। ^੫ਦੇਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ (ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ) ਭੁਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ^੬(ਇਕ) ਘੋੜੇ ਦਾ ਨਾਮ ‘ਜਾਨ ਭਾਈ’ ਰਖਿਆ ਸੀ।

ਦਾਉ' ॥ ੨੨ ॥ ਕਹਨੇ 'ਜਾਨ ਭਾਈ' ਮੰਗਵਾਯੋ। ਸੁਮਤਿ ਸੁਹੇਲਾ ਲਖਿ
ਨ ਅਨਾਯੋ। 'ਕੋਤਲ ਚਲਹਿ ਸੰਗ ਝੁਰਿਆਯੋ'। ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਹੁਕਮ
ਤੁਰਤ ਲੇ ਆਯੋ ॥ ੨੩ ॥ ਜੋਧਾਰਾਇ ਕੋ ਕਰ ਗੁਰ ਗਹਨੇ। ਆਗੇ ਹੋਇ
ਤੁਰੰਗਮ ਲਹਨੇ। ਕਰਹਿ ਸਰਾਹਿਨ ਤਬ ਆਰੋਹੇ। ਮਨਹੁ ਬਿਸਨੁ ਖਗ-
ਪਤਿ* ਪਰ ਸੋਹੇ ॥ ੨੪ ॥ ਕਹਨੇ, ਰਾਇ ਤਬ ਨਿਜ ਹਯ ਚਢਨੇ। ਉਰ ਉਤਸਾਹੁ
ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਬਢਨੇ। ਪਰੀ ਚੋਬ ਧੌਸਾ ਧੁੰਕਾਰਾ। ਸੁਨਤਿ ਅਰੁਢਨੇ ਤਬਿ
ਦਲ ਸਾਰਾ ॥ ੨੫ ॥ ਤੀਨ ਹਜ਼ਾਰ ਚਮੁ ਗੁਰ ਕੇਰੀ। ਕਾਂਗੜ ਪਤਿ
ਹਜ਼ਾਰ ਤਿਸ ਬੇਰੀ। ਚਤਰ ਸਹੇਸੁ ਸੰਗ ਈਢ ਚਾਲੀ। ਲਰਿਬੈ ਹਿਤ ਚਿਤ
ਚੌਪ ਬਿਸਾਲੀ ॥ ੨੬ ॥ ਮਾਰਗ ਗਮਨੇ ਗੁਰੁ ਅਗਾਰੀ। ਜੋਧ ਬਰਾਬਰ
ਕਰਨੇ ਹਕਾਰੀ। ਚਲੇ ਸਰਾਹਤਿ ਚਪਲ ਤੁਰੰਗ। ਅਰੁ ਲਜਾਵਨ ਕੋ ਕਹਤਿ
ਪ੍ਰਸੰਗ ॥ ੨੭ ॥ 'ਬਿਖਮ ਸਥਾਨ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਤੀਰ। ਰਹਹਿ ਸੁਭਾਇਕ ਬਹੁ
ਭਰ ਭੀਰ। ਬਲ ਬੁਧਿ ਤੇ ਬਡ ਕਰੀ ਦੌਲੇਰੀ। ਬਨਜੇ ਘਸੇਰਾ ਸੇਵ ਘਨੇਰੀ
॥ ੨੮ ॥ ਹਯ ਗੁਨ ਬਡੇ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਪਜਾਰੇ। ਪ੍ਰਥਮ ਕਰੇ ਸੇਵਕ ਮਤਿਵਾਰੇ*।
ਆਨਜੇ ਘੋਰਾ ਪ੍ਰਥਮ ਕੁਦਾਇ। ਸਭਿ ਕੋ ਬਦਨ ਕਲੰਕ ਲਗਾਇ
॥ ੨੯ ॥ ਜੋਧਾਰਾਇ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਬਿਚਾਰਾ। ਜਨੇ ਜਨੇ ਪ੍ਰਰਥ ਤੁਰੰਗ
ਨਿਕਾਰਾ। ਗਯੋ ਬਹੁਰ ਇਹੁ ਲਜਾਇ ਸੁਹੇਲਾ। ਪਹੁੰਚਨਿ ਭੀ ਢਿਗ
ਹੁਤੇ ਦੁਹੇਲਾ ॥ ੩੦ ॥ ਬੇਸ ਬਨਾਯੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ। ਨਹਿ ਪਰਖਨ ਤੇ
ਇਹੁ ਬਿਧਿ ਠਾਨੀ। ਖੋਸੀ ਬਨਿ ਕੀਨੋ ਸੰਬਾਇ। ਸਭਿ ਕੋ ਸੰਗ* ਸ਼ਾਹੁ ਤੇ
ਆਇ ॥ ੩੧ ॥ ਕਹਨੇ ਰਜਤਪਲ ਲਾਖਹੁ ਦੌਨਿ। ਹਮਰੇ ਹਿਤ ਕਰਿ ਚਹੇ
ਨ ਲੌਨਿ। ਕੁਰ ਪਦਾਰਥ ਸਗਰੇ ਜਾਨੇ। ਸਿੱਖੀ ਰਖੀ ਸਾਚ ਕੋ ਮਾਨੇ* ॥
੩੨ ॥ ਤਹਿ ਦੇਖਹੁ ਬੁਧਿ ਬਲ ਇਸ ਕੇਰਾ। ਤਿਨ ਤੇ ਜੀਨ ਪਵਾਯਹੁ ਫੇਰਾ।
ਕੁਲਫ ਲਗਾਇ ਕੈਦ ਸਭਿ ਕਰੇ। ਹਯ ਲਜਾਯਹੁ ਮੁਰਖ ਸਭਿ ਛਰੇ
॥ ੩੩ ॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੀ ਬੁਧਿ ਬਿਧੀਏ ਮਾਂਹਿ। ਅਪਰ ਕਿਸੀ ਕੋ ਲਖੀਯਤਿ
ਨਾਂਹਿ'। ਸੁਨਤਿ ਜੋਧ ਕਹਿ 'ਰੂਪਾ ਤੁਮਾਰੀ। ਸੁਮਤਿਵੰਤ ਮਹਿ ਉੱਤਮ
*ਸੇਠਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ (ਕਾਠੀਆਂ)। *ਨਹੀਂ ਮੰਗਵਾਇਆ। *ਵਾਗ ਫੜ ਕੇ ਨਾਲ ਖਾਲੀ
ਝੁਰਿਆ ਚੌਲੇ [ਫਾ:; ਕੋਤਲ=ਸਜਾਵਟ ਲਈ ਖਾਲੀ ਚਲਦਾ ਘੋੜਾ। ਤੁਰਕੀ ਵਿਚ ਕੋਤਲ=
ਖਾਸ ਸਵਾਰੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਵਿਚ ਕੋਤਲ ਨਾਮ ਕਬੂਤਰ ਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ
ਘੋੜੇ ਦੀ ਧੌਣ ਕਬੂਤਰ ਵਰਗੀ ਹੋਵੇ]। *ਗੁਰੂ। *ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਚ ਮਸਤ। *ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਲੈਂਦੀ ਮੰਨਕੇ
ਯਾਨੀ ਲੇਖਿਆ। *ਪਾ:-ਤੇ ਮੌਰੂ।

ਭਾਰੀ॥੩੪॥ ਭਯੋ ਨ ਹੋਹੈ ਕਬਿ ਅਸ ਦੇਭਾ ਦੇਖਤਿ ਸੁਨਤੇ ਹੋਤਿ ਅਚੇਭਾ^੧।
 ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਗਮਨਤਿ ਕਰਿ ਬਾਤੀ । ਨਿਸ ਬਿਤੀਤ ਪ੍ਰਗਟੀ ਪੁਨ
 ਪ੍ਰਾਤੀ ॥੩੫॥ ਤੇਜ ਜਾਨਭਾਈ ਕਰਿ ਛੇਰਾ^੨ । ਗਿਨ ਗਿਨ ਚਰਨ ਧਰਹਿ
 ਤਿਸ ਬੇਰਾ॥ਲਘੁ ਛਾਲਨਿ ਤੇ ਸੋਹਤਿ ਬਾਜੀ^੩। ਜਨੁ ਉੱਤਮ ਨਟ ਕੀਨਸਿ
 ਬਾਜੀ^੪ ॥ ੩੬ ॥ ਸੁੰਮ ਆਗਲੇ ਛੁਵਤਿ ਸੁ ਛਾਤੀ^੫ । ਕਰਤਿ ਕੰਡਲੀ
 ਜੁਗ ਇਕ ਭਾਂਤੀ^੬ । ਛਿਤ ਛੁਹਾਇ ਪਾਛਲ ਪਰ ਜਾਨੁ^੭ । ਉਠਿ ਉਠਿ
 ਪਰਤਿ ਸੁਭਤਿ ਬਲਵਾਨੁ ॥੩੭॥ ਚਪਲਤਿ ਚਲਤਿ, ਕਹਾਂ ਮ੍ਰਿਗਛੋਨਾ^੮ ।
 ਧਾਇ ਪਿਛਾਰੀ ਡਾਰਤਿ ਪੈਨਾ^੯ । ਇਕ ਦੁਇ ਛਾਰ ਕਰਾਇ ਬਡੇਰੀ ।
 ਧੀਰ ਦੇਤਿ ਰੋਕਨੋ ਤਿਸ ਬੇਰੀ ॥ ੩੮ ॥ ਚੋਚਲਿ ਚਲਤਿ ਚਾਲ ਚਤੁ-
 ਰਾਈ । ਚਾਰੁ ਬਿਲੋਚਨ ਚਤੁਰ ਨਚਾਈ^{੧੦} । ਚਿਤਵਤਿ ਚਾਹਿ ਚਕਤਿ
 ਚਿਤ ਸਾਰੇ^{੧੧} । ਹਰਖਤਿ ਕਹਿ 'ਬਿਧਿ' ਆਪ ਸੁਧਾਰੇ ॥੩੯॥ ਅਪਰ ਕਹਾਂ
 ਲਗਿ ਕਰਵ ਬਡਾਈ । ਤੁਰੰਗਨ ਕੇ ਗੁਨ ਗਨ ਇਕ ਬਾਈ^{੧੨} । ਕਾਂਗੜ
 ਤੇ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਿ ਗਏ । ਮਹਾਂ ਉਜਾੜ ਬਿਲੋਕਤਿ ਭਏ ॥ ੪੦ ॥ ਭਰਨੋ
 ਬਿਮਲ ਜਲ ਤਾਲ ਨਿਹਾਰਾ । ਜੋਧਰਾਇ ਗੁਰ ਸੰਗ ਉਚਾਰਾ 'ਮਹਾਰਾਜ!
 ਇਹੁ ਥਾਨ ਮਹਾਨਾ । ਲਰਿਬੇ ਹਿਤ ਹਮ ਪਰਖਨਿ ਠਾਨਾ ॥ ੪੧ ॥ ਦੂਰ
 ਦੂਰ ਲਗਿ ਬਡੀ ਉਜਾਗੀ।ਖੋਜਨੋ ਪਾਇ ਨਹੀਂ ਕਿਤ ਬਾਰੀ^{੧੩} । ਹਮ ਆਗੇ
 ਬਹੁ ਬਾਰ ਨਿਹਾਰਾ । ਖੋਲਤਿ ਪਹੁੰਚੇ ਅਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਰਾ ॥੪੨॥ ਰਹੇ ਬਿਚ-
 ਰਤਿ-ਕਬਿ ਇਸ ਬਾਈ।ਰਿਪੁ ਆਵਹਿ ਜਬਿ ਕਰਹਿ ਲਰਾਈ-। ਚਹਤਿ
 ਹੁਤੇ ਸੋਈ ਬਿਧਿ ਹੋਈ । ਹਤਹਿ ਸੱਤ੍ਰ ਚਲਿ ਪਹੁੰਚੇ ਕੋਈ^{੧੪} ॥੪੩॥ ਪਿਖਿ
 ਸਥਾਨ ਗੁਰ ਹਰਖ ਨ ਬੇਰਾ । 'ਸਾਧ ਸਾਧ, ਆਛੇ ਬਲ ਟੇਰਾ'।ਇਹ ਕਹਿ
 ਉਤਰ ਪਰੇ ਸਰ ਤੀਰ । ਨੈਨ ਨਿਹਾਰਨੋ ਨਿਰਮਲ ਨੀਚ ॥ ੪੪ ॥ ਕੀਨੋ
 ਸੈਨਾ ਸਿਵਰ ਪ੍ਰਸੀਦ । ਭਰੇ ਤਾਲ ਕੇ ਚਾਰਹੁ ਕੋਦ^{੧੫}।ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੈ ਬਰ
 ਬੀਰ । ਖਰ ਆਯੁਧ ਕੀ^{੧੬} ਜਹਿ ਕਹਿ ਭੀਰ ॥ ੪੫ ॥ ਤਾਲ ਤੀਰ ਬਲ

^੧ਛੇੜਕੇ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ । ^੨ਘੋੜਾ । ^੩(ਬਾਜ਼ੀਗਰ ਦੀ) ਖੇਡ । ^੪ਅਗਲੇ ਸੁੰਮ ਛਾਤੀ ਨੂੰ ਛੁਹਾਏ ।

^੫(ਇਕੱਠੇ) ਦੋਹਾਂ ਪੈਰਾਂ (ਨਾਲ) ਇਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਡਲੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ । ^੬ਪਿਛਲੇ ਪੈਰ ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨੂੰ ਛੁਹਾਏ । ^੭ਹਰਨ ਦਾ ਬੱਚਾ ਵੀ ਕਿੱਥੇ (ਚਲ ਸਕਦਾ ਹੈ) । ^੮ਘੋੜ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਸੱਟਦਾ ਹੈ (ਜਦ) ਦੌੜਦਾ ਹੈ । ^੯ਚਹੁੱਥਾਂ (ਪਾਸਿਆਂ ਵਲ) ਨਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸੁਹਣੇ ਨੇੜ । ^{੧੦}ਸਾਰੇ ਚਾਹ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੇਖਕੇ ਹੋਰਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ^{੧੧}ਬਿਧਤਾ ਨੇ । ^{੧੨}ਜਲ । ^{੧੩}ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ।

^{੧੪}ਤਿੱਖੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ।

ਭਲ ਅਵਿਲੋਕ॥ਗੁਰੁ ਤੇਬੁ ਲਗਿ ਦੋਬ ਸੁ ਦੇ ਕਾ^੧ । ਬਿਚ ਸੰਦਰ ਪਰਯੋਕ
ਭਸਾਏ । ਆਸਤਰਨ ਕਰਿ ਬੈਠਿ ਸੁਹਾਏ ॥੪੬॥ ਦਿਸਾ ਦੂਸਰੀ ਹੋਰਿ
ਸਥਾਨ । ਲਗਯੋ ਰਾਇ ਤੇਬੁ ਦੁਤਿਵਾਨ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਸੁਭਟਨ ਬਿੰਦ
ਲਗਾਏ । ਹਿਤ ਬਿੱਸਾਮ ਖਰੇ ਸਮੁਦਾਏ ॥ ੪੭ ॥ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਚੌਥੇ
ਸੁਖਤਾ । ਜਾਂਸੇ 'ਕਾਰਤ' ਤੇ 'ਸੁਭਾਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨੈ ਨਾਮ ਹੋਕ ਉਨ ਵਤਵਤਿਕਤੀ ਮੇਸ ॥ ੩੯ ॥

੪੦. [ਜੇਗਾ ਦੀਆਂ ਤਿਆਗੀਆਂ ।]

ਦੇਹਗ ॥ ਤਿਸੀ ਤਾਲ ਕੇ ਦੁਇ ਦਿਸਾ ਲਹਿਰਾ ਔਰੁ ਮਹਾਜੈ । ਪਹੁੰਚੇ
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਜਬਿ ਗਾਮ ਬਸਾਏ ਸਾਜੈ ॥੧॥ ਬੰਪਈ ॥ ਦੁਇ ਦੁਇ ਕੋਸ
ਦੋਇ ਦਿਸ ਗਾਮ । ਲਹਿਰਾ ਅਰੁ ਮਹਾਜ ਜਿਸ ਨਾਮੁ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ
ਹਰਿਰਾਇ ਬਸਾਏ । ਅੱਗੁ ਕਥਾ ਇਹ ਦੇਉਂ ਸੁਨਾਏ ॥ ੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
ਗੋਵਿੰਦ ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਇ । ਹੁਤੀ ਉਜਾਰ ਤਹਾਂ ਸਮੁਦਾਇ ਨਹੀਂ ਗਾਮ ਨੋਰੇ,
ਨਹਿ ਪਾਨੀ । ਦਏ ਮਵਾਸ ਮਹਾਂ ਗੁਨਖਾਨੀ ॥ ੩ ॥ ਸਭਿ ਸੁਭਟਨਿ ਕੋ
ਦੀਨਿ ਸੁਨਾਈ । 'ਰਹਹੁ ਸੁਚੇਤ ਕਰਹੁ ਤਕਰਾਈ । ਰਿਪੁ ਗਨ ਪਹੁੰਚੇ ਹੀ
ਅਬਿ ਜਾਨੈ' । ਦੈ ਗੁਲਕਾ ਭਰਿ^੨ ਹਤਹੁ ਨਿਸ਼ਾਨੈ॥੪॥ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਜਵ
ਰਿਪੁ ਬਨੈ^੩ । ਆਇ ਸਮੂਹ ਸੁਗਮ ਹੀ ਹਨੈ॥ਜਿਮ ਹਧ ਲਗਾਇ ਲਗਾਇ
ਕਲੰਕ^੪।ਤਿਮਲਿਹੁ ਬਿਜੈ ਸੰਘਾਰਿ ਨਿਸ਼ੇਕ^੫॥੫॥ਸੁਨਿਉਤਸਾਹ ਭਟਨਕੋ
ਹੋਵਾ॥ਅਧਿਕ ਬੀਰ ਰਸ ਰਿਦੈ ਪਰੋਵਾ॥ਜੀਨ ਸਮੇਤ ਖਰੇ ਹਧ ਰਾਖੇ॥ਆਪ
ਸਨੱਧਬੱਧ ਰਿਪੁ ਕਾਖੇ^੬ ॥੬॥ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰ ਤਹਿ ਕੀਨਸਿ ਭੋਰਾ । ਅਬਿ
ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੁਨਿ ਤੁਰਕਨਿ ਕੇਰਾ॥ਜਬਿ ਬਿਧੀਏ ਹਧ ਕੀਨਿ ਕੁਦਾਵਨ॥ਦੁਰਗ
ਦਿਵਾਰ ਨਦੀ ਤਰਿ ਜਾਵਨ ॥੭॥ ਸ਼ਾਹ ਸਰਬ ਹੀ ਚਰਿਤ ਨਿਹਾਰੇ॥ਹਾਕ
ਪੁਕਾਰ ਪੁਕਾਰ ਉਚਾਰੇ॥'ਕਹਾਂ ਭਈ ਤੁਮ ਮਾਰ ਖੁਦਾਇ॥ਪ੍ਰਿਧ ਤੁਰੰਗ ਲੇ
ਚਲਯੋ ਧਵਾਇ ॥ ੮ ॥ ਤੁਮ ਸਭਿਹਿਨਿ ਕੀ ਅਸਿ ਮਤਿ ਮਾਰੀ । ਨਹਿ
ਤਸਕਰ ਕੀ ਕੀਨਿ ਚਿਨਾਰੀ॥ਜਹਾਂ ਪਾਹਰੁ ਅਰੁ ਨਰ ਕੋਈ॥ਸੁਨਹਿ ਸ਼ਾਹੁ
ਥਾਨੀ ਦੁਖਭੋਈ॥੯॥ਉਤਰਹਿ ਤਰੇ ਬਹੁਰਿ ਚਢਿ ਜਾਇ॥ਨਹਿ ਨਿਕਸਨਿ
ਕੋ ਪਾਵਹਿ ਥਾਇ॥ਸਭਿ ਪੋਰਨ ਕੋ ਕੁਲਫ ਲਗਾਏ॥ਇਤ ਉਤ ਬਿਚਰਹਿ
ਬਸ ਨ ਬਸਾਏ ॥ ੧੦ ॥ ਜਥਾ ਬਿਹੰਗ ਪਿੰਜਰੇ ਕੋਇ । ਛੇਰੀਂ ਭਰਮੈ

^੧ਦੋ ਦੋਬਾ ਤੇਬੁ । ^੨ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ । ^੩ਸਜਾਕੇ । ^੪ਦੋ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਭਰਕੇ । ^੫ਵੇਰੀ ਜੜ
ਹੋ ਜਾਣਗੇ । ^੬(ਵੇਰੀ ਨੂੰ) ਕਲੰਕ ਲਾ ਕੇ । ^੭ਵੇਰੀ ਨੂੰ ਉਭੀਕਦੇ ਹਨ । ^੮ਪੁਕਾਰ ਪੁਕਾਰ ਕੇ
ਹਾਕਾ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ । ^੯ਦੁੱਖ ਠਾਲ ਮਿਲੀ ।

ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਇ^੧। ਉਚੈ ਚਢਹਿ ਪੁਕਾਰਤਿ ਭਾਖੇ। ਕ੍ਰਿਪੀ ਮਨੋ ਜਿਮਬੋਲਤਿ
 ਰਾਖੇ^੨ ॥ ੧੧ ॥ ਮਨਹੁ ਗਿਰਨ ਕੇ ਸਿਖਰ ਪਹਾਰੀ। ਉਤਰਜੋ ਜਾਇ ਨ
 ਕਰਤਿ ਪੁਕਾਰੀ। ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾ ਹੁਇ ਕੋਪ ਬਿਸਾਲੇ। ਦੰਤਨਿ ਪੀਸਤਿ
 ਵਸ ਨਹਿ ਚਾਲੇ ॥ ੧੨ ॥ ਮਰਦਤਿ ਹਾਬਨ ਕੇ ਦੁਖ ਭਰੇ। ਲੇ ਲੇ ਨਾਮ
 ਪੁਕਾਰਨ ਕਰੇ। ਉਚੈ ਬੋਲਤਿ ਲੋਕ ਸੁਨਾਵੈ। ‘ਹਜ਼ਰਤ ਜੀ ! ਕੁਛ ਵਸ ਨ
 ਵਸਾਵੈ ॥ ੧੩ ॥ ਕਰਹਿ ਉਖੇਰਨਿ ਅਬਹਿ ਕਿਵਾਰ। ਨਿਕਸਹਿ ਵਹਿਰ
 ਸਰੈ ਨਹਿ ਕਾਰ। ਹਯ ਗੁਲਬਾਗ, ਗਹੈ ਤਿਸ ਕੋਨ। ਜੋ ਪਾਛੈ ਹੀ ਛੋਰਤਿ
 ਪੈਨ’ ॥ ੧੪ ॥ ਜ਼ੋਰ ਦਰੋਗੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਹੁ। ਕਰਜੋ ਕਿਵਾਰ ਉਖਾਰਨ
 ਤਾਹੁ। ਨਿਕਸਜੋ ਵਹਿਰ ਸ਼ਾਹੁ ਦਿਸਿ ਗਯੋ। ਸੰਮਨ ਬੁਰਜ ਕੁਲਫ ਤਹਿ
 ਦਯੋ ॥ ੧੫ ॥ ਲੇ ਕੁਠਾਰ ਕਹੁ ਤੋਰਜੋ ਤਾਰਾ। ਅੰਤਰਿ ਪਹੁੰਚਜੋ ਸ਼ਾਹੁ
 ਨਿਹਾਰਾ। ਮਹਾ ਦੁਖਤਿ ਬਨਾਕੁਲ ਹੁਇ ਰਹਜੋ। ਦੇਖਿ ਦਰੋਗੇ ਕੋ ਤੁਥਿ
 ਕਹਜੋ ॥ ੧੬ ॥ ‘ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਅਚਰਜ, ਮਤਿ ਮੰਦਹੁ। ‘ਦੰਭ’ ਨ ਜਾਨਜੋ ਮਿਲਿ
 ਨਰ ਬੰਦਹੁ ! ਬਿਨ ਤਾਰੀ ਤਾਰੇ’ ਤੁਰਵਾਵਹੁ। ਜਹਿ ਕਹਿ ਅਧਿਕ ਮਸਾਲ
 ਜਲਾਵਹੁ ॥ ੧੭ ॥ ਸੋਧੋ ਮਾਨਵ ਕਿਤਿਕ ਹਕਾਰੇ। ਜਾਰਿ ਮਸਾਲੈਂ ਤੋਰਤਿ
 ਤਾਰੇ। ਕਹੂੰ ਬੀਘੁਤਾ ਅਧਿਕ ਕਰੰਤੋ। ਆਗ ਲਗਾਇ ਕਿਵਾਰ
 ਜਲੰਤੋ ॥ ੧੮ ॥ ਕਹੂੰ ਕੁਠਾਰਨਿ ਸੋਂ ਕਰਿ ਕਾਟੈ। ਡਰਤਿ ਸਰਬ ਹੀ,
 ਹਜ਼ਰਤ ਡਾਂਟੈ। ਕਹੂੰ ਕੋਪ ਕੋ ਕਰਹਿ ਬਿਦਾਰਨ। ਫਸੇ ਜੁ ਨਰ ਸੋਂ ਕਰੇ
 ਨਿਕਾਰਨ ॥ ੧੯ ॥ ਹੁਤੇ ਕੈਦ ਜਨੁ ਕਰੇ ਖਲਾਸੀ। ਕੋ ਚਲਿ ਜਾਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ
 ਪਾਸੀ। ਭਯੋ ਨਗਰ ਮਹਿ ਏਕ ਅਚੰਭਾ। ਪਿਖਜੋ ਨ ਅਸ ਕਥਿ ਕੋਤਕ ਦੇਭਾ
 ॥ ੨੦ ॥ ਜਾਗ ਪਰੇ ਸਗਰੇ ਨਰ ਨਾਰੀ। ਠੌਰ ਠੌਰ ਰੋਰਾ ਪਰਿ ਭਾਰੀ। ‘ਕਹਾਂ
 ਭਯੋ?’ ਬੁਝਤਿ ਕੋ ਖਰੋ। ਕੋ ਕੋ ਲਖੈ, ਬਤਾਵਨ ਕਰੇ ॥ ੨੧ ॥ ਹੁਤੇ ਸਮੀਪੀ ਸੋ
 ਚਲਿ ਗਏ। ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾ ਕੋ ਬੁਝਤਿ ਭਏ। ‘ਕਹਹੁ ਉਪਾਇ ਕੋਨ ਬਨਿ
 ਆਵੈ ?’ ਲੇ ਅਬਿ ਗਯੋ ਨ ਪਕਰਜੋ ਜਾਵੈ ॥ ੨੨ ॥ ਗ੍ਰਾਮ ਨਾਮ ਅਰੁ ਜੋ ਗੁਰ
 ਬਲੀ। ਕਹਿ ਇਹੁ ਗਯੋ ਲਖਹੁ ਬਹੁ ਭਲੀ’। ਅੰਧਕਾਰ ਫੈਲਜੋ ਨਿਸ
 ਮਹਾਂ। ਅਬਿ ਹਯ ਤਸਕਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਹਾਂ’ ॥ ੨੩ ॥ ਸੁਨਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਬਹੁ ਰਿਸ

^੧ਇਹ ਤੁਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹੈ। ਅਰਥ ਹੈ:—(ਜਿਵੇਂ ਪਿੰਜਰੇ ਪਿਆ ਪੰਛੀ ਪਿੰਜਰੇ ਦੇ) ਛੇਕਾਂ ਵਿਚ (ਸਿਰ ਦੇ ਦੇ) ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਛੋਟੇ ਲਗੀਂ ਸਕਦਾ। ^੨ਖੇਤੀ ਦਾ ਰਾਖਾ।
^੩ਬਨਾਉਣ। ^੪ਕੁੰਜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ (ਜੇ) ਜੰਦਰੇ ਹਨ। ^੫(ਇਹ) ਵੀ ਬੜੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਜਾਣੇ।

ਕਰਿ ਕਹੈ । 'ਕਿਨਹੁੰ ਸੁਮਤਿ ਕਰਿ ਚੋਰ ਨ ਲਹੈ । ਕੇਤਿਕ ਦਿਵਸ
ਅਗਾਰੀ ਰਹੈ । ਅਬਿ ਲੋ ਗਯੋ ਰਿਵਾ ਮਮ ਦਹੈ ॥ ੨੪ ॥ ਸਰਬ ਲੋਕ
ਕਰਿ ਕੈ ਮਤਿ ਮੰਦੇ । ਲੋ ਗਮਨੈ ਮਮ ਤੁਰੰਗ ਬਿਲੇਵੇ । ਅਬਿ ਤੇ ਹੋਤਿ
ਉਪਾਵ ਨ ਕੋਈ । ਗਯੋ ਸੁ ਗਯੋ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ॥ ੨੫ ॥ ਹੋਤਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕੋ
ਚਢਤਿ ਸਿਧਾਰੋਂ । ਕੈ ਗੁਰ ਗਹੈ ਕਿ ਰਣ ਕਰਿ ਮਾਰੋਂ । ਮੁਝ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸ ਨਹੀਂ
ਕਬਿ ਕਰੈ । ਲਰਨ ਹੋਤੁ ਸਭਿ ਬਲ ਅਰਿ ਪਰੈ ॥ ੨੬ ॥ ਅਬਿ ਕੋ ਲਸ਼ਕਰ
ਲੋ ਕਰਿ ਭਾਰਾ । ਗਹੈ ਕਿ ਮਾਰੋਂ, ਬਨੋਂ ਸੁਖਾਰਾ' । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਬਕਬਾਦ
ਕਰੀਤਾ । ਰਿਸ ਅਗਨੀ ਤੇ ਮਨਹੁੰ ਜਰੀਤਾ ॥ ੨੭ ॥ ਸਭਿ ਲੋਕਨਿ ਕੋ
ਕਹੈ 'ਸਿਧਾਵੇ' । ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤਿ ਤਜਾਰੀ ਕਰਿਵਾਵੇ' । ਇਮ ਸੁਨਿ ਗਮਨੇ
ਸਭਿ ਨਿਜ ਧਾਮੁ । ਪਰੇ ਸੁਪਤਿ ਹੈ ਕੀਨਿ ਅਰਾਮੁ ॥ ੨੮ ॥ ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ
ਸ਼ਾਹੁ ਰਹਿ ਜਾਗਾ' । ਪਲਕ ਬਿਲੋਚਨ ਕੈ ਨਹਿੰ ਲਾਗਾ' । ਨਿਤ ਨਵੀਨ
ਸੋ ਪਾਲਨਿ' ਜਾਮਾ । ਪਹਿਰਤਿ ਸੁਖਮ ਅਤਿ ਅਭਿਰਾਮਾ ॥ ੨੯ ॥ ਸੋਧਾ
ਲਗਿ ਸੋ ਢਟਿ ਕਰਿ ਜਾਇ । ਅਗਲੇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਨਵੇਂ ਪੁਨ ਪਾਇਆਮਖਾਸ'
ਮਹਿ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਯੋ । ਬੈਠਤਿ ਗਨ ਉਮਰਾਵ ਬੁਲਾਯੋ ॥ ੩੦ ॥ ਸੁਨਿ
ਆਇਸੁ ਕੋ ਸਭਿ ਚਲਿ ਆਏ । ਬਡੇ ਬਡੇ ਜਾਮੇ ਗਰ ਪਾਏ । ਹੁਤੇ ਦਿਵਾਨ
ਮੁਸਾਹਿਬ ਜੋਈ । ਮਹਾਂ ਸੁਭਟ ਕਹਿਲਾਵਤਿ ਕੋਈ ॥ ੩੧ ॥ ਹੁਤੇ ਸਲਾਹੀ
ਬਾਕ ਪ੍ਰਬੀਨ' । ਤਸਲੀਮਾਤ ਆਨਿ ਗਨ ਕੀਨਿ' । ਬਸਤੁ ਬਿਭੂਖਨ
ਪਹਿਰੇ ਤਨ ਮੈਂ । ਜਰਤਿ ਜਵਾਹਰ ਜਾਹਰ ਗਨ ਮੈਂ ॥ ੩੨ ॥ ਸਤਿਗੁਰ
ਸਿਖ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਆਯੋ । ਸੁਮਤਿਵੇਤਿ ਬਡ ਸਿਦਕ ਕਮਾਯੋ । ਲਗੀ
ਕਚਹਿਰੀ ਚਾਰਹੁੰ ਕੋਦ । ਬੈਠੈ ਹਜ਼ਰਤ ਹੀਨ ਪ੍ਰਮੋਦ' ॥ ੩੩ ॥ ਅਤਰਨਿ
ਕੀ ਛੁਟੀ ਮਹਿਕਾਰ । ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਧਰੀ ਆਨਿ ਗੁਲਜ਼ਾਰ' । ਚਾਮੀਕਰ
ਤੇ ਚਿੱਤ੍ਰਤਿ ਥਾਨ । ਤਿਸ ਹੋਰੇ ਉਰ ਹਰਖ ਮਹਾਨ ॥ ੩੪ ॥ ਕਹੈ ਸ਼ਾਹੁ
'ਸਭਿ' ਸੁਮਤਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ! । ਕਿਨਹੁੰ ਨ ਕਪਟ ਪਰਖਿਬੋ ਕੀਨਿ ? । ਇਕ
ਹਯ ਲੀਨਿ ਬਨੈ ਘਸਿਆਰੋਂ । ਕੈਵ ਪਿਲਾਇ ਕਰੇ ਮਤਵਾਰੋ ॥ ੩੫ ॥ ਸੋ ਤੇ

'ਜਾਓ' । 'ਸਵੇਰ ਹੋਈ (ਤਕ) ਛਾਹ ਜਾਗਦਾ ਰਹਿਆ । 'ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਪਲਕ ਨਾ ਲੱਗੀ । 'ਸੋ
ਪੌਲਿਆਂ ਦਾ । 'ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਉਸ ਦੀਵਾਨ ਤੋਂ ਜਿੱਥੇ ਸਭ ਅਹਿਲਕਾਰ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਤੇ ਦੁਸਰੇ ਲੋਕ
ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ । 'ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਿਚ ਜੋ ਚਤੁਰ ਸਲੀ' ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਕੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ । 'ਸਾਰੇ
(ਗਹਿਣਿਆਂ) ਵਿਚ ਜਵਾਹਰ ਜੜੇ ਹਨ । 'ਨਾਖੁਸ਼, ਉਦਾਸ । 'ਡਾਢ ਰੁਲਦਸਤੇ' ਪਾ:- ਸੁਨਿ

ਗਯੋ ਅਚਾਨਕ ਜਾਨਹੁ । ਦਸਰ ਕੋ ਬਡ ਅਚਰਜ ਮਾਨਹੁ । ਜੀਨ ਪਾਇ
 ਹਮ ਆਪਹੁ ਦੀਨੋ । ਨਹਿ ਕਿਮ ਹੂ ਕਿਨ ਪਰਖਨਿ ਕੀਨੋ ॥ ੩੬ ॥ ਹੋਰਹੁ
 ਤਸਕਰ ਕੇਰ ਦਿਲੇਰੀ । ਬਿਨ ਝਰ ਲੋ ਗਮਨਜੋ ਜੁਗ ਬੇਰੀ^੧ । ਸੁਨਜੋ ਨ,
 ਹਮ ਨੇ ਆਖ ਨਿਹਾਰਾ । ਕੀਨਿ ਕਪਟ ਹਮ ਸਭਿਨਿ ਮਝਾਰਾ ॥ ੩੭ ॥
 ਬੋਲਤਿ ਬਾਤ ਕਰਤਿ ਲੋ ਗਯੋ । ਹਮਹੁ ਕੈਦ ਸਮ ਠਾਨਤਿ ਭਯੋ । ਚਵਿ
 ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਸਗਲ ਬਭਾਏ^੨ । ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ ਹਯ ਨਿਕਰਾਏ^੩ ॥ ੩੮ ॥
 ਜੈਗਲ ਬਿਖੇ ਗੁਮ ਕੋ ਰੂਪਾ । ਤਹਿ ਲੋ ਪਹੁੰਚੇ ਤੁਰੰਗ ਅਨੂਪਾ । ਅਬਿ
 ਨਹਿ ਬਿਲਮ ਸੁਹਾਵਤਿ ਮੋਹੀ । ਤਜਾਰੀ ਕਰਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਜਿਮ ਹੋਹੀ ॥ ੩੯ ॥
 ਜੀਨ ਜਵਾਹਰ ਜਾਹਰ ਜਰੇ । ਪ੍ਰਿਯ ਹਯ ਸਹਿਤ ਨਿਕਾਰਨਿ ਕਰੇ । ਜਬਿ
 ਲੋ ਗੁਰ ਕੋ ਗਹੋਂ ਕਿ ਮਾਰੋਂ^੪ । ਤਬਿ ਲੋ ਨੀਦਾ ਨਹਿ ਸੁਖ ਧਾਰੋਂ ॥ ੪੦ ॥ ਕਹਹੁ
 ਅਰੁਢਹਿ ਲਸਕਰ ਸਾਰਾ । ਜਬਰ ਜੰਜੈਲ, ਜੰਮੂਰਨ ਵਾਰਾ । ਇਹੁ
 ਸਭਿ ਕੋ ਬਾਰੁਦ ਰੁ ਗੋਰੀ । ਤੋਪ ਸਮੁਹ ਚਲਹਿ ਗੁਰ ਓਰੀ^੫ ॥ ੪੧ ॥ ਸਹਿ
 ਕਹਿ ਕਹਿਤਿ ਫਿਰੈਂ ਹਲਕਾਰੇ । ‘ਸਾਮਾ ਜੰਗ’ ਲੇਹੁ ਕਰਿ ਤਜਾਰੋਂ^੬ । ਨਿਜ
 ਨਿਜ ਦਲ ਮੈਂ ਸਭਿਹਿਨਿ ਦੀਨਿ । ਗੋਰੀ ਅਰੁ ਬਾਰੁਦ ਮਹੀਨ ॥ ੪੨ ॥
 ਚਢਨਿ ਹੇਤੁ ਹਜ਼ਰਤ ਅਸਵਾਰੀ^੭ । ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ ਤਤਫਿਨ ਕਰਿ ਤਜਾਰੀ ।
 ਇਤ ਉਤ ਦੌਰੇ ਮਾਨਵ ਫਿਰੈਂ । ਰਣ ਕੀ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਤਜਾਰੀ ਕਰੈਂ ॥ ੪੩ ॥
 ਹਲਾਚਾਲ ਲਵਪੁਰਿ ਮਹਿ ਹੋਈ । ‘ਭਯੋ ਅਚੇਭਾ’ ਭਾਖਤਿ ਕੋਈ ।
 ‘ਪ੍ਰਥਮ ਹਯਨਿ ਕੀ ਸੋ ਬਿਧਿ ਭਈ’^੮ । ਸ਼ਾਹੁ ਚਢਨਿ ਤਜਾਰੀ ਅਬਿ ਲਈ ॥ ੪੪ ॥
 ਨਹਿ ਸੁਧ ਕਿਸ ਕੋ ਕੜਾ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਦੁਹਿ ਦਿਸ਼ ਭੇਰ ਪਰਹਿ ਸਮੁਦਾਇ ।
 ਉਤ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਠਕ ਕੋ ਘਰ ਭਾਰੀ । ਜਿਨ ਕੀ ਅਜਮਤ ਕਿਹ ਨ ਸਹਾਰੀ
 ॥ ੪੫ ॥ ਇਤ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ਨਿ ਕੋ ਬਡ ਮਾਲਿਕ । ਕਈ ਲਾਖ ਲਸਕਰ
 ਜਿਸ ਤਾਲਿਕ^੯ । ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੋ ਰਾਖਜੋ ਰੰਗ । ਇਹ ਬਿਗਰਜੋ ਸ਼੍ਰੀ
 ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗ ॥ ੪੬ ॥ ਨਹੀਂ ਆਇ ਤੋ ਕਿਮ ਬਨਿ ਆਈ । ਰਖੀ ਨ ਗੁਰ
 ਘਰ ਕੀ ਬਭਿ ਆਈ । ਛੀਨ ਲੀਨਿ ਹਯ ਪੂਰਬ ਸ਼ਾਹੂ। ਤਬਿ ਤੋ ਭਾ ਬਿਰੋਧ
 ਇਨ ਮਾਂਹੂ ॥ ੪੭ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਚਾਰੁ ਛਬੀਲਾ । ਪੀਰ ਮੀਰ ਬਡ
 ਬੀਰੁ ਹਠੀਲਾ। ਬਾਜ ਰੁ ਬਾਜੀ^{੧੦} ਲੀਨਿ ਸੁ ਛੀਨਿ। ਨਿਜ ਤੁਰੰਗ ਕੇ ਪਲਟਾ
^੧ਦੌਨੋਂ ਵੇਰੀ । ^੨ਸਾਰੀ (ਗਲ ਉਮ ਨੇ) ਦੌਸੀ । ^੩ਘੋੜੇ ਛਵਵਾਏ । ^੪ਜੰਗ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ।
^੫ਤਮੋਲਕ ਵਿਚ, ਗਵਾ ਅਧੀਨ । ^੬ਬਾਜ ਅਤੇ ਘੋੜਾ ।

ਕੀਨਿ' ॥੪੮॥ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਨਰ ਨਾਰੀ ਸਭਿ ਕਹੈ। 'ਲਰਹਿ ਮਹਾਂ ਜੁਗ' ਸਗਲੇ ਲਹੈ। ਇਮ ਤਨਾਰੀ ਸਾਰੀ ਕਰਿ ਭਾਰੀ। ਚਹਤਿ ਸ਼ਾਹੁ ਚਵਿਥੈ ਰਿਸ ਧਾਰੀ ॥੪੯॥ ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਚੇ ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ 'ਸ਼ਾਹ ਤਨਾਰੀ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਣੇ ਨਾਮ ਚਰਚਾਹਿਮਤੀ ਆਹੁ ॥ ੪੭ ॥

੪੧. [ਲਲਾਬੇਗ ਦੀ ਚੜਾਈ।]

ਏਹਗ ॥ ਤਬਿ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦੇਖਿ ਕਰਿ:ਤਨਾਰੀਹਜ਼ਰਤਕੀਨਿ।ਕਿੰਚਬੇਗ* ਕਹਿ ਆਇ ਕਛ ਨਿਜ ਮਸਲਤ ਮਹਿ ਲੀਨਿ' ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ 'ਕੜੇਂ ਨ ਬਿਚਾਰਹੁ ਜਿਤਿਕ ਨਜੀਕੀ ?। ਤਨਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਹੁ ਕੀ ਨੀਕੀ।ਹਮ ਇਸ ਕੇ ਹੈਂ ਸਭਿ ਸੁਖਦਾਈ। ਕੜੇਂ ਨ ਕਹਹੁ ਇਸ ਰਖਹੁ ਹਟਾਈ ॥੨॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਘਰ ਅਜ਼ਮਤ ਭਾਰੀ। ਤਿਨ ਸੇਂ ਕਹੇ ਜੇਗ, ਹੁਇ ਹਾਰੀ'। ਕਰਿ ਸੰਗੀ ਸਭਿ ਸ਼ਾਹੁ ਸਲਾਹੀ'।ਕਹੀ ਮਿਟਹਿ ਜਿਸ ਤੋ ਕਿਮ ਨਾਹੀ' ॥੩॥ ਹਾਥਨਿ ਜੋਰਿ ਗਜ਼ਾਰਤਿ ਅਰਜ਼ੀ। 'ਕਰੀ ਹਜ਼ਰ ਜਾਨਿ ਕੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਸੇ ਆਛੀ ਨਹਿ ਸਭਿਨਿ ਬਿਚਾਰੀ। ਤੁਮਰੇ ਚਵਨਿ ਅਹੈ ਅਤਿ ਭਾਰੀ ॥ ੪ ॥ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਲਾਇਤ ਲਿਖਨੈ ਸਿਧਾਰੇ। ਸਗਰੇ ਤੁਮਰੇ ਕਰਮ ਬਿਚਾਰੇਂ। ਗੁਰ ਢੁਗ ਅਲਪ ਬਾਹਨੀ ਰਹੈ। ਤੁਮ ਕੋ ਮਾਲਿਕ ਮੁਲਖਨਿ ਕਹੈ ॥੫॥ ਹੋਹਿ ਬਰੋਬਰ ਤੋ ਬਨਿ ਆਵੈ। ਨਾਹਿ ਤ ਲਰਿਬੈ ਸੈਨ ਪਠਾਵੈ। ਜੇ ਅਜ਼ਮਤ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਭਜਾਵੈ। ਹਜੇ' ਆਪ ਕੀ ਜਗਤ ਅਲਾਵੈ ॥੬॥ ਦੁਰਗ ਸਮੀਪ ਨ ਗੁਰ ਕੇ ਕੋਈ। ਜਿਸ ਹਿਤ ਬਡੇ ਜਤਨ ਕੇ ਜੋਈ'। ਕਿੰਚਬੇਗ* ਤਬਿ ਗਿਰਾ ਬਖਾਨੀ। 'ਕਹਤਿ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਹਿਤ ਠਾਨੀ ॥ ੭ ॥ ਹਮ ਸਭਿ ਰਾਵਰ ਕੇ ਸੁਖਦਾਈ। ਬਿਗਰਤਿ ਕਾਰ ਸਹੀ ਨਹਿ ਜਾਈ। ਰਿਸ ਕਰਿ ਆਪ ਚਵਨਿ ਕੇ ਚਹੈਂ। ਲਖਹਿ ਅਨੁਚਿਤੀ ਕੜੇਂ ਨਹਿ ਕਹੈ' ॥੮॥ ਸ਼ਾਹੁ ਸਮੀਪੀ ਅਪਰ ਜਿ ਸਾਰੇ। ਬਾਕ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਸਤਿਕਾਰੇ। 'ਰਾਵਰ ਚਵਹੁ ਬਿਚਾਰਨ ਕਰਿਕੈ। ਲਾਇਕ ਅਨਲਾਇਕ ਉਰਿ ਧਰਿਕੈ ॥ ੯ ॥ ਤਨ ਤੁਮਰੇ ਕੀ ਹਮ ਸੁਖ ਚਹੈਂ। ਉਤ ਅਜ਼ਮਤ ਜੁਤਿ ਗੁਰ ਘਰ ਲਹੈ'। ਬਾਕ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਪੁਨ ਕਹਨੈ। 'ਲਸ਼ਕਰ ਪਠਹੁ ਜਿਤਿਕ ਚਿਤ 'ਭਾਵ ਏਹਾਂ ਦਾ ਭਿਆਨਕ ਜੇਗ ਹੋਵੇਗਾ। 'ਕਿੰਚਬੇਗ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਕਹਿਕੇ ਆਪਣੀ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। 'ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੰਗੀ ਕਰ ਲਏ। 'ਜਿਸਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਕਹੀ (ਗਲ) ਕਿਵੇਂ ਬੀ ਨਾ ਮਿਟੇ। ਭਾਵ ਐਸੇ ਤ੍ਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬਹਿਣ ਕਿ ਉਹ ਮੰਨ ਜਾਵੇ। 'ਨਿੰਦਿਆ [ਵਾ:; ਹਮੇ]। *ਪਾ:-ਕਿਲਚਬੇਗ।

ਚਹੁੜੈ ॥੧੦॥ ਬਹੁ ਤੋਪਨ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਠਾਵਹੁ । ਬੋਰੀ ਪਠਹੁ ਸੋਭਾ ਭਟ
ਲਾਵਹੁ । ਨੰਗੀ ਤੋਗ ਰਖਾਵਹੁ ਬੀਰਾ । ਆਨਿ ਉਠਾਵਹਿ ਜੋ ਬਰ ਬੀਰਾ^੧ ॥
੧੧ ॥ ਸੋ ਚਾਇ ਜਾਇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਉਪਰ । ਲਰਹਿ ਮਰਹਿ ਕਟਿ ਕਰਿ ਰਣ
ਭੂ ਪਰ । ਪੀਛੇ ਲਖਹੁ ਕਰਹੁ ਜਿਮ ਲਾਇਕ । ਤੁਮ ਹੋ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੋ
ਨਾਇਕ^੨ ॥ ੧੨ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਇਨ ਬਾਨੀ । ਆਛੀ ਜਾਨਿ
ਲੀਨਿ ਮਨ ਮਾਨੀ । ਸੈਨਾਪਤਿ ਉਮਰਾਵ ਬੁਲਾਏ ਪਹੁੰਚੇ ਸੁਨਤਿ ਹੁਕਮ
ਸਮੁਦਾਏ ॥੧੩॥ ਸਭਾ ਬਿਸਾਲ ਗਈ ਭਰਿ ਸਾਰੀ । ਗਨ ਉਮਰਾਵ ਬਡੇ
ਹੰਕਾਰੀ ॥ ਤਬਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਤਰਵਾਰ ਨਿਕਾਰੀ ॥ ਧਰ ਬੀਰੋ^੩ ਕੋ ਸਹਤ ਅਗਾਰੀ ॥
੧੪ ॥ ਖਰੋ ਅਰਜ ਬੇਗੀ^੪ ਤਿਸ ਥਾਨੈ । ਨਾਮ ਸਲਾਬਤ ਖਾਨ ਬਖਾਨੈ ।
ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਵਤਿ ਐਸੇ ਕਹੁੜੈ । ‘ਗੁਰ ਅਰਿ ਹਜ਼ਰਤ ਜੀਤਨਿ
ਚਹੁੜੈ ॥੧੫॥ ਗਹਿ ਆਨਹੁ ਕੋ ਰਣਿ ਕਰਿ ਮਾਰਹੁ । ਤਿਨ ਤੇ ਅਧਿਕ ਜਿ
ਓਜ ਨਿਹਾਰਹੁ । ਨਗਨ ਤੋਗ ਸੋ ਲੋਹੁ ਉਠਾਈ । ਪਾਨਨਿ ਬੀਰਾ ਮੁਖ
ਚਰਬਾਈ’ ॥੧੬॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੋ ਜਾਨਤਿ ਜੇਈ । ਠਾਂਢੇ ਧਾਰਿ ਤੂਸ਼ਨੀ
ਤੇਈ । ਪ੍ਰਥਮ ਜੁਧ ਮਹਿ ਬਲ ਧਰਿ ਮਾਰੇ । ਜਿਨਹੁ ਸੁਨੈ ਸੋ ਨਹਿਨ
ਉਠਾਰੇ ॥ ੧੭ ॥ ਲਲਾ ਬੇਗ ਕਾਬਲ ਠਕੁਰਾਈ^੫ । ਸੋ ਗਰਬਤਿ ਚਿਤ
ਲੀਨਿ ਉਠਾਈ । ਗਹਿ ਤਰਵਾਰ ਮਜਾਨ ਕੋ ਕੀਨਾ ॥ ਪਾਨਨਿ ਬੀਰਾ ਚਰਬ
ਸੁ ਲੀਨਾ ॥ ੧੮ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਜੁ ਹਧ ਕਾਬਲ ਤੇ ਲਜਾਏ । ਮਗ ਮਹਿ ਸਿਖ
ਕਰਿ ਜਤਨ ਛੁਪਾਏ । ਆਵਤਿ ਇਸਨੈ ਹੀ ਲਖਿ ਲੀਨਿ । ਲਿਖਿ ਕਰਿ
ਹਜ਼ਰਤ ਕੋ ਸੁਧ ਦੀਨਿ ॥ ੧੯ ॥ ਕਰੀ ਅਵੱਗਨਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇਰੀ ।
ਹਤਨਿ ਹੇਤੁ ਇਸ ਕੀ ਮਤਿ ਪ੍ਰੇਰੀ । ਲਖੀ ਸ਼ਾਹੁ ਤਰਵਾਰ ਉਠਾਈ ॥ ਦੀਨੈ
ਸਿਰੇ ਪਾਉ ਬਡਿਆਈ ॥ ੨੦ ॥ ਕੰਚਨ ਲਿਪਤਿ ਜਹੇ ਬਿਚ ਹੀਰੇ । ਦਈ
ਤੁਫੰਗ ਕਹੇ ਬਚ ਧੀਰੇ । ਬਹੁ ਮੋਲਾ ਇਕ ਦਿਯੋ ਤੁਰੰਗ । ਕੰਚਨ ਕਟਕ^੬
ਜਵਾਹਰ ਸੰਗ ॥ ੨੧ ॥ ਕਲਗੀ ਸਿਗਾ ਬਖਸ਼ਿ ਕਰਿ ਦੀਨਿ । ਹਿਤ
ਸੰਘਰ ਕੋ ਹਰਖਤਿ ਕੀਨਿ ॥ ਕਹੁੜੈ ਸ਼ਾਹੁ ‘ਲੀਜੈ ਦਲ ਭਾਰੇ ॥ ਜਾਨਿ ਨ ਦੀਜੈ

^੧ ਨੰਗੀ ਤੋਗ (ਉਤੇ) ਬੀੜਾ (ਪਾਨ ਦਾ) ਰਖਵਾਓ, ਜੋ ਬੀਰ ਹੈ ਆਕੇ ਚੁੱਕੇ । ਭਾਵ ਜੋ ਮਰਨ
ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ । [ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਰਸਮ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪਾਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਸੁਭਾ ਵਿਚ
ਹੇਥਕੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਜੋ ਕੰਮ ਸਿਰੇ ਚਾੜਨ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਲਵੇ ਮੋਰਚਾ ਲਵੇ । ਜੋ ਬੀੜਾ ਚਾ ਲੈਂਦਾ
ਸੀ ਸੋ ਮਾਰਨ ਮਰਨ ਤਕ ਜਾਂਦਾ ਸੀ] । ^੨ ਪਾਨ ਦੀ ਗਿਲੋਰੀ । ^੩ ਭਾਵ ਅਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ।
^੪ ਕਾਬਲ ਪਰ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ । ^੫ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਕਰੇ ।

ਬਿਨ ਅਰਿ ਮਾਰੇ ॥੨੨॥ ਜੇ ਗੁਰੁ ਗਹੈ ਜਾਇ ਤੋ ਆਛੇ । ਪੁਨ ਮਾਰਨ ਕੋ
 ਨਾਂਹਿਨ ਬਾਂਛੇ। ਚਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਲੀਜੈ ਘੋਰਾਗਹਿਲੀਜੈ ਮਿਲਿਕੈ ਇਕ ਬੇਰਾ ॥੨੩॥
 ਜੇ ਆਨੈ ਮਨਸਬ ਲਿਹੁ ਦੂਨਾ ਅਬਿ ਤੇ ਕਰਿ ਹੈ ਮਾਨ ਚਉਨਾ ॥ ਭਾਜ ਨ
 ਜਾਇ ਕਹੂੰ ਲੇ ਘੋਰੇ ਪਰਹੁ ਅਚਾਨਕ ਰਣ ਕਰਿ ਘੋਰੇ ॥੨੪॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ
 ਬੋਲਤਿ ਭਾ ਬਡ ਮਾਨੀ । ‘ਕਹਾਂ ਗੁਰੁ ਹੈ ਮਮ ਅਗਵਾਨੀ । ਏਕ ਬਾਰ ਭੀ
 ਹੋਰਨਿ ਪਾਵੈ। ਗਹਿ ਲੈਹੈ ਜੀਵਤਿ, ਨਤੁ ਘਾਵੈ’ ॥੨੫॥ ਲਲਾਬੇਗ ਕੋ ਭੁਤ
 ਖਰਜੇ ਹੈ । ਹਜ਼ਰਤ ਕੀ ਤਬਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਪਰਜੇ ਹੈ । ਕੰਬਰ ਬੇਗ ਨਾਮ ਤਿਹ
 ਲੀਨਾ । ਦਾਨ ਮਾਨ ਦੇ ਕਰਿ ਸੰਗ ਕੀਨਾ ॥੨੬॥ ਦੋਇ ਪੁੱਤੁ ਸੋ ਨਿਕਟਿ
 ਖਰੇ ਹੈ । ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਪਿਖਿ ਸੰਗ ਕਰੇ ਹੈ । ‘ਕਾਸਮ ਬੇਗ ਸੰਮਸਾ ਬੇਗ।
 ਤੁਮ ਭੀ*ਗਮਹੁ ਸੰਗ ਕਰਿ ਬੇਗ’ ॥ ੨੭ ॥ ਬੇਗਲਲਾ ਭਗਨੀ ਕੋ ਨੰਦ ।
 ਸਭਿ ਤੇ ਜਿਸ ਕੋ ਦੋਹਿ ਬਿਲੇਵ । ਬਕਰਾ ਇਕ ਹਲਾਲ ਕਰਿ ਖਾਵੈ ।
 ਕਿਤਿਕ ਅੰਨ ਜੁਤਿ ਤਬਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥੨੮॥ ਲਘੁ ਘਟਕਾ ਸਮ*ਸਿਰ ਜਿਸ
 ਕੋਰਾ। ਸਭਿ ਮਹਿ ਗਿਨੀਅਤਿ ਓਜ ਬਡੇਰਾ। ਗਹੈ ਰਜਤ ਪਣਹਰਫਮਿਟਾਵੈ ।
 ਸਿਪਰ ਚੀਰ ਕਰਿ ਦੋਇ ਬਨਾਵੈ ॥ ੨੯ ॥ ਇੱਤਨਾਦਿਕ ਬਡ ਬਲ ਜਿਸ
 ਮਾਹੀ । ਹਜ਼ਰਤ ਕਹੈ ਹੋਰਿ ਕਰਿ ਤਾਂਹੀ । ‘ਤੂੰ ਮਾਤੁਲ ਕੇ ਸੰਗ ਸਿਧਾਰੋ।
 ਡੀਲ ਦਰਾਜ਼, ਗੁਰੁ ਗਹਿ ਮਾਰੇ’ ॥ ੩੦ ॥ ਅਧਿਕ ਕਠੋਰ ਕਮਾਨ ਮੰਗਾਈ।
 ਜੁਗ ਤਰਕਸ਼ ਤੀਰਨਿ ਭਰਿਵਾਈ । ਬਸਤੁ ਬਿਭੂਖਨ ਜੁਤਿ ਬਹੁ ਦੀਨਿ।
 ਮਾਨ ਬਡੋ ਹਜ਼ਰਤ ਨੇ ਕੀਨਿ ॥ ੩੧ ॥ ਪੈਚਹੂੰ ਬੀਰਨ ਕੋ ਸਨਮਾਨਾ ।
 ਲਸ਼ਕਰ ਦੀਨੋ ਸੰਗ ਮਹਾਨਾ । ਸੁਭਟ ਸਹੇਸੂ ਪੈਚ ਅਰੁ ਤੀਸ । ਕਰੇ ਸੰਗ
 ਕਹਿ ਤੁਰਕਨ ਈਸ਼* ॥ ੩੨ ॥ ਲੋ ਬਡਿਆਈ ਨਿਕਸਜੋ ਬਾਹਿਰ ।
 ਲਾਖਹੂੰ ਨਰ ਮੈਂ ਹੋਯਸਿ ਜਾਹਰ । ‘ਲਲਾਬੇਗ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪਰ ਚਵਿਓ। ਬਡੋ
 ਬਿਰੋਧ ਸਾਹੁ ਸੰਗ ਬਵਿਓ’ ॥ ੩੩ ॥ ਨਿਜ ਲਸ਼ਕਰ ਮੈਂ ਦਿਯੋ ਨਗਾਰਾ ।
 ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਤਜਾਰ ਹੋਇ ਦਲ ਸਾਰਾ । ਸਭਿਹਿਨਿ ਜੀਨ ਤੁਰੰਗਮ ਛਾਰੇ।
 ਬਸਤੁ ਸਸਤੁ ਤੁਰਨ ਹੀ ਧਾਰੇ ॥ ੩੪ ॥ ਪੁਨ ਹਜ਼ਰਤ ਨਰ ਭਲੇ ਪਠਾਯੋ।
 ‘ਲਲਾਬੇਗ ਨੀਕੋ ਸਮੁਝਾਯੋ ।—ਮਗ ਮਹਿ ਬਿਲਮ ਨ ਕਰੀਅਹਿ ਕੈਸੇ ।
 ਗਮਨਹੁ ਤੁਰਨ ਪਹੁੰਚੇ ਜੈਸੇ ॥ ੩੫ ॥ ਤੁਮ ਪਾਇ ਕਰਿ ਜਾਇ ਪਲਾਇ।
 ਪਿਖਿ ਲਸ਼ਕਰ ਬਹੁ ਨਹਿ ਠਹਿਰਾਇ । ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਹਿ ਦੀਰਘ ਜੰਗਲ

*ਜੋ (ਫੜ) ਲਿਆਵੇਂ ਤਾਂ । *ਫੇਡੀ । *ਫੋਟੇ ਘੋੜੇ ਜਿੰਡਾ । *ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ । *ਪਾ:—ਹੀ ।

ਜਥੈ । ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਇ ਖੋਜਨੈ ਤਥੈ ॥ ੩੬ ॥ ਨਹਿ ਜਹਿ ਜਲ ਤਹਿ ਦਲ
 ਨਹਿ ਜਾਇ । ਬਨਹਿ ਮਵਾਸ ਕਹੂੰ ਸਰ ਪਾਇ । ਜੇ ਨਹਿ ਭਾਜਹਿ ਬਨੈ
 ਦਲੈਰ । ਤੁਮਰੇ ਪਹੁੰਚਨਿ ਮਹਿ ਹੋਇ ਦੋਰ ॥ ੩੭ ॥ ਸੈਨਾ ਲੋਹਿ ਸਕੋਲ
 ਬਿਸਾਲਾ । ਸਿਖ ਅਪਨੇ ਕੈ ਧਨ ਦੇ ਜਾਲਾ । ਬਿਲਮ ਲਗਨ ਮਹਿ ਇਹੁ
 ਜੁਗ ਦੋਸ਼—। ਨਿਫਲ ਹੋਇ ਤਬਿ ਹਜ਼ਰਤ ਹੋਸ ॥ ੩੮ ॥ ਤੋਕਹੁ ਭੀ
 ਆਛੀ ਇਹੁ ਨਾਹੀ । ਗਹਿ ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਭਾ ਕੇ ਮਾਂਹੀ।ਰਹਿ ਆਵਹਿ ਤੁਝ ਕੋ
 ਇਹੁ ਭਲੀ । ਗਮਨਹੁ ਹਤਹੁ ਕਿ ਗਹੁ ਗੁਰ ਬਲੀ' ॥ ੩੯ ॥ ਲਲਾਬੇਗ
 ਤਬਿ ਕਹਜੈ ਸੁਨਾਇ । 'ਜਿਹਿ ਲਗਿ ਚਲਜੈ ਜਾਨਿ ਤਹਿ ਜਾਇ । ਸ਼ਾਹੁ
 ਰਿਦੈ ਕਹੁ ਧੀਰਜ ਦੀਜੈ । ਦੁਸ਼ਮਨ ਅਲਪ ਜਾਇ ਜੀਅ ਲੀਜੈ ॥ ੪੦ ॥
 ਅਧਿਕ ਜਤਨ ਕਰੈ ਠਾਨਤਿ ਐਸੇ । ਲਖਹੁ ਸ਼ੱਤ ਮਾਰਜੈ ਹੋਇ ਜੈਸੇ ।
 ਇਤੀ ਚਮ੍ਹ ਗਨ ਮੈਂ ਲੇ ਸੰਗ । ਦੁਰਗ ਮਵਾਸੇ ਕਰਿ ਹੋਂ ਭੰਗ ॥ ੪੧ ॥
 ਲਾਖਹੁ ਸੈਨਾ ਕੋ ਹਨਿ ਡਾਰੋਂ । ਬਿਰੋਂ ਜੰਗ ਮੈਂ ਨਾਹਿਨ ਹਾਰੋਂ । ਆਗੇ
 ਕਰੀ ਅਨੇਕ ਲਗਾਈ । ਮਾਰਤਿ ਮਰਤੇ ਅਵਧ ਬਿਤਾਈ ॥ ੪੨ ॥ ਰਹਹਿ
 ਜੰਗ ਮਹਿ ਜੀਤ ਹਮਾਰੀ । ਪਰਖਨਿ ਕੀਨਸਿ ਕੇਤਿਕ ਬਾਰੀ । ਕਹਹੁ
 ਸ਼ਾਹੁ ਸੋਂ—ਮੈਂ ਅਬਿ ਜਾਉਂ । ਨਹਿ ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਬਿਲਮ ਲਗਾਉਂ—' ॥ ੪੩ ॥
 ਸੁਨਿ ਸੈ ਗਯੋ ਕਹਜੈ ਸਭਿ ਜਾਇ । 'ਨਿਬਚੇ ਜਾਨਜੈ ਗੁਰ ਗਹਿ ਲਗਾਇ ।
 ਕੈ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਸੋਂ ਮਾਰਜੈ ਜਾਇ । ਹਯ ਨਿਕਸਾਵਨ ਤਬਿ ਫਲ ਪਾਇ' ॥
 ੪੪ ॥ ਸਭਾ ਬਿਖੈ ਬਹੁ ਬਾਰਿ ਉਚਾਰਾ । 'ਅਸ ਤਸਕਰ ਨਹਿ ਸੁਨਜੈ
 ਨਿਹਾਰਾ । ਕਰਿ ਬਿਸਾਲ ਫਲ ਠਗ ਕਰਿ ਗਯੋ । ਅਧਿਕ ਅਚੰਭਾ ਚਿਤ
 ਮਹਿ ਕਿਯੋ' ॥ ੪੫ ॥

ਜਿਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੂਰਤੀ ਜਿਹੇ ਸਪਤਮ ਗ੍ਰੰਥ 'ਲਲਾਬੇਗ ਆਰੰਭ' ਪ੍ਰਕਾਰ ਖਰਨੈ
 ਨਾਮ ਦੇਵ ਚਤੁਰਵਿੰਸਤੀ ਅੰਸ਼ ॥ ੪੧ ॥

੪੨. [ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਮਾਲਵੇ ਪੁੱਜੀ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬਜੈ ਨਗਾਰੇ ਕੂਚ ਕੇ ਕਰਿ ਸਮਾਜ ਸਭਿ ਜੰਗ । ਲਲਾਬੇਗ ਭਟ
 ਚਢਿ ਚਲਜੈ ਅਤਿ ਗਰਬਤਿ ਦਲ ਸੰਗ ॥ ੧ ॥ ਚੌਪਈ ॥ ਚਲੈ ਤੁਰਕ
 ਜਿਨ ਜਾਤਿ ਅਨੇਕ । ਈਸੁਬਜ਼ਈ ਬਡੇ ਦਲ ਏਕ । ਦਾਓਜ਼ਈ ਰੁਹੇਲੇ
 ਘਨੇ । ਮਹਾਂ ਸੁਭਟ ਸੰਜੋਇਨਿ ਸਨੇ ॥ ੨ ॥ ਕਾਬਲ ਕੇ ਗਿਲਜੇ ਜਿਨ ਕਹੈ ।

'ਕਿਤੇ (ਕੋਈ) ਤਾਲਾਬ ਲੱਭ ਕੇ । 'ਅਨੇਕ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ । 'ਯੂਸਫਜ਼ਈ' ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ
 ਮਰਦਾਨ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ । 'ਦਾਓਜ਼ਈ' ।

ਭੀਲ ਦਰਾਜ ਜਿਨਹੁ ਕੇ ਅਹੈ । ਅਮਿਖ ਸਭਿ ਪਸੁਅਨਿ ਕੇ ਭੱਖਜਤਿ ।
ਇਕ ਸ਼ੁਕਰ ਤੇ ਰੱਖਜਾ ਰੱਖਜਤਿ^੧॥੩॥ ਪਸੁਨਿ ਸਮਾਨ ਬਿਭੀ ਜਿਨ ਚੀਨੇ ।
ਬਹੁ ਨਿਰਦਈ ਮਹਾਂ ਮਤਿ ਹੀਨੇ । ਹਫਸ ਵਲਾਇਤ^੨ ਕੇ ਤਨ ਕਾਰੇ ।
ਮਹਾਂ ਮਲੇਛ ਮਹਾਂ ਬਲਵਾਰੇ ॥ ੪ ॥ ਮੋਟੇ ਨਾਕ ਓਠ ਜਿਨ ਕੋਰੇ । ਕਹਨੇ
ਨ ਸਮੁਝਹਿ ਮੰਦ ਬਡੇਰੇ । ਕੋਤਿਕ ਬਰਣ ਦੇਹ ਕੇ ਭੂਰੇ । ਪੁਰਿ ਕਸ਼ਮੀਰ
ਆਇ ਬਸਿ ਭੂਰੇ^੩ ॥ ੫ ॥ ਕਾਰੇ ਮਾਸ ਖਾਹਿ ਸੁਖ ਕਰੈ । ਪਸੁਤੋ ਬੋਲਤਿ
ਸਮੁਝਿ ਨ ਪਰੈ ਤੁਰਕੀ ਤਰੇਤੁਰੰਗਮ ਤੋਰੈ^੪ । ਗਮਨਹਿ ਬਡ ਮਗ, ਬਕਤਿ
ਨ ਬੋਰੈ ॥ ੬ ॥ ਟੇਮਕ ਬਾਧੇ^੫ ਸਭਿਨਿ ਅਗੋਰੇ । ਹੇਲਾ ਕਰਤਿ ਬਜਾਇ
ਬਡੇਰੇ । ਬਾਜੇ ਅਨਿਕ ਬਜਾਵਤਿ ਚਲੇ ਤੁਰ, ਤੁਰਮ, ਰਣਸਿੰਘੇ ਭਲੇ॥੭॥
ਬਡੇ ਦਮਾਮੇ ਚੋਬ ਲਗੀਤੀ । ਲੋਹਾ ਦੇਹਿ^੬ ਸੈਨ ਗਮਨੀਤੀ । ਚਲੇ ਤੁਰਕ
ਮਤਿਮੰਦ ਗਵਾਰੇ^੭ । ਹਾਨ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਕਛੁ ਬਿਚਾਰੇ^੮ ॥ ੮ ॥ ਭਏ
ਕੁਸ਼ਗੁਨ ਅਗਨਿ ਮਿਲਿ ਆਗੇ । ਈਧਨ ਭਾਰ ਸਮੁਖ ਦ੍ਰਿਗ ਲਾਗੇ ।
ਮੁਰਦਾ ਦਾਹ ਦੇਨਿ ਲੇ ਚਲੇ । ਇਨ ਕੇ ਚਢਤਿ ਅਗਾਰੀ ਮਿਲੇ॥੯॥ ਫੂਟੇ
ਬਾਰ^੯ ਨਾਰਿ ਰੁਦਨਾਵੈਂ ? । ਸ਼ਿਵਾ ਬਮਤਿ ਬੰਨੀ ਕੁਕਾਵੈਂ^{੧੦} । ਬੋਲਿ ਉਠੇ ਚਹੀ
ਦਿਸਿ ਖਰ^{੧੧} ਘੋਗਲਖਤਿ ਨ ਮੰਦ ਜਾਹਿ ਗੁਰ ਓਰ॥੧੦॥ ਕਹੂੰ ਚਾਲ ਕਹੂੰ
ਪੋਈਆ ਪਾਏ । ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਹਯ ਗਮਨਾਏ । ਉਝੀ ਧੂਲ ਰਵਿ ਬੀਚ
ਸਮਾਧੋ । ਮਗ ਮਹਿ ਪੁਰਿ ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਕੋ ਛਾਧੋ ॥ ੧੧ ॥ ਹਿਮ ਰਿਤੁ ਹੁਤੀ
ਪਰਹਿ ਬਹੁ ਪਾਰਾ । ਚਲਯੋ ਜਾਇ ਲਸਕਰ ਖਲ ਭਾਰਾ । ਸਗਰੇ ਦਿਵਸ
ਗਮਨਤੇ ਆਏਗਤਿ ਪਰੀ ਤੇ ਨਹਿ ਠਹਿਰਾਏ॥੧੨॥ ਆਗੇ ਪਾਛੇ ਕੋ ਸਮ
ਚਾਲੇ^{੧੨} । ਪੀ ਪੀ ਕੈਫ^{੧੩} ਭਏ ਮਤਵਾਲੇ । ਮਾਰ ਬਕਾਰਾ ਕਰਤਿ ਸੁਨਾਵੈਂ ।
‘ਕਹਾਂ ਗੁਰੁ ਹਮ ਜੰਗ ਮਚਾਵੈਂ ॥ ੧੩ ॥ ਹਮ ਤੇ ਆਗੇ ਭਾਗ ਨ ਜਾਇ ।
ਹਾਸਲ ਕਰਹਿ ਮੁਰਾਦ ਖੁਦਾਇ । ਹਜ਼ਰਤ ਕੇ ਹਯ ਦੇ ਕਰਿ ਮਿਲੇ । ਇਹ
ਭੀ ਹਮ ਕੋ ਨਾਹਿਨ ਭਲੇ॥੧੪॥ ਬਜਹਿ ਲੋਹਿ ਸੈਂ ਲੋਹ ਕਰਾਰਾ । ਮਾਰਨ

^੧ਭਾਵ ਸੂਰ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ । ^੨ਹਫਸ, ਐਬੇਸੀਠੀਆ । ^੩ਕਸ਼ਮੀਰੋਂ ਪਰੇ ਯਾਗਸਤਾਨੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ । ^੪ਤੁਰਕੀ ਘੋੜੇ ਹੇਠ ਤੁਰਦੇ ਹਨ । ^੫ਛੋਟੀਆਂ ਤੋਰੀਆਂ ਬੰਨੀਆਂ (ਘੋੜਿਆਂ ਤੋਂ) । ^੬ਮਾਰੋ ਮਾਰ ਕਰਦੀ, ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ । ^੭ਖੁੱਲੇ ਵਾਲ । ^੮ਗਿਦੜੀਆਂ ਬੋਲਦੀਆਂ ਕਿ ਅੱਗ ਉਗਲਦੀਆਂ ਹਨ । ^੯ਖੇਤ । ^{੧੦}ਬਰਾਬਰ ਹੋਕੇ । ^{੧੧}ਸ਼ਰਾਬ । ^{੧੨}ਇਹ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਤੇ ਇਕ ਛਾਪੇ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ ਹਨ ਕਈ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ।

ਮਰਿਏ ਮਜਹਿ ਅਖਾਰਾ। ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਹਮ ਤਬਿ ਕਰਿ ਲੈ ਹੈ। ਮਾਜਹਿ
ਗੁਰੁ ਕਿਧੈ ਪਕਰੈ ਹੈ॥ ੧੫॥ ਸਤੁਦ੍ਰਵ ਮਿਲੀ ਬਿਪਾਸਾ ਦੇਉ। ਆਵਤਿ
ਭਈ ਅਗਾਰੀ ਦੇਉ। ਗਨ ਤਰਨੀ* ਬਹੁ ਘਾਟਨਿ ਕੇਰੀ। ਗਹਿ ਮੰਗਵਾਇ
ਬਟੋਰਿ ਘਨੇਰੀ॥ ੧੬॥ ਲਗੀ ਰਾਤਿ ਕੇ ਹੋਵਨਿ ਪਾਰ। ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ
ਸੁ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ। ਸਿਖ ਕੀ ਸੁਤਾ ਜੋਧ ਕੀ ਦਾਰਾ। ਤਿਨ ਦਲ ਕੇ ਆਗਵਨ
ਬਿਚਾਰਾ॥ ੧੭॥ ਧਰਜੇ ਹੁਤੇ ਧਰਨੀ ਪਰ ਥਾਰ*। ਤਿਸ ਮਹਿ ਮੁਕਤਾ
ਚਾਰੁ ਸੁ ਛਾਰਿ। ਧਰ ਕਰਿ ਨਾਥ ਸੁਧਾਰਤਿ ਸੋਇ*। ਮੰਦ ਮੰਦ ਸੋ ਬਰਕਨ
ਹੋਇ॥ ੧੮॥ ਹੁਤੀ ਚਤਰ ਪੁਨ ਪਰਖਤਿ ਮੋਤੀ। -ਕਜੋਂ ਨਹਿ ਇਨ ਕੀ
ਬਿਰਤਾ ਹੋਤੀ ?-। ਬਾਰ ਬਾਰ ਸੋ ਨੀਕੇ ਦੇਖਿ। ਜਾਨਜੋ-ਲਸਕਰ ਆਇ
ਵਿਸੇਖ॥ ੧੯॥ ਧਰਾ ਇਹਾ ਲਗਿ ਹਾਲਤਿ ਮੰਦ*। ਪਰਤੇ ਸੁੰਮ ਤੁਰੰਗਮ
ਬੰਦ-। ਤਤਛਿਨ ਨੀਕੇ ਨਿਰਨੇ ਕੀਨਿ। ਸੁਧਿ ਹਿਤ ਨਰ ਪਠਾਇ ਕਰਿ
ਦੀਨਿ॥ ੨੦॥ ਪ੍ਰਥਮ ਸੁ ਰਾਇ ਜੋਧ ਢਿਗ ਆਯੋ। ਘਰ ਕੋ ਕਹਜੋ ਸੰਦੇਸ
ਸੁਨਾਯੋ। ਜਿਮ ਪਰਖਜੋ ਸੋ ਰੀਤਿ ਬਝਾਈ। ‘ਦੇਰਿ ਨ ਲਖਹੁ ਸੈਨ ਬਝ
ਆਈ’॥ ੨੧॥ ਤਿਸ ਲੇ ਜੋਧ ਆਪਨੇ ਸਾਥ। ਪਹੁੰਚਜੋ ਜਹਿ ਬੈਠੇ ਗੁਰ
ਨਾਥ। ਸਿੱਖ ਮਸੇਦ ਬੰਦ ਬਰ ਬੀਰ। ਬੈਠੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਤੀਰ॥ ੨੨॥
ਭਾਈ ਭਗਤੁ ਬਹਿਲੋ ਦੇਇ। ਇਹੁ ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰ ਢਿਗ ਹੋਇ। ਜਬਿ ਕੇ
ਜੋਗਲ ਕੇ ਗੁਰ ਆਏ। ਤਬਿ ਕੇ ਸੰਗ ਰਹਤਿ ਸੁਖ ਪਾਏ॥ ੨੩॥ ਦਰਸਨ
ਲਾਭ ਲੇਤਿ ਹੋਂ ਲੋਚਨ। ਬੀਚ ਬਿਰਾਜਹਿ ਕਸ਼ਰ ਬਿਮੋਚਨ। ਬੈਠਜੋ ਜੋਧ
ਗੁਰੁ ਸਨਮਾਨਾ। ‘ਲਸਕਰ ਆਯੋ ਪ੍ਰਭੂ ! ਮਹਾਨ॥ ੨੪॥ ਇਹ ਨਰ ਸੁਧਿ
ਲੇ ਕਰਿ ਅਬਿ ਆਵ॥ ਪਰਖਨਿ ਸਿੱਖ ਸੁਤਾ ਜਿਮ ਪਾਵ॥ ਬਰਕਤਿ ਬਿਰਾ*
ਇਹਾ ਲਗਿ ਜਾਨੋਂ। ਯਾਂਤੇ ਜਾਨੀ ਸੈਨ ਮਹਾਨੋਂ॥ ੨੫॥ ਬਿਲਮ ਨਹੀਂ
ਅਬਿ ਆਵਨ ਮਾਂਹੀ। ਪਰਹਿ ਜੋਗ ਘਮਸਾਨ ਮਹਾਂ ਹੀ’। ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿ
ਗੋਵਿੰਦ ਕਹਿ ਐਸੇ। ‘ਹਮ ਭੀ ਤਜਾਰ ਅਗਾਰੀ ਬੈਸੇ॥ ੨੬॥ ਜਾਫਤੁ*
ਦੇਨਿ ਹੇਤੁ ਸਵਧਾਨਾ। ਸਮੁਖ ਸਿਪਰ ਇਹ ਪਾਤਰ* ਨਾਨਾ। ਗੋਰੀ ਗਨ
ਜਨੁ ਸ਼ੱਕਰ ਪਾਰੇ। ਖਪਰੇ ਮਨਹੁ ਜਲੇਬ ਉਤਾਰੇ॥ ੨੭॥ ਦੌੜ ਬੌੜ* ਘੇਵਰ*
‘ਏਜੀਆਂ।’ ‘ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ।’ ‘ਥਾਲ।’ ‘ਉਸ (ਥਾਲ ਵਿਚ) ਨੌਬ ਧਲਕੇ ਠੀਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।
‘ਪਰਤੀ ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹਿਲਦੀ ਹੈ।’ ‘ਧਰਤੀ।’ ‘ਜ਼ਜ਼ਾਵਤ, ਖਾਣਾ।’ ‘ਭਾਂਡੇ ਹਨ।
‘ਟੋਟੇ ਏਕਰ।’ ‘ਇਕ ਮਠਿਆਈ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।’

ਗਨ ਦੇ ਹੈਂ । ਬਡੇ ਸੁਹਾਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੁਐ ਹੈਂ । ਕਹਿ ਬਿਧੀਆ ਜਬਿ ਹੀ
ਹਯ ਲਜਾਯੋ । ਤਬਿ ਕੇ ਤਜਾਰ ਚਹਤਿ ਹੈਂ ਧਾਯੋ ॥੨੮॥ ਨਹਿ ਬਿਲਮਹਿ
ਰਿਪੁ ਆਵਨ ਮਾਂਹੀ ॥ ਆਵਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕਿ ਲਸਕਰ ਤਾਂਹੀ । ਮਗ ਮਹਿ ? ਨਹਿ
ਸੁਧਿ, ਹੈਂ ਅਬਿ ਕਹਾਂ ? । ਬਿਨਾ ਬਿਲਮ ਪਹੁੰਚੈਗੇ ਇਹਾਂ ॥ ੨੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ
ਗੋਵਿੰਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਚਲਾਏ ॥ ਬਹਿਲੋ ਕੇ ਬੁਝਤਿ ਬਿਕਸਾਏ ॥ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਚਾਰੋ
ਦਿਸ਼ਿ ਕੇਰੇ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਸੀ ਕਰੇ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ॥੩੦॥ ਤਿਨ ਤੇ ਸੁਧ ਮੰਗਵਾਇ
ਸੁਨਾਵਹੁ । ਜਹਿ ਲਸਕਰਿ, ਅਬਿ ਤਹਾਂ ਬਤਾਵਹੁ । ਸੁਨਿ ਬਹਿਲੋ ਇਕ
ਪ੍ਰੇਤ ਧਵਾਯੋ । ਮਨ ਸਮ ਬੋਗ ਕਰਤਿ ਸੁਧਿ ਲਜਾਯੋ ॥ ੩੧ ॥ ਬਾਤਨਿ
ਕਰਤਿ ਤਹਾਂ ਤਬਿ ਕਹਜੇ । ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ! ਸਲਿਤਾ ਤਟ ਅਬਿ ਲਹਜੇ ॥ ਸਾਰੇ
ਦਿਵਸ ਚਲੇ ਹੀ ਆਏ ॥ ਨਿਸਾ ਪਰੀ ਬਹੁ ਤਹਾਂ ਬਿਰਾਏ ॥੩੨॥ ਕੇਤਿਕ ਪਾਰ,
ਉਰਾਰ ਕਿਤੇਕ । ਕੇਤਿਕ ਨੌਕਾ ਚਢੇ ਅਨੌਕ । ਥਕਤਿ ਬਿਰੇ, ਕੇ ਸੁਪਤਿ
ਪਰੇ ਹੈਂ । ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਕਰਿ ਪਾਨ ਗਿਰੇ ਹੈਂ ॥ ੩੩ ॥ ਕਿਤਿਕ ਮਿਲੇ ਬਹੁ
ਪਾਵਕ ਜਾਰੀ । ਲਗਜੇ ਸੀਤ ਬਹੁ ਕੰਪਾ ਧਾਰੀ ॥ ਕਰ ਪਗ ਸੁੰਨ ਭਏ ਜਿਨ
ਫਿਰੇ । ਸਲਿਤਾ ਤਟ ਕਰਿ ਸੀਤ ਘਨੇਰੇ ॥ ੩੪ ॥ ਸੁਨਿ ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ
ਤੇ ਬੈਨ । ਪਰੀ ਨਦੀ ਤਟ ਸਗਰੀ ਸੈਨ । ਜੋਧ ਆਇ ਸਭਿ ਅਚਰਜ
ਮਾਨਜੇ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨਜੇ ॥੩੫॥ ਅਬਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰੇਤ ਪਠਾਵਹੁ
ਕੋਈ । ਮਿਲਜੇ ਰਹੇ ਤਿਸ ਲਸਕਰ ਸੋਈ । ਜਬਿ ਹੁਇ ਕੁਰ ਬਤਾਵਹਿ
ਆਇ । ਬਨਿ ਸਵਧਾਨ ਰਹੇ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੩੬ ॥ ਭੇਵ ਕੁ ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ
ਗਈ ॥ ਇਹ ਬਾਤੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਿ ਕਈ ॥ ਕਰਿ ਨਿਸਚੈ ਪੁਨ ਪੌਦਿ ਪ੍ਰਯੋਕ ।
ਸੁਖ ਸੋਂ ਸੁਪਤੇ ਬਿਨਾ ਅਤੋਕ ॥੩੭॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਸਭਿ ਚਲਿ ਗਏ ॥
ਅਰਧ ਸੁਭਟ ਸਵਧਾਨੀ ਕਏ । ਅਰਧ ਸੁਪਤਿ ਭੇ ਨਿੰਦਾ ਪਾਈ ॥ ਜਾਗੇ ਪ੍ਰਭੁ
ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਹੁਇ ਆਈ ॥੩੮॥ ਸੋਚ ਸੁਨਾਨ ਆਇ ਸਭਿ ਕੀਨਿ । ਸੁਨਿ ਕਰਿ
ਆਸਾਵਾਰ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ ਸਕਲ ਚਲਿ ਆਇ । ਸੁਭਟ ਮਸੇਦ ਸਿੱਖ
ਸਮੁਦਾਇ ॥੩੯॥ ਗੁਰ ਕੇ ਕਹੇ ਭੂਚਨੀ ਪਹਿਲੈਂ ॥ ਪਠੀਨਿਸਾ ਮਹਿ ਸੁਧ ਹਿਤ

“ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮੇਠ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸਲੂਣਾ ਪਕਵਾਨ ਜੋ ਮੇਠ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤ੍ਰਿਕੋਣਾ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ । [ਹਿੰਦੀ, ਸੁਹਾਲ । ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ‘ਸੁਹਾਰੀ’ ਸ਼ਬਦੀ ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ] । ‘ਧਾਵਾ
ਕਰਨਾ । ‘ਭਾਵ ਉਹ ਬੀ । ‘ਮਨ ਵਤ ਫੇਰੀ ਕਰਕੇ । ‘ਅਗਨੀ । ‘ਨਦੀ ਦਾ ਕੰਢਾ ਹੋਣ
ਕਰਕੇ । ‘ਏ ਡਰ ਹੋਕੇ ।

ਬਹਿਲੋ 'ਜਬਿ ਲਸਕਰ ਕੋ ਹੋਵਹਿ ਕੂਚ । ਤਬਿ ਸੁਧਿ ਦਿਹੁ ਇਤ ਆਇ
ਪਹੁਚਿ' ॥੪੦॥ ਸੋ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਦਲ ਮਹਿ ਗਈ ॥ ਸੁਧ ਹਿਤ ਬੀਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਤਿ
ਭਈ ॥ ਤਹਾਂ ਹੁਤੋ ਇਕ ਪਠਤਿ ਮੁਲਾਨ ॥ ਭੂਤਨ ਬਿੰਦਸਾ ਬਿਖੈ ਮਹਾਨ ॥੪੧॥
। ਲਖੀ ਭੂਤਨੀ ਕੀ ਗਤਿ ਤਾਂਹ ॥ ਸੁਧਿ ਹਿਤ ਪਹੁਚੀ ਲਸਕਰ ਮਾਂਹ ॥ ਮੰਤ੍ਰਨ
ਸੰਗ ਪਕਰਿ ਸੋ ਲਈ ॥ ਭੂਤਨ ਸੋ ਪਿ ਕੈ ਦਕਰਿ ਦਈ ॥੪੨॥ ਬਹਿਲੋ ਕੋ ਸੁਧਿ
ਭਈ ਨ ਆਇ । ਨਿਸ਼ਚੈ ਧਰਜੇ ਕਿ—ਇਹੁ ਸੁਧ ਲਜਾਇ—। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਢਿਗ
ਬੈਠਯੋ ਤਬਿ ਜਾਈ । ਚਹੁ ਦਿਸ਼ ਮਹਿ ਬਿਰ ਨਰ ਸਮੁਦਾਈ ॥੪੩॥ ਸਾਦਰ
ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਯੋ ਜਬੈ । ਮੁਸਕਾਵਤਿ ਬੋਲੇ ਗੁਰ ਤਬੈ । 'ਕਹੁ ਭਾਈ ਸੁਧ
ਲਸਕਰ ਕੋਰੀ । ਕੂਚ ਕਿ ਹੈ ਮੁਕਾਮ ਇਸ ਬੋਰੀ?' ॥੪੪॥ ਕਹਤਿ ਭਯੋ
ਦੋਨਹੁ ਕਰ ਜੋਰੇ । 'ਤੁਰਕ ਜਿ ਕੂਚ ਕਰਹਿ ਇਤਿ ਓਰੇ । ਤਤਛਿਨ ਹੀ
ਸੁਧ ਮੋ ਢਿਗ ਆਇ । ਸਭਿ ਰਾਵਰ ਕੋ ਦੇਉ ਸੁਨਾਇ' ॥੪੫॥ ਅੰਤਰ-
ਜਾਮੀ ਗੁਰੁ ਬਖਾਨਾ । 'ਭਯੋ ਕੂਚ ਲਸਕਰ ਪੁਸਥਾਨਾ । ਤਹਾਂ ਭੂਤਨੀ
ਤੋਹਿ ਪਠਾਈ । ਗਹੀ ਮੁਲਾਨੇ ਤਿਨ ਸੁਧ ਪਾਈ ॥੪੬॥ ਤਿਸ ਕੋ ਅਖਿ
ਤਜਿ ਦਿਹੁ ਭਰਵਾਸਾ । ਸੋ ਨਹਿ ਛੁਟਹਿ ਕਰਸਿ ਬਿਨਾਸਾ' । ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ
ਬਦਨ ਸਕਲ ਬਿਸਮਾਏ । ਤਬਿ ਬਹਿਲੋ ਬਹੁ ਭੂਤ ਪਠਾਏ ॥੪੭॥ ਤਿਨ
ਤਤਛਿਨ ਸੁਧ ਆਨਿ ਸੁਨਾਈ 'ਗਹੀ ਭੂਤਨੀ', ਸੈਨ ਸੁ ਆਈ । ਸਭਿਨਿ
ਸੁਨਯੋ ਮਨ ਮੈਂ ਸੁਖ ਪਾਏ । 'ਧੀਨ ਧੀਨ ਸਤਿਗੁਰੁ' ਅਲਾਏ* ॥੪੮॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਤਿ ਸਪਤਮ ਰਾਸਿ 'ਲਾਘਵ ਭਾਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਭਰਨਨੰ ਤਾਮ ਵੇਦਿ ਵਯਾਕਿੰਸਤੀ ਐਤੁ ॥ ੪੪ ॥

੪੩. [ਹਸਨ ਖੀ ਵ੍ਰਤ ।]

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸਲਿਤਾ ਉਤਰੇ ਜਾਮਨੀ ਸਗਲੇ ਮੁਸਕਲ ਹੋਇ^੧ । ਖਾਨ ਪਾਨ
ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਿਸੂ, ਰਹੇ ਛੁਛ ਹੀ ਕੋਇ ॥ ੧ ॥ ਚੋਪਈ ॥ ਜੁਗ ਤ੍ਰੈ ਜਾਮ ਕੀਨਿ
ਬਿਸਰਾਮੇ । ਬਜੇ ਕੂਚ ਕੇ ਦੀਹ ਦਮਾਮੇ । ਮਹਾਂ ਸੀਤ ਮਹਿ ਮੁਸਕਲ ਹੋਏ
ਸੁੰਨ ਚਰਨ ਅਰੁ ਕਰ ਸਭਿ ਕੋਏ ॥ ੨ ॥ ਅਗਨੀ ਜਾਰਿ ਜਾਰਿ ਠਰ ਖੋਵੈ ।
ਛਾਰਿ ਜੀਨ ਹਯ ਤਜਾਰੀ ਹੋਵੈ । ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਤਿ ਹੀ ਸੈਨਾਂ ਚਾਲੀ । ਬਸਤ੍ਰ
ਬਸਤ੍ਰ ਸਭਿ ਲੀਨਿ ਸੰਭਾਲੀ ॥ ੩ ॥ ਉਦੈ ਭਯੋ ਸੂਰਜ ਭਗਵਾਨ । ਸੀਤ
ਬਿਨਾਸਯੋ ਮਗ ਪੁਸਥਾਨਾਲਲਾ ਬੋਗ ਜਬਿ ਪੁਰਿ ਤੇ ਧਾਯੋ ॥ ਭੇਤ ਹੋਤੁ ਇਕ
ਦੁਤ ਪਠਾਯੋ ॥੪॥ 'ਡੇਰਾ ਕਹਾਂ ਸੈਨ ਹੈ ਕੋਤੀ? ਬਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੁਇ ਹੋਰਹੁ

^੧ਕਰੇਗਾ ਨਾਸ਼ (ਉਸ ਦਾ) । ^੨ਭੂਤਨੀ ਫੜੀ ਗਈ ਹੈ, ਤੇ । ^੩ਸਾਰੇ ਜੋਧੇ ਹੋਏ ।

*ਭੂਤ ਵਿੰਦਸਾ ਨਾਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗਜਾਤ ਦੀ ਬਡਿਆਈ ਦਰਸਾਈ ਹੈ ।

ਤੋਤੀ । ਕਬਿ ਹਮ ਲਰਹਿ ਸੁ ਪਰਖਹੁ ਕਾਲ^੧ । ਇਸ ਕਾਰਨ ਆਗੈ ਤੂੰ
 ਚਾਲਿ^੨ ॥ ੫ ॥ ਹਯ ਕੋ ਤਨਾਹਿ ਗ੍ਰਾਮ ਕਿਸ ਮਾਂਹੀ । ਬੇਖ ਆਪਨੇ ਰਾਖਨੇ
 ਨਾਂਹੀ। ਸੇਵਕ ਏਕ ਸੰਗ ਜਿਹ ਲੀਨੇ । ਗੁਰ ਦਲ ਮਹਿ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੇ ਕੀਨੇ ॥
 ੬ ॥ ਸੰਧਯਾ ਸਮੇ ਪਿਖਿਨਿ ਹਿਤ ਫਿਰਨੈ ਦਲ ਗਨ ਨੀਰਤਾਲ^੩ ਕੋ ਘਿਰਨੈ।
 ਫਿਰਤਿ ਫਿਰਤਿ ਸੈਨਾ ਕੇ ਮਾਂਹੀ । ਗਮਨਨੈ ਰਾਇ ਚਮੁੰ ਕੇ ਮਾਂਹੀ ॥
 ੭ ॥ ਤਿਨਹੂੰ ਪਰਖਨੈ ਮਨੁਖ ਬਿਰਾਨ। ਗਹਿ ਬੁਝਨੈ ਨਹਿ ਜਾਇ ਬਖਾਨਾ।
 ਤਤਛਿਨ ਤਿਸਕੀ ਪਾਗ ਉਤਾਰੀ । ਮੁਸਕੈਂ ਬਾਂਧਿ ਕਰੀ ਬਹੁ ਮਾਰੀ ॥
 ੮ ॥ ਦਈ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਭੂਰ ਦੁਹਾਈ । ‘ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਹਿ ਲੇਹੁ ਛੁਟਾਈ’।
 ਪਰਨੈ ਸੋਰ ਸਗਰੇ ਨਰ ਧਾਏ । ਗਹਨੈ ਤਾੜ ਕਰਿ ਗੁਰ ਢਿਗ ਲਜਾਏ ॥
 ੯ ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਸੁਨਤਿ ਦੁਹਾਈ । ਪਠਿ ਬਿਧੀਆ ਮੁਸਕੈਂ ਖੁਲਿ-
 ਵਾਈ। ਸੰਗ ਆਨਿ ਬਿਰ ਕਰਨੈ ਹਜ਼ੂਰੇ। ਹੋਰਤਿ ਬੋਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਟੇ॥੧੦॥
 ‘ਕੋ ਹੋਂ ਤੂੰ? ਕਿਤ ਤੇ ਚਲਿ ਆਯੋ ?’ ਕਹਹੁ ਸਾਚ, ਨਤੁ ਦੇਂ ਮਰਿਵਾਯੈ’।
 ਝਰਤਿ ਮਾਰ ਤੇ ਸਾਚ ਬਖਾਨਾ । ‘ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਤਜਹੁ ਕਿ ਕਰ ਇਹੁ ਹਾਨਾ॥
 ੧੧ ॥ ਕਹੈਂ ਸਾਚ ਮੈਂ ਆਪ ਅਗਾਰੀ । ਲਲਾਬੇਗ ਕਾਬਲ ਪਤਿ ਭਾਰੀ ।
 ਭੈਤ ਹੋਤੁ ਹੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਕੇਤ !’ । ਪਠਨੈ ਮੋਹਿ ਬਛ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸਮੇਤ ॥ ੧੨ ॥
 ਦਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਮੈਂ ਸਕਲ ਨਿਹਾਰਾ । ਭਟਨ ਪਛਾਨਿ ਲੀਨਿ ਬਹੁ ਮਾਰਾ। ਸ਼੍ਰੀ
 ਗੁਰ ਤੁਮ ਪੀਰਨ ਕੇ ਪੀਰ । ਦੁਹ ਲੋਕਨ ਕੇ ਮੀਰਨ ਮੀਰ’ ॥ ੧੩ ॥ ਸ਼੍ਰੀ
 ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਬੁਝਨ ਠਾਨਾ । ‘ਕਹਾਂ ਸੈਨ ਤੁਰਕਾਨ ਮਹਾਨਾ ?’ । ਕੇਤਿਕ
 ਗਿਨਤੀ ਮਹਿ ਚਾਂਢ ਧਾਈ । ਕਬਿ ਇਤ ਪਹੁੰਚਹਿ ਹੋਤੁ ਲਰਾਈ’ ॥ ੧੪ ॥
 ਸੁਨਤਿ ਹਸਨਖਾਂ ਦੂਤ ਬਖਾਨਾ । ‘ਕਾਬਲ ਕੇ ਉਮਰਾਵ ਮਹਾਨਾ ।
 ਲਸਕਰ ਪੰਚ ਰੁ ਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰ । ਤੁਰਕੀ ਘੋਰੇ ਪਰ ਅਸਵਾਰ ॥ ੧੫ ॥ ਕਹਨੈ
 ਸ਼ਾਹ-ਮਗ ਨਹਿ ਬਿਲਮਾਵਹੁ । ਲਰਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ, ਗੁਰ ਨਿਕਟਿ ਪਠਾਵਹੁ’-।
 ਨਹੀਂ ਦੇਰ ਅਬਿ ਆਵਨ ਮਾਂਹੀ । ਪਹੁੰਚੀ ਲਖਹੁ ਚਮੁੰ ਨਿਜ ਪਾਹੀ॥੧੬॥
 ਮੈਂ ਪਿਖਿ ਪਰਖਨ ਕੀਨਿ ਬਿਚਾਰ। ‘ਤੁਮਰੇ ਸਤ, ਸੋ ਆਇ ਹਜ਼ਾਰ। ਮਾਰ
 ਲੋਹਿੰਗੇ ਦੇਹਿ ਨ ਜਾਨੈ’ । ਇਮ ਤੁਰਕਾਨਾ ਕਰਿ ਹੋ ਹਾਨੈ’ ॥ ੧੭ ॥

^੧ਸੇ ਸਮਾਂ ਦੇਖੀ । ^੨ਜਲ ਦਾ ਤਲਾ । ^੩ਗੁਰ ਨੂੰ (ਸਾਡੇ) ਪਾਸ ਭੇਜੇ (ਫੜਕੇ) । ^੪ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ
 ਜੇ ਮੈਂ (ਜੁਆਨ) ਹੈ ਤੇ ਓਹ (ਬੰਧਨ) ਹਜ਼ਾਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ (ਉਹਨਾ ਨੂੰ) ਮਾਰ ਲੈਣਗੇ
 ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ । ‘ਤੁਸੀਂ’ ਮਾਰੇਗੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ।

ਸਵਾਧਾਨ ਰਾਵਰ ਕੀ ਸੈਨ॥ਬਿਸਰਾਮੀ,ਇਨ ਕੇ ਸ਼ਮ ਹੈ ਨਾ॥ ਚਾਹਤਿ ਹੈ
 ਸੰਗਾਮ ਸੁ ਠਾਂਵੇ । ਬਹੁ ਅਨੰਦਤਾ ਜਿਨ ਮਹਿ ਬਾਵੇ ॥੧੯॥ ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਸੰਨ
 ਸਤਿਗੁਰ ਹੁਇ ਆਯੋ । ਢਿਗ ਤੇ ਪਾਗ ਵਿਵਾਇ ਪਠਾਯੋ । ਕਹਨੇ 'ਦੇਹੁ
 ਸੁਧਿ ਤਿਨ ਕਹੁ ਜਾਈ' । ਛੁਟਨੇ ਹਸਨ ਖਾਂ ਗਮਨਨੇ ਧਾਈ॥੧੯॥ਲਲਾ-
 ਬੋਗ ਕੇ ਮਿਲਨੇ ਅਗਾਰੀ । ਆਵਤਿ ਲਿਏ ਜੁ ਲਸਕਰ ਭਾਰੀ । ਕਰਨੇ
 ਸਲਾਮ ਖਰੋ ਤਬਿ ਭਯੋ 'ਕਹੁ ਸੁਧ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਤੂੰ ਗਯੋ ॥੨੦॥ ਕਿਤਿਕ
 ਸੈਨ ਸੇ ਗੁਰ ਹੈ ਕਹਾਂ ? । ਭਾਜਿ ਕਿ ਨਹਿ ਪਿਖਿ ਲਸਕਰ ਮਹਾਂ ? । ਲਰਨ
 ਹੋਤੁ ਗਾਵੇ ਭੀ ਦੇਖਾ ? । ਭਾਖਹੁ ਭੇਤ ਜੁ ਕੀਨਿ ਪਰੇਖਾ' ॥ ੨੧॥ ਸੁਨਤਿ
 ਹਸਨਖਾਂ ਭੇਵ ਬਤਾਯੋ । 'ਭੇਰਾ ਗੁਰ ਉਜਾਰ ਮਹਿ ਪਾਯੋ । ਜਲ ਕੇ ਤਾਲ
 ਚੁਗਿਰਦੇ ਘੇਰ॥ਲਰਨ ਹੋਤੁ ਉਤਸਾਹੁ ਘਨੇਰਾ ॥੨੨॥ਕਰਹਿ ਉਡੀਕਨਿ
 ਭਟ ਬਲਵਾਨਾ । ਤੁਰੰਗ ਜੀਨ ਧਰਿ ਆਯੁਧ ਨਾਨਾ॥ਤਿਨ ਕੇ ਕਹਾਂ ਪਲਾ-
 ਵਨ ਬਾਤਾਚਾਹਤਿ ਹੈਂ ਸਭਿ ਲਸਕਰ ਘਾਤਾ॥੨੩॥ਮੋਹਿ ਰਿਦੇ ਮਹਿ ਐਸੀ
 ਆਵੈਸੋ ਭਟ,ਤੁਮ ਹਜ਼ਾਰ ਕੇ ਘਾਵੈਗੁਰੂ ਬਿਲੇਦ ਬਲੀ ਸਮ ਸੋਗਾਕਰਹਿ
 ਪ੍ਰਤੀਖਨਿ ਗਹਿ ਸਮਸ਼ੇਰ ॥ ੨੪ ॥ ਮ੍ਰਿਗਨਿ ਮਨੀਦ ਬਿੰਦੁ ਤੁਵ ਸੈਨਾ॥ਤੁਮ
 ਮਹਿ ਤਿਨ ਕੀ ਸਮਤਾ ਹੈ ਨਾ । ਦਲ ਹੈ ਅਲਪ ਤਉ ਸਮ ਬਾਜ਼' । ਕਾਕ
 ਬਟੇਰਾ ਤੋਹਿ ਸਮਾਜ਼' ॥੨੫॥ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਭਠਨਿ ਕੇ ਟੋਲ । ਚਾਰਹੁ ਕਰੇ
 ਸ਼ੇਰ ਸਮ ਬੋਲ' । ਸੁਨਿਕਰਿ ਬਾਕ ਦੂਤ ਕੇ ਸਾਚੇਤੁਰਕ ਤੁਰਕਪਤਿ ਸਭਿ
 ਰਿਸ ਰਾਚੇ॥੨੬॥'ਇਹੁ ਕਸਾ ਮੁਰਖ ਕਰਤਿ ਬਖਾਨਾਬਡ ਜੋਧਾ ਹੈਂ ਬਿਦਤਿ
 ਜਹਾਨ । ਕਈ ਜੇਗ ਮੈਂ ਰਿਪੁ ਗਨ ਹਤੇ । ਕਰਿ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਲੀਨਸਿ
 ਫਤੇ' ॥ ੨੭ ॥ ਪਾਨ ਬਾਰਨੀ ਕੋ ਕਰਿ ਰਹਨੇ' । ਸੁਨਤਿ ਦੂਤ ਤੇ ਰਿਸ
 ਕਰਿ ਕਹਨੇ । 'ਇਹ ਕੁਛ ਗੁਰ ਤੇ ਲੈ ਕਰਿ ਆਯੋ । ਕਹਿ ਕਰਿ ਚਾਹਤਿ
 ਹਮੇਂ ਡਰਾਯੋ ॥ ੨੮ ॥ ਦੁਸ਼ਮਨ ਕੋ ਪੱਖੀ ਇਹ ਜਾਨਾ । ਤਿਸ ਕੀ ਜੀਤ,
 ਹਮਹਿ ਚਹਿ ਹਾਨਾ । ਪਨਹੀ ਮਾਰਹੁ ਦੇਹੁ ਨਿਕਾਸੀ । ਬਹੁਰ ਨ ਕਹੈ
 ਆਨਿ ਕੋ ਪਾਸੀ ॥ ੨੯ ॥ ਗੁਰ ਤਰੀਫ, ਕਰਿ ਨਿੰਦ ਹਮਾਰੀ । ਕਹਾਂ ਮਤੀ

'ਇਹ ਤਰੇਤਾਜ਼ਾ ਹਨ ਕੋਈ ਬਕਾਨ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਨੇ । 'ਬਹੁਤੇ ਲਸਕਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਭਜਿਆ ਹੈ
 ਕਿ ਨਹੀਂ' । 'ਬਾਜ਼ ਢਾਂਡੇ ਹੈ । 'ਭਾਵ ਤੇਰਾ ਲਸਕਰ । 'ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ।

ਇਨ ਮੂਢ ਬਿਚਾਰੀ' । ਇਸ ਕਹਿ ਮਾਰਤਿ ਖੇਦਿ ਖਦੇਰਾ' । ਜਾਨਿ
ਅਨਾਦਰ ਬਹੁ ਨਿਜ ਕੇਰਾ ॥ ੩੦ ॥ - ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਸਿਧਾਉਂ । ਮਨ
ਬਾਂਛਤਿ ਤਿਨ ਤੇ ਬਰਪਾਉਂ - । ਸੁਮਤਿ ਵੇਤ ਇਮਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਾ ॥ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਗੁਰੂ
ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਸਿਧਾਰਾ ॥ ੩੧ ॥ ਕਹਿ ਨਿਜ ਨਾਮ ਬੂਝ ਕਰਿ ਕਹਨੇ । ਸੀਸ
ਨਿਵਾਇ ਸਮੁਖ ਗੁਰ ਭਯੋ । 'ਆਨਿ ਪਰਜੇ ਮੈਂ ਰਾਵਰਿ ਸ਼ਰਨੀ । ਜਾਇ
ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਤਿਨ ਫਿਗ ਬਰਨੀ ॥ ੩੨ ॥ ਸਹਿ ਨ ਸਕੇ ਮਤਿਮੰਦ ਗੁਮਾਨੀ ।
ਮਾਰਜੇ ਮੋਹਿ ਕਟਕ' ਕਹਿ ਬਾਨੀ । ਰਾਖਹੁ ਲਾਜ ਪੀਰ ਜੀ ਮੋਰੀ । ਨਹੀਂ
ਅਲੇਖ ਰਹਜੇ ਅਬਿ ਹੋਰੀ' ॥ ੩੩ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੁਨਿ ਕਰੀ ।
- ਹਮ ਹਿਤ-ਲਖਜੇ-ਮਾਰ ਇਸ ਪਰੀ' - । ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਬਾਕ ਕਹਿ ਦੀਨਸਿ
ਧੀਰ । 'ਪਿਖਹੁ ਜੰਗ ਰਹਿ ਕਰਿ ਹਮ ਭੀਰ' ॥ ੩੪ ॥ ਜੋਧ ਨਿਕਟਿ ਬੈਠੇ
ਤਬਿ ਭਾਖਜੇ । 'ਨੀਕੀ ਨਹੀਂ, ਨਿਕਟਿ ਇਸ ਰਾਖਜੇ । ਫਲ ਕੋ ਕਰਤਿ
ਰਹੈ ਦਲ ਬੀਚ । ਦੇਖਿ ਭੇਤ ਕਹਿ ਤੁਰਕਨਿ ਨੀਚ' ॥ ੩੫ ॥ ਬਿਗਸਤਿ
ਕਹਨੇ ਗੁਰੂ 'ਸੁਨਿ ਜੋਧ ! ਹਮ ਜਸੁ ਸੁਨਿ ਹੁਇ ਤੁਰਕ ਸਰ੍ਹੋਧ । ਆਨਿ ਪਰੈ
ਕੋ ਸ਼ਰਨ ਜਦਾਈ । ਨਹਿ ਤਜਾਗਨਿ ਮੈਂ ਕਰੋਂ ਕਦਾਈ ॥ ੩੬ ॥ ਇਹਾਂ
ਨ ਰੱਛਾ ਕਰਿ ਦਿਖਰਾਵੇਂ । ਤੋ ਜਮ ਤੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਬਚਾਵੇਂ । ਐਸੇ ਬਿਰਦ
ਜਾਨੀਐ ਮੋਹਿ । ਸੋ ਸਭਿ ਸਾਚ ਸੁਨਾਵੇਂ ਤੋਹਿ ॥ ੩੭ ॥ ਬਿਨ ਅਲੇਖ ਹੁਇ
ਦੀਨ, ਲਚਾਰੀ । ਕਹੈ ਜੁ-ਮੈਂ ਅਬਿ ਸ਼ਰਨ ਤੁਮਾਰੀ- । ਤਿਸ ਕੀ ਰੱਛਾ
ਉਰ ਅਭਿਲਾਖੇਂ । ਕਜਾ ਨਰ ਬਪੁਰਾ, ਜਮ ਤੇ ਰਾਖੇਂ ॥ ੩੮ ॥ ਲੇਖ ਭੇਤ ਤੋ
ਕਜਾ ਹੁਇ ਮੇਰਾ । ਹਤੋਂ ਛਿਨਕ ਮਹਿ ਦਲ ਰਿਪੁ ਕੇਰਾ । ਦੇਉ ਮਾਲਕੀ
ਕਾਬਲ ਸਾਰੀ । ਇਹ ਉਮਰਾਵ ਕਰੋਂ ਤਿਨ ਮਾਰੀ ॥ ੩੯ ॥ ਮਨਸਬ ਸ਼ਾਹੁ
ਸਮੀਪ ਦਿਵਾਉਂ । ਇਸ ਤੋ ਕਾਬਲ ਰਾਜ ਕਰਾਉਂ' । ਬਿਸਮੇ ਸਭਿ ਸੁਨਿ
ਕੈ ਬਚ ਐਸਾ । - ਇਹੁ ਤੋ ਭਯੋ ਬਿਭੀਖਨ ਜੈਸਾ ॥ ੪੦ ॥ ਆਨਿ ਮਿਲਜੇ
ਸਲਿਤਾਪਤਿ' ਉਰੇ । ਲੇਕਾਪਤਿ ਸ੍ਰੀ ਰਘੁਬਰ ਕਰੇ- । ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਜੋਧ
ਬੰਦਨਾ ਕੀਨਿ । ਰਾਮਚੰਦ ਇਹੁ ਰੂਪ ਸੁ ਚੀਨ ॥ ੪੧ ॥ ਸਭਿ ਮਹਿ ਭਯੋ
ਬਿਦਤਿ ਬਿਰਤਾਂਤ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀਨੋ ਜਿਸ ਭਾਂਤਿ । 'ਧੰਨ ਧੰਨ' ਸਭਿ
ਬਦਨ ਉਚਾਰੇ । ਦੀਨਦਜਾਲ ਕੋ ਬਿਰਦ ਬਿਚਾਰੇ ॥ ੪੨ ॥ ਅਰਧ ਰਾਤਿ
'ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਖੇਦ ਦੇ ਕੇ ਨਸਾ ਦਿੱਤਾ [ਹਿੰਦੀ, ਖਦੇਰਨਾ-ਪਰੇ ਹਟਾਉਣਾ, ਨਸਾ ਦੇਣਾ] ।
'ਕੌੜੀ । 'ਜਾਨਿਆਂ ਕਿ ਸਾਥੇ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਪਈ ਹੈ । 'ਸਦੈਰ ਤੋ' ।

ਰੋਈ ਤਬਿ ਆਇ । ਕਹਤਿ ਹਸਨ ਖਾਂ 'ਰਿਪੁ ਸਮੁਦਾਇ । ਪਹੁੰਚੇ ਜਾਨਹੁ
ਰਖੀਅਹਿ ਤਜਾਰੀ । ਬੀਚ ਤੁਫੇਗ ਦੁਗੋਰਨਿ ਡਾਰੀ' ॥ ੪੩ ॥ ਸਭਿ ਦਲ
ਮਹਿ ਨਰ ਸਤਿਗੁਰ ਫੇਰਾ । 'ਸੁਭਟ ਸੁਚੇਤ ਬਨਹੁ ਇਸ ਬੇਰਾ' । ਸੋ ਸਚੁਰ
ਕੋ ਪਠਜੋ ਅਗਾਰੀ 'ਆਇ ਤੁਰਕ ਤਹਿ ਦਿਹੁ ਸੁਧਿ ਸਾਰੀ' ॥ ੪੪ ॥ ਗੁਰ ਦਲ
ਮਹਿ ਅੰਗੀਠੇ ਲਾਗੇ । ਜਿਨਹੁ ਨਿਕਟਿ ਤੇ ਪਾਲੇ ਭਾਗੇ । ਸਸਤ੍ਰੀਨਿ ਜੁਤਿ
ਸਿਮਰਤਿ ਜਗਦੀਸ਼ । ਮਿਲ ਬਿਤਿ ਕਿਤ ਦਸ, ਪੰਦਾਂ, ਬੀਸ ॥ ੪੫ ॥
ਸਭਿ ਸੁਭਟਨਿ ਕੇ ਤਨ ਬਿਨਪਾਲੇ । ਹਤਨ ਰਿਪੁਨਿ ਸਵਧਾਨ ਬਿਸਾਲੇ ।
ਨਿਸ ਮਹਿ ਤੁਰਕ ਚਢੇ ਸਭਿ ਆਏ । ਜੜ ਸਮ ਸੀਤ ਕਰੇ ਨਰ ਪਾਏ ॥ ੪੬ ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਸਪਤਮੇ 'ਰਾਸੇ' ਦੂਤ ਪੁੰਨਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਤੀਨ ਵਤਵਾਲਿਸਰੀ ਐਸੂ ॥ ੪੩ ॥

੪੪. [ਜੇਗ ਸ਼ੁਰੂ] ।

ਵੇਹਗ ॥ ਜਾਮ ਦਿਵਸ ਕੇ ਚਢੇ ਤੇ ਲਵਪੁਰਿ ਤੇ ਪ੍ਰਸਥਾਨ । ਤੀਨ ਜਾਮ
ਮਾਰਗ ਚਲੇ ਪੁਨ ਨਿਸ ਕੀਨਿ ਪਯਾਨ ॥ ੧ ॥ ਚੰਪਈ ॥ ਕੁਛ ਬਿੱਸਾਮ
ਕੀਨਿ ਸ਼ੁਮ ਹੋਏ । ਦੋ ਇਕ ਜਾਮ ਨੀਠਿ ਹੀ ਸੋਏ* । ਬਹੁਰ ਚਢੇ ਦਿਨ
ਸਗਰੇ ਚਾਲੇ । ਚਾਰ ਜਾਮ ਮਹਿ ਪੰਥ ਬਿਸਾਲੇ ॥ ੨ ॥ ਬਹੁਰ ਨਿਸਾ ਦੁਸਰਿ
ਹੁਇ ਆਈ । ਕਿਸ ਕਿਸ ਖਾਨੋ ਕੀਨਿ ਬਨਾਈ । ਦਾਨਾ ਦੀਨਸਿ ਕਿਨਹੁ
ਨਿਹਾਰੀ । ਤਉ ਸ਼ੁਮਤਿ ਬਡ ਭੇ ਮਗ ਭਾਰੀ ॥ ੩ ॥ ਰੂਪਾ ਗ੍ਰਾਮ ਉਲੰਘਿ
ਕਰਿ ਆਏ । ਬਹੁ ਗ੍ਰਾਮਨ ਕੇ ਆਗੂ ਲਜਾਏ । ਕਹੈ ਕਿ 'ਜਿਸ ਬਲ ਗੁਰ
ਕੋ ਡੇਰਾ । ਹਮਹਿ ਦਿਖਾਇ ਦੇਹੁ ਇਕ ਬੇਰਾ' ॥ ੪ ॥ ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਕੇ ਨਰ ਕੋ
ਬਹੁ ਤਾਰੈ । ਡਰਿ ਕਰਿ ਆਗੂ ਅੱਗੂ ਪਧਾਰੈ । ਤ੍ਰੈਦਸ ਜਾਮ ਸੁ ਚਲਤਿ
ਬਿਤਾਏ । ਚੌਦਸਮੇਂ ਮਹਿ ਗੁਰ ਨਿਯਰਾਏ ॥ ੫ ॥ ਮਹਾਂ ਸ਼ੁਮਤਿ ਅਰੁ
ਛੁਪਤਿ ਬਿਸਾਲੇ । ਠਰੇ ਚਰਨ ਕਰ ਲਾਗਤਿ ਪਾਲੇ । ਤੀਨਹੁ ਕਾਰਨ ਤੇ
ਤੁਰਕਾਨਾ । ਬਜਾਕੁਲ ਬਹੁ, ਕਿਮ ਹੁਇ ਸਵਧਾਨਾ ॥ ੬ ॥ ਲਲਾਬੇਗ ਯੁਤ
ਸਭਿ ਸਰਦਾਰਾ । ਨਹਿ ਲਸਕਰ ਕੋ ਹਾਲ ਬਿਚਾਰਾ । ਆਪ ਧਰੀ ਤਨ
ਪਰ ਪ੍ਰਸਤੀਨ । ਤਜਾਰਿ ਕਰਾਇ ਖਾਨ ਕਰਿ ਲੀਨ ॥ ੭ ॥ ਅਪਰ ਸੁਭਟ

*ਸ਼ੁਮਤ੍ਰਾਂ ਸਹਿਤ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ । *ਨਿੱਘੇ । *ਪਾਲੇ ਨੇ (ਹੱਥ) ਪੈਰ ਠਾਰ ਕੇ
ਜੜ੍ਹ ਵਾਂਙ ਕਰ ਦਿਤੇ । *ਬੇਕਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੇ ਕੁਛਕ ਅਰਾਮ ਕੀਤਾ । *ਦੋ ਇਕ ਪਹਿਰ
ਮਸਾਂ ਹੀ ਸੁੱਤੇ ਸਨ । *ਤਾੜਦੇ ਹਨ । *ਹੱਥ ਪੈਰ ਪਾਲਾ ਲਗ ਕੇ ਠਰ ਗਏ । *ਵਾਲਾਂ ਸਣੇ
ਚਮੜੇ ਦਾ ਚੋਗੇ ਵਰਗਾ ਗਲ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ । *ਡਾਬ ਖਾਣਾਂ ਖਾ ਲਿਆ । *ਪਾ:-ਦੋ ਇਕ
ਜਾਮਨੀ ਰਹੀ ਸੋਏ । ਪੁਨਾ:-ਜਾਮਨੀ ਠਾਈ ਸੋਏ । ਪੁਨਾ:-ਕੀਨ ਨਿਸ ਸੋਏ ।

ਜਿਨ ਲਰਿਬੋ ਆਗੇ^੧। ਤੀਨਹੁੰ ਕਾਰਨ ਤਿਨ ਤਨ ਲਾਗੇ^੨। ਕਹਿ ਬਹੁ
 ਰਹੇ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਮਾਨੀ। ਕਰੈਂ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਸ਼ਾਹੁ ਬਖਾਨੀ^੩॥ ੮॥ ਪਰਮ
 ਦੁਖੀ ਕਰਿ ਲਸਕਰ ਲਾਏ। ਸੋ ਅਸਵਾਰਨਿ ਕੋ ਨਿਯਰਾਏ। ਜਨੋਂ
 ਆਵਤਿ ਬੇ ਬਾਗ ਉਠਾਏ। ਤਜਾਰ ਤੁਫੰਗਨਿ ਸਲਖ ਚਲਾਏ॥ ੯॥ ਕੜਾ
 ਕਾਜ ਜਬਿ ਇਕਠੀ ਛੋਰੀ। ਗਿਰੇ ਕਿਤਿਕ ਰਿਪੁ ਲਾਗਤਿ ਗੋਰੀ। ਆਵਤਿ
 ਲਸਕਰ ਕੋ ਮੁਖ ਤੋਰਾ। ਵਿਖਤਿ ਨ ਜਾਮਨਿ ਕੋ ਤਮ ਘੋਰਾ॥ ੧੦॥
 ਲਲਾਬੇਗ ਜਾਨਨੇ ਗੁਰ ਇਹਾਂ। ਝਾਰ ਮਤਾਬੀ ਜਾਰੇ ਮਹਾਂ। ਅਨਿਕ
 ਮਸਾਲ ਜਲਾਵਨ ਕੀਨੇ। ਭਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਸ਼ਿਨਿ ਤਮ ਹੀਨੇ^੪॥ ੧੧॥ ਇਮ
 ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਧ ਚਵਾਯੋ। ਸੰਗੀ ਜਾਤੀ ਮਲਕ ਮਿਲਾਯੋ। ‘ਪਰੇ ਹਾਥ
 ਇਮ ਰਿਪੁ ਮਤਿ ਮੋਟੇ’। ਜਿਮ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮੈਦਾਨ ਸੁ ਹੋਟੇ^੫॥ ੧੨॥ ਛੁਧਤਿ
 ਸ਼੍ਰਮਤਿ, ਬਹੁ ਨੀਂਦ ਦਬਾਏ। ਪਾਂਰਾ ਪਰੇ ਠਰੇ ਕਰ ਪਾਏ^੬। ਜਾਹੁ ਬਾਜ਼
 ਸਮ ਬੋਗ ਬਡੇਰੇ। ਹਤਹੁ ਤੁਰਕੁ ਜਨੁ ਲਵੇ ਬਟੇਰੇ^੭॥ ੧੩॥ ਸਤਿਗੁਰ
 ਦੀਨੀ ਬਿਜੈ ਸੁਖੈਨ। ਬਜਾਕੁਲ ਜੇਨਿ ਕੋਨਿ ਅਰਿ ਸੈਨ^੮। ਬਿੰਦ ਮਸਾਲੈਂ
 ਜੋਧ ਅਗਾਰੀ। ਗੁਰ ਕੋ ਹੁਕਮ ਪਾਇ ਕਰਿ ਜਾਰੀ॥ ੧੪॥ ਗੁਰ ਨਗਾਰਚੀ
 ਕੋ ਕਹਿ ਨਾਮਾ। ‘ਦੈਰੇ ਦੈਰੇ ਦੀਹ ਦਮਾਮਾ’^੯। ਇਮ ਤੁਫੰਗ ਅਰੁ ਚਲਹਿ
 ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ। ਸ਼੍ਰੋਣਤਿ ਅਵਨੀ ਬਹੈ ਮਹਾਨਾ॥ ੧੫॥ ਦੁਹਰਿ ਚੋਬ ਪੈਂਸਾ
 ਪੁੰਕਾਰੇ^{੧੦}। ਵਧੈ ਬੀਰਰਸ ਭਰ ਲਲਕਾਰੇ। ਚਵਨੈ ਜੋਧ ਚਲਿ ਆਗੈ ਗਾਯੋ।
 ਦੁਹਿ ਦਿਸ਼ਿ ਮਾਰੂ ਬਾਜਤਿ ਭਯੋ॥ ੧੬॥ ਭੁਯੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤ ਛੰਦ॥ ਦਮਾਮੇ ਬਜੇ
 ਬਿੰਦ ਭੋਰੀ ਭੁੰਕਾਰੇ^{੧੧}। ਤੁਫੰਗਨਿ ਗੋਰੀ ਕਸੇ ਫੇਰ ਮਾਰੇ। ਕਰੇ ਤੇਜ ਘੋਰੇ
 ਅਗਾਰੀ ਪਵਾਏ। ਕਿਨੂੰ ਤੀਰ ਮਾਰੇ ਸੁ ਨੇਜੇ ਭੁਮਾਏ॥ ੧੭॥ ਭਏ ਨੇਰ
 ਸੱਤੁ ਤਕੈਂ ਤਾਂਹਿ ਮਾਰੈਂ। ਲਗੈਂ ਅੰਗ ਜਾਕੇ ਗਿਰੈਂ, ਨ ਸੰਭਾਰੈਂ। ਭਯੋ

^੧ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ (ਹੋਕੇ) ਲੜਨਾ ਸੀ। ^੨(ਬਕਾਨ, ਭੁੱਖ ਤੇ ਪਾਲਾ)ਤਿਨੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ^੩ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਛੇਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ^੪ਭਾਵ ਹਰ ਪਾਸੇ ਚਲਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ^੫ਮਤ ਦੇ ਮੋਟੇ ਸ਼ੱਤਰੂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਆਏ। ^੬ਜਿਵੇਂ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ^੭ਪਾਲਾ। ^੮ਹੱਥ ਪੈਰ। ^੯ਲਵੇ ਤੇ ਬਟੇਰੇ [ਸ਼ਿਸ਼, ਲਵ। ਲਵਾ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਪੰਛੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਟੇਰੇ ਤੇ ਕਈ ਤਿੱਤਰ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਬਟੇਰੇ ਤੋਂ ਬੀ ਸੁਹਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ‘ਲਵਾ’ ਸੁਹਲ ਨੂੰ ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ]। ^{੧੦}ਦੈਰੇ ਦੈਰੇ ਵੱਡਾ ਦਮਾਮਾ ਵਜਾਓ। ਦਮਾਮੇ ਵੱਜਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ‘ਦੈਰੇ’ ਕਰਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ। ^{੧੧}ਭੋਰੀਆਂ ਵੱਜੀਆਂ।

ਭੇੜ ਭਾਰੋ ਨਿਭੈ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ । ਸਹਾਈ ਗੁਰੂ ਜਾਨਿ ਦੌਰੇ ਚਲਾਕੇ ॥੧੯॥
 ਉਡੀ ਪੁਲ ਗੈਨੈ ਦੁਰੇ ਬਿੰਦ ਤਾਰੇ । ਮਸਾਲੈਂ ਕਰੀ ਮੰਦੈ, ਭੇ ਅੰਧਕਾਰੇ ॥
 ਪਲੀਤੇ ਧੁਖੇ ਪੁੰਜ ਭੋੜੇ ਲਗਾਏ । ਮਨੋ ਰੈਣ ਭਾਵੈ ਖਦੌੜੇ ਦਿਖਾਏ ॥
 ੧੯॥ ਮਹਾਂ ਨਾਦ ਹੋਯੋ ਸੁ ਬਾਜੀ ਹਿਰੇਖਾ । ਬਕੈਂ 'ਮਾਰ ਲੀਜੈ' ਸਕੋਪੀ ॥
 ਵਿਸੇਖਾ । 'ਨਹੀਂ ਜਾਨਿ ਦੀਜੈ ਗਹੇ ਕਾਟਿ ਡਾਰੇ । ਚਲੋ ਸਾਮੁਹੇ ਬੀਰ ਸ਼ੀਕਾ
 ਨਿਵਾਰੇ' ॥੨੦॥ ਬਜੈਂ ਬਿੰਦ ਬਾਜੇ ਹਕਾਹਾਕ ਬੋਲੈਂ। ਭਿੜੇ ਭੇੜ ਭਾਰੇ ਕਿਤੇ
 ਬੰਧਿ ਟੋਲੈਂ । ਤੁਫੰਗਾਨਿ ਕੀ ਮਾਰ ਮਾਰੀ ਬਿਸਾਲਾ । ਗਜੈ ਕੇ ਠਨੈਕੇ ਉਠੈਂ
 ਠੋਕ ਜਾਲਾ ॥੨੧॥ ਪਰੈਂ ਪੈਰ ਘੋਰੇ ਧਰਾ, ਨਾਦ ਠਾਨੈਂ । ਮਚੌ ਜੰਗ ਭੀਮ
 ਰਿਪੁ ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਨੈਂ । ਚਲਾਵੈਂ, ਕਸੈਂ ਫੇਰ ਬਾਰੂਦ ਛਾਲੈਂ । ਕਿਤੇ ਏਕ ਗੋਰੀ
 ਦੁਗੋਰੀਨ ਘਾਲੈਂ ॥੨੨॥ ਕਲਾ ਪੈ ਜੜੇ ਮੋੜ ਭੋੜੇ ਭਖੀਤੇ । ਧਰੈਂ ਹਾਥ ਪੈ
 ਤਾਕਿ ਸੱਤ ਛੁਡੀਤੇ ॥ ਪਲੀਤਾ ਭਖੈਂ ਬਿੰਦ ਜਾਲਾ ਉਗਾਲੈਂ ॥ ਚਲੈਂ ਸ਼ੀਕ
 ਗੋਰੀ ਤੜਾਕੇ ਉਠਾਲੈਂ ॥ ੨੩ ॥ ਲਗੈਂ ਅੰਗ ਭੀਗੈਂ ਤੁਰੰਗਾਨਿ ਛਾਲੈਂ ॥
 ਕਿਤੇ ਸੂਰ ਘਾਏ ਹਲਾਚਾਲ ਘਾਲੈਂ । ਕਿਤੇ ਘਾਇ ਘੁੰਮੇ ਗਿਰੈਂ ਬੀਰ ਭੂਮੈ ।
 ਕਿਤੇ ਘਾਇ ਗੋਰੀ ਖਰੇ ਧੀਰ ਭੂਮੈ ॥ ੨੪ ॥ ਸੁਯਾ ॥ ਯੈਂ ਜਬਿ ਮਾਰ ਮਾਰੀ ਸੁ
 ਘਨੀ ਤਬਿ ਬੰਗ ਲਲਾ ਸੁਧਿ ਜਾਨਿ ਲਰਾਈ । ਕੰਬਰਬੰਗ ਸਮੀਪ ਪਿਖੌ
 ਬਡ ਬੀਰ ਬਲੀ ਤਿਹ ਸੰਗ ਸੁਨਾਈ । 'ਭ੍ਰਾਤ ! ਸੁਨੈ ਘਮਸਾਨ ਘਨੈਂ ਰਣ
 ਹੋਇ ਰਹੌ ਸਭਿ ਕੇ ਅਗਵਾਈ ॥ ਪਾਨ ਸ਼ਰਾਬ ਕਰੇ ਕੁਛ ਬੇਰਈ, ਤੋ ਸਿਰ
 ਪਾਗ*, ਕਰੇ ਅਥਿ ਧਾਈ' ॥੨੫॥ ਆਇਸੁ ਭ੍ਰਾਤ ਬਡੇ ਕੀ ਸੁਨੀ ਤਬਿ
 ਕੰਬਰ ਬੰਗ ਨੇ ਬਾਕ ਕਹੌ 'ਕੜਾ ਗੁਰ ਸੈਨ ਛਰੇ ਜਿਸ ਤੋ ਅਥਿ, ਮਾਰਿ
 ਸਭੈ ਨਿਸ ਅੰਤ ਲਹੌ' ॥ ਆਪ ਖੁਦਾਇ ਨੇ ਬਾਂਧਿ ਦਯੋ*, ਬਿਨ ਤ੍ਰਾਸ ਧਰੇ
 ਇਸ ਥਾਨ ਰਹੌ । ਸ਼ਾਹੁ ਤੁਰੰਗਾਨਿ ਲੈ ਅਥਿ ਦੌਨਹੁ, ਜਾਇ ਮਿਲੈਂ, ਗੁਰ
 ਲੇਹਿ ਗਹੌ ॥ ੨੬ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਕਰੈ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਾਂ ਜਸੁ ਫੈਲਿ ਪਰੈ ਸਗਲੇ

*ਚਾਲਾਕੀ ਨਾਲ । *ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ । * (ਪੂੜ ਨੇ) ਮਸਾਲਾ ਦੀ ਲੋ ਮੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ । *ਹਲੇਰਾ
 ਹੋ ਗਿਆ । *ਮਾਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਟਿਟਾਣੇ ਵਿੱਸਦੇ ਹਨ । *ਸਹਿਤ ਕ੍ਰੋਧ ਵੇ । *ਗਜਾਂ ਦੇ
 ਠੋਕਣ ਨਾਲ ਠਣਕਾਰੇ ਉੱਠਦੇ ਹਨ ਬਹੁਤੇ । *ਵੇਰੀ ਨੂੰ ਤੱਕ ਕੇ (ਤੋੜੇ) ਭੰਡਦੇ ਹਨ । *ਸਮੂਹ
 ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਿਖੇ ਪਲੀਤੇ ਭਖਦੇ ਹਨ । *ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗ ਭੰਗ (ਕਰਕੇ) ਭੰਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ।
 *ਤੋਰੇ ਸਿਰ ਪੱਗ (ਇੱਜ਼ਤ ਦੀ) ਹੈ, (ਇਸ ਲਈ ਅਗਾਹਾਂ ਨੂੰ) ਹੁਣ ਧਾਈ ਕਰੋ । *ਸਾਰੀ
 ਰਾਤ ਮੁਕਦੀ ਤੱਕ ਸਭ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਵਾਂਗੇ । *ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਹਨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ) । *ਪਾ:-ਭਾਰ ।

ਤੁਰਕਾਨਾ। ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਹੀ ਸੈਨ ਸੁਨੀ ਹਮਰੇ ਵਿਗ ਹੋਰਹੁ ਪੁੰਜ ਮਹਾਨਾ।
ਆਟੇ ਮੈਂ ਲੈਨ ਸਮਾਨ ਮਿਲਾਵਹੁ ਕੌਨ ਬਿਰੈ ਲਰਿਬੇ ਅਗਵਾਨਾ ?।
ਏਕ ਗੁਰੂ ਸਿਖ, ਹੈਂ ਹਮਰੇ ਦਸ, ਕੋ ਬਲਵਾਨ ਜੁ ਹੋਇ ਨ ਹਾਨਾ^੧ ? ॥ ੨੭ ॥
ਪਾਨ ਸ਼ਰਾਬ ਕਰੈਂ ਬਹੁਤੀ, ਪਿਖਿ ਬੇਗਲਲਾ ਰਣ ਫੇਰ ਉਚਾਰੀ:—‘ਜੋਰ
ਪਰਜੇ ਬਹੁ ਘੋਰ, ਸੁਨੈ ਰਵ’, ਤੂੰ ਪ੍ਰਸਥਾਨਹੁ ਠੋਰ ਅਗਾਰੀ। ਸਾਤ ਹਜ਼ਾਰ
ਸਉਰ^੨ ਜਿ ਸੂਰ, ਕਰੋ ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਮੈਂ ਬਲ ਭਾਰੀ। ਆਗੇ ਕੋ ਰੋਕੋ ਜਾਇ
ਬਿਲੋਕਹੁ ਰੋਰ ਮਹਾਂ, ਕਿਮ ਹੋਤਿ ਪੁਕਾਰੀ’ ॥ ੨੮ ॥ ਭਾਤ ਕੀ ਆਇਸੁ
ਮਾਨਿ ਚਲਨੈ ਬਹੁ ਪਾਨਿ ਸੁਰਾ ਕਰਿ^੩ ਬੀਰ ਹੰਕਾਰੀ। ਕੰਬਰਬੇਗ ਨੇ
ਬੇਗ ਕਰਜੇ ਉਦਬੇਗ, ਸੁ ਬੇਗਲਲਾ ਨ ਸਹਾਰੀ^੪। ਦੀਹ ਦਮਾਮੇ ਸਮਹ
ਬਜੇ, ਦਲ ਸਾਤ ਹਜ਼ਾਰ ਚਲੇ ਬਲ ਭਾਰੀ। ਹੋਲਾ ਪੁਕਾਰਤਿ ਗੋਰਿਨਿ
ਮਾਰਤਿ ਤੋਮਰ ਧਾਰਤਿ ਆਇ ਅਗਾਰੀ ॥ ੨੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਧੀਰ
ਬਲੀ ਬਰ‘ਬੀਰ ਸਮੀਰ’ਕੇ ਸੰਗ ਬਖਾਨਾ^੫। ਆਇ ਸਹਾਇਕ ਹੋਇ ਅਥੈ,
ਲਗਿ ਸੈਲ ਹਿਮਾਲਹਿ ਸੀਤ ਮਹਾਨਾ। ਸ਼ੰਤਨਿ ਕੇ ਤਨ ਸੀਤ ਕਰੋ ਜਿਨ
ਡੈ ਨ ਬਨੈ ਕੁਛ, ਹੈ ਠਰਵਾਨਾ^੬। ਕੰਪ ਉਠੈ^੭ ਸਭਿ ਕੇਰ ਸਰੀਰ ਅਧੀਰਜ
ਬੀਰਜ^੮ ਕੋ ਕਰਿ ਹਾਨਾ’ ॥ ੩੦ ॥ ਆਇਸੁ ਪਾਇ ਚਲਨੈ^੯ ਹਰਖਾਇ,
ਲਗਨੈ ਹਿਮ ਸੈਲ ਕੇ ਜਾਇ ਸਥਾਨਾ। ਸੀਤ ਕੋ ਲਜਾਇ ਬਹੁਨੈ ਇਤ
ਆਇ, ਜਹਾਂ ਰਣ ਥਾਇ, ਲਰੈਂ ਤੁਰਕਾਨਾ। ਲਗਨੈ ਸਰੀਰਨਿ, ਧੀਰ ਤਜੀ,
ਠਰਿ ਭੂਰ ਭਯੋ, ਬਝ ਸੀਤ ਕੋ ਮਾਨਾ। ਹਾਥ ਕੀ ਆਗੁਰੀ ਨਾਹਿ ਖੁਲੈ,
ਮੁਖ ਦੇਤ ਬਜੈ^{੧੦} ਬਲ ਹੀਨ ਅਜਾਨਾ ॥ ੩੧ ॥ ਚੀਰ ਤੇ ਛਾਦ^{੧੧} ਸਰੀਰਨ ਕੋ
ਜੁਗ ਹਾਥਨਿ ਦੇਤ ਹੈਂ ਕਾਂਖ ਮਝਾਰਾ^{੧੨}। ਕੌਨ ਤੁਫੰਗ ਚਲਾਇ ਸਕੈ, ਛੁਟਿ
ਬਾਗ ਗਈ, ਨ ਕਿਕਾਨ ਸੰਭਾਰਾ। ਕੰਪਤਿ ਹੈਂ ਤਨ ਹੋਤਿ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਆਇ
ਭਿਰੋ^{੧੩} ਮੁਖ ਬੋਲ ਉਚਾਰਾ। ਕੰਬਰਬੇਗ ਭਯੋ ਰਣ ਸੰਮੁਖ ਹੋਇ ਤੁਫੰਗਨਿ
ਕੇ ਕੜਕਾਰਾ ॥ ੩੨ ॥ ਸਾਤ ਹਜ਼ਾਰ ਕੀ ਭੀਰ ਅਈ ਜਬਿ, ਜੋਧ ਨੇ
ਜੋਰ ਪਰਜੇ ਤਬਿ ਜਾਨਾ। ਸ਼ਾਹੁ ਸਲੇਮ ਸੁ ਭਾਤ ਹੁਤੋ ਬਲਵਾਨ ਕਿ ਸਾਥ
^੧ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਜੇ ਇਕ ਸਿੱਖ (ਹੈ ਤਾਂ) ਸਾਡੇ (ਪਾਸ) ਦਸ (ਸੂਰਮੇ) ਹਨ, ਕਿਹੜਾ ਬਲੀ ਹੈ ਜੋ
(ਇਕ ਦਸਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ) ਨਾ ਮਰੇਗਾ। ^੨(ਇਹ) ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣੀਂਦੀ ਹੈ। ^੩ਸਵਾਰ। ^੪ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਕੇ।
^੫ਛੇਤੀ ਕੀਤਾ (ਉਦ੍ਯੋਗ=) ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ, ਲਲਾਬੇਗ ਦੀ (ਬਾਣੀ) ਨ ਸਹਾਰੀ। ^੬ਹਵਾ ਦੇ ਬੀਰ
ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ^੭(ਠੰਢ ਨਾਲ) ਠਰ ਜਾਣਾ। ^੮ਬਲ। ^੯ਭਾਵ ਹਵਾ ਦਾ ਬੀਰ ਗਿਆ। ^{੧੦}ਦ
ਵਜਰ ਲਗ ਗਏ। ^{੧੧}ਕਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਢਕਕੇ। ^{੧੨}ਵੱਖੀਆਂ (ਕੱਛੀ) ਵਿਚ। ^{੧੩}ਆ ਭਿੜੇ ਹਨ।

ਸੁ ਬਾਕ ਬਖਾਨਾ । 'ਮਾਰਿ ਤੁਫੰਗਨ ਭੰਗ ਕਰੋ ਇਹ ਆਵਤਿ ਅੰਗੁ ਬਧੈ
 ਤੁਰਕਾਨਾ । ਪੰਚ ਸੈ ਲੋਹੁ ਪਵੰਗਮ ਸੰਗ ਉਠਾਇ ਕੈ ਬਾਗ ਕਰੋ ਘਮਸਾਨਾ'
 ॥ ੩੩ ॥ ਜੋਧ ਸੁ ਭ੍ਰਾਤ ਕੀ ਆਇਸੁ ਕੈ ਸੁਨਿ ਸ਼ਾਹੁ ਸਲੇਮ ਚਲੈ
 ਉਤਸਾਹੁ । ਭੀਰ ਤੁਫੰਗਨਿ ਤੋਮਰ ਤੇ ਤਰਵਾਰਨ ਕੋ ਗਹਿ ਕੈ ਕਰ ਮਾਂਹੁ ।
 ਜਾਇ ਤੁਫੰਗਨ ਕੋ ਫੁਰਿਵਾਸਹੁ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰ ਪਰੇ ਬਿਧਿ ਯਾਂਹੁ । ਜਨੈ
 ਵਲ ਟੀਛਨਿ ਕੋ^੧ ਲਖਿ ਕੈ, ਹਿਤ ਮਾਰਨ ਧਾਇ ਬਿਹੰਗਮ^੨ ਤਾਂਹੁ ॥ ੩੪ ॥
 ਸਾਤ ਹਾਜ਼ਰਨ ਉਪਰ ਪਾਂਚਸੈ ਦੌਰ ਗਏ ਇਮ ਮਾਰਨ ਕੋ । ਹੋਤਿ ਛੁਧਾਤੁਰ
 ਕੇਹਰਿ ਜਨੈ ਮਿਗ ਕੋ ਸੁਨਿ ਨਾਵ ਨਿਹਾਰਨ ਕੋ । ਹਾਥ ਉਠਾਇ ਸਕੈ ਨ
 ਰਿਪੂ, ਠਰਿ^੩ ਸੁੰਨ ਭਏ ਹਿਤ ਹਾਰਨ ਕੋ^੪ । ਹੁੰ ਨ ਤੁਫੰਗ ਸੰਭਾਰਨ ਕੋ ਤਬਿ
 ਕੌਨ ਗਹੈ ਤਰਵਾਰਨ ਕੋ ॥ ੩੫ ॥ ਆਪ ਹਜ਼ਾਰ ਤੁਫੰਗ ਛੁਟੀ ਰਿਪੂ ਚਾਰ
 ਸੈ ਮਾਰਿ ਕੈ ਭੂਮਿ ਗਿਰਾਏ । ਫੁਟ ਗਏ ਰਾਨ ਤੁੰਡ ਰੁ ਮੁੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੀ ਘਾਉ
 ਲਗੇ ਸਮੁਦਾਏ । ਬਿੰਦੁ ਪਠਾਨ ਗਿਰੇ ਮੁਗਲੇ, ਹੱਥਸਾਰ ਨ ਹੋਇ ਸਕੈ^੫,
 ਪਛੁਤਾਏ । 'ਹਾਇ' ਕਰਾਹਤਿ^੬, ਕੋ ਹਤਿ ਭੇ, ਕੁਛ ਜੀਵਤਿ ਪਾਇ ਦੁਰੈ
 ਹਯ ਧਾਏ' ॥ ੩੬ ॥ ਅੰਗਨਿ ਭੰਗ ਤੁਰੰਗ ਭਏ ਬਿਚ ਜੰਗ ਗਿਰੇ ਭਰ
 ਸੰਗ ਗਿਰਾਏ । ਬੀਚ ਮਸ਼ਾਲਚੀ ਨਾਸ ਕਰੇ, ਅੰਧਕਾਰ ਮਹਾਂ ਅਰੁ ਧੁਲ
 ਉਡਾਏ । ਪੂਰਨ ਸ਼ੇਰ ਬਿਲੋਚਨ ਭੇ, ਤਨ ਖੋਹ ਜਮੀ^੭, ਅਤਿਸੈ ਅਕੁਲਾਏ^੮ ।
 ਘੋਰੇ ਮਰੇ ਅਟਕੈ ਚਲਤੇ ਤਿਨ ਉਪਰ ਔਰ ਗਿਰੈ^੯ ਜੁ ਧਵਾਏ^{੧੦} ॥ ੩੭ ॥
 ਵੇਹਰਾ ॥ ਸਸਤ੍ਰ ਭਏ ਨਹਿ^{੧੧} ਸੱਤ੍ਰ ਤੇ ਸ਼ਾਹਸਲੇਮ ਸੁ ਜਾਨਿ । ਖੈਚਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ^{੧੨}
 ਮਿਲਿ ਗਏ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਜ਼ੋਨ ॥ ੩੮ ॥ ਤੁਰਤ ਆਪ ਹੀ ਮੁਰਿ ਪਰੇ
 ਦੌਰਾ ਤੁਰਕਨਿ ਪਾਇ । ਕਟਨਿ ਲਗੇ ਤਬਿ ਆਪ ਮਹਿ^{੧੩} ਕਛੁ ਨ ਜਾਨੈ
 ਜਾਇ ॥ ੩੯ ॥ ਸ੍ਰੇਯਾ ॥ ਪੂਤ ਪਿਤਾ ਕੋ ਹਤੈ ਸਿਰ ਸੈਂ ਪਿਤ ਮਾਰਤਿ ਪੂਤ ਕੋ
 ਨਾਂਹਿਨ ਜਾਨੈ । ਭ੍ਰਾਤ ਸੇਂ ਭ੍ਰਾਤ ਗਿਰਜੈ ਕਟਿਕੈ ਤਿਮ ਨਾਂਹਿ ਚਚਾ ਕੋ
 ਭਤੀਜ ਪਛਾਨੈ । ਮੀਤ ਸੇਂ ਮੀਤ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਬਹੀ, ਮਤਿ ਹੋਤਿ ਭਈ ਹਤਿ,
 ਆਪ ਹੀ ਹਾਨੈ^{੧੪} । ਮਾਰਿ ਮਰੇ ਸੁ ਹਜ਼ਾਰ ਹੀ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ ਬੋਰ ਹੀ ਕਾਲ ਬਿਖੈ

^੧ਟਿਭੀ ਦੇ ਦਲ ਨੂੰ । ^੨ਮੁਰਾਏ ਤਿਲੀਅਰ ਤੋਂ ਹੈ । ਤਿਲੀਅਰ ਮਕੜੀ ਨੂੰ ਕਟ ਸਿਟਦਾ ਹੈ ।
^੩ਠਰੇ ਹੋਏ (ਵੇਰੀ) । ^੪ਹਾਰਨੇ ਲਈ । ^੫ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ (ਵਾਰ) ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ (ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ) ।
^੬ਹਾਇ ਹਾਇ ਕਹਿਕੇ ਕੁਰਲਾਂਬਦੇ ਹਨ । ^੭ਜੇ ਕੁਛ ਜੀਵਦੇ ਸਨ (ਉਹ ਮੌਕਾ) ਪਾ ਘੋੜੇ ਫੜਕੇ
 ਲੁਕ ਗਏ । ^੮ਕੰਨ ਤੇ ਨੇਤ੍ਰ (ਧੜ ਨਾਲ) ਫਰ ਕਏ, ਸਰੀਰ ਤੇ ਖੋਹ ਜਮ ਗਈ, ਬੜੇ ਪੈ
 ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਏ । ^੯ਜੇ ਦੌੜੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ । ^{੧੦}ਭਾਵ ਸਸਤ੍ਰ ਨਾ ਵੱਲ ਸਕੇ । ^{੧੧}ਭਾਵ ਤੁਰਕ ।
^{੧੨}(ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ) ਆਪ ਹੀ ਨਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਤੁਰਕਾਨੈ॥੪੦॥ਦੋਹਰਾ॥ਸਪਤ ਸਹੱਸ੍ਰਨਿ ਕੇ ਬਿਖੈ ਪਰੀ ਰੈਰ ਇਸ ਭਾਇ ।
-ਕਿਤ ਹਮਰੇ ਦਲ, ਕਿਤ ਗੁਰੂ-ਨਹਿੰ ਕਿਛੁ ਜਾਨੈ ਜਾਇ॥੪੧॥-ਕਿਤ
ਗਮਨੈ, ਕਿਤ ਤੇ ਹਟੇ-ਰਹਜੈ ਨ ਕੁਛ ਮਨ ਗਜਾਨ । ਇਕ ਤਮ, ਪੁਨ
ਹਿਮ, ਰਜੁ^੧ ਅਧਿਕ, ਪਰੇ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰਿ ਹਾਨਿ॥੪੨॥ਇਤ ਉਤ ਕੋ ਕਿਤ ਟਰਿ
ਗਯੋ ਦੈਵ ਜੋਗ ਤੇ ਕੋਇ । ਬਚਨੋ ਰਹਜੋ, ਬਾਕੀ ਸਕਲ ਪਰੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਰਣ
ਹੋਇ ॥ ੪੩ ॥ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖਨਿ ਤੇ ਕਹਹੁ ਪੂਰਾ ਉਤਰੈ ਕੋਨ।ਗੁਰੁ ਸੰਤਨਿ
ਸੋ ਅਰਹਿ ਸੋ ਮੰਦ ਭਾਗ ਹੂੰ ਜੈਨ ॥੪੪॥

^੧‘ਹੁੰਦ ਪ੍ਰਸੰਗ’ ਵਰਨਣੇ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਚਤੁਰਵਿੰਸਤੀ ਅੰਸੂ ॥ ੪੪ ॥

ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਚੇ ਸਪਤ, ਰਾਸੇ
੪੫. [ਉਧ-ਜਾਗੀ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਆਪਸ ਮਹਿ ਭਿਰ ਜਾਹਿ ਜੇ ਤਬਹਿ ਕਰਹਿ ਹੋਥਜਾਰ^੧ । ਨਤੁ
ਪਾਰੇ ਮਾਰੇ ਸਰਬ^੨ ਪਰੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸੁਮਾਰ ॥ ੧ ॥ ਸ੍ਰੈਯਾ ॥ ਹੇਰਿ ਅਫਾਤ^੩ ਪਰੀ
ਕਹੁ ਦੀਰਘ, ਕੰਬਰ ਬੇਗ ਹਟਜੋ ਪਿਛਵਾਈ । ਫੇਰਿ ਮਸਾਲ ਬਿਸਾਲ
ਜਲਾਇ, ਕਰਾਲ ਪਿਖਨੇ ਦਲ ਕੋ ਸਮੁਦਾਈ । ਬੀਰਨਿ ਪੈ ਬਹੁ ਬੀਰਪਰੇ,
ਗਨ ਘੋਰਨਿ ਪੈ ਮਰਿ ਘੋਰੇ ਇਥਾਈ।-ਕੈਸੇ ਭਏ ਮ੍ਰਿਤੁ ਏ ਸਗਰੇ?-ਬਹੁ
ਸੋਚਤਿ ਹੋ ਚਿਤ ਮੈਂ ਦੁਖ ਪਾਈ ॥ ੨ ॥ ਘਾਉ ਭਕਾਭਕ ਬੋਲਤਿ ਹੈਂ ਬਹੁ
ਸ਼੍ਰੋਣਤਿ ਭੁਤਲ ਬੀਚ^੪ ਬਹਜੋ । ਬਾਂਹੁ ਕਟੀ, ਕਿਹ ਜੰਘ ਕਟੀ, ਕਿਹ ਗ੍ਰੀਵ
ਕਟੀ, ਧਰ ਹੋਇ ਰਹਜੋ^੫ । ਕੋ ਗੁਲਕਾਂ ਲਗਿ ਪ੍ਰਾਨ ਦਏ ਤਰਫੈਤਿ ਕਿਤੇ
ਮੁਖ ‘ਹਾਇ’ ਕਹਜੋ । ਉਧੇ^੬ ਪਰੇ, ਇਕ ਸੀਧੇ ਪਰੇ, ਇਕ ਟੇਢੇ ਪਰੇ, ਬਡ
ਘਾਵ ਲਹਜੋ ॥ ੩ ॥ ਕੰਬਰਬੇਗ ਪਠਜੋ ਨਰ ਕੋ, ਜਹਿ ਬੇਗਲਲਾ, ਸੁਧਿ
ਜਾਇ ਸੁਨਾਈ । ‘ਏਕ ਤੋ ਸੀਤ ਤੇ ਅੰਗ ਗਏ ਠਰਿ, ਦੁਸਰੇ ਹੈ ਤਮ ਕੋ
ਸਮੁਦਾਈ । ਆਪਸ ਮੈਂ ਕਟਿ ਸੈਨ ਮਰੀ, ਨ ਸਰਜੋ ਕੁਛ, ਸੱਤ੍ਰ ਖਰੇ ਸਮੁ-
ਹਾਈ।ਜੋ ਪਹੁੰਚਜੋ ਦਲ ਅੱਗ ਪਠਾਵਹੁ’, ਸੰਮੁਖ ਹੋਇ ਕਰੈ ਜੁ ਲਰਾਈ’
॥ ੪ ॥ ਯੈ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੋਨ^੭ ਰਹਜੋ ਬਿਸਮਾਇ,-ਮਰਜੋ ਦਲ ਬਾਦ, ਸਰਜੋ ਨਹਿੰ
ਕਾਜੁ-। ਬੇਗਲਲਾ ਪੁਨ ਆਇਸੁ ਦੀ ‘ਸਵਧਾਨ ਕੋ ਹੋਇ ਸਮੁਹ ਸਮਾਜੁ
ਆਪਸ ਕੀ ਕਰਿ ਲਹੁ ਪਛਾਨ, ਮਹਾਂਨ ਹਨੋ ਗੁਰ, ਜਾਇ ਨ ਭਾਜੁ’ ।

^੧ਧੂੜ । ^੨ਜਦੋਂ ਆਪੋ ਵਿਚੀਂ ਭਿੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਦੋਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ (ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਯੋਧੇ ਵੇਰੀ
ਪਰ ਮਾਰ) ਕਰਦੇ ਹਨ । ^੩ਨਹੀਂ ਭਾਂ (=ਜੇ ਨਾ ਭਿੜਨ ਤਾਂ) ਪਾਲਾ ਵੇਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

^੪ਆਫ਼ਤ, ਬਲਾ । ^੫ਕਿਸੇ ਦੀ ਗਰਦਨ ਕਟੀ ਗਈ (ਗੱਲ ਕੀ) ਸੱਥਰ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ।

(ਅ) ਗ੍ਰੀਵ ਕਟੀ ਜਾਣ ਤੇ ਧੜ ਹੀ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ । ^੬ਮੁਧੇ । ^੭ਜੇ (ਆਪਣੀ) ਫੌਜ (ਹੁਣ)

ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਹਰੇ ਘੱਲੇ । (ਅ) ਜੇ ਅੱਗੇ ਦਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਸੀ (ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਹੁਣ
ਹੋਰ) ਘੱਲੇ । ^੮ਕੰਠੀ । ^੯ਫੌਜ ਨਾ ਜਾਏ ।

*ਪਾ:-ਬੀਰ ।

ਰਾਤਿ ਕੀ ਘਾਤ ਭਲੀ ਹਮ ਕੋ, ਦਿਨ ਮੈਂ ਨ ਥਿਰੈਂ, ਗਹਿ ਲੀਜਹਿ ਆਜੂ'
 ॥ ੫ ॥ ਦੈ ਸਰਦਾਰ ਪਠਾਨਨਿ ਕੇ ਦਲ ਆਠ ਹਜ਼ਾਰ ਅਹੈ ਜਿਨ ਸੇਗਾ।
 ਆਇਸੁ ਦੀਨਸਿ ਸੀਖ ਸਿਖਾਇ, ਚਲੇ ਰਣਕੋ ਚਿਤ ਚਾਵ ਉਮੰਗ। ਭੀਖਨ
 ਖਾਨ ਬਡੋ ਬਲਵਾਨ ਸੇਜੋਇ ਕੋ ਧਾਰਿ ਰਹਯੋ ਸਰਬੰਗ। ਦੂਸਰ ਨਾਮ
 ਕਹੈ ਗੁਲਖਾ^੧, ਜਿਨ ਆਗੋ ਕਰੇ ਬਹੁ ਬਾਰ ਹੀ ਜੇਗਾ॥੬॥ ਸਾਤ ਹਜ਼ਾਰਨਿ
 ਕੋ ਮਰਿਵਾਇ ਕੇ ਆਠ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੇ ਪੁਨ ਆਗੋ। ਚੋਥ ਦਮਾਮਨਿ ਬੰਦ
 ਪਰੈ, ਬਡ ਰੋਰ ਕਰੈਂ ਰਸ ਬੀਰ ਮੈਂ ਪਾਗੋ। ਬੀਰ ਕਹਾਂ ਬਲ ਠਾਨਿ ਭਿਰੈਂ
 ਤਿਨ ਤੀਨਹੂੰ ਕਾਰਨ^੨ ਜੋ ਤਨ ਲਾਗੋ। ਕਾਲ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰੇ ਕਹਾਂ ਬਸ ਚਾਲਹਿ
 ਹੈ ਨ ਸੰਭਾਲਨ ਜਾਤਿ ਹੈਂ ਭਾਗੋ॥੭॥ ਜਾਨਿ ਬਡੋ ਦਲ ਆਇ ਗਯੋ ਤਬਿ
 ਜੋਧ ਪਰੋਰਿ ਤੁਰੰਗ ਅਗਾਰੀ। ਸ਼ਾਹੁ ਸਲੇਮ ਸੋ ਆਨਿ ਮਿਲਯੋ ਸੁਖ ਬੂਝ
 ਤਿਨੈ ਸੁਖਸਾਰ^੩ ਉਚਾਰੀ। 'ਜਨੈਂ ਕਟ ਆਪਸ ਮੈਂ ਮਰਿ ਗੇ ਹਮ ਦੂਰ ਖਰੇ
 ਸਭਿ ਰੀਤਿ ਨਿਹਾਰੀ। ਆਪ ਹੀ ਤੇ ਬਿਨ ਮਾਰੇ ਮਰੇ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਕੋ ਸੁ
 ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ ਭਾਰੀ' ॥ ੮ ॥ ਜੈਬੁਕ^੪ ਆਮਿਖ ਖਾਹਿ ਘਨੇ, ਬਹੁ ਘਾਵ ਸਨੈ
 ਭਟ ਜੰਗ ਗਿਰੇ। ਜੋਗਨਿ ਸ਼੍ਰੋਣਤ ਪੀਵਤਿ ਹੈਂ, ਪੁਨ ਲੇਤਿ ਡਕਾਰ ਅਨੰਦ
 ਭਰੇ। ਭੂਤ ਮਹਾਂ ਗਨ ਪ੍ਰੇਤ ਪੁਕਾਰਤਿ, ਨਾਚਤਿ ਹਾਥ ਕਪਾਲ^੫ ਧਰੇ।
 ਆਂਤ੍ਰ ਨਿਕਾਰਿ ਗਰੇ ਮਹਿ ਭਾਰਤਿ ਗਾਵਤਿ ਤਾਲ ਬਜਾਇ ਖਰੇ॥੯॥ ਆਠ
 ਹਜ਼ਾਰ ਪਰਯੋ ਦਲ ਆਇ ਉਠਾਇ ਸਕੈਂ ਨ ਤੁਫੇਗਨਿ ਕੋ। ਸੀਤ ਤੇ ਹੋਇ
 ਰਹੈਂ ਜੜ ਕੇ ਸਮ, ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਅੰਗੁ ਤੁਰੰਗਨ ਕੋ। ਤਾਪਤਿ ਪਾਵਕ ਕੋ ਭਟ
 ਜੋਧ ਕੇ, ਹੋਤਿ ਨਹੀਂ ਠਰ ਅੰਗਨਿ ਕੋ। ਹੈ ਸਵਧਾਨ ਧਰੇ ਸਭਿ ਆਯੁਧ
 ਆਵਤਿ ਸੱਤਨਿ ਭੰਗਨ ਕੋ॥੧੦॥ ਤਜਾਰ ਤੁਫੇਗ ਹਜ਼ਾਰ ਹੁਤੀ ਇਕ ਬਾਰ
 ਚਲੀ ਅੰਰਿ ਮਾਰਨ ਕੋ। ਸੰਮੁਖ ਰੋਰ ਕੇ ਛੋਰਿ ਦਈ ਤੁਰਕਾਨਿ ਲਗੀ
 ਤਨ ਗਾਰਨ ਕੋ। ਫੇਰ ਬਰੂਦ ਬੰਦੂਕਨਿ ਪਾਇ ਕਸੀ ਗੁਲਕਾਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ
 ਕੋ। ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਚਲਾਇ ਦਈ ਰਣ ਦਾਰੁਨ ਮਾਰਨ ਆਠ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੋ ॥
 ੧੧॥ ਤੁਰਨਤਾ ਇਮ ਧਾਰਿ ਮਹਾਂ, ਕਹਿ ਜੋਧ ਨੈਂ ਮਾਰ ਬਡੀ ਕਰਿਵਾਈ।
 ਚਾਰ ਕਰੇ ਇਮ ਵਾਰ ਬੰਦੂਕਨਿ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰ ਨ ਸੱਤ੍ਰ ਚਲਾਈ^੬। ਭੁਮ
 ਧੜਾਧੜ ਗੋਰਤਿ ਸੁਰ ਤੜਾਤੜ ਯੋਂ ਗੁਲਕਾਨ ਮਚਾਈ। ਛੁਛ ਤੁਰੰਗ

^੧ ਗੁਲਖਾਨ। ^੨ ਭੁੱਖ, ਬਕੇਵਾ ਤੇ ਪਾਲਾ। ^੩ (ਮਿਨਾ ਦੀ) ਸਿੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
^੪ ਸ਼ੇਖ ਦੀ ਖਬਰ। ^੫ ਗਿਦੜ। ^੬ ਖੱਪਰੀਆਂ। ^੭ ਗਾਲਣੇ ਨੂੰ। ^੮ ਰਾਇ ਜੋਧ ਨੇ ਕਹਿ ਕਹਿ (ਕੇ
 ਸੂਰਮਿਆਂ ਨੂੰ)। ^੯ (ਇਨ ਚਿਰ ਵਿਚ) ਸ਼ੇਰੂ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਬੀ ਨਾ ਬੰਦੂਕ ਚਲਾਈ।

ਫਿਰੈਂ ਹਿਹਨਾਵਤਿ ਕੇਤਿਕ ਮਿੱਤੁ ਭਏ ਲਗਿ ਘਾਈ^੧ ॥੧੨॥ ਰਸਾਵਲ ਛੇਦ ।
 ਗੁਰੂ ਸੂਰ ਦੌਰੇ । ਕਰੇ ਸ਼ੱਤੁ ਬੋਰੇ । ਕਛੁ ਨਾਹਿ ਸੂਝੈ । ਲਗੈਂ ਸਸਤੁ ਜੂਝੈ ॥
 ੧੩॥ ਥਕੇ ਪੰਥ ਮਾਂਹੀ । ਭੋਈ ਨੀਂਦ ਨਾਂਹੀ । ਕਿਤੇ ਭੁਖ ਭਾਰੇ । ਛੁਪਾ ਨਾ
 ਨਿਵਾਰੇ ॥੧੪॥ ਪਰੈ ਭੂਰ ਪਾਰਾ । ਨ ਜਾਈ ਸੰਭਾਰਾ । ਗੁਰੂ ਕੀ ਰਜਾਏ ।
 ਸਮੀਰੈ ਚਲਾਏ ॥੧੫॥ ਮਹਾਂ ਸੀਤ ਬਜਾਪੇ । ਬਡੇ ਸ਼ੱਤੁ ਕਾਪੇ । ਜੁਟੇ ਦੰਤ
 ਬੋਲੈਂ । ਮਸੈਂ ਹਾਥ ਖੋਲੈਂ ॥੧੬॥ ਕਿਤੀ ਦੇਰ ਲਾਗੇ ਤੁਢੈਗਾਨਿ ਤਜਾਰੇ^੨ ।
 ਕਰਜੇ ਜੋਧ ਹੱਲਾ । ਨਹੀਂ ਜਾਇ ਝੱਲਾ ॥ ੧੭ ॥ ਲਖੇ ਸ਼ੱਤੁ ਹਾਰੇ । ਮਿਲੈ
 ਬੀਰ ਭਾਰੇ । ਕਰੇ ਖੰਗ ਨੰਗੇ । ਜਿਨੈਂ ਬਾਢ^੩ ਚੰਗੇ ॥੧੮॥ ਪਰੋਜੇ ਭੂਰ ਰੋਗਾ ।
 ਸਨਜੇ ਦੁਰ ਠੋਰਾ । ਗੁਰੂ ਜਾਨਿ ਲੀਨੈ । ਰਟੈ ਭੂਰ ਕੀਨੈ^੪ ॥ ੧੯ ॥ ਪਠੈ
 ਮੌਰ ਸੂਰੈ । ਹਜ਼ਾਰੈਂ ਸਉਰੈ । ਰਟੈ ਰੰਗ ਰਾਤੇ । ਚਲੇ ਬੀਰ ਮਾਤੇ ॥ ੨੦ ॥
 ਜਹਾਂ ਜੋਧ ਜੋਧਾ । ਰੁਪਜੇ ਧਾਰਿ ਕ੍ਰੋਧਾ । ਤਹਾਂ ਜਾਇ ਬੋਲੈ । ਬਡੇ ਬੰਧਿ ਟੋਲੈ
 ॥੨੧॥ ਭੁਪੇ ਬੰਨਿ ਜਾਰੀ^੫ । ਨਹੀਂ ਸੀਤ ਭਾਰੀ । ਚਲਾਏ ਤੁਢੈਗਾ । ਲਗੈਂ
 ਸ਼ੱਤੁ ਅੰਗਾ ॥ ੨੨ ॥ ਕਸੈਂ ਫੇਰ ਮਾਰੈਂ । ਨ ਬੈਰੀ ਸੰਭਾਰੈਂ । ਨਹੀਂ ਹਾਥ
 ਜਾਲੈਂ^੬ । ਟਿਕੇ ਜਾਇ ਘਾਲੈਂ^੭ ॥੨੩॥ ਕਬੈ ਏਕ ਗੋਰੀ । ਹਤੈਂ ਜੋਧ ਓਰੀ ।
 ਨਹੀਂ ਓਜ ਹੋਵੈਂ । ਬ੍ਰਿਥਾ ਪ੍ਰਾਨ ਖੋਵੈਂ ॥੨੪॥ ਪਲਾਯੋ ਨ ਜਾਵੈ ਨਹੀਂ ਪੰਥ
 ਪਾਵੈਂ । ਭਏ ਦੁੱਖਿ ਕੋਈ । ਨਹੀਂ ਧੀਰ ਲੇਈ ॥ ੨੫ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਦੂ
 ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਰ ਸੈਨ ਤਬਿ ਹੋਰਿ ਸੁਗਮ ਹੀ ਜੰਗ । ਖੜਗ ਨਿਕਾਸੇ ਮਜਾਨ ਤੇ
 ਭੁਰਕਨਿ ਹਤੈਂ ਨਿਸ਼ੇਗ ॥ ੨੬ ॥ ਰਸਾਵਲ ਛੇਦ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਚਲਾਈ । ਸੁ
 ਲੋਹੁ ਚਖਾਈ । ਕਟੈਂ ਸ਼ੱਤੁ ਅੰਗਾ । ਭਈ ਲਾਲ ਰੰਗਾ ॥ ੨੭ ॥ ਪਲਾਵੈਂ
 ਤੁਰੰਗਾ । ਮਿਲੈਂ ਸ਼ੱਤੁ ਸੰਗਾ । ਪਿਖੈਂ ਸੋ ਸੰਭਾਰੈਂ^੮ । ਨਹੀਂ ਓਜ ਪਾਰੈਂ ॥੨੮॥
 ਠਰੇ ਹਾਥ ਭਾਰੇ । ਨ ਜਾਹੀਂ ਉਭਾਰੇ । ਕਹਾਂ ਵਾਰ ਓਟੈਂ^੯ ? । ਕਰੈ ਕੌਨ
 ਚੋਟੈਂ^{੧੦} ? ॥੨੯॥ ਮਰੈਂ ਮੂਢ ਮਾਰੇ । ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ ਪ੍ਰਹਾਰੇ । ਕਿਨੂੰ ਤੀਰ ਛੋਰੇ ।
 ਰਿਦੈ ਸ਼ੱਤੁ ਫੋਰੇ ॥ ੩੦ ॥ ਕਿਨੂੰ ਢੇਰਿ ਨੇਜਾ । ਪਰੋਯੋ ਕਰੇਜਾ । ਹਲਾਹਲ
 ਮਾਚੀ । ਲੋਹੁ ਧੂਲ ਰਾਚੀ ॥੩੧॥ ਗਿਰੇ ਅੰਗ ਭੰਗੇ । ਸਮੂਹੇ ਤੁਰੰਗੇ । ਕਿਤੇ

^੧ਸ਼ਖਮ ਲੱਥਾਕੇ । ^੨ਮਸਾਂ ਹੀ । ^੩ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲਾਉਂਦਿਆਂ । ^੪ਧਾਰਾਂ । ^੫ਬੜਾ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ।
^੬ਅੱਗ ਬਾਲਕੇ ਸੇਕੀ । ^੭(ਦੋਰੀ ਦੇ) ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦੇ (ਮਾਨੋ) ਖੜੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾ ਮਾਰਦੇ ਹਨ
 (ਗੁਰੂ ਦੇ ਜਥੇ) । ^੮ਦੇਖਕੇ (ਸੋ ਝੁਰਕ) ਸੰਭਾਲਦੇ ਹਨ । ^੯ਵਾਰ ਦਾ ਬਚਾਉ ਕਿਥੋਂ ਕਰਨ ?
^{੧੦}ਤੇ ਚੰਦ ਕੌਣ ਕਰੇ ?

‘ਹਾਇ’ ਬੋਲੈ । ਕਿਤੇ ਛੁਛ ਡੋਲੈ ॥ ੩੨ ॥ ਏਹਗਾ ॥ ਇਕ ਇਕ ਗੁਰ ਕੇ
ਸੂਰਮੇ ਪੰਚ ਕਿ ਸਪਤ ਸੰਘਾਰਿ । ਕਰੇ ਨਿਬੇਰਨ ਤੁਰਕ ਗਨ ਜਿਮਖਾਤੀ
ਬਢਿ ਦਾਰੈ ॥ ੩੩ ॥ ਰਸਾਕਲਫੰਦ ॥ ਪਰੀ ਬੰਦ ਲੋਥੈ । ਫਿਰੈ ਬਾਜ ਪੋਥੈ^੧ ।
ਲਹੂ ਦੀਹ ਚਾਲਾ । ਭਯਾਨੈਂ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੩੪ ॥ ਮਰੇ ਪੁੰਜ ਘੋਰੈ^੨ । ਤਮ
ਮੋਟ ਘੋਰੈ^੩ । ਦਿਖੈ ਹੋ ਨ ਆਗੈ^੪ । ਲਖੈ ਅੰਗ ਲਾਗੈ^੫ ॥ ੩੫ ॥ ਚਲੈ ਬੇਗ
ਜੋਈ । ਗਿਰੈ ਲਾਗ ਸੋਈ^੬ । ਕਿਤੇ ਘਾਇ ਖਾਏ । ਕਹੈ ‘ਹਾਇ ਹਾਏ’ ॥ ੩੬ ॥
ਚਹੈ ਕੋਇ ਭਾਗੈ । ਨ ਸੁਝੈ ਸੁ ਆਗੈ । ਬਿਸਾਲੈ ਉਜਾਗਾ । ਨ ਪੀਥੈ
ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੩੭ ॥ ਕਹਾਂ ਭਾਗ ਜਾਵੈ । ਨਹੀ ਭੇਵ ਪਾਵੈ । ਸੁ ਹੋਏ ਲਚਾਰਾ ।
ਖਰੇ ਖਾਇ ਮਾਰਾ ॥ ੩੮ ॥ ਨ ਹਾਥੈ ਉਠਾਵੈ । ਨ ਗੋਰੀ ਚਲਾਵੈ । ਬਹੀ ਬਾਸੁ
ਸੀਰੀ^੭ । ਮਹਾਂ ਸੀਤ ਗੀਰੀ^੮ ॥ ੩੯ ॥ ਲਗੀ ਦੇਹਿ ਮਾਂਹੀ । ਸਹੀ ਜਾਇ
ਨਾਂਹੀ । ਪੁਕਾਰੈ ਕਹੈ ਤੇ:- ‘ਕਰਾਮਾਤ ਵੰਤੈ ॥ ੪੦ ॥ ਗੁਰੁ ਪੈਨ ਪ੍ਰੇਰੀ । ਕਥੈ
ਯੈ ਨ ਹੋਰੀ । ਸਭੈ ਸੁੰਨ ਕੀਨੈ । ਭਏ ਓਜ ਹੀਨੈ ॥ ੪੧ ॥ ਕਹੈ ਕੌਨ ਬੀਰਾ ।
ਸਹਾਰੈ ਸਮੀਰਾ । ਲਰੈ ਢੋਰ ਜੁੱਧੈ । ਕਰੈ ਸਸਤੁ ਸੁੱਧੈ ॥ ੪੨ ॥ ਕਰਜੈ ਕ੍ਰੋਧ
ਪਾਰੈ^੯ । ਸਭੀ ਆਨਿ ਮਾਰੈ^{੧੦} । ਸੁਨੈ ਕੌਨ ਬਾਨੀ । ਪਰੀ ਧੁਮ ਧਾਨੀ ॥ ੪੩ ॥
ਏਹਗਾ ॥ ਗੁਰ ਆਗਾਜਾ ਤੇ ਸੀਤ ਭਾ ਸਕਹਿ ਨ ਸਸਤੁ ਉਠਾਇ । ਤਨ ਕੰਪਤਿ
ਬਾਜਤਿ ਦਸਨ^{੧੧} ਭਏ ਬਿਬਸ ਪਛੁਤਾਇ ॥ ੪੪ ॥ ਹੁਤੇ ਸੈਨ ਸਰਦਾਰ
ਜੋ^{੧੨} ਰਹੇ ਪਿਛਾਰੀ ਸੋਇ । ਵਧੇ ਲਸਕਰ ਅੰਗ ਨਿਜ ਬਕਤਿ, ਛੁਪਤਿ
ਠਰਿ ਜੋਇ ॥ ੪੫ ॥ ਭਾਜਨੈ, ਲਰਨੈ ਨ ਲਖਿ ਪਰੈ^{੧੩} ਹੁਤੇ ਅੰਧੇਰਾ ਪੀਨ ।
ਸੈਨਾਪਤਿ ਬਾਰੇ ਸਕਲ, ਸੈਨਾ ਪਾਨ ਬਿਹੀਨ ॥ ੪੬ ॥ ਕਹੈ ਕਹਾਂ ਲਗਿ
ਨਿਬਲਤਾ ਭਈ ਜੁ ਤੁਰਕਨ ਮਾਂਹਿ । ਭਾਜੇ ਗਏ ਨ ਮਰਿ ਲਰੇ, ਖਰੇ ਖਰੇ
ਮਰਿ ਜਾਹਿ ॥ ੪੭ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੈਨ ਗਨ ਸੁਨੀ ਅਵਾਈ ਭੂਰ^{੧੪} ।
ਮਾਰੇ ਸੁਗਮ, ਨ ਕੁਛ ਲਰੇ ਉਰ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬਹੁ ਸੂਰ^{੧੫} ॥ ੪੮ ॥ ਸਪਤ ਸੁ
‘ਜਿਵੈ’ ਤ੍ਰਿਖਾਣ ਵੰਢਦਾ (ਕੱਟਦਾ) ਹੈ ਲਕੜੀਆਂ ਨੂੰ । ‘ਫਿਰਦੇ ਹਨ (ਪੋਥ=) ਬਹੁਤ ਘੋੜੇ
ਭਾਵ ਘੋੜੇ ਲਿਤਾੜਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਲੋਥਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਲਹੂ ਚਲਦਾ ਹੈ । (ਅ) ਫਿਰਦੇ
ਹਨ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਤੇ ਘੋੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਗਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤ ਲਹੂ । ‘ਘੋੜੇ । ‘ਹਨੇਰਾ ਡੂੰਘਾ ਤੇ
ਬਹੁਤਾ ਸੀ । ‘ਅੱਗੇ ਦਿੱਸਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ । ‘(ਜਦ ਆਣ ਸਸਤ੍ਰ) ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵਜਦਾ ਹੈ (ਤਦ ਯੈ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ) ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ । ‘ਉਹ (ਸਸਤ੍ਰ) ਲਗਾਕੇ ਗਿਰਦਾ ਹੈ । ‘ਠੰਢੀ । ‘ਬਹੁਤ ਪਾਲਾ
(ਗੀਰੀ=ਗਿਰਿਆ=) ਪਿਆ । ‘ਪਾਲੇ ਨੇ । ‘ਵੈਦੇੜਿਕਾ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ । ‘ਵੱਡੇ ਸਰਦਾਰਾਂ
ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ । ‘ਨਹੀਂ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦਾ । ‘ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਸੈਨਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤੇ (ਵੀਰ) ਦੇ ਆਕਣ ਦੀ
ਸੇ ਸਣੀ ਸੀ । ‘(ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ) ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ ਹਨ ।

ਅਸਟ ਹਜ਼ਾਰ ਭਟ ਮਰੇ ਅੰਧੇਰੇ ਮਾਂਹਿ । ਲਲਾਬੇਗ ਵਿਗ ਸੁਧਿ ਗਈ
 'ਲਰਤਿ ਸੁਭਟ ਅਬਿ ਨਾਂਹਿ॥੪੯॥ ਜਾਨੇ ਪਰੇ ਨ ਭਾਜਿ ਗੇ ਕਿਧੋਂ ਮਰੇ ਰਣ
 ਖੇਤ । ਛੁਟਤਿ ਨ ਤੁਪਕ, ਨ ਸ਼ੇਰ ਹੋ, ਬਕੈਂ ਨ ਕੋਪ ਸਮੇਤ' ॥੫੦॥ ਲਲਾ-
 ਬੇਗ ਕਾਬਲਪਤੀ ਸੁਨਤਿ ਬਾਕ ਬਿਸਮਾਇ।-ਦਸ ਅਰੁ ਪੰਚ ਸਹੱਸੁ ਭਰ
 ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਤਿਹ ਜਾਇ ॥ ੫੧ ॥ ਤਿਮਰ ਅਧਿਕ ਸੂਝਤਿ ਨਹੀਂ ਰਹਤਿ
 ਨ ਬੰਦ ਮਸਾਲ^੧ । ਤਾਕਿ ਤੁਪਕ ਗਨ ਕੋ ਹਤਹਿ ਮਰਤਿ ਕਿ ਬੂਝਤਿ^੨
 ਕਾਲ^੩ ॥ ੫੨ ॥ ਭਯੋ ਨ ਆਛੇ ਜੰਗ ਕੁਛ-, ਸੋਚਤਿ ਅਤਿ ਚਿਤ ਮਾਂਹਿ ।
 ਭਗਨੀ ਨੰਦਨ ਵਿਗ ਹੁਤੋ ਕਾਬਲ ਬੇਗ ਜੁ ਆਹਿ ॥ ੫੩ ॥ ਕਹਜੋ 'ਸੀਤ
 ਅਤਿਸੈ ਪਰੈ ਨਿਕਸਤਿ ਹਾਥ ਨ ਕੋਇ । ਭਏ ਬਿਬਸ ਕਿਤ ਭਾਗਿ ਗੇ
 ਕੈ ਸਗਰੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਇ ?॥੫੪॥ ਦਿਵਸ ਚੜ੍ਹੈ ਜਬਿ ਜੰਗ ਕੀ ਆਛੀ ਬਿਧਿ
 ਭਬਿ ਠਾਨਿ । ਗਹਿ ਲੈ ਹੈਂ ਕੈ ਮਾਰਿ ਹੈਂ ਦੇਹਿ ਨਹੀਂ ਗੁਰੁ ਜਾਨਿ' ॥
 ੫੫ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਆਯੋ ਕੰਬਰ ਬੇਗ ਇਤਨੇ ਮੈਂ ਸਭਿ ਸੁਨਿ ਕਹਜੈ । 'ਕਜੋਂ
 ਨ ਰਿਦੈ ਉਦਬੇਗ ਧਾਰਤਿ ਹੋ' ? ਸੁਖ ਸੇਂ ਬਿਰੇ ॥੫੬॥ ਆਇ ਪਰਹਿ ਗੁਰ
 ਜੈਨ, ਤੁਮ ਤੇ ਕੁਛ ਹੋਵਹਿ ਨਹੀਂ ਪਠਿ ਦੈ ਹੈਂ ਜਮ ਐਨ, ਜਿਮ ਲਸਕਰ
 ਆਗੇ ਹਤਜੋ ॥ ੫੭ ॥ ਕਾਟਤਿ ਤੁਮ ਕੋ ਜਾਇ ਲਵਪੁਰਿ ਲਗਿ, ਮਿਟਿ ਹੈ
 ਨਹੀਂ । ਕਜੋਂ ਨਹਿ ਕਰਤਿ ਉਪਾਇ, ਜਬਿ ਲਗਿ ਇਹਾਂ ਨ ਆਵਈ ॥
 ੫੮ ॥ ਭਲੇ ਆਇ ਹਯ ਲੈਨਿ ਨਿਕਟ ਰਹੇ ਭੀ ਜਾਇ ਹੈ' । ਕਰਿਹੋ
 ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਦੇਨ, ਮੋਕਹੁ ਇਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਵਈ^੪ ॥ ੫੯ ॥ ਸੁਨਿ ਸਚੀਤ ਚਿਤ
 ਹੋਇ, ਲਲਾਬੇਗ ਕੁਛ ਮੋਨ ਧਰਿ । ਗਹਜੋ ਚਹਤਿ ਗੁਰ ਸੋਇ, ਜਮ ਤੇ
 ਗਹਜੋ ਸੁ ਜਾਵਹੀ^੫ ॥ ੬੦ ॥

ਲਿਖਤੀ ੨੪ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਲਿਖਿ ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ 'ਗੁੱਧ' ਪੁੱਛਾ ਬਰਨਣ
 ਨਾਮ ਪੰਚ ਚਤੁਰਵਿੰਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੪੫ ॥

^੧ਭਾਵ ਸਭ ਮਸਾਲਾਂ ਬੁਝ ਬੁਝ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ^੨ਫੇਰ (ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ) ਤੱਕ ਕੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਚਲ
 ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ (ਸਾਡੇ ਆਦਮੀ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ) ਬਹੁਤੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ, (ਮਾਨੋ ਆਪ ਹੀ) ਮੌਤ
 ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੇ (ਫਿਰਦੇ ਹਨ) । (ਅ) ਮਾਨੋਂ ਕਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਲਾਉਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ । ^੩ਭਾਵ ਚਿੱਤ
 ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ । ^੪(ਘੋੜੇ) ਪਾਸ ਹੁੰਦੇ ਬੀ ਖੁਹ ਲਵਾਂਗੇ । ^੫(ਘੋੜੇ ਕੀ)
 ਮੈਨੂੰ (ਤਾਂ ਇਹ) ਨਜ਼ਰੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣ (ਭੀ ਸਾਨੂੰ) ਦੇਣੇ ਪੈਣਗੇ । ^੬(ਪਰ) ਉਸ ਨੇ
 ਆਪ ਜਮਾਂ ਤੋਂ ਫੜੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ।

*ਪਾ:-ਭੁੰਚਤ=ਭਾਵ, ਸਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਮਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਕਾਲ ਦੀ ਆਕੇ ਖਾਣ
 ਲੱਗਾ ਹੈ ।

੪੬. [ਜੁੱਧ ਜਾਈ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਲਲਾਬੇਗ ਕੇ ਸੁਤ ਖਰੇ ਬੋਲੇ ਕੋਪ ਸਮੇਤ । ‘ਟਰਹੁ ਨ ਅਬਿ
ਆਗੈ ਪਠਹੁ ਦਸ ਸਹੱਸੁ ਰਣ ਖੇਤ ॥੧॥ ਪਾਧੜੀ ਛੰਦ ॥ ਤਹਿ ਰਹੈ ਲਰਤਿ
ਆਗਾ ਸੁ ਰੋਕਿ ਨਹਿ ਜੰਗ ਖੇਤ ਛੁਛਾ ਬਿਲੋਕਿ ਜਬਿ ਲੈ ਨ ਪ੍ਰਾਤਿ ਹੋਵੈ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ । ਤਹਿ ਕਰਹਿ ਜੁੱਧ ਰਿਪੁ ਗਨ ਬਿਨਾਸਿ ॥ ੨ ॥ ਦਿਨ ਚਰੇ ਬੀਰ
ਸਗਰੇ ਸੰਭਾਲ ਇਕ ਬਾਰ ਰਿਪੁਨਿ ਪਰ ਹੋਲ ਘਾਲ । ਤਬਿ ਲੇਹਿ ਪਕਰਿ
ਕੈ ਦੇਂ ਸੰਘਾਰ । ਹਯ ਲੇਨਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕੇ ਕਰਹਿ ਕਾਰ’ ॥ ੩ ॥ ਅਬਿ ਜੰਗ
ਪਾਇ ਜੋ ਪਠਹੁ ਨਾਹਿ । ਲਸਕਰ ਸਮੂਹ ਨਿਜ ਰਖਹੁ ਪਾਹਿ । ਸਭਿ ਦਲ
ਸਕੋਲਿ ਸੋ ਪਰਹਿ ਧਾਇ ਜਿਨ ਬਹੁਤ ਬੀਰ ਮਾਰੇ ਰਿਸਾਇ’ ॥ ੪ ॥ ਸੁਨਿ
ਲਲਾਬੇਗ ਮਸਲਤ ਬਿਸਾਲ । ਤਬਿ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਸਰਦਾਰ ਨਾਲ । ਕਹਿ
ਤਿਨਹੁ ਸਾਬ ‘ਆਗੈ ਲਰੇਹੁ । ਨਹਿ ਸੁੱਤ ਬਿੰਦ ਬਹੁ ਬਧਨਿ’ ਦੇਹੁ ॥ ੫ ॥
ਬਡ ਅੰਧਕਾਰ ਫੈਲੈ ਕਰਾਲ । ਨਹਿ ਕਟੋਹੁ ਆਪ ਮਹਿ, ਰਖਿ ਸੰਭਾਲ’ ।
ਸੁਨਿ ਕਹੈ ਬੀਰ ‘ਸੀਰੀ ਸਮੀਰ’ । ਬਹੁ ਪਰਤਿ ਸੀਤ ਠਰਿ ਹੁੰ ਸਰੀਰ ॥
੬ ॥ ਇਹ ਬੁਰੀ ਬਾਤ ਕੀਨੀ ਅਜਾਨ । ਇਕ ਬਕਤਿ, ਛੁਧਤਿ, ਪਾਰਾ
ਮਹਾਂਨ । ਅਬਿ ਭਟਨਿ ਥਾਨ ਕਹੁ ਲਰਹਿ ਕੋਨ । ਉਕਸੈਂ ਨ ਹਾਥ ਤਨ ਸੁੰਨ
ਜੋਨ ॥੭॥ ਦਲ ਮਰੈ ਅਰਧ ਰਣ ਕੁਛ ਨ ਕੀਨਿ । ਰਿਪੁ ਤਪਤਿ ਅਗਨਿ
ਉਠ ਮਾਰਿ ਦੀਨਿ’ । ਅਬਿ ਜਾਇ ਜੋਨ ਤਿਨ ਤੇ ਨ ਹੋਇ’ । ਬਿਰ ਖਰੇ
ਸਮੁਖ, ਪਿਖਿ ਹਤਹਿ ਸੋਇ’ ॥੮॥ ਇਮ ਕਹੈ ਤੁਰਕ, ਨਹਿ ਸੁਨਹਿ ਕੋਨ ।
ਲਘੁ ਲਗਹਿ ਸੀਤ ਸਰਦਾਰ ਜੋਨ’ । ਹੁਇ ਅੱਗੁ ਜਾਇ ਛੋਰੈ ਸੁ
ਜੰਗ । ਕਰਿ ਹਲਾਹੁਲ ਬਡ ਰੋਰ ਸੰਗ ॥ ੯ ॥ ਇਕ ਬਾਰ ਸਲਖ ਚਾਲੀ
ਬਿਸਾਲ । ਬਡ ਭਯੋ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਿ ਸੁਨਤਿ ਜਾਲ । ਤਬਿ ਬਿਧੀਚੰਦ ਕਹਿ
ਹਾਥ ਜੋਰਿ ‘ਸੁਨਿਯੋਤਿ ਨਾਦ ਬਡ ਪਰਤਿ ਸੋਰ ॥੧੦॥ ਮਚਿ ਰਹੈ ਜੁੱਧ
ਮਾਚੇਤਿ ਰੋਗ ਲਖਿਯੋਤਿ ਤੁਰਕ ਗਨ ਅੱਗੁ ਠੋਰ । ਬਹੁ ਪਰੇ ਆਇ ਛੁਟਹਿ
ਤੁਫੰਗ । ਕਰਿ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਬੋਲਤਿ ਉਤੰਗ’ ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਨਿ ਇਕ

‘ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਘੋੜੇ ਲੋਛ ਦੀ ਕਾਰ ਕਰਾਂਗੇ ।’ ਵਧਣ । ‘(ਬੜੀ) ਠੀਓ ਹਵਾ (ਵਗ ਰਹੀ) ਹੈ ।

‘ਵੇਰੀ ਨੇ ਅੱਗੀ ਸੇਕ ਸੇਕ (ਹੁਸਿਆਰ ਹੋ ਹੋਏ) ਉੱਠ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ।’ ਘੁਣ ਬੀ ਜੇਹੜੇ
ਜਾਣਗੇ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਭੀ (ਕਛ) ਨਹੀਂ ਸਰਨਾ । ‘ਜੇ ਸਰਦਾਰ ਹਨ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੋਜਾ ਪਾਲਾ
ਲਗਦਾ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ ਕਪੜੇ ਨਿੱਘੇ ਹਨ, ਖਾਣਾਂ ਖਾਧ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੀ ਹੈ) ।

ਹਜ਼ਾਰ ਪੁਨ ਗੁਰ ਪਠਾਇ। ਭਟ ਚਲੇ ਗਰਜ ਦੁੰਦਭਿ ਬਜਾਇ। ਜੋ ਹੁਤੇ
 ਤਜਾਰ ਚਹਿ ਕਰਨ ਜੇਗ। ਕਟ ਕਸੇ ਤਪਤ ਜੇ ਅਗਨਿ ਸੰਗ॥੧੨॥ ਜਿਨ
 ਕੋਰ ਤਜਾਰਿ^੧ ਤੁਪਕੈ ਉਠਾਇ। ਸਭਿ ਚਲੇ ਹਰੀਫਨਿ^੨ ਹਤਨਿ ਚਾਇ। ਉਤ-
 ਕੀਠਤਿ^੩ ਅਧਿਕ ਜਿਲਰਨ ਬੀਰਗੁਰ ਰਖਹਿ ਰੋਕਿ ਦੈ ਬਹੁਤ ਧੀਰ॥੧੩॥
 ਤਬਿ ਕਹਤਿ ਪਰਸਪਰ ਸੁਰ ਜਾਤਿ^੪। ‘ਮਨ ਭਾਵਤੀ ਸੁ ਕਰਿ ਲੇਹੁ ਬਾਤ’
 ਇਮ ਕਹਿ ਕੁਦਾਇ ਗਮਨੈ ਤਰੇਗ। ਇਕ ਬਾਰ ਪਹੁੰਚਿ ਛੋਰੀ ਤੁਫੇਗ॥
 ੧੪॥ ਤਬਿ ਜੋਧ ਮਲਕ ਜਾਤੀ ਬੁਲਾਇ। ਬਚ ਕਹਿਤਿ ‘ਕਰਹੁ ਅਬਿ
 ਕੋਇ ਦਾਇ। ਜਿਸ ਤੋ ਬਿਨਾਸ ਤੁਰਕਾਨ ਹੋਇ। ਸਮੁਦਾਇ ਸੱਤ ਉਬਰੈ ਨ
 ਕੋਇ॥੧੫॥ ਇਹੁ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸਨਮੁਖ ਲਗਾਹਿ। ਹਮ ਹੋਇ ਦੂਰ^੫ ਲਖ
 ਸਕਹਿ ਨਾਹਿ। ਪਸ਼ਚਾਤ^੬ ਤੁਰਕ ਦਲ ਕੋਰ ਹੋਇ। ਪੁਨ ਪਰਹਿ ਆਨਿਕਰਿ
 ਨੇਰ ਢੋਇ॥੧੬॥ ਸਭਿ ਅਪਨਿ ਸੂਰ ਕੋ ਦਿਹੁ ਸੁਨਾਇ। ਰਹਿ ਟੋਲ ਬੀਚ
 ਨਹਿ ਨਿਕਸਿ ਜਾਇ। ਇਕ ਹਤਹਿ ਤਮਾਚਾ^੭ ਗਜਬ ਕੇਗਾਹੁਇ ਤੁਰਤ
 ਦੂਰ ਨਹਿ ਰਹਹਿ ਨੇਰ॥੧੭॥ ਕਟਿ ਮਰਹਿ ਆਪ ਮਹਿ^੮ ਮੀਦ ਸੱਤ। ਨਹਿ
 ਲਖਹਿ ਤਿਮਰ ਮਹਿ ਹਤਹਿ ਮਿੱਤ੍ਰ^੯। ਸੁਨਿਹਰਖ ਬਿਪ੍ਰਤਿਮ ਕਰਿ ਉਚਾਰਿ
 । ਕਰਿ ਪ੍ਰਿਥਕ ਸੁਭਟ ਤਜਿ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ’॥੧੮॥ ਕਹਿ ਸੁਭਟ ਸੰਗ ਅੰਸੇ
 ਸੁਨਾਇ। ‘ਮਾਰਹੁ ਸੁ ਸੱਤ ਜਾਨੈ ਨ ਪਾਇ’। ਤਜਾਰੀਤਿ ਤੁਪਕ ਕਰਿ
 ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ। ਉਗਲੀਤਿ ਜ਼ਾਲ ਬਾਰੂਦ ਡਾਗਿ। ਕਸਿਯੋਤਿ ਫੇਰ ਬਹੁ ਠੋਕਿ
 ਠੋਕਿ। ਫਲਕੀਤਿ ਗਜਨ ਗੁਲਕਾ ਅਰੋਕ^{੧੦}॥੧੯॥ ਤੋਰਾ ਉਭਾਰਿ ਧਰਿ ਜੋਰਿ
 ਜੋਰਿ। ਕਰਿ ਦਸਤ ਰਵਾਂ ਤਕਿ ਛੋਰਿ ਛੋਰਿ। ਇਤ ਕਰਤਿ ਜੁੱਧ ਬਹੁ ਤੁਰਕ
 ਹਾਨਿ। ਗੁਰ ਕਰੀ ਸੋਚ ਪੁਨ ਤਨ ਸਨਾਨ॥੨੦॥ ਪਠਿ ਗੁਰੂ ਗਿਰਾ ਨਿਜ
 ਨੇਮ ਕੀਨਿ। ਪੁਨ ਬਸਤ੍ਰ ਜੁੱਧ ਕੇ ਪਹਿਰ ਲੀਨਿ। ਖਰ ਧਾਰ ਖੜਗ
 ਕੀ ਧਾਰਿ ਅੰਗ। ਮੁਕਤਾ ਸੁ ਗੁੰਛ ਲਾਗੇ ਨਿਖੰਗ॥੨੧॥ ਭਰਿ ਤੀਖਨ
 ਖਪਰੇ ਗਨ ਖਤੀਗ। ਗਰ ਪਹਿਰ, ਕਸੀ ਕਟ ਸੁਪਟ ਸੰਗ^{੧੧}। ਜਿਹ ਫੁਲ
 ਸੇਰ ਪੰਚ ਭਾਰ ਕੋਰ। ਧਰਿ ਕੰਧ ਸਿਪਰ^{੧੨} ਬੰਧੀ ਬਛੋਰ॥੨੨॥ ਇਮ ਗੁਰੂ
 ਤਜਾਰ ਭੇ ਜੁੱਧ ਹੋਤ। ਤੁਰਕਾਨ ਸੰਘਾਰਨਿ ਹੁਇ ਸੁਚੇਤ। ਉਤ ਪਰਜੇ ਜੋਧ
^੧ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਿਆਗੀ ਸੀ। ^੨ਵੇਰੀਆਂ ਨੂੰ। ^੩ਉਤਸਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ। ^੪ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ। ^੫ਪਿਛੋਂ ਦੀ।
^੬ਅਚਾਨਕ ਦਾ ਹਮਲਾ। ^੭ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਸੂਰਮਾ (ਅਚਾਨਕ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਹਟ ਆਉਣ ਲਈ)
 ਤੋਰਿਆ। ^੮ਗੋਲੀਆਂ ਬਿਨਾ ਹੋਕ ਤੋਂ। ^੯ਗਲ ਵਿਚ ਪਹਿਰਿਆ (ਭੋਝ) ਤੇ ਲੋਕ ਕੱਸਿਆ
 ਸੁਹਣੇ ਬਸਤ੍ਰ ਨਾਲ। ^{੧੦}ਢਾਲ। ^{੧੧}ਪਾ:-ਅਲਪ। ^{੧੨}ਪਾ:-ਮਤਿ। ^{੧੩}ਇਹ ਦੋ ਟੁਕਾ
 ਬਹੁਤੇ ਲਿਖਤੀ ਨੁਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਪਈ ਦੇ ਚਰਣ ਬੀ ਛੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਹੁਇ ਕੈ ਪਿਛਾਰ । ਤਜਿ ਬਿੰਦੁ ਤੁਪਕ ਗਜਬੈ ਗਜਾਰ ॥ ੨੩ ॥ ਇਕ
ਸਲਖ ਛੋਡਿ ਬਿਚ ਹੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ । ਗਹਿ ਖੜਗ ਮਜਾਨ ਤੇ ਖੋਚਿ ਬੇਸ਼ । ਬਡ
ਅੰਧਕਾਰ ਮਹਿ ਮਾਰ ਮਾਰ । ਦੁਹਿ ਦਿਸ਼ਿਨਿ ਜੇਗ ਪਿਖਿ ਤੁਰਕ ਹਾਰ ॥
੨੪ ॥ ਰਸਾਵਲ ਛੇਦ ॥ ਨਹੀਂ ਭੇਵ ਜਾਨੈਂ ।—ਕਹਾਂ ਆਇ ਹਾਨੈਂ ? ਕਿਤੀ
ਦੂਰ ਡੇਰਾ ? ਨਹੀਂ ਥਾਨ ਹੋਰਾ ॥ ੨੫ ॥ ਕਟੈਂ ਸ਼ੱਤੁ ਅੰਗਾ ਕਿਸੁ ਸੀਸ ਭੰਗਾ ॥
ਕਟੈਂ ਹਾਥ ਕਾਂਹੂ । ਗਿਰੈਂ ਭੂਮ ਮਾਂਹੂ ॥ ੨੬ ॥ ਕਿਸੁ ਜੰਘ ਕਾਟੈਂ ।
ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੋਣ ਚਾਟੈਂ । ਕਟੇ ਕੰਧ ਕਾਂ ਕੇ । ਕਰੇ ਦੋਇ ਫਾਂਕੇ ॥ ੨੭ ॥ ਤੁਰੇ-
ਗਾਨ ਭੰਗਾ । ਚਢੈਂ ਖੰਗ ਸੰਗਾ ॥ ਭਏ ਰੰਡ ਮੁੰਡਾ । ਕਟੇ ਕਾਂਹੁ ਤੁੰਡਾ ॥ ੨੮ ॥
ਪ੍ਰਚੈਡੈਂ ਘੁਮੰਡੈਂ । ਕਰੇ ਖੰਡ* ਖੰਡੈਂ । ਪਿਛਾਰੀ ਤਮਾਂਚਾ । ਹਤਯੋ ਬੀਰ
ਚਾਰਾ ॥ ੨੯ ॥ ਗਏ ਆਪ ਛੋਰੀ । ਭਏ ਸੈਨ ਓਰੀ । ਰਿਪੁ ਆਪ ਮਾਂਹੀ ।
ਪਛਾਨੈਂ ਸੁ ਨਾਂਹੀ ॥ ੩੦ ॥ ਚਲੈਂ ਖੰਗ ਖੰਡੈ । ਕਰੈਂ ਦੋਇ ਖੰਡੈ । ਪਰਯੋ ਭੂਰ
ਰੋਰਾ । ਕਟੇ ਕੋਇ ਠੋਰਾ ॥ ੩੧ ॥ ਕਿਤੇ ਭਾਜੇ ਚਾਲੇ । ਨ ਦੇਸੈ ਸੰਭਾਲੇ ।
ਗੁਰੁ ਸੈਨ ਜਾਂਹੀ । ਬਰੈਂ ਆਨਿ ਮਾਂਹੀ ॥ ੩੨ ॥ ਖਰੇ ਸਾਵਧਾਨੇ । ਜਬੈ ਸ਼ੱਤੁ
ਜਾਨੇ । ਹਤੈਂ ਤਾਂਹਿ ਗੋਰੀ । ਕਿ ਖੰਗੀ ਸ ਜੋਰੀ ॥ ੩੩ ॥ ਭਏ ਮੂਢ ਅੰਧੋ ।
ਮਨੋ ਕਾਲ ਫੰਧੇ । ਜਹਾਂ ਜਾਂਹਿ ਭੈ ਤੇ । ਤਹਾਂ ਹੋਇ ਛੈ ਤੇ ॥ ੩੪ ॥ ਮਰੇ ਆਪ
ਮਾਂਹੀ । ਬਚੈਂ ਪ੍ਰਾਨ ਨਾਂਹੀ । ਭਈ ਘੋਰ ਰਾਤੀ । ਕਰੀ ਭੂਮਿ ਰਾਤੀ ॥ ੩੫ ॥
ਪਰੇ ਸੂਰ ਘੋਰਾ । ਭਯੋ ਖੇਤ ਘੋਰਾ ॥ ੩੬ ॥ ਕਰਾਹੈਂ ਬਿਸਾਲਾ । ਜਿਨੈਂ ਘਾਵ
ਘਾਲਾ ॥ ੩੭ ॥ ਰਚਯੋ ਜੋਧ ਦਾਉ । ਮਰੇ ਘਾਇ ਘਾਉ ॥ ੩੮ ॥ ਖਰੇ ਹੈ ਕਿਨਾਰੇ ।
ਕਟੈਂ ਨਿਹਾਰੇ ॥ ੩੯ ॥ ਸੁਨੈਂ ਸ਼ੱਤੁ ਰੋਰੇ । ਭਏ ਜਾਨਿ ਬੋਰੇ । ਪਿਤਾ ਪੂਤ
ਮਾਰਾ । ਨ ਹੋਈ ਸੰਭਾਰਾ ॥ ੪੦ ॥ ਮਹਾਂ ਅੰਧਕਾਰਾ । ਪਰੇ ਭੂਰ ਪਾਰਾ । ਬਕੇ
ਪੰਥ ਭਾਰੀ । ਦੁਖੀ ਏਕ ਬਾਰੀ ॥ ੪੧ ॥ ਭੋਮਰ ਛੇਦ ॥ ਤੁਰਕਾਨ ਸੈਨ ਨ ਚੈਨ ।
ਦੁਖਕਾਰ ॥ ਬੀਤਤਿ ਰੈਨ । ਤਜਿ ਪ੍ਰਾਨ ਬੀਰ ਵਿਸੇਸ਼ । ਸਮ ਮਿੱਤੁ ਜੇ
ਅਵਿਸੇਸ਼ ॥ ੪੨ ॥ ਕਛੁ ਬੋਰ ਸੈਨ ਰਹੀ ਜੁ । ਮਨ ਤਾਸ ਦੀਰਘ ਭੀਜੁ ।
ਬਿਸਵਾਸੁ ਹੈ ਕਿਤ ਨਾਂਹਿ । ਸਭਿ ਮਾਰਤੇ ਦਿਸ਼ਟਾਹਿ ॥ ੪੩ ॥ ਬਡ ਘੋਰ
*ਚੋਰੀ ਖਿੱਚਕੇ । *ਹਾਰ ਭਾਵ ਘਬਰਾ ਗਏ । *ਤਲਵਾਰਾਂ । *ਫਾੜੀਆਂ । *ਪਿਛੋਂ ਦੀ । *ਬੀਰ
ਰਸ ਵਿਚ ਰਚਕੇ ਮਾਰਿਆ । *ਭਾਵ ਸਿਖ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟਕੇ ਆਪਣੀ ਸੇਨਾਂ ਦੇ ਹੁਖ ਹੋ ਗਏ ।
*ਟੋਟੇ । *ਧਰਤੀ ਲਾਲ ਕਰ ਦਿਤੀ । *ਭਿਆਨਕ । *ਕੁਰਲਾਵੇ ਹਨ । *ਜ਼ਖਮ ਖਾਧਾ ।
*(*ਆਪੋ ਵਿਚ) ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਕੇ ਮਰੇ । *ਫੋਰੀ ਨੂੰ ਕਟੀਂਦਾ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ । *ਦੁਖਦਾਈ ।
*ਜੇ ਬਾਕੀ ਰਹੇ ਸੇ ਮੌਇਆਂ ਵਰਗੇ ਸਨ । *ਪਾ:—ਖੰਗ ।

ਆਪਦ^੧ ਪਾਇ । ਨਹਿ ਸੂਝ ਬੂਝ ਉਪਾਇ । ਕਿਨ ਸਸਤ੍ਰ ਦੀਨਸਿ ਡਾਰਿ ।
 ਕਿਮ ਹੈ ਸਕੈ ਨ ਸੰਭਾਰਿ ॥੪੨॥ ਕਿਨ ਸੀਤ ਤੇ ਠਰ ਪਾਇ । ਛੁਟਿ ਆਪ
 ਆਯੁਧ ਜਾਇ।ਬਹੁ ਤ੍ਰਾਸ ਔ ਹਿਮ^੨ ਦੋਇ । ਇਨ ਤੇ ਸਕੰਪਨ ਹੋਇ ॥੪੩॥
 ਉਤਸਾਹੁ ਓਜ ਬਿਹੀਨ । ਤਜਿ ਸਸਤ੍ਰ ਹੋਯਸਿ ਦੀਨ । ਸਿਰ ਪਾਗ ਤੇ
 ਬਿਨ ਕੋਇ । ਤਨ ਘਾਉ ਘੂਮਤਿ ਜੋਇ ॥ ੪੪ ॥ ਇਕ ਜੇ ਬਹਾਦੁਰ ਥੀਰ ।
 ਬਿਤ ਹੋਇ ਤਜਾਗ ਸਰੀਰ । ਮਰਿ ਸਾਮੁਹੇ ਰਣ ਮਾਂਹਿ।ਸੁਰ ਲੋਕ ਮੈਂ ਸੁਖ
 ਪਾਹਿ ॥ ੪੫ ॥ ਗਨ ਸਮਾਲ ਆਮਿਖ ਖਾਤਿ।ਲਗਿ ਘਾਵ ਕੇ ਬਿਲਲਾਤਿ ।
 ਕਿਹ ਚੀਰ ਹੀਨ ਸਰੀਰ । ਤਜਿ ਧੀਰ ਕੋ ਬਡ ਭੀਰੁ ॥ ੪੬ ॥ ਗੁਰ
 ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਅਸ ਹਾਲ । ਤੁਰਕਾਨ ਸੈਨ ਬਿਹਾਲ । ਬਹੁ ਆਪਦਾ ਪਰਿ ਸੀਸ ।
 ਸਮ ਕੋਨ ਹੈ ਜਗਦੀਸ ॥ ੪੭ ॥ ਪਰਿ^੩ ਕਾਲ ਫਾਸ ਅਚੇਤ । ਲਰਿਬੈ ਨ
 ਭਾਜਨ ਭੇਤ।ਰੁਕਿ ਚਾਰ ਓਰ ਕੁਥਾਇ।ਬਿਨ ਜਾਨ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਲਾਇ ॥੪੮॥
 ਤੁਰਕਾਨਿ ਹੋਤਿ ਬਿਨਾਸ।ਤਮ ਨਾਸ ਸੰਗ ਪ੍ਰਕਾਸ^੪।ਨਿਸ ਬੀਤਿ ਰਹੈ ਇਸ
 ਰੀਤਿ । ਉਤ ਸੋਤੁ ਕੀ*ਬਿਪਰੀਤ ॥ ੪੯ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਕੁਛਕ ਬਚੇ ਸਭਿ
 ਮਰਿ ਗਏ ਭਾਜੇ^੫ ਕੋਇ ਬਿਹਾਲ।ਸਾਵਧਾਨ ਹੁਇ ਗੁਰ ਉਠੇ ਅਰਣੋਦਯ^੬
 ਕੇ ਕਾਲ ॥ ੫੦ ॥ ਜਿਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਪੇ ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ 'ਰੁੱਧ' ਘਾਂਗ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਖਮਟ ਹਰਾ-
 ਰਿਮਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੪੬ ॥

੪੭. [ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਦਾ ਜ਼ੋਰ] ।

ਦੋਹਰਾ॥ਮਰਤਿ ਪਰਸਪਰ ਤੁਰਕ ਗਨ ਭਈ ਭੋਰ ਤਬਿ ਆਇ।ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ
 ਲਸ਼ਕਰ ਰਹਜੇ ਅਪਰ ਖਪਜੇ ਦੁਖੁ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਫੰਦ ॥ਬੀਸ ਰੁਪੰਚ
 ਸਹੈਸ੍ਰ^੧ ਦਲ ਤਮ ਮਹਿ ਇਮ ਨਾਸ਼ਾ । ਜਿਮ ਤਮ ਕੋ ਸੂਰਜ ਹਤਜੇ ਕਰਿ
 ਦੀਨਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ । ਜਿਮ ਉਡਗਨ ਸਗਰੇ ਦੁਰੇ ਨਹਿ ਦੇਹਿ ਦਿਖਾਈ ।
 ਤਿਮ ਤੁਰਕਾਨਾ ਛਪਿ ਗਯੋ, ਜਿਨ ਧੂਮ ਮਚਾਈ ॥ ੨ ॥ ਬਡੀ ਨੀਂਦ
 ਸੁਪਤੇ ਪਰੇ ਰਣ ਖੇਤ ਮਝਾਰਾ । ਦੀਰਘ ਮਗ ਤੇ ਬਕਤਿ ਤੇ ਜਨੁ ਸ਼ੂਮ
 ਨਿਰਵਾਰਾ । ਗਿਰੋ ਤੁਰੰਗ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਧਰ ਪਰ ਧਰ' ਬੰਦਾ । ਸਸਤ੍ਰ
 ਬਸਤ੍ਰ ਬਿਖਰੇ ਪਰੇ ਜਨੁ ਬੀਜ ਬਿਲੀਦਾ ॥੩॥ ਲਲਾਬੇਗ ਲਸ਼ਕਰ ਪਿਖਜੇ
 ਜਬਿ ਭਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ^੨।ਅਲਪ ਅਹੈਂ ਬਹੁਤੇ ਮਰੇ ਤਜਿ ਜੈ ਬਿੱਸਾਸਾ । ਦੇਤਿ
^੧ਕਸ਼ਟ । ^੨ਪਾਲਾ । ^੩ਪਈ । ^੪ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਹਨੇਰਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਇ । ^੫ਪਹੁ ਛੁੱਟੇ ।
^੬੨੫੦੦੦ ਪੰਥੀ ਹਜ਼ਾਰ । ^੭ਧੜ ਉਤੇ ਧੜ । (ਅ) ਧਰਤੀ ਤੇ ਧੜ । ^੮ਜਦੋਂ ਚਾਨਣਾ ਹੋ
 ਆਇਆ ।
 *ਪਾ:-ਉਤ ਸਤ੍ਰੂਨਿ ।

ਕਿਤਿਕ ਸੁਧ ਆਨਿ ਕਰਿ 'ਅਮਕੋ' ਸਿਰਦਾਰਾ । ਸਹਿਤ ਸੈਨ ਕੇ ਖਪਿ
ਗਯੋ ਨਹਿ ਪਰਹਿ ਨਿਹਾਰਾ ॥੪॥ ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਪੁਨ ਦੁਸਰੇ ਤੀਸਰ ਸੁਧਿ
ਦੇਹੇ । ਮਰੇ ਅਨਿਕ ਮੈਨਾਪਤੀ ਸਭਿ ਮੈਨਾ ਛੇਹੇ । ਦੂਰ ਹੁਤੇ ਹਣ ਖੇਤ ਤੇ
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਬਿਸਮਾਯੋ 'ਏਤੋ ਲਸ਼ਕਰ ਕਿਹ ਹਤਨੇ, ਨਹਿ ਪਰਨੇ ਲਖਾਯੋ'
॥ ੫ ॥ ਇਤ ਉਤ ਕਰਹਿ ਬਿਲੋਕਿਥੋ ਚਿਤ ਚਿੰਤ ਬਿਸਾਲਾ । ਭਗਨੀ
ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਮੀਤ ਬਿਤ, ਬੋਲਨੇ ਤਿਸ ਕਾਲਾ । 'ਮਾਤੁਲ ! ਕੜਾ ਦੇਖਤਿ
ਖਰੇ, ਰਣ ਸਮੇਂ ਬਿਚਾਰੇ । ਹੋਇ ਨ ਅਸ ਰਿਪੁ ਆਇ ਇਤ' ਨਿਜ ਓਜ
ਸੰਭਾਰੇ ॥ ੬ ॥ ਮਰੇ ਸੁ ਗਏ ਨ ਆਇ ਫਿਰ, ਜੀਵਤ ਹੋ ਜੋਈ । ਤਿਨਹੁ
ਜਤਨ ਕਰਿਥੋ ਬਨਹਿ, ਦਾਨੇ ਬਡ ਤੇਈ । ਚਢੇ ਹੁਤੇ ਹਮ ਲਰਨ ਕੋ
ਨਹਿ ਖਾਨਾ ਖਾਨੇ । ਮਾਰਨ ਮਰਣੇ ਕਾਜ ਰਨ ਕੜਾ ਚਿੰਤਾ ਠਾਨੇ' ॥ ੭ ॥
ਲਲਾਬੇਗ ਸੁਨਿ ਪੁਨਿ ਭਨਨੇ 'ਕੜੇ ਨਹੀਂ ਬਿਚਾਰੇ' । ਚੋਥੇ ਭਾਗ ਸੁਦਲ
ਰਹਨੇ ਤੂੰ ਭਾਗ ਸੁ ਮਾਰੇ' । ਕਹਾਂ ਬਿਜੈ ਅਬਿ ਹੋਇ ਗੀ ਰਹਿਗੇ ਭਟ ਬੋਰੇ
ਲਖਨੇ ਨ ਸੁੱਤ ਭੇਤ ਕੋ ਡੇਰਾ ਕਿਤ ਓਰੇ ॥੮॥ ਆਇ ਅਗਾਉ ਰੋਕ ਕਰਿ
ਤਮ ਮਹਿ ਦਲੈ ਮਾਰਾ ॥ ਕਟੇ ਆਪ ਮਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਗਹਿਨਹਿ ਕਰੀ ਸੰਭਾਰਾ' ।
ਕਾਸਮਬੇਗ ਅਰੁ ਸਮਸ ਬੇਗ ਦੋਨਹੁ ਸੁਤ ਤੀਰਾ । ਭ੍ਰਾਤਾ ਕੰਬਰਬੇਗ
ਫਿਗ ਬੋਲਨੇ ਧਰਿ ਧੀਰਾ ॥ ੯ ॥ 'ਕਹਾਂ ਕਰਹਿ, ਲਸ਼ਕਰ ਮਰਨੇ, ਕਰਿ
ਕੁਮਤਿ ਮਰਾਯੋ ॥ ਬਕਤਿ ਛੁਧਤਿ ਪਾਰਾ ਪਰਨੇ, ਕਹਿ ਭੇਰ' ਕਰਾਯੋ । ਸੁੱਤ
ਤਪਤਿ ਪਾਵਕ ਨਿਕਟਿ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਬਿਸਰਾਯੋ' । ਉਠਤਿ ਤੁਰਤਿ ਤਜਿ
ਤੁਪਕ ਗਨ ਹਾਤ ਪਾਠਿ ਜਮ ਧਾਯੋ ॥ ੧੦ ॥ ਮੈਂ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬੁਧਿ ਕਰਿ
ਰਹਨੇ ਨਹਿ ਬਨਨੇ ਉਪਾਈ । ਨੀਠ ਨੀਠ ਇਕ ਤੁਪਕ ਭਟ ਰਣ ਸਕੇ
ਚਲਾਈ ॥ ਉਕਸੇ ਹਾਥ ਨ ਸੀਤ ਤੇ ਰਿਪੁ ਮਿਲਿ ਸਮੁਦਾਯਾ । ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰੇ
ਆਨਿ ਕਰਿ ਲਸ਼ਕਰ ਬਿਕੁਲਾਯਾ ॥ ੧੧ ॥ ਜਾਨੇ ਪਰੇ ਨ ਅਪਰ ਪਰ
ਕਟਿ ਆਪਸ ਮਾਂਹੀ । ਬਿਨਾ ਨੀਤਿ ਤੇ ਲਰਨ ਰਨ ਜੈ ਪਾਵਤਿ ਨਾਂਹੀ ॥ ਆਬੇ
ਤਮ ਬਿਨਸਨੇ ਜਾਨੀਏ, ਪਾਰਾ ਹੁਇ ਬੋਰਾ । ਹੁਤੇ ਹੋਤ ਦੁਇ ਮਰਨ
ਕ ਸੋ ਰਹੇ ਨ ਘੋਰਾ ॥ ੧੨ ॥ ਛੁਧਤਿ ਸੂਮਤਿ ਲਸ਼ਕਰ ਅਹੈ ਸੋ ਮਿਟਹਿ ਨ

੧ ਫਲਾਫਾ । ੨ ਐਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਵੇਰੀ ਇਧਰ ਆ ਪਵੇ ੩ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ੪ ਮੁਕਾਬਲਾ

੫ ਵੇਰੀ ਨਿੱਘੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅੱਗ ਦੇ ਨੇੜੇ (ਬੈਠੇ ਹੋਏ) ਤੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਾਮ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ । ੬ ਚਲਾ

ਯੋ ੭ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਏ [ਪਰ=ਪ੍ਰਾਯਾ ॥ ਅ+ਪਰ=ਜੋ ਪ੍ਰਾਯਾ ਨਾ ਹੋਵੇ] ੮ ਪਾਲਾ ੯ ਭਾਵ ਪਾਲਾ ਤੇ ਹਨੇਰਾ

ਜੈ ਹੈ॥ ਅਬਿ ਹਟਿਬੈ ਨਹਿ ਬਨਤਿ ਹੈ ਰਿਪੁ ਸਿਰ ਪਰ ਐਹੈ॥ ਦੋਹਰੇ ਦਮਾਮੇ
 ਚਢਹੁ ਸਭਿ ਦੇਖਹੁ ਰਣ ਓਰਾ । ਰੌਰ ਪਰਜੇ ਆਵਤਿ ਉਰੇ, ਘਾਲਜੇ ਬਡ
 ਜੋਰਾ॥ ੧੩॥ ਬੇਗਲਲਾ ਜਾਨੀ ਤਬੈ—ਇਹ ਨੀਕ ਬਖਾਨੈ । ਅਬਿ ਕੜਾ
 ਹੋਵਤਿ ਜਤਨ ਕੁਛ ਰਿਪੁ ਗਨ ਰਣ ਹਾਨੈ—। ਚਢਜੇ ਆਪ ਸਭਿ ਸੇਰਾ ਲੈ
 ਹੁਇ ਕੈ ਸਮੁਹਾਈ । ਚਾਹਤਿ ਭਾ—ਰਣ ਖੇਤ ਮਹਿ ਮੈਂ ਕਰੈ ਲਰਾਈ—॥
 ੧੪॥ ਇਤ ਤੋ ਇਹ ਚਢਿ ਕਰਿ ਚਲਜੇ ਬਡ ਸੋਰ ਉਠੈਤਾ । ਬਜੇ ਦਮਾਮੇ
 ਸੈਂਕਰੇ ਉਤਸਾਹ ਧਰੇਤਾ॥ ਆਵਤਿ ਭਾ ਰਣ ਭੂਮਿਕਾ, ਕੋਸਨ ਲਗਿ ਹੋਰਾ ।
 ਮਰੇ ਪਰੇ ਹਯ ਸੂਰਮੇ ਬਲ ਘੋਰ ਘਨੇਰਾ॥ ੧੫॥ ਆਮਿਖ ਸ਼੍ਰੋਤਿ ਛੁਟਤਿ
 ਬਹੁ ਬਹਿ ਚਾਲਜੇ ਸਾਰੇ । ਅਰੁਣ ਬਰਣ ਕੀ ਚੂਨਰੀ ਅਵਨੀ ਜਨੁ
 ਧਾਰੇ॥ ਪੰਛੀ ਉਡ ਚਹੁ ਦਿਸ਼ਾ ਤੇ, ਬਾਇਸ, ਗ੍ਰਿਥ ਆਏ । ਕੰਕਾ ਆਇ
 ਆਮਿਖ ਭਖੀ ਭਰਮਹਿ ਸਮੁਦਾਏ॥ ੧੬॥ ਜੇਬੁਕ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਪੁਕਾਰਤੇ ਖਾਯੋ
 ਮਨ ਭਾਯੋ । ਮਨਹੁ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇਤਿ ਗੁਰ, ਲਖਿ—ਹਮ ਤ੍ਰਿਪਤਾਯੋ—। ਲਲਾ
 ਬੇਗ ਬਿਸਮਜੇ ਪਿਖਤਿ ਚਹੁ ਦਿਸ਼ਿ ਭਯ ਮਾਨਾ॥ ਯਾ ਖੁਦਾਇ ! ਇਹ ਕੜਾ
 ਭਯੋ, ਕਿਮ ਲਸਕਰ ਹਾਨਾ॥ ੧੭॥ ਛੁਟਤਿ ਸ਼ਲਖ ਬਡ ਰੌਰ ਭਾ ਬਿਰਿ
 ਜੋਧ ਲਹੀਤਾ । ‘ਤੁਰਕਾਨੀ ਸੈਨਾਘਨੀ ਆਈ’ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੈਤਾ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ
 ਬਹੁ ਮੇਲ ਕੇ ਹਯ ਬਕਿਤਿ ਬਡੇਰੇ । ਦਿਪਤਿ ਬਿਭੁਖਨਿ ਜਿਨਹੁ ਕੇ ਬਹੁ
 ਕੰਚਨ ਕੇਰੇ॥ ੧੮॥ ਇਕ ਸਊਰ ਦੋਰਜੇ ਗਯੋ ਗੁਰ ਵਿਗ ਸੁਧਿ ਦੀਨੀ॥
 ‘ਮਹਾਂਗਜ ! ਤੁਰਕਾਨ ਕੀ ਸੈਨਾ ਬਡ ਚੀਨੀ । ਸਭਿ ਉਮਛੀ ਰਿਸ ਬਹੁ
 ਕਰੀ ਰਣ ਖੇਤ ਮਝਾਰਾ॥ ਲਰਤਿ ਜੋਧ ਜਾਤੀ ਮਲਕ ਉਤਸਾਹੁ ਉਦਾਰਾ॥
 ੧੯॥ ਬਾਕੀ ਰਹੇ ਨ ਤੁਰਕ ਅਬਿ ਜੀਵਤਿ ਸਭਿ ਆਏ’ । ਮਰੇ ਪਰੇ ਬਹੁ
 ਕੋਸ ਲਗਿ ਅਸੁ ਭਟ॥ ਸਮੁਦਾਏ॥ ਅਬਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾ ਦਿਖਤਿ ਹੈ ਏਤੇਕਿਨ
 ਮਾਰੇ । ਪਰੇ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਤੁਰੰਗ ਬਹੁ ਧਰ ਪਰ ਧਰ ਡਾਰੇ॥ ੨੦॥ ਤਬਲ
 ਨਗਾਰੇ ਗਨ ਬਜੈਂ ਹੋਯਹੁ ਭਟ ਭੇਰਾ । ਭਈ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਹਿ ਰਿਸ
 ਕੀਨਿ ਘਨੇਰਾ॥ ਸੁਨਿ ਸਗਰੀ ਸੁਧਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਸੁ ਚਢੇ ਸੁਹੇਲੇ॥ ਚੰਬ
 ਪਰੀ ਰਨਜੀਤ॥ ਪਰ ਭਟ ਆਯੁਧ ਲੇ ਲੇ॥ ੨੧॥ ਛੇਰਿ ਤੁਰੰਗਮ ਕੋ ਚਲੇ
 ‘ਭਾਵ (ਰੁੱਖ ਤੇ ਬਕੇਵਾਂ) ਮਿਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ । ‘ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਚੁੰਨੀ ਧਰਤੀ ਨੇ ਮਾਨੇ’ ਪਾਹਿਰੀ
 ਹੈ । ‘ਦਿੱਟੀ ਚੀਲ । ‘(ਪਿੰਡੇ) ਬਾਕੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਜੀਉਂਦੇ ਸਭ ਆ ਪਏ ਹਨ । ‘ਘੋੜੇ
 ਤੇ ਸੂਰਮੇ । ‘ਧੜ ਉਤੇ ਧੜ । ‘ਸੁਹੇਲੇ ਘੋੜੇ ਤੇ । ‘ਨਗਾਰਾ । ਪਰ ਇਹ ਨਾਮ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ
 ਨਗਾਰੇ ਦਾ ਸੀ ।

ਨਹਿੰ ਬਿਲਮ ਲਗਾਈ॥ ਆਇ ਬਿਰੇ ਢਿਗ ਜੋਧ ਕੇ ਜਹਿੰ ਮਚਤਿ ਲਗਾਈ॥
 ਦੂਤ ਹਸਨ ਖਾਂ ਸਭਿਗੁਰੂ ਨਿਜ ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਯੋ । ‘ਲਲਾਬੇਗ ਕਹੁ
 ਕਹਾਂ ਹੈ ? ਜੇ ਚਢਿ ਕਰਿ ਆਯੋ’ ॥ ੨੨॥ ਸੁਨਤਿ ਨਿਹਾਰੇ ਸਕਲ ਤਿਨ
 ਜੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਮਹਾਨੇ । ਬਰਣ ਬਰਨ ਕੀ ਬੈਰਖਾ^੧ ਨਿਜ ਨਿਜ ਅਗਵਾਨੇ ।
 ਕਹਨਿ ਲਗਯੋ ‘ਸੁਨੀਅਹਿ ਪ੍ਰਭੂ! ਉਪਰ ਪ੍ਰਸਤੀਨਾ॥ ਸਿਰ ਪਰ ਕੰਚਨਖੰਦ
 ਜਿਹ ਦਮਕਹਿ ਦੁਤਿ ਭੀਨਾ ॥ ੨੩ ॥ ਜ਼ਰੀ ਬਸਤ੍ਰ ਕੀ ਕੁਛ ਬਡੀ ਜਿਹ
 ਦਿਪਤਿ ਪਤਾਕਾ^੨ । ਸੁਰਖਾ^੩ ਬਲੀ ਬਿਲੰਦ ਹਯ ਬਡ ਬੇਗ ਸੁ ਜਾਂਕਾ ।
 ਬਾਤ ਕਰਤਿ ਬੁਝਤਿ ਤੁਮਹਿੰ ਕਰਿ ਹਾਥ ਓਚੇਰਾ । ਲਲਾਬੇਗ ਸੋ ਜਾਨੀ-
 ਯਹਿ, ਉਰ ਗਰਬ ਘਨੇਰਾ ॥ ੨੪ ॥ ਬਾਮ ਦਿਸ਼ਾ ਤਿਸ ਤੇ ਖਰੋ ਸੋ ਕੰਬਰ
 ਬੇਗਾ । ਤੁਰਕੀ ਤੁਰੰਗ ਕੁਮੈਤ ਹੈ, ਬਹੁ ਚਲਹਿ ਸੁ ਬੇਗਾ । ਭ੍ਰਾਤਾ ਇਸ ਕੋ
 ਅਲਪ ਹੈ ਬਡ ਬੀਰ ਕਹਾਵੈ^੪ । ਦਾਨਸ਼ਵੰਦ ਬਿਸਾਲ ਹੀ ਬਹੁ ਦਾਵ
 ਬਤਾਵੈ ॥ ੨੫ ॥ ਪਿਖਹੁ ਦਾਹਨੀ ਦਿਸ਼ਾ ਮਹਿੰ ਸਬਜ਼ਾ ਬਡ ਘੋਰਾ । ਨਾਮ
 ਕਾਬਲੀਬੇਗ ਇਸ ਰਾਖਹਿ ਬਡ ਜੋਰਾ । ਆਯੁਧ ਬਿੰਦਸਾ ਬਹੁਤ ਹੀ
 ਚਿਰਕਾਲ ਕਮਾਈ॥ ਕਰਤਿ ਪਟੇਬਾਜ਼ੀ ਅਧਿਕ ਗਨ ਪਿਖੀ ਲਗਾਈ॥ ੨੬॥
 ਲਲਾਬੇਗ ਮਾਤੁਲ ਲਗਹਿ ਨਿਤ ਰਹਿ ਇਸ ਤੀਰਾ । ਮਲਤਿ ਰਜਤਪਲ
 ਹਾਥ ਮਹਿੰ ਬਲਿ ਅਧਿਕ ਸਰੀਰਾ । ਇਹੁ ਸਨਮੁਖ ਜਬਿ ਲਰੈ ਗੋ ਮਾਰੈ
 ਸਮੁਦਾਈ । ਹਤਹੁ ਆਪ ਇਸ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਨਹਿੰ ਸੁਭਟ ਖਪਾਈ ॥ ੨੭ ॥
 ਦੋਨਹੁੰ ਇਸ ਕੋ ਸੁਤ ਖਰੇ ਇਕ ਕਾਸਮ ਬੇਗਾ । ਸ਼ਮਸਬੇਗ ਸੁਤ ਦੂਸਰੇ
 ਜਿਸ ਕੋ ਕਰ ਤੇਗਾ । ਪ੍ਰਥਮ ਗੋਲ ਕੋ ਬਾਂਧ ਕੈ^੫ ਇਹੁ ਚਹਤਿ ਲਗਾਈ ।
 ਪਰੇ ਆਨਿ ਮੁਖ ਕਾਲ ਕੇ ਕਜੈ ਹੂੰ ਨ ਬਚਾਈ॥ ੨੮॥ ਸੁਨਹੁ ਗੁਰੂ ਜੀ !
 ਦੂਰ ਲਗਿ ਨਹਿੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਵੈ॥ ਪਰ ਪਰ ਪਰ ਮਰਿ ਕਰਿ ਪਰੇ ਤਿਨ ਕੋਨ
 ਗਿਨਾਵੈ । ਚੌਥੋ ਭਾਗ ਨ ਚਮੁ ਅਥਿ, ਸਭਿ ਸੁਗਮ ਸੰਘਾਰੇ । ਤੁਮ ਆਗੇ ਕੋ
 ਅਰੇ ਨਹਿੰ ਮੈਂ ਭਲੇ ਬਿਚਾਰੋ ॥ ੨੯ ॥ ਗਮਨੇ ਤੁਲ ਦਲ ਸਲਭ ਕੋ ਕਰਿ
 ਮਾਰੇ ਮਾਰੋ^੬ । ਅਥਿ ਇਹੁ ਖਰੇ ਉਦਾਸ ਹੈਂ ਤੁਮ ਬਿਲਮ ਬਿਸਾਰੋ^੭ । ਸ੍ਰੀ

^੧ਬੰਡੀਆਂ [ਤੁਰਾਂ, ਬੈਰਕ] । ^੨ਬੰਡੀ । ^੩ਸੁਰਖ ਹੀਰਾ ਦਾ । ^੪ਭਾਗੀ ਸੂਰਮਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ । ^੫ਸੰਗ
 ਦੀ ਇਕ ਵੰਡ; ਟੋਲੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਮਿਥੇ ਦਾਵਾਂ ਤੇ ਲੜਨਾ । ਮਿਸ: ਗੋਲ=ਮੰਡਲੀ । ਫ:
 ਗੁਲ=ਵੱਜ ਦਾ ਟੋਲਾ । ਤੁਰਾਂ, ਵੱਜ ਦਾ ਦਸਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਵੀ ਹੋਵੇ । ^੬ਅੰਦੋਡੀ ਸਮਾਨ
 ਦਲ ‘ਮਾਰੇ ਮਾਰੇ’ ਕਰਦਾ ਦੂਰ ਗਿਆ ਹੈ । [ਮਿਸਾ, ਸਲਭ=ਟਿੱਡੀ, ਮਕੜੀ] । ^੭ਫੇੜੀ ਕਰੇ ।

ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਕਸੈ ਸੁਨਤਿ ਕਰ ਧਨੁਖ ਸੰਭਾਰਾ। ਤੀਰ ਨਿਕਾਸਨੈ ਖਰ ਬਡੋ
 ਤਕਿ ਕੈ ਤਬਿ ਮਾਰਾ ॥ ੩੦ ॥ ਲਲਾਬੇਗ ਕੇ ਸੀਸ ਪਰ ਜੋ ਕੰਚਨ ਕੋਰਾ।
 ਤਕਿ ਮਾਰਨੈ ਤਿਸਕੋ ਤਬਹਿ ਅਵਨੀ ਪਰ ਗੋਰਾ। ਪਿਖਿਕਤਿ ਬਿਸਮੇ
 ਹਲਚਲੇਇਤ ਉਤ ਕੋਹੋਏ। ਖਰਖਪਰਾਧਰਨੀਗਭਰੈਦੇਖੇਸਭਿਕੋਏ ॥ ੩੧ ॥

ਲਿਖਿ ਏਹੁ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਹਿੰਦੋ ਸਪਤਮ ਗਾਇ 'ਜੁੱਧ' ਘੁੰਗ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਸਪਤ ਰਤਨ-ਨਿਸ਼ਭੀ ਭੋਲੇ ॥ ੪੭ ॥

੪੮. [ਇਨ ਦਾ ਜੁੱਧ-ਜਾਰੀ]।

ਏਹਗਾ ॥ ਸਿਰ ਤੇ ਕੰਚਨ ਖੋਦ ਜਬਿ ਪਗੀਆ ਸਹਿਤ ਗਿਰਾਇ। ਨਗਨ
 ਮੰਡ ਮੰਡਨੇ ਹੁਤੋ ਪਿਖਿ ਸਭਿ ਗੋ ਬਿਸਮਾਇ ॥ ੧ ॥ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ ॥
 ਇਤਿ ਉਤ ਸਗਰੇ ਹਲਚਲੇ ਕੁਛ ਭ੍ਰਾਸ ਉਪੰਨਾ। ਲਲਾਬੇਗ ਲੱਜਤਿ ਭਯੋ
 ਮਾਨਹੁ ਮਨ ਹੀਨਾ। ਕਟ ਕੋ ਪਟ ਬਟਪਟ ਠਟਨੋ ਲਟਪਟਾ ਲਪੇਟਾ।
 ਬਪਟ ਬਾਗਾ ਦਬਟਨੋ ਤੁਰੰਗ, ਸਟਕਨੋ ਮੁਗਲੋਟਾ ॥ ੨ ॥ ਕੁਪਨੋ
 ਬਿਲੋਚਨ ਰਕਤ ਕਰਿ ਕਹਿ ਭੁਜਾ ਉਠਾਏ। 'ਕਮੋ' ਨ ਕਰਤਿ ਹੋਲਾ
 ਅਬਹਿ ਮਾਰਹੁ ਸਮੁਦਾਏ। ਇਕ ਇਕ ਛੋਰਿ ਤੁਫੰਗ ਕੋ ਖੋਚਹੁ ਖਰ ਖੰਡੇ।
 ਕਰਤਿ ਚਲਹੁ ਸਿਰ ਧਰ ਜੁਦੇ ਹਧ ਬੇਗ ਪਚੈਡੇ ॥ ੩ ॥ ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ
 ਕੋ ਤੁਰਕ ਭਟ ਬਡ ਮੁਗਲ ਰਿਸਾਏ। ਮੰਡਤਿ ਮੰਡ ਬਿਲੋਦ ਜਿਨ
 ਬਡ ਸਸਤ੍ਰ ਉਠਾਏ। ਕਮੋਹੀ ਅਟਕੀ ਪਾਗ ਸਿਰ ਟੇਢੀ ਨਿਤ ਧਾਰੇ।
 ਜ਼ਰੀਦਾਰ ਬਡ ਛੋਰ ਕੋ ਪ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤਕਾ ਭਾਰੇ ॥ ੪ ॥ ਆਮਿਖ ਭੱਖੀ ਅਧਿਕ
 ਹੀ ਬਹੁ ਕਰਹਿ ਅਹਾਰੇ। ਸੁਰਾਪਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਬਡ ਮਾਨੀ ਮਤਵਾਰੇ।
 ਗੋਰ ਬਰਨ ਸਭਿ ਕੇ ਅਹੈਂ ਸਖਮ ਪਟ ਸੇਤਾ। ਬਹੁਤੇ ਰਖਹਿ ਕਮਾਨ ਕੋ
 ਸਰ ਹਤਨੇ ਹੇਤਾ ॥ ੫ ॥ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨਿਕਟਿ ਤੁਫੰਗ ਹੈ, ਕਿਹ ਤੋਮਰ ਧਾਰਾ।
 ਕਿਨ ਕਿਨ ਲੀਨਹੁ ਮਜਾਨ ਤੇ ਕਰਵਾਰ ਦੁਧਾਰਾ। ਜਮਧਰ ਫੇਂਟਨ
 ਸਭਿਨਿ ਕੇ, ਬੋਲਤਿ ਨਿਜ ਬੋਲੀ। ਕਰਨੇ ਨੇਰ ਗੁਰ ਸੈਨ ਸੋਂ ਛੂਟਤਿ ਸਰ
 ਗੋਲੀ ॥ ੬ ॥ ਦੁਤੀ ਪਠਾਨਨਿ ਕੀ ਚਮ੍ਹੂ ਬਡ ਚਿਰੜ ਆਈ। ਬਡੇ ਬਹਾਦੁਰ
 ਕੀ ਜਿਨਹੁ ਸਭਿ ਦੇਂ ਬਡਿਆਈ। ਛੋਰਤਿ ਬੰਦ ਤੁਫੰਗ ਕੋ ਚਹਿ ਮੇਲ

‘ਭਾਵ ਮੋਨੇ ਦਾ (ਖੋਦ)।’ (ਲਲਾਬੇਗ ਨੇ) ਛੋਤੀ ਨਾਲ ਲੋਕ ਨੂੰ ਖੋਧਾ ਹੋਇਆ ਕਪੜਾ (ਲਾਹ
 ਕੇ ਸਿਰ ਤੇ) ਲਟਪਟਾ (=ਵੰਗਾ ਟੇਢਾ) ਜਿਹਾ ਲਪੇਟ ਲੀਤਾ। ‘ਵਾਗ ਨੂੰ ਬਪਟਾ ਮਾਰ ਕੇ।
 ‘ਟਲ ਗਿਆ ਮੁਗਲ ਬੋਚਾ।’ ‘ਤਿੱਖੀ ਚਾਲ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕਰੇ।’ ‘ਪਿੱਠ ਤਕ।’ ‘ਕਮਰ ਬੰਦ ਵਿਚ
 ਕਟਾਰ ਹੈ। [ਨਿੱਦੀ, ਪੇਟ ਤੋਂ ਪੇਟੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਫੇਂਟ, ਫੇਂਟੀ, ਫੇਂਟਨ=ਪੇਟੀ, ਕਮਰ ਬੰਦ]।
 ‘ਫੇਂਟੇ ਸਸਤ੍ਰ’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਥੇ ਹਥ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਵਰਤੀਂਦੇ ਹਨ,
 ਓਹ ਕਮਰ ਬੰਦ ਜਾਂ ਪੇਟੀ ਵਿਚੋਂ ਭੱਟ ਕਢ ਲਈਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ‘ਫੇਂਟੇ’ ਕਹੀਂਦੇ ਹਨ।
 ‘ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਡੇ ਬਹਾਦਰਾਂ ਦੀ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਵਡਿਆਈ ਦੇਂਦੇ ਹਨ।

ਦੀਲਾ^੧ । ‘ਮਾਰਿਮਾਰਿ’ ਬਕ ‘ਹਾਇ ਹੁਹ’ ਕੀਨਸਿ ਬਛ ਹੋਲਾ ॥ ੭ ॥
 ਇਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਵਿਗ ਜੋਧ ਹਕਾਰਾ । ‘ਅਰਧ ਚਮ੍ਪੁ ਨਿਜ
 ਸੰਗ ਲੈ ਹੁਜਹਿ ਅਬਿ ਨਜਾਰਾ । ਹਮ ਸਨਮੁਖ ਇਸ ਲਰਹਿਗੇ ਬਾਲਹਿ
 ਬਡ ਹੋਲਾ । ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਤੁਮ ਪਰਹੁ ਦੇ ਰੇਲੁ ਰੁ ਪੋਲਾ’ ॥ ੮ ॥ ਸੁਨਿ
 ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਤੇ ਭਟ ਜੋਧ ਬਖਾਨਾ । ‘ਤੁਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਉਦੈ’
 ਤੁਰਕਨਿ ਤਮ ਹਾਨਾ । ਕਹਾਂ ਸ਼ਕਤਿ ਇਨ ਮਿਗਨਿ ਗਨ, ਗਜਰਾਜ
 ਬਡੋਰੇ । ਕੇਹਰਿ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਅਰਹਿ, ਹੁਇ ਸਕਹਿ ਨ ਨੇਰੇ’ ॥ ੯ ॥ ਕਹਿ
 ਕਹਿ ਚਰਨ ਸਰੋਜ ਕੇ ਮ੍ਰਿਦੁ ਚਾਰੁ ਬਿਲੋਕਾ^੨। ਬੰਦਨੀਯ ਬੰਦਤਿ ਭਯੋ ਘੋਰਾ
 ਪੁਨ ਰੋਕਾ । ਵੈ ਸਹੈਸੁ ਕੁਛ ਨੂਨ ਭਟ ਲੋ ਕਰਿ ਹੁਇ ਨਜਾਰੇ । ਚਢੈ
 ਬਰੋਬਰ ਰਿਪੁਨਿ ਕੇ ਮਾਰਤਿ ਲਲਕਾਰੇ ॥ ੧੦ ॥ ਰਸਾਵਲ ਫੰਦ ॥ ਭਯੋ ਨੇਰ
 ਸੈਨਾ । ਕੁਪੇ ਲਾਲ ਨੈਨਾ । ਤੁਫੰਗਾਨਿ ਛੋਰੀ । ਪਰੀ ਮਾਰ ਗੋਰੀ ॥ ੧੧ ॥
 ਹਲਾਹਲ ਹੋਈ । ਭਈ ਸੂਰ ਵੋਈ । ਮਚੇ ਬੀਰ ਧੀਰਾ । ਚਲੇ ਖੰਗ ਭੀਰਾ ॥
 ੧੨ ॥ ਤੁਫੰਗਾਨਿ ਮੇਲਾ । ਭਯੋ ਭੂਰ ਹੋਲਾ । ਮਚੈ ਰੋਰ ਭਾਰੀ। ਬਕੈ ‘ਮਾਰ
 ਮਾਰੀ’ ॥ ੧੩ ॥ ਕਿਨੂੰ ਮਾਰਿ ਨੇਜਾ । ਕਰੀ ਭੂਮ ਸੰਜਾ । ਕਿ ਸਾਰੀ^੩ ਸੰਭਾਰੀ
 ਸੁ ਉਚੇ ਉਭਾਰੀ ॥ ੧੪ ॥ ਲਗੈ ਬੀਰ ਦੋਹੀ । ਸੁਤਾ ਨਾਗ ਜੋਹੀ । ਚਲੇ
 ਭੀਰ ਭੀਖੇ । ਬਿਖੀਚੈ ਸਰੀਖੇ^੪ ॥ ੧੫ ॥ ਪਰੈ ਪਾਰ ਅੰਗਾ । ਗਿਰੈ ਪਾਨ ਭੰਗਾ
 ਕਿਨੂੰ ਛੋਰਿ ਗੋਰੀ । ਰਿਪੁ ਦੇਹਿ ਢੋਰੀ ॥ ੧੬ ॥ ਕਿਨੂੰ ਢੋਰਿ ਘੋਰਾਗਹੇ ਖੰਗ^੫
 ਘੋਰਾ । ਕਟੇ ਕੰਧ ਗੋਰੇ । ਧਕਾ ਧੱਕ ਭੇਰੇ ॥ ੧੭ ॥ ਕਟੈ ਮੁੰਡ ਕਾਂਹੂ । ਪਰੇ
 ਭੂਮ ਮਾਂਹੂ । ਕਟੇ ਪਾਇ ਹਾਥਾ । ਤਿਖੀ ਤੋਗ ਸਾਥਾ ॥ ੧੮ ॥ ਕਿਸੀ ਤੁੰਡ
 ਖੰਡਾ^੬ । ਲਗੈ ਦੀਹ ਖੰਡਾ । ਭਏ ਛਿਨ ਭਿੰਨਾ^੭। ਕਿਸੀ ਭੇ ਉਪੰਨਾ ॥ ੧੯ ॥
 ਹਥਾ ਵੱਥ^੮ ਹੋਏ । ਰਸੈ ਬੀਰ ਭੋਏ। ਛਿਨ ਏਕ ਲਾਗੇ । ਭਏ ਲਾਲ ਬਾਗੇ^੯ ॥
 ੨੦ ॥ ਦੁਹੀ ਓਰ ਭਾਰੇ । ਜੁਝਾਉ ਨਗਾਰੇ । ਖਜੇ ਔਰ ਬਾਜੇ । ਸੁਨੈ ਸੂਰ
 ਗਾਜੇ ॥ ੨੧ ॥ ਦੁਟੇ ਆਪ ਮਾਂਹੀ । ਢਿਰੈ ਢੇਰ ਨਾਹੀ । ਤੁਫੰਗੈ ਤੜਾਕੈ^{੧੦}। ਸੁ
 ਗੋਰੀ ਸੜਾਕੈ ॥ ੨੨ ॥ ‘ਲਗੈ ਮੁੰਡ ਛੰਡੀ । ਮਨੋ ਦੁਟ ਹੰਡੀ’^{੧੧}। ਕਟੀ ਬਾਹੁ

^੧ਸੋਧਾ ਮੇਲ ਭਾਵ ਮੁੱਠ ਫੇੜ ਕੀਤਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ । ^੨ਆਪਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਰੂਪ ਉਦੈ ਹੋਇਆ ਹੈ । ^੩ਤਲਵਾਰ । ^੪ਸਰਪਾਂ ਵਰਗੇ । ^੫ਤਲਵਾਰ [ਸਿ, ਖੰਗ] । ^੬ਮੂੰਹ ਚੱਟ ਦਿਤਾ । ^੭ਕੱਟੇ ਵੱਢੇ ਗਏ । ^੮ਫਿਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਏ । ^੯ਹਥੇ ਹੱਥੀ । ^{੧੦}ਪੁਝਾਕੇ ਲਾਲ ਹੋ ਗਏ । ^{੧੧}(ਯੇਲੀ) ਵਜਕੇ ਸਿਰ ਢੁਟਦਾ ਹੈ ਮਾਨੋ ਗਾਂਭੀ ਢੁਟਦੀ ਹੈ ।

ਕੋਈ ਪਰੀ ਤੀਰ ਤੋਈ ॥੨੩॥ ਬਹੀ ਮੀਝ ਸੋਤਾ । ਕੜੀ ਖਾਨ ਹੋਤਾ ॥ ਤਹਾ
ਪ੍ਰੇਤ ਭਾਰੇ । ਮਨੋ ਸੁਪਕਾਰੇ ॥ ੨੪ ॥ ਰਸੋਈ ਬਨਾਵੈ ॥ ਕਿਤੇ ਬੈਠਿ ਖਾਵੈ ॥
ਕਪਾਲੈ ॥ ਬਿਸਾਲੈ ॥ ਲਹੂ ਪਾਨ ਵਾਲੈ ॥ ੨੫ ॥ ਖਿਚੈ ਆਂਤ੍ਰ ਕੋਈ । ਗਰੇ
ਪਾਇ ਸੋਈ । ਮਨੋ ਫੁਲਮਾਲਾ । ਭਲੇ ਡਾਲਿ ਚਾਲਾ ॥ ੨੬ ॥ ਭਖੈ ਮਾਸ
ਫਾਰੇ । ਅਘਾਵੈ ਡਕਾਰੇ ॥ ਮਿਲੇ ਸਜਾਲ ॥ ਬਿੰਦਾਸੁ ਖਾਵੈ ਬਿਲੇਦਾ ॥੨੭॥
ਘਨੀ ਜੋਗਨੀਆਂ । ਮਹਾ ਮੋਦ ਕੀਆ । ਭਰੈ ਘੱਪੁ ਲੋਹਾ ਕਰੈ ਪਾਨ ਓਹੁ ॥
੨੮ ॥ ਫਿਰੈ ਹੂਰ ਗੈਨੀ । ਸੁਧਾਰੇ ਸੁ ਨੈਨੀ । ਮਰੇ ਕੋਪ ਧਾਰੀ । ਬਰੈ ਓਪ
ਭਾਰੀ ॥੨੯॥ ਚਢਾਵੈ ਬਿਮਾਨਾ । ਕਰੈ ਅੱਗ ਗਾਨਾ । ਘਨੇ ਮਾਨ ਠਾਨੈ ॥
ਰਿਝਾਵੈ ਮਹਾਨੈ ॥੩੦॥ ਭਰੈ ਅੰਕ ਤਾਹੀ । ਕਰੈ ਮੋਦ ਮਾਹੀ । ਮੁਖੀ ਚੰਦ
ਬੋਲੈ ॥ ਲੁਭਾਵੈ ਕਪੋਲੈ ॥ ੩੧ ॥ ਮਨੋ ਕਾਮ ਸੀਸੈ । ਅਮੀ ਤਾਲ ਦੀਸੈ ॥
ਬਝੈ ਚਾਰ ਦਿੱਗੇ । ਮਨੋ ਬਾਲ ਮਿੱਗੇ ॥ ੩੨ ॥ ਕਰੇ ਸਜਾਮ ਆਜੇ ॥ ਭਲੀ
ਰੀਤਿ ਮਾਂਜੇ ॥ ਨਚੈ ਖੰਜਨੈ ਸੇ ॥ ਸੁ ਇੰਦੀਬਰੈ ॥ ਸੇ ॥੩੩॥ ਲੁਭਾਵੈ ਸੁ ਬੀਰੀ
ਫਿਰੀ ਆਨਿ ਤੀਰੀ । ਮਨੋ ਸੀਸ ਸਾਂਟੇ । ਬਰੈ ਹੂਰ ਬਾਂਟੇ ॥ ੩੪ ॥ ਚਲੇ
ਭੀਰ ਸੀਧੇ । ਬਝੇ ਬੀਰ ਬੀਧੇ । ਭਯੋ ਦੇਖਿ ਹੱਲਾ । ਰਣੇ ਖੇਤ ਮੱਲਾ ॥੩੫॥
ਗੁਰੂ ਚਾਪ ਲੀਨਾ । ਕਠਰੈ ਜੁ ਪੀਨਾ । ਸਰੈ ਜੋਰਿ ਫੋਰੇ ॥ ਰਿਦੈ ਸੱਤ ਫੋਰੇ ॥
੩੬ ॥ ਵਧੈ ਜੋਨ ਆਗੇ । ਤਿਸੈ ਬਾਨ ਲਾਗੇ । ਪਰੈ ਪਾਰ ਤਾਹੀ । ਲਗੈ ਔਰ
ਮਾਹੀ ॥ ੩੭ ॥ ਦੁਤੀ ਬੋਧਿ ਜਾਵੈ । ਤਿਤੀ ਫੇਰ ਘਾਵੈ । ਲਗੈ ਚੈਬ ਜਾਈ ।
ਕਰੈ ਪੰਚ ਘਾਈ ॥ ੩੮ ॥ ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਮਾਰੇ । ਸੁ ਤੀਰੀ ਕਰਾਰੇ ॥ ਉਡੈ ਨਾਗ
ਮਾਨੈ । ਕਰੈ ਸੱਤ ਹਾਨੈ ॥ ੩੯ ॥ ਗੁਰੂ ਕੋਪ ਧਾਰਾ । ਤਜੀ ਤੀਰ ਧਾਰਾ ।
ਦੜਾਦੜ ਗੇਰੇ ॥ ਕਰਾਰੈ ॥ ਘਨੇਰੇ ॥ ੪੦ ॥ ਤਜੇ ਪ੍ਰਾਨ ਭਾਰੇ । ਸੁ ਪੈਰੈ
ਪਸਾਰੇ । ਬਸੈ ॥ ਸ਼੍ਰੋਣ ਤੋਈ । ਰਿਦੇ ਫੁਰ ਜੋਈ ॥ ੪੧ ॥ ਪਰੇ ਧੂਲ ਮਾਂਹੀ ॥
ਜਮ ਪਾਮ ਜਾਹੀ ॥ ਗੁਰੂ ਲਾਲ ਨੈਨੀ । ਕਹੇ ਉਚ ਬੈਨੀ ॥ ੪੨ ॥ ਕਰੇ ਦੁਸ਼ਟ
ਨਾਸ਼ੀ ॥ ਹਥੋ ਜੀਤ ਆਸੈ ॥ ਨਹੀਂ ਜਾਨਿ ਦੀਜੈ ॥ ਇਹਾਂ ਗੋਰ ਲੀਜੈ ॥ ੪੩ ॥

१ਪਈ ਹੈ ਪਾਸ ਕੜਛੀ (ਵਾਂਡੀ) । ੨(ਮਾਨੈ) ਕੜੀ (ਪਈ ਹੈ) ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ । ਇਹ ਵੀਭਤਸ ਰਸ ਹੈ । ੩ਰਸੋਈਏ ਹਨ । ੪ਖੋਪਰੀਆਂ । ੫ਗਿੱਦੜ । ੬ਫਰਦੀਆਂ ਹਨ ਭਾਰੀ ਉਪਮਾਂ ਵਾਲੇ (ਸੁਰਮਿਆਂ ਨੂੰ) । ੭(ਗੋਲ੍ਹਾਂ) ਮਾਨੋ ਕਾਮ ਦਾ ਭੀਸ਼ਾ ਹਨ (ਯਾ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਤਲਾਉ ਤਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ । ੮ਮਿੱਗ ਦੇ ਬੱਚੇ (ਦੇ) ਹਨ (ਨੇੜ) । ੯(ਸੁਰਮਾ) ਪਾਕੇ । ੧੦ਮਮੋਲੇ ਵਾਂਡੀ । ੧੧ਸ਼੍ਰੋਸ਼ਟ ਕਮਲ [ਸੰਸ: ਇੰਦੀਵਰ=ਨੀਲਾ ਕਢਲ] । ੧੨(ਸੁਰਮੇ) ਹੂਰਾਂ ਵਰਦੇ ਹਨ ਸੀਸ ਦੇ (ਸਾਂਟੇ ਸਾਂਟੇ=) ਵੱਟੇ ਸੱਟੇ । ੧੩ਕੁਰਲਾਵਦੇ ਹਨ । ੧੪ਉਗਲੋਂਛਦੇ ਹਨ । ੧੫(ਵੇਰੀ) ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀ ਆਸ ਨੇ ਨਾਸ਼ ਕਰੇ ।

ਕਰਨੈ ਬਾਕ ਜੋਈ। ਸੁਨੈ ਸੁਰ ਸੋਈ। ਮਨੋ ਓਜ ਦੀਨੇ। ਸਵਾਧਾਨ ਕੀਨੇ
 ॥ ੪੪ ॥ ਖਿਚੇ ਖੜਗ ਖੰਡੇ। ਦੁਧਾਰੇ ਪ੍ਰਚੰਡੇ। ਕੁਦਾਵੈਂ ਤੁਝੀਗੇ। ਕਟੈਂ
 ਸੱਤ ਅੰਗੇ ॥ ੪੫ ॥ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਦੇਤੇ। ਰਖੈਂ ਜੰਗ ਖੇਤੇ। ਲਲਾਬੇਗ ਧਾਯੋ।
 ਸੁ ਚਾਹੈ ਹਲਾਯੋ ॥ ੪੬ ॥ 'ਪਲਾਵੈਂ ਅਗਾਰੀ'। ਕਰਨੈ ਜੋਰ ਭਾਰੀ। ਪਰੇ
 ਹੁਹ ਦੇ ਕੈ। ਨਗਾਰੇ ਬਜੈ ਕੈ ॥ ੪੭ ॥ ਗੁਰੂ ਫੇਰਿ ਘੋਰ। ਤਜੈਂ ਤੀਰ ਘੋਰ।
 ਬਿਧੈਂ ਪਾਂਚ ਸਾਭਾ। ਪਰੈਂ ਪ੍ਰਾਨ ਘਾਤਾ^੧ ॥ ੪੮ ॥ ਫਿਰੈਂ ਛੁਛ ਘੋਰੇ। ਜਰੀ
 ਜੀਨ ਬੋਰੇ। ਅਲੰਕਾਰ ਵਾਰੇ। ਹਰੇਖਾ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ੪੯ ॥ ਪਰਨੈ ਖੇਤ ਭਾਰੀ। ਕਰੈ
 ਮਾਰ ਮਾਰੀ। ਗਿਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲਾਗੇ। ਨਹੀਂ ਪੈਰ ਭਾਗੇ ॥ ੫੦ ॥ ਖਰੇ ਪ੍ਰਾਨ
 ਤਜਾਗੇ। ਲਹੁ ਰੰਗ ਪਾਗੇ। ਭਏ ਲਾਲ ਬਾਗੇ। ਤਉ ਕੋਪ ਜਾਗੇ ॥ ੫੧ ॥
 ਤਛਾਮੁਛ ਹੋਈ। ਕਟੀ ਬਾਂਹਿ ਦੋਈ। ਕਿਸ ਪਾਇੰ ਕਾਟੇ। ਕਟੇ ਸੀਸ
 ਸਾਟੇ^੨ ॥ ੫੨ ॥ ਗੁਰੂ ਜੁੱਧ ਕੀਨਾ। ਰਣੀ ਰੰਗ ਭੀਨਾ। ਉਤੇ ਜੋਧ ਜੋਧਾ। ਪਰਨੈ
 ਆਇ ਕ੍ਰੋਧਾ ॥ ੫੩ ॥ ਖਚਾ ਖੱਚ ਖੰਡੇ। ਚਲਾਏ ਪਚੰਡੇ। ਕਟੇ ਮੁੰਡ ਤੁੰਡੇ।
 ਭਏ ਖੰਡ ਖੰਡੇ ॥ ੫੪ ॥ ਗਨੈ ਅੰਗ ਭੰਗੇ। ਸੁ ਭਾਰੀ ਤੁਝੀਗੇ। ਜਮਨੈ ਸ਼ੋਣ
 ਮੁਸ਼ਟੈ। ਹਤੇ ਬਿੰਦ ਦੁਸ਼ਟੈ ॥ ੫੫ ॥ ਦੁਪਾਸੇ ਲਰਾਈ। ਸੁ ਮਾਰੈ ਮਚਾਈ।
 ਫਿਰੈਂ ਸੱਤ ਦੋਰੇ। ਮਨੋ ਹੋਇ ਬੋਰੇ ॥ ੫੬ ॥ ਮਹਾਂ ਧੂਮ ਮਾਚੀ। ਲਹੁ ਧੂਲਿ
 ਰਾਚੀ। ਭਯੋ ਲਾਲ ਗਾਰਾ। ਭਜੈ ਹੈਂ ਮਝਾਰਾ^੩ ॥ ੫੭ ॥ ਲਲਾਬੇਗ ਜੋਰ।
 ਕਰਨੈ ਹੈ ਨ ਬੋਰਾ। ਤਉ ਰਾਖਿ ਖੇਤੀ। ਗੁਰੂ ਹੈ ਸੁਰੇਤੀ ॥ ੫੮ ॥ ਨਹੀਂ ਪਾਇ
 ਹਾਲਾ। ਬਛਾ ਹੋਲ ਘਾਲਾ। ਪਰਨੈ ਜੋਧ ਆਈ। ਮਹਾਂ ਘਾਉ ਘਾਈ^੪ ॥ ੫੯ ॥
 ਰਿਪੁ ਹਾਲਿ ਚਾਲੇ। ਮਰੇ ਹੈ ਬਿਸਾਲੇ। ਗੁਰੂ ਤੀਰ ਮਾਰੈ। ਕਰੈਂ ਏਕ ਵਾਰੈ ॥
 ੬੦ ॥ ਅਨੇਕਾਨਿ ਘਾਵੈਂ। ਗਿਰੇ ਪਾਨ ਜਾਵੈਂ। ਇਮੰ ਮਾਰ ਕੀਨੀ। ਭਏ
 ਸੈਨ ਹੀਨੀ ॥ ੬੧ ॥ ਝਟਾ ਝੱਟ ਬਾਹੈਂ^੫ ਕਿਟੈਂ ਅੰਗ ਲਾਹੈਂ। ਗਿਰੇ ਬੀਰ ਘੋਰ।
 ਭਈ ਕੁਮਿ ਘੋਰਾ ॥ ੬੨ ॥ ਦੋਹਰਾ। ਕਹਾਂ ਲਗੇ ਬਰਨਨ ਕਰੈਂ ਮਾਚਨੈ ਜਿਮ
 ਘਮਸਾਨ। ਹਾਨਿ ਭਈ ਤੁਰਕਾਨਕੀ ਪਾਛੇ ਹਟੇ ਨਿਦਾਨ^੬ ॥ ੬੩ ॥ ਸੰਭਾਰੇ ਸੁਰ।
 ਸਰਬ ਇਕ ਸਹੈਸੁ ਹਯ ਸੰਗ^੭। ਨੌ ਸਹੈਸੁ ਰਣਖੇਤ ਮਹਿ ਕੋ ਤਰਫਤਿ
 ਕੋ ਭੰਗ ॥ ੬੪ ॥ ਇਕ ਸਹੈਸੁ ਗਰ ਸੁਰਮੇ ਮਰੇ ਕਰਤਿ ਬਡ ਜੰਗ। ਜਨਮ
^੧ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ। ^੨ਲੋਰੇ ਹੋਏ (ਅ) ਤੇ ਪ੍ਰੰਗਰੁ ਢਾਲੇ। ^੩(ਕਿਤੇ) ਕੱਟੇ ਹੋਏ ਸਿਰ ਪਏ ਹਨ।
^੪(ਗਾਰੇ) ਵਿਚ ਦੌੜਦੇ ਹਨ। ^੫ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਚਿੱਲੇ। ^੬ਬੜੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ^੭ਇੱਕੋ ਹੀ ਵਾਰ
 (ਤੀਰ ਸਰ) ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ। ^੮ਚਲਾਵਦੇ ਹਨ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ)। ^੯ਮੌਤ ਨੂੰ। ^{੧੦}ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਜੇ
 ਸਮੇਤ (ਬਚੇ)।

ਮਰਨ ਬੰਧਨ ਮਹਾਂ ਅੰਗ ਸੰਗ ਸੋ ਭੀਗਾ ॥੬੫॥ ਸਰਬਗਰਬਤੁਰਕਨਿ ਹਰਜੇ
ਐਸੀ ਮਾਰ ਮਚਾਇ । ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਧਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਰਹਿ ਜਥਾ ਮਨ
ਭਾਇ ॥ ੬੬ ॥ ਇਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਨਿੱਚੇ ਸਪਸ਼ਟ ਰਾਸਿ 'ਸ੍ਰੀ' ਪੁੰਨਭ ਬਲਨੇ ਨਾਮ ਅਯਤ ਚਤੁਰਵਿੰਸਤੀ
ਅੰਗ ॥ ੬੬ ॥

੪੯. [ਕਾਬਲ ਬੋਧ ਬੋਧ] ।

ਏਹਾ ॥ ਬਕਤਿ ਭਏ ਗਨ ਸੂਰਮੇ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਵਾਰ । ਗਏ ਤੁਰੰਗਮ
ਹੁਸ ਘਨੇ ਭਯੋ ਖੇਤ ਬਿਕਰਾਰ ॥ ੧ ॥ ਤੋਟਕ ਛੰਦ ॥ ਤਰਵਾਰ ਹਜ਼ਾਰਹੁ
ਨੰਗ ਪਰੀ । ਜਿਨ ਰੰਗ ਸਚੀਗਤਿ ਸ਼੍ਰੋਣ ਭਰੀ ॥ ਬਹੁ ਟੁਟਿ ਗਈ ਲਗਿ
ਲੋਹਨਿ ਪੈਕਬਜੇ ਪਰਿ ਭਿੰਨ ਅਸੇਹਨ ਪੈ ॥ ੨ ॥ ਤਿਮ ਪੁੰਜ ਤੁਫੇਗਨਿ ਟੁਟਿ
ਗਈ । ਗਨ ਕਾਸਟ ਕੁੰਦ ਨਿਕੰਦ ਭਈ ॥ ਬਹੁ ਸਾਬਤ ਕੰਚਨ ਕਾਮ
ਕਰੀ ॥ ਬਿਨ ਸੂਰਨਿ ਤੇ ਰਣ ਭੂਮ ਪਰੀ ॥ ੩ ॥ ਧਰ ਪੈ ਧਰ ਜਨੇ ਕਿਹ ਕੰਧ
ਚਿਨੀ ॥ ਕਿਹੁ ਬਾਂਹੁ ਕਟੀ ਕਿਹੁ ਜੰਘ ਹਨੀ । ਤੁਰਕਾਨਿ ਚੁਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰ
ਮਰੇ । ਗੁਰ ਸੂਰ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਪ੍ਰਾਨ ਹਰੇ ॥ ੪ ॥ ਇਕ ਜਾਮ ਚਢ੍ਹੇ ਦਿਨ
ਜੰਗ ਭਏ । ਅਸ ਮਾਰ ਮਚੀ ਭਟ ਪ੍ਰਾਨ ਹਏ । ਜੁਗ ਜਾਮ ਕਛ ਘਟ ਰੈਨ
ਹੁਤੀ । ਲਹਿ ਕੈ ਸ਼ੂਮ ਤੇ ਜਨੁ ਸੈਨ ਸੁਤੀ ॥ ੫ ॥ ਗਨ ਦੁੰਦਭਿ ਸੰਗ ਤੁਰੰਗ
ਪਰੇ । ਗਹਿ ਭੇਕ ਬਜਾਵਨਹਾਰ ਪਰੇ । ਪੁਤਲੀਨਿ ਸੁ ਖੇਲ ਮਨੋ ਕਰਿਕੈ ।
ਤਰ ਉਪਰਿ ਫੇਰਿ ਦਈ ਧਰਿਕੈ ॥ ੬ ॥ ਲਹਿ ਰੀਧ ਲਹੁ ਮੁਰਛਾਇ ਪਰੇ ॥
ਮੁਖ ਨੈਨ ਪਸਾਰ ਕਿਤੇਕ ਮਰੇ । ਰਜ ਸ਼੍ਰੋਣਤਿ ਪੰਕ ॥ ਧਸੇ ਮਰਿ ਕੈ । ਬਹੁ
ਘਾਇਲ ਘੋਰਨਿ ਤੇ ਦਰਿਕੈ ॥ ੭ ॥ ਗੁਰ ਸੈਨ ਖਰੀ ਇਕ ਓਰ ਭਈ ।
ਗਨ ਦੁੰਦਭਿ ਚੋਖਨਿ ਮਾਰਿ ਦਈ । ਬਿਰ ਬੇਗਲਲਾ ਹੁਇ ਦੂਰ ਖਰਾ ।
ਮੁਰਛਾਇ ਗਯੋ ਮੁਖ, ਜੰਗ ਕਰਾ ॥ ੮ ॥ ਸਮੁਦਾਇ ਚਮੁ ਨਹਿ ਪਾਸ ਪਿਖੇ ।

‘ਜਨਮ ਮਰਨ’ ਦੇ ਬੰਧਨ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ (ਗੁਰੂ ਜੀ) ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੋਏ । (੧) ਸਰੀਰ ਦੇ
ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਬੰਧਨ ਭੀ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਏ । ‘ਬਹੁਤ ਘਬਰਾ ਗਏ ।’
‘ਜੋ ਲਹੁ ਨਾਲ ਲਿੰਬਤੀਆਂ ਸੁਹਣੇ ਰੰਗ ਰੰਗੀਜ ਗਈਆਂ ਹਨ ।’ ‘ਕਬਜੇ (ਧਰਤੀ) ਤੇ ਚੁਦੇ
ਪਏ ਸ਼ੋਭ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਹਨ ।’ ‘ਕਾਨ ਦੇ ਛੁੰਦੇ ਟੁੱਟ ਗਏ ।’ ‘ਬਹੁਤੀਆਂ (ਬੰਦੂਕਾਂ) ਸਾਬਤ ਭੀ
ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸੈਨੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ।’ ‘ਧੜ ਤੇ ਧੜ (ਦਿੰਦ ਪਏ ਹਨ) ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੰਧ
ਚਿਨੀ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।’ ‘ਮਾਨੋ ਪੁਤਲੀਆਂ ਦਾ ਖੇਲ ਕਰਕੇ ਹੇਠਾਂ ਉੱਤੇ ਫੇਰ ਧਰ ਦਿੱਤੀਆਂ
ਹਨ (ਪੁਤਲੀਆਂ) ।’ ‘ਕਈ ਲਹੁ ਦੀ ਮੁੜਕ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁਰਛਾ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ ।’ ‘ਪੂੜੀ ਤੇ ਲਹੁ
ਦੇ ਚਿਕੜ ਵਿਚ ।’ ‘ਘੋੜਿਆਂ ਨਾਲ ਦਲੇ ਜਾ ਕੇ ।’

ਪਛੁਤਾਇ ਖਰੋ ਮਨ ਚਿੰਤ ਬਿਖੋ। 'ਇਹ ਕਜਾਮਤ ਆਇ, ਨ ਜੇਗ ਭਯੋ।
 ਨਹਿੰ ਕਾਜ ਸਰਜੋ ਦਲ ਪ੍ਰਾਨ ਹਯੋ ॥ ੯ ॥ ਗੁਰ ਤੀਰ ਚਮ੍ਹੁ ਬਿਤ ਦੀਹ
 ਦਿਖੈ। ਸਰਦਾਰ ਰਹੇ ਮਮ ਸੈਨ ਬਿਖੋ। ਪੁਜਨੀ ਲਘੁ ਲਾਗਤਿ ਮੋਹਿ ਅਬੈ।
 ਕਰਿ ਜੇਗ ਮਹਾਂ ਤਜਿ ਪ੍ਰਾਨ ਸਬੈ ॥੧੦॥ ਗੁਰ ਕੋ ਨ ਗਹਜੋ, ਨਹਿੰ ਮਾਰਿ
 ਲਯੋ। ਕਰਿ ਹੋਲ ਘਨੋ ਨ ਪਲਾਇ ਦਯੋ। ਨਹਿੰ ਖੇਤ ਤਜਨੋ ਅਰ ਬੀਰ
 ਰਹੋ'। ਬਹੁ ਮਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ ਸਸਤ੍ਰ ਗਹੋ' ॥ ੧੧ ॥ ਸੁਨਿ ਕਾਬਲ ਬੇਗ
 ਬਿਸਾਲ ਬਲੀ। ਨਿਜ ਮਾਤੁਲ ਸੋਂ ਕਹਿ ਪੀਰ ਭਲੀ। 'ਅਬਿ ਹੋਹਿ ਕਹਾਂ
 ਪਛੁਤਾਵਨ ਤੇ। ਕਿਮ ਬਾਤ ਬਨੈ ਹਟਿ ਜਾਵਨ ਤੇ॥੧੨॥ ਗਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਸਭਾ
 ਸਮਸ਼ੇਰ ਲਈ। ਕਹਿ ਬਾਕ ਅਯੋ'-ਹਯ ਲਜਾਉਂ ਜਈ'-।-ਗੁਰ ਕੋ
 ਗਹਿਬੋ ਨਤੁ ਮਾਰ ਦਿਜੈ-। ਇਹੁ ਸ਼ਾਹੁ ਕਹੀ, ਉਰ ਜਾਨਿ ਲਿਜੈ॥੧੩॥ ਮਰਿ
 ਬਾਦ ਗਯੋ ਸਮੁਦਾਇ ਦਲੀ। ਨਹਿੰ ਕਾਜ ਸਰਜੋ, ਨਹਿੰ ਕੀਨਿ ਬਲੀ। ਅਬਿ
 ਏਕਲ ਮੈਂ ਚਲ ਜਾਤਿ ਭਲੇ। ਲਲਕਾਰ ਕਰੋਂ ਗੁਰ ਕੋ ਇਕਲੇ ॥ ੧੪ ॥
 ਬਿਦਤਨੇ ਜਗ ਬੀਚ ਬਹਾਦੁਰ ਹੈ। ਸੁਨਿ ਬਾਕ ਕਰੇ ਨ ਨਿਰਾਦਰ ਹੈ।
 ਹੁਇ ਏਕ ਖਰੋ ਮਮ ਸਾਥ ਲਰੈ। ਗੁਰ ਕੋ ਜਸੁ ਏਦ ਜਹਾਨ ਚਰੈ ॥ ੧੫॥
 ਅਸ ਜੇਗ ਕਰੋਂ ਗੁਰ ਸੰਗ ਘਨੋ। ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਕਿਧੋਂ, ਸਮਸ਼ੇਰ ਹਨੋ'। ਬਲ
 ਮੋਹਿ ਬਡੈ ਤੁਮ ਜਾਨਤਿ ਹੋ। ਬਿਰ ਹੋਰਹੁ ਮੈਂ ਰਲ ਠਾਨਤਿ ਹੋ' ॥੧੬॥
 ਕਹਿ ਮਾਤੁਲ ਕੋ ਇਮ ਬੀਰ ਬਲੀ। ਚਹਿ ਜਾਨਿ, ਧਰੈ ਰਲ ਚੌਪ ਭਲੀ'।
 ਤਬਿ ਕੰਬਰਬੇਗ ਪੁਕਾਰ ਕਹਜੋ। 'ਗੁਰ ਓਜ ਮਹਾਂ ਚਿਤ ਤੈਂ ਨ ਲਹਜੋ' ?
 ॥੧੭॥ ਨਰ ਬਿੰਦਨਿ ਤੇ ਸੁਨਿ ਜਾਨਤਿ ਹੋਂ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੋਹਿ ਬਖਾਨਤਿ
 ਹੋਂ। ਗਰਬੋ ਨ ਰਿਦੈ ਸਵਧਾਨ ਬਨੋ। ਕਰਿ ਘਾਤ ਅਨੇਕਨਿ ਦਾਵ ਘਨੋ'
 ॥ ੧੮ ॥ ਬਚਿ ਆਪ, ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰੇ ਗੁਰ ਕੋ। ਬਿਨ ਆਲਸ ਤਾਸ ਕਰੋ
 ਉਰਕੋ'। ਤੁਮ ਡੀਲ ਦਰਾਜ਼ ਬਲੀ ਜਿਮ ਹੈ। ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਪੀਰ ਸੁਨਜੈ
 ਤਿਮ ਹੈ ॥ ੧੯ ॥ ਅਬਿ ਜਾਹੁ ਖੁਦਾਇ ਸੁ ਖੈਰ ਕਰੇ। ਇਹੁ ਕਾਰਜ ਤੈ
 ਬਿਨ ਨਾਹਿ ਸਰੋ'। ਕਿਤ ਹੁੰ ਕਿਤ ਛੁਟ ਤੁਢੇਗ ਰਹੀ। ਸਭਿ ਕਾਬਲ ਬੇਗਹਿ
 ਘਾਤ ਲਹੀ' ॥ ੨੦ ॥ ਬਲਵਾਨ ਤੁਹੰਗਮ ਛੇਰਨ ਕੋ'। ਗਮਨਜੋ ਗੁਰ
 'ਸੈਨਾ। 'ਅਬ ਰਹੇ ਹਨ। 'ਆਇਆ ਹੈ'। 'ਜਾਏ'। 'ਜੰਗ ਕਰਨੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਬਹੁਤੀ ਧਾਰਕੇ।
 'ਤੂੰ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ'। 'ਬਹੁਤੇ ਦਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਘਾਤ ਕਰਨੇ। 'ਫੇਰ ਤੇ ਆਲਸ ਤੂੰ
 ਬਿਨਾ ਕਹੇ ਦਿਲ ਨੂੰ, ਭਾਵ ਤਕੜੇ ਤੇ ਨਿਰਫ਼ੇ ਹੋਵੇ'। 'ਦਾਉ ਤੋਕ ਲਿਆ। 'ਫੇੜ ਕਰਕੇ।

ਸੰਮੁਖ ਪ੍ਰੇਰਨ ਕੈਵਿਗ ਦੂਤ ਖਰਜੋ ਤਿਹ ਦੇਖਿ ਜਬੈ । ਕਿਯ ਬੁਝਨ 'ਤਾਂਹਿ
 ਕਿ ਸੰਗ ਭਥੈ ॥ ੨੧ ॥ 'ਇਹ ਕੌਨ ਅਹੈ? ਅਸੁ' ਫੇਰਤਿ ਹੈ । ਹਿਤ ਸੰਮੁਖ
 ਆਵਨ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਹੈ । ਨਿਜ ਚਾਤੁਰਤਾ ਦਿਖਰਾਵਤਿ ਹੈ । ਗਹਿ ਬਾਗ ਤੁਰੰਗ
 ਨਚਾਵਤਿ ਹੈ' ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਨਿ ਦੂਤ ਕਹਯੋ 'ਬਡ ਬੀਰ ਭਲਾ । ਇਸ
 ਮਾਤੁਲ ਲਾਗਤਿ ਬੇਗਲਲਾ । ਤੁਮ ਏਕਲ ਸੰਗਹਿ ਜੰਗ ਚਹੈ । ਮਗ
 ਆਵਤਿ ਭੀ ਬਹੁ ਬਾਰ ਕਹੈ' ॥ ੨੩ ॥ ਬਲ ਕੋ ਇਹ ਮਾਨ ਥਰੈ ਮਨ ਮੈਂਬਹੁ
 ਦਾਵ ਲਖੈ ਬੁਧਿ ਤੇ ਰਨ ਮੈਂਪਟਬਾਜ਼ਨਿ ਸੋ ਨਿਤ ਮੇਲ ਕਰੈ । ਚਿਰਕਾਲ
 ਲਗੈ ਤਿਨ ਸੰਗ ਅਰੈ ॥ ੨੪ ॥ ਇਸ ਹੋਰਨ ਹੇਤੁ ਸੁ ਆਵਤਿ ਹੈ । ਗਤਿ
 ਮੰਦ' ਤੁਰੰਗ ਚਲਾਵਤਿ ਹੈ' । ਇਮ ਬਾਤ ਸੁਨਾਵਤਿ ਦੂਤ ਖਰਜੋ । ਤਬਿ ਲੋ
 ਤਿਨ ਆਇ ਕੈ ਨੇਰ ਕਰਯੋ ॥ ੨੫ ॥ ਕਹਿ ਕਾਬਲਬੇਗ 'ਗੁਰੂ ! ਸੁਨੀਏ।
 ਭਟ ਨਾਹਕ ਆਨ ਨਹੀਂ ਹਨੀਏ । ਤੁਮ ਪੀਰ ਸੁ ਲੋਕ ਉਬਾਚਤਿ ਹੈ' ।
 ਚਿਤ ਬਾਛਤਿ ਕੋ ਸਭਿ ਜਾਚਤਿ ਹੈਂ ॥ ੨੬ ॥ ਰਣ ਦੰਦ' ਇਹਾਂ ਅਬਿ
 ਮਾਂਗਤਿ ਹੈਂ ਤੁਮ ਸੋ ਲਰਿਬੇ ਅਨੁਗਾਗਤਿ ਹੈਂ । ਇਹੁ ਕਾਮਨ ਪੂਰਨ ਮੋਰ
 ਕਰੋ । ਇਤ ਹੋਇ ਜੁਦੇ ਮੁਖ ਸੰਗ ਲਰੋ ॥ ੨੭ ॥ ਥਿਰ ਹੋਇ ਬਿਲੋਕਨ
 ਲੋਕ ਕਰੈ । ਤਬਿ ਲੋ ਪਖ ਬਾਦ ਨ ਬੀਰ ਧਰੈ' । ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ
 ਸੱਤ ਗਿਰਾ । ਬਡਿ ਬੀਰ ਬਹਾਦੁਰ ਕੋਪ ਕਰਾ ॥ ੨੮ ॥ 'ਹਮ ਤਜਾਰ ਖਰੇ
 ਚਿਤੋ ਚਾਹਤਿ ਹੈਂ । ਤੁਰਕਾਨਿ ਪਨੋ ਸਭਿ ਗਾਹਤਿ ਹੈਂ' । ਅਰਿ ਕੋ ਨ ਅਰੈ',
 ਬਲ ਕੋ ਨ ਧਰੈ । ਰਣ ਹੋਰਤਿ ਕਾਤੁਰ ਭਾਜ ਧਰੈ ॥ ੨੯ ॥ ਸਮੁਹਾਇ
 ਥਿਰੈ ਨਹਿ ਪੀਰ ਧਰੀ । ਜਿਮ ਹੋਤਿ ਬਧੂ ਨਵ ਲਾਜ ਭਰੀ । ਹੱਥਜਾਰ
 ਦਿਖਾਵਨ ਹੋਤਿ ਧਰੈ । ਮਰਿ ਕੂਰ ਗਏ ਨਹਿ ਅੰਗ ਅਰੈ ॥ ੩੦ ॥ ਤੁਵ
 ਸਾਧ' ਅਹੈ, ਅਸ' ਬਾਕ ਕਹਯੋ । ਸਭਿ ਸੈਨ ਬਿਖੈ ਇਕ ਬੀਰ ਲਹਯੋ ।
 ਹਮਰੀ ਚਿਤ ਚਾਹਿ ਪੁਜਾਵਨ ਕੋ । ਅਬਿ ਆਇ ਕਰੋ ਮਨ ਭਾਵਨ
 ਕੋ' ॥ ੩੧ ॥ ਸੁਨਿ ਕਾਬਲ ਬੇਗ ਬਡੋ ਹਰਖਯੋ । ਗੁਰ ਬੀਰ ਬਹਾਦੁਰ
 ਕੋ ਪਰਖਯੋ :- 'ਤਜਿ ਦੇਹੁ ਤੁਰੰਗਮ ਭੁਮ ਬਿਰੇ । ਗਹਿ ਵਾਲ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਨਿ
 ਵਾਰ ਕਰੋ' ॥ ੩੨ ॥ ਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਬੀਰ ਮਹਾਂ । ਉਤਰੇ
 ਹਯ ਤੇ ਤਤਕਾਲ ਤਹਾਂ । ਕਰ ਬਾਮ ਬਿਖੈ ਗਹਿ ਵਾਲ ਲਈ । ਉਤਸਾਹ
 'ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ' ਪੁੱਛਿਆ (ਹਸਨਖਾਂ ਦੂਤ ਨੂੰ) । 'ਘੋੜਾ' । 'ਆਉਂਦਿਆਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ (ਇਹੋ
 ਗਲ) ਕਈ ਵਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ । 'ਹੌਲੀ ਚਾਲ' । '(ਅਸੀਂ) ਦੁਹਾਂ ਦਾ ਜੰਗ । 'ਪਛਾਣ ਰਹੇ ਹਾਂ
 'ਵੇਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਅਜ਼ਦਾ । 'ਸ਼ਾਬ ਸ਼ ਹੈ ਤੇਨੂੰ । 'ਐਸੇ । 'ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਦਾ ਵਾਰ ਕਰੇ ।

ਬਡੇ ਚਿਤ ਚਾਹੁ ਜਈ^੧ ॥ ੩੩ ॥ ਅਵਿਲੋਕਤਿ ਕਾਬਲਬੇਗ ਜਬੈ । ਤਜਿ
 ਦੀਨ ਤੁਰੰਗਮ ਤੇਜ ਤਬੈ । ਜੁਗ ਓਰਨਿ ਕੇ ਭਟ ਬੰਦਿ ਬਿਰੇ । ਹੱਥਮਾਰ
 ਪ੍ਰਹਾਰ ਨ ਕੋਇ ਕਰੇ ॥੩੪॥ ਉਤ ਬੇਗਲਲਾਇਕ ਹੋਰਤਿ ਹੈਂ^੨। ਗੁਰ ਜੀਤ
 ਲਿਜੈ^੩ ਕਹਿ ਪ੍ਰੇਰਤਿ ਹੈਂ। ਮਨ ਜਾਨਤਿ ਬੀਰ ਸੁਸਾ ਸੁਤ ਕੋ^੪ । ਪਟਿ ਬਾਜ^੫
 ਸਚੇਤ ਬਲੀ ਅਤਿ ਕੋ ॥ ੩੫ ॥—ਬਡ ਤੁਰਨਤਾ ਰਣ ਧਾਰਤਿ ਹੈ । ਨ
 ਸੰਭਾਰਨ ਦੇ ਅਰਿ ਮਾਰਤਿ ਹੈ । ਨਹਿ ਛੋਰਹਿ ਗੋ, ਅਬਿ ਘਾਤ ਕਰੈ । ਸੁਭ
 ਬਾਤ ਬਨੀ ਗੁਰ ਏਕ ਲਰੈ—॥ ੩੬ ॥ ਚਿਤ ਬੀਰ ਬਿਚਾਰਤਿ ਬਾਕ ਕਹੈ ।
 —ਸੁਨਿ ਕਾਬਲਬੇਗ ਲਰੈਤਿ ਅਹੈ^੬ । ਭੁਜ ਤੋਰ ਬਿਖੈ ਜਯ ਆਸ ਰਹੀ^੭ ।
 ਅਬਿ ਔਰ ਅਲੇਖ ਰਹਜੇ ਨ ਕਹੀਂ—॥ ੩੭ ॥ ਇਤ ਜੋਧ ਬਲੀ ਗੁਰ ਤੀਰ
 ਖਰੇ । ਭਟ ਔਰ ਬਿਧੀਸਸਿ^੮ ਆਇ ਬਿਰੇ । ਗੁਰ ਪੈ ਬਿੱਸਾਸ ਮਹਾਂ ਧਰਿ
 ਹੀਂ ।—ਬਿਨ ਦੇਰ ਸੰਘਾਰਨ ਕੋ ਕਰਿ ਹੀਂ ॥ ੩੮ ॥ ਇਹ ਕਸਾ ਗੁਰ ਅੰਗੂ^੯
 ਕਰੈ ਬਿਰਤਾ । ਗਜ ਮੱਤਹਿ ਕੇਹਰਿ ਸੋਂ ਭਿਰਤਾ^{੧੦} । ਖਗਰਾਜ ਕਹਾਂ,
 ਚਟਕਾ ਸੁ ਕਹਾਂ। ਸਮਤਾ ਚਹਿ ਹੀ, ਗਰਥਾਤਿ ਮਹਾਂ^{੧੧}—॥੩੯॥ ਰਣ ਦੁੰਦ
 ਬਿਲੋਕਨ ਹੇਤੁ ਖਰੇ । ਚਹਿ ਮੂਢ—ਗੁਰੁ ਹਤਿਬੇ ਕਿ ਧਰੇ^{੧੨}—। ਗਹਿ ਢਾਲ
 ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਫਿਰਜੇ ਗਰਬੇ । ਦਿਖਰਾਵਤਿ ਚਾਤੁਰਤਾ ਸਰਬੇ ॥ ੪੦ ॥ ਕਰਿ
 ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸੁ ਢਾਇਤਿ ਓਜ ਧਰੇ । ਇਤ ਉਤ ਫਿਰਜੇ ਹੁਇ ਅੰਗੂ ਖਰੇ । ਤਿਮ
 ਸ਼ੀ ਗੁਰ ਚੰਚਲਤਾ ਕਰਿਕੈ। ਕਰਿ ਦਾਵ ਫਿਰੈਂ ਅਸਿ ਕੋ ਧਰਿ ਕੈ^{੧੩} ॥ ੪੧ ॥
 ਕਬਿ ਸੰਮੁਖ ਹੋਇ ਤਕਾਵਤਿ ਹੋਂ। ਚਹਿ ਮਾਰਨ ਆਪ ਬਚਾਵਤਿ ਹੈਂ । ਸਮ
 ਦੇਨਹੁ ਦਾਵ ਬਿਚਾਰਤਿ ਹੈਂ । ਉਛਲੇਤਿ ਮਹਾਂ ਪਗ ਧਾਰਤਿ ਹੈਂ^{੧੪} ॥ ੪੨ ॥
 ਗੁਰਵਾਕ ਕਹਜੇ^{੧੫} ਕਰਿ ਵਾਰ ਪੁਰਾ^{੧੬} । ਨਤੁ ਹੈ ਪਛੁਤਾਵਨ—ਨਹਿ ਕਰਾ—।
 ਮਮ ਵਾਰ ਚਲੇ ਨਹਿ ਬਾਚਹਿ ਗੋਰਜ ਸ਼੍ਰੋਲਤਿ ਦੀਰਘ ਰਾਚਹਿ ਗੋ^{੧੭} ॥੪੩॥
 ਤਬਿ ਕਾਬਲਬੇਗ ਸ਼ਿਭਾਬ ਕਰੈ। ਇਤ ਉਤਹਿ ਢਾਇਤਿ ਵਾਰ ਕਰੇ । ਗੁਰ
 ਛਾਰ ਕਰੀ^{੧੮} ਸੁ ਬਚਾਇ ਗਏ। ਜਬਿ ਛੁਛ ਪਰਜੇ ਤਬਿ ਕ੍ਰੋਧ ਭਏ^{੧੯} ॥੪੪॥

^੧ਚਿਤ ਵਿਚ ਜਿਤ ਦੀ ਚਾਹ ਹੈ । ^੨ਭੈਣ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਨੂੰ । ^੩ਪਟੇਬਾਜ਼ ਤੇ.....। ^੪ਹੇ ਕਾਬਲ ਬੇਗ
 ਸਣ ! ਤੂੰ ਲੜ ਰਹਿਆ ਹੈਂ । ^੫(ਇਕ) ਤੇਰੀ ਬਾਂਹ ਵਿਚ ਫਤਹ ਦੀ ਅਸ ਬਾਕੀ ਹੈ, (ਤੇਰੇ
 ਮਾਮੇ ਨੂੰ) । ^੬ਬਿਧੀਬੰਦ । ^੭ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ । ^੮ਭਿੜਦਾ ਹੈ । ^੯ਗਰਜ਼ ਕਿੱਥੇ ਤੇ ਚਿੜਾ ਕਿੱਥੇ ।
^{੧੦}ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤਾ । ^{੧੧}ਮਾਰ ਲਈਏ ਜਾ ਫੜ ਲਈਏ । ^{੧੨}ਤਲਵਾਰ ਫੜਕੇ ।
^{੧੩}ਬਹੁਤ ਉਛਲ ਕੇ ਪੈਰ ਰਖਦੇ ਹਨ । ^{੧੪}ਪਹਿਲਾਂ । ^{੧੫}ਛਾਲ ਮਾਰਕੇ । ^{੧੬}ਵਾਰ ਖਾਲੀ ਪਿਆ
 ਤਾਂ (ਕਾਬਲ ਬੇਗ) ਕੋਪਿਆ ।

ਕਰਿ ਨੇਰ ਬਹੋਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਜੈ । ਨਟ ਕੇ ਸਮ ਢਾਂਦਤਿ ਬੇਗ ਧਰਜੈ । ਪੁਨ
 ਢਾਲਿ ਸੁ ਉਪਰ ਰੋਕਿ ਲਯੋ^੧ । ਗੁਰ ਆਪਨਿ ਵਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਿਯੋ^੨ ॥ ੪੫ ॥
 ਤਰ ਨੰਮਿਤੁ ਭੁਤਲ ਸਾਥ ਛੁਯੋ^੩ । ਲਘੁਤਾ ਕਰਿ ਦਾਵ ਬਚਾਇ ਗਯੋ ।
 ਕਰਵਾਰ ਉਭਾਰਤਿ ਵਾਰ ਕਰਜੈ^੪ । ਤਿਰਛੀ ਸੁ ਤਿਛੀ ਹਤਿ ਮਾਨ ਭਰਜੈ^੫ ॥
 ੪੬ ॥ ਬਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਕਰੇ ਸੁਬਚਾਇ ਰਹੇ^੬ । ਪਿਪਲਾ ਖਗ ਅੰਗੁ ਸਰੀਰ ਛੁਹੇ^੭ ।
 ਛੁਟਿ ਸ਼੍ਰੇਣ ਬਹਜੈ ਗੁਰ ਚੀਰ ਭਿਗੇ । ਪਿਖਿ ਘਾਵ ਲਗਜੈ ਉਰ ਕੋਪ ਜਗੇ ॥
 ੪੭ ॥ ਭਭਕਾਰ ਪਰੇ ਸਮ ਸ਼ੇਰ ਤਬੈ । ਰਮਕੈ ਸਮਸ਼ੇਰ ਬਿਲੋਕਿ ਸਬੈ ।
 ਕਰਿ ਢਾਲ ਸੁ ਅੰਗੁ ਦਬਾਇ ਲਯੋ^੮ । ਕਰਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤ ਉਭਜਿਦੁਰਭਯੋ^੯ ॥ ੪੮ ॥
 ਪਿਖਿ ਬੇਗਲਲਾਇਕ ‘ਸਾਧ’ ਕਹਜੈ:- ‘ਕਰਿ ਘਾਤ, ਕਿਧੈ ਗੁਰ ਲੇਹੁ
 ਗਹਜੈ’ । ਨਹਿ ਜਾਨਤਿ ਮੁਢ ਖਿਲਾਵਤਿ ਹੈਂ^{੧੦} । ਕ੍ਰਿਤ ਮਾਨਵ ਕੀ ਮਨ
 ਭਾਵਤਿ ਹੈਂ ॥ ੪੯ ॥ ਚਪਲੇਤਿ ਚਲਜੈ ਪੁਨ ਨੇਰ ਕਿਯੋ । ਲਘੁਤਾ ਦਰਸਾਇ
 ਹੰਕਾਰ ਹਿਯੋ^{੧੧} । ‘ਪ੍ਰਥਮੈਂ ਸਮ’ ਚਾਹਤਿ ‘ਵਾਰ ਕਰੋ’ । ਧਰ ਦੈ ਕਰਿਕੈ ਧਰ
 ਪੈ ਸੁ ਧਰੋ^{੧੨} ॥ ੫੦ ॥ ਕਰਵਾਰ^{੧੩} ਸੇਭਾਰਿ ਉਭਾਰਿ ਮਹਾਂ । ਤਕਿ ਵਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ
 ਬੇਗ ਲਹਾਂ^{੧੪} । ਗੁਰ ਅੰਗੁ ਭਏ ਬਿਨ ਭ੍ਰਾਸ ਭਬੈ । ਦਿਸ ਦੋਇਨਿ ਕੇ ਭਟ
 ਠਾਂਵਿ ਸਬੈ ॥ ੫੧ ॥ ਰਿਪੁ ਢਾਲਹਿ ਢਾਲ ਭਿਰਾਇ ਦਈ । ਕਰਿ ਉਚ
 ਉਸਾਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਲਈ^{੧੫} । ਬਹੁਕਾਬਲਬੇਗ ਬਚਾਇਰਹਜੈ । ਬਲਸਾਥ ਕ੍ਰਿਪਾਨ
 ਮਹਾਨ ਬਹਜੈ ॥ ੫੨ ॥ ਲਗਿ ਭੁੰਗ ਸਿਕੰਧਹਿ^{੧੬} ਚੀਰ ਦਯੋ । ਅਟਕਜੈ ਨ
 ਕਹੂੰ ਚਲਿ ਪਾਰ ਭਯੋ । ਜਿਮ ਹੋਤਿ ਜਨੇਉ ਪਰਜੈ ਗਰ ਮੈਂ । ਤਿਮ ਦੇ ਧਰ
 ਹੋਇ ਗਿਰਜੈ ਧਰ ਮੈਂ ॥ ੫੩ ॥ ਭਟ ਜੇਧ ਸੁ ਆਦਿ ਨਿਹਾਰਤਿ ਹੈਂ । ‘ਗੁਰ
 ਸੈ, ਗੁਰ ਜੈਤਿ’ ਉਚਾਰਤਿ ਹੈਂ । ਲਖਿ ਕੌਤਕ ਆਨੰਦ ਧਾਰਤਿ ਹੈਂ ।
 ਉਤਸਾਹਿ ਕਰੇ ਲਲਕਾਰਤਿ ਹੈਂ ॥ ੫੪ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚੋਂ ਸਪਤਮ ਗਾਇ
 ‘ਕਾਬਲ ਬੇਗ ਬੱਧ’ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਣੇ ਨਾਮ ਉਨਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੪੯ ॥

^੧(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) ਰੋਕਲਿਆ । ^੨(ਗੁਰੂ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਾਰ ਦੀ ਮਾਰ ਕੀਤੀ । ^੩ਹੈਠਾਂ
 ਨਿਉਂਕੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਾਥ ਛੁਹਿਆ (ਕਾਬਲ ਬੇਗ) । ^੪(ਕਾਬਲ ਬੇਗ ਨੇ) ਵਾਰ ਕੀਤਾ । ^੫ਟੇਵੀ
 ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਮਾਰੀ ਹੰਕਾਰ ਭਰੇ ਹੋਏ ਨੇ । ^੬ਬਚਾ ਗਏ (ਗੁਰੂ ਜੀ) । ^੭ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਨੋਕ ਜਾਮੇ
 ਦੀ ਆਸਤੀਨ ਕੋਲ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੂਹ ਗਈ [ਮਿਸ: ਪਿਪਲ: = ਜਾਮੇ ਦੀ ਆਸਤੀਨ । ਖਗ-
 ਅੰਗੁ = ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਨੋਕ] । ^੮(ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ) । ^੯(ਕਾ: ਏ) ਦੂਰ ਹੋਗਿਆ ^{੧੦}(ਕਵੀ ਕਹਿੰਦਾ
 ਹੈ:-) ਖਿਡਾ ਰਹੇ ਹਨ (ਗੁਰੂ ਜੀ) । ^{੧੧}ਛੋਤੀ ਦਿਖਾ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ (ਕਾਬਲ ਬੇਗ) ।
^{੧੨}ਧੜ ਨੂੰ ਦੇ (ਟੋਟੇ) ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਧਰਾਂ । ^{੧੩}ਤਲਵਾਰ । ^{੧੪}ਚਾਹਿਆ । ^{੧੫}ਛੋਤੀ ਨਾਲ
 ਉੱਚੀ ਉਭਾਰ ਲਈ (ਕ੍ਰਿਪਾਨ) । ^{੧੬}ਮੋਢਾ ।

੫੦. [ਕੰਬਰ ਬੋਗ ਸੋਧ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਾਬਲ ਬੋਗ ਸੁ ਬੋਗ ਹਤਿ^੧ ਦੇਖਿ ਤੁਰਕ ਸਰਦਾਰ । ਸੋਚਤਿ
 ਹਿਤ ਹਟਿ ਵਰਕ ਕਰਿ ਖਰੇ ਦੁਰਿ ਲਖਿ ਹਾਰ ॥ ੧॥ ਡੋਟਕ ਛੰਦ॥ ਪਿਖਿ
 ਕਾਬਲ ਬੋਗ ਮਰਜੇ ਰਨ ਮੈਂ । ਬਨੀਆ ਜਿਮ ਲੁਟ ਲਯੋ ਬਨ ਮੈਂ । ਚਿਤ
 ਬੋਗਲਲਾ ਦੁਖ ਪਾਇ ਘਨੇ ।—ਬਡ ਬੀਰ ਹਤਜੇ ਗੁਰ ਕਾਲ ਮਨੇ ॥ ੨ ॥
 ਅਬਿ ਕੰਨ ਭਿਰੇ ਸਵਧਾਨ ਬਨੇ । ਜੁਤਿ ਸੈਨ ਗੁਰੂ ਕਰਿ ਜੰਗ ਹਨੈ॥ਜਿਸ
 ਪੈ ਬਿਸਵਾਸ ਹੁਤੇ ਜਯ ਕੋ । ਜਮ ਧਾਮ ਗਯੋ, ਗੁਰ ਦੇ ਭਯ ਕੋ^੨ ॥ ੩ ॥
 ਜਹਿ ਕਾਬਲਬੋਗ ਖਰੇ ਹੁਇਬੋ । ਬਿਰ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਹੋ ਕੁਇਬੋ^੩? ਤਿਸ
 ਹੀਨ ਅਬੈ ਰਨ ਕੰਨ ਕਰੈ?।ਗਹਿ ਆਯੁਧ ਕੋ ਗੁਰ ਅੱਗ ਅਰੈ?—॥ ੪ ॥
 ਮਨ ਦੀਨ ਬਨਜੇ ਬਹੁ ਬੋਗਲਲਾ । ਪਿਖਿ ਕੰਬਰ ਬੋਗ ਸੁ ਧੀਰ ਭਲਾ ।
 ਕਹਿ ਬਾਕ ‘ਨ ਚਿਤ ਕਛੂ ਧਰੀਏ । ਰਣ ਭੀਮ ਰਚੋਂ ਪਿਖਿਬੋ ਕਰੀਏ ॥
 ੫॥ ਗਨ ਸੱਤਨਿ ਕੋ ਤਰਵਾਰਨਿ ਸੋਂ । ਕਤਲਾਮ ਕਰੋਂ ਬਹੁ ਵਾਰਨ ਸੋਂ’ ।
 ਪੰਜ ਸੈ ਅਸਵਾਰਨਿ ਸੰਗ ਲਏ । ਨਿਜ ਦੁੰਦਭਿ ਦੋਹਰ ਚੋਬ ਦਏ ॥ ੬ ॥
 ਤੁਪਕਾਨਿ ਚਲਾਵਤਿ ਨੇਰ ਕਰਜੇ । ਨਿਜ ਹਾਰ ਲਖੇ ਉਰ ਕੋਪ ਭਰਜੇ ।
 ਗੁਰ ਕੇ ਤਨ ਘਾਵ ਲਘੁ ਜੁ ਲਗਜੇ । ਛੁਟਿ ਸ਼੍ਰੋਣਤਿ ਚੀਰ ਸੁ ਰੰਗ ਪਗਜੇ ।
 ੭॥ਉਤਰਜੇ ਤਤਕਾਲਹਿ ਜੋਧਿ ਬਲੀ॥ਤਿਹ ਬੰਧਤਿ ਭਾ ਪਟ ਰੀਤਿ ਭਲੀ॥
 ਗੁਰ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਤੁਰੰਗ ਚਢੇ ਰਣ ਮੈਂ । ਨਹਿ ਮਾਨਤਿ ਘਾਵ ਲਗਜੇ ਤਨ
 ਮੈਂ॥੮॥ਇਤਨੇ ਮਹਿ ਕੰਬਰਬੋਗ ਅਯੋ । ਬਹੁ ਸੂਰਨ ਕੋ ਨਿਜ ਸੰਗ ਲਯੋ ।
 ਕਰ ਜੋਰਿ ਕਹਜੇ ਤਬਿ ਜੋਧ ਬਲੀ । ‘ਰਣ ਆਪ ਬਿਲੋਕਹੁ ਰੀਤਿ ਭਲੀ॥
 ੯ ॥ ਮੁਝ ਆਇਸੁ ਦੇਹੁ ਸੰਘਾਰ ਕਰੋਂ । ਤੁਰਕਾਨਿ ਮਹਾਂ ਰਿਪੁ ਤੇਜ
 ਹਰੋਂ’ । ਢਿਗ ਦੂਤ ਸੁ ਬੂਝਨ ਕੀਨਿ ਤਬੈ । ‘ਇਹੁ ਕੰਨ ਅਯੋ ਰਣ ਹੇਤੁ
 ਅਬੈ?’ ॥ ੧੦ ॥ ਕਰ ਜੋਰਿ ਉਚਾਰਨਿ ਦੂਤ ਕਰੀ:—‘ਸੁਨਿਯੋ ਗੁਰ ਪੀਰ
 ਰਿਪੁਨਿ ਹਰੀ ! । ਇਹ ਕੰਬਰ ਬੋਗ ਸੁ ਬੋਗ ਅਯੋ । ਭਗਨੀ ਸੁਤ ਮਾਰਤਿ
 ਕੋਪ ਭਯੋ ॥੧੧॥ ਲਘੁ ਭਾਤ ਲਖੇ ਇਹੁ ਬੋਗਲਲਾ॥ਮਰਿ ਹੈ ਅਬਿ ਸੰਘਰ
 ਠਾਨਿ^੪ਭਲਾ’।ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਆਇਸੁ ਦੇਤਿ ਭਏ । ‘ਤੁਮ ਜੋਧ ਬਲੀ ਬਡ
 ਜੋਧ ਕਏ॥੧੨॥ਹਤਿ ਲੋਹੁ ਇਸੇ ਜਸੁ ਪਾਇ ਭਲੋ’ । ਗੁਰਬਾਕ ਸੁਨੇ ਹੁਲ-
 ਸਾਇ ਚਲੋ॥ਬਹੁ ਸੈਨ ਪਠੀ ਪਸਚਾਤ ਤਿਸੇ । ਚਲਿ ਜਾਤਿ ਹਤੈ ਤੁਪਕਾਨਿ

^੧ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ । ^੨ਗੁਰੂ ਸਾਨੂੰ ਭੈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ । ^੩ਕੌਣ (ਅੱਗੋਂ) ਟਿਕੇ । ^੪ਜੁੱਧ ਕਰਕੇ ।

ਰਿਸੇ॥੧੩॥ਬਿਚਰੈ ਬਰ ਬੀਰ ਸੁ ਅੰਗੁ ਭਈ॥ਤਜਿ ਟੋਲ ਤੁਫੰਗਨਿਛੋਰਿਦਏ॥
 ਕੜਕਾਰਨ ਕੇ ਬਡ ਨਾਦ ਉਠੈ॥ਲਗਿ ਗੋਰਨਿ ਤੇ ਧਰ ਸੂਰ ਲੁਠੈ॥੧੪॥
 ਤਬਿ ਜੋਧ ਰੁ ਕੰਬਰ ਬੇਗ ਭਿਰੇ॥ਹੁਇ ਸੰਮੁਖ ਤੇਜ ਤੁਰੰਗ ਕਰੇ॥ਦੁਹੈ
 ਓਰਨਿ ਤੀਰ ਚਲਾਵਤਿ ਹੈਂ॥ਹਯ ਕੋ ਚਪਲਾਇ ਬਚਾਵਤਿ ਹੈਂ॥੧੫॥
 ਧਨੁ ਤਾਨਤਿ ਕਾਨ ਛੁਵਾਵਤਿ ਹੈਂ॥ਕਰਿ ਪੂਰਨ ਸੋਝ ਤਕਾਵਤਿ ਹੈਂ॥ਉਰ
 ਰੋਸ ਭਰੇ ਲਲਕਾਰਤਿ ਹੈਂ॥ਭਟ ਅੰਗੁ ਵਧੈ ਤਿਸ ਮਾਰਤਿ ਹੈਂ॥੧੬॥
 ਉਤ ਕੰਬਰ ਬੇਗ ਰੁ ਜੋਧ ਬਲੀ॥ਸਰ ਛੋਰਨਿ ਕੀ ਬਿਧਿ ਜਾਨਿ ਭਲੀ॥
 ਜਿਸ ਕੋ ਤਨ ਮੈਂ ਤਕ ਮਾਰਤਿ ਹੈਂ॥ਬਿਨ ਪਾਨ ਕਰੇ ਧਰ ਭਾਰਤਿ ਹੈਂ॥
 ੧੭॥ਲਗਿ ਤੀਰ ਸ਼ਰੀਰਨਿ ਫੋਰਤਿ ਹੈਂ॥ਕਰਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਖਤੰਗਨਿ ਛੋਰਤਿ
 ਹੈਂ॥ਜਿਮ ਜੋਧ ਪ੍ਰਹਾਰਤਿ ਬਾਨ ਘਨੇ॥ਤਿਮ ਕੰਬਰਬੇਗ ਬਿਸਾਲ ਹਨੇ॥
 ੧੮॥ਕਰਿ ਹੋਲ ਧਕੇਲਤਿ ਪੇਲਨ ਕੋ॥ਇਕ ਠੋਲਤਿ ਹੈ ਦਿਫ ਝੇਲਨ
 ਕੋ॥ਜਬਿ ਸੋਝ ਅਰੇ,ਟਿਕਿ ਜੋਗ ਗਯੋ॥ਬਿਤ ਦੂਰ ਤੁਫੰਗਨਿ ਛੋਰਿ ਦਿਯੋ
 ॥੧੯॥ਤਬਿ ਕੰਬਰ ਬੇਗ ਬਿਲੋਦ ਕੁਪਜੋ॥ਮੁਖ ਲਾਲ ਬਿਸਾਲ ਕਰਾਲ
 ਰੂਪਜੋ॥ਕਰਿ ਅੰਗੁ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਵਤਿ ਹੈ॥ਲਲਕਾਰਤਿ ਬੀਰ ਲਗਾਵਤਿ
 ਹੈ॥੨੦॥ਵਧਿ ਅੰਗੁ ਬਿਲੋਕਤਿ ਜੋਧ ਜਹਾਂ॥ਕਰਿ ਤੀਰਨਿ ਕੀ
 ਬਰਖਾ ਸੁ ਤਹਾਂ॥ਜਬਿ ਕੋਭਿਕ ਸੂਰ ਗਿਰਾਇ ਦਿਏ॥ਕਰਿ ਹੋਲ ਬਿਸਾਲ ਸੁ
 ਨੇਰ ਕਿਏ॥੨੧॥ਤਬਿ ਜੋਧ ਕੁਪਜੋ ਨ ਸਹਾਰ ਸਕਜੋ॥ਦਿਗ ਲਾਲ
 ਕਰੇ ਅਰਿ ਓਰ ਤਕਜੋ॥ਨਿਜ ਸੇਵਕ ਤੇ ਖਰ ਸਾਂਗ ਲਈ॥ਜਿਸ ਮਹਿ
 ਬਹੁ ਭਾਰਹਿ ਲੋਹੁ ਮਈ॥੨੨॥ਨਿਜ ਹਾਥ ਗਹੀ ਬਹੁ ਤੋਲਤਿ ਹੈ॥‘ਬਿਤ
 ਹੋਹੁ ਅਬੈ’ ਰਿਸ ਬੋਲਤਿ ਹੈ॥ਬਲਵਾਨ ਤੁਰੰਗਮ ਤੇਜ ਕਿਯੋ॥ਦਿਸਿ
 ਕੰਬਰਬੇਗਹਿ ਛੋਰਿ ਦਿਯੋ॥੨੩॥ਗਰੁਵੀ’ਖਰ ਸਾਂਗ ਸੰਭਾਰ ਲਈ॥ਜਬਿ
 ਨੇਰ ਭਯੋ ਬਹੁ ਉਚ ਕਈ॥ਤਬਿ ਕੰਬਰ ਬੇਗ ਨ ਪਾਛ ਮਰਜੋ॥ਹੁਇ ਸੰਮੁਖ
 ਕੋ ਨਿਜ ਓਜ ਕਰਜੋ॥੨੪॥ਕਰਵਾਰ ਨਿਕਾਰਤਿ ਨੰਗ ਕਰੀ॥ਬਹੁ
 ਕੀਮਤਿ ਲੋਹ ਪੁਲਾਦ ਖਰੀ॥ਅਟਕੈ ਨ ਲਗੀ ਕਟਿ ਜਾਤਿ ਅਧੈ॥ਚਿਤ
 ਚਾਹਤਿ ਭਾ ਰਿਪੁ ਘਾਤ ਕਿਯੋ॥੨੫॥ਤਬਿ ਲੋ ਬਲ ਜੋਧ ਸੰਭਾਰਿ ਘਨੋ॥
 ‘ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੂਰਮੇ ਲੁਛਦੇ ਹਨ॥’‘ਭਾਵ ਪੂਰੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਖਿੱਚਕੇ॥’‘ਹਲਾ ਕਰਕੇ ਧਕੇਲਦੇ ਹਨ
 ਜੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾ ਦੇਣ॥’ (ਅ) ਹੋਲਾ ਕਰਕੇ ਧੱਕਦੇ ਹਨ ਜੇ (ਭਿੰਗਰੋ) ਲਿਤੜੇ ਜਾਣ॥ ‘ਇਕ
 ਧੱਕਾ ਮਾਰਕੇ (ਫਿਰ ਆਪ ਵਾਰ) ਝੱਲਣ ਲਈ ਜੰਮ ਖੜੋਂਦੇ ਹਨ॥ [ਹਿੰਦੀ, ਠੋਲਨਾ=
 ਧੱਕਾ ਮਾਰਨਾ, ਝੇਲਨਾ=ਸਹਾਰਨਾ, ਧੱਕਣਾ]॥ ‘ਸਥਿਤ ਹੋਇਆ॥’ ‘ਭਾਲੇ ਜੇਹੀ ਬਰਛੀ,
 ਉਸਤੋਂ ਘਟ ਲੰਮੀ॥’ ‘ਭਾਰੀ॥’ ‘ਲੋਹੇਨੂੰ॥’

ਖਰ ਸਾਂਗ ਦਈ ਤਿਹ ਗਾਤ ਹਨੈ । ਤਨ ਬੋਧਨਿ ਕੈ* ਤਬਿ ਪਾਰ ਪਰੀ ।
 ਨਿਕਸੀ ਬਿਕਸੀ ਬਹੁ ਸ਼ੋਣ ਭਰੀ ॥ ੨੬॥ ਝੁਕ ਝੁਮਿ ਝੜਾਕ* ਪਰਜੈ ਧਰ
 ਮੈਂ । ਰਹਿ ਗੀ ਝਰਵਾਰ ਗਹੀ ਕਰ ਮੋਗਰੁਵੀ ਖਰ ਸਾਂਗ ਨਿਕਾਰਿ ਲਈ॥
 ਕਰ ਜੋਧ ਧਰੀ ਛਬਿ ਦੇਤਿ ਭਈ ॥ ੨੭ ॥ ਤਨ ਲਾਲ ਬਿਸਾਲ ਕਰਾਲ
 ਸਹੀ । ਲਬਕੈ ਜਨੁ ਨਾਗਨਿ ਲਾਹ ਲਹੀ*॥ ਜਿਮ ਜੋਗਨਿ ਬਸਤੁ ਕਸੰਭ
 ਧਰੇ । ਬਹੁ ਪਸਾਸਨਿ ਸ਼ੋਣਤਿ ਪਾਨ ਕਰੇ ॥ ੨੮ ॥ ਸਭਿਹੁਨਿ ਬਿਲੋਕਤਿ
 ਮਾਰਿ ਲਯੈ । ਨ ਬਚਾਵਨ ਕੈ ਸਮਰੱਥ ਭਯੈ । ਤੁਰਕਾਨਿ ਚਮ੍ਹੂ ਪਿਖਿ ਕੋਪ
 ਕਿਯੋਗਨ ਆਨ ਪਰੇ ਉਤਸਾਹ ਹਿਯੈ ॥ ੨੯ ॥ ਜਹਿ ਕੰਬਰ ਬੋਗ ਪਰਜੈ
 ਗਿਰਿ ਕੈਝਹਿ ਲੈ ਪਹੁੰਚੇ ਬਲ ਸੈਂ ਲਰਿ ਕੈਬਹੁ ਕੀਨਸਿ ਮਾਰ ਤੁਫੇਗਨਿ
 ਕੀ । ਬਰਖਾ ਬਰਖਾਇ ਖਤੋਗਨਿ ਕੀ ॥ ੩੦ ॥ ਇਕ ਬਾਰਹਿ ਓਰਜ ਆਨ
 ਪਰੇ । ਭਟ ਚੁਝਤਿ ਆਯੁਧ ਮਾਰਿ ਗਿਰੇ । ਮਰਿ ਬਿੰਦੁ ਤੁਰੰਗਮ ਜੰਗ
 ਬਿਖੈ । ਬਹੁ ਆਮਿਖ ਸ਼ੋਣਤਿ ਬੀਰ ਪਿਖੈ ॥ ੩੧ ॥ ਤਸਿ ਖੇਤੁ ਗਏ ਉਰ
 ਕਾਤੁਰ ਜੇ । ਫਿਰ ਨਾਹਿ ਫਿਰੇ ਭਰ ਆਤੁਰ ਜੇ । ਤਸਿ ਦੀਨਸਿ ਆਯੁਧ
 ਪਾਰਨ ਕੈ । ਜਗ ਕਾਰਜ ਕੀਨਿ ਗਵਾਰਨ ਕੈ*॥ ੩੨॥ ਤਨ ਕੰਪ ਭਯੈ ਉਰ
 ਭ੍ਰਾਸ ਧਰਜੈ । ਬਹੁ ਬੀਰ ਮਰੇ ਬਡ ਸ਼ਾਸ ਭਰਜੈ । ਘਰ ਜਾਇ ਮਿਲੈ
 ਪਰਵਾਰਨ ਸੈਂ । ਨ ਸਭਾ ਮੁਖ ਕੀਨਿ ਦਿਖਾਰਨਿ ਕੈ ॥ ੩੩॥ ਪਿਖਿ ਕੈ ਗੁਰ
 ਸੰਘਰ ਦਾਰੁਨ ਕੈ । ਭਟ ਮਾਰਤਿ ਲੈ ਹੱਥਜਾਰਨ ਕੈ । ਬਲਵਾਨ ਤੁਰੰਗਮ
 ਜੋਧ ਭਰੇ । ਅਰਿ ਮਾਰਨ ਕੈ ਗਨ ਕਾਮ ਕਰੇ ॥ ੩੪ ॥ ਬਿਚ ਜੰਗ ਫਿਰੇ
 ਜਿਮ ਨਾਚਤਿ ਹੈ । ਅਸਵਾਰ ਕਹੇ ਮਹਿ ਬਾਚਤਿ ਹੈ । ਗੁਲਕਾਂ ਗਨ
 ਲਾਗਿ ਸਰੀਰ ਗਈ । ਗਨ ਅੰਗਨਿ ਭੰਗਤਿ ਪਾਰ ਭਈ॥ ੩੫॥ ਇਕ ਭਾਲ
 ਲਗੀ ਰਨ ਸੰਮੁਖ ਤੇ* । ਤਸਿ ਦੇਹਿ ਗਯੈ ਛੁਟਿਕੈ ਦੁਖ ਤੇ । ਵੜ ਝੁਮ
 ਗਿਰਜੈ ਨਹਿ ਪਾਨ ਰਹੇ । ਤਬਿ ਜੋਧ ਸੰਭਾਰਤਿ ਓਜ ਲਹੇ॥ ੩੬॥ ਪਿਖਿ ਸ਼੍ਰੀ
 ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸ਼੍ਰੀਘ ਕਹਜੈ । ਅਸੁ ਕਾਬਲਬੋਗ ਸਮੀਪ ਲਹਜੈ । 'ਦਿਹੁ
 *ਬਿਨੁਕੈ । *ਫੋਡੀ । (ਅ) ਧੜਾ ਕਰਕੇ । * (ਕੰਬਰ ਬੋਗ ਦਾ) ਤਨ ਭਾਢਾ ਡਿਆਨਕ ਤੇ ਲਾਲ
 ਹੈ, (ਉਸ ਨਾਲੋਂ) ਮਾਨੋਂ ਨਾਗਨ (ਖਿੱਚਕੇ) ਉਤਾਰੀ ਹੋਈ ਲਿਸਕ ਰਹੀ ਹੈ, (ਦਿਹੁ ਜੋ ਜੋਧ ਦੇ
 ਹੱਥ ਵਿਚ ਸਾਂਗ ਧਰਕੇ ਜ਼ਖਮ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ) । *ਜਗਤ ਵਿਚ ਗਵਾਈ
 ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਅਹੇਡ ਦਿਤਾ (ਮਜ਼ੂਰੀ ਆਦਿ) । *ਅਸਵਾਰ ਦੇ ਕਹੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ ।
 *ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣਿਓਂ (ਘੇੜੇ ਨੂੰ) । *ਕਾਬਲ ਬੋਗ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ ਪਾਸ ਭਿੱਠਾ ।

*ਪਾ:-ਨਾਗਨ ਲਾਲ ਲਹੀ ।

ਜਾਹੁ ਅਬੈ^੧, ਅਸਵਾਰ ਕਰੋ। ਰਣ ਖੇਤ ਰੁਪਯੋ ਪਗ ਨਾਂਹਿ ਟਰੋ^੨॥੩੭॥ ਤਬਿ
ਸੇਵਕ ਦੌਰਿ ਗਯੋ ਤਹਿੰਵ॥ ਨਿਜ ਸੈਨ ਸੁ ਜੋਧ ਖਰੋ ਜਹਿੰਵਾ । ‘ਤਤਕਾਲ
ਚਢੋ ਨਹਿੰ ਦੇਰ ਕਰੋ । ਗੁਰੁ ਕੀਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਉਰ ਧਸਾਨ ਧਰੋ’ ॥੩੮॥ ਸੁਨਿ
ਆਇਸੁ ਬੰਦਨ ਜੋਧ ਕਰੀ । ਹਯ ਪਾਇ ਨਮੋ ਕਰ ਬਾਗ ਧਰੀ । ਚੜਿ
ਜੀਘ੍ਰਿਤਿਸੀ ਥਲ ਫੇਰਨਿ ਕੈ । ਹੱਥਾਰਨ ਕੇ ਹਿਤ ਪ੍ਰੇਰਨਿ ਕੈ॥੩੯॥ ਮਨ
ਮੇਦ ਭਯੋ ਹਤਿ ਤੀਰਨਿ ਕੋ । ਗਨ ਬੇਧਤਿ ਥੀਰ ਸ਼ਰੀਹਨਿ ਕੋ । ਗੁਰੁ ਕੀ
ਦਿਸ਼ਿ ਤੇ ਅਸੁ^੩ ਬਿੰਦ ਮਰੇ । ਤੁਰਕਾਨਨਿ ਕੇ ਤਿਮ ਥੀਰ ਪਰੇ ॥ ੪੦ ॥
ਤਿਨ ਕੇਰ ਤੁਰੰਗਮ ਧਾਇ ਗਹੇ । ਅਸੁਵਾਰ ਭਏ ਰਣ ਫੇਰ ਚਹੇ । ਹਯ
ਬਿੰਦ ਤਉ ਹਿਹਨਾਵਤਿ ਹੈਂ । ਭਟ ਹੀਨ ਸੁਫੇਦਹਿ ਧਾਵਤਿ ਹੈਂ^੪ ॥ ੪੧ ॥
ਏਹਗਾ ॥ ਇਮ ਦੁਹਿ ਦਿਸ਼ਿ ਕੇ ਸੂਰਮਾ ਮਾਰੇ ਮਰੇ ਬਿਸਾਲ । ਕੋਸਨਿ ਲਗਿ
ਰਣਕੁਮਕਾ ਜਹਿੰ ਕਹਿੰ ਮਹਾਂ ਕਰਾਲ ॥ ੪੨ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਸਿੰਘੇ ਸਪਤਮ
ਭਾਸੇ ‘ਬੰਦਨ’ ਥੀਰ ‘ਭੱਠ’ ਭਰਨਨੇ ਭਾਮ ਪੰਥਾਸਮੇ ਅੰਸੁ ॥ ੫੦ ॥

੫੧. [ਕਾਸਮ ਬੇਗ ਬੰਧ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਮਾਰਨੋ ਕੰਬਰਬੇਗ ਜਬਿ ਭਯੋ ਕਸ਼ਟ ਚਿਤ ਪੀਨ । ਲਲਾਬੇਗ
ਅਸੁ ਗਿਰੇ ਪ੍ਰਿਯ ਭ੍ਰਾਤਾ ਬਹੁ ਚੀਨ ॥ ੧ ॥ ਪਾਧਤੀ ਛੇਦ ॥ ਤਿਹ ਸਿਮਰਿ
ਸਿਮਰਿ ਗੁਨ ਕਹਿ ਬਿਸਾਲ । ‘ਗੁਜਰਨੋ ਬਿਲੇਦ ਅਚਰਜ ਕਰਾਲ । ਮਨ
ਲਖੈ ਕੌਨ ਇਹ ਰੀਤਿ ਹੋਇ । ਗਿਰਿ ਭਾਰ ਧਰੈ ਨਰ ਹਾਥ ਕੋਇ’ ॥ ੨ ॥
ਲਸਕਰ ਬਿਸਾਲ ਮਮ ਸੰਗ ਆਇ । ਬਰਿਆਮ ਥੀਰ ਬਹੁ ਬਿੰਦ ਧਾਇ ।
ਜੋ ਸ਼ਾਹੁ ਨਿਕਟਿ ਆਛੇ ਕਹਾਇ । ਜਿਨ ਕਰੋ ਜੰਗ ਨਿਤ ਭਿਰਨਿ ਚਾਇ
॥ ੩ ॥ ਬਡ ਦਰਬ ਚਾਕਰੀ ਲੇਤਿ ਨੀਤ । ਬਹੁ ਲਖਹਿ ਦਾਇ ਅਰੁ ਜੰਗ
ਰੀਤਿ । ਇਤ ਆਇ ਸਰਬ ਨੇ ਦੀਨਿ ਪ੍ਰਾਨ । ਗੁਰ ਨਿਕਟਿ ਸੈਨ ਭਟ
ਅਲਪ ਜਾਨ ॥੪॥ ਇਹ ਭਯੋ ਕਹਾਂ, ਨਹਿੰ ਜਾਨਿ ਸਾਇਕਿਮ ਮਰੇ ਸਰਬ
ਤਨ ਧਾਇ ਖਾਇ । ਅਬਿ ਜੀਤ ਅਸ ਕਿਸ ਕੇ ਭਰੋਸਾ? ਕੋ ਕਰੋ ਜਤਨ?
ਨਹਿੰ ਹੋਤਿ ਹੋਸਾ^੧ ॥ ੫ ॥ ਲਘੁ ਭ੍ਰਾਤ ਹੁਤੋ ਕੰਬਰ ਦਨਾਇ । ਸਭਿ ਲਰਨ
ਭੇਤ ਦੇਤੋ ਬਤਾਇ । ਅਸੁ ਕਹੈ ਕੌਨ—ਹੇ ਭ੍ਰਾਤ—ਆਇ । ਤੁਝ ਬਿਨਾ
ਮੋਹਿ ਨਹਿੰ ਲਰਨ ਦਾਇ’ ॥ ੬ ॥ ਸੁਣਿ ਕਾਸਮਬੇਗ ਸੁ ਸ਼ਮਸਬੇਗ । ਬੋਲੈ
ਬਿਲੇਦ ਗਹਿ ਹਾਥ ਤੋਗ । ‘ਇਹ ਨਹੀ ਲਾਇਕੀ ਤੋਹਿ ਕੇਰ । ਜਬਿ
^੧ਭੇ ਕਿਹਾ ‘ਹੁਣੇ ਜਾਕੇ (ਸੋਧ ਨੂੰ ਇਹ ਘੋੜਾ) ਦਿਓ’ । ^੨ਘੋੜੇ । ^੩ਭਾਵ ਸੱਖਣੇ ਘੋੜੇ ਦੇਣੇ ਫਿਰਦੇ
ਹਨ । ^੪(ਜਿਵੇਂ) ਕੋਈ ਨਰ ਹੱਥ ਤੇ ਪਹਾੜ ਦਾ ਬੋਝ ਧਾਰੇ । ^੫ਭਾਵ ਅਕਲ ਨਹੀਂ ਫੁਰਦੀ ।

ਚਢ੍ਹੇ ਸਾਹੁ ਤੇ ਹੁਇ ਦਲੇਰ॥੭॥ ਬਿਚ ਸਭਾ ਤੇਗ ਬੀੜਾ ਉਠਾਇ ਉਮਰਾਵ
 ਇੰਦ ਦੇਖਤਿ ਬਡਾਇ । ਸਿਰੁਪਾਉ ਦੀਨਿ ਸਭਿ ਤੇ ਵਧਾਇ । ਨਿਜ ਮੁਖ
 ਮਲਾਹੁ ਹਜਰਤ ਪਠਾਇ॥੮॥ ਜਿਹ ਸਾਹੁ ਹਮੈਂ ਸੁਬੇ ਬਨਾਇ ਦੌਲਤ ਬਿਲੇਦ
 ਜਿਸ ਪਾਸ ਪਾਇ । ਸਮੁਦਾਇ ਤੁਰੰਗਮ ਅਰੁ ਮਤੰਗ । ਲਸਕਰ ਤਮਾਮ
 ਕਹਿ ਕੀਨਿ ਸੰਗ ॥ ੯ ॥ ਤਿਹ ਸਾਹੁ ਬਾਜ਼ ਕੇ ਲੋਨਿ ਕਾਜ । ਕਹਿ ਰਵਾਂ
 ਕੀਨਿ*ਬਡ ਦੇ ਸਮਾਜ । ਅਬਿ ਨਿਮਕਹਰਾਮ ਬਨਿਬੈ ਨ ਨੀਕ । ਤਿਹ
 ਕਰਨ ਕਾਜ ਇਹ ਬਾਤ ਠੀਕ ॥੧੦॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੁਵੰਦ ਕੋ ਗਹਹੁ ਧਾਇ ।
 ਕੈ ਸਸਤ੍ਰ ਸੰਗ ਰਿਪੁ ਜੰਗ ਬਾਇ* । ਦੋਨਹੁ ਤੁਰੰਗ ਪਿਯ ਸਾਹੁ ਜੋਇ । ਲੇ
 ਕਰਿ ਮਿਲਾਹੁ ਤਬਿ ਨੀਕ ਹੋਇ॥੧੧॥ ਇਮ ਨਹੀਂ ਬਨੈ ਤਬਿ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਾਨ ।
 ਰਨ ਲਰਨ ਮਰਨ ਹਮਰੋ ਇਮਾਨ* । ਸੁਨਿ ਲਲਾਬੇਗ ਮਨ ਮੈਂ ਬਿਚਾਰਿ ।
 -ਇਸ ਸਮੈਂ ਇਨਹੁ ਆਛੀ ਉਚਾਰਿ ॥ ੧੨ ॥ ਅਬਿ ਮਰਹੁ ਆਪ, ਕੈ ਲੇਹੁ
 ਮਾਰਿ । ਇਸ ਤੇ ਸੁ ਭਲੀ ਨਹਿ ਅਪਰ ਕਾਰ-। ਨਿਜ ਪੌਛ ਆਖਿ ਹੋਯੋ
 ਸੁਚੇਤ । ਪੁਨ ਭਯੋ ਤਜਾਰ ਲਰਿਬੈ ਸੁ ਹੇਤੁ॥੧੩॥ ਪਕਰੀ ਕਮਾਨ ਕਰਰੀ*
 ਮਹਾਨ । ਪਿਖਿ ਕਾਸਮਬੇਗ ਕੀਨਿਸਿ ਬਖਾਨ । ‘ਤੁਮ ਰਹਹੁ ਪੀਠ ਪਰ
 ਜੋਰ ਪਾਇ । ਹਮ ਲਰਹਿ ਜੰਗ ਆਗੇ ਸਿਧਾਇ’ ॥ ੧੪ ॥ ਇਮ
 ਲਲਾਬੇਗ ਠਹਿਰਾਇ ਪਾਛ । ਜੁਗ ਭ੍ਰਾਤ ਚਲੇ ਲਰਿਬੈ ਸੁ ਬਾਛ । ਦੁੰਦਭਿ
 ਬਜਾਇ ਉਤਸਾਹੁ ਕੀਨਿ । ਬਾਜੀ ਨਚਾਇ ਰਸ ਬੀਰ ਭੀਨ ॥ ੧੫ ॥ ਨਹਿ
 ਗਿਨਤਿ ਬੋਰ ਕੈ ਬਹੁ ਸੁਭੱਟਾ ਸਮੁਹਾਇ ਗਮਨ ਕੀਨਿਸਿ ਦਬੱਟ । ਭੀਛਨ
 ਖਤੰਗ ਭੀਖਨ ਪ੍ਰਹਾਰਿ ਈਛਨ* ਬਿਲੋਕਿ ਤਾਕਤਿ ਸੁਝਾਰ ॥ ੧੬ ॥ ਜਿਤ
 ਦਿਸ਼ਾ ਵਧੇ ਗੁਰ ਸੂਰ ਜਾਇ । ਤਿਤ ਦਿਸ਼ਾ ਪਰਯੋ ਤੀਰਨਿ ਚਲਾਇ । ਛੁਟਤਿ
 ਤੁਫੰਗ ਗੁਲਕਾਂ ਸਜ਼ਾਕ । ਪੁਨ ਕਸੈਂ ਫੋਰ ਤੂਰਨ ਤਸ਼ਾਕ ॥ ੧੭ ॥ ਦਿਸ਼
 ਦੁਤਿਯ ਬਿਖੈ ਤਿਹ ਅਨੁਜ ਦੋਰਾ ਸੋ ਸਮਸ ਬੇਗ ਬਡ ਇ ਰੋਗ ਗੁਰਬੀਰ
 ਅੱਗੁ ਤੇ ਮੋੜਿ ਦੀਨਿ । ਆਯੁਧ ਪ੍ਰਹਾਰ ਬਹੁ ਮਾਰ ਕੀਨਿ ॥ ੧੮ ॥ ਭਟ
 ਰੇਲ ਪੇਲ ਕਰਿ ਹੇਲ ਧਾਇ* । ਜਿਨ ਕੋਰ ਰਿਦੇ ਬਡ ਰੋਸ ਆਇ । ਤਿਨ
 ਸੰਗ ਪੰਚ ਸੈ ਬੀਰ ਭੂਰ । ਤਜਿ ਤੁਪਕ ਮਾਰਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਪੂਰਿ ॥ ੧੯ ॥ ਨਿਜ
 ਹਾਰ ਜਾਨਿ ਬਲ ਕਰਿ ਬਿਸਾਲ । ਬਡ ਹਾਲ ਚਾਲ ਮੇਲੀ* ਕਰਾਲ । ਬਹੁ
 *ਆਪਣੇ ਮੈਂਦੇ ਸਲਾਹ ਕੇ । *ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ । *ਕਹਿਕੇ ਭੋਰਿਆ ਹੋ । *ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਜੰਗ
 ਵਿਚ ਥਾਂ ਰੱਖੇ । *ਕਰੜੀ । *ਨੇਤ੍ਰ ਨਾਲ । *ਸੁਟਮੇ ਕੋਠ ਹੋ ਕੇ ਹੱਲਾ ਕਰਕੇ ਵੈਰੇ । *ਭਯਾਨਕ
 ਹਲ ਚਲੀ ਪਾ ਵਿਭੀ ।

*ਪਾ:-ਕੁਨਦ ।

ਕਰਿ ਉਤਾਲ ਬਾਰੂਦ ਡਾਲਿ। ਬਲ ਕੋ ਸੋਭਾਲਿ ਗਜ ਕੋ ਨਿਕਾਲਿ॥੨੦॥
 ਗੁਲਕਾਂਨਿ ਠੋਕ, ਜੁਗ ਪਾਇ ਕੋਇ। ਬਾਰੂਦ ਪਲੀਤਾ ਮੇਲਿ ਸੋਇ, ਤੋੜਾ ਸੁ
 ਮੇੜਿ ਜੋੜੇਂ ਚੜ੍ਹਾਇ। ਪਰਿ ਦਸਤਰਵਾਂ^੧ ਤਤਛਿਨ ਚਲਾਇ॥ ੨੧॥
 ਪ੍ਰਖਿਯੋਤਿ ਪਲੀਤਾ ਬਾਰ ਬਾਰ। ਬਮਿਯੋਤਿ ਹੁਤਾਸਨ^੨ ਹਤਿ ਜੁਝਾਰ^੩।
 ਪਿਖਿਯੋਤਿ ਜਾਲ ਸੁਨਿਯੋਤਿ ਨਾਦ। ਕੜਕੇਤਿ ਦੀਹ ਤਤਿਤਾਨਿ ਬਾਦ^੪॥
 ੨੨॥ ਲਗਿਯੋਤਿ ਅੰਗ ਘਮਿਯੋਤਿ ਬੀਰਗਿਰਿਯੋਤਿ ਭੂਮ ਭੂਮਤਿ ਸੁ ਧੀਰ।
 ਦਰਿਯੋਤਿ ਗਿਰੇ ਭਜਿਯੋਤਿ ਬਾਜ^੫। ਭਜਿਯੋਤਿ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਜ ਸਾਮਿ ਕਾਜ॥
 ੨੩॥ ਜਹਿ ਕਹਿ ਪੁਕਾਰ ਉਚੇ ਉਚਾਰਿ। ਸੁਰ ਲੰਕ ਜਾਤਿ ਸੰਮੁਖ ਜੁਝਾਰ।
 ਗਨ ਦੇਵ ਬਧੁ ਹੁਲਸੀਤਿ ਆਇ। ਕੇਸਰ, ਸਨੇਹ^੬ ਨਿਜ ਸਿਰ ਚਢਾਇ॥
 ੨੪॥ ਭਟ ਬਰਹਿ ਆਨ ਜੋ ਦੇਤਿ ਪਾਨ। ਲੇਤੀ ਚਢਾਇ ਸੁੰਦਰ
 ਬਿਮਾਨ। ਉਤਸਵ ਕਰੇਤਿ ਨਿਜ ਬਜਾਹ ਜਾਨਿ। ਮਿਲਤੀ ਸੁ ਬੀਰ ਮੁਦ
 ਮਾਨਿ ਮਾਨਿ॥ ੨੫॥ ਇਮ ਮਚਨੇ ਜੰਗ ਦਾਰੁਨ ਘਨੇਰ। ਮਿਲਿ ਗਏ
 ਬਦਨ, ਭਾ ਅਧਿਕ ਭੇਗ। ਚਮਕੇਤਿ ਖੜਗ ਢਲਕੇਤਿ^੭ ਢਾਲ। ਕਟਿਯੋਤਿ
 ਅੰਗ ਉਛਲੇਤਿ ਢਾਲ॥ ੨੬॥ ਖਿਚਿਯੋਤਿ ਚਾਂਪ ਭਜਿਯੋਤਿ ਤੀਰ।
 ਘਲਿਯੋਤਿ ਘਾਵ ਭਜਿਯੋਤਿ ਭੀਰ^੮। ਮਚਿਯੋਤਿ ਰੌਰ ਭਬਕੇਤਿ ਬੀਰ।
 ਬਹਿਯੋਤਿ ਸ਼੍ਰੋਣ ਸੁਰਨਿ ਸਰੀਰ॥੨੭॥ ਜੁਗ ਭ੍ਰਾਤ ਦੇਵ ਜਾਬਿ ਕੀਨਿ ਜੰਗ।
 ਤਬਿ ਬਿਧੀਚੰਦ ਬਡ ਕੋਪ ਸੰਗ। ‘ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਹੁ ਹੁਕਮ ਇਨ ਸਮੁਖ ਜਾਇ’।
 ਹੱਥਜਾਰ ਮਾਰ ਕਰਿ ਬਿੰਦ ਘਾਇ’॥ ੨੮॥ ਗੁਰ ਕਹਨੇ ‘ਮਲਕ ਜਾਤੀ
 ਜਿ ਬਿੱਪ੍ਰ। ਇਸ ਲੇਹੁ ਸੰਗ, ਹਤਿ ਦੋਹੁ ਛਿੱਪ੍ਰਾ ਕੁਛ ਰਹੇ ਅਲਪ ਰਣ ਅੰਤਿ
 ਆਇ। ਨਿਜ ਤਨ ਬਚਾਇ ਦਿਉ ਰਿਪੁਨਿ ਘਾਇ’॥ ੨੯॥ ਰਸਾਵਲ ਛੰਦ॥
 ਬਿਧੀਚੰਦ ਛੀਨਾ। ਗੁਰੁ ਬਾਕ ਲੀਨਾ। ਦਿਜੇ ਸੰਗ ਕੀਨਾ॥ ਮਨੇ ਦੋਲ^੯ ਚੀਨਾ
 ॥ ੩੦॥ ਚਲਨੇ ਪਾਇ ਐਸੇ। ਛੁਟਨੇ ਬਾਜ ਜੇਸੇ। ਗੁਰੁ ਰੋਕਿ ਰਾਖਾ। ਨਹੀਂ
 ਬਾਕ ਨਾਖਾ^{੧੦}॥ ੩੧॥ ਅਬੈ ਦੀਨਿ ਆਗਿਆ। ਰਸੈ ਬੀਰ ਪਾਗਿਆ।

^੧ ਹੱਥ ਰਵਾਂ ਕਰਕੇ, ਭਾਵ ਸ਼ਿਸਤ ਈਨਕੇ। [ਫਾਂ, ਦਸਤਰਵਾਂ=ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਮਹਾਰਤ ਹੋਣੀ]।

^੨ ਉਗਲਛੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅੰਗ, ਤਾਵ ਬੰਦੂਕ ਚਲਦੀ ਹੈ। ^੩ ਮਰਦੇ ਹਨ ਜੋਧੇ। ^੪ ਮਾਨੇਂ ਭਾਰੀ ਬਿਜਲੀਆਂ ਦਾ ਕੜਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ^੫ ਭੱਜੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਨਾਲ ਦਰੜੇ ਗਏ ਜੋ ਡਿੱਗੇ ਮਨ।

^੬ ਕੇਸਰ ਤੇ ਤੇਲ। ^੭ ਹੇਠਾਂ ਉਪਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਘੁਮਾਉਣਾ। ^੮ ਕਾਇਰ ਨੱਸਦੇ ਹਨ।

^੯ ਦੋਲਾਚਾਰਜ। ^{੧੦} (ਹੁਣ ਤਾਈਂ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ (ਅਗੇ ਵਧਣੇਂ ਇਸਨੂੰ) ਰੋਕੀ ਰੱਖਿਆ ਸੀ (ਤੇ ਇਸ ਬੀ) ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਲੰਘਿਆ। [ਹਿੰ, ਨਾਖਨਾ=ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ, ਉਲੰਘਨਾ]।

ਸਥਾ ਸੋਰ ਛੋਰਾ। ਗਯੋ ਸੋਰ ਓਰਾ॥੩੨॥ ਤਕੇ ਤੀਰ ਮਾਰੋਗਏ ਫੋਰ ਪਾਰੋ।
 ਚਲਨੋ ਬੀਰ ਜੇਠਾ। ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਜੇਠਾ॥੩੩॥ ਮਿਲੇ ਤੀਨ ਧਾਏ। ਰਿਪੁ
 ਦੇ ਪਲਾਏ। ਪਰੀ ਧੂਮ ਭਾਰੀ। ਦਏ ਬਿੰਦ ਮਾਰੀ॥੩੪॥ ਜਬੈ ਸੈਨ ਹਾਲੀ।
 ਨ ਹੋਲਾ ਸੁ ਝਾਲੀ। ਦਈ ਪੀਠ ਚਾਲੇ। ਨਹੀਂ ਕੇ ਸੇਭਾਲੇ॥੩੫॥
 ਵੇਹਰਾ॥ ਆਯੋ ਕਾਸਮਬੋਗ ਤਬਿ ਬਿਧੀਚੰਦ ਕੇ ਤੀਰਾਕਸੀ ਕਮਾਨ ਕਠੋਰ
 ਤੇ ਤੀਛਨ ਭੀਛਨ ਤੀਰ॥੩੬॥ ਰੋਘਈ॥ ਇਕ ਸਿਖ ਲੱਖੁ ਦੀਰਘ
 ਜਾਨ। ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਂਗ ਰਖੈ ਨਿਜ ਪਾਨ। ਪਰੇ ਜੁਧ ਚਾਹਤਿ ਗੁਰ ਜਬੈ।
 ਦੇਤਿ ਸੇਭਾਰਿ ਨਿਕਟਿ ਹੁਇ ਤਬੈ॥੩੭॥ ਤਿਨ ਕਰਿ ਕ੍ਰੋਧ ਧਵਾਇ ਤੁਰੰਗ।
 ਗੁਰਵੀ ਸਾਂਗ ਉਠਾਇ ਉਤੰਗ। ਕਾਸਮਬੋਗ ਲਖਜੋ ਸਬਿ ਆਯੋ। ਖੈਰਿ
 ਖੜਗ ਕੋ ਅੰਗੁ ਚਲਾਯੋ॥੩੮॥ ਲਯੋ ਸੈਹਬੀ ਪਰ ਤਿਸ ਵਾਰ। ਜਬਿ ਹੀ
 ਬਜਸੋ ਸਾਰ ਪਰ ਸਾਰ। ਟੁਟਨੋ ਖੰਡਾ ਭਯੋ ਦੁਖੰਡ। ਰਾਹਕ ਲੱਖੁ ਰਿਸਜੋ
 ਪ੍ਰਚੰਡ॥੩੯॥ ਰਿਪੁ ਕੇ ਵਾਰ ਨਿਫਲ ਕਰਿ ਦੀਨਾਕਰ ਤੇ ਸਾਂਗ ਪ੍ਰਹਾਰਨ
 ਕੀਨਿ। ਲਗਿ ਛਾਤੀ ਮਹਿ ਬੀਧਜੋ ਸਾਰੋ। ਪੁਨ ਝੰਝੋਰ ਭੂਮ ਪਰ ਛਾਰੋ॥
 ੪੦॥ ਗੁਰ ਹੋਰਤਿ ਹਰਖਾਇ ਉਚਾਰਾ। 'ਲੱਖੁ ਹੋਰਿ' ਨੇ ਰਿਪੁ ਮਾਰਾ।
 ਖੁਸ਼ੀ ਭਏ ਦੀਨਸਿ ਬਝਿਆਈ। 'ਅਬਿ ਤੁਰਕਨ ਕੀ ਕਜਾਮਤ' ਆਈ॥
 ੪੧॥ ਨੰਦ ਸੰਘੋਰਾ ਰਣ ਬਿਚ ਬਿਚਰਤਿ। ਮੁਹਰੂ ਰੰਧਾਵਾ ਰਿਪੁ ਹਤਿ ਹਤਿ।
 ਅਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੱਲੂ' ਕੋ ਸੂਰ। ਮਾਰਿ ਤੁਰਕ ਕੀਨੇ ਬਹੁ ਦੂਰ॥੪੨॥
 ਵੇਹਰਾ॥ ਕਰੀ ਲਬੋਰ ਪਬੋਰ ਬਹੁ ਘਨੋ ਘਾਲਿ ਘਮਸਾਨ। ਕਰੇ ਪਲਾਵਨ
 ਤੁਰਕ ਰਣ ਲਿਯੋ ਫੁਰਾਇ ਮਦਾਨ॥੪੩॥

ਇਸ ੭। ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਧਕਮ ਗਾਇ
 ਕਾਸਮ ਬੋਗ ਬੱਧ ਕਰਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਦਨ ਨਾਮ ਦੇਖ ਪੰਛਾਸਰੀ ਅੰਗੁ॥੫੧॥

੫੨ [ਭਾਈ ਜੇਠਾ, ਬਸਮ ਬੋਗ ਬੱਧ]।

ਵੇਹਰਾ॥ ਜੋਧਾ ਜੋਧ ਪ੍ਰਬੋਧ ਜੁਧ ਕਰੇ ਉਥੱਲ ਪਥੱਲ। ਸ਼ਾਹੁ ਸਲੇਮ ਸੁ
 ਅਨੁਜ ਜੁਤਿ ਤੁਰਕ ਸਮੂਹ ਦਬੱਲ॥੧॥ ਪਾਧਰੀ ਛੰਦ॥ ਪਿਖਿ ਮਰਜੋ ਪੁੱਤ੍ਰ
 ਇਕ ਲਰਤਿ ਬੀਰ। ਤੁਰਕਾਨ ਸੈਨ ਪਰ ਅਧਿਕ ਭੀਰ। ਤਬਿ ਲਲਾਬੋਗ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੁਹਰੀ (ਯਾ ਵੇਡਾ) ਸਿੱਖ। 'ਨਾਂ' ਬੋਲ ਸਕੇ। 'ਲੋਹੇ' ਪਰ ਲੋਹਾ। 'ਸਿੱਟੇ' ਲਿਆ
 (ਕਾਸਮ ਦੇਗ ਨੂੰ)। 'ਉਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।' ਪਰਲੇ [ਅਫ, ਕਜਾਮਤ]। 'ਜੱਲੂ
 ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।' 'ਜੁੱਧ ਨੀਤੀ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਭਾਈ ਜੋਧਰਾਇ ਸੂਰਮੇ ਨੇ (ਸਿਆਣਪ
 ਨਾਲ ਜੰਗ ਵਿਚ) ਉਥਲ ਪਥਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। 'ਇਕ ਸੂਰਮਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਲੜਕੇ ਮਰਿਆ
 ਦੇਖਕੇ।' 'ਮੁਸ਼ਕਲ ਆ ਬਣੀ।'

ਬਲ ਕੋਪ ਧਾਰਿ । ਗੁਰ ਜੀਤ ਹੋਤਿ, ਸਕਹਿ ਨ ਸਹਾਰ॥੨॥ ਸੋ ਸੁਭਟ ਸੰਗ
ਜਿਸ ਕੇ ਉਦਾਰ । ਨਿਤ ਰਹਤਿ ਸਾਥ ਬਾਂਕੇ ਜੁਝਾਰ । ਮਿਲਿ ਖਾਨ ਪਾਨ
ਜਿਨ ਸੋ ਕਰੀਤਿ । ਹਸਿਬੇ ਬਿਲਾਸ ਆਨੰਦ ਧਰੀਤਿ॥੩॥ ਗਿਨੀਯੋਤਿ ਜੰਗ
ਅਹਿ ਪ੍ਰਥਮ ਜਾਨ । ਸਭਿ ਲਖਹਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਿੰਦਾ ਮਹਾਨ । ਜਿਨ ਸੰਗ
ਬਾਰਨੀ^੧ ਪਾਨ ਕੀਨਿ । ਤਨ ਅਲੰਕਾਰ ਧਾਰੇ ਪ੍ਰਬੀਨ॥੪॥ ਕੁਲ ਮੁਗਲ,
ਛੀਲ ਗੋਰੇ ਦਰਾਜ । ਬਡ ਮੁੰਡ ਮੁੰਡ^੨ ਮੁਖ ਮਾਸ ਖਾਜ । ਬਹੁ ਮੋਲ ਬਸਤ੍ਰ
ਉਪਰ ਧਰੀਤਿ । ਗਹਿ ਗਹਿ ਕਮਾਨ ਧਾਏ ਤੁਰੀਤਿ ॥ ੫॥ ਬਾਹਨ ਬਿਸਾਲ
ਕੋਤਿਕ ਪਠਾਨ।ਨਿਜ ਰਖਹਿ ਆਨ ਸਭਿ ਤੇ ਮਹਾਨ।ਜਿਨ ਮਹਿ ਬਹਾਦਰੀ
ਕਹਿ ਬਿਲੀਦ । ਦੇਚਲ ਤੁਹੰਗ ਚਾਲਤਿ ਅਮੀਦ^੩ ॥ ੬॥ ਤਿਨ ਲਲਾ-
ਬੇਗ ਲੇ ਸੰਗ ਬੇਗ । ਬਿਚ ਪਰਜੈ ਜੰਗ ਗਹਿ ਤੇਜ ਤੇਜ । ਜਹਿ ਪਰਜੈ ਪੁੱਤ੍ਰ
ਕੋ ਹਤਿ ਸ਼ਰੀਰ^੪ । ਇਕਵਾਰ ਪਹੁੰਚਿਬੇ ਰਹਿਸ ਤੀਰ^੫ ॥ ੭॥ ਮੁਕਤੀਤਿ^੬
ਤੀਰ, ਤੋਮਰ ਉਭਾਰਿ । ਗਮਨੀਤਿ ਅੱਗ ਕਹਿ 'ਮਾਰ ਮਾਰ' । ਨਿਜ ਹਾਰ
ਜਾਨਿ ਬਹੁ ਰਿਸਤਿ ਬੀਰ । ਮੁਗਲਾਨਿ ਪਠਾਨ ਮਹਿ ਨੀਕ ਧੀਰ॥ ੮॥ ਗੁਰ
ਧੁਰ ਵਧੇ ਦੀਨੋ ਸੁ ਮੋਰ^੭ । ਇਕ ਵਾਰ ਚੁੰਗ^੮ ਮਿਲਿ ਕੀਨਿ ਜੋਰ । ਤੁੱਪਕ
ਤੜਾਕ, ਤੀਰਨਿ ਸੜਾਕ । ਕਿਨ ਕਾਢਿ ਖੜਗ ਹਤਿ ਤਾਕਿ ਤਾਕਿ॥ ੯॥
ਇਮ ਘਨੇ ਘਾਲ ਘਮਸਾਲ^੯ ਘਾਇ । ਗਿਰ ਪਰੇ ਸੁਭਟ ਬਹੁ ਜੰਗ ਬਾਇ।
ਪਿਖਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਲੋਥ ਮਿਲਿ ਰਹਿਸਿ ਧੁਰ^{੧੦}।ਬਹੁ ਸ਼ੋਕ ਧਾਰਿ ਜਲ ਨੈਨ ਪੂਰਿ॥
੧੦॥ ਕੁਛ ਬਿਰਜੈ ਨਿਕਟਿ ਨਹਿੰ ਦਿਖਿ ਸਕਾਹਿ । ਜਨੁ ਫਟਤਿ ਰਿਦਾ
ਬਹੁ ਕਸ਼ਟ ਮਾਂਹਿ । ਤਬਿ ਲੈ ਸੁਭੱਟ ਜੋਠਾ ਪ੍ਰਚੋਡ । ਬਲਬੰਡ ਬਡੈ ਚਿਤ
ਚਹਿ ਘਮੰਡ ॥੧੧॥ ਕਰਿ ਤੁੰਦ ਤੁਰੰਗਮ ਅੱਗ ਜਾਇ । ਸਮੁਦਾਇ ਬਾਨ
ਮਾਰੇ ਰਿਸਾਇ । ਜਹਿ ਲਲਾਬੇਗ ਤਹਿ ਸਮੁਖ ਹੋਇ । ਰੁਪਿ ਰਹਜੈ ਬੀਰ
ਸੱਤ੍ਰਨਿ ਪਰੋਇ ॥ ੧੨॥ ਮੁਗਲਾਨਿ ਬੀਚ ਗਰਜਨੇ ਬਿਲੀਦ । ਬਿਨ ਤ੍ਰਾਸ
ਸਸਤ੍ਰ ਗਹਿ ਕਰਿ ਨਿਕੀਦ । ਚਹਿ ਲਲਾਬੇਗ ਕੋ ਕਰਨਿ ਘਾਤਿ । ਗਹਿ
ਕਰਾਚੋਲ^{੧੧} ਖੋਂਚਜੈ ਰਿਸਾਤਿ ॥੧੩॥ ਹਯ ਪ੍ਰੇਰਿ ਸਮੁਖ ਕਿਯ ਨੇਰ ਜਾਇ ।
ਸਿਰ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰ^{੧੨} ਦੀਨ ਚਲਾਇ । ਲਗਿ ਗਯੋ ਲੋਹ ਪਰ, ਨਿਢਲ ਘਾਤ।

^੧ਸਰਾਬ ^੨ਵਡੇ ਵਡੇ ਸਿਰ ਮੂੰਨੇ ਹੋਏ । ^੩ਤੇਜ । ^੪ਮੁਰਦਾ ਸ਼ਰੀਰ । ^੫ਪਾਸ । ^੬ਛੱਡਦਾ ਹੈ ।
^੭ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ । ^੮ਟੋਲੇ ਨੇ । ^੯ਬਹੁਤੇ ਘਮਸਾਨ ਪਾਕੇ । ^{੧੦}ਧੁਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਰਹੀ ਲੋਥ ਪੁੱਤ੍ਰ ਦੀ
ਵੇਖਕੇ । ^{੧੧}ਤਲਵਾਰ । ^{੧੨}ਫਾਰ ।

ਤਸਿ ਲਲਾਬੇਗ ਉਰ ਬਹੁ ਰਿਸਾਤਿ ॥ ੧੪ ॥ ਨਿਜ ਖੜਗ ਖੋਚਿ ਕੀਨਸਿ
ਪ੍ਰਹਾਰ। ਹਯ ਚਪਲ ਹੋਤਿ ਕੇ ਲਗਸਿ ਵਾਰੈ। ਕੁਛ ਭਨਕ ਘਾਵ ਸੁੰਦਤ
ਚਲੇਤਿ। ਜੇਠਾ ਸੁ ਬੀਰ ਜੇਨਾ ਲਹੈਤਿ ॥ ੧੫ ॥ ਇਮ ਖੜਗ ਚਲਤਿ ਮੁਗ-
ਲਾਨਿ ਦੇਖਿ। ਸਭਿ ਪਰੇ ਆਨ ਓਰਤਿ ਵਿਸੇਖ। ਕਿਹ ਖੜਗ ਤਪਕ ਨੇਜਾ
ਉਭਾਰਿ। ਸਭਿ ਪਰੇ ਜਾਇ ਕਹਿ 'ਮਾਰ ਮਾਰ' ॥ ੧੬ ॥ ਘਿਰਿ ਗਯੇ
ਬੀਰ ਇਕ ਸਭਿਨਿ ਮਾਂਹਿ। ਮੁਖ ਸਮਸ ਸੇਤੈ ਬਡ ਬੈਸ ਜਾਂਹਿ। ਸਭਿ
ਦਿਸ਼ਿਨਿ ਝਿਝਕ ਬਾਹਤਿ ਪ੍ਰਹਾਰੈ। ਇਕ ਮੁਗਲ ਕੰਧ ਕਰਵਾਰ ਝਾਰਿ ॥
੧੭ ॥ ਹਯ ਤਰੇ ਗੋਰਿ ਕਰਿ ਕੋਪ ਸਾਥ। ਪੁਨ ਦੁਤਿਯ ਦਿਸ਼ਾ ਹੁਇ ਖੜਗ
ਹਾਥ। ਝਿਝਕਾਇ ਸਭਿਨਿ ਇਕ ਕੈ ਪ੍ਰਹਾਰੈ। ਰਹੈ ਦਿਸ਼ਾ ਮੁਗਲ ਢੁਕੇ
ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ੧੮ ॥ ਪਰਵੇਖ ਜਥਾ ਸਸਿ ਸੂਰ ਪਾਇ। ਤਿਮ ਗਰਜ ਬੀਚ
ਸਭਿ ਮਹਿ ਸੁਹਾਇ। ਬਹੁ ਕਰਤਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਨਿਜ ਬਚਾਇ। ਇਤ
ਉਤ ਫਿਰੇਤਿ ਸੋਭਨਿ ਘਾਇ ॥ ੧੯ ॥ ਇਕ ਅਲੀਬੇਗ ਤੋਮਰ ਉਭਾਰਿ।
ਹੁਇ ਬਾਮ ਦਿਸ਼ਾ ਕੀਨੋ ਪ੍ਰਹਾਰ। ਲਗਿ ਗਯੇ ਬਬਰੈ ਫੋਰਜੈ ਬਿਸਾਲ।
ਪੁਨ ਚਲਜੈ ਕਾਢ ਕਰਿ ਮਨੈ ਮਾਰੈ ॥ ੨੦ ॥ ਬਹੁ ਰੂਧ ਰਿਦੇ ਨਹਿ ਘਾਵ-
ਜਾਨ। ਤਿਹ ਗੈਲ ਹੋਇ ਕਰਿ ਹਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ॥ ਸੋ ਲਯੇ ਗੋਰ, ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਨ
ਨਾਸ। ਬਹੁ ਤੁਰਕ ਆਨਿ ਕਰਿ ਢੁਕੇ ਪਾਸ ॥ ੨੧ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਬਹੁ
ਖਾਇ ਖਾਇ। ਪੁਨ ਪਹੁੰਚਿ ਪਹੁੰਚਿ ਰਿਪੁ ਘਾਇ ਘਾਇ। ਤਬਿ ਗਿਰਜੈ ਆਪ
ਬਹੁ ਰਿਪੁਨਿ ਮਾਰਿ*। ਚਵਿ ਗਾ ਬਿਮਾਨ ਬਡ ਮੇਦ ਧਾਰਿ* ॥ ੨੨ ॥ ਪਿਖਿ
ਲਲਾਬੇਗ ਬਿਸਮਜੈ ਬਿਲੇਦ। ਬਹੁ ਲਰਜੈ ਬਹਾਦਰ ਓਜਵੇਦ। ਗੁਰ
ਸੁਭਟ ਬਡੇ ਲਸਕਰ ਖਪਾਇ। ਹੁਇ ਟੁਕ ਟੁਕ ਹਯ ਜੁਤਿ ਨਸਾਇ ॥ ੨੩ ॥

*ਲੋਗਾ ਵਾਰ। *ਬੜਾ ਸੂਰਮਾ ਹੋ ਕੇ। *ਦਾੜਾ ਚਿੰਟਾ। *ਖਿਝ ਖਿਝਕੇ ਵਾਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।
*ਖਿਝ ਖਿਝਕੇ। *ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। *ਜਿਵੇਂ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਦੋ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। *ਸਭ ਦੇ
ਵਿਚਕਾਰ। *ਪਸਲੀਆਂ ਦਾ ਪਿਜਰ [ਪੰ, ਸਰੀਰ ਦਾ ਅਚਾਲਾ ਤੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ। ਹੇਠਲੀ
ਪਸਲੀ ਤੋਂ ਲੈ ਗਿੱਚੀ ਤਕ]। *ਮਾਨੋਂ ਮਾਰ ਲਿਆ ਸੁ। *ਜੇਠੇ ਨੇ ਮਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ।
*ਜੇਠੇ ਸਮੇਤ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ।

*ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਨਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਪਾਠ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:- ਹੁਇ ਟੁਕ
ਟੁਕ ਰਣ ਮੇਰ ਮਾਂਹਿ। ਬਹੁ ਮਾਰ ਮਾਰ ਗਿਰ ਪਹਿਸਿ ਜਾਂਹਿ। ਤੇ ਜਿਕ ਲਿਖਤੀ ਨਸਖੇ ਵਿਚ
ਸੰਕ ੨੨ ਦੀ ਚੌਪਈ ਦੀਆਂ ਕੋਵਲ ਦੇ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਪਰਲਾ ਪਾਠ ਨਹੀਂ
ਲਿਖਿਆ।

ਬਿਨ ਤ੍ਰਾਸ ਲਰਤ ਨਹਿ ਗਿਨਹਿ ਬਿੰਦ। ਬਹੁ ਤੁਰਕ ਮਾਰਿ ਗਰਜਤਿ
ਬਿਲੰਦ। ਇਮ ਗੁਰ ਘਿਰਹਿ ਜਬਿ ਬੀਚ ਆਇ। ਗਹਿ ਲੋਹਿ ਘੋਰ ਕਿਮ
ਜਾਨ ਪਾਇ॥੨੪॥ ਜੈ ਕਰਹਿ ਬਹੁਤ ਸਸਤ੍ਰਨਿ ਪ੍ਰਹਾਰਾਹਬਜਾਰ ਮਾਰਿ ਦੈ
ਹੈਂ ਸੰਘਾਰ-। ਇਤ ਭਯੋ ਜੁਧ ਜੇਠੇ ਪੁਰੰਡ। ਗੁਰ ਪੁਰੀ ਪਹੁੰਚਿ ਹੁਇ ਖੰਡ
ਖੰਡ ॥ ੨੫ ॥ ਉਤ ਜਾਤੀ ਮਲਕ ਰਿਸਾਇ ਧਾਇ। ਜਹਿ ਸਮਸਬੇਗ
ਤਹਿ ਅੱਗ ਜਾਇ। ਖੈਚੀ ਕਮਾਨ ਮਾਰੇ ਖਤੰਗ। ਲਗਿ ਗਏ ਪਾਰ ਭੇ ਫੋਰ
ਅੰਗ ॥੨੬॥ ਚਰੜਤਿ ਚਾਪ, ਮੁਕਤੀਤਿ^੧ਤੀਰ। ਖਰੜਤਿ ਖੋਲ, ਭਰੜਤਿ
ਭੀਰੁ^੨। ਵਰੜਤਿ^੩ਢਾਲ, ਸੜਕਤਿ^੪ਤੋਗ। ਛੁਟਕਤਿ ਲਹੂ, ਵਰੜਤਿ ਧੋਗਿ
॥੨੭॥ ਬਹਿਰੇਤਿ ਮਰਤਿ^੫, ਭਹਿਰੇਤਿ ਭਾਗ^੬। ਬਹਿਕਤਿ^੭ਖੜਗ ਜਿਨ ਸੋਲ
ਲਾਗਿ। ਇਮ ਮਚੀ ਮਾਰ ਘਮਸਾਨ ਘਾਲਿ। ਬਹੁ ਗਿਰਤਿ ਬੀਰ ਅਰੁ ਤੁਰੰਗ
ਜਾਲ ॥ ੨੮ ॥ ਢੁਕਿ ਨੇਰ ਮਲਕ ਜਾਤੀ ਰਿਸਾਇ। ਪਿਖਿ ਸਮਸਬੇਗ
ਕੇ ਘਾਲ ਘਾਇ। ਕਰਿ ਢਾਲ ਅੱਗ ਨਿਜ ਕੇ ਬਚਾਇ। ਹੁਇ ਗਯੋ ਦੂਰ
ਬਾਜੀ ਧਵਾਇ ॥ ੨੯ ॥ ਤਬਿ ਅਪਨਿ ਆਪ ਕੇ ਬਲ ਸੰਭਾਲ। ਬਲਵਾਨ
ਬਾਜ ਤੇ ਕਰਿ ਉਤਾਲ। ਢਿਗ ਭਯੋ ਆਇ ਕਰਿ ਖੜਗ ਨੰਗਿ। ਕਰ ਕੋ
ਉਭਾਰਿ ਬਡ ਬੇਗ ਸੰਗ ॥ ੩੦ ॥ ਕੀਨੋ ਪ੍ਰਹਾਰ ਤਨ ਸੁਭਟ ਬਿੱਪੂ। ਰਲ
ਚਤੁਰ ਹਾਥ ਧਰਿ ਸਿਪਰ^੮ਛਿੱਪੂ। ਲੀਨਸਿ ਬਚਾਇ ਆਪਨ ਸਰੀਰ। ਉਰ
ਭਯੋ ਕੋਪ ਬਿਨ ਤ੍ਰਾਸ ਧੀਰ ॥ ੩੧ ॥ ਅਤਿ ਨਿਕਟਿ ਤੁਰੰਗ ਲਰਿ ਆਪ
ਮਾਂਹਿ^੯। ਦਿਜ ਕੇ^{੧੦}ਬਿਲੰਦ ਅਰੁ ਬਕਿਯ ਨਾਂਹਿ^{੧੧}। ਹਟਿ ਤੁਰਤਪਛੰਡਾ ਮਾਰਿ
ਦੀਨਿ। ਹਯ ਬਲੀ ਤੁਰਕ ਕੋ ਬਕਤਿ ਕੀਨਿ॥੩੨॥ ਲਗਿ ਸਮਸਬੇਗ ਕੀ
ਜਾਂਘ ਚੋਟ। ਕਰਿ ਰਹਜੈ ਜਤਨ, ਹੁਇ ਕਹਾਂ ਓਟ। ਦਿਜ^{੧੨}ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਧਾਰਿ ਹਯ
ਤਾੜ ਫੋਰ। ਪੁਨ ਕਰਜੈ ਆਨਿ ਕਰਿ ਤੁਰਕ ਨੇਰ ॥ ੩੩ ॥ ਮਾਰਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨ
ਲਗਿ ਕੀਨ ਘਾਇ। ਸਿਰ ਪਰਜੈ ਜਾਇ ਭੂ ਪਰ ਲੁਠਾਇ^{੧੩}। ਜਿਮ ਪਕੜੈ
ਹੋਇ ਫਲ ਡਾਲ ਸੰਗ। ਤਿਸ ਹਤਹਿ ਲਸਟਕਾ ਗਿਰਹਿ ਭੀਗ^{੧੪} ॥੩੪॥
ਧਰ ਮਹਤਿ^{੧੫}ਤੁਰੰਗ ਆਗੇ ਚਲੰਤਿ^{੧੬}। ਪਗ ਢਸੇ ਰਕਾਬਨ ਮਹਿ ਗਿਰੇਤਿ।

^੧ਛੱਟਦੇ ਹਨ। ^੨(ਤੀਰ ਵੱਲਕੋ) ਖੋਦ ਖੜਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਾਇਰ ਡਰਦੇ ਹਨ। ^੩ਹੋਣ ਉੱਪਰ
ਕਰਕੇ ਘਮਾਉਣਾ। ^੪ਹਲਦੀ ਹੈ। ^੫ਕੰਥ ਕੇ ਮਰਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਜੇ ਟਿਕਦੇ ਹਨ ਮਰਦੇ ਹਨ।
^੬ਜੇ ਡਰਦੇ ਹਨ ਕਜਦੇ ਹਨ। ^੭ਲਿਖਕਦੀਆਂ ਹਨ। ^੮ਢਾਲ। ^੯ਘੋੜੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪੋ
ਵਿਚ ਲੜ ਪਏ। ^{੧੦}ਦਿਜ ਦਾ (ਘੋੜਾ)। ^{੧੧}ਬਕਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ^{੧੨}ਭਾਵ ਜਾਤੀ
ਮਲਕ ਨੇ। ^{੧੩}ਲੁੱਛਦਾ। ^{੧੪}ਸੋਟੀ ਮਾਰਿਆਂ ਟੁੱਟਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ^{੧੫}ਧੜ ਸਮੇਤ। ^{੧੬}ਚੱਲ ਪਿਆ।

ਜਬਿ ਚਲੈ ਅੰਗੁ ਤਰ ਲਟਕ ਆਇ^੧ । ਤਿਭਕੈ^੨ ਤੁਰੰਗ ਕਰਿ ਬੇਗ
 ਧਾਇ ॥੩੫॥ ਜਨੈ ਜਨੈ ਚਲੈ^੩ ਅੰਚੈ ਸੁ ਜਾਇ । ਤਨੈ ਤਨੈ ਤੁਮੈ^੪
 ਸਬਦੁ ਜੁ ਉਠਾਇ^੫ । ਨਹਿ ਟਿਕਹਿ ਕਿਤਹੁ ਭਾਜੈ ਫਿਰੈ^੬ । ਪਰ ਕੋ
 ਘਸੀਟ ਅਤਿਸੈ ਡਰੈ^੭ ॥੩੬॥ ਸਭਿ ਸੈਨ ਬਿਖੈ ਇਤ ਉਤ ਸੁ ਜਾਇ। ਜਹਿ
 ਲਲਾਬੇਗ ਲਰਿ ਕਸ਼ਟ ਪਾਇ । ਘੋਰਾ ਪਛਾਨਿ ਧਰ ਲਟਕ ਦੇਖਿ^੮ । ਮਰਿ
 ਗਯੋ ਜਾਨਿ, ਸੋਕਤਿ ਬਿਸੇਖ ॥ ੩੭ ॥ ਫਿਰ ਮੁਕਾਲ ਹੋਰਿ ਕਹਿ:—‘ਅਸੁ
 ਚਿਨਾਰ’। ਇਹੁ ਸਮਸਬੇਗ ਕੇ ਤਰ ਉਦਾਰ^੯। ਨਹਿ ਮੁੰਡ ਸੰਗ, ਲਟਕੈ^{੧੦}
 ਰੁੰਡ^{੧੧} । ਭਿਰ ਮਰੈ ਹੋਇ ਰਣ ਮੈ ਪ੍ਰਚੈ^{੧੨} ॥੩੮॥ ਤਬਿ ਕਹੈ ਤਾਹਿ ‘ਤੁਮ
 ਲਖੈ ਜੋਇ’। ਬਿਨ ਮੁੰਡ ਤੁਰੰਗ ਜੁਤ ਰੁੰਡ ਸੋਇ। ਗਤਿ ਹੋਤਿ ਭਟਨਿ ਕੀ
 ਜਿਮ ਸੁ ਜੰਗ। ਸੋ ਭਈ^{੧੩} ਲਖਹੁ, ਕਟ ਜਾਹਿ ਅੰਗ^{੧੪} ॥੩੯॥ ਸੁਨਿ ਲਲਾਬੇਗ
 ਕੇ ਸੋਕ ਭਾਰ^{੧੫}। ‘ਪਰਵਾਰ ਮੋਰ ਨਰ’^{੧੬} ਭੇ ਸੰਘਾਰ। ਜਾਨੀ ਨ ਰੀਤਿ ਇਮ
 ਮੋਹਿ ਹੋਇ^{੧੭}। ਲਰਿਬੇ ਫਰੋਸਤੈ ਸੰਗ ਜੋਇ ॥੪੦॥ ਇਹ ਕਰਨਹਾਰ ਕਸਾਮਤ
 ਬਿਲੀਦ। ਨਹਿ ਸਕੈ ਜਾਨਿ, ਲਖਿ ਸੈਨ ਬਿੰਦ। ਦਲ ਗੁਰੁ ਕੇਰ^{੧੮}। ਮੈਂ ਅਲਪ
 ਜਾਨਿ। ਲਖਿ ਕੈ, ਸੁਖੇਨ ਕਰਿ ਦੇਉ ਹਾਨ^{੧੯} ॥੪੧॥ ਇੰਤਜਾਇਕ ਬਾਕ ਕਹਿ
 ਕਰਿ ਰੁੰਦਿਤਿ । ਪਛੁਤਾਇ ਅਧਿਕ ਸਿਕਟ ਭਰੈ^{੨੦} । ਨਿਜ ਮਿੱਤੁ ਰਿਦੈ
 ਨਿਸਚੈ ਸੁ ਕੀਨਿ । ਨਹਿ ਜਿਯਨਿ ਆਸ ਭਾ ਅਨੰਦ ਹੀਨ ॥ ੪੨ ॥

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ‘ਭਾਈ ਜੋਠਾ ਸਾਸਰੀਓ ਬੰਧ’ ਪੁਸਤਕ ਚਲਨਣੇ ਨਾਮ ਵੇਦਿ ਪੰਛਾਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥੫੩॥

੫੩. [ਲਲਾ ਬੇਗ ਬੰਧ] ।

ਦੇਹਗ ॥ ਰੋਦਤਿ ਸੋਕਤਿ ਹੋਰਿ ਕਰਿ ਹੁਤੋ ਮੁਸਾਹਿਬ ਪਾਸ। ਗੁਲ ਖਾਂ ਨਾਮ
 ਪਠਾਨ ਕੋ ਬੋਲੈ ਸੁਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥੧॥ ਭਜੈ ਛੰਦ ॥ ‘ਲਲਾਬੇਗ। ਸੋਕੈ ਨ
 ਕੀਜੈ ਸੁਜਾਨ’। ਸਮੇ ਜੰਗ ਕੇ ਜਾਨਿ ਲੀਜੈ ਮਹਾਨਾ । ਫਤੇ ਹੋਇ ਕੈ ਹਾਰ
 ਏਕੋ ਸੁ ਪਾਵੈ । ਲਰੈਂ ਬੀਰ ਸਾਰੇ ਇਹੀ ਰੀਤਿ ਭਾਵੈ ॥੨॥ ਤਜੈ ਜੰਗ ਜੋਧਾ
 ਬੁਰੀ ਬਾਤ ਹੋਵੈ । ਦੁਹੂੰ ਲੋਕ ਕੇ ਮੋਦ, ਤਾਰੀਫ^੧ ਖੋਵੈ । ਬਡੇ ਆਪ ਦਾਨ,
 ਕਹੈ ਕੌਨ ਸਜਾਨੈ?। ਭਲੀ ਬਾਤ ਜੋਤੀ ਸਭੈ ਬੁੱਧਿ ਜਾਨੈ ॥੩॥ ਰਚੀ ਆਪ
 ਮੋਲਾ ਬਨੈ ਅੰਗੁ ਸੋਈ । ਸਹੈਂ ਸੀਸ ਸਾਰੇ ਨ ਮੋਰੈ ਸੁ ਕੋਈ । ਕਹਾਂ ਹੋਤਿ

^੧ਘੋੜਾ। ਅੰਗੋ ਚਲਿਆ ਤਾਂ(ਧੜ)ਹੇਠਾਂ ਲਟਕ ਪਿਆ। ^੨ਰੁਬਕਿਆ। ^੩ਚਲੇ(ਘੋੜਾ)। ^੪ਤਰਦਾ ਹੈ
 (ਘੋੜਾ) ਜੋ (ਘਸੀਟਨ ਦਾ) ਸ਼ਬਦ ਉਠਦਾ ਹੈ। ^੫ਧੜ ਲਟਕਦਾ ਵੇਖਕੇ। ^੬ਵੇਖਕੇ ਕਿਹਾ ਘੋੜਾ
 ਪਛਾਣ। ^੭ਹੇਠਾਂ ਸੀ। ^੮ਬੇ ਸਿਰਾ ਧੜ। ^੯ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਪਛਾਣਿਆਂ ਹੈ। ^{੧੦}ਭਾਰੀ। ^{੧੧}ਮੋਰੇ
 ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਨਰ। ^{੧੨}ਮੋਰੇ ਨਾਲ ਅੱਸੀ ਹੋਵੇਗੀ। ^{੧੩}ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਲ। ^{੧੪}ਜਸ। ^{੧੫}ਪਾ:—ਭਲੀ।

ਰੋਏ ਮਿਟੈ ਨਾਂਹਿ ਕੈਸੇ । ਲਰੇ ਅੰਗੂ ਹੂੰ ਚਵੇ ਆਪ ਜੈਸੇ ॥ ੪ ॥ ਹਜੇ ਨ
 ਕਰੈਂ ਤੋਹਿ ਤਾਰੀਫ ਸਾਗਰਖੋ ਲਾਜ ਆਛੈ, ਕਰੇ ਨਾਂਹਿ ਟਾਰੇ। ਗੁਲਿਖਾਨ
 ਕੇ ਬੈਨ ਜਾਨੇ ਸੁਜਾਨੇ^੧ । ਲਲਾਬੇਗ ਨੇ ਸ਼ੋਕ ਤਮਾਗਜੋ ਮਹਾਨੇ ॥ ੫ ॥
 ਕਰਜੇ ਓਤਸਾਹਿ ਰਿਦੈਧੀਰ ਧਾਰੋਗੁਰੂ ਸੰਗ ਚਾਹੈ—ਭਿਰੋਂ ਜੰਗ ਭਾਰੇ—ਹੁਤੋ
 ਵੇਜ ਖਾਂ ਪਾਸ ਦੀਨੀ ਦਲੇਰੀ । ‘ਅਹੈਂ ਪਾਣ ਜੋ ਲੋ ਸੁਨੇ ਬਾਤ ਮੇਰੀ ॥ ੬ ॥
 ਗੁਰੂ ਕੇ ਗਹੈਂ ਕੈ ਹਭੈਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਮਾਰੈਂ। ਤਬੈ ਸ਼ਾਹ ਕੇ ਪਾਸ ਆਪਾ ਦਿਖਾਰੈਂ
 ਨਹੀਂ ਤੋ ਇਹਾਂ ਥੀਰ ਖੇਤੇ ਮਝਾਰਾ । ਸਰੀਰੇ ਤਜੈਂਗੇ ਸਹੈਂ ਖੰਗ ਧਾਰਾ’ ॥
 ੭ ॥ ਇਹੀ ਬਾਤ ਆਛੀ ਲਲਾਬੇਗ ਮਾਨੀ । ਚਲਜੇ ਸਾਮ੍ਹੇ ਜੰਗ ਕੇ ਹੇਤੁ
 ਮਾਨੀ । ਬਜੈ ਸੰਗ ਧੌਂਸਾ ਜੁਝਾਉ ਬਡੇਰਾ । ਲਰੈ ਬੇਰਿ ਦੋ^੨ ਚਾਵ ਠਾਨੈ
 ਘਨੇਰਾ ॥ ੮ ॥ ਹਕਾ ਹਾਕ ਬਾਜੀ^੩, ਲਖੈ ਪ੍ਰਾਨ ਅੰਤਾਨ ਜਾਨਜੇ ਪਰੇ ਆਜ
 ਕੋਉ ਬਚੇਤਾ। ਭਏ ਸਾਮ੍ਹੇ ਤੁੰਦ ਤਾਜੀ^੪ ਕੁਦਾਏ। ਗਹੈ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੀਖੇ ਤੁਫੇਰੀ
 ਚਲਾਏ ॥ ੯ ॥ ਕਿਨੂੰ ਚਾਂਪ ਲੀਨੇ ਸੁ ਬਾਨੈ ਸੰਧਾਨੇ^੫ । ਧਰੇ ਦੀਹ^੬ ਨੇਜੇ
 ਕਿ ਸਾਰੀ ਮਹਾਨੇ । ਕਰਜੇ ਹੇਲ^੭, ਮੇਲਜੇ ਭਟੈ ਸ਼ੋਰ ਭਾਰੇ । ‘ਨਹੀਂ ਜਾਨਿ
 ਦੀਜੈ ਗਹੈਂ ਕੈ ਪ੍ਰਹਾਰੇ’ ॥ ੧੦ ॥ ਗੁਰੂ ਸੁਰ ਠਾਂਵੇ ਪਿਖੇ—ਸ਼ੱਤ੍ਰੁ ਆਏ । ਨਹੀਂ
 ਭਾਜਤੇ, ਪ੍ਰਾਨ ਚਾਹੈਂ ਖਪਾਏ—। ਬਡੀਚੁੰਗ ਬਾਂਧੇ ਮਿਲੇ ਨੇਰੋਂਕੀਨੇ। ਤੁਫੇਗਾਨ
 ਗੋਰੀ ਤਬੈ ਫੋਰਿ ਦੀਨੇ ॥ ੧੧ ॥ ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਭੇੜ ਮਾਚਜੇ ਦੁਹੇਲਾ^੮ ।
 ਸਟਾਸਾਟ ਸੇਲੇ ਭਈ ਰੇਲ ਪੇਲਾ^੯ । ਚਲੇ ਤੀਰ ਤੀਖੇ ਲਗੇ ਅੰਗ ਗਾਢੇ।
 ਛੁਟੇ ਸ਼੍ਰੋਣ ਚਾਲਜੇ ਮਹਾਂ ਰੋਸ ਬਾਢੇ ॥ ੧੨ ॥ ਚਲੇ ਆਇ ਸੂਧੇ^{੧੦} ਮਿਲੇ ਤੁੰਡ
 ਨੇਰੇ। ਅਪੇ ਆਪ ਮੈਂ ਜੰਗ ਮਾਚਿਤਿ ਹੋਰੇ। ਪਰੀ ਕੂਕ ਭਾਰੀ ਸੁਨੈ ਦੂਰ ਜੋਈ।
 ਲਗੀ ਛੁਟਿ ਗੋਰੀ ਤਜੇ ਪ੍ਰਾਨ ਕੋਈ ॥ ੧੩ ॥ ਮਹਾਂ ਜੁਧ ਮਾਚਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ
 ਅਨੰਦੇ । ਲਯੋ ਚਾਂਪ ਗਾਢੇ^{੧੧} ਤਜੈਂ ਤੀਰ ਬਿੰਦੇ । ਕਹਜੇ ਜੋਧ ਸੇਂ^{੧੨} ਜੰਗ
 ਕੀਨੇ ਬਡੇਰੇ । ਨਹੀਂ ਅੰਗੂ ਜਾਵੇ, ਪਿਖੇ ਥੀਰ ! ਭੇਰੇ^{੧੩} ॥ ੧੪ ॥ ਬਡੀ ਰਾਤ
 ਕੇ ਬਿੰਦ ਬੈਰੀ ਲਰੰਤੇ। ਖਪਾਏ ਘਨੇ ਮਾਰਿ ਦੋਹੀ ਦੁਰੰਤੇ^{੧੪} । ਛੁਟੇਂ ਤੀਰਗੋਰੀ
 ਬਚਾਵੇ ਸਰੀਰੇ । ਭਯੋ ਅੰਤ ਸ਼ੱਤ੍ਰੁਨਿ, ਜੀਤੇ ਸੁ ਧੀਰੇ^{੧੫} ॥ ੧੫ ॥ ਗੁਰੂ ਬੈਨ

^੧ਨੀਂਦਾ । ^੨ਸਾਜਾਇਆਂ ਵਾਲੇ । ^੩(ਅੰਗੇ) ਦੇ ਵੇਰ ਲੜ ਚੁਕਾ ਸੀ । ^੪ਸ਼ੋਰ ਪਿਆ । ^੫ਘੋੜੇ ।
^੬ਗੋਰ ਸਿੰਧਿਆ । ^੭ਭਾਰੀ । ^੮ਹੱਲਾ ਕੀਤਾ । ^੯ਕਠਨ । ^{੧੦}ਧਕੇਧਕੀ । ^{੧੧}ਸਿੱਧੇ ਚਲੇ ਆਏ ।
^{੧੨}ਕਰੜਾ । ^{੧੩}ਭੇੜ, ਲੜਾਈ । ^{੧੪}ਲੁਕ ਗਏ । ^{੧੫}ਧੀਰਜ-ਨਾਲ (ਹੁਣ) ਜਿੱਤ ਲਈਏ ।

ਮਾਨਜੇ ਅਮੋਰੇ ਪਛਾਨਜੇ । ਕਰਜੇ ਭੀਮ ਜੁਧੇ ਦਲੇ ਫੂਰ ਹਾਨਜੇ । ਕਛੁ
ਅੰਗ ਮੈਂ ਘਾਵ ਲਾਗੇ ਦਿਖੰਤੇ । ਸ਼੍ਰਮ ਹੋਤਿ ਭਾ ਖੇਤ ਘੋਰਾ ਭੁਮੰਤੇ ॥ ੧੬॥
ਬਿਧੀਚੰਦ ਚਾਹੈ ਬਰੇ ਸ਼ੱਤ ਮੱਧੀਬਧੈਂ ਏਕ ਬਾਰੀ ਕਰੈਂ ਜੁਧਸੁਧੈਂ । ਗੁਰੂ ਜੀ
ਨਿਵਾਰਜੇ ਉਚਾਰਜੇ 'ਬਿਰੀਜੈ' । ਲਗੇ ਘਾਵ ਅੰਗੇ, ਸ਼੍ਰਮ ਜਾਨਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧੭॥
ਅਬੈ ਅੰਤ ਕੋ ਜੁਧ ਦੇਖੇ ਹਮਾਰਾ । ਲਲਾਬੇਗ ਕੇ ਸਾਬ ਖੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰਾ । ਜਿਤੀ
ਸ਼ਾਹ ਕੀ ਸੈਨ ਜੋਧਾ ਕਹਾਵੈ । ਮਚੈ* ਮਾਰ ਐਸੀ, ਨਹੀਂ ਸ਼ੇਖ ਪਾਵੈ ॥ ੧੮ ॥
ਬਿਧੀ ਜੋਧ ਦੇਨੇ ਕਹਜੇ ਨੰਮਿ ਹੈ ਕੈ । 'ਸਮੈ' ਆਪ ਕੇ ਕੌਨ ਹੈ ਹੈ ਅਰੈ ਕੈ ।
ਨਹੀਂ ਦੇਵ ਦੌਤਾਨਿ ਮੈਂ ਬੀਰ ਕੋਈ । ਕਹਾਂ ਬਾਪੁਰੇ' ਮਾਨੁਖਾ ਜੁਨ ਜੋਈ
॥ ੧੯ ॥ ਕਹੋ ਏਕ ਵਾਰੇ ਤਿਲੋਕੀ ਬਿਨਾਸੇ । ਰਚੇ ਫੋਰ ਤੈਸੇ, ਕਰੇ ਮੂਢ
ਸਾਂਸੇ' । ਇਤੇ ਬੋਲਤੇ ਆਪ ਮਾਂਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਇਤੇ ਬੀਰ ਆਏ ਮਹਾਂ
ਜੋਰ ਘਾਲਾ ॥ ੨੦ ॥ ਤੁਫੰਗਾਨਿ ਤੀਰਾਨਿ ਨੇਜਾਨਿ ਸੰਗਾ । ਮਹਾਂ ਕੋਪ ਧਾਰੇ
ਕਰੇ ਘਾਵ ਅੰਗਾ । ਗਿਰੇ ਬੀਰ ਮਾਰੇ ਹਲਾਹਲ ਹੋਈ । ਪਰਜੇ, ਹੋਲ
ਘਾਲਜੇ ਮਿਟਜੇ ਨਾਂਹਿ ਕੋਈ ॥ ੨੧ ॥ ਗੁਰੂ ਜਾਨਿ ਲੀਨੀ, ਤਜੇ ਪ੍ਰਾਨ ਸਾਰੇ ।
ਲਯੋ ਚਾਂਪ ਗਾਵੇ ਤ੍ਰਿਖੇ ਤੀਰ ਮਾਰੇ । ਬਿਧੈ ਬਿੰਦ ਬੈਰੀ ਪਰੇ ਜਾਇ ਭੂ ਮੈਂ* ।
ਇਕੋ, ਦੋਇ, ਤੀਜੇ ਹਤੇ, ਕੋਇ ਭੂਮੈ ॥ ੨੨ ॥ ਭਏ ਟੋਲ ਆਗੇ ਰਿਪੁ ਸਾਮੁ-
ਹਾਏ । ਲਲਾਬੇਗ ਦੇਖੇ ਗੁਰੂ ਆਪ ਆਏ । ਚਹੈ ਚਿੱਤ ਜੋਧੁ ਭਈ ਬਾਤ
ਸੋਈ । ਅਬੈ ਜੰਗ ਮੋਰੇ ਗੁਰ ਸੰਗ ਹੋਈ- ॥ ੨੩ ॥ ਭਯੋ ਟੋਲ ਆਗੇ ਗੁਰੂ
ਜਨੋਂ ਨਿਹਾਰੇ । ਤਕੇ ਤੀਰ ਤੀਖੇ ਧਨੁ ਐਂਚ ਮਾਰੇ । ਹਯੋ ਅੰਗ ਬੀਧੋ' ਲਗੇ
ਘਾਵ ਜਾਈ । ਛੁਟਜੇ ਸ਼੍ਰੋਣ ਬਿੰਦੈ ਸੁ ਧਾਰਾ ਚਲਾਈ ॥ ੨੪ ॥ ਸੁਹੇਲਾ
ਪਿਖਜੇ ਘਾਵ ਲਾਗੇ ਘਨੇਰੇ । ਰਿਦੇ ਰੋਸ ਜਾਗਜੇ ਗੁਰੂ ਕੋਬਡੇਰੇ । ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਅੰਗੂ
ਚੋਰੇ ਖਤੀਰੀ ਨਿਕਾਸੇ । ਕੁਦੰਡ ਸੰਧਾਂਨੇ* ਬਿਖੀ ਸੇ' ਪ੍ਰਕਾਸੇ ॥ ੨੫ ॥ ਕਰਜੇ
ਜੋਰ ਘੋਰੇ ਲਗਜੇ ਕਾਨ ਹਾਥੀ* । ਲਲਾਬੇਗ ਸੋਹੇ ਤਜਜੇ ਬੇਗ ਸਾਥੀ । ਚਲਜੇ
ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਸ਼ੁਕ ਬਾਨੀ ਮਹਾਨਾ । ਉਡਜੇ ਪੰਖ ਧਾਰੇ ਫਨੀ* ਕੇ ਸਮਾਨਾ ॥ ੨੬ ॥
ਲਗਜੇ ਭਾਲ ਮੈਂ* ਤਾਤਕਾਲੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਾ । ਲਲਾਬੇਗ ਘੋਰਾ ਬਲੀ ਜੋ ਵਿਸੇਸ਼ਾ ।

*ਅ+ਮੋੜ=ਨਾ ਮੋੜਨੇ ਜੋਗ । *ਮਨੁ ਕੀਤਾ । *ਠਹਿਰੇ । *ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਵਾਰ । *ਬਚਣਾ ਨਾ
ਪਾਵੇ । *ਬਰੋਬਰ । *ਵਿਚਾਰੇ । *ਸਿਸਾ, ਸ਼ੱਕ [ਸਿੰ, ਸੰਸਯ । ਗ੍ਰਾਮੀ: ਹਿੰਦੀ, ਸਾਸਾ] । *ਜੋਰ ਪੈ ਗਿਆ
੧੦ ਧਰਤੀ ਤੇ । ੧੧ (ਘਾਉ ਖਾਕੇ) ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ । ੧੨ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਗਏ । ੧੩ ਧਨੁਖ ਵਿਚ
ਚੜਾਏ । ੧੪ ਸਰਪ ਵਤ । ੧੫ ਕੰਨਾਂ ਤਕ (ਖਿੱਚਿਆ) ਹੱਥ ਜਾ ਲਗਾ । ੧੬ ਸਰਪ ।
੧੭ (ਘੋੜੇ ਦੇ) ਮੱਥੇ ਵਿਚ । *ਪਾ:-ਪਾਏ ।

ਘਨੇ ਦੀਨ ਮੇਲੇ^੧ ਚਲਾਕੇ ਬਡੇਰਾ । ਪਿਛਾਰੀ ਨਿਕਾਸਨੇ ਪਰਜੇ ਪਾਰ,
 ਫੇਰਾ^੨ ॥੨੭॥ ਗਾਡੇ ਜਾਇ ਭੂ ਮੈਂ, ਸਲੋਹੁ ਸੁਰੰਗਾ^੩ ਗਿਰਜੇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਘੋਰਾ ਸਜੇ
 ਜੀਨ^੪ ਚੰਗਾ । ਲਲਾਬੇਗ ਨੇ ਬੇਗ ਤੇ ਤਜਾਗਿ ਦੀਨਾ । ਮਹਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਤੇ ਤੀਰ
 ਤਜਾਗੇ ਪ੍ਰਬੀਨਾ ॥ ੨੮ ॥ ਸਹੇਲਾ ਅਮੋਲਾ ਤਕੈ ਤਾਂਹਿ ਮਾਰੈ । ਦਯੋ
 ਬੀਧ ਆਗੇ ਸ਼ਿਤਾਬੀ ਪ੍ਰਹਾਰੈ । ਰਿਦੇ ਭਾਲ ਮੈਂ^੫ ਤੀਰ ਲਾਗੇ ਘਨੇਰੇ ।
 ਗਿਰਜੇ ਜੰਗ ਖੇਤੀ ਹਤਜੇ ਤਾਂਹਿ ਬੇਰੇ ॥ ੨੯ ॥ ਬਡੇ ਭਾਗ ਜਾਂਕੇ ਗੁਰੂ
 ਅੰਗ ਸੰਗੇ । ਮਿਲੇ ਸੋ ਰਹੇ, ਪ੍ਰਾਨ ਤਜਾਗੇ ਤੁਰੰਗੇ । ਗਯੇ ਦੇਵਲੋਕ ਤਜੇ
 ਸੋਕ ਮੋਹੇ । ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਫੇਰੀ ਜਗੀ ਬੀਚ ਹੋਹੀ ॥ ੩੦ ॥ ਬਿਧੀਰੇਦ
 ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਕਹਜੇ ਹੋਹਿ ਨੇਰੇ । ‘ਚਢੇ ਔਰ ਘੋਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਯਾਹਿ ਬੇਰੇ’ ਗੁਰੂ ਧਰਮ
 ਜੁੱਧੇ ਬਿਚਾਰਜੇ ਉਚਾਰੇ^੬ । ‘ਖਰੇ ਅੱਗ ਬੈਰੀ ਹਯੇ ਤਾਂਹਿ ਮਾਰੈ ॥ ੩੧ ॥
 ਨਹੀਂ ਔਰ ਲੀਨੇ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਬੀਚ ਠਾਂਢੇ । ਅਹੈ ਸੰਮੁਖੀ, ਜੰਗ ਕੇ ਚਾਵ
 ਬਾਢੇ । ਤਥਾ ਜਾਨਿ ਮੋਹੀ ਅਰੁਢੇ ਨ ਘੋਰੇ^੭ । ਅਬੈ ਜੰਗ ਖਰੀ ਕਰੈ
 ਭੇਰ ਘੋਰੇ’ ॥ ੩੨ ॥ ਕਹਜੇ ਬਾਕ ਅੰਸੇ, ਭਏ ਫੇਰ ਸੋਹੇ^੮ । ਕਰਾਚੋਲ
 ਅੰਚਜੇ, ਕਰੀ ਬੰਕ ਭੋਹੇ । ਲਲਾਬੇਗ ਕੇ ਅੱਗ ਆਯੋ ਪਠਾਨਾ । ਮਹਾਂ ਕ੍ਰੋਧ
 ਤੇ ਸੰਗ ਤਾਂਕੇ ਬਖਾਨਾ^੯ ॥ ੩੩ ॥ ‘ਗੁਰੂ ਔਰ ਮੇਰੇ ਨ ਬੀਚੇ ਪਰੀਜੈ । ਟਰੇ
 ਆਨ ਥਾਨੀ, ਮਰੀਜੈ ਕਿ ਜੀਜੈ । ਇਨੇ ਸੰਗ ਜੰਗੇ ਕਰੋ ਆਪ ਆਛਾ । ਮਰੈ
 ਕੇ ਸੰਘਾਰੇ, ਨਹੀਂ ਆਨ ਬਾਛਾ ॥ ੩੪ ॥ ਕਿਧੋਂ ਸਾਹੁ ਕੇ ਬਾਜ ਲੈ ਕੇ
 ਚਲੈਗੇ । ਕਿਧੋਂ ਪ੍ਰਾਨ ਦੇ ਸੰਗ ਧੂਲੀ ਮਿਲੈਗੇ । ਖਰੇ ਦੂਰ ਹੈ ਕੇ ਤਮਾਸ਼ੇ
 ਪਿਖੀਜੈ । ਕਿਧੋਂ ਔਰ ਜੋਧਾਨਿ ਸੋ ਜੁੱਧ ਕੀਜੈ’ ॥ ੩੫ ॥ ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਸਾਰੇ
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਟਾਏ । ਮਚਜੇ ਦੰਦ^{੧੦} ਜੁੱਧੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨੀ ਚਲਾਏ । ਕਬੈ ਨੇਰ ਢੁਕੈ
 ਕਬੈ ਦੂਰ ਹੋਵੈ । ਦੁਹੂੰ ਬੀਰ ਬਾਂਕੇ ਹਤੈ ਘਾਤ ਜੋਵੈ ॥ ੩੬ ॥ ਦੁਹੂੰ ਕੀਰਤੀ
 ਚਾਹਿ, ਚੌਧੇ ਜੁਝਾਰੇ । ਦੁਹੂੰ ਸੈਨ ਕੇ ਸੂਰ ਸੁਆਮੀ ਉਦਾਰੇ । ਬਿਜੈ ਬਾਛਿ ਦੋਉ
 ਰਸੈ ਬੀਰ ਭੀਨੇ । ਦੁਹੂੰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿੰਦਨਾ ਕਮਾਈ ਪ੍ਰਬੀਨੇ ॥ ੩੭ ॥ ਦੁਹੂੰ
 ਜੁੱਧ ਜੈਤਾ^{੧੧} ਘਨੇ ਜੰਗ ਕੀਨੇ । ਹਯੇ ਹੀਨ ਦੋਨੇ, ਰਣ ਧਰਮ ਚੀਨੇ । ਦੁਹੂੰ

^੧ਬਹੁਤ ਮੁੱਲ ਤਾਰਿਆ ਸੀ । ^੨ਫਿਰ..... । ^੩ਥਾਨੀ । ^੪ਮੱਥੇ ਤੇ ਛਾਤੀ ਵਿਚ । ^੫ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ
 ਦਾ ਸੁਧ ਕਰਨਾ (ਚਾਹੀਏ, ਇਹ) ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਿਹਾ । ^੬ਘੋੜੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਾਂਗੇ । ^੭ਜੰਗ ਵਿਚ
 ਖੰਡੇ ਦਾ ਡਿਆਨਕ ਭੇੜ ਕਰਾਂਗੇ । ^੮ਸਾਹਮਣੇ । ^੯(ਲਲਾ ਬੇਗ) ਨੇ ਕਿਹਾ । ^{੧੦}ਦੋਹਾਂ ਦਾ ।
^{੧੧}ਜੁੱਧ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ।

ਦਾਵ ਤਾਕੈਂ ਅਰੈਂ ਆਪ ਮਾਂਹੀ॥ਮਨੈਂ ਸ਼ੇਰ ਦੋਨੈਂ ਮਿਟੈਂ ਪਾਇ ਨਾਹੀਂ॥੩੮॥
 ਰੁਪੇ ਬੀਰ ਦੋਨੈਂ ਗਜੈਰਾਜ ਭਾਰੇ । ਬਡੇ ਦੇਤ ਧਾਰੀ, ਮਹਾਂ ਛੋਭ ਵਾਰੇ॥ਦੁਹੂੰ
 ਢਾਲ ਵੋਈ ਵਕਾ ਦੂਕ ਕੀਨੀ । ਦੁਹੂੰ ਖੱਗ ਧਾਰੀ ਮਤੀ ਕੋਪ ਭੀਨੀ॥੩੯॥
 ਲਲਾਬੈਗ ਧਾਯੋ ਕਰਾਚੋਲੈ ਮਾਰਾ । ਗੁਰੂ ਢਾਲ ਪੈ ਲੀਨਿ ਓਜੈ ਸੰਭਾਰਾ॥
 ਕਹਜੈ ਵਾਰ ਔਰੇ ਕਰੇ ਘਾਤ ਪੈਕੋਪਿਛਾਰੀ ਬਿਸੁਰੈਂ ਗਿਰੈਂ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋ ਕੈ॥
 ੪੦ ॥ ਦਲੇਰੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਹਾਨੀ ਪਛਾਨੀ । ਕਰੈ ਵਾਰ ਤੇ ਵਾਰ ਕੋ ਖੱਗ
 ਪਾਨੀ॥ ਪੁਨੈਂ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਸਾਬੈ ਕਰਜੈ ਨੇਰ ਆਯੋ । ਚਹਜੈ ਮਾਰਿਥੇ ਹਾਥ ਉਚੇ
 ਉਠਾਯੋ॥ ੪੧ ॥ ਕਰੀ ਢਾਲ ਸੋਹੈਂ ਨਿਭੈ ਹੋਇ ਆਗੇ । ਗੁਰੂ ਜੀ ਚਲਾਯੋ
 ਰਿਦੈ ਕੋਪ ਜਾਗੇ॥ਲਲਾਬੈਗ ਨੇ ਆਪ ਨਾਂਹੀ ਪ੍ਰਹਾਰਜੈ । ਗੁਰੂ ਵਾਰ ਤੇ ਅੰਗ
 ਸਾਰੇ ਉਥਾਰਜੈ॥ ੪੨ ॥ ਕਰੀ ਢਾਲ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਇਤੈ ਉਤ ਹੋਯੋ । ਪਹੁੰਚੇ ਗੁਰੂ
 ਜੀ, ਗਯੋ ਦੂਰ ਜੋਯੋ । ‘ਖਰੋ ਹੋਹੁ ਗੀਦੀ ਕਹਾਂ ਜਾਨਿ ਪਾਵੈਂ । ਦਿਜੈ ਵਾਰ
 ਮੇਰੇ ਕਹਾਂ ਲੋ ਬਚਾਵੈਂ’॥ ੪੩ ॥ ਸੁਨੇ ਬੈਨ ਕੋਪਜੈ ਲਲਾਬੈਗ ਬੀਰੇ ।
 ਬਿਰਜੈ ਫੇਰ ਐਸੇ ਰਿਦੈ ਧਾਰਿ ਧੀਰੇ॥ ਭਯੋ ਸਾਮਹੇ ਜਜੈਂ ਬਿਖੀਂ ਹੋਇ ਭਾਰੇ॥
 ਦਬੈ ਪੂਛ ਤੇ ਕਾਟਿਥੇ ਕੋ ਪਧਾਰੇ॥੪੪॥ਪ੍ਰਹਾਰੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ ਕਈ ਵਾਰ ਕੀਨੇ॥
 ਤਬਾ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਧਾਰੇ ਗੁਰੂ ਓਟ ਲੀਨੇ॥ਧਰੀ ਹਾਥ ਬਾਮੇ ਬਡੀ ਢਾਲ ਭਾਰੀ ।
 ਦੁਤੀ ਹਾਥ ਮਾਂਹੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ ਸੰਭਾਰੀ॥ ੪੫ ॥ ਤਰੇ ਵਾਰ ਤਾਕਜੈ ਪ੍ਰਹਾਰੈ
 ਸਮਾਨਾ॥ਕਰੀ ਓਟ ਤਾਹੀ ਲਲਾਬੈਗਜਾਨਾ॥-ਤਰੇ ਦਾਵ ਕੋ ਮੈਂ ਬਚਾਵੈਂ-
 ਚਹੰਤਾ । ਕਰੀ ਢਾਲ ਆਗੇ ਸੁ ਪੈਰੀ ਰੁਪੰਤਾ॥੪੬॥ ਗੁਰੂ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਤੇ ਹਾਥ
 ਉਚੇ ਉਭਾਰਾ । ਕਰਾਚੋਲੈ ਬਾਹਜੈ, ਲਗੀ ਜਾਇ ਧਾਰਾ । ਬਹੀਂ ਕੰਠ ਮੈਂ
 ਪਾਰ ਭੀ ਰੀਤਿ ਐਸੇ॥ ਕਰੇ ਕਾਟ ਸਾਂਬੁਣ ਕੋ ਤਾਰ ਜੈਸੇ॥ ੪੭ ॥ ਗਿਰਜੈ
 ਸੀਸ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਰਹੇ ਨੈਨ ਬਾਯੋ॥ ਮਨੈਂ ਸ਼ੀਘ੍ਰਲੈ ਬਾਯੂ॥ ਸ਼ਾਖਾ ਗਿਰਾਯੋ ।
 ਬਿਨਾ ਮੁੰਡ ਤੇ ਰੁੰਡ ਭੂ ਮੈਂ ਪਰਜੈ ਹੋਤਰੂ ਮੂਲ ਛਿੰਨੈ॥ ਮਨੈਂ ਸੋ ਗਿਰਜੈ ਹੋ॥
 ੪੮ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਰਹਜੈ ਬਚਾਵਤਿ ਤਰੇ ਕੋ ਉਪਰ ਭਯੋ ਪ੍ਰਹਾਰ । ਪ੍ਰਾਨ
 ਤੁਜਾਗਿ ਗਮਨਜੈ ਭਿਸਤ ਸਤਿਗੁਰ ਅੱਗ ਨਿਹਾਰਿ॥੪੯॥

ਪੈਰ(ਪਿੰਡੇ)ਹਟਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ । *ਤਲਵਾਰ [ਫਾਂ,ਕਰਾਚੁਰ] । *ਹੱਥ ਤਲਵਾਰ ਲੋਕੇ । *ਸਰਪ ।
 * (ਸੋਪ ਵੀ) ਪੂਛ ਵੱਬਣ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਟਣ ਨੂੰ ਦੌੜਦਾ ਹੈ । * (ਖਾਨ ਨੇ) ਮੰਨਿਆ
 (-ਅਨੁਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ) ਹੇਠੋਂ ਦੀ ਵਾਰ ਤੱਕ ਕੇ ਮਾਰਨਗੇ । (ਅ) ਹੇਠੋਂ ਦੀ ਤੱਕਕੇ ਮਿਲਵਾਂ
 ਵਾਰ ਮਾਰਨਗੇ । *ਇਹ ਜਾਣਕੇ ਲਲਾ ਬੈਗ ਨੇ (ਉਸ ਪਾਸੇਓਂ) ਬਚਾਉ ਕੀਤਾ । *ਬੰਸੁਕੇ ।
 *ਨੈਨ ਹੇਠੇ ਰਹਿ ਗਏ । *ਨਲੀਦੋਰ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਨੇ । *ਬਿੱਖ ਜਜ਼੍ਜੇਂ ਕਟਿਆ ।

ਇਹੋ ਸਪਤੰਗ ਰਾਜ 'ਏਸਾ'ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਸ਼ੇ ॥ ਪੜੇ ॥

੫੪. [ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਬੇਗਲਲਾ ਕੋ ਮਾਰਿ ਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਇ ਪ੍ਰਮੋਦ । ਫਤੇ ਲੀਨਿ
ਬਝ ਜੰਗ ਕੀ ਹਟੇ ਪਾਛਲੀ ਕੋਦ ॥ ੧ ॥ ਸੈਯਾਭੇਦ ॥ ਦਿਯੋ ਹੁਕਮ ਸਭਿ
ਸੈਨਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ 'ਹੇਲ' ਕਰਹੁ ਤੁਰਕਨਿ ਪਰ ਧਾਇ । ਅਰਹਿ ਸੁ ਕਟਹੁ
ਮਿਲਹਿ ਸੇ ਛੋਰਹੁ, ਤਜਾਗੈ ਸਸਤ੍ਰ ਸੁਲੇਹੁ ਬਚਾਇ। ਸਰਬ ਚਮੁੰ ਪਤਿ ਹੋਤਿ
ਭਯੋ ਹਤਿ, ਬਿਨ ਭੁਪਤਿ ਕੋ ਲਰ ਨ ਸਕਾਇ। ਕਰਹੁ ਫਤੇ, ਅਥਿ ਅੰਤ
ਭਯੋ ਰਲ, ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭਯੇ ਸਹਾਇ' ॥੨॥ ਸੁਨਿ ਆਇਸੁ ਕੋ ਗਹੀ
ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਬਾਜ ਸਮਾਨ ਗਏ ਸਭਿ ਸੂਰ। ਮਨਹੁ ਮ੍ਰਿਗਨਿ ਪਰ ਕੇਹਰਿ ਦੌਰੇ
'ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ' ਕਰਿ ਭਰੇ ਗਰੂਰ । ਜੋ ਸਨਮੁਖ ਹੁਇ ਤਜੈ ਤੁਫੰਗਨਿ,
ਤੋਮਰ ਤੀਰ ਤੁਰਕ ਭਟ ਭੁਗਸਭਿ ਪਰ ਪਰੀ ਮਾਰ*ਇਕ ਸਮਸਰ*ਹੁੰਡ
ਮੁੰਡ ਕਰਿ ਮੇਲੇ ਧੁਰਿ॥੩॥ ਕੈਠ ਕਟਜੇ ਕਿਹ, ਭੁਜਾ ਤੁੰਡ ਕਿਹ, ਸਿਰ ਪਰ
ਬਜੀ ਕਾਂਹਿ ਕਰਵਾਰਾ ਕੁਛਕ ਅਰੇ ਪੁਨ ਭਾਜਿ ਪਰੇ ਤਹਿ, ਕਿਸ ਨੇ ਤਜਾਗ
ਦੀਨਿ ਹੱਥਮਾਰ । ਕੋ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਖਰੋ ਨਿਹੋਰਤਿ, 'ਗੁਰੂ ਦੁਹਾਈ' ਕਾਂਹਿ
ਉਚਾਰ' । ਦੀਨ ਭਯੇ ਤਿਲ ਦਾਤਨਿ ਗਹਿ ਕਰਿ^੧ ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੇਤਿਕ
ਪ੍ਰਾਨ ਉਬਾਰਿ^੨ ॥ ੪ ॥ ਜੰਗ ਖੇਤ ਮਹਿ ਫਤੇ ਭਈ ਗੁਰੁ ਜਬਹਿ 'ਦੁਹਾਈ'
ਤੁਰਕ ਪੁਕਾਰ । ਬਿਧੀਚੰਦ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਪਠਜੈ, 'ਦੀਨ' ਤਿਨ ਲੇਹੁ
ਉਬਾਰ' । ਗਯੋ ਤੁਰੰਗ ਧਵਾਵਤਿ ਦੇਖੇ ਬਰਜੇ ਭਟ 'ਨਹਿ' ਕੀਜਹਿ ਮਾਰ' ।
ਸਰਬ ਚਮੁੰ ਕੋ ਇਕਠੀ ਕਰਿ ਕੈ ਹਟਜੈ, ਬੋਲਿ 'ਸਤਿਗੁਰ ਜੈਕਾਰ' ॥
੫ ॥ ਜੋ ਘਾਇਲ ਗੁਰ ਬੀਰ ਪਰਜੈ ਰਲ ਤਿਸ ਕੀ ਸੁਧਿ ਕਰਿ ਲੀਨਿ
ਉਠਾਇ। ਦੁੰਦਭਿ ਦੀਹ ਜੀਤ ਕੇ ਬਾਜਤਿ ਸੁਭਟ ਪ੍ਰਮੋਦਤਿ ਭੇ ਸਮੁਦਾਇ ।
ਜੋਧ ਸਹਿਤ ਜਹਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕਰਤਿ ਕੁਲਾਹਲ ਕੋ ਤਹਿ ਆਇ ।
ਚਰਨ ਨਿਹੋਰਤਿ, ਸਭਿ ਕਰ ਜੋਰਤਿ, ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ॥
੬॥ ਸਭਿ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਜੈ ਸੇਭਾਰਨਿ ਬੁਝਤਿ ਜੋਧ ਸੰਗ ਸਤਿ ਭਾਇ^੩ ।
'ਗਮਨਹੁ ਸਿਵਰ, ਕਾਜ ਭਾ ਪੂਰਨ' ਇਮ ਕਹਿ ਗਮਨ ਕੀਨ ਹਰਖਾਇ ।
ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਮਹਿ ਉਤਰੇ ਆਇ ਸੁਗਿਨਵਾਏ ਜੋਧਾ ਸਮੁਦਾਇ । ਸੈਨਪਤੀ
^੧ਹੋਲਾ । ^੨ਚਲਾਵੇ । ^੩ਇਕੋ ਜੇਯੀ । ^੪ਕਈ ਉਚਾਰਦਾ ਹੈ । ^੫ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਘਾਹ ਲੈ ਕੇ ।
^੬ਕਈਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਨ ਬਚਾ ਲਏ । ^੭(ਜੋ) ਦੀਨ (ਹੋਏ ਹਨ) । ^੮ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ । (ਅ) ਸੱਚੇ
ਪਿਆਰ ਨਾਲ ।

*ਪਾ-ਸਰ=ਤਲਵਾਰ।

ਸਭਿ ਬੁਝਨ ਕੀਨਿ 'ਕੇਤਿਕ ਸੁਭਟ ਰਹੇ ਰਣ ਬਾਇ' १ ॥੭॥ ਗਿਨਿਕੈ
 ਸਭਿਨਿ ਆਨਿ ਸੁਧ ਦੀਨਸਿ ਮਹਾਰਾਜ। ਰਾਵਰ ਕੇ ਬੀਰ। ਜੋਧਰਾਇ ਕੀ
 ਚਮ੍ਹ ਸਹਿਤ ਸਭਿ ਪਹੁੰਚੇ ਸੁਰਗ ਜੁ ਤਨਾਗਿ ਸਰੀਰ। ਸਭਿ ਗਿਨਿ ਲੀਨਿ
 ਭਲੈ ਕਰਿ ਨਿਰਨੈ ਦੇ ਸੈ ਇਕ ਸਹੱਸੁ ਰਣ ਪੀਰ ॥੮॥ ਨਿਜ ਨਿਜ ਡੇਰੇ ਮਹਿ
 ਬਿਸਰਾਮੇ, ਘਾਇਲ ਸੁਭਟ ਕਿਤਿਕ ਲੇਂ ਸਾਰ। ਸਭਿ ਪਰ ਸੇਵਕ ਸੇਵਾ ਕੇ
 ਹਿਤ ਕਰੇ ਸਪੁਰਦ ਭਲੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਗਿ ਜੋਧਰਾਇ ਕੋ ਨਿਕਟਿ ਹਕਾਰਨੋ ਭਨ
 ਮਹਿ ਛਦ ਤੇ ਭਯੋ ਸੁਮਾਰ ॥੯॥ ਜਹਿ ਜਹਿ ਘਾਵ ਅਲਪ ਕੈ ਦੀਰਘ ਸਭਿ
 ਕੀ ਪੀਰ ਹਰੀ ਗੁਰ ਪੀਰ। ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਅਰੁ ਜਾਤੀ ਮਲਕ ਜੁ ਸਭਿ ਪਰ
 ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਡਾਰਿ ਸੁਖ ਪੀਗਨਹੀਂ ਛਦਨਿ ਕੋ 'ਕਸ਼ਟ ਰਹਨੋ ਕਿਸ, ਕਿਤਿਕ
 ਦਿਨਨਿ ਮਹਿ ਸੁੱਧ ਸਰੀਰ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਸਭਿ ਬਿਸਰਾਮੇ ਘੋਰਨਿ ਕੋ
 ਦੇ ਕਰਿ ਭਿਲ ਨੀਰ ॥੧੦॥ ਸਸਤ੍ਰ ਡਾਰਿ ਕਰਿ ਕਾਇਰ ਆਏ ਜਲ ਤਲਾਉ
 ਤੇ ਪਾਨ ਕਰੀਤਿ। ਹਸਨੇ ਖਾਨ ਦੂਤ ਸੇਂ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਦਲ ਬਿਖੇ ਰਏ
 ਅਚਵੰਤਿ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਨਰ ਗਨ ਭੇਜੇ 'ਜਹਿ ਜੇਠੇ ਕੀ ਲੋਥਦਿਖੰਤਿ।
 ਤਿਸ ਤੇ ਆਇ ਅਪਰ ਸਿਖ ਜੋਧਾ ਮਰੇ ਪਰੇ ਲਰਿਕੈ ਬਲਵੰਤਿ ॥ ੧੧ ॥
 ਸਭਿ ਇਕਠੇ ਕਰਿ ਦਾਹੁ ਦੇਹੁ ਤਿਨ, ਕਰਹੁ ਭਸਮ ਗਨ ਕਾਸ਼ਟ ਪਾਇ।
 ਗਰਤ ਖਨਹੁ ਇਕ ਦੀਰਘ ਨੀਕੋ ਜਿਸ ਮਹਿ ਤੁਰਕ ਪਰੈਂ ਸਮੁਦਾਇ।
 ਸਭਿਨਿ ਉਠਾਇ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰੀਯਹਿ ਸਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਕੇ ਸਹਿਤ ਸੁ ਲਜਾਇ।
 ਬੀਰ ਪੰਚ ਉਮਰਾਵ ਸੰਘਾਰੇ ਤਿਨ ਕੋ ਉਪਰ ਧਰਹੁ ਬਨਾਇ ॥ ੧੨ ॥
 ਤਿਸ ਪਰ ਅਧਿਕ ਮਿੱਤਕਾ ਡਾਰਹੁ ਕਰਹੁ ਸਬੰਡਲ' ਕਿਤਿਕ ਉਤੰਗ।
 ਇਕ ਸਮ ਬੈਠਨਿ ਹੋਤੁ ਬਨਾਵਹੁ ਬਿਲਮ ਨ ਕਰਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਸੰਗ'। ਸੁਨਿ
 ਕਰਿ ਨਰ ਗਨ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਕੋ ਜਾਇ ਚਿਨਾਰ ਕੀਨਿ ਭਟ ਅੰਗ। ਜੇਠੇ
 ਆਦਿਕ ਲੈ ਸਭਿ ਦਾਹੇ, ਜੋ ਰਣ ਖੇਤ ਗਿਰੇ ਭਨ ਭੰਗ ॥੧੩॥ ਨਰ ਗਨ
 ਲਗੇ ਗਰਤ ਕੋ ਖੇਦਨ ਜੇਤਿਕ ਤੁਰਕ ਬਚੇ ਸਮੁਦਾਇ। ਤਿਨ ਸਭਿਹਿਨਿ

१ ਡਾਵ ਮਰੇ ਹਨ। २ ੧੨੦੦ ਸੂਰਮੇ ३ ਛੋਟ ਲਗਣ ਨਾਲ ਜੁਆਮੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸਰੀਰ। ४ ਜੁਆਮੀ ਦਾ। ५ ਅਰਥਾਤ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਲ ਤੋਂ ਜੋ ਸ਼ਰਨ ਆਏ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਟੀ ਪਾਣੀ ਮਿਲੀ। ६ ਮਿੱਟੀ। ७ ਥੜਾ [ਸੰਸ; ਸਬੰਡਲ=ਯਗ ਲਈ ਠੀਕ ਕੀਤੀ ਜਿਸੀ ਆਇ]।

ਕੋ ਕਹਨੈ 'ਮ੍ਰਿਤਕ ਜੇ ਸਸਤੁ ਬਸਤੁ ਕੇ ਸਹਿਤ ਸੁ ਲਜਾਇ । ਅੰਗੀਕਾਰ
ਨ ਕਰਹੁ ਵਸਤੁ ਕੁਛ ਸਭਿ ਹੀ ਪਾਇ ਦੇਹੁ ਇਸ ਥਾਇ' । ਸੁਨਿ ਕਰਿ
ਲਗੇ ਕਰਨਿ ਬਿਧਿ ਤੈਸੀ ਜਾਇ ਖੇਤੁ ਤੇ ਲਜਾਇ ਉਚਾਇ ॥ ੧੪ ॥ ਮਰੇ
ਤੁਰਕ ਜੇ ਪਰੇ ਲਰੇ ਰਣ ਸਭਿਨਿ ਉਠਾਇ ਗਰਤ ਦੇਂ ਪਾਇ । ਘਨੇ ਸਿੱਖ
ਅਰੁ ਰਾਹਿਕ ਲਾਗੇ ਅਪਰ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ ਜੇ ਆਇ । ਗੁਰੁ ਹੁਕਮ ਕੋ ਮਾਨਿ
ਮਾਨਿ ਕਰਿ ਲੋਥ ਉਠਾਇ ਘਸੀਟਤਿ ਲਜਾਇ । ਸਸਤੁ ਬਸਤੁ ਕੇ ਸਹਿਤ
ਸੁ ਗੋਰਹਿ, ਪੂਰਨ ਕਰਨੈ ਤੁਰਤ ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੧੫ ॥ ਕੋ ਲਜਾਵਤਿ, ਕੋ
ਧਾਵਤਿ ਜਾਵਤਿ, ਭਏ ਅਨੰਦਤਿ ਜੇ ਗੁਰਜਾਨਿ। ਗਨ ਤੁਰਕਾਨ ਹਾਨਕਰਿ
ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਅਚਰਜ ਸਭਿ ਕੇ ਭਯੋ ਮਹਾਨ । ਜਹਿ ਜਹਿ ਸੁਨਤਿ ਪਿਖਿਨਿ
ਹਿਤ ਧਾਏ ਭਯੋ ਸਮੂਹ ਨਰਨ ਕੋ ਆਨ । ਗਰਤ ਪੂਰ ਕਰਿ ਉਪਰ ਧਰਿ
ਕਰਿ ਪੁਨ ਉਮਰਾਵ ਲਜਾਇ ਤਿਸ ਥਾਨ ॥ ੧੬ ॥ ਇਕ ਮਰਾਜ ਕੋ ਸਿੱਖ ਹੁਤੋ
ਬਿਚ ਕੰਬਰਬੇਗ ਲੋਥ ਕੋ ਦੇਖਿ । ਮੁਸ਼ਟ ਗਹੀ ਤਰਵਾਰ ਨਗਨ ਕੀ
ਜਿਸ ਕੀ ਕੀਮਤ ਹੁਤੀ ਵਿਸੇਖ । ਖਰ ਫੁਲਾਦ ਕੀ ਘੜੀ ਵਲਾਇਤ ਬਹੁ
ਹੀਦਰ ਕੋ ਤਿਸ ਨੇ ਪੇਖਿ । ਸੋ ਲੇ ਕਰਿ ਕਿਸ ਥਾਨ ਦੁਰਾਈ ਜਿਸ ਥਲ
ਕੋਇ ਨ ਸਕੈ ਪਰੇਖਿ ॥ ੧੭ ॥ ਗੁਰੁ ਭੈ ਧਾਰਿ ਛਪਾਵਨਿ ਕੀਨਸਿ ਮਹਾ
ਲੋਭ ਉਰ ਪਿਖਿ ਤਰਵਾਰ । ਅਪਰ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਤਹਿ ਕੁਛ ਲੀਨਸਿ ਪਾਇ
ਗਰਤ ਮਹਿ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ । ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਪਾਇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਗਨ ਉਪਰ ਕਰਨੈ
ਸਬੰਡਲ ਤੁੰਗ ਸੁਧਾਰਿ । ਸਭਿ ਬਨਾਇ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਵਿਗ ਕਹਨੈ
ਜਾਇ ਕਰਿ 'ਬਨਜੈ ਸੁ ਤਜਾਰ' ॥ ੧੮ ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਸੋਚ ਕਰੀ
ਸਭਿ, ਪੁਨ ਸਨਾਨ ਕਰਿ ਸਸਤੁ ਸਜਾਇ। ਦ੍ਰੈ ਘਟਕਾ ਦਿਨ ਰਹਨੈ ਤਬਹਿ
ਲਗਿ ਗਮਨੇ ਸੰਗ ਜੋਧ ਬੁਲਵਾਇ । ਬਜੀ ਜੀਤ ਕੀ ਬੰਬ ਬਿਸਾਲੀ ਭਏ
ਸਾਥ ਸਿਖ ਭਟ ਸਮੁਦਾਇ। ਚਢੇ ਸਬੰਡਲ ਪਰ ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਆਛੋ ਫਰਸ਼
ਤਹਾ ਕਰਿਵਾਇ ॥ ੧੯ ॥ ਬੈਠੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਲਗਾਇਵ ਗਾਵਨ ਲਲੀ
ਰਬਾਬੀ ਆਇ । ਸਗਲ ਮੁਦਿਤਿ ਮਨ 'ਪੈਨ ਪੈਨ' ਭਨਿ, ਕਰਹਿ ਜੇਗ
ਬਾਤਨਿ ਮੁਸਕਾਇ । ਸਭਿਨਿ ਸੁਨਾਇ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਸਿਖ ਮਰਾਜ ਕੋ
ਨਿਕਟਿ ਬੁਲਾਇ। ਕਹਨੈ 'ਤੈਂ ਜੁ ਤਰਵਾਰ ਦੁਰਾਈ ਲੇ ਆਵਹੁ ਅਬਿ ਦੇਹੁ
ਗਡਾਇ ॥ ੨੦ ॥ ਨਹੀਂ ਉਚਿਤ ਰਾਖਨ ਕੇ ਜਾਨਹੁ ਸੁਤੁਨਿ ਸਾਥ ਗਰਤ

ਭਾਵ ਸਿਹਤ ਤੁਰਕ ਬਚ ਰਹੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ । 'ਨਾਮ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੈ ।' 'ਨਗਾਂ ਵਾਲੀ ।
'ਦੇਖ ਨਾਂ ਸਕੇ ।' 'ਮਰਦਿਆਂ ।' 'ਉੱਚਾ ਥੋੜਾ ।'

ਦਿਹੁ ਭਾਰਿ' । ਗੁਨਿ ਤਿਨ ਸਮਝੈ:-ਕਿਸਹੁ ਕਹੈ ਹੁਇ, ਮਤਸਰ ਤੇ
 ਚਾਰੀ' ਸ ਉਚਾਰਿ-। ਨਹੀਂ ਲੋਭ ਤੇ ਗੁਰ ਬਚ ਮਾਨੈ, ਮੁਕਰ ਪਰਜੈ'ਨ
 ਲਈ ਤਰਵਾਰ'। ਤਿਸ ਮਨ ਕੀ ਗਤਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨਿ ਲਈ ਲੋਭੈ
 ਹਿਤ ਧਾਰਿ ॥ ੨੧ ॥ ਦਯੋ ਸਾਪ ਸਤਿਗੁਰ ਤਬਿ ਤਿਸ ਕੋ 'ਨਹੀਂ ਬਾਕ
 ਮਾਨੈ ਲਬ ਧਾਰਿ । ਰਾਖਨ ਕਰੀ, ਸੁ ਤੇਰੀ ਕੁਲ ਮਹਿ ਚਲਤਿ ਰਹੇਗੀ
 ਖਰੈ ਤਰਵਾਰ* । ਆਪਸ ਮਹਿ ਰਿਸ ਕਰਹਿ ਪੁਹਾਰੈਂ ਕਟੈਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ
 ਸੰਗ ਬਹੁ ਬਾਰ'। ਅਬਿ ਲੋ ਸਾਪ ਬਿਦਤਿ ਹੀ ਤਿਨ ਮੈਂ ਲਰਤਿ ਰਹੈਂ ਹੁਇ
 ਖੜਗ ਪੁਹਾਰ ॥ ੨੨ ॥ ਸਿਧੈ ਲਗਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬੈਠੇ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰਹੁ
 ਦਰਸਨ ਆਇ। ਪਿਖਿ ਰਣ ਕੋ ਘਮਸਾਨ ਘਨੇਰੋ, ਮਰੇ ਬਹੁਤ ਅਰਿ, ਉਰ
 ਬਿਸਮਾਇ। ਬੰਦਨ ਕਰਹਿ ਨਿਹਾਰਹਿ ਸਨਮੁਖ, ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਭੇਰ
 ਚਵਾਇ। ਅਦਭੁਤਿ ਸਹਿਤ ਸਰਬ ਹੀ ਹਰਖੇ ਸੰਘਰ' ਬਾਤ ਕਰਹਿ
 ਸਮੁਦਾਇ ॥ ੨੩ ॥ ਤਿਮਰ ਭਏ ਉਠਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਆਇ ਸਿਵਰ ਤੰਬੂ
 ਬਡ ਮਾਂਹਿ । ਚਾਰੁ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪੀਠ ਪਰ ਬੈਠੇ ਅਪਰ ਗਏ ਸਭਿ ਨਿਜ ਨਿਜ
 ਬਾਂਹਿ । ਖਾਨ ਪਾਨ ਮਨ ਭਾਵਤਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਪਤ ਜਥਾ ਮਨ ਚਿੰਤ
 ਮਿਟਾਹਿ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਸੁਫਤੈ ਬਡ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼ਨ ਮਹਿ ਬਿਦਤਾਹਿ
 ॥ ੨੪ ॥ ਜਾਮ ਜਾਮਨੀ ਜਾਗੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੌਚ ਸਨਾਨ ਧਮਾਨ ਕੇ

'ਚੁਗਲੀ। 'ਤ੍ਰਿਖੀ। 'ਨੇਗ ਦੀ। *ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਿਦਿਤ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗ ਦਾ
 ਕਾਰਣ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਲੋਭ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਗਰਬੀ, ਹੰਕਾਰੀ ਪਠਾਣਾਂ, ਮੁਗਲਾਂ
 (ਮਲਿਕਾਂ=ਬਿਰੋਧੀਆਂ) ਦਾ ਭੈ ਜੋ ਪੂਜਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨੀਵੇਂ ਚਾਤ ਹਾਂ, ਇਹ
 ਸੁਣੇ ਹੀ ਉੱਚੇ ਤੇ ਬਲੀ ਹਨ, ਇਹ ਮੋਹਨ ਮੰਦਰਾਂ ਦਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤੋੜਨੀ ਸੀ। ਇਹ ਅਸਲ
 ਸਿਖਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜੁਸੀਂ ਬੀ ਮੁਰਮੇ ਹੋ, ਸੁਤੰਤਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੋ; ਜੇ ਜਥੇਬੰਦ ਹੋਵੋ ਨਿਰਲੋਭ ਹੋਵੋ
 ਤੇ ਸੇਵਾ ਹਿਤ ਮਰਨਾ ਸਿੱਖ ਲਵੋ ਜਾਂ। ਜੰਗ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਵਿਚ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸਸਤ੍ਰ ਬਸਤਰ ਗਹਿਣੇ
 ਗਏ ਲੈਣੇ ਵਿਹਤ ਹਨ, ਪਰ ਲੋਭ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਚੁੱਕਾ ਹੋਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਵੈਰੀ ਦਾ
 ਕੁਛ ਬੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ। ਜਦ ਤਕ ਹੋਰ ਖੋਜ ਨਾਲ ਕੁਛ ਬਹੁ
 ਨਾ ਪਵੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਮਾਨ ਤੋਂ ਇਹੋ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜੰਗ ਬੀ ਅਸਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸੀ,
 ਕਿ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਜਬਰੀ ਤੇ ਅਨਿਆਈ ਨੂੰ ਹਟਾ ਖੋਲ੍ਹਨਾ ਨਹੀਂ, ਮੂੰਹ ਤੋੜਵਾਂ ਜਾਬ ਦੇਣਾ ਹੈ।
 ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਸਮਨ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਤੇ ਸਾੜਨਾ ਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਖਿਆਲ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ
 ਹੈ। ਬੜਾ ਬਣਾਫ਼ੇ ਉਪਰ ਧੋਨਰਾ ਬੀ ਉਸ ਮਹਾਨ ਜਾਗੂ ਦੇ ਦੇਤਨ ਲਈ ਹੋਸੀ ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ
 ਹਿੰਦੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨੀਵੇਂ ਹਾਂ ਤੇ ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ ਉੱਚੇ ਹਨ।

†ਇਹ ਧੌਲਾ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਅੰਕਰੀ ਅਰਥ ਲੇਵੇਂ ਹਨ।

ਠਾਨਿ । ਆਸਾਵਾਰ ਰਬਾਬੀ ਗਾਵਤਿ, ਭਜਨ ਹੋਤਿ ਵਲ ਬਿਖੈ ਮਹਾਨ ।
ਗੁਰ ਬਾਨੀ ਕੋ ਪਠਾਤਿ ਸੁਨਾਤਿ ਕੋ, ਹੋਵਤਿ ਬਰਖਾ ਸੁਧਾ ਸਮਾਨ । ਨਿਰ-
ਮਲ ਉਰ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤੇ ਸਿਖ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁ ਜਾਨ ॥੨੫॥ ਭਈ
ਪ੍ਰਾਤਿ ਪੁਨ ਸਭਾ ਲਗਾਇਵ ਜੋਧ ਸਲੋਮਸਾਹਿ ਚਲਿ ਆਇ । ਬਿਧੀਚੰਦ
ਦਿਜ ਜਾਤੀ ਮਲਕ ਸੁ ਬੈਠਤਿ ਭਏ ਸੁਭਟ ਸਮੁਦਾਇ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ
ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਹੋਰਿ ਹੋਰਿ ਸਗਰੇ ਹਰਖਾਇ ॥੨੬॥ ‘ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਮਲ,
ਬਡ ਆਰਿਫ’, ਸਮਸਰ ਨਹੀਂ ਜਗਤ ਮੈਂ ਕੋਇ । ਤੁਮ ਹੀ ਜੀਯ
ਜੈਤ ਕੇ ਦਾਤੇ, ਜਿਮਚਿਤ ਚਹੁ ਬਨਤਿ ਹੈ ਸੋਇ । ਮੋਕਹੁ ਹੁਕਮ ਅਹੈ
ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਕੋ, ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਿਮ ਸਿਦਕੀ ਹੋਇ । ਮਰੇ ਤੁਰਕ ਸਭਿ,
ਫਤੇ ਲਈ ਤੁਮ, ਬਿਦਤਿ ਜਗਤ ਮਹਿ ਜਸੁ ਕੋ ਜੋਇ ॥੨੭॥ ਮੁਸਕਾਵਤਿ
ਗੁਰੁ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ ‘ਸੁਬਾ ਕਾਬਲ ਕੋ ਬਨ ਜਾਇ । ਮਨਸਬ ਲਲਾਬੇਗ
ਕੋ ਲੈ ਹੈ ਗੁਰ ਕੀ ਸ਼ਰਨ ਪਰਜੈ ਫਲ ਪਾਇ । ਜੋਤਿਕ ਬਚੇ ਤੁਰਕ
ਲਿਹੁ ਸੰਗੇ ਸਾਹੁਜਹਾਂ ਕੋ ਸੁਧਿ ਦਿਹੁ ਪਾਇ । ਤਿਨ ਕੇ ਤੁਰੰਗ ਜੁ ਦਲ
ਮਹਿ ਆਏ ਸੇ ਤੁਝ ਕੋ ਦੇ ਹੈ ਫਿਰਵਾਇ’* ॥੨੮॥—ਸਹਿਤ ਸੈਨ ਸੁਤ
ਬੰਧਪ ਜੋਤਿਕ ਲਲਾਬੇਗ ਹਤਿ ਭਾ—ਕਹਿ ਜਾਇ । ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਹੁਕਮ
ਸਿਦਕ ਕੋ ਧਰਿ ਉਰ ਭਯੋ ਤਮਾਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਬਚ ਪਾਇ । ਸੰਗ ਤੁਰਕ ਸਹਿ
ਤੁਰੰਗ ਏਕ ਸੋ ਚਲਨ ਸਮੇ ਗੁਰ ਕੇ ਪਰਿ ਪਾਇ । ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੀ ਤਬਿ ਸ੍ਰੀ
ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਬਹੁ ਮੋਲਾ ਦੇ ਕਰਿ ਸਿਰੁਪਾਇ ॥੨੯॥ ਕਰਜੈ ਬਿਸਰਜਨ,
ਗਮਨਜੋ ਤੁਰਨ, ਨਿਸਬਾਸੁਰ ਮਹਿ ਚਲਿਬੋ ਕੀਨਿ । ਦੇਨਿ ਹੇਤੁ ਸੁਧ ਸ਼ੀਘ੍ਰ
ਕਰੋਤਾ, ਸਿਮਰਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਭੀਨ । ਲਵਪੁਰਿ ਪਛੁੰਚੈ ਮਹਾ
ਬਕਤਿ ਹੁਇ, ਕਿਤਿਕ ਬਿਹਾਲ† ਸੰਗ ਮਹਿਲੀਨਿਨਿਸ਼ ਪ੍ਰਭੁ†, ਘਾਇਲ
ਬਿਨ ਉਤਸਾਹਾ ਫਟੇ ਬਸਤੁ ਅਰੁ ਬਸਤੁ ਬਿਹੀਨ‡ ॥ ੩੦ ॥

ਜਿਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਹਿੰਦੋ ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ ‘ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਜੋਪਾਇ’ ਪਸੇਭ ਬਰਨਨੇ ਚੜ੍ਹ ਪੰਚਮਸ਼ੀ ਅੰਸੁ ॥ ੫੪ ॥

*ਕਰਾਮਾਤ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਤੇ ਮਹਾਨ ਗਿਆਨੀ ਹੋ ਆਪ । †ਸਿਦਕ ਵਾਲਾ ਹੋਵਾਂ । ‡ਮੁੜਵਾ
ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ । §ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਕੇ । ¶ਭਾਵ ਦੁਖੀ (ਆਦਮੀ) । ††ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ (=ਮੇਨਾਪਤਿ)
ਬਿਹੀਨ, ਸ਼ਖਸਾ, ਬਿਨ ਉਤਸਾਹੇ, ਕਪੜੇ ਫਟੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਬਸਤੁ ਹੀਨ ਸਨ ।

*ਘੋੜੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਵਾਪਸ ਵੇਣੇ ਫਿਰ ਉਹੋ ਨਿਰਲੋਭਤਾ ਤੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਬੀਰਤਾ ਹੈ ।

†ਪਾ—ਨਿਜ ਪ੍ਰਭੂ । ‡ਨਿਜ ਪਰ ।

੫੫ [ਹਸਨ ਖਾਂ ਕਾਬਲ ਦਾ ਸੂਫਾ ਬਣਿਆ] ।

ਹਰਾ ॥ ਅਪਨੇ ਆਪ ਦਿਖਾਇ ਕਰਿ ਜੇ ਪਹੁੰਚਿਰਿ ਵਿਗ ਸਾਹੁ^੧ । ਕਰਸੇ
ਸੁਨਾਵਨਿ ਕਿਤਿਕ ਕੋ-ਹੁਤੋ ਸੁ ਲਸਕਰ ਮਾਂਹੁ^੨-॥ ੧ ॥ ਸੈਯਾ ਛੰਦਾ ਸਾਹੁ
ਜਹਾਂ ਨਿਜ ਹਯਨਿ ਉਡੀਕਤਿ 'ਪਹੁੰਚਹਿ ਲਲਾਬੇਗ ਗੁਰ ਪਾਸ । ਕਰਹਿ
ਜੰਗ ਗੁਰ ਕੋ ਗਹਿ ਆਨਹਿ ਕਿਧੋਂ ਲਰਤਿ ਹੀ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸਿ । ਲਸਕਰ
ਘਨੇ ਸੰਗ ਤਿਸ ਗਮਨੈ ਕੋ ਲਹ ਪਰਹਿ ਬਿਜੈ ਕੀ ਆਸ^੩ । ਅਸੁਦਿਲ-
ਬਾਗ ਅਪਰ ਗੁਲਬਾਗਹਿ ਲਜਾਵਹਿ ਗੋ ਬਡ ਓਜ ਪ੍ਰਕਾਸ^੪ ॥ ੨ ॥ ਜਿਥੇ
ਕੋ ਗਏ ਨਹੀਂ ਸੁਧ ਆਈ ਰਣ ਹੋਯਹੁ ਕੋ ਨਹੀਂ ਮਹਾਂਨ ।-^੫ 'ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ
ਭੂਰਨ ਹੀ ਗਮਨੈ, ਨਹਿ ਬਿਸਰਾਮ ਕੀਨਿ ਕਿਸ ਥਾਨ-। ਏਕ ਬਾਰ ਇਹ
ਅਰਜੀ ਭੇਜੀ^੬, ਗੁਰ ਹਵਾਲ ਨਹਿ ਲਿਖਸੇ ਨ ਜਾਨਿ । ਕਹਾਂ ਭਯੋ ਕੋ
ਮਿਲਸੇ ਇਨਹੁ ਸੋ ਦੇ ਕਰਿ ਸੁੰਦਰ ਚਪਲ ਕਿਕਾਨ^੭ ॥ ੩ ॥ ਸਭਾ ਬਿਖੈ
ਉਮਰਾਵਨਿ ਕੋ ਵਿਗ ਸਾਹੁਜਹਾਂ ਇਮ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨਿ। ਸੁਨਤਿ ਸਲਾਬਤੁ-
ਖਾਨ ਭਨੈ ਭਬਿ, 'ਤਹਿ ਤੇ ਆਇਵ ਇਕ ਅਫਗਾਨ^੮। ਨਿਕਟਿ ਆਪ ਕੋ
ਅਬਿ ਮੈਂ ਆਵਤਿ, ਕਰਸੇ ਬਿਲੋਕਨ, ਬੁਝਨ ਠਾਨਿ^੯। ਕਹਸੇ ਤਹਿ-ਜੰਗਲ
ਕੋ ਦਿਸਿ ਤੇ ਲਲਾਬੇਗ ਸੰਗੀ ਮੁੜ ਜਾਨਿ-॥ ੪ ॥ ਇਤਨੀ ਸੁਨਤਿ
ਚਲਸੇ ਮੈਂ ਆਇਵ ਅਪਰ ਪਸੰਗ ਕਹਸੇ ਨਹਿ ਕੋਇ^{੧੦} । ਸਾਹੁ ਜਹਾਂ ਸੁਨਿ
ਚਹਤਿ ਭਯੋ ਭਬਿ^{੧੧} 'ਆਨਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਦੇਹਿ ਸੁਧ ਸੋਇ । ਪੈਰ ਬਿਖੈ ਰੋਕਹਿ
ਨਹਿ ਕੋਊ ਸਕਲ ਬਿਤੋਤ ਕਹੈ ਜਿਮ ਹੋਇ^{੧੨} । ਸੁਨਤਿ ਅਰਜਬੰਗੀ^{੧੩} ਭਬਿ
ਭੂਰਨ ਨਿਕਸਸੇ ਵਹਿਰ ਪਠਸੇ ਨਰ ਜੋਇ ॥ ੫ ॥ 'ਲਲਾਬੇਗ ਡੇਰੇ ਬਲ
ਗਮਨਹੁ ਤਹਿ ਨਵੀਨ ਆਏ ਅਸਵਾਰ । ਤਿਨ ਮਹਿ ਮੁਖਿ ਤਿਹ ਭੂਰਤ
ਹਕਾਰਹੁ ਹਜਰਤ ਅਧਿਕ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਧਾਰਿ^{੧੪}। ਸੁਨਤਿ ਧਾਇ ਗਮਨਸੇ ਹਯ
ਚਰਿ ਕੋ ਖੋਜਿ ਗਯੋ ਤਿਸ ਬਲ ਬਿਨਬਾਰ^{੧੫}। ਉਤਰਸੇ ਹੁਤੋ ਹਸਨ ਖਾਂ ਅਸੁ

^੧(ਹਸਨ ਖਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ) ਅਪਣਾ ਆਪ ਦਿਖਾਇਆ ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸਨ । ^੨ਤੇ (ਉਸਨੇ) ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੇਸਿਆ ਵੀ ਕਿ (ਉਹ ਲਲਾ ਬੇਗ ਦੇ) ਲਸਕਰ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ (ਤੇ ਉਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈ) । ^੩(ਉਸ) ਲਸਕਰ ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਕੌਣ ਵਿਜੈ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ । ^੪ਭਾਵ ਇਕ ਵੇਰ ਇਹ ਅਰਜੀ ਲਲਾ ਬੇਗ ਨੇ ਘੱਲੀ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਰਾਤ ਦਿਨ ਤੁਰੇ ਹੀ ਗਏ ਹਾਂ ਤੇ ਟਿਕੇ ਨਹੀਂ । ^੫ਪਠਾਣ । ^੬ਮੈਂ (ਉਸਤੇ) ਪੁੱਛਿਆ । ^੭ਅਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਅਰਦਲੀ । ^੮ਛੱਤੀ । ^੯ਪਾ:-ਨਿਸ ਦਿਨ ਮਨ ਮਹਿ ਗਟੀ ^{੧੦}ਪਾ:-ਅਤਿ ।

ਤੇ ਤਬਿਹੂੰ ਪਹੁੰਚਯੋ ਕਰਯੋ ਉਚਾਰ ॥੬॥ ‘ਹਜ਼ਰਤ ਤੋਹਿ ਹਕਾਰਤਿ
ਅਬਿ ਹੀ ਚਲਹੁ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਨਹਿ ਬਿਲਮ ਲਗਾਇ’। ਸੁਨਤਿ ਪਹਿਰ ਪੋਸਿਸ
ਬਹੁ ਮੇਲੀ ਗਮਨਯੋ ਸੰਗ ਪੌਰ ਪਰ ਆਇ। ਖਟੋ ਸਲਾਬਤ ਖਾਨ ਅਗਾਰੀ
ਲੇਕਰਿ ਮਾਖ ਗਯੋ ਅਗਵਾਇ। ਤਸਲੀ ਮਾਤ ਕਰਤ ਬਹੁ ਬਾਗ ਸਾਰ
ਜਹਾਂ ਫਿਗ ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਾਇ ॥੭॥ ਗੁਰਸਿਖ ਨਿਕਟਿ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਤਬਿ
ਬਹੁ ਬੁਧਿਵੇਤਿ ਨੀਤ ਕੰ ਰਜਾਨ। ਗੁਰ ਪਗ ਪੰਕਜ ਨਿਸ਼ਚਾ ਜਿਸ ਕੈ
ਰਿਦੈ ਕਮਾਵਤਿ ਸਿਦਕ ਮਹਾਨ। ਬਡਿ ਓਮਰਾਵ ਕਹਯੋ ਜਿਸ ਮਾਨਹਿ ਦੇ
ਹਜ਼ਰਤ ਕੋ ਸੀਖ ਸੁਜਾਨ। ਹਲਤ ਪਲਤ ਮਹਿ ਜਸ ਅਹੁ ਸੁਖ ਹੁਇ
ਕਹੈ ਬਾਤ ਸੁਭ ਲੋ ਸਤਿ ਮਾਨ ॥੮॥ ਹਸਨ ਖਾਨ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਕੋ ਪਿਖਿ
ਕਰਿ ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਤਬਿ ਬੁਝਨ ਕੀਨਿ। ‘ਕਹੁ ਕਿਮ ਭਈ ਗੁਰੁ ਸੰਗ ਮਿਲਿ
ਕਰਿ ਦੌਨ ਤੁਰੰਗਮ ਭੀ ਤੁਮ ਲੀਨ ?। ਮੇਲ ਕਰਯੋ ਕੈ ਲਰਯੋ ਸਾਮੁਹੇ
ਕਿਸ ਬਲ ਮਿਲੇ, ਗੁਰੁ ਕਿਤ ਚੀਨ ?। ਸਕਲ ਪ੍ਰਸੰਗ ਫੋਰ ਤੇ’ ਭਾਖਹੁ
ਲਲਾਬੇਗ ਜਿਮ ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਬੀਨ’ ॥੯॥ ਸੁਨਤਿ ਹਸਨ ਖਾਂ ਕਰ ਜੁਗ ਜੋਰੇ
‘ਹਜ਼ਰਤ ਜੀ ! ਤੁਮ ਦਏ ਚਢਾਇ ਪਹੁੰਚਨ ਤੁਰਤ ਤੁਰੀਦ ਕਰੀ ਬਹੁ*
ਲਲਾਬੇਗ ਸੋ ਲਖੀ ਰਜਾਇ’। ਕਰਯੋ ਕੂਚ ਤੁਰਨ ਹੀ ਗਮਨਯੋ ਨਹਿ ਬਿਸ-
ਰਾਮ ਕੀਨਿ ਕਿਸ ਬਾਇ। ਫੁਧਤਿ ਬਕਤਿ ਲਸਕਰ ਬਡ ਹੋਵ। ਬਿਰਯੋ ਨ
ਤਉ ਗਯੋ ਬਹੁਧਾਇ ॥੧੦॥ ਸੁਭਟ ਸਕਲ ਹੀ ਰਹੇ ਪ੍ਰਕਾਰਤਿ—ਆਗੇ ਕਾਜ
ਲਰਨ ਕੋ ਜੇਗ। ਨਹਿ ਲਸਕਰ ਤੇ ਹੁਇ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ—ਮੈਂ ਭੀ ਕਹਯੋ ਬਹੁਤ
ਤਿਨ ਸੰਗ। ਨਹਿ ਮਾਨੀ ਕਹਿ—ਸ਼ਾਹੁ ਹੁਕਮ ਇਮ, ਤੁਰਨ ਜਾਹੁ ਸੁ
ਲੇਹੁ ਤੁਰੰਗ—ਅਰਧ ਰਾਤਿ ਮਹਿ ਪਹੁੰਚੇ ਚਲਿ ਕਰਿ ਸੁਧ ਲੇ ਗੁਰ ਕੀ ਭਏ
ਨਿਸ਼ੰਗ ॥੧੧॥ ਦੀਹ ਦਮਾਮਨਿ ਦੁਹਰੀ ਚੈਬਨਿ ਦਿਏ ਬਜਾਇ ਗੁਰੁ ਦਲ
ਆਇ। ਛੁਟਤਿ ਤੀਰ ਤੁਪਕ ਅਹੁ ਤੋਮਰ ਮਾਰਿ ਮਾਰਿ ਕਾਰਿ ਰੌਰ ਮਚਾਇ।
ਤਿਸ ਛਿਨ ਭਯੋ ਸੀਤ ਅਤਿ ਐਸੇ ਨਹਿ ਆਗੇ ਹਮ ਦਿਖਯੋ ਕਦਾਇ।
ਖੁਲਹਿ ਨ ਹਾਥਨ ਉਸਰਤਿ ਅੰਗ ਜਿ ਸੁਭਟਨਿ ਤੋਹ ਬਜਾਰਗਰਾਇ ॥੧੨॥
ਹਤਨ ਹਰੀਫ* ਰਹਯੋ ਇਹ ਕਿਤ ਹੂੰ, ਨਹੀਂ ਸਸਤ੍ਰ ਕਰ ਪਕਰਯੋ ਜਾਇ।
ਜਨੁ ਰਸਰਿਨ ਸੰ* ਜੂਰ ਦਿਯੋ ਭਟ, ਭੇ ਬਜਾਕੁਲ, ਨਹਿ ਬਨਯੋ ਉਪਾਇ।

*ਬੋਲਕੇ । (ਅ) ਮੁੱਢ ਤੋਂ । *ਉਹ ਹੁਕਮ (ਆਪਦਾ) ਮੰਨਿਆ । *ਮਾਰਨਾ ਵੇਰੀ ਨੂੰ । *ਮਾਨੋਂ
ਹੋਮਿਆਂ ਨਾਲ । *ਪਾ.—ਤੁਮ ।

ਗੁਰ ਭਟ ਹੁਤੇ ਅਗਨਿ ਸੋ ਤਾਪਤਿ ਏਕਹਿ ਬਾਰ ਪਰੇ ਅਰਰਾਇ^੧। ਮਾਰ
ਮਾਰਿ ਬਹੁ ਚਮੁ ਖਪਾਈ, ਗਿਰੇ ਤੁਰੰਗਮ, ਭਟ ਸਮੁਦਾਇ ॥੧੩॥ ਅਪਰ
ਏਕ ਬਡ ਅਚਰਜ ਹੋਵਾ ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਭਟਨਿ ਕਰੇ ਪਹਾਰ^੨। ਬਹੁਰ ਨਿਕਸਿ
ਨਜਾਰੇ ਇਕਦਿਸਿ ਭੇ^੩, ਵਿਗ ਹੁਇਹੁਇ ਕਰਿ ਗੋਰਿਨਿ ਮਾਰ। ਲਖਿਅਰਿ
ਕੋ^੪ ਆਪਸ ਮੈਂ ਕਟਿਗੋ, ਬਚਿਬੇ ਹੋਤੁ ਨ ਕੀਨਿ ਸੰਭਾਰ। ਭੋਰ ਹੋਤਿ ਲੋ ਤੀਨ
ਭਾਗ ਦਲ ਬਿਨ ਮਾਰੇ ਹੀ ਭਏ ਸੰਘਾਰ ॥ ੧੪ ॥ ਚਹੇ ਵਿਵਸ ਉਮਰਾਵ
ਜਿ ਪੰਚਹੁ ਹੋਰਿ ਜੰਗ ਕੋ ਭਏ ਹਿਰਾਨ। ਸਭਿ ਦਲ ਲੋ ਕਰਿ ਗੁਰ ਕੇ ਸਨ-
ਮੁਖ ਲਰਨ ਹੋਤੁ ਬਜਵਾਇ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਉਮਡਯੋ ਹੱਥਜਾਰਨ ਕੋ ਪਕਰੇ,
ਉਤ ਤੇ ਭਏ ਗੁਰੁ ਸਵਧਾਨ। ਭੀਖਨ ਭਾ ਘਮਸਾਨ ਘਨੋਰੇ ਘਾਲਿਘਾਲਿ
ਘਾਵਨ ਕਰਿ ਹਾਨ ॥੧੫॥ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਿ ਗੁਰੁ ਨੇ ਮਾਰਯੋ ਬਲੀ ਕਾਬਲੀ
ਬੇਗ ਮਹਾਨ। ਤਨਕ ਜ਼ਖਮ ਗੁਰ ਕੇ ਤਨ ਲਾਗਯੋ ਨਹਿ ਮਾਨਯੋ ਤਿਮ ਹੀ
ਸਵਧਾਨ। ਲਲਾਬੇਗ ਸੋ ਜੰਗਪਰਯੋ ਪੁਨ ਅਸੁਗੁਲਬਾਰ। ਚਪਲਬਲਵਾਨ।
ਗੁਰੁ ਤਰੇ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭਯੋ ਤਬਿ ਲਗੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਤਜਾਗੇ ਪ੍ਰਾਨ ॥ ੧੬॥
ਰਿਸ ਕਰਿ ਗੁਰ ਤਬਿ ਲਲਾਬੇਗ ਕੋ ਕਰਯੋ ਸੰਘਾਰਨ ਗਹਿ ਤਰਵਾਰ।
ਚਤਰ ਸਹੱਸ੍ਰ ਗੁਰੁ ਦਲਮਹਿ ਤੇ ਦ੍ਰਾਵਸ ਸੈ ਸਭਿ ਭਏ ਸੰਘਾਰ। ਇਮਬਿਨ
ਨੀਤਿ ਆਪ ਕੋ ਲਸ਼ਕਰ ਮਰਯੋ ਸਰਬ ਹੀ ਲੋ ਕਰਿ ਹਾਰ। ਸੁਪਤਿ ਪਰੇ
ਰਣ ਖੇਤ ਬਿਖੈ ਸਭਿ, ਬਚੇ ਸੰਗ ਮਮ ਸੋ ਅਸਵਾਰ^੫ ॥ ੧੭ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ
ਸੁਨਿ ਬਿਸਮੈਂ ਹੈ ਕਰਿ ਰਿਦੈ ਬਿਖਾਵ ਅਧਿਕ ਉਪਜਾਇ। ‘ਕਹਾਂ ਕਹਿਰ
ਗੁਜਰਯੋ ਤਿਨ ਸਿਰ ਪਰ ਏਡੇ ਕਹਾਵਤਿ ਹੁਤੇ ਦਨਾਇ। ਰਾਜਨੀਤ ਮਹਿ
ਚਤੁਰ ਬਖਾਨਤਿ ਜਾਨਤਿ ਸਕਲ ਜੰਗ ਕੇ ਦਾਇ। ਕੁਛ ਨਹਿ ਸਰਯੋ, ਨ
ਕਰਯੋ ਓਜ ਕੋ, ਮਰਯੋ ਤੁਰਤ ਹੀ ਅਰਿ ਅਗੁਵਾਇ^੬ ॥ ੧੮ ॥ ਕਹਤਿ
ਹਸਨਖਾਂ^੭ ਅਬਿ ਕੇ ਰਣਮਹਿ, ਹਠਕਰਿ ਮਰਯੋ ਕਰਤਿ ਹੈਕਾਰ। ਰਾਜਨੀਤਿ
ਅਰੁ ਦਾਵ ਜੰਗ ਕੇ, ਲਸ਼ਕਰ ਸਭਿ ਕੀ ਕਰਨਿ ਸੰਭਾਰ। ਇੱਤਜਾਇਕ
ਮਤਿ ਸੁਰਤ ਵਿਸਾਰੀ ਮੁਝ ਆਦਿਕ ਬਹੁ ਰਹੇ ਪੁਕਾਰ। ਨਹਿ ਜਾਨੀ
ਨਹਿ ਮਾਨੀ ਕਿਸ ਕੀ, ਕਰਿ^੮ ਹਾਨੀ ਮੂਰਖਤਾ ਧਾਰਿ ॥੧੯॥ ਮੇਰੇ ਅਧਿਕ
ਅਨਾਦਰ ਕੀਨਾ, ਪੁਨ ਕਾਹਿਬੋ ਸਭਿ ਨੋ ਤਜਿ ਦੀਨ^੯। ਦੇਖਤਿ ਹਮਰੇ

^੧ਬੋਲ ਕੋ। ^੨ਭਾਵ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ^੩(ਆਸੀਂ ਇਹ) ਸਮਝਕੇ ਕਿ ਵੇਰੋ (ਨਾਲ ਲੜ ਰਹੇ ਹਾਂ)।

^੪ਲੀਤੀ। ^੫ਭਾਵ ਮੈਂ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਸਾਰੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦੇਣੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। *ਪਾ:-੩।

ਸਗਲ ਸਿਧਾਏ ਮਨਹੁ ਕਿਸੂ ਨੋ ਬੰਧਨ ਕੀਨਿ । ਨਿਸ ਮਹਿ ਸੀਤ ਸਮੂਹ
 ਲਗੇ ਤੇ ਪਿਗਲ ਲੁਵਨ ਕੇ ਸਮਾਚੀਨਾਦਿਨ ਮਹਿ ਕਰਿ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਮਾਰੇ
 ਇਮ ਗੁਰ ਫਤੇ ਸੁਗਮ ਹੀ ਲੀਨਿ^੧॥੨੦॥ ਸੁਨਤਿ ਵਜ਼ੀਰਖਾਨ ਗਰ ਸਿਖ
 ਕਹਿ 'ਕਈ ਬਾਰ ਪਤਿਆਰੇ' ਲੀਨਿ । ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਮਲ ਬਡ ਗੁਰ ਘਰ
 ਸ਼ੀਨਾਨਕ ਜੀ ਪਰਮ ਪ੍ਰਬੀਨ।ਪੀਰਨਪੀਰ ਭਏ ਜਗ ਜ਼ਾਹਰ ਅਰੇ ਸੁ ਹਾਰੇ
 ਸਭਿ ਨੋ ਚੀਨ । ਅਬਿ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਹੋਰਹੁ ਚਿਤ ਮਹਿ, ਨਹਿ ਮਤਿ ਮੈਂ
 ਆਵਹਿ ਕਸਾ ਕੀਨਿ । ੨੧ ॥ ਬਡੋ ਆਪ ਕੋ ਹਜ਼ਰਤ ਬਾਬਰ ਸ਼ੀ ਨਾਨਕ
 ਤੇ ਬਰ ਕੋ ਪਾਇ । ਰਾਜ ਲਿਯੋ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਆਦਿਕ ਸਭਿ ਖਾਨਨਿ ਤੇ ਦੇਸ਼
 ਛੁਟਾਇ । ਅਵਚਲ ਤਖਤ ਬਚਨ ਤੇ ਕੀਨਸਿ ਬਿਦਤਿ ਜਗਤ ਮਹਿ
 ਜਾਨੀ ਜਾਇ । ਮਿਲਜੇ ਏਮਨਾਵਾਦ ਗੁਰੂ ਸੰਗ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਬਰ ਲੀਨਿ
 ਰਿਝਾਇ ॥ ੨੨ ॥ ਭਯੋ ਹੁਮਾਊਂ ਸ਼ਾਹੁ ਬਹੁਰ ਜਬਿ ਸ਼ੀ ਅੰਗਦ ਤੇ ਬਰ ਕੋ
 ਲੀਨਿ । ਦਿੱਲੀ ਆਦਿਕ ਰਾਜ ਕਰਜੇ ਸਭਿ ਲਯੋ ਸਲੈਮਸ਼ਾਹ^੨ ਜੋ ਛੀਨਿ ।
 ਸੁਮਤਿਵੇਤਿ ਬਡ ਅਕਬਰ ਹੋਯਸਿ ਸ਼ੀ ਗੁਰ ਅਮਰ ਤਿਸੇ ਬਰ ਦੀਨਿ ।
 ਗਢ ਚਿਤੋੜ ਕੋ ਤੋੜਜੋ ਬਲ ਤੇ ਬੰਦ ਗੁਮ ਕੋ ਅਰਪਨਿ ਕੀਨਿ ॥ ੨੩ ॥
 ਸ਼ੀ ਅਰਜਨ ਅਰੁ ਸ਼ੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜਹਾਂਗੀਰ ਹਜ਼ਰਤ ਇਮ ਸੰਗ ।
 ਜੋਰਤਿ ਹਾਥ, ਕਰਤਿ ਬਹੁ ਆਦਰ, ਸਭਿ ਤੇ ਜਾਨਤਿ ਰਹਜੇ ਉਤੋਗ।ਰੱਛਾ
 ਕਰੀ ਤਾਸ ਨਿਸ ਪਾਵਤਿ ਪਿਖਿ ਅਜਮਤ ਨੰਮੀ ਸਰਬੰਗ । ਤਿਨ ਸੋਂ ਤੁਮ
 ਬਹੁ ਕੀਨਿ ਬਿਰੋਧਾ ਪੂਰਬ ਲੀਨੋ ਛੀਨਿ ਤੁਰੰਗ ॥ ੨੪ ॥ ਨਹਿ ਅਰੁਵਿਬੋ
 ਤੁਮਕੋ ਪਾਇਸਿ, ਰੁਜੀ ਜਾਨਿ ਕਾਜੀ ਕੋ ਦੀਨਿ । ਕਰਿ ਮਿਸ ਮੋਲ^੩ ਗੁਰੂ
 ਪੁਨ ਲੀਨਸਿ^੪, ਭਯੋ ਅਰੁਜਿ ਸਭਿ ਲਖਹੁ ਪ੍ਰਬੀਨ।ਬਾਜ਼ ਹੇਤੁ ਰਣ ਘਾਲ
 ਘਨੇਰੇ ਮੁਗਲਸਖਾਨ ਪ੍ਰਾਨ ਤੇ ਹੀਨਿ । ਬਹੁਰ ਜਲੇਧਰ ਕੋ ਬਡ ਸੁਬਾ
 ਅਬਦੁਲਖਾਨ ਲਰਜੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੀਨਿ ॥ ੨੫॥ ਅਬਿ ਤੁਰੰਗ ਕੀ ਕਹਾਂ ਬਾਤ
 ਥੀ ਲਸਕਰ ਰਾਵਰ ਦਿਯੋ ਪਠਾਇ । ਸੀਤ ਉਪਾਇ ਸਕਲ ਹੀ ਮਾਰੇ
 ਬਚਜੋ ਨ ਕੋ ਭਟ ਹਟਿ ਕਰਿ ਆਇ । ਚਤੁਰ ਸਹੱਸੁ ਬਾਹਨੀ ਗੁਰ ਸੰਗ
 ਤੁਮਰੀ ਅਨਗਨ ਦਈ ਖਪਾਇ । ਏਕ ਥਾਕ ਕੋ ਕਹੇ ਕਰਹਿ ਸਭਿ ਜਿਮ
^੧ਲਲਿਆਂ ਵਰਗੇ । ^੨ਪਰਤਾਵਾ । ^੩ਭਾਵ ਸੋਰਸ਼ਾਹ ਨੇ । ^੪(ਘੋੜਾ ਲੰਘਦਾ) ਦੇਖਕੇ ਮੁਲ
 ਕਰਕੇ ਲੀਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ । [ਮਿਸ ਦਾ ਮੈ ਧਾਤੁ ਮਿਖ ਹੈ=ਅੱਖ ਖੁਲਣੀ, ਦੇਖਣਾ ।
 ਯਥਾ:ਮਿਖਤੇ ਧੰਧੁ ਵਰਗਸਯਾ=ਸਾਰੇ ਸਾਕਾਂ ਦੇ ਵੇਖਦਿਆਂ] ।

ਚਾਹਤਿ ਗੁਰੁ ਲੇਹਿ ਬਨਾਇ ॥ ੨੬ ॥ ਕਿਮ ਸਮਤਾ ਤਿਨ ਸੋ ਬਨਿ ਆਵੈ
 ਕਜੇ ਨ ਬਿਚਾਰਤਿ ਹੋ ਮਨ ਲਾਇ। ਅਪਨ ਬਡਨਿ ਕੀ ਰਖਹੁ ਮਿਜਾਦਾ
 ਜਿਨ ਆਗੈ ਤਿਨ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਤਿਮ ਹੀ ਤੁਮ ਕੋ ਚਹੀਯਤਿ ਹਜ਼ਰਤ!
 ਜੇ ਨ ਕਰਹੁ ਕਾਰਜ ਬਿਗਰਾਇ। ਇਸੀ ਹੋਤੁ ਤੇ ਚਢਨਿ ਲਗੇ ਜਬਿ, ਮੈਂ
 ਤੁਮ ਕੋ ਰਾਖੈ ਅਟਕਾਇ ॥ ੨੭ ॥ ਤੋਹਿ ਬਡਨ ਜਿਨ ਤੇ ਲੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼
 ਰਾਜ ਕਰਜੇ ਸਭਿ ਦੇਸ਼ ਬਿਦੇਸ਼। ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗ ਜੰਗ ਤੁਮ ਠਾਨਹੁ ਉਚਿਤ
 ਨਹੀਂ ਮਨ ਲਖਹੁ ਵਿਸ਼ੇਸ਼। ਬਾਜ਼ ਬਾਜ਼ਿ ਕੀ ਕਹਾਂ ਬਾਤ ਬੀ* ਤੁਮ ਕੋ
 ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਅਨਿਕ ਹਮੇਸ਼। ਨਹਿ ਬਿਰੋਧ ਕਰਿਬੋ ਬਨਿ ਆਵੈ ਸਮਝੇ
 ਹਜ਼ਰਤ! ਸੁਮਤਿ ਅਸ਼ੇਸ਼ ॥ ੨੮ ॥ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਹੁਇ ਤੂਸਨਿ
 ਰਿਦੇ ਬਿਚਾਰਤਿ ਰਿਸ ਤਜਿ ਦੀਨਿ।—ਤਿਨ ਸੋ ਲਰਿ ਕਰਿਫਤੋਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ
 ਭਈ ਹਾਰ ਰਣ ਭਾ ਬਲ ਤੀਨਿ। ਮਨ ਕਰਿ ਸੁਧਿ ਗੁਰੁ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਅਬਿ
 ਨਹਿ ਲਰੈਂ ਭਲੀ ਬਿਧਿ ਚੀਨ—। ਕਿਤਿਕ ਦੋਰ ਮਹਿ ਕਰਿ ਮੁਖ ਉਚੈ
 ਹਸਨਖਾਨ ਦਿਸ਼ਿ ਦੇਖਨਿ ਕੀਨਿ ॥ ੨੯ ॥ ਬਹੁਰ ਸਲਾਬਤ ਖਾਨ ਬਖਾਨੀ
 ‘ਸੁਤ ਜੁਤਿ ਲਲਾਬੇਗ ਭਾ ਘਾਤੁ। ਅਬਿ ਕਾਬਲ ਦਿਸ਼ਿ ਸੂਬਾ ਕਰਿ ਕੋ
 ਪਠਹੁ ਕਿਸੀ ਕੋ ਸਾਂਭਹਿ ਜਾਤਿ’। ਦਾਨਸ਼ਵੰਦ ਬਿਲੰਦ ਪਛਾਨਹੁ ਜੋ ਨਹਿ
 ਹੋਨਿ ਦੇਹਿ ਉਤਪਾਤ। ਇਹੁ ਸਿਰੁਪਾਉ ਸਪੁਰਦ ਕਰਹੁ ਉਤ
 ਉਚਿਤਾਨੁਚਿਤ ਬਿਚਾਰਹੁ ਬਾਤ ॥ ੩੦ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਮਨ ਫੇਰਜੇ ਤਿਸ ਫਿਨ
 ਮਹਿ ਹਸਨਖਾਨ ਕੋ ਪਿਖਤਿ ਸੁਨਾਇ। ‘ਇਨ ਆਛੀ ਬਹੁ ਬਾਤ ਬਖਾਨੀ
 ਦਾਨਸ਼ਵੰਦ ਬਿਲੰਦ ਲਖਾਇ। ਸਿਰੋਪਾਉ ਦੇ ਤਿਤ ਕੋ ਭੇਜੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
 ਮੇਰੇ ਮਨ ਆਇ’। ਸੁਨਤਿ ਵਜ਼ੀਰਖਾਨ ਕਹਿ ‘ਆਛੀ, ਮਨਸਬ ਦੇ ਕਰਿ
 ਦੇਹੁ ਪਠਾਇ’ ॥ ੩੧ ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਸੁਨਤਿ ਸਲਾਬਤਖਾਨ ਤਬਿ ਉਚਿਤ
 ਕਰੀ ਤਤਕਾਲ। ਕਾਬਲ ਕੋ ਸੂਬਾ ਭਯੋ ਲੇ ਦਲ ਗਯੋ ਬਿਸਾਲ ॥ ੩੨ ॥ ਸ੍ਰੀ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਪਾਇ ਸਮਾਜ ਬਿਸਾਲ। ਹਸਨਖਾਨ ਸੂਬਾ ਭਯੋ,
 ਬਰਨ ਪਰੇ ਸੁ ਨਿਹਾਲ ॥ ੩੩ ॥ ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕ੍ਰਿਪੇ ਸਪਤਮ ਰਾਮੇ ‘੨੩’ ਪੰਜ ਬਲਣੇ
 ਨਾਮ ਪੰਚ ਬੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੫੫ ॥

੫੬. [ਨਿਥਾਣੇ ਵਾਲਾ ਕਾਲੂ ਨਾਥ]।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ ਸੁਨਿ ਸੁਮਤਿ ਕੋ ਖਾਂ ਵਜ਼ੀਰ ਕੋ ਪਾਸ। ਠਾਨਜੇ ਨਹੀਂ

*ਬਾਜ਼ ਤੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਗਲ ਕੀਹ ਸੀ। *ਜਾਕੇ।

ਬਿਰੋਧ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰਿਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸਿ ॥ ੧ ॥ ਸ੍ਰੋਯਾਵੰਦ ॥—ਜਿਸ ਹਿਤ ਲਸ਼ਕਰ
ਪਠਜੇ ਮਰਾਯੋ, ਸੇ ਗੁਲਬਾਗ ਮਰਜੇ ਰਣ ਮਾਂਹਿ। ਖਾਲੇ^੧ ਭਰੀ ਪੈਨ ਕੀ
ਸਮ ਇਹੁ, ਮੇ ਫਿਗ ਹੋਤਿ ਤਉ ਮਰਿ ਜਾਹਿ। ਖਰਚ ਬਿਸਾਲ ਲਾਭ ਲਾਘੁ
ਜਿਹ ਥਲ ਸੇ ਕਾਰਜ ਬੁਧਿ^੨ ਕਰਿਤੇ ਨਾਂਹਿ। ਕਜਾ ਕੁਛ ਬਾਤ ਬਾਜ਼ ਕੇ
ਕਾਰਣ ਲਸ਼ਕਰ ਮਰਜੇ ਇਤੇ ਰਣ ਮਾਂਹਿ—॥੨॥ ਇੰਤਜਾਵਿਕ ਬਹੁ ਰਿਦੇ
ਬਿਚਾਰੀ ਬੈਰ ਬਿਸਾਰਜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੰਗ। ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਤਿਸ ਸਰ
ਪਰ ਡੇਰਾ ਰਖਜੇ ਜੀਤਿ ਕੈ ਜੰਗ। ਤਹਾ ਦਮਦਮਾਕਰਿ ਕੈ ਸੁੰਦਰ, ਬੈਠਤਿ
ਸਭਾ ਲਗਾਇ ਉਤੰਗ। ਜੰਗਲ ਦੇਸ ਸੰਗਤੀ ਆਵੈ ਦਰਸਨ ਕਰਹਿ
ਅਨੰਦਤਿ ਅੰਗ ॥੩॥ ਜਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਲੇ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਆਇ ਆਇ
ਗੁਰ ਕੇ ਦਰਸਤਿ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ, ਪਿਖਿ ਥਲ, ਮਰੇ ਤੁਟੰਗ ਨਰ, ਸਭਿ ਕੇ ਉਰ
ਹੈ ਅਚਰਜਵੇਤਿ। ਕਹਹਿ ਪਰਸਪਰ, ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਜਿਤ ਕਿਤ, ਗੁਰ ਜਸੁ
ਉਜਲ ਕੇ ਉਚਰੇਤਿ। ‘ਕਹਹੁ ਆਜ ਹੈ ਕੌਨ ਧਰਾ ਤਲ ਸ਼ਾਹੁ ਸੰਗ ਜੋ
ਲਰਨ ਚਹੰਤਿ ॥ ੪ ॥ ਬਿਨਾ ਦੁਰਗ ਗਿਰ ਅਰਹਿ ਅਗਾਰੀ ਰਣ ਕਰਿ
ਏਹਿ ਸ਼ਾਹੁ ਕੋ ਹਾਰ। ਸਕਲ ਦੇਸਪਤਿ ਲਾਖਹੁ ਲਸ਼ਕਰ, ਬਿਨ ਗੁਰ ਕਰੈ
ਕੌਨ ਅਸ ਕਾਰ। ਅਧਿਕ ਤੁਰਕ ਸੰਗਾਮ ਖਪਾਏ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਤੁਰਕਨੀ
ਪ੍ਰਕਾਰ। ਕੇਸ ਉਖਾਰਤਿ ਪੀਟਤਿ ਹੈਂ ਸਿਰ ਰੋਦਤਿ ਬਹੁ ਅੱਸੁਨਿ ਕੋ ਡਾਰਿ
॥੫॥ ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ਼ਨਿ ਮਹਿ ਗੁਰੁ ਕੀਰਤਿ ਬਿਸਤੀਰਤਿ ਜੰਨੁ ਚੰਦ
ਅਕਾਸ਼ਾਜਾਨੀ ਪਰੈ ਲਰੈ ਨਿਤ ਸ਼ਾਹੁ ਜਿ ਤੁਰਕਾਨਾ ਸਭਿ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸ਼।
ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਗੁਣ ਰਾਸ।
ਦਾਸਨਿ ਕੋ ਬਖਸ਼ਹਿ ਐਸ਼ੁਰਜੰ, ਅਰਹਿ ਸੁ ਝਰਹਿ ਮਰਹਿ ਦੁਖ ਗ੍ਰਾਸ’ ॥੬॥
ਹਯ ਦਿਲਬਾਗ ਰਹਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਫਿਗ ਨਾਮ ‘ਜਾਨਭਾਈ’ ਧਰਿ ਦੀਨ।
ਬਿਯ ਗੁਲਬਾਗ ‘ਸੁਹੇਲਾ’ ਕਹਿ ਜਿਸੁ ਸੇ ਰਣ ਬਿਥੈ ਪ੍ਰਾਨ ਤੇ ਹੀਨ। ਪਰਜੇ
ਬਿਹ ਬਹੁਰੇ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਭਿ ਚੀਨ। ਆਇ ਨਿਕਟਿ
ਉਪਦੇਸ਼ ਬਖਾਨਜੇ ‘ਨੱਸਰ ਤਨ, ਸਨੇਹ ਕਜਾ ਕੀਨ ॥ ੭ ॥ ਨਿਸ਼ਚੈ
ਬਿਛੁਰਨਿ ਹੈ ਇਸ ਕੇਰਾ, ਬਿਨ ਸੰਸੈ ਮਨ ਲੇਹੁ ਪਛਾਨ। ਜਿਸ ਕੇ ਰੂਪ ਰੰਗ
ਕੁਛ ਨਾਂਹੀ ‘ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ’ ਸੱਤ ਸੁ ਜਾਨਿ। ਮਨੁਖ ਨ ਪਸੁ, ਨ ਪੰਛੀ ਪੰਨਗ,
ਕੋ ਅਕਾਰ ਸੇ ਨਹੀਂ ਮਹਾਨ’। ਸੇ ਸਰੂਪ ਤੂੰ ਅਪਨੋ ਲਖਿ ਕੈ ਬਿਹੁ ਸੰਕਟ

^੧ਖਾਲੇ। ^੨ਬੁਧਿਵਾਨ। ^੩ਭਾਵ ਮਹਾਨ ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਅਕਾਰ ਨਹੀਂ।

ਕੋ ਕਰੀਅਹਿ ਹਾਨ'॥੮॥ਇਮ ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਕਰ ਵੇਰਾ ਮੁਖ ਲੋਚਨ
ਸਿਰ ਗੀਵਾ ਪੀਠ । ਤਤਖਿਨ ਆਤਮਗਾਨ ਭਯੋ ਹਯੈ, ਹੇਰਯੋ ਜਬਹਿ
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀ ਡੀਠ।ਸੁਖ ਤੇ ਤ੍ਰਿਣ ਦਾਨਾ ਅਰੁ ਪਾਨੀ ਖਾਨ ਪਾਨਕਰਿ ਬਿਸਰਯੋ
ਈਠ' । ਤਿਸਪਰ ਹੋਇ ਅਰੂਢਨਿ ਗਮਨਹਿ ਜਨੁ ਮਨ ਕੋ ਹੁਇ ਚਲਹਿ
ਬਸੀਠ'॥੯॥ਸਭਾਬਿਧੈ ਬਿਤ ਸ੍ਰੀਹਰਿਗੋਵਿੰਦਕਹਯੋ'ਮੋਹਿਰਣਬੰਭਾਬਾਨ'।
ਨਾਮ'ਗੁਰੂ ਸਰ'ਤੀਰਥ ਪਾਵਨ ਕਲਮਲ ਗਨ ਨਾਸ਼ਨਿ ਇਸ਼ਨਾਨ।ਪਰਿ
ਸ਼ਰਧਾ ਨਰ ਪਰਸਹਿ ਆਇ ਜੁ ਪੁਰਵਹਿ ਮਨਹੁਕਾਮਨਾਠਾਨਿ।ਗੁਰਸਿਖੀ
ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹਿ' ਗੁਰੂ ਮਹਾਤਮ ਕੀਨਿ ਬਖਾਨਿ ॥ ੯੦ ॥ ਜੋਧ ਸਲੇਮ-
ਸ਼ਾਹੁ ਜੁਗ ਭ੍ਰਾਤਾ ਗੁਰ ਮਰਜੀ ਲਖਿ ਅਰਜੀ ਕੀਨਿ । 'ਮਹਾਰਾਜ ! ਅਬਿ
ਕਾਂਗੜ ਪੁਰਿ ਕੋ ਗਮਨ ਕਰਹੁ ਨਿਜ ਬਿਲਮ ਬਿਹੀਨ । ਇਸ ਬਲ ਕੋ
ਆਗਵਨ ਜਿ ਕਾਰਜ ਕਰਿ ਕੈ ਜੇਗ ਫਤੇ ਬਡ ਲੀਨਿ । ਅਸਟ ਦਿਵਸ
ਅਬਿ ਬੀਤਿ ਗਏ ਬਿਤਿ, ਰਿਪੁਨਿ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ ਰਹੇ ਪੁਬੀਨ ॥ ੯੧ ॥ ਸ਼ਾਹੁ
ਜਹਾਂ ਮਹਿਮਾ ਤੁਮ ਲਖਿ ਕਰਿ ਹਟਕ ਰਹਯੋ ਹੁਇ', ਜਾਨੀ ਜਾਇ ।
ਬੈਰ ਬਿਸਾਰਿ ਸ਼ਾਂਤਿ ਮਨ ਕੀਨਸਿ ਯਾਂਤੇ ਲਸ਼ਕਰ ਨਹਿ ਚਵਿ ਆਇ ।
ਨਾਂਹਿ ਤ ਅਬਿ ਲੋ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰਹੁ ਭਿਰੇ ਹੁਤੇ ਜੋਧਾ ਸਮੁਦਾਇ । ਸੈਨਾ
ਮਰਤਿ ਹੋਤਿ ਸੰਗਰਾਮੁ ਤੁਮ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਦੇਤਿ ਖਪਾਇ'॥੯੨॥ਜੁਗ ਭ੍ਰਾਤਨਿ
ਕੀ ਸ਼ਰਧਾ ਲਖਿ ਕਰਿ ਭਏ ਪਸੰਨ ਬਿਲੇਵ ਕ੍ਰਿਪਾਲ । 'ਚਲੈ' ਤੁਮਾਰੇ
ਪੁਰਿ ਇਕ ਬਾਰਹਿ, ਰਹਹਿ ਕਿਤਿਕ ਦਿਨ ਮਿਲਿਨਿਬਿਸਾਲ'।ਇਮ ਕਹਿ
ਗਮਨ ਕੀਨਿ ਤਿਨ ਕੇਰਾ*, ਬਸੇ ਤਹਾਂ ਸੋ ਜਾਮਨਿ ਟਾਲਿ'।ਪ੍ਰਾਤਿ ਭਏ ਤੇ
ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜਯੋ ਪਰੇ ਹਯਨਿ ਪਰ ਜੀਨ ਉਤਾਲ ॥ ੯੩ ॥ ਤੁਰੰਗ 'ਜਾਨ
ਭਾਈ' ਪਰ ਸੁੰਦਰ ਸੁਵਰਨ ਜਟਤਿ ਜੀਨ ਤਬਿ ਪਾਇ । ਸਭਿ ਭੁਖਨ
ਪਹਿਰਾਵਨ ਕੀਨੇ ਕਰਯੋ ਸ਼ਿੰਗਾਰਨ ਰੁਚਿਰ ਬਨਾਇ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ
ਬਸਤੁ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੁਭ ਸਜਤਿਬਿਭੁਖਨ ਤਨਸਮੁਦਾਇ।ਭਏਅਰੂਢਨ, ਗਮਨ
ਕੀਨਿ ਤਬਿ ਚਢੀ ਬਾਹਨੀ ਦੁੰਦਭਿ ਵਾਇ ॥ ੯੪ ॥ ਗ੍ਰਾਮਨਿਬਾਲਾ ਹਤੇ

*ਘੋੜੇ ਨੂੰ । *ਪਿਆਰਾ (ਸਾਥੀ) । *ਮਨ ਨਾਲ ਮਾਨੇ ਟੋਰਿਆ ਹੋਇਆ ਟਰਦਾ ਹੈ । ਭਾਵ
ਮਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਕੇ [ਸੈਸ:, ਅਵਸ਼ਿਖ=ਘੋਲਿਆ ਹੋਇਆ । ਹਿੰਦੀ, ਬਸੀਠ] । *ਮੇਰੇ
ਰਣਬੰਭੇ ਦਾ ਥਾਂ । *ਹੱਟ ਰਹਿਆ ਹੈ । *ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ) ਟੋਰਿਆ
ਫੇ ਆਪ ਉਏ ਰਹਿਕੇ ਉਹ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰੀ । *ਸੁਧ ਪਾਠ 'ਡੇਰਾ' ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

ਨਿਕਟਿ ਹੀ ਤਿਸ ਮਹਿ ਕਾਲੁ ਨਾਥ ਰਹੈਤਿ। ਇਕ ਨਰ ਪਠਨੈ ਕਹਨੈ ਸ੍ਰੀ
 ਸਤਿਗੁਰ 'ਤਿਸ ਕੋ ਪਰਖਹੁ ਜਾਇ ਇਕੈਤ। ਹਮਰੀ ਸੁਧ ਦਿਹੁ ਵਹਿਰ
 ਸਿਵਰ ਹੁਇ, ਮਿਲਹਿ ਆਨਿ ਇਹ ਲਖਹੁ ਮਤੈਤ'। ਸੁਨਿ ਗਮਨਨੈ ਗੁਰ
 ਤੇ ਸੋ ਪੂਰਬ ਰਿਦੈ ਮਨੋਰਥ ਕੋ ਚਿਤਵੈਤਿ' ॥ ੧੫॥—ਧੋਨੁ ਗੌਰ' ਦੂਧ ਕੋ
 ਦੁਹਿ ਕਰਿ ਮੋਹਿ ਕਰਾਵਹਿ ਪਾਨਿ ਜਿ ਲਜਾਇ। ਤੋ ਅਜਮਤ ਜੁਤਿ ਨਾਥ
 ਪਛਾਨੈ—ਪਹੁੰਚਨੈ ਨਿਕਟਿ ਚਿਤਵ ਇਸ ਭਾਇ। ਮਿਲਨੈ ਜਾਇ, ਕਰਿ
 ਬੈਦਨ ਬੈਠਨੈ, ਤਬਿ ਕਾਲੁ ਉਰ ਮਹਿ ਲਖਿ ਪਾਇ। ਕਰਿ ਸਨਮਾਨ ਬੂਝਿ
 ਗੁਰ ਗਾਥਾ ਜਥਾ ਤੁਰਕ ਘਮਸਾਨ ਮਚਾਇ॥੧੬॥ਪੁਨ ਉਠਿ ਗੌਰ ਬਰਨ
 ਕੀ ਸੁਰਤੀ' ਤਿਹ ਦਿਖਾਇ ਕਰਿ ਦੋਹਿਨ ਕੀਨਿ। ਤਪਤ ਠਾਨਿ ਤਬਿ
 ਪਾਨ ਕਰਨਕੋ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰਕੋ ਨਰਕੋ ਵੀਨਿ। ਤਿਪਤਿ ਹੋਇ ਕਰਿਜਾਨਨੈ
 ਮਨ ਮਹਿ ਕਾਲੁ ਕਰਾਮਾਤ ਮਹਿ ਪੀਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਕੋ ਆਗਵਨੁ
 ਕਰਨੈ ਸੁਨਾਵਨ ਸੁਮਤਿ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥ ੧੭॥ ਨਮੋ ਕੀਨਿ ਪੁਰਿ ਤੇ ਜਬਿ
 ਨਿਕਸਨੈ ਇਤਨੈ ਬਿਖੈ ਗੁਰੁ ਚਲਿ ਆਇ। ਬਿੰਦ ਤੁਰੰਗਮ ਕੀ ਸਭਿ
 ਸੈਨ। ਜੋਧ ਸਮੇਤ ਸੁਭਟ ਸਮੁਦਾਇ। ਜੀਤੇ ਜੰਗ ਅਨੰਦ ਉਮੰਗਤਿ ਆਵਤਿ
 ਦੰਦਤਿ ਸ਼ਬਦ ਉਠਾਇ। ਧੁਲ ਅਕਾਸ਼ ਚਵਤਿ ਤਿਤ ਦਿਸ ਮਹਿ ਤਰਨਿ'
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਢਾਪਤੋ ਜਾਇ॥ ੧੮॥ ਸੁੰਦਰ ਬਲ ਬਿਲੋਕਿ ਜਲ ਕਲ' ਕੋ
 ਕਰਨੈ ਨਿਵੇਸ ਗੁਰੁ ਜਗ ਰਾਇ। ਉਤਰੀ ਜੁਤਿ ਬਿਸਤਾਰ ਥਾਹਿਨੀ, ਨਿਜ
 ਨਿਜ ਮਿਸਲ' ਮਿਲੇ ਸਭਿ ਆਇ। ਜੀਨ ਉਤਾਰਿ ਸਸਤ੍ਰ ਭਟ ਧਰਿ ਕਰਿ
 ਹੋਤਿ ਹਿਰੇਖਾ ਹਯਨਿ ਲਗਾਇ। ਖਾਨ ਪਾਨ ਕੋ ਕਰੇ ਜਥਾ ਰੁਚਿ,
 ਬਿਸਰਾਮੇ ਜੋਧਾ ਸਮੁਦਾਇ॥ ੧੯॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਅਸਨ ਅਚਵ ਕਰਿ
 ਠਾਨਿ ਦੁਪਹਿਰੇ ਮਹਿ ਬਿਸਰਾਮ। ਸਵਾਜਾਮ ਦਿਨ ਰਹੇ ਉਠੇ ਜਬਿ ਭਏ
 ਸੁਚੇਤ ਗੁਰੁ ਅਭਿਰਾਮ। ਸੁੰਦਰ ਫਰਸ਼ ਅਨੇਕ ਬਰਨ ਕੋ ਛਸੇ' ਮਖਮਲੀ
 ਦੀਹ ਤਮਾਮ। ਚਾਰ ਓਰ ਜਿਸ ਫੋਰ ਜ਼ਰੀ ਕੇ, ਮੁਕਤਾ ਜਟਤਿ ਜਹਾਂ
 ਛਬਿ ਧਾਮ॥੨੦॥ਅਸ ਗਾਵੀ ਛਸਿ ਰੁਚਿਰ ਫਰਸ਼ਪਰ ਉਪਾਧਾਨ' ਦੀਰਘ

'ਚਿਤਵਦਾ ਹੋਇਆ (ਉਹ ਸਿੱਖ)। 'ਗੌਰੀ ਗਉ। 'ਸੂਚਨ। 'ਸੁੰਦਰ। 'ਆਪੋ ਆਪਣੇ
 ਜਥੇ ਵਿਚ [ਅਃ ਮਿਸਲ=ਜੋ ਸਭ ਸਿਫਤਾਂ ਵਿਚ ਬਰੋਬਰ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਜਥੇ ਦਾ
 ਨਾਮ ਪਿਆ, ਫਿਰ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਹੋਠ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸੁਚੇਤਰ ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਨਾਮ ਪਿਆ]।
 'ਵਿਛ ਗਏ। 'ਤਕੀਆ। ਸਿਰਹਏ।

ਧਰਿ ਦੀਨਿ । ਲਰਕਤਿ ਦੁਹਿ ਦਿਸਿ ਮੁਕਤਾ ਗੁੱਛਨਿ ਬਹੁਤ ਮੇਲ ਤੇ
 ਰਚਨੈ ਨਵੀਨ। ਬੈਠਿ ਬਿਰਾਜਤਿ ਤੇ ਸ੍ਰੀਸਤਿਗੁਰ ਚਮਰਦਾਰ ਤਬਿ ਚਮਰ^੧
 ਕੀਨਿ । ਗਾਵਨ ਲਗੇ ਰਥਾਬੀ ਚਾਗਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਬਦ ਸਾਂਤਿ ਰਸ ਭੀਨ॥
 ੨੧॥ ਸਿਖਜੋਧਾ ਗਨ ਜੋਧ ਸਹਿਤ ਮਿਲਿ ਦਰਸਰਿੰਨ ਮੋ ਕਰਹਿ ਸਮੁਦਾਇ।
 ਜਥਾ ਉਚਿਤ ਕਰਿ ਮਭਾ ਸੁ ਬੈਠੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਬੀਬ ਸੁਹਾਇ।
 ਮਨਹੁ ਸੁਰਨਿ ਮਹਿ ਸੁਰਪਤਿ ਦੁਤਿਮਤ^੨ ਕਿਧੈ ਬਿਸਨੁ ਅਵਨੀ ਪਰ
 ਆਇ । ਸੇਗਤਿ ਸਕਲ ਗੁਮ ਕੀ ਆਇਵ ਅਨਿਕ ਅਕੋਰਨ ਕੋ
 ਅਰਪਾਇ ॥ ੨੨॥ ‘ਜੀਗ ਜੀਤ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਆਏ’ ਕਹਹਿ ਪਰਸਪਰ
 ਗਨ ਨਰ ਨਾਰਿ । ਚੌਪ ਕਰਤਿ ਚਿਤ ਦਰਸਨ ਦਰਸਹਿ ‘ਪੈਨੁ ਪੈਨ ਪ੍ਰਭੁ
 ਗੁਰ ਜੈਕਾਰ’। ਸੁਨਿ ਕਾਲੁ ਆਗਵਨ ਗੁਰੁ ਕੋ ਦੈ ਘਟ ਦੁਗਧ ਲਿਏ ਕਰਿ
 ਤਯਾਰ । ਇਕ ਬਾਲਕ ਕੋ ਸਿਰ ਧਰਿ ਲਜਾਯੋ ਏਕ ਉਠਾਇ ਆਪ ਕਰ
 ਧਾਰਿ ॥ ੨੩ ॥ ਆਨਿ ਗੁਰੁ ਪਗ ਮਸਤਕ ਟੇਕਨੈ ਬੈਠਨੈ ਨਿਕਰਿ ਜੋਰਿ
 ਕਰਿ ਹਾਥ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਸ਼ਟਿ ਤੇ ਦੇਖਤਿ ਕਰਨੈ ਵਾਕ ਤਿਹ
 ਸਾਥ । ‘ਘਾਲੀਘਾਲ ਮਾਨਤੇ ਮਾਨਵ ਨਾਮ ਭਯੋ ਅਬਿ ਕਾਲੁ ਨਾਥ’^੩ ।
 ‘ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਹੀਂ ਨਾਥ ਮੁਹਿ ਜਾਨਹੁ, ਤੁਮਰੋ ਕੂਕਰ ਧਰਿ ਪਦ ਮਾਥ’^੪ ।
 ॥ ੨੪॥ ਪੁਨਹਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਗੁਰ ਬੋਲੇ ‘ਬਿਦਤਿ ਨਾਥ ਤੂੰ ਹੋਹਿ ਜਹਾਨ ।
 ਸਭਿ ਮਾਨਹਿ ਤੁਵ ਨਾਥ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਗੁਰੁਨਿ ਕੀ ਭਈ ਮਹਾਨ’ ।
 ਪੁਨ ਕਾਲੁ ਕਹਿ ‘ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਨੀਅਹਿ ਆਪ ਬਖਾਨਤਿ ਕਰੁਨਾ ਠਾਨਿ ।
 ਇਤੀ ਬਡਾਈ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤੁਮਰੇ ਦਰ ਪੌਰੇ ਕਹੁ ਸਾਨ’^੫ ॥ ੨੫ ॥
 ਸੁਨਿ ਕਾਲੁ ਕੀ ਅਧਿਕ ਨੇਮਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦ ਅਧਿਕ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ।
 ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਦਯੋ ਵਰ ਦੀਰਘ ‘ਭਾ ਨਾਥਨਿ ਕੋ ਨਾਥ ਬਿਸਾਲ। ਸਿਖ ਸੇਵਕ
 ਮਹਿ ਬਿਦਤਹਿ ਮਹਿਮਾ ਪਰੀ ਥਾਥਿ ਘਾਲੀ ਬਡ ਘਾਲ। ਜਨੈਂ ਜਨੈਂ ਨੇਮਿ
 ਅਧਿਕਤਾ ਤਨੈਂ ਤਨੈਂ, ਬਡ ਪੁਰਖਨਿ ਕੀ ਹੈ ਅਸ ਚਾਲ’ ॥ ੨੬ ॥ ਕਰਨੈ
 ਬਚਨ ਜਬਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕਾਮਲ ਕਰਾਮਾਤ ਤਬਿ ਪਾਇ । ਅਤਿ
 ਅਨੇਦ ਕਰਿ ਪਦ ਅਰਬਿੰਦਨਿ ਬੰਦਨ ਕੀਨਿ ਸੀਸ ਕੋ ਨਜਾਇ । ਬਾਲਕ
^੧ਚਉਰ । ^੨ਸੋਭਾਵਾਨ । ^੩ਤੂੰ ਘਾਲ ਘਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਮਨੁਖ ਤੈਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ (ਇਸ ਵਾਸਤੇ)
 ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੁਣ ਤੇ ਕਾਲੁ ਨਾਥ ਹੋਇਆ । ^੪(ਕਾਲੁ ਨੇ ਕਿਹਾ) । ^੫ਚਰਣਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਰੇਖਣ
 ਵਾਲਾ । ^੬ਦਰਵਾਜੇ ਵਿਚ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਹਾਂ ।

ਹੁਤੋ ਸੰਗ ਪਯ ਲਯਾਯੋ ਤਿਸ ਦਿਸਿ ਦੇਖਿ ਗੁਰੂ ਸੁਖਦਾਇ । ਦੁਗਧ ਚੁਰੂ
 ਭਰ ਤਿਸ ਕੋ ਵੀਨਸਿ ਕਹਨੇ 'ਪਾਨ ਕਰਿ ਬਿਲਮ ਨ ਲਾਇ' ॥ ੨੭ ॥
 ਮਾਨ ਥਾਕ ਕੋ ਪਾਨ ਕਰਨੇ ਜਬਿ ਭਈ ਸ਼ਕਤਿ ਸਭਿ ਜਾਨੀ ਬਾਤ । ਦੇਸ
 ਬਿਦੇਸਨਿ ਕੀ ਸੁਧਿ ਉਰ ਮਹਿ ਕਰਿ ਬਦਰੀ ਫਲ ਤਿਮੈ ਬੱਖਨਾਤ ।
 ਅਚਰਜ ਚਿਤ ਧਰਿ ਗੁਰ ਪਦ ਬੰਦੇ, ਧੇਨ ਧੇਨ ਗੁਰ ਦੀਰਘ ਦਾਤ ।
 ਕਛੁ ਤੇ ਕਛੁ ਛਿਨਕ ਮਹਿ ਕੀਨਸਿ ਕੌਨ ਕਰੈ ਸਮਤਾ ਕਿਸ ਭਾਂਤਿ
 ॥ ੨੮ ॥ ਕਾਲੁ ਜਾਨੇ ਲਈ ਤਿਸ ਕੀ ਗਤਿ, ਬੁਝਤਿ ਭਯੋ 'ਸੁਨਾਵਹੁ
 ਬਾਲ !' ਅਬਿ ਗੁਰ ਦੁਤੀ ਰੁਪ ਕਿਸ ਬਲ ਹੈ ? ਉਠੇ ਕਿਧੈ ਬੈਠੇ, ਕਿਤ
 ਚਾਲ ?' ਸਿਸ ਬੋਲਨੇ 'ਤੁਮ ਸੁਨਹੁ ਨਾਥ ਜੀ ! ਅਰਥ ਵਲਾਇਤ ਬਿਖੈ
 ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ । ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੁਰਕ ਗੁਰੂ ਕੋ ਮਾਨਹਿ ਤਿਨ ਸਿਮਰੇ ਬਹੁ ਬਿਨਤੀ
 ਨਾਲ ॥ ੨੯ ॥—ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ ਪਰ ਜੋ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਖ ਸੋ ਆਇੰਦੇ
 ਦਰਸਨ ਕੋ ਕਰਹਿ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਾਮਲ ਕਰਾਮਾਤ ਸਮੁਦਾਇ—। ਤਹਾ
 ਤਰੋਵਰ ਕੇ ਤਰੁ ਠਾਂਢੇ ਸ਼ਾਖਾ ਪਕਰੀ ਹਾਥ ਉਠਾਇ । ਤੁਰਕ ਮੁਰੀਦ
 ਸਿਦਕ ਕੋ ਲਖਿ ਕਰਿ ਬਿਨਾ ਬਿਲੰਬ ਪਹੁੰਚੇਧਾਇ ॥ ੩੦ ॥ ਕਾਲੁ ਬਿਸਮਨੇ—
 ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਲਈ ਇਨ, ਇਤੀ ਸ਼ਕਤਿ ਕੇ ਉਚਿਤ ਨ ਬਾਲ । ਸਭਿ ਜਹਾਨ
 ਕੀਉਰ ਸੁਧ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਗੁਰੁ ਦਈ ਲਖਿ ਕਰਿ ਮਮ ਨਾਲ—। ਤਿਸ ਕੇ ਸਿਰ
 ਪਰ ਨਿਜ ਕਰ ਕੋ ਧਰਿ ਐਂਚੀ ਤੁਰਨ ਇਸ ਬਿਧਿ ਨਾਲ । ਪੋਲ ਭੀਲ
 ਮਹਿ ਢੁਕ ਸੁ ਬਲ ਤੇ ਜਲ ਕੋ ਖੈਰਿਲੇਤਿ ਤਤਕਾਲ ॥ ੩੧ ॥ ਪੁਨਬੁਝਤਿ
 ਭਾ 'ਅਬਿ ਸੁਧ ਦੀਜੈ' ਬਾਲਕ ਭਨਨੇ 'ਨ ਮੈਂ ਕੁਛ ਜਾਨ' । ਸ੍ਰੀਹਰਿਗੋਵਿੰਦ
 ਰਿਵੈ ਬਿਚਾਰੀ—ਸਿਸ ਕੀ ਅਰੁ ਹਮ ਦਈ ਮਹਾਨ' । ਘਾਲ ਨ ਘਾਲੀ ਸੰਗ
 ਰਹਨੇ ਨਹਿ, ਅਬਿ ਪਰਖੈ ਨਿਸ਼ਚਾਇਸਥਾਨ'—। ਇਕਲੋਟਾ ਤਿਸਨਿਕਟਿ
 ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਿਯ ਕਿਸੁ ਦੇਸ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਆਨਿ ॥ ੩੨ ॥ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਬਿ ਜਾਚਨ
 ਕੀਨਸਿ 'ਹਮ ਕੋ ਦੇਹੁ ਬਨਨੇ ਇਹੁ ਚਾਰੁ' । ਕਾਲੁ ਕਹਨੇ 'ਅਧਿਕ
 ਪ੍ਰਿਯ ਮੇਰੇ ਨਿਤ ਰਾਖੋ ਸੁਧ ਭਲੇ ਸੁਧਾਰ । ਇਹ ਨਹਿ ਦਿਯੋ ਜਾਇ ਕਬਿ
 ਮੋ ਤੇ ਜੀਵਤਿ ਤਜਾਗ ਨ ਸਕੈ ਬਿਚਾਰ। ਲੋਟੇ ਸਹਿਤ ਆਪ ਕੋ ਮੈਂ ਨਿਤ',

'ਹੱਥ ਤੇ ਧਰੇ ਬੰਦ ਵਾਂਙੂ । 'ਜਿਵੇਂ ਪੋਲੇ ਤੀਲੇ (ਭਾਵ ਨਾੜ) ਨਾਲ ਢੁਕ ਧਿੱਠਕੇ-ਖਾਣੀ ਖਿੱਚ
 ਲਈਦਾ ਹੈ । 'ਬਾਲਕ ਦੀ (ਖਿੱਚ ਹੋਈ ਕਰਾਮਾਤ ਭੀ ਇਸ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਹੈ ?) ਅਸਾਂ ਨੇ ਭੀ
 ਬਹੁਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ । 'ਨਿਸ਼ਚਾ (ਨਾਥ ਦਾ) ਏਥੇ । 'ਲੋਟੇ ਸਮੇਤ ਨਿੱਤ ਮੈਂ ਆਪਦਾ (ਦਾਸ) ਹਾਂ ।

ਇਹੁ ਬਖਸ਼ਹੁ ਮੁਹਿ ਗੁਰੁ ਉਦਾਰ ।^੧ ॥੩੩॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਲਖਿ ਬਹੁ
ਮਮਤਾ 'ਹਮ ਨਾਥਨਿ ਕੇ ਨਾਥ ਬਨਾਇ । ਨਹਿੰ ਤੈਂ ਰਹਨੈ ਪ੍ਰਥਮ ਸਮ
ਹੁਜਹਿ, ਨਹੀਂ ਬਾਕ ਮਾਨਜੈ ਮਨ ਲਜਾਇ। ਲਈ ਬਾਲ ਤੇ, ਆਪ ਭਯੋ ਬਡ
ਤੋ ਕਹੁ ਭੀ ਨ ਉਚਿਤ ਇਸ ਭਾਇ' । ਕਹਿਬੈ ਮਾਤੁ ਗੁਰੁ ਕੇ, ਤਿਮ ਹੀ
ਕਾਲੁ ਹੋਯੋ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ॥ ੩੪ ॥ ਰਿਦੈ ਬਿਸੁਰਤਿ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਕੈ
ਗਯੋ ਆਪਨੇ ਥਾਨ ਮਝਾਰ । ਧਰੇ ਨੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਈ, ਪੁਨ ਗੁਰ ਮਾਯਾ
ਪ੍ਰਬਲ ਉਦਾਰ । ਭਰਮਾਯੋ, ਨਹਿੰ ਸਮੁਝਿ ਸਕਨੈ ਮਨ, ਇਮ ਕਾਲੁ ਕੀ
ਗਾਥ ਬਿਚਾਰ। ਅਬਿ ਲੋ ਥਾਨ ਤਹਾਂ ਤਿਸ ਕੇਰਾ ਬਿਦਤ ਅਹੈ ਤਿਸ ਦੇਸ
ਮਝਾਰ ॥ ੩੫ ॥ ਏਹਗਾ ॥ ਧੀਵਰੈ ਕਾਲੁ ਐਰ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਕਥਾ ਨ
ਜਾਨ^੨ । ਗੁਮ ਨਿਥਾਲੇ ਸੋ^੩ ਬਸਹਿ ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸਵਧਾਨ ॥ ੩੬ ॥

ਗਿ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮੂਰਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਢੰਗ 'ਕਾਲੁ' ਪੁੰਨਾ ਬਰਨਨੈ ਨਾਮ ਖਾਣ ਪੰਚਮੀ ਅੰਸੁ ॥ ੫੬ ॥

੫੭. [ਕਾਂਗੜ ਪੁਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਜਗਰ ਮੁਥਤ] ।

ਏਹਗਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੰਧਨਾ ਭਏ ਉਠੇ ਸਭਾ ਤੇ ਆਇ । ਤੈਥੁ ਬਿਖੈ
ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ ਬੈਠੇ ਅਨੰਦ ਉਪਾਇ ॥ ੧ ॥ ਨਿਸ਼ਲੀਡੈ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ
ਜਾਮਨੀ ਸੁਖ ਤੇ ਪਰਿ ਸੋਏ । ਭਈ ਭੋਰ ਜਾਗੇ ਪ੍ਰਭੁ ਸਵਧਾਨਹਿ ਹੋਏ ।
ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨਹਿ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਜਬਿਭਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼॥ ਹੋਤੁ ਅਰੁਢਨਿ ਕੇ ਤੁਰੰਗ
ਅਨਵਾਯੋ ਪਾਸਾ ॥ ੨ ॥ ਜੋਧ ਸਹਿਤ ਜੋਧਾ ਸਕਲ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਿਜ
ਤਜਾਰੀ॥ ਜੀਨ ਪਵੰਗਮ ਪਾਇ ਕਰਿ ਠਾਨੀ ਅਸਵਾਰੀ । ਦੁੰਦਭਿ ਬਾਜਤਿ
ਸ਼ਬਦ ਬਡ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਵਿ ਚਾਲੇ । ਕਰਤੇ ਬਿਰਤ ਅਖੇਰ ਕੋ ਹਨਿ
ਮ੍ਰਿਗਨਿ ਬਿਸਾਲੇ॥ ੩ ॥ ਕਰਤਿ ਬਡਕ^੪ ਬਹੁ ਜੋਧ ਮੇਂ ਮੁਖ ਹਾਸ ਬਿਲਾਸੇ ।
ਕਾਂਗੜਪੁਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਉਤਰੇ ਤਿਸ ਪਾਸੇ । ਆਵਤਿ ਭਯੋ ਪ੍ਰਯੋਕ ਬਰ
ਤਤਕਾਲ ਭਸਾਯੋ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੈਠੇ ਤਬਹਿ ਮੁਖ ਤੇ ਫੁਰਮਾਯੋ ॥ ੪ ॥
'ਜੋਧਸ਼ਾਹੁ ਗਮਨਹੁ ਸਦਨ ਬਿੱਸਾਮ ਕਰੀਜਹਿ। ਮਿਲਹੁ ਸਕਲ ਪਰਵਾਰ
ਸੇਂ ਸੁਖ ਲੇ ਸੁਖ ਦੀਜੈ'॥ ਆਇਸੁ ਮਾਨੀ ਗਯੋ ਘਰ, ਆਈ ਤਿਸ ਦਾਰਾ^੫ ।
ਲਗੇ ਘਾਵ ਗਨ ਤਨ ਬਿਖੈ ਪਤਿ ਸੁਰ ਨਿਹਾਰਾ ॥ ੫ ॥ ਜਾਨਜੈ ਭਯੋ
ਸਹਾਇ ਗੁਰੁ ਏਤਿਕ ਰਣ ਘਾਲਾ । ਜਿਯਤਿ ਪਿਖਜੈ ਨਿਜ ਕੀਤ ਕੇ, ਬਲ
ਕਰੇ ਬਿਸਾਲਾ^੬ । ਤਬਿ ਬੁਝਨੈ ਸਭਿ ਕਹਿਤਿ ਭਾ 'ਗੁਰ ਸਮ ਨਹਿੰ ਦੂਜ॥
^੧ਤੂੰ (ਨਾਥਾ ਦਾ ਨਾਥ) ਨਹੀਂ ਰਹਿਆ । ^੨ਭੀਵਰ । ^੩(ਇਹ) ਕਥਾ ਉਸਦੀ ਨਾ ਜਾਣੇ । ^੪'ਸੋ' ਦਾ
ਅਰਥ 'ਓਹ ਨਾਥ ਕਾਲੁ' ਲੈਣਾ ਚਾਹੇ । ^੫ਗਲਾਂ ਕਰਦੇ । ^੬ਇਸਤੀ । ^੭(ਜਿਸਨੇ) ਬਹੁਤ
ਬਲ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਜੇਗ ਬਿਚ) । ^੮ਇਸਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਪਚਨੀਗਲ ਪਿੰਡ (ਹੁਸ਼ਨਰਪੁਰ) ਦੱਸੀਦਾ ਹੈ ।

ਸਕਲ ਕਲਾ ਸਮਰਥ ਬਲੀ ਸਗਰੇ ਜਗ ਪੂਜਾ ॥੬॥ ਚਹੈ ਜਥਾ ਠਾਨਹਿ
 ਤਥਾ, ਮਾਨਹਿ ਸੁਰ ਆਨਾ^੧ । ਬਡੇ ਭਾਗ ਹਮਰੇ ਭਏ ਮਿਲਿ ਕਿਯ ਸੁਖ
 ਨਾਨਾ । ਫਤੇ ਪਾਇ ਜਸੁ ਕੋ ਲਿਯੋ ਗਨ ਤੁਰਕ ਖਪਾਏ । ਕੌਨ ਕਰੈ ਅਸ
 ਜੰਗ ਕੋ ਲਸਕਰ ਬਡ ਆਏ ॥ ੭ ॥ ਤੁਰਕ ਹੁਤੇ ਬਹੁ ਅਧਿਕ ਹੀ ਹਮ
 ਭਟ ਬਹੁ ਬੋਰੇ । ਰਣ ਕਰਿ ਇਮ ਮਾਰੇ ਸਕਲ ਕਰ ਜੋਰਤਿ ਛੋਰੇ^੨ ।
 ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਪਤਿ ਤੇ ਸੁਨੀ ਮਨ ਅਨੰਦ ਉਪਾਈ। ਬੂਝਤਿ ਅਨਿਕ ਅਕੌਰ
 ਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਫਿਰਾ ਆਈ॥੮॥ ਦੋਨਹੂੰ ਹਾਥਨਿ ਜੋਰ ਕਰਿ ਪਗ ਪਰ ਧਰਿ
 ਮਾਥਾ । ਦਰਸਨ ਤੇ ਹਰਖਤਿ ਭਈ ਸ਼ਰਧਾ ਉਰ ਸਾਥਾ । ਸਿਖ ਤਨੁਜਾ
 ਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਲਖਿ ਬਰ ਗੁਰੂ ਬਖਾਨਾ । ‘ਰਹਹੁ ਸੁਹਾਗਨ ਲੋਕ ਜੁਗ ਭੋਗਹੁ
 ਸੁਖ ਨਾਨਾ ॥ ੯ ॥ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਮਹੁ’ ਮਨ ਰਹਹਿ ਪੁਰਵਹੁ ਉਰ ਆਸ਼ਾ ।
 ਸੰਕਟ ਨਾਨਾ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਤੁਮ ਤੇ ਹੁਇ ਨਾਸ਼ਾ^੩। ਗੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜਾਨਤਿ ਭਈ,
 ਮਮ ਕੰਤ ਰਿਝਾਏ । ਉਰ ਪ੍ਰਮੋਦ ਕਹੁ ਪਾਇ ਕੈ ਸੁਭ ਦਰਸਨ ਪਾਏ ॥
 ੧੦॥ ‘ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਹਮ ਸੇਵਕ ਅਹੈ, ਤੁਮ ਹੋ ਰਖਵਾਰੇ । ਦੇਹੁ ਬਡਾਈ,
 ਦਾਸ ਕੋ ਰਾਵਰਿ ਬਿਵਹਾਰੇ’ । ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਿਮ ਚਹੈ
 ਬਨਾਵੇ । ਚਰਨ ਕਮਲ ਚਿਤ ਮਹਿ ਬਸਹਿ, ਨਹਿ ਕਬਹੂੰ ਭੁਲਾਵੇ’ ॥੧੧॥
 ਪੁਨ ਪੁਨਾਮ ਕਰਿ, ਧਾਮ ਕੋ ਭੋਰੇ ਚਵਿ ਆਈ॥ ਨਿਸ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਕਲ ਹੀ
 ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਪਹੁੰਚਾਈ । ਮਧੁਰ ਤੁਰਸ ਖਟ ਰਸਨਿ ਕੇ ਬਹੁ ਪਠੇ ਅਹਾਰਾ।
 ਹਸਨਿ ਹੋਤੁ ਤ੍ਰਿਲ ਹਰਿਤ ਗਨ ਪਹੁੰਚੇ ਤਬਿ ਭਾਰਾ^੪ ॥ ੧੨ ॥ ਕਰਤਿ
 ਸਰਾਹਨਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਭ ਅਚਯੋ ਅਹਾਰੇ । ਤਿਪਤੇ ਪਾਨੀ ਪਾਨ ਕਰਿ, ਪੁਨ
 ਪਾਨ ਪਖਾਰੇ । ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਜਾਮਨੀ ਜਾਗੇ ਜਬਿ ਜਾਮੂ । ਸੈਚ
 ਸ਼ਨਾਨਹਿ ਠਾਨਿ ਕਰਿ ਬ੍ਰਿਤਿ ਆਤਮ ਰਾਮੂ^੫॥੧੩॥ ਭਯੋ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼
 ਤਬਿ ਸੁਭ ਬਸਤ੍ਰ ਸਜਾਏ । ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਿਪਰ ਕਟ ਧਾਰਿ ਕੈ ਬਡ ਸਭਾ
 ਲਗਾਏ। ਪੁਰਿ ਕੀ, ਗ੍ਰਾਮਨਿ ਅਨਿਕ ਕੀ, ਸੁਨਿ ਸੰਗਤਿ ਆਈ। ਦੁਗਧਦਹੀ
 ਘ੍ਰਿਤ ਆਦਿ ਗਨ ਉਪਹਾਰਨ^੬ ਲਯਾਈ ॥ ੧੪ ॥ ਚਾਮਰ ਚਾਰੁ ਮਰਾਲ^੭
 ਸਮ ਢਰਤੋ ਦੁਤਿ ਪਾਵੇ । ਖਰੇ ਹਜ਼ਾਰਹੂੰ ਜੋਰਿ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਮਖ ਦਰਸਾਵੇਂ ।
 ਚੰਦ ਮਨਹੂੰ ਰਿਤੁ ਸਦਾ ਕੋ ਉਡਗਨ ਮਹਿ ਸੋਹੈ । ਐਸੇ ਕੌਨ ਕਠੋਰ ਨਰ

^੧ਏਥੇ ਈਨ ਮੰਨਵੇ ਹਨ । ^੨ਵਿਚ । ^੩ਜ਼ਾਵ ਸੁਤੇ ਸੁਭਾਵ ਨੀ ਆਪਦਾ ਜਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਨਾ ।

^੪ਪੰਝਾ ਚਾਰੇ ਦੀਆਂ । ^੫ਆਤਮਾ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਲਗਾਈ । ^੬ਭੋਟਾ । ^੭ਹੰਸ ਵਾਝੂ ।

ਪਿਖਿ ਨਹਿ ਮਨ ਮੋਹੈ॥੧੫॥ਸਾਹੁ ਰੂਪਾ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਦੋਨਹੁ ਚਲਿ ਆਏ ।
ਧਰਿ ਅਕੋਰ ਆਗੇ ਪਭੂ ਪਾਇਨਿ ਲਪਟਾਏ । ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਿ ਕੈ
ਭਲੇ ਪੋਖਤਿ ਹਰਖਾਨੇ॥ਸਿੱਖ ਆਪਨੇ ਜਾਨਿ ਕਰਿ ਨੀਕੇ ਸਨਮਾਨੇ॥੧੬॥
‘ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ! ਮਾਨਵ ਮੰਦ ਮਤਿ ਜਾਨਹਿ ਨਹਿ ਭੇਵਾ॥ਸਮਤਾ ਚਾਹਤਿ ਆਪ
ਸੇ, ਤੁਮ ਦੇਵਨ ਦੇਵਾ॥ਨਹੀਂ ਸਹਾਰਹਿ ਸੁਰਾਸੁਰ ਰਣ ਖੇਤ ਮਝਾਰੇ । ਕੋਨ
ਤੁਰਕ ਗਨ ਬਾਪੁਰੇ ਜੇ ਬਿਰਹਿ ਅਗਾਰੇ’॥੧੭॥ਸ਼੍ਰੀਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕਹਤਿ ਭੈ
‘ਹਯ-ਨਾਮ ਸੁਹੇਲਾ । ਰਹਜੇ ਜੰਗ ਮਹਿ, ਸੱਤ੍ਰ ਹਤਿ ਬਹੁ ਘਾਵਨਿ ਮੇਲਾ’।
ਸੁਨਤਿ ਜੋਧ ਕਰ ਜੋਰਿ ਕਹਿ ‘ਸਨਮੁਖ ਰਣ ਮਾਂਹੀ॥ ਤੁਮਰੇ ਚਰਣਸਪਰਸ਼
ਤੇ ਹੁਇ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਨਾਹੀ’ ॥ ੧੮ ॥ ਉੱਤਮ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ ਤਿਨ ਧੰਨ
ਮਹਾਨਾ । ਬਡੇ ਭਾਗ ਪੂਰਬ ਹੁਤੇ ਨਹਿ ਆਨ ਸਮਾਨਾ’ । ਬਿਧੀਦੇਵ ਸੁਨਿ
ਕੈ ਕਹਜੇ ‘ਬਿਛੁਰਨ ਦੁਖ ਭਾਰੀ । ਰਾਵਰਿ ਬਾਕਨਿ ਤੇ ਮਿਟਜੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਮਨ
ਧਾਰੀ ॥ ੧੯ ॥ ਜੇਕਰਿ ਹੋਤੇ ਅਪਰ ਫਿਗ ਇਕ ਕੇ ਮਰ ਜਾਨੇ । ਦੋਨੋ
ਮਰਤੇ ਰਹਤਿ ਨਹਿ ਅਸ ਪੋਮ ਮਹਾਨੇ’ । ਜਾਤੀ ਮਲਕ ਬਖਾਨਤੇ ‘ਇਨ
ਸਮ ਨਹਿ ਆਨਾ’ । ਹੁਤੇ ਉਚਿਤ ਇਹੁ ਆਪ ਕੇ ਤੁਮ ਮਹਦ ਮਹਾਨਾ’॥
੨੦॥ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਰਣ ਬਾਰਤਾ ਮਾਰਨਿ ਤੁਰਕਾਨੇ । ਕਹਤਿ ਸੁਨਤਿ
ਬੀਤੀ ਜਥਾ’ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਬਿਸਮਾਨੇ । ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਤੈ ਜਾਮਨੀ ਗੁਰ
ਤਹਾ ਬਿਤਾਈ । ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਤਹਿ ਤੇ ਚਢੇ ਬਡ ਦੁੰਦਭਿ ਵਾਈ॥੨੧॥ਹਿਤ
ਅਖੇਰ ਕੇ ਗਮਨ ਕਿਯ ਗਨ ਚਮੁਪਯਾਨੀ । ਸੰਗ ਜੋਧ ਚਢਿ ਕਰਿ ਚਲਜੈ
ਹਿਤ ਸੇਵ ਮਹਾਨੀ॥ਕਿਤਿਕ ਕੋਸ ਲੋ ਚਲਿ ਗਏ ਫਿਰਿ ਕਰਿ ਮਨ ਭਾਯੋ।
ਡੇਰਾ ਕੀਨਸਿ ਤਿਸੀ ਬਲ ਪਿਖਿ ਥਾਨ ਸੁਹਾਯੋ॥੨੨॥ ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ਤੇ
ਖਰੇ ਹੁਇ ਕਿਛੁ ਭਟ ਫਿਗ ਆਏ । ਜੋਧਰਾਇ ਸੇਂ ਬਾਤ ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ
ਬਿਕਸਾਏ’ । ਇਕ ਅਜਗਰ ਭਾਰੀ ਮਹਾ ਨਿਕਸਜੇ ਮੁਖ ਬਾਏ’ । ਦਾਰੁਨ
ਦੀਰਘ ਦੁਖੀ ਬਹੁ ਗਮਨਤਿ ਫੁੰਕਰਾਏ ॥ ੨੩ ॥ ਸਨਮੁਖ ਆਵਤਿ ਗੁਰੂ
ਕੇ ਗਤਿ ਬੱਕ੍ਰ ਕਰੀਤਾ॥ਨੀਠ ਨੀਠ ਹੀ ਚਲਤਿ ਹੈ ਚਿਤ ਮ੍ਰਿਤੂ ਚਹੰਤਾ ।

‘ਵੇਰੀ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਜੋਦਿਆ ਬਹੁਤ ਦੁਖਮਾਂ ਦੇ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਆ ਕਾਫ਼,
ਮਰ ਗਿਆ ।’ ਭਾਵ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ । ‘ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ।’ ‘ਜਿਵੇਂ ਲੜਾਈ ਵਿਚ
ਬੀੜੀ ।’ ‘ਗਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ।’ ‘ਮੂੰਹ ਟੱਢਕੇ ।’ ‘ਟੋਢੀ ਚਾਲ ।

ਭਟ ਦੌਰੇ ਤਿਹ ਬਰਜਿਬੈ^੧ ਕੋ ਚਹਤਿ ਪ੍ਰਹਾਰੈ । ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ
 ਤਬਿ ਬਚ ਉਚ ਉਚਾਰੈ॥੨੪॥ ਹਟਕਹੁ ਨਹਿ ਪਰਹਾਰੀਯਹਿ, ਆਵਨ
 ਇਤ ਦੀਜੈ । ਦੂਰ ਦੂਰ ਸਭਿ ਖਰੇ ਹੁਇ ਅਵਿਲੋਕਨ ਕੀਜੈ^੨ । ਅਚਰਜ
 ਹੋਰਨ ਹੋਤੁ ਤਬਿ ਹੋਏ ਬਿਰ ਸਾਰੇ । ਮੰਦ ਮੰਦ ਅਜਗਰ ਚਲਹਿ ਸ੍ਰੀ
 ਗੁਰੁ ਅਗਾਰੈ ॥ ੨੫ ॥ ਖਰੇ ਰਹੇ ਨਿਸ਼ਚਲ ਸਕਲ^੩ ਨੇਰੇ ਤਬਿ ਆਯੋ ।
 ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਨ ਸਰੋਜ ਤੇ ਪਨਹੀ ਨਿਕਸਾਯੋ^੪ । ਦਹਨ ਅੰਗੁਸ਼ਟ
 ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਤਿਹ ਸੀਸ ਛੁਹਾਯੋ॥ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤਹਿ ਕੋ ਪਰਸ ਬਹੁ ਪਾਪ
 ਮਿਟਾਯੋ^੫ ॥ ੨੬ ॥ ਭਗਨ ਸੀਸ ਭਾ ਉਦਰ ਲਗਿ ਮਰਿ ਗਾ ਤਤਕਾਲਾ ।
 ਕਲਮਲਾਤ ਬਿਚ ਕਿਰਮ ਲਘੁ, ਕਾਟਤਿ ਨਿਤ ਜਾਲਾ^੬ । ਅੰਤਰ ਤੇ
 ਪੂਰਨ ਹੁਤੈ^੭ ਆਮਿਖ ਤਿਸ ਖਾਤੇ । ਸਦਾ ਦੇਤਿ ਸੇਕਟ ਅਧਿਕ, ਬਸ
 ਚਲਹਿ ਨ ਜਾਂ ਤੇ^੮ ॥ ੨੭ ॥ ਨਿਕਟਿ ਖਰੇ ਸਭਿ ਦੇਖਤੇ ਸੁਨਿ ਪਹੁੰਚੇ ਧਾਏ
 ਬਿਧੀਚੰਦ ਅਰੁ ਜੋਧ ਆਇ ਉਰ ਮਹਿ ਬਿਸਮਾਏ । ਬੂਝਨਿ ਕੀਨੈ ਜੋਰਿ
 ਕਰ ‘ਅਹਿ ਇਹ ਕਿਮ ਆਯੋ ?’ ਚਰਨ ਛੁਵਤਿ ਹੀ ਆਪ ਕੋ ਨਿਜ ਤਨ
 ਮਕਤਾਯੋ ॥ ੨੮ ॥ ਪਰੇ ਕਿਰਮ ਕਿਮ ਘਨੇ ਤਨ ਇਹ ਅਚਰਜ ਜੋਵਾ ।
 ਕਿਹ ਕਲਮਲ ਕੇ ਕਰੇ ਤੇ ਇਮ ਦੁਖ ਫਲ ਹੋਵਾ ?’ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ
 ਸਭਿਨਿ ਸੋ ਅਹਿ ਗਾਥ ਉਚਾਰੀ । ‘ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਮਹੰਤ ਇਹ ਬਿਦਤਜੇ
 ਜਗ ਭਾਰੀ ॥ ੨੯ ॥ ਚਹੁੰਦਿਸ਼ਿ ਕੇ ਨਰ ਮੰਨਤਾ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵੈ ।
 ਅਨਿਕ ਪਦਾਰਥ ਆਨ ਕਰਿ ਇਸ ਕੋ ਅਰਪਾਵੈ । ਜਿਤੇ ਕਿਰਮ ਤਨ
 ਮਹਿ ਪਰੇ ਸਗਰੇ ਤਬਿ ਚੋਲੇ । ਹੋਇ ਬਡਾਈ ਜਗਤ ਬਡ ਇਸ ਹਿਤ ਕਰ
 ਮੇਲੇ^੯ ॥ ੩੦ ॥ ਅਹੰਕਾਰ ਉਰ ਮਹਿ ਬਡੇ-ਮਮ ਸਮ ਨਹਿ ਦੂਜਾ । ਕਰਹਿ
 ਦੇਸ ਸਭਿ ਬੰਦਨਾ ਚਰਨਨਿ ਕੀ ਪੂਜਾ॥ਸਿਮਰਜੈ ਨਹਿ ਕਰਤਾ ਪੂਰਖ ਸੁਭ
 ਕਰਮ ਨ ਕੀਨਾ । ਗਨ ਚੇਲਨਿ ਕਰਿਬੋ ਭਜਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਨ ਦੀਨਾ^{੧੦} ॥
 ੩੧ ॥ ਹੰਕਾਰਤਿ ਹੀ ਮਰਿ ਗਯੋ ਜੂਨੀ ਅਹਿ ਪਾਈ । ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਸੁਖ ਤੇ
 ‘ਸੂਰਮੇ ਤਿਸ (ਅਜਗਰ ਨੂੰ) ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਦੋੜ ਗਏ । ਤੇ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ।
 ਹੈ ।’ ਸਾਰੇ । ‘ਜੁੱਤੀ ਤੇ ਚਰਨ ਕਵਲ ਕੋ ਚਿਐ ।’ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਚਰਨ
 ਕਵਲ ਨੂੰ) ਪਰਸਕੇ ਅਪਣਾ ਪਾਪ ਉਸਨੇ ਮਿਟਵਾਯਾ । ‘ਵਿਚ ਨਿਕੇ ਠਿੱਕੇ ਕਿਰਮ ਕਰਬਲ
 ਕੁਰਬਲ ਪਏ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਸਾਹ (ਸਾਪ ਨੂੰ) ਕਟਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ।’ ਭਰਿਆ ਸੀ (ਕੀੜਿਆਂ
 ਨਾਲ) । ‘ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਲਦਾ ।’ ਇਕਠੇ ਕੀਤੇ ਸੀ (ਚੋਲੇ) । ‘.....’ ਨੂੰ
 ਭਜਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ (ਇਸਨੇ) ਨਾ ਦਿੱਤਾ ।

ਰਖੇ, ਸੋ ਕ੍ਰਿਮ, ਸਮੁਦਾਈ* । ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ ਗਨ ਖਾਤਿ ਹੈਂ ਨਹਿ ਇਨਹਿ
 ਓਧਾਰਾ॥ਪਲਟਾ ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਕੋ ਲੋਭੇ ਇਸ ਬਾਰਾ॥੩੨॥ ਆਪ ਨ ਉਧਰਜੋ
 ਜਗਤ ਤੇ, ਨਹਿ ਸਿੱਖ ਉਬਾਰੇ । ਨਿਜ ਮਨਤਾ ਕੇ ਹੋਤੁ ਕਰਿ ਸੁਭ ਕਾਜ
 ਵਿਸਾਰੇ* । ਇਨ ਸਮ ਕੀ ਗਤਿ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਜੇ ਨਹਿ ਸਿਮਰੈਤੇ । ਸ੍ਰੀ
 ਨਾਨਕ ਜੀ ਸ਼ਬਦ ਇਕ ਉਚਰਜੋ ਹਿਤਵੈਤੇ ॥ ੩੩ ॥ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ॥

ਕੁਲਹੀ ਦੇਂਦੇ ਬਾਵਲੇ ਲੈਂਦੇ ਵਭੇ ਨਿਲਜ ॥ ਦੁਹਾ ਖਡ ਨ ਮਾਵਈ
 ਤਿਕਲਿ* ਖੰਨੈ ਫਜ ॥

ਦੋਹਰਾ ॥ ਕਰ ਨ ਸਕਹਿ ਅਪਨੋ ਭਲੋ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਪਾਇ ਨ ਗਜਾਨ ।
 ਉਰ ਅੰਧੇ ਅਹੰਕਾਰ ਤੇ ਨਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਮਰਨ ਠਾਨਿ ॥ ੩੪ ॥ ਹਿਤ
 ਮਨਤਾ ਕਰਿ ਜਤਨ ਬਹੁ ਚੋਲੇ ਬੰਦ ਬਨਾਇ । ਤਿਨ ਕੀ ਹੋਵਤਿ ਅਸ
 ਵਾਸਾ, ਬਹੁ ਜੂਨੀ ਭਰਮਾਇ॥੩੫॥ ਹੁਤੇ ਸੁਕਰਮਵਿਸੇਸ ਇਸ ਆਇ ਪਰਜੋ
 ਸ਼ਰਨਾਇ॥ਅਥਿ ਸੁਭ ਗਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਤਨ ਪੰਨਗ ਮੁਕਤਾਇ॥੩੬॥

ਨਿਬੰਧ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਵਿਖੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਏ 'ਅਸਰਾਰ' ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਨੇ ਨਾਮ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪੰਚਾਸਤੀ ਅੰਸੁ ॥ ੫੭ ॥

੫੮. [ਕਰਿਗੁਰ ਪੁਰ ਡੇਰਾ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਉਤਰਜੋ ਡੇਰਾ ਜਹਿ ਕਹਾ ਸ੍ਰੀਸਤਿਗੁਰ ਚਹੁ ਓਰਾਕਰਤਿ ਹਿਰੇਖਾ
 ਹਸ ਲਗੇ ਬਡੇ ਕਿਲਕ ਬੰਧਿ ਡੇਰ ॥ ੧ ॥ ਨਿਸਾਨੀ ਡੇਵ ॥ ਕਰੇ ਫਰਸ਼
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਬਿਰੇ ਬੈਠੇ ਬਹੁ ਪਾਸਾ । ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਨਿ ਬਾਰਤਾ ਯੁਤਿ ਹਾਸ
 ਬਿਲਾਸਾ । ਸੁਪਕਾਰ ਤਿਸ ਕਾਲ ਮਹਿ ਹਿਤ ਕਰਨ ਰਸੋਈ॥ਲਗੇ ਸੁਧਾਰਨ
 ਬਾਨ ਕੋ ਖਨਿ ਅਵਿਨੀ ਜੋਈ ॥ ੨ ॥ ਕੁਛਕ ਖਨੀ ਜਬਿ ਅਸਥਿ ਗਨ
 ਨਿਕਸੇ ਨਰ ਕੇਰੇ । ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਫਿਰਾ ਕਹਜੋ 'ਉਦਿਆਨ ਘਨੇਰੇ ।
 ਨਿਕਸਤਿ ਮਾਨੁਖ ਕੋ ਅਸਥਿ ਇਕ ਬਲ ਸਮੁਦਾਏ । ਕਿਸ ਕਾਰਨ
 ਇਕਠੇ ਗਭੇ, ਨਹਿ ਜਾਨੀ ਜਾਏ'॥੩॥ ਸ੍ਰੈਯਾਛੰਦਉਠਿ ਗਮਨੇ ਹਿਤ ਹੋਰਨਿ
 ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਧੀਚੰਦ ਆਦਿਕ ਸਮੁਦਾਇ॥ਜੋਧਰਾਇ ਸੰਗ ਸਗਰੋਬਿਸਮਤਿ
 ਜਾਇ ਪਿਖਜੋ ਠਾਂਢੇ ਤਿਸ ਬਾਇੰ । ਖਨਵਾਵਤਿ ਨਿਕਸੇ ਨਰ ਅਸਥੀ
 ਭਏ ਬੰਦ ਤਹਿ ਵੇਰ ਲਗਾਇ* । ਸਭਿ ਕੇ ਤਰੇ ਕਰੀਗ ਇਕ ਸਾਰੇ ਅਸਥਿ
 ਨ ਭਗਨ ਤਾਂਹਿ ਦਰਸਾਇ ॥ ੪ ॥ ਸਭਿਹਿਨਿ ਬੂਝੈ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲੇ
 'ਅਤਿ ਦੁਰਭਿੱਛ' ਪਰਜੋ ਇਕ ਕਾਲਾਕਿਤਿਕ ਬਰਖ ਬਰਖਾ ਨ ਕਰੀ ਘਨ

*ਜੇ ਸਾਰੇ ਕੀਤੇ (ਹੋ ਗਏ) । *ਲੋਕ ਨਾਲ । *ਸਮੁੱਚੇ ਹੱਥੀਆਂ ਦਾ ਉਥੇ ਵੇਰ ਲਗ ਗਿਆ ।

*ਕਾਲ ।

*ਪਾ:-ਸਭਿ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ ।

ਧਰਾ ਭਈ ਤਬਿ ਸੁਸ਼ਕ ਬਿਸਾਲਾਨਿਕਟਿ ਦੇਸ਼ ਇਸ ਅੰਨ ਨ ਉਪਜੈ
 ਛੁਪਾ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਮਨੁਖ ਬਿਹਾਲ । ਤਜਿ ਤਜਿ ਸਦਨ ਫਿਰੇ ਸਭਿ ਇਤ
 ਉਤ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਰਹੇ ਬਹੁ ਭਾਲਾ॥੫॥ ਜਿਸ ਕੇ ਸਰਬ ਕਰੰਗ ਇਹ
 ਦੇਖਤਿ, ਹੁਤੇ ਸਮੈ ਤਿਸ ਅਜਮਤਵਾਨ । ਜੇ ਚਿਤ ਚਾਹਤਿ ਅਪਨੇ ਇਹ
 ਤਬਿ ਖਸ਼ਟ ਰਸਨਿ ਕੇ ਅਸਨ ਮਹਾਨ । ਪਕੀ ਰੋਟਕਾ ਸੂਪ^੧ ਰੁ ਓਦਨ^੨
 ਅਨਿਕ ਬਿਧਿਨਿ ਕੇ ਗਨ ਪਕਵਾਨ । ਸਭਿ ਅਵਿਨੀ ਕੋ ਛਾਦਨ ਕਰਤੇ,
 ਬਾਂਛਤਿ ਬਨਤਿ ਜਿ ਕਰਤਿ ਬਖਾਨ ॥ ੬ ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਭਾਲਾ ਮਾਨਿ ਸੀਸ
 ਪਰ ਕਰਾਮਾਤ ਕਜੋਹੁ ਨ ਤਬਿ ਕੀਨਿ । ਛੁਪਤਿ ਦੁਖਜੋ ਅਤਿ ਅੰਨ ਨ
 ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਅਪਨੇ ਸਦਨ ਤਜਾਗਿ ਕਰਿ ਦੀਨਿ । ਵਸਤੁ ਟੋਕਰਾ ਸਿਰ ਪਰ
 ਧਰਿ ਕਰਿ ਗਮਨਜੋ ਲੋਕਨਿ ਸੇਗ ਪ੍ਰਬੀਨ । ਜਿਤ ਕਿਤ ਫਿਰਤਿ ਅੰਨ
 ਬਿਨ ਬਜਾਕੁਲ ਦੁਰਬਲ ਅੰਗਨਿ ਓਜ ਬਿਹੀਨ॥੭॥ ਬਿਚਰਤਿ ਇਤ ਉਤ
 ਬਕਤਿ ਪ੍ਰਾਨਿ ਹੁਇ ਆਨ ਪਰੇ ਸਗਰੇ ਇਸ ਥਾਇੰ । ਇਕ ਨਿਸ ਦਿਨ
 ਮਹਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਭਏ ਗਨ ਜਿਯਤਿ ਰਹੇ ਜੇ ਤਿਨਹੁ ਉਠਾਇ । ਬੇਰੇ^੩ ਬਿਖੈ
 ਪਾਇ ਕਰਿ ਦਫਨੇ, ਤਬਿ ਕੇ ਅਸਬਿ ਅਹੈਂ ਸਮੁਦਾਇ । ਕਰੰਗ ਸਕਲ
 ਜਿਸ, ਪੈਨ ਪੁਰਖ ਇਹੁ, ਅਜਰ ਜਰਨ ਭਾਖਹਿ ਇਸ ਭਾਇ ॥ ੮ ॥
 ਅਜਮਤ ਜਰਜੋ ਪ੍ਰਾਨਿ ਤਨ*ਛੇਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਆਇਸੁ ਮਹਿ ਰਹਿ ਸੁਖ ਮਾਨਿ ।
 ਬੰਦਨੀਯ ਮਭਿ ਜਗਾ ਕੇ ਅਸ ਹੁਇੰ ਧੀਰਜ ਬੀਰਜਵੇਤਿ ਮਹਾਨ^੪ ਇਮ
 ਕਹਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਭਾ ਬਿਰਾਜੇ ਬਿਸਮ ਭਏ ਸੁਨਿ ਗਾਥ ਪੁਰਾਨ^੫ । ਸੁਪਕਾਰ
 ਤਬਿ ਤਜਾਰ ਅਹਾਰ ਸੁ ਕਰਜੋ ਜਾਇ ਕਰਿ ਆਨ ਸਥਾਨ ॥ ੯ ॥ ਲਜਾਇ
 ਨਿਕਟਿ ਗੁਰ ਕੋ ਅਚਵਾਇਵ ਸਗਰੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਭਏ ਭਟ ਬੰਦ । ਏਕ
 ਜਾਮਨੀ ਤਹਾ ਬਿਤਾਈ, ਚਢੇ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ । ਉਤਰ ਪਰੇ ਪੁਰਿ
 ਕਾਂਗੜ ਕੇ ਢਿਗ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜੋਧ ਪਰ ਧਰਤਿ ਬਿਲੇਦਾ ਮਿਲਜੋ ਰਹੈ ਨਿਸਦਿਨ
 ਸੁਖਪਾਵੈ ਕਰਤਿ ਬਾਰਤਾਲਾਪ ਅਨੰਦ॥੧੦॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿਕਰਿ ਜੋਧਬਖਾਨੀ
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਇਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ! । ਪਾਵਨ ਕੋ ਕਰਿ ਪਾਵਨ ਘਰ ਮਮ
 ਪਾਵਨ ਕਰਹੁ ਦਾਸ ਕੋ ਜਾਨਿ^੬ । ਅਚਹੁ ਅਹਾਰ ਆਪ ਤਹਿ ਬੈਠਹੁ, ਪੁਨ
 ਚਾਹਤਿ ਕੀਨੋ ਪ੍ਰਸਥਾਨ^੭ । ਇਹ ਅਭਿਲਾਖਾ ਪੂਰਨ ਕੀਜੈ, ਸਰਬ ਕਲਾ

^੧ਦਾਲ । ^੨ਚਾਵਲ । ^੩ਟੇਏ । ^੪ਪੁਰਾਣੀ । ^੫ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਕੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੋ ਦਾਸ
 ਜਾਣਕੇ । ^੬ਵਿਦਾ ਹੋਣਾ । ^੭ਪਾ:-ਤਬਿ । ^੮ਪਾ:-ਜਨ ।

ਸਮਰਥ ਗੁਨਵਾਨ' ॥ ੧੧ ॥ ਭਏ ਪ੍ਰੰਮ ਬਸਿ ਬਿਨਤੀ ਮਾਨੀ ਗੁਰੂ
 ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾਲੇ ਕਰਿ ਗਮਨਜੋ ਸਦਨ ਆਪਨੇ ਰੁਚਿਰਾਸਨ'
 ਇਕ ਡਾਸਿ ਬਿਸਾਲ। ਕਰ ਕੋ ਜੋਰਿ ਬਿਠਾਵਨ ਕੀਨੇ, ਦੰਪਤਿ ਆਇ ਹਰਖ
 ਤਿਸ ਕਾਲ। ਜਲ ਕਰ ਧਾਰਿ ਜੇਧ ਤਬਿ ਡਾਰਤਿ, ਚਰਨ ਭਾਰਜਾ ਭਲੇ
 ਪਖਾਲਿ' ॥ ੧੨ ॥ ਚਰਨਾਂਮਿਤ ਕੋ ਪਾਨ ਕਰਜੋ ਜੁਗ' ਸੀਸ ਬਿਲੋਚਨ ਕੋ
 ਤਬਿ ਲਾਇ। ਸਦਨ ਕਰਜੋ ਛਿਰਕਾਵਨ ਸਾਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਧਾ ਅਧਿਕ
 ਵਧਾਇ। ਨਾਨਾਬਿਧਿ ਕੇ ਸ੍ਵਾਦਲ ਭੋਜਨ ਥਾਰ ਪਰੋਸਿ ਆਪ ਹੀ ਲਜਾਇ।
 ਧਰਿ ਆਗੇ ਨਿਜ ਲੇ ਰੁਮਾਲ ਕਰ, ਦੰਪਤਿ ਠਾਂਢੇ ਅਸਨ ਅਚਾਇ ॥ ੧੩ ॥
 'ਇਹੁ ਸ੍ਵਾਦਲ ਬਹੁ ਮਧੁਰ ਬਨਜੋ ਪ੍ਰਭ, ਇਹ ਬਹੁ ਤੁਰਸ ਸਲਵਨ ਪ੍ਰਕਾਰ'।
 ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਧਰਿਧਰਿ ਭਾਉ ਸਨੇ ਸਨੇ ਅਚਵਾਇ ਅਹਾਰ।
 'ਮਹਾਂਰਾਜ ਇਹ ਅਪਰ ਅਸਨ ਸੈ, ਲੀਜਹਿ ਸ੍ਵਾਦ ਕਰਜੋ ਹਿਤਧਾਰਿ'। ਇਮ
 ਕਹਿ ਨਏ ਨਏ ਧਰਿ ਆਗੇ ਕਰਹਿ ਰਿਝਾਵਨ ਗੁਰੂ ਉਦਾਰ ॥ ੧੪ ॥
 ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਭਏ, ਸੰਦਰ ਜਲ ਸੀਤਲ ਸਿੱਖ ਸੁਤਾ ਲੇ ਕਰਿਨਿਜ ਹਾਥ। ਦਿਯੋ
 ਪਾਨ ਕਰਿਬੋ ਕੋ ਤਿਸ ਛਿਨ, ਲੇ ਕਰਿ ਪੀਵਤ ਭੋ ਜਗ ਨਾਥ। ਕਰਜੋ ਚੁਰਾ
 ਅਰੁ ਪਾਨ ਪਖਾਹੋ' ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਖਿ ਲਖਿ ਸਰਧਾ ਸਾਥ। ਥਰ ਕੋ ਦੇਤਿ ਭਏ ਸ੍ਰੀ
 ਜਗ ਗੁਰ ਜਬਿ ਦੰਪਤਿ ਪਦ ਧਾਰਜੋ ਮਾਥ ॥ ੧੫ ॥ 'ਤੁਮਰੇ ਉਰ ਗੁਰਮਤਿ
 ਹੁਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਹਮ ਪਲੋਕ ਮਹਿ ਬਨਹਿ ਸਹਾਇ। ਭਗਤਿ ਗਜਾਨ ਅਭਯਾਸੈ
 ਦੰਪਤਿ ਸੱਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਹੁ ਲਿਵਲਾਇ। ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਣੇ ਮਹਿ ਹਰਖਹੁ
 ਹਿਤ ਧਰਿ, ਹਉਮੈ ਤਜਾਗਹੁ ਮਿਥਜਾ ਭਾਇ। ਅਨਹੋਵਤਿ ਹੀ ਉਪਜੀ
 ਹਿਯ ਮਹਿ', ਲਖਹੁ ਸਰੂਪ ਜੁ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ ॥ ੧੬ ॥ ਹੁਤੋ ਭੂਤ ਜੋ
 ਰਹੈ ਭਵਿੱਖਤ ਸਤਿ ਚੇਤਨ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਮਾਨਿ'। ਸੇ ਸਰੂਪ ਤੁਮ ਆਪਨੋ
 ਜਾਨਹੁ ਨਹਿ ਉਪਜੈ ਨਹਿ ਹੋਵਤਿ ਹਾਨ। ਸੁਖਮ ਤੇ ਅਤਿ ਸੁਖਮ ਹੈ ਨਿਤ,
 ਅਹੈ ਮਹਦ ਤੇ ਮਹਦ ਮਹਾਨ। ਅੰਤਹਿ ਕਰਣ ਉਪਾਧੀ ਸੇ ਮਿਲਿ ਇੰਦ੍ਰਯ
 ਸੇ ਸਬੰਧ ਪੁਨ ਠਾਨਿ ॥ ੧੭ ॥ ਹਰਖਸੋਗ ਕੋ ਭਾਗੀ ਬਨਿ ਕਰਿ ਜਨਮ ਮਰਨ
 ਕੋ ਪੁਨ ਪੁਨ ਪਾਇ। ਨਹਿ ਸੇਖਜਾ ਪੁਰਬ ਤਨ ਧਾਰਨ' ਚੌਰਾਸੀ ਲਖ ਜੂਨ

'ਸਹਣਾਂ ਵਿਛੋਣਾਂ'। 'ਧੋਤੇ'। 'ਦੋਹਾਂ ਨੇ'। 'ਹੋਥ ਧੋਤੇ'। 'ਹਉਮੈ ਭਾਵਨਾ ਤਿਆਗੋ' (ਕਿਉਂਕਿ)
 ਇਹ ਮਿਥਜਾ ਹੈ ਅਣਹੋਈ ਹੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਉਪਜੀ ਹੈ। 'ਜਾਣੇ'। 'ਪਿੱਛੇ ਜੋ ਸਰੀਰ ਧਾਰੇ
 ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਿਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ'।

ਭੁਮਾਇ । ਆਗੇ ਜੁਗ ਅਸੰਖ ਮਹਿ ਜਾਨਹੁ ਧਰਹਿ ਦੋਹਿ^੧, ਭੋਗਹਿ,
 ਬਿਨਸਾਇ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਜਮ ਕੈ ਬਸ ਪਰਿ ਕੈ ਉਚ ਕਿ ਨੀਚ ਹਰਟ ਕੈ
 ਭਾਇ^੨ ॥ ੧੮ ॥ ਜਹਿ ਤਨ ਧਰਹਿ ਬਿਰਹਿ ਨਹਿ ਕਿਤਹੂੰ, ਬਿਨ ਤਨ
 ਰਹਹਿ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਕਾਲ।ਯਾਂਤੇ ਬਡ ਸੰਕਟ ਕੋ ਤਜਾਗਨਿ, ਕਰਹਿ ਭਲੇ
 ਨਰ ਜਤਨ ਬਿਸਾਲ । ਇਕ ਸਿਮਰਨ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰੇ ਬਿਨ ਫਸਨੇ ਰਹੈ
 ਇਹ ਨਿਤ ਜਮ ਕਾਲ^੩*।ਬਿਨ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਨਾਮ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਗੁਰਸੇਵਹਿ
 ਤਬਿ ਹੋਇ ਨਿਹਾਲ† ॥ ੧੯ ॥ ਏਹਕਾ ॥ ਸੁਨਤਿ ਜੋਧ ਕਹਿ ਜੋਰਿ ਕਰ
 ‘ਲਖਹੁ ਆਪਨੇ ਦਾਸ । ਰਖਹੁ ਲਾਜ ਨਿਜ ਨਾਮ ਕੀ ਕੀਜਹਿ ਸੁਮਤਿ
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ॥ ੨੦ ॥ ਪ੍ਰਤਿ ਹੋਤ ਤਜਾਰੀ ਕਰਹੁ ਰੁਚਹਿ ਨ ਤਜਿਬੋ ਸਾਬ ।
 ਦਰਸਨ ਤੇ ਆਨੰਦ ਹੁਇ ਲੇਹੁ ਸੰਗ ਮੁਖ ਨਾਥ’ ॥੨੧॥ ਪੁਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਸੀਲੇ ਨੈਨ । ਪਿਖਿ ਦੰਪਤਿ ਕੋ ਭਾਵ ਕੋ ਕਹਤਿ ਸੁਮੁਖ
 ਤੇ ਬੈਨ ॥੨੨॥ ‘ਅਬਿ ਤੁਮ ਕਾਂਗੜ ਪੁਰਿ ਬਸਹੁ ਰਿਦੈ ਧਾਰਿ ਗੁਰ ਧਨਾਨ।
 ਸਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਹੁ ਦੁਹਿ ਲੋਕਨਿ ਕਲਿਆਨ ॥ ੨੩ ॥ ਪੁਨ
 ਹਮ ਪਠਹਿ ਹਕਾਰ ਜਬਿ, ਕੈ ਦਿਨ ਕਿਤਿਕ ਬਿਤਾਇੰ । ਮਿਲਹੁ ਆਨਿ
 ਆਨੰਦ ਸੋ ਹੁਇ ਡੇਰਾ ਜਿਸ ਬਾਇੰ’ ॥੨੪॥ ਬਹੁਰ ਜੋਧ ਕੀ ਭਾਰਜਾ ਬੋਲੀ
 ਬਿਨੈ ਸਮੇਤ । ‘ਰਾਵਰ ਭੀ ਇਸ ਦੇਸ ਮਹਿ ਆਵਹੁ ਕਬਹਿ ਨਿਕੋਤ’ ॥
 ੨੫ ॥ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕਹਨੈ ‘ਰੂਪ ਅਪਰ ਕੋ ਧਾਰਿ । ਤੁਵ

^੧ਅਗਲੇ ਜੁਗ ਵਿਚ ਜਾਣੇ ਬੇਅੰਤ ਦੋਹਾਂ ਧਰੇਗਾ । ^੨ਹਰਟ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ । ^੩ਸੰਮਣ ਮਰਨ ਵਿਚ ।

*ਪਾ:-ਜਾਲਿ ।

†ਕਵਿ ਜੀ ਦੇ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਖਿਆਲ ਤੇ ਹੋਰ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਖਰੜ
 ਗਿਆਨੀ ਬਣੇ ਵਧੇ ਹਨ । ਕਵਿ ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਖਾਸ ਤਾਕੀਦ ਪਰ ਵਾਚੇਗਾ ਗਿਆਨੀ ਕਦੇ
 ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ ਜੋ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ‘ਇਕ ਸਤਿਨਾਮ ਦੇ ਸਿਮਰੇ ਬਿਨਾਂ ਜਮ ਦੇ ਵੱਸ
 ਪਿਆ ਰਹੇਗਾ, ਨਾਮ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ, ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਾ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਨਿਹਾਲ ਕਰ
 ਦੇਂਦੇ ਹਨ ।’ ਇਹ ਜੇ ਨਾਮ ਅਰਾਧੇ ਇਨ੍ਹਾਂ, ਹਾਂ, ‘ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ
 ਜਗਦੀਸ਼’ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਤ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾ ਜੋ ਬਣ ਬੈਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੁਰਬਾਨੀ
 ਵਿਚ ਐਉਂ ਦਰਸਾਏ ਹਨ:-‘ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ਼ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ’ । ਉਨ੍ਹਾਂ
 ਦਾ ਅੰਤ ਦਸਿਆ ਹੈ ‘ਕੁੜੀ ਕੁੜੇ ਠੀਸ’ (ਜਪੁਜੀ)।

ਸੰਤਤਿ ਕੇ ਸਦਨ ਮਹਿ ਬਸੈ ਆਨਿ ਤਿਸ ਬਾਰ*॥੨੬॥ ਬੰਸ ਪ੍ਰਵਿ ਰਤਹਿ
ਅਧਿਕ ਸੁਖ, ਤੁਮ ਆਏ ਮਮ ਕਾਜ^੧ । ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਰੱਖਸਕ ਅਹੈ
ਭੁਗਤਹੁ ਰਾਜ ਸਮਾਜ^੨ ॥ ੨੭ ॥ ਇਸ ਬਰ ਦਿਯੋ ਬਿਸਾਲ ਕੇ ਦੁਹੁ
ਲੋਗਨਿ ਸੁਖ ਕੇਰ । ਦੰਪਤਿ ਪਾਇ ਪ੍ਰਮੋਦ ਕੇ ਸਿਰ ਧਰਿ ਪਦ ਪਰ ਫੇਰ ॥
੨੮ ॥ ਆਸ਼ਿਖ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰ ਉਠੇ ਸਿਵਰ ਬਿਰਾਜੇ ਜਾਇ । ਸੁਪਤਿ ਜਥਾ
ਸੁਖ ਜਾਮਨੀ ਪ੍ਰਾਤਿ ਭਈ ਪੁਨ ਆਇ ॥ ੨੯ ॥ ਸੋਚ ਸੁਨਾਨ ਸੁ ਧਿਆਨ
ਕਰਿ ਬਸਤੁ ਸੁਸਤੁ ਕੇ ਪਾਇ । ਤਜਾਰਿ ਅਰੁਢਨਿ ਕੇ ਭਏ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ
ਸੁਖਦਾਇ ॥ ੩੦ ॥ ਇਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਜਿਥੇ ਸਪਤਮ ਭਾਸੇ 'ਕਾਂਗੜ ਪੁਨਿ ਆਗਵਨ' ਪੁੰਨ ਬਰਨਨੇ
ਨਾਮ ਅਛਰ ਪੰਚਮੀ ਯੋਗੁ ॥ ੫੯ ॥

੫੯. [ਕਾਂਗੜ ਪੁਰੋਂ ਕੂਚ । ਫਤਹੀ ਰਾਹਕ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਜਾਰ ਭਏ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਲਿ ਪਹੁੰਚੇ ਤਿਸ ਕਾਲ । ਸਾਹੁ ਰੂਪਾ
ਦੋਨ ਮਿਲਿ ਬੰਦਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਸਾਲ ॥ ੧ ॥ ਸੁੰਯਾਵੈ ॥ 'ਹਮ ਕੋ ਹੁਕਮ
ਅਹੈ ਕਿਸ ਬਿਧਿ ਕੋ, ਮਹਾਰਾਜ ! ਅਬਿ ਦੇਹੁ ਸੁਨਾਇ । ਦਰਸਨ ਕੀ ਉਰ
ਅਧਿਕ ਲਾਲਸਾ ਜਥਾ ਕਮਲ ਬਾਂਛਤਿ ਦਿਨ ਰਾਇ' । ਕਰੇ ਨਿਹਾਲ ਦੀਨਿ
ਬਡਿਆਈ ਜੁਗ ਲੋਕਨ ਕੇ ਬਨੇ ਸਹਾਇ । ਰਾਵਰ ਕੇ ਮਾਨਿੰਦ ਕ੍ਰਿਪਾਲ
ਨ ਰਜ ਕਨ ਤੇ ਸਮ ਮੇਰੁ ਬਨਾਇ' ॥ ੨ ॥ ਕਹਨੈ ਗੁਰੁ 'ਤੁਮ ਕਰਹੁ
ਦੇਗ ਕੋ ਸਭਿ ਕੋ ਦੇਹੁ ਅਸਨ ਬਰਤਾਇ । ਬਰੁ ਅਰੁ ਸ੍ਰਾਪ ਸਫਲ ਹੁਇ
ਤੁਮਰੇ ਤਿਖੀ ਤੇਗ ਸਮ ਕਾਟਤਿ ਜਾਇ' । ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਕਰ ਸਿਮਰਹੁ ਸਤਿ-
ਗੁਰ ਅਪਰ ਰੂਪ ਧਰਿ ਮੈਂ ਪੁਨ ਆਇ' । ਤੁਵ ਸੰਤਤਿ ਸਭਿ ਮਿਲਹਿ ਸੇਵ
ਕਰਿ ਅੰਗ ਸੰਗ ਗੁਰ ਤੁਮਹਿ ਸਹਾਇ' ॥ ੩ ॥ ਜੋਧਰਾਇ ਲੇ ਸੰਗ ਬਿੰਦ ਨਰ
ਚਰਨਕਮਲ ਟੋਕਨੈ ਸਿਰ ਆਇ। ਭਏ ਅਰੁਢਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰਾਮੀ ਪਹੁੰਚਾਵਨ
ਹਿਤ ਸਾਥ ਸਿਧਾਇ । ਦੰਦਭਿ ਬਜੇ, ਨਕੀਬ ਪੁਕਾਰਤਿ, ਸੈਨਾ ਚਲੀ
ਮਨਹੁ ਦਰੀਆਇ। ਏਕ ਕੋਸ ਪਰ ਬਿਰ ਹੁਇ ਬੋਲੇ 'ਹਟਹੁ ਅਬੈ ਸਾਦਰ

*ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਆਏ ਹੋ । 'ਸੂਰਜ ਨੂੰ । 'ਮੈਂ ਫਿਰ ਆਵਾਂਗਾ ਹੋਰ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ।

*ਇਹ ਵਰ ਅੱਗੇ ਜਾਕੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਫਲੇਗਾ, ਦੇਖੋ ਰੁਤ ੬ ਅੰਸੂ
ਪੜ ਅੰਕ ੨੮ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਿਥੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਸ਼ਮੀਰ-ਲਖਮੀਰ ਪਾਸ ਕਾਂਗੜ ਪੁਰ
ਜਾ ਕੇ ਉਤਰਦੇ ਹਨ ।

†ਦੇਖੋ ਰੁਤ ੬ ਅੰਸੂ ਪੜ ਜਿਥੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਪਰਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ
ਜੀ ਦੇ ਬਹੁੜਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਭਾਈ ਰੂਪੇ ਜੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਵਰ ਉੱਥੇ ਫਲਦੇ ਹਨ ।

ਹਿਤ ਆਇ' ॥੪॥ ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਜੋਧਰਾਇ ਤਬਿ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ
 ਪਕਰੇ ਪਾਇ । 'ਅਪਨੇ ਜਾਨਿ ਯਾਦ ਮੁਖ ਰਾਖਹੁ ਲੇਹੁ ਮਿਲਾਇ ਆਪ
 ਸਹਿਸਾਇ । ਨਹਿ ਬਿਛੁਰਨਿ ਕੋ ਮਨ ਕਬਿ ਕਰਤਾ ਤਉ ਹਾਵਰੀ
 ਅਮਿਟ ਰਜਾਇ । ਤੁਮਰੋ ਸੰਗ ਸਰਬ ਤੇ ਉਤਮ ਅਵਚਲ ਅਨੰਦ ਜਿਨਹੁ
 ਤੇ' ਪਾਇ' ॥੫॥ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਜੇ 'ਮਿਲਜੈ ਤੈਂ ਨਿਤ ਹੀ, ਲੋਕ ਪੁਲੋਕਹਿ
 ਗੁਰੁ ਸਹਾਇ । ਤੁਵ ਸੰਤਤਿ ਕੋ ਹਮਰੀ ਸੰਤਤਿ ਪਿਖਿ ਸੇਵਾ ਕੋ ਅਨੰਦ
 ਉਪਾਇ । ਗੁਰ ਘਰ ਸੋ ਬਡ ਮੇਲ ਭਯੋ ਸੁਭ, ਯਾਂਤੇ ਰਹਹੁ ਸਦਾ ਸੁਖ
 ਪਾਇ । ਬਿਘਨ ਬੰਦ ਜੋ ਬਿਬਿਧ ਬਿਧਿਨ ਕੋ ਭਏ ਬਿਨਾਸਨਿ ਬਨਹਿ ਨ
 ਕਾਇ' ॥ ੬ ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਕਰਜੈ ਹਟਾਵਨ ਘਰ ਕੋ, ਗਯੋ ਚਰਨ ਪੰਕਜ
 ਲਪਟਾਇ । ਗਮਨਤਿ ਮੁਰਿ ਮੁਰਿ ਪਾਛੈ ਹੋਰਤਿ ਜਿਸ ਕੋ ਰਿਦੈ ਪ੍ਰੀਤਿ
 ਅਧਿਕਾਇ । ਸਿਮਰਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਉਰ ਧਰਿ ਕਰਤਿ ਸਰਾਹਨ
 ਸਨਨਿਸੁਨਾਇ 'ਨਹੀਂ ਗਰੀਬਨਿ ਵਾਜ ਗੁਰੁਸਮ ਦਾਸਨਿ ਸੁਖਦ ਰਿਪੁਨਿ
 ਦੁਖਦਾਇ' ॥ ੭ ॥ ਸਾਧੂ ਰੁਪਚੰਦ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਹਟੇ ਗੁਰੁ ਕੀ ਆਇਸੁ
 ਪਾਇ । ਜਿਨ ਕੋ ਰਿਦੈ ਬਸੈ ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਸ ਦਿਨ ਕਜਾ ਮਹਿਮਾ ਤਿਨ ਕਹੈ
 ਬਨਾਇ । ਬਿਛੁਰਤਿ ਲੋਚਨ ਤੇ ਜਲ ਵਰਕਜੇ ਨੀਠ ਨੀਠ ਪਾਛੈ ਪਰਿ
 ਪਾਇ' ॥ ਅਪਰ ਲੋਕ ਭੀ ਦੇ ਕਰਿ ਧੀਰਜ ਕਰੇ ਹਟਾਵਨਿ ਤਬਿ ਸੁਖਦਾਇ
 ॥੮॥ ਗਮਨੇ ਪੰਥ ਬਜਤਿ ਬਡ ਦੰਦਭਿ, ਚਮ੍ਹੁ ਚਲਤਿ ਨਭ ਧੁਲਿ ਉਡੰਤਿ ।
 ਕਿਤਿਕ ਕੋਸ ਚਲਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਡੇਰਾ ਕਰਿ ਨਿਸ ਕੀਨਿ ਬਿਤੰਤਿ ।
 ਖਿਲਤਿ ਅਖੋਰ ਚਲਤਿ ਚਿਤ ਭਾਵਤਿ ਸਨੇ ਸਨੇ ਮਗ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵੰਤ ।
 ਮਿਲਹਿ ਆਇ ਨਰ ਅਰਪਿ ਉਪਾਇਨਿ, ਬੰਦਹਿ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸੁਖਵੰਤਿ
 ॥੯॥ ਗਮਨਹਿ ਇਮ ਸੁਖੇਨ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁੱਜਰਵਾਲ ਗ੍ਰਾਮ ਕੋ ਆਇ ।
 ਸੁਭ ਸਥਾਨ ਪਿਖਿ ਸਿਵਰ ਕਰਜੇ ਤਹਿ ਉਤਰੀ ਸੈਨਾ ਮਿਸਲ ਬਨਾਇ ।
 ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਫਰਸ਼ ਕਰਾਇਵ ਬੈਠਿ ਗਏ ਜੁਤਿ ਨਰ ਸਮੁਦਾਇ ।
 ਨਿਕਟਿ ਨਿਕਟਿ ਕੇ ਗ੍ਰਾਮ ਸੁਨੀ ਸੁਧਿ ਲਏ ਉਪਾਇਨ ਕੋ ਦਰਸਾਇ ॥
 ੧੦ ॥ 'ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਘਰ ਮਹਿ ਭੀ ਪਾਪਤਿ' ਇਮ ਕਹਿ ਆਵਤਿ ਮੇਦ
 ਉਪਾਇ । ਕਿਤਿਕ ਹੋਤਿ ਸਿਖ ਨਵੇਂ ਦਰਸ ਕਰਿ ਕਿਤਿਕ ਪ੍ਰਥਮ ਕੇ

੧ ਜੇ ਆਦਰ ਤੇ ਹਿਤ ਕਰਕੇ (ਟੋਰਨ ਲਈ) ਆਏ ਹਨ ਸੋ ਹੁਕ ਮੁਖ ਜਾਣ । ੨ ਜਿਸ (ਆਪ ਜੀ)
 ਤੇ । ੩ ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਪਿੱਛੇ ਪੈਰ ਧਰਦੇ ਹਨ ।

ਪਹੁੰਚਹਿ ਧਾਇ। ਰਹਤਿ ਭੀਰ ਨਿਤ ਸੇਗਤਿ ਕੀਬਹੁ ਦਰਸਹਿ ਬਿਨੈ ਕਰਹਿ
 ਬਰ ਪਾਇ। ਅੰਨ, ਦੁਗਧ, ਦਧਿ, ਦਰਬ, ਦੁਕੂਲਨਿ, ਤੁਰੰਗ, ਸਸਤ੍ਰ, ਹਿਤ
 ਚਹਿ ਅਰਪਾਇ^੧ ॥੧੧॥ ਤਹਿ ਕੋ ਰਾਹਕ ਵਧੈ ਹੁਤੋ ਬਹੁ^੨ ਸੁਨੀ ਤਹਿ
 ਸੁਧਿ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ। ਡੇਰਾ ਕਰੈ ਆਨਿ ਕਰਿ ਬਾਹਰ ਹਰਖ ਰਿਦੈ
 ਉਪਜਾਇ ਮਹਾਨ। ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਦਿਵਸ ਕੇ ਆਯਹੁ ਨਰ ਗਨ ਸੇਗ
 ਲਿਏ ਸਵਧਾਨ। ਅਧਿਕ ਉਪਾਇਨ ਅਰਪਨ ਕੇ ਹਿਤ ਲਯਾਇ ਸਦਨ ਤੇ
 ਰੁਚਿ ਕੋ ਠਾਨਿ ॥੧੨॥ ਖੜਗ ਸਿਪਰ ਨਿਜ ਅੰਗ ਬੰਧਿ ਕਰਿ ਬਾਜ ਹਾਥ
 ਪਰ ਲਿਯੋ ਬਿਠਾਇ। ਕੁਛ ਕੂਕਰ ਅਪਨੇ ਸੰਗ। ਕਰਿ ਕੈ ਬ੍ਰਿਤਿ ਅਖੇਰ
 ਸਮਾਜ ਬਨਾਇ। ਗੁਰ ਕੋ ਮਿਲਿ ਪੁਨ ਚਲਹਿ ਵਹਿਰ ਕੋ ਕਰਹਿ ਸ਼ਿਕਾਰ
 ਸਦਨ ਤਬ ਆਇ^੩। ਇਮ ਕਹਿ ਚਢਿ ਤੁਰੰਗ ਪਰ ਪਹੁੰਚੈ ਕਿਤਿਕ
 ਸਉਰ ਸੰਗ ਦੁਤਿ ਪਾਇ ॥੧੩॥ ਗੁਰ ਸਿਵਰ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਉਤਰਿ ਕਰਿ
 ਆਗੈ ਕਰਿ ਅਕੋਰ ਸਮੁਦਾਇ। ਪਹੁੰਚਿ ਸਮੀਪ ਗਹੇ ਪਗ ਪੰਕਜ ਬੰਦਨ
 ਕਰੀ ਸੀਸ ਕੋ ਨਯਾਇ। ਬੈਠੈ ਨਿਕਟਿ ਬਿਕਟ ਭਟ ਗੁਰ ਕੇ^੪ ਦੇਖਤਿ
 ਭਯੋ ਸ਼ੇਰ ਸਮਤਾਇ। ਰਣ ਕੀ ਬਾਤ ਬੁਝਿ ਹਰਖਾਯੋ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਸਭਿ
 ਕਹੀ ਸੁਨਾਇ ॥੧੪॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਕੁਸ਼ਲ ਪੁਸ਼ਨ ਕਰਿ, ਕਰ ਪਥ
 ਬਾਜ ਬਿਲੋਕਨਿ ਕੀਨਿ। ਬੁਝਤਿ ਭਯੋ 'ਕਹਹੁ ਇਹੁ ਕਸ ਹੈ? ਗਹੈ
 ਬਿਹੰਗਮ ਕਿਮ ਬਲ ਪੀਨ'^੫। ਸੀਛਤਿ ਕਰੈ ਕਿ ਨਹਿ ਅਬਿ ਲੋ^੬ ਇਹੁ
 ਕਿਤ ਤੇ ਆਇ, ਕਿਧੈ ਮੁਲ ਲੀਨਿ। ਕਿਤਿਕ ਕਾਲ ਕੋ ਤੁਮ ਸਮੀਪ ਹੈ?
 ਕਰਨਿ ਅਖੇਰ ਸ਼ੋਕ ਚਿਤ ਲੀਨ' ॥੧੫॥ ਨਾਮ ਢੁਹੀ ਰਾਹਕ ਕੋ ਤਿਹ,
 ਕਹਤਿ ਭਯੋ 'ਸੁਨੀਯਹਿ ਮਹਾਰਾਜ!। ਦੂਰ ਦੇਸ਼ ਕੋ ਮੁਖ ਵਿਗ ਆਯਹੁ
 ਇਹੁ ਸੁੰਦਰ ਸੀਛਤਿ ਹੈ ਬਾਜ। ਝਪਟਤਿ ਬਡੇ ਬਿਹੰਗਨਿ ਗਨ ਕੋ ਰਾਖੈ
 ਮੈਂ ਅਖੇਰ ਕੇ ਕਾਜ। ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸੋਂ ਇਸ ਪਾਰਨ ਕਰਿਹੈ ਜਤਨ
 ਅਨੇਕਨਿ ਕੋ ਉਪਰਾਜ^੭ ॥੧੬॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਇਸ ਕੋ ਨਿਜ ਹਾਥਨਿ ਕਰਤਿ
 ਰਹੈ ਮੈ ਨਿਕਟਿ ਰਖਾਇ। ਅਧਿਕ ਅਖੇਰ ਤਮਾਸ ਦਿਖਾਵਤਿ ਕੋ ਖਗ

^੧ (ਅਪਣੇ) ਭਲੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਕੇ ਅਰਪਦੇ ਹਨ। ^੨ ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ (ਪਦਾਰਥ ਵਿਚ)। ^੩ ਅਜਿੱਤ ਸੂਰਮੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਬੈਠਾ [ਬਿਕਟ=ਨਾ ਕੱਟੇ ਦਾਣ ਵਾਲਾ=ਅਜਿੱਤ]। ^੪ ਤੇ ਬਲਵਾਨ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਫੜਦਾ ਹੈ? ^੫ ਪੁਣ ਤਕ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ^੬ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰਕੇ।

ਝਪਟੇ ਨਹਿ ਬਚ ਜਾਇ। ਜੋ ਬਾਜਨਿ ਕੇ ਗੁਨ ਸਭਿ ਧਾਰਤਿ ਕਰਿ ਤਰੀਫ
ਮੈਂ ਕਿਤਿਕ ਸੁਨਾਇ। ਨਿਸਥਾਸੁਰ ਮਹਿ ਨਹਿ ਬਿਸਾਹ ਕਰਿ, ਰਾਖੈਂ ਨਿਤ
ਹੀ ਨਿਕਟਿ ਬਿਠਾਇ॥੧੭॥ ਸੁਨਤਿ ਬਾਜ ਗੁਨ ਸਭਿਗੁਰ ਬੋਲੇ ‘ਪਸਾਰੀ
ਵਸਤੁ ਗੁਰੁ ਅਰਪੀਤਿ । ਤਿਸ ਕੋ ਫਲ ਅਤਿਸੈ ਹੁਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਯਾਂਤੇ
ਹਮ ਕੋ ਦੇਹੁ ਸੁਹੀਤਿ’ । ਕਰਹਿ ਅਖੇਰ ਸੰਗ ਅਬਿ ਇਸ ਕੋ ਹੋਰਹਿ ਗੁਨ
ਜੋਤਿਕ ਬਰਨੀਤਿ । ਕਿਮ ਬਪਟਤਿ ਹੈ ਬਡੇ ਬਿਹੀਗਮ, ਕਿਮ ਕਰਿ ਬੋਗ
ਉਡਤਿ ਪਕਰੀਤਿ*॥ ੧੮ ॥ ਸੁਨਤਿ ਫਤੂਹੀ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ ‘ਸੀ ਪ੍ਰਭੂ!
ਮੁਖ ਤੇ ਦਿਯੋ ਨ ਜਾਇ। ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਇਸ ਮਹਿ ਮਨ ਕੋ, ਨਹਿ ਨਜਾਰੋ
ਮੈਂ ਕਰੈਂ ਕਦਾਇ । ਦੇਸ ਬਿਦੇਸਨਿ ਸਗਰੀ ਦਿਸਿ ਤੇ ਤੁਮ ਕੋ ਵਸਤੁ
ਚਲੀ ਗਨ ਆਇ । ਮੁਖ ਢਿਗ ਤੇ ਇਕ ਇਹੀ ਬਾਜ ਹੈ ਪ੍ਰਿਥ ਮਨ ਕੋ ਮੈਂ
ਰਖੈਂ ਬਨਾਇ॥੧੯॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਲਖੀ-ਕ੍ਰਿਪਨ ਇਹ ਮਨ ਕੋ-ਕਰਜੈ ਬਚਨ
ਤਿਸ ਕੋ ਤਤਕਾਲ । ‘ਜੇ ਗੁਰ ਉਚਿਤ ਵਸਤੁ ਕੁਛ ਹੋਵਹਿ ਸੇ ਪਹੁੰਚੈਗੀ

‘ਸਾਨੂੰ ਵੇਣਾ (ਤੈਨੂੰ) ਸੋਫਦਾ ਹੈ । *ਕਵਿ ਜੀ ਇਸ ਚੌਜ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਮਨੁੱਖੀ
ਲਾਏ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ ਸਿੱਖ ਦਾ ਉਧਾਰ । ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ
ਸਫਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਨੋਖੇ ਅਨੋਖੇ ਢੰਗ ਵਰਤਦੇ ਦੀਆਂ ਚਾਰਤਾ ਕਈ ਵੇਰ ਵਰਤਦੀਆਂ ਸਨ ।
ਬਾਜ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਅਸਲ ਮਤਲਬ (ਇਹ ਹੈ) ਕਿ ਫਤੂਹੀ ਬਾਜ ਵਿਚ ਲਗੇ ਅਪਨੇ ਮੋਹ ਨੂੰ
ਤਿਆਗੇ ਤੇ ਹਉਂ ਨੂੰ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਨੀਵਾਂ ਕਰੇ,
ਫਿਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਤਮ ਜੀਵਨ ਵਲ ਘੁੱਲ ਹੋ ਆਵੇ । ਨਿਸ਼ਚੈ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਿਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਰਾਇ ਜੋਹ
ਵਾਂਡ ਓਹ ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਪ੍ਰਜਾ ਰੱਖਜਕ ਜੋਧਾ ਬੀ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥ ਵਸਤੁ ਦੇ
ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਸਬਕ ਸਿੱਖ ਲਵੇ ਤਾਂ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੇਸੇ ਅਮੀਰ ਤਾਂ ਤਦੋਂ ਬਥੇਰੇ ਸਨ ਜੋ ਪ੍ਰਜਾ
ਪਾਲਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਜਾ ਵੇਹੀ ਸਨ । ਬਾਜ ਦਾ ਲੋਭ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ । ਦੇਖੋ
ਰਾਸ ੮, ਅੰਸੁ ੮, ਅੰਕ ੧੧, ੧੨, ੧੩ ਵਿਚ ਦੁਰਲਭ ਬਾਜ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਬਦਖਸ਼ਾਂ ਤੋਂ
ਭੇਟਾ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤਤਕਾਲ ਸ੍ਰੀਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਲੋਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘੋੜਾ ਆਇਆ
ਹੈ ਤਾਂ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ਤੁਰੀਖ ਖਾਲਸਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫਤੂਹੀ ਨੇ ਗੁਰੂ
ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ “ਮੇਰਾ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸਭ ਗੁਰੂ ਅਰਪਣ ਹੈ” । ਫਿਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ
“ਉਸਦਾ ਸਿਰਕ ਪਰਖਣ ਲਈ ਓਹੋ ਜਾਨਵਰ ਉਸ ਥੋਂ ਮੰਗ ਲੀਤਾ” ਸੋ ਸਾਫ ਹੈ ਕਿ ਇਹ
ਪਰਤਾਵਾ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਫਤੂਹੀ ਬੀਮਾਰ ਹੋਏ ਬਾਜ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸਨੂੰ
ਵੋਲ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤਦੋਂ “ਫਤੂਹੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲੀਤੇ, ਮਨੋਂ ਤਨੋਂ ਸਿਖ ਬਣ
ਗਿਆ । ਕਈ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰਖਿਆ” । (ਪੰਨਾ ੧੦੩੩) । ਸੋ ਬਾਜ ਮੰਗਣ ਦਾ ਕਾਰਣ
ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾਨ ਕਰਨੀ ਸੀ ।

ਆਇ ਉਤਾਲ । ਨਹਿ ਦੇਵਨਿ ਕੋ ਅਪਜਸੁ ਲੇਵਨਿ ਸੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੀ
 ਹੋਤਿ ਬਿਸਾਲ* । ਮੂਢ ਫਤੂਹੀ ਲਖਿ ਨਹਿ ਸਾਕਹਿ ਕਰਿ ਅਭਿਸ਼ੇਦਨ
 ਉਠਿ ਤਬਿ ਚਾਲਿ ॥ ੨੦ ॥ ਭਾ ਮਨ ਭੰਗ ਬਿਰਸ ਗੁਰ ਸੇਗਹਿ, ਗਯੋ ਨ
 ਵਹਿਰ, ਹਟਯੋ ਘਰ ਆਇ । ਪਿਖਿ ਆਭੋ ਪਰੈ ਬਾਜ ਬਿਠਾਇਵ ਆਪ
 ਮੰਚ ਪਰ ਬਿਰਜੋ ਤਵਾਇ।ਚਿਤਵਤਿ ਚਿਤ-ਗੁਰ ਜਾਚਨ ਕੀਨਸਿ,ਪ੍ਰਿਯ
 ਮਨ ਕੋ ਕਿਮ ਦਿਯੋ ਨ ਜਾਇ । ਕਰ ਪਰ ਮੈਂ ਬਿਠਾਇ ਕਰਿ ਗਮਨਜੋ
 ਨਹਿ ਨੀਕੀ ਇਹੁ ਤਿਨਹੁ ਦਿਖਾਇ-॥ ੨੧ ॥ ਰਿਦੈ ਬਿਚਾਰਤਿ ਬਾਜ਼
 ਨਿਹਾਰਤਿ ਇਕ ਰੇਸ਼ਮ ਡੋਰਾ ਤਿਸ ਪਾਸ।ਗਹਤਿ ਚੋਚ ਮੈਂ ਨਿਗਲ ਗਯੋ
 ਤਬਿ ਦਿਖਤਿ ਫਤੂਹੀ ਰਹਿਗਾ ਤਾਸ* । ਤੂਰਨ ਕਰਤਜੋਂ ਗਹਤਿ ਰਹਜੋ
 ਤਿਹ** ,ਨਹਿ ਬਚਾਵ ਹੋਯਹੁ,ਪਛੁਤਾਸੁ । ਅੰਤਰ ਗਯੋ ਬਿਹਾਲ ਭਯੋ ਤਬਿ
 ਲੋਟ ਪੋਟ ਦੁਖ ਤੇ ਜਿਮ ਨਾਸ ॥ ੨੨ ॥ ਘਨੇ ਉਪਾਵਨ ਕਰਤਿ ਫਤੂਹੀ
 ਭਯੋ ਬਾਜ ਜਿਮ ਪ੍ਰਾਨਨਿ ਹਾਨ । ਜਾਤਿ ਹਾਥ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੋਇ ਅਬਿ ਗੁਰ
 ਗਾਥਾ ਮਨ ਮਹਿ ਤਬਿ ਆਨਿ।-ਦੇਵੋਂ ਤਿਨਹਿ ਮਰਨ ਅਬਿ ਲਾਗਜੋ,ਬਨੋਂ
 ਸਮੁਖ ਤਿਨ ਬਾਕ ਸੁ ਮਾਨਿ।ਪੁਨਿ ਮਰਿ ਜਾਇ ਰਹੈ ਕੈ ਜੀਵਤਿ,ਉਤਰਹਿ
 ਦੋਸ਼ ਕੀਨਿ ਅਗਜਾਨ ॥ ੨੩ ॥ ਬਚਨ ਨ ਮਾਨਜੋ ਮੈਂ ਗੁਰ ਕੋ ਤਬਿ ਕਿਧੋਂ
 ਭਯੋ ਅਪਰਾਧ ਜੁ ਸੋਇ।ਦੋਨੋ ਉਚਤਿ ਹੁਤੋ,ਮੈਂ ਦੀਯ ਨ,ਯਾਂਤੇ ਦਸ਼ਾ ਬਾਜ਼
 ਅਸ ਹੋਇ-।ਏਵ ਬਿਚਾਰਤਿ ਤੁਰਤ ਤੁਰੰਗ ਚਵਿ ਲੋਕਾਰਿ ਚਲਜੋ ਬਿਲਮ
 ਕੋ ਖੇਇ।ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਪਹੁੰਚਜੋ ਗੁਰੁ ਨਿਕਟਿ ਸੋ ਦੀਨ ਮਨ। ਚਿਤ ਲਾਜ ਪਰੋਇ
 ॥ ੨੪ ॥ ਬਾਜ਼ ਬਿਠਾਇ ਗੁਰੁ ਕੋ ਆਗੇ ਕਰ ਜੋਰੇ ਜੁਗ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨਿ ।
 ‘ਮਹਾਰਾਜ ! ਇਹੁ ਰਾਵਰ ਕੋ ਅਬਿ ਲੀਜਹਿ ਨਿਜ, ਕੀਜਹਿ ਸਵਧਾਨ ।
 ਬਾਕ ਨ ਮਾਨਜੋ ਭਯੋ ਦੋਸ਼ ਬਡ ਲੈ ਅਬਿ ਬਖਸ਼ਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ!।ਕੁਲਨ-
 ਹਾਰ ਸਦਾ ਇਹੁ ਪ੍ਰਾਨੀ ਬਖਸ਼ਨਹਾਰ ਸੁ ਆਪ ਮਹਾਨ’ ॥ ੨੫ ॥ ‘ਕਹਾ
 ਭਯੋ?’ ਤਬਿ ਸਤਿਗੁਰ ਬੂਝਜੋ, ਸੁਨਤਿ ਫਤਹੀ ਸਗਲ ਬਤਾਇ । ‘ਤੁਮ
 ਵਿਗ ਤੇ ਮੈਂ ਜਾਇ ਬਿਠਾਇਵ,ਰੇਸ਼ਮ ਡੋਰਾ ਗਯੋ ਲੰਘਾਇ।ਤਤਛਿਨ ਭਯੋ
 ਬਿਹਾਲ ਮਰਨ ਕੋ ਪਹਿਚ ਨਜੋ ਆਨਜੋ ਉਤਲਾਇ । ਜੇ ਚਿਤ ਰਹਹੁ
 ਜਿਵਾਇ ਲੇਹੁ ਪਭੁ!ਨਾਤੁਰ ਮਰਹਿ,ਨਹੀਂ ਬਿਲਮਾਇ’ ॥ ੨੬ ॥ ਸੁਨਿ ਸ੍ਰੀ

*ਆਭੋ ਉਤੇ । **ਉਸਨੁ । *ਛੋਰੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜਦਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ।

*ਪਾ:-ਗਰਤ ਰਹਜੇ ਤਿਹ-ਉਸ (ਛੋਰੇ ਨੂੰ) ਨਿਗਲ ਗਿਆ ।

ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਚੰਦ ਗੁਰਅਪਨੇ ਹਾਥ ਬਿਠਾਵਨਿਕੀਨਿ। ਕਹਤਿ ਭਏ ਕਿਸ
ਕਾਰਨ ਕਰਿ ਕੈ ਡੋਰਾ ਬਦਨ ਨਿਗਲ ਤੈਂ ਲੀਨਿ ? । ਜਿਮ ਨਿਗਲਯੋ
ਤਿਮ ਉਗਲ ਤੁੰਡ ਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਬਨਿ ਕੈ ਬਲਪੀਨ'। ਇਮ ਭਨਤੇ ਤਤ-
ਛਿਨ ਹੀ ਮਖ ਤੇ ਰੇਸਮ ਡੋਰ ਉਗਲ ਕਰਿ ਦੀਨਿ ॥੨੭॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਪਰਜੇ
ਗੁਰੁ ਆਗੇ ਤਬਹਿ ਕੀਨਿ ਬਿਲੋਕਨ ਛੋਰ । ਰਿਦੈ ਫਤੂਹੀ ਬਿਸਮ ਕਰਿ
ਰਹਜੇ ਜੁਗਲ ਕਰ ਜੇਰਿ ॥ ੨੮ ॥ 'ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਮਰੱਥ ਤੁਮ ਸਭਿ
ਬਿਧਿ ਸ਼ਕਤਿ ਬਿਸਾਲ । ਮਾਰਨ ਅਰੁ ਜੀਵਾਵਨੇ ਕਰਹੁ ਬਾਕ ਕੇ ਨਾਲ
॥ ੨੯ ॥ ਕਰਜੇ ਦੋਸ ਸੋ ਬਖਸ਼ੀਏ ਲੀਜਹਿ ਬਾਜ ਸੇਭਾਲ' । ਇਮ ਕਹਿ
ਗਮਨਯੋ ਸਦਨ ਕੋ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਤਤਕਾਲ ॥ ੩੦ ॥ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਤਿਥੇ
ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ 'ਫਤੂਹੀ' ਪੁਸ਼ਕਰ ਬਰਨਨੇ ਨਾਮ ਦੇਵੇਨ ਸਭਨੀ ਅੰਸੁ ॥ ੫੯ ॥

੬੦. [ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਆਏ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਲੇ ਬਾਜ ਕੋ ਸੋਪਨੇ ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰ । ਖਾਨ ਪਾਨ
ਕਰਿ ਕੈ ਭਲੇ ਬਿਸਰਾਮੇ ਸੁਖ ਧਾਰਿ ॥ ੧ ॥ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ ॥ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ
ਸਤਿਗੁਰੁਕਰਿ ਸੋਚ ਸ਼ਨਾਨਾ। ਤਿਮਰਬਿਨਾਸਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਭਾਹੋਏ ਸਵਧਾਨਾ।
ਖਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਹਯ ਨਿਕਟਿ ਮੰਗਾਯੋ । ਨਾਮ 'ਜਾਨ ਭਾਈ'
ਧਰਜੇ ਨੀਕੇ ਉਰ ਭਾਯੋ ॥ ੨ ॥ ਭਏ ਅਰੂਢਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਧੌਂਸਾ ਧੁੰਕਾਰਾ ।
ਸਕਲ ਬਾਹਨੀ ਸੁਨਿ ਚਢੀ ਹੱਥਜਾਰਨਿ ਧਾਰਾ। ਗਮਨੇ ਮਾਰਗ ਮੈਂ ਤਬਹਿ
ਅਰੁ ਕਰਤਿ ਅਖੇਰਾ । ਨਵੇ ਬਾਜ ਕੋ ਛੋਰਤੇ ਪਿਖਿ ਲਵਾ' ਬਟੇਰਾ ॥ ੩ ॥
ਪੰਛੀ ਪਿਖਹਿ 'ਸੁਕਾਬ' ਕੋ ਛੋਰਹਿ ਤਿਹ ਪਾਛੇ । ਝਪਟਤਿ ਹੈ ਕਰਿ ਬੇਗ ਕੋ
ਦਿਖਰਾਵਤਿ ਆਛੇ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਮਗ ਮਹਿ ਚਲਤਿ ਇਮ ਕਰਤਿਬਿਲਾਸੈ।
ਖੇਲਤਿ ਭਏ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੋ ਅਵਿਲੋਕ ਤਮਾਸੈ ॥ ੪ ॥ ਜਥਾ ਕ੍ਰਮ ਮਗ
ਉਲੰਘਤੇ ਸਲਿਤਾ ਤਟ ਆਏ । ਕਰਨਿ ਬਾਹਨੀ ਪਾਰ ਸਭਿ ਕੇਵਟ'
ਸਮੁਦਾਏ । ਤਰਨੀ ਕੀਨਿ ਇਕੱਤ੍ਰ ਬਹੁ ਆਵਹਿ ਇਕ ਜਾਈ । ਸੁਭਟਨਿ
ਸਹਿਤ ਪਵੰਗਮਨਿ ਦੇ ਪਾਰ ਲੰਘਾਈ ॥ ੫ ॥ ਹੋਤਿ ਕੁਲਾਹਲ ਘਾਟ ਪਰ
ਭਰਿ ਪੂਰ ਚਲਾਵੈ" । ਜਾਇ ਉਤਾਰਤਿ ਪਾਰ ਤਟ ਪੁਨ ਤੂਰਨ ਲਜਾਵੈ ।
ਇਸ ਬਿਧਿ ਕੋਤਿਕ ਕਾਲ ਮਹਿ ਸਭਿ ਪਾਰ ਲੰਘਾਏ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਹੇਤੁ
ਪੁਨ ਤਰਨੀ ਸੁਭ ਲਜਾਏ ॥੬॥ ਹੁਤੀ ਨਵੀਨੀ ਦੀਰਘਾ ਬਹੁ ਰੰਗ ਲਗਾਏ।
ਚੁਰਕੇਸੁਰ ਕੇ ਹੇਤੁ ਜੇ ਆਛੀ ਬਨਿਵਾਏ । ਉਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਗੁਰ ਕੋ ਕਰਨ
'ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਪੰਛੀ [ਮਿਸ: ਲਵ:]' । 'ਸੁਰਖਾਬ' । 'ਹੈਲੀ ਹੈਲੀ' । 'ਮਲਾਹ' । 'ਪੂਰ ਨੂੰ ਭਰਕੇ' ।

ਤਟ ਪਰ ਥਿਰ ਕਾਰੀ । ਹਾਥਿ ਜੋਰਿ ਕੇਵਟ ਤਬਹਿ ਇਮ ਬਿਨੈ ਉਚਾਰੀ॥
 ੭॥ 'ਮਹਾਰਾਜ ! ਸਭਿ ਬਾਹਨੀ ਹਮ ਪਾਰ ਲੰਘਾਈ । ਰਾਵਰ ਕੋਰ
 ਚਵਾਵਨੇ ਇਹੁ ਤਰਨੀ ਆਈ । ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਮਹਿ ਪਾਰ ਕਰਿ ਅਬਿ ਆਪ
 ਚਵੀਜੈ। ਸਲਿਤਾ ਸਤਦ੍ਰਵ ਦੀਰਘਾ ਚਵਿ ਪਾਰ ਕਰੀਜੈ'॥੮॥ ਸੁਨਿ ਕੇਵਟ
 ਕੀ ਬਿਨੈ ਕੋ ਉਠਿ ਚਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਸੇਲ ਕਰਾਵਤਿ ਨੀਰ ਕੀ ਲੇ ਚਲੇ
 ਬਿਸਾਲਾ॥ ਉਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੇ ਗਨ ਦਰਬ ਦਿਵਾਏ। ਲੀਨਿ ਰਜਤ-
 ਪਨ ਪੰਚ ਸੈ ਕੇਵਟ ਹਰਖਾਏ ॥ ੯ ॥ ਉਤਰੇ ਪਾਰ ਕਰਾਰ' ਪਰ ਸਤਦ੍ਰਵ
 ਜਲ ਹੋਰੇ । ਸਕਲ ਬਾਹਨੀ ਰਚਿਰ ਬਲ ਕੀਨਸਿ ਜਹਿ ਡੋਰੇ। ਖਾਨ ਪਾਨ
 ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੇ ਤਹਿ ਨਿਸਾ ਬਿਤਾਈ । ਭਈ ਪ੍ਰਾਤਿ ਕਰਿ ਸੋਚ ਕੋ ਮੱਜੇ
 ਗੋਸਾਈਂ ॥ ੧੦ ॥ ਬਸਤ੍ਰ ਸਸਤ੍ਰ ਕੋ ਪਹਿਰ ਕੈ ਆਰੁੜਿ ਤੁਰੰਗਾ । ਗਮਨ
 ਕੀਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਭੂ ਜਿਨ ਕੋ ਜਸੁ ਗੰਗਾ। ਸਥਾ ਕਰਮ ਮਗ ਕੋ ਉਲੰਘ
 ਪਹੁੰਚੇ ਤਖਿ ਜਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਾ ਜਹਾਂ ਗੁਰ ਰਚਯੋ ਬਨਾਈ ॥
 ੧੧ ॥ ਸਰਬ ਜਹਾਂ ਪਰਵਾਰ ਹੈ ਗੁਰ ਕੋ ਹਿਤਕਾਰੀ । ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਤੀਖਤਿ
 ਰਹਤਿ ਹੈ ਕਥਿ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰੀ। ਬਨਿਤਾ, ਨੁਖਾ, ਸਪੁੱਤ੍ਰ ਬਸਿ ਅਰੁ ਪੋਤ੍ਰ
 ਅਛੋਹੈ। ਕਥਿ ਕਰਿਹੈ ਆਗਵਨ ਕੋ ਇਮ ਚਹਿਤ ਘਨੋਰੇ ॥੧੨॥ ਗੁਰੂ ਦੂਰ
 ਪੁਰਿ ਤੇ ਹੁਤੇ ਧੌਂਸਾ ਧੁੰਕਾਰੇ । ਨਰਨ ਸੁਨੀ ਧੁਨਿ ਕਾਨ ਮਹਿ ਚਿਤ ਕੀਨਿ
 ਬਿਚਾਰੇ । ਨਿਸਚੈ ਕਰਿ ਆਗਵਨ ਗੁਰ ਬਡਿ ਆਨੰਦ ਰਾਚੇ । ਮਨੋ ਮੋਰ
 ਘਨਘੋਰ ਤੇ ਕਰਿ ਸੋਰ ਉਬਾਰੇ ॥੧੩॥ ਇਤ ਉਤ ਦੌਰਤਿ ਨਰ ਫਿਰਹਿ
 ਕੋ ਕਾਂਹਿ ਸੁਨਾਵਹਿ । ਕਰਤਿ ਕੁਲਾਹਲ ਆਪ ਮਹਿ 'ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ
 ਆਵਹਿ' । ਸਗਰੇ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਸੁਧ ਭਈ ਸਭਿ ਤਜਾਗਯੋ ਕਾਜਾ । ਤਤਪਰ
 ਇਕ ਗੁਰ ਦੇਖਿਬੇ ਰੱਖਤ ਨਿਜ ਰਾਜਾ' ॥ ੧੪ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਹਯ
 ਚਵਯੋ ਸੁਰਜ ਮਲ ਸੰਗਾ। ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਤੁਰਤ ਚਵਿ ਮੰਗਵਾਇ ਤੁਰੰਗਾ॥
 ਅਪਰ ਲੋਕ ਬਹੁ ਚਵਿ ਚਲੇ ਹੁਇ ਇਨਕੇ ਸਾਥਾ । ਲੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮਨ
 ਭਾਵਤੇ ਅਵਿਲੋਕਨ ਨਾਥਾ ॥ ੧੫ ॥ ਆਇ ਅਗਾਊ ਗੁਰ ਮਿਲੇ ਪਗ
 ਪੰਕਜ ਬੰਦੇ । ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਚੇਦ ਪਿਖਿ ਆਨੰਦ ਬਿਲੰਦੋ। ਕੁਸ਼ਲ ਪ੍ਰਸੰਨ
 ਕਰਿ ਸਭਿਨਿ ਸੈ ਆਗੇ ਪੁਨ ਚਾਲੇ । ਨਿਕਸੈ ਪੁਰਿ ਤੇ ਬੰਦ ਨਰ ਗਮਨੇ
 'ਕਿਨਾਰ । 'ਭਾਵ ਉੱਜਲ । 'ਭਾਵ ਮੋਰ ਵਾਛੈ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪੋ ਵਿਚ ਬੋਲ ਉਠੇ 'ਗੁਰੂ
 ਆਏ' । 'ਜਿਵੇਂ ਰਈਅਤ ਆਪਣੇ ਰਾਜਾ ਨੂੰ (ਦੇਖਦੀ ਹੈ) ।

ਪਗ ਨਾਲੇ^੧ ॥ ੧੬ ॥ ਸੋ ਆਗੇ ਆਵਤਿ ਮਿਲੇ ਦੇ ਭੋਟ ਅਗੇਰੇ । ਚਰਨ
 ਸਰੋਜਨ ਪਰਸਤੇ ਧਰਿ ਮੇਦ ਘਨੇਰੇ। ਸਭਿ ਸੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਬੋਲ ਕਰਿ ਪ੍ਰਿਯ
 ਬਾਕ ਬਿਸਾਲੇ । ਚਲੇ ਅਗਾਰੀ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਬਡ ਸੋਭਾ ਨਾਲੇ ॥ ੧੭ ॥ ਸੈਨਾ
 ਸਭਿ ਪਸ਼ਰਾਤ ਕਰਿ ਏਕਲ ਹੁਇ ਆਗੇ । ਧਰਿ ਧਰਿ ਪਹੁੰਚਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਜੋ
 ਪਗ ਪੰਕਜ ਲਾਗੇ । ਆਇ ਪ੍ਰਵੇਸੇ ਪੁਰੀ ਦਰ ਜਨੁ ਉਦਨੇ ਸੁ ਚੰਦੂ । ਨਿਜ
 ਦਰ ਦਰ ਦਾਰਾ ਖਰੀ, ਲੇ ਮਾਲ ਬਿਲੇਦੁ^੨ ॥ ੧੮ ॥ ਪਹਿਰਾਵਤਿ ਗੁਰ ਕੋ
 ਗਰੇ, ਗਨ ਪੁਸ਼ਪ ਵਸਾਵੇਂ । ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਰਿ ਆਰਤੀ ਸਨਮੁਖ ਦਰ-
 ਸਾਵੇਂ । ਬਲਿਹਾਰੀ ਹੁਇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੋਂ ਗੁਰ^੩ ਮੂਰਤ ਹੋਰੇਂ । ਸੁਨੀ ਲਗਾਈ
 ਤੁਰਕ ਗਨ ਕਰਿ ਫਤੇ ਘਨੇਰੇ॥੧੯॥ ਸਾਦਰ ਸਭਿਨਿ ਬਿਲੋਕਤੇ ਬੋਲਤਿ
 ਕਿਹੁ ਸਾਥਾ । ਸਨੇ ਸਨੇ ਪੁਰਿ ਕੋ ਚਲਤਿ ਹਰਖਤਿ ਗੁਰ ਨਾਥਾ । ਦੇਤਿ
 ਮੇਦ ਕੋ ਪੁਰਿ ਜਨਨਿ, ਬੁਝਤਿ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ। ਇਮ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਅਪਨੇ ਮਹਲ
 ਪਹੁੰਚੇ ਰਿਪੁ ਘਾਤੀ ॥ ੨੦ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗਿਰੀਬ ਸਾਹਿਬ ਜਹਾਂ ਤਹਿ ਪੁਰਬ ਆਏ।
 ਧਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਰਸਨ ਕਰਨੇ ਨਿਜ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ । ਸੁਨੇ ਸ਼ਬਦ ਤਬਿ
 ਘੋਰ ਤਹਿ ਥਿਰ ਕੇਤਿਕ ਕਾਲਾ । ਪੁਰਿ ਜਨ ਬੈਠੇ ਸਗਲ ਗਨ ਪਿਖਿ
 ਅਨੰਦ ਬਿਸਾਲਾ ॥ ੨੧ ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿ ਬੁਝਨ ਕਰੇ ‘ਰਲ ਭਯੋ ਘਨੇਰਾ।
 ਰਹੀ ਸ਼ੇਯ ਤਨੁ ਆਪ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ। ਤਿਸ ਬੇਰਾ’ । ਬਿਧੀਦੇਦ ਤਬਿ ਸਭਿ
 ਕਹੀ ਜਿਮ ਤੁਰਕ ਖਪਾਏ। ‘ਸ਼ਲਭਾ’^੪ ਸਮ ਅਨਗਿਨਤ ਹੀ ਰਿਪੁ ਚਵਿ
 ਕਰਿ ਧਾਏ ॥ ੨੨ ॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਜਾਨੇ ਕੁਛ ਨਾਂਹੀ। ਸੁਗਮ
 ਹਤੇ ਰਿਪੁ ਪ੍ਰਬਲ ਜੇ ਰਾਖੇ ਰਲ ਮਾਂਹੀ। ਫਤੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਡ ਭਈ ਜਗ ਮਹਿ
 ਬਿਦਤਾਈ । ਕੋ ਨ ਅਰਹਿ, ਅਰਿ ਗਨ ਮਰਹਿ, ਬਿਰਹਿ ਨ। ਸਮੁਹਾਈ
 ॥ ੨੩ ॥ ਭਾ ਅਚਰਜ ਸੁਨਿ ਸਭਿਨਿ ਕੇ ਕੰਪਨੇ ਤਬਿ ਸ਼ਾਹੁ।—ਮੇਰੇ ਤਖਤ
 ਨ ਛੀਨ ਲੋ—ਤ੍ਰਾਸਨੇ ਮਨ ਮਾਂਹੁ । ਕਾਬਲ ਬਲਖ ਬੁਖਾਰ ਲੋ ਬਡ ਧਾਂਕ
 ਉਠਾਈ । ਪਤਿਸ਼ਾਹਿਤਿ ਗਰਦਸ਼ ਕਰੀ^੫ ਗੁਰ ਧੂਮ ਮਚਾਈ ॥ ੨੪ ॥ ਜਹਿ
 ਕਹਿ ਕੇ ਸੁਬੇ ਡਰੇ—ਗੁਰ ਨਹਿ ਇਤ ਆਵਹਿ—। ਦਬਕੇ ਚਾਰਹੁ ਚੱਕ
 ਮਹਿ ਨਹਿ ਕੋ ਗਰਬਾਵਹਿ । ਨਿਜ ਨਿਜ ਸਵਧਾਨੀ ਕਰੇ, ਕੋ ਚਹਤਿ
 ਪਲਾਈ’ । ਇੰਤਜਾਦਿਕ ਸਭਿ ਬਾਰਤਾ ਸੁਨਿ ਮੇਦ ਉਪਾਈ ॥ ੨੫ ॥ ਪੁਰਿ
 ਪੈਦਲ । ^੨ਸਾਲਾ ਵਡੀਆਂ । ^੩ਟਿੱਡੀ, ਮੇਕੜੀ । [ਸੰਸ., ਸ਼ਲਭ] । ^੪ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਹਿੱਲਾ
 ਦਿੱਤਾ ਹੈ । ^੫ਪਾ:—ਪ੍ਰਿਯ । ^੬ਪਾ:—ਸ਼੍ਰੀ । ^੭ਪਾ:—ਸੁ ।

ਜਨ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਚ ਭਨਜੋ 'ਇਨ ਸਮ ਨਹਿ ਦੁਜਾ । ਜਿਨ ਕੀ ਦੇਵ
ਅਦੇਵ ਮਿਲਿ ਠਾਨਤਿ ਪਗ ਪੁਜਾ । ਬੰਦਨੀਯ ਇਹ ਸਭਿਨਿ ਕੋ ਗੁਰ
ਨਾਨਕ ਗਾਦੀ । ਸਕਲ ਜਗਤ ਜਿਨਕੋ ਨਿਮਹਿ, ਹਾਰੇ ਸਭਿ ਬਾਦੀ' ॥੨੬॥
ਕੇਤਿਕ ਘਟਿਕਾ ਦਿਨ ਰਹਜੋ ਤਬਿ ਉਠੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ । ਪੁਰਿਜਨ ਕਰੇ
ਬਿਸਰ ਜਨਾ ਪ੍ਰਿਯਭਾਖਿਬਿ ਸਾਲਾ । ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਰ ਅੰਦਰੇ ਗੁਰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ੇ ।
ਮਰਵਾਹੀ ਅਰੁ ਨਾਨਕੀ ਉਰ ਅਨੰਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ੇ ॥ ੨੭ ॥ ਪਗ ਪੰਕਜ ਗੁਰੁ
ਕੇ ਲਗੀ ਮੂਰਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਹੋਰੀ । ਲੈ ਕਰਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਕੋ ਆਈ ਤਬਿ
ਚੋਰੀ । ਧੀਰਮੱਲ ਕੋ ਸਹਿਤ ਹੀ ਗੁਰ ਚਰਨੀਂ ਲਾਏ ਨੁਖਾ ਦੌਨਹੂੰ ਆਇ
ਕਰਿ ਨਿਜ ਸੀਸ ਨਿਵਾਏ ॥ ੨੮ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਗਰੀ ਬੰਦਨਾ ਪਹੁੰਚੀ
ਨਿਜ ਥਾਨੇ । ਬਰ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ ਗੁਰ ਬਿਰੇ ਸੁਭ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ । ਲਏ ਗੋਦ
ਹਰਿਰਾਇ ਕੋ ਦੈ ਮੋਦ ਦੁਲਾਰੈਂ । ਧੀਰਮੱਲ ਬੈਠਜੋ ਨਿਕਟਿ ਤਿਸ ਓਰ
ਨਿਹਾਰੈਂ ॥ ੨੯ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਫਿਰਾ ਬਿਰਜੋ ਕਰਿ ਲੋਚਨ ਨੀਚੇ ।
ਸੂਰਜਮਲ ਦਿਸਿ ਦੇਖਿ ਗੁਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਨੁ ਸੀਚੇ । ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਦਹਿਨ
ਦਿਸਿ ਇਕ ਰਸ ਬਿਤਿ ਜਾਹੀ । ਸਨਮਾਨਤਿ ਸਿਰ ਹਾਥ ਧਰਿ ਬਾਨੀ
ਮ੍ਰਿਦੁ ਪ੍ਰਾਹੀ ॥ ੩੦ ॥ ਅਣੀਰਾਇ ਸਨਮੁਖ ਬਿਰਜੋ ਪਿਤ ਰੂਪ ਦਿਖੰਤੇ ।
ਕ੍ਰਿਪਾਦਿਸ਼ਟਿ ਪਰਵਾਰ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕਰੰਤੇ । ਦਾਸ ਰੁ ਦਾਸੀ ਸਭਿਨਿ
ਹੀ ਠਾਂਢੀ ਕਰ ਜੋਗਦੇਖਿ ਅਨੰਦਤਿ ਉਰ ਕਰੇ ਰਸ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁ ਬੋਰੇ' ॥੩੧॥
ਪਰਿਵਾਰਤਿ ਪਰਵਾਰ ਤੇ ਵੈਘਰੀ ਬਿਤਾਈ । ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਦਿਸਿ ਪਿਖਜੇ
ਮ੍ਰਿਦੁ ਗਿਰਾ ਸੁਨਾਈ । 'ਬੰਦ ਮਸੇਦ ਬੁਲਾਇ ਫਿਰਾ ਬਾਹਿਰ ਬਿਰ ਹੁਜੈ ।
ਤਿਲ ਦਾਲਾ, ਖਾਲਾ ਭਲੇ ਜਿਮ ਸਭਿ ਕੋ ਪੂਜੈ' ॥੩੨॥ ਕਰਹੁ ਦਿਵਾਵਨ
ਧੀਰ ਸੇਂ ਨਰ ਖਰੇ ਕਰੀਜੈ । ਜਥਾਜੋਗ ਸਭਿ ਸੈਨ ਕੀ ਨੀਕੇ ਸੁਧ ਲੀਜੈ' ।
ਸੂਰਜਮਲ ਅਣੀਰਾਇ ਤਬਿ ਉਠਿ ਬਾਹਿਰ ਆਇ । ਧੀਰਮੱਲ ਹਰਿਰਾਇ
ਜੀ ਤਿਨ ਸੇਗ ਸਿਧਾਏ ॥ ੩੩ ॥ ਤੇਗਬਹਾਦਰ ਪੁਨ ਉਠੇ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕੇ
ਸੇਗਾਪਿਖਜੇ 'ਜਾਨਭਾਈ' ਭਲੇ ਬਡ ਬੋਗ ਤੁਰੰਗਾ । ਸੁੰਦਰ ਹੋਰਿ ਪ੍ਰਮੋਦ ਤੇ
ਕਰ ਫੇਰਤਿ ਅੰਗਾ । ਮਨਹੁ ਚਿਤਰੇ ਲਿਖਿ ਕਰੀ ਮੂਰਤ ਸਰਬੰਗਾ* ॥

*ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਵਿਚ ਭੁੱਖੇ ਹੋਏ, ਪਹੁੰਚੇ ।

*ਇਥੋਂ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਛਾਪੇ ਦੇ ਨੁਸਖੇ ਵਿਚ
ਹੋਠਲੀਆਂ ਦੇ ਤੁਕਾਂ ਵਾਧੂ ਹਨ ਬਾਕੀ ਲਿਖਤੀ ਨਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ
ਮਿਲੀਆਂ।—ਚੰਦ ਮਹਿੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਬਚ ਕਰਤੇ ਧੀਰਾ । ਭਗਤਿ ਗਜਾਨ ਵੇਰਾਗ ਸੇ ਹੈ
ਗਹਿਰ ਰੰਗੀਰਾ ।

੩੪ ॥ ਇਸ ਉਤਸਵ ਪੁਰਿ ਮਹਿ ਮਹਾਂ ਪਰਵਾਰ ਮਝਾਰਾ । ਦੀਪ ਮਾਲਿਕਾ
ਬਹੁ ਕਰੀ ਘਰ ਗਰੀ ਬਜਾਰਾ । ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਸਭਿ ਮੈਂ ਭਯੋ ਜਿਸ ਰਾਵਲ
ਮਾਰਾ । ਰਾਮਚੰਦ ਪੁਰਿ ਆਪਨੇ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਰਵਾਰਾ ॥ ੩੫ ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੁਤਾ ਹਿੰਦੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਰਾਜੇ 'ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਆਵਨ' ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ ਨਾਮ ਸਲਾਟੀ ਅੰਸੁ ॥ ੬੦ ॥

੬੯, [ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਦਰਬਾਰ] ।

ਦੋਹਰਾ ॥ ਨਿਜ ਘਰ ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ਸੁਨਿ ਆਯੋ ਕਰਤਿ ਉਤਾਲ । ਬਿਧੀਦੰਦ
ਕੋ ਮਿਲਤਿ ਭਾ ਕਰਿ ਸਲਾਮ ਤਤਕਾਲ ॥ ੧ ॥ ਨਿਬਾਨੀ ਫੰਦਾ । ਸਤਿ
ਗੁਰ ਕੀ ਸੁਧ ਬੁਝਿ ਜਬਿ ਮੰਦਰ ਨਿਜ ਮਾਂਹੀ ਬੈਠਿ ਨਿਕਟ ਕਰਿ ਬਾਰਤਾ
'ਕਿਮ ਭੀ ਰਨ ਮਾਂਹੀ ?' । ਬਿਧੀਏ ਸਕਲ ਬਖਾਨ ਤਬਿ ਜਿਸ ਭਾ
ਘਮਸਾਨਾ । 'ਤੁਰਕਾਨੀ ਬਹੁ ਬਾਹਿਨੀ ਧਰਿ ਆਯੁਧ ਨਾਨਾ ॥ ੨ ॥ ਆਇ
ਪਰੀ ਅਧ ਜਾਮਨੀ ਗਨ ਛੁਟੀ ਤੁਫੰਗਾ ਪਹੁੰਚੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਰਮੇ ਕਰਿ ਤੋਜ
ਤੁਰੰਗਾ ਲਰਤਿ ਭਏ ਮਿਲਿ ਆਪ ਮਹਿ ਤੋਮਰ ਤਰਵਾਰੈਂ ਨਹਿ ਤੁਰਕਨਿ
ਤੇ ਕਛੁ ਸਰੀ ਇਹ ਸਮੁਖ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ ॥ ੩ ॥ ਨਿਸ ਮਹਿ ਮਰੇ ਸਹੱਸ ਬਹੁ ਪੁਨ
ਭਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾ । ਚਢੇ ਆਪ ਹਯ ਪਰ ਗੁਰੂ ਹਿਤ ਰਿਪੁਨਿ ਬਿਨਾਸ਼ਾ ਬਲੀ
ਕਾਬਲੀ ਬੇਗ ਭਟ ਉਮਰਾਵ ਮਹਾਨਾ । ਦੰਦ ਜੁਧ ਕੀਨੋ ਮਹਾਂ ਗਹਿ ਹਾਥ
ਕ੍ਰਿਪਾਨਾ ॥ ੪ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਖੜਗ ਪ੍ਰਹਾਰਿ ਕੈ ਰਾਖਯੋ ਬਿਚ ਖੇਤਾ । ਲਲਾਬੇਗ
ਸਭਿ ਚਮ੍ਹੂ ਮੁਖਿ ਆਯੋ ਰਲ ਹੇਤਾ । ਅਰਜੋ ਪ੍ਰਥਮ ਜੇਠਾ ਤਹਾਂ ਬਹੁ ਕਰਿ
ਹੱਥਯਾਰਾ । ਘਿਰਜੋ ਤੁਰਕ ਗਨ ਮਹਿ ਬਲੀ ਬਹੁਤਿਨਿ ਮਿਲਿ ਮਾਰਾ ॥
੫ ॥ ਪੁਨ ਗੁਰ ਗਮਨੋ ਸਮੁਖ ਤਿਹ ਸੰਘਰ ਬਡ ਠਾਨਾ । ਲਲਾਬੇਗ ਅਰੁ
ਗੁਰੂ ਕੇ ਹੋਏ ਹਯ ਹਾਨਾ । ਸੋ ਭੀ ਲੀਨੋ ਮਾਰਿ ਕਰਿ ਸਭਿ ਚਮ੍ਹੂ ਪ੍ਰਹਾਰੀ
ਭਏ ਪਰਾਜੈ ਤੁਰਕ ਇਸ ਗੁਰ ਜੈ ਕਰਿ ਭਾਰੀ ॥ ੬ ॥ ਜਾਤੀ ਮਲਕ ਜਿ
ਆਇ ਭਟ ਗਨ ਸਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰੈਂ । ਸੁਨਿ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਕਹਤਿ ਭਾ 'ਕੜਾ ਕਰੋਂ
ਉਚਾਰੇ । ਮੈਂ ਹੋਤੋ ਜੇ ਰਲ ਬਿਖੈ ਬਲ ਕਰਤਿ ਘਨੋਰੇ । ਗੁਰ ਕੋ ਜਾਨਿ ਨ
ਦੇਤਿ ਕਬਿ ਹਯ ਹਤਯੋ ਅਗੋਰੇ' ॥ ੭ ॥ ਕੜੇ ਜੇਠਾ ਰਲ ਹੋਇ ਹਤਿ ਮੈਂ
ਬਨਤਿ ਸਹਾਈ । ਸਮਾਂ ਨ ਆਵੈ ਹਾਥ ਕਬਿ, ਕੜਾ ਕਰੋਂ ਸੁਨਾਈ । ਬਲ
ਮੇਰੇ ਜਗ ਬਿਦਤ ਹੈ ਜਿਹ ਨਾਮ ਸੁਨੇਤੋ । ਭਾਜਤਿ ਸੱਤ ਬਿੰਦ ਤਿਤ
ਨਹਿ ਠਹਿਰ ਸਕੇਤੋ ॥ ੮ ॥ ਤੀਰਨ ਸੋ ਬੇਧਤਿ ਘਨੇਂ ਗਹਿ ਫੇਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾ ॥
ਸੰਘਾਰਤਿ ਹੀ ਕਰਤਿ ਮੈਂ ਗੁਰ ਅੰਗ ਮਦਾਨਾ ਨਿਕਟਿ ਨ ਹੋਨੇਦੋ । ਤ ਰਿਪੁ

ਸਾਰੀ ਮੈਨਾ ਦਾ ਮੁਖੀਆ । ਅਗੋ (ਗਿਆ) ਘੜਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ।

ਘਾਲਤਿ ਘਮਸਾਨਾ। ਕਜੇ ਜੇਠਾ, ਹਯ ਮਰਤਿ ਰਣ, ਕਜਾ ਕਰੋ ਬਖਾਨਾ^੧
 ॥ ੯ ॥ ਬਿਧੀਆ ਸੁਨਿ ਕੈ ਕਹਤਿ ਭਾ 'ਕਹਿ ਜਿਮ, ਹੈ ਤੈਸੇ। ਪਰ
 ਗੁਰ ਕੀ ਮਰਜੀ ਕਹਾਂ, ਲਖਿ ਸਕਿਯ ਨ ਕੈਸੇ'। ਇਮ ਨਿਸ ਮੈਂ ਕਰਿ
 ਬਾਰਤਾ ਮਿਲਿ ਕੈ ਸਭਿ ਸੰਗਾ। ਜਾਤੀ ਮਲਕ ਜਿ ਆਇ ਹੈਂ ਸੁਖ ਬਝਤਿ
 ਅੰਗਾ ॥ ੧੦ ॥ ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰਿ ਜਥਾ ਸੁਖ ਸਭਿ ਨਿਸ ਬਿਸਰਾਮੇ।
 ਅਨੰਦ ਕਰਤਿ ਘਰ ਘਰ ਬਿਖੈ ਲੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮੇ। ਰਹੀ ਜਾਮ ਜਬਿ
 ਜਾਮਨੀ ਜਗ ਗੁਰ ਤਬਿ ਜਾਗੇ। ਸੋਚ ਸਨਾਨੇ ਬੈਠਿ ਪੁਨ ਧਯਾਨ ਸੁਰਸ
 ਪਾਰੇ ॥ ੧੧ ॥ ਆਸਾਵਾਰ ਸੁ ਰਾਗਿ ਪੁਨਿ ਗਾਵਤਿ ਸੁਨਿਯਤੇ। ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ
 ਗੁਰ ਗਿਰਾ ਸਿਖ ਧਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪਠੰਤੇ। ਲਘੁ ਦੁੰਦਭਿ ਨੌਬਤ ਬਜਤਿ ਅਨੰਦ
 ਉਪਜੇਤੀ। ਸੰਗ ਨਵੀਰੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਗਾਵਤਿ ਸੁਖਵੇਤੀ^੨ ॥ ੧੨ ॥ ਬਰਖਾ
 ਸੁਧਾ ਮਨਿੰਦ ਹੈ ਪੁਨਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਨੀ। ਉਠੇ ਅਨੰਦਤਿ ਸੁਨਤਿ
 ਸਭਿ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਬਖਾਨੀ। ਇਮ ਪ੍ਰਭਾਤਿ ਮੰਗਲ ਸਹਤ ਸੁਭ ਭਯੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼।
 ਭਾਠ ਨਕੀਬ ਉਚਾਰਤੇ ਗੁਰ ਕੋ ਜਸੁ ਰਾਸਾ ॥ ੧੩ ॥ 'ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ
 ਸਾਚਾ ਜਗਤ ਹੁਇ ਅੰਤ ਸਹਾਈ। ਸੋਢੀ ਬੰਸ ਸਮੁੰਦੁ ਮਹਿ ਬਿਦਤੀ
 ਨਿਸਰਾਈ'। ਦੋਗ ਤੇਗ ਪੂਰੇ ਧਨੀ ਬਡ ਛੀਲ ਬਿਸਾਲਾ। ਫਤੇ ਕਰਾਫ
 ਅਨਗਨ ਰਿਪੁਨਿ ਰਣ ਕਰਮ ਕਰਾਲਾ ॥ ੧੪ ॥ ਪੀਰੀ ਅਰੁ ਮੀਰੀ ਮਹਾਂ
 ਦੋਨੋ ਨਿਤ ਧਾਰੀ। ਧਰਤਾ ਦੋਨੋ ਖਜ਼ਗ ਕੋ ਦੋਨਹੁ ਭੁਜ ਭਾਰੀ। ਰੱਖਜਕ
 ਦੋਨੋ ਲੋਕ ਕੋ ਦਾਸਨ ਸੁਖ ਦੇਤਾ। ਮੁਗਲਸਖਾਂ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹਨਿ ਰਾਖਜੋ
 ਰਣ ਖੇਤਾ ॥ ੧੫ ॥ ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਤ ਕੋ ਰਿਪੁ ਮਹਾਂ ਚੰਦੂ ਗਹਿ ਮਾਰਾ।
 ਅਬਦੁਲਖਾਂ ਸੁਤ ਸਖਾ ਜੁਤਿ^੩ ਕਰਿ ਜੇਗ ਪ੍ਰਹਾਰਾ। ਬਲੀ ਕਾਬਲੀ ਬੇਗ ਕੋ
 ਸੰਘਾਰਕ ਥੀਰੈ। ਲਲਾਬੇਗ ਬਡ ਚਮੁ ਜੁਤਿ ਮਾਰਜੋ ਧਰਿ ਧੀਰੈ ॥ ੧੬ ॥
 ਪਰੀ ਧਾਂਕ ਚਹੁ ਦਿਸ਼ਨਿ ਮਹਿ, ਕੰਪੇ ਗਨ ਰਾਜੇ। ਸੁਨਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਭਾਜਨਿ
 ਚਹਤਿ ਸਭਿ ਤਜਹਿ ਸਮਾਜੇ। ਦਿੱਲੀ ਲਵਪੁਰਿ ਆਇ ਗਵ ਤ੍ਰਾਸਤਿ
 ਧਰਿ ਲਾਜੋ। ਬਾਜੇ ਬਾਜੇ ਦਿਨ ਬਿਖੇ ਖੋਲਤਿ ਦਰਵਾਜੇ^੪ ॥ ੧੭ ॥ ਸ਼ਾਹੁ ਜਹਾਂ
 ਭੈ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਰਣ ਤੇ ਚਿਤ ਟਾਰਾ। ਜਗ ਮਹਿ ਨਹਿ ਕੋ ਅਰਿ ਸਕਹਿ
 ਪਰਤਾਪ ਉਦਾਰਾ। ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਮਲ ਬਲੀ ਸਭਿ ਮਾਨਹਿ ਆਨਾ।

^੧ਭਾਲ ਸੁਖਾਉਂਦੀ ਨਵੀਰੀ ਗੁਰ ਸਬਦ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ^੨ਦੋਵਾਂ ਵਤ। ^੩ਪੁੱਤ੍ਰ ਮਿੱਤ੍ਰਾਂ ਸਮੇਤ।

^੪ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਹੀ (ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ) ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ। [ਅ., ਬਾਅਦ]।

ਸਕਲ ਸੁਰਾਸੁਰ ਸਿਰ ਧਰਹਿ ਜਿਮ ਕਰਹਿ ਬਖਾਨਾ^੧॥੧੯॥ ਜਸੁ ਕਰਤਾ^੨
 ਇੰਤਜਾਇ ਗੁਨ ਉਠਿ ਪ੍ਰਾਤਿ ਸੁਨਾਵੈ^੩ । ਸੇਖ ਸਬਦ ਚਹੁ ਓਰ ਤੇ ਪੁਰਿ
 ਬਿਖੈ ਉਠਾਵੈ^੪। ਬਸਤੁ ਬਸਤੁ ਤਨ ਪਹਿਰ ਕਰਿ ਗੁਰ ਬਾਹਿਰ ਆਏ। ਬਰਨ
 ਬਰਨ ਕੇ ਫਰਸ਼ ਤਬਿ ਦੀਰਘ ਡਸਵਾਏ ॥ ੧੯ ॥ ਬਰ ਗਾਈ ਉਪਧਾਨ
 ਜੁਤਿ ਬੰਦਨ ਕਰਿ ਬੈਸੇ। ਰਮਰ ਚਲਾਚਲ ਵਰਤਿ ਹੈ ਦੁਤਿ ਹੀਸਨ ਜੈਸੇ।
 ਸੁਭਟ ਮਸੰਦ ਬਿਲੇਦ ਜੋ ਚਲਿ ਕਰਿ ਤਬਿ ਆਏ। ਮੁਦਤਿ ਹੋਤਿ ਪੁਰਿ
 ਜਨ ਸਰਬ ਉਰ ਦਰਸਨ ਚਾਏ ॥੨੦॥ ਆਇ ਸਭਾ ਪੁਰਨ ਭਈ ਲੋਚਨ
 ਅਰਬੰਦਾ। ਬੰਦਤਿ ਬਿਕਸਤਿ ਦੇਖਤੇ ਰਵਿ ਹਰਿ ਗੋਵਿੰਦਾ। ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ
 ਆਯੋ ਤਬਹਿ ਜੁਤਿ ਸਿਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ॥ਪਰ ਪ੍ਰੀਤ ਪਰ ਸਿਰ ਧਰਜੇ ਪਿਖਿ
 ਆਨੰਦ ਠਾਨ॥੨੧॥ ਕੁਸਲ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਨੇ, ਕਰ ਜੋਰਿ ਬਖਾਨਾ^੫।
 ‘ਮੈਂ ਰਾਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਪੁਖਸਾਨਾ’^੬। ਸੰਘਰ ਭਯੋ ਬਿਲੇਦ
 ਹੀ ਨਹਿ ਮੋਹਿ ਬੁਲਾਵਾ। ਨਹਿ ਆਯੋ ਤਬਿ ਕਾਜ ਤਹਿ, ਨਿਸ਼ਫਲਤਾ
 ਪਾਵਾ^੭ ॥ ੨੨ ॥ ਸੁਨਿ ਸਤਿਗੁਰ ਧੀਰਜ ਦਈ ‘ਪੁਨ ਜੀਗ ਮਚੈਗੇ।
 ਕਸਮ ਕਾਮ ਤੂੰ ਆਇ ਹੈਂ, ਦਸ ਚੋਲ ਚਾਕੇ’^੮। ਕੁਸਨਿ ਹੋਯੋ ਖਾਨ
 ਤਬਿ ਨਹਿ ਬੋਲ ਸਕੰਤਾ। ਸੁਭਾ ਤਹੀ ਉਦਾਸ ਮਨਹੁ ਗੁਰ ਚੰਦ
 ਸੁਭੰਤਾ ॥ ੨੩ ॥ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਗੁਰ ਆਗਮਨਿ ਕੋ ਵਿਗ ਵਿਗ ਪੁਰਿ
 ਗਾਮੁ। ਉਤਲਾਵਤਿ ਪਹੁੰਚਤਿ ਪਿਖਨੇ ਦਰਸਨ ਅਭਿਰਾਮੁ। ਅਰਪਹਿ
 ਅਨਿਕ ਅਕੌਰ ਕੋ ਗਨ ਬੰਦਨ ਠਾਨੈਂ। ਪੁਰਿਯਤਿ ਹੋਂ ਗਨ ਕਾਮਨਾ ਸੁਖ
 ਹੋਇ ਮਹਾਨੈ ॥ ੨੪ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਭਿ ਪਰ ਕਰਹਿ ਹੁਇ ਧਨੀ ਕਿ
 ਰੰਕਾ। ਮਨਹੁ ਚਕੋਰਨਿ ਅਨੰਦ ਦੇ ਰਿਤੁ ਸਰਦ ਮਯੰਕਾ। ਹਯ ਲਜਾਵਨਿ
 ਕੀ ਬਾਰਤਾ ਪੁਰਿ ਜਨਨ ਸੁਨਾਈ। ਬਿਧੀਚੰਦ ਕੇ ਗੁਨ ਕਥੇ ਸੁਨਿ
 ਸਭਿ ਬਿਸਮਾਈ॥੨੫॥ ਬਹੁ ਨਰ ਪਿਖਹਿ ਤੁਰੰਗ ਕੋ ਗੁਨ ਗਨ ਜਿਸ ਭਾਖੇ।
 ‘ਉਚਿਤ ਹੁਤੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੇ ਆਯੋ ਅਭਿਲਾਖੇ’। ਚਾਰਹੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਮੇਤ ਗੁਰੁ
 ਅਸ ਉਪਮਾ ਪਾਈ। ਮੁਰਤਿ ਜਨੁ ਬੇਦਨਿ ‘ਧਰੀ ਬਿਧਿ ਨਿਕਟਿ’ ਸੁਹਾਈ ॥
 ੨੬ ॥ ਜਾਮ ਦਿਵਸ ਕੇ ਚਵੇ ਲਗਿ ਬਿਚ ਸਭਾ ਬਿਰੇ ਹੈਂ। ਜਬਾ ਮਨੋਰਥ
 ਜਿਨ ਧਰੇ ਤਿਮ ਪੁਰਨ ਕਰੇ ਹੈਂ। ਅਤਿ ਅਨੰਦ ਉਤਸਵ ਕਰਨੇ

^੧ਜਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਨਕੀਬ ਆਇ)। ^੨ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਔਂ ਜੋੜਕੇ ਦੱਸੀ। ^੩ਸਦਾ ਹੀ ਸੁਖ ਨਾਲ
 ਹੈ। ^੪ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਚ ਲਹੁ ਰਚੇਗਾ। ^੫ਦੇਵੀ ਨੇ। ^੬ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਪਾਸ।

ਪੰਚਾਮਿਤ ਆਇਹੋਤਿ ਭਈ ਅਰਦਾਸ ਤਬਿ ਸਭਿ ਮਹਿ ਬਰਤਾਇ॥੨੭॥
 ਬਹੁਰ ਉਠੇ ਅੰਤਰ ਗਏ ਸਭਿ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸਮੇਤਾ । ਬੈਠੇ ਬਡੇ ਪ੍ਰਯੋਕ ਪਰ ਜੋ
 ਰਚਿਰ ਨਿਕੇਤਾ । ਆਇ ਮੁਵਾਹੀ ਨਾਨਕੀ ਸੇਵਾ ਮਹਿ ਲਾਗੀ॥ਦਾਸੀ ਦਈ
 ਹਟਾਇ ਸਭਿ ਅਤਿਸੈ ਅਨੁਰਾਗੀ॥ ੨੮॥ ਬਾਲ ਪਰੋਸੈ ਆਪ ਹੀ
 ਬਿਧਿ ਬਿਬਿਧਿ ਅਹਾਰਾ । ਸੇਵਨ ਚੌਂਕੀ ਪਰ ਧਰਜੈ ਚਤੁਰਈ ਸੁਧਾਰਾ॥
 ਚਾਮੀਕਰ ਕੇ ਪਾਤ੍ਰ ਸਭਿ ਸੋਭਤਿ ਧਰਿ ਆਗੇ । ਖਸਟ ਰਸਨਿ ਕੇ ਅਸਨ
 ਸੁਭ ਗੁਰ ਅਚਵਨਿ ਲਾਗੇ॥ ੨੯॥ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਭਏ ਜਲ ਪਾਨ ਕਰਿ ਪੁਨ
 ਪਾਨ ਪਖਾਰੋਤਿਮ ਹੀ ਚਾਰਹੁ ਪੁੱਤ੍ਰ ਤਹਿ ਅਚਿ ਲੀਨਿ ਅਹਾਰੇ॥ਮਰਵਾਹੀ
 ਅਰੁ ਨਾਨਕੀ ਲੇ ਕੰਚਨ ਬਾਰਾ । ਅਚ ਕਰਿ ਸੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੋ ਉਰ
 ਆਨੰਦ ਧਾਰਾ॥ ੩੦॥ ਪੁਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰ ਬਿਰ ਹੋਇ ਪ੍ਰਯੋਕਾ ।
 ਪੌਢਿ ਗਏ ਬਿੱਸਾਮ ਹਿਤ ਜਿਨ ਜਸੁ ਅਕਲੰਕਾ । ਭਈ ਸਪਤਮੀ ਰਾਸਿ
 ਅਬਿ ਪੂਰਨ ਇਸ ਬਾਨਾ । ਕਵਿ* ਸੇਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬੰਦਨਾ ਧਰ ਕਰਿ ਉਰ
 ਧਰਾਨਾ॥ ੩੧॥ †ਏਹਾ ॥ ਤੀਰ ਬਿਪਾਸਾ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਸ੍ਰੀ ਬਰ ਪੁਰਿ
 ਕਰਤਾਰ । ਤਹਾ ਬਿਰਾਜੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੋਵਿਬੈਸ ਅਵਤਾਰ॥ ੩੨॥ ਜਾਮ
 ਰਹੀ ਜਬਿ ਜਾਮਨੀ ਕੀਨਸਿ ਸੋਚ ਸਨਾਨ॥ਨਿਜਾਨੰਦ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁਹੋਰੈ
 ਅੰਤਰ ਧਰਾਨ॥ ੩੩॥ ਚੌਪਈ ॥ ਜੋ ਇਹੁ ਕਥਾ ਸੁਨੇ ਧਰਿ ਧਰਾਨ । ਗੁਰ
 ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋ ਨਾਮ । ਬਾਨੀ ਪਵੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨ ਲਾਇ । ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ
 ਸਦਾ ਸਹਾਇ॥ ੩੪॥ ਪੂਰਨ ਹੋਯੋ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ । ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਜਸੁ
 ਬਢੈ ਉਤੰਗ । ਕਵਿ ਸੇਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕੀਨਿ ਉਚਾਰਾ॥ਬਾਰ ਬਾਰ ਜਾਵੈ ਬਲਿ-

ਹਾਰ॥੩੫॥

†ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਸਪਤਮ ਰਾਸਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਖਸਟਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ ਜੀ
 ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੌਥ ਨੂੰ ਰੋਜ ਕਰ ਤੁਰਕੋਸਰ ਹੈ । ਜਗ ਹਥ ਮੰਗਯਾਵਨ ਪੁਨਾ ਲਲਾਖੇਲ ਦਾ ਹੁੱਧ ਭਾਈ ਰੂਪਿ ਹੋਥਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀ
 ਸੀਤ ਭਈ ਰਬਿ ਸੇਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬਿਰਚਤਾਯਾ ਭਾਖਾਯਾ ਨਾਮ ਏਕਸਥਟੀ ਅੰਸੁ॥ ੬੧॥

॥ ਸਤਵੀਂ ਰਾਸ ਸਿਪੁਰਨ ਹੋਈ ॥

*ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ।

*ਪਾ:-ਕਰਿ ।

†ਅੰਕ ੩੧ ਤੋਂ ੩੫ ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ ਆਮ ਲਿਖਤੀ ਨਸਖਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ।
 ‡੧੬੧੬ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਲਿ: ਨੁਖਬੇ ਵਿਚ ਪਾਠ ਮੌਊ ਹੈ:-‘ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ
 ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥੇ ਸਪਤਮ ਰਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਬਰਨਨਿ ਕਵਿ ਸੇਤੋਖ ਸਿੰਘ
 ਬਿਰਚਤਾਯਾ ਭਾਖਾਯਾ ਨਾਮ ਏਕ ਸਥਟੀ ਅੰਸੁ॥ ੬੧॥ ਸਪਤਮ ਰਾਸ ਸਿਪੁਰਨੀ ਮਸਤ
 ਸੁਭ ਮਸਤ॥’ ਅਕਸਰ ਲਿਖਤੀ ਨਸਖਿਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਇਹੋ ਹੈ । ਛਾਪੇ ਵਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ
 ਵਲੋਂ ਮਗਰੋਂ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ।